Na Alangaia Falu ana Baea 'i Baegu

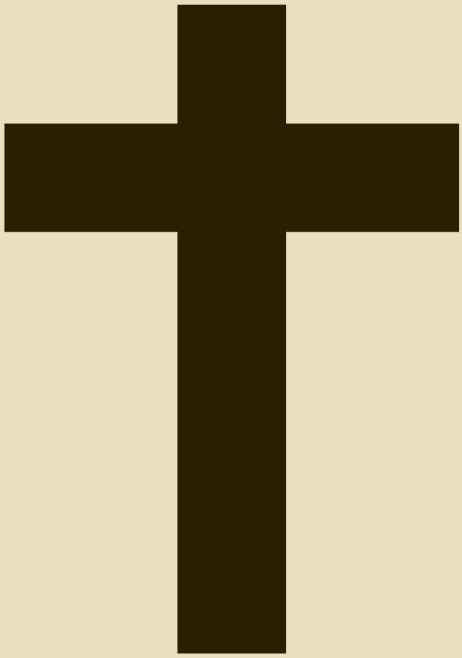

The New Testament in the Baeggu language of the Solomon Islands

Na Alangaia Falu 'ana Baea 'i Baegu
The New Testament in the Baeggu language of the Solomon Islands
Niu Testament long langguis Baegu

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baegu (Baeggu)

Translation by: SITAG

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.
For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 13 Jun 2025 from source files dated 13 Dec 2023
6c9f5b54-40e4-515c-9ffc-f424e1ec7c96

Contents

INT 1
Matiu 3
Maak 58
Luk 92
Dion 150
'Aks 191
Rom 242
1 Koren 266
2 Koren 291
Geleisia 306
'Efesas 315
Filibae 323
Kolose 329
1 Tesalonaeka 335
2 Tesalonaeka 340
1 Timotii 343
2 Timotii 350
Taetas 355
Filimon 358
Hibrus 360
Demes 377
1 Bita 383
2 Bita 390
1 Dion 394
2 Dion 400
3 Dion 401
Diud 402
Na Faatai lae 404
Diksinari 427

Si Baea Sulia Na Alangaia Falu Nee

Lao buka nee 'ana Matiu 24:35, sa Disas 'e bae 'urii, “Na doo loki tiifau lao salo loo fai lao fera ne 'i saegano kera da kai sui gwada. Aia, ma na bae laku nia 'afitai ka sui.” Na kekeda laa nee sulia bae lana God 'e mamana ma ka 'initoa ka talua na kekeda lae ki sui. Nia 'e bobola fainia kolu ka teemainia 'ana si kada ki sui guu, uri kolu ka saitoma diana ai. 2 Timotii 3:16 ka bae lau gu 'urii, “God ne falea na Kekeda laa Abu ki sui. Ma na Kekeda laa Abu ki da diana fua toolangaidoo lae, ma na 'olosi lana si doo garo ki, ma ka faatainia tooa 'o'olo.” Iuka, God 'e falea bae lana fuakolu uri kolu ka saitoma diana 'ana birangaa nia, uri kolu ka lea mamana suli nia.

Na bae lana God 'e nii lao roo ununua Diu ki, Na Alangaia Kwali ma na Faaron-goa Diane. Na Alangaia Kwali, da kedaa 'ana baea Hibru, na baea kera toaa Diu ki. Lao Alangaia Kwali ne da bae sulia safali lana molaagali, na safali lana kwalafaa Diu ki ma si doo neki fuli fuada ki lelea mai ka dao 'ana faitalanga fa ngali baki (400) sui sa Disas ka futa. Na Alangaia Falu nee, kera da kedaa 'ana baea Grik ma daka bae sulia sa Disas ma na safali lana konia manata mamane (siosi).

Tai fa ngali tau naa 'i buri, kera daka kekeda naa sulia si Alangaia Falu nee 'ana baea Grik. Ma tai wane kera daka toolan-gainia ma daka kedaa 'ana tai baea 'e'ete ki lau. Sui, faitalanga fa ngali 'i burina bae sa Disas 'e too naa lao molaagali, kera daka bulasia 'ana baea Latin. Na Latin na baea kera toaa Katolik ki. Nia lea mai 'uri nai lelea na kristin ki ka nao dasi saitomana naa baea Grik bae da kedaa mai Alangaia Falu nee ai. Na toa saitoma doo ki lao Katolik sios da manata toi 'ada sae sa na kekeda laa Grik ne da kedaa 'ana Alangaia Falu nee ai nia abu ma ka lalifuu ma na kwaini kekeda laa fua otona wane ni foa ki gwana.

Ma sui, lelea mai 'e dao 'ana 1900 A.D., tai wane ki kera daka dao toi na kekeda laa Grik ne da kekeda ai 'ana si kada bae sa Disas 'e too 'ua gwana lao molaagali. Na kekeda laa nai 'e bae sulia rao lae ki, na skul lae ki, ma si doo neki toae ki da ilia 'afa sato ki sui gwana. Na toae ki sui gwana ne da suai na kekeda laa nai kera daka kwele 'asia naa, suli na kekeda laa nai Grik 'e 'uria lau guu na baea nee lao Alangaia Falu nee. Ma kera daka suai na baea nai 'i Grik lao Alangaia Falu nee 'e nao si 'afitai guu fua saitoma lana lae. Na baea nai nia ka mala gwana baea ne toae ki da bae ai 'ana si kada ki sui guu. Na toa ne da kedaa mai Alangaia Falu nee 'i nao da kedaa gwada 'ana baea walude, suli da dooria uri toae ki sui gwana daka saitomana malutana Bae lana God.

Si kada kameli meli kedaa buka nee 'ana baea 'i Baeguu, kameli meli kekeda ka lea lau gu sulia kekeda laa nai da ilia mai 'i nao. Kameli meli dooria 'asia naa toae ki sui gwana 'ana Baeguu daka saitomana bae lana God. Nia ne meli ka kedaa 'ana baea ne nao si 'afitai ma 'ana baea ne toae ki sui gwana kera da saitomana. 'I lao buka nee, kameli nao meli si kedaa guu tasi baea ne otona wane ma keni waro ki gwana da saitomana. Kameli meli kedaa Baebol nee fua toaa nee 'i kada nee ma fua toaa neki nao dasi futa 'ua mai.

Kameli meli dooria uri malutana si baea neki lao Alangaia Falu nee 'ana Baeguu ma na malutana si baea neki lao Alangaia Falu nee 'ana baea 'i Grik daru ka bobola sui guu. Nia ne adea ma kameli meli ka lea 'ua guu sulia malutana baea 'i Grik. Kameli nao meli si alua gwameli tii si mae baea 'ana Baeguu fua tii si mae baea 'ana Grik. 'Ana kada 'oro kameli meli kedaa roo si mae baea ki ma nao ta olu si mae baea ki 'ana Baeguu uri ka bae folaa sulia malutana tii si baea gwana 'ana baea 'i Grik. Na ununua nee lao Alangaia Falu nee 'e lea sulia toaa da too tau mai faasi kolu. Na mauria kera ma na birangaa kera nia 'e'ete 'asia naa faasi kolu. Nia ne adea kolu ka nao kolu si saitomana doo neki da kedaa 'ana baea 'i Grik. Si kada kameli meli bulasia mai si Alangaia Falu nee 'ana baea 'i Baeguu, kameli meli nanisia lao buka 'oro ki uri meli ka dao toi malutana ma-mana si baee ki. Sui kameli meli ka nanisia lau guu si baea diane ki 'ana Baeguu ne bobola fainia ka faa folaalia malutana si baea nai ki. Ma 'ana tai si kada, kameli meli ka bulasia tai si doo ki faasia baea Grik uri ka lea 'o'olo sulia baea 'i Baeguu. Kameli meli bulasia malutana si mae baee ki, nao lau too tii si baea nai ki gwana.

Nia ne adea tai si kada na kekeda laa neki lao buka nee ka tio 'e'ete lau gwana faasia kekeda laa neki 'ana Ingglis. Ma sui boroi 'ana, na malutana mae baea fifii neki lao buka nee 'e bobola gwana fai Ingglis. Kameli meli dooria uri na kekeda laa nee ka waluda uri toae ki daka saitomana. Ma uri na Bae lana God ka fungulia mamana lao mangoda ki ma na mauria kera toae ki sui gwana 'ana Baeguu mala lau guu ne nia fungulia mangona ma na mauri lana toaa Kristin baki 'i nao 'ana si kada bae kera da teemainia Alangaia Falu nee 'ana baea Grik.

Kameli meli tangoa 'asia naa God uria ne 'e fili kameli uri meli ka ilia si raoa nee fuakolu. Ma meli ka foosia God uri na Baebol nee 'ana baea Baeguu ka 'adomia toae ki sui gwana uri daka saitoma mamana 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes, ma uri kera daka lea 'ada 'i burina. Na foa laa kameli fuamolu toaa liliosaua God 'ana Baeguu ne, alu God 'ana 'initoae, ma na rigitae, ma na folaa laa ne totoo firi 'afitai ka sui, nia too 'ana fai kamolu sui.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Matiu

Sa Matiu ta waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi baki sa Disas. Sa Matiu 'e kedaa mai buka nee fuana kwalafaa nia 'i Diu. 'Ita 'uana mai lao Alangaia kwali, na brofet ki daka bae na mai sulia God kai falea mai tii waa kwai faamauri ne kera 'ailia 'ana Kraes, ma ta ruana sata 'ana Mesaea. 'I seeri na Diu ki kera daka kwaimaakwalii na maasia waa nai. Sui boroi 'ana si kada sa Disas nia dao naa, kera daka manata 'ada 'urii, "Nia nao lau na Kraes bae ne, na Mesaea bae ne." 'Uri nai na Faarisii ki, na Sadiusii ki, ma na toa gwaungai kera toaa Diu ki daka ote kera 'ana sa Disas. Kera da kwaifii 'ada sa na Kraes nai lea nia dao, nia ka dao mai fai ramoa baite uri firu lae fai malimae kera ki ma 'inito lae fuada kera toaa Diu. Kera dasi fiia lau gwada sa nia na Kraes nai ka mae 'ana 'airarafolo 'uri bae nia ilia. Iuka sa Matiu nia kedaa buka nee, nia dooria uri ka 'adomi kera toaa nia uri daka lio filoa sa Disas nia na Kraes ma na waa 'inito mamana kera, nia dao naa. 'Ana si kada 'oro ki lao buka nee, sa Matiu nia bae ka fuutoi si baea ki faasia lao kekeda laa Abu ki 'ua 'i nao ne da bae sulia na Kraes. Ma nia ka faatainia ne si baea nai ki da fuli mamana sui naa 'ana si kada sa Disas nia dao mai ka too lao fera ne 'i ano.

Na 'Inifuui Ununue Ki Lao Buka Nee:

Kada sa Disas nia futa 1:1—2:23
Kada sui fatai sa Disas kafi ilia raoa nia 3:1—4:11
Kada sa Disas safali rao naa 'i Galilii 4:12—18:35
Kada sa Disas safali rao naa 'i Diudia 19:1—20:34
Wiiki 'isi nia sa Disas lao fera 'i Durusalem 21:1—25:64
Kada sa Disas nia mae 26:1—27:66
Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea 28:1-20

Na isufutaa suli sa Disas na Kraes (Luk 3:23-38)

1 Na isufutaa sulia sa Disas na Kraes nia lea 'urii mai. Nia na waa 'e futa lao kwalafaa sa Defet na waa 'inito bae lao kwalafaa sa 'Abraham.
2 Na isufutaa nee, 'e safali 'ana sa 'Abraham.
Sa 'Abraham nia kwalafia sa 'Aesak,
sa 'Aesak ka kwalafia sa Diakab,
sa Diakab ka kwalafia sa Diuda fai toolana ki.
3 Sa Diuda ka adea ni Tama ka kwalafia sa Beres fai sa Sira.
Sa Beres ka kwalafia sa Hesron,
sa Hesron ka kwalafia sa Ram.
4 Sa Ram ka kwalafia sa 'Aminadab,
sa 'Aminadab ka kwalafia sa Naason,
sa Naason ka kwalafia sa Salamon.
5 Ma sa Salamon ka adea ni Reehab ka kwalafia sa Boas.
Sa Boas ka adea ni Rut ka kwalafia sa 'Obet.
Sa 'Obet ka kwalafia sa Deesii.
6 Sa Deesii ka kwalafia guu waa 'inito bae sa Defet.
Sa Defet ka adea 'initai sa 'Iuraea 'e mae faasia, ka kwalafia gu sa Solomon.
7 Sa Solomon ka kwalafia sa Rihoboam,
sa Rihoboam ka kwalafia sa 'Abida,
sa 'Abida ka kwalafia sa 'Asa.
8 Sa 'Asa ka kwalafia sa Diosafat,
sa Diosafat ka kwalafia sa Dioram,
sa Dioram ka kwalafia sa Iusaea.
9 Sa Iusaea ka Kwalafia sa Diotam,
sa Diotam ka kwalafia sa 'Ehas,
sa 'Ehas ka Kwalafia sa Hesikaea.
10 Sa Hesikaea ka kwalafia sa Manase,
sa Manase ka kwalafia sa 'Emon,
sa 'Emon ka kwalafia sa Diosaea.
11 Sa Diosaea ka kwalafia sa Diokonaea fai toolana ki.
Sa Diokonaea, nia futa sui guu omea 'i Babilon dao ka laua toaa 'Israel ka ngali kera naa uri fera 'i Babilon.
12 'I burina kera da ngalia toaa 'i 'Israel lea daka too naa 'i Babilon,
sa Diokonaea kafi kwalafia sa Sialtiel.
Ma sa Sialtiel ka kwalafia sa Serababel.
13 Sa Serababel ka kwalafia sa 'Abiud,
sa 'Abiud ka kwalafia sa 'Elaeakim,
sa 'Elaeakim ka kwalafia sa 'Aso.
14 Sa 'Aso ka kwalafia sa Sadok,
sa Sadok ka kwalafia sa 'Akim,
sa 'Akim ka kwalafia sa 'Eliud.
15 Sa 'Eliud ka kwalafia sa 'Eliesa,
sa 'Eliesa ka kwalafia sa Matan,
sa Matan ka kwalafia sa Diakab.
16 Sa Diakab ka kwalafia gu sa Diosef arai ni Meri gaa sa Disas waa ne da 'ailia 'ana Kraes, na waa fifilia nia God.
17 'Ita 'ana sa 'Abraham lea mai ka dao 'ana sa Defet na waa 'inito bae, nia too 'ana tii taafuli uni wane ma fai uni wane sarenga ki. Ka 'ita 'ana sa Defet waa 'inito nai lea mai ka dao 'ana kada omea 'i Babilon dao ka alasia fera 'i 'Israel ka lau kera

uri 'i Babilon, ka too lau guu 'ana tii taafuli uni wane ma fai uni wane sarenga ki. Ma ka 'ita 'i seeri lea mai ka dao 'ana futa lana sa Disas na Kraes, nia ka too lau guu 'ana tii taafuli uni wane ma ta fai uni wane sarenga ki.

Disas na Kraes, nia futa (Luk 2:1-7)

18 Kada sa Disas Kraes nia futa na fuli lana mai 'e 'urii: Ni Meri gaa nia sa Disas, kera alufaafia sui naa fua sa Diosef. Ma si kada keerua nao daru si too kwaimani 'ua guu, ni Meri ka toomatafana naa nia kulua 'ana wele 'ana mamanaa Anoedoo Abu
19 Ma sa Diosef na waa ne da alufaafi ni Meri fuana, nia ka manata uri sa ka lukasia ni Meri. Ma sui nia, nia waa ade lana 'o'olo, nia ka dooria uri sa kai lukasi aroaro gwana 'ani Meri uri ka nao si faa nonisusualaa lau nia wela keni.
20 Ma sui ta, si kada sa Diosef 'e manata 'ua gwana sulia ili lana si doo nai, nia ka maleubole ka suana 'ensel God dao ka bae 'urii fuana, "Wala Diosef 'ae, 'oe waa nee 'ana kwalafaa sa Defet nee, nao 'osi mau lau 'ana ade lana ni Meri. Suli na mamanaa Anoedoo Abu 'ana ne adea nia ka kulua nee.
21 Ni Meri tara nia kai kwalafia tii wela wane ne. Aia, 'oe tara 'oko faa sataa wela nai sa Disas, suli tara nia kai faamauria toaa nia ki faasia abulo ta'aa lae kera ki."
22 Si doo nai ki sui guu daka fuli naa 'uri nai. Ma 'i seeri si baea nia God ne brofet nia ki God 'i nao da faarongo ai ka mamana naa, ne bae 'urii,
23 "Totoo tii keni saari kai kulua kai kwalafia tii wela wane ne dai 'ailia 'ana sa 'Imanuel." ✡ Toolangainia, "God nii fai kolu."
24 Aia si kada sa Diosef 'e maleu ka ada, nia ka ili na 'ana suli si doo nai 'ensel nia God 'e faarongo nia ki ai. Nia ka adea naa ni Meri.
25 Sui boroi 'ana, keeru nao daru si tio kwaimani guu lelea ka dao fatai 'i burina naa ni Meri nia kwalafia fa wela wane nia nai ka sui naa. Sa Diosef ka 'ailia naa wela nai 'ana sa Disas.

2

Dao lana toa saitoma doo fasi bali tae lana sato

1 Aia, 'i burina guu sa Disas nia futa lao maefera 'i Betlehem lao Diudia brofens, 'ana si kada sa Herod nia 'inito fuada, toa saitoma doo nai fasi bali tae lana sato daka dao lao maefera baita nai 'i Durusalem.
2 Kera daka ledi 'urii, "Nee wala, ma waa 'inito kera bae toaa nee Diu ki bae nia futa sui naa 'e nii fai? Kameli, meli too mai bali tae lana sato meli ka suana sui naa fa bubulu ne faatainia futa lana. Kameli ne kameli lea mai uri meli ka faabaitaa nia 'ameli."
3 Si kada sa Herod 'e rongoa si baea nai, na manata lana ka isifufuli 'asia naa. Ma na toaa nai lao fera 'i Durusalem boroi na manata lada ka 'uri nai lau gu fai nia.
4 Nia sa Herod ka 'ailia na mai waa baita ni foa ki fai waa toolangaidoo ki 'ana taki uri daka koni ma daka bae kwaimani fai nia, ma nia ka ledi fifii naa 'ani kera uri daka saea 'i fai gu ne da saea mai na Kraes totoo kai futa ai.
5 Toa baita nai daka faarongo nia daka 'urii, "Kera da saea mai na Kraes totoo kai futa lao maefera 'i Betlehem lao Diudia brofens. Suli si baea brofet 'e kedaa mai kada 'i nao 'e bae 'urii sulia,
6 "O Betlehem ai nee lao brofens 'i Diudia 'ae, ni 'oe nao lau ta kula mala nia gwana matangana maefera gwaungai neki 'i Diuda ne, suli totoo tii waa 'inito nia kai sakatafa mai faasi 'oe uri 'inito lae fua toaa nau 'Israel.' " ✡
7 Sui guu, sa Herod ka kwaiodui 'ua guu uri toa dao nai mai faasia bali tae lana sato, uri kera daka bae kwaimani agwa 'ada fai nia ma nia ka tala rongo 'isi guu faasi kera 'ana si kada ne kera safali suana mai fa bubulu nai ai.
8 'Uri nai sui guu, nia ka odu kera daka lea naa uri 'i Betlehem. Nia ka bae 'urii fuada, "Lea kau, molu ka nani 'initoa mai uri wela nai. Lea molu dao tona naa molu ka faarongo nau mai, uri nau lau guu lea kau ku faabaita nia 'akua."
9-10 Sa Herod nia bae 'uri nai fuada sui guu, kera daka lea naa. Si kada kera dao sulia taale, kera daka suana lau gwada fa bubulu bae kera safali suana mai bali tae lana sato. Ma ni kera daka ele 'asia naa si kada nai kera suana lau fa bubulu nai. Fa bubulu nai kera suana kau 'i mamangaa ka talai kera naa lelea daka dau guu 'ana si kula nai sa Disas nia nii ai.

✡ **1:23** 7:14 ✡ **2:6** Maekaa 5:2

11 Kera daka ruu na kau lao luma nai
seeri, ma daka suana naa wela nai fai gaa
nia ni Meri 'i seeri. Kera daka booruru
daka faa'initoaa naa wela nai, ma daka
tasaa naa wai kera ki uri daka falea si falea
kera ki fuana ne liu lada baita tasa. Kera
falea gool, doo sasuna moko diana tasa ki
ma na waiwai moko diana tasa ki fuana.*
12 Sui si kada kera oli naa uri fera kera,
kera daka lea na 'ada 'ana ta taala 'e'ete
faasia tala bae kera lea kau ai, suli God
nia faarongo kera lao maleubolee kera nao
dasi oli uri dao lae lau siana sa Herod.

Tafi lae uria 'i 'Isib

13 'I burina naa waa nai ki da oli 'i fera
kera, na 'ensel nia God ka faatai fuana sa
Diosef lao maleubolea ka bae 'urii, "Diosef
'ae, 'oe tatae 'oko ngalia na wela nee fai nia
gaa nia molu ka tafi 'amolu uri 'i 'Isib. Molu
too mai 'i seeri lelea ka dao fatai 'ana si
kada nau ku saea fuamolu uri oli lae mai.
Suli sa Herod nia nani burina wela nee uri
ka saungia 'ana."
14 Sa Diosef nia tatae ka talaia ni Meri fai
wela nia kera daka lea naa lao rodo 'ua guu
uri maefera 'i 'Isib.
15 Kera daka too mai 'i seeri lelea sa
Herod ka mae naa, ma si doo nai ka fuli ka
adea bae lana God ne brofet ki kedaa mai 'i
nao ka mamana naa. Ne nia bae 'urii, "Nau
ku 'ailia mai wela nau faasia 'i 'Isib." ✡
16 Ma si kada sa Herod na waa 'inito bae
'e saitomana ne toa bae faasia bali tae lana
sato da suke nia, nia ka rakesasu 'asia naa.
'I seeri nia ka saea daka koni omee naa
uri daka saungi tiifau 'ana wela wane ki
ne kera dafi futa lao maefera 'i Betlehem
ma lao maefera nai ki kakalia sui guu. Nia
ka falea si baea fifii fuada uri kera daka
saungia tiifau 'ana wela wane neki too 'ana
roo fa ngali ki ka oli toli mai sui guu, uri
ka ladea si kada bae waa baki bali tae lana
sato kera safa suana fa bubulu bae ai ka lea
mai.
17 'I seeri guu na toaa nai lao fera 'i Betle-
hem daka angisia naa wela kera nai ki da
mae nai. Ma na angi laa nai ka dao toi naa
doo bae brofet Dioromaea nia saea 'uana
mai 'i nao. Bae nia 'urii,
18 "Tii si lingee doo ne talo mai faasia 'i
Ramaa, na gwela angiangia baite.
Ni Reesel ne nia angisia naa wela nia ki.
Nia 'e angi daka gwafe tona boroi ka 'afitai
naa, suli bara wela nia tiifau da mae
naa." ✡

Na olia mai faasia 'i 'Isib

19 Ma 'i burina sa Herod 'e mae naa, na
'ensel nia God ka faatai lau fuana sa Diosef
'i lao maleubolee lao fera 'i 'Isib.
20 Nia ka bae 'urii, "Diosef 'ae, tatae 'oko
talaia ni Meri fai wela nia nee molu ka oli
naa uri 'Israel. Toaa bae da sasi uria saungi
lana wela nee, kera da mae naa."
21 Sui sa Diosef tatae ka talaia ni Meri fai
wela nia ma daka oli naa uri 'Israel.
22 Ma sui, si kada sa Diosef 'e rongoa sa
'Akelas nia talana maa nia sa Herod ma ka
'inito fua bali lolofaa 'i Diudia, nia ka mau
lau gwana 'ana too lae 'i seeri. Na 'ensel ka
saea lau fuana 'i lao maleubolea uri daka
tasa uri lao bali lolofaa 'i Galilii.
23 Si doo nai ne adea ma kera lea daka too
mai 'i Naasaret lao bali lolofaa 'i Galilii. Si
kada si ade laa nai nia fuli, si baea brofet
ki da bae mai sulia 'i nao ka mamana naa.
Ne bae 'urii, "Kera dai saea 'ana waa 'i
Naasaret."

3

Sa Dion saea fua toae ki kera daka ade akau maasia dao lana mai na Kraes
(Maak 1:1-8; Luk 3:1-18; Dion 1:19-28)

1 Totoo 'ana si kada nai ki lelea ka tau
naa, sa Dion waa ni faasiuabu nai nia ka
dao na mai. Ma nia ka safalia toolangaidoo
naa lao fera kwasi nai lao bali lolofaa 'i
Diudia. Nia ka bae 'urii,
2 "Molu bulasi manataa faasia abulo
ta'aa laa kamolu ki, suli na 'initoaa God*
nia nii karangi kamolu naa."
3 Sa Dion nai na bae brofet 'Aesaea 'e bae
mai suli nia ka bae 'urii,
"Totoo tii waa kai 'ai 'i lao fera kwasi.
Ma nia kai bae 'urii, 'Na Aofia kai dao mai!
Molu 'olosia taale fuana!' "
4 Sa Dion, si ofi nia na ifuna kamel
gwana, ma si kanifolo nia 'i salafana si
'unga buluka gwana. Si fanga ni 'ani lana
nia fa siko ki gwana ma ka kuufia gwana
wewedue kwasi.†
5 Na toaa 'oro faasia 'i Durusalem da lea
kau siana, ma toae ki lau guu fasia lao

* **2:11** Gool, insense, ma mira. ✡ **2:15** Hosia 11:1 ✡ **2:18** Diutoronomii 31:15 * **3:2** Na 'initoaa nia God, ma na 'initoaa 'i salo na roo 'ai laa 'e'ete ki fua tii doo guu. † **3:4** Si ofi ma si fanga nai ki gwana ne bobola fai dao lae toi ki lao fera kwasi. 'Ilaeja na brofet 'ana kada 'i nao nia ofi gwana 'uri nai 2 King ki 1:8; Matiu 17:11-13.

bali lolofaa nai 'i Diudia ma faasia maefere
'e'ete nai ki sui guu karangia kafo 'i Diodan
da lea lau gu kau.
6 Toaa nai ki daka bae folaa ne kera luka-
sia abulo ta'aa laa kera ki, ma sa Dion ka
faasiuabu kera naa lao kafo nai 'i Diodan.
7 Ma si kada sa Dion 'e suana toa Faarisii
ma toa Sadiusii 'oro nai da lea lau gu kau
siana, nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu na
kalena baekwe 'i tolo neki mone! Kamolu
nao molu si bulasi manataa guu. Tii ne
saea molu ka sasi uri tafi lae faasia na
kwakwaea nia God fuamolu, ne lea sa
molu siuabu ma molu ka tala faasia?
8 Molu ilia si doo ne nia faatainia kamolu
molu bulasi manataa faasia na abulo ta'aa
laa kamolu ki taari!
9 Too 'amolu faasia manata lae 'urii 'i
lao liomolu, "O kameli nee toa meli futa
'ua gu mai lao kwalafaa sa 'Abraham ne.
'Afitai tara God nia ka kwae kameli!' Ku
saea 'o'olo gu fuamolu, nao si 'afitai guu
fua God uri nia ka tafoa ta kwalafaa fua sa
'Abraham faasia maefau neki boroi 'ana!
10 'I tari'ina nee, God nia kwaimaakwali
sui naa 'ana kwakwaea. Nia ka mala na
bae ta wane nia dau naa 'ana batau 'aena
'ai uri taba lana. Na 'ai neki sui guu nao
dasi fungu 'ana ta fuaedoo diana, nia kai
taba tiifau 'ani kera ma kai 'ui 'anida lao
ere.
11 "Nau ku faasiuabu kamolu 'ana kafo
uri faatai lana ne kamolu molu bulasi
manataa naa. Ma tii waa ne nia kai dao
mai buriku, nia fatai ne kai faasiuabu
kamolu 'ana Anoedoo Abu ma 'ana ere. Na
waa nai nia 'initoa ka talu nau, ma na luke
lana sadol nia ki boroi 'ana nau nao kwasi
tala'ana.
12 Tasi doo lau, na waa nai nia ade akau
sui naa uri sangita lana wane sui guu.
Nia kai ade mala bae ta wane nia 'efoa
'e'eforana miga wiiti ki faasia tadidoe ki.
Nia kai taingainia migadoe ki lao luma ni
taingai laa nia, ma nia kai suungia tadidoe
ki 'i lao era ne sasaru 'afitai ka mae."

Sa Disas nia 'e siuabu (Maak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 'Ana si kada nai guu, sa Disas nia ka lea
na mai faasia bali lolofaa 'i Galilii uri lea
lae siana sa Dion suli kafo 'i Diodan uri sa
Dion ka faasiuabu nia.
14 Sui, sa Dion nia ka manata kwaiman-
gosi uri ili lana si doo nai 'ani nia ka bae
'ana 'urii, "Nia bobola fai nia sa 'oe ne 'oko
faasiuabu nau. Ma sui 'oko lea lau 'amu
mai siaku uri nau kwai faasiuabu 'oe nee!"
15 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Alu nia
fuli 'ana 'urii nai. Nia diana fua koro ka
fulia doo ki sui guu ka lea suli doori lana
God." Sa Dion ka ala na faafia.
16 Ma 'ana si kada sa Disas nia siuabu sui
ka tatae gu mai faasia lao kafo, 'i salo ka 'ifi
na mai ma nia ka liotona naa Anoedoo Abu
God 'e sifo mai ilingia ta fa bole ka dau na
faafi nia.
17 Ma tii si lingeewane nai ka talo mai
faasia 'i salo ka bae 'urii, "Nia naa ne
'Alakwa nau ne ku liosau 'ani nia. Na
manata laku 'e ele 'asia naa suli nia."

4

Saetan 'e ilitona sa Disas (Maak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Sui na Anoedoo Abu ka talaia naa sa
Disas uria lao fera kwasi nai uri Saetan ka
ilitona.
2 Ma sa Disas ka fiolo mae naa 'i burina
nia abufanga mai suli faitaafuli fa dani ma
faitaafuli fa rodo ki.
3 'Uri nai, sa Saetan ka lea mai dao siana
ka bae 'urii, "Lea sa 'oe na 'Alakwa nia God
mamana, 'oko saea fasi fua maefau neki
uri daka lia 'ana fange ki wala."
4 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Na kekeda
laa Abu nia saea sui naa, 'Na wane, nao lau
otona fange gwana ne nia mauri ai. Si baea
neki sui guu God nia saea 'ana ne nia mauri
ai.' " ✡
5 Sui sa Saetan ka talaia sa Disas ka lea
lau uria na Beukaua nai 'i Durusalem. Nia
ka faa uua sa Disas 'ana si kula fane tasa
nai 'i langi.
6 Ka bae 'urii fuana, "Lea sa 'oe na
'Alakwa nia God mamana, 'oko lofo toli fasi
uri fubaa 'i saegano wala. Na kekeda laa
Abu 'e saea sui naa ka 'urii, 'Tara God nia
kai odua mai 'ensel nia ki siamu ma kera
dai sako 'oe ma na 'aemu 'afitai ka toea guu
ta maefau.' " ✡
7 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Na kekeda
laa Abu nia saea sui naa ka bae lau guu
'urii, 'Abu nao 'osi ilitona God 'oe.' " ✡
8 Sui sa Saetan ka talaia sa Disas ka lea
lau uria gwauna fa uo fane nai 'i langi ka

✡ **4:4** Diutoronomii 8:4 ✡ **4:6** Sam 91:11 ✡ **4:7** Diutoronomii 6:16

faatainia 'initoaa neki sui guu lao molaagali fai nia kwanga lada ki tiifau fuana sa Disas ka suai ki.
9 Sa Saetan ka bae 'urii, “Doo nau ki sui gu nai. Lea sa 'oe 'o booruru 'i maana 'aeku 'ana faabaita laku, nau kwai fale tiifau 'ana doo nai ki sui guu fuamu.”
10 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Wala Saetan 'ae, 'otolangai 'oe 'o lea 'amu faasi nau! Na kekeda laa Abu nia saea sui naa ka 'urii, ‘Molu faabaitaa God na Aofia kamolu ka sui naa, ma molu ka rao fuana taifili nia guu.’ ” ✡
11 Nia dao gu 'i seeri, sa Saetan ka lea na 'ana faasia sa Disas. Ma na 'ensel ki naa daka lea mai daka 'adomia sa Disas.

Sa Disas safali falebaea ki naa
(Maak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Si kada sa Disas nia rongoa ne kera alua sa Dion ka nii na lao lookafo, nia ka oli kau uria bali lolofaa 'i Galilii.
13 Nia ka 'idu ka too 'e'ete naa faasia maefera bae 'i Naasaret. Nia lea ka too naa 'i Kabaneam maefera nai 'e nii gwana 'i ninimana 'osi 'i Galilii. Na bali fera nai nia bali da fale fuana fiiwane sa Sebulun fai fiiwane sa Naftalii.
14 Si 'idu laa nai sa Disas 'idu kau uri seeri, nia lea sulia doo brofet 'Aesaea 'e kekeda 'uana mai sulia ne bae 'urii,
15 “Na toaa lao bali fera kera fiiwane sa Sebulun fai fiiwane sa Naftalii ki ne da nii kwaimani lau gu fai nia 'osi 'i Galilii, ma na fera nai 'i bali suu lana sato 'ana kafo 'i Diodan, lao bali lolofaa nai toaa nao lau Diu ki da too ai;
16 toaa nai kera da too lao rorodoa lae 'i seeri, kera da suana naa tii folaa laa baita.
Ma na folaa laa nai nia kwalisitafa naa faafia toaa ne kera too lao rorodoa laa 'ana maea.” ✡
17 Safali gu 'ana si kada nai, sa Disas ka faatalongai naa 'urii, “Molu bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, suli na 'initoaa God nia nii karangi kamolu naa!”

Sa Disas 'ailia fai waa ni dee lae ki
(Maak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Si kada sa Disas nia 'iia kau 'osi nai 'i Galilii, nia ka suana roo waisaasina nai ki sa Saemon (ne da 'ailia lau gu 'ana sa Bita) fai nia sa 'Andru. Keerua daru dee 'adarua 'ana furai keerua lao 'osi nai, suli keerua na roo waa ni dee lae ki 'ua guu.
19 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Muru lea mai buriku uri nau ku toolangainia dee lae siamuru uri dee lana wane fuaku.”
20 'I seeri 'ua guu, keerua daru ka faasia na furai keerua ki ka tio naa, daru ka lea na 'adarua burina sa Disas.
21 Sui sa Disas fai keerua daka lea na kau nia ka suana ta roo waisaasina lau guu, sa Demes fai nia sa Dion keerua roo 'alakwa sa Sebedii ki. Keerua too gwadarua 'i seeri fai nia maa keeru sa Sebedii lao baru kera nai. Kera da taia 'ada furai kera nai ki 'uri nai sa Disas ka 'aili keerua na mai.
22 Ma 'i seeri 'ua guu, keerua daru ka faasia na 'adarua baru fai nia maa keerua, daru ka lea na 'adarua burina sa Disas.

Sa Disas liu kwailiu naa fai raoa nia
(Luk 6:17-19)

23 Sa Disas nia ka lea naa 'ana maefera ki lao bali lolofaa nai 'i Galilii, ma ka toolangaidoo naa fua toae ki lao beu ni ofu kera toaa Diu ki. Ma nia ka falebaea naa sulia na faarongoa diana nee sulia 'initoaa God, ma ka guraa naa mataia 'e'ete ki sui gwana ne saungia wane ki.
24 Na faarongo lae suli nia ka talofia naa maefere ki sui guu lao bali lolofaa nai 'i Siria. Ma daka ngalia na mai toaa 'oro ne mataia 'e'ete ki sui gwana ne saungi kera ki siana. Na toaa ne da matai baita 'ana nonifiia, ma toaa ne anoedoo ta'aa ki fungulida, ma na toaa ne mataia 'ana uoro saungi kera ki, ma toaa ne 'aeda mae ki, kera daka lea na mai siana. Ma sa Disas ka gura kera tiifau.
25 Ma na toaa 'oro 'asia naa lau guu faasia bali lolofaa 'i Galilii, faasia fera baita 'i Durusalem, faasia lao bali lolofaa nai 'i Diudia ma 'i Dikabolis, ma na toaa da lea ki mai faasia bali tae lana sato 'ana kafo 'i Diodan; kera daka lea naa burina sa Disas 'ana si kada nai.

5

Na toolangaidoo laa sa Disas ki
(Luk 6:20-23)

1 Sa Disas nia suana konia baita nai, nia ka raa 'i gwauna fa labusua nai ka gooru 'i

✡ **4:10** Diutoronomii 6:13 ✡ **4:16** 'Aesaea 9:1,2

saegano. Na toa kwairooi nia ki kera daka
koni kali nia,
2 ma nia ka safali toolangaidoo naa
fuada. Nia ka bae na 'urii,
3 “'E diana tasa fua toaa ne da lio saitomana
kera kwai 'atoi 'ana God, suli na 'ini-
toaa God nia doo fua toaa nai.
4 'E diana tasa fua toaa ne da liodila, suli
God nia kai gwafe kera.
5 'E diana tasa fua toaa ne da abulo tu'uu,
suli God nia kai falea ano nee tiifau
fuada.
6 'E diana tasa fua toaa ne da fiolo mae ma
daka maeli kuu uria 'o'oloe, suli God
kai adea manata lada ka toli.
7 'E diana tasa fua toaa ne da kwai'ofei, suli
God nia kai 'ofe kera.
8 'E diana tasa fua toaa ne lioda sasaolia,
suli kera da kai suana God.
9 'E diana tasa fua toaa ne da saungainia
aroaroe matangana toae, suli God
nia kai 'aili kera 'ana wela nia ki.
10 'E diana tasa fua toaa ne wane susubutai
kera faafia 'o'oloe, suli na 'initoaa
God nia doo fua toaa nai.”
11 “'E diana tasa fuamolu si kada wane
ki da susubutai kamolu ma daka bae ta'aa
fuamolu, ma daka suke 'ana doo ta'aa 'oro
faafi kamolu suli ne kamolu toa kwairooi
nau.
12 Ele molu ka noni sasala 'amolu, suli
kwaiaraa kamolu 'i salo nia baita tasa. Na
brofet ki 'ana kada 'i nao, toae ki susubutai
kera lau gu mai 'uri nai.”

Na solo fai na kwesu (Maak 9:50; Luk 14:34-35)

13 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Kamolu
molu mala 'ana tasi solo uri fale lana di-
anae fuana toae lao fera ne 'i ano. Ma
sui ta, na solo lelea na mamasia lana 'e
nao'ana naa faasia, nia 'afitai naa ka ma-
masia lau. Ma lea nia 'uri nai naa, nia
'afitai ka diana lau fua ili lana 'ana tasi doo
lau. Nia doo gwana uri 'ui lae ai ma dali
lana naa.
14 “Kamolu molu mala 'ana ta kwesu uri
kwesu folaa lae fua toae lao fera ne 'i ano.
Nia 'ana ta maefera baita ne nii gwauna
tafa uo 'i langi, nia 'afitai ka agwa.
15 Na wane 'afitai ka faasaru kwesu ma
sui ka saufinia gwana 'i farana ta tiu. Si
kada nia faasarua kwesu sui, nia ngalia ka
faagoorua 'i langi uri ka tala folaa fua toae
ki sui guu lao lume.
16 Talafana lau guu ni kamolu nai. Molu
alua kwesu kamolu ki daka tala folaa fua
toae ki sui, uri kera daka liotoi 'ada doo
diana neki molu ilia ma daka tangoa 'ada
Maa kamolu God 'i salo.

Taki sa Mosis fai na kekeda lana brofet ki

17 “Nao molu si manata toi sa nau ku
lea mai uri ku faasuia taki sa Mosis ma na
toolangaidooa kera brofet ki. Nau kwasi
lea mai uri faasui lada 'uri nai. Nau ku lea
mai uri ku faafonosia doo neki da bae ki
mai sulia uri ka fono.
18 Si doo mamane ku saea fuamolu nia
'urii, lelea na salo loo fai nia fera ne 'i
saegano daka sui boroi 'ada, tasi baea tu'uu
'isi boroi 'ana lao taki sa Mosis nia 'afitai
ka tatala lelea na doo neki sui guu nia bae
sulia ki tara da kai fuli lelea tasi doo si ore
guu.
19 Doo ne adea guu, tii ne nia 'oia si baea
fifii tu'uu boroi 'ana lao taki ma ka talaia
lau guu tai wane uri 'oi lana si baea nai, 'i
lao 'initoaa God tara God nia mala siofaa
wane nai. Aia, ma tii ne nia ade sulia si
baea fifii nai ma ka talaia lau guu tai wane
fua ade lae sulia, 'i lao 'initoaa God tara God
nia kai faa'initoaa wane nai.
20 Aia nau ku faarongo kamolu, lelea sa
na 'o'oloa kamolu nia ka nao si 'e'ete guu
faasia na 'o'oloa kera toa toolangaidoo nee
'ana taki ma na Faarisii neki, nia 'afitai tasa
fuamolu uri molu ka ruu lao 'initoaa God.

Rakesasue fai sauwanee

21 “Kamolu molu rongo sui naa si baea
bae fuana kokoo kolu ki mai 'ana kada 'i
nao bae nia 'urii, ‘Abu 'osi sauwane. Tii ne
nia sauwane, tara kera da kai keto nia uri
fale lana kwakwaea fuana.’ ✡
22 Aia, ma 'i tari'ina si doo ku saea naa
fuamolu nia 'urii; tii ne nia rakesasuia
toolana, tara kera da kai keto nia uri fale
lana kwakwaea fuana. Tii ne nia bae
ta'aa fuana toolana ma ka saea, ‘'Oe doo
gwauoea nee,’ tara da kai ngali nia lao koot
baite 'ana fera nee.* Ma nao tii ne nia bae
ta'aa fuana toolana ma ka 'urii, ‘'Oe doo
garo nee,’ nia naofia kwakwaea lao era bae
sasaru ka lelea firi.
23 Doo ne adea guu, lea 'oe ngali mai
afuafua 'oe ka dao 'i maana fuliera abu
God, ma 'oko manata toi tasi doo ne 'oe ilia
mai ka garo fua toolamu,

✡ **5:21** 'Eksades 20:13; Diutoronomii 5:17 * **5:22** Kaonsol.

24 'oko faasia afuafua 'oe nai 'i maana
fuliera abu ka too fasi 'ana, oli 'oko 'olosia
fasi 'amua si doo nai fai toolamu uri muru
ka 'ado kwaimani lau. Sui fatai, 'oe oli mai
'ofi falea afuafua 'oe talea God.
25 "Lea ta wane nia ngali 'oe naa fua lao
koot, 'oe 'oko 'ali'ali uri 'olosi lana si doo nai
nia ngali 'oe faafia uri ka 'o'olo. Ili 'uri nai
'ua guu 'ana si kada nao muru si dao 'ua lao
koot. Suli lea nia ka fale 'oe naa 'i 'abana
koot, tara koot nia kai falea naa kwakwaea
ne 'oe kai ngalia, lea sui ka fale 'oe naa 'i
'abana toa da kai dau 'oe uri alu lamu lao
lookafo.
26 Suli lea nia 'uri nai, nau ku sae ma-
mana ai fuamolu, tara nia 'afitai tasa naa
fua 'oko oli lau mai 'i maa faasia lao
lookafo. Tara 'oko too na 'uri nai lelea
'oko falea guu si malefo 'isi dangalu 'ana
kwakwaea 'oe.

Kaubare lae

27 "Kamolu molu rongoa sui naa bae da
saea mai fuana kokoo kolu ki kada 'i nao
ma daka bae 'urii, 'Abu 'osi kaubarea araie
fai 'afee.' ✡
28 Ma sui tari'ina si doo ku saea fuamolu
nia 'urii, waa ne bubungia wela keni fai nia
si lioewane ni garo lana lae, nia garoa sui
naa 'i liona.
29 Nia ne, lelea na maamu 'i bali aolo
'oe 'e talai 'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'oko
keoa 'oko 'ui boroi 'amu ai faasi 'oe. 'Ui lae
'ana si kula tu'uu gwana 'i nonimu 'uri nai,
ade boroi nia taa diana gwana fuamu. Si
doo ne ta'aa ka tasa fatai ne lea God nia 'ui
tiifau 'ani 'oe 'i lao era saruladoa bae.
30 Ma lelea na 'aba aolo 'oe 'e talai 'oe uri
lao abulo ta'aa lae, 'oko sigimuusia 'oko 'ui
boroi 'amu ai faasi 'oe. 'Ui lae 'ana si kula
tu'uu gwana 'i nonimu 'uri nai, ade boroi
nia taa diana gwana fuamu. Si doo ne ta'aa
ka tasa fatai ne lea God nia 'ui tiifau 'ani 'oe
'i lao era saruladoa bae.

Lukasi lana 'initai
(Matiu 19:9; Maak 10:11-12; Luk 16:18)

31 "Kamolu molu rongoa sui naa bae da
saea mai fuana kokoo kolu ki kada 'i nao
ma daka bae 'urii, 'Lelea waa lukasia 'afe
nia, waa nai ka faa kau beba ni kwailukasi
lae fuana 'afe nia.' ✡
32 Ma sui tari'ina, si doo nau ku saea
fuamolu nia 'urii, nao 'osi lukasia lau 'afe
'oe. Na waa ne nia lukasia 'afe nia faafia
'atona gwana doe ma ka nao uri maana ne
'initai nia ooe fai ta waa 'e'ete, waa nai nia
falea 'afe nia fua ooe lae. Ma na waa ne
adea 'initai nai da lukasia naa, waa nai lau
guu nia ooe naa.

Bae saimamana lae

33 "Ka 'uri nai lau guu, kamolu molu ron-
goa sui naa bae da saea mai fuana kokoo
kolu ki 'ana kada 'i nao ma daka bae 'urii,
'Lea 'oe alangai 'oko tofe naa 'ana satana
God, nao lea 'osi 'oia naa alangaia 'oe nai.' ✡
34 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku saea
fuamolu nia 'urii, abu nao 'osi tofe 'ana ta
doo lau. Nao 'osi tofe 'ana fera 'i salo, suli
nia na doo ni goorua nia God 'ana 'inito lae.
35 Ma 'osi tofe 'ana fera ne 'i saegano,
suli God nia 'inito fuai. Ma 'osi tofe 'ana
satana maefera nee 'i Durusalem, suli nia
na maefera baita nia Waa 'inito tasa nee.
36 Ma nao 'osi tofe 'ana gwaumu. Suli
'oe 'afitai 'oko tala'ana saungai lana tasi ifu
kwakwaoa ma nao tasi ifu boboraa 'ana
gwaumu.
37 Lea 'oe 'o alangai, 'oko bae gwamu
'urii, 'Iuka, nau tara kwai ilia si doo nai.'
Ma lea nia nao guu, 'oko bae gwamu 'urii,
'Nao, nau tara nao kwasi ilia guu.' Ma lea
'oe saea lau tasi doo 'e'ete lau fai nia, si doo
nai nia lea na mai faasia sa Saetan."

Duu lana ta'aa lae 'ana ta'aa lae
(Luk 6:29-30)

38 "Kamolu molu rongoa sui naa bae da
saea mai fua kokoo kolu ki kada 'i nao ma
daka bae 'urii, 'Wane ne nia dikwea tii bali
maa gwana, tii bali maa 'ani nia gwana
daka dikwea. Ma na wane ne nia 'oia tii
gwa lifo gwana 'ana wane, tii gwa lifo 'ani
nia lau guu da kai 'oia.' ✡
39 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku saea
fuamolu nia 'urii, nao 'osi sasi uri duu lana
si doo ne ta wane ta'aa nia ilia ka ta'aa
fuamu. Lea ta wane nia fidali 'oe 'ana bali
aolo 'i babalimu, 'oko faolomainia fuana
ka fidali 'oe lau guu 'i bali mauli.
40 Ma lea ta wane nia ka ngali 'oe lao koot
ma ka ngalia naa si maku tu'uu 'oe ni ofi
lae salafamu, 'oko faolomainia fuana ka
ngalia lau guu maku baita 'oe fuana.

✡ **5:27** 'Eksades 20:14; Diutoronomii 5:18 ✡ **5:31** Diutoronomii 24:1 ✡ **5:33** Namba ki 30:2 ✡ **5:38** 'Eksades 21:24; Diutoronomii 19:19; Leftikas 24:20

41 Lea ta wane nia suumai 'oe fua ngali
lana 'okodoo nia sulia ta tii si kada tala,
'oko ngalia 'okodoo nia 'oko lea lau kau
sulia ta ruana kada tala.
42 Si doo ne wane nia gani 'oe uria, 'oko
faa fuana. Wane ne nia dooria kai ngali
fasi 'ana si doo 'i satamu sulia si kada tasi
kada gwana, 'oko faa fuana ka ngali fasi
'ana, nao 'osi luia.

Liosau 'ana malimae 'oe
(Luk 6:27-28,32-36)

43 "Kamolu molu rongoa sui naa bae da
saea mai fua kokoo kolu ki kada 'i nao ma
daka bae 'urii, "'O liosau 'ana wane 'i fera
kamu, 'oko susubutainia malimae 'oe.'
44 Ma sui 'i tari'ina, si doo nau ku saea
fuamolu nia 'urii, 'o liosau 'ana malimae
'oe ki ma 'oko foa fuana toaa ne da ade ta'aa
ki fuamolu.
45 'O ili 'uri nai uri 'oko usulia lau guu na
Maa 'oe 'i salo. Suli nia 'e saungainia sato
loo ka sato diana fuana toaa diane ki ma na
toaa ta'ae ki ka bobola guu. Nia ka faa lau
gu mai ute fua 'adomi lana toaa ade 'o'olo
ki ma na toaa ade garo ki ka bobola guu.
46 Lea sae 'oe liosau gwamu 'ana wane
ne nia liosau 'ani 'oe, tara God nia 'afitai ka
kwaiarangai 'oe uria. Suli na toaa neki da
kai konia malefo 'ana takisi, kera ne da too
'ana kwaini liosaua 'uri nai!
47 Ma lea sae 'oe ade diana gwamu fuana
otona toaa kwaimani 'oe ki, tara 'afitai 'oko
'e'ete guu. Suli na toaa neki nao dasi saito-
mana God, kera ne da ade 'uri nai!
48 Doo ne adea guu, molu ade diana ka
'uria guu na Maa kamolu 'i salo ne nia ade
diana tiifau."

6

Toolangaidoo laa sulia fale kwai'adomi lae

1 Sa Disas nia ka bae 'urii, "Molu ka fiia,
ade lea molu ka ilia gwamolu doo diane ki
uri wane ka suamolu ma ka tango kamolu
fai nia. Lelea kamolu ili 'uri nai, tara nia
'afitai naa molu ka ngalia lau ta kwaiaraa
faasia Maa kamolu God 'i salo.
2 Doo ne adea guu, lea 'oe ilia si doo
diane uri ka 'adomia toaa siofaa ki, nao 'osi
faatalongainia lau uri daka tango 'oe gu fai
nia. Nao 'osi ade mala 'ana doo ne toaa
kwaisukei ki da ilia lao beu ni ofu lae ki ma
sulia tala baite ki uri toae ka tangoda fai
nia. Si doo mamane ku faarongo kamolu
ai nia 'urii, God nia tara 'afitai ka kwa-
iarangai kera lau toaa nai da ade 'uri nai,
suli na tango laa ne toae ki da ilia 'ani kera
nia talafana naa kwaiaraa kera da ngalia
sui naa.
3 Aia ma ni 'oe, si kada 'oe ilia si doo
diane fua 'adomi lana ta wane siofaa, na
toaa kwai karangi tasa 'oe ki boroi nao 'osi
faarongo kera lau ai uri tango lamu lae fai
nia.
4 'O agwatainia fale kwai'adomia 'oe ki.
'I seeri, na Maa 'oe God waa ne suana doo
diana nai ki 'oe ilia ka saufini gwana ki, nia
kai kwaiarangai 'oe."

Toolangaidoo laa sulia foa lae
(Luk 11:2-4)

5 Sa Disas ka bae 'urii, "Si kada 'oe foa,
nao 'osi mala lau 'ana toaa kwaisukei ki.
Ne si kada kera foa, kera daka dooria 'asia
naa uu faatai lae lao beu ni ofu lae ki ma su-
lia taala baite ki uri toae ki daka suada fai
nia ma daka faa'inito kera. Si doo mamane
nau ku saea fuamolu nia 'urii, God nia tara
'afitai ka kwaiarangai kera lau toaa nai da
ade 'uri nai, suli na faa'inito laa ne toae ki
da ilia 'ani kera nia talafana kwaiaraa kera
ne da ngali sui naa.
6 Si kada 'oe foa, lea 'oko too banitai
'amua 'ana kada lume tai 'oe 'oko fonoki
suusi 'oe. 'O too 'i seeri 'oko foa agwa 'amua
talea Maa 'oe God. 'I seeri na Maa 'oe nai,
ne nia suana doo ki sui guu tara nia kai
kwaiarangai 'oe.
7 "Si kada 'oe foa, nao 'osi takomainia lau
baee 'oro sui gwana mala 'ana ade laa ne
toaa neki da ulafusia God da ilia ki. Ne kera
foa 'ada ki ma daka takomainia baea 'oro
mamana guu lao foa laa kera ki ma daka
foa ka tau 'asia naa. Doo nai ki kera saea ki,
kera boroi da ulafusia ki lau gwada. Kera
manata lada 'ana saea sa foa tikwa laa kera
nai ne tara nia adea God ka ilia doo ne kera
gania ki.
8 Nao 'osi ili mala 'ani kera, suli Maa 'oe
God 'i salo nia saitomana sui na kau 'i nao
na doo ne 'oe 'atoia sui fatai 'ofi gani nia
uria.
9 "Aia, si kada kamolu foa, molu ka foa
'urii,
'Maa kameli 'i salo,
Alu toae ki sui daka sae'inito 'ada 'ana
satamu ne abu.

10 Lea mai 'oko 'inito naa 'ana doo ki sui guu.
Alu toae ki sui guu daka ade 'ada sulia doori lamu lao fera ne 'i ano mala lau guu da ilia lao fera 'i salo.
11 Fale mai si fanga kameli uri tari'ina ka bobola fai nia.
12 'Oko manata luke kameli faasia garo laa kameli ki, suli meli manata lukea lau guu toaa da ilia doo garo ki fuameli.
13 'Osi lukasi kameli lau fua ilitooe ka linge kameli.
Tafalangai kameli kau faasia 'abana waa ta'aa bae.'
14 "Lea 'oe manata lukea abulo ta'aa laa nia ta wane ilia fuamu, Maa 'oe 'i salo nia kai manata lukea lau guu abulo ta'aa laa 'oe ki.
15 Ma lea 'oe nao 'osi manata lukea gu abulo ta'aa laa nia ta wane ilia fuamu, Maa 'oe 'i salo boroi nia nao si manata lukea lau guu abulo ta'aa laa 'oe ki."

Toolangaidoo laa sulia abufanga lae

16 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Si kada 'oe abufanga, nao 'osi ade lau mala 'ana toaa kwaisukei ki, ne kera abufanga ma daka alubili mala 'ana toaa da too 'ana liodila lae. Kera da ili 'uri nai uri wane ka liotoi ma ka tango kera ne da abufanga. Si doo mamane nau ku saea fuamolu nia 'urii, God tara nia 'afitai ka kwaiarangai kera lau, suli na tango laa ne toae ki da ilia 'ani kera nai nia talafana kwaiaraa kera naa ne da ngalia sui naa.
17 Aia ma ni 'oe, si kada 'o abufanga, 'oko taufia maamu ka falu ma 'oko komua 'amua ifumu mala ne 'oe 'ita 'oko ilia 'ua guu,
18 uri nao ta wane si lio saitomana lau ne 'oe abufanga. Taifilia guu Maa 'oe God 'i salo ne nia saitomana si doo diana ne 'oe ilia ka saufini gwana, ma nia ne kai kwaiarangai 'oe, sui boroi 'ana nao 'osi suana 'ana maamu."

Toolangaidoo laa sulia taingai lana ogogonia ki
(Luk 12:33-36; 16:13)

19 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao 'osi taingainia ogogonia 'oe ki lao fera ne 'i ano kula ne 'aide kai saketoa doo ki ai, ma doo ki too ai da kai fura ma na wane ki daka 'oia mae ki ma daka belia doo ki ai.
20 'O taingainia 'amua ogogonia 'oe ki lao fera 'i salo, kula ne 'aide nao si saketoa doo ki ai, ma na doo ki daka tio ai nao dasi fura, ma na wane ki ka nao dasi 'oia mae ki ma dasi belia doo ki ai.
21 Suli si kula ne 'oe taingainia ogogonia 'oe ai, nia ne tara na liomu 'e nii ai.
22 "Na maana wane, nia na kwesu uri tala folaa lae fua noniwane. Lea na maamu ki da diana gwada, na kwesu nia God nia tala folaa fuana nonimu tiifau.
23 Aia ma lea na maamu ki da ta'aa, ni 'oe 'o too gwamu lao rorodoa lae suli maamu nia ta'aa. 'Oko fiia ade lea 'oko lukasia na kwesu nia God ma na mauria 'oe nia ka rorodoa ta'aa 'isi naa."
24 "Nia 'afitai tasa uri sae ta tii wane gwana ka rao fua roo wane baita 'e'ete ki sui. Lea nia liosau 'ana ta wane baita 'ana roo wane nai ki, tara nia kai lukasia ruana wane baita. Ma nao lea nia ka rao fuana ta tii wane baita 'ani keerua, tara nia kai lukasia ta ruana wane baita. Talafamolu lau gu nai, ne 'afitai molu ka rao sui gwamolu fua God ma fuana malefo."

Toolangaidooa sulia na manata 'abarua lae sulia dongana tooe 'ana noni
(Luk 12:22-31)

25 "Nia 'uri nai, nau ku saea fuamolu, nao molu si manata sala sulia 'i fai ne si fanga ne molu kai 'ani ma si kafo ne molu kai kuufia kai lea mai faasia. Nao molu si manata sala sulia 'i fai ne tara si maku ne molu kai ofi ai kai lea mai faasia. Na mauria kamolu ki da 'initoa ka talua fange, ma na nonimolu ki ne da 'initoa ka talua si maku ni ofi lae.
26 'O manata fasi 'amua sulia saaro loki 'i mamangaa. Kera nao dasi oofia guu tai ola ma ka nao dasi konia guu tai fanga ne maua uri lao tai luma ni alu fanga lae ki. Sui boroi 'ana, na Maa kamolu God 'i salo nia ka saare kera ki. Aia, ni kamolu naa ne God nia suamolu ka 'initoa talua saaro loki.
27 Na manata 'abarua lae sulia doo nai ki nia 'afitai ka adea ta wane 'amolu uri mauri lana ka lea tikwa lau.
28 "Tee ne adea 'oko manata 'abarua 'asia naa sulia si maku uri ofi lae ai? 'O suana fasi 'amua na tae lana lalano taka diana loko ki lao gano. Kera nao dasi raoa ki guu, ma ka nao dasi tai maku ki guu fuada 'i tala'ada.
29 Sui boroi 'ana, nau ku faarongo kamolu, na kwanga lana takada ki 'e diana

tasa ka talua maku kwanga baki waa 'inito
bae sa Solomon kai ofi ki ai 'ana kada 'i nao.
30 God nia suasuli diana 'uri nai 'ana
lalano taka diana loko ki lao gano sui boroi
'ana mauri lada ki nao si tau guu. Loko da
too 'i tari'ina sui 'i bobongi mai daka 'ui 'ani
kera lao ere ka sarufi kera lau gwana. 'I
seeri nia faatainia ne God nia kai suasuli
diana 'ani kamolu ka tasa 'ani kera, suli ne
God nia suamolu ka 'initoa talu kera fatai!
Uri tee ne fiitooa 'oe 'ani nia ka tu'uu 'asia
guu?
31 "Doo ne adea guu, nao 'osi manata sala
sulia doo nai ki ma 'oko 'urii, 'Tee naa ne
tara nau ku 'ani rowaa? Tee naa ne tara
nau ku kuufia rowaa?' Ma nao, 'Tee naa ne
tara nau ku ofi ai rowaa?'
32 Nao 'osi ade 'uri nai, suli na toaa ne
kera nao lau toaa nia ki God, kera 'ana ne
daka tola sulia doo nai ki. Ma ni 'oe ka
nao lau, suli na Maa 'oe God 'i salo nia
saitomana sui naa 'oe kwai 'atoi 'ana doo
nai ki.
33 Si doo totolenao ne, 'oe nani 'amua
burina 'initoaa nia God ma na 'o'oloa nia.
'Oe ade 'uri nai sui, tara nia 'ana ne kai
falea mai doo ki sui guu ne 'oe kwai 'atoi
ai lao mauria 'oe.
34 Doo ne adea guu, nao 'osi manata 'oroa
sulia si doo ne 'oe kai kwai 'atoi ai 'afa dani
ne nii 'ua kau. Alua si doo uri fa dani ne
nii 'ua kau 'e too 'ana maasia fa dani nai
'ua guu. Nao 'osi 'abaa lau mai uri manata
'oroa lae lau sulia fai nia si doo 'i tari'ina ki.
Suli fa dani ki sui guu da too sui naa 'ana si
doo uri manata lae sulia ki ai."

7

Toolangaidooa sulia keto lana kau ta wane (Luk 6:37-38,41-42)

1 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nao 'osi
keto ta'aa 'ana ta wane kau ade lea God ka
keto 'oe faafia.
2 Suli na keto laa ne 'oe ketoa 'ana ta
wane kau, nia lau gu ne God kai keto 'oe
ai. Ma na taki tee ne 'oe ketoa ta wane kau
sulia, taki nai lau gu ne God nia kai keto 'oe
sulia.
3 Nao 'osi roo gwamu 'ana sae lana
toolamu faafia kasi garo laa tu'uu lao
mauria nia ne mala gwana tasi lolo tu'uu
'asia guu ne nii lao maana, ma 'oko lio
ekwa gwamu 'ana 'olosi lana na garo laa
baita tasa ne nii lao mauria 'oe mala 'ana
gaafana ta kada 'ai 'anafuli ne nii lao
maamu!
4 Ma 'i seeri 'oko bae 'amua 'urii fuana,
'Alamatainia nau ku 'olosia kau si garo laa
nai lao mauria 'oe waa nau.' Aia ma sui
ni 'oe, ka nao si 'oga 'oe guu uri 'olosi lana
garo laa talingai neki lao mauria 'oe!
5 'Oe waa suke 'urii! 'O 'olosia fasi 'amua
garo laa neki lao mauria 'oe ne mala 'ana
ta kada 'ai 'anafuli lao maamu uri mauria
'oe ka 'o'olo, sui fatai 'oe 'ofi 'olosia si garo
laa lao mauria nia ta wane kau.
6 "Nao 'osi falea doo abu ki fuana giri
ki, ma ka nao 'osi 'ui 'ana si laungi 'oe 'i
naofana boso ki, fasi ade lea kera daka
dali saketoa gwada ma daka toriabulo fatai
mai ma dafi 'ale 'oe uri ta'aa lae."*

Toolangaidooa sulia gani lana God (Luk 11:9-13)

7 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "'O gania
God uri nia ka falea doo ne 'oe gania siana.
'O nani burina doo ne 'oe kwai 'atoi sia God
uri 'oko dao toi. 'O kikidi kau uri nia ka 'ifi
fuamu.
8 Ade 'uri nai taari, suli toaa neki sui guu
da gania God, kera da ngali doo neki da
gani nia ki uria. Ma na toaa neki sui guu da
nani burina doo ne kera kwai 'atoi ki ai sia
God, kera da dao toi doo nai ki. Ma na toaa
neki sui guu da kikidi, God nia 'ifi fuada.
9 "Kamolu toaa neki sui guu molu too
'ana wele ki, tii 'amolu ne lea sae na wela
'oe nia gania fange siamu ma 'oko falea
'amua na maefau fuana?
10 Ma nao tii 'amolu ne lea sae na wela
'oe nia gania sakwari siamu ma 'oko falea
'amua na baekwa 'a'ale fuana? Si doo nai,
'oe 'afitai 'oko ilia 'ana wela 'oe!
11 Sui kamolu toaa abulo ta'aa nee boroi
ne molu saitomana fale lana si doo diane
ki fua wela kamolu ki. Aia, na Maa kamolu
God 'i salo ne nia talu kamolu 'ana fale lana
doo diane ki fua toaa ne da gani nia ki uria.
12 "Aia, si doo diana ne 'oe dooria uri
wane ki daka ilia fuamu, nia lau gu ne 'oko
ilia fuana wane ki. Si baea nai naa ne dau
faafia doo 'oro neki taki sa Mosis ma na bae
lana brofet ki da bae sui gu mai sulia."

* **7:6** Disas bae 'uri nai uri ka faatainia ne tai toaa ki nao kera si dooria ala lae faafia si faarongoa diana nee.

Maesakaa susukafia ma na maesakaa reba
(Luk 13:24)

13 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "'O ruu
'amua 'ana maesakaa susukafia nee, suli
na maesakaa ma na taala reba nee nia lea
uri lao maea totoo firi. Na 'ii lana tala reba
nee nia walude 'asia naa ma na toaa 'oro
'asia naa daka 'iia naa.
14 Aia, na maesakaa ma na tala susukafia
nee nia 'ana ne lea uri lao mauria firi ma
na toaa neki kera dao toi kera nao dasi 'oro
guu."

Fiia na brofet kwaisukei ki
(Luk 6:43-44)

15 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Molu ka
fiia na brofet kwaisukei ki da lea mai mala
'ana tai giri kwasi kwaisaungi ki, ne suana
lada kau 'i sara kera na toaa diane ki mala
'ana sifsif diane ki. Ma sui ta, lao manata
lada ki ne kera na giri kwasi ki 'o'olo guu
uri saketo lamolu lae.
16 Na birangada ki ne tara kamolu molu
kai lio saitomada ai lea sae kera toaa diane
ki. Nia mala lau guu na fufuana 'ai ne wane
nia kai lio saitomana 'ana 'ai lea sae nia na
'ai diane. Suli na wane nia 'afitai ka ngedaa
fufuana greib faasia maa sarana ta 'oko
bubulo. Ma nia 'afitai ka ngedaa fufuana
fig faasia maa sarana ta 'ai bubulo gwana.
17 Na 'ai diane nia fungu lau guu 'ana
fufuaedoo diane, ma na 'ai bubulo nia ka
fungu lau guu 'ana fuaedoo bubulo.
18 Na 'ai diane 'afitai nia ka fungu 'ana
fufuaedoo bubulo, ma na 'ai bubulo nia
'afitai ka fungu lau guu 'ana fuaedoo diane.
19 Na 'ai neki sui guu nao dasi fungu ki
'ana fuaedoo diane, tara da kai tabada sui
guu 'i saegano, lea sui da kai 'ui sui guu
'anida lao ere.
20 Aia nia 'uri nai, na birangana brofet
neki ne tara kamolu molu kai lio saito-
mada ai lea sae kera na brofet diane ki
mamana."

Fa dani 'ana fale lana kwakwaea
(Luk 13:25-27; 6:47-49)

21 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nao lau
toaa neki sui guu da bae 'urii fuaku, 'Aofia
'ae, Aofia,' ne da kai ruu lao 'initoaa God.
Na toaa ne da ilia lau 'ada doori lana Maa
nau 'i salo ne da kai ruu lao 'initoaa nai.
22 Totoo nia dao 'afa dani 'ana keto lana
toaa lao molaagali, na 'oro lana wane kera
da kai bae 'urii fuaku, 'Aofia 'ae, kameli
toaa bae meli faarongo talo mai 'ana bae
lana God 'ana satamu ne! Kameli toaa bae
meli taria anoedoo ta'aa ki ma meli ka ilia
doo kwaibalatana 'oro ki mai 'ana satamu
ne!'
23 Ma sui boroi 'ana, nau tara kwai
bae gwaku 'urii fuada, 'Nau kwasi sasait-
omamolu 'ua gu mai. Molu 'otolangai
kamolu fasi nau, kamolu toaa ilidoo ta'aa
nee!'
24 "Doo ne adea guu, na wane ne nia
rongoa bae laku neki ma ka ade sulia, nia
mala 'ana ta wane liona too ne nia tolea
luma nia fafona fau lalifuu.
25 Ne ta uta baita ka 'aru ma ta igwamela
baita ka liu, ma ta koburu baita ka too, ma
ka ngeotainia boroi luma nai ma nia ka
ngilo ka too gwana suli ne da tolea fafona
fau lalifuu.
26 "Aia, ma na wane ne nia rongoa boroi
bae laku neki ma ka nao si ade gu sulia, nia
mala 'ana ta wane oewanea ne nia tolea
gwana luma nia lao one kukusuu.
27 Ne na uta baite nia 'aru, ma na ig-
wamela baite nia liu, ma na koburu baite
ka too, ma ka toea luma nai ma nia ka
okosia ma ka lau tiifau ai."
28 'Ana si kada sa Disas nia toolangaidoo
'uri nai lelea ka sui naa, toaa nai ki da
fafurongo nia daka kwele 'asia naa
29 suli ne da lio saitomana sa Disas nia
toolangaidoo 'ana rigitaa nia God. Ma nao
nia si rongokwaisulii lau 'ana saitomadooa
kera toaa toolangaidoo ki 'ana taki, ne da
toolangaidoo gwada 'ana rigitaa kera ki
tala'ada.

8

Sa Disas nia guraa tii wane rao ne nia matai
(Maak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Si kada sa Disas nia koso na mai faasia
gwauna si labusua nai, na konia baita nai
daka lea na mai burina.
2 'I seeri tii waa nai na furo 'ani nia ka
lea mai ka booruru 'i maa 'aena sa Disas ka
bae 'urii, "Aofia 'ae, lea sae 'oe ala gwamu
faafia 'oko gura nau fasi wala."
3 Sa Disas nia fale 'aba kau ka dau tona
nonina sa wala nai ka bae 'urii, "Iuka, nau
ku ala faafia. Alu nonimu nia diana 'ana."
'Ana si kada nai 'ua guu, sa wala nai 'ali'ali

nonina ka diana naa ma na furo nai ka sigi
na faasi nia.
4 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nao 'osi
faarongoa ta wane 'ana si doo nai nau ku
ilia fuamu nai. Si doo 'oe lea kau 'oko ilia
fasi 'amua ne 'o faatainia nonimu siana
wane ni foa nia God ma 'oko saea nia ka
iro diana 'ana nonimu. Burina si doo nai
sui 'oko falea na fale laa bae taki sa Mosis
saea uri na wane ni foa ka lio faamamanea
ma ka 'aitainia fuana toae ne nonimu nia
diana mamana naa.” 'Uri nai sui sa Disas
ka odua sa wala nai ka lea na 'ana.

Sa Disas nia guraa na wane ni rao nia tii waa baita 'ana omee
(Luk 7:1-10)

5 Si kada sa Disas nia dao lao maefera 'i
Kabaneam, ta tii waa baita nai lao omee
kera fera 'i Rom nia lea mai ka dao siana
sa Disas. Nia ka gania kwai'adomie siana
sa Disas
6 ka bae 'urii, “Aofia 'ae, na wane ni rao
nau nia nonina fii nia ka matai baita 'asia
naa ka tio gwana mai luma kani.”
7 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Tara nau
ku lea kau ku gura nia.”
8 Sa wala nai ka bae 'urii fuana sa Disas,
“Wala Aofia 'ae, nau nao kwasi bobola fai
nia sae ni 'oe waa baita 'urii lea mai 'oko
ruu fatai 'i luma nau. 'O saea boroi 'amua
mai tasi baea fuana wane ni rao nau uri
faa 'akwaa lana. Lelea 'oe 'oko ade 'uri nai
boroi 'amua tara nia ka 'akwaa gwana.
9 Nau ku saitomana 'oe 'o tala'ana ili lana
si doo nai, suli ni nau tala 'aku ku rao lau
guu farana rigitaa kera waa baita nau ki.
Ma ni nau lau guu, nau ku too 'ana rigitaa
fuana wane ni firu ki ne nau ku lio suli kera
ki. Suli lea si kada nau ku bae 'urii fua ta
wane 'ani kera, ‘‘Oe lea ilia fasi si doo 'urii,’
nia lea ka ilia naa. Ma nao lelea nau ku bae
'urii fua ta wane 'ani kera, ‘‘Oe lea fasi mai
seki,’ nia ka lea na mai 'afitai ka nao. Ma
nao lea nau ku 'ai uri ta wane ni rao 'aku
ma ku 'urii, ‘‘Oe ilia fasi si doo 'urii,’ nia ka
ilia naa 'afitai ka nao.”
10 Si kada sa Disas nia rongoa bae lana
sa wala nai 'uri nai, nia ka kwele 'asia
naa. Nia ka bae 'urii fuana konia nai da
lea mai burina nai, “Ku faarongo mamana
'ani kamolu, lao fera 'i 'Israel, na kwaini
manata mamana laa nao kwasi suai 'ua ai
ne sa wala nee too ai nee.
11 Nau ku faarongo kamolu, totoo boroi
tara na toaa 'oro ne nao lau toaa Diu ki kera
da kai lea mai fasi bali fera neki sui guu lao
molaagali uri gooru kwaimani lae fai nia
kokoo kolu ki mai sa 'Abraham, sa 'Aesak,
ma sa Diakab 'ana fanga kwaimanie lao
'initoaa God.
12 Ma 'ana si kada nai tara 'oro lana toaa
Diu ki ne fulingana sae kera ne da kai too
lao 'initoaa nai, God nia kai tari kera 'i sara
uri lao kula 'ana rorodoa lae. Ma kera da
kai too 'i seeri 'ana angia ma didilifoe.”
13 Sui sa Disas abulo ka bae 'urii fuana
waa baita nai, “‘Oe oli 'amu kau. Nau ku
ilia naa si doo bae 'oe gani nau uria, suli
ne 'oe 'o manata mamana 'ani nau kwai ilia
fuamu.” 'Ana si kada sato nai 'ua guu na
wane matai bae nia ka 'akwaa naa.

Si Kada Sa Disas nia guraa toaa 'oro da matai Ki
(Maak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Aia, tii si kada sa Disas nia lea mai ka
dao luma sa Bita, nia ka suana 'initai fungo
sa Bita nia matai baita nonina ka balubalu
'asia naa ka too gwana.
15 Sa Disas nia ka dau tona 'abana 'initai
nai ma 'asi kada nai 'ua guu nonina ka
gwari 'ua guu. Nia 'akwaa 'uri nai nia tatae
ka rao fanga naa fua sa Disas fai kera.
16 Lelea kau nia dao 'i saulafi, toaa nai ki
daka ngalia mai toaa 'oro ne anoedoo ta'aa
ki nii ada ki kera daka ngalida mai siana sa
Disas. Sa Disas nia ka bae ka taria anoedoo
ta'aa nai ki faasida. Ma nia ka gura tiifau
lau guu 'ana toaa da matai ki.
17 Si ade laa nai nia ka faamamanea naa
si baea ne brofet 'Aesaea nia kedaa mai
kada 'i nao, ne bae 'urii, “Nia ngalia naa
mataia kolu ki, ma ka 'okoa naa makesoa
kolu ki faasi kolu.”✡

Lea lae burina sa Disas na doo 'afitai
(Luk 9:57-62)

18 Si kada sa Disas nia suana toaa 'oro nai
da koni mai kali nia, nia ka bae 'urii fuana
toa kwairooi nia ki, “Kolu toofolo fasi uri
bali 'osi loko.”
19 'I seeri, tii waa ni toolangaidoo nai 'ana
taki ka lea mai ka dao siana sa Disas ka
bae 'urii, “Waa ni toolangaidoo 'ae, nau ku
dooria kwai lea naku fai 'oe uri mamalana
kula boroi 'ana 'oe kai lea uria.”
20 Sa Disas nia rongoa bae lana sa wala
nai, nia ka bae 'urii fuana, “Na giri kwasi
ki da too 'ana foloa kera ki ni too lae ma

✡ **8:17** 'Aesaea 53:4

na saaro ki 'i mamangaa daka too lau gu
'ana nui kera ki ni too lae. Nau 'Alakwa nia
wane, nau nao 'aku ta beu ni too."
21 Ta wane 'ana toa kwairooi nia ki sa
Disas ka bae lau gu 'urii, "Aofia 'ae, alu nau
lea ku 'abarutainia fasi 'aku maa nau uri
lelea nia mae nau ku saufini nia. Lea sui
fatai nau kwafi oli mai uri ku lea naku fai
'oe."
22 Sa Disas nia luua sa wala nai ka bae
'urii fuana, "'O lea na mai buriku, 'oko luka
'ana toaa nai ki nao dasi too 'ua 'ana mau-
rie nai daka saufini kera na kau tala'ada."

Sa Disas nia ngatafia koburu ma na nanafo
(Maak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 'Uri nai sui, sa Disas ma na toa
kwairooi nia ki daka tae lao baru nai daka
lea naa.
24 Ma si kada kera lea kau nao si tau 'asia
guu, na koburu nai ka toe kera naa ma
na nanafo baita 'asia naa ka kwaea naa
baru nai fai kera ma 'i seeri na baru nai
ka karangi kuruu naa. Aia, ma sa Disas ka
maleu 'ana lao baru.
25 Na toa kwairooi nia ki sa Disas kera
daka faa ada nia daka bae 'urii, "Wala Aofia
'ae! 'O faamauri kolu wala, ma kolu kai
mae naa ne!"
26 Nia ka bae 'urii fuada, "Nee rowaa,
kamolu toaa ne fiitooa kamolu ki tu'uu
'asia guu, molu mau lau gu fai nia uri tee
nee?" Nia bae 'uri nai fuada sui nia tatae
ka ngatafia naa koburu ma na nanafo nai
uri daru ka aroaro naa. 'Ana si kada nai 'ua
guu, na koburu ma na nanafo nai daru ka
enoeno naa.
27 Na toa kwairooi nia nai ki daka kwele
'asia naa. Ma daka bae 'urii, "Sa wala nee
na kwaini wane tee nee rowane? Tee ne
koburu ma na nanafo neki boroi ma daka
ade gwada suli nia nee!"

Sa Disas nia taria anoedoo ta'ae ki faasia roo wane nai ki
(Maak 5:1-20; Luk 8:26-39)

28 Aia si kada sa Disas nia lea kau ka dao 'i
bali 'osi loko 'ana maefera 'i Gadara, nia ka
todaa roo wane nai ki na anoedoo ta'ae ki
da burosi keerua. Keerua, daru too mai lao
likwafau nai ki ni alu wane lae ki. Keerua
daru susuala 'asia ki naa ma ka adea wane
ki boroi nao dasi 'idu karangia naa kula nai
keeru nii ai nai.
29 Si kada roo wane nai ki daru lio saito-
mana kau sa Disas, keerua daru ka akwa
baita daru ka bae 'urii, "'Alakwa God 'ae,
na tee ne 'oe dooria ili lana 'ani kameli
nee? 'Oe alamia 'o lea na mai uri faanonifii
lameli lae 'ana taue 'oto ne sui fatai kafi dao
'ana si kada bae 'ana nonifiie fuameli?"
30 Aia na tii ferae boso ne kera da fanga
karangi gwada 'i seeri.
31 'I seeri na anoedoo ta'aa nai ki daka
radi 'aena sa Disas daka bae 'urii, "Kameli
dooria 'oko odu kameli 'amua uri lao boso
loko ki."
32 Sa Disas ka bae 'urii fuana anoedoo
ta'aa nai ki, "Molu lea kau wala!" Anoedoo
ta'aa nai ki da lea kau daka ruufia naa boso
nai ki. 'I seeri na ferae boso nai tiifau da
tafi kau daka 'asi kera toli sulia 'oba 'afitai
nai uri lao 'osi nai. Ma kera daka kuu daka
mae tiifau naa.
33 Na toaa nai ki da sangonia boso nai ki
daka lae 'ali'ali naa uri lao maefera nai 'i
seeri. Kera lae kau dao daka unu na sulia
doo nai ki tiifau ma na doo nai 'e fuli 'ana
roo wane nai ki anoedoo ta'ae ki burosi
keeru mai nai.
34 'I seeri, na toaa nai sui guu lao maefera
nai daka lae tiifau mai uri suana lana sa
Disas. Kera lae mai dao, daka odua naa sa
Disas uri ka lea 'ana fasi bali fera kera nai.

9

Sa Disas nia guraa tii waa 'afumae kwaea
(Maak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Aia, sa Disas nia raa lao tii baru nai fai
nia toa kwairooi nia ki kera daka toofolo
lau gu mai 'ana 'osi Galilii oli mai daka dao
naa 'ana maefera baita 'i Kabaneam si kula
bae sa Disas nia too ai.
2 'I seeri na wane ki daka ngalia mai tii
waa nai nia tio funu naa lao ifitai nai lea
mai daka dao fai nia siana sa Disas uri ka
guraa. Si kada sa Disas nia lio saitomana
faamamane laa kera toa nai, nia ka bae
'urii fuana sa wala nai da ngali nia mai nai,
"Waa nau 'ae, nao 'osi manata sala guu.
Nau ku manata lukea naa abulo ta'aa laa
'oe ki tiifau."
3 'Ana si kada nai 'ua guu, na toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki daka bae 'urii, "God
taifili nia gu bae tala'ana manata luke lana
abulo ta'aa lae ki. Ma sui, sa wala nee nia
faabolatainia naa fai God nai!"
4 'I seeri sa Disas nia ka bae fuana toa nai
suli ne nia filoa gwana lioda ki, nia ka 'urii,
"Kamolu, na manata lamolu nia garo ne
molu ka manata ta'aa fuaku faafia si doo
nai!

5 “Si baea tee 'ana roo si baea 'urii ki
ne nia walude 'asia guu uri sae lana fua
sa wala nee? Bae lae 'urii fuana, ‘Nau ku
manata lukea naa abulo ta'aa laa 'oe ki’, ma
nao bae lae 'urii, ‘Tatae 'i langi 'o fali 'oko
lea 'amua’?
6 Aia, uri kamolu molu ka lio saitomana
ne nau 'Alakwa nia wane ku too 'ana rigi-
taa uri manata luke lana abulo ta'aa lae ki
lao ano nee, nia ne.”
Sa Disas oli ka bae na 'urii fuana sa wala
nai 'afumae kwaea nai, “'O tatae 'i langi,
'oko ngalia ifitai 'oe 'oko lea 'amua fera
kamu.”
7 Ma sa wala nai 'e tatae 'i langi ka fali lae
ka lea gwana 'i fera kera.
8 Si kada na konia nai da suana si doo nai
fuli 'uri nai, kera daka kwele tasa ma daka
mau. Ma kera daka tangoa God suli nia 'e
faa mai rigitaa nia ka nii na 'ana toae.

*Sa Disas 'ailia sa Matiu uria lea lae bu-
rina*
(Maak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Aia, sa Disas nia faasia 'i seeri nia lea gu
kau nia ka liu siana tii waa nai satana sa
Matiu, ne nia gooru gwana lao kasi babala
tu'uu nai ni too lae ai uri koni lana malefo
'ana takis faasia toae ki. Sa Disas ka bae na
'urii fuana, “Lea na mai buriku.” Sa Matiu
nia tatae gu ka lea na 'ana fai nia sa Disas.
10 Tii si kada 'i buri naa, sa Disas fai nia
toa kwairooi nia ki kera lea kau daka fanga
'i luma nia sa Matiu. 'I seeri, tai toa 'oro
ki lau guu 'ana koni lana malefo 'ana takis
ma tai toaa abulo ta'aa 'oro ki lau guu kera
daka fanga kwaimani sui guu fai nia sa
Disas ma toa kwairooi nia ki.
11 Ma si kada na Faarisii ki da suana sa
Disas ma na toa kwairooi nia ki da fanga
kwaimani fai toaa nai 'uri nai, kera daka
bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki, “Nia
nao si too uri na waa toolangaidoo kamolu
ka fanga kwaimani 'urii fai nia toaa abulo
ta'aa nee.”
12 Sa Disas nia rongoa ne kera da bae 'uri
nai, nia ka bae 'urii, “Toaa da too diana
ki gwada nao dasi kwai 'atoi guu 'ana ta
dokta. Toaa da matai ki lau 'ana ne da kwai
'atoi 'ana dokta.
13 Molu manata fasi sulia malutana si
baea bae lao kekeda laa Abu bae nia 'urii,
‘Na kwai'ofei lae 'ana ne nau ku dooria
'asia naa ka talua afuafua kamolu ki.’ ✡
Nau nao kwasi lea mai uri 'ai lae uri toaa
da 'o'olo. Na toaa abulo ta'aa ki lau 'ana ne
nau ku lea mai uri 'ai lae uri kera uri daka
bulasi manataa.”

*Si ledi laa sulia tee ne adea toa kwairooi
nia ki sa Disas nao dasi abufanga*
(Maak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Sui lau guu, toa kwairooi nia ki sa Dion
waa faasiuabu bae da lea mai daka dao
siana sa Disas daka bae 'urii, “Ni kameli ma
na Faarisii ki lau guu meli kai abufanga ki.
Ma sui 'utaa ne toa kwairooi 'oe ki ka nao
dasi abufanga guu?”
15 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii,
“Na wane kwaimani nia ki fungao 'afitai
daka liodila 'ana si kada ne fungao nia
too gwana siada. Sui boroi 'ana, tara nao
si tau guu kera da kai talaia naa fungao
faasia toa kwaimani nia ki. 'Ana si kada
nai fatai ne kera da kai liodila ma da kai
abufanga ai. Doo ne adea guu, nia 'afitai
uri toa kwairooi nau ki daka abufanga 'ana
si kada ne nau ku too 'ua gwaku siada.”
16 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, “Nao si
bobola uri daka ngalia si sii maku falu ma
daka taia faafia si sufu laa 'ana si maku
kwali. Lelea da ade 'uri nai ai, tara si kada
kera taufia maku nai ma si maku falu nai
ka lugu, tara sii maku falu nai kai muusia si
maku kwali nai ma si sufu laa nai kai baita
kai 'idu lau.
17 “Na waen falu boroi nao si diana lau
guu uri daka ongia lao kufidoo kwali. Le-
lea da ade 'uri nai, tara si kada na waen
falu nai nia ngingisula nia kai bosea kufi-
doo nai. Si kada na kufidoo nai nia bose
ma ka foga, na waen falu nai ka kisitai naa
ma na kufidoo kwali nai daka 'ui na 'ada
ai. Na waen falu daka ongia lau guu lao
kufidoo falu uri na kufidoo nai ma na waen
nai daru ka tio diana sui guu.”

*Sa Disas nia guraa roo wela keni ki
(Maak 5:21-43; Luk 8:40-56)*

18 Sa Disas nia bae 'ua gwana 'uri nai ki
fuana toa kwairooi nia ki sa Dion, tii waa
gwaungai nai fuana toaa Diu ki nia lea mai
ka dao lau guu. Sa wala nai ka booruru
maa 'aena sa Disas ka bae 'urii, “Na saari
nau nia mae gwana 'i 'urii. Sui boroi 'ana,
nau ku dooria 'oe lea mai 'oko alu 'aba faafi
nia uri ka mauri 'ana.”

✡ **9:13** Hosia 6:6

19 Sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera
daka lea na fai nia sa wala nai.
20 Si kada kera da lea kau 'uri nai, tii
wela keni nai nia too mai lao 'o'ogangaa
baita 'ana toimaa laa keni ki sulia tii taafuli
fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki, nia
fali mai burina sa Disas ka samo toi tatag-
warana maku tikwa nia sa Disas.
21 Na wela keni nai nia manata 'urii,
"Nau, saku samo toi tatagwarana boroi
'ana maku loko sa Disas, nau ku 'akwaa
naa wala."
22 Aia, si kada nia samo toi tatagwarana
maku nai sa Disas, sa Disas nia toriabulo
mai ka suana naa wela keni nai. Sa Disas
ka bae 'urii fuana, "Saari nau 'ae, nao 'osi
mau. 'Oe 'akwaa naa 'i nunufana manata
mamana laa 'oe 'ani nau." 'Ana si kada nai
'ua guu na 'o'ogangaa nia nai ka sui naa
faasi nia.
23 Aia, si kada sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki da ruu kau luma nia waa
gwaungai nai, kera da suana toa nai ni ufi
'au lae nonina maee ma na toaa 'oro nai
ki da koni mai daka too ni liodila laa 'ana
maea nai 'i seeri ma daka angi alifii 'asia
naa.
24 Sa Disas ka bae 'urii fuana toaa nai,
"Kamolu toaa nee sui guu molu ruu fasi
'amolu 'i maa. Wela keni nee nao si mae gu
ne. Nia maleu gwana." Si kada toaa nai da
rongo sa Disas nia bae 'uri nai, kera daka
waela lau gwada 'ani nia.
25 Si kada sa Disas nia odua toaa nai 'i
maa sui, nia oli ka ruu 'i luma ka rao uri
'abana wela keni nai. 'I seeri na wela keni
nai ka sulatatae naa.
26 Burina si doo nai sa Disas ilia nai, na
ununua sulia ka talofia naa bali lolofaa nai
tiifau.

Sa Disas guraa roo waa maada rodo ki

27 Aia, si kada sa Disas nia lea kau faasia
luma nai, ta roo waa maada rodo nai ki
daru ka lea lau gu kau burina. Keeru
daru 'ai kau fuana sa Disas daru ka bae
'urii, "Wane na fuli sa Defet 'ae, 'o manatai
kaaria mai!"
28 Sa Disas nia ruu ka nii na 'i luma ma
na roo waa maarodo nai ki daru ka ruu
lau gu kau 'i luma burina. Sa Disas ka ledi
'urii 'ani keerua, "Nee roo waa, kamuru
muru manata mamana 'ani nau ne nau ku
tala'ana gura lana maa muru ki?"
Keerua daru luu nia daru ka bae 'urii,
"Iuka Aofia, kaaria miri manata mamana
ai."
29 'I seeri sa Disas ka samo toi maa daru
ki ka bae 'urii, "Si doo nai nia fuli naa
'ani kamuru mala nai kamuru manata ma-
mana ai nai."
30 'I seeri maa daru ki ka 'ifi daru ka lilio
naa. Sui sa Disas ka lui fifii ai uri nao daru
si faarongo lau ta wane 'ana si doo nai.
31 Sui, si kada keerua daru ruu kau 'i
maa, keeru daru ka bae na 'adarua sulia
sa Disas siana mamalana gwana wane ne
keerua dao tona ki lao bali lolofaa nai.

Sa Disas guraa tii waa faka'ato nai

32 Aia, si kada roo waa baki daru ruu kau
'i maa, tai wane ki daka ngali lau gu mai
ta waa nai siana sa Disas. Na waa nai na
anoedoo ta'ae 'e burosi nia ma na fakana
ka 'ato.
33 Sa Disas ka taria anoedoo ta'aa nai
faasia wane nai ma na waa nai ka bae lau
gwana. Ma na toaa ne kera koni 'ana si
kada nai, kera daka kwele 'asia naa ma
daka bae 'urii, "Etana guu kolu suai si
doo 'urii nai lao fera kolu nee 'i 'Israel ne
rowaa!"
34 Ma sui, na Faarisii ki daka bae buri
'ana sa Disas daka 'urii 'ada, "Na waa 'inito
nia anoedoo ta'aa ki gwana loko ne falea
rigitaa nee fuana sa wala nee uri tari lana
anoedoo ta'aa neki nee."

Sa Disas, nia manatainia 'asia naa toaa Diu

35 Si kada sa Disas nia liu 'ana maefera
baita ki ma maefera tu'uu ki sui guu, nia
toolangaidoo lao beu ni ofu laa ki. Nia
ka faatalongainia si faarongoa diana nee
sulia 'initoaa nia God. Nia ka guraa toaa na
mataia 'e'ete kwailiu ki sui gwana saungi
kera ki.
36 Sa Disas nia suana toaa nai ki nia ka
manatai kera 'asia naa, suli ne da makeso
ma ka nao dasi tala'ana 'adomi lada ki 'i
tala 'ada. Kera da mala gwada na sifsif neki
nao ta wane si sua gu sulida ki.
37 'I seeri sa Disas ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Na toaa neki da mala 'ana
ta fanga bae nia maua naa ma na wane fua
koni lana ki ka nao dasi 'oro.
38 Nia 'uri nai, molu gania God suli ne nia
waa baita 'ana fanga nai, uri nia ka odua
mai toaa ni koni doo ki fua lao raku nia."

10

Sa Disas, nia filia akwala ma roo 'aboosol nia ki
(Maak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Sa Disas nia 'ailia akwala ma roo waa kwairooi nia ki uri daka lea mai siana uri nia ka falea mamanaa uri tari lana anoedoo ta'aa ki, ma uri gura lana mataia 'e'ete 'oro ki sui gwana 'i 'abada.

2 Na satada ki akwala ma roo 'aboosol nai ki ne: sa Saemon (ne da 'ailia lau guu 'ana sa Bita), fai toolana sa 'Andru, sa Demes ma sa Dion roo 'alakwa nia ki sa Sebedii.

3 Sa Filib, sa Baatolomiu, sa Toomas, sa Matiu waa fua koni lana malefo 'ana takisi, sa Demes 'alakwa nia sa 'Alfias, sa Tadeas,

4 sa Saemon (waa 'ana toaa baki Diu bae da dooria tari lana toaa Rom faasia lao fera 'i 'Israel), ma sa Diudas 'Iskariot waa bae 'olea sa Disas fuana malimae.

Sa Disas nia odua akwala ma roo 'aboosol ki daka lea
(Maak 6:7-13; Luk 9:1-6)

5 Na akwala ma roo 'aboosol sarenga nai ki, sa Disas nia fale kera daka lea naa ma ka bae 'urii fuada, "Kamolu nao molu si lea siana toaa 'i sara ki ne kera nao lau Diu ki. Ma ka nao molu si lea lau guu 'ana maefera kera ki toaa Samaria.

6 Molu lea 'amolu siana toaa 'Israel ki ne da ilingia sifsif ne nia nao'ana naa.

7 Lea kau molu faatalongai fuada molu ka bae 'urii, 'Na 'initoaa God nia nii karangi kamolu naa!'

8 Molu lea molu ka guraa toaa matai ki ma molu ka taea toaa mae ki faasia maea. Molu guraa toaa ne furo nia saungi kera ki ma molu ka taria anoedoo ta'ae ki faasia wane. Suli ne God nia fale tatakwai gwana 'ana doo ki fuamolu, kamolu boroi molu ka fale tatakwai lau guu 'ana doo ki fua wane ki.

9-10 Na wane ne nia rao, tara kera da suasuli diana 'ani nia. Doo ne adea guu kamolu lea kau nao molu si manata sala lau uri sae sa molu ka dau fatai faafia tasi malefo fai kamolu. Nao molu si ngali wai, nao molu si ngali roo si maku, nao molu si ngali roo butu, ma ka nao molu si dau lau guu 'ana kubau.

11 "Lea kau lea molu dao 'ana ta maefera baita ma nao 'ana ta maefera boroi, molu ka lio uria wane ne dooria kai talai kamolu uri luma nia. Si kada kamolu molu too 'i seeri siana, molu ka too ngado 'ana tii si kula lelea ka dao lau guu 'ana si kada molu faasia maefera nai molu ka lea lau.

12 Si kada kamolu molu dao 'i luma nai, molu ka bae 'urii fuana toaa 'i luma nai, 'Ade dianaa nia God ma na aroaroa nia ka nii 'ana fai kamolu lao luma nee!'

13 Lelea na wane nai nia wane ne dooria kai talai kamolu uri luma nia, na ade dianaa nai molu saea tara nia kai too fai kera. Ma lelea ka nao guu, na ade dianaa nai tara nia ka oli lau gwana fuamolu.

14 Aia, lea 'ana ta maefera kamolu molu dao ai, ma nao 'ana ta luma ne kamolu molu dao ai ma na toaa nai ka nao dasi talai kamolu guu 'i luma kera, ma daka ote kera guu 'ana rongo lana si baea nai molu bae sulia, molu ka lea faasia kula nai. Ma kada kamolu lea faasia, molu ka tafusia si lolo faasia 'aemolu ki 'i seeri uri ka mala 'u'uirodoe fuada ne God kai kwae kera, faafia ne kera ote kera 'ana rongo lana bae lana God.

15 Aia nau ku saea doo mamana fuamolu, totoo fa dani nai God kai falea kwakwaea fua toaa 'ana maefera ne 'i saegano, na kwakwaea ne nia kai faa fuana toaa nai ki kai baita tasa ka talua kwakwaea ne God kai faa fuana toaa abulo ta'aa baki lao roo maefera baki 'i Sodom fai nia 'i Gomora."

Sa Disas nia bae fifii 'ana 'aboosol nia ki
(Maak 13:9-13; Luk 21:12-17)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Molu rongo fasi, nau ku fale kamolu na kau fua lao 'afitaie nai ma molu mala naa 'ana sifsif ki da lea matangana giri kwasi ki. Nia 'uri nai, molu lilio diana mala 'ana loi, ma molu ka ade marabibi lau guu mala 'ana bole.

17 Molu ka fiia waa ki, suli kera kai fale kamolu 'i 'abana toaa 'ana bae ofua ki uri kwae lamolu lao beu ni ofu laa kera ki.

18 Kera kai ili uri nai 'amolu faafia ne molu kwairooi 'ani nau. Ma kada kera ili 'uri nai, molu ka faarongo 'ana faarongoa diana nee fua waa gwaungai ki ma waa 'inito ki ma fua toaa nao lau Diu ki.

19 Kada kera karo kamolu, nao molu si manata 'a'abo sulia tee ne molu kai saea ma nao tara molu kai bae 'utaa sulia doo ki, sulia God 'ana ne kai falea fuamolu si doo ne molu kai saea 'ana si kada 'uri nai.

20 Tara nao kamolu si bae lau taifili
kamolu. Na Anoedoo Abu nia Maa kamolu
'i salo ne kai faabae kamolu.
21 "Wane 'oro ki da kai falea toolada ki ne
da manata mamana 'ani nau fua saumaeli
lada, ma na wane 'oro ma ai 'oro ki da kai
ade lau gu 'uri nai 'ana wela kera ki ne da
manata mamana 'ani nau, ma na wela 'oro
ki lau guu da kai ade 'uri nai 'ana maa kera
ki fai gaa kera ki ne da manata mamana
'ani nau.
22 Toaa 'oro ki da kai susubutai kamolu,
suli kamolu toaa nau.
23 Lea wane 'ana tii maefera kera ade
ta'aa fuamolu, molu ka tafi, molu ka lea
'ali'ali 'amolu faasia maefera nai, ma molu
ka lea lau 'amolu uria ta maefera 'e'ete.
Nau ku saea fuamolu, tara maefera neki
'i 'Israel boroi nao molu si faasuia 'ua guu
raoa kamolu ki ai, nau na 'Alakwa nia
wane, ku dao na mai.
24 "Aia, na waa ni rongo doo gwana, nia
nao si baita talua waa ni toolangaidoo nia.
Ma na waa ni rao nao si baita talua na waa
'inito nia.
25 Nia bobola 'ua gu fai nia uri wane
rongo doo ka usulia waa ni toolangaidoo
nia, ma uri daka ilia lau gu si doo ne da
ilia mai 'ana waa gwaungai 'ana waa ni
rao nia. Nau waa gwaungai kamolu, lelea
kera da 'aili nau naa 'ana sa Saetan* waa
gwaungai kera anoedoo ta'aa ki, ni kamolu
toaa nau ki, tara kera da kai 'aili kamolu
'ana satae doo ta'aa ka tasa fatai."

Molu ka maungia God
(Luk 12:2-9)

26 Sa Disas ka bae lau fuana toa kwairooi
nia ki ka 'urii, "Nao molu si maungi kera,
suli doo neki sui guu da saufinia ki tara God
nia kai faatai folaa 'anida. Ma na doo agwa
ki sui guu tara God nia kai bae folaa sulia.
27 Ma si doo ne nau ku sae agwa ai
fuamolu ki 'i lao rodo, molu ka sae folaa ai
lao dani. Ma doo ne nau ku fuuarotainia
fuamolu, molu kai bae folaa ai fuana wane
ki sui.
28 Ma nao molu si maungia waa neki da
saungia nonidoo ma nao dasi saungia guu
mangoedoo. Molu kai maungia lau 'amolu
God, sulia nia ne bobola fai nia na saungi
lana na mangoedoo ma na nonidoo lao era
sasaru si mae.
29 Ma na saaro tu'uu 'isi ki boroi, 'afitai
fua tafa saaro 'ada ka 'asia 'i saegano lea
na Maa kamolu 'i salo 'e nao si faolomainia
guu.
30 Aia, ma kamolu boroi, na ifu 'ana
gwaumolu ki, God nia saitoma tiifau gwai.
31 Doo ne adea guu, nao molu si mau
suli God nia suamolu wane kamolu molu
'initoa 'i maana ka talua saaro tu'uu nai ki!
32 "Ma sa tii ne nia bae folaa naofana
wane lao ano nee ne nia ta wane 'ana toaa
nau ki, tara nau boroi kwai bae folaa lau gu
suli nia siana Maa nau 'i salo.
33 Ma sa tii ne nia tofe nau 'i naofana
wane lao ano nee, tara nau boroi kwai tofe
nia lau guu siana Maa nau 'i salo."

Toli lae nunufana faamamane lana sa Disas
(Luk 12:51-53; 14:26-27)

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao kamolu
si manata toi lau sae nau ku lea mai fai na
arororaroe fuana fera ne 'i saegano. Nao nau
kusi ngalia lau mai aroaroe. Nau ku lea
mai uri sa tii ne nao si faamamane nau, nia
kai firu fai nia na wane nau ki.
35-36 Toaa ki lao 'aebara nia wane gwana
ne kera malimae nia ki. Suli wela wane
asasa ki, kera kai firu fai nia maa kera ki.
Ma na wela keni saari ki, kera kai firu fai
nia gaa kera ki. Aia, na ai 'afe ki boroi, kera
kai firu lau gu fai nia fungo keni kera ki.
37 "Ma sa tii gwana ne nia liosau 'ana maa
nia, ma nao gaa nia ka talu nau, nia nao si
tala'ana nia ka waa ni kwairooi nau. Ma
sa tii gwana ne 'e liosau 'ana wela nia ki ka
talu nau, nia nao si tala 'ana nia ka waa ni
kwairooi nau.
38 Nia 'afitai 'asia naa fua ta wane uri ka
kwairooi mamana 'ani nau lea nia nao si
noni maabe guu uri lea lae buriku sui boroi
'ana ta nonifiia ka dao tona, ma nao daka
saungi nia ka mae 'ana 'airarafolo.
39 Ma tii gwana ne nao si lea 'i buriku
suli nia dooria ka ili 'ana suli doori lana 'i
tala'ana, nia kai tala fasia mauria firi. Aia,
ma tii gwana ne nao si ili suli dooria lana 'i
tala'ana, ma ka noni maabe uri maeli lana
lea lae 'i buriku, nia kai too 'ana mauria
firi.

Kwaiaraa ki
(Maak 9:41)

* **10:25** Belsibul nia ta sata lau guu 'ana sa Saetan.

40 “Ma sa tii gwana ne nia talai kamolu 'i
luma nia, nia talai nau lau guu 'i luma nia.
Ma tii gwana ne talai nau 'i luma nia, nia
talaia lau gu God ne fale nau mai 'i luma
nia.
41 Ma tii gwana ne nia talaia waa ne nia
brofet 'i luma nia, nia kai ngalia lau gu
kwaiaraa ne dai faa fua brofet ki. Ma tii
gwana ne nia talaia waa ne nia 'o'olo 'i
luma nia, nia kai ngalia lau gu kwaiaraa ne
dai faa fua waa 'o'olo ki.
42 Ma si doo mamana nau ku saea
fuamolu 'e 'urii, tii gwana ne nia faa ta
maekafo gwagwari boroi 'ana fua ta waa
'ana toaa ne kera toaa kwairooi nau ki, nia
kai ngalia lau guu kwaiaraa uria, 'afitai ka
nao.”

11

Sa Dion waa faasiuabu fai nia na Kraes (Luk 7:18-35)

1 Kada sa Disas 'e bae fuana akwala roo
waa kwairooi nia ki sui, nia ka lea naa
uri faatalongai lana si faarongoa diana
nee ma toolangaidoo lae sulia, fuana toaa
'ana maefera kakalida ki lao bali lolofaa 'i
Galilii.
2 'Ana kada nai, sa Dion waa ni faasiuabu
nia too 'i lao lookafo, nia ka rongo sulia
raoa sa Disas Kraes nia ilia ki, ma sa Dion
ka falea tai waa 'ana waa kwairooi nia ki
daka lea siana sa Disas.
3 Ma kera ka ledia, daka bae 'urii, “'Oe
faarongo kameli mai. 'Uri nai ma 'oe naa
ne na Kraes ne sa Dion saea kai dao mai,
ma nao kameli kai maasia lau 'amelia ta
waa lau?”
4 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Kamolu
oli 'amolu kau, molu ka faarongoa sa Dion
'ana doo ne kamolu rongoa ma molu ka
suai ki nee.
5 Na toaa maarodo ki, kera da lilio lau.
Ma toaa 'aeda mae ki, kera da fali lau. Ma
toaa furo saketoda ki, nonida maafo lau.
Ma toaa alinga boko ki, kera da rongo doo
lau. Ma toaa kera mae ki naa boroi, kera da
mauri lau. Ma na Faarongo laa Diana bae
ne, nau ku bae na sulia fuana toaa neana
ki.
6 'E diana tasa fuana sa tii ne nao si
manata ruarua suli nau.”
7 Kada na waa kwairooi sa Dion ki kera
oli naa, sa Disas ka bae sulia sa Dion fuana
figua nai, ka 'urii, “'Ana si kada bae kamolu
molu lea uria fafurongo lana sa Dion lao
fera kwasi, nia kwaini wane tee bae molu
suai 'ani nia? Nia wane manata ruarua
mala gwana ta 'aba rade makubea ne gelo-
gelo kwailiu lao 'ufu'ufu? Nia nao lau waa
ta 'uri nai!
8 'Uri nai, ma tee ne kamolu lea uri suai
lae? Ta waa ne nia ofi 'ana maku ne foli
lana baita? Nao! Sulia waa ne kera ofi 'uri
nai ki, kera too 'ana beu waa 'inito ki.
9 Kamolu faarongo nau mai. Tee ne
kamolu lea kau uri suai lae? Ta brofet?
Iuka! Nia ta brofet mamana lau guu! Ma
nia talua fatai na brofet 'i nao ki sui guu.
10 Sa Dion naa bae kera kekeda sulia lao
kekeda laa Abu 'ana kada God nia bae sulia
na Kraes ka 'urii, “'O rongo fasi, nau kwai
falea kau na wane ni ngali baea nau 'i nao
'amu, fasi uri nia kai ade akau 'ana wane ki
fuamu.’
11 “Si doo mamana nau ku saea fuamolu
nia 'urii, sa Dion wane faasiuabu bae nia
'initoa ka talua wane ki sui lao fera ne 'i
ano. Ma sui ta, na wane mala nia gwana
lao 'initoa God, nia 'initoa ka talua lau sa
Dion.*
12 Aia, na 'initoaa God na wane ta'aa ki da
alasia ma daka sasi uri lau lana 'ita 'ua mai
'ana si kada sa Dion nia safalia faarongo
'ana si faarongoa diana nee lelea mai ka
dao 'i tari'ina.
13 Na taki sa Mosis ki, ma na brofet ki
sui guu lelea mai ka dao 'ana kada sa Dion,
kera bae daka toolangaidoo sulia dao lana
mai na Kraes.
14 Kera saea sa 'Ilaeja na brofet kai oli
lau mai 'i nao 'ana Kraes. Ma nia diana
fuana kamolu ka faamamanea ne sa Dion
talafana sa 'Ilaeja naa ne.
15 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu, 'o
rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai.”
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
“Nau kwai faabolatainia fuamolu na too
lamolu toaa 'i tari'ina, kamolu ilingia na
wela tu'uu ki ne kera koni 'i maana usie
'ana roo konie ki. Ma daka 'ai kwailiu
fuada,
17 ‘Kameli ufi 'au, ma kamolu ka nao si
wae guu sulia. Ma kameli ka nguulia nguu

* **11:11** Sa Disas saea doo ne nao ta raoa si talingai ka talua talongai lana ne na Kraes kai dao lukatai mai. Na raoa ne bae sa Dion ilia.

'ana maea ki fuamolu, ma ka nao molu si liodila guu.'

18 Kada sa Dion waa ni faasiuabu nia dao mai, nia abufanga, ma ka nao si kuufia ta waen, kera ka saea sae nia too 'ana anoe-doo ta'aa.

19 Sui, si kada nau na 'Alakwa nia Wane ku dao mai ma ku fanga ma ku kuu kwaimani fai nia wane ki, kamolu molu ka bae lau guu 'urii, 'Suana 'amolua na wane fanga baita ma ka kuu waen baita nee wala! Sa wala nee nia ruana kera gwana toaa ni koni malefo lae 'ana takisi ma tai toaa abulo ta'aa ki lau gu ne!' Sui boroi 'ana, toaa ne kera ade sulia na liotooa God, kera faatainia ne God nia mamana."

Maefera baita nao dasi faamamanea sa Disas ki
(Luk 10:13-15)

20 Burina sa Disas bae 'uri nai ka sui, nia ka safali bae talea naa maefera bae nia ilia mai doo kwaibalatana 'oro baki ai, sulia toaa 'ana maefera nai ki kera nao dasi bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki.

21 Sa Disas ka bae 'urii, "Na ta'aa laa baita tasa fuamolu toaa nee 'ana maefera 'i Koresin. Ma kamolu toaa 'i Betsaeda ka 'uri nai lau guu. Sulia kamolu si faa-mamanea doo kwaibalatana 'oro baki nau ku ilia fuamolu. Nau lea saku ilia mai doo kwaibalatana nai ki 'i Taea fai nia 'i Saedon,† na toaa nai ki kera daka toobili ma daka kakano 'ana fue, uri ka faatainia kera bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki.

22 Doo mamane ne nau ku saea fuamolu, 'afa sato God kai kwaea toaa 'ana fera ne 'i saegano, na kwakwaea kamolu kai talua toaa 'i Taea fai Saedon ki.

23 "Aia, kamolu na toaa 'i Kabaneam, kamolu kwaifii sae sa God kai tafo kamolu uria 'i langi. Sui ma, nia kai 'ui lau 'ana 'ani kamolu 'i lao kilu 'ana nonifiia. Sulia na doo kwaibalatana bae nau ku ilia 'i fera kamolu ki, lea saku ilia mai 'i Sodom, 'uri nai tara toaa 'i Sodom ki kera da bulasi manataa naa, ma God nao si faafunuia toaa kera ki.

24 Nia ne, nau ku saea fuamolu, 'afa dani nai God kai kwaea toaa 'ana fera ne 'i saegano, na kwakwaea kamolu kai talua toaa 'i Sodom."

Lea mai molu ka momola
(Luk 10:21-22)

25 'Ana kada nai, sa Disas 'e foa ka bae 'urii, "Maa 'ae, 'oe 'o gwaungai 'ana doo ki sui guu 'i langi ma 'i saegano lau guu. Nau ku tango 'oe, sulia 'o faatainia 'initoaa 'oe fuana toaa ne kera uria wela tu'uu ki, ma 'oko saufinia doo neki faasia toaa kera tangoda sulia kera saitoma doo, ma kera ka lio filoa doo 'oro ki.

26 Iuka Maa 'ae, na doo nai ki nia 'uri nai naa sulia na kwaidooria 'oe 'uana mai 'i nao."

27 Ma sa Disas ka bae 'urii 'i naofana konia nai, "Maa nau nia alua doo ki sui guu 'i 'abaku. Ma nao ta wane lau si saitomaku guu, taifilia gu Maa nau ne nia saitomaku nau 'Alakwa nia. Ma ka nao ta wane lau si saitomana Maa nau, taifili nau 'Alakwa nia gu ne ku saitomana Maa nau. Ma taifilia guu toaa ne nau 'Alakwa nia ku fili kera uri ku faatainia Maa nau siada, kera gwana ne da saitomana Maa nau.

28 "Na toolangaidooa ne toa toolan-gaidoo ki 'ana taki sa Mosis da falea fuamolu nia adea molu ka ngali kulua 'asia molu ka laeororo 'i farana. Molu lea mai siaku, uri nau kwai ngalia faasia kamolu.

29 Molu too farana si baea nau ki ma molu ka ngalia toolangaidooa nau ki fuamolu, suli ni nau birangaku 'e salasala ma ka walude, ma kamolu kai dao tona momola lae fua mangomolu.

30 Sulia na kwaitalai laa nau fuamolu, nia walude fua lea lae sulia."

12

Sa Disas, nia 'inito 'ana Sabat
(Maak 2:23-28; Luk 6:1-5)

1 'Ana tii fa dani sabat nai, sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera lea daka liu lao tii ola nai 'ana wiiti.* Ma 'i seeri, na toa kwairooi nia ki kera daka fiolo 'asia naa ma daka falia fungidoe ki, ma daka dau 'ana 'ani lana kau.

2 Ma 'i seeri tai wane 'ana Faarisii ki daka suada. Ma daka ngatafia sa Disas daka bae 'urii, "'Oe nao 'osi suai gwamu nee? Si doo ne toa kwairooi 'oe ki da ilia nee nia 'oia si baea nia taki bae nia luia nao dasi rao 'ana fa dani Sabat!"

† **11:21** Na roo toaa baita neki, kera talo fai nia ta'aa laa kera ki.

* **12:1** Na wiiti na doo da kai saungainia flaoa fua beret faasia fufuana ki.

3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Kamolu
alamia nao molu si teemainia gu Buka Abu
sulia si doo bae sa Defet fai nia ruana nia ki
da ilia kada 'i nao 'ana si kada bae kera da
fiolo mae 'asia naa bae 'oto?
4 'Ana si kada bae, sa Defet nia ruu lao
raa'ai nia God ma na waa foa ni gwau ka
ngalia mai beret bae da kai alu 'e'ete ki
ai talea God ma ka fale fua sa Defet. Ma
'i seeri sa Defet nia ngalia beret bae ka
tolingia fua nia fai nia ruana nia ki daka
'ania. Ma sui na beret nai, taifilia guu waa
foa ki bae nia walude fuada uri 'ani lana.
Sa Defet kera da ade 'uri nai, sui boroi 'ana
kera nao dasi garo 'i naofana God.” ✡
5 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuana
Faarisii nai ki, “Ma alamia kamolu nao
molu si teemainia gu lao Buka Abu sulia
na waa ni foa ki ne kera da kai rao lao
beukaua nia God 'afa dani Sabat ki sui gu
'oto? Kera waa ni foa ki da ade 'uri nai, sui
boroi 'ana kera nao dasi garo gu 'i naofana
God.
6 Aia ni nau ku sae mamana ai fuamolu,
tii doo ne baita ka talua fatai na Beukaua
nai God ne nii na 'i seki siamolu.
7 Na bae lana God nia bae 'urii, ‘Nau
ku dooria 'asia naa uri molu ka faatainia
kwai'ofeie fuana wane ki. Nao lau na afua-
fue ki ne nau ku dooria.’ ✡ Si baea nai
lea sae kamolu molu saitoma diana 'ana si
doo nai nia saea nai, kamolu 'afitai molu
ka sae garo lana guu toa kwairooi nau neki
ne kera nao dasi ilia guu tasi doo ne garo 'i
naofana God nee.
8 Aia, ni nau 'Alakwa nia Wane, nau naa
ne ku 'inito fua dani sabat.”

Sa Disas nia guraa tii waa (Maak 3:1-6; Luk 6:6-11)

9 Ma si kada sa Disas nia lea na kau faasia
'i seeri, nia lea kau ka ruu lao beu ni ofu laa
kera.
10 Ma tii waa nai 'abana mae nia nii lau
gu lao beu ni ofu laa nai. Ma 'i seeri, tai
wane ki daka ledia sa Disas daka 'urii, “Nee
wala, ma nia mola gwana uri daka guraa
ta wane ne nia matai 'ana fa dani Sabat?”
Kera da ledi nia 'uri nai, uri sae nia ka saea
tasi doo ne 'oia bae lana taki sulia sabat uri
kera daka keto nia faafia.
11 'I seeri, sa Disas nia luu kera lau guu ka
'urii, “Molu faarongo nau fasi. Lea sa 'oe ta
wane, na sifsif 'oe nia 'asia lao kilu 'afa dani
Sabat, 'oe 'oko ekwatainia ka tio gwana lao
kilu nai? Nia 'afitai 'asia naa uri sae 'oko
ade gwamu 'uri nai 'ana sifsif 'oe.
12 Ma sui, na wane ne God nia suana ka
'initoa tasa talua na sifsif. Doo ne adea guu,
nia nao si garo guu fuana ili lana si doo
ne diana uri 'adomi lana wane 'afa dani
Sabat.”
13 'I seeri guu sa Disas ka bae na 'urii
fuana wane 'abana mae nai, “'O tagaa kau
'abamu.” Na waa nai ka tagaa na 'abana.
Ma 'ana si kada nai 'ua guu bali 'aba mae
nai ka mauri lau gwana mala 'ana ruana
bali 'aba nia nai 'e diana nai.
14 Na Faarisii ki da suai gu si doo nai, kera
daka ruu na 'ada 'i maa fasi lao beu ni ofu
laa nai. Ma kera lea daka bae ofu naa uri
alu tii manataa lae uria saumaeli lana sa
Disas.
15 Si kada sa Disas nia rongoa ne kera da
alaofu sui naa uri saungi lana, nia ka lea na
faasia si kula nai. Na toaa 'oro nai ki daka
lea naa burina sa Disas, ma nia ka guraa
toaa 'oro ne da matai ki 'ani kera ma kera
daka 'akwaa tiifau.
16 Sa Disas nia ka bae kwailuii fuada uri
kera nao dasi faarongoa lau ta wane 'ani
nia sa tii nai.
17 Si kada si doo nai nia fuli 'uri nai, nia
ka faamamanea naa si baea nia God ne
brofet 'Aesaea nia saea 'uana mai kada 'i
nao ka 'urii:
18 “Suana fasi na wane rao nau nee. Nau ne
ku filia uri ili lana raoa nau.
Nau ku liosau 'ani nia ma ku ele suli nia ka
tasa.
Ma ni nau kwai falea Anoedoo Abu nau
faafi nia,
ma ni nia kai bae folaa sulia 'o'oloe fuana
toaa nao lau Diu ki.
19 Nia tara nao si firufiru ma si akwa rake-
sasu fua wane ki, ma ka 'afitai uri
daka rongo bae baita lana matan-
gana toae ki.
20 Nia nao si lukatainia toaa neana ma toaa
makeso ki.
Nia kai ade 'uri nai lelea ka dao gu 'ana si
kada nia kai faatainia 'o'oloa ne kai
'etengaa fere ki sui guu.
21 Sa wala nai ne toaa nao lau Diu ki kera da
kai alua manata ngado laa kera 'ani
nia.” ✡

✡ **12:4** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9 ✡ **12:7** Hosia 6:6 ✡ **12:21** 'Aesaea 42:1-4

Sa Disas nia rigita talua tasa sa Saetan (Maak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Sui lau guu, tai wane kera daka ngalia mai tii wane nai siana sa Disas uri gura lana lau guu. Wane nai, anoedoo ta'ae nii 'ani nia 'e adea maana ka rodo ma fakana ka 'ato lau guu. Sa Disas guraa sa wala nai, ma nia ka lilio ma ka bae lau gwana.

23 Na konia nai da suai 'uri nai daka kwele 'asia naa ma daka ledi kera kwailiu 'urii, "Alamia sa wala nee nia na waa fifilia nia bae God gwana ne? Bae da saea mai totoo nia kai futa lao kwalafaa sa Defet?"

24 Si kada tai toa 'ana Faarisii ki da rongoa si doo nai, kera daka bae 'urii, "Sa wala nee nia taria na anoedoo ta'ae ki 'ana rigitaa nia sa Belsibul† na akalo gwaungai kera bae akalo ki ne!"

25 Sa Disas nia saitomana gwana manata lada ki, nia ka bae 'urii fuada, "Lea na toaa 'ana tii fera guu, ma nao 'ana tii maefera baita guu, ma nao 'ana tii bara wela guu da toli ma daka firu 'i matangada tiidoe gwana, na tooa nai nia 'asia.

26 Na 'initoaa nia sa Saetan nia 'uri nai lau guu. Lea sa Saetan nia firu fai nia toaa nia lau gwana 'i tala'ana, tara na 'initoaa nia ka 'asia naa.

27 "Aia, ma lea sae nau ku taria gwaku anoedoo ta'aa ki 'ana rigitaa nia sa Saetan, sui 'uri nai sa tii 'ana ne falea rigita lae fuana toaa kamolu ki ne daka taria anoedoo ta'aa ki? Sa Saetan ma nao sa tii? Doo ne faatainia guu ni kamolu molu garo nai!

28 "Na rigitaa nia Anoedoo Abu God 'ana ne nau ku taria anoedoo ta'ae ki ai nee. 'I seeri nia faatainia naa ne 'initoaa nia God nia safali rao naa 'i matangamolu 'i tari'ina.

29 "'Afitai ta wane lea ka ruufia gwana luma nia ta ramo uri ngali lana doo diana nia ki faasi nia lea nao si kania guu 'abana ramo nai. Aia ma lea ta ramo na tetede lana ka talua lau tetedea nia ramo nai, nia saitomana ka kania gwana 'abana ramo nai lea sui nia lea ka ngalia gwana doo nia nai ki faasi nia. 'I seeri na wane ne nia taria anoedoo ta'aa nee 'urii, na tetedea nia 'e talua sa Saetan.

30 "Tii ne nao si lea kwaimani fai nau, nia malimae 'ani nau. Ma tii ne nao si rao kwai'adomi fai nau, nia waa fua rao kwaisuusi lae fuaku.

31-32 Doo ne adea guu, nau ku saea fuamolu, abulo ta'aa lae ki sui guu ma si doo ta'aa neki sui guu wane kai saea ki, God saitomana kai manata lukea gwana. Tii ne nia saea tasi doo ta'aa fuaku nau 'Alakwa nia Wane, God saitomana kai manata lukea gwana. Ma sui ta, tii ne nia saea si baea ta'ae talea Anoedoo Abu, tara 'afitai God ka manata luke nia 'i lao molaagali ai nee, ma nao lao molaagali ai ne nii 'ua mai boroi."

'Ai fai nia fuana (Luk 6:43-45)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na diana lana 'ai ne kera dao toi 'ana fufuaedoo ne nia fungu ai. Na 'ai diane ne nia ka fungu 'ana fufuaedoo diane ki. Ma na 'ai ta'ae, nia ka fungu lau guu 'ana fufuaedoo ta'ae ki. Na wane boroi nia 'uri nai lau guu. Sulia na doo diane ki lea mai faasia na wane diane ki, ma doo ta'aa ki ka lea lau gu mai faasia na wane ta'aa.

34 Ma kamolu mala guu 'amolu kalena na baekwe 'i tolo ki! Ma 'afitai tasa kamolu ka saea ta doo ka diana, sulia na manata laa kamolu ki nia ta'ae. Tee ne nia too mai lao manata lana wane, nia ne 'e sakatafa mai nia ka saea.

35 Na wane ne diana, na bae lana boroi 'e diana lau guu. Ma na wane ne ta'aa, na bae lana boroi 'e ta'aa lau guu.

36 "Nau ku saea fuamolu, 'afa sato ne God nia kai falea kwakwaea fua molaagali, wane ki tiifau naa kera da kai bae suli kera 'i maana God sulia na bae ata laa ne kera da ilia ki sui guu.

37 'I seeri na bae lamu wane nia kai talai 'oe fua lao dianae, ma na bae lamu lau guu nia kai talai 'oe fua lao kwakwaee."

Faarisii ki kera dooria sa Disas kai ilia fasi tasi doo kwaibalatana (Maak 8:11-12; Luk 11:29-32)

38 Sui tai wane toolangaidoo ki 'ana taki ma tai Faarisii, kera lea mai siana sa Disas, kera ka bae 'urii fuana, "Waa toolangaidoo 'ae, kameli dooria 'asia naa 'oe 'o ilia fasi tasi doo kwaibalatana, uri ka faatainia mamanaa God ne fale 'oe mai."

39 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kamolu toaa nee 'i tari'ina kamolu na toaa ta'ae ma na toaa abu faamamane. Kamolu molu

† **12:24** Belsibul nia ruana ta sata 'ana sa Saetan lau guu.

dooria gwamolu sua lana doo kwaibalatana ki faatai lana mamanaa God, ma sui boroi nia kai 'afitai fuamolu uria sua lana. Kamolu kai suai guu 'amolu na doo kwaibalatana bae nia fuli 'ana sa Dionaa brofet kada 'i nao.
40 Sa Dionaa bae too lao rakena gwaasasu sulia olu maedani ma olu fa rodo ki. Aia, ma nau, na 'Alakwa nia Wane, nau kwai 'uri nai lau guu. Nau kwai too lao saegano sulia olu maedani ma olu fa rodo ki lau guu.
41 Ma 'ana kada God kwaea toaa ki sui, na toaa 'i Ninifaa, kera kai tatae uri kera ka bae sulia na garoa kamolu ki. Kera ili 'uri nai, sulia kera da bulasi manataa faasia garoa kera ki kada sa Dionaa bae fuada. Ma tii waa talingai ka talua sa Dionaa nia nii na fai kamolu. Ma sui ka 'uri nai boroi, nao kamolu si bulasi manataa guu faasia na abulo ta'aa laa kamolu ki.
42 Ma kada nai God kai kwaea toaa ki, na ai 'inito bae 'i Siba, nia kai tatae lau guu uri bae lae sulia na garoa kamolu. Na wela keni nee nia ilia 'uri nai, sulia nia lea mai faasia toaa nia ne tau 'asia naa uri rongo lana liotooa sa Solomon na waa 'inito. Ma tii wane talingai ka talua sa Solomon nia too gwana fai kamolu. Sui ka 'uri nai boroi 'ana, nao kamolu si dooria guu rongo lana."

Oli lana mai anoedoo ta'aa
(Luk 11:24-26)

43 Sa Disas ka bae 'urii lau, "Kada kera taria anoedoo ta'aa nia ka lea faasia ta wane, nia ka kali lao fera kwasi, ma ka nani uria ta kula uri nia kai too lau ai. Ma lea nia nani ma ka nao naa,
44 nia kai manata 'urii, 'Nau ku oli 'aku uria na wane bae nau ku too mai 'ani nia 'i nao sui ku lea mai faasia.' 'Ana kada nia oli mai ka dao, nia ka liotoi wane bae nia tagisia ma ka 'olosia naa mauri lana tiifau.
45 Kada nia liotoi ne nia 'uri nai, nia ka oli ma ka talaia lau mai ta fiu anoedoo ne ta'aa ka tasa talu nia, kera ka lea mai, ma kera ka too lau 'ana wane bae. 'Ana kada nai, na toolana wane bae 'e ta'aa kafi talua lau 'i nao. Ma nia ka 'uri nai lau guu fuamolu toaa abu faamamane neki 'i tari'ina."

Toa mamana sa Disas, kera roo sulia God
(Maak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 'Ana kada sa Disas nia bae 'ua fuana toae ki, gaa nia fai nia toolana ki kera ka dao daka uu gwada 'i maa. Ma kera ka bae mai uri nia uri kera ka bae fai nia.
47 Ma tii wane 'ana wane nai ki ka bae 'urii fuana sa Disas, "Gaa 'oe fai nia toolamu ki, kera dao daka uu gwada mai 'i maa, ma daka doori bae fai 'oe."
48 Sa Disas luuda ka 'urii, "Nau ku saea fasi sa tii fai kera ne gaa nau ma na toolaku ki."
49 'Ana kada nai, sa Disas 'e susuia toa kwairooi nia ki, ma ka bae 'urii, "Molu liotoi fasi. Kera ne kera mala naa gaa nau ki ma toolaku ki ne.
50 Sulia sa tii ne ilia kwaidooria nia Maa nau 'i salo, nia ne toolaku ki, fai nia waiwane nau ki, ma gaa nau ki."

13

Na tarifulaa sulia wane fasia migana wiiti
(Maak 4:1-9; Luk 8:4-8)

1 'Ana tii fa dani nai gwana, sa Disas nia ruu 'i maa fasi lao luma nai da nii lao na, nia ka lea kau ka gooru 'i saegano uri toolangaidoo lae 'i ninimana 'osi bae.
2 Ma na konia baita tasa nai daka koni kali nia. 'I seeri nia ka raa lao tii baru nai, ma na konia nai daka uu kau 'i sara sulia malitikwa nai.
3 Nia ka bae fuana konia nai sulia doo 'oro 'ana tarifula lae ki, ka bae 'urii, "Tii wane nia lea ka afusia migana wiiti lao ola nia nai.
4 Ma si kada nia afusia migana wiiti nai, tai miga wiiti daka 'asia sulia taala ni liu lao ole ma na saaro ki daka lofo mai daka 'ani tiifau gwada ai.
5 Ma tai miga wiiti daka 'asia 'i otofana fau ki kula si saegano 'e rauraua gwana ai. Kera daka tae 'ali'ali gwada lao si saegano rauraua nai.
6 Ma si kada na sato nia tae mai ka satofida kera daka kuku lau gu 'ada, suli lalida ki nao dasi sifo dasi lea tau guu.
7 Tai miga wiiti ki lau daka 'asia 'i matangana migana lalano kwakware ki, ma si kada lalano nai ki da tae mai daka buru na faafia wiiti nai.
8 Ma tai miga wiiti ki daka 'asia naa 'i lao si saegano diane, ne kera daka tae ma daka alua fange. Tai wiiti daka fungu 'ana tii talanga fuaedoo ki, tai doo daka fungu 'ana

ono taafuli fuaedoo ki, ma tai doo lau daka
fungu 'ana olu taafuli fuaedoo ki.”
9 Ma sa Disas ka faasuia bae lana ka 'urii,
“'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu, 'o rongo
doo nai ki 'oko rongo diana ai.”

Doo ne adea sa Disas ka tarifula 'ana doo ki si kada nia bae fuana konie
(Maak 4:10-12; Luk 8:9-10)

10 Na toa kwairooi nia ki da lea mai siana
daka ledi 'urii 'ani nia, “Nee wala? Tee ne
adea lea 'oe bae fuana konia neki ma 'oko
tarifula ki sui guu?”
11 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii, “Ni
kamolu 'ana ne God nia faatainia sui naa
malutana 'initoaa God fuamolu. Aia ma na
toaa nee sui gwana ne kera nao lau toaa
kwairooi nau ki, nau nao kwasi faatainia
doo nai ki fuada.
12 Tii ne saitomadooa nia tu'uu gwana
'ana malutana 'initoaa ne 'i salo, God tara
nia kai faafonosia uri waa nai ka too lau
'ana saitomadooa baita tasa 'ana malutana
'initoaa ne 'i salo. Ma tii ne nia nao si doo-
ria guu saitomadooa nai, kasi saitomadooa
ne nia ka too boroi ai sulia 'initoaa ne 'i
salo, God nia kai ngalia faasia wane nai.
13 Doo ne adea nau ku tarifula sulia doo
ki fuada nia 'urii: Sui boroi 'ana kera daka
liotoi doo ki, kera nao dasi lio saitomana
guu. Ma sui boroi 'ana kera daka rongoa
baea laku, kera nao dasi saitomana guu.
14 Si baea nia God ne brofet 'Aesaea nia
saea mai 'ana kada 'i nao nia fuli mamana
naa 'ana toaa nee, bae nia bae 'urii,
‘Kamolu tara molu ka fafurongoa boroi
bae laku 'ana kada 'oro tara lelea
nao molu si saitomana guu doo ne
ku saea ki.
Ma ni kamolu 'ana kada 'oro tara molu ka
bubungia boroi doo neki ku ilida ki
tara lelea nao molu si lio saitomana
ki guu.
15 Suli na liomolu ki da sadi naa ma na
alingamolu ki daka 'afitai naa uri
rongo lana doo ki.
Lea sae nao si 'uri nai, na maa molu ki
ka folaa, ma na alingamolu ki daka
'ifi ma ni kamolu molu ka saito-
mana bae laku lao manata lamolu
ma molu ka abulo mai tale nau, ma
ni nau ku gura kamolu.’ ” ✡
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “Aia ni
kamolu, na maa molu ki da diana tasa suli
da lio saitomana na raoa ne nau ku ilia, ma
na alingamolu ki daka diana tasa suli da
rongo saitomana doo neki nau ku bae sulia
ki.
17 Si doo mamane nau ku faarongo
kamolu ai nia 'urii, na brofet 'oro ki ma
na wane 'o'olo 'oro ki 'ana kada 'i nao,
kera dooria 'asia naa suana lana doo neki
kamolu suai ki tari'ina, ma sui ka nao kera
dasi suai gu. Kera daka dooria 'asia naa
rongo saitoma lana doo neki kamolu saito-
mana ki 'i tari'ina, ma sui ka nao kera dasi
rongo saitomana guu.

Sa Disas 'inifitaa malutana tarifulaa sulia waa afusidoo
(Maak 4:13-20; Luk 8:11-15)

18 “Molu gwalinge fasi sulia si tarifulaa
sulia waa bae nia afusia migana wiiti.
19 Si kada ne wane nia rongoa si faaron-
goa sulia 'initoaa God, ma ka nao si filoa,
sa Saetan 'e lea mai ka laua lau gwana bae
lana God faasia waa nai 'e rongoa. Si doo
nai ka ilingia na miga wiiti baki da 'asida
sulia taale lao ole, ma saaro ki kera ka
'anida.
20 Ma na miga wiiti neki da 'asia 'i lao
si saegano 'e faula, kera ilingia na waa ne
rongoa bae lana God, ma ka ngalia 'ana ele
lae.
21 Sui ma, bae lana God ka nao si lalifuu
guu lao mauri lana. Nia ka faamamane
guu sulia si kada tu'uu. Sui, kada ilitooe
ma 'afitaie ki dao tona guu faafia ne nia
faamamanea bae lana God, nia ka nao si
faamamanea naa.
22 Ma na waa ne nia ilingia miga wiiti
neki kera 'asida 'i matangana 'oko kwak-
ware ki. Nia rongoa na bae lana God, sui
boroi ma nia ka manata sala 'ana sulia doo
ki 'ana mauria nia, ma nia ka manata baita
'ana malefo. Ma doo nai ki, ka ilingia na
'oko kwakware ki da nuku faafia na bae
lana God lao mauri lana. Nia nao si tatala
guu lao mauri lana ka ilingia na wiiti ne
nao si fungu guu 'ana ta fuaedoo.
23 Ma ta waa lau ne nia ilingia na miga
wiiti neki da 'asida 'i lao si saegano diane.
Nia rongoa bae lana God, ma ka malin-
gainia, ma ka faatainia tooa 'o'olo ka ilingia
wiiti neki da fungu 'ana fuaedoo ki. Tai
wiiti ka fungu 'ana tii talange fungii doo,

✡ **13:15** 'Aesaea 6:9-10

ma tai wiiti na ono akwala fungii doo, ma tai wiiti lau olu akwala fungii doo.”

Tarifulaa sulia na wiiti kwasi nia tae dolaa wiiti diane

24 Sa Disas ka saea lau tii tarifulaa fuada ka 'urii, “Na rao lana 'Initoaa God nia ilingia si kada tii wane nai nia afusia migana wiiti lao ola nia.
25 Lao rodo si kada wane ki sui da maleu 'ada, na malimae nia 'e lea mai ka afusia lau guu migana lalano ta'ae ki matangana miga doo diana nai ki, sui nia ka lea na 'ana faasia.
26 Aia, si kada na wiiti nai ki da tae mai lelea daka safali taka naa, kera daka suana migana lalano ta'aa nai ki da tae lau gu fai kera.
27 Na wane ni rao nia ki, kera daka lea mai dao siana daka ledi 'urii 'ani nia, ‘Nee waa baita kani, 'oe 'o fasia na miga doo diana ki bae. Ma sui 'utaa ne lalano kwasi ki daka tae lau gu fai kera loko?’
28 Nia 'e luu kera ka 'urii, ‘Na malimae naa na ilia si doo nai na!’ Na wane ni rao nia ki daka ledi 'urii, ‘'Oe dooria uri lea meli ka kwaia lalano ta'aa loko ki faasi kera?’
29 Nia ka 'urii, ‘Nao. Too 'ada ade lea molu ka kwaia lalano kwasi loko ki ma molu ka kwaia lau guu wiiti ki fai kera.
30 Alu kera tae kwaimani gwada 'uri nai lelea ka dao 'ana si kada ni koni doo lae. Tara dao 'ana si kada nai fatai nau kwafi saea fua toaa nau ki ni koni doo lae uri kera lea daka kwaia fasi 'ada na lalano kwasi ki 'i nao ma daka kania ifidoe ki sui ngali kau daka suungida naa lao ere. Ade 'uri nai sui fatai kera dafi falia wiiti ki ma dafi ngalida fua lao babala nau ni alu fanga lae.’ ”

'Initoaa God nia safali tu'uu ma sui totoo nia kai 'etengaa molaagali
(Maak 4:30-32; Luk 13:18-21)

31 Sui sa Disas ka unu lau sulia tii si tarifula laa ka 'urii, “Na rao lana 'Initoaa God nia mala 'ana tii wane nai nia fasia migana doo nai da saea 'ana mastad lao ola nia. Doo nai migana tu'uu 'isi.
32 Ma sui boroi 'ana miga doo nai ka tu'uu 'isi talua miga doo ki sui guu, si kada nia tae mai, nia ka tae mala 'ana ta 'ai ma ka baita lelea ka talua sui guu doo ki 'i lao ola nai. Ma si kada nia baita ka sarala, na saaro ki boroi kera lea mai daka saungainia nui kera ki 'i sarana.”
33 Sui sa Disas ka bae lau 'ana ta tarifulaa ka 'urii, “Na 'initoaa God nia ilingia na isi tu'uu fuana faabose lana kumu 'ana flaoa, ne ta wela keni nia ngalia, ka dolaa fai nia flaoa baita nai ma ka bose lelea ka 'ogaa sui naa kumu nai.”
34 Sa Disas nia tarifula sui guu si kada nia bae sulia doo ki fuana konia nai.
35 Nia ili 'uri nai uri ka faamamanea na bae lana God ne brofet nia kedaa ka 'urii,
“Nau kwai bae 'ana tarifula lae ki fuana toae ki,
ma kwai bae folaa sulia doo da tio agwa ki 'uana mai 'ita mai kada nau ku fulia molaagali ai.” ✡

Sa Disas, nia 'inifitaa tarifulaa sulia lalano ta'aa bae

36 Sui sa Disas ka faasia konia nai 'i seeri, nia lea ka ruu lao tii luma nai. 'I seeri na toa kwairooi nia ki da lea kau siana daka bae 'urii, “'O 'inifitaa fasi na malutana tarifulaa bae sulia lalano ta'aa bae lao ola bae fuameli wala.”
37 Nia luuda ka bae 'urii, “Sa wala bae nia fasia na miga doo diana baki, nia toolangainia ni nau gwana bae, nau 'Alakwa nia wane.
38 Ma na ola bae, nia naa ne fera ne 'i saegano. Na miga doo diana baki, nia naa ne toaa ne da nii lao 'initoaa God. Ma na lalano bae, nia naa ne toaa neki da roo sulia sa Saetan.
39 Ma na malimae bae nia fasia lalano bae, nia naa ne sa Saetan. Ma kada ni koni dooa bae, nia naa ne 'isi lana fera ne 'i saegano. Na toaa ni koni doo bae, nia naa ne 'ensel ki.
40 Kada bae wane ni rao ki da konia lalano uri daka suungia lao ere ai, nia naa ne 'ana 'isi lana fera ne 'i saegano.
41 Nau kwai odua 'ensel ki, uri kera ka lafua toaa neki sui guu da ilia doo ta'aa ki, ma toaa ne kera talai garo 'ana toae ki faasia lao 'initoaa nau.
42 Ma kera daka 'ui 'ani kera 'i lao ere, kula ne kera kai too ai 'ana angia ma didi didilifoe.
43 Ma na toaa ne da ilia kwaidooria nia God daka too faatai tiifau lao 'initoaa maa kera God ka mala gu 'ana sato loo. 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai.”

✡ **13:35** Sam 78:2

Na tarifulaa sulia waa dao toi tii ogogania nai

44 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Na 'initoaa God nia ilingia na ogogania nai da saufinia lao tii ola nai, ma tii waa nai ka dao toi. Si kada sa wala nai nia dao toi, nia ngalia ka saufinia lau gwana. Sui nia ka ele 'asia naa, ka lea ka faafoli tiifau 'ana 'okodoo nia tiifau, sui ka folia naa ola nai uri ka ngalia naa malefo baita nai.

45 “Na 'initoaa God nia ilingia lau guu tii wane nai ni foli lae 'ana kekefe diane ki ne nia nani uri usi lana na kekefe diane ne liu lana baita tasa.

46 Kada nia dao tona tii kekefe liu lana baita tasa nai, nia ka lea ka faafoli 'ana doo nia ki tiifau sui oli ka folia naa na kekefe diana tasa nai fuana.

47 “Na 'initoaa God nia ilingia lau guu na furai da ala ai ma daka 'abaa mai fai sakwari 'e'ete ki sui gwana.

48 Si kada furai nai fungu 'ana sakwari, na toaa ne da dee ki daka 'abaa na mai 'i sara. Sui kera gooru daka konia naa sakwari diane ki fua lao kukudu ki ma daka 'ui naa 'ana sakwari ta'ae ki faasia.

49 Talafana lau guu 'ana 'isi lana fera ne 'i ano nai. Na 'ensel ki kera dai lea mai, ma dai sangitaa toaa ta'ae ki uri daka too 'e'ete faasia toaa diane ki.

50 Na toaa ta'ae ki, kera da kai 'ui 'anida lao ere si kula 'ana angie ma didi didilifoe.”

51 Sui sa Disas ka ledi kera ka bae 'urii, “Kamolu molu saitomana naa malutana doo nai ki?” Kera da olisi nia daka 'urii, “Iuka.”

52 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Na toa toolangaidoo neki 'ana taki ne kera da saitomana sui naa malutana taki ma sui daka saitomana lau guu malutana toolangaidooa 'ana 'initoaa God, kera da 'uria na wane gwaungai 'ana ta lume ne nia too 'ana doo diana 'oro lao luma nia. Ne nia saitomana ka tasaa sui gwana mai doo diana nia ki 'ana kada 'i nao ma na doo falu diana nia ki lau guu.”

Toaa 'i Naasaret da susubutainia sa Disas
(Maak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Sa Disas nia bae 'ana tarifulaa nai ki lelea sui, nia ka faasia 'i seeri ka lea naa.

54 Nia oli mai dao 'ana maefera nia bae 'i Naasaret, nia ka lea naa lao beu ni ofu laa kera nai uri ka toolangaidoo fuana toaa nai. Ma na toaa nai daka kwele 'asia naa, ma daka bae 'urii, “Na rigitaa sa tii ne adea nia ka toolangaidoo 'ana bae lana God 'urii fai nia ili lana doo kwaibalatana neki?

55 Kolu saitomana gwakolu sa wala nee bae, nia na 'alakwa sa Diosef gwana ne, na waa ni saungai doo bae, ma gaa nia gu ne ni Meri. Na toolana ki ne sa Demes, sa Diosef, sa Saemon, ma sa Diudas.

56 Ma na waiwane nia ki, kera too gwada fai kolu 'i seki. 'Urifita ne nia ka liotoo ka tasa 'asia naa 'urii?”

57 Ma 'ana kada nai, kera daka susubutainia naa sa Disas.

Sui sa Disas ka bae 'urii fuada, “Na brofet nia 'afitai fuana wanefuta nia ki fai nia na wane 'ana maefera nia ki, kera daka sae'inito 'ani nia.”

58 Ma sa Disas ka nao si ilia guu tai doo kwaibalatana 'oro lao maefera nia, sulia na toaa nia ki da ote kera doori faamamane nia.

14

Kada kera saungia sa Dion waa faasiuabu
(Maak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 'Ana tasi kada 'ana kada nai ki lau guu, sa Herod 'Antibas na waa gwaungai nai fua lolofaa 'i Galilii nia rongo sulia doo 'e fuli ki lao raoa nia sa Disas.

2 Nia ka bae 'urii fuana toaa da rao kwaimani fai kera ki, “Wane ne, nia alamia sa Dion waa faasiuabu bae 'oto ne nia mauri lau nee? Nia ne ka ilia lau na doo kwaibalatana neki nee!”

3-4 'Ana kada sa Dion nia mauri 'ua, sa Herod ne adea ni Herodias na 'afe sa Filib toolana sa Herod lau gwana. Ma sa Dion ka ngatafia sa Herod ka 'urii, “Na taki God nao si ala faafia uri 'oki adea 'afe toolamu 'urii.” Nia ne sa Herod ka falea tai wane uri kera daka daua sa Dion, daka kania, ma daka alu nia lao lookafo. Sa Herod nia ade 'uri nai sulia doori lana ni Herodias.

5 'Ana kada sa Dion too lao lookafo, sa Herod 'e dooria 'asia naa saungi lana, ma sui ka mau lau gwana 'ana toae ki, sulia kera faamamanea sa Dion nia ta waa 'ana brofet ki.

6 Sui 'ana tii fa dani, sa Herod ka saungainia tii fafangaa baita fuana manata toi lae fa dani nia futa ai. Lao fafangaa nai, na saari ni Herodias nia lea mai ka wae fuana sa Herod fai nia toa kwaimani nia ki

uri daka bubungia 'ada. Kada sa Herod nia
liotona saari nai wae, nia ka ele 'asia naa
sulia.
7 Ma nia 'e bae alangai 'afitai sui na mai
fuana saari nai ka 'urii, “Nau kwai falea ta
tee boroi 'ana ne 'oe gani nau uria.”
8 Aia, gaa nia saari nai 'e saea sui na mai
fua saari nia ka 'urii, “'O gani, 'oko bae
'urii, ‘Nau ku dooria 'oko faa mai gwauna
sa Dion waa faasiuabu bae fuaku 'ana
kada nai 'ua guu. 'Oko alua mai fafona ta
labenga.’ ” Ma na saari nia ka ili na sulia.
9 Ma kada sa Herod 'e rongoa si doo nai,
nia ka liodila tasa. Sui boroi ma nia ka
ilia naa, sulia nia saea sui naa, ma toa
kwaimani nia ki boroi daka rongoa sui
naa.
10 Ma nia ka odua wane ni rao nia ki daka
lea naa lao lookafo daka sigimuusia na mai
gwauna sa Dion waa faasiuabu bae.
11 Ma daka ngalia na mai gwauna sa Dion
daka alua mai lao labenge daka faa na
fuana saari ni Herodias. Ma na saari nai
ka ngalia dao ka faa na fua gaa nia.
12 Kada na toa kwairooi sa Dion ki kera
rongoa si doo nai, kera lea mai daka
ngalia nonina lea daka saufinia naa lao
kilu gwau. Sui, kera ka lea daka faarongoa
sa Disas 'ana doo ne fuli nai.

Sa Disas nia sangonia na lima tooni wane
(Maak 6:30-44; Luk 9:10-17; Dion 6:1-14)

13 'Ana si kada sa Disas nia rongoa si doo
nai fuli 'ana sa Dion nai, nia fai nia toa
kwairooi nia ki da tae aroaro lao baru daka
lea faasia 'i seeri uria tii si kula gwau nai
taifili kera. Ma sui, na toaa 'oro nai ki daka
rongo alinga ai ne sa Disas nia lea nai, kera
daka faasia 'i seeri ma daka nani lau gu kau
'i burina.
14 Sa Disas, si kada nia lea kau ka koso 'i
bali loko, nia ka suana konia baita nai da
nii na 'i seeri. Sa Disas nia ka manatai kera
nia ka guraa naa toaa matai ki nii 'ani kera.
15 Nia ade 'uri nai lelea kau dao 'i saulafi,
na toa kwairooi nia ki daka lea mai dao
siana daka bae 'urii, “Si kula nee nia gwau
ka nao si too karangia guu tai maefera
ma ka karangi kai rodo naa 'urii, 'oe odua
konia nee da oli 'ua 'ada 'ana si kada nai
uri kera lea daka foli fanga 'ada ki 'ana tai
maefera.”
16 Sa Disas nia luu kera ka 'urii, “Doo
sae kera daka lea fatai nao na. Kamolu ne
molu sangoni kera.”
17 Kera da luu nia daka 'urii, “Na lima
kafa beret fai nia roo ka gwa sakwari gu ne
nii siameli nee.”
18 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Molu
ngalia mai doo nai ki seki.”
19 Sui nia ka saea fuana konia nai uri
daka gooru ngado 'i saegano fafo kiras nai.
Sa Disas nia ka rao uri lima kafa beret baki
ma roo ka gwa sakwari baki, nia ka lio
'alaa 'i langi ka bae tangoa God. Nia ka
nii tu'uu 'afa beret baki sui ka falea fuana
toa kwairooi nia ki daka tolingia naa fuana
toaa nai ki.
20 Na toaa nai ki tiifau daka fanga lelea
daka abusu gwada fasi fanga nai. Sui
na toa kwairooi nia ki kera daka konia
naa oretana fanga nai fua lao tii taafuli
kukudu ma roo kukudu sarenga ki lelea
daka fungu sui guu.
21 Na konia nai da 'ani fanga nai, na wane
ki gwana, kera 'ada lima tooni wane. Na
keni ki ma na wela tu'uu ki, nao dasi idu
gu 'ani kera.

Sa Disas nia talau fafona kafo
(Maak 6:45-52; Dion 6:15-21)

22 Ma 'i burina si doo nai, sa Disas nia ka
odua toa kwairooi nia ki kera ka eta na 'i
nao uria ta bali 'ana 'osi nai lao baru. Ma
nia ka 'aruburi kau uri ka odua konia nai
daka lea 'ada.
23 'I burina konia nai da oli ki sui naa, nia
taifili nia ka raa gwauna tii fa toloa nai uri
ka foa 'ana 'i seeri. Ma 'afa saulafia nai nia
ka too gwana taifili nia 'i seeri.
24 'Ana tii si kada nai gwana, na baru bae
fai nia toa kwairooi nia ki 'e lea ka nii tau
naa faasia 'i sara, ma na nanafo ka kwaea
naa sulia nia naofia koburu.
25 Lelea dao 'i 'uubongi karangi dani naa,
sa Disas nia talau kau fafona kafo ka lea na
kau siana toa kwairooi nia ki.
26 Kada kera suana nia talau mai 'i fafona
kafo, kera ka mau 'asia naa. Ma kera ka
'ai daka 'urii, “Toa nee 'ae, ma tii anoedoo
loko!” Ma kera ka mau daka ararai guu.
27 'I seeri sa Disas 'ali'ali ka bae 'urii kau
fuada, “Nao molu si mau. Nau gwana ne.”
28 Ma sa Bita 'e luua ka 'urii, “Aofia 'ae,
lea 'oe mamana naa na, 'oko saea mai nau
ku talau fafo kafo ku lea kau siamu.”
29 Sa Disas ka bae 'urii, “Lea mai.”

'I seeri sa Bita 'e koso faasia kaa baru nai
ka talau fafona kafo ka safali lea na kau
siana sa Disas.
30 Ma sui kada nia liotoi koburu nai
baita, nia ka mau lau gwana ka safali ku-
ruu naa 'i lao kafo. Ma nia ka 'ai ka 'urii,
"Aofia, faamauri nau!"
31 Ma 'ali'ali guu sa Disas ka fale 'aba na
kau uri nia, ka dau 'ana 'abana, ma ka bae
'urii, "Na fiitooa 'oe nia tu'uu 'asia naa. Ma
uri tee ne 'oko manata sala 'ani nau?"
32 Ma 'ana kada keeru raa naa 'i lao baru,
na koburu ka aroaro naa.
33 'Uri nai guu toa ne kera nii 'i lao baru,
kera daka faa'inito nia daka 'urii, "'Oe naa
ne 'Alakwa nia God mamana!"

Kada sa Disas nia guraa toaa matai ki
(Maak 15:1-9)

34 Kera daka toofolo lao 'osi lea kau daka
koso 'ana tii maefera kera saea 'ana Gene-
saret.
35 Ma na toaa 'ana maefera nai ki, kera
ka lio saitomana sa Disas. Ma kera ka
faarongoa lau tai maefera ki 'ana sa Disas,
uri toaa ki, kera daka talaia mai toaa matai
kera ki siana. Ma kera ka ngalia na mai
toaa matai 'oro siana.
36 Ma toae ki daka ledia sa Disas uri ka
faolomainia toaa kera ki ne da matai uri
kera ka samo tona 'ada tatagwarana maku
nia. Ma 'i seeri, toae ki sui gwana ne kera
samo tona maku nia, kera daka 'akwaa
naa.

15

Disas fuutoi toolangaidoo laa kokoo kera ki
(Maak 7:1-13)

1 Sui tai Faarisii fai nia toa toolangaidoo
ki 'ana taki, kera ka lea mai faasia 'i Du-
rusalem siana sa Disas fua ledi lana.
2 Kera ka bae 'urii, "'Utaa ne toa kwairooi
'oe ki ka nao dasi taufia gu 'abada ki uri ka
lea sulia birangaa ne kokoo kolu ki mai nao
da toolangainia fuakolu?"
3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Kamolu
mone, 'utaa ne molu ka ili 'amolu sulia bi-
rangaa kamolu 'ana fera kamolu ma molu
si ili sulia si baea fifii God?
4 God bae 'urii, "'O sae'inito 'ana maa 'oe
fai gaa 'oe.' Ma 'Tii ne nia surafia maa nia
ma nao gaa nia, kera dai saungia ka mae.'
✡
5 Ma sui, kamolu ka toolangaidoo garo
'amolu 'urii, tii ne nia too 'ana tai doo ni
'adomi lana 'ana maa nia fai gaa nia, ma sui
ka bae 'ana 'urii, 'Nau kwai falea naku doo
baki fua God.'
6 Kamolu ka saea sa nia diana gwana
uri ka nao si 'adomia lau gaa nia fai maa
nia sulia 'e alangainia sui na 'ana fua God.
Ma lea nia 'uri nai, na toolangaidoo laa ne
kamolu alua, nia ka faatu'uua naa bae lana
God nai.
7 Ma kamolu ka saea sa kamolu roo sulia
God, ma nao nia si mamana gu. Si baea
sa 'Aesaea nia saea suli kamolu 'e kwaea
funua naa, kada nia bae ka 'urii,
8 'Na toaa neki kera faabaita nau gwada
'ana bae lada, sui ma manata lada ka
nii tau gwana faasi nau.
9 Kera tako gwada 'ana foosilaku, sulia
kera toolangaidoo 'ada sulia taki
kera ki tala 'ada, ma daka saea 'ada
sae taki God ki naa nai!' " ✡

Sulia na fange
(Maak 7:14-23)

10 Sui sa Disas ka 'ailia mai konia nai
siana, ka bae 'urii fuada, "Molu fafurongo
molu ka saitoma diana fasi 'ana si doo 'urii.
11 Nao lau ta doo ne wane 'ani 'i ngiduna
ne nia 'e faasua nia. Nao! Si baea ta'aa
ne lea mai fasi ngiduiwane lau 'ana ne nia
faasuaa mauri lana wane."
12 Sui na toa kwairooi sa Disas ki, kera ka
lea mai siana, daka bae 'urii fuana, "Na doo
bae 'o saea ki, na Faarisii ki da rongoa, na
manata lada ka nao si diana sulia wala."
13 Sui sa Disas nia luu kera ka bae 'urii,
"God kai kwaifakutuna toolangaidooa ne
nao si lea mai faasia nia, ma ka 'uria wane
'e kwaia doo ta'aa ne tae kwaimani fai doo
fasi lana ki.
14 Nao molu si manata lau suli Faarisii
ki. Sulia kera toa da 'uria gwada na waa
maarodo da talaia lau gwada waa maar-
odo ki na. Ma molu ka saitomana lau guu,
lea ta waa maarodo 'e talaia lau guu ta waa
maarodo, keerua kai 'asi keeru sui guu lao
kilu."
15 Ma sa Bita ka bae 'urii fua sa Disas, "'O
'inifitaa fasi mai si tarifulaa bae 'oe saea
sulia doo ne kai faasuaa wane 'i maana
God."

✡ **15:4** 'Eksades 20:12; Diutoronomii 5:16 ✡ **15:9** 'Aesaea 29:13

16 Sa Disas nia luua ka bae 'urii, “Kamolu
toa kwairooi nau nee boroi nao molu si
saitoma diana lau guu 'ana doo neki nee!
17 'Utaa ne nao molu si saitomana gu doo
neki? Iuka, na doo ne wane 'ani ka koso
toli lao ruruuna nia kai lea lau gwana mai
faasia lao nonina.
18 Ma si baea ta'aa ne nia 'ita mai lao
liona wane, nia lau 'ana ne kai faasuaa na
mauri lana wane.
19 Ma si manata laa ta'aa neki dai tae mai
faasia lao liona wane ne 'urii: sauwanee,
kaubaree, ooe, sukee, belie, fai ununua
ta'ae.
20 Doo nai ki 'ana ne ilia waa ka sua 'i
maana God. Ma na tau 'aba lae uri fanga
lae lelea ta waa nao si ilia boroi, waa nai
'afitai ka sua guu 'i maana God.”

Sa Disas nia guraa tii wela keni nao lau ai Diu (Maak 7:24-30)

21 Sui sa Disas nia faasia 'i seeri, nia ka lea
naa uria na bali lolofaa loo 'i Taea fai nia 'i
Saedon.
22 Ma tii wela keni ne nao lau Diu lao
maefera 'i Keenan ka lea mai siana, ma
ka 'ai 'urii, “Aofia 'ae, 'oe waa na futa 'ana
kwalafaa sa Defet, 'o manatai nau mai!
Na anoedoo ta'aa nia 'adosia saari nau ka
nonifii 'asia naa.”
23 Sa Disas ka nao si luua guu 'ana tasi
baea. Ma toa kwairooi nia ki kera daka lea
mai siana sa Disas, daka bae 'urii, “Odua
'initai nee lea 'ana fasi nia alu ade lae
gwana 'urii buri kolu wala!”
24 Sa Disas ka bae fuana wela keni nai ka
'urii, “Toaa Diu nee ne da ilingia sifsif da
nao'ada ki naa, kera 'ana ne God nia fale
nau mai siada.”
25 Sui na wela keni nai ka lea mai, ma
ka booruru naa 'ana 'i maa 'aena ka 'urii,
“Wala Aofia, 'o 'adomi nau mai!”
26 Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Nia nao si
'o'olo fua daka ngali lana fanga wele ki, ma
daka 'ui 'ada ai fua giri ki.”
27 Na wela keni nai ka 'urii, “Iuka. Sui
boroi ma giri ki lea doo daka 'ani gwada
orongana fange ne 'asia fasi tebol waa da
saareda ki.”
28 Sui sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Wala
wela keni nee 'ae, na faamamane lamu 'ani
nau nia baita tasa! Nau ku falea naa doo
ne 'oe gania fuamu.” 'Ana kada nai 'ua guu,
saari nia ka 'akwaa naa.

Sa Disas guraa toaa matai 'oro

29 Kada sa Disas nia lea mai faasia bali
nai, nia ka oli mai sulia taala nai 'e 'iia
mai ninimana 'osi baita 'i Galilii. Ma nia
ka raa gwauna tii labusua, ma ka gooru 'i
saegano.
30 Ma si kada nai, toaa 'oro 'asia naa daka
koni mai siana. Ma kera daka ngalia lau
guu mai toaa 'oro matai ki, tai wane 'aeda
mae ma 'abada lau guu, tai wane maada
ka rodo, ma tai wane fakada ka 'ato. Kera
daka aluda ki 'i maa 'aena sa Disas, ma nia
ka gurada, kera ka 'akwaa tiifau.
31 Ma na toa nai ki ne kera koni mai daka
suai doo nai ki kera daka kwele 'asia naa
'ana wane fakada 'ato ki, ma daka bae naa.
Ma wane 'aeda mae ma 'abada mae ki daka
diana naa. Ma toaa ne nao dasi fali diana
ki, kera daka fali diana naa. Ma na wane
ne maada rodo ki, kera daka lilio naa. Ma
kera daka tangoa God ne 'i 'Israel, sulia
kera suana doo nai ki.

Sa Disas nia sangonia faitoonii wane (Maak 8:1-10)

32 Sui sa Disas ka 'ailia mai na toa
kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii fuada,
“Nau ku manatainia 'asia naa toaa neki,
sulia kera too mai fai kolu ta olu fa dani
ka sui naa, ma ka nao nada tasi fanga. Ma
nau nao kusi dooria olitai lada uri fera kera
ki 'ana kada kera fiolo 'urii, ade lea ta waa
ada ka makeso maana ka lelea ma daka
'asia kera suli taale.”
33 Na toa kwairooi nia ki da olisi nia daka
bae 'urii fuana, “Lao gano tau 'urii, kolu ka
dao toi 'utaa na 'akolu 'ana tasi fanga ka
bobola fai kera nee wala?”
34 Ma sa Disas ka ledi kera ka 'urii, “Fita
fa beret ki ne kamolu too ai?”
Toa kwairooi nia ki da olisi nia daka bae
'urii, “Fiu fa doo ki guu, fai nia ta bara kaa
sakwari tu'uu gwana.”
35 Kada nai, sa Disas ka saea naa fua toae
ki daka gooru 'i saegano.
36 Sui, nia ka ngalia fiu fa beret baki
fai nia kaa sakwari baki, ka tangoa God
faafia. Sui nia ka niia, ka falea naa fua toa
kwairooi nia ki, kera ka tolingia naa fuana
toaa nai ki.
37 Ma toaa nai ki sui guu kera daka fanga
lelea daka abusu naa. Burina fanga lae sui,
na toa kwairooi ki kera daka taungia fiu
kukudu baita ki 'ana orongana fanga ne
ore.

38 Toaa ne kera 'ania fanga nai, kera
faitoonii wane ki. Nao kera dasi idumia
guu na keni ki fai nia wela tu'uu ki.
39 Aia, ma burina kera fanga ka sui naa,
sa Disas kafi olitai kera uri 'i fera kera ki.
Ma nia fai nia na toa kwairooi nia ki, kera
ka koso kau daka raa lao baru, kera daka
lea naa uria maefera satana 'i Magadan.

16

Na wane ki da ilitona sa Disas
(Maak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Tai Faarisii ma tai Sadiusii kera da lea
mai siana sa Disas uri daka ilitona 'ada,
ma kera daka saea uri nia ka ilia tasi doo
kwaibalatana uri ka faatai folaa ai ne God
ne fale nia mai.
2 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii fuada,
"Kamolu, si kada molu suana lao salo nia
'a'abua 'i saulafi, molu ka saea faanoe kai
sato diana.
3 Sui, si kada molu suana lao salo nia
'a'abua ma ka rorodoa 'i 'uubongi, molu ka
saea fa sato nai tara ute kai 'aru. Kamolu
molu saitomana 'asia naa mamalafooa nia
doo nai ki lao mamangaa, ma sui, lio sait-
oma lana doo neki God ilia nee ne nao gu
'ani kamolu.
4 Kamolu toaa ta'aa ma abu faamamane
nee 'i tari'ina, molu dooria 'asia naa sua
lana fafaataie. Sui ma nau gu ne 'afitai ku
ilia guu ta doo kwaibalatana fuamolu. Si
doo kwaibalatana bae nia fuli 'ana brofet
Dionaa kada 'i nao, nia gu ne nau kwai ilia
fuamolu."
Burina sa Disas sae si doo nai sui, nia ka
lea naa 'ana faasi kera.

Si baea fifii sulia Faarisii ki fai nia Sadiusii ki
(Maak 8:14-21)

5 'Ana kada sa Disas fai nia toa kwairooi
nia ki kera toofolo uria na bali 'osi loko,
na toa kwairooi nia ki nao dasi too 'ana ta
beret, sulia kera manata buro 'ana ngali
lana kau fai kera.
6 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu
ka fiia kwaini isi kera nee Faarisii ki fai nia
Sadiusii ki."
7 Si kada toa kwairooi nia ki da rongo si
baea nai, daka bae na 'ada 'i safitada taifili
kera, sulia kera kwaifiia 'ada sae sa Disas
nia bae sulia beret mamane. Kera daka
bae 'urii, "Alamia sa Disas nia bae 'uri nai,
sulia ne nao kolu si ngali mai ta beret fai
kolu 'oto ne?"
8 Ma sa Disas nia saitomana gwana man-
ata lana toa kwairooi nia ki, 'uri nai nia ka
bae 'urii, "Na manata mamana laa kamolu
'e tu'uu 'asia guu, 'utaa ne molu ka bae 'asia
naa suli beret nai?
9 Kamolu doo nao molu si saitomaku
'ua gu nee? Ma kamolu manata buro
na 'amolu 'ana lima fa beret baki nau ku
saarea 'ana lima tooni wane baki, ma molu
ka taungia kukudu 'oro baki ka fungu 'ana
fanga bae ore ki 'oto nee?
10 Alamia molu manata buro lau guu
'ana fiu fa beret baki nau ku saarea 'ana
faitooni wane baki fai nia kukudu 'oro baki
molu taungia ka fungu 'ana fanga bae ore
'oto nee?
11 'Utaa ne nao molu si saitomana tee ki
ne nau ku bae ki sulia? Nao lau na beret
ne nau ku bae sulia. Doo ne nau ku saea
'aku ne molu ka fiia si lio kera nee Faarisii
ki fai nia Sadiusii ki, ne mala rao lana isi
lao kumu 'ana beret."
12 Burina nia bae 'uri nai sui, na toa
kwairooi ki kera dafi saitomana tee ne sa
Disas nia bae sulia. Nia bae lau 'ana sulia
na toolangaidoo laa Faarisii ki fai nia Sa-
diusii ki.

Sa Bita 'e Bae folaa sulia sa Disas nia na Kraes
(Maak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Kada sa Disas nia dao 'ana bali lolo-
faa 'i Sisaria Filibae, nia ka ledia naa toa
kwairooi nia ki ka 'urii, "'Urii ma wane ki
kera saea nau, 'Alakwa nia wane, nau sa tii
nee?"
14 Kera luu nia daka bae 'urii, "Tai wane
kera saea 'oe sa Dion waa faasiuabu bae ne
'oe mauri lau nee, ma tai wane kera saea
'oe sa 'Ilaeja ne 'oe oli lau mai nee. Ma tai
wane lau kera daka saea 'oe sa Dioromaea,
ma nao ta waa 'ana brofet baki 'i nao ne."
15 Sui sa Disas ka ledi kera lau ka 'urii,
"Ma sui kamolu mone, molu saea nau sa tii
nee?"
16 Sa Saemon Bita 'e luu nia ka 'urii, "Ni
'oe na Kraes bae naa ne. 'Oe naa bae God
fili 'oe uri faamauri lana toaa nia ki, ma ni
'oe naa ne 'Alakwa nia God mauri firi."
17 Sa Disas ka bae na 'urii fuana, "'Oe sa
Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'e diana tasa
fuamu. Suli nao lau wane gwana ne nia
faatainia doo nai fuamu. Maa nau 'i salo
ne nia faatainia fuamu nai.
18 Nau ku saea fuamu, ni 'oe sa Bita,
ma ni nau kwai fulia na konia manata
mamana nau 'i fafona maefau nai, ma na

rigita lana maea tara nia nao si bobola fai
nia siitasa lae faafia.
19 Nau kwai falea rigitaa fuamu mala
'ana ta kii fuana 'initoaa God. Uri ta tee ne
'oe luia lao ano nee, si doo nai, God boroi
nia luia lau guu 'i salo. Ma ta tee ne 'oe
faolomainia lao ano nee, si doo nai, God
boroi nia faolomainia lau guu 'i salo."
20 Sui sa Disas ka bae tetede fua toa
kwairooi nia ki uri kera ka nao dasi faaron-
goa lau ta wane ne nia na Kraes.

Etana si kada sa Disas bae toi mai mae lana
(Maak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

21 'Ita 'i seeri ka lea naa, sa Disas nia
safali ka bae folaa naa fua toa kwairooi nia
ki. Nia ka bae 'urii, "Nau kwai lea naa uri
Durusalem nai. Na toa gwaungai ki ma na
waa baita ni foa ki, ma na toa toolangaidoo
ki 'ana taki, totoo kau kera dai faafii nau
ma dai saumaeli nau. Ma sui 'ana oluna
fa dani nau ku mae, God kai tatae nau lau
gwana faasia maea."
22 Ma sa Bita ka talaia kau, ka ngatafi nia
ka 'urii, "Aofia 'ae, God ka liliua kau si doo
nai faasi 'oe! Ma doo nai ka too 'ana fasi fuli
lae fuamu!"
23 Ma sa Disas 'e toriabulo ka bae 'urii fua
sa Bita, "Saetan, 'o oli 'amu 'i buriku! 'Oe
sasi uri suusilaku ne, sulia na manata lamu
nai doo nia wane gwana nai, nao lau faasia
God."
24 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Lea ta waa nia dooria kai
lea mai 'i buriku, nia ka manata buro naa
'ani nia 'i tala'ana, ka noni maabe naa fua
liu lae lao fii lae ki, talafana 'airarafolo nia
ne nia ngalia uri mae lae 'i fafona.
25 Waa ne dau ngasi 'ana faafia mauria
nia, mauria nia kai funu, ma waa ne luka
dangatai 'ana mauria nia fuaku, nia kai
todaa mauria.
26 Lea waa ka too boroi 'ana doo 'oro lao
fera ne 'i saegano, ma nia ka mae gwana,
doo nai ki si falea gu ta dianaa fuana. Nao
ta waa si tala 'ana foli lana mauria firi 'ana
malefo.
27 Nau ku saea doo neki 'urii sulia nau,
na 'Alakwa nia wane, nau kwai dao mai
fai nia 'ensel nau ki, fai nia 'initoaa Maa
nau, ma nau kwai falea na kwaiara ma
kwakwaea fua toaa ki sui guu faafia si doo
neki sui guu kera ilia.
28 Doo mamane ku saea fuamolu 'e 'urii,
tai wane 'amolu ne molu uu 'i seki molu kai
mauri 'ua gwamolu kada nau 'Alakwa nia
wane kwai dao mai fai nia 'initoaa nau."

17

Sa Disas nia faatainia rigitaa nia fai nia rara lana
(Maak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 'E dao 'ana onona fa dani 'i buri,
sa Disas ka talaia sa Bita fai nia roo
waisaasina baki, sa Demes fai nia sa Dion.
Ma kera daka lea taifili kera fai nia uri 'i
gwauna tii fa uo fane nai.
2 Dao 'i seeri, kera daka suana maana
sa Disas 'e tatala naa. Ma na maana ka
waasinasina 'asia naa ilingia sato loo, ma
na maku nia ki lau guu ka kwakwaosarea
'asia naa.
3 Ma na olu waa kwairooi nai ki, kera
daka suana sa Mosis fai nia sa 'Ilaeja keeru
bae 'adaru fai nia sa Disas.
4 Ma sa Bita ka bae 'urii kau fua sa Disas,
"Aofia 'ae, nia diana 'asia naa ne kolu nii na
'i seki. Lea 'oe dooria, nau ku saungainia
ta olu babala, ta doo fuamu, ta doo fua sa
Mosis, ma ta doo fua sa 'Ilaeja."
5 Ma 'ana kada sa Bita nia bae 'ua gwana
'uri nai, si dasa kwakwaosarea 'asia naa
dao ka koko na faafi kera, ma kera daka
rongo tii si lingee baea nia talo mai faasia
lao si dasa nai, ka 'urii, "Na wela liosaua
nau ne. Nau ku ele 'asia naa suli nia.
Kamolu ka rongo suli nia!"
6 Ma kada ne toa kwairooi nia ki da
rongoa si lingee baea nai, kera daka mau
'asia naa, ma kera daka tio na faafi maada
'i saegano.
7 Ma sa Disas ka dao siada ka dau toda,
ka bae 'urii, "Molu tatae 'amolu. Nao molu
si mau."
8 Ma kada kera lio kau, nao dasi suana
naa ta waa lau, taifilia gwana sa Disas.
9 Ma si kada kera koso na mai fasi
gwauna fa uo nai, sa Disas ka bae fifii fuada
ka 'urii, "Nao molu si faarongoa ta waa
'ana doo nai ki kamolu suai nai. Too 'ana
'uri nai lelea ka dao fatai kada God kai tae
nau, na 'Alakwa nia wane, faasia maea."
10 Olu waa kwairooi nia ki daka ledi nia
'urii, "'Utaa ne waa toolangaidoo ki 'ana
taki kera daka saea sa 'Ilaeja kai dao fasi
mai nao sui fatai waa fifilia God kafi dao
mai?"

11 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Nia
mamana. Sa 'Ilaeja bae nia kai dao fasi
mai nao uri ka saea fuana toae ki daka
kwaimaakwalii.
12 Aia, nau ku saea fuamolu, sa 'Ilaeja nia
dao sui naa. Ma sui toae ki ka nao dasi
lio saitomana guu. Nia ne kera daka ilia
gwada doo ta'aa ki 'ani nia sulia doori lada.
Ma kera kai ili lau guu 'uri nai 'ani nau.”
13 'Ana kada olu waa kwairooi nai ki
kera rongo, kera dafi saitomana ne sa Disas
bae gwana sulia sa Dion waa ni faasiuabu
fuada.

Sa Disas nia taria na anoedoo fasi tii waa
(Maak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

14 Si kada sa Disas fai olu waa kwairooi
nia nai ki kera koso mai daka dao naa siana
konia baita nai 'aena uo nai, tii waa ka lea
mai ka booruru 'i maa 'aena sa Disas. Waa
nai ka bae 'urii,
15 “Aofia 'ae, 'oe manatainia mai 'alakwa
nau nee, suli na uoro ne saungia. Na
mataia nee ilia nia ka oewanea, ma kada
'oro nia ka 'asi nia lao ere, ma lao kafo.
16 Nau ku ngalia mai siana toa kwairooi
'oe ki, ma sui daka gura nia boroi nia nao
si 'akwaa guu.”
17 Sa Disas ka bae 'urii fuada sui gwana,
“'Oo, ni kamolu toaa abu faamamane ma
toaa ade garo nee 'i tari'ina lau rowaa 'ae.
Kamolu manata lamolu nia sadi 'asia naa
wala! Nau ku too mai fai kamolu ka tau
naa ma karangi kwai faasi kamolu naa.
Fulingana sa molu ka faamamane nau naa
ne, ma sui ka nao guu.” Sui nia ka bae
'urii fuana waa nai, “'O ngali mai wela 'oe
'i seki.”
18 Ma sa Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa
nai ka lea naa fasi wela nai. Ma na wela nai
ka 'akwaa 'ana kada nai 'ua guu.
19 Sui, kada kera taifili kera naa, na toa
kwairooi sa Disas ki daka ledi nia, daka
'urii, “'Utaa ne ka 'afitai fuameli uri tari
lana anoedoo ta'aa bae wala?”
20-21 Sa Disas luu kera ka bae 'urii, “Faa-
mamane laa kamolu 'e nao si baita nai ka
'uri nai. Ma sui nau ku faarongo kamolu,
lelea faamamane laa kamolu 'ana God ka
tu'uu 'isi boroi 'ana mala 'ana migana mas-
tad, kamolu tala'ana molu ilia gwamolu
doo 'afitai tasa ki. Lea nia 'uri nai, fa
uo loko boroi, kamolu ka 'idua gwamolu
faasia fulina 'ana bae lamolu. Ma lelea
kamolu faamamanea rigitaa God, nao ta
doo kasi 'afitai fuamolu uri ili lana.”*

Ruana si kada sa Disas bae kekerofana mae lana
(Maak 9:30-32; Luk 9:43-45)

22 Ma kada toa kwairooi nia ki kera koni
'i Galilii, sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nau,
na 'Alakwa Nia Wane, kera kai fale nau 'i
'abana malimae nau ki,
23 uri daka saumaeli nau. Ma sui 'ana
oluna fa dani, God kai tatae nau lau gwana
fasi maea.” Ma kada toa kwairooi ki da
rongo sa Disas nia bae 'uri nai, kera daka
liodila 'asia naa.

Kada sa Disas folia takis fuana Beukaua God

24 Kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia
ki kera da dao 'i Kabaneam, na toa kera
koni malefo 'ana takisi fuana beukaua God
ki, kera lea mai siana sa Bita, daka 'urii
fuana, “Nee wala, ma waa toolangaidoo
kamolu nia folia lau guu takis nee 'ana
beukaua God, ma nao, nao guu?”
25 Ma sa Bita luu kera ka 'urii, “Iuka, nia
folia lau guu ne.”

Ma kada sa Bita 'e ruu mai luma, sa Disas
'e ledia 'ua guu 'i nao ka 'urii, “Saemon 'ae,
'oe 'o manata 'utaa? Toa ne da 'inito faafia
fera ne 'i saegano lea doo wela kera ki daka
folia takis, ma nao doo fua toaa 'e'ete ki
'ana?”
26 Sa Bita 'e luu nia ka 'urii, “Doo fua toaa
'e'ete ki lau gwana.”

Ma sa Disas ka 'urii, “Nia 'uri nai, na wela
kera ki nao dasi falea lau takisi nee. Nia ne,
talafana lau gu ni nau nai, sulia nau bobola
fai nia nao kwasi folia lau takisi nee 'ana
beukaua Maa nau.
27 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, nao si
diana uri kolu ka adea manata lada ka
ta'aa fuakolu. 'Oe lea 'oko dee mai lao 'osi
loko. 'Oko lio lao fakana fa sakwari ne 'oe
eta deea totoonao uri 'oko suana malefo ne
nii laona, ne nia bobola naa uri koro ka
folia 'ana takisi koro ki fua tii fa ngali lalau.
Ngalia malefo nai, 'oko faa fuada.”

* **17:20-21** Tai kekeda laa 'ua 'ana sa Matiu, kera ladoa lau fees 21, “Taifilia foa lae fai nia abu fafangaa guu ne nia bobola fai nia tari lana na anoedoo ta'aa 'urii ki, ma nao lau ta doo.”

18

Sa tii ne baita?
(Maak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 'Ana kada nai, na toa kwairooi sa Disas
ki kera lea mai siana, daka ledi nia daka
'urii, "Nee wala, ma sa tii ne nia 'inito tasa
lao 'initoaa God?"
2 'I seeri sa Disas ka 'ailia mai tii kaa wela
tu'uu nai siana ka saea fuana ka uu 'i seeri
matangada sui guu.
3 Sa Disas ka bae 'urii, "Si doo mamane
ku saea fuamolu nia 'urii, kamolu molu bu-
lasi manataa ma molu ka faatu'uu kamolu
'i tala'amolu mala 'ana wela tu'uu ki taari
molu ka bobola fai nia ruu lae lao 'initoaa
God.
4 Tii ne nia faatu'uu nia 'i tala'ana ka 'uria
na wela tu'uu nee, nia taari nia 'initoa tasa
lao 'initoaa God.
5 Tii ne nia gwalea ta wela tu'uu 'uri
nee sulia ne wela nai nia faamamane nau,
wane nai nia gwale nau lau guu.

Sa Disas nia falea si baea 'ana kwaifamaue ki
(Maak 9:42-48; Luk 17:1-2)

6 "Tii ne nia ilia tasi doo ne adea ta wela
'ana wela tu'uu neki da manata mamana
'ani nau ma wela nai ka lukasia manata
mamana laa nia 'ani nau, nia diana fua
daka kani kulua ta maefau baita tasa 'i lu-
ana ma lea daka kulufauna lao tofungana
asi kwasi.
7 Nia ta'aa ka tasa fua toaa nee lao fera
ne 'i ano ne kera talaia toae ki uri lao abulo
ta'aa lae. Na birangaa 'ana kwaitalai lae
uri lao abulo ta'aa lae nia 'afitai ka nao lau,
sui boroi 'ana ma nia ta'aa ka tasa fua wane
ne nia talaia toae ki uri lao abulo ta'aa laa
nai.
8 "Lea sa ta bali 'aba 'amu ma nao sa
ta bali 'ae 'amu nia talai 'oe uri lao abulo
ta'aa lae, 'o sigimuusia 'oko 'ui 'amu ai. Nia
diana ka tasa uri 'oko ruu lao maurie fai
nia ta tii bali 'aba ma nao ta tii bali 'ae boroi
'ana. Nia ta'aa ka tasa ne lea sa na roo bali
'aba 'oe ki ma nao na roo bali 'ae 'oe ki daka
tio lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui nada
'ani 'oe fai kera lao era bae nia saru ka lelea
firi.
9 Ma lea sa ta bali maa 'amu nia ka talai
'oe uri lao abulo ta'aa lae, 'o keoa 'oko 'ui
'amu ai. Nia diana ka tasa uri 'oko ruu lao
maurie fai nia tii bali maa boroi 'ana. Nia
ta'aa ka tasa ne lea sa na roo bali maa 'oe
ki daka tio lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui
nada 'ani 'oe fai kera lao era bae nia saru
ka lelea firi."

Na sifsif 'e nao'ana
(Luk 15:3-7)

10-11 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Nao
molu si liofaafia gwamolu wela tu'uu neki,
sulia na 'ensel kera ki da faarongoa Maa
nau 'i salo 'ana doo ne kamolu ilia ki 'ani
kera.
12 "Ma lelea ta waa nia too 'ana tii ta-
langee sifsif, ma ta tii doo ada ka lea ka
nao'ana, 'oe kwaifii sae tee ne waa nai kai
ilia? Nia kai faasia sikwa taafuli sifsif ma
sikwa sifsif ki daka too ni fanga laa 'ada
gwau labusua ki, nia ka lea ka nani fasi
'ana uria tii sifsif ne nao'ana nai.
13 Kada nia lelea kau ka dao tona, nia
ka ele 'asia naa talua ele laa nia sulia sifsif
baki kera too ngado ki gwada.
14 Talafana lau guu na Maa kamolu 'i salo
nai, sulia nao nia si dooria sae ta kaa wela
'ana wela neki ka nao'ana."

Garo lana ta waa kau

15 Sa Disas ka bae 'urii fuana na toa
kwairooi nia ki, "Lea na toolamu ilia ta
garoa fuamu, 'oko lea 'oko faarongoa nia
ka 'olosia garoa nia 'i matangamuru taifili
kamuru. Lea nia ka rongo sulia bae lamu,
'oko oli fainia muru ka too kwaimani lau
gwamuru.
16 Ma lea nia ka nao si rongo sulia bae
lamu, 'oko 'ailia mai ta tii wane ma nao
ta roo wane lau fai 'oe, suli doo 'uri nai
ki ta roo wane ma nao ta olu wane na
mone daka faamamanea uri ka ngado. Na
kekeda laa abu nia bae 'urii, 'Ta roo wane
ma nao ta olu wane na mone uri daka
faamamanea na bae lana.'
17 Lea nia nao si rongo gu sulia tee ne
kera saea, 'oko talaia uri muru ka baelia 'i
naofana konia nia God. Ma lea nia ka nao si
rongo lau guu sulia bae lana konia nia God,
'oko liotona naa nia waa nao si saitomana
'ua guu God ma nao ta waa 'ana waa abulo
ta'aa neki 'ana koni malefo lae ki 'ana takisi
nia gafman.
18 "Doo mamana nau ku saea fuamolu
nia 'urii, si doo ne kamolu molu luia lao
ano nee, God boroi nia luia lau guu 'i salo.
Ma si doo ne kamolu molu faolomainia lao
ano nee, God boroi nia faolomainia lau guu
'i salo.
19 "Tasi doo lau guu nau ku saea fuamolu
nia 'urii, lea ta roo wane 'ani kamolu lao

ano nee daru gania God uri tasi doo ma
daru ka kwai ala faafi ai, Maa nau 'i salo nia
kai falea fuadaru 'afitai ka nao.
20 Suli 'i fai ne ta roo wane ma nao ta
olu wane da manata mamana 'ani nau da
koni kwaimani 'ana ta kula, nau kwai nii
fai kera."

Tarifulaa sulia manata luke lana garoa kera wane ki

21 Sa Bita nia lea mai ka ledi 'urii 'ana sa
Disas, "Aofia 'ae, fita si kada ki fatai ne nau
kwai manata lukea toolaku sulia? Lelea ka
dao fatai 'ana fiu si kada ki?"
22 Ma sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Nau
ku saea fuamu, nao lau fiu si kada ki. Fiu
taafuli si kada ma fiu si kada bae.
23 Doo ne adea guu 'initoaa God ka mala
'ana waa 'inito bae dooria kai 'olosia ngali
langaa wane rao nia ki siana nai.
24 Aia, etana wane rao ne nia dao mai
nia ngali lalanga 'ana bobola fai nia molee
malefo.
25 Ma na wane rao nai ka nao si bobola
naa fai nia duu lana ngali langaa nia, ma
na waa 'inito nai ka saea naa kera dai
faafoli 'ani nia, fai nia 'afe nia, ma wela nia
ki, ma 'okona doo nia ki tiifau uri duu lana
ngali langaa nia nai.
26 "Ma na wane rao nai ka lea mai ka
booruru naa 'i maa 'aena waa 'inito nai, ma
ka kwai amasi ka 'urii, ''Oe mamarato fasi
'amu fai nau, uri nau ku duua na malefo 'oe
nai ki tiifau.'
27 Ma na waa 'inito nai ka manatainia
'asia naa ka manata luke nia na 'ana fai
ngali langaa nia. Ma ka saea nao nia si
duua boroi 'ana ka faolomainia ka lea na
'ana.
28 "Aia, kada wane rao nai 'e ruu kau 'i
maa, nia ka dao tona naa ta wane rao lau
guu. Waa nai 'e ngali langa 'ana kaa seleni
tu'uu 'asia guu siana. Nia ka daua sa wala
nai ka safali 'ini na 'i luana, ka bae 'urii, ''O
duua 'ua malefo nau baki 'oe ngali lalanga
ai!'
29 "Ma waa rao nai ka booruru, ka kwai
amasi fuana ka 'urii, ''Oe mamarato fasi
'amu fai nau, uri ku duua malefo 'oe ki
tiifau fuamu.'
30 "Sui boroi nia ka ote nia guu, ma ka
ngali nia ka alu nia lao lookafo, uri ka too
lelea nia ka duua guu ngali langaa nia.
31 Ma kada tai wane rao kera suai si
doo nai, kera daka kwaimanatai 'asia naa,
daka lea siana waa 'inito bae daka faaron-
goa 'ana doo ki sui guu.
32 "Na waa 'inito nai ka 'ailia mai waa rao
bae 'i nao ka bae 'urii fuana, ''Oe na waa
ade lamu ta'aa 'asia na 'ua nee! Nau ku
manata lukea na ngali langaa 'oe ki tiifau,
sulia 'oe 'o kwai amasi fuaku uri nau ku ilia
fuamu.
33 Bobola fainia sa 'oko manatainia lau
guu wane rao ne muru rao kwaimani nee,
mala bae ku ilia lau guu fuamu.'
34 Ma na waa 'inito nai ka rakesasu 'asia
naa, ma ka falea naa kwakwae lae fuana
ka alu nia lao lookafo, uri ka too lelea nia
ka duua guu malefo nai sui guu nia ngali
lalanga ai."
35 Ma sa Disas ka faasuia si tarifulaa nai
ka 'urii, "Talafana lau guu doo ne Maa nau
'i salo kai ilia 'ani kamolu nai, lea nao molu
si manata lukea toolamolu ki."

19

Si baea sulia na lukasi lana na 'afe (Maak 10:1-12)

1 Kada sa Disas bae mai lelea ka sui, nia
ka lea na kau faasia bali lolofaa 'i Galilii, ka
lea na kau lao bali lolofaa 'i Diudia, ka ulu
folosia kafo 'i Diodan uri bali loko ai.
2 Ma na toaa 'oro 'asia naa daka lea naa
'i burina, ma sa Disas ka guraa toaa 'oro
'ana bali nai ne da matai ki ma kera daka
'akwaa sui guu.
3 Ma tai Faarisii daka lea lau gu mai uri
na ilitoo lana gwada sa Disas. Ma daka
ledia, daka 'urii, "Nia 'o'olo gwana 'ana taki
sa Mosis uri waa ka lukasia 'afe nia fua
mamalana gwana si doo ne nia dooria?"
4 Sa Disas luuda ka 'urii, "Nee rowaa,
kamolu nao molu si teemainia guu lao
kekeda laa Abu? Na kekeda laa Abu nia
bae 'urii, ''Ana safali laa mai, God nia saun-
gainia wela wane fai nia wela keni.'
5 Ma na kekeda laa Abu ka bae lau guu
'urii, 'Fafona si doo nai, wane kai faasia
maa nia fai gaa nia, ka 'ado fai nia 'afe nia,
ma keeru ka tiidooa naa.'
6 Nao lau roo doo 'e'ete ki, na tiidoe naa.
Doo ne adea guu, doo ne God nia kani
faafia sui naa, nao ta waa si lukea lau."
7 Ma na Faarisii ki daka ledi nia lau daka
bae 'urii, "Si baea fifii sa Mosis falea mai
nia saea na wane saitomana ka lukasia
gwana 'afe nia, lea nia kedaa leta fua lukasi

lana 'afe nia ma ka fale sui naa 'i 'abana 'afe
nia. Sui 'utaa ne 'oko saea doo nai abu?"
8 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Sa Mosis
nia faolomainia fuamolu toaa Diu ki uri
lukasi lana 'afe kamolu ki sulia manata-
molu nia sadi 'asia naa. Sui ma 'i nao mai
kada God nia saungainia wane fai keni,
nao nia si 'uri nai.
9 Ma nau ku saea fuamolu, lea ta wane
'e lukasia 'afe nia ma sui 'afe nia ka nao si
kaubare guu ma wane nai ka adea lau ta
keni 'e'ete, sa wala nai nia kaubarea naa."
10 Burina sa Disas nia bae 'uri nai fuada
tiifau, toa kwairooi nia ki daka bae 'urii
fuana, "Ma lea nia 'afitai 'asia naa fua waa
arai fai nia 'afe nia 'uri nai, nia diana fua
kera daka too boroi 'ada fasi arai lae ma
'afe lae."
11 Ma sa Disas ka 'urii fuada, "Wane 'oro
ki nao dasi saitoma diana 'ana si doo ma-
mana nai sulia arai lae. Ma sui boroi bara
wane guu ne God falea liotoo lae fuada uri
kera daka filoa toolangaidoo laa nai.
12 Nau ku saea si doo nai sulia tai wane
nao dasi arai, sulia safali 'ana kada kera
futa mai doo ki nao si 'o'olo lao nonida, nia
ne ilia nao kera dasi bobola fai nia arai lae.
Ma tai wane nao dasi arai sulia na wane
ki gwana ne da saungai buri 'ana nonida
ma ka nao kera dasi bobola fai nia arai lae.
Ma tai wane nao kera dasi arai uri kera
ka rao tii bali naa fua God. Ma na wane
ne kera tala'ana kera ka arai, alu kera da
lea 'ada sulia na toolangaidoo laa nee sulia
arai lae."

Sa Disas falea dianaa fua wela tu'uu ki (Maak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Ma 'i burina si doo nai, tai wane daka
ngalia mai wela tu'uu ki siana sa Disas, uri
nia ka alu 'aba faafida, ma ka foa faafida.
Ma na toa kwairooi nia ki daka ngatafida.
14 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu
faolomainia wela tu'uu neki da lea 'ada
mai siaku, nao molu si luida lau. Suli na
'initoaa God na doo nia 'ana toaa ne da
faatu'uu kera 'i tala'ada mala 'ana wela
tu'uu."
15 Sui sa Disas ka alu 'aba faafia wela
tu'uu nai ki, ka faadiana kera. Sui, ka lea
naa 'ana.

Si baea sulia na suadooe (Maak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 'Ana tii si kada, tii waa daraa 'e lea
mai siana sa Disas, ka ledi 'urii, "Wala waa
toolangaidoo 'ae, tasi tee diana gu ne nau
kwai ilia uri ku too 'ana mauria firi?"
17 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Utaa
ne 'oko ledi nau uria doo diane ki wala?
Taifilia God gu ne diana. Lea 'oe dooria
'oko too 'ana mauria firi, 'oko ade sulia taki
ki."
18 Ma sa wala nai ka ledia lau sa Disas ka
'urii, "Taki tee ki nai wala?"
Sa Disas ka olisi nia ka 'urii, "'Osi
sauwane, 'osi kaubare, 'osi belia si doo ta
waa, ma 'osi suke faafia wane ki.
19 Ma 'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa
'oe. 'Oko liosau 'ana ta wane kau ka ilingia
lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu."
20 Sui sa wala nai ka bae 'urii fua sa Disas,
"Doo ku ilia sui ki naa nai. Tee lau ne nao
kwasi ilia 'ua?"
21 Ma sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Lea 'oe
dooria 'oko too 'o'olo tiifau, lea kau 'oko
faafoli 'ana doo 'oe ki tiifau, ngalia malefo
nai, 'oko falea fuana toaa neana ki, sui 'oko
too na 'amu 'ana suadooa 'i salo. Sui fatai
'ofi lea mai buriku."
22 Ma kada wane daraa nai 'e rongoa doo
nai ki, na manatana ka 'asia naa, ma nia
ka lea na 'ana, sulia nia wane suadoo 'asia
naa.
23 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Nau ku saea fuamolu, nia
'afitai tasa fua wane suadoo kera daka ruu
'i lao 'initoaa God.
24 Ma nau ku saea lau guu fuamolu, nia
'afitai tasa fua kamel ka ruu sulia maek-
wadaa tu'uu 'aena 'ogile. Nia 'afitai ka tasa
lau fua ta wane suadoo ka ruu lao 'initoaa
God."
25 Aia, ma kada toa kwairooi nia ki kera
rongoa doo nai ki, kera daka kwele 'asia
naa, daka bae 'urii, "Ma lea nia 'afitai lelea
ka 'uri nai naa fua waa suadoo, sii sa tii naa
ne tala'ana ka mauri nai rowaa?"
26 Sa Disas abulo ka lio kau fuana toa
kwairooi nia ki ka bae 'urii, "Na wane 'ana
ne nia 'afitai fua 'ana mauria firi, ma God
nao nia si 'afitai guu fuana. Na doo ki sui
guu nia walude gwana 'ana God."
27 'Ana kada nai, sa Bita ka ledia sa Disas
ka 'urii, "Ma kameli mone 'utaa? Suli
kameli meli faasia sui na mai suadooa
kameli baki tiifau, ma meli ka lea na
mai burimu. 'Uri nai tee ne God kai faa
fuameli?"
28 Ma sa Disas 'e luua fuada ka 'urii, "Ku
faarongo 'isi 'ani kamolu, kada God kai

saungai falu 'ana doo ki sui guu, nau, na
'Alakwa Nia Wane, kwai gooru 'ana fuli-
goorua ni 'inito laa nau uri didi lana toae
ki sui. 'Ana kada nai, kamolu akwala ma
roo waa kwairooi nau neki, molu kai gooru
kwaimani fai nau 'ana didi lana akwala ma
roo kwalafaa neki 'Israel.
29 Aia, ma waa ne faasia luma nia, ma
toolana ki, ma waiwane nia ki, ma maa
nia fai nia gaa nia, ma wela nia ki, ma nao
saegano nia, sulia nia lea 'i buriku, na waa
nai nia kai todaa doo 'oro diana ka talua
lau doo baki nia too ki ai 'i nao. Ma nia kai
too lau guu 'ana mauria firi.
30 Ma toaa 'oro ne kera 'inito 'i tari'ina,
kera dai siofaa, ma toaa 'oro ne kera da
siofaa 'i tari'ina, kera dai 'inito."

20

Na tarifulaa sulia toa da lea daka rao ki

1 Sa Disas ka bae lau 'urii fua toa
kwairooi nia ki, "Na 'initoaa God nia ilingia
tii waa baita nia lea 'i 'uubongi abu uri laefi
lana wane ki uri rao lae lao ola nia.
2 Nia alangai kai foli kera 'ana malefo ne
bobola fai nia tii fa dani guu, sui ka odu
kera daka lea naa uri rao lae 'ana ola nia.
3 "Dao sikwana si kada sato 'i 'uubongi,
nia ka lea lau guu, ka suana tai waa ne kera
da uu tatakwai ki gwada maa usie, ka nao
dasi ilia guu tasi doo.
4 Ma nia ka bae 'urii fuada, 'Molu lea mai
molu rao 'ana ola nau, ma nau kwai foli
kamolu 'ana malefo fua si raoa nai.'
5 Kera daka lea naa.
"Dao tofungana sato, fai nia lao oluna
kada sato, nia ka lea lau, ka ilia lau guu 'uri
bae.
6 Ma dao 'ana limana kada sato saulafi,
nia ka lea ka dao tona tai waa lau guu ne
kera uu tatakwai ki gwada maa usie. Ma
nia ka ledi kera ka 'urii, ''Utaa ne molu ka
uu tatakwai gwamolu 'i seki sulia fa sato
laulau nee, ma nao molu si ilia guu tasi doo
nee?'
7 "Kera olisi nia daka 'urii, 'Tee nao ta
waa si odu kameli guu uri rao lae.'
"Ma nia ka bae 'urii fuada, 'Molu lea mai
molu rao 'ana ola nau.'
8 "Dao kada sato 'e suu naa, waa nai 'ana
ola nai ka bae 'urii fua waa ne nia alu ka lio
sulia toa rao nai, ''Ailia mai toa rao bae 'oko
foli kera naa. 'O safali folia fasi toa bae nau
ku ngali 'isi mai 'ani kera, lelea 'oko 'isia
'ana toa bae da safali rao 'i nao.'
9 "Na toa bae da rao 'isi 'i saulafi naa
kera dao mai, nia ka foli kera sui guu 'ana
malefo ne bobola fai nia rao lae 'ana tii
maedani nai.
10 Ma kada toa bae nia safali ngali kera
mai 'i nao kera dao, kera daka kwaifii 'ada
sae sa nia kai foli kera ka taa 'idu lau. Sui
ma kera sui guu daka ngali ka bobola sui
guu 'ana malefo ne bobola fai tii maedani.
11 Ma kada kera ngalia kera daka bae
buri naa 'ana waa bae 'ana ola daka 'urii,
12 'Na toa ne 'oe talaida mai 'isi nee, kera
rao gwada sulia si kada sato kukuru, ma
sui 'oko folida ka bobola lau guu fai kameli
toa ne meli rao baita 'asia na mai sulia fa
sato laulau nee, ma sato ka sato fifii 'asia
naa 'ani kameli fai nia.'
13 "Ma nia ka luua ta tii waa 'ani kera
ka 'urii, 'Wala 'ae, nau kwasi ili ta'aa gu
fuamu. 'Oe bae 'o ala faafia mai rao lae uri
si malefo bobola fai nia tii maedani.
14 Ngalia kau fofolia 'oe, 'oko lea na 'amu.
Nau 'ana ne ku dooria foli lana toa ne nau
ku laefi kera 'i 'isi ka uria lau guu ne ku foli
kamolu.
15 Ma nau ku too 'ana rigitaa fuana ili
lana tee ne nau ku dooria kwai ilia 'aku
'ana si malefo nau 'i tala 'aku. 'Utaa ne 'oko
'ugali nau, sulia ne nau ku faadiana 'ana
toa loko?' "
16 Ma sa Disas 'isia bae lana ka 'urii, "Doo
ne adea guu, na toa da 'isi ki kera dai eta 'i
nao, ma toa da eta 'i nao dai 'isi lau."

Oluna si kada sa Disas bae kekerofana mae lana
(Maak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Si kada sa Disas nia lea naa uria 'i
Durusalem, nia ka talaia toa kwairooi nia
ki ka bae fuada taifili kera ka 'urii,
18 "Molu fafurongo fasi ku faarongo
kamolu. Kolu lea na kau uria 'i Durusalem
nai. Nau, 'Alakwa Nia Wane, tii waa kai
fale nau 'i 'abana waa baita ni foa ki fai
nia waa toolangaidoo ki 'ana taki, uri kera
daka kwai ala faafi uri saungi laku.
19 Ma kera dai fale nau 'i 'abana toa nao
lau Diu ki, uri kera daka 'onionga 'ani nau
ma daka kwae nau ma daka foto faafi nau
ku mae 'ana 'airarafolo. Ma sui dao oluna
fa dani, God kai tae nau lau gwana fasi
maea."

Tii 'initai lea mai ka ledi talana roo 'alakwa nia ki
(Maak 10:35-45)

20 Burina doo nai ki, 'afe sa Sebedii fai nia roo 'alakwa nia ki, sa Demes fai nia sa Dion, kera daka dao mai uri bae lae fai nia sa Disas. 'Initai nai lea mai ka booruru 'i maa 'aena sa Disas ka ledi talana roo wela nia ki.
21 Ma sa Disas ka ledia 'initai nai ka 'urii, “Tee ne 'o dooria?”
Nia ka bae 'urii, “Nau ku dooria 'oko faolomainia roo 'alakwa nau neki, uri daru ka gooru kwaimani fai 'oe lao 'initoaa 'oe, ta waa 'i bali aolo 'amu, ma ta waa 'i bali mauli 'amu.”
22 'Ana kada nai, sa Disas ka bae 'urii fuana roo waa nai ki, “Doo ne kamuru gania nai, kamuru nao si saitomana gu malutana. Kamuru tala 'ana gwamuru liu lae lao nonifiia ne nau kwailiu 'i laona?”
Ma keeru ka bae 'urii, “Iuka, kaari miri tala'ana gwamiri.”
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuadaru, “Nia mamana, na nonifiia nai kai dao toomuru. Sui ta, si doo nai uri ta waa 'amuru ka gooru 'ana 'i bali aolo 'ani nau, ma ta waa 'i bali mauli 'ani nau mala ne muru dooria nai, nao lau nau ne kwai faa. Maa nau 'ana ne kai faa fuana tii kera ne nia filida fuai.”
24 Kada na akwala waa kwairooi baki kera rongoa si doo nai, kera daka rakesasu naa 'ana roo waisaasina nai ki.
25 Nia ne, sa Disas ka 'aili kera tiifau mai siana, ka bae 'urii, “Kamolu saitomana na waa 'inito kera neki toaa nao lau Diu ki, kera da 'inito ma daka suumainia toaa kera ki fua ili lana doori lada.
26 Sui ta, ni kamolu nao molu si ilia lau si doo nai 'i malutamolu. Lea ta waa 'amolu nia dooria ka kwaitalai fuamolu, nia na waa ni rao kamolu gwana.
27 Ma lea ta waa 'amolu nia dooria kai 'inito, waa nai nia waa ni rao tatakwai nia toae sui gwana.
28 Nia mala lau guu ni nau, na 'Alakwa Nia Wane, ne nao kusi lea lau mai uri daka rao fuaku. Nau ku lea lau 'aku mai uri ku rao fuana toae ki sui guu, ma ku falea mauri laku uri oli lae mai fai nia toaa 'oro ki sui.”

Sa Disas guraa roo waa maada 'e rodo ki
(Maak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Ma kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki da faasia maefera 'i Diorikoo, toaa 'oro 'asia naa daka lea 'i burida.
30 Ma na roo waa maada rodo ki keeru gooru ninimana taale. Ma kada keeru rongo sa Disas lea mai sulia taala nai, keeru ka 'ai naa daru ka 'urii, “Aofia 'ae, 'oe waa 'ana kwalafaa sa Defet, 'o manatai kaari mai!”
31 Ma konia baita nai daka ngatafi keerua daka 'urii, “Muru taaro 'amuru wala!” Sui boroi ma kada kera bae 'uri nai, keeru kafi 'a'ai baita tasa fatai 'urii, “Aofia 'ae, 'oe waa 'ana kwalafaa sa Defet, 'o manatai kaaria mai.”
32 Ma kada sa Disas rongo keeru 'ai mai 'uri nai, nia ka uu ngado naa, ka 'aili keeru na mai, ka ledi keeru 'urii, “Tee ne kamuru dooria nau kwai ilia fuamuru?”
33 Keeru luu nia daru 'urii fuana, “Kaaria dooria 'oko 'ifingia maa miri uri kaari ka lilio.”
34 'Uri nai, sa Disas ka manatai keerua ka dau tona maa daru. Ma si kada nai 'ua guu maa daru ka lilio naa daru ka lea naa fai sa Disas.

21

Wane 'oro ki tangoa sa Disas
(Maak 11:1-11; Luk 19:28-40; Dion 12:12-19)

1 Si kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia ki kera da lea karangia na kau 'i Durusalem, kera dao fasi kau maefera 'i Betfeis, 'i gwauna uo 'i 'Olif. Dao kera too 'i seeri, sa Disas ka odua ta roo wane 'ana toa kwairooi nia ki uri daru ka lae kau 'i nao,
2 nia ka bae 'urii fuadaru, “Muru lea fasi kau 'i nao uri maefera loko. Tara kamuru lea kau dao ai muru kai suana tii dongki kera kania ka uu gwana fai nia kalena siana. Lea muru ka lukea, muru ka talaida mai siaku.
3 Ma lea ta waa ledi kamuru, muru ka bae 'urii fuana, ‘Na Aofia ne dooria.’ 'Uri nai tara nia 'ali'ali ka faolomaida fuamuru.”
4 Si doo nai nia fuli uri ka faamamanea si baea bae brofet nia saea mai kada 'i nao ka 'urii,
5 “Molu saea fua toaa 'i Durusalem molu ka bae 'urii,
‘Suana fasi,
Na waa 'inito kamolu, 'e dao na siamolu.

✡ **21:5** Sakaraea 9:9

Nia faatu'uu nia, ka lea gwana mai fafona dongki.
'E lea mai fafona dongki kafi baita.' ” ✡

6 Ma roo waa kwairooi nai ki daru ka ili
na suli bae lana sa Disas daru ka eta na 'i
nao.
7 Keeru ka talaia na mai dongki nai fai
nia kalena. Dao kera daka samatainia naa
maku kera ki 'i sulina kaledoo nai, sui sa
Disas ka raa ka gooru na 'i fafona.
8 Na konia baita nai daka samatainia
naa maku kera ki sulia taala nai, ma tai
toaa daka sikilia mai sarana baibai daka
samatainia naa sulia taale.
9 Na figua baita nai kera eta 'i nao 'ana sa
Disas, ma toaa da 'isi kau 'i burina, kera ka
suungi daka bae 'urii,
“Tango laa fuana wela nee 'ana kwalafaa sa Defet!
Ma dianaa fuana sa wala nee ne nia lea mai fai nia rigitaa God! ✡
Tangoa God 'i langi!”
10 Ma kada sa Disas nia dao lao fera 'i Du-
rusalem, na fera nai ka ngalungalua baita,
ma toaa nai daka ledi 'urii, “Nee rowaa, ma
sa tii nee?”
11 Ma toaa nai lao konia nai daka 'urii,
“Sa Disas na brofet bae ne. Waa bae faa-
sia maefera 'i Naasaret lao bali lolofaa 'i
Galilii.”

Sa Disas ngatafia toaa da maladalafaa beukaua God
(Maak 11:15-19; Luk 19:45-48; Dion 2:13-22)

12 Kada sa Disas lea mai ka dao lao
beukaua God, nia ka taria toaa ne kera
usi 'ada 'i seeri ki. Ma nia ka kefusia na
gwegwele ni usi laa kera ki toaa da tatala
ki 'ana malefo, ma ka kefusia gwegwele ni
gooru laa kera ki toaa da faafoli 'ana bole
ki.
13 Ma sa Disas ka bae 'urii fua toaa nai ki,
“Na bae lana God lao kekeda laa Abu nia
bae 'urii, ‘Na Beu nau, na beu foa.’ Sui ma
molu ka talana ka alu naa beu kera toaa ni
beli ki.”
14 'Ana kada nai, toaa maarodo, ma toaa
'aemae ki kera lea lau gu mai siana sa Disas
lao Beukaua nai, ma nia ka gurada tiifau.
15 Aia, na waa baita ni foa ki, fai na
waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera da
suana doo diana nai ki sa Disas nia ilia ma
daka rongoa wela tu'uu nai ki da suungi
daka saea, “Tango laa fua wela nee 'ana
kwalafaa sa Defet!” 'I seeri, kera daka
rakesasu 'asia naa.
16 Ma na waa baita ni foa ki fai na waa
toolangaidoo nai ki, kera daka bae 'urii fua
sa Disas, “'Oe nao 'osi rongo gu doo ne wela
neki da ilia nee?”
Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Iuka,
nau ku rongo gwaku na. Sui ma kamolu
mone nao molu si teemainia guu doo bae
kekeda laa Abu sae bae? Nia bae 'urii
bae, ‘'Oe 'o toolangainia tango lae fua wela
tu'uu ki ma wela neki da susu 'ua gwada
uri kera daka tango 'oe 'ada.’ ” ✡
17 'Uri nai sui, sa Disas fai nia toa
kwairooi nia ki, kera daka lea naa faasia
'i Durusalem, daka lea uri Betanii daka tio
na mai seeri 'afa rodo nai.

Sa Disas agia na 'ai fig
(Maak 11:12-14,20-24)

18 Dao 'i 'uubongi naa, kada sa Disas fai
nia toa kwairooi nia ki kera da oli na mai
uria 'i Durusalem, sa Disas ka fiolo.
19 Ma nia ka suana kau tii 'ai fig nai uu
'i ninimana taale nia ka fali kau 'i 'aena.
Sui ma ka suai nao gu ta fuaedoo ai, otona
gwana 'abana. Ma nia ka bae 'urii fuana 'ai
fig nai, “'Ita tari'ina ka oli 'alaa 'osi fungu
lau ata fuaedoo.” 'Ana si kada nai 'ua guu
kera daka suana 'ai nai ka kuku naa.
20 Kada toa kwairooi ki da suai doo nai,
kera daka kwele 'asia naa, daka ledi 'urii,
“Tee ne adea 'ai bae ka mae 'ali'ali gwana
nee?”
21 Ma sa Disas luuda ka 'urii, “Nau ku
saea fuamolu, lea kamolu faamamane ma
ka nao molu si manata ruarua, kamolu
tala'ana molu ka ilia gwamolu si doo ne
talua lau doo ne ku ilia 'ana 'ai fig ne. Lea
molu saea fua fa uo ne, ‘'Oe 'idu 'amu kau
lao asi fubae,’ tara nia ka ilia gwana.
22 Lea molu faamamanea God, nia kai
ilia doo ne kamolu gania siana.”

Na rigitaa nia sa Disas
(Maak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Aia, si kada sa Disas nia ruu kau lao
lalo baita bae 'ana beukaua God fua toolan-
gaidoo lae fua toae ki, na waa baita ni foa
ki ma tai toa gwaungai kera Diu ki lau guu,
kera daka lea mai siana. Kera dao tona
daka ledi nia 'urii, “Nee wala, 'oe too 'ana

✡ **21:9** Sam 118:26 ✡ **21:16** Sam 8:2

rigitaa tee ne 'oko ilia doo neki nee? Ma tii
ne faa rigitaa nee fuamu?"
24 Sa Disas nia luu kera ka 'urii, "Iuka,
nau ku ledi kamolu fasi uria tii si doo. Lea
molu ka luua mai ka too fatai, nau tara kufi
faarongo kamolu 'ana rigitaa ne nau ku too
ai uri ili lana doo neki.
25 Iuka, kamolu saea fasi fuaku, na rigi-
taa ne sa Dion nia too ai fua faasiuabu lae,
nia lea mai fasi 'i fai? 'E lea mai fasi God ma
nao 'e lea mai fasi wane gwana?"
Ma kera daka safali olisusuu 'i matan-
gada kwailiu daka 'urii, "Tee ne kolu kai
saea? Lea kolu luu nia ma kolu ka 'urii, 'Nia
lea mai fasi God,' nia kai bae 'urii na, 'Sui
'utaa ne nao molu si faamamanea sa Dion?'
26 Ma lea kolu ka bae 'urii, 'Nia lea mai
fasi wane gwana,' toaa neki daka rakesasui
kolu na." Kera da mau, sulia na toae ki kera
faamamanea sa Dion nia na brofet.
27 'Uri nai kera olisi nia daka 'urii gwada,
"Kameli ulafusia sa tii ne falea rigita fua sa
Dion ka faasiuabua toae ki."
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Iuka,
lea nia 'uri nai, nao nau kusi saea lau guu
fuamolu sa tii ne falea rigitaa ne fuaku
nai."

Tarifulaa sulia na roo waisaasina ki

28 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada,
"Molu manata fasi sulia tii si ununua 'e
'urii. Tii waa nia too 'ana roo wela wane
ki. Ma nia lea ka bae 'urii fuana wela 'i nao,
"Alakwa nau 'ae, lea 'oko rao fasi lao ola
kolu bae 'i tari'ina.'
29 "Na wela nai 'e luua maa nia ka bae
'urii, 'Nau tara nao kwasi lea guu.' Ma sui
nia ka talana manata lana ka lea lau gwana
'i ole.
30 Arai nai ka lea lau gu siana wela 'i buri,
ka saea lau guu tii si baea bae fuana. Ma
wela nai ka luu nia ka 'urii, 'Diana 'asia
naa, nau kwai lea.' Ma sui, nia ka nao si lea
guu.
31 "'Uri nai ma sa tii 'adaru ne ilia si doo
bae maa keeru 'e dooria?"
Ma kera da luu nia daka 'urii, "Na wela
bae 'i nao."
Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Si doo
mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, na toa ni
koni lana malefo 'ana takis, ma wela keni
olodola ki, kera dai ruu lao 'initoaa God 'i
nao 'ani kamolu.
32 Suli sa Dion waa faasiuabu bae nia
dao ka faatainia 'o'oloa nia God siamolu
uri molu ka ade sulia, ma sui ka nao molu si
faamamane nia guu. Ma sui, na toaa ta'aa
baki 'ana koni lana malefo 'ana takis ma na
'aini wela keni olodola baki, kera 'ana daka
faamamane nia. Burina molu suana doo
nai ka sui naa boroi, kamolu nao molu si
faamamanea guu sa Dion, ma ka nao molu
si bulasi manataa guu."

Na tarifulaa sulia toa rao ta'aa ki (Maak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Molu
fafurongoa lau tii si tarifulaa 'e 'urii. Tii
waa 'e fasia tii ola greib nai. Ma nia ka
sakali kalia, ma ka 'elia tii kilu fua dali ngisi
lana fuaedoe ki ai uri saungai lana waen,
ka saungainia tii kaa beu ni folo lae siai.
'Uri nai sui, nia ka alua ola nia 'i 'abana toa
kera rao 'i laona. 'Uri nai, nia ka lea na 'ana
uria ta maefera tau.
34 Ma kada na ola nai nia maua, nia ka
odua waa rao nia ki daka lea mai siana toa
ne kera lio sulia na ola nia, fasi uri kera ka
faa mai ta bali 'ana doo ne kera falia ki sui
naa.
35 "Ma toa nai ki da lio sulia ola nai, kera
daka daua waa rao baki, daka ka kwaea tai
waa, ma ruana waa kera daka saungia ka
mae naa, ma oluna waa kera ka 'uifauna.
36 Sui nia ka falea lau tai waa rao 'oro ka
talua lau 'i nao daka lea lau. Ma na toa ne
kera lio sulia na ola nai, kera ka ili 'uri nai
lau guu ada.
37 Ma 'isi lana, nia ka falea naa tii fa wela
'autani nia fuada. Ma nia ka manata 'urii,
'Kera kai sae'inito 'ana 'alakwa nau ne.'
38 "Sui 'ana kada ne toa nai ki kera suana
wela nia, kera ka bae kwaimani naa fuada
tala'ada daka 'urii, 'Nia naa ne wela nia
waa ne 'inito 'ana ola nee. Kolu saungia ka
mae 'ana, uri kolu ka ngalia 'akolu na doo
nia neki tiifau.'
39 Ma daka dau nia naa, ma kera ka 'ui
'ani nia 'i maa fasi lao ola nai, ma kera daka
saungia ka mae naa.
40 "'Uri nai kada ne waa ne 'inito 'ana ola
nai nia dao mai, tee ne nia kai ilia 'ana toa
ne kera lio sulia ola nai?"
41 Ma kera luu nia daka 'urii, "Nia
kai saumaeli kera, ma kai falea lau ola
nai fuana waa 'e'ete ki naa uri daka faa
'okodoo 'i satana 'ana koni dooa nai."
42 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nia
mamana kamolu teemainia na kekeda laa
Abu bae nia bae 'urii,

'Na fau bae waa saungai luma ki kera ote
kera ai, nia naa ne fau 'initoe ni
faangado lana lume.
God ne ilia si doo nai, ma sua lana ka diana
'asia naa.' ✡
43 "Doo ne adea guu nau ku saea
fuamolu, na 'initoaa nia God kera da kai
lafua faasi kamolu ma da kai falea 'ada
fuana toaa da ade sulia ki bae lana God.
44 Ma waa ne nia 'asia fafona fau nai,
nia kai maga. Ma waa ne fau nai kai 'asia
faafia, nia kai meme tiifau."
45 Ma kada ne waa baita ni foa ki ma
Faarisii ki, kera rongoa tarifulaa nai, kera
da lio saitomana sa Disas nia bae gwana
suli kera.
46 Nia ne adea kera ka dooria kera daka
dau nia. Sui ma daka mau, sulia ne toaa
'oro ne kera koni 'ana kada nai, kera faa-
mamanea sa Disas nia na brofet.

22

Sa Disas faabolatainia fai nia tii waa 'inito
(Luk 14:15-24)

1 Sa Disas 'e bae lau 'ana tarifulaa ki fua
toa gwaungai ki ka bae 'urii,
2 "Na 'initoaa God nia ilingia tii waa
'inito 'e saungainia fafangaa 'ana arai lana
'alakwa nia.
3 Nia odua toa ni rao nia ki daka lea uria
toaa neki nia laefida mai fua fafangaa nai,
uri daka lea na mai. Ma sui kera daka ote
kera lea gu mai.
4 "Sui na waa 'inito nai ka odua lau tai
waa ni rao ka bae 'urii fuada, 'Kamolu lea
molu ka faarongoa toaa ne nau ku lae-
fida ki, na fafangaa ne ku saungainia 'e
kwaimaakwalii sui naa. Nau ku saungia
sui naa buluka baita nau ki ma na buluka
diana kafi baita nau ki, ma na doo ki tiifau
daka kwaimaakwalii sui naa. Saea kera lea
na mai 'ana fafangaa nau nee.'
5 "Sui boroi 'ana kera daka lea 'e'ete ki
'ada ma ka nao dasi ade guu sulia bae lana.
Ta waa, nia lea rao 'ana lao ola nia, ma ta
waa ka lea rao 'ana 'ana sitoa nia.
6 Ma tai wane daka daua waa ni rao nai
ki, daka kwaeda ma daka saumaeli kera
naa.
7 Waa 'inito nai ka rakesasu 'asia naa, ma
ka odua kau toa 'oro ni omee nia ki kera
lea daka saungia naa waa nai ki da saungia
waa ni rao nia ki. Ma daka suungia naa
maefera kera toa nai 'ana ere.
8 "Sui nia ka bae 'urii fua waa ni rao
nia ki, 'Na fafangaa nee 'e kwaimaakwalii
sui naa, sui ma toaa bae ku laefida ki ne
nao dasi tala'ana naa uri daka lea mai 'ana
fafangaa nee.
9 Molu lea kau sulia taala baite ki, molu
ka faarongoa tii gwana ne molu dao tona,
kera daka lea mai 'ana fafangaa nee.'
10 Na waa ni rao ki daka lea naa sulia
taala baite ki. Ma daka konia na mai ma-
malana gwana wane ne kera dao toda ki,
ne kera sui gwana toaa diane ma toaa ta'ae
ki. Ma daka koni mai fua lao luma nai 'ana
faalua nai lelea ka fungu 'alamaa guu.
11 "Na waa 'inito nai nia lea mai ka dao
naa ma ka iroa naa toaa nai kera dao ki
mai. Si kada nia ade 'uri nai, nia ka suana
tii waa nai nao si ofi gu mai 'ana maku nai
fua faalua nai.
12 Na waa 'inito nai ka bae na 'urii fuana,
'Nee wala, ma sa tii ne faolomai 'oe 'oko
ruu mai seki ne 'oe nao 'osi ofi gu mai 'ana
maku fua faalua nee 'urii?' Sa wala nai ka
ulafusia naa si doo kai saea.
13 "Na waa 'inito nai ka bae na 'urii fua
waa ni rao nia ki, 'Lae molu karoa 'abana
fai 'aena ki, lea sui ngalia kau molu ka
'ui 'ani nia lao rorodoa laa fubae 'i maa.
Tara nia kai too 'i seeri lao angie ma na
didilifoe.' "
14 Sa Disas ka bae na 'urii, "God nia 'ailia
mai toaa 'oro, ma sui ta bara waa gwana
'ani kera ne nia filida ki."

Sa Disas luua ledi laa sulia foli lana takis
(Maak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Na Faarisii ki kera daka alu tii man-
ataa naa uria kefusi lana sa Disas 'ana tasi
doo ne nia saea.
16 Ma daka falea toa kwairooi kera ki
fai nia tai waa ne kera dooria kwalafaa
sa Herod ka 'inito kera ka lea naa siana
sa Disas. Kera daka bae 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, kameli saitomana doo
'oe saea ki, doo mamane ki sui naa. 'Oe
toolangaidoo lau guu sulia mamanaa ma
kwaidooria God 'ua guu fua wane. Ma
'oe 'osi 'ado guu fai ta waa 'ana ta tee ne
kera manata sulia. Ma nao 'oe 'osi manata
kwaifa'ogai guu 'ana manata lana wane.
17 Iuka, 'oe saea fasi mai fuameli! 'Uri nai
na taki kia, nia luia na fale lana malefo 'ana

✡ **21:42** Sam 118:22-23

takisi fuana waa gwaungai 'i Rom? 'Uri nai
nia bobola fai nia kameli kai falea takis bae
ma nao, 'e nao?"
18 Ma sa Disas ka saitomana naa na
kwai'olofia ta'aa kera, ma ka bae 'urii,
"Kamolu toa kwaisukei neki, tee ne adea
molu ka sasi uria kefusi laku?
19 Molu faatainia fasi na malefo ne
kamolu kai folia 'ana takis na." Ma kera ka
ngalia mai tii fa seleni nai daka faatainia
fuana.
20 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, "Na nunu
sa tii ne, fai nia satana sa tii ne?"
21 Kera luu nia daka bae 'urii, "Na
nununa fai nia na satana waa 'inito 'i Rom
na."
Ma sa Disas ka bae 'urii, "Si doo nia
ki waa 'inito 'i Rom molu ka faa 'amolua
fuana, ma si doo nia God ki molu ka faa
'amolua fua God."
22 Ma kada kera rongo naa si olisi baea
laa nai ka diana 'uri nai, kera ka kwele 'asia
naa, ma daka lea na 'ada faasi nia.

Na ledi laa sulia tataea fasi maea (Maak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 'Afa dani nai lau guu, na waa Sadiusii
ki kera da lea mai siana sa Disas. (Na
Sadiusii ki kera saea waa mae naa nao kera
kasi tatae lau faasia na maea.)
24 Ma kera ka ledia sa Disas, daka bae
'urii, "Wala waa toolangaidoo, sa Mosis nia
kedaa na taki fuaka ka bae 'urii, 'Lea ta waa
nia mae, ma na 'afe nia ka mauri 'ua, ma
sui nao nia si too 'ana ta wela, na toolana
ka adea lau gwa 'oru nai, uri keeru ka too
'ana ta wela uri ka ladofulina sa wala nai 'e
mae.'
25 Tii bara waisaasina 'i seki 'ani kolu
toaa Diu, kera too 'ana fiu waisaasina ki.
Ma na ulunao 'e adea tii saari. Aia, ma 'ana
kada keeru dasi too 'ua 'ana ta wela, waa
nai ka mae naa 'ana.
26 Na ruana waa ka adea lau na wela keni
nai. Aia, ma nao keeru si too 'ua guu 'ana
ta wela, arai nai ka mae lau gwana. Oluna
waa ka adea lau, ma ka mae lau guu. Nia
ade 'uri nai lelea fiu waisaasina nai ki, kera
mae ka sui guu.
27 Burina bara waisaasina nai kera mae
tiifau, wela keni nai boroi ka mae lau guu.
28 Aia, ma wela keni nai nia 'afe mai 'ana
fiu waisaasina nai ki sui guu. Lea 'uri nai,
kada toae ki da tatae faasia maea, sa tii
'ana fiu waisaasina nai ne arai mamana
nia 'initai nai?"
29 Sa Disas ka olisi kera ka 'urii, "Kamolu
garo nai, sulia kamolu nao si saitomana
kekeda laa Abu ki fai nia rigitaa God.
30 Sulia, kada ne toaa mae ki kera kai
tatae lau uri mauria, kera mala naa 'ada na
'ensel ki 'i salo ne nao dasi ade keni ma dasi
arai naa.
31 "Iuka, nau ku toolangaidoo siamolu
sulia na tataea faasia maea. Nau ku sait-
omana kamolu teemai sulia doo bae God
saea 'uana mai ka 'urii,
32 'Nau na God sa 'Abraham, ma God sa
'Aesak, ma God sa Diakab.' Na toolangai
lana 'urii, waa nai ki ne kera mae naa, God
nia saea nia God kera 'ua, sulia kera mauri
lau daka too kwaimani fai nia."
33 Ma 'ana kada ne toaa 'oro nai kera koni
kalia sa Disas, kera rongoa si doo nai, kera
daka kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa
nia.

Si baea fifii baita ka tasa (Maak 12:28-34; Luk 10:25-28)

34 'Ana kada ne Faarisii ki kera rongoa
sa Disas nia faataaroa Sadiusii ki 'ana olisi
lada, kera daka koni na mai siana.
35 Ma tii waa ada ne nia waa toolan-
gaidoo 'ana taki ki, nia ka ili uria kefusi
lana sa Disas ka ledi 'urii 'ani nia,
36 "Wala waa toolangaidoo 'ae, si baea
fifii tee gu ne baita ka talua si baea fifii ki
sui guu."
37 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, " ''O liosau
'ana Aofia na God 'oe, 'ana manata lamu
tiifau, ma na mangomu tiifau, ma na liomu
tiifau.'
38 Si baea fifii 'i nao gu nai, ne nia baita
tasa ka talua si baea fifii ki sui.
39 Ma ruana si baea fifii ne talua si baea
fifii ki sui ne 'urii, ''O liosau 'ana ta wane
kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe 'i
tala'amu.'
40 Si baea ki sui naa lao taki sa Mosis, ma
lao toolangaidoo laa faasia brofet ki, roo si
baea fifii kera uu sui naa 'i fafona nai."

Sa Disas nia waa fulina sa Defet ma nia Aofia sa Defet (Maak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 'Ana kada tai Faarisii kera koni kalia sa
Disas, nia ledi kera ka 'urii,
42 "Na Kraes, waa ne God nia filia fua
faamauri lana toae ki, kamolu saea sa nia
futa 'ana sa tii nee?"

Kera daka olisi 'urii 'ani nia, “Na Kraes totoo kai futa 'i fulina sa Defet.”
43 Sui sa Disas ka ledi kera lau, “Lea nia futa gwana 'i fulina sa Defet, sui 'utaa ne Anoedoo Abu 'e faabaea sa Defet ma nia ka bae 'urii,
44 ‘God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe too 'amu bali aolo aku 'ana gwaungai lae fai nau, lelea ka dao kada nau kwai alua malimae 'oe ki farana 'initoaa 'oe.’ ✡
45 “Sa Defet 'ana tala'ana ne saea na Kraes na ‘Aofia’ nia. Doo ne adea, na Kraes nao lau taifilia ta waa gwana 'i fulina sa Defet. Nia na Aofia sa Defet lau guu.”
46 Ma nao ta waa ada si bobola naa fai olisi lana 'ana tasi baea. Safali 'afa dani nai, kera daka mau na 'ada 'ana sa Disas ka nao dasi tala'ana naa ledi lana lau.

23

Si baea sulia Faarisii ki ma waa ni toolangaidoo ki 'ana taki
(Maak 12:38-39; Luk 11:43,46; 20:45-46)

1 Sa Disas nia bae 'urii fua konia nai fai toa kwairooi nia ki,
2 “Na waa toolangaidoo ki 'ana taki ma na Faarisii ki, kera da too 'ana rigitaa mala 'ana bae sa Mosis nia too ai fua toolangaidoo lae sulia taki.
3 Nia 'uri nai, molu roo suli kera ma molu ka ili sulia doo neki sui guu da saea fuamolu. Ma sui boroi 'ana, kamolu nao molu si lea sulia abulo lada ki. Suli kera nao dasi ili gu suli doo neki kera da saea ki.
4 Kera da konia mai baea fifii 'oro lau ne 'afitai tasa lau uri ili lae sulia fua toae ki ma ka mala naa ta 'okodoo ne kulu 'asia naa. Ma sui kera ka nao dasi noni maabe guu uri 'adomi lana toae ki 'ana ili lae suli baea fifii nai ki.
5 “Si doo ki sui guu, kera da ilia gwada uri toae ki daka suada fai nia ma daka saea kera waa diane ki. Kera da saungainia kufidoo reba ki uri foodara lae ki ai, ma daka taia maku tatagwarana tikwa ki.
6 Kera da doori gooru sui guu 'ana kula fua waa 'initoe ki 'ana kada fafangaa ki, ma 'ana kula fua waa baite lao beu ni ofu lae ki.
7 Kera da dooria 'asia naa uri waa ki daka saea si baea ni faa'inito lada ki ai 'i maana usie ki. Kera daka dooria toae ki daka bae 'urii fuada, ‘Nee wala waa ni toolangaidoo nau!’
8 “Kamolu gu ne, nao molu si faolomainia fua waa ki uri daka bae 'urii fuamolu, ‘Waa ni toolangaidoo nau 'ae, nau ku ade sulia bae lamu,’ suli nau tii waa ni toolangaidoo kamolu nai naa ne. Kamolu sui guu nee, kamolu na bara waisaasina 'ana konia nee kera faamamane ki.
9 Ma nao molu si faa'initoaa ta waa ni toolangaidoo lae lao fera ne 'i saegano 'ana bae lae 'urii, ‘Maa kameli.’ Nia 'uri nai, suli kamolu molu ka faa'initoaa guu tii Maa kamolu ne nii 'i salo.
10 Ma nao si diana fua ta waa gwana ka bae 'urii fuamolu, ‘Waa baita nau,’ suli tii waa baita gu ne molu too ai, ma nia naa ne nau na Kraes, na waa ne God fili nau uri faamauri lana toae ki sui.
11 Na waa ne baita fuamolu, nia na waa ni rao kamolu sui.
12 Waa ne faa'inito nia 'i tala'ana, God kai faasiofa nia. Ma tii gwana ne nia faasiofa nia 'i tala'ana, God kai faa'inito nia.”

Sa Disas suusida fasi ta'aa lae kera toa gwaungai Diu ki
(Maak 12:40; Luk 11:39-42,44,52; 20:47)

13-14 Sa Disas ka bae 'urii, “Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee. Suli kamolu, molu fonoki suusia 'initoaa God fasi toae ki. Kamolu nao molu si ruu gu lao 'initoaa God, ma sui molu ka kwaisuusi lau guu fua toaa ne kera da sasi uri ruu lae 'ada 'i laona.*
15 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee. Suli kamolu, molu angasi 'asia naa 'ana liufi lana faanoe sui gwana lao asi ma lao tolo, uri talai lana mai ta tii fa waa boroi 'ana uri sae nia ka ade suli taki sa Mosis. Ma sui, si kada waa nai ade gu suli si doo nai molu saea, kamolu molu kafi ade akau fatai 'ani

✡ **22:44** Sam 110:1 * **23:13-14** Fees 14 nao kasi too lao 'oro lana kekeda laa 'ua sa Matiu, “Nia ta'aa fuamolu na toolangaidoo 'ana taki ki ma kamolu na Faarisii ki ne molu ilia na doo ki fasi uri wane ki kera ka sae kamolu na wane diana ki. Boroi ma God ka kwae kamolu, sulia molu fa ta'aa 'ana gwa 'oru ki ma molu kai laua na luma kera ki fuamolu. Sui boroi 'ana kamolu ka 'uri nai, kamolu ka ilia foa lae tikwa ki, fasi uri na wane ki kera ka saea kamolu na wane God ki. Sulia molu ilia 'uri nai, na kwakwaea kamolu ki ka baita ka tasa.”

nia uri lea kwaimani lae fai kamolu uri
lao kwakwaea baita tasa lao ere. Ma na
kwakwaea tara nia kai talu kamolu tiifau.
16 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu, kamolu
toaa maarodo ne molu talaia toae. Suli
kamolu molu toolangaidoo fua toae molu
'urii, ‘Waa ne alangai ka tofe 'ana Beukaua
loo lea nia ka 'oia boroi 'ana alangaia nia
ka nao gu ta doo ai. Waa ne tofe lau 'ana
'ana gool loo lao Beukaua loo ne abu 'asia
naa uri nia ka 'oia lau alangaia nai.’
17 Kamolu toa maaboko nee, molu oe-
wanea 'asia naa. Doo ai tee 'ana roo doo
nai ki ne nia 'initoa ka tasa 'ani keerua sui,
na gool loo ma nao na Beukaua loo? Na
Beukaua loo lau 'ana lo 'e adea na gool nai
ka abu, suli na gool nai 'e nii lao beukaua
abu.
18 Kamolu molu ka saea lau guu, ‘Waa ne
alangai ka tofe 'ana fuliera abu loo lea nia
ka 'oia boroi 'ana alangaia nia, ka nao gu
ta doo ai. Waa ne tofe lau 'ana 'ana doo ne
dai afuafu ai lao fuliera abu loo ne abu 'asia
naa uri nia ka 'oia lau alangaia nia.’
19 Kamolu toa nee na maa molu 'e
boboko. Doo ai tee 'ana roo doo nai ki
ne nia 'initoa ka tasa 'ani keerua sui, na
fuliera abu loo ma nao na doo nai dai
afuafu ai laona? Na fuliera abu loo lau 'ana
lo 'e adea na doo nai da afuafu ai laona ka
abu, suli 'e nii lao fuliera abu.
20 Doo ne adea guu, waa ne tofe 'ana
fuliera abu loo, nia tofe ai fai doo loki sui
guu 'i laona.
21 Ma waa ne tofe 'ana Beukaua loo, nia
tofe lau guu 'ana God waa loo 'e nii lao beu
loo.
22 Ma waa ne tofe 'ana fera 'i salo, nia tofe
naa 'ana fulifulia God ma 'ana God waa ne
nii 'i salo.
23 “Tara kai ta'aa ka tasa fuamolu waa
toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu
Faarisii ki, kamolu toa suke nee. Kamolu
molu fale diana 'asia naa 'ana tangafulu
kamolu fua God 'ana doo tu'uu moko diana
neki molu fasia ki uri alu lae fai fange ka
moko diana.† Ma sui, molu ka lio ekwa
gwamolu 'ana baea talingai neki lao taki,
ne na ade 'o'olo lae, ma na kwai'ofei lae, ma
na mamana lae fua God. Molu ili fasi suli si
baea talingai neki lao taki, ma ka nao molu
si lio ekwa lau guu 'ana si baea tu'uu neki
'i laona.
24 Kamolu toa ni kwaitalai ne maa molu
'e boboko. Kamolu molu mala gwamolu
waa 'e kaua fa lango tu'uu fasi lao maekafo
nia ma sui ka 'akaluaa 'ana kamel doo
baita nee. Suli kamolu molu 'ini 'amolua
fai ade lae suli si baea tu'uu ki lao taki,
molu ka lio ekwa gwamolua 'ana baea
talingai neki lao taki.
25 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa ni
toolangaidoo ki 'ana taki ma Faarisii ki,
kamolu toa suke nee. Suli kamolu ade
mala wane nia taufia gwana 'i sulina tae-
doo ni fanga lae ma 'i laona ka buu gwana
'ana bili ta'ae ki. Kamolu molu ngalia ma-
malana gwana si doo kera wane ki. Ma na
birangaa nai ka 'inito na faafi kamolu.
26 Kamolu na Faarisii maarodo neki,
molu tagisia fasi 'amolua si doo 'i lao li-
omolu ki ka falu 'i nao sui fatai si doo 'i
sara ki. 'I seeri na toae ki daka suana abulo
lamolu 'i sara ne nia falu lau guu mala 'ana
taedoo ni fanga ne falu sui guu 'i laona fai
sulina.
27 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu waa ni
toolangaidoo ki 'ana taki ma kamolu na
Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee.
Suli kamolu molu 'uria kilu gwau da rabu
kwakwaoa ada ki ma sua lada kau 'i sara
ka diana 'asia naa. Ma sui ta 'i laoda mai
ne, 'e fungu 'ana 'okina waa mae ma doo
faamamagu ki sui naa.
28 Talafana gu ni kamolu nai, suli kamolu
molu ilia doo ki uri toae ki daka suamolu
kau fai nia 'i sara ma daka saea kamolu
waa 'o'olo ki. Ma sui ta, lao liomolu ki da
fungu 'ana sukee ma na garo lae sui naa.
29-30 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa ni
toolangaidoo ki 'ana taki, ma kamolu na
Faarisii ki lau guu, ni kamolu toa suke nee.
Suli kamolu molu saungainia ma molu
ka laungia likwafau ki fua brofet baki fai
nia toaa 'o'olo baki 'ana kada 'i nao. Ma
kamolu molu ka bae lau gu 'urii, ‘Kameli
lea sa meli ka too boroi mai si kada bae
kokoo kameli ki da too ai, 'afitai gu meli ka
'ado fai kera 'ana saungi lana brofet ki.’
31 Na bae lamolu nai molu saea kera
na kokoo kamolu ki, nia faatai folaa ai ni
kamolu toaa 'ana kwalafaa kera toaa nai
da saumaelia brofet 'i nao ki.
32 Nia 'uri nai, alu molu 'isia na 'amolua
raoa bae kokoo kamolu ki da safalia mai
'ana kada 'i nao!

† **23:23** Mint, Dili, ma Kumin.

33 Kamolu loi neki ma na kwalafaa nee
baekwa 'a'ale ki! Tara molu ka tala 'utaa
faasia kwakwaea 'ana ere ne naofi kamolu
naa nee? Nia 'afitai naa!
34 Doo ne adea nau ku falea kau brofet
ki ma wane liotoo ki ma toa fua toolan-
gaidoo lae ki 'ana taki siamolu nai. Tai waa
'ani kera, tara kamolu molu kai saumaeli
kera ma molu kai foto faafi kera ki 'ana
'airarafolo. Ta bali 'ada, tara kamolu molu
kai kwae kera lao beu ni ofu laa kamolu ki
ma molu ka nani burida 'ana maefere ki
sui gwana.
35 Nia 'uri nai, tara na mae lana toaa
'o'olo saungi lada nai sui guu lao molaagali
kai tio faafi kamolu. Nia safali 'ua gu
mai 'ana mae lana sa 'Ebol, lelea mai ka
dao 'ana mae lana sa Sakaraea 'alakwa sa
Barakaea, bae kamolu saungia ka mae 'i
matangana Beukaua loo fai na fuliera abu
loo ni afuafu lae.‡
36 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, God nia kai duua mae lana toaa
nai sui guu fuamolu toaa ne abulo lamolu
'uri nai nee."

Sa Disas nia liodila uria fera 'i Durusalem
(Luk 13:34-35)

37 Sa Disas 'e lio kau uri fera baita nai 'i
Durusalem, nia ka bae 'urii, "'Oo toaa nee
'i Durusalem 'ae! Kamolu molu 'uifauna
brofet baki God nia fale kera mai siamolu
ma daka mae naa. 'Ana kada 'oro, nau
ku dooria 'asia naa uri ku koni kamolu
mai siaku uri ku kokofi kamolu mala 'ana
ta karai keni ne kokofia kalena ki fara
kukubana. Ma sui ka nao molu si dooria
guu.
38 Ma 'i tari'ina, God nia lea na faasia
Beukaua kamolu nee.
39 Nau ku faarongo 'isi 'ani kamolu, tara
nao molu si suaku lau lelea ka dao 'ana si
kada ne molu kai suungi ma molu ka bae
'urii suli nau, ''E diana tasa fua sa wala nee
God fale nia mai nee!' "

24

Sa Disas nia saea na malimae kai saketoa Beukaua God
(Maak 13:1-27; Luk 21:5-28)

1 Si kada sa Disas bae 'uri nai lelea ka sui
naa, nia ka lea na kau fasi beukaua bae,
na toa kwairooi nia ki kera tae mai daka
bae 'urii fuana, "'O suana fasi 'amua na
saungia neki 'ana beukaua nee wala! Sua
lada diana 'asia naa!"
2 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Iuka.
Kamolu suana saungaia neki sui gu nee?
Bobongi Beukaua nee kai atoli tiifau lelea
nao tasi aba fau boroi si tio guu fafo ruana
si doo."
3 Si kada sa Disas 'e gooru 'ana gwauna fa
uo 'i 'Olif, na toa kwairooi nia ki da lea mai
daka too kwaimani 'ada fai nia taifili kera.
Ma kera daka ledia sa Disas daka 'urii, "'I
anita ne doo nai ki 'oe saea fuameli nai ka
fuli? Ma tee ki gu ne dai fuli uri ka faatainia
si kada 'oe oli mai, fai nia si kada na fera ne
'i saegano kai sui naa?"
4 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Molu ka
fiia, ade lea ta waa ka suke kamolu.
5 Suli waa 'oro dai dao mai 'ana sataku
uri suke lamolu lae ma kera dai bae 'urii,
'Nau na Kraes bae gu ne!' Ma si kada kera
da ili 'uri nai, na toaa 'oro ne kera da kai
faamamanea suke laa kera nai.
6 Ma ta doo lau guu, kamolu molu
kai rongoa tabusu lana firue ki karangi
kamolu, ma na ununua suli firue ki 'ana
bali fera tau ki dai liu. Nia ka 'uri nai boroi
'ana, kamolu nao molu si mau lau 'ana doo
nai ki. Doo da kai fuli ki naa nai, 'afitai ka
nao lau. Ma sui boroi 'ana, na 'isi lana fera
ne 'i saegano nia nao 'ua nai.
7 Totoo na fere ki kera da kai alasi kera
kwailiu. Ma na uni fioloe ki da kai liu, ma
na anuanu ki da kai 'igia 'ana bali fera 'e'ete
ki sui.
8 Na doo nai ki na safali lana 'ua gwana
'afitaia ki nai, mala 'ana fiiwela lae si kada
safali lana 'ua gwana kau ma baita lana ka
nii 'ua mai.
9 "Tasi doo ne kai fuli lau guu mai ne
toaa 'ana maefera 'e'ete ki sui gwana lao
fera ne 'i saegano dai susubutai kamolu,
faafia ne kamolu toaa nau. Ma kera dai
dau kamolu, ma dai fale kamolu 'i 'abana
malimae kamolu ki uri kwae lamolu ma
saumaeli lamolu naa.
10 Ma toaa 'oro ne kera manata mamana
'ani nau, kera dai kakasa 'ana manata ma-
mana laa kera. Ma toae ki kera dai mali-
mae 'ani kera kwailiu. Ma kera dai falea
toaa God ki 'i 'abana malimae ki.

‡ **23:35** Sa 'Ebol na wane 'o'olo eta na 'i nao ne kera saungia lao Alangaia Kwali 'Ua. Ma sa Sakaraea na wane 'o'olo 'isi ne kera saungia lau guu lao na Alangaia Kwali 'Ua.

11 Ma 'ana si kada nai, na brofet 'oro ni
suke lae dai dao mai, ma kera da kai sukea
toaa 'oro ma daka talai 'e'ete na 'ani kera
'ana lea lae sulia toolangaidoo laa garo ki.
12 Ma kera dai ilia doo garo 'oro tasa. Ma
nunufana doo nai ki, na liosaua kera toaa
'oro nia kai gwagwari lau gwana.
13 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, lea sa tii
ne nia ngado 'ana tooa nia fua God lelea ka
dao 'isi lana doo nai ki, God kai faamauri
nia.
14 Ma si faarongoa diana nee suli 'initoaa
God, kera dai faarongo talo ai lao fera ne 'i
saegano sui gwana fua toae ki sui. Burina
fatai si doo nai 'e fuli, nia kafi dao 'ana 'isi
lana fera ne 'i saegano.
15 "Ma ni kamolu molu kai suana doo
sua bae tara kera da kai faa uua lao lalo
abu loo. Ma na doo nai ka faasuaa beu
abu nia God, ma God ka lukasia naa beu
nia. Doo nai brofet Daniel nia bae mai sulia
'ana kada 'i nao." (Si baea fua tii ne nia
teemai, nia 'urii: 'Oko saitoma diana 'ana
malutana doo nai.)
16 "Lelea molu suai naa doo nai 'e fuli, tii
ne 'oe too lao bali lolofaa 'i Diudia 'oko tafi
'ali'ali naa uri agwa lae suli uo loki.
17 Ma tii ne nii kau 'i maa 'ana luma nia,
nia 'ali'ali ka tafi naa. Ma nao nia oli si ruu
lau kau 'i luma, uri dora lae lau 'ana sasi lae
fai ngali lana tasi doo ne nii mai luma.
18 Ma tii ne nia nii 'ua mai lao ola nia, nao
nia si oli lau mai luma uri maku nia ki ade
ka faadora nia.
19 Doo ki dai ta'aa ka tasa 'ana si kada nai
fua keni faasusu ki ma ai da kulua ki, suli
kera dao toi kai 'afitai tasa uri tafi 'ali'ali
lae.
20 Molu foa uri ka nao molu si tafi lau
'ana si kada uni gwagwarie ma nao 'afa
sato Sabat.
21 Suli na ta'aa laa nai kai talua ta'aa laa
ki sui ne toaa lao fera ne 'i saegano da
saitomana ki mai, 'ita kada God saungainia
doo ki sui ma ka lea mai ka dao 'i tari'ina.
Ma ka nao tasi ta'aa laa lau 'i buri ne kai
'uria lau si doo nai.
22 Ma lea God nao si faa kurusia si kada
nai 'ana ta'aa laa nai, nia kai 'afitai tasa uri
ta waa kai mauri ai. Ma sui uri ka diana fua
toaa ne God fili kera ki sui naa, nia kai faa
kurusia gwana si kada nai.
23 "Tasi doo lau guu 'ana si kada nai ki nii
'ua mai, lea ta waa bae 'urii fuamolu, 'Lea
molu suana 'amolua na Kraes bae gu ne nii
agwa gwana 'i luma nee,' ma nao ka bae
'urii, 'Nia 'e nii gwana lao fera kwasi loko,'
kamolu nao molu si faamamanea.
24 Suli na Kraes susuke ma na brofet
susuke ki kera da kai dao mai ma da kai ilia
fafaataia talingai ki ma doo kwaibalatana
ki. Ma kera dai bae 'urii, 'Nau na Kraes
bae naa ne,' ma nao daka bae 'urii, 'Nau ta
brofet lau gu ne.' 'Uri nai guu kera daka
sasi naa uri talai garo lae 'ana toaa ne God
fili kera ki sui naa, ma sui boroi ka 'afitai
naa fuada.
25 Kamolu rongo nai, doo nai ki nao
dasi fuli 'ua mai ma sui boroi 'ana nau
ku faarongo kamolu na kau 'ana taue, uri
molu ka saitoma diana ai.
26-27 "Si kada ni nau na 'Alakwa Nia
Wane, kwai dao mai, toae ki sui guu kera
dai suaku. Nia kai mala si kada kamolu
suana kwakwange binabina 'i lofona salo
loo ma ka folaa tiifau 'ita bali tae lana
sato lea ka dao bali suu lana sato. Aia,
lea tai waa kera da bae 'urii fuamolu, 'Na
Kraes bae 'e nii gwana lao fera kwasi loko,'
too 'amolu fasi lea lae 'i seeri. Ma lea tai
waa daka bae 'urii fuamolu, 'Na Kraes bae
ne agwa gwana 'i seki nee,' nao molu si
faamamanea tasi baea 'uri nai ki.
28 "Na oli laku mai 'afitai ka agwa fasi
ta waa. Nia kai mala bae lea si kula na
doo mae 'e nii ai, na 'asungaa ki daka koni
faafia 'i seeri, 'afitai ka agwa.

Sa Disas bae sulia oli lana mai
(Maak 13:24-31; Luk 21:25-33)

29 "'I burina fatai kada ne nonifiia nai ki
da sui,
'God kai suusia sato fai nia madame, uri
nao keeru si tala folaa lau.
Ma God kai ilia bubulu ki kera kai 'asida
faasia mamangaa.
Ma God kai ilia na doo loki langi 'i maman-
gaa, kera kai lea garo fasi fulida.'
30 "'Ana si kada nai guu, si mamalafooa
nau Wela nia Wane, ka sakatafa faatai naa
'i lofona salo. Ma 'ana si kada nai lau guu,
na toae ki tiifau lao fera ne 'i saegano kera
dai angi, sulia da suaku nau ku dao mai
fafona dasa loo 'i mamangaa, maku dao
mai lao rigita lae fai nia kwanga laa baita.
31 Ma na 'ensel ki kera kai ufia bungu
kai angi baita uri koni lana toaa nau ki ne
ku filida sui naa. 'Ana kada nai, nau kwai
odua mai 'ensel nau ki, uri kera kai konia

mai toaa nau ki tiifau faasia na fera neki
tiifau lao fera ne 'i saegano."
32 'I seeri guu, sa Disas ka bae na sulia tii
tarifulaa ka 'urii, "Molu manata fasi sulia
na 'ai fig ki, kada lea molu suana sarana
nia fufurua, tama si kada nia uni sato 'e
karangi dao naa nai.
33 Talafana lau guu, kada kamolu suana
nonifiia nai ki dao na mai, tama kamolu
saitomana oli laku mai nia karangi naa
nai.
34 Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, na unita
wane nee 'i tari'ina kera dai mauri 'ua
gwada doo nai ki ka fuli.
35 Na doo loki tiifau lao salo loo fai nia lao
fera ne 'i saegano kera dai sui gwada. Sui
ma bae laku nia 'afitai ka sui.

Fa sato fai nia si kada sato sa Disas kai dao ai (Maak 13:32-37; Luk 17:26-30,34-36)

36 "Nao ta waa si saitomana fa sato ma
nao si kada sato nau kwai dao ai. Na 'ensel
ki ka nao dasi saitomana, ma ni nau, na
'Alakwa Nia Wane boroi, nao kwasi sait-
omana lau guu si kada nai. God na Maa
taifili nia gu ne nia saitomana.
37 Si kada nau kwai oli mai nia kai mala
lau guu si doo bae fuli lao fa sato bae sa
Noa.
38 Si kada bae sui guu igwa baita bae
ka dao naa, na toae ki kera fanga ni elea
ma daka kuu gwaulilinge 'ada. Kera daka
falekeni ma daka folikeni ki 'ada lelea ka
dao guu 'afa sato bae sa Noa nia raa lao
baru baita nia bae.
39 Ma kera daka ulafusia gwada saea sa
tasi doo kai fuli, ma daka ade 'uri nai lelea
ka dao gu 'ana kada ne igwa baita bae dao
ka lau kera naa. Talafana lau guu si doo kai
fuli kada nau kwai oli mai nai.
40 'Ana kada nai, lelea ta roo waa daru ka
rao kwaimani boroi 'i lao tii ola, ta waa nau
kwai ngalia, ta ruana waa kwai faasia ka
too gwana.
41 Ma lelea ta roo wela keni daru ka rao
fanga kwaimani boroi 'ana tii si kula, ta
wela keni nau kwai ngalia, ta ruana ai nau
kwai faasia ka too gwana.
42 Too molu ka kwaimaakwalii ma molu
ka lilio diana, sulia kamolu ulafusia fa sato
tee ne nau, na 'Alakwa nia wane, nau kwai
dao ai.
43 Molu ka manata toi si doo 'urii, lelea
na wane 'ana lume 'e saitomana gwana si
kada ne waa bebeli kai dao uri beli lae, nia
kai lilio diana ma 'afitai ka ekwatainia waa
nai ka belia 'okodoo nia 'i luma.
44 Doo ne adea guu, kamolu lau guu
molu kwaimaakwali diana, sulia ni nau,
'Alakwa nia wane kwai dao mai 'ana si
kada ne nao molu si fiia kwai dao ai."

Tarifulaa sulia roo waa rao ki (Luk 12:41-48)

45 "Kamolu nee, molu mala 'ana waa ni
rao ne liotoo ma ka rao noni maabe. Na
waa ni rao ne liotoo ma ka rao noni maabe,
na waa baita nia kai alu nia uri lio lae suli
toaa ni rao ki lao luma nia, uri ka sangoni
kera 'ana si kada kera ni fanga lae ki.
46 Aia, ma lelea na waa baita nai 'e dao
mai ma ka suana nia ka ilia naa doo nai ki,
nia ka diana 'asia naa fuana.
47 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, na waa baita nai tara nia kai alu
sa wala nai ka lio sulia doo nia ki tiifau.
48 "Sui ma, lea sa nia ta waa ni rao ta'aa
gwana, nia ka manata gwana 'urii, 'Na waa
baita nau, dao lana mai 'e tau 'ua.'
49 'I seeri nia ka safali kwae maana
gwana toa ni rao nai ki ma ka lea ka kuu
'ana fai toa da kuu lilinge ki.
50 Ma na waa baita nia nai ka dao naa 'afa
dani sa wala nai 'e nao si fiia lau gwana ma
ka nao si kwaimaakwali guu maasia.
51 Na waa baita nia nai kai falea kwak-
waea ta'aa ka tasa fua sa wala nai, ma
kai odu nia naa uri lea ka too fai nia toa
kwaisukei ki ma kera dai too na 'ada 'ana
angia ma didi didilifoe."

25

Tarifulaa sulia tii akwala saari

1 Sa Disas ka bae lau 'urii, "'Ana si kada
nai nau kwai dao mai, na 'initoaa God kai
mala 'ana taafuli keni saarii da ngalia laet
kera ki daka lea lao rodo maasia fungao
falu, uri fanga kwaimani lae fai nia 'ana
lumaa nia.
2 Ta lima saarii daka liotoo, ma ta lima ai
ka nao dasi liotoo.
3 Na saari nai ki nao dasi liotoo nai, kera
da ngali naa laet kera ki, ma sui ta nao dasi
ngali guu tasi gwai fai kera uri ongi lana
lau laet ki si kada kera gwau.
4 Ma saari liotoo nai ki 'ana ne kera da
ngali gwai lao kwade doe ki uri ongi lana
laet ki.

5 Ma na fungao nai ka nao si dao 'ali'ali
guu, ma na saari nai ki daka totoo maada
ka mamaleua tiifau, kera daka maleu naa.
6 “Ma totoo lao tofungana rodo naa,
waa ki daka 'aitainia naa dao lana fungao
nai ma dafi bae 'urii, ‘Na fungao bae ne
karangi dao naa nee! Molu lea na mai uri
molu ka toda 'ani nia!’
7 Na taafuli keni nai tiifau kera daka ada
mai ma daka sulatatae naa uri rarau lana
laet kera ki.
8 'I seeri, na ai nai ki nao dasi liotoo nai
daka bae na kau 'uri fua ai liotoo nai ki,
‘Rowane 'ae, kameli mone ta laet kameli
baki da gwau naa. Molu faa fasi mai tasi
gwai fuameli, uri meli ka ongia lao laet
kameli ki.’
9 “Na ai liotoo nai ki da luuda daka 'urii,
‘'Ee nao, si gwai ne meli too ki ai nee 'e nao
si tala 'akolu sui ne. Molu lea kau sia toaa
da faafoli 'ana gwai ki, molu ka usi gwai na
kau 'amolu.’
10 Ma si kada nai kera da lea gu uri foli
gwai lae, na fungao nai ka dao naa. Ma
na saari nai ki kera da ade akau nai, kera
daka lea na fai nia 'ana fanga kwaimania
nai 'ana lumaa nai. Sui na maa nai 'ana
luma nai ka fonoki naa suusi kera.
11 “'Uri nai sui, na saari baki kera dora
kau bae daka lea kau lelea daka dao lau
guu. Ma daka 'urii, ‘Waa baite kani 'ae! 'O
'ifingia kau mae uri kameli ka ruu lau gu
kau!’
12 Sui ma fungao nai ka luuda ka bae na
kau 'urii fuada, ‘Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, nau ku ulafusi kamolu.’ ”
13 Sa Disas ka bae 'urii, “Ade lana guu
ne kamolu molu ka lilio diana ma molu ka
fofolo diana nai, suli kamolu ulafusia fa
sato nai ma nao si kada sato nai nau kwai
dao ai.”

Na tarifulaa suli dao lana mai tii waa 'inito
(Luk 19:11-27)

14 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fua toa
kwairooi nia ki, “Na 'initoaa God nia kai
mala lau guu tii waa nai kai lea 'ana kai tau
nai, ma ka 'ailia mai toa ni rao nia ki siana,
ma ka alua si malefo nia ki 'abada uri daka
ili raoa ai fuana.
15 Ma nia ka falea lima tooni malefo ki
fua ta tii waa. Ma ta waa, nia ka falea roo
tooni malefo ki fuana. Ma ta waa lau, nia
ka falea tii tooni malefo ki fuana. Fale laa
nai ki nia fale, da lea lau gu suli si bobola
laa ne nia suana waa nai ki da bobola fai
nia daka rao 'ana si malefo nai ki ai. Nia
ade 'uri nai sui, nia ka lea naa 'ana lea laa
nia nai.
16 'I seeri, na waa ne ngalia lima tooni
malefo nai ki, nia ka rao naa 'ana malefo
nai. Ma nia ka todaa lau mai ta lima tooni
malefo faafia.
17 Ma na waa nai 'e ngalia roo tooni
malefo nai ki, nia ka rao lau guu. Ma nia ka
todaa lau gu mai ta roo tooni malefo faafia
si malefo nai da faa fuana ka rao ai.
18 Sui ma waa nai 'e ngali tii tooni malefo
nai gu ne, nia lea kau ma ka 'eli faafia
malefo nai lao kilu lao saegano, ma ka
saufinia si malefo na waa baita nia ka tio
gwana 'uri nai.
19 “Ma burina naa si kada 'e tau, na waa
baita kera nai ka oli mai ka dao naa. Ma
nia ka dooria naa sua lana malefo nia nai
ki toa nai ki kera da rao mai ai.
20 'I seeri, na waa nai 'e ngalia lima tooni
malefo nai ki, ka dao na mai fai nia ta lima
tooni malefo lau faafia, ma ka bae 'urii,
‘Arai baite 'ae, 'oe 'o falea lima tooni malefo
ki fuaku. 'O suai fasi nee, nau ku todaa lau
mai ta lima tooni malefo faafia.’
21 “Ma na waa baita nai 'e luua ka 'urii,
‘Waa ni rao mamana diana nau. 'Oe 'o ilia
si raoa nai ka diana 'asia naa. Nau ku alu
'oe naa uri 'oko lio lau suli doo 'oro ki, suli
'oe ili diana mai 'ana si raoa nao si 'oro
ki boroi 'ana. Lea mai 'oko ele kwaimani
'amua fai nau.’
22 “Ma na waa nai 'e ngalia roo tooni
malefo nai ki ka dao lau gu mai. Ma nia
ka bae 'urii, ‘Arai baite 'ae, 'oe 'o falea roo
tooni malefo ki fuaku. 'O suai fasi nee,
nau ku todaa lau mai ta roo tooni malefo
faafia.’
23 “Ma na waa baita nai 'e luua ka 'urii,
‘Waa ni rao mamana diana nau. 'Oe 'o ilia
si raoa nai ka diana 'asia naa. Nau ku alu
'oe naa uri 'oko lio lau suli doo 'oro ki, suli
'oe ili diana mai 'ana si raoa nao si 'oro
ki boroi 'ana. Lea mai 'oko ele kwaimani
'amua fai nau.’
24 “Sui, na waa nai 'e ngalia tii tooni
malefo nai, ka dao na mai. Nia ka fofo
naa ma ka bae na 'urii, ‘Waa baite 'ae, nau
ku saitomana 'ua gu ne 'oe na waa susuala
nao 'osi obi ata waa. Ta doo nao 'osi fasia
boroi 'oe saitomana 'oko falia gwamu, ma

ta fanga ne nao 'osi tala alu boroi, 'oe sait-
omana 'oko konia gwamu.
25 Nia ne adea nau ku mau lau gwaku,
ma ku lea kau ku saufinia gwaku malefo
'oe lao saegano. 'Oe suai nee, malefo 'oe
bae ne tio gwana doo 'oe.'
26 "Ma na waa baita nia nai 'e luua ka
'urii, ''Oe na waa rao lamu siofaa 'urii. 'Oe
saea 'o saitomana sui naa ni nau waa ku
falia ki gwaku fanga nao kusi fasia, ma ku
koni doo gwaku lao rakui fanga 'ana alu
doo lana ta waa 'e'ete lau gwana nai, nee?
27 Lea 'oe manata 'uri nai, tee ne adea
nao 'osi alua 'amu mai seleni nau nai lao
banga, uri si kada ku dao naa, nau ku oli
fai malefo nau fai nia tai malefo lau kera
todaa mai faafia?'
28 "Sui waa baita nai ka bae na kau
'urii fuana waa ni rao nia ki, 'Molu ngali
malefo loko fasi sa wala loko, molu ka faa
'amolu fua sa wala nee too 'ana taafuli
tooni malefo neki.
29 Suli na toaa nee sui guu kera da todaa
mai si doe, nau kwai fale 'ada kai 'oro lau,
ma kera dai too lau 'ana doo 'oro ki. Ma tii
gwana ne nia nao si todaa gu mai tasi doo,
tasi doo ne nia ka too boroi ai, nau kwai
lafua gwaku faasi nia.
30 Ma na waa ni rao ta'aa loko, kamolu
ngali nia molu ka 'ui 'ani nia 'i maa lao
rorodoa laa loko, si kula fua angie ma didi
lifo lae lelea firi.' "
31 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana toa
kwairooi nia ki, "Si kada ni nau, na 'Alakwa
Nia Wane, kwai dao fai nia 'initoaa nau
ma 'aini 'ensel ki daka dao kwaimani mai
fai nau, nau kwai gooru lao fuligoorua ni
taloa nau.
32 Ma toaa 'ana fere ki sui guu kera dai
koni mai siaku. Ma nau kwai efaa bali toae
ki dai too 'e'ete ki lau gwada, mala 'ana ta
waa ni sua lae suli sifsif ki kada nia efaa
sifsif ki daka too 'e'ete 'ada faasia nanigot
ki.
33 Ma nau kwai efaa bali 'ana toaa nai
ma kera dai too 'e'ete lau gwada taifili kera
'i bali aolo 'ani nau mala 'ana sifsif nai ki
kera efaa daka too 'e'ete ki. Ma ta bali 'ani
kera daka mala 'ana nanigot nai ki, kera
dai too 'e'ete lau gwada 'i bali mauli 'ani
nau.
34 "Si kada nau na Waa 'inito ku ili 'uri nai
sui, nau kwai bae 'urii fua toaa nai 'i bali
aolo 'ani nau, 'Kamolu molu lea mai, suli
ni kamolu toaa nee na Maa nau 'e ele suli
kamolu. Molu ruu 'amolua mai lao 'Initoa
nia, ne nia ade akau mai ai fuamolu 'ita 'ua
kada nia saungainia fera ne 'i saegano.
35 Suli si kada bae ku fiolo mae, kamolu
bae molu sangoni nau. Ma si kada bae ku
maeli kuu, kamolu bae molu faa si kafo
fuaku. Ma sui boroi 'ana nau na waa
'e'ete lau gwana bae ku dao mai siamolu,
kamolu bae molu gwale nau molu saare
nau 'i luma kamolu ki.
36 Ma si kada bae ku siofaa uri si maku
ni ofi, kamolu bae molu faaofi nau. Ma
si kada bae ku matai, kamolu bae molu
suasuli nau. Ma si kada bae ku too lao
lookafo, kamolu bae lea mai molu ka maa
toku.'
37 "Sui na toaa 'o'olo nai kera da luua
daka 'urii, 'Nee wala Aofia, ma anita nai
kameli suamu 'oe fiolo mae ai ma meli ka
sangoni 'oe nai? 'I anita nai 'oe maeli kuu
ai, ma meli ka faa si kafo fuamu nai?
38 Ma 'i anita nai 'oe na waa 'e'ete lau
gwana 'o dao siameli ai, ma meli ka gwale
'oe meli ka saare 'oe 'i luma kameli ki, ma
nao si kada tee nai 'oe siofaa uri si maku ai,
ma meli ka faaofi 'oe nai?
39 Ma si kada tee nai kameli suamu 'o
matai ai, ma nao 'oko too lao lookafo ai, ma
meli ka lea kau meli ka maa tomu nai?'
40 "Ma nau kwai luu kera kwai 'urii, 'Ku
faarongo mamana 'ani kamolu, si kada
kamolu ilia mai tasi doo 'uri nai fua ta waa
mala nia boroi 'ana 'ana toa kwairooi nau
ki, kamolu ilia na mai fuaku nai.'
41 "Sui nau kwai bae 'urii fuada na wane
ne kera too 'i bali mauli aku, 'Kamolu lea
tau 'amolu kau faasi nau. God kai kwae
kamolu. Ma kamolu kai lea lao na ere ne
totoo firi, ne God nia ade akau ai fuana sa
Saetan ma na 'ensel ta'aa nia ki.
42 Sulia nau ku fiolo, ma kamolu si falea
guu ta fanga fuaku. Ma kada nau ku maeli
kuu, nao kamolu kasi falea guu ta kafo
fuaku.
43 Ma kada nau ku dao mai, kamolu kasi
goni nau guu fuana luma kamolu ki. Ma
kada ka nao 'akua tasi maku, nao kamolu
si faaofi nau guu. Ma kada nau ku matai
ma ku too 'i lao lookafo, nao kamolu si lio
guu suli nau.'
44 "Ma kera da luua daka 'urii, 'Wala
Aofia 'ae, kada tee ne kameli suamu 'oe
fiolo mae ai, ma nao 'oko maeli kuu, ma
nao ni 'oe na waa 'e'ete lau gwana 'o dao
siameli, ma nao 'oko siofaa uri si maku ni

ofi, ma nao 'oko matai, ma nao 'oko too lao
lookafo, ma kameli ka nao meli si 'adomi
'oe guu?'
45 "Ma nau kwai luu kera ma kwai bae
'urii, 'Ku faarongo mamana 'ani kamolu.
Tasi tee ne kamolu nao molu si ilia mai
uri ka 'adomia ta waa malania 'ana toaa
kwairooi nau ki, nia talafana naa kamolu
nao si ilia fuaku.'
46 "'Uri nai sui kera daka lea naa uri lao
kwakwaea totoo firi, ma na toaa 'o'olo ki
kera daka lea naa uri lao mauria firi."

26

Toa gwaungai Diu ki da 'olea sa Disas uri saungi lana
(Maak 14:1-2; Luk 22:1-2; Dion 11:45-53)

1 Si kada sa Disas nia toolangaidoo le-
lea ka sui naa, nia ka bae 'urii fuana toa
kwairooi nia ki,
2 "Kamolu saitomana, na Fangatasae kai
liu naa 'i faafone bae. Ma otofana si kada
nai gu ne kera dai fale nau, na 'Alakwa Nia
Wane, fua malimae nau ki, uri daka foto
faafi nau naa 'ana 'airarafolo."
3 Ma 'ana si kada nai lau guu, na waa
baita ni foa ki fai nia toa gwaungai Diu ki
kera da ofu naa 'i beu nia sa Kaeafas na
waa foa ni gwau.
4 Ma kera dai 'olea naa si kada kera dai
dau agwa 'ana sa Disas ai uri daka saungi
nia naa.
5 Ma kera daka alu tii manataa naa ma
daka bae 'urii, "Nao kolu si dau nia lau
lao fa dani neki 'ana fafangaa nee, ade lea
konia nee daka firu lau gwada fai kolu."

Tii wela keni nia 'iki 'ana gwai moko diana tasa lao gwau sa Disas
(Maak 14:3-9; Dion 12:1-8)

6 Si kada sa Disas fai nia toa kwairooi nia
ki kera dao 'i Betanii ma daka too 'ada luma
sa Saemon na waa nai furo saungi nia mai
'i nao,
7 tii wela keni nai 'e lea mai ka dao siana.
Ma na wela keni nai ka ngali mai tii bii
gwai liu lana baita tasa* nai lao kufidoo nai
da 'ailia 'ana 'Alabasta. Ma wela keni nai ka
'iki 'ana gwai nai lao gwau sa Disas kada sa
Disas kai fanga 'ua gwana.
8 Ma si kada na toa kwairooi nia ki da
suai, na rakeda ka sasu daka ledi 'ada 'urii,
"Na wela keni nee 'e saketoa gwana gwai
diana nee uri tee nee?
9 Na gwai nee lea sa daka faafoli ai,
malefo baite ne dai ngali uri maana, uri
daka faa malefo nai ka 'adomia toaa siofaa
ki!"
10 Sa Disas 'e filoa gwana si doo nai kera
bae sulia, ma nia ka bae 'urii fuada, "Tee
ne adea molu ka bae 'uri nai suli wela keni
ne, ma molu ka faa noni susuala nia nai? Si
doo diana tasa ne nia ilia fuaku nee.
11 Na toaa siofaa neki kera da too gwada
fai kamolu suli kudu. Aia, ma ni nau ne
kwai too fai kamolu si tau naa.
12 Si kada nai wela keni nee nia 'ikia gwai
nai faafi nau, nia ade akau na kau 'ani nau
maasia fa dani nau ku mae ma kera daka
alu nau naa lao kilu gwau nai.
13 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, 'i fai gwana lao fera ne 'i saegano
ne kera dai faataloa si Faarongoa Diana
nee ai, si doo ne wela keni nee ilia nai kera
dai unu lau gu sulia ai, uri daka manata
tona wela keni nee."

Sa Diudas nia ala faafia naa foli lae 'ana sa Disas fua malimae ki
(Maak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Buri si doo nai, tii waa 'ana akwala ma
roo waa kwairooi baki sa Disas ne satana
sa Diudas 'Iskariot, ka lea naa siana waa
baita ni foa ki.
15 Ma sa Diudas ka ledi 'urii 'ani kera,
"Lea sa nau ku faafoli 'ana sa Disas
fuamolu nai, ta fita doo ne molu kai faa
fuaku?" Ma kera daka idumia mai olu
taafuli fa seleni, ngali mai daka faa na
fuana.
16 Safali gu 'i seeri, sa Diudas ka lilio naa
uri si kada tee ne bobola fai nia uri lea nia
'olea ma nia ka alu mamana naa 'ana sa
Disas 'i 'abada.

Fanga 'isi laa Sa Disas 'ana Fangatasae
(Maak 14:12-21; Luk 22:7-13,21-23; Dion 13:21-30)

17 Aia, 'afa dani totoonao guu 'ana fafan-
gaa loko da 'ailia 'ana Fafangaa 'ana Beret
nao Isi ai, na toa kwairooi sa Disas ki da lea
mai siana, daka ledi 'urii 'ani nia, "'I fai ne
'oe dooria meli kai ade akau 'ana fange ki
ai uri 'oko fanga 'ana Fangatasae nee?"
18 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu
lea kau siana tii waa nai nii lao fera baita

* **26:7** Na kufidoo liu lana baita nai kera 'ailia 'ana 'Alabasta, kera saungainia 'ana fau mamagara.

loo molu ka bae 'urii fuana, 'Waa toolan-
gaidoo kameli 'e bae 'urii, Si kada nau 'e
dao karangi naa nai. Toa kwairooi nau
ki fai nau meli kai fanga kwaimani 'ameli
'ana Fangatasae nee 'i luma kamu.' "
19 'I seeri, na toa kwairooi ki kera daka
lea naa, ma daka bae na 'uri bae sa Disas
nia saea kau fuada. Kera daka ade akau
naa 'ana fanga kera ki uri ka maasia naa
Fangatasae nai.
20 Dao 'i saulafi, sa Disas ka too naa 'i
seeri 'ana fanga kwaimania nai fai nia ak-
wala ma roo waa kwairooi nia ki.
21 Ma si kada kera fanga naa, sa Disas ka
bae 'urii fuada, "Ku faarongo mamana 'ani
kamolu, tii waa 'ani kamolu nia kai fale
nau naa 'i 'abana malimae ki."
22 Si kada na toa kwairooi ki da rongo si
baea nai, kera daka liodila tasa. Ma kera
tiifau daka safali ledia naa sa Disas. Ta waa
'e ledi nia sui ta waa lau guu, ma daka 'urii
naa, "Nee wala Aofia, ma tii gu nai? Nau
mone 'e nao!" Ma kera sui guu daka bae
'uri nai fuana.
23 Sui sa Disas ka 'urii, "Ta waa 'ani
kamolu ne kai kurumainia si beret nia lao
titiu nee fai nau, nia gwana ne waa nai kai
fale nau fua malimae ki nai.
24 Nau, na 'Alakwa Nia Wane, nau kwai
mae guu mala doo bae na kekeda laa Abu
'e saea sui na mai 'i nao. Ma sui ta, nia
kai ta'aa ka tasa fua waa ne kai fale nau
'i 'abana malimae ki. Nia diana lea sae
waa nai ka nao si futa 'ua guu, suli na
kwakwaea ne kai dao tona 'e ta'aa ka tasa."
25 'Ana si kada nai guu, sa Diudas waa nai
gu kai falea sa Disas fua malimae ki, nia ka
bae na 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, ma ade
sae nau gwana nai?"

Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe 'ana
tala'amu nai 'o tala saea nai."

Na fanga laa nia Aofia 'ana alangaia falu
(Maak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Koren 11:23-25)

26 Si kada kera dau fanga 'ada 'uri nai, sa
Disas 'e rao uri beret nai 'e dau ai ka tangoa
God, sui ka niia ka falea fua toa kwairooi
nia ki, sui ka bae 'urii, "Molu ngali molu ka
'ani, na noniku naa ne."
27 Sui nia 'e ngali na titiu waen nai ka dau
ai ka tangoa God, sui ka falea fuada ka bae
'urii, "Kamolu tiifau, molu kuufia.
28 Na 'abuku naa ne 'ana alangaia falu
nee, si 'abu ne kai igwa uri God ka manata
lukea abulo ta'aa laa kera toaa 'oro ki sui.
29 Ku faarongo kamolu, nau tara kwasi
kuufia lau waen nee lelea ka dao fatai
'afa dani nau ku kuufia na waen falu fai
kamolu lao 'initoaa nia Maa nau."
30 'I seeri kera daka nguulia tii fa nguu
lelea ka sui naa, kera daka lea na kau uri
fa uo nai kera saea 'ana 'Olif.

Sa Disas faarongo sui na kau ai 'i nao sa Bita kai tofe faafi nia
(Maak 14:27-31; Luk 22:31-34; Dion 13:36-38)

31 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Lao
fa rodo ne 'i tari'ina, si doo ne kera dai ilia
'ani nau kai tagalangai kamolu molu kai
tafi tiifau faasi nau. Suli bae lana God lao
kekeda laa Abu 'e saea sui na mai ka 'urii,
'Nau kwai kwaea waa ni folo kera sifsif ki,
ma sifsif nia ki dai tagalo tiifau.'
32 Sui boroi 'ana si doo nai kai fuli, 'i
burina nau ku tatae fasi maea, nau kwai
tasa lea kwai too maasi kamolu 'i Galilii."
33 Ma sa Bita 'e luua sa Disas ka bae 'urii,
"Nau gu ne 'afitai ku tafi gu faasi 'oe, lelea
sae toa nee daka tafi tiifau boroi faasi 'oe!"
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita,
"Nau ku faarongo mamana 'ani 'oe, ni 'oe
gu ne 'oki tofe nau saea nao 'osi saitomaku
'ana olu si kada fatai sui karai kafi 'ai 'i
'ofaidani lao fa rodo ne 'i tari'ina."
35 Ma sa Bita 'e luu nia ka 'urii, "Nau lelea
sae ku mae boroi fai 'oe, 'afitai 'asia naa ku
tofe 'oe guu!"

Ma ni kera toa kwairooi ki daka bae sui
gwada 'uri nai.

Sa Disas 'e foa 'i Getsamani
(Maak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Sui sa Disas ka lea fai nia toa kwairooi
nia ki uri si kula nai da saea 'i Getsamani,
ma nia ka bae 'urii fuada, "Molu gooru
'amolu 'i seki maasi nau, si kada nau ku lea
kwai foa 'aku 'i lobaa."
37 Nia ka talaia sa Bita fai nia roo 'alakwa
sa Sebedii ki daka lea fai nia. Ma nia
ka safali liodila baita ma manata lana ka
isifufuli 'asia naa.
38 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nau ku
liodila baita 'asia naa ma kwai maelia guu.
Molu too 'amolu 'i seki, molu ka lilio diana
lau gu fai nau."
39 Nia taa 'idu tu'uu gu kau faasi kera 'uri
nai, nia ka booruru naa lelea maana ka too

toi gu saegano. Nia ka foa 'urii, “Maa 'ae,
lelea sae nia ka walude gwana, 'oko liliua
kau 'amu fii laa nee faasi nau. Sui ta, suli
doori lamu 'ana, nao lau suli doori laku.”
40 Sui sa Disas 'e oli mai 'e dao sia olu waa
kwairooi nia baki, ka suada kera maleu
naa. Nia ka bae 'urii fua sa Bita, “Wala Bita,
'utaa ne nao molu si taa ada mone 'amolu
fai nau suli ta tii si kada kukuru boroi 'ana?
41 Molu ada fasi molu ka lilio diana 'ana
foa lae, uri ilitooe ka nao si siitasa faafi
kamolu. Suli na manata lamolu 'e dooria
gwana doo diane ki, ma sui ta nonimolu ne
makeso 'asia naa.”
42 Sa Disas 'e faasi kera 'ana ruana si kada
ka lea ka foa lau. Nia foa ka bae 'urii, “Maa
'ae, lelea sae nao si walude naa uri liliu
lana fii laa nee faasi nau ma nau kwailiu na
'i laona, alamatainia ka fuli 'ana suli doori
lamu.”
43 Si kada nia oli mai ka dao lau gu sia olu
waa kwairooi nia baki, nia ka suada kera
da maleu gwada suli maada mamaleua ka
ta'aa 'asia naa.
44 'Uri nai, sa Disas ka faasi kera ka lea ka
foa lau gwana 'ana oluna si kada. Nia foa
ka saea lau gu tii si doo bae.
45 Sui nia ka oli lau gu mai sia toa
kwairooi nia baki. Nia ka bae 'urii fuada,
“Kamolu molu maleu molu ka momola 'ua
gwamolu nee? Molu suai fasi nee, nia
karangi dao gu asi kada bae nai, bae kera
dai fale nau, 'Alakwa Nia Wane, 'i 'abana
toaa abulo ta'aa ki.
46 Molu tatae kolu ka lea 'akolu. Waa bae
uri fale laku fua malimae ki ne dao naa
nee.”

Sa Disas, kera dau nia naa
(Maak 14:43-50; Luk 22:47-53; Dion 18:3-12)

47 Si kada sa Disas 'e bae 'ua gwana 'uri
nai, sa Diudas nia waa bae gwana 'ana
akwala roo waa kwairooi baki sa Disas, ka
dao naa. Sa Diudas nia dao fai toa 'oro nai
kera dau raunga sui gu mai uri firu lae. Na
toaa nai, na waa baita ni foa ki fai nia toa
gwaungai ki ne fale kera daka lea mai fai
sa Diudas.
48 Aia, sa Diudas nia faarongoa sui na
mai toaa nai 'ana si mamalafooa ne kera
dai lio uria 'ana waa ne da lea mai uri
nia. Nia bae 'urii mai fuada, “Lea waa nai
nau ku nonoia tama, nia waa nai kamolu
dooria naa nai.”†
49 'Uri nai, sa Diudas 'ali'ali ka lea na
kau sia sa Disas dao ka bae na 'urii fuana,
“Aroaroe kau fuamu waa toolangaidoo!”
Sui nia ka nonoia naa sa Disas.
50 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Wala,
ili 'ali'ali naa 'ana doo ne 'oe lea mai uria.”
'Uri nai guu, toa nai kera fali mai daka
ngiria naa sa Disas ma daka dau nia naa.
51 Ma 'i seeri tii waa nai 'ana waa
kwairooi sa Disas ki 'e aoa 'ila ni firu nia
nai ka kwaea naa 'ana waa ni rao nia waa
foa ni gwau. Ma ka kwae muusia naa bali
alinga aolo nia sa wala nai.
52 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Oli fai
'ila ni firu 'oe 'oko alu tio 'ana fulina, suli
waa neki sui gu da firu 'ana 'ila ni firu, dai
mae lau guu 'ana 'ila ni firu.
53 'Oe manata toi 'amu sae nia 'afitai
fuaku uri gani lana Maa nau, uri faa lana
mai 'ensel ki ne dai 'oro ka talua na taafuli
omee ma roo omee sarenga ki 'oto ne?
54 Ma sui ta, lea sae nau ku 'ai uri 'ensel
ki uri daka 'adomi nau 'uri nai, tara si baea
bae lao Kekeda laa Abu suli na Kraes ne nia
kai nonifii, tara ka fuli 'ana 'utaa?”
55 Si kada nai sa Disas ka bae na 'urii
fuana konia nai, “Nee rowaa, kamolu
kwaifii sae sa nau ta waa ku talai garo 'ana
toae uri taga lae 'ana fere 'oto ne? Nia ne
molu ka dao mai uri nau fai 'ile ni firu ma
kile ki uri dau laku? Fa sato ki sui guu,
nau ku gooru ku toolangaidoo gwaku mai
fuamolu ka tau naa lao lalo 'ana Beukaua
loko, ma sui ka nao molu si dau nau gu mai.
56 Ma sui ta, doo neki sui guu da fuli na
'uri, uri si baea bae na Kekeda laa Abu ki
fai nia na brofet kada 'i nao ki da saea mai
ka fuli naa ne.”
'I seeri guu na toa kwairooi sa Disas ki da
lukasi nia daka tafi tiifau na faasi nia.

Kera saea sa Disas nia garo naa
(Maak 14:53-65; Luk 22:54-55,63-71; Dion 18:13-14,19-24)

57 Toa nai da daua kau sa Disas daka
talai nia naa uri beu sa Kaeafas waa foa ni
gwau. Ma na toa toolangaidoo ki 'ana taki
fai tai toa gwaungai ki lau guu, kera da ofu
kwaimani naa 'i seeri.
58 Sa Bita nia ka safa 'isi tau gwana kau
'i buri lelea kau ka dao lau guu lao lalo nai

† **26:48** Lea na birangaa ai Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae fuana na toolangaidoo faasia na waa kwairooi nia.

noni beu waa foa ni gwau. Nia ka too 'ana
siana waa ni folo lae ki uri ka suai 'ana tee
ne kera dai ilia 'ana sa Disas.
59 Ma na waa baita ni foa ki, fai na ofuo-
fua nai 'ana waa baite ki sui naa kera daka
alu tii manataa sui naa. Ne kera daka nani
naa uri tasi baea ni maeli lana uri daka
suke ai faafia sa Disas ma daka saungi nia
ka mae naa.
60 Toa 'oro ki daka lea mai daka suke, ma
sui ka nao dasi dao toi guu tasi baea mala
nai kera dooria. Totoo 'i buri naa, na roo
waa suke nai ki daru ka bae 'urii,
61 "Sa wala nee, na waa 'urii gwana nee
ma sui si doo nia saea ka 'asia naa bae nia
'urii, 'Nau tala'ana ku okosia beukaua God
sui ku saungainia lau gwaku lao olu fa dani
ki guu.' "
62 'I seeri, na waa foa ni gwau 'e tatae uu
ka bae na 'urii fua sa Disas, "Nee, 'oe nao
'osi saea gu tasi doo 'ana luu lana baea 'oro
nai ki da saea suli 'oe nai?"
63 'Uri nai boroi, sa Disas ka nao si bae
guu. Na waa foa ni gwau nai ka bae lau
'urii fuana, "Nau ku saea fuamu, 'oe tofe
fasi 'ana God mauri nee, ne si doo ne 'oe
kai saea mai fuameli 'e mamana tiifau:
Faarongo kameli fasi, na Kraes bae na
'Alakwa nia God, nia naa ne ni 'oe ma nao?"
64 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Iuka,
nia naa nai 'oe saea nai. Ma sui ta,
ku faarongo kamolu tiifau, kamolu totoo
molu kai suaku 'Alakwa Nia Wane, kwai
gooru 'ana 'inito lae 'i bali aolo nia God 'ana
rigitaa, ma nau kwai dao mai lao dasa loo
'i lofona salo."
65 'I seeri guu na waa foa ni gwau nai
rakena 'e ngengeela, 'e liu ka tala karia
gwana maku tikwa nia nai, ma ka bae na
'urii, "Tee lau ne kolu maasia ta waa uri ka
saea lau suli sa wala nee sae uri kolu kafi
faamamane? Kolu tala rongo sui naa nai
ne nia faabolatainia fai God nai!
66 Kamolu manata 'utaa?"
Kera da luu nia daka 'urii, "Si doo uri nia
ka maelia naa ne."
67 'I seeri kera daka ngisufi nia naa usi
maana, ma daka kwae nia naa. Ma tai waa
daka fidali nia naa, daka bae na 'urii,
68 "Nee Kraes, saea fasi mai tii nai fidali
'oe kau nai?"

Sa Bita nia tofe faafi sa Disas
(Maak 14:66-72; Luk 22:56-62; Dion 18:15-18,25-27)

69 Si kada sa Bita nia gooru 'ana lao lalo
nai, tii wela keni nai 'ana keni rao nai ki 'i
seeri 'e lea mai ka bae 'urii fuana, "'Oo! Ma
doo ni 'oe ta waa lau gu 'ana waa baki da
too mai fai sa Disas waa loko 'i Galilii ta nee
na!"
70 Sa Bita nia ka tofe ni maea 'i maada sui
gwana ka 'urii, "Nau ku ulafusia doo ne 'oe
bae sulia nai wala."
71 Sui, si kada sa Bita 'e lea kau ka nii
karangia naa maesakaa nai ni ruu lae ai, ta
ruana wela keni rao nai ka suana lau guu.
Saari nai ka bae 'urii fua toaa da nii seeri ki,
"Sa wala nee, doo nia ta waa lau guu 'ana
waa baki da too kwaimani mai fai sa Disas
waa loko 'i Naasaret nee na!"
72 Sa Bita ka tofe lau gu 'i seeri ka bae
'urii, "Nau dodoloa mai 'ana doo abu ki ku
saitomana sa wala nai."
73 Nao si tau gwana 'i burina nia bae 'uri
nai, na toaa ne da uu ki 'i seeri kera lea
mai daka bae lau gu 'urii fua sa Bita, "Doo
mamane naa ta nee na. Doo 'oe ta waa lau
guu 'ana waa baki 'ua nee. Tee bae lamu
rongo toi lae 'uri kera lau gu nee. Bae lamu
'ua gu ne faatai folaa ai!"
74 'I seeri sa Bita nia ka tala agi nia 'ana
ka 'urii, "Lea nau ku suke gwaku, alu God
kwae nau 'ana faafia. Suli na waa nee waa
ku ulafusia ne!"
Si kada nai 'ua guu, karai ka 'ai naa 'i
'ofaidani.
75 'I seeri sa Bita ka manata toi naa si
baea sa Disas 'e saea 'ua mai fuana ma ka
bae 'urii, "'Oe tara 'o tofe faafi nau lao fa
rodo 'i tari'ina 'ana olu si kada sui fatai
karai kafi 'ai 'ofaidani." Si kada sa Bita 'e
manata toi si doo nai, nia 'e ruu kau 'i maa
ka angi baita ka igigele guu.

27

Kera talaia naa sa Disas sia sa Baelat
(Maak 15:1; Luk 23:1-2; Dion 18:28-32)

1 Lao 'uubongi maakafukafua 'ua guu, na
waa baita ni foa nai ki tiifau fai nia toa
gwaungai ki, kera da alakwaifaafi sui naa
uri saumaeli lana sa Disas.
2 Kera daka kani nia sui daka talaia naa
sia sa Baelat waa nai lio suli bali lolofaa
nai.

Sa Diudas nia mae
('Aks 1:18-19)

3 Si kada sa Diudas, waa nai 'e falea sa
Disas 'i 'abana malimae ki, nia suai kera alu

fua mae lana naa sa Disas, nia ka manata
oli lau. Ma nia ka olitainia lau gwana olu
finita seleni baki fua waa baita ni foa ki ma
toa gwaungai ki. Ma ka bae 'urii fuada,
4 “Nau gu ne ku abulo ta'aa naa, suli
tee ne ku falea gwaku waa 'o'olo nee fua
malimae ki uri daka saungi nia.”
Kera luu nia daka bae 'urii, “Bali nai, 'oe
naa ne 'abarua ai. Kameli doo meli si bae
lau gwameli sulia nai.”
5 Ma sa Diudas ka 'ui gwana kau 'ana
malefo nai ki lao beukaua loo, sui ka lea na
'ana. 'I seeri, nia lea kau ka tala lio nia ka
mae naa.
6 Ma na waa baita ni foa ki daka gweea
seleni nai ki sui daka bae 'urii, “Malefo
nee nia abu 'ana taki kolu uri alu lae lao
wai malefo nee 'ana beukaua nee. Suli na
malefo nee, na malefo dai sauwane uria
ne.”
7 Kera daka alaofu naa uri daka ngali
malefo nai daka folia 'ana tii si gano
siana tii waa ni saungai sosoben lae 'ana
saegano. Si gano nai, kera daka alu naa uri
kula ni saufini wane lae fua toaa 'i sara ki
ne nao lau toaa Diu ki.
8 Si doo nai gu ne adea daka 'ailia satana
si gano nai lelea mai ka dao tari'ina 'i Ano
'Abu.
9 'I seeri guu, si doo bae brofet Dioro-
maea 'e bae 'uabaa na mai sulia 'ana kada
'i nao ka fuli naa. Bae nia bae 'urii, “Kera
da ngalia olu taafuli fa seleni ki, na malefo
nai toaa 'Israel da kwaa ai uri foli lana 'ana
wane,
10 kera daka folia 'ana si gano siana waa
ni saungai sosoben lae 'ana saegano, uri ka
lea suli si doo God nia saea fuaku.”

Sa Baelat nia didia naa sa Disas
(Maak 15:2-15; Luk 23:3-5,13-25; Dion 18:33–19:16)

11 Aia ma sa Disas, nia ka uu gwana 'i
maana sa Baelat waa nai lio suli bali lolo-
faa nai. Ma sa wala nai ka ledi 'urii naa 'ana
sa Disas, “Nee wala, ma ni 'oe naa ne waa
'inito kera toaa nee Diu?”
Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Iuka, nia naa
nai 'oe saea nai.”
12 Si kada na waa baita ni foa nai ki ma
na toa gwaungai nai ki da saea sa Disas nia
garo naa, nia nao si olisi kera guu.
13 'I seeri sa Baelat ka bae 'urii fuana, “'Oe
nao si rongo guu doo 'oro ne da saea 'oe
garo ai nee?”
14 Ma sui boroi, sa Disas ka nao si olisia
guu ta tii si doo ai. 'Uri nai sa Baelat ka
kwele 'asia naa 'ani nia.
15 Aia, tii si birangaa sa Baelat kai ilia
walude 'ana si kada 'ana Fangatasae ne
'ifingi lana ta waa Diu ne toae dooria uri ka
ruu 'ana 'i maa fasi lao lookafo.
16 'Ana si kada nai, tii waa toaa nai ki
sui da saitomana da alu ka nii lao lookafo.
Satana waa nai sa Baarabas.
17 Doo ne adea guu, si kada nai konia
nai 'e koni mai, sa Baelat ka ledi kera. Nia
ka 'urii, “Waa tee 'ani keerua ne kamolu
dooria nau kwai lukea mai fuamolu, sa
Baarabas, ma nao sa Disas ne kera 'ailia
'ana Kraes?”
18 Nia bae 'uri nai, suli 'e saitomana
gwana na waa gwaungai ki da talaia mai
sa Disas siana suli manata lada ta'aa sia sa
Disas.
19 Si kada sa Baelat 'e gooru naa 'ana kula
ni gooru lae uri kwae lana kwautoe ki, 'afe
nia 'e falebaea mai ka dao siana ka 'urii,
“Nao 'osi ili tasi doo 'ana sa wala nena, suli
nau ku dao toi tii 'afitai laa baita 'i tari'ina
burina maleubole laa ku maleubolea suli
nia.”
20 Ma sui, waa baita ni foa ki ma toa
gwaungai ki kera daka bae alingana 'ada
konia nai uri daka saea sa Baarabas ka
too 'ana nao dasi saungi nia lau. Sa Disas
'ana ne da saea uri daka saumaeli nia boroi
'ada.
21 Ma sa Baelat ka ledia lau konia nai ka
'urii, “Sa tii 'ana roo waa neki ne kamolu
dooria nau kwai lukea mai fuamolu?”
Kera daka bae 'urii fuana, “Sa
Baarabas!”
22 Sa Baelat ka bae 'urii, “Ma tee ne nau
kwai ilia 'ana sa Disas, ne kera saea 'ana
Kraes?”
Kera tiifau naa daka bae 'urii, “'O foto
faafia 'ana 'airarafolo.”
23 Sa Baelat ka bae lau 'urii, “Tee ne nia
ilia ka garo, uri nau ku ade 'uri nai 'ani
nia?”
Ma sui, kera daka 'ai baita 'ada kau daka
'urii, “'O foto faafia 'ana 'airarafolo wala.”
24 Ma si kada sa Baelat 'e suai ne nia
bae boroi ka nao si liu naa ma na firu lae
boroi ka safali naa, nia ngali kafo ka taufia
'abana 'i maana konia nai sui gwana ka bae
'urii, “Nau ku taufia 'abaku uri ka faatainia
ne mae lana sa wala nee nao si tio faafi nau
nai. Ni kamolu naa nai nia tio kau faafi
kamolu.”

25 Na konia nai sui guu kera luu nia daka
'urii, “Alu mae lana too 'ana faafi kameli fai
wela kameli ki mai buri.”
26 'I seeri, sa Baelat ka saea daka 'ifingia
naa sa Baarabas fuada. Aia ma sa Disas, sa
Baelat ka saea daka kwaea fasi 'ada, sui sa
Baelat ka falea naa sa Disas fuada uri daka
foto faafia 'ana 'airarafolo.

Na toa ni omee ki da 'oitona sa Disas
(Maak 15:16-20; Dion 19:2-3)

27 'I seeri toa ni omee sa Baelat ki daka
talaia na kau sa Disas lao beu sa Baelat, ma
na omee nai tiifau ka koni kali sa Disas.
28 Ma kera daka lukea maku nia ki sui
daka faa ruufi nia 'ana maku baita 'a'abua
nai.
29 Sui kera daka 'e'erea na 'e'ere 'oko
konala nai sui ngali daka felengainia naa
'i gwauna. Kera daka falea saga 'ai nai nia
ka dau ai 'ana 'aba aolo nia uri sua lana ka
mala ta waa 'inito, sui kera daka booruru 'i
naofana. Ma kera daka 'onionga 'ani nia,
daka bae 'urii, “Ele 'asia naa fuamu, 'oe
waa 'inito kera toaa Diu!”
30 Kera daka ngisufi nia, sui daka lafua
si 'ai bae fasi lao 'abana daka kwae ai lao
gwauna.
31 Si kada kera 'onionga 'ani nia 'uri nai
sui, kera daka lukea lau gwada maku bae
faasi nia. Sui kera daka faa ruufi nia lau
gwada 'ana maku nia ki. 'I seeri kera daka
talaia na kau uri foto lae faafi nia 'ana
'airarafolo.

Kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo
(Maak 15:21-32; Luk 23:26-43; Dion 19:17-27)

32 Si kada kera lea na kau 'uri nai, kera
daka dao tona tii waa nai fasi fera 'i Saerin,
ne satana sa Saemon. Ma kera daka su-
umainia naa fua sa Saemon uri ka tamaa
'airarafolo nai sa Disas.
33 Kera lea kau daka dao naa 'ana si kula
nai satana 'i Golgota. (Toolangai lana, “Si
kula nia gwa lelete”).
34 Kera dao 'i seeri daka faa waen nai da
dolalia fai ta doo 'afae* nai fua sa Disas uri
ka kuufia. Ma sa Disas 'e mea toi sui ka ote
nia kuufia guu.
35 Si kada kera foto faafia sa Disas 'ana
'airarafolo ka sui naa, kera daka saso 'ana
tii doo mala dais nai uri daka tolingia
maku nia ki fuada kwailiu.
36 Ma kera daka gooru gwada 'i seeri 'ana
folo lae kali sa Disas.
37 Si doo nai da saea kera da saungi sa
Disas faafia, da kedaa sui daka alu 'i langi
gwauna 'airarafolo nai otofana gwau sa
Disas. Si kekeda laa nai 'e bae 'urii, “SA
DISAS NAA NE, NA WAA 'INITO BAE TOAA DIU.”
38 Ta roo waa beli ki, kera da foto
faafi keerua 'ana 'airarafolo ki daka nii
kwaimani lau guu fai 'airarafolo sa Disas.
Ta doo 'i bali aolo, ma ta ruana doo 'i bali
mauli.
39 Toaa ne da liu 'i seeri ki da bae
malawelaa sa Disas, da tatainia gwauda ki
daka 'urii,
40 “'Oe waa bae 'o saea 'oe kai okosia
beukaua loo sui 'oko saungainia lau
gwamu suli olu fa dani ki gu nai, aia ma
'o faamauri 'oe fasi tala'amu! Lea 'oe
'Alakwa God mamana guu, 'oko koso mai
fasi 'airarafolo nena!”
41 Na waa baita ni foa ki, na waa toolan-
gaidoo ki 'ana taki ma na toa gwaungai ki
kera boroi da ili 'uri nai sui gwada 'ani nia.
42 Ma daka bae 'urii, “Nia waa bae faa-
mauria toaa 'e'ete 'oro bae nai, ma sui tee
ne adea ka nao si faamauri nia 'i tala'ana
nai? Nia waa 'inito kera bae toaa Diu ki
nai! Aia, alu nia koso fasi mai saegano
fasi 'airarafolo loko uri kolu ka manata
mamana 'ani nia!
43 Nia waa bae saea nia fiitona God nai.
Aia lea God doori nia, alu God faamauri
nia fasi 'ana si kada nai! Suli nia waa bae
kai bae 'urii na, ‘Nau naa ne 'Alakwa nia
God!’ ”
44 Na roo waa abulo ta'aa nai ki da foto
faafi keerua lau guu 'ana 'airarafolo ki 'i
seeri fai sa Disas nai, keerua boroi daru ka
saea lau guu si baea ta'aa 'oro ki fuana sa
Disas 'uri nai.

Sa Disas nia mae
(Maak 15:33-41; Luk 23:44-49; Dion 19:28-30)

45 Rodo ka rodo faafia faano nai tiifau 'ita
'i tofungana sato ka lea sulia olu kada sato
ki.
46 Dao 'ana oluna kada sato, sa Disas
'e 'ai baita ka bae 'urii, *“'Ilae, 'Ilae, lema*
sabaktani.” Nia toolangainia, “God nau 'ae,
God nau 'ae, tee ne adea 'oko ekwatai nau
naa?”

* **27:34** *Doo 'afae:* Nia ta kuinini ne kera dolaa fai nia waen fuana faagwari lana fii lae.

47 Si kada tai waa 'ana waa nai ki da uu 'i
seeri da rongo, kera daka bae 'urii, “Nia 'ai
uri sa 'Ilaeja nai.”
48 Ta tii waa ada 'e lae kau asi kada nai
'ua guu ka ngali mai doo mala si lumulumu
nai. Nia ka kurumainia lao waen lifoo nai
sui ka usufia gwauna saga 'ai nai ka faa
'alaa kau ai uri sa Disas ka notofia.
49 Toa nai sui gwana daka bae 'urii fua sa
wala nai, “Too 'ana, nao 'osi ade lau 'uri nai
'ani nia. Alu kolu lio 'akolu fuana, ade lea
sa 'Ilaeja ka dao uri faamauri lana.”
50 Ma sa Disas ka 'ai baita lau, sui guu
mangona ka liu naa.
51 'Ana si kada nai 'ua guu, na maku
baita bae taru folosia tofungana beukaua
loko, 'e kari 'ana roo bali maku ki, 'ita mai
'i gwauna lelea mai ka sui 'i 'aena. Na
anuanu ka 'igi, ma na fau ki ka maga.
52 Na likwafau ni alu wane ki daka 'ifi,
ma toaa 'oro nia God ki ne kera mae 'ua naa
daka mauri daka tatae lau.
53 Ma kera daka ruu 'i maa fasi lao lik-
wafau kera ki, ma burina sa Disas 'e tatae
fasi maea ka sui naa, kera daka dao lao
maefera baita abu loo 'i Durusalem daka
liu faatai ma toaa 'oro ki daka suada.
54 Si kada tii waa ni omee nai 'e gwaungai
'ana tii talangee wane ni firu lae nai, fai nia
toa ni firu lae ki lau guu ne kera too ni folo
laa 'i seeri kera da suana anuanu nai ma
daka suana doo 'oro nai ki da fuli nai, kera
daka mau 'asia naa. Ma kera daka 'ai baita
daka bae 'urii, “Nia mamana 'asia naa, nia
'Alakwa God naa bae!”
55 Na wela keni 'oro ki da nii seeri, ne
kera gooru tau kau daka bubu gwada kau.
Kera ai da lea kwaimani ki mai fai sa Disas
'ita mai Galilii ka lea mai uri ili lana si raoe
ki 'adomi nia.
56 Ta ai 'ada ne ni Meri ai fasi maefera 'i
Magdala, ni Meri ai bae gaa sa Demes fai
nia sa Diosef, na 'initai 'afe sa Sebedii fai tai
ai lau.

Kera saufinia naa sa Disas
(Maak 15:42-47; Luk 23:50-56; Dion 19:38-42)

57 Si kada faanoe karangi rodo naa, tii
waa suadoo nai fasi maefera 'i 'Arimatea 'e
lea mai ka dao. Waa nai satana sa Diosef,
ta waa lau guu 'ana toaa kwairooi sa Disas.
58 Nia lea ka ledia sa Baelat uri ka tagi
suli noni sa Disas. Sa Baelat ka saea naa fua
toa nia ki kera lea daka faa na fuana.
59 Sa Diosef 'e ngalia noni sa Disas lea ka
'afua 'ana 'aba maku kwakwaoa falu nai,
60 sui nia ngali ka alua naa lao likwafau
falu nia nai da garua lao ilifau nai. Nia
'e taraa mai 'aba fau baita nai ka fonokia
'ana maana likwafau baita nai, sui ka lea
na 'ana faasia.
61 Ni Meri ai bae fasi 'i Magdala ma ta
ruana Meri bae lau, keerua daru ka gooru
gwadaru 'i maana likwafau nai.
62 Fa dani 'i burina, ne fa dani Sabat naa,
na waa baita ni foa ki, fai Faarisii ki kera
lea daka dao sia sa Baelat.
63 Ma kera daka bae 'urii fuana, “Waa
baite kani 'ae, kameli meli manata toi si
kada bae sa wala bae mauri 'ua, doo nia
na waa ni suke bae 'ua guu, nia bae ka
'urii, ‘Burina olu fa dani, nau kwai tatae
fasi maea!’
64 Doo ne adea guu, 'o saea fasi fua toa
'oe ki uri kera daka folo diana kali likwafau
loko lelea ka dao guu 'ana oluna fa dani.
Lelea nao, tara toa kwairooi nia ki sa wala
bae kera dai ngali agwa 'ana nonina ma dai
saufinia. Sui kera dai sukea toae ki dai saea
sa Disas nia tatae naa fasi maea. Ma lea
kera ili si doo nai, nia kai ta'aa ka talua fatai
suke laa nai sa wala nai ilia mai 'ana toae ki
'i nao.”
65 Ma sa Baelat ka 'urii fuada, “Aia lea
nia 'uri nai, kamolu 'ua guu molu kai talaia
kau bali 'ana omee nau nee, molu ka folo
diana 'ua guu kalia likwafau nai, 'ana tasi
ade laa ne molu saitomana molu kai ilia
nia ka lau.”
66 Nia 'uri nai guu, kera lea daka folo
diana naa kali likwafau nai uri ka lau. Kera
daka alua naa tii si mamalafooa ni lio lae
uria lea ta waa ka 'idua, 'ana sabi 'ana
likwafau nai. Ma kera daka alua waa ni
folo lae ki daka folo lau guu kalia.

28

Kada Sa Disas nia tatae fasi maea
(Maak 16:1-10; Luk 24:1-12; Dion 20:1-10)

1 'I burina naa fa dani Sabat, 'i 'uubongi
maakafukafua 'afa sato totoonao 'ana wi-
iki, ni Meri ai bae fasi Magdala, ma ta Meri
ai bae lau guu, keerua daru ka lea naa uri
maatoi lae likwafau bae.
2 'I seeri tii anuanu nai ka 'igi baita 'asia
naa, suli tii 'ensel God nia koso mai fasi 'i
salo. Ma nia ka lea kau ka 'idua naa reba

fau bae fasi maana likwafau bae ma ka
gooru 'ana 'i fafona.
3 'Ensel nai sua lana 'e mala kwesu lana
kwakwange ma na maku nia ki sua lada ka
kwakwaosarea.
4 Na waa baki ni folo lae, kera da suana
daka mau 'asia naa 'ani nia daka lelebe
daka mala naa waa mae ki.
5 Na 'ensel nai ka bae 'urii fua roo ai baki,
“Nao muru si mau lau. Nau ku saitomana
kamuru muru nanisia sa Disas waa bae
kera da foto faafi nia 'ana 'airarafolo ne.
6 Nia nao si nii naa 'i seki. Nia 'e tatae naa
fasi maea, doo bae nia saea 'ua gu fuamolu.
Muru lea mai muru suana kula bae nia tio
ai.
7 Aia, kamuru muru lea 'ali'ali naa, muru
ka faarongoa toa kwairooi nia ki. Muru
bae 'urii fuada, ‘Sa Disas nia tatae naa fasi
maea ma ka lea ka maasi kamolu naa 'i
Galilii. 'I seeri naa ne molu kai suana
ai.’ Nau ku faarongo kamuru sui naa nai,
muru ka manata toi si doo nai.”
8 'Uri nai guu, roo ai nai ki daru ka oli
'ali'ali na mai fasi likwafau nai. Keerua
daru ka mau 'asia naa ma sui boroi 'ana,
keerua daru ka ele 'asia naa lau guu.
Keerua daru ka lae 'ali'ali naa uri faarongo
lana toa kwairooi nai ki sa Disas.
9 Keerua daru tona lau gwadarua, sa
Disas 'e dao todaru ka bae na kau 'urii
fuadaru, “Sato diana kau roo ai!” Ma
keerua daru tola mai suli nia daru ka
ngiria na 'aena ki ma daru ka faabaita nia
naa.
10 'I seeri sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
“Nao muru si mau lau. Muru lea muru ka
faarongoa naa toolaku ki, uri kera daka lea
na kau uri Galilii. 'I seeri naa ne kera dai
suaku ai.”

Na suke laa waa gwaungai ki da suke ai

11 Si kada nai roo ai nai ki daru oli mai
ma daru ka nii na suli taale, tai waa 'ana
toa ni folo nai ki kera daka lea naa uri lao
maefera baita nai 'i Durusalem. Kera da
dao 'i seeri daka faarongoa naa waa baita
ni foa ki ma waa gwaungai ki 'ana doo nai
ki sui guu kera da suai kau.
12 Si kada na waa baita ni foa ki fai toa
gwaungai ki da bae ofu ma daka kwai ala
faafi naa fua si doo nai, kera daka falea tii
si malefo baita fuana toa fofolo nai ki.
13 Kada toa baite nai ki da falea malefo
nai fua waa da folo ki, kera daka bae 'urii,
“Lea kau molu ka faarongoa toae ki sui
guu molu ka 'urii, ‘Na toa kwairooi baki sa
Disas kera da lea mai daka ngali agwa 'ana
nonina lao rodo kada meli maleu.’ ”
14 Toa gwaungai nai ki, kera daka bae lau
guu 'urii fua toa folo bae, “Lea sa Baelat nia
ka rongo boroi si doo nai, ni kameli naa ne
meli kai 'olosia kau siana. Nao molu si 'oga
lau ai, sulia kameli naa ne meli kai 'olosia
kau, uri ka nao manata lana si ta'aa lau
siamolu.”
15 Na toa ni folo nai da ngali malefo nai,
kera daka ilia naa si doo nai waa baita nai
ki saea fuada nai. Ma na ununua nai ka
talo 'i matangana toaa Diu ki lelea mai ka
dao gu 'i tari'ina.

Sa Disas dao faatai sia toa kwairooi nia ki

(Maak 16:14-18; Luk 24:36-49; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

16 'I seeri na akwala ma tii waa sarenga
ni kwairooi baki sa Disas ki kera daka lea
naa uri tii fa uo 'i Galilii, si kula nai sa Disas
'e saea sui na mai fuada uri daka lea uria.
17 Si kada kera suana sa Disas, kera daka
faabaita nia naa. Sui boroi 'ana, tai waa ki
'ani kera daka manata ruarua gwada suli
nia.
18 'Uri nai sa Disas ka lea karangi mai
siada ka bae 'urii, “God nia fale tiifau naa
'ana rigitaa 'i salo ki ma rigitaa lao fera ne
'i saegano ki fuaku.
19 Nia 'uri nai, kamolu molu lea siana
'aebara ki sui guu lao molaagali molu ka
talai kera mai uri daka kwairooi 'ada 'ani
nau. Molu faasiuabu kera 'ana satana Maa,
ma na Wela, ma na Anoedoo Abu.
20 Ma molu ka toolangaidoo siada uri
kera daka ade suli doo baki sui guu nau
ku toolangainia siamolu. Ma ni nau kwai
nii kwaimani fai kamolu 'ana si kada ki
sui guu lelea ka dao 'ana sui lana fera ne
'i saegano.”

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Maak

Sa Maak nao lau ta waa 'ana waa kwairooi baki sa Disas 'ua guu 'i nao, sui boroi 'ana ni nia waa rao kwaimani mai fainia sa Bita (1 Bita 5:13). Doo nai ne adea nia ka saitoma diana 'ana Faarongoa Diana nee siana sa Bita 'ua guu. Aia, sa Maak nia kedaa buka nee fua toaa ne kera too lao fera 'i Rom, ne kera nao lau toaa Diu ki.

Buka nee 'e bae suli birangana sa Disas fainia toolangaidoo laa nia ki. Sa Maak, nia unu suli doo kwaibalatana baki sa Disas fulida ki. Ma na doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma daka faatainia lau guu sa Disas na 'Alakwa nia God 'e lea mai uri faamauri lana toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano. Doo kwaibalatana nai ki sa Disas fulia 'ana rigitaa God, tai doo ai da susuia sui gu kau na kau na mae lana sa Disas fainia tatae lana fasi maea. Ka 'uri nai boroi 'ana, toaa Diu ki kera manata toi 'ua gwada lelea na Kraes 'e dao mai, nia kai taga 'ana 'initoaa 'i Rom faasi kera ma kai 'inito fuada ka lelea firi naa. Na Faarisii fainia Sadiusii ki, ma toa gwaungai Diu ki lau guu, kera susubutainia sa Disas suli nao kera si doori faamamane lana ne God fale nia mai.

Sa Maak nia kedaa na Faarongoa Diana nee otofana si kada toa gwaungai 'i Rom ki da dau 'ana faanonifii lana toaa faamamane ki. 'Uri nai sa Maak, nia ka dooria lau guu bae fifii lae fua tii gwana ne kai teemainia kekeda laa nee suli si Faarongoa Diana nee. Uri wane nai ka dau ngasi 'ana faamamane lana nia 'ana rigitaa sa Disas fua gura lana toaa matai ki, faatofatoo lana toaa anoedoo ta'aa ki faagwauoe kera ki, ma fua siitasa lae 'ana maea. Sa Maak, ka dooria lau guu kai faatainia siada malutana mauria falu, ne nia na mauria 'ana fiitooa ma ka nao si walude lau.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Kada sui fatai sa Disas kafi safalia raoa nia 1:1-13
Kada sa Disas ilia raoa nia 'i Galilii 1:14—9:50
Kada sa Disas faasia 'i Galilii ka lea naa uri 'i Durusalem 10:1-52
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 11:1—13:37
Kada sa Disas 'e mae 14:1—15:47
Kada sa Disas 'e tatae lau faasia maea 16:1-20

Sa Dion saea toae ki kera daka ade akau maasia dao lana Kraes
(Matiu 3:1-12; Luk 3:1-18; Dion 1:19-28)

1 Na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas
Kraes na 'Alakwa God, na safali lana mai 'e
'urii:
2 Nia safali mai mala bae sa 'Aesaea na
brofet nia kedaa mai si baea God 'e saea fua
Kraes* ma ka bae 'urii,
"Nau kwai odua kau waa ni ngali baea nau
kai lea kau 'i nao 'ani 'oe, uri nia dao
ka ade akau 'ana toae ki fuamu.
3 Tii waa nia 'ai laona fera kwasi fuana toae
ki.
Nia ka bae 'urii, 'Na Aofia nia kai dao mai!
Molu 'olosia taale ki fuana!' " ✡
4-6 'Uri nai guu, sa Dion nia ka dao naa
laona fera kwasi nai. Nia 'e ofi gwana 'ana
maku da saungainia 'ana ifuna kamel, ka
kania gwana straf 'ana 'ungana buluka, ka
'ania gwana siko ki ma na wewedua kwasi
ki.†

Ma nia ka faasiuabua toae ki, ka bae 'urii fuada, "Molu bulasi manataa, molu ka siuabu uria God ka manata lukea abulo ta'aa laa kamolu ki." Ma toaa 'oro 'asia naa daka lea mai uri rongo lana bae lana sa Dion. Toaa nai ki kera lea mai faasia bali lolofaa 'i Diudia, ma faasia maefera baita 'i Durusalem. Kera ka faarongo folaa 'ana abulo ta'aa laa kera ki, ma nia ka faasiuabu kera lao kafo 'i Diodan.

7 Ma sa Dion ka bae lau gu 'urii fuana toaa nai ki, "Tii waa nia kai dao mai buriku, ne nia 'e tetede tasa ka talu nau fatai, ma nau boroi ka nao kwasi bobola fainia uri ku 'agwaoro ku lukea sadol nia.

8 Tasi doo lau guu, nau ku faasiuabu kamolu gwaku 'ana kafo, ma sui waa nai mone nia kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu 'ua guu."

* **1:2** Kraes na satae doo da 'ailia 'ana waa God filia ka lea mai uri faamauri lana toaa God ki. ✡ **1:3** Malakai 3:1; 'Aesaea 40:3 † **1:4-6** Na ofi ma na fanga 'uri nai ki gwana ne, nia walude uri dao lae toi laona fera kwasi nai. Sa 'Ilaeja na brofet mai 'i nao 'e ofi 'uri nai lau gu. 2 King ki 1:8; Matiu 17:11-13.

Sa Dion 'e faasiuabua sa Disas
(Matiu 3:13—4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)

9 Nao si tau lau guu buri doo nai ki, sa
Disas 'e too mai 'i Naasaret lao bali lolofaa
'i Galilii lea mai ka dao naa. Ma sa Dion ka
faasiuabu nia naa lao kafo nai 'i Diodan.
10 Ma si kada sa Disas nia tatae mai fasi
lao kafo, nia lio 'alaa ka suana salo loo nia
'ifi. Ma na Anoedoo Abu ka koso mai mala
'ana fa bole ka dau na faafi sa Disas.
11 Ma tii si lingee doo 'e talo mai fasi 'i salo
ka bae 'urii, "'Oe 'alakwa nau naa ne 'oe tii
fa wela 'autania nau ne ku liosau 'ani 'oe.
Manata laku 'e ele 'asia naa suli 'oe."
12 Ma 'ali'ali 'ua guu buri sa Disas nia
siuabu, na Anoedoo Abu ka talai naa sa
Disas uri lao fera kwasi nai.
13 Ma nia ka too 'i seeri suli faitaafuli fa
dani, ma sa Saetan ka ilitona. Na doo kwasi
da too 'ana fai'ae ki, kera ni lau guu 'i seeri,
ma sui boroi 'ana 'ensel ki kera lea mai
daka 'adomi nia.

Sa Disas, nia filia fai waa kwairooi nia ki
(Matiu 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

14 'I burina kera daua naa sa Dion uri
alu lana laona lookafo, sa Disas ka oli na
mai lao bali lolofaa nai 'i Galilii, ma nia ka
faarongo talo naa sulia na faarongoa diana
God.
15 Ma nia ka bae 'urii, "Nia dao naa 'ana
si kada bae kera bae mai sulia ne. 'Initoaa
God 'e nii karangi na siana toae ki. Molu
bulasi manataa fasi abulo ta'aa laa kamolu
ki, molu ka faamamanea na faarongoa di-
ana nee."
16 Kada sa Disas 'e 'iia 'osi 'i Galilii, nia ka
suana sa Saemon fainia toolana sa 'Andru.
Keerua roo waa ni dee lae ki. Keeru daru
dee 'adarua 'ana furai keeru laona 'osi nai.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru,
"Muru lea mai fai nau uri nau ku toolan-
gainia dee lae siamuru, uri muru ka deea
mai wane ki fuaku."
18 Ma kada nai 'ua guu, keeru ka faasia
furai keeru nai ka tio na 'i seeri, daru ka lea
na 'adaru fainia.
19 Sui, sa Disas nia taa lea tu'uu lau gu
kau, ka suana lau guu sa Demes fainia sa
Dion, roo 'alakwa sa Sebedii ki. Keeru too
gwadaru laona kaa baru nai, ma daru ka
roo 'adaru 'ana kaura lana furai keerua.
20 Ma si kada sa Disas 'e suadaru, nia ka 'aili
keeru lau guu. Keeru daru ka faasia maa
keeru sa Sebedii lao gwa baru nai fainia na
toa ni rao ki, ma ni keeru daru ka lea na
'adaru fai sa Disas.

Sa Disas too 'ana rigitaa fua tari lana anoedoo ta'aa ki
(Luk 4:31-37)

21 Sa Disas fainia waa kwairooi nia ki,
kera dao 'ana maefera 'i Kabaneam. Ma
dao 'afa dani Sabati nai, sa Disas nia ka
lea naa laona beu ni ofu laa nai, ka toolan-
gaidoo naa fua toaa 'oro 'i seeri ki.
22 Si kada kera rongoa doo nai ki nia bae
sulia lelea ka sui, kera daka kwele 'asia
naa 'ana toolangaidoo laa nia, suli kera
da saitomana sa Disas nia toolangaidoo
fainia rigitaa God. Nao si 'uria lau toa
saitoma doo kera ki 'ana taki sa Mosis, ne
da toolangaidoo gwada fainia saitoma doo
lana wane ma rigitaa kera 'i tala 'ada.
23 Ma si kada nai, tii waa nai anoedoo
ta'aa burosia, 'e nii lau gu lao beu ni ofu laa
nai. Ma waa nai ka akwa baita ka bae 'urii,
24 "Disas 'ae! 'Oe na waa 'i Naasaret!
Tee ne 'oi ilia 'ameli nee wala? Alamia
'oe dooria naa faafunui lameli lae 'oto nee!
Nau ku saitomamu gwaku, 'oe na Waa Abu
God ne!"
25 Sa Disas ka ngatafia na anoedoo ta'aa
nai ka 'urii, "'Oe taaro 'amu wala, 'o ruu
mai maa fasi sa wala nena!"
26 Ma na anoedoo ta'aa nai ka ilia sa wala
nai ka akwa baita, ka lelebe baita, sui na
anoedoo ta'aa nai ka lea na fasi sa wala nai.
27 Ma toaa nai da koni 'i seeri ki, daka
kwele 'asia naa, daka ledi kera kwailiu
daka 'urii, "Rowane 'ae, ma tee naa ne
'urii? Ma toolangaidoo laa falu 'ana nee!
Sa wala nee nia bae fainia rigitaa totoo
'ana! Tee ne nia odua anoedoo ta'aa ki, ma
daka roo gu suli bae lana nee!"
28 'I seeri guu, 'ali'ali faarongo lae suli sa
Disas ka talo naa laona bali lolofaa nai 'i
Galilii.

Sa Disas, nia guraa toaa matai 'oro
(Matiu 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Si kada sa Disas fainia sa Demes ma sa
Dion, kera faasia beu ni ofu laa nai, kera
daka lea 'i luma kera sa Saemon fainia sa
'Andru.
30 Kada sa Disas 'e dao naa 'i luma nai,
kera daka faarongo nia, ne 'initai fungo sa
Saemon nia 'e matai 'ana 'a'ako lae, ka tio
gwana 'i luma.
31 Sa Disas lea ka dao siana 'initai nai ka
dau 'i 'abana, ka tataea. Ma na 'a'ako laa

nai ka sui na faasia, ma 'initai nai lea ka rao
fanga na 'ana fuada.
32 Ma dao kada sato 'e suu naa 'i saulafia
'afa dani nai, 'ana sui lana fa dani sabat,
toaa nai ki daka ngalia mai toaa 'oro da
matai ki, ma toaa 'oro anoedoo ta'aa ki
ruufida ki ma daka lea na mai siana sa
Disas.
33 Ma toaa nai 'ana maefera nai daka
koni tiifau na mai maana luma nai.
34 Ma sa Disas ka guraa toaa 'oro matai
nai fasi mataia 'e'ete 'oro kera ki sui gwana.
Ma nia ka taria lau guu anoedoo ta'aa 'oro.
Sui nia ka saea fua anoedoo ta'aa nai ki nao
dasi bae lau, suli kera saitomana sui naa ne
nia 'Alakwa nia God.

Sa Disas, nia toolangaidoo laona bali lolofaa 'i Galilii
(Luk 4:42-44)

35 Sa Disas nia ada 'ua lao 'uubongi ro-
rodoa, ka faasia luma nai nia too ai ka lea
naa uria tii si kula banitai nai, ka foa 'ana 'i
seeri.
36 Ma sa Saemon fainia waa kwaimani
nia ki kera daka nani na uri nia.
37 Ma kada kera dao tona naa, kera daka
bae 'urii fuana, "Toae ki sui gwana da
nanisi 'oe ne wala."
38 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'ana 'urii,
"Kolu lea 'akolu lau uri tai maefera 'e'ete
'ana bali karangi loko ki gwana, uri nau ku
toolangaidoo lau, suli si raoa ne nau ku lea
mai uri ili lana."
39 'Uri nai, sa Disas ka lea 'ana maefera ki
sui gwana laona bali lolofaa 'i Galilii, ma ka
faatalongainia bae lana God laona beu ni
ofu laa kera ki, ma ka taria anoedoo ta'aa
ki faasia toae ki.

Doo kwaibalatana sa Disas fulia ki da konia mai toae ki siana
(Matiu 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 'Uri nai, tii waa furoa nai lau guu ka
lea mai siana sa Disas ka booruru 'i 'aena,
ka amasia ka 'urii, "Lea sa 'oe ala gwamu
faafia, 'oko gura nau fasi uri ku 'akwaa
'aku."
41 Sa Disas 'e manatainia 'asia naa sa
wala nai, ka fale 'aba kau ka dau tona ka
bae 'urii, "Nau ku ala gwaku faafia. Nau ku
faa 'akwaa 'oe uri nonimu ka falu 'ana!"
42 'Ana si kada nai 'ua guu, furo bae ka
sigi na faasia ma nonina ka maafo tiifau
naa.
43 Sa Disas ka bae fifii fua sa wala nai ka
'urii,
44 "Nao 'osi faarongoa 'ua ta waa 'ana
si doo nai ku ilia fuamu nai. Si doo 'oe
ilia 'amu ne, lea kau 'oko faatainia nonimu
siana waa ni foa uri ka iroa, ma 'oko faa
afuafua ni koo lana talea God fuamu 'i
'abada, 'uri bae taki sa Mosis saea mai fua
ili lana. 'I seeri, na waa ni foa ki daka
faamamanea ne nonimu 'e maafo naa." Sa
Disas ka odua sa wala nai ka lea 'ua guu 'asi
kada nai.
45 Ma sui, si kada sa wala nai 'e lea kau,
nia ka ununu na 'ana suli si doo nai fuli 'ani
nia siana toae ki sui gwana. Ma si ununua
nai sa wala nai ka adea toaa 'oro 'asia naa
daka lea mai sia sa Disas ma ka kwaisuusi
'ani nia si ruu gu kau lao maefere nai ki.
'Uri nai, nia ka too ki gwana kau 'i sara ma
toae ki daka lea gwada kau siana ki.

2

Sa Disas, 'e too 'ana rigitaa fua manata luke lana abulo ta'aa lae ki
(Matiu 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Ma 'i burina ta bara fa dani 'e sui, sa
Disas ka oli lau mai uria 'i Kabaneam. Ma
kera daka faarongolado ai saea nia too
gwana 'i luma nai nia 'ita dao kai too ki ai
'ana maefera nai.
2 'Uri nai, toaa 'oro nai ki kera daka koni
lau gu mai siana sa Disas, daka koni lelea
lao luma nai ka fungu naa ma 'i maa boroi
ka fungu naa lau guu. Ma sa Disas ka
faarongo kera naa 'ana bae lana God.
3 Ma si kada nai lau guu, ta fai waa nai ki
daka ngalia mai tii waa 'afumae kwaea nai
daka dao lau gu fainia.
4 Kera daka ilitoi ngali lana kau sa wala
nai siana sa Disas ka 'afitai, suli konia baita
nai kwaisuusi fuada. 'Uri nai guu, kera lea
daka raa 'i fafo lume fainia sa wala nai.
Kera daka tafangia tii malekwadaa baita
'i fafona luma nai daka kosolangainia kau
fainia doo nai nia tio fafona nai, ka koso
kau uri saegano siana sa Disas.
5 Ma si kada sa Disas nia lio filoa faa-
mamane laa kera, nia ka bae 'urii fua waa
'afumae kwaea nai, "Wala 'alakwa nau,
nau ku manata lukea abulo ta'aa laa 'oe ki."
6 Ma si kada nai lau guu, tai waa ni
toolangaidoo ki 'ana taki, kera da nii lau
guu 'i seeri. Ma kera daka manata 'urii,

7 “Si doo 'e abu 'asia naa ne sa wala nee
saea nai. Na wane gwana 'uri nia, 'e 'afitai
ka faorana manata luke lana abulo ta'aa
lae ki. God taifilia gu ne kai manata lukea
abulo ta'aa lae ki. Nia faabolatainia naa fai
God nai!”
8 Ma sui, sa Disas ka saitomana 'ali'ali
'ua guu 'ana manata lada nai, nia ka bae
'urii fuada, “'E nao si diana fua kamolu ka
manata ta'aa 'uri nai suli si doo nai.
9 Tee gu ne walude gwana fua sae lana
fua sa wala nee? Bae lae 'urii fuana, ‘Abulo
ta'aa laa 'oe ki nau ku manata lukea naa,’
ma nao bae lae 'urii fuana, ‘Tatae 'oko
ngalia ifitai 'oe, 'oko fali 'oko lea 'amua?’
10 Nau kwai guraa sa wala nee uri
ka faatainia siamolu ne nau 'Alakwa nia
Wane, ku too 'ana rigitaa fua manata luke
lana abulo ta'aa lae ki seki lao ano nee.”
'Uri nai guu nia ka bae na 'urii fua sa
wala nai 'afumae kwaea nai,
11 “Nau ku saea fuamu, 'o tatae 'oko
ngalia ifitai 'oe, 'oko lea 'amu 'i luma
kamu.”
12 Ma sa wala nai ka tatae, 'ali'ali ka
ngalia ifitai nia, daka suana sui gwada nia
lea na 'ana. Ma kera daka kwele 'asia naa,
daka sae'inito 'ana God, ma daka bae 'urii,
“Doo nao kolu si suai ki 'ua mai ne rowaa!”

Sa Disas, nia 'ailia sa Lifae (Matiu 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Sa Disas ka oli lau ninimana 'osi bae 'i
Galilii. Ma toaa 'oro nai ki daka koni lau
gu mai siana, ma nia ka safali toolangaidoo
siada.
14 Ma si kada nia 'iia kau ninimana 'osi
nai, nia ka suana sa Lifae, na 'alakwa sa
'Alfias. Sa Lifae, nia too 'ana 'i seeri lao si
beu tu'uu ni foli takisi laa nai, suli nia rao
'i seeri. Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O
lea mai buriku.” Ma sa Lifae ka tatae, ma
ka lea na 'ana fainia.

Faarisii ki susubutainia sa Disas fafo fanga kwaimani lae fainia toaa abulo ta'aa ki

15 Ma si kada sa Disas fainia toa kwairooi
nia ki da fanga 'i luma sa Lifae, toaa ni koni
lana malefo 'ana takisi ki fainia tai toaa
abulo ta'aa 'oro ki lau guu, kera da fanga
kwaimani 'i seeri fainia. Toaa 'e'ete 'oro ne
da kwairooi naa fainia sa Disas 'ana si kada
nai.
16 Tai Faarisii* ki ni toolangaidoo lae 'ana
taki sa Mosis, kera daka suana naa sa Disas
nia fanga kwaimani fainia toa abulo ta'aa
nai ki fainia toa ni koni lana malefo 'ana
takisi ki. 'Uri nai guu, Faarisii ki daka bae
'urii fua toa kwairooi sa Disas ki, “Nia nao
si too fua nia ka fanga kwaimani fainia
toaa da abulo ta'aa 'urii ki ne.”
17 Ma kada sa Disas nia rongoa si doo nai,
nia ka bae 'urii fuada, “Waa ne too diana
gwana doo nao si kwai 'atoi guu 'ana waa
ni kwai gurai lae ne. Waa ne matai ne nia
kwai 'atoi 'ana waa ni kwai gurai lae uri ka
gura nia. Nau nao kwasi lea lau mai uri
toaa da 'o'olo naa ne. Toaa abulo ta'aa ki
lau 'ana ne nau ku lea mai uri kera.”

Si ledi laa suli abufanga lae (Matiu 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 'Ana tii si kada, tai toa kwairooi sa
Dion waa ni faasiuabu fainia toa kwairooi
Faarisii ki, kera da too ni abufanga laa 'ada.
Ma tai waa daka lea mai daka bae 'urii fua
sa Disas, “Toa kwairooi sa Dion ki fainia
toa kwairooi Faarisii ki, kera da abufanga
'ada. Nia nao si too fua toa kwairooi 'oe ki
ka nao dasi abufanga gu 'urii.”
19 Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, “Nia
nao si walude fua ruana nia ki fungao daka
abufanga gwada 'ana si kada ne nia 'e too
kwaimani gwana fai kera 'ana lumae, ma
kera daka too ni ele lae 'ada fainia.
20 Sui ta, nia kai dao 'ana tii fa sato ne
totoo kera kai talaia naa fungao nai faasia
ruana nia nai ki ai. Ma 'ana si kada nai
kera kai talaia fungao faasi kera ai ne kera
kai abufanga. Doo ne adea guu, nia nao
si bobola fainia toa kwairooi nau ki kera
daka abufanga kada ne nau ku too 'ua
gwaku fai kera nee.”
21 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, “Wane ki
'afitai daka ngalia siina maku falu uri tai
lana faafia si malesufua 'ana maku kwali
naa. Lelea kera ade 'uri nai, tara si kada
kera taufia sii maku falu nai ma ka lugu,
nia kai lafu lau gwana fasi malesufua nai.
Aia, ma si malesufua nai kai reba ka talua
lau fua 'i nao.
22 Ka 'uri nai lau guu, wane ki 'afitai
daka ongia waen falu fua laona kufidoo
kwali. Lelea kera ade 'uri nai, tara si kada
na waen falu nai 'e bila ma ka ngingisula

* **2:16** Ta fiiwane 'ana Diu ki ne kera manata baita suli roo lae suli taki sa Mosis nia kedaa fainia lau guu toolangaidoo laa kera ki tala'ada.

mai, nia kai fogea kufidoo kwali nai. Ma
na waen nai ka kistai ma na kufidoo nai
boroi ka ta'aa naa. Doo ne adea guu, na
waen falu daka ongia lau guu laona kufi-
doo falu."

Sa Disas too 'ana rigitaa fua 'inito lae faafia na Sabat
(Matiu 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 'Ana tii fa dani Sabat, sa Disas fainia
toa kwairooi nia ki, kera lea suli taala nai 'e
liu laona ola wiiti nai. Kada kera liu laona
ola nai, toa kwairooi nia ki kera daka falia
fungi wiiti ki daka dau 'ana 'ani lana kau.
24 Ma na Faarisii ki daka liotoi, ma daka
bae 'urii fua sa Disas, "Nee wala, ma tee ne
adea toa 'oe nee daka ilia si doo 'e abu 'afa
dani Sabat nee? Kamolu 'oia naa taki sa
Mosis ne, molu ka falia wiiti nee 'ana Sabat
nee!"
25-26 Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii,
"Kamolu teemainia Buka Abu, molu ka
liotoi gwamolu si doo bae sa Defet nia ilia
otofana si kada sa 'Abiata nia foa ni gwau.
Sa Defet fainia toa bae kera lea kwaimani
bae, kera fiolo 'asia naa, ka nao naa tasi
fanga 'ada. Ma nia ka ruu lao beu God, ma
waa foa ni gwau bae ka faa mai beret bae
abutai lana talea God fuana. Ma sa Defet
fainia toa nia nai ki liu daka 'ania. Na taki
kolu 'e saea fua taifilia gu waa ni foa ki ne
nia mola fua daka 'ania beret nai. Ma sui
boroi ka nao kolu si liotoi gu laona Buka
Abu ne God nia ka 'abe kera faafia si doo
nai." ✡
27 Sui sa Disas ka bae lau gu 'urii fuana
Faarisii ki, "God nia faa mai fa dani ni
momola lae uri ka 'adomia wane. Ka nao
nia si faa lau mai fa dani nai uri kulufi lana
wane ka laeororo 'i farana.
28 Suli ni nau 'Alakwa nia Wane, nau ku
too 'ana rigitaa fua sae lana doo ni ili lana
'ana Sabat."

3

Faarisii ki da bae ofu uri saumaeli lana sa Disas
(Matiu 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 Tii si kada lau guu, sa Disas nia lea kau
lao beu ni ofu laa nai, ma tii waa 'abana
mae ka nii lau gu 'i seeri.
2 Faarisii ki kera daka nii lau gu 'i seeri,
ma kera daka folo gwada uria ade lea sa
Disas ka guraa sa wala nai 'afa dani Sabat
nai. Lelea sa Disas nia ili 'uri nai naa, kera
daka bae lao maana fai 'oi lana taki God
sulia fa dani Sabat.
3 Ma sa Disas ka bae 'urii fua waa 'abana
mae nai, "Tatae, lea mai 'oko uu 'i seeki
maana toaa nee tiifau."
4 Sui sa Disas ka ledia Faarisii ki ka 'urii,
"Tee ne taki kolu 'e faolomainia fua kolu ka
ilia 'afa dani Sabat? Fua ili lana doo diane
ki, ma nao ili lana doo ta'aa ki? Fua faa-
mauri lana wane, ma nao saumaeli lana
wane?"
Ma sui kera ka nao dasi saea guu tasi doo.
5 Sa Disas ka lio rakesasu fuada kwailiu
ma manata lana ka 'asia siada, suli lioda
'e sadi ka nao dasi manatainia guu waa
'abana mae nai. Sui, nia ka bae 'urii fua sa
wala nai, "Tagaa kau 'abamu." Ma nia ka
tagaa 'abana, ma 'i seeri na 'abana ka diana
lau gwana.
6 'Uri nai guu Faarisii ki kera daka ruu
kau 'i maa, ma daka bae ofu na fainia toa
sa Herod* ki, ma kera daka manata naa uri
tasi ade laa tee ne kera kai ilia uri saumaeli
lana sa Disas.

Toaa 'oro da lea mai siana sa Disas

7-8 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki,
kera faasia konia nai, daka lea na kau uria
maana 'osi 'i Galilii. Ma na toaa 'oro nai ki
daka lea lau guu 'i burida. Toaa nai da lea
ki mai fasi bali lolofaa 'i Galilii fainia 'i Diu-
dia ma 'Idumea, ma bali lolofaa 'i tae lana
sato 'ana bali loo mai 'ana kafo 'i Diodan.
Ma ta bali kera daka lea mai fasi maefera
baita 'i Durusalem. Ta bali lau guu daka lea
mai fasi maefere ki karangia fakali 'i Taea
fainia maefera baita 'i Saedon. Na toaa 'oro
nai, da lea mai siana sa Disas, suli kera da
rongoa mai doo baita 'oro ne nia ilia ki.
9 Na konia nai ka baita 'asia naa, lelea sa
Disas ka saea naa fuana toa kwairooi nia ki
uri daka ade akau 'ana ta kaa baru fuana,
uri konia nai ka nao si bebesi nia 'asia naa.
10 Nia 'e guraa sui na mai toaa 'oro ki.
Doo ne adea guu, toaa 'oro matai nai daka
suumai kera mai siana uri daka samo toi
nonina uri kera daka 'akwaa.
11 Ma toaa ne anoedoo ta'aa ki burosi
kera ki, lelea kera suana boroi kau sa Disas,
kera daka 'asi kera daka booruru na 'i
saegano 'i maana, daka 'ai na kau 'urii
fuana, "'Oe naa ne 'Alakwa nia God!"

✡ **2:25-26** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9 * **3:6** *Fikui wane sa Herod:* Nia tai toa Diu ki ne kera dooria sa Herod fainia wane nia kera kai baita fuada.

12 Sui boroi, sa Disas nia ka luia anoedoo
ta'aa nai ki, nao kera dasi faarongoa lau ta
waa suli nia.

Sa Disas nia filia akwala ma roo waa kwairooi nia ki
(Matiu 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Sui, sa Disas ka raa gwauna fa uo nai,
ka 'ailia kau toa nai fua rao lae fainia. Kera
daka lea na kau siana,
14 nia ka filia naa akwala ma roo waa nai
ki. Nia ka 'aili kera naa 'ana 'aboosol ki. Ma
nia ka bae 'urii fuada, "Nau ku fili kamolu
uri molu ka too kwaimani fai nau, ma nau
ku odu kamolu fua toolangai lana bae lana
God fua toae ki.
15 Ma ni kamolu, molu kai too 'ana rigi-
taa fua tari lana anoedoo ta'aa ki."
16 Iuka, na satana akwala ma roo waa
nai ki nia filida ne: sa Saemon (sa Disas
faasatanaa 'ana sa Bita),
17 sa Demes fainia sa Dion roo 'alakwa sa
Sebedii ki (ne sa Disas nia 'aili keeru 'ana
"Boneges ki" toolangainia waa da 'ali'ali
uri rakesasue mala kwakwange ki).
18 Sa 'Andru, sa Filib, sa Baatolomiu, sa
Matiu, sa Toomas, sa Demes 'alakwa sa
'Alfias, sa Tadeas, sa Saemon (ta waa 'ana
toaa Diu bae kera dooria tari lana toaa 'i
Rom fasi 'Israel).
19 Ma sa Diudas 'Iskariot waa bae lelea
kau ka 'olamae lana sa Disas fua malimae.

Rigitaa sa Disas fafo Saetan
(Matiu 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

20 Sui, sa Disas oli mai ka dao lau guu
laona luma bae nia kai dao walude ki ai
bae. Ma toaa nai ki daka koni ka 'oro lau
gu mai, lelea sa Disas fainia toa kwairooi
nia ki ka nao dasi too na 'ana tasi kada fua
fanga lae boroi.
21 Ma kada toolana ki da rongo nia 'uri
nai, kera daka lea kau siana uri oli lae mai
fainia uri 'i fera, suli kera rongoa da bae
'urii suli nia, "Nia oewanea 'asia naa wala."
22 Ma tai waa toolangaidoo 'ana taki sa
Mosis ne da lea mai fasi 'i Durusalem daka
bae 'urii, "Sa Disas nia taria gwana anoe-
doo ta'aa ki 'ana rigitaa Saetan, na anoedoo
gwaungai kera anoedoo ta'aa ki ne."†
23 'Uri nai, sa Disas ka 'ailia mai toae ki ka
bae 'urii fuada 'ana tarifula lae, "Sa Saetan
nia 'afitai ka taria lau anoedoo ta'aa ki fasi
waa nia ki tala'ana.
24 Nia talafana bae, lea toaa lao ta tii
maefera baita gwana kera alasi kera daka
firu lau gwada 'i tala 'ada, maefera nai kai
tagabola 'afitai ka too lau.
25 Ma lelea ta bara waiwelana da firu lau
gwada 'i tala'ada, bara waiwelana nai kai
tagabola 'afitai ka too lau.
26 Talafana guu doo ne kai fuli fua sa
Saetan nai, lelea nia taria anoedoo ta'aa ki.
Na tooa nia kai 'asia ma rigitaa nia kai sui."
27 Sui, sa Disas ka bae lau guu suli tii
tarifulaa, ka 'urii, "Waa ne lea kau ka ru-
ufia beu nia fa ramo ma ka daua, ka kani
faafi nia sui ka ngalia 'okodoo nia ki tiifau
faasi nia, nia ne 'e tetede ka talua fa ramo
nai. Suli, lelea nia nao si tetede guu, nia
'afitai ka ilia si doo nai 'ana waa ramo nai.
Talafana lau gu doo ne fuli 'ana tari lana
anoedoo ta'aa ki nai. Waa ne taria anoedoo
ta'aa ki, nia ne rigitaa ka talua sa Saetan.
28 "Si doo mamana nau ku saea fuamolu
'e 'urii, na abulo ta'aa lae ki ma bae ta'aa lae
ki sui gwana talea God ne wane 'e ilia, God
kai manata lukea gwana.
29 Aia, ma bae ta'aa lae talea Anoedoo
Abu gu ne God nia 'afitai ka manata lukea,
suli nia ne si abulo ta'aa laa ne totoo si sui."
30 Sa Disas nia bae 'uri nai, suli na waa
toolangaidoo ki 'ana taki, kera saea naa nia
'e too 'ana anoedoo ta'ae.

Toa mamana sa Disas ki kera ade suli God
(Matiu 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Ma 'i burina doo nai ki, gaa nia fai
toolana sa Disas ki, kera daka dao naa. Ma
daka uu gwada kau 'i maa, daka kwaiodui
kau uri sa Disas.
32 Na toaa 'oro 'asia naa ne kera koni
kalia sa Disas. Ma kera daka bae kau 'uri
fuana, "Gaa 'oe fai toolamu ki kera da nii
maa. Kera da nani uri 'oe."
33 Sa Disas 'e ledi kera ka 'urii, "Tii kera
ne gaa mamana nau ki fai toolaku ki ma-
mana?"
34 'I seeri nia ka lio kau uri toaa 'oro nai
da koni kali nia ka bae 'urii, "Gaa mamana
nau ki fai toolaku ki mamana gu ne!
35 Suli, tii gwana ne nia ilia doori lana
God, nia 'ana ne toolaku, ma waiwane nau,
ma gaa nau."

† **3:22** Ta sata lau guu 'ana sa Saetan ne sa Belsibul.

4

Na tarifulaa suli waa afusia migana doo ni fasi lana ki lao ola nia
(Matiu 13:1-9; Luk 8:19-21)

1 'Ana tii si kada lau gu sa Disas nia toolangaidoo 'i ninimana 'osi 'i Galilii, ma toaa 'oro nai ki daka koni lau gu mai siana. Nia ka raa ka gooru mai laona kaa baru nai sui daka 'idu tu'uu kau ai 'i matakwa, ma na konia nai kera daka uu kau 'i sara.
2 Ma sa Disas ka toolangainia doo 'oro ki 'ana tarifulaa ki fuada ma ka bae 'urii,
3 "Molu fafurongo fasi! Totoo ta tii waa nia lea ka afusia migana wiiti laona ola nia.
4 Ma si kada nia afusia migana wiiti nai, tai miga doo daka 'asi kera naa suli taale lao ole. Ma na saaro ki kera daka lofo mai daka 'ani tiifau 'anida.
5 Ma tai miga doo daka 'asida lao si kula 'e faula, ne si saegano 'e nao si ububua guu. Ma kera daka bulao 'ali'ali gwada, suli si saegano nai 'e nao si ububua.
6 Ma kada sato 'e tae mai ka satofia wiiti ne tagwasu ki, kera daka kuku lau gwada, suli lalida nao si koso si lea tau guu.
7 Ma tai miga doo lau kera daka 'asida 'i matangana lalano kwakware ki, ma lalano nai ki daka nuku na 'ada faafida, ma kera ka nao dasi fungu naa.
8 Aia ma tai miga doo lau, kera daka 'asida laona si saegano diane. Ma kera daka bulao daka tae diana, ma daka fungu diana. Tai doo, kera daka fungu 'ana olu taafuli fungidoo ki, ma tai doo daka fungu 'ana ono taafuli fungidoo ki, ma tai doo lau kera daka fungu 'ana tii talanga fungidoo ki fatai."
9 Ma 'ana 'isi lana ununua nai sa Disas ka bae 'urii, "'Oe waa ne 'o too gu 'amu 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

Si doo ne adea sa Disas ka bae 'ana tarifulaa ki
(Matiu 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Si kada sa Disas nia safa too 'ana taifilia fasi konia bae, na akwala ma roo waa kwairooi nia baki fainia toaa nai da too kwaimani ki lau gu fainia, da lea mai daka dao siana. Ma kera daka ledia uri nia ka faarongo folaa 'ana malutana tarifulaa baki siada.
11 Ma nia 'e luu kera ka bae 'urii, "'Ana kada 'i nao, God nao si faatai folaa gu mai 'ana 'inito laa tee ne nia kai ilia fua toaa nia ki. Ma sui 'i tari'ina, nia ka faatai folaa naa 'ana doo nai ki siamolu. Ma sui boroi 'ana, na toaa neki sui gwana 'i sara nia nao si ade gu 'uri nai fuada. Na toaa neki sui gwana 'i sara, nau kwai bae gwaku 'ana tarifulaa ki fuada,
12 uri
'Kera daka lilio, ma daka lilio boroi, 'afitai kera daka liotoi guu si doo ne God nia ilia fuada.
Ma kera daka gwalinge, ma daka gwalinge boroi, 'afitai kera daka filoa guu si doo ne God 'e faarongo kera ai.
Suli ade lea kera liotoi, ma daka filoa, ma daka bulasi mai talea God, ma nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki.' " ✡

Sa Disas 'inifitaa tarifulaa sulia waa afusia migana doo ni fasi lana ki lao ola nia
(Matiu 13:18-23; Luk 8:11-15)

13 'Uri nai sa Disas ka ledi 'urii ada, "Kamolu, nao molu si filoa guu malutana tarifulaa nee nai? Lelea nao molu si filoa guu malutana tarifulaa nee 'urii, ma nia 'afitai uri molu ka filoa malutana tarifulaa ki nai!
14 Na waa bae nia afusia miga doo baki lao ole, nia talafana waa ni afusi lana bae lana God naa bae.
15 Ma na toaa neki kera da rongoa bae lana God, kera mala 'ada si kada miga doo ni fasi lana ki da 'asida suli taale lao ole. Suli si kada kera da rongoa 'ua gu si baea nai, sa Saetan nia lea mai ka laua lau gwana bae lana God faasi kera.
16 Ma ta bali toaa lau guu kera daka mala gwada si kada tai miga wiiti da 'asida laona si kula 'e faula. Si kada kera da rongoa bae lana God, kera 'ali'ali daka ngalia, ma daka noni sasala 'asia na sulia.
17 Ma sui ta, bae lana God 'e nao si lea koso guu laona mauri lada. Nia ne fi-itooa kera ki ka mauri gwana sulia si kada kukuru. Ma si kada kera dao toi 'afitaie ma nonifiie ki faafia si faarongoa diana nai, kera 'ali'ali daka luka na 'ada 'ana bae lana God.
18 Ma ta bali 'ana toae lau guu, kera daka mala 'ada si kada miga wiiti ki da 'asida 'i

✡ **4:12** 'Aesaea 6:9-10

matangana lalano kwakware ki. Kera da
rongoa guu bae lana God,
19 ma sui manata lada ka 'abarua 'ana
sulia doo ki lao tooa kera ki ma suli malefo.
Ma doo nai ki ka mala 'ana lalano kwak-
ware ki ne da buru faafia bae lana God lao
mangoda ma ka nao dasi tatala guu, ma
daka ulu'atoa gwada.
20 Ma ta bali 'ana toae lau guu kera daka
mala 'ana si kada miga wiiti ki da 'asida
laona si saegano diane. Kera da rongoa
bae lana God daka roo na sulia, ma kera
daka faatainia tooa 'o'olo, daka mala 'ana
si kada wiiti nia fungu diana. Ne tai wiiti
'ani kera daka fungu 'ana olu taafuli fungi-
doo ki, ma tai doo, ono taafuli fungidoo ki,
ma tai doo lau, tii talanga fungidoo ki."

Toolangai lana malutana 'initoaa God
(Luk 8:16-18)

21 'Uri nai guu sa Disas ka bae lau 'urii
fuada, "Na laet, lea kera dao fainia, 'afitai
daka saufinia lau farana ta kufidoo ma nao
farana ifitai. Kera dai faagoorungainia ka
tio folaa naa fulina 'i langi.
22 Doo ne adea guu, doo neki da tio
saufini ki totoo dai tio folaa, ma doo tio
agwa ki totoo dai tio faatai.
23 'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu uri
rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko
rongo diana ai."
24 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Molu ka manata diana suli doo ne molu
rongoa ki. God kai fale tatakwai 'ana liotoo
lae fuamolu, lelea kamolu roo sulia na doo
neki nau ku toolangainida siamolu.
25 Waa ne dao toi sui naa tasi folaa
laa tu'uu suli 'initoaa God, God kai lado
gwauna lau fuana. Aia, ma waa ne nao si
roo sulia na doo neki nau ku toolangainida
siana, sui boroi 'ana ta kasi folaa laa tu'uu
suli 'initoaa God ne nia too ai, God kai
olitainia gwana faasia."

Tarifulaa suli miga doo da fasia too lea ka maua

26 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada, "Na
'initoaa God nia rao mala migana doo ni
fasi lana ki ne tii waa 'e afusia lao ola nia.
27 Si kada burina nia afusia ka sui, nia
maleu ki 'ana 'afa rodo ki ma lelea dani mai
nia lea ka liliu lau gwana. Nia ka nao si
filoa lau gwana malutana na migana doo
nai ki da bulao daka tae mai 'utaa. Ma
sui boroi 'ana kera daka tala tae gwada 'i
tala'ada.
28 Na saegano 'ana ne falea mauria fua
migana doo nai ki lelea daka baita, ma
daka fungu 'ana fungidoo ki. Na 'initodoe
ki kera safali tae fasi mai 'i nao, sui guu
na 'abada ki. Sui guu, na takadoe ki daka
olongai. Sui guu, daka fufuala naa. Ma ka
lea na 'uri nai suli, lelea daka maua.
29 Ma si kada fungina doo nai ki kera
maua guu, sa wala nai 'ali'ali lea ka sikilia
naa fungidoe ki, suli 'e dao naa 'ana si kada
da maua fua daka falia ki."

'Initoaa God, safali lana tu'uu gwana, sui boroi totoo kai 'etengaa faanoe
(Matiu 13:31-32,34; Luk 13:18-19)

30 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Tii si
doo kolu kai saea 'e rao lau guu mala rao
lana 'initoaa God, ma nao tii si tarifulaa uri
kolu ka faabolatainia lau guu sulia rao lana
'initoaa God, nau kwai unu kau sulia.
31 Nia 'e rao 'ana mala migana mastad.
Migana mastad 'e tu'uu 'isi ka talua migana
doo ni fasi lana ki ne waa ki fasia lao
saegano.
32 Sui boroi 'ana, kada kera da fasia miga
doo nai, nia ka tae lelea ka alua 'ai baita
ne talua sui guu doo neki da fasia ka tae ki
lao ole. Ma na sarana ki daka baita, daka
bobola fainia lea doo saaro 'i mamangaa ki
boroi daka saungainia gwada na 'oikakada
kera ki gwauna."
33 Sa Disas ka bae fuana toaa nai 'ana
tarifulaa 'oro ki 'uri nai lau guu 'ana sae
lana doo neki bobola fainia kera daka sait-
omana ki.
34 Ma nia ka bae sui gu fuada 'ana tarifu-
laa ki. Ma sui, si kada nia fai toa kwairooi
nia ki da too 'ada taifili kera, nia ka bae
folaa gwana sulia doo nai ki fuada tasi doo
si ore naa.

Sa Disas nia too 'ana rigitaa talua koburu
(Matiu 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Nia saulafia naa 'ana fa dani nai, sa
Disas nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi
nia ki, "Kolu toofolo 'akolu uria bali 'osi
lobae."
36 Kera daka faasia na konia nai 'i seeri,
ma daka lea na fainia sa Disas lao baru nai.
Tai baru ki lau guu da dau gwada 'i seeri.

37 Ma na koburu baita nai ka tatae, na
nanafo ka magara fua lao baru nai, ma
karangi kai kuruu naa.
38 Ma sa Disas, nia tio ka boogwau 'ana
bilo nai ka maleu gwana 'i burina kau baru
nai. Ma na toa kwairooi nia ki daka faa
adaa, ma kera daka bae 'urii, "Aofia 'ae, 'oe
doo nao si 'oga 'oe gu 'ua nee wala. Kolu
karangi mae ne!"
39 Ma sa Disas ka tatae, ma ka ngatafia na
koburu nai ka 'urii, "'O enoeno 'amu!" Ma
nia ka bae lau gu 'urii fuana nanafo nai, "'O
enoeno 'amu!" 'Uri nai guu, na koburu nai
ka enoeno naa, ma ka folaa naa fua lao 'osi
nai.
40 Ma nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi
nia ki, "Tee ne adea molu ka mau? Nau
ku liotoi na fiitooa kamolu 'ani nau 'e tu'uu
gwana."
41 Ma kera daka mau ka ta'aa naa, ma
daka ledi kera kwailiu daka 'urii, "Waa tee
naa nee rowane? Tee na koburu fainia
nanafo nee boroi ma daka ade gwada sulia
bae lana!"

5

Sa Disas nia guraa tii waa anoedoo ta'aa burosia
(Matiu 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, da
toofolo 'ana 'osi 'i Galilii, daka dao 'ana bali
'osi 'ana lolofaa 'i Gerasa.
2 Ma si kada sa Disas nia koso fasi baru,
tii waa nai anoedoo ta'aa 'e burosia ma ka
too mai lao likwafau ni alu wane mae lae
ki ka lea mai siana.
3 Waa nai, 'e too gwana lao likwafau nai
ki, ka nao ta waa ne bobola fainia ka kani
nia 'ana ta seni ngasi boroi.
4 'Ana kada 'oro, kera da kani faafia boroi
'abana fainia 'aena ki 'ana seni ngasi ki, nia
ka muusida gwana. Ma ka muusia gwana
seni da kania 'ana 'aena ki. Ma ka nao ta
waa si bobola na fai dau lana.
5 Ma nia ka dau gwana 'ana liu lae
matangana likwafau ni alu wane mae nai
ki ma 'obaraoa nai ki, ma ka dau gwana
'ana furi maala lae 'ana nonina 'i tala'ana
ma kokoo tikwa lae uri rodo ma dani.
6 Ma si kada nia dao tau gwana mai ka
suana mai sa Disas, nia lae 'ali'ali mai dao
ka booruru naa 'i maa 'aena.
7-8 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe
anoedoo ta'aa nee, 'o lea 'amu fasi sa wala
nee."
Nia ka kokoo baita ka bae 'urii, "Disas,
'Alakwa nia God ne baita 'ana doo ki sui.
Tee ne 'oe doori ilia 'ani nau? Nau ku
amasi 'oe 'ana satana God, nao 'osi falea lau
kwakwaea fuaku!"
9 Sui sa Disas ka ledia ka 'urii, "Satamu sa
tii?"
Ma nia luua ka 'urii, "Sa Omea baita, suli
meli 'oro 'asia naa."
10 Ma na anoedoo ta'aa nai ka radi kali sa
Disas fua nao si odu nia lau fasi bali lolofaa
nai.
11 Ma na ferae boso fualangaa nai da
fanga gwada babarana 'obaraoa nai 'i seeri
'ana si kada nai lau guu.
12 Ma na anoedoo ta'aa nai ki, daka radi
kali sa Disas daka 'urii, "'O odu kameli
'amu uri lao boso loko ki."
13 Ma sa Disas ka faolomainida, ma na
anoedoo ta'aa nai ki daka lea 'i maa fasi
waa nai, ma daka lea laona talae boso nai
sui guu. Ma na ferae boso nai, na roo tooni
boso ki fatai, kera daka lae 'ali'ali naa suli
'obaraoa nai daka lofo lao 'osi nai, ma daka
kuu daka mae naa.
14 Toaa ne da sangonia boso nai ki, kera
daka lae 'ali'ali naa uri fera ma lao si bali
lolofaa nai sui gwana uri faarongo lae 'ana
si doo nai. Ma na toaa 'oro nai ki daka lea
na mai uri suai lae doo nai 'e fuli nai.
15 Ma si kada kera dao daka suana sa
Disas, kera daka suana lau gu waa bae
anoedoo ta'aa 'oro baki da burosia mai 'e
nii gwana 'i seeri, ma ka manataa ka ofi
naa. Ma na toaa nai daka mau lau gwada,
ma daka kwele 'asia naa.
16 Ma na toaa ne kera suana si doo nai
'e fuli mai, kera daka unu sulia waa nai
anoedoo ta'aa burosia mai nai fua toaa nai
ki. Ma kera daka unu lau gu sulia si doo ne
fuli 'ana boso nai ki.
17 Ma burina, toaa nai daka odua sa Disas
uri ka lea 'ana fasi bali lolofaa nai.
18 Ma kada sa Disas nia raa naa laona
baru, na waa bae anoedoo ta'aa baki da
burosia bae, ka radi kali naa sa Disas uri ka
lea na 'ana fainia.
19 Ma sui sa Disas ka nao si faolomainia,
ma ka bae 'ana 'urii fuana, "'Oe oli siana
toaa 'oe 'i fera kamu, 'oko faarongo kera ti-
ifau 'ana si doo diana neki God nia ilia mai
fuamu, ne nia 'e faatainia na kwai'ofeia
baita nia fuamu."

20 Ma sa wala nai ka oli 'i fera kera,
ka faarongoa toae ki sui gwana 'ana bali
lolofaa nai 'i Dikabolis 'ana doo baita nai
sa Disas ilia fuana. Ma na toaa nai ki daka
kwele 'asia naa.

Sa Disas 'e rigita talua mataia fainia maea
(Matiu 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Sa Disas nia toofolo uria ta bali 'osi lau.
Ma si kada nia dao 'ana bali nai, toaa 'oro
nai daka koni na mai kali nia.
22 Ma tii waa ne dao lau guu laona konia
nai, satana sa Daeras. Sa Daeras, nia na
waa gwaungai 'ana beu ni ofu laa kera 'i
seeri. Ma si kada 'e dao ka suana sa Disas,
nia ka booruru 'i maana 'aena,
23 ka amasia ka bae 'urii, "Kaa saari nau
'e nao si diana naa ka tio na uri mae lana.
'Oe lea fasi mai, 'oko alu 'aba faafia, uri ka
'akwaa ma ka mauri 'ana."
24 Sa Disas ka lea na fainia. Ma na konia
baita nai kera daka lea lau gu 'i burina, ma
daka 'oro daka kwaisangirii guu.
25 Ma 'uri nai, tii 'initai nai 'abusure
saungi nia mai suli tii taafuli fa ngali ma
roo fa ngali sarenga ki ka sui naa, ka nii lau
guu 'i seeri.
26 Nia 'e nonifii 'asia naa ma ka faafunuia
sui na mai malefo nia ki fua waa kwai
gurai 'oro, ma sui too lana ka nao si diana
guu, ma doo nai ka ta'aa ka tetede na faafi
nia.
27 Ma si kada nia rongoa da bae suli sa
Disas, nia ka kali mai 'i burina lao 'oroa nai,
ka samo toi si kula 'ana maku tikwa nia nai.
28 Manata lana wela keni nai 'e 'urii,
"Nau saku samo toi boroi 'aku maku nia
loko, nau ku 'akwaa naa ne."
29 Ma si kada nia samo toi maku sa Disas,
'ali'ali 'ua guu na 'abusura nai ka lalanga
naa. Ma nia ka toomatafana mataia nia 'e
sui naa.
30 Ma si kada nai 'ua guu, sa Disas ka
toomatafana lau guu tetedea nia fua guraa
lana mataia ki 'e lea kau faasi nia. Ma nia
ka abulo ka ledi 'urii matangana konia nai,
"Tii bae samo tona kau maku nau?"
31 Na toa kwairooi nia ki da luu nia daka
'urii, "Tee 'oe liotoi gwamu toaa 'oro ne da
beresi 'oe nee! Doo 'o ledi boroi suli waa ne
samotomu ma 'afitai 'oko dao tona naa ne!"
32 Sui boroi sa Disas ka lio kwailiu gwana
uri sua lana tii bae dau tona kau.
33 Aia, ma wela keni bae nia 'e saitomana
si doo bae fuli 'ani nia, ma nia ka mau lau
gwana ma ka fali lelebe mai ka booruru
naa 'i maa 'aena sa Disas. Ma nia ka faaron-
goa naa 'ana si doo nai nia ilia nai.
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Wela
keni nee 'ae, ni 'oe 'o 'akwaa naa nai, suli
na faamamane laa 'oe. Manata lamu ka
enoeno 'ana, oli 'oko lea 'amu. Ma 'oko
'akwaa naa ka oli 'alaa fasi mataia 'oe nee."
35 Ma kada sa Disas nia bae 'ua gwana
'uri nai, tai waa da too mai luma sa Daeras,
daka dao lau gu mai, ma kera daka bae
'urii fua sa Daeras, "Saari 'oe nia mae na
mai. Nao 'osi faa 'abaruaa gwamu waa ni
toolangaidoo."
36 Ma sa Disas ka faia si baea nai toa
nai da saea, nia ka bae 'ana 'urii fua sa
Daeras, "Nao 'osi mau lau. 'O faamamane
nau 'amu."
37 Ma sa Disas ka talaia guu taifilia sa
Bita, sa Demes, ma sa Dion daka lea fainia.
Ma ka nao si faolomainia ta waa lau kau
uri lea lae fainia.
38 Si kada kera dao 'i luma sa Daeras, sa
Disas ka rongoa gwela angiangia ma na
alifeo laa baita tasa nai.
39 Ma nia ka ruu kau, ka bae 'urii fuada,
"Tee ne adea molu angi molu ka isisigwau
na 'urii? Wela nee nao si mae lau ne, nia 'e
maleu gwana ne."
40 Ma kera daka waela 'ada 'ana sa Disas.
Sui sa Disas ka odua toaa nai tiifau daka lea
na 'i maa, ma nia ka talaia kau maa nia fai
gaa nia wela keni nai, ma na toa kwairooi
nia ki daka lea kwaimani lau gu kau fainia
'i luma, kula wela keni nai 'e nii ai.
41 Ma nia ka rao 'uri 'abana wela keni
nai, ma ka bae 'urii fuana, *"Talita kom!"*
Toolangai lana 'urii, "Kaa saari nee 'ae, ku
saea fuamu, 'o tatae 'i langi!"
42 Ma 'ana si kada nai 'ua guu kaa wela
keni nai ka tatae ka uu, ma ka fali na kau.
Na wela keni nai 'e baita ka dao naa 'ana
tii taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga
ki. Ma toaa nai ki daka kwele 'asia naa 'ana
doo nai.
43 Ma sui, sa Disas ka lui fifii ai, uri nao
kera dasi faarongoa lau ta waa 'ana si doo
nai. Sui, sa Disas ka saea naa kera daka faa
'ana tasi fanga ka 'ani.

6

Na toaa 'i Naasaret da susubutainia sa Disas
(Matiu 13:53-58; Luk 4:16-30)

1 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki kera
faasia 'i seeri, daka lea lau uri maefera nia
bae 'ua guu 'i Naasaret.
2 Kera too lelea ka dao naa 'afa dani
Sabat, nia ka safali toolangaidoo naa laona
beu ni ofu laa kera nai. Ma toaa 'oro nai da
fafurongo nia, kera daka kwele 'asia naa
'ani nia. Ma daka ledi 'urii, "Rigitaa sa tii
faa fatai 'ana fua sa wala nee ne nia toolan-
gaidoo ai ma ka ilia 'ana doo kwaibalatana
neki nee?
3 Sa wala nee, waa bae kolu saitoma
diana gwakolu 'ani nia ne. Tee sa nia kaa
waa bae ni saungai luma gwana nee! Gaa
nia gu ne ni Meri nee. Ma nia toolana sa
Demes, ma sa Diosef, ma sa Diudas, ma sa
Saemon gwana ne. Waiwane nia ki gu ne
kolu too kwaimani gwakolu 'i seki nee!" Si
manata laa nai 'e adea kera daka ote kera
manata fifii gu 'ani nia.
4 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Na waa
ne brofet, toaa 'ana maefera 'e'ete neki da
sae'inito 'ani nia lelea ka sui, taifilia toaa
'ana maefera nia tala'ana gu ne 'afitai daka
manata fifii gu 'ani nia."
5 Ma ka nao si bobola na fua sa Disas uri
ka ilia lau tai doo kwaibalatana 'oro 'i seeri.
Si doo nia ilia gwana ne nia alu 'aba faafia
ta bara waa 'ana toaa da matai ki ma nia ka
faa 'akwaa kera.
6 Ma nia ka kwele 'asia naa 'ani kera ne
nao dasi manata faamamane.

Sa Disas nia odua 'aboosol ki (Matiu 10:5-15; Luk 9:1-6)

'Uri nai sa Disas nia ka lea 'ana mae-
fera ki kakalia 'i seeri, ma ka toolangaidoo
fuana wane ki.
7 Nia ka 'ai uria na akwala ma roo wane
'ana waa kwairooi nia ki siana, ma nia
ka falea naa rigitaa fuada uri tari lana na
anoedoo ta'aa ki, ma ka odu kera tiifau
daka lea too roo waa.
8 Ma sa Disas ka bae fifii fuada ka 'urii,
"Nao kamolu si ngalia ta doo fai kamolu
'ana leaa nee, taifilia fa kubau guu ne molu
kai dau ai. Ma ka nao molu si ngali fanga
lau, ma ta wai, ma ta malefo.
9 Molu ka ruufia na sadol ki, sui ta nao
molu si ngali roo si maku lau.
10 Ma lea ta waa nia talai kamolu 'i luma
nia, molu ka too fainia lelea ka dao 'ana
kada kamolu faasia luma nai.
11 Ma lea kamolu dao 'ana ta maefera,
ma na toaa 'i seeri ka nao dasi talai kamolu
'i fera, ma kera dasi dooria guu rongo lam-
olu, molu ka lea 'amolu faasida. Ma molu
ka usua lolo 'ana saegano fasi 'aemolu uri
'u'uirodo lae fuada ne God kai kwae kera,
suli kera ote kera 'ana rongo lana bae lana
God."
12 Ma kera daka lea, ma daka faatalon-
gainia naa faarongoa diana nee fuana toae
ki uri daka bulasi manataa.
13 Ma kera daka taria naa anoedoo ta'aa
'oro ki, ma daka gwaia naa toaa matai 'oro
ki 'ana gwai 'ana gura lada.

Na mae lana sa Dion waa ni faasiuabu (Matiu 14:1-12; Luk 9:7-9)

14 Iuka, sa Herod na waa 'inito, nia 'e
rongoa ununua 'oro sulia sa Disas ne nia
toolangaidoo ma ka guraa toaa 'oro. Ma
sa Disas, satana ka talo lao maefera nai ki
sui guu. Ma toae ki daka saea, "'Oo sa Dion
waa ni faasiuabu bae loko nia tatae lau
fasi maea, ma ka ilia naa doo kwaibalatana
'oro ki!"
15 Ma tai toaa ki daka bae lau gu 'urii, "Sa
'Ilaeja naa loko!"

Ma tai toaa ki lau kera daka bae 'ada 'urii,
"Nia ta brofet loko, mala brofet baki mai
nao!"
16 Si kada sa Herod nia rongoa doo nai
ki toae ki da saea sulia sa Disas, nia ka
bae 'urii, "Sa Dion waa bae ku siki muusia
sui na gwauna, nia 'ua ne tatae lau faasia
maea nai!"
17-20 Sa Herod nia adea lau gwana ni
Herodias, na baraa nia, na 'afe sa Filib. Ma
sa Dion ka bae 'urii fua sa Herod, "Na taki
God nia luia 'oe 'osi adea 'afe toolamu." 'Uri
nai, ni Herodias liona ka ta'aa 'asia naa fua
sa Dion, ka dooria saungi lana lae, sui boroi
ma ka 'afitai, suli sa Herod nia saitomana
sa Dion nia na waa 'o'olo, ma waa abu.
Ma sa Herod nia ka maungia lau gwana sa
Dion, ma ka suasuli nia ka too gwana. Sulia
sa Herod tala'ana 'ua gu ne nia odua waa ki
'i nao, uri dau lana sa Dion ma kera daka
alu nia ka too 'ana laona lookafo fasi ni
Herodias. Sa Herod, nia doori fafurongoa
bae lana sa Dion, ma sui ka manata ruarua
lau gwana.
21 'Uri nai guu, ni Herodias ka dao tona
naa tii si kada diana nia fua saungi lana sa
Dion. 'Ana fa dani ni futa nia sa Herod nia
ka saungainia fafangaa fuana toa baita nia

ki 'ana omee, ma toa gwaungai ki ne kera too 'i laona bali lolofaa 'i Galilii.
22 Ma kada ne, saari ni Herodias nia ruu mai ma ka wae, sa Herod fainia na toaa nia ki ne kera fanga kwaimani, kera daka ele 'asia naa sulia. Ma sa Herod ka bae 'urii fuana saari nai, “Tasi tee gwana ne 'oe gani nau uria lao 'initoaa nee, nau kwai falea fuamu.”
23 Ma nia ka bae alangai ka bae 'urii, “Tasi tee ne 'oe 'o gania siaku, sui boroi 'ana lea sa ta bali 'ana 'initoaa nee, nau kwai falea fuamu.”
24 Ma na saari nai ka ruu kau 'i maa ka lea naa siana gaa nia, ka ledia ka 'urii, “Ta tee ne 'oe dooria nau kwai gania?”

Ma gaa nia ka luua ka 'urii, “'O gania mai gwauna sa Dion waa ni faasiuabu bae.”
25 Ma na saari nai ka oli 'ali'ali siana sa Herod, ma ka gani ka 'urii, “Nau ku dooria 'oe falea mai na gwauna sa Dion waa ni faasiuabu fuaku 'i fafona ta reba doo 'asi kada nai 'ua guu.”
26 Ma sa Herod liona ka dila 'asia naa sulia si doo nai. Sui boroi 'ana, suli na bae alangaia nia ilia naa 'i maana toae, nia 'afitai ka luia naa faasia.
27 Ma nia ka odua tii waa ni fofolo fua ngali lana mai gwauna sa Dion. Ma na waa nai ka lea 'i laona lookafo, ma ka sigimuusia naa luana sa Dion,
28 ka ngalia mai gwauna 'i fafona reba doo tiutiua, ka falea naa fuana saari nai. Ma nia ka ngali ka falea naa fuana gaa nia.
29 Ma kada ne waa kwairooi sa Dion ki kera rongoa si doo nai, kera lea mai daka ngalia naa nonina, lea daka saufinia naa.

Sa Disas nia saarea lima tooni wane ki (Matiu 14:13-21; Luk 9:10-17; Dion 6:1-14)

30 Na 'aboosol ki kera daka oli na mai, ma daka koni tiifau mai siana sa Disas, ma kera daka faarongoa 'ana doo neki kera ilia ki mai, ma doo neki kera toolangaidoo sulia ki mai.
31 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, kera daka 'abarua 'asia naa, suli toaa 'oro nai ki kera dao ma daka oli naa uri kula nai kera too ai. Ma sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, ka nao dasi too naa 'ana ta kada fua fanga lae boroi. Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Molu lea mai kolu lea 'akolu uria tasi kula banitai, uri kolu ka momola fasi 'akolu.”
32 Ma kera daka lea naa taifili kera 'ana baru uria si kula aroaro nai.
33 Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa 'oro ki faasia na maefere ki tiifau kera ka lio saitomada gwada, ma daka fita naa 'i nao 'ani kera, ma daka eta dao 'ada 'i seeri.
34 Ma kada sa Disas nia koso faasia na baru, nia ka liotoi na konia baita nai, ma nia ka manatai kera 'asia naa, suli kera ilingia naa sifsif ki ne nao ta waa ni sua lae sulida. Ma nia ka toolangainia naa si doo 'e 'oro siada.
35 Ma si kada na sato nia tio folo naa, waa kwairooi nia ki kera daka lea mai siana, ma daka bae 'urii, “Kula nee nao ta waa si too gu ai ne, ma sato boroi ka tio folo naa.
36 'Oe odua toaa nee kera lea daka foli fanga 'ada 'ana maefera loko ki.”
37 Boroi ma nia luu kera ka 'urii, “Kamolu gu ne molu kai fale 'ada tasi fanga.”

Ma kera daka ledi 'urii 'ani nia, “'Uri nai ma 'oe 'o dooria kameli kai falea mai malefo 'oro ki* fuana foli lana beret uri kai bobola fainia saare lana figue nee?”
38 Ma sa Disas ka ledi kera ka bae 'urii, “Ta fita fa beret ne kamolu too ai? Lea kau molu suai fasi.”

Ma kada kera da suai sui, kera daka bae 'urii, “Na lima fa beret fai roo gwa sakwari ki gu ne.”
39 'Uri nai sa Disas ka saea fuana waa kwairooi nia ki uri kera ka saea fuana toae ki daka gooru 'i saegano 'ana 'aebara ki 'i fafona gras mamarakwaa nai.
40 Ma kera ka gooru 'i saegano 'ana ta-langee wane ki ma tai 'aebara na lima ak-wala ki.
41 Ma sa Disas ka ngalia na lima fa beret nai ki ma roo gwa sakwari nai ki, ma ka lio 'alaa uria 'i langi, ma ka tangoa God. Ma nia ka niia fa beret nai ki, ma ka falea fuana waa kwairooi nia ki, fasi uri kera ka tolingia fuana toaa nai. Ma nia ka tolingia lau guu na roo gwa sakwari nai ki fuada.
42 Ma na toaa 'oro nai ki kera daka fanga, ma daka abusu tiifau naa.

* **6:37** *Malefo 'oro:* Na 'oro lana malefo ne nia bobola fainia fofolia tii wane fuana kwalu madame ki. † **6:44** Kera dasi idumia guu 'initai ki fainia wele ki ne kera fanga lau guu laona figue nee.

43 'Uri guu, na toa kwairooi nia ki kera
daka konia naa orengana beret ma na sak-
wari nai ki, ma kera daka faafungua tii
taafuli kukudu ma roo kukudu sarenga ki.
44 Na lima tooni wane ki ne kera fanga.†

Sa Disas nia talau fafona kafo
(Matiu 14:22-33; Dion 6:15-21)

45 Ma 'i burina si doo nai, sa Disas nia ka
odua toa kwairooi nia ki kera daka eta na 'i
nao uria ta bali 'ana 'osi nai laona baru uria
maefera 'i Betsaeda. Ma nia ka 'aruburi
uri ka olitainia konia nai ma ka alualu 'ani
kera.
46 Ma 'i burina nia alualu 'ani kera ka sui,
nia ka lea naa 'i gwauna tii fa uo nai uri ka
foa 'ana.
47 Ma 'i saulafi rodo naa, na baru bae lea
ka nii naa laona tofungana gwa 'osi bae,
ma sa Disas ka too 'ua gwana kau taifilia 'i
sara.
48 Ma nia ka liotoi na toa kwairooi nia
ki, kera ulafu 'asia naa 'ana faluta lae, suli
kera naofia naa koburu. Ma 'ana si kada
rodo 'i 'uubongi, sa Disas ka talau fafona
kafo ka lea na kau siada. Si kada nia lea
kau karangi kai talu kera naa,
49 kera daka suana nia talau kau fafona
kafo, kera daka saea nia ta akalo. Ma kera
daka akwa baita,
50 suli kera da mau 'asia naa si kada kera
liotoi nia talau kau fafona kafo.
Ma sa Disas nia 'e 'ali'ali ma ka bae kau
fuada ka 'urii, “Nau gwana ne! Nao molu
si mau lau.”
51 'Uri nai guu, nia ka raa 'i laona baru
fai kera, ma na koburu ka aroaro naa. Ma
kera daka kwele 'asia naa,
52 suli nao kera dasi saitomana filo lana
rigitaa sa Disas nia too ai fua saare lana
lima tooni wane baki 'ana lima fa beret ki
guu. Suli manata lada 'e sadi ka nao dasi
filoa doo ne kera liotoi.

Sa Disas nia guraa na toaa matai ki
(Matiu 14:34-36)

53 Kera da toofolo 'ana 'osi nai, daka koso
'ana bali fera 'i Genesaret, ma kera daka
gwalua na baru 'i seeri.
54 Ma si kada kera faasia na baru, na toaa
'i seeri ki, kera 'ali'ali daka lio saitomana sa
Disas.
55 Ma na toae ki kera daka fita lao matan-
gana bali fera nai, ma kera daka ngalia mai
na toaa matai ki 'i fafona gwegele ki uri
kula ki ne kera rongoa sa Disas nia kai nii
ki ai.
56 Ma maefere ki tiifau ne sa Disas nia lea
uria, na toae ki kera da ngalia mai na toaa
matai ki uria lao usie ki, ma kera daka ledia
sa Disas uri wane matai ki kera daka samo
tona tatagwarana maku tikwa nia. Ma na
toaa neki tiifau kera samo tona, kera daka
'akwaa.

7

Na birangana toa Faarisii ki
(Matiu 15:1-9)

1 Na Faarisii ki ma tai waa toolangaidoo
'ana taki ki, kera da lea mai faasia 'i Du-
rusalem, ma daka koni kalia sa Disas.
2 Ma kera daka liotoi tai waa 'ana waa
kwairooi nia ki nao dasi taufia guu 'abada
'i nao, sui fatai kera dafi fanga. Nao kera
dasi taufia gu 'abada 'uria ne birangaa ne
Faarisii ki kera da saea fuana toaa Diu ki
kera kai ili sulia.*
3 Aia, na Diu ki ma na Faarisii ki lau guu,
kera ili suli birangaa ne kokoo kera ki mai
'i nao da toolangaidoo mai sulia. Nia 'afitai
kera daka fanga 'ua lea nao kera dasi taufia
'abada sulia birangaa ni tau 'aba lae.
4 Ma kada kera oli mai fasi maa usie ki,
kera 'afitai daka fanga 'ua lea kera nao dasi
tau 'aba 'ua suli birangaa kera ki. Kera
daka ade suli birangaa 'oro kera ki 'uri nai
'ana taufi lana kwade doo ni fanga ki, ma
na tini ki, ma na tiu ki.
5 'Uri nai, na Faarisii ki ma na toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki, kera daka ledia sa Disas
daka 'urii, “'Urifita ne waa kwairooi 'oe ki
ka nao dasi roo gu suli na toolangaidoo laa
ne kokoo kera ki 'i nao da alua mai fuaka,
ma ka nao dasi tau 'aba guu sui dafi fanga?”
6 Ma nia 'e luu kera ka bae 'urii, “Sa
'Aesaea nia bae mamana kada bae nia bae
suli kamolu. Kamolu na toaa susuke nee,
mala bae nia kedaa ka 'urii,
‘God nia saea, na toaa nee, kera faabaita
nau gwada 'ana bae lada, ma sui
manatada ka nii tau 'ana faasi nau.
7 Kera tako foosilaku gwada, suli kera da
toolangaidoo 'ada suli taki kera ki
tala'ada!’ ✡

* **7:2** Wane Diu ki too 'ana taki ki ne kera ka eta taufia fasi na 'abada sui fatai kera dafi fanga. ✡ **7:7** 'Aesaea 29:13

8 “Kamolu molu lukasia si baea fifii God
ki daka too 'ada, molu ka roo 'amolu suli
toolangaidoo laa wane gwana.”
9 Ma sa Disas ka bae lau gu 'urii fuada,
“Kamolu saitoma diana 'asia naa 'ana bu-
lasi garo lae 'ana si bae fifii God ki, uri molu
ka roo 'amolu suli birangaa kamolu ki mai.
10 Suli sa Mosis nia bae ka 'urii bae, ‘'O
faa'initoaa maa 'oe, fai gaa 'oe.’ Ma ‘Waa
ne surafia maa nia ma nao gaa nia, daka
saungia ka mae 'ana.’
11 Ma sui, kamolu ka toolangaidoo garo
'amolu 'urii, molu ka saea lelea waa ka too
boroi 'ana si doo uri ka 'adomia 'ana maa
nia fai gaa nia, lelea nia bae 'ana 'urii sulia,
‘Si doo nee, nau kwai faa naku fua God.’
12 Kamolu ka saea 'amolu 'e diana gwana
fua nia ka nao si 'adomia lau maa nia fai
gaa nia, suli 'e alangai kai faa lau 'ana fua
God.
13 Si ade laa nai kamolu ilia nai, kamolu
molu tafoa 'amolu birangaa kamolu mai,
aia bae lana God, molu ka taga na 'amolu
ai. Ma molu ka ilia lau guu tai doo ta'aa 'oro
uri nai ki.”

Si doo ne ilia wane ka sua 'i maana God (Matiu 15:10-20)

14 Sui lau guu, sa Disas ka 'ailia mai
konia nai siana ka bae 'urii fuada, “Molu
fafurongo nau mai, molu ka saitomana
fasi.
15-16 Si doo ne 'ita kau 'i sara ma wane ka
'ani ka lea kau fua lao ruruuna, nia 'afitai
ka faasuaa wane. Si doo ne 'ita mai lao
liona wane lau 'ana ne kai faasua nia.”
17 Ma si kada sa Disas 'e faasia konia nai,
ka ruu kau 'i luma nai, na toa kwairooi
nia ki kera daka ledia uri nia ka 'inifitaa
malutana si baea nai fuada.
18 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nee rowaa,
kamolu nao molu si saitomana gu malu-
tana si doo nai? Tee molu suai gwamolu
nai, si doo ne wane 'ani ka lea kau fua lao
ruruuna 'e 'afitai ka faasua nia 'i maana
God,
19 suli fange 'e nao si lea uri lao liona
wane. Nia 'e lea lau 'ana fua lao rakena
wane, sui oli ka lea lau gwana 'i sara fasi
lao noniwane.” Kada sa Disas bae 'uri
nai, si baea nai ka toolangainia, fange sui
gwana na doo abu fua 'ani lana.
20 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, “Si doo ne
wane 'e ilia ka ta'aa ma ka saea ka garo, nia
ne kai faasua nia.
21 Suli si manata laa ta'ae ki kera tatae
mai fasi lao liona wane, ma nia ka ooe, nia
ka beli, ka sauwane, nia ka ooe,
22 nia ka ogalolomi, ka susuala, ka suke,
ka nao si noni susuala fai ooe lae, ka 'uga,
ka naunau, ka suke faafia wane ki, ma nia
ka oewanea.
23 Doo 'oro ta'aa 'uri nai ki ne da lea
mai fasi lao liona wane, ma daka faasuaa
wane.”

Mamana lana raoa sa Disas nia eta 'adomia fasi wane Diu ki (Matiu 15:21-28)

24 Sui guu, sa Disas ka lea naa faasia na
kula nai, ma ka lea uria na bali fera 'i Taea.
Ma nia ka ruu 'i laona tii luma, suli nao nia
si dooria ta wane kai saitomana ne nia too
'i seeri, sui boroi 'ana nia 'afitai fua nia ka
agwa.
25 Ma tii wela keni ka rongoa ne sa Disas
nia dao, ma nia ka lea 'ali'ali mai, ka
booruru 'i maa 'aena sa Disas.
26 Ma wela keni nai, nia na ai 'i sara lau
gwana faasia bali lolofaa 'i Fonisia laona
maefera 'i Siria, ma nia nao lau wela keni
Diu, ma na saari nia na anoedoo ta'aa nia
burosia. 'Uri nai, nia ka amasia sa Disas
uri kai taria na anoedoo ta'aa nai faasia na
saari nia.
27 Ma sa Disas ka bae sulia na Diu ki ne
kera mala 'ana wele ki ka 'urii,† “Kameli,
meli sangonia fasi 'ameli wele ki 'i nao ne.
Suli nia 'e nao si diana uri meli ka 'ui 'ameli
'ana fanga kera wele ki fua giri ki.”
28 Ma na wela keni nai nia luua ka 'urii,
“Aofia 'ae, na giri ki boroi, lea orongana
si fanga wele ki 'asia kera saitomana daka
'ani gwada.”
29 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana, “'Oe oli
'amu 'i fera kamu. Na anoedoo ta'aa bae,
nia lea naa faasia na saari 'oe. Suli si luu
laa nai nia faatainia 'oe 'o faamamane.”
30 Ma nia ka oli 'i fera, ma ka liotoi na
saari nia bae 'e maleu gwana 'i laona ifitai.
Ma na anoedoo ta'aa bae ka lea mamana
naa faasia.

Sa Disas nia guraa tii waa alingana boko ma fakana ka 'ato

† **7:27** Sa Disas nia bae 'ana tarifulaa 'i seeki suli mamana lana raoe nia ne nia eta 'adomia fasi wane Diu ki.

31 Sui sa Disas nia ka faasia naa bali
lolofaa 'i Taea, ka lea kau ka liu 'i Saedon,
ma bali toaa 'i Dikabolis, ma ka koso naa
kau fafona na 'osi 'i Galilii.
32 Ma wane ki 'i seeri, kera ka ngalia mai
tii wane ne alingana boko ma na fakana
ka 'ato siana sa Disas, ma kera ka amasia
sa Disas fasi uri nia kai alua na 'abana 'i
fafona na wane nai.
33 Ma sa Disas ka talai nia na kau fasi
konia nai, ma daru ka lea uria tii si kula
taifili keerua, ma nia ka kusu 'ana kakauna
lao alingana sa wala nai. Ma ka ngisufia
kakauna, sui ka kanoa 'ana meana sa wala
nai.
34 Sui, nia ka lio 'alaa kau 'i langi, ka 'asi-
mango baita, ka bae 'urii fuana, *"'Efata!"*
Toolangainia, "'Ifi naa!"
35 Ma 'ana si kada nai, na fakana ka
alube, nia ka safali bae folaa naa.
36 'Uri nai, sa Disas ka luia kera nao dasi
faarongoa lau 'ana toae ki. Sui boroi 'ana
nia ka lui fifii ai, kera daka unu lado na 'ada
suli sa Disas ne nia guraa na waa nai ka lea
naa 'ana.
37 Ma na toaa neki kera rongoa, daka
kwele 'asia naa, ma kera daka bae 'urii,
"Rowane 'ae! Sa wala nee ilia doo neki ka
diana 'asia naa wala! Tee waa bae alingana
boko boroi nia 'ifingia alingana ka rongo
doo naa ma ka 'ifingia ngiduna ka bae naa
nee!"

8

Sa Disas nia sangonia faitooni wane ki (Matiu 15:32-39)

1 Nao si tau guu 'i burina doo nai ki, tii
konia baita ka koni mai. Ma kada nai nao
naa ta fanga 'ada, sa Disas ka saea mai waa
kwairooi nia ki, ma ka bae 'urii,
2 "Nau ku manatainia lau gwaku toaa
nee, suli kera da too mai fai nau olu fa dani
ki ka sui naa, ma ka nao na 'ada tasi fanga.
3 Ma lea kera fiolo gwada 'urii, ma nau
ku olitai kera 'i fera, kera ka 'asi kera suli
taale ne, suli ta bali 'ada na fera kera ki 'e
nii tau."
4 Ma na toa kwairooi nia ki kera daka ledi
'urii, "'I fai ne kolu kai dao toi ta fanga ai uri
ka bobola fainia saare lana toaa 'oro 'urii
lao fera kwasi nee, si kula nao gu tai fera ai
nee?"
5 Ma sa Disas ka ledi kera ka 'urii, "Fita fa
beret ne kamolu too ai?"
Ma kera luu nia daka 'urii, "Fiu fa beret
ki."
6 Ma sa Disas ka saea fua figue nai kera
daka gooru 'ada 'i saegano. 'Uri nai guu,
nia ka ngalia na fiu fa beret baki, ka tan-
goa God faafia, sui ka niia ka faa fua waa
kwairooi nia ki, kera daka tolingia naa fua
figua nai.
7 Ma kera daka too lau guu 'ana bara gwa
sakwari tu'uu. Ma sa Disas nia ka falea lau
guu tango laa fua God, sui ka saea fua waa
kwairooi nia ki daka tolingia naa fua toaa
nai.
8 Ma kera daka fanga lelea daka abusu
tiifau. Ma 'i burina, na toa kwairooi nia
ki kera daka konia naa orongana fanga ne
nia ore fua lao fiu kukudu ki lelea ka fungu.
9 Ma na konia nai, nia bobola fainia ta
faitooni wane ki. Sui sa Disas ka olitai kera
naa uri fera kera ki.
10 Sui nia fainia toa kwairooi nia ki, kera
'ali'ali daka raa naa laona gwa baru nai,
ma daka lea naa uria na bali lolofaa 'i
Dalamanuta.

Na Faarisii ki kera gania sa Disas uri ka ilia ta doo kwaibalatana (Matiu 16:1-4)

11 Ma tai Faarisii ki da lea mai, daka
olisusuu fai sa Disas, ma daka doori ilitona.
Nia ne kera daka saea nia ka ilia fasi ta
doo kwaibalatana, uri ka faatainia ne God
falea mamanaa fuana.
12 'Uri nai sa Disas nia ka mango baita,
ma ka bae 'urii, "Tee ne adea na uni wane
abu faamamane nee ka doori suana lae
ta doo kwaibalatana rowane? Si doo ma-
mana ku saea fuamolu 'e 'urii, nau 'afi-
tai ku faatainia guu ta doo kwaibalatana
fuada."

Na Faarisii ki fainia sa Herod nao dasi faamamanea sa Disas na Kraes (Matiu 16:5-12)

13 Ma nia ka faasida, ka raa lau gwana 'i
laona gwa baru nai, ma ka faafolo naa uri
ta bali 'osi.
14 Kada kera nii naa laona 'osi, na toa
kwairooi nia ki kera daka manata buro
mai 'ana ngali lana mai tai fa beret lau. Tii
fa beret guu ne nii siada laona baru.
15 Ma sa Disas ka kwaifamanatai ka 'urii,
"Molu fii kamolu fasi ade lea molu ka too
'ana isi nee Faarisii ki ma sa Herod da too
ai nee."

16 Ma kera daka bae 'i malutada kwailiu
daka 'urii, “Alamia nao kolu si ngali mai tai
fa beret lau 'oto ne nia ka sae si doo nai.”
17 Ma kada sa Disas nia saitomana ne
kera ulafusia ne nia bae 'ana suli na toolan-
gaidoo ta'aa laa kera Faarisii ki ma sa
Herod, nia ka bae 'urii fuada, “'Urifita ne
kamolu ka bae 'amolu suli ne nao kamolu
si ngali mai tai fa beret lau? Kamolu nao
molu si filoa 'ua guu si doo nai nau ku saea
fuamolu nai? Manatamolu fofonola 'ua
nee?
18 Kamolu nee molu gwalinge boroi
molu si rongo filoa guu, ma molu ka lilio
boroi molu si lio filoa guu si doo 'oro ne nau
ku ilia ki mai.
19 Si kada bae nau ku niia lima fa beret
baki fua lima tooni wane bae, fita kukudu
ki bae kamolu konia orongana fanga bae
ore fuai lelea ka fungu bae?”
Kera da luua daka 'urii, “Tii taafuli doo
ma roo doo sarenga ki bae.”
20 Sa Disas ka ledi lau gu 'urii, “Ma sui si
kada bae nau ku niia fiu fa beret baki fua
faitooni wane baki mone, fita kukudu ki
'ana bae kamolu konia orongana fanga fua
laona lelea ka fungu?”
Kera daka luua lau guu, daka 'urii, “Na
fiu doo ki.”
21 Nia ka ledi lau 'urii, “Sui tee ne adea ka
nao molu si filoa guu si doo nai nau ku bae
sulia nai?”

Sa Disas nia guraa tii waa maana rodo

22 Kera da lea kau da dao 'i Betsaeda, tai
toaa ki daka talaia mai tii waa nai maana
rodo, daka ledia sa Disas uri nia ka dau
tona.
23 Ma sa Disas ka dau 'i 'abana waa nai ka
talaia kau 'uri sara fasi lao maefera nai. Sa
Disas ka ngisufia maana waa nai sui, nia ka
dau faafia maana sa wala nai, ka leditona
ka 'urii, “'Oe liotoi ta doo?”
24 'Uri nai guu, sa wala nai ka lio 'alaa ka
bae 'urii, “Nau ku suana wane ki, sua lada
mala 'ai ki ma daka fali daka lea ki.”
25 'Uri nai sa Disas ka alu lau 'abana
faafia maana sa wala nai. Ma sa wala nai
ka lilio mamana naa, ma ka lio saitomana
naa doo ki tiifau.
26 Ma sa Disas ka odu nia na kau 'i luma
nia, ma ka bae 'urii fuana, “Too 'amu nao
'osi lea 'ua kau lao fera loko na.”

Sa Bita nia bae folaa 'ana sa Disas (Matiu 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Sa Disas fainia toa kwairooi nia ki,
kera da lea naa uri maefera nai ki karangia
maefera 'i Sisaria Filibae. Si kada kera da
dao suli taale, nia ka ledia toa kwairooi nia
ki ka 'urii, “Nee, toae ki kera sae nau 'ana
sa tii?”
28 Ma kera luu nia daka 'urii, “Tai waa
kera saea sa 'oe sa Dion waa ni faasiuabu
bae gwana ne 'oe mauri lau gwamu nee.
Ma tai waa daka saea sa 'oe sa 'Ilaeja ne
'oe oli lau mai nee. Ma tai waa lau guu
kera daka saea lau 'ada sae 'oe ta waa 'ana
brofet baki 'i nao gwana ne.”
29 Ma sa Disas ka ledi lau ka 'urii, “Ma sui
kamolu mone, molu saea sa nau sa tii nee?”
Sa Bita 'e luu nia ka 'urii, “'Oe na Kraes
bae naa ne.”
30 Ma sa Disas ka luia nao kera dasi
faarongoa lau ta waa suli nia.

Sa Disas bae kekerofana na mae lana (Matiu 16:21-28; Luk 9:22-27)

31 Sui sa Disas nia safali toolangaidoo
fuada ka saea naa, “Ni nia 'Alakwa Nia
Wane, kai liu laona nonifii laa 'oro ki. Ma
na ulunao ki, ma na waa baita ni foa ki, ma
toa toolangaidoo ki 'ana taki, kera ne dai
falea nonifii lae fuana ma daka saumaeli
nia. Sui boroi 'ana dao 'ana oluna fa dani,
nia kai tatae lau gwana fasi maea.”
32 Si kada nia bae folaa suli si doo nai ki
'uri nai, sa Bita ka talaia daru ka lea kau
'ana si kula taifili keerua, nia ka ngatafia
naa sa Disas.
33 Ma si kada nai sa Disas nia abulo 'e
lio kau uri toa kwairooi nia ki, ka ngatafia
naa sa Bita ka bae 'urii, “Saetan, 'otolangai
'oe 'i buriku wala. 'Oe nao 'osi too guu
'ana manata lana God. Manata lana wane
gwana ne 'oe too ai.”
34 'Uri nai sui guu nia ka 'ailia mai konia
nai fainia toa kwairooi nia ki siana, ka
bae 'urii fuada sui guu, “Lea ta waa nia
dooria kai lea mai 'i buriku, nia ka manata
buro naa 'ani nia 'i tala'ana, ka noni maabe
naa fua liu lae laona fii lae ki, talafana
'airarafolo nia ne ngalia uri mae lae 'i fa-
fona.
35 Ma waa ne dau ngasi 'ana faafia mau-
ria nia, mauria nia kai funu, ma waa ne
luka dangatai 'ana mauria nia fuaku fai na
Faarongoa Diana nau nee, nia kai todaa
mauria firi.
36 Lea waa ka too boroi 'ana doo 'oro
laona fera ne 'i saegano, ma nia ka mae

gwana, doo nai ki si falea gu ta dianaa
fuana.
37 Nao ta waa si tala 'ana foli lana mauria
firi 'ana malefo.
38 Ma lea ta waa nia noni susuala 'ani
nau fainia bae laku 'i seki lao fera ne 'i
saegano, ni nau 'Alakwa nia Wane kwai
noni susuala lau gu 'ani nia 'ana kada ku
dao mai fainia rara laa Maa nau fai nau,
ma fainia talae 'ensel abu nia."

9

1 'Uri nai guu, sa Disas ka bae lau ka
'urii, "Nau ku saea naa fuamolu, tai wane
'amolu 'i seeki lau guu, kera nao dasi mae
lelea kera kai liotoi God kai 'inito faafia
toaa nia ki 'ana rigitaa."

Sa Disas nia faatainia rigitaa nia ma kwanga lana
(Matiu 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 'I burina ono fa dani ki sui, sa Disas ka
talaia sa Bita, sa Demes, ma sa Dion, ma
kera daka raa uria gwauna tii fa uo fane
nai, ma kera daka too taifili kera 'i seeri.
Ma 'ana kada kera lio kau, kera daka liotoi
sa Disas nia tatala,
3 ma na maku nia ka kwakwaosarea
guu. Ma ka kwakwaoa ka talua naa ta
maku kwakwaoa ne ta waa laona fera ne
'i saegano nia taufi diana ai.
4 Ma na olu waa kwairooi nai ki kera
daka liotoi sa 'Ilaeja fai sa Mosis, sakatafa
folaa mai siada, ma keerua daru ka bae
fainia sa Disas.
5 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana sa Disas,
"Wala Waa ni toolangaidoo 'ae, nia diana
'asia naa fua kolu ka too 'akolu 'i seeki. Alu
kameli saungainia fasi olu babale ki, ta doo
fuamu, ta doo fua sa Mosis, ma ta doo fua
sa 'Ilaeja."
6 Sa Bita nia bae 'uri nai, suli nia nao si
saitomana naa ta doo ne nia kai saea, suli
kera da mau 'asia naa.
7 Ma tii gwa dasa ka sifo ka koko na faafi
kera. Ma tii lingee doo ka talo mai faasia
laona gwa dasa nai ma ka bae 'urii, "Na
'alakwa muutaia nau ne nau ku liosau 'asia
naa 'ani nia ne. Molu fafurongo uri nia!"
8 Ma kera daka lio 'ali'ali kali kera, ma ka
nao dasi liotoi naa ta waa fai kera, taifilia
guu sa Disas.
9 Si kada kera sifo na mai faasia fa uo
nai, sa Disas ka luia nao dasi faarongo ai ka
'urii, "Nao molu si faarongoa lau ta wane
'ana doo nai molu suai nai. Too 'ana lelea
ka dao guu 'ana si kada ne nau, na 'Alakwa
nia Wane, kwai tatae faasia maea."
10 Ma kera daka ade suli bae lana nai,
ma kera daka bae 'i malutada kwailiu, ma
daka 'urii, "Si manatae doo 'utaa ne nia
saea nai toa nee, 'Nau kwai tatae faasia
maea?' "
11 Ma kera daka ledi nia, daka 'urii, "'Uri-
fita ne toa toolangaidoo 'ana taki kera daka
saea sa 'Ilaeja ne kai eta dao fasi mai?" ✡
12 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Doo
mamane na, sa 'Ilaeja ne eta dao mai nao,
uri nia ka ade akau 'ana doo ki sui. Ma sui
tee ne adea na kekeda laa Abu ka saea ka
'urii, na 'Alakwa Nia Wane nia kai nonifii
tasa ma kera da kai susubutainia?
13 Nau ku faarongo kamolu, sa 'Ilaeja nia
dao sui naa, ma toae ki kera da ilia naa doo
'oro ta'aa neki kera dooria ili lana 'ani nia,
'uri ne kekeda laa Abu nia bae mai sulia." *

Sa Disas nia guraa tii wela anoedoo ta'aa burosia
(Matiu 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Ma si kada kera dao siana tai toa
kwairooi nai ki lau guu, kera daka liotoi
konia baita nai da koni kali kera naa. Ma
tai waa toolangaidoo ki 'ana taki kera daka
olisusuu fai kera.
15 Ma si kada ne toaa nai sui guu kera
suana sa Disas, kera daka kwele 'asia naa,
ma daka fita kau daka talai ni noni sasala
laa mai 'ani nia.
16 Ma sa Disas ka ledia waa kwairooi nia
ki ka 'urii, "Tee ne molu olisusuu fai kera
faafia?"
17 Ma ta tii waa lao figua nai, nia luua
ka 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, nau ku
ngali mai kaa 'alakwa nau siamu ne. Na
anoedoo ta'aa nia burosia, ma ka nao si
bae naa.
18 Ma kada na anoedoo ta'aa nai 'e dao
'ani nia, nia ka namutainia gu 'i saegano.
Ma na fakana ka ngingisula nia ka didi lifo,
ma nonina ka gaga'ai tiifau naa. Ma nau
ku gania toa kwairooi 'oe ki uri kera daka
taria na anoedoo ta'aa nee faasia sui boroi
nia ka 'afitai gwana fuada."
19 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Kamolu toaa
abu faamamane nee, nau ku noni'ela naa

✡ **9:11** Malakai 4:5 * **9:13** Maak 1:1-8 Dion Siuabu.

'ana abu faamamane laa kamolu nee wala.
Nau ku too ka tau na mai fai kamolu,
bobola fainia sae kamolu molu ka faama-
mane nau naa. Ngali mai wela na siaku."
20 Ma kera daka ngalia kau wela nai
siana sa Disas.
Ma kada na anoedoo ta'aa nai 'e suana sa
Disas, nia ka 'ui 'ana wela nai 'i saegano ka
lautai naa, ma fakana ka ngingisula tiifau
naa.
21 Ma sa Disas ka ledia maa nia wela nai
ka 'urii, "Fita si kada ne doo nee ade 'urii
sui na mai 'ana wela nee wala?"
Ma nia ka luua ka 'urii, "Doo nee safali
ade 'urii 'ua gu mai 'ani nia kada 'e tu'uu.
22 Si kada 'oro nia 'ui 'ani nia laona ere
ma laona kafo ma nia sae kai mae ki naa.
Ma lea 'oe bobola gwamu fai ili lana, 'oko
manatai kaari mai 'oko 'adomi kaari fasi."
23 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nia nao lau
ne lea nau ku bobola fainia ne. Kaa 'urii, si
doo ki sui guu kai walude gwana fua sa tii
ne nia manata mamana 'ani nau."
24 Ma 'uri nai guu maa nia wela nai ka
bae baita ka 'urii, "Nau ku faamamane 'oe!
'Adomi nau mai, uri faamamana laa nau
ka rigita!"
25 Ma si kada sa Disas 'e suana na konia
nai kera fita mai uri 'i seeri, nia ka bae 'urii
fuana anoedoo ta'aa nai, "'Oe na anoedoo
ta'aa nee 'o guutaa alingana wela nee, ma
'oko faafaka'atoa fakana wela nee, nau ku
odu 'oe, 'o ruu mai maa. Nao oli 'osi 'adosia
lau wela nee!"
26 Ma na anoedoo ta'aa nai ka lebetainia
naa wela nai ma nia ka mamanuarai, ma
ka ruu na mai maa faasia. Ma na wela nai
na sua lana ka mala sae nia mae naa. Ma
toaa 'oro nai ki daka bae 'urii, "Nia mae naa
ne."
27 Sui boroi, sa Disas ka dau 'ana 'abana
wela nai ka taea, ma nia ka tatae naa.
28 Ma si kada sa Disas nia ruu kau 'i luma,
toa kwairooi nia ki kera daka ledi nia kada
kera too 'ada taifili kera daka 'urii, "'Utaa
bae ka 'afitai fuameli uri tari lana anoedoo
ta'aa bae wala?"
29 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Na foa
lae guu taifilia ne bobola fainia tari lana
anoedoo ta'aa ki 'uri bae."

Sa Disas ruana 'e bae kekerofana mae lana
(Matiu 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Si kada nai, sa Disas fai toa kwairooi
nia ki kera faasia 'i seeri daka tasa naa uri
bali lolofaa 'i Galilii. Ma sa Disas ka nao
si dooria ne ta waa kai saitomana kula ne
kera too 'ana,
31 suli nia toolangaidoo 'ana siana toa
kwairooi nia ki. Nia ka 'urii, "Nau, na
'Alakwa nia Wane, kera kai fale nau fuana
malimae nau ki, ma kera kai saumaeli nau.
Ma 'ana oluna fa dani, nau kwai tatae lau
faasia maea."
32 Sui boroi waa kwairooi sa Disas ki ka
nao dasi saitomana guu doo nai nia saea,
ma kera daka mau lau gwada 'ana ledi
lana.

Waa tee ne waa gwaungai
(Matiu 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kera lea mai daka dao naa 'ana maef-
ere 'i Kabaneam. Si kada kera da dao 'i
luma, sa Disas ka ledia toa kwairooi nia ki
ka 'urii, "Na tee bae kamolu olisusuu mai
faafia suli taale?"
34 Sui kera nao dasi bae guu, suli kera
olisusuu mai faafia sa tii ada ne kai gwaun-
gai fuada.
35 Ma sa Disas ka gooru 'i saegano, ka 'aili
kera mai na akwala ma roo waa kwairooi
nia baki siana, ma ka bae 'urii, "Lea sa tii
ne gwaungai, nia ka alu nia 'i 'isi dangalu
naa, ma ka waa ni rao gwana fua toae ki
sui naa."
36 Sui sa Disas ka talaia mai tii kaa wela,
ka faa uua 'i matangada. Nia ka ofea mai
wela nai, ka bae 'urii fuada,
37 "Lea sa tii ne gonia ta wela tu'uu 'urii
'ana sataku, nia goni nau lau guu. Ma lea
sa tii ne nia goni nau, nao nia si goni nau
gwana taifili nau, nia gonia lau guu God ne
fale nau mai."

Waa ne ilia lau gu doo diane ki nia waa kolu na
(Luk 9:49-50)

38 Sa Dion nia bae 'urii fua sa Disas,
"Wala waa toolangaidoo 'ae, kameli meli
suana tii waa nia taria na anoedoo ta'aa ki
'ana satamu. 'Uri nai meli ka luia nia nao
si ilia lau, suli nia nao lau ta waa fai kolu."
39 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nao molu si
luia lau, suli waa ne ilia si doo kwaibala-
tana 'ana sataku, nia nao si ili gu tasi doo
ne ta'aa fuaku.
40 Wane ne nao si malimae 'ani kolu, nia
na wane kolu.
41 Si doo mamana ku saea fuamolu ne
'urii, lea ta waa 'e faa si kafo fuamolu,

suli kamolu na waa nau ki, nia kai ngalia kwaiaraa nia uria 'afitai ka nao.

Sa Disas, nia kwaifamantai sulia ta'aa lae ki
(Matiu 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 "Tii ne nia ilia tasi doo ne adea ta wela 'ana wela tu'uu neki da manata mamana 'ani nau ma wela nai ka lukasia manata mamana laa nia 'ani nau, nia diana fua daka kani kulua ta maefau baita tasa 'i luana wane nai lea daka kulufauna laona asi kwasi.
43-44 Lea sa ta bali 'aba 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia 'amu. Nia diana tasa uri 'oko ruu laona maurie fainia ta tii bali 'aba boroi 'ana. Nia ka ta'aa tasa ne lea sa na roo bali 'aba 'oe ki daka tio lalau sui boroi 'ada ma daka 'ui nada 'ani 'oe fainida laona era bae nia saru lelea si mae.
45-46 Ma lea sa ta bali 'ae 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o sigimuusia 'amu. Nia diana tasa uri 'oko fali tii bali 'ae boroi ma 'oko ruu laona 'initoaa nia God. Nia ta'aa ka tasa ne lea sa 'oko fali roo bali 'ae boroi 'amu ma daka 'ui nada 'ani 'oe laona era bae.
47 Ma lea sa ta bali maa 'amu nia talai 'oe uri abulo ta'aa lae, 'o keoa 'amu. Nia diana tasa uri 'oko lio tii bali maa boroi 'amu ma 'oko ruu laona 'initoaa nia God. Nia ta'aa tasa ne lea sa 'oko lio roo bali maa boroi 'amu ma daka 'ua nada 'ani 'oe laona era bae.
48 Si kula nai, na wawaa neki da nii ai 'afitai daka mae ma na era nai lau guu nia saru ai lelea si mae.
49 "Na toae ki sui guu tara da kiki asi kera 'ana ere mala 'ana kiki asi lana fange.
50 "Na asi nia doo diane boroi 'ana, lelea na mamasia lana nia sui na faasia, nia 'afitai tasa lau daka ilia ta doo ai uri nia ka mamasia lau.
"Doo ne adea guu, molu kikiasina manata lana toae ki uri daka ele mala lau guu 'ana asi ne nia falea mamasia lae fua laona fange. Molu ka too kwaimani diana lau guu 'ana aroaroe 'i matangamolu kwailiu."

10

Sa Disas, nia toolangaidoo suli lukasi lana 'initai
(Matiu 19:1-12; Luk 16:18)

1 Sui, sa Disas ka faasia 'i Kabaneam ka lea na kau uri bali lolofaa 'i Diudia ma ka ulufolo na kau 'ana kafo 'i Diodan. Konia baki daka lea lau gu mai siana, ma nia ka toolangaidoo na fuada, mala nia 'ita ka ilia na mai.
2 Tai Faarisii ki kera lea mai siana sa Disas daka ilitona uri daka faagaro nia 'ada, ma kera daka ledi 'urii, "Nee wala, na taki sa Mosis nia faolomainia gwana fua wane ka lukasia 'afe nia?"
3 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Si baea fifii tee bae sa Mosis nia saea fuamolu suli si doo nai?"
4 Ma kera daka bae 'urii, "Sa Mosis nia faolomainia wane uri ka kedaa 'aba beba ni kwailukasi lae, sui kafi lukasia 'afe nia kafi odua kafi lea naa."
5 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Sa Mosis nia kedaa na taki nai fuamolu suli na manata lamolu 'e sadi.
6 Sui ma, 'ana safali laa mai kada God nia saungainia doo ki sui guu, 'Nia saungainia wane fai keni.'
7 'Uri si doo nai guu, wane ka faasia maa nia fainia gaa nia, ka rarau fainia 'afe nia,
8 ma keeru roo doo ki daru ka tii doo naa.' Keeru ka nao lau ta roo doo 'e'ete, na tii doo guu.
9 Doo ne adea guu, si doo ne God nia kani faafia ka sui naa, nao ta waa si lukea naa."
10 Ma kada sa Disas fainia toa kwairooi nia ki kera oli kau dao 'i luma, kera daka ledia uri malutana si doo nai.
11 Ma nia 'e luu kera ka 'urii, "Ta waa boroi 'ana ne nia lukasia 'afe nia, ma ka adea lau 'ana ta 'initai 'e'ete, nia ooe naa faafia 'afe nia nai.
12 Ma ka 'uri nai lau guu, lea ta 'initai nia lukasia arai nia, ma ka 'afe lau 'ana ta waa 'e'ete, nia ooe naa faafia arai nia."

Sa Disas, nia faadianaa wela tu'uu ki
(Matiu 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Toae ki kera ngalia mai kaala wela tu'uu ki siana sa Disas, uri nia ka dau toda ma ka faadianaa fuada. Sui ma toa kwairooi nia ki kera daka ngatafi kera.
14 Ma kada sa Disas nia liotoi si doo nai, nia rakena ka sasu ka bae 'urii fuada, "Molu faolomainia kaala wela tu'uu ki da lea mai siaku, nao molu si suusi kera lau. Suli sa tii ne nia faamamane mala 'ana wela tu'uu ki, nia ne bobola fainia 'initoaa God.
15 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, lea ta waa nao si faamamane mala kaa wela tu'uu, nia 'afitai 'asia naa nia ka ruu laona 'initoaa God."

16 Ma sa Disas ka 'olia wela tu'uu nai ki,
ma ka alu 'abana faafi kera ka faadiana
kera.

Tii waa ni toolangaidoo nia ledia sa Disas
(Matiu 19:16-30; Luk 18:18-30)

17 Si kada sa Disas nia safali lea gu kau
uri ka lea naa, tii waa 'e fita mai ka booruru
naa 'i maa 'aena. Sa wala nai ka ledia sa
Disas ka 'urii, "Waa toolangaidoo diana 'ae,
si tee gu ne nau kwai ilia uri nau ku too 'ana
mauria firi?"
18 Ma sa Disas luua ka 'urii, "'Oe 'utaa ne
'oko sae nau waa diane? God taifilia naa ne
nia diana, nao naa ta waa lau.
19 'Oe saitomana gwamu si baea fifii baki
bae, nee? Si bae fifii ki bae 'urii, 'Nao 'osi
sauwane, nao 'osi ooe, nao 'osi beli, nao
'osi suke faafi ta wane, nao 'osi sukea ta
waa, ma 'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa
'oe.' "✡
20 Ma sa wala nai ka bae 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, 'ita 'ua mai 'ana kada ku
tu'uu, nau ku roo mai suli taki nai ki tiifau."
21 'Uri nai guu, sa Disas ka lio 'uri nia 'ana
liosaue, ka bae 'urii fuana, "Tii si doo gu ne
nao 'ua. 'Oe lea kau, 'oko faafoli 'ana 'okona
doo 'oe ki tiifau, sui 'oko ngalia malefo nai
'oko falea fua toaa siofaa ki. Aia, ma ni 'oe
'oko too 'amu 'ana totodaa 'i salo. Sui guu,
'oko lea na mai buriku."
22 Ma si kada sa wala nai nia rongoa doo
nai ki 'uri nai, nia maana ka 'asia. Ma nia
ka lea na 'ana kau fai manata 'asia lae, suli
nia waa totodaa nia baita 'asia naa.
23 Sui sa Disas ka lio kau 'uri toa kwairooi
nia ki, ka bae 'urii, "Nia 'afitai 'asia naa fua
waa todadoo baita ki kera daka ruu laona
'initoaa God."
24 Ma toa kwairooi nia ki kera daka
kwele 'asia naa 'ana si baea nai ki. Sui sa
Disas ka bae 'ana 'urii fuada, "Wela nau
ki, nia 'afitai 'asia naa uri ruu lae laona
'initoaa God.
25 Nia 'afitai 'asia naa uri ta kamel ka ruu
'ae 'ogile. Nia 'e 'afitai ka talua lau uri ta
waa todadoo ka ruu laona 'initoaa God."
26 'Uri nai toa kwairooi nia ki kera daka
kwele 'asia naa, suli kera manata toi saea
sa na todadoo lae dianaa 'e lea mai faasia
God. Ma kera daka ledi kwailiu 'ani kera,
kera daka 'urii, "'Uri nai tama doo nia 'afi-
tai 'asia naa fua ta waa ka dao toi mauria
firi nai rowane?"
27 Ma sa Disas ka bubungi kera ka bae
'urii, "Wane 'ana ne nia 'afitai fuana uri
dao toi lae mauria firi, God nia nao. God,
nao tasi doo si 'afitai guu fuana."
28 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "Kameli
meli faasia mai doo ki sui naa uri meli ka
lea 'i burimu!"
29 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Iuka,
nau ku saea fuamolu, lea ta waa ne faasia
na luma nia, ma nao toolana ki, ma nao
waiwane nia ki, ma nao maa nia, ma nao
gaa nia, ma nao wela nia ki, ma nao gano
nia ki, fuaku ma fua Faarongoa Diana nee,
30 nia kai too 'ana doo nai ki ka talua ka
tasa lau*. Lao fa sato 'i tari'ina, nia kai too
'ana lume, ma toolana ki, ma waiwane nia
ki, ma gaa nia ki, ma wele nia ki, ma gano
nia ki, ma fai nonifiia ki lau guu. Ma 'ana
si kada ne nia 'ua, nia kai too 'ana mauria
firi.
31 Sui ta, toaa ne kera nii 'i nao ki, kera
kai 'isi, ma toaa ne kera 'isi ki, kera kai nii 'i
nao."

Oluna si kada sa Disas nia bae kekero-fana mae lana
(Matiu 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Sa Disas nia eta 'i nao 'ana toa kwairooi
nia ki, kera daka lea naa uri Durusalem.
Ma toa kwairooi nia ki kera daka kwele
'asia naa, ma toaa nai da lea lau guu 'i
burida, kera daka mau 'asia naa. Ma sa
Disas ka talaia na akwala ma roo waa
kwairooi nia ki kera daka 'idu tau fasi ko-
nia nai, sui nia ka faarongo kera 'ana si doo
ki ne kai fuli fuana.
33 Ma nia ka bae 'urii, "Molu fafurongo
fasi, suli kolu lea 'alaa na uri 'i Durusalem
nai! Ma kera dai 'olemaelaku naa, nau
'Alakwa nia Wane, uri daka fale nau fua
waa baita ni foa ki ma waa toolangaidoo
ki 'ana taki. Ma kera dai sae garo laku
uri saungi laku, ma dai fale nau naa fuana
toaa nao lau Diu ki.
34 Ma na toaa nai ki kera dai 'onionga
'ani nau, ma dai ngisufi nau, ma dai kwae
nau, ma dai saumaeli nau naa. Ma sui 'ana
oluna fa dani, nau kwai tatae lau gwaku
fasi maea."

✡ **10:19** 'Eksades 20:12-20; Diutoronomii 5:16-20 * **10:30** Talanga si kada ki lau.

Sa Demes fainia sa Dion daru ledia sa Disas
(Matiu 20:20-28)

35 Sui, sa Demes fai sa Dion, roo 'alakwa sa Sebedii ki keerua daru ka lea mai siana sa Disas, daru ka bae 'urii fuana, “Wala waa toolangaidoo 'ae, tii si doo ne kaaria dooria miri ka gania siamu uri 'oko faa fuamiri.”
36 Ma sa Disas ka ledi 'urii 'ani keerua, “Tee ne kamuru dooria nau kwai faa fuamuru?”
37 Ma keerua daru luua daru ka 'urii, “Kaaria dooria miri kai gooru 'ana 'inito kwaimani lae fai 'oe lao 'initoaa 'oe, ta waa 'i bali aolo 'oe ta waa 'i bali mauli 'oe.”
38 Ma sui sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Na doo ne kamuru gania siaku nai, kamuru nao muru si filoa guu. Kamuru bobola boroi fai liu lae lao nonifii laa ne nau kwailiu 'i liona?”
39 Ma keerua daru luua daru ka 'urii, “Kaaria bobola gwaari fainia.”

Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Iuka nia mamana, kamuru kai liu lau gu lao nonifii laa ne nau kwailiu 'i laona.
40 Sui ta, na fili lana ta waa uri ka gooru fai nau 'i bali aolo nau, ma nao 'i bali mauli nau gu ne, nao lau ni nau ne kwai ilia. Si kula nai ki da too 'ua gu maasia toa ne da 'olofaorada mai fuai.”
41 Ma si kada na akwala waa kwairooi nia nai ki kera rongoa si doo nai, kera daka rakesasu 'ana sa Demes fai sa Dion.
42 Ma sa Disas nia ka koni kera ka bae 'urii fuada, “Kamolu saitomana na waa gwaungai ki ne kera gwaungai fua toaa nao lau Diu ki, kera da too 'ana rigitaa ma daka suumainia 'asia naa toae fua ili lana doori lada ki.
43 Sui ma, ni kamolu gu ne nao molu si ili lau 'uri nai 'i matangamolu. Lea ta waa 'amolu nia dooria kai baita fuamolu, waa nai nia waa ni rao kamolu gwana.
44 Ma lea sa tii 'amolu nia dooria kai 'inito, nia na waa ni rao tatakwai lae gwana fuamolu tiifau.
45 Suli nau, na 'Alakwa nia Wane, nau nao kusi lea mai uri toae ka rao fuaku. Nau ku lea lau 'aku mai uri ku rao fua toae ki sui gwana, ma ku falea mauria nau fua faamauri lana toaa 'oro.”

Sa Disas nia guraa tii waa maarodo
(Matiu 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Sui, sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera da lea mai daka dao 'ana maefere 'i Diorikoo. Ma si kada kera da faasia Diorikoo fai konia baita nai, kera dao tona tii waa maarodo nai satana sa Baatimias ('alakwa sa Timias) ne gooru gwana suli tala nai uri gani doo lae sia toae.
47 Ma si kada nia rongo sulia sa Disas na waa bae fasi Naasaret nai, nia ka 'ai na kau 'urii, “Disas, 'oe waa nena fulina Defet, 'o manatai nau mai!”
48 Ma toaa nai ki daka ngatafi nia, daka saea nia ka taaro 'ana. Sui boroi ma nia kafi 'ai baita tasa fatai ma ka 'urii, “Waa nena fulina sa Defet, 'o manatai nau mai!”
49 Ma sa Disas ka uu ngado na 'i seeri ka bae 'urii, “Molu 'ailia nia lea mai.”

Ma kera daka 'ailia mai sa Baatimias daka 'urii, “Manatamu ka ele 'ana. 'Oko tatae mai. Nia 'aili 'oe uri 'oko lea siana.”
50 'Uri nai guu nia ka luka 'ana maku baita nia nai ka tio naa, ka sulatatae 'i langi ka lea na siana sa Disas.
51 Ma sa Disas ka ledia ka 'urii, “Tee ne 'oe dooria nau kwai ilia fuamu wala?”

Ma na waa maarodo nai ka 'urii, “'Oe waa toolangaidoo, nau ku dooria maaku ka 'ifi ku lilio.”
52 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Oli 'oko lea 'amua, na faamamane laa 'oe 'e ilia maamu ka lilio naa.”

Ma 'ali'ali 'ua guu maana sa wala nai ka lilio naa. Ma nia ka lea naa fai sa Disas fai kera suli taala nai.

11

Sa Disas, nia dao lao maefera baita 'i Durusalem
(Matiu 21:1-11; Luk 19:28-40; Dion 12:12-19)

1 Si kada sa Disas fai toa kwairooi nia ki kera da dao karangia fera baite 'i Durusalem, kera dao 'ana fera 'i Betfeis ma 'i Betanii, gwauna fa uo kera saea 'ana 'i 'Olif. 'Uri nai guu, nia ka odua ta roo waa 'ana waa kwairooi nia ki, keerua daru ka eta na 'i nao.
2 Ma nia ka bae 'urii fuadaru, “Muru lea kau 'ana maefera loko, na muru naofia kau na. Kada muru dao kau 'i seeri, tara muru kai liotoi tii dongki kera kania ka uu gwana 'i seeri ne nao si ngali 'ua gu ta waa. 'Uri nai muru ka lukea muru ka talaia mai uri seeki.

3 Lea ta waa nia ledi kamuru ka 'urii, ''Utaa ne muru ka lukea dongki nee?' Muru
ka bae 'urii fuana, 'Na Aofia nia dooria uri
ka lea ai, sui ka olitai 'ali'ali lau guu mai
ai.' "
4 Ma keeru daru ka lea, ma daru ka liotoi
tii kaa dongki kera kania ka uu gwana
ninimana taale 'i maana tii luma. Ma kada
keerua lukea naa,
5 tai waa da uu 'i seeri ki daka ledi keerua
daka 'urii, "Tee ne kamuru lukea dongki
nee uria?"
6 Ma keeru daru ka luu kera ilingia bae sa
Disas nia saea mai fuadaru, ma kera daka
faolomainia na fuadaru.
7 Ma keeru daru ka talaia mai na dongki
nai siana sa Disas, ma daru ka ngalia maku
keerua ki daru ka regwataa 'i fafona, ma sa
Disas ka raa ka gooru faafia.
8 Na toaa 'oro nai ki kera daka
samatainia maku tikwa kera ki lau guu
sulia taale, ma bali 'ana toaa kera daka
sikilia mai uluna baibai ki, ma daka
samatainia naa suli taale. Kera da ilia si
doo nai uri faabaita lana sa Disas.
9 Ma toaa nai sui guu da lea fainia, ta bali
daka eta 'i nao, ma ta bali daka 'isi kau, kera
daka suungi daka bae 'urii,
"Tangoa God!
Ma dianaa fuana sa wala nee ne nia lea mai
fainia rigitaa God!
10 Ma dianaa fuana 'initoaa nia sa wala ne
kai dao mai, ne mala 'initoaa bae
kokoo kolu sa Defet!
Tangoa God 'i salo liu!"
11 Sa Disas nia ruu laona fera 'i Du-
rusalem, ka lea naa uri laona Beukaua
God. 'Uri nai, nia ka lio kwailiu, ma ka
liotoi doo ki tiifau. Sui boroi ma faanoe
kai rodo naa, nia ka tasa lau gwana uri
maefera 'i Betanii fainia akwala ma roo
waa kwairooi nia ki.

Sa Disas, nia agia na fig nai (Matiu 21:18-19)

12 Tio dani kera oli mai fasi Betanii, sa
Disas ka fiolo.
13 Ma nia lio kau, ma ka liotoi tii 'ai ululua
nai kera 'ailia 'ana fig. Nia ka lea karangia
kau uri ka liotoi ta fuaedoo 'i gwauna. Ma
sui, kada nia dao 'i 'aena, nia ka liotoi
gwana otona 'abana nao gu fuaedoo, suli
kada na fig ki da ulu'atoa.
14 Ma sa Disas ka bae 'urii fua fig nai,
"Ta waa si 'ani lau ta fuaedoo faasi 'oe ka
oli 'alaa!" Ma toa kwairooi nia ki kera ka
rongoa si doo nai.

Sa Disas, nia ruu lao Beukaua God (Matiu 21:12-17; Luk 19:45-48; Dion 2:13-22)

15 Si kada kera dao naa 'i Durusalem, sa
Disas ka ruu na laona Beukaua God. 'Uri
nai, nia ka taria naa toaa sui guu ne kera
foli ma daka faafoli 'ana doo ni afuafu lae
ki.* Ma nia ka kefusia gwegele kera ki toaa
nai ki da tatala 'ana malefo ki. Ma nia ka
kefusia lau guu doo ni goorua kera ki toaa
ne kera foli 'ana fao ki.
16 Ma nia ka luia nao ta waa si ngalia mai
ta doo uri faafoli lae ai fua laona Beukaua
God.
17 Ma nia ka toolangaidoo fua toae ki ka
bae 'urii, "God nia saea laona kekeda laa
Abu ka 'urii, 'Na beu nau, kera saea 'ana
beu ni foa lae fua toaa ki sui lao fera ne
'i saegano.' Ma sui molu ka bulasia molu
ka alua 'amolu 'ana kula ni too kera toaa
bebeli ki."
18 Na waa baita ni foa ki fainia waa
toolangaidoo ki 'ana taki, kera rongoa si
doo nai daka safali nani naa uri tasi doo dai
ilia uri saumaeli lana sa Disas. Ma sui daka
mau lau gwada 'ani nia, suli na konia nai
kera da kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo
laa nia.
19 Nia saulafia naa, sa Disas fai toa
kwairooi nia ki, kera daka oli lau gwada
faasia 'i Durusalem.

Fafaataia 'ana fig (Matiu 21:20-22)

20 Tio dani 'uubongi kera oli lau gu kau
suli taale, kera daka liotoi fig bae 'e kuku
ka 'ako naa, safali gu mai lao kutuna ka raa
mai.
21 Ma sa Bita ka manata toi naa si baea
bae sa Disas nia saea fua 'ai nai, ma ka bae
'urii fuana sa Disas, "Waa toolangaidoo 'ae,
liotoi fasi fig bae 'oe 'o agia ne nia mae
naa!"
22 Ma sa Disas nia luua ka 'urii, "Molu
manata mamana 'ana God.
23 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e
'urii, lea kamolu molu bae 'urii fua fa uo
loko, ''Oe 'idu kau 'oko 'asi 'oe na kau lao asi
bue,' molu ka manata mamana ma ka nao

* **11:15** Toaa da tatala 'ana malefo ki kera dai kaubarea malefo kera toae ki.

molu si manata sala lao liomolu, si doo nai kai fuli. God kai ilia gwana fuamolu.

24 Doo ne adea guu nau ku saea fuamolu nai, kada molu foa, ma molu ka gani uri tasi doo, molu ka manata mamana mala 'ana sae kamolu ngalia naa, ma God kai falea gwana doo ne kamolu gani uria.

25-26 Iuka, kada kamolu foa, molu ka manata lukea ta'aa laa kera waa ki fuamolu, 'uri ne Maa kamolu 'i salo nia manata lukea lau guu abulo ta'aa laa kamolu ki."

Da ledi 'alaa 'ana rigitaa sa Disas
(Matiu 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Sa Disas fai waa kwairooi nia ki, kera oli mai daka dao lau gu 'i Durusalem. Ma si kada sa Disas 'e ruu lao Beukaua God, na waa baita ni foa ki, ma waa toolangaidoo ki 'ana taki, ma waa gwaungai ki, kera daka lea mai siana.

28 Ma daka ledi 'urii 'ani nia, "Nee wala, na rigitaa tee ne 'oe too ai ma 'oko ilia doo neki? Ma sa tii ne faa rigitaa nee fuamu uri ili lana doo neki?"

29 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Iuka, nau boroi ku ledi kamolu lau gu uri tii si doo. Lea kamolu luu nau, nau kufi faarongo kamolu 'ana rigitaa ne nau ku too ai fua ili lana doo neki.

30 Aia, kamolu saea fasi fuaku, na rigitaa ne sa Dion nia too ai uri faasiuabu lae nia lea mai fasi God, ma nao nia lea mai fasi wane gwana?"

31 Ma kera daka bae suli si doo nai matangada uri dao lae toi si doo dau saea, ma daka 'urii, "Tee ne kolu kai saea? Lea sa kolu olisi nia ma kolu ka bae 'urii, 'Faasia God,' nia kai bae 'urii na, ''Utaa ne molu si faamamanea sa Dion?'

32 Ma lea kolu bae lau guu 'urii, 'Nia lea gwana mai faasia wane 'ana fera ne 'i saegano.' " Kera daka mau lau gwada 'ana toaa ki, suli na toaa nai sui guu kera da saitomana sa Dion nia na brofet mamana.

33 Nia ne, kera luua sa Disas ma daka bae 'urii, "Kameli ulafusia!"

Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nau boroi nao kwasi faarongo kamolu lau guu 'ana rigitaa nee nau ku ilia 'ana doo neki."

12

Na tarifulaa suli waa 'e faa ola nia ka tio 'abana tai waa
(Matiu 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Sui, sa Disas ka safali bae fua toa gwaungai kera toaa Diu 'ana tarifulaa ki. Ma nia ka bae 'urii, "Tii waa nia fasia ola greib nia lelea ka sui naa. Nia ka 'uia sulufau kalia, ka 'elia tii fauongi ni dali ngisi lana greib ki 'i laona fua ngilo lana waen, ma ka saungainia tii labu ni folo lae 'ana ola nia nai. Sui nia ka alu ola nai 'i 'abana tai waa uri daka suasulia ne kera da kwai ala faafi uri fale lana bali fanga nia waa naisata 'ana ole kada 'e maua. Nia ade 'uri nai sui, nia ka lea naa 'ana fera tau.

2 Totoo 'e dao si kada ola greib nai 'e maua, nia ka falea tii waa ni rao 'ana ka lea mai sia toa bae lao raoa nia, uri ka ngali kau bali fanga naisata 'ani nia waa 'ana doo.

3 Ma si kada waa nai dao, toa nai daka daua daka karoa. Ma kera daka kwae nia, sui daka olitainia ka oli tatakwai gwana.

4 Sui, na waa nai 'ana ola ka odua lau gu mai ta waa lau. Toa bae liu daka diu gwauna sa wala nai ma daka ilia naa doo 'oro faa noni susuala 'ani nia.

5 Waa nai 'ana ola ka odua mai ta waa lau guu. Ma toa bae kera daka saungia sa wala nai ka mae naa. Waa nai 'ana ola, nia odua lau mai waa 'oro nia ni rao ki ma sui, toa bae daka kwaeta'aa 'ana ta bali ada, ma tai doo kera saungida daka mae naa.

6 Ade 'uri nai lelea tii fa waa 'isi naa ka too fua odu lana mai. Na waa 'isi nai 'e too, nia na 'alakwa nia waa 'ana ola nai 'ua guu. Ma nia ka liosau 'asia naa 'ana 'alakwa nia nai. Sui boroi 'ana, nia ka odua na mai, ma ka manata 'urii, 'Wela nau nee 'ua gu taari kera daka sae'inito 'ani nia.'

7 Ma sui boroi 'ana, toa bae kera daka bae 'ada fuada kwailiu daka 'urii, 'Na wela bae kai ngali fulingana gu maa nia ne! Lea mai kolu saungia ka mae 'ana, uri kolu ka ngali 'akolu doo neki maa nia kai faa fuana nee!'

8 Ma kera daka saungia wela nai ka mae, ma daka ngalia doo mae naa daka 'ui ai sara fasi laona ola nai."

9 'I seeri sa Disas ka ledia toa gwaungai bae ka 'urii, "Tee ne na waa 'inito nai 'ana ola nia kai ilia 'ana toa nai? Nia kai lea mai kai saumaelia toa nai da ala faafia sua lae suli ola nai, sui nia ka alua lau ola nai 'i

'abana toaa 'e'ete ki naa, uri daka sua lau
sulia fuana.
10 Talafana lau gu si doo bae molu teemai
sulia lao buka abu nai, bae 'e bae 'urii,
'Si fau bae toa ni saungai luma ki da 'ui
gwada ai, nia 'ana ne si fau 'initoa ni
faangasi lana fatai lume.
11 God ne ilia si doo nai ka 'uri nai, ma kolu
ka suai ka diana 'asia naa.' " ✡
12 'I seeri guu, na toa gwaungai nai toaa
Diu ki, kera daka nani naa uri tasi ade laa
uri daka daua sa Disas, suli kera da filoa
naa sa Disas 'e falea si tarifula laa nai suli
kera. Ma sui, kera daka mau lau gwada
'ana konia nai, daka faasi nia daka lea na
'ada.

Si baea suli foli lana takisi fua waa 'inito 'i Rom
(Matiu 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Totoo lau guu toa gwaungai nai ki daka
odua mai tai Faarisii fainia tai waa 'ana
toaa sa Herod ki, daka lea mai daka ledia
naa sa Disas uri kefusi lana 'ana tasi doo
nia kai saea.
14 Iuka. Kera daka dao na siana, ma daka
bae 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, kameli
saitomana si doo ne 'oe saea ki, si doo
mamana ki sui guu. 'Oe 'o toolangaidoo fua
toae ki 'ana mamanaa God ka lea 'ua gu suli
doori lana. Ma ka nao 'osi 'ado guu fainia
ta waa, 'ana manata laa 'i tala'ana. Ma ka
nao 'osi mamaura guu 'ana manata lana
ta waa 'inito boroi 'ana. Aia, 'oe faarongo
kameli fasi. Nia 'o'olo gwana 'ana taki God,
uri meli ka folia takis nee fua waa 'inito nee
'ana fera 'i Rom, ma nao 'utaa? Nia 'o'olo
gwana fua kameli ka faa, ma nao 'e nao?"
15 Ma sui, sa Disas ka filoa gwana sukea
kera nai, nia olisi kera ka 'urii, "Tee ne adea
molu ka sasi uri kefusi laku? Ngali fasi mai
tafa seleni ku suai fasi."
16 Ma kera daka ngalia mai tii fa seleni
fuana, nia ka ledi kera ka 'urii, "Nunu sa tii
ne nii 'afa seleni nee, ma satana sa tii ne nii
ai nee?"
Kera luua, daka 'urii, "Waa 'inito nee fera
'i Rom na."
17 Sa Disas ka bae 'urii, "Lea kau, si doo
naisata 'ana waa 'inito 'i Rom ki molu faa
'amolu fua waa 'inito 'i Rom, si doo naisata
'ana God molu ka faa 'amolu fua God."
Ma kera daka kwele 'asia naa 'ani nia.

Na baea suli tatae lae fasi maea
(Matiu 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Sui, toa Sadiusii ki daka lea lau gu mai
siana sa Disas. Na Sadiusii ki da saea lelea
wane 'e mae naa 'afitai sae totoo nia ka
tatae lau faasia maea.
19 Ma kera daka ledia sa Disas daka
bae 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, sa Mosis
kedaa na taki fuakolu ka bae mai 'urii bae,
'Lelea waa 'e mae fasi 'afe nia, ma ka nao si
welaa guu, na toolana 'ua guu waa nai ka
adea lau 'initai nai uri ka kwalafia ta wela
ka talana sa wala nai 'e mae.'
20 Aia, totoo tii bara waisaasina nai kera
'ada fiu waa ki fatai. Na waa 'i nao 'e adea
tii wela keni nai, sui ka nao si welaa guu,
nia ka mae gwana.
21 'Uri nai, waa 'i burina ka adea lau wela
keni nai, ma ka nao si welaa lau guu, nia ka
mae lau gwana. Oluna waa ka 'uri nai lau
guu.
22 Ma ka lea na 'uri nai suli fiu
waisaasina nai ki kera mae lelea ka sui guu
ka nao ta waa ada si welaa guu. Ma burina
kera da mae tiifau naa, wela keni nai ka
mae lau guu.
23 Ma sui 'uri nai, totoo 'e dao 'afa dani
God 'e tataea toaa da mae ki fasi maea, na
'initai nai na 'afe sa tii guu nai 'ana bara
waisaasina nai. Kera sui gu bae da adea
wela keni nai!"
24 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii,
"Kamolu molu ulafusia malutana Kekeda
laa abu ki fainia tetedea God nai molu ka
manata garo suli si doo nai ka 'uri nai.
25 Suli, si kada waa ki da tatae naa fasi
maea, kera da 'uria na 'ada 'ensel loki 'i salo
nai, ne nao dasi arai ma dasi 'afe naa.
26 Iuka, nau ku toolangaidoo fuamolu
suli tatae laa fasi maea. Nau ku saitomana
kamolu teemainia naa si baea bae sa Mosis
'e saea suli na era bae saru 'ana kaa 'ai
tu'uu bae. Si kada bae, God 'e bae 'urii fua
sa Mosis, 'Nau naa ne God ne sa 'Abraham
'e foosia, ma God ne sa 'Aesak 'e foosia, ma
God ne sa Diakab 'e foosia.'
27 Toolangai lana si baea nai 'e 'urii,
toa nai ki kera mae naa, sui boroi God 'e
faatainia kera da foosi nia 'ua gwada, ma
daka kwaimani 'ua gwada fainia. Kamolu
manata lamolu 'e garo suli si doo nai!"

Si baea fifii 'inito tasa
(Matiu 22:34-40; Luk 10:25-28)

✡ **12:11** Sam 118:22-23

28 Ma tii waa ni toolangaidoo lae 'ana taki
sa Mosis, 'e lea mai ka fafurongoa olisusuu
laa nai fai sa Disas. Nia 'e rongoa sa Disas 'e
olisi diana 'ana si ledi laa nai Sadiusii ki da
ledi nia ai, nia ka ledi 'urii 'ana sa Disas, “Si
baea fifii tee gu ne 'inito ka talua sui naa si
baea fifii ki lao taki sa Mosis?”
29 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Si baea
fifii ne 'inito ka talua sui naa si baea fifii ki
ne 'urii, ‘Toaa Diu ki, molu rongo fasi! God
na Aofia kia nee, nia taifili nia gu ne God.
30 'O liosau 'ana God na Aofia kia 'ana
liomu tiifau, ma 'ana mangomu tiifau, ma
'ana manata lamu tiifau, ma 'ana tetedea
'oe tiifau.
31 'O liosau 'ana ta wane kau ka mala lau
guu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu.’ Nao tasi
baea fifii si 'initoa si talua roo si baea fifii
nai ki.”
32 Ma waa ni toolangaidoo nai 'ana taki
sa Mosis ka bae 'urii fua sa Disas, “Waa ni
toolangaidoo 'ae, 'oe olisi diana 'asia naa
'ana si ledi laa nai. Doo mamane naa nai
'oe saea God nee taifilia naa ne nia God ma
ka nao naa ta God 'e'ete lau.
33 Ma waa ka liosau 'ana God 'ana mang-
ona tiifau, ma 'ana liona tiifau, ma 'ana
tetede lana tiifau. 'Oko saea, waa ka liosau
'ana waa ki mala ne nia 'e liosau 'ani nia 'i
tala'ana, ma si doo nai ka 'initoa ka talua
faledoo lae ki sui naa ma afuafu lae ki sui
naa fua God.”
34 Sa Disas 'e lio saitomana filodoo laa
sa wala nai nia ka bae 'urii fuana, “'Oe nii
karangia naa 'initoaa God nai.”

Ma safali 'i seeri ka lea naa, nao ta waa si
bobola lau fainia ka ledia sa Disas 'ana ta
ledi laa lau.

Sa Disas nia waa lao kwalafaa sa Defet, ma na Aofia sa Defet
(Matiu 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Si kada sa Disas 'e toolangaidoo laona
Beukaua God, nia ka ledi 'urii, “Tee ne adea
waa ni toolangaidoo ki 'ana taki sa Mosis
daka saea na Kraes nee nia na waa 'e futa
gwana lao kwalafaa sa Defet?
36 Na Anoedoo Abu bae nia faabaea sa
Defet ka bae 'urii,
‘God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'O gooru ngado 'amu 'i bali aolo nau 'ana
'initoae, lelea ka dao si kada nau
kwai ilia malimae 'oe ki 'oko 'inito
faafi kera.’ ✡
37 “Sa Defet 'e tala 'ailia Kraes 'ana ‘Aofia’
nia. Doo ne adea guu, na Kraes nia nao lau
otona gwana waa 'e futa gwana kau 'i buri
lao kwalafaa sa Defet. Nia na Aofia sa Defet
lau guu.”

Na konia baita nai, kera daka ele 'asia
naa si kada kera fafurongoa bae lana sa
Disas.

Sa Disas, nia bae 'u'ufa sulia toa ni toolangaidoo ki
(Matiu 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Ma si kada sa Disas toolangaidoo, nia
ka bae 'urii, “Molu ka fiia toa ni toolan-
gaidoo neki suli taki sa Mosis. Na liu
kwailiu lae fainia maku kwanga diana
tikwa neki maa usie ki, kera da ilia ka
diana 'asia naa uri waa ki daka tango kera
fainia.
39 Ma lelea doo, si kada 'ana fafangaa ki
ma lao beu ni ofu lae ki kera daka dooria
'ua guu gooru lae 'ana kula ni goorua kera
waa 'inito ki.
40 Ni kera 'ua gu ne toaa ni beli lana luma
kera ai 'oru ki. Ma sui, kera daka foa 'ana
foa laa tikwa ki 'asia naa uri waa ki ka
tango kera fainia. Kera toaa 'uri nai ki ne
God kai falea kwakwaea ne ta'aa 'isi lau
fuada.”

Fale laa nia tii gwa 'oru malania
(Luk 21:1-4)

41 Sa Disas nia gooru karangia na kufidoo
ni alu malefo lae, laona Beukaua God. Nia
ka bubungia kada toae ki da falea malefo
kera ki fua koni lana fua beukaua nai. Ma
ka suana toaa 'oro suadoo da falea malefo
baita ki.
42 Sui lelea, nia ka suana tii gwa 'oru
siofaa nai nia lea mai ka falea naa roo kaa
miga malefo tu'uu nai ki.
43 Ma 'uri nai, sa Disas ka 'ailia mai toa
kwairooi nia ki siana, ka bae 'urii fuada, “Si
doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii, gwa
'oru malania nee 'ana ne nia falea malefo
ne baita ka talua malefo neki toaa neki sui
guu da faa ki.
44 Suli toaa neki kera suadoo ki nee, kera
fale gwada si orongadoe 'ana suadooa kera
ki ne. Aia, gwa 'oru malania nee, nia fale
tiifau naa 'ana malefo ne nia too ai, fua lao
kufidoo loko ni faledoo.”

✡ **12:36** Sam 110:1

13

Si kada na 'afitaia baita kai dao
(Matiu 24:1-14; Luk 21:5-19)

1 Si kada sa Disas 'e ruu 'i maa ka lea
na kau fasi Beukaua bae, tii waa 'ana toa
kwairooi nia ki ka bae 'urii fuana, "Waa
ni toolangaidoo 'ae, 'o suana fasi 'amu
gaafana fau baita neki fainia saungaia di-
ana neki 'ana Beukaua nee wala!"
2 Ma sa Disas ka luua ka 'urii, "Aia, 'oe
suana beu baita saungai lana neki 'ana
Beukaua nee nai? Totoo tii si kada nii 'ua
kau, na talae fau neki sui guu dai atoli daka
tagabola lelea ka sui, tasi fau boroi si gooru
guu fafona ruana si doo 'ani kera."
3 Aia, si kada sa Disas 'e gooru 'ana
gwauna fa uo 'i 'Olif 'i bali loko lau guu 'ana
Beukaua nai, sa Bita, sa Demes, sa Dion,
ma sa 'Andru kera daka ledi aroaro 'ani nia
daka 'urii,
4 "'O faarongo kameli fasi wala. 'I angita
gu ne doo nai ki 'oe saea nai kai fuli ai?
Ma na tee gu ne lelea meli suai 'e fuli ma
kameli ka saitomana si kada nia naa doo
nai ki uri ka fuli ai?"
5 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ka
fiia ade lea ta waa ka suke kamolu ma ka
talai garo 'ani kamolu.
6 Suli tee, na waa 'oro ne kera kai dao mai
'ana sataku ma kera dai bae 'urii, 'Nau na
Kraes bae naa ne!' 'Uri nai guu ma kera
daka talai garo naa 'ana toaa 'oro nai.
7 Tasi doo lau, si kada kamolu rongo na
omee ki da firu, ma nao molu ka rongo
ununua 'oro sulia na omee nai ki, nao molu
si mau lau. Na doo 'uri nai ki 'afitai ka nao
lau, kera kai dao gu mai. Ma sui boroi 'ana,
ade sae 'oko kwaifii 'amu sae sa sui lana
doo ki naa nai. Nao 'ua nai.
8 Totoo bobongi ta fera 'e tatae ka firu
gwana fainia ta ruana fera, ma ta waa
'inito fainia toaa nia da tatae lea daka ala-
sia gwada ta ruana waa 'inito fainia toaa
nia. Na anuanu lau guu kai liu 'ana bali
fera 'e'ete ki sui, ma na uni fioloa ki kai liu
'ana kula 'oro. Fuli lana doo nai ki 'e mala
gwana ta keni faafuta si kada nia kafi safali
fiiwela guu.
9 "Molu ka folo diana lau guu, suli kera
kai fale kamolu fua lao 'abana toa rao 'i
fera ki. Toae ki kera kai dau kamolu, daka
ngali kamolu naa fua kwae lamolu. Kera
kai nangasi kamolu 'i lao beu ni ofu lae
ki, suli kamolu faamamane nau. Ma kera
kai talai kamolu kau 'i maana waa 'inito ki
fua didi lamolu lae. Ma 'i seeri kamolu kai
faarongo kera 'ani nau.
10 Ma ni kamolu molu kai bae fasi
'amolua sulia na Faarongoa Diana nee fua
toae ki sui lao fera ne 'i saegano.
11 Si kada tee gwana kera dau kamolu,
ma daka talai kamolu uri didi lamolu lae,
nao molu si manata isifufuli lau suli si doo
ne molu kai saea. Si baea ne Anoedoo Abu
nia falea fuamolu 'ana si kada nai, nia naa
ne molu kai saea. Suli na Anoedoo Abu
'ana ne kai bae, nao lau ni kamolu.
12 Totoo kau na waa ki dai falea gwada
toolada ki fua saungi lada, ma na waa ni
maa lae ki, kera dai ili 'uri nai lau guu 'ana
wela kera ki. Ma na wele ki, kera dai ade
faasia bae lana maa kera ki fainia gaa kera
ki. Ma kera kai falea maa fai gaa kera ki fua
saumaeli lada.
13 Toae ki sui gwana kera kai susubutai
kamolu suli ne kamolu toaa nau. Ma sui
boroi 'ana ka 'uri nai, waa ne faamamane
nau ka ngado lelea ka dao 'ana sui lana doo
nai ki sui guu, God kai faamauri nia.

Si baea suli Beukaua bae
(Matiu 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Totoo lelea molu ka suana naa na doo
sua bae kera dao daka faa uua naa laona
lalo abu nee kula nao si bobola na uri ka
uu ai, ma God ka lukasia naa beu nia." ('Oe
waa ni teemai lae 'oko filo diana 'ana doo
nai.) "Ma lelea nia 'uri nai naa, toaa nee lao
bali lolofaa nee 'i Diudia molu ka tafi na uri
fa toloa ki.
15 Ma 'ana si kada nai, tii ne 'oe 'o too mai
'i fafo lume, 'oko tafi namu. Nao 'osi dora
lau 'ana sasi lae fai ruu lae mai luma kamu
uri koni lana 'okodoo 'oe ki.
16 Ma tii ne 'oe nii 'ua mai lao ole 'ana
si kada nai, 'oko tafi na 'amu. Lelea maku
baita 'oe ka nii boroi kau 'i luma kamu, nao
'osi oli lau mai uria, ka faadora 'oe.
17 Ma si kada nai nia kai ta'aa 'isi fuada
ai kulua ki fai ai faasusu ki, suli kai 'a'atola
fuada uri tafi 'ali'ali lae.
18 Molu foa uri God ka nao si faolomainia
uri fuli lae lau guu otofana si kada 'ana ute
ma ka gwagwari'olaa.
19 Suli na 'afitaia nai kai ta'aa 'isi ka talua
lau 'afitaia ki sui ne wane lao fera ne 'i
saegano da saitomana ki, 'ita mai si kada
God saungainia molaagali ka dao 'i tari'ina.

Ma 'ita 'i tari'ina ka lea 'alaa naa, ta 'afitaia
boroi nao si 'uria naa.
20 Lelea sae God ka nao si 'oikukuru 'ana
si kada 'afitai nai, 'afitai ta waa ka mauri
lau. Ma sui, uri nunufana gwana toaa
fifilia nia ki, nia kai 'oikukuru 'ana si kada
'afitai nai.
21 "Iuka, lea ta waa bae 'urii fuamolu,
'Lea mai suana 'amolu, na Kraes bae gu
ne,' ma nao ka bae 'urii, 'Lea molu suana
'amolu, nia nii 'i lobaa,' nao molu si faama-
manea.
22 Suli na brofet suke ki kera kai dao
mai, ma kera kai ilia fafaataia ki ma doo
ni kwele lae ki ai, uri sae lelea walude
gwana ma kera daka talai garo 'ada 'ana
toaa fifilia nia God, ma sui ka 'afitai.
23 Molu ka folo diana! Nau ku faarongo
kamolu na kau 'ana doo ki 'ana taue nai.

Dao lana lau mai na 'Alakwa nia Wane
(Matiu 24:29-35; Luk 21:25-33)

24 "Ma si kada ne 'afitaia nai 'e sui,
'God kai koko faafia maana sato fainia
madama loo, ma keeru ka nao si tala
folaa.
25 Ma God kai taga 'ana bubulu loki, ma
kera da kai 'asi kera fasi mamangaa.
Ma nia kai tagabola 'ana doo loki lao salo,
ma kera da kai tio garo fasi fulida ki.'
✡
26 "Nia dao fatai 'i seeri, toae ki dafi
suaku nau na 'Alakwa nia Wane, kufi dao
faatai mai fainia rigitaa ma na rara laa
baita tasa 'i fafona barobaro loo.
27 Ma nau kwai falea 'aini 'ensel nau fua
laona fera ne 'i saegano tiifau, fua koni
lana mai toaa fifilia nia ki God."

Doo neki sa Disas saea totoo dai fuli,
kera dai fuli lelea ka sui tiifau guu

28 Sa Disas ka saea tii si baea 'ana tarifula
lae ka 'urii, "Molu manata fasi suli na 'ai
nee na fig. Na fig, lelea kamolu suana nia
'e fufurua naa, kamolu saitomana uni sato
nia karangi dao naa.
29 Talafana lau guu, lelea kamolu suana
'afitaia ta'aa 'isi 'oro nai ki kera dao
naa, kamolu saitomana dao laku mai nia
karangi naa.
30 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e
'urii, uni wane nee 'i tari'ina kera dai mauri
'ua gwada, si doo nai ki sui gu ka fuli.
31 Salo loo fainia saegano nee totoo dai
sui gwada. Aia, ma si baea ku saea ki 'afitai
daka sui kaaroa naa.

Nao ta waa si saitomana si kada sa Disas
kai dao ai
(Matiu 24:36-44)

32 "Nao ta waa si saitomana fa sato ma si
kada ne nau kwai dao ai. Na 'ensel 'i salo ki
nao dasi saitomana, ma ni nau 'Alakwa nia
Wane boroi, nao kusi saitomana lau guu.
God na Maa taifili nia gu ne saitomana.
33 Molu folo diana ma molu ka
kwaimaasi, suli kamolu ulafusia si kada
tee ne nia kai dao.
34 Na dao laku mai nia kai mala tii waa
kada 'e faasia luma nia ka lea 'ana fera tau.
Ma nia ka alua 'okona doo nia 'i 'abana waa
ni rao nia ki. Nia tolingia si raoe ki fuada
sui guu. Sui nia ka saea fua waa ni sua lae
suli maesakaa, uri ka folo diana.
35 Doo ne adea guu, molu fiia, suli
kamolu nao si saitomana si kada tee ne
waa 'ana luma kai dao. Nia kai dao mai
'i saulafi nee, ma nao lao tofungana rodo
nee, ma nao 'i 'ofaidani nee, ma nao 'i
'uubongi dani folaa naa.
36 Ma lelea sae kamolu tona boroi nia ka
dao 'ali'ali naa, tii maleu lae ne nao molu si
ilia ade nia ka dao tomolu fainia.
37 Si doo ku saea fuamolu, ma fua toae ki
sui gwana naa ne 'urii: Molu folo!"

14

Waa baita ni foa ki da 'olo saufini 'ana
mae lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Luk 22:1-2; Dion 11:45-53)

1 Roo fa sato naa ne tio, sui ka dao 'ana
Fangatasae,* ma na Fafangaa ni 'ani lana
beret nao isi ai. Ma na waa baita ni foa ki,
fainia waa toolangaidoo ki 'ana taki, kera
daka alu tii manataa sui naa, fua dau agwa
lae 'ana sa Disas ma saungi lana uri ka mae
naa.
2 Sui, kera daka bae 'urii, "Nao kolu si dau
nia lau noni Fafangaa nee, ade lea toaa nee
daka firu lau gwada fai kolu."

Tii wela keni 'e waiwaia ifuna sa Disas 'i
luma sa Saemon 'i Betanii
(Matiu 26:6-13; Dion 12:1-8)

✡ **13:25** 'Aesaea 13:10; 34:4; 'Isikel 13:7; Dioel 2:10,31; 3:15 kada kokoo kera ki mai 'i nao lea faasia 'Isib.

* **14:1** Fafangaa ne Diu ki ilia fuana manata lae tona

3 Si kada sa Disas 'e nii 'i Betanii, ma ka
fanga 'ana luma kera sa Saemon, waa nai
furo 'e saungia 'i nao sui sa Disas ka guraa,
tii wela keni nai ka lea mai ka dao. Na wela
keni nai 'e ngali mai tii bii waiwai moko
diana nai 'ana kafona naad taifilia naa
ma liu lana ka baita tasa,† ma ka nii mai
lao kufi 'alabasta iriroa diana nai.‡ Dao
nia ka 'ifingia bii waiwai nai, ka kistainia
naa waiwai moko diana nai lao gwauna sa
Disas.
4 'I seeri, bali 'ana toaa ne da suai si doo
nai, daka bae rakesasu daka 'urii fuada
kwailiu, "Nia saketoa gwana waiwai moko
diana loko nai rowaa!
5 Doo lea sae nia faafoli ai ma ka ngali
malefo baita§ 'asia naa uri maana loko.
Lea 'uri nai mone, nia ka falea malefo nai
fua 'adomi lana toaa siofaa ki na." Ma kera
daka ngatafia naa wela keni nai.
6 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Alu too 'ana
nia ilia 'ana na! Nao molu si bae tona lau
'uri nai. Si doo diane ne nia ilia na fuaku
nee.
7 Na toaa siofaa ki da too siamolu ka lelea
firi gwana. Ma lelea tasi kada boroi molu
doori 'adomi lada, molu ka ilia gwamolu.
Ma ni nau, tara ku too fai kamolu si tau
guu.
8 Ni wala nee, si doo nia bobola fainia ka
ilia fuaku naa ne nia ilia sui naa nai. Nia
kistainia waiwai moko diana nee 'i noniku
uri ka ade akau na 'ana noniku maasia alu
laku lao kilu gwau ne, uri lelea ku mae
boroi nia ilia sui na 'ani nau.
9 Si doo mamana ku saea fuamolu 'e 'urii,
'ana si kula ki sui gwana ne kera dai bae
sulia na Faarongoa Diana nee ai lao fera
ne 'i saegano, si doo ne ni wala nee ilia
fuaku kera dai bae lau guu sulia 'i seeri, uri
manata toi lae."

Sa Diudas 'e ala faafi fale lana sa Disas 'i 'abana malimae ki
(Matiu 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Sui sa Diudas 'Iskariot, na waa bae
'ana akwala ma roo waa ni kwairooi baki
sa Disas, ka lea naa siana waa baita ni foa
ki. Ma nia ka bae na 'urii fuada, "Nau kwai
falea sa Disas fuamolu."
11 Ma kera daka ele 'asia naa suli doo nai
nia saea, ma daka alangai naa uri faa lana
si malefo fuana uri si doo nai. Ma sa Diudas
ka safali nani naa uri tasi kada diana fua
nia ka falea sa Disas fuada.

Na Fangatasae 'e safali
(Matiu 26:17-25; Luk 22:7-14,21-23; Dion 13:21-30)

12 'Afa dani totoonao 'ana Fafangaa bae
ni 'ani lana beret nao isi ai, ma otofana
lau guu si kada bae fua saungi lana kale
sifsif bae 'ana Fangatasae, toa kwairooi
baki sa Disas daka ledi nia. Ma daka 'urii,
"'I fai ne 'oe dooria kameli lea meli kai
kwaimaakwali 'ana doo ki ai uri 'oko fanga
'ana Fangatasae ne ai?"
13 Sa Disas ka bae 'urii fua ta roo waa
ada, "Muru lea fasi kau 'i nao lao fera loko
'i Durusalem. Tara muru dao tona tii waa
nia ngalia tii kufidoo fungu 'ana kafo. Kada
kamuru dao tona 'uri nai, muru ka lea na 'i
burina
14 uri luma ne nia dao ka ruu 'i laona.
Muru ka bae na 'urii fua waa nai 'ana
luma, 'Na waa toolangaidoo 'e ledi mai uri
kadaluma tee bae nia fainia waa kwairooi
nia ki dai fanga ai 'ana 'ani lana Fan-
gatasae.'
15 Ma tara waa nai kai faatainia tii
kadaluma 'i langi, kula doo ki sui naa nii ai.
'Uri nai guu, muru ka raodoo na fuakolu 'i
seeri."
16 Na roo waa kwairooi nai ki daru ka lea
naa lao fera 'i Durusalem. Ma keeru daru
ka liotoi doo ki fuli ka 'uria 'ua gu doo nai
sa Disas saea ki kau fuadaru. Ma keeru ka
raodoo na fuada maasia Fangatasae.
17 Ma 'i saulafi gu mai, sa Disas ka dao na
mai fainia akwala ma roo waa sarenga ni
kwairooi nia ki.
18 Ma si kada kera dau 'ana fanga lae
'ada, sa Disas ka bae na 'urii, "Si doo ma-
mana ku saea fuamolu 'e 'urii, tii waa
'amolu nia kai fale nau 'i 'abana malimae
ki. Waa nai 'e fanga kwaimani gwana fai
nau 'i seki."
19 Ma 'uri nai guu toa kwairooi nai sa
Disas ki daka safali liodila naa, ma daka
ledi too tii waa naa 'ana sa Disas daka 'urii,
"Ade sae nau gwana 'oto nai wala?"
20 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Ta waa
'amolu akwala ma roo waa sarenga ni
kwairooi nau neki naa nai, ma nia waa nai

† **14:3** Na waiwai ne moko ufiufi diana ne kera saea 'ana Naad. ‡ **14:3** Na kufidoo ne kwanga tasa ne kera saea 'ana 'alabasta na fau ne magamaga tasa. § **14:5** *Malefo baita:* Folia 'ana malefo bobola fainia fofolia 'ana tii fa ngali.

'e kurumainia lau guu si beret nia laona kufidoo ni fanga nee fai nau 'i seki nai.
21 Ma ni nau 'Alakwa nia Wane, nau kwai mae naa uri si baea bae suli nau lao kekeda laa Abu ka mamana naa. Ma sui ta, na waa nai kai fale nau, 'Alakwa nia Wane, 'i 'abana malimae gu ne kai ta'aa ka tasa fuana! Ma lelea sae waa nai ka nao si futa 'ua gu mai mone, ka diana."

Na fanga saulafi laa nia Aofia
(Matiu 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Koren 11:23-25)

22 Ma si kada nai kera fanga naa, sa Disas ka samo mai uri fa beret nai ka tangoa God, sui ka niia naa. 'Uri nai sui nia ka faa kau fua toa kwairooi nia ki, ka bae 'urii, "Ngalia molu ka 'ania. Noniku naa ne."
23 Sui lau guu, nia ka samo mai uri mae waen ni kuufi lana nai ka tangoa God, sui ka faa kau fuada. Ma kera sui guu daka kuu ai.
24 Nia ka bae 'urii, "Na 'abuku naa ne, ne igwa fua toaa 'oro ki sui, ma ka igwa uri faangasi lana alangaia God.✡
25 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, tara nau kusi kuufia lau waen nee lelea ka dao naa 'afa dani nau kwai kuufia lau lao 'initoaa God."
26 Kera daka nguulia tii fa nguu 'i seeri lelea ka sui, kera daka lea naa uri fa uo bae 'i 'Olif.*

Sa Bita kai tofea sa Disas
(Matiu 26:31-35; Luk 22:31-34; Dion 13:36-38)

27 Sa Disas 'e bae lau gu fuada ka 'urii, "Kamolu tara molu kai tafi faasi nau ka sui guu. Suli na kekeda laa Abu 'e saea sui naa ka 'urii,
'Nau kwai kwaea waa ni sua lae suli sif-sif ki, ma sifsif ki kera kai tagala kwailiu.' ✡
28 "Sui boroi 'ana ka 'uri nai, 'i burina nau kwai tatae fasi maea, nau kwai lea 'i nao kwai maasi kamolu 'i Galilii."
29 Ma sa Bita 'e luu nia ka 'urii, "Lelea toa nee daka tafi tiifau boroi 'ada faasi 'oe, nau gu ne 'afitai 'asia naa ku tafi faasi 'oe!"
30 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Nau ku saea fuamu waa nau. Lao fa rodo ne 'i tari'ina 'ua gu ne, ni 'oe tara 'oko tofe nau 'ana olu si kada fatai, sui karai ruana kafi 'ai."
31 Ma sa Bita ka bae susuala ka 'urii, "Nau lelea daka saumaeli nau boroi fai 'oe, 'afitai nau ku tofe 'oe wala!"
Ma ni kera daka saea sui guu tii si doo nai.

Sa Disas 'e foa 'i Getsamani
(Matiu 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 'Uri nai sui, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, daka lea naa uri tii si kula satana 'i Getsamani. Dao 'i seeri, sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kamolu too 'amolu 'i seki. Nau kwai foa 'akua nai."
33 Sui nia ka talaia sa Bita, sa Demes, ma sa Dion daka lea fainia. Ma na liodila lae fainia isifufuli lae baita 'asia naa ka toli na faafi nia.
34 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nau, na liodila lae fainia isifufuli laa baita 'asia naa 'e toli faafi nau. Kamolu too 'i seki, molu ka folo."
35 Nia lea kau nao si tau 'asia gu faasi kera, ka booruru na 'i saegano. Nia ka foa naa uri sae lea 'e walude gwana, nia ka nao si liu lau laona fii laa baita nai.
36 Ma nia ka foa ka bae 'urii, "Maa 'ae, 'oe nao tasi doo si 'afitai fuamu. 'Idua 'amu fii laa nee faasi nau wala, uri nao kusi liu lau 'i laona. Sui boroi 'ana, doo ki ka fuli 'ana suli doori lamu. Nao lau suli doori laku."
37 Sui nia oli mai 'e dao siana olu waa kwairooi nia baki, kera daka maleu 'ada. Ma nia ka bae 'urii fua sa Bita, "Saemon 'ae, 'utaa ne 'oko maleu gwamu wala? Bobola fainia sae ta tii si kada rodo tu'uu boroi 'oko folo mone 'amu ai."
38 Sui nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu folo 'ana foa lae, uri ka nao molu si 'asi kamolu lau laona ilitooe. Na mangoewane 'e dooria gwana si doo diane, ma sui ta noniwane ne makeso 'asia naa."
39 'Uri nai sui, nia ka faasi kera, lea ka foa lau gwana, ka saea lau guu tii si baea bae.
40 Sui nia oli mai ka dao lau gu siada. Ma kera daka maleu 'ua gwada, suli maada ki mamaleua 'asia naa. Kera daka ulafusia naa sae lana ta doo fuana.
41 Oluna si kada nia oli mai ka dao lau gu siada, nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu too molu ka maleu na 'amolua 'ua nee? Nia bobola na nai. Si kada bae dao gu nai. Suai

✡ **14:24** Dioromaea 31:31 * **14:26** *Uo 'i 'Olif:* Na uo ne, na 'ai ne kera saea 'ana 'Olif ki 'oro 'asia naa 'ana. ✡ **14:27** Sakaraea 13:7

fasi, nau 'Alakwa nia Wane, kera fale nau
naa 'i 'abana toa ta'aa ki nai.
42 Molu tatae kolu lea naa. Waa bae fua
fale laku 'i 'abana malimae ki ne dao naa
nee!"

Kera daua naa sa Disas
(Matiu 26:47-56; Luk 22:47-53; Dion 18:3-12)

43 Si kada sa Disas kai bae gwana 'uri nai,
sa Diudas, waa bae gwana 'ana akwala ma
roo waa kwairooi nia ki, ka dao na mai
fainia toa 'oro nai. Na waa baita ni foa ki,
waa toolangaidoo ki, ma waa gwaungai ki
ne fale kera daka lea mai. Ma toa nai daka
dao sui gu mai fainia 'ile ki ma kile ni firu
ki 'abada.
44 Ma sa Diudas, waa nai kai fale sa Disas
fuada, ka faarongo kera sui na mai 'ana
si mamalafooa ni lio lae uria, ka bae mai
'urii fuada, "Lelea waa molu suai nau ku
nonoia,† waa nai kamolu dooria naa nai.
Kada molu suai 'uri nai, molu ka dau nia
molu ka talaia naa."
45 Aia, kada kera dao guu, sa Diudas ka
fali kau sia sa Disas ka bae na 'urii, "Nee
Waa Toolangaidoo!" Ma ka nonoia naa.
46 Toa bae daka daua na sa Disas, ma
daka karo nia naa.
47 Ma si kada nai guu, tii waa 'ana waa
da uu karangi 'i seeri ki, 'e lafua 'ila nia ka
kwaea naa 'ana waa 'e rao fua waa foa ni
gwau, ka siki muusia guu alingana sa wala
nai.
48 Sa Disas ka ledi 'urii 'ana toa bae, "Nee
rowaa, nau ta waa ku talai garo 'ana toae
fua taga lae 'ana fera nee 'oto ne? Nia ne
molu ka lae mai uri dau laku 'urii fainia 'ile
ki ma kile ni firu ki nee?
49 Nau tee bae saku toolangaidoo mai
fuamolu ka tau naa lao Beukaua loko, ma
sui ka nao molu si dau nau guu. Ma sui
ta, si doo ne kamolu ilia nee nia fuli 'ana
'urii, uri si baea bae lao kekeda laa Abu ka
mamana."
50 'Uri nai guu, toa kwairooi nia bae ti-
ifau kera daka tafi na faasi nia.
51 Ma tii fa waa kafi daraa nai 'e kwairooi
mai 'ana sa Disas 'e nii lau gu 'i seeri, ka ofi
gwana 'ana si maku folo. Aia, si kada kera
daua guu sa Disas 'uri nai,
52 sa wala nai tona 'e tafi guu si maku nia
ka luke, nia ka tafi dadara na 'ana faasia.

Sa Disas nia uu naa 'i naofana toa gwaungai ki
(Matiu 26:57-68; Luk 22:54-55,63-71; Dion 18:13-14,19-24)

53 Kera ka talaia naa sa Disas uri beu nia
waa foa ni gwau. Ma waa baita ni foa ki,
toa gwaungai ki fainia toa toolangaidoo ki
'ana taki, kera daka koni sui na 'i seeri.
54 Ma sa Bita nia 'isi tau kau 'i buri lelea
kau ka ruu lau guu laona lalo nai 'ana beu
nai waa foa ni gwau. Nia gwagwari ka sara
'ana noni era nai 'i seeri fainia toa da fofolo
ki.
55 Na waa baita ni foa nai ki fai na
gwaungaia ki tiifau naa, kera daka sasi naa
uri dao lae tona tasi doo ne sa Disas ilia ka
garo uri kera daka saumaeli nia na faafia,
ma sui ka nao guu.
56 Ma toa 'oro kera daka ilitoi suke lae
faafia sa Disas, ma sui doo da saea ki ka nao
si tio guu 'ana tii tio laa.
57 Sui tai waa kera tatae lau guu, daka
tako 'ana si ununua nai daka bae 'urii,
58 "Kameli, si doo meli rongo nia tala
saea 'e 'urii, 'Nau kwai okosia Beukaua nee
wane gwana saungainia nee, sui nau kwai
saungainia ta Beukaua lau guu, ne nao lau
doo wane gwana saungainia, lao ta olu fa
sato gwana.' "
59 Ma sui kera boroi, si tala baea nai da
tatae mai fainia ka 'oroa lau guu ka nao si
alu lau guu tii si doo.
60 Ma na waa foa ni gwau nai tatae ka uu
naa 'i maana konia nai ka ledia sa Disas ka
'urii, "Nee wala, 'oe nao 'osi too gu 'ana tasi
doo ni sae lana suli doo nai ki da saea suli
'oe nai?"
61 Ma sui sa Disas ka taaro gwana, ka
nao si luua guu. Na waa foa ni gwau nai
ka ledia lau ka 'urii, "Nee wala, 'oe nee na
Kraes bae 'Alakwa nia God naa nee?"
62 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Iuka,
nau naa ne. Ma ni 'oe nee tara 'oe suaku,
'Alakwa nia Wane, si kada nau kwai gooru
'i bali aolo nia God ne rigita tasa, uri 'inito
lae, ma si kada nau kwai dao mai lao tofun-
gana dasa loo ki mamangaa."

† **14:44** Lea na birangaa 'ana Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae 'ana na toolangaidoo faasia na waa kwairooi nia. Nia bobola fainia na waa kwairooi ka bae diana na toolangaidoo nia 'ana nonoi lana 'abana.

63 Na waa foa ni gwau nai, rakena
ngengeela liu ka karia gwana maku tikwa
bae nia ofi ai. Nia ka bae na 'urii, “Tee lau
ne kolu sasi fai talai lana mai waa ki uri bae
lae lau suli sa wala nee?
64 Tee kamolu rongo gwamolu nia tala
faabolatainia fai God nai! Kamolu manata
'utaa?”
Ma kera sui guu konia nai daka saea
nia garo naa, ma ka bobola na fainia daka
saungia ka mae naa.
65 Ma tai waa 'ada daka safalia naa
ngisufi lana sa Disas. Kera daka karo suu-
sia maana ma daka fidali nia naa. Ma daka
bae na 'urii fuana, “'O bae ni brofet laa fasi
mai fuameli!” Ma toa ni fofolo nai daka
talaia kau daka dau na 'ana kwae lana.

Sa Bita 'e tofea naa sa Disas
(Matiu 26:69-75; Luk 22:56-62; Dion 18:15-18,25-27)

66 Si kada sa Bita 'e nii gwana lao lalo fuu
'i saegano, ta tii saari 'ana saari nai ki da
rao lao luma waa foa ni gwau ka liu kau
siana.
67 Ma si kada 'e suana sa Bita 'e sara 'ana
noni ere, nia ka bubu ngasi 'ani nia ka bae
'urii, “'Oe waa bae 'o kwairooi lau gu mai
fai sa Disas waa loko 'i Naasaret nee!”
68 Ma sa Bita ka tofe ka bae 'urii, “Nau
ku ulafusia waa nai. Dodoloa guu ku saito-
mana doo ne 'oe bae sulia nai.” Nia bae 'uri
nai sui, nia ka ruu kau ka 'iia naa tafaa nai
'ana maesakaa nai lea na uri maa.
69 Ma si kada na saari bae 'e suana lau gu
'i seeri, nia ka bae 'urii fua toa da uu 'i seeri
ki, “Sa wala nee ta waa lau gu 'ada ne!”
70 Ma sa Bita ruana ka tofe lau guu 'i
seeri.
Ma nao si tau lau gu, toa nai da uu
karangi lau gu 'i seeri daka bae 'urii fua sa
Bita, “Nia mamana 'asia naa, 'oe ta waa lau
gu 'ada ne! Tee 'oe waa fasi bali lolofaa loo
'i Galilii lau gu nee.”
71 Sui sa Bita ka tofe ni maea ka 'urii,
“Nau dodoloa mai 'ana God ku suke
kamolu ne! Nau ku ulafusia waa ne molu
kai bae sulia nee!”
72 Si kada nai 'ua guu, karai ruana ka
'ai naa. Ma sa Bita ka manata toi si baea
bae sa Disas 'e saea mai fuana ka 'urii bae,
“Tara 'oe 'amu olu fa tofe laku sui fatai
karai ruana kafi 'ai.” Ma si kada sa Bita 'e
manata toi si doo nai, nia ka angi lelea ka
igigele guu.

15

Kera talaia naa sa Disas siana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-16; Luk 23:1-5,13-25; Dion 18:28—19:16)

1 'I 'uubongi maakafukafua, na gwaun-
gaia baki tiifau, 'ana waa baita ni foa ki,
waa gwaungai ki, ma waa ni toolangaidoo
ki 'ana taki, kera daka alu tii manataa sui
naa suli si doo dai ilia 'ana sa Disas. Sa
Disas, kera da karoa sui daka talaia na kau
uri fale lana 'i 'abana sa Baelat.
2 Sa Baelat ka ledi na 'urii 'ani nia, “Nee
wala, 'oe naa ne waa 'inito kera toaa nee
Diu?”
Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “Iuka, ma nia
naa na 'oe saea nai.”
3 Na waa baita ni foa ki daka saea naa sa
Disas nia fulia mai si garo laa 'oro.
4 Ma sa Baelat ka ledia lau ka 'urii, “Nee
wala, 'oe tara tee ne 'oko saea suli doo 'oro
nai ki da saea 'oe ilia ka garo nai?”
5 Sa Disas ka nao si bae guu, ma sa Baelat
ka kwele lau gwana.
6 Aia, si doo lea toae gania sa Baelat
ma nia kai ilia walude otofana kada 'ana
Fangatasae nai ne, luke lana ta waa 'ana
waa da too lao lookafo ki.
7 Tii waa nai satana sa Baarabas ne nii
lao lookafo otofana si kada nai. Waa nai
nia waa sauwane suli 'e nii lao omee nai
kera da firu uri taga lae 'ana 'initoaa 'i Rom.
8 'Uri nai na konia baita nai daka ledia
naa sa Baelat uri ka lukea mai ta tii waa fasi
lao lookafo uri ka lea suli si birangaa nai.
9 Ma sa Baelat ka ledi kera ka 'urii, “Aia,
kamolu dooria nau ku lukea kau waa 'inito
nee toaa Diu ki fuamolu nai?”
10 Sa Baelat nia bae 'uri nai suli 'e sait-
omana gwana kera waa baita ni foa ki da
talaia mai sa Disas siana, suli manata lada
ta'aa fua sa Disas.
11 Ma sui boroi 'ana, waa baita ni foa ki
kera daka bae alingana naa toaa nai, uri
daka ledia sa Baelat uri luke lana mai sa
Baarabas fuada.
12 Ma sa Baelat ka ledi 'urii lau 'ana figua
nai, “Sui ma tee 'ana ne nau kwai ilia 'ana
waa ne kamolu saea 'ana waa 'inito Diu ki
nee?”
13 Ma kera daka 'ai daka 'urii, “Foto faafi
nia 'ana 'airarafolo!”
14 Sa Baelat ka ledi kera lau ka 'urii, “Tee
ne nia ilia ka garo?”
Ma kera daka 'ai baita tasa lau, daka
'urii, “Foto faafi nia 'ana 'airarafolo!”

15 Ma sa Baelat ka lukea naa sa Baarabas
fuada, suli 'e dooria kai faaelea manata
lana toaa nai. Sui, sa Baelat ka falea naa sa
Disas uri daka nangasia, ma uri daka foto
faafi nia naa 'ana 'airarafolo.

Toa ni omee ki da faa malaoewanea sa Disas
(Matiu 27:27-31; Dion 19:2-3)

16 Na toa ni omee ki kera daka talaia na
kau sa Disas laona lalo nai 'ana luma baita
sa Baelat, ma kera daka karumainia mai
toa ni omee nai ki tiifau.
17 Kera daka faa ruufia naa sa Disas 'ana
maku gogosala tikwa nai, sui daka 'e'erea
tii 'eeregwaua 'ana 'oko kwakware daka
alu 'i gwauna.
18 Sui kera daka 'onionga 'ada 'ani nia
daka saea kera faabaita nia daka bae 'ada
'urii, "Ele 'asia naa fuamu, 'oe waa 'inito
kera toaa Diu!"
19 Sui daka kidia gwauna 'ana si 'ai, daka
ngisufi nia, daka booruru 'i maa 'aena
daka 'onionga 'ada 'ani nia daka saea kera
faa'inito nia.
20 Si kada kera da saso gwada 'ani nia 'uri
nai lelea ka sui naa, kera daka tangasua lau
gwada maku gogosala tikwa bae faasi nia.
Sui daka faa ruufia lau gwada 'ana maku
nia ki 'ua guu. 'Uri nai sui, kera daka talaia
naa uri foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kada kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo
(Matiu 27:32-44; Luk 23:26-43; Dion 19:17-27)

21 Ma si kada kera da lea kau suli taale,
kera daka dao tona tii waa nai satana sa
Saemon fasi maefera 'i Saerin. Sa Saemon
nia maa sa 'Aleksanda fai sa Rufus. Sa Sae-
mon 'e too mai 'ana ta kula ka lea mai uri
Durusalem ka liu lau gwana siada 'i seeri.
Ma na toa ni omee nai ki daka suumainia
naa uri nia ka ngali 'airarafolo sa Disas
faasi nia.
22 Kera daka talaia na kau sa Disas uri
tii si kula satana 'i Golgota, toolangai lana,
"Kula 'ana Lelete."
23 Ma kera daka faa waen nai da dolaa
fai suluna doo nai satana na "Miira," fua
faagwari lana fii lae, ma sui sa Disas ka nao
si kuufia guu.
24 Sui kera daka foto na faafi nia 'ana
'airarafolo. Ma kera daka tolingia maku
nia ki fuada kwailiu. Ma kera daka saso
'ana tii doo mala dais nai uri daka tolingia
maku nia ki fuada kwailiu.
25 Dao 'ana sikwana kada sato 'i
'uubongi, kera daka foto na faafi nia 'ana
'airarafolo.
26 Ma kera daka kedaa tii si kekeda laa
daka alu 'i gwauna 'airarafolo nai uri ka
faatainia doo ne kera da keto nia fainia. Si
kekeda laa nai ka bae 'urii, "Sa wala nee nia
na waa 'inito kera toaa Diu."
27-28 Ma kera daka foto faafia roo waa
da beli ki 'ana ta roo 'airarafolo ki 'i seeri
fainia sa Disas. Ta 'airarafolo ne ta waa
taru ai ka nii bali aolo, ta doo bali mauli.
29 Ma na toaa da liu ki suli taala nai, kera
da suana doo nai daka tataigwau ma daka
saea doo ta'aa ki fua sa Disas, ma daka
bae 'urii, "Wala 'ae! 'Oe bae 'o saea okosi
lana Beukaua loko, ma sui 'oko saungainia
gwamu suli olu fa sato ki bae!
30 'O faamauri 'oe fasi tala'amu wala! 'Oe
koso, 'amu fasi 'airarafolo nai!"
31 Ma na waa baita ni foa ki fainia waa
toolangaidoo ki 'ana taki, kera daka saea
lau guu tii si doo nai. Ma kera daka bae
'onionga 'ada 'ana sa Disas, daka bae 'ada
'urii fuada kwailiu, "Toaa 'e'ete ki gwana
bae nia faamauri kera ki, sui ma faamauri
lana 'i tala'ana, nia nao si bobola gu fai ili
lana!
32 Aia, alu nia Kraes, na Waa 'inito kera
toaa Diu, nia koso 'ana faasia 'airarafolo
loko uri kolu ka faamamane nia!"
Ma roo waa baki da foto faafi keerua lau
guu 'ana 'airarafolo ki fai sa Disas, daru ka
saea lau gu doo ta'aa 'oro ki fua sa Disas.

Kada sa Disas mae naa
(Matiu 27:45-56; Luk 23:44-49; Dion 19:28-30)

33 Na rorodoa lae ka dau na faafia fera
nai tiifau, 'ita lao tofungana sato lelea ka
dao lao oluna kada sato 'i saulafi naa.
34 Dao lao oluna kada sato 'i saulafi naa,
sa Disas nia ka 'ai baita ka bae 'urii, *"Eloi,
Eloi, lama sabaktani?"* Toolangainia, "God
nau 'ae, God nau 'ae, 'utaa ne 'oko lukasi
nau naa?"
35 Si kada toaa da uu 'i seeri ki da rongo
nia bae 'uri nai, kera daka bae 'ada 'urii,
"'O, nia 'ai uri sa 'Ilaeja nai!"
36 'Uri nai guu, tii waa 'ada ka lae kau ka
taufia mai tii sii doo lumulumua nai laona
waen lifoo nai, sui ka alua gwauna saga 'ai
nai ka faa kau uri maa ngiduna sa Disas

uri nia ka notofia. Sui waa nai ka bae 'urii, “Kolu lio 'akolu fuana, alamia tara sa 'Ilaeja kai lea mai uri tangasu lana 'i saegano fasi 'airarafolo loko 'oto loko!”

37 Sui, sa Disas ka 'ai baita naa, sui na mangona ka liu naa.

38 Ma na maku baita bae kera daurangainia ka suusia kau kada kula abu nai laona Beukaua bae, nia ka kari 'ita mai gwauna 'i langi lelea mai ka dao gu 'i saegano.

39 Ma tii waa baita ni omee nia ka uu gwana 'i seeri karangia 'airarafolo nai sa Disas nii ai. Si kada nia rongoa 'ai lana nai sa Disas, ma ka bubungia kwai mae laa nai nia mae ai, nia ka bae 'urii, “'E mamana 'asia naa, sa wala nee, nia 'Alakwa God mamana naa ne!”

40 Na bara wela keni bae daka uu tau gwada kau 'i seeri, daka bubungia gwada kau doo nai ki da fuli nai. Tai ai 'ani kera naa ne, ni Meri ai fasi maefera 'i Magdala, ni Meri gaa sa Diosis fainia sa Demes waa kafi baita bae gwana, ma ni Salome.

41 Bara wela keni nai da lea kwaimani lau gu mai fai sa Disas, 'ita mai Galilii ka lea mai, ma daka 'abaru mai 'ana sa Disas. Ma tai wela keni 'oro lau guu ne kera lea kwaimani mai fainia uri Durusalem, daka nii lau gu 'i seeri.

Kada kera alua sa Disas lao kilu gwau
(Matiu 27:57-61; Luk 23:50-56; Dion 19:38-42)

42-43 Dao naa 'i saulafi, sa Diosef waa nai fasi maefera 'i 'Arimatea, nia ka lea mai ka dao. Sa Diosef nia ta waa gwaungai lau guu 'ana toaa ne da too 'ana tii si manatae doo uri kwaimaakwali lae maasia 'initoaa God. Nia ka lea noniraa kau siana sa Baelat ka gani nia uri nonina sa Disas, suli fa dani nai fa dani 'ana ade akau lae maasia Sabat.

44 Ma si kada nia faarongoa sa Baelat ne sa Disas 'e mae naa, sa Baelat ka kwele lau gwana. 'Uri nai, nia ka 'ailia mai waa baita ni omee nai, ka ledia uri ka dao toi diana ai lea sa Disas nia mae mamana naa.

45 Ma si kada sa Baelat 'e rongo 'isi ai siana waa baita ni omee nai, ne sa Disas 'e mae mamana naa, nia ka faolomainia sa Diosef uri ka ngalia nonina sa Disas.

46 'Uri nai, sa Diosef ka folia tai maku kwakwaoa ki sui ka lafua mai nonina sa Disas 'i saegano, ka 'afua naa 'ana maku nai ki, sui nia ngali ka alua naa laona likwafau baita garu lana nai. Sui sa Diosef ka gelua mai reba fau baita nai ka bilakia naa 'ana likwafau nai.

47 Ma ni Meri ai nai fasi Magdala fainia ruana Meri nai gaa sa Diosis, keerua daru ka suai gwadarua si kula nai kera da saufinia sa Disas ai.

16

Sa Disas, nia tatae fasi maea
(Matiu 28:1-8; Luk 24:1-12; Dion 20:1-10)

1 'I burina naa Sabat, ni Meri ai nai fasi Magdala, ni Meri nai gaa sa Demes ma ni Salome, kera lea daka folia naa doo moko diana ki fua alu lana faafia nonina sa Disas.

2 Aia, 'i 'uubongi maakafukafua 'afa sato totoonao 'ana wiiki si kada na sato 'e nao si tae 'ua mai, kera daka lea naa uri maana likwafau ni alu wane bae.

3 Si kada kera lea kau, kera daka ledi kera kwailiu daka bae 'urii, “Tii naa ne tara ka 'idua reba fau bae fasi maana likwafau loko nee?”

4 Ma sui, si kada kera dao daka lilio 'alaa kau, kera daka suana reba fau talingai bae da gelua ka tio 'e'ete na kau fasi maana likwafau bae.

5 Ma si kada kera da ruu kau lao likwafau baita nai, kera daka suana tii waa kafi baita nai 'e ruufia maku kwakwaoa nai, ma ka gooru gwana 'i bali aolo lao likwafau nai. Ma kera daka mau 'asia naa.

6 Ma nia ka bae 'urii, “Nao molu si mau lau. Nau ku saitomana kamolu molu nani gwamolu uri sa Disas waa bae 'i Naasaret, bae kera foto faafi nia 'ana 'airarafolo na. Nia 'e tatae naa faasia maea, ka nao si nii na 'i seeki bae! Molu suai 'amolu si kula bae kera alu nia ka tio gu ai ne!

7 Molu lea naa sia sa Bita fai toa kwairooi nia baki, molu ka bae 'urii fuada, ‘Sa Disas nia lea na kau 'i nao uri ka maakwali kamolu 'i Galilii. Tara kamolu kai suana 'i seeri, 'uri bae nia saea mai fuamolu bae.’ ”

8 Ma na bara wela keni nai da tona daka lelebe daka ruu na 'i maa, ma daka tafi na fasi likwafau ni alu wane nai. Kera ka nao dasi faarongoa lau ta waa, suli da mau 'asia naa.

Si kada sa Disas lea faatai mai ni Meri bae fasi 'i Magdala ka suana
(Matiu 28:9-10; Dion 20:11-18)

9 Si kada nai sa Disas 'e tatae fasi maea, 'i
'uubongi maakafukafua 'afa sato totoonao
bae 'ana wiiki, ni Meri nai fasi Magdala
'ana ne sa Disas safali dao faatai mai ma
nia ka suana. Ni Meri nai fasi Magdala, sa
Disas 'e taria mai fiu anoedoo ta'aa ki faasi
nia 'i nao.
10 Ma ni Meri nai lea ka dao siana toa
kwairooi baki sa Disas 'ana si kada nai kera
da too 'ua gwada 'ana liodila lae 'i burina
ma angisi lana sa Disas. Ma ni Meri lea ka
faarongo kera.
11 Ma si kada nai, kera daka rongo sulia
sa Disas 'e tatae naa faasi maea ma ni Meri
ka suana sui na mai. Sui boroi 'ana, kera
nao dasi faamamanea guu.

Si kada sa Disas lea faatai mai roo waa kwairooi nia ki daru ka suana
(Matiu 28:16-20; Luk 24:13-49; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

12 Sui, 'i burina lau guu, sa Disas ka dao
faatai mai sia ta roo waa 'ana toa kwairooi
nia baki daru ka suana lau guu. Ma keerua
daru ka lio lalafusi nia 'ana si kada keerua
daru lea kau suli tala nai ma daru ka dao
tona.
13 Roo waa nai ki keerua oli mai dao
daru ka faarongo ai siana toa kwairooi
nai ki tiifau. Sui boroi 'ana kera nao dasi
faamamanea guu.

Si kada sa Disas lea faatai mai akwala ma tii waa sarenga kwairooi nia ki daka suana

14 Sui, 'i burina lau guu, sa Disas ka dao
faatai mai siana akwala ma tii waa sarenga
kwairooi nia ki, kada kera fanga 'ada. Ma
nia ka ngatafi kera faafia abu faamamane
laa kera nai, nia ilia ma manata lada ka
sadi, ma ka nao dasi faamamanea bae lana
toaa baki da suana mai burina nia tatae
naa faasia maea.
15 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Molu lea
'ana kule ki sui guu lao fera ne 'i saegano
molu ka faarongo talo 'ana Faarongoa Di-
ana nee fua toae neki sui guu.
16 Ma tii boroi 'ana ne nia 'e faamamanea
ma ka siuabu, God kai faamauri nia. Ma
tii boroi 'ana nia nao si faamamanea na
Faarongoa Diana nai, God kai falea kwak-
waea fuana.
17 Ma na toaa ne kera faamamanea na
Faarongoa Diana nai, kera da kai fulia doo
kwaibalatana 'urii ki: Kera da kai taria
anoedoo ta'aa ki 'ana sataku, ma ni kera da
kai bae 'ana baea falu ki.
18 Ma kera da tala'ana da kai rao gwada
uri baekwa 'a'ale ki, ma si kada kera kuufia
boroi doo bubulo ki, nia si bulo maeli kera
guu. Kera dai alua 'abada faafia toaa matai
ki, ma kera daka 'akwaa.”

Sa Disas, nia raa na uri salo
(Luk 24:50-53; 'Aks 1:9-11)

19 Si kada sa Disas na Aofia nia bae fai
kera lelea ka sui nia raa ka lea naa uri fera
'i salo, ma ka gooru naa 'i bali aolo nia God
'ana 'initoaa.
20 Sui guu, toa kwairooi nia baki kera lea
daka faarongo tatalo naa 'ana Faarongoa
Diana bae 'ana kula ki sui gwana. Ma na
Aofia ka rao na fai kera, ma ka faatainia
naa mamana lana bae lana 'ana kada doo
kwaibalatana ki fuli.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Luk

Sa Luk, nia na dokta. Nia ka saitoma diana 'ana keda lana buka diana ki. Nia nao lau waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi totoonao baki sa Disas Kraes talaida kada nia too lao molaagali, ma ka nao lau waa Diu.

Kada nia nao si kedaa 'ua buka nee, nia kai lea kwaimani ki fai 'aboosol Bol. Nia lea ka dao ki mai Durusalem uri sua lana kula bae sa Disas nia ilia raoa nia ki ai lao molaagali. Burina leaa nai ki, nia kafi kedaa buka nee. Nia lau gu ne kedaa buka 'ana ilidooe ki ka bae sulia doo neki waa kwairooi nia sa Disas ki da ilia mai.

Buka nee, sa Luk nia kedaa fua tii waa gwaungai ne satana sa Tiofilas. Sui boroi 'ana nia ka kedaa buka nee fua waa gwaungai nai gu 'ana, na bae laa neki sa Luk nia kedaa ki kera doo lau gu fua toaa nao lau Diu ki.

Sa Luk 'e kedaa buka nee uri ka faatainia na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas, ne nia doo mamana tasa. Ma nia ka dooria lau guu uri kai faatai folaa 'ania, ne sa Disas nia lea mai fua faamauri lana toaa ki sui gu 'ana lao molaagali. Sa Luk nia ka faatainia lau guu, ne sa Disas nia sae'inito 'ana wela keni ki, ma ka dooria 'adomi lana toaa ta'aa ki, ma toaa siofaa ki.

Na 'Inifuui Ununue Ki Lao Buka Nee:

Futa lana ma baita 'alaa lana sa Dion Waa ni Faasiuabu fainia sa Disas 1:5—2:52
Kada sa Disas nia safalia raoa nia 3:1—4:13
Kada sa Disas ili raoa 'i Galilii 4:14—9:50
Kada sa Disas dao naa 'i Durusalem 9:51—19:2
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 19:28—21:38
Kada sa Disas nia mae 22:1—23:56
Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea 24:1-53

1 'O Tiofilas 'ae, na waa 'oro ki da kedaa
sui na mai ununua sulia doo neki sui guu
sa Disas nia ilida ki mai 'i malutameli.
2 Kera da kekeda sulia doo nai ki da
rongo faasia waa da tala soi mai doo nai ki
kada kera fuli, toa nai ki da tala rongo mai
doo ki, kera unu sulia doo nai ki fuameli.
3 Nia ne adea ku faarongo 'oe kau Tiofi-
las, 'oe waa 'inito kani. Nau ku manata toi
'e diana, fua nau 'i tala 'aku ku kekeda lau
guu sulia doo nai ki fuamu. Nau ku doori
alu aoloa kau 'ana ununua nee fuamu,
sulia nau tala 'aku ku filo diana ai. Doo
ne adea ku filo diana ai, sulia nau ku fa-
furongo diana mai sulia ununua nai, 'ita
'ana safali lana lelea mai ka dao 'ana sui
lana.
4 Nau ku kekeda sulia doo nai ki fuamu,
uri 'oko tala saitomana 'amu mamana lana
doo nai ki sui guu kera toolangainia mai
siamu.

Na 'ensel 'e faarongo 'ana futa lana sa Dion waa ni faasiuabu

5 'Ana kada sa Herod nia 'inito fua bali
lolofaa 'i Diudia, tii waa ni foa ne satana
sa Sakaraea nia too lau guu 'ana kada nai.
Sa Sakaraea nia waa ni foa fulingana arai
ni foa ne satana sa 'Abida. Na 'afe sa
Sakaraea, ni 'Elisabeti, nia wela keni lau
guu fasi kwalafaa sa 'Aaron, arai ni foa ni
gwau bae toolana sa Mosis.
6 Na roo maakwaina nai ki, keeru abulo
'o'olo 'i maana God, sulia nao daru si ilia
tasi doo si garo 'ana ade lae sulia taki Aofia
ki ma si baea fifii nia ki tiifau.
7 Sui ta, ni 'Elisabeti ne nia 'aba'ato ma
keeru ka nao daru si welaa guu. Ma ka
ta'aa ka fafonaa lau, keeru sui guu daru
waro naa.
8 Totoo tii fa dani, arai sa Sakaraea, nia
kai rao 'ana fua God lao Beukaua bae, sulia
nia na waa ni foa. Nia fai waa ni foa neki da
rao kwaimani ki, si kada nai si kada kera
naa fua rao lae 'i seeri.
9 Kera da rao gu kau 'uri nai, daka nenee
naa mala 'ana ne 'ita daka ilia na mai lao
foaa kera ki, fua dao lae tona sa tii ada ne
kai ruu kau lao kadabeu lalo 'i lao Beukaua
nai. Kada da ili 'uri nai guu, na nenee laa
nai ka 'asia naa faafia arai sa Sakaraea uri
nia ka ruu kau lao kadabeu lalo nai, uri
suungi lana doo moko diana ki 'i laona.
10 Si kada ne nia roo 'ana suungi lana
doo moko diana nai, na konia baita ne kera
koni kau 'i maa, daka too 'ana foa laa.
11 Ma 'ana si kada nai guu, na 'ensel nia
God ka sakatafa faatai mai ka uu gu 'ana 'i
bali aolo 'ana fuliere nai ni suungi lana doo
moko diana ki ai.
12 Kada sa Sakaraea, 'e suana 'ensel nai,
nia 'e tona baita ka mau 'asia naa.

13 Sui boroi 'ana, na 'ensel nai ka bae
'urii fuana, “Sakaraea, nao 'osi mau lau!
God nia rongoa naa foa laa 'oe. 'Afe 'oe
ni 'Elisabeti nia kai kulua kai kwalafia tii
wela wane. 'Oe 'oko 'ailia wela nai, satana
sa Dion.
14 Kada wela nai 'e futa, ni 'oe 'oi ele 'oki
noni sasala tasa, ma toaa 'oro kera kai ele
lau guu suli nia,
15 sulia na wela nai nia na wela 'ini-
toa nia God. Wela nai kai abu 'ana ku-
ufi lana waen, ma nao ta kafo ne kai faa
gwaulilinge nia. Ma kada nia nao si futa
'ua boroi mai, na Anoedoo Abu ka funguli
nia 'ua guu.
16 Nia naa ne kai olitainia mai toaa 'oro 'i
'Israel uri oli lae mai talea God kera.
17 Ma nia naa ne kai dao mai 'i nao sui
fatai Aofia kafi dao mai. Ma nia kai ili raoa
lao mamanaa bae brofet 'Ilaeja nia totoo
ai 'i nao. Nia kai bulasia manata lana waa
ni maa lae ki fua kera oli daka liosau lau
'ana wela kera ki. Ma fua nia ka bulasia
manata lana toaa ade faasia ki fua kera oli
daka fafurongoa lau si baea manata faasia
toaa abulo 'o'olo ki. Ma fua nia ka ade
akau 'ana toaa ne kera kai kwaimaakwali
maasia dao lana mai Aofia.”
18 Sa Sakaraea, nia ka bae 'urii fua na
'ensel nai, “Nau ku ulafusia 'asia naa sae
uri si doo nai lelea ka mamana wala, sulia
nau ku waro naa, ma na 'afe nau boroi, nia
waro naa!”
19 Na 'ensel nai, 'e luu nia ka bae 'urii,
“Wala 'ae, nau sa Gebrel naa ne, nau waa
'ita ku too na fai God ne. Ma nia naa ne odu
nau mai fua faarongo lamu asi faarongoa
diana nee.
20 Ma lea 'oe 'osi faamamanea guu na doo
neki ku faarongo 'oe ai nee, ne totoo dai
fuli na mone asi kada ne da gwalua fuai,
tama fakamu nia kai 'ato nai. Ka nao 'osi
bae tafa guu lelea ka dao naa asi kada doo
neki kai fuli ai.”
21 Toaa nai ki daka maasia gu 'ada
sa Sakaraea, ma daka too lelea kera ka
kwaikolai naa 'ana doo ne adea nia too mai
ka tau 'asia naa lao Beukaua loko.
22 Kada nia ruu mai maa ka lea mai ka
dao siada, na fakana 'e 'ato ka nao si bae
tafa naa fuada. Ma kera ka manata toi
'ada sae sa nia 'e suana mai ta faataia lao
kadabeu lalo loko, ne ka adea nia nao si
bae tafa naa, ma toka kwaikaru ka faatai
'aba ki na 'ana fuada.
23 Aia, nia ka dao naa asi kada fua nia fai
toa ne kera rao kwaimani ki lao Beukaua
bae fua kera ka faasuia raoe ai, nia ka oli
na kau 'i luma kera.
24 'I burina si doo nai 'e fuli, nia fai 'afe
nia ni 'Elisabeti keeru ka too lelea guu, 'afe
nia ka safali kulua naa. Ma ni 'Elisabeti
ka too banitai gu 'ana 'i luma keerua sulia
lima madama ki.
25 Ma too nia ka bae 'urii, “Si doo God nia
ilia fuaku sulia nia manata toku ne. Ne nia
'e taga 'ana noni susuala laa baita bae nau
ku too mai laona 'i maana konia nau, bae
nau ku 'aba'ato!”

Na 'ensel nia faarongo 'ana futa lana sa Disas

26 Aia, kera too kau lea ka dao naa 'ana
onona madama ni 'Elisabeti nia 'e kulua
sulia, God ka odua 'ensel Gebrel ka lea lau
gu mai uri kasi maefera nai 'i Naasaret, ne
nii lao bali lolofaa 'i Galilii.
27 Sa Gebrel nia ngalia mai si faarongoa
fua tii wela keni saarii da ala'ato 'ani nia
'i seeri ne kera alufaafia fua tii waa da
'ailia 'ana sa Diosef. Sa Diosef nia futa 'ana
kwalafaa sa Defet na waa 'inito bae. Na
wela keni saari nai satana ni Meri.
28 Na 'ensel nai 'e dao ka bae 'urii fuana,
“Sato diana kau fuamu wala, God nia 'ofe
'oe ma ka nii fai 'oe!”
29 Kada ni Meri 'e rongoa na 'ensel 'e bae
'uri nai, nia manata lana ka tona ka nanisia
naa malutana si baea nai.
30 Na 'ensel ka bae 'urii fuana, “Meri 'ae,
nao 'osi mau lau, sulia God nia 'ofe 'oe.
31 Ni 'oe, 'oki kulua 'oko kwalafia tii wela
wane. 'Oko 'ailia satana wela nai 'ana sa
Disas.
32 Wela nai nia kai 'inito, ne kera kai saea
nia 'alakwa God na gwautasaliu. Ma God
kai faa'inito nia mala koko nia sa Defet.
33 Na wela nee kai 'inito ladoa totoo si sui
fua toaa Diu, kwalafaa sa Diakab!”
34 Ni Meri nia ka bae 'urii fuana 'ensel
nai, “Nau na wela keni saarii sakwadoloa
nee, si doo ne 'oe saea nai, tara nau ku
kulua 'utaa gu 'aku 'ana wele nai?”
35 Na 'ensel 'e olisi nia, ka bae lau 'urii,
“Na Anoedoo Abu 'ana ne nia kai sifoli 'oe,
ma na rigita lana God ne 'inito tasa, nia
'ana ne kai nunufi 'oe. Doo nai ne adea ma
kera kai 'ailia wela abu nee 'ana 'Alakwa
God.
36 'O liotoi fasi too lamu ni 'Elisabeti bae
da saea nia 'aba'ato, ma ka waro naa ka
'afitai naa fua kwala wela lae. Nia loko

'e iana naa 'ana wela wane ka ladea naa
onona madame nia nai.
37 Si doo nai 'e fuli gu 'ana uri ka faatainia
ne dodolofia tasi doo ka 'afitai kaaroa 'ana
God fua ili lana."
38 Ni Meri ka bae na 'urii, "Ni nau na wela
keni rao nia God naa ne. Alu doo nai ki 'oe
faarongo nau ai ki sui guu, da fuli nada 'ani
nau ilingia ne 'oe saea nai." Kada ni Meri
nia bae 'uri nai sui guu, na 'ensel nai ka lea
na 'ana faasi nia.

Ni Meri, nia lea dao tona ni 'Elisabeti

39 'Ana kada nai burina ni Meri nia rongo
sulia si faarongoa nai 'e sui, nia tatae,
'ali'ali ka lea naa uri tii kasi maefera nai lao
tolo nai ki 'ana bali lolofaa 'i Diudia.
40 Kada nia lea kau ka dao 'i maefera nai,
nia ka ruu 'i luma kera sa Sakaraea, ka bae
diana kau tale ni 'Elisabeti.
41 Ma si kada ni 'Elisabeti nia rongoa
fatai na bae lana ni Meri, na wela nai ni
'Elisabeti 'e kulua ai nai, 'e tona ka agara
'ua guu lao rakena. Ma na Anoedoo Abu ka
fungulia naa ni 'Elisabeti,
42 ma nia ka bae baita ka bae na 'urii, "'Oo
Meri wela keni nee 'ae, diana tasa 'asia naa
fuamu ka talua keni na fere ki sui, ma ka
diana 'asia naa lau guu fuana wela nee 'oe
kulua ai ruruumu.
43 Si doo 'e baita tasa ka nao kusi bobola
fainia, ne ni 'oe na gaa nia Aofia nau 'o lea
mai 'oko tala dao toku gu 'urii!
44 Suli nau, si kada bae ku rongoa kau
lingemu 'o bae mai tale nau, na wela nee
'i ruruuku boroi 'e ele ka 'igi baita guu.
45 'E diana tasa fuamu wela keni nee,
sulia ni 'oe 'o faamamanea si baea God
totoo kai fuli mala ne kera faarongo 'oe ai."

Ni Meri, nia silia God

46 Ni Meri ka bae lau 'urii,
"'I lao mauria nau tiifau, nau ku sili sulia
God,
47 ma 'i lao mangoku sui naa, nau ku ele suli
God nia faamauri nau.
48 Nia 'e manata toku ai ni rao nia, boroi
'ana nau gwa ai mala nia gwana.
Suai fasi nai, 'ita 'i tari'ina ka oli
'alaa, toae ki sui da kai saea nau ai
'e diana tasa 'asia naa fuaku,
49 suli God nia ilia doo talingai ki fuaku 'ana
rigitaa nia.
Na satana 'e abu.
50 Nia 'e 'ofea toae ki sui guu ne kera
sae'inito 'ani nia, ta unitae wane nao
si ore.
51 'I lao ilidooa nia ki, nia 'e faatainia tet-
edea nia ka tagalangainia toaa ne
kera manata naunau ki.
52 Nia 'e faakosoa mai waa 'inito ni maungi
lada ki 'i saegano faasi 'initoaa kera
ki, ma ka tafoa mai waa mala kera ki
'i langi daka 'inito.
53 Nia 'e sangonia toaa fiolo mae ki 'ana doo
diana ki,
ka olitainia kau toaa suadoo ki daka oli gu
'ada fai otona sae 'aba ki.
54-55 Nia 'e 'adomi kolu mai toaa 'Israel ki ne
kolu toaa ni rao nia,
sulia 'e manata toi alangaia* nia fua kokoo
kia ki mai 'i nao, 'uri bae nia saea kai
faatainia kwai'ofeia nia fua sa 'Abra-
ham fai kwalafaa nia ki ka lelea firi."
56 Aia, ni Meri nia too kwaimani fai
ni 'Elisabeti sulia bobola fainia ta olu
madama lau sui nia kafi oli na 'i fera kera.

Na futa lana sa Dion waa ni faasiuabu

57 Ni 'Elisabeti nia too kau lelea ka dao
'ana si kada nia naa fua faafuta lae, nia ka
faafutaa na wela wane.
58 Toaafuta ma toaa kwaimani nia ki
daka ele 'asia naa kada kera rongoa doo
diana nai God 'e ilia fuana.
59 Kada wela nai 'e dao naa 'ana kwaluna
maedani nia, kera daka lea na mai uri daka
'iri'unga 'ani nia sulia doo na taki kera toaa
Diuda ki saea, ma kera daka dooria faasata
lana 'ana satana maa nia sa Sakaraea.
60 Ma sui, gaa nia ka nao si ala faafia, ka
bae 'ana 'urii fuada, "Nao molu si 'aili nia
lau 'ana satana maa nia, nao! Molu 'aili nia
'amolu 'ana sa Dion!"
61 Toaa nai ki tiifau kera luu nia daka
'urii, "Nee wala, nao ta waa 'ana kwalafaa
kamuru dasi 'aili nia 'ua gu mai 'ana satae
doo nai!"
62 'I seeri kera ka kwaikaru 'ana 'abada
fua maa nia wela nai, arai sa Sakaraea,
kera ka leditona uri satae doo ne nia dooria
daka 'ailia 'ana wela nai.
63 Guu nia kwaikaru fuada, ka gani kera
uri daka faa kau ta reba doo ni kekeda
lae 'i fafona uri nia ka kekeda ai. Kada
nia kekeda, nia ka faarongo 'urii, "Na wela

* **1:54-55** *bae alangaie:* God nia alangai fua sa 'Abraham 'ana Dionisis 17:7.

nee, satana sa Dion." Toaa nai ki tiifau kera
daka kwele 'asia naa.
64 Ma asi kada nai guu, na faka sa
Sakaraea 'e alube nia ka bae tafa naa. Nia
ka tangoa na 'ana God.
65 Ma na toaa nai ki tiifau kera koni mai
'i seeri, kera da kwele daka mae 'ada. Ma
'i seeri na faarongo lae sulia doo nai ki ka
talofia maefera nai ki tiifau lao tolo 'i seeri,
'ana bali lolofaa 'i Diudia sui guu.
66 Ma na toae ki sui guu ne da rongoa
doo nai ki, kera ka manata sulida daka
bae 'urii, "Na wela nee mone bobongi nia
baita, nia nao lau ta waa mamala wela
ne rowaa!" Kera bae 'uri nai, sulia kera
saitomana na tetedea God 'e nii fai nia.

Sa Sakaraea nia silia God

67 Na Anoedoo Abu ka faabaea sa
Sakaraea maa sa Dion, nia ka silia God ka
bae 'urii,
68 "Kolu tangoa God na Aofia kolu nee toaa
Diu ki kolu foosia.
Nia 'e lea mai fua 'adomi laka toaa nia ki,
ma ka faamauri kia.
69 Nia 'e falea mai waa tetede ni kwai faa-
mauri kia, ne futa mai 'ana kwalafaa
waa 'inito kia sa Defet, na waa rao
nia God,
70 'uri bae nia bae 'ana brofet abu nia ki 'i
nao ka alangainia sui na mai.
71 Nia 'e alangai uri kai faamauri kia faa-
sia malimae kia ki, ma kai tafalan-
gai kia faasia toaa neki manata lada
ta'aa fuaka.
72 Nia 'e alangai fua kokoo kia ki mai 'i
nao, nia kai faatainia kwai'ofeia nia
fuaka, ma kai manata toi na alan-
gaia abu nia fai kera.
73 Na alangaia abu nia fua kokoo kia sa
'Abraham 'ana kada 'i nao, ne nia kai
lafutai kia faasia 'abana malimae
kia ki,
74 fasi uri kolu ka rao fuana ma kolu si mau
lau 'ana malimae kolu ki,
75 ma uri kolu ka too 'o'olo na 'akolu 'i
maana ka lelea firi."
76 Sa Sakaraea nia oli ka bae 'urii fua
'alakwa nia sa Dion,
"Ni 'oe na wela nau, toae ki dai 'aili 'oe 'ana
brofet nia God ne 'inito ka talua doo
ki sui.
'Oe 'o eta dao mai 'i nao 'ana Aofia nee, fasi
uri 'oko faarongoa toae ki kera ka
ade akau 'ana too lada maasi nia.
77 Ni 'oe 'oko faarongoa toaa nia ki, ne God
kera nee kai faamauri kera kada nia
manata lukea ade garoa kera ki.
78 God ne 'inito ka tasa nia kwai'ofei tasa.
Ma fafona kwai'ofeia nia, nia kai faa
mai na Waa Kwai Faamauri. Na waa
nai, dao lana mai kai mala 'ana sato
loo nia afuraga mai 'aena salo ka
tala faafi kia,
79 uri ka faa folaalia manata lana toaa kera
too lao rorodoa lae 'ana maee. Ma ka
kwesu folaa tala 'ae kolu uri fali lae
lao aroaroa 'ana too kwaimani lae
fai God."
80 Sa Dion na wela nai, nia ka baita ka lea
'alaa, ma na manata lana ka rafo. Kada nia
baita naa, nia ka too gu 'ana lao fera kwasi,
lelea ka dao 'ana kada nia fua saka faatai
lae ai 'i maana toaa nia 'Israel.

2

Sa Disas, nia futa
(Matiu 1:18-25)

1 Aia, 'i burina na sa Dion 'e futa nao si
tau guu, na waa gwaungai nai 'ana 'initoaa
baita 'i Rom ne satana sa Ogastas, nia alua
tii si baea fifii fua toae ki sui guu lao 'ini-
toaa nia. Si baea fifii nai 'e saea toae ki sui
guu kera kai oli uri maefera 'i 'aena fera
kera ki fua keda sata lae ai.
2 Ma na keda sata lae nai gu ne etana
guu keda sata lae kera 'i otofana kada sa
Kuirinias nia 'inito fua Siria brofens.
3 'I seeri guu, toae ki tiifau kera ka lea naa
fua keda sata lae 'i 'aena fera kera ki 'ua
guu.
4 Aia, ma sa Diosef nia lau guu 'e lea kau
faasi maefera 'i Naasaret lao bali lolofaa
'i Galilii, ka lea na kau uri bali lolofaa 'i
Diudia. Nia lea kau uri 'i Betlehem, na
maefera sa Defet na waa 'inito kera. Nia 'e
lea kau 'i seeri sulia nia na waa 'e too 'i fuli
sa Defet.
5 Sa Diosef nia lea kau fua keda sata
kwaimani lae fai ni Meri, na wela keni nai
kera alufaafia fuana, ma ka kulua naa 'ana
wela 'ana kada nai.
6 Ma asi kada keeru dao daru ka too
guu 'i Betlehem, ni Meri ka fiiwela naa uri
faafuta lae.
7 Ma kada nia faafutaa na ulunao nia
nai sui, nia ka 'afua naa 'ana maku ki, sui
ka egwalaa wela tio 'ana lao kwade doo
buluka ki ni fanga, sulia 'e nao naa tasi kula
ni too lau 'ana ta luma lao maefera nai ne

tala'ana keeru ka foli talana fua too lae ai asi kada nai.

'Ensel ki da faatalongainia futa lana sa Disas

8 Ma na toa ne da suasulia sifsif ki, kera too karangia gu 'ada maefera nai. Kera too dai sua 'ada sulia sifsif kera ki 'i lao fa rodo nai.
9 Ma 'i seeri tii 'ensel nia God ka sakatafa faatai mai kera ka suana, ma na kwesu talingai nia ka rara na faafi kera ma daka mau 'asia naa.
10 Ma na 'ensel nai ka bae 'urii fuada, "Nao molu si mau, sulia ni nau ku ngalia mai si faarongoa diana fua molu 'i tari'ina. Si faarongoa nee kai faaelea manata lana toae ki sui guu.
11 Lao fa sato ne 'i tari'ina, na Waa Kwai faamauri kamolu nia futa naa lao maefera nee sa Defet. Nia na Kraes*, na Aofia.
12 Ma na fafaataia nia fua molu ka lio saitomana, nia 'urii: Kamolu kai suana tii wela kafi futa ne kera 'afua 'ana maku ki, ma nia kai tio 'ana lao kwade doo buluka ki ni fanga."

13 Aia kera tona boroi daka suana naa molee 'ensel faasia 'i salo ki, ne da koni na fai 'ensel bae, ma daka tangoa God daka dau nada 'ana bae lae 'urii,

14 "Tangoa tasa God ne nii talua doo ki sui!
Ma na aroaroe ka nii 'ana fai toaa ne God nia ele sulia kera, lao fera ne 'i saegano."

15 Too buri 'ensel nai ki da oli naa uri 'i salo, na waa nai ki ni sua lae sulia sifsif ki daka bae 'ada 'urii, "Rowane 'ae, ma lea kolu dao fasi lao fera loko 'i Betlehem, uri kolu ka suana fasi doo ne fuli mai 'i tari'ina, ma God ka faarongo kolu ai nee."

16 Aia, kera daka lea 'ali'ali naa. Da lea kau dao daka suana naa ni Meri fai sa Diosef, ma wela bibiu nai ne tio 'ana lao kwade doo buluka ki ni fanga.
17 Ma kada kera dao daka suana sui, kera lea daka unu na sulia si baea baki 'ensel 'e faarongo kera mai ai sulia wela bae.
18 Ma na toaa nai kera rongoa ununua nai ki sui guu, daka kwele 'asia naa.
19 Ma ni Meri ka safa manata tu'uu na 'ana sulia doo nai ki, ka taingainia ka tio gu 'ana lao manata lana.
20 'I seeri, na waa nai ki ni suasulia sifsif ki daka oli naa. Kera daka tangoa God faafi doo nai ki sui guu da rongoa ki nai, sulia da suai doo nai ki da fuli ka lea 'o'olo guu sulia doo ne da rongo 'ensel nia saea mai.

21 Dao kwaluna fa dani wela nai, kera ka 'iri'unga 'ani nia, ma daru ka faasata nia naa 'ana sa Disas. Na satae doo nai, na 'ensel nia faarongoa sui na mai 'ani Meri 'ana kada nia nao si kulua 'ua.

Sa Disas, kera ngali nia kau uri Beu

22 Sa Diosef fai ni Meri keeru too lelea keeru ka faasuia naa si kada keeru fua faafaalu lae burina kwala wela lae, ilingia doo ne taki sa Mosis saea fua ili lana.† 'I seeri, keeru daru ngalia wele daru ka lea 'alaa na uri Durusalem fua faa lana wela nai fuana God,
23 ilingia bae na kekeda lae lao taki nia God nia saea ma ka bae 'urii, "Na doo wane neki da kwalafi maa faalu ai, kera kai efaa ka too 'e'ete naa fua God."
24 Keeru ka lea lau gu 'i seeri uri fale lana falee ni faafaalu lae fua God, ne kera kai falea roo fa fao ki, ma nao roo fa bole ki fua ka lea sulia doo ne taki nia God 'e saea uri fale lana.
25 Ma 'ana kada nai, tii waa satana sa Simion nia too lau guu 'i Durusalem. Nia waa birangana 'e diana, ma ka foosia firi God, ma ka too kwaimaakwali gu 'ana uri sua lana kada ne God kai faamauria toaa nia 'Israel ki. Na Anoedoo Abu nia ka nii fai sa Simion,
26 ma ka faatai fuana, ne nia kai mauri gu 'ana lelea nia ka tala suana guu Kraes bae 'ana maana 'i tala'ana.
27 Ma na Anoedoo Abu ka talaia sa Simion ka lea uri lao Beukaua loko. 'E lea kau 'e dao ka suana naa sa Diosef fai ni Meri ne daru ngalia mai sa Disas uri ilidoo lae 'ani nia lao Beukaua mala 'ana doo ne taki ki saea.
28 'Uri nai guu, sa Simion ka ngalia wele ka 'olia naa 'i ruruuna, ka tangoa God ka bae 'urii,

* **2:11** Kraes na malutana, na waa ne God 'e filia, na Mesaea. † **2:22** *Leftikas 12:6-8* 'I burina wela keni 'i Diu nia kwala wela, kera saea nia 'e sua. 'Uri nai nia ka too 'i luma nia sulia olu taafuli dani fono fai olu fa dani sarenga ki 'i burina 'iri'unga lana wele ka sui fatai, nia kafi falea afuafua fuana God.

29 “God 'ae. Doo bae 'oe alangainia fuaku
nia mamana naa. Tari'ina lea sae
'oko faolomai nau boroi 'amu uri
ku lea naku lao aroaroa 'oe, nia ka
diana gu 'ana.
30 Na waa bae 'oe alangainia kai lea mai uri
faamauri lana toae ki sui, nia ne dao naa
ma nau ku tala suana naa 'ana maaku.
31 Sa wala nee, ni 'oe 'o ade akau sui na
mai 'ani nia 'i maana toaa ki sui daka
suana naa.
32 Ma nia kai faatai 'oe sia toaa nao lau Diu
ki ka mala 'ana kwesu saru folaa diana,
ma nia kai falea 'initoae fua meli toaa 'oe
'Israel.”

33 Kada na maa nia fai gaa nia wela nai,
daru fafurongo sulia doo nai ki sa Simioni
'e saea sulia wela keerua lelea ka sui, keeru
daru ka kwele 'asia naa.
34 Sui sa Simion ka saea lau guu si baea
diana ki fuadaru. Nia ka bae 'urii fua ni
Meri, na gaa nia wele, “Na wela nee, God
nia filia 'ua gu mai uri nia ka mala 'ana
fafaataia fua toaa 'oro 'i 'Israel. Uri tii ne
nia faamamanea wela nee, mauri lana kai
diana tasa, ma tii ne nao si faamamane nia,
mauri lana kai ta'aa 'asia naa. Ma na wela
nee naa ne kai faatainia God sia toaa ki sui
gu 'ana, sui boroi 'ana ma 'oro lana wane
ma keni kera kai susubutainia.
35 Ma kera kai ade 'uri nai 'ani nia, uri ka
faatai folaa 'ana si lio agwa kera wane ma
keni. Ni 'oe na gaa nia wela nee, liodilae
baite kai dao tomu. Liodilae nai kai mala
ta 'ile ne 'ala ne kai toe 'oe, ma kai fii 'oe ka
ufi 'oe guu.”

36 Tii gwa ai 'oru satana ni 'Ana, 'e nii lau
guu nonina Beukaua loko otofana si kada
nai. Ni 'Ana, nia na brofet keni ne too mai
ka tau naa, ka waro naa. Ni nia saari sa
Fanuel, na waa 'ana fiiwane sa 'Asa. Ni
'Ana 'e 'afe ka too kwaimani fai arai nia
sulia fiu fa ngali ki sui arai nia ka mae lau
gu 'ana,
37 nia ka 'oru ka too lelea ka dao naa
'ana kwalu taafuli fa ngali ma fai fa ngali
sarenga ki. Ma nia ka nanai gu 'ana lao
Beukaua loko 'ana abufanga lae ma foa lae
sulia fa sato ma fa rodo.
38 Nia 'e lea kau ka todaa lau guu sa
Diosef fai ni Meri lao Beukaua nai. Nia
ka falea tango laa nia talea God ma ka
faarongo talo sulia wela nai siana toae ki
sui guu ne da maakwalia si kada God kai
faamauria toaa 'i Durusalem.
39 Kada sa Diosef fai ni Meri daru faasui
tiifau naa 'ana ilidooe ki sulia taki nia ki
God, keeru daru ka oli na mai uri bali
lolofaa 'i Galilii uria lao maefera keeru 'i
Naasaret.
40 Ma na 'alakwa keeru nia ka baita 'alaa
naa, ka rigita naa, ka too 'ana liotooe, ma
na dianaa God ka nii na fai nia.

Sa Disas, kera faasi nia mai lao Beukaua 'i Durusalem

41 'Afa ngali ki sui guu, maa nia fai gaa nia
sa Disas, daru kai lea 'ana Fangatasae bae
kai liu 'i Durusalem.
42 Kada sa Disas nia baita ka dao naa 'ana
taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki,
nia fai keeru da lea kwaimani sui guu 'ana
maoma nai, 'uria ne 'ita kera ka ilia naa.
43 Kera lea kau daka totoo mai 'ana ade
dooa nai lelea 'i burina ade dooe 'e toli ka
sui naa, sa Diosef fai ni Meri na maa nia fai
gaa nia sa Disas, daru ka oli na mai fera.
Aia, ma sa Disas loko nia 'e too 'ua gu 'ana
mai 'i Durusalem. Ni keeru nao daru si
saitomana lau gu 'adaru loko nia too 'ua gu
'ana mai.
44 Daru kwaifii 'adaru sae sa nia oli na
mai fai na figue ne da oli ki mai. Keeru ka
oli mai sulia fa sato lalau loko lelea ka dao
naa 'i saulafi, daru kafi nanisi nia. 'I seeri
daru ka ledia naa ote toaafuta ki ma toaa
kwaimani keeru ki.
45 Ma sui boroi 'ana nia ka nao si nii gu
fai kera. Guu keeru daru ka oli lau uri
Durusalem fua nani lae mai uri nia 'i seeri.
46 Lea burina olu fa sato 'e sui naa, keeru
dafi dao tona lao Beukaua bae, kada nia
gooru 'ana 'i matangana toaa saitoma doo
ni toolangaidoo ki. Nia too kai fafurongo
kera 'ana ma too kai ledi kera ki 'ana.
47 Na toaa ne kera waa kwairooi nia ki,
kera da kwele 'asia naa 'ana filodooe nia
ma 'ana olisi lae nia ki 'ana ledi laa kera ki.
48 Ma kada sa Diosef fai ni Meri daru
suana 'uri nai, keeru boroi daru ka kwele
'asia naa 'ani nia. 'I seeri, gaa nia ka bae
'urii fuana, “'Alakwa nau 'ae, doo 'o ilia na
'amu 'ani kaaria uri tee nai? Ni kaaria maa
'oe fai nau mone miri nani mai uri 'oe, miri
ka kwaifii naa sae sa ta doo ta'aa nia fuli
naa 'ani 'oe wala!”
49 'I seeri sa Disas 'e luu keeru ka bae
'urii, “Kamuru dau na 'amuru 'ana nani lae
uri nau lao faano nee sui gu 'ana uri tee

nee? Kamuru saitomana gu 'amuru bae
nau kwai too 'aku lao beu nia Maa nau!"
50 Kada nia bae 'uri nai, keeru ka ulafusia
lau gu 'adaru si manata lae ne nia fuutoi ka
bae 'uri nai fuadaru.
51 'I seeri sa Disas ka oli kwaimani na
fai keeru uri lao maefera kera 'i Naasaret.
Ma dao kera too kwaimani, nia ka ade gu
'ana sulia bae ladaru. Ma na gaa nia ka
taingainia na 'ana si baee nai ki sui guu nia
saeda ki nai lao manata lana.
52 Sa Disas ka baita 'alaa naa 'ana noni,
ma 'ana liotooe, ma na God fai wane ka ele
'asia naa sulia nia.

3

Sa Dion Waa ni faasiuabu, nia faarongo talo sulia Kraes
(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Dion 1:19-28)

1-2 Si baea nia God 'e dao sia sa Dion
'alakwa sa Sakaraea lao fera kwasi loko.
'Ana kada nai, sa Taebirias nia gwaungai
'ana fera baita 'i Rom tiifau ka dao naa 'ana
taafuli fa ngali ma lima fa ngali sarenga nia
ki. Aia, ma sa Bontias Baelat nia ka 'inito
fua bali lolofaa 'i Diudia, sa Herod ka 'inito
fua bali lolofaa 'i Galilii, sa Filib toolana
sa Herod lau guu, ka 'inito fua roo brofens
neki 'Iturea fai Trakonaetis, sa Lisanias ka
'inito fua 'Abilini brofens. Aia, ma sa 'Anas
fai sa Kaeafas daru ka foa ni gwau fua fera
'i Durusalem.
3 Ma 'i seeri, sa Dion ka liufia lao bali
fera nai tiifau ninimana kafo 'i Diodan, ka
faarongoa toae ki ka 'urii, "Kamolu molu
ka bulasi manataa tiifau faasia abulo ta'aa
laa kamolu ki uri daka faasiuabu kamolu
uri God ka manata luke kamolu faasia ab-
ulo ta'aa laa kamolu ki."
4 'I seeri guu, si baee ne sa 'Aesaea na
waa brofet, 'e kekeda ka saea mai 'i nao, ka
mamana naa, ne nia bae 'urii, ✡
"Tii waa, nia 'ai fua toae ki lao fera kwasi
ka bae 'urii,
'Molu kwaia taale fua Aofia kai dao mai!
Molu 'olosi diana 'ana taale nai maasi nia!
5 Molu anomia kula kilukilue ki,
molu ka 'eli neneba 'ana kula 'obarusua ki
ma labusue ki fai gwa tolo ki.
Molu ka 'olosia taale 'e'eo ki, molu ka saun-
gai dodoloa 'ana kula kwarua ki.
6 Na toae ki tiifau kera dai suana God nia 'e
faamauri kera.' "

✡ **3:4** 'Aesaea 40:3-5

7 Sa Dion ka bae 'urii fuana toaa 'oro ne
da lea ki mai siana uri daka siuabu ki 'ada,
"Kamolu na birangamolu 'e ilingia biran-
gana baekwa 'i tolo ka sui naa! Sa tii gu
'ana ne saea fuamolu, sae sa lea nao molu
si luka boroi 'ana abulo ta'aa laa kamolu ki
lea molu siuabu naa molu ka tala gu 'amolu
faasia kwakwaea nee God 'e 'ita ka alua ka
tio naa?
8 Kaa nia diana, kamolu lea kau molu ka
too 'ana tooe ne nia faatainia kamolu abulo
ka sui naa faasia abulo ta'aa lae kamolu ki!
Ka nao molu si manata lau 'urii, 'Kameli
nee na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham 'ua
gu ne! Nia 'afitai fua God ka kwae kameli!'
Tasi doo lau guu nau ku faarongo diana
'ani kamolu ai 'e 'urii, lea sae God 'e dooria
kai ngalia tai maefau 'ana maefau nee 'i
seki fua saungai lada 'ana kwalafaa falu sa
'Abraham, nia nao si 'afitai guu fuana uri
ili lana!
9 'Ana kada nai boroi 'ana nai, God nia
kwaimaakwalii sui naa fua fale lana kwak-
waee nai, mala 'ana ta waa bae nia dau
'ana batau ka kwaimaakwalii sui naa uri
taba lana 'ai. Ma 'ai neki sui guu kera nao
dasi fungu nia kai tabada 'i saegano."
10 'Uri nai guu na konia nai ki daka ledi sa
Dion daka 'urii, "Nee wala, ma tee ne meli
kai ilia uri ka faatainia ne kameli abulo ka
sui naa faasia abulo ta'aa lae kameli ki?"
11 Nia luuda ka bae 'urii, "Lea 'oe too 'ana
roo si ofi, 'oko falea ruana kula fua ai siofaa
ne nao gu 'ana tasi ofi. Ma lea 'oe too asi
fange, 'oko faa 'ana ai ne fiolo mae gu 'ana."
12 'I seeri, na toaa nai da kai konia malefo
'ana takis ki, kera da lea lau gu mai uri sa
Dion ka faasiuabu kera, dao daka ledi 'urii
'ani nia, "Wala waa ni toolangaidoo 'ae, ma
kameli mone? Tee ne meli kai ilia uri ka
faatainia ne kameli meli lukasia naa abulo
ta'aa laa kameli ki?"
13 Sa Dion nia luuda lau guu ka bae 'urii,
"Lea kau molu ka konia gu 'amolu malefo
'o'olo nee 'ua guu 'ana takis. Nao molu si
gani si 'idu lau 'i fafona."
14 Sui lau guu tai toaa ni omee ki ne
kera lea lau gu mai uri siuabu lae, dao
daka ledia lau guu sa Dion daka 'urii, "Ma
kameli mone? Tee ne kameli kai ilia uri ka
faatainia ne meli luka naa 'ana abulo ta'aa
laa kameli ki?"

Sa Dion 'e luu kera ka bae 'urii, “Lea kau nao molu si sasi naunau lau 'ana ngali lana si doo ta waa, ka nao molu si suke gu 'amolu faafi waa ki uri ngali lana si doo kera ki. Manatamolu ka toli 'ana fai si fofolia kamolu ki.”

15 Na toaa nai ki sui guu kera da maasia gu 'ada dao lana mai na Kraes nai kai dao mai uri faamauri lana toaa nia ki. 'Uri nai kera ka manata 'urii, “Alamia sa Dion na Kraes bae na 'oto nee?”

16 'Uri nai guu sa Dion ka bae na 'urii fuada, “Nau nee, na kafo gu 'ana ne nau ku faasiuabu kamolu ai; ma na waa ne nia kai dao mai buriku nee nia 'inito tasa ka talu nau fatai ma na butu nia ki boroi, nau kusi alamia guu luke lada fasi 'aena. Ni nia waa nai ne kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu ma 'ana ere.

17 Ma nia kai dao mai fua sangita lana toae ki tiifau, mala waa ni sangitadoo ne kai sangitaa saena wiiti fasi 'e'eforana doe 'i fafona kwaitao ni sangitadooa nia. Ma ka konia migana dooe ka taingai 'e'ete ai lao beu ni taingai fanga laa nia, sui ma kafi ngalia 'e'eforana doe fua suungi lana lao ere ne saru ka totoo firi si mae.”

18 Sa Dion ka faarongoa konia nai ki 'ana si baea ni kwaiarei 'oro ki uri kera ka abulo faasia si birangaa kera ki, ma ka faarongo kera naa 'ana si faarongoa diana nee.

19 Nia ka ngatafia sa Herod waa ne 'inito fua brofens nai, sulia nia sa Herod 'e adea lau gu 'ana baraa nia ni Herodias na 'afe nia sa Filib, na toolana lau gu 'ana. Ma sa Herod nia ka ilia tai doo ta'aa 'oro ki lau.

20 Ma ka fafonaa lau doo neki nia ilia ka ta'aa, nia saea fua toa ni rao nia ki kera daka alua sa Dion lao lookafo.

Sa Disas, kera faasiuabu nia (Matiu 3:13-17; Maak 1:9-11)

21 'Ana kada bae sa Dion nao si nii 'ua lao lookafo, nia faasiuabua toaa 'oro, ma ka faasiuabua lau guu sa Disas. Kada sa Disas nia lea mai, ma sa Dion ka faasiuabu nia, sa Disas ka foa. Kada nia foa 'uri nai, salo ka 'ifi,

22 ma na Anoedoo Abu nia ka koso mai faafi nia mala 'ana tafa bole. Ma tii si lingee baea ka talo mai faasia 'i langi ka 'urii, “'Oe 'alakwa nau naa ne 'oe tii fa wela 'autania nau ne ku liosau 'ani 'oe. Manata laku 'e ele 'asia naa sulia 'oe.”✡

Isifutae sulia kwalafaa ne lea mai lea ka dao 'ana sa Disas (Matiu 1:1-17)

23 Kada sa Disas nia safalia raoa nia, nia 'e baita mai ka dao naa 'ana olu akwala fa ngali fono ki. Ma toae ki sui gu 'ana kera ka manata 'ada sae sa nia na 'alakwa sa Diosef gu 'ana.

Ma sui sa Diosef nia na 'alakwa sa Hilae 'ana ne.

24 Sa Hilae 'alakwa sa Matat,
sa Matat 'alakwa sa Lifae,
sa Lifae 'alakwa sa Melkae,
sa Melkae 'alakwa sa Danae,
sa Danae 'alakwa sa Diosef.
25 Sa Diosef 'alakwa sa Matataeas,
sa Matataeas 'alakwa sa 'Emos,
sa 'Emos 'alakwa sa Neham,
sa Neham 'alakwa sa 'Eslae,
sa 'Eslae 'alakwa sa Nagai.
26 Sa Nagai 'alakwa sa Meata,
sa Meata 'alakwa sa Matataeas,
sa Matataeas 'alakwa sa Semein,
sa Semein 'alakwa sa Diosek,
sa Diosek 'alakwa sa Dioda.
27 Sa Dioda 'alakwa sa Dioanan,
sa Dioanan 'alakwa sa Risa,
sa Risa 'alakwa sa Serababel,
sa Serababel 'alakwa sa Sialtiel,
sa Sialtiel 'alakwa sa Nirae.
28 Sa Nirae 'alakwa sa Melkae,
sa Melkae 'alakwa sa 'Adae,
sa 'Adae 'alakwa sa Kosam,
sa Kosam 'alakwa sa 'Elmadam,
sa 'Elmadam 'alakwa sa 'Ere.
29 Sa 'Ere 'alakwa sa Diosua,
sa Diosua 'alakwa sa 'Eliesa,
sa 'Eliesa 'alakwa sa Diorim,
sa Diorim 'alakwa sa Matat,
sa Matat 'alakwa sa Lifae.
30 Sa Lifae 'alakwa sa Simion,
sa Simion 'alakwa sa Diuda,
sa Diuda 'alakwa sa Diosef,
sa Diosef 'alakwa sa Dionam,
sa Dionam 'alakwa sa 'Elaeakim.
31 Sa 'Elaeakim 'alakwa sa Milia,
sa Milia 'alakwa sa Mena,
sa Mena 'alakwa sa Matata,
sa Matata 'alakwa sa Neetan,
sa Neetan wela sa Defet waa 'inito bae 'Israel.
32 Sa Defet 'alakwa sa Deesii,

✡ **3:22** Dionisis 22:2; Sam 2:7; 'Aesaea 42:1

sa Deesii 'alakwa sa 'Obet,
sa 'Obet 'alakwa sa Boas,
sa Boas 'alakwa sa Salamon,
sa Salamon 'alakwa sa Naason.
33 Sa Naason 'alakwa sa 'Aminadab,
sa 'Aminadab 'alakwa sa 'Adamin,
sa 'Adamin 'alakwa sa 'Arani,
sa 'Arani 'alakwa sa Hesron,
sa Hesron 'alakwa sa Beres,
sa Beres 'alakwa sa Diuda.
34 Sa Diuda 'alakwa sa Diakab,
sa Diakab 'alakwa sa 'Aesak,
sa 'Aesak 'alakwa sa 'Abraham,
sa 'Abraham 'alakwa sa Tira,
sa Tira 'alakwa sa Naho.
35 Sa Naho 'alakwa sa Sirag,
sa Sirag 'alakwa sa Riu,
sa Riu 'alakwa sa Beleg,
sa Beleg 'alakwa sa 'Eba,
sa 'Eba 'alakwa sa Sela.
36 Sa Sela 'alakwa sa Keenan,
sa Keenan 'alakwa sa 'Afaksad,
sa 'Afaksad 'alakwa sa Sem,
sa Sem 'alakwa sa Noa,
sa Noa 'alakwa sa Lameki.
37 Sa Lameki 'alakwa sa Metusalaa,
sa Metusalaa 'alakwa sa 'Enok,
sa 'Enok 'alakwa sa Dioret,
sa Dioret 'alakwa sa Mahelalel,
sa Mahelalel 'alakwa sa Keenan.
38 Sa Keenan 'alakwa sa 'Enos,
sa 'Enos 'alakwa sa Seti,
sa Seti 'alakwa sa 'Adam,
sa 'Adam 'alakwa nia God.

4

Saetan nia ilitona sa Disas
(Matiu 4:1-11; Maak 1:12-13)

1 Sa Disas, kada nia faasia kafo 'i Diodan burina 'e siuabu ka sui, nia fungu 'ana Anoedoo Abu. Ma Anoedoo Abu ka talai nia 'i lao fera kwasi.
2 Saetan ka ilitona 'i seeri sulia faitaafuli fa dani ki. Ma sa Disas ka nao si 'ani tasi fanga sulia fa dani nai ki, ma ka fiolo mae.
3 Ma Saetan ka bae 'urii fuana, “Lea sae ni 'oe na 'Alakwa mamana nia God, 'oko saea maefau nee nia lia 'ana tafa beret ni 'ani lana.”
4 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Na Kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ‘Na wane nia 'afitai ka mauri 'ana otona fange gwana.’ ”
5 Sui Saetan 'e talaia daru ka raa 'i gwauna gwa toloa 'e fane 'asia naa. Too 'i seeri asi kada kukuru nai, Saetan ka faatainia kwalu 'initoaa 'e'ete neki tiifau lao molaagali fua sa Disas,
6 ka bae 'urii fuana, “Nau mone lea ku dooria, nau kwai falea gu 'aku 'okona 'initoaa neki fai kwanga lada tiifau fuamu. Ma tii gu 'ana ne nau ku dooria kwai faa doo neki 'i 'abana, nau kwai ilia gu 'aku, sulia kera na doo nau ki naa da faa fuaku.
7 Ma lelea sae 'oe 'o booruru 'i saegano ma 'oko faabaita nau naa 'i seki, 'okona doo neki, doo 'oe ki sui naa nau kwai fale tiifau nai fuamu.”
8 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Na kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ‘Ni kamolu, molu ka faabaitaa na Aofia na God kamolu. Ni nia taifili nia guu molu ka faabaita nia ma molu ade doo fuana.’ ”
9 Sui, Saetan ka talai sa Disas ka lea uri maefera baita loo 'i Durusalem, lea dao daru ka uu 'i langi gwauna fatai duu 'ana Beukaua loo, nia ka bae 'urii fua sa Disas, “Lea sa nia mamana ni 'oe na 'Alakwa nia God, 'oko too 'i seki 'oko lofo uri fubaa dao 'i saegano,
10 sulia na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
‘God nia kai saea fua 'ensel nia ki uri daka suasulia 'oe,
11 ma kera da kai sako 'oe gwada, uri 'aemu ka nao si too toi ta maefau.’ ”✡
12 Sa Disas 'e olisi nia ka bae 'urii, “Na kekeda laa Abu✡ nia bae 'urii, ‘‘Oe nao 'osi ilitona na God 'oe!’ ”*
13 Saetan 'e ilitona sa Disas 'ana doo nai ki sui, dao seeri nia ka lea na 'ana faasia sa Disas maasi tasi kada lau.

Sa Disas, nia safali rao naa
(Matiu 4:12-17; Maak 1:14-15)

14 Dao seeri, sa Disas ka oli mai lao tetedee Anoedoo Abu uri bali lolofaa 'i Galilii. Ma faarongo lae sulia nia, ka talofia sui gu 'ana lao lolofaa nai.
15 Nia 'e toolangaidoo 'i lao beu ni ofu lae kera ki, ma na toae ki sui guu daka sae diana 'asia na 'ani nia.

Toaa 'ana fera 'i Naasaret da susubutai sa Disas
(Matiu 13:53-58; Maak 6:1-6)

✡ **4:4** Diutoronomii 8:3 ✡ **4:8** Diutoronomii 6:13 ✡ **4:11** Sam 91:11,12 ✡ **4:12** Diutoronomii 6:16 * **4:12** *ma nao:* 'E nao ta wane si odua God fasi ka ilia ta si doo ni kwele lae ai fasi ka faatainia God 'e lio suli nia.

16 Nia lea mai ka dao naa lao maefera
bae 'i Naasaret, kula bae nia too ai lelea ka
baita. Ma 'ana tii fa dani sabati, nia ka lea
kau 'ana ofu kwaimani lae uri foa lae 'i lao
beu ni ofu lae kera 'i seeri, mala 'ana doo
ne 'ita nia ka ilia naa. Aia, 'ana kada 'ana
ofufua nai, nia tatae ka uu uri teemai lana
kekeda laa abu.
17 Kera daka ngalia mai buka bae brofet
'Aesaea 'e kedaa, daka faa fuana uri ka
teemainia. Nia ngalia ka fuea naa, ka fue
toi si kula nai sa 'Aesaea nia kedaa si baea
'urii ki ai,
18 "Na Anoedoo nia God 'e dau na faafi nau
sulia 'e fili nau,
uri ku faarongo 'ana si Faarongoa Diane
nee fua toaa da siofaa ki.
Ma nia ka fale nau mai uri ku faarongo
'ana alube lae fua toaa da kani ki,
ma too sakwadoloa lae fua toaa da mala
siofaa ada ki,
ma lilio folaa lae fua toaa ne maada rodo
ki,
19 ma uri faarongo lae, ne si kada nia Aofia
uri faamauri lana toaa nia ki, nia 'e
dao na ai."✡
20 Sa Disas 'e teemainia si baea nai ki sui,
nia ka fonoa buka nai oli ka faa lau gu 'ana
fua waa ne suasulia doo ki 'i lao beu ni ofu
lae kera nai. Disas oli ka gooru ngado naa
uri toolangaidoo lae. 'I seeri guu, na toaa
nai ki sui gu 'ana lao beu ni ofu lae nai daka
bubu tetee sui gu 'ada 'ani nia.
21 Nia ka bae na 'urii fuada, "Doo ne da
kekeda mai sulia nee, nia ne fuli naa 'i
tari'ina kada nai gu 'ana nau ku teemai kau
sulia molu ka rongo nai."
22 'I seeri, na konia nai tiifau kera ka sae
diana 'asia naa 'ani nia, ma daka kwele lau
gu 'ada 'ana doo diana nai ki sui guu nia
bae sulia fuada, ma sui daka bae 'ada 'urii,
"Nia na 'alakwa bae sa Diosef gu 'ana ne,
ma sui nia saea sa nia fatai ne da kekeda
mai sulia nia nee!"
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Nau ku
saitomana gu 'aku, si baea 'urii na kamolu
manata toi sae lana fuaku, ''Oo, ma 'oe waa
kwai gurai bae naa ne, aia ma 'oe gura 'oe
fasi tala 'amu!' Tasi baea kamolu manata
toi lau gu uri sae lana fuaku 'e 'urii, 'Doo
kwaibalatana 'oro ne kameli rongo kau 'oe
'o ilia ki mai lao maefera loko 'i Kabaneam.
Aia, ma 'oe ilida fasi 'i seki lao maefera 'oe
nee 'ua guu!' "
24 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Nau ku faarongo kamolu 'o'olo guu, na
brofet doo na toaa nia ki 'ua guu 'i fera kera
'afitai manata lada ka ele gu sulia nia ne!
25 Nau ku faarongo mamana guu 'ani
kamolu. 'Ana kada sui toli kada bae brofet
'Ilaeja 'e rao 'ua lao fera nee 'Israel, na uni
sato baita nia liu sulia olu fa ngali fai ono
madame baki, ma uni fioloa ni maeli lana
bae 'e liutainia fera neki tiifau. 'Ana kada
nai, 'oro lana wela keni 'oru da too gu 'ada
lao fera nee 'Israel.
26 Ma sui God ka nao si odua guu sa 'Ilaeja
fua ka lea uri ta luma 'ana luma kera ki. Ma
gwa keni 'oru nia too na mai 'ana 'i Sarefata
bali loo mai Saedon ka nao lau ai Diu bae
God 'e odua sa 'Ilaeja lea ka dao luma nia.
27 Ta ununua lau sulia kada sui toli nia
'urii, 'ana kada 'i nao kada brofet 'Ilaesa nia
rao 'ua lao fera nee 'Israel, 'oro lana toaa
furo saungi kera ki da too gu 'ada lao fera
nee, ma sui sa 'Ilaesa ka nao si guraa guu
ta waa ma nao ta ai ada. Sa Neemani na
waa bali fera 'i Siria ma nao lau waa Diu
'ana bali fera 'i Siria, nia 'ana bae sa 'Ilaesa
'e gura nia."
28 Aia, na figue bae da ofu lao beu ni
ofufue bae, da rongoa doo nai ki, na rakeda
ka ngengeela naa, sulia da rongoa sa Disas
'e unu sulia ne God nia 'adomia 'ana toaa
nao lau toaa Diu ki, ma ni kera toaa 'Israel
'ua guu ka nao.
29 'I seeri guu, kera daka taria na sa Disas
fasi lao maefera nai. Daka tobi nia daka
tari nia naa uri gwau 'o'oiro nai fera nai nii
gwauna, uri daka dau nia daka 'ui 'ani nia
'i seeri.
30 Ma sui nia 'e kwai dolali kwailiu gu
'ana fai 'oroe nai ka nao 'ana gu 'ana 'i
matangada ka dila 'ani nia ka lea gu 'ana
faasi kera.

Waa anoedoo ta'aa ki tauwela nia (Maak 1:21-28)

31 Sa Disas ka lea naa uri Kabaneam na
maefera 'e nii lao bali lolofaa 'i Galilii. Ma
nia ka toolangaidoo fua konia nai 'i seeri
'ana fa dani Sabati lau guu.
32 Ma na konia nai ka kwele 'asia naa
'ana toolangaidoo lana, sulia nia 'e bae 'ana
tetedee nia God.

✡ **4:19** 'Aesaea 61:1-2

33 Ma tii waa ne anoedoo ta'aa burosi nia
'e nii lau gu fai kera lao konia nai lao beu
ni ofu laa nai. Ma sa wala nai ka dau 'ana
kokoo baita lae ma ka bae 'urii,
34 "Disas 'ae, 'oe waa nena 'i Naasaret,
nau ku saitomana gu 'aku 'oe na Waa Abu
nia God na! Sui 'oe tee ne 'o doori ili lana
'ani kameli? 'Oe alamia 'o lea na mai fua
tauwela lameli 'oto ne?"
35 Sa Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa nai,
ka bae 'urii, "'Oe 'o taaro 'amu, ma 'oko lea
'amu faasi sa wala nena!" Guu na anoedoo
ta'aa nai ka ilia sa wala nai ka 'asia naa 'i
saegano, sui ka lea na faasia. Na figue nai
sui guu daka suai gu 'ada, ma sa wala nai
ka nao si maala guu.
36 Na toaa ne kera koni 'i seeri nai daka
kwele, daka ledi kera ki nada 'urii, "'Ee, ma
nia bae 'utaa na 'ana bae wala? Ma tee na
anoedoo ta'aa baki boroi ma nia saea kera
lea 'ada fasi waa ki, ma daka tafi nada!"
37 Ma 'uri nai guu, na ununua sulia sa
Disas ka talofia naa maefera nai ki sui gu
'ana kalia 'i Kabaneam.

Sa Disas, nia guraa toaa 'oro ki
(Matiu 8:14-17; Maak 1:29-34)

38 'Uri nai sui, sa Disas ka lea lau gu 'ana
faasia na beu ni ofu laa nai, ka lea na kau
luma sa Saemon. Nia dao 'i luma, ka suana
'initai fungo sa Saemon nia matai baita
'ana 'a'ako lae. Ma kera daka saea fua sa
Disas uri ka guraa.
39 Sa Disas nia ka ala faafia ledi laa kera,
ka lea ka uu naa 'i ninimana ifitai ne 'initai
nai 'e tio ai, ka bae susuala fua 'a'ako lae
nai uri ka lea 'ana faasi 'initai nai. 'I seeri
guu, 'initai nai, nonina ka gwagwari naa ka
'akwaa naa. Nia too diana 'uri nai guu, nia
ka rao fanga fuada sui naa sa Disas fai kera.
40 Sui lau guu, 'i saulafi naa kada sato nia
suu naa, toaa ki sui gu 'ana 'i seeri daka
ngalia na mai mamalana gu 'ana wane ma
keni ne mamalana gu 'ana mataia 'e saungi
kera ki siana sa Disas. Nia ka fale 'aba
faafida, ma ka gura kera tiifau.
41 'Ana kada nai, wane ma keni 'oro ma-
mana gu ne anoedoo ta'aa ki da tafi faasi
kera ma daka bae 'urii, "Ni 'oe naa ne
'Alakwa mamana nia God!"
Sui sa Disas ka luia anoedoo ta'aa nai
ki nao kera dasi bae, sulia kera saitomana
naa ne nia na Kraes.

Disas 'e lea ni faarongo lae lao fera 'Is-
rael
(Maak 1:35-39)

42 'I 'uubongi abu 'ua guu, sa Disas 'e
faasia maefera baite nai 'i Kabaneam, ka
lea naa uri tii si kula agwa 'i seeri, uri ka
too aroaro 'ana ai taifili nia. Sui boroi ma
konia bae daka nani lau kau 'ada burina
lelea daka dao tona lau guu, ma daka saea
fuana uri nao si lea lau faasi kera.
43 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "God
nia fale nau mai uri faarongo lae 'ana si
faarongoa diana sulia 'initoaa nia God. Nia
ne adea ma nau kwai lea naa uri faarongo
lae ai fua toae ki lao bali toaa 'e'ete loko ki
lau guu. Raoa nai ne God nia fale nau ku
lea mai uri ili lana nee."
44 Disas ka liu naa 'ana maefere ki sui gu
'ana lao fera kera toaa Diu 'ana faarongo
talo lae 'ana si faarongoa diana ma ka bae
'i lao beu ni ofu laa kera ki.

5

Sa Disas, nia filia waa kwairooi nia ki
(Matiu 4:18-22; Maak 1:16-20)

1 Tii fa dani, sa Disas nia uu 'i nini-
mana 'osi baita 'i Galilii ka toolangaidoo,
toaa 'oro mamana guu da koni kali nia uri
rongo lana bae lana God daka kwaisangirii
guu.
2 Nia ka lio kau ka suana roo baru nai
ki waa ni dee lae ki da faasida gu 'ada 'i
maana malitikwa nai kada da taufia ada
furai kera ki.
3 Ma sa Disas ka lea kau ka raa 'i lao baru
sa Saemon, ka saea fuana ka usungai tu'uu
kau ai uri matakwa. Sui sa Disas ka gooru
mai 'i lao baru nai, ka toolangaidoo naa fua
konia nai.
4 Ma kada nia toolangaidoo fua konia nai
lelea ka sui naa, nia ka bae 'urii fua sa
Saemon fai tai waa lau lao baru nai, "Molu
usungainia kau baru nee ka lea tau kau
uri lao matakwa koso loko, sui molu ka
dingalua naa furai kamolu ki uri alasi lana
sakwari ki."
5 Sui sa Saemon olisi nia ka bae 'urii
fuana, "'Oo waa ni toolangaidoo 'ae,
kameli mone, meli ilitoi mai dee lae sulia
fa rodo lalau bae sui kau, ta kaa sakwari
boroi dodoloa meli ka deea guu. Sui boroi
'ana, nau kwai dingalua furai sulia ne 'oe
saea naa."

6 Ma kada kera dingalua kau furai nai ki,
kera daka alasia sakwari 'e 'oro mamana
guu, lelea furai ki boroi ka sali muu naa.
7 Kera ka karumainia na mai toa
kwaimani kera ni dee lae ki 'i lao ta baru
lau guu lao 'osi nai, uri kera ka lea mai uri
kwai'adomi lae 'ana kwai lana sakwari nai
ki fai kera.
Toa kwaimani nai ki dao kera ka
kwai'adomi naa 'ana koni lana sakwari nai
ki fua lao roo baru nai ki lelea daka karangi
kuruu naa.
8 Ma kada sa Saemon Bita 'e suai si doo
nai 'e fuli, nia ka booruru 'i maa 'aena sa
Disas, ka bae na 'urii, "'O Aofia 'ae, lea tau
'amu kau faasi nau, sulia nau waa ku abulo
ta'aa."
9 Sa Saemon fai toa kwaimani nia ki,
daka kwele 'asia naa 'ana sakwari 'oro ne
kera deea nai.
10 Ma sa Demes fai sa Dion, roo 'alakwa
sa Sebedii ki ne daru lea kwaimani fai sa
Saemon, keeru lau guu daru kwele lau gu
'ana doo nai. Ma sa Disas ka bae 'urii fua
sa Saemon, "Nao 'osi mau lau Saemon. 'Ita
'i tari'ina ka oli 'alaa, 'oe 'oi deea lau na
'amu wane fua faamamane lana God, nao
lau sakwari 'urii."
11 Ma 'ana si kada kera lea kau daka dao
'i sara, kera faasia iole nai sulia one fai
'okona doe ki tiifau ka tio nada 'i seeri,
daka lea nada fai sa Disas.

Sa Disas, nia guraa waa furo 'ani nia (Matiu 8:1-4; Maak 1:40-45)

12 Tii fa dani, kada sa Disas 'e nii 'ana lao
tii maefera baita 'ana bali fera nai, tii waa
na furo 'e saungia, ne too 'i seeri 'e suana
sa Disas. Nia ka lea mai dao ka booruru ka
tio na fafo maana 'i saegano 'ae sa Disas, ka
bae kwai amasi fuana ka 'urii, "'Oo Aofia
'ae, lea sae 'o ala gu 'amu faafia, nau ku
dooria 'asia naa 'oko gura nau uri noniku
ka falu 'ana."
13 'I seeri, sa Disas 'e fale 'aba kau ka dau
tona nonina, ka bae 'urii, "Diana 'asia naa,
nau ku ala faafia. Alu nonimu 'e falu 'ana."
Ma tona nia lio boroi ka suai furo bae 'e sui
naa fasi nonina 'i seeri 'ua guu.
14 'Uri nai sui, sa Disas ka saea fua waa
nai uri ka oli na 'ana ma ka bae 'urii fuana,
"'Oe oli kau, na faarongo lana ta waa 'ana
doo neki, 'e nao 'osi ilia 'ua. Na faatai lana
'ana nonimu sia waa ni foa, uri ka lio filoa
ne 'oe 'akwaa naa, nia 'ana ne 'o lea kau
'oko ilia. Ma 'oko falea afuafua bae taki nia
sa Mosis saea, uri toae ka faamamanea ne
'oe 'akwaa ma nonimu ka falu naa."
15 Ma sui boroi 'ana sa Disas ka luia
faarongo talo lae 'ana doo nai ki, na un-
unue sulia nia 'e talofia sui naa kula 'oro
nai ki. Ma toaa 'oro ki kera ka lea na mai
fua fafurongo lana toolangaidooa nia ki,
ma fua nia ka guraa mataie kera ki.
16 Sa Disas nia kai lea walude faasi kera
uri si kada kula gwau ki, uri ka aroaro
fuana, nia ka foa ki 'ana ai.

Sa Disas, nia guraa waa 'afumae kwaea (Matiu 9:1-8; Maak 2:1-12)

17 Tii fa dani lau guu, sa Disas 'e toolan-
gaidoo 'ana fua konia nai 'ana tii si kula
nai. Kada nia toolangaidoo 'ana 'uri nai, na
Faarisii ki fai na waa toolangaidoo lae 'ana
taki sa Mosis, kera da gooru kwaimani lau
guu fai konia nai 'i seeri. Kera da lea mai
fasi maefera ki sui gu 'ana lao bali lolofaa
'i Galilii fai bali lolofaa 'i Diudia, ma faasia
lau guu na maefera baita loo 'i Durusalem.
Ma 'ana kada nai, na mamanaa God ka sifo
faafia sa Disas fua gura lana toaa matai ki.
18 Lio boroi, waa nai ki daka tamaa mai
tii waa bae 'afumae kwaea 'ana gwegwele
daka dao na fai nia. Kera ka sasi kalia
ruu lae fai nia 'ana mae uri beu, uri daka
egwalaa 'i 'aena sa Disas fua gura lana, ka
'afitai.
19 Sulia na 'oroa nai 'e kwaisuusi ma
kera ka dao toi ka 'afitai uri ruu lae kau
fainia 'ana mae, kera ka oli daka raa fai nia
uri fafo beu. Ma daka sufungia fafo beu
nai daka faakosolangainia fai gwegwele da
ngali nia mai ai ka koso mai ka too naa 'i
saegano sia sa Disas.
20 Ma kada nia 'e suana faamamana laa
nai kera too ai, nia ka bae 'urii fua waa
'aena mae nai, "Wala, nau ku manata lukea
naa ade garoa 'oe ki."
21 'I seeri, na waa toolangaidoo baki fai
Faarisii baki, kera suai daka 'ugalia naa
sa Disas daka bae 'urii, "Nee wala, ma nia
sa tii fatai nee uri ka ili si doo nai? Nia
faabolatainia naa fai God nai! Doo 'e abu
wane gwana 'uri nia si ilia nai! God taifilia
naa ne nia tala'ana manata luke lana ade
garoa ki 'uri nai!"
22 Sa Disas 'e filoa gu 'ana doo ne kera da
bae sulia. Nia ka ledi kera ka 'urii, "Nee?

Uri tee ne molu ka leditoi si doo bae nau ku
ilia kau bae?”*
23 Guu nia ka bae 'urii fuada, “Nau lea
ku bae gu 'aku 'urii fua sa wala nee, ‘Nau
ku manata lukea naa ade garoa 'oe ki,’ tara
'afitai molu ka lio balafana guu ne nau ku
too 'ana rigitae fua manata luke lana ade
garoa ki sui. Ma lea nau ku bae 'urii fuana
‘'O tatae 'i langi, 'oko tala fali 'oko lea naa,’
taari molu lio balafana.”
24 Guu nia ka bae na 'urii fua waa 'aena
mae nai, “Uri molu ka lio filoa ni nau
'Alakwa nia Wane, ku too 'ana rigitae fua
manata luke lana abulo ta'aa lae ki, nau
ku saea fuamu, 'o tatae 'i langi 'oko ngalia
ifitai 'oe nee 'oko oli 'amu fera kamu.”
25 Ma tona 'i seeri, na konia nai da lio
boroi waa bae 'e tatae ka uu naa, sui ka
ngalia ifitai bae nia tio mai fafona ka lea na
'ana 'i fera, ma ka tangoa na 'ana God.
26 Ma na konia nai tiifau kera daka kwele
'asia naa daka mau ma daka tangoa God.
Ma daka bae 'urii, “Doo ni kwele lae ki nai
ne kolu suai na mai tari'ina nee rowane.”

Sa Disas, nia 'ailia sa Lifae
(Matiu 9:9-13; Maak 2:13-17)

27 Burina si doo nai, sa Disas ka lea na
kau 'ana ta bali 'e'ete fasi seeri, guu ka
suana tii waa ni koni lana malefo 'ana
takisi, ne satana sa Lifae, kada nia gooru
kai rao 'ana lao kasi beu ni takisi lae 'i
seeri. Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lea
mai buriku.”
28 Sa Lifae 'e tatae 'i seeri, ka faasia doo
nia ki tiifau ka tio naa, ka lea na 'ana fai sa
Disas.
29 Da lea kau da dao 'i luma kera sa Lifae,
nia ka rao 'ana tii fanga lae baita fua sa
Disas. Toaa 'oro ni koni lana malefo 'ana
takisi ma tai toaa 'oro ni ilidoo garo ki lau
guu, da fanga kwaimani fai sa Disas 'i seeri.
30 'Uri nai guu, na Faarisii ki fai Waa
toolangaidoo 'ana taki ki daka 'uga naa.
Ma daka bae 'urii fua waa kwairooi nia
sa Disas ki, “Nia nao si bobola uria 'oko
fanga kwaimani 'amu fai toaa ni koni lana
malefo 'ana takisi nee ma toaa abulo ta'aa
'e'ete neki lau guu 'urii.”
31 Sa Disas nia luu kera ka bae 'urii, “Toaa
da too diana ki gu 'ada, nao dasi kwai 'atoi
guu 'ana waa ni kwai gurai lae. Toaa matai
ki 'ana ne da kwai 'atoi 'ana waa ni kwai
gurai lae.
32 Nau ku lea lau 'aku mai uria 'aili lana
toaa abulo ta'aa ki uria daka lukasia abulo
ta'aa laa kera ki ne, nao lau toaa da 'o'olo ki
gu 'ada.”

Si ledi laa sulia toa kwairooi sa Disas nao dasi abufanga
(Matiu 9:14-17; Maak 2:18-22)

33 Tai waa da bae 'urii fua sa Disas, “'Ana
kada 'oro ki, toaa kwairooi nia sa Dion
ki kera da foa daka abufanga, ma toaa
kwairooi kera Faarisii ki boroi da ade lau
gu 'uri nai. Sui 'utaa ne toaa kwairooi 'oe
ki daka fanga gu 'ada ma lea ka nao dasi ili
gu 'uri nai?”
34 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, “Toaa
ne da too ni elea 'ada fai fungao noni fanga
kwaimania 'ana lumae, nia nao si bobola
fua molu ka suumai kera fua abufanga lae
kada ne fungao too kwaimani 'ua gu 'ana
fai kera.
35 Si kada uri talai lana kau fungao fasi
toa kwaimani nia ki doo kai dao mai na.
'Ana kada nai fatai ne toa kwaimani nia ki
dai liodila 'i burina ai ma dafi abufanga.
Doo ne adea ma ka nao si bobola gu fua
toaa kwairooi nau ki daka abufanga 'ua
nai. Suli tee ne nau ku too kwaimani 'ua
gu 'aku fai kera nee.”
36 Sa Disas nia bae 'uri nai sui ka falea
lau tii si baea ni tarifula lae fuada ka bae
'urii, “Doo nai talafana bae sae 'oe 'iria si
'aba maku falu ngalia 'oko taia lau maana
si 'aba maku kwali nai. Lea 'oe ade 'uri nai,
tara 'oe 'o saketoa lau gu 'amu maku falu
nai, ma si kula falu nai 'o taia boroi maa si
maku kwali ka nao si kwaialami lau guu.
37 Na waen falu boroi nao si diana lau
guu uri daka ongia lao kufidoo kwali. Lea
da ade 'uri nai, tara si kada na waen falu
nai nia ngingisula nia kai bosea kufidoo
nai. Si kada na kufidoo nai nia bose ma ka
foga, na waen falu nai ka kisitai naa ma na
kufidoo kwali nai daka 'ui nada ai.
38 Na waen falu daka ongia lau guu lao
kufidoo falu uri na kufidoo nai ma na waen
nai daru ka tio diana sui guu.
39 “Waa ne kuufia waen kwali nee ka
too na sulia, 'afitai ka dooria lau kuufi
lana waen falu nee, suli 'e manata 'urii,

* **5:22** Nia 'e filoa gu 'ana kera da faamamanea taifilia naa God 'e bobola fai gura lana mataia toaa ki.

'Na waen totoonao nee 'ana ne kuufi lana mamasia ka tasa.' "

6

Sa Disas, nia 'inito 'ana Sabati
(Matiu 12:1-14; Maak 2:23–3:6)

1 'Ana tii fa dani 'ana Sabati, sa Disas fai toa kwairooi nia ki, kera lea kau daka liu folo lao olee wiiti nai. Ma tai waa 'ana waa kwairooi nia ki daka falia kau tai fufungi doo 'ana fungina wiiti nai lao ole. Kera daka dau 'ana dalodalofi lana fungidoe ki lao lofo 'abada ki, ma daka dau 'ana 'ani lana kau sulia taale.
2 Ma 'i seeri na Faarisii ki daka suai naa, daka bae na 'urii, "Doo nai kamolu ilia nai, nia 'oia naa taki bae sa Mosis alua mai nai! Tee kamolu rao naa nai, molu ka falia fufungina wiiti nai ki, doo bae 'e abu uri ili lana 'afa dani Sabati!"
3 Sa Disas luu kera ka bae 'urii, "Kamolu molu teemainia buka abu molu ka saitomana gu 'amolu ununua bae sulia sa Defet fai kera, fa dani bae kera lea kau lelea daka fiolo mae bae.
4 Bae nia ruu 'i lao raa'ai bae God ma ka gania waa ni foa uri beret abu bae. Ma waa ni foa ka faa mai beret bae fua sa Defet, doo bae abutai lana talea God. Ma sa Defet ngalia ka tolingia gu 'ana fuada daka 'ani naa, doo bae abu 'asia naa fua ta waa tatakwai 'oko 'ania, ma otona guu waa ni foa ne nia mola uri 'ani lana! Ma sui God ka nao si keto nia gu uria bae!"✡
5 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau, na 'Alakwa nia Wane, nau naa ne ku 'inito 'ana Sabati uri ili lana doe ai."
6 'Ana tafa dani Sabati lau guu, sa Disas nia lea kau lao beu ni ofu lae ka toolangaidoo fuana konia 'i seeri. Ma tii waa bali 'aba aolo nia mae, ka nii lau gu matangana konia nai.
7 Ma tai waa toolangaidoo 'ana taki ki ma Faarisii ki lau guu kera nii lao konia nai. Ma too daka bubungia naa sa Disas, uri lea nia guraa naa waa nai 'afa dani Sabati, kera daka kwaali nia na faafia.
8 Ma sui sa Disas 'e saitomana gu 'ana manata lada. 'Uri nai, nia ka bae 'urii fua waa 'abana mae nai, "Tatae 'amua 'i langi, lea mai 'oko uu 'i see maana konia nee." Ma waa nai ka tatae 'i langi ka lea ka uu na 'i seeri.
9 Sa Disas ka bae lau 'urii fua Faarisii ki fai waa toolangaidoo 'ana taki ki, "Nau ku ledi tomolu fasi. Tee gu ne taki kia 'e faolomainia kolu ka ilia 'afa dani Sabati? Nia faolomai kolu uri fuli lana dianaa, ma nao fua fuli lana ta'aa lae? Ma nao nia faolomai kolu uri faamauri lana wane, ma nao fua saumaeli lana?"
10 Sa Disas nia bae 'uri nai sui ka bubungi kera kwailiu sui guu. Sui ka abulo ka bae na 'urii fua waa 'abana mae nai, "Tagaa kau 'abamu." Nia tagaa kau 'abana 'uri nai guu, 'abana ka diana naa.
11 Kada na toa nai da suai 'uri nai guu, rakeda sasu ka ta'aa naa. Daka safali bae ofu naa sulia tasi doo tee ne dai adea 'ana sa Disas.

Sa Disas, nia filia toa ni odu lada nia ki
(Matiu 10:1-4; Maak 3:13-19)

12 'Ana tasi kada lau guu 'ana kada nai ki, sa Disas nia lea ka raa gwauna uo nai ki 'i langi ka foa 'ana 'i seeri. Ma nia ka foa sulia fa rodo lalau nai lelea faanoe ka dani.
13 Dani 'uubongi, nia ka 'ailia waa kwairooi nia ki ma ka fili kera naa. Nia fili kera 'ada akwala ma roo waa sarenga ki, ma ka 'ailida 'ana 'aboosol ki.
14 Na satada ne: sa Saemon bae sa Disas 'aili nia lau guu 'ana sa Bita, ma sa 'Andru toolana sa Saemon, sa Demes, sa Dion, sa Filib, sa Baatolomiu,
15 sa Matiu, sa Toomas, sa Demes 'alakwa sa 'Alfias, sa Saemon waa 'ana toa bae da doori tari lana toaa Rom fasi 'Israel bae,
16 sa Diudas 'alakwa sa Demes, ma sa Diudas 'Iskariot na waa labulili bae.

Sa Disas, nia toolangaidoo ma ka guraa toae ki
(Matiu 4:23-25)

17 Sa Disas ka koso na mai fai waa kwairooi nia ki fasi gwauna uo nai. Kera 'ada akwala ma roo waa sarenga. Kera koso mai dao lao otefoloa nai daka dao tona ta bali ada lau guu ne da nii lao konia baita nai da lea mai burina. Nia ka uu na 'i seeri lao otefolo nai. Toaa 'oro ne da koni nai, kera lea ki mai fasi kula 'e'ete 'oro ki sui gu 'ana, mala bali lolofaa 'i Diudia, fai maefera baita loo 'i Durusalem. Ma bali ada ka lea tau ki mai fasi fera tau loki sulia asi loo 'alaa 'i Taea fai 'i Saedon.

✡ **6:4** 1 Samiol 21:1-6; Leftikas 24:9

18 Kera lea mai da fafurongoa bae lana sa
Disas, ma fua nia ka guraa mataia kera ki.
Toaa ne anoedoo ta'aa ki faagaro kera, da
lea lau gu mai uri nia ka 'adomi kera.
19 Ma na konia nai sui guu daka sasi uri
dau lae tona noni sa Disas, sulia na tetedea
nai 'e lea mai faasi nia ka gura kera sui guu.

Si baea ki sulia diana lae fai ta'aa lae (Matiu 5:1-12)

20 Kada sa Disas 'e abulo ka lio kau uri
waa kwairooi nia ki, nia ka bae 'urii,
"'E diana tasa fuamolu toaa ne molu siofaa,
sulia 'initoaa God na doo kamolu.
21 'E diana tasa fuamolu toaa ne molu fiolo
mae tari'ina, sulia kamolu kai fanga
abusu.
'E diana tasa fuamolu toaa ne molu angi
'i tari'ina, sulia kamolu kai waela
molu ka igigele guu.
22 'E diana tasa fuamolu kada kera
suamolu ka ta'aa daka susubu-
tai kamolu, daka bae kwakwala
fuamolu, ma daka faa ta'aalia
satamolu molu roo suli nau na
'Alakwa nia Wane.
23 Ele, noni sasala molu ka wae sasaka
kada da ili 'uri nai ki 'amolu, sulia
kwaiaraa kamolu ne nii fera loo 'i
salo 'e baita tasa. Toaa ne da ili 'uri
nai 'amolu, na kokoo kera ki kada
'i nao da ili 'uri nai lau gu mai 'ana
toaa brofet ki.
24 Aia, ma toaa ne molu suadoo baita 'asia
naa 'i tari'ina, kwaimanatai sulia
nia kai ta'aa fuamolu. Kaa suadooa
ne faadianaa manatamolu ne molu
ngalia sui na 'amolu nai.
25 Toaa ne molu fanga abusu ki na 'amolu 'i
tari'ina, kai ta'aa 'asia naa fuamolu
sulia kamolu kai fiolo mae.
Toaa ne molu waela'idi ki 'amolu 'i tari'ina,
kai ta'aa 'asia naa fuamolu, sulia
kamolu kai angi baita.
26 Ta'aa ka tasa fuamolu kada ne toaa ki da
tango kamolu, sulia na brofet suke
baki 'i nao da tango kera lau gu mai
'uri nai."

Si baea sulia liosau lae 'ana malimae (Matiu 5:38-48; 7:12)

27 Sa Disas nia toolangaidoo ka bae lau
gu 'urii, "Aia ma ni nau, na bae laku fua
molu toaa ne molu fafurongoa bae laku nai
'e 'urii guu. Molu liosau 'ana toaa ne da
susubutai kamolu ma na malimae kamolu
ki, molu ka ilia doo diana ki fuada.
28 Molu gania God ka 'oilaketainia toaa
ne da saketo kamolu ma daka agi kamolu
uri mae lae ki.
29 Lea waa 'e fidalia babalimu, 'oko bula-
sia ruana bali 'oko faolomainia uri nia ka
fidalia lau guu. Lea ta waa 'e ngalia na 'ana
si maku baite 'oe ni ofi, 'oko faolomainia
lau guu si maku tu'uu 'oe 'i fara fuana.
30 Tii gu 'ana ne gani 'oe uri si doe, 'oko
faa fuana, nao 'osi luia doe ki. Ma nao 'osi
gani nia lau uri ka oli fainia fuamu.
31 Doo ne 'oe dooria waa ki daka ilia
fuamu, nia lau gu ne 'oe ilia fuada.
32 "Lea kamolu molu liosau gwamolu
'ana toaa kwaimani kamolu ki, nia 'afitai
fua molu ka ngalia ta kwaiaraa uri maana.
Sulia na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili
lada ki naa ne 'uri nai. Da liosau gu 'ada
'ana toaa kwaimani kera ki.
33 Ma lea kamolu ka nao molu si 'e'ete
guu faasi kera, ne molu liosau gu 'amolu
'ana toaa kwaimani kamolu ki, nia 'afitai
fua molu ka ngalia ta kwaiaraa uri maana.
Sulia na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili
lada ki naa ne 'uri nai.
34 Ma lea kamolu molu faa gu 'amolu
'ana toaa ne molu manata ngado 'ani kera
dai faa lau gu mai 'amolu, nia 'afitai fua
kamolu ka ngalia ta kwaiaraa uri maana.
Sulia na toaa abulo ta'aa neki boroi nee, ili
lada ki naa ne 'uri nai. Da faa gu 'ada 'ana
toaa ne da manata ngado 'ani kera dai faa
lau gu mai ada.
35 Aia ma ni kamolu, molu ka liosau 'ana
malimae kamolu ki, molu ka ade diana
fuada. Molu ka faa 'ana toae ki, nao lau
sulia ne molu manata ngado 'ani kera dai
faa lau gu mai 'amolu. Lea kamolu ade 'uri
nai, kamolu kai ngalia kwaiaraa baita uri
maana. Ma molu kai usulia mamana guu
God, ne nia baita ka talua doo ki sui. Suli
God nia waa ade diana fua toae ki sui, ka
lea boroi 'ana ta waa ne nao si sae diana
lana guu doo neki God 'e ilia ki fuana.
36 Kamolu ka 'ofea waa ki ka ilingia ne
God nia 'ofe kamolu.

Si baea ni fii lana sulia susui lana abulo ta'aa lae ta waa kau (Matiu 7:1-5)

37 "Kamolu nao molu si ketoa ta waa kau,
uri God lau guu ka nao si keto kamolu. Ma

ka nao molu si alua ta kwakwaea faafi ta
waa kau, uri God lau guu ka nao si alua ta
kwakwaea fuamolu. Molu manata lukea
waa ki, uri God lau guu ka manata luke
kamolu.
38 Molu ka fale 'ana waa ki, suli God lau
guu nia fale diana 'amolu. God kai tolingi
diana tasa 'ani kamolu 'ana doo diane ki,
ma kamolu kai taungia 'ana wai kamolu ki
lelea ka sata guu, ka fungu 'alamaa ka 'asia
guu 'i sara. Lea kamolu molu fale diana
'ana waa ki, God lau guu nia kai faledoo
diana fuamolu."

Na ade lana toaa kwairooi ki

39 Sa Disas nia ka saea lau gu tii si baea
ni tarifula lae fuada ka bae 'urii, "Nia 'afitai
fua ta waa maana rodo ka talaia lau gu ta
waa maana rodo. Lea nia ade 'uri nai tara
keeru sui guu kai 'asi keeru 'i lao kilu.
40 Aia, na waa kwairooi lae gu 'ana, nia
nao si talua waa ni toolangaidooa nia. Sui
ta, lea waa ni kwairooi 'e filoa sui naa doo
neki da tooa ki siana, nia ka usulia lau gu
'ana waa ni toolangaidooa nia.
41 "'Oe, na abulo ta'aa laa talingai 'e nii
gu 'ana lao mauria 'oe, ma sui 'oko ngatafia
'amu waa ne nia ilia gu 'ana kasi abulo
ta'aa laa tu'uu. Talafana bae sae 'oe 'o sasi
'amu fai kau lana si lolo tu'uu 'asia guu fasi
lao maana toolamu nai, mani 'oe 'oko too
'amua fai gaafana si tofi 'ai talingai nai lao
maamu 'osi bae gu sulia. Ade laa 'uri nai ka
nao.
42 Nao 'osi bae gu 'amu 'urii fua toolamu,
"'Oe too 'amu fasi ili lana doo garo ki wala.'
Ma sui 'oe 'oko dau gu 'amu 'ana ili lana
doo garo baita ki 'asia naa, ka nao si 'oga
'oe guu. 'Oe waa suke 'ua nee. 'O lea 'oko
'olosia fasi 'amu abulo ta'aa lae talingai 'oe
nai ki, sui 'o too aoloa fatai ta 'ofi 'olosia
kasi abulo ta'aa lae tu'uu toolamu."

'Ai ma na fufuana
(Matiu 7:16-20; 12:33-35)

43 Sa Disas ka saea lau gu tii si baea
ni tarifula lae fuada ka bae 'urii, "Na 'ai
ni 'anie nia 'afitai ka fungu 'ana fuaedoo
bubulo. Ma na 'ai bubulo boroi nia 'afitai
ka fungu 'ana fuaedoo diana.
44 'Ai ne diana ma nao ta 'ai ne bubulo
boroi, na fuana naa ne kolu kai filoa ai.
Na 'oko kwakware ma ka kwasi neki, kera
'afitai fua ta waa ka ngedaa lau ta fuaedoo
diana faasida.
45 Talafana lau guu, na waa diana ka ilia
lau gu doo diana ki ne tae mai fasi dianae
lao liona, ma na waa ta'aa ka ilia lau gu doo
ta'aa ki fasi ta'aa lae ne 'ita mai lao liona. Si
doo ne fungulia mai lao lioewane, nia naa
ne waa kai sae tafa ai."

Toa kwairooi mamana sa Disas ki
(Matiu 7:24-27)

46 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Kamolu, si kada molu bae tale nau molu
ka bae 'ua gu 'urii, "'O Aofia 'ae,' ma sui
dodolofia guu molu ka ade sulia doo ne ku
saea ki fua molu!
47 Tii gu 'ana ne lea mai siaku uri fa-
furongo lana doo ne ku saea, ma ka ade
sulia bae laku, si doo kui faabolatainia
sulia 'e tio.
48 Nia 'e 'uria ta waa bae saungai luma,
ma ka 'elia luma nai ka boongai fafona
fau lalifuu nai. Bae ute dao ka 'arungi toi,
ma kafo igwa ka liu toi ma sui boroi 'ana
luma nai ka ngilo ka too gu 'ana, sulia kera
saungai diana ai ka tio ngado fafona fau
lalifuu.
49 Tii gu 'ana ne nia fafurongoa bae laku,
ma ka nao si ade gu sulia, nia talafana waa
ne saungai luma gwana fafona one, ma ka
nao si boongai lalifuu. Ma kada kafo nia
igwa ka liu 'ana luma nai, nia ka ifu ma ka
okosi tiifau."

7

Sa Disas, nia guraa tii gwa waa ni rao
(Matiu 8:5-13)

1 Burina sa Disas nia falebaea fua konia
nai sui, nia lea ka dao lao maefera baita 'i
Kabaneam.
2 Aia, tii waa baita ni omee kera toaa Rom
ki 'i seeri, nia too 'ana tii gwa waa ni rao,
ma nia ka liosau 'asia naa 'ana gwa waa ni
rao nia nai. Ma sui gwa waa ni rao nai ka
matai baita karangi kai mae naa.
3 Kada waa baita ni omee nai 'e rongo
alinga 'ana dao lana kau sa Disas, nia ka
odua mai waa baita kera toaa Diuda ki, ka
saea kera lea mai daka faarongoa sa Disas
uri lea ka guraa gwa waa ni rao nia nai.
4 Kera lae mai da dao tona sa Disas, daka
bae kwai amasi fuana, daka 'urii, "Sa wala

nee, nia bobola naa uri 'oko guraa gwa waa
ni rao nia.
5 Sulia nia waa 'e liosau 'ani kameli toaa
Diu ki ne, ma ka saungainia lau guu beu ni
ofu laa kameli nee."
6 Sa Disas ka lea na kau fai kera. Lelea
kau 'e dao karangia naa luma nia waa baita
nai, daka suana sa wala nai odua lau mai
tai waa kwaimani 'ana, uri toda lana sa
Disas sulia taale. Waa nai ki daka faaron-
goa sa Disas 'ana bae lana waa baita nai,
ne nia 'urii, "Wala arai 'ae, nao 'osi ulafu
boroi 'amu 'ana lea lae mai. Sulia nau kusi
faorana guu sae 'oko lea mai 'oko ruu 'i
luma kani.
7 Ma nau boroi kusi bobola lau guu fai lea
lae mai uri todalamu. 'O saea boroi 'amua
mai si baea fua gwa waa ni rao nau nee, uri
nia ka 'akwaa 'ana.
8 Nau ku saitomana 'uri nai, sulia nia 'uri
nau lau guu, ne lea waa baita nau odu nau
uri ili lana doe, nau ku ilia naa. Ma ni nau
boroi ku 'inito lau gu faafia waa ni rao ki,
ne dau ilia lau guu si doo kui saea fuada uri
ili lana. Lea nau ku bae 'urii fua ta waa ada,
''Oe lae ilia fasi doo 'urii,' nia lea ka ilia naa.
Ma nao lea ku bae 'urii fua ta waa lau, 'Lae
fasi mai see,' nia ka lea na mai. Ma nao sae
lea ku bae 'urii fua gwa waa ni rao nau nee,
''Oe lae ilia fasi doo 'urii,' nia ka ilia naa,
'afitai ka nao lau."
9 Kada sa Disas nia rongoa si baea nai
sa wala nai saea, nia ka kwele lau gu 'ana
ai. Sui nia abulo ka lio fua konia baita
nai da lea mai burina, ka bae 'urii fuada,
"Ku faarongo kamolu, na kwai fiitooa ne
sa wala ne too ai nee, doo dodolofia ta waa
boroi lao fera nee 'i 'Israel ku suai 'ua 'ani
nia ne!"
10 Aia, toa bae da laefia mai sa Disas uria
gura lana gwa waa ni rao bae, da oli kau
dao 'i luma daka suana gwa waa nai nia
'akwaa naa.

Sa Disas, nia faamauria waa mae

11 Nao si tau 'asia guu 'i burina si doo nai,
sa Disas nia ka lea naa uria maefera baita
nai 'i Nein. Na waa kwairooi nia ki fai tii
leaa baita daka lea lau gu kau fai nia.
12 Kada nia lea kau ka dao maa mae-
sakaa 'ana maefera baita nai, nia lio kau ka
suana toaa nai da ngalia mai tii waa mae
nai daka ruu na mai fainia uri maa. Na
waa mae nai, nia tii fa wela wane saima-
mana nia guu gwa 'oruai nai 'i seeri. Ma
toaa 'oro ki ne da too lao maefera baita nai
daka lea kwaimani sui mai fai 'initai 'oru
nai ma daka ngalia mai 'alakwa nia ne mae
nai.
13 Kada na Aofia 'e suana gwa 'oru nai,
nia ka manatainia 'asia naa, ka bae 'urii
fuana, "Nao 'osi angi lau."
14 Kada nia bae 'uri nai, nia fali kau ka
dau tona naa gwegele nai fai waa mae nai.
Ma na toa nai da ngali mai sa wala nai daka
uu ngado fasi 'ada 'i seeri ma sa Disas ka
bae 'urii talea waa nai, "'Oe waa daraa nee,
nau ku saea fuamu, 'o tatae 'amua!"
15 Ma waa mae nai sulatatae ka gooru ka
bae 'ua guu 'i seeri. Ma sa Disas ka odua ka
lea na kau sia gaa nia.
16 Ma toaa nai ki sui guu da suai doo nai
fuli, daka kwele 'asia naa ma daka mau lau
gu 'ada. Ma daka bae 'urii 'ana faabaita
lana God, "Tii brofet talingaia ne tatae naa
fasi matangameli nee rowaa! Ma God naa
ne lea mai ka 'adomi kolu toaa nia nee!"
17 Ma ununue sulia sa Disas, ka talofia
sui naa lao bali lolofaa 'i Diudia fai maefera
kakalia ki lau guu.

Sa Dion waa ni faasiuabu 'e ledi sulia sa Disas
(Matiu 11:2-19)

18 Na waa kwairooi sa Dion ki da unu
sulia ilidoo lana sa Disas ki siana sa Dion.
'Uri nai sa Dion ka 'ailia mai ta roo waa 'ani
kera siana.
19 Nia ka odua roo waa nai ki daru ka
lea naa sia sa Disas na Aofia, uri daru ka
leditona daru ka bae 'urii, "Nia sae 'oe naa
'oto ne Kraes bae meli maasia mai dao
lamu, ma nao waa nai nii 'ua mai uri meli
ka maasia 'ameli?"
20 Aia, kada roo waa nai ki lea kau daru
ka dao naa siana sa Disas, keeru daru ka
bae 'urii, "Sa Dion Waa ni Faasiuabu ne
odu kaaria mai uri miri ka ledi tomu 'urii,
'Nia sae 'oe naa 'oto ne Kraes bae meli
maasia mai dao lamu, ma nao waa nai nii
'ua mai, uri meli ka maasia 'ameli?' "
21 'Ana kada nai roo waa nai ki dao ai sia
sa Disas, sa Disas guraa mataia 'e'ete 'oro
ki sui gu 'ana faasia toaa 'oro ki ma ka taria
lau guu anoedoo ta'aa ki faasia toaa 'oro ai.
Nia ka 'ifingia lau gu maana waa maarodo
ki daka lilio 'ana si kada nai.
22 'Uri nai guu, sa Disas ka bae 'urii
fuadaru, "Muru oli 'amuru kau lea dao,
muru ka faarongoa sa Dion 'ana doo neki

sui guu kamuru tala rongoa ma muru ka
tala suai gu kau nee. Kamuru, muru tala
suai gu ne toaa maarodo ki kera lilio lau,
ma toaa 'aemae ki kera ka fali lau, ma toaa
furoa ki kera ka diana lau, ma toaa alinga
boko ki alingada ka 'ifi lau nee. Ma toaa
mae ki boroi kera daka mauri lau gu 'ada,
ma toaa siofaa ki kera ka rongoa naa si
faarongoa diana nee ku bae sulia.
23 'E diana tasa fuana toaa neki nao dasi
ote kera 'ani nau faafia doo neki ku ilia
nee."
24 'I burina roo waa kwairooi sa Dion
ki daru oli naa, sa Disas ka bae na sulia
sa Dion fua konia nai ka ledi 'urii 'ani
kera, "Kada bae kamolu lea kau molu ka
fafurongoa bae lana sa Dion lao fera kwasi
loko, tee bae kamolu lea kau uri suai lae?
Kamolu lea kau uri suai lae nia waa fiitooa
nia 'igi'igi gu 'ana mala ta 'aba rade bae
koburu saulia ka gelo kwailiu bae, ma nao
'utaa? Nia nao lau ta waa manata lana 'uri
nai bae!
25 Ma nao kamolu suana nia ta waa fua
ofi lae 'ana si maku kwanga ki ne liu lada
maadiua ki bae, ma nao 'utaa? Nia nao lau
gu ta waa 'uri nai bae. Na waa suadoo ki
'ana ne dai ofi asi maku 'uri nai ki, ma dai
too lao beu diana tasa neki 'ua guu fua waa
'inito ki!
26 Ma lea nia nao lau waa 'uri nai, tee
'ana bae molu lea kau uri suai lae? Ma nao
nia na brofet 'oto? Iuka, tee mone! Nia
na brofet mamane 'ua gu bae! Ma nia ka
'initoa ka talua lau brofet baki sui gu mai 'i
nao.
27 Tee sa Dion naa bae da kekeda mai
sulia lao kekeda laa Abu ki, bae God nia
bae 'urii suli nia, 'Suai fasi, nau kwai falea
kau na waa ni faarongo nau kai eta dao kau
'i nao 'ani 'oe, uria ka ade akau 'ana tooe
maasi 'oe.' "
28 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Ku
faarongo kamolu, sa Dion nia 'initoa ka
talua sui naa toaa ne da futa lao molaagali.
Sui boroi 'ana, ta waa mala nia boroi 'ana
ne God 'inito 'ani nia, waa nai kai 'initoa ka
talua lau sa Dion."*
29 Aia, na toaa 'oro nai ki sui guu da
fafurongoa bae lana sa Disas nai, ka lea
boroi 'ana waa ni koni lana malefo 'ana
takisi ki, kera saitomana ne taala nia God
taifilia gu ne 'o'olo ma ka mamana. Ma
kera daka lukasia abulo ta'aa laa kera ki
ma sa Dion ka faasiuabu kera sui guu.
30 Ma Faarisii ki fai waa ni toolangaidoo
lae 'ana taki ki, daka ote kera guu lea sulia
taala nai 'ana luka lae 'ana abulo ta'aa laa
kera ki uri sa Dion ka faasiuabu kera.
31 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Kamolu saitomana doo ne kwai faabo-
latai kamolu toaa abu faamamane nee 'i
tari'ina fainia? Kamolu molu mala 'ana
kaala wela tu'uu
32 da gooru 'i maana usie ma ta bali ada
ka bae 'urii kau fua ruana ta bali, 'Kamolu
nee, meli ka ufi 'au boroi uri elee fuamolu,
molu ka ote kamolu ni wae guu! Ma sui
meli ka sili'aeweo ki boroi 'ana liodila lae
fua molu, ka nao molu si doori liodila guu!'
33 Nia 'uri nai, kada sa Dion Waa ni Faa-
siuabu lae 'e dao mai ka ili raoa, nia ka
abufanga, ka abu si kuufia waen. Aia 'i
seeri, kamolu ka saea nia waa 'e too 'ana
anoedoo ta'aa.
34 Aia, ma sui kada nau 'Alakwa Nia
Wane, ku dao mai nao kusi abufanga ma
kusi abu guu 'ana kuufi lana waen. 'I seeri,
kamolu ka bae 'amolu 'urii, 'Suana fasi
'amolu waa fangaoe ma kuuoe loko wala!
Nia na ruana kera toaa neki ni koni malefo
lae 'ana takis fai toaa ilidoo garo neki naa
loko!'
35 Sui boroi 'ana ta, toaa ne da roo
lau 'ada sulia manataa lae nia God ne da
faatainia nia mamana."†

Sa Disas, nia fanga 'ana luma kera sa Saemon na Faarisii

36 Tii waa 'ana Faarisii ki satana sa Sae-
mon nia kwailaefi mai uri sa Disas lea ka
fanga 'i luma kera. Sa Disas lea kau dao 'i
luma nai, nia gooru ka gege kau daka fanga
naa.
37 Aia, da fanga gu 'ada 'uri nai lio boroi,
tii wela keni too lau gu 'ana maefera nai
ka dao lau gu kau. Wela keni nai 'e rongo
alinga 'ana sa Disas kai lea kau uri fanga
lae 'i luma nia Faarisii nai. 'Uri nai, ni
wala nai ka ngalia mai tii bii waiwai fungu
'alamaa nai moko lana diana 'asia naa, ka
lea mai fainia ka dao.

* **7:28** Sa Disas saea doo nai nao ta raoa si talingai si talua talongai lana na Kraes ne kai dao mai. Na raoa nai bae sa Dion ilia. † **7:35** Fees 33-35 'E faatainia sae sa toaa ki da ote kera ade sulia na faarongo laa nia sa Dion sulia na kwakwaea, ma nao na faarongo laa nia sa Disas sulia na noni sasala lae.

38 Nia ruu mai luma lea ka uu 'i buri sa
Disas karangia 'aena. Nia ka angi 'i seeri,
na kafona maana ka gwinifia naa 'aena
sa Disas. Ma nia liu ka usua naa kafona
maana fasi 'aena sa Disas 'ana ifuna 'i
tala'ana. Nia ka nonoia lau guu 'aena sa
Disas ki, ma ka kistainia naa waiwai moko
diana nai fua fafo 'aena ki, ka gwaia ki nai.
39 Kada Faarisii ne 'ailia kau sa Disas uri
fanga lae luma kera 'e suai, nia ka manata
'urii, "Sa wala nee, lea sae nia ta brofet ma-
mana nee, doo nia ka filoa gu 'ana kwaini
ai 'urii ne. Na wela keni abulo lana ta'aa
'asia naa ne too kai dau tona nonina nee,
ma sui ka nao si filoa guu!"
40 Sui ma sa Disas ka luua na 'ana sa
Saemon ma ka bae 'urii, "Nau ku dooria
sae lana tii si doo fuamu, 'oe sa Saemon."
Sa Saemon ka 'urii, "Tee ne 'oe dooria sae
lana fuaku wala waa ni toolangaidoo?"
41 Sa Disas ka bae na 'urii fuana, "Totoo
ta, roo waa nai ki lea daru ka ngali langa
'ana malefo ki sia tii waa ni falelanga laa
nai. Ta waa ka ngali langa 'ana lima talan-
gia ki, aia ma ta ruana waa ka ngali langa
'ana lima akwala ki guu.
42 Totoo lelea, keeru sui guu daru si
bobola naa fai duu lana malefo kera nai ki.
'I seeri, na waa bae falelanga 'ana malefo
baki fuadaru ka manatai keeru na 'ana ka
saea tio boroi 'ana duu lana ki. 'Uri nai, tii
guu 'ana roo waa nai ki ne bobola fainia kai
liosau baita ka tasa 'ana waa ni falelanga
laa nai, ka talu keeru sui?"
43 Sa Saemon 'e luua ka bae 'urii, "Na waa
bae ngali langaa nia baita ka talu keeru sui
naa na, ma sui waa ni falelangaa bae ka
manata luke nia gu 'ana."
Ma sa Disas ka 'urii, "Tee mone, 'oe saea
ka too naa nai wala."
44 Sui, sa Disas abulo ka lio kau uri wela
keni bae ka bae lau gu 'urii fua sa Saemon,
"'Oe suana wela keni nee. Kada ne ku dao
mai lao luma 'oe nee, 'oe nao 'osi faa gu
tasi kafo uri taufi lana 'aeku ai.‡ Aia ma ni
wala nee, nia ne taufia na 'ana 'aeku 'ana
si kafo 'i maana, ma ka usua na 'ana 'aeku
'ana ifuna 'i tala'ana.
45 'Oe nao 'osi nonoi nau guu 'ana iagori
lae suli nau ne ku dao mai luma kamu. Aia
ma ni wala nee, 'ita bae nau ku dao mai nia
nonoia 'aeku ka nao si luka 'ua mone 'ana
ai nai.
46 Ma 'oe nao 'osi kanoa gu gwauku 'ana
ta waiwai. Aia, ma ni wala nee nia gwaia
na 'ana 'aeku ki 'ana waiwai moko diana
nee.
47 Nia 'uri nai nau ku faarongo 'oe, na
abulo ta'aa laa 'oro neki wela keni nee nia
ilia ki mai, God 'e manata lukea naa faasi
nia, ma ka adea nia ka suaku ka diana 'asia
naa. Ma sui ta, waa ne nau ku manata
lukea faasia si abulo ta'aa laa tu'uu gu 'ana,
nia suaku si diana 'asia guu."
48 Sui sa Disas ka bae na 'urii fua wela
keni nai, "Nau ku manata lukea abulo ta'aa
laa 'oe ki."
49 Kada nai, toaa nai da fanga kwaimani
lau gu fai sa Disas daka rakesasui nia naa,
daka bae 'urii 'i matangada kwailiu, "Ma sa
wala nee sa tii 'ana nee? Ma tee abulo ta'aa
lae ki boroi nia ka manata lukea gu 'ana
nee!"
50 Sa Disas ka bae 'urii lau fua wela keni
nai, "Manatamu ka enoeno 'ana, oli 'oko
lea 'amua. God nia faamauri 'oe naa, sulia
'oe faamamane nau."

8

Tai wela keni ne da lea kwaimani ki fai sa Disas

1 'I burina ki lau guu, sa Disas ka lea naa
uri maefera baita ki ma maefera tu'uu ki
sui gu 'ana uri faarongo lae 'ana faarongoa
diana sulia 'initoaa God. Ma na akwala
ma roo waa sarenga nia baki daka lea
kwaimani lau gu fai nia.
2 Na wela keni baki sa Disas taria anoe-
doo ta'aa ki faasi kera ma tai ai bae nia
guraa tai mataia 'e'ete ki lau faasi kera, da
lea kwaimani lau gu fai nia. Ai nai ki ne:
ni Meri faasia maefera 'i Magdala bae sa
Disas taria fiu anoedoo ta'aa baki faasia,
3 ni Dioana, 'afe sa Kusa waa baita kera
bae toaa da rao lao beu sa Herod waa 'inito,
ni Susana, ma tai ai 'oro lau gu 'uri nai.

‡ **7:44** 'Ana fa dani 'initoe ki, na toaa Diu ki dai ili sulia na birangaa kera toaa Grik ki, ma toaa Rom ki, uri gooru ororo lae 'ana bali mauli, kera ka kwaisobongi 'ana susuu na 'aba mauli, ma kera ka fanga 'ana 'aba aolo. Nia ne ka walude fuana wela keni nee ka taufia 'aena. Kada kera ruu mai 'i luma, kera ka falea kafo fuana toaa dao ki mai uri taufi lana 'aeda, sulia toaa kera da ruufia tae sadol ki 'i 'aeda adea 'aeda ka rafurafua 'asia naa. Toda lana toaa dao ki mai boroi, kera nonoia babalida, ma daka kisitainia 'olif moko diana ki fafona gwauda 'ana fa dani 'initoe ki.

Wela keni nai ki da falea si malefo faasia suadooa kera ki tala'ada, fua ka 'adomia sa Disas fai waa kwairooi nia ki.

Ununua 'ana tarifula lae sulia waa afusia migana wiiti
(Matiu 13:1-9; Maak 4:1-9)

4 Kada toaa da lea ki mai fasi maefera baita nai ki sui gu 'ana da koni sia sa Disas, nia ka unu sulia tii si tarifulaa ka 'urii,
5 "Totoo tii waa nai lea ka fasia naa ola wiiti nia. Kada nia afutaa migana wiiti nia ki, tai miga doo ka 'asia lao taale ni liu lae lao ole. 'Uri nai, waa ki liu daka dalia gu 'ada, ma tai doo ai na saaro lolofo ki 'i mamangaa koso mai daka 'ani lau gu 'ada.
6 Aia, tai miga doo daka 'asia gu 'ada lao si saegano 'e faula, daka bulao mai daka tae guu sulia si kada kukuru, sui 'ali'ali daka kuku lau gu 'ada, sulia si saegano nai 'e lalangafikoa.
7 Ma tai miga doo daka 'asia gu 'ada matangana lalano kwakware ki, ma lalano nai ka buru na 'ana ki faafida.
8 Ma sui, tai miga doo lau daka 'asia fafona si saegano diane, ma daka tae diana daka fungu naa 'ana fuaedoo 'oro ki."

Sa Disas 'e faasuia si ununua nai 'i seeri, ka bae 'urii, "'Oe waa ne 'o too 'ana alingamu uri rongo lana doo ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

Doo ne adea sa Disas ka tarifula kada kai falebaea ki
(Matiu 13:10-17; Maak 4:10-12)

9 Aia, waa kwairooi sa Disas ki da ledi nia uri ka 'inifitaa malutana si tarifulaa nai fuada.
10 Nia luu kera ka bae 'urii, "Kada 'i nao God nao si faatai folaa 'ua 'ana dongana 'initoaa nia fua toaa 'i nao. Ma sui 'i tari'ina God nia faatai folaa naa 'ana dongana 'initoaa nai fuamolu waa kwairooi nau ki. Ma toaa neki sui gu 'ana, na tarifulaa neki naa ne kwai unu sulia fuada kada kwai falebaea sulia dongana 'initoaa nai. Uria kera ka bubungia boroi doo neki da fuli ki ka nao dasi liofiloda guu, ma daka fafurongo boroi nao dasi rongo filoa guu si doo ne God ilia ki nee."

Sa Disas, nia 'inifitaa tarifula laa bae fuana waa kwairooi nia ki
(Matiu 13:18-23; Maak 4:13-20)

11 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na malutana tarifulaa bae nia 'urii bae: Na migana wiiti ni fasi lana baki, kera talafana si baea nia God.
12 Ma miga doo baki da 'asida lao taala ni liua lao ole, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma sui Saetan lea mai ka taga lau gu 'ana ai fasi lao manata lada uri ka nao dasi faamamanea lau God ade ka faamauri kera.
13 Ma na migana wiiti bae da 'asia lao si saegano 'e faula, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma kera 'ali'ali daka ala faafia daka ele nada sulia ma sui ka nao si lalisusu 'ua guu lao mauria kera ki. Ma kera ka faamamanea guu sulia si kada kukuru. Ma si kada kera dao toi 'afitaia ki faafia, kera daka luka lau gu 'ada ai.
14 Na miga doo baki da 'asia 'i matangana lalano kwakware baki, kera talafana toae ki kada da rongoa si baea nia God, sui da oli kau na manata lada ka isifufuli lau gu 'ana sulia doo 'e'ete 'oro lao molaagali, mala 'ana malefo ma elelea sala. Ma doo nai ki ka adea mauria kera ki ka nao si rafo uri fungu lae 'ana ta fuaedoo fua God.
15 Aia, na miga doo baki da 'asia lao si saegano diana, kera talafana toae ki kada kera rongoa si baea nia God, ma daka dau ngasi faafia fai manata dianaa ma manata mamanaa lao lioda. Ma daka noni maabe daka susuu ta'aa na fainia lelea daka dao toi guu dianaa 'oro ka tasa 'i gwauna."

Rongo lana si baea God, ma ade lae sulia
(Maak 4:21-25)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Doo nao toae ki si ilia ne faasaru lana kwesu ma sui lea daka agwaa 'ada fara ta tiu ma nao fara ifitai. Doo dai ilia 'ada ne faasaru lana kwesu sui daka urungaa ka uu 'i langi, uri ka saru folaa fua toaa da ruu ki mai luma daka suai.
17 "Nau ku bae 'uri nai sulia totoo tafa dani, doo tio saufini neki dai alu faatai ai, ma doo agwa neki dai too folaa fua toae ki daka suai.
18 "Nia 'uri nai, kamolu molu ka fafurongo diana 'ua guu uria si baea nee sulia 'initoaa God, sulia waa ne susuu ka dau fafo 'ana ta kaa kula tu'uu boroi 'ana si baea mamana neki ku faarongo kamolu ai, God kai faa 'ana ka 'idu lau 'i fafona. Ma

waa ne nao si dau fafo guu 'ana ta kula ai,
ta kaa saitomadooa ne nia kwaifii 'ana sae
sa nia too boroi ai, God kai tagalangainia
lau gu 'ana faasia."

Waa ade sulia bae lana God, nia na toolana sa Disas
(Matiu 12:46-50; Maak 3:31-35)

19 'Ana kada nai guu, gaa nia fai saasina
sa Disas ki daka dao na mai. Kera daka
doori bae fai nia, sui ma ka 'afitai fuada uri
lea karangi lana mai, sulia toaa 'oro 'asia
naa da koni kalia sa Disas 'i seeri.
20 Ma tii waa lao konia nai ka bae 'urii
fuana, "Gaa 'oe fai saasimu ki loko da dao
daka nii gu 'ada mai maa, ma daka doori
bae fai 'oe."
21 Sa Disas abulo ka bae 'urii fua konia
nai tiifau, "Toaa ne kera rongoa si baea nia
God ma daka ade sulia, kera 'ana ne gaa
nau ki ma toolaku ki."

Sa Disas too 'ana tetedea fua faa enoeno lana koburu fai nanafo
(Matiu 8:23-27; Maak 4:35-41)

22 Tii si kada, sa Disas fai waa kwairooi
nia ki da tae lao tii baru nai nia ka bae 'urii
fuada, "Kolu toofolo naa uri bali 'osi loko
nai." Nia bae 'uri nai sui, kera ka lea na
kau.
23 Ma kera lea kau 'uri nai lelea guu sa
Disas 'asi nia tio ka maleu na 'ana. Kada
nia maleu 'ana, tii mae taba'elo nai ka tae
lao 'osi talingai nai ma koburu ka too naa.
Ma baru kera nai ka fungu 'ana kafo lelea
karangi kera da kai kuruu naa.
24 'I seeri, waa kwairooi nia ki lea daka
faa ada nia daka bae 'urii, "Arai nee 'ae, ma
kolu kai funu naa ne wala!"
Sui sa Disas nia tatae ka ngatafia koburu
nai fai nanafo nai, ma kera daka ade na suli
nia ma 'i seeri lao 'osi nai ka aroaro naa.
25 Sui sa Disas liu ka ledia waa kwairooi
nia ki ka bae 'urii fuada, "Nee rowaa, ma
tee ne adea ka nao molu si faamamane nau
'amolu?"
Ma kera daka kwele daka mau 'asia naa,
ma daka bae 'urii, "Toa nee 'ae, ma waa ai
tee nee? Tee koburu ma nanafo nee boroi
daka ade nada sulia bae lana nee!"

Sa Disas, nia taria anoedoo ta'aa fasi tii waa
(Matiu 8:28-34; Maak 5:1-20)

26 Sui sa Disas fai waa kwairooi nia ki
daka faafolo lau kau daka dao naa 'ana bali
fera nai 'i Gerasa, ne too ai daka liofolo lau
gu kau uri Galilii 'ana bali 'osi loko 'ana 'osi
nai.
27 Kada sa Disas dao ka koso 'i sara, nia ka
todaa naa tii waa fasi maefera nai 'i seeri,
ne anoedoo ta'aa ki da burosi nia ka tau na
mai, ma nia ka too dadara ki gu 'ana. Ma
waa nai ka nao si tio guu 'i fera, ka tio ki gu
'ana lao faaluma ni alu wane ki.
28-29 'Ana kada 'oro, toaa nia ki da daua
daka kania 'abana fai 'aena ki daka alua
waa ka lio suli nia. Ma sui boroi 'ana, nia
ka muusia gu 'ana seni ma 'oko ngasi neki
da kani nia ai. Ma anoedoo ta'aa nai ka
laetainia ka liufia gu 'ana lao fera kwasi ki.

Aia, kada nia suana sa Disas 'e dao mai
'uri nai, nia ka kokoo baita, ka 'asi nia
ka booruru naa 'i saegano maa 'aena sa
Disas, ka bae 'urii, "'Oo Disas, 'oe 'alakwa
nia God ne 'initoa ka tasa. Tee naa ne 'oi
ilia 'ani nau nee? Nau ku ledi 'oe, nao 'osi
falea 'ua nonifiia baite fuaku." Sa Disas ka
bae 'urii fuana, "'Oe na anoedoo ta'aa nee,
'otolangai 'oe lea 'amu fasi sa wala nee."
30 Sa Disas ka ledi 'urii 'ani nia, "Satamu
sa tii nee?"
Nia luua ka bae 'urii, "Sataku sa omee
baite." Nia bae 'uri nai, sulia waa nai nia
too 'ana anoedoo ta'aa 'oro 'asia naa.
31 Na anoedoo ta'aa nai ki daka ledia sa
Disas uri ka nao si odu kera lau fua lao kilu
liu 'ana kwakwaea.
32 Ma kada nai lau guu, tii ferae boso nai
kai 'eli gu 'ana sulia si raofaia nai. 'I seeri,
anoedoo ta'aa nai ki, kera daka ledia naa sa
Disas uri nia ka odu kera 'ana fua lao boso
nai ki. Sa Disas ka kwaifaolomai fuada.
33 Na anoedoo ta'aa baki da lea gu kau
fasi sa wala bae, daka ruufia naa ferae
boso bae tiifau. Aia, na ferae boso bae
tiifau kera tii fa gwasule laa daka liutoli
tiifau sulia 'oba 'afitai bae daka lofo tiifau
lao 'osi koso fubae, daka kuu daka mae
tiifau.
34 Toaa ni sangoni boso nai ki daka suai
doo nai fuli 'uri nai, kera tiifau daka tafi
naa uri lao maefera baite nai. Lea kau
dao daka faarongo talo naa sulia doo nai
fua toae ki lao maefera nai ma 'ana kasi
maefera tu'uu ki kalia 'i seeri.
35 Toaa nai ki da rongoa si doo nai, kera
ka lea na mai uri kula nai si doo nai fuli
kau ai fua lio 'isi lae ai. Ma kada da lea
mai dao seeri sia sa Disas, daka suana waa
nai anoedoo ta'aa nai ki lea faasi nia nai,
'e manata naa ka ofi ka gooru ngado too

kai fafurongoa 'ana sa Disas ma kera daka mau lau gu 'ada.

36 Ma toaa ne da tala suana mai sa wala nai nia too 'ana anoedoo ta'aa ki ma daka tala suana sa Disas taria anoedoo ta'aa nai ki faasi nia, kera unu sulia fuli lana doo nai ki siana toaa ne da koni mai 'i seeri.

37 Sui guu, toaa nai ki sui gu 'ana bali lolofaa nai Gerasa daka odua naa sa Disas uri ka lea 'ana fasi seeri, sulia da mau 'asia naa 'ana doo nai 'e fuli nai. Sa Disas ka raa lao baru daka oli lau gu 'ada uri bali loko 'ana 'osi.

38 Kada nai kera tatae dau lea naa, waa nai na anoedoo ta'aa ki lea na faasia nai, nia lea mai ka radi na kalia sa Disas uri ka lea na 'ana fai nia.

Sui ma sa Disas ka faaolitai nia ka bae 'urii fuana,

39 "'Oe oli 'amu sia toaa 'oe fera kamu. Lea kau dao 'oko faarongo kera 'ana doo talingai ne God nia ilia fuamu nai." Sa wala nai ka oli naa 'i fera kera, ka lea kau dao ka ununu na sulia doo nai ki sa Disas ilia fuana nai.

Sa Disas, nia guraa wela keni 'abusure saungia fai ka tataea saari sa Daeras
(Matiu 9:18-26; Maak 5:21-43)

40 Kada sa Disas oli mai ka dao 'i bali 'osi nee, konia baita bae daka maasi nia ma daka ele 'asia naa uri sua lana ne nia dao mai.

41 Tii waa baita ni sua lae sulia beu ni ofu laa kera toaa Diu ki seeri, ne satana sa Daeras, nia lea mai ka dao sia sa Disas. Nia dao ka booruru maa 'aena sa Disas, ka bae fifii naa fuana sa Disas uri ka lea fainia 'i luma kera,

42 sulia tii kafa wela keni saimamana nia nai 'e matai baita 'asia naa ka tio naa uri mae lana. Wela keni nai 'e baita ka dao guu 'ana taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki.

Ma kada sa Disas tatae ka lea kau fai nia, toaa 'oro nai sui gu 'ana daka kwalengai kera lau gu kau fai nia.

43 Aia 'i seeri lau guu, tii wela keni na 'abusure saungi nia mai sulia taafuli fa ngali ma roo fa ngali sarenga ki, 'e nii lau gu lao konia nai. Na wela keni nai 'e tauwelaa sui na mai suadooa nia ki tiifau fua waa ni gura mataia ki, sui boroi nao mataia nai si sui guu faasi nia.

44 'Afa dani nai, wela keni nai 'e fali mai burina sa Disas ka samo toi kau tatagwarana maku sa Disas. 'Uri nai, na 'abu nai 'ana 'abusure nai ka lalanga naa faasi nia asi kada nai 'ua guu.

45 Sa Disas ka ledi 'urii, "Tii 'amolu bae dau toku kau bae?"

Toaa nai ki sui gu 'ana daka saea kera nao.

Sa Bita ka bae 'urii fua sa Disas, "Wala arai, na konia baita nee gu 'ana ne beresi 'oe nai!"

46 Sui boroi sa Disas ka bae 'urii, "Nao, waa bae dau toku kau, nau ku saitomana ku guraa na kau wane 'ana mamanaa nau bae."

47 Kada wela keni bae 'e saitomana naa ne sa Disas 'e filoa gu 'ana doo ne fuli 'ani nia, nia ka mau 'asia naa ka lelebe mai ka dao na siana sa Disas ka booruru naa maa 'aena. Ma kada konia nai da bubu tetee 'ani nia, nia ka faarongo naa 'i maada sui guu 'ana doo ne adea nia ka samo toi kau tatagwarana maku sa Disas. Ma ka faarongo kera lau guu ne nia samo tona maku sa Disas ma nia ka 'akwaa 'ali'ali 'i seeri.

48 Ma sa Disas ka bae 'urii fua wela keni nai, "'Oe wela keni nee, God nia faa 'akwaa 'oe naa, sulia 'oe faamamana nau. Oli 'oko lea 'amu, nao 'osi manata 'oroa lau."

49 Kada sa Disas kai bae gu 'ana 'uri nai, waa 'e too mai luma sa Daeras ka lae mai uri nia ka dao naa. Waa nai ka bae 'urii fua sa Daeras, "Saari 'oe bae, nia nao'ana na mai. 'Oe nao 'osi faa 'abaruaa lau waa ni toolangaidoo."

50 Sa Disas 'e rongo alinga 'ana faarongo laa nai, ka bae 'urii fua sa Daeras, "Nao 'osi mau, 'o faamamane nau 'amu tari'ina saari 'oe nia kai 'akwaa na."

51 Kada sa Disas fai kera da lea kau daka dao naa maa luma kera sa Daeras, sa Disas ka luia kera sui guu daka too 'ada 'i maa, nia fai sa Bita, sa Dion, sa Demes, fainia maa nia fai gaa nia wela keni nai gu 'ana daka ruu kau 'i luma.

52 Toaa nai sui guu da angi baita daka isisigwau guu asi kada nai. Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nao molu si angi lau 'urii, sulia wela keni nee nia nao si mae, nia maleu gu 'ana ne!"

53 Kera da rongo si doo nai sa Disas saea, daka waelsi nia 'ada sulia da saitomana 'e

mamana 'ua guu ne wela keni nai 'e mae naa.
54 Sa Disas 'e fali kau ka rao uri 'abana
wela keni fuu ka 'ai naa, ka bae 'urii, "'Oe
wela keni nee, 'o tatae 'amua!"
55 'I seeri, wela keni nai mangona ka
alatafa lau, ka tatae ka gooru naa. Sa Disas
ka saea fuada lea daka fale tasi fanga nia
ka 'ani.
56 Na maa nia fai gaa nia wela keni nai,
daru suai si doo nai daru ka kwele daru
ka mae. Sui, sa Disas ka luia nao dasi unu
sulia doo nai ki sia ta waa.

9

Sa Disas nia falea 'aboosol nia ki daka lea 'ana raoe
(Matiu 10:5-15; Maak 6:7-13)

1 Sa Disas nia 'ailia mai tii akwala ma roo
'aboosol nia ki siana, ka falea tetedea fai
'initoaa fuada uri siitasa lae 'ana anoedoo
ta'ae ki ma mataie ki.
2 Nia ka fale kera uria faatalongai lana
'initoaa God, ma uria gura lana toaa matai.
3 Ma nia ka bae 'urii fuada, "Nao molu
si lada fainia ngali lana doo 'oro 'ana leaa
nee. Nao molu si dau 'abarua 'ana tafa
kubau, ma ka nao molu si tarufia wai. Nao
molu si lada fai ngali fanga lae ma ngali
malefo lae. Ka nao molu si manata 'abarua
'ana ngali lana roo si maku ni ofi lae.
4 Lea molu lea kau dao 'ana maefere ma
daka gwale kamolu kau 'i luma, molu ka
too ngado 'amolu 'ana luma nai, lelea ka
dao lau gu 'ana kada kamolu uri lea lae kau
'ana ta maefera lau.
5 Aia, ma lea molu dao 'ana maefere
ma daka sualangai kamolu, molu ka lea
'amolu faasia maefera nai. Kada molu lea
na kau, molu ka tafusia lolona saegano
'ana maefera nai faasia 'aemolu, sui molu
ka lea na 'amolu. Si ade laa nai nia na
fafaataia fuana toaa nai, ne kera nao dasi
too lau 'ana ta fofo laa uri ka suusi kera
faasia na kwakwaea God fuada maana ne
kera noni'ela 'ana rongo lana bae lana."
6 Akwala ma roo waa nai ki da tatae daka
lea naa, ma da liu daka faatalongainia naa
si faarongoa diana sulia God 'ana maefera
nai ki sui gu 'ana, ma daka guraa naa toaa
matai ki.

Kada sa Herod, nia rongoa faarongoa sulia sa Disas
(Matiu 14:1-12; Maak 6:14-29)

7 Aia, sa 'Antibas Herod waa ne 'inito fua
bali lolofaa 'i Galilii, 'e rongoa faarongoa ki
sulia doo 'oro ne sa Disas ilida ki lao lolofaa
nai lelea ma nia ka manata 'oroa 'asia naa
sulia. Nia 'e rongoa da unu sulia saea sa
Dion waa ni faasiuabu bae 'e mae naa ne
mauri lau ma ka ilidoo ki nai.
8 Tai toaa daka saea sa 'Ilaeja brofet bae
'ana kada 'i nao 'ua ne mauri lau ka ilia
doo nai ki. Tai toaa lau daka saea sa nia ta
waa lau gwana 'ana brofet baki 'ua 'i nao
ne mauri lau ma ka ilia doo nai ki.
9 Sa Herod ka bae 'urii, "Sa Dion nai tee
bae ku saea daka siki muusia luana daka
ngalia na kau gwauna! Ma sui sa tii lau
'ana ne ilia doo nai ki ma toaa nee daka
unu sulia nee?" 'Uri nai guu, sa Herod ka
sasi naa uri ka suana sa Disas.

Sa Disas, nia sangonia lima tooni wane
(Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Dion 6:1-14)

10 Aia, kada na akwala ma roo 'aboosol
nia baki da oli mai daka dao naa, kera daka
ununu siana sa Disas sulia raoa ne kera lea
daka ilia ki mai. Ma sa Disas ka talai kera
fasi 'oroa ne da koni seeri, daka lea na kau
taifili kera uri lao maefera nai 'i Betsaeda.
11 Sui boroi 'ana, 'oroa nai da rongo
alinga ai ne sa Disas 'e nii seeri, kera daka
lea kau 'i burina daka dao lau gu kau. Sa
Disas ka ele gu 'ana sulia dao lada kau, ma
ka bae na fuada sulia 'initoaa nia God, ma
nia ka guraa lau guu toaa matai ki.
12 Lelea kau 'e dao 'i saulafi kada sato
karangi suu naa, na akwala ma roo
'aboosol baki da lea mai siana dao daka
bae 'urii, "'Oe odua konia nee da oli na 'ada
uri daka nani fanga 'ada ma daka dao toi
ta si kula ni maleu lae. Kolu too gu 'akolu
'ana kula gwau, kula nao ta waa si too gu
ai ne!"
13 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kaa nao,
kamolu gu ne molu lea kau molu ka san-
goni kera."
Ni kera da olisi nia daka bae 'urii,
"Kameli, na lima fa beret fai roo kaa sak-
wari gu ne meli too ai. Lelea meli lea kau
meli ka foli fanga lau fuada taari! Lelea

* **9:14** Kera nao dasi idumia guu wela keni ki fainia kaala wela tu'uu ki ne kera bali 'ana konia nai da fanga lau gu nai.

nao, doo 'uri nai gu 'ana 'afitai ka bobola
fainia konia baita nee."
14 Konia nee 'oro ka dao 'ana lima tooni
wane.*
Sa Disas ka bae 'urii fua waa kwairooi
nia ki, "Lea kau molu ka saea fuada kera
daka gooru 'i saegano ma daka koni too
lima akwala ki."
15 Waa kwairooi nia ki kera lea daka ilia
na si doo nai nia sae nai, ma toaa nai ki
tiifau daka gooru na 'i saegano.
16 Sui sa Disas 'e dau 'ana lima fa beret
nai ki fai roo kaa sakwari nai ki lao lofo
'abana, ka lio 'alaa uri salo ka bae tangoa
God. Nia ka niia naa fa beret baki ma
kaa sakwari baki, sui ka falea naa 'i 'abana
waa kwairooi nia ki, daka tolingia naa fua
konia nai.
17 Ma na konia nai daka fanga lelea daka
abusu tiifau, ma bali 'ana fanga ka tio. Waa
kwairooi sa Disas ki, daka konia fanga ne
ore ki daka taungia 'ana tii taafuli kukudu
ma roo kukudu sarenga ki.

Sa Disas, nia ledia waa kwairooi nia ki uria manata lada suli nia
(Matiu 16:13-19; Maak 8:27-29)

18 Tii si kada sa Disas foa 'ana taifilia
ma waa kwairooi nia ki lea mai daka dao
siana, nia ka ledi 'urii 'ani kera, "Nee wala,
kamolu rongoa toaa neki da saea nau sa tii
nee?"
19 Kera luu nia daka bae 'urii, "Tai waa
da saea ni 'oe sa Dion Waa ni Faasiuabu laa
bae ne 'o oli lau mai nee. Ma tai toaa daka
saea lau 'ada ni 'oe sa 'Ilaeja 'ana ne 'o oli
lau mai nee. Ma tai toaa ki lau daka saea ni
'oe ta waa lau gu 'ana brofet baki mai nao
ne 'oe mauri lau gwamu nee."
20 Sui sa Disas ka ledi lau 'urii 'ani kera,
"Ma sui kamolu mone, molu saea nau sa tii
nee?"
Sa Bita 'e luua ka bae gu 'urii, "'Oe na
Kraes bae gu ne wala, na waa fifilia bae
God 'ua guu!"

Sa Disas, nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 16:20-28; Maak 8:30—9:1)

21 Sa Disas nia ka bae fifii 'ana waa
kwairooi nia ki ka luia nao kera dasi
faarongo 'ua ai sia ta waa.
22 Nia ka bae 'urii fuada, "Nau, na
'Alakwa nia Wane, kwailiu lao fii laa baita
'oro. Na waa baita gwaungai neki ma waa
baita ni foa neki, ma waa toolangaidoo
neki 'ana taki ki, kera dai susubutai nau ma
dai saumaeli nau. Nau kwai mae, sui lao
oluna fa dani burina ku mae, God kai tafo
nau lau gu 'ana faasia maea."
23 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada sui guu,
"Lea ta waa nia dooria kai lea mai 'i buriku,
nia ka manata buro naa 'ani nia 'i tala'ana,
ka noni maabe naa fua liu lae lao fii lae ki
'afa sato ki sui guu, talafana 'airarafolo nia
ne ngalia uria mae lae 'i fafona.
24 Waa ne dau ngasi faafia mauria nia,
mauria nia kai nao'ana. Ma waa ne luka
tiifau mai 'ana mauria nia fuaku, mauria
nia kai tio tari.
25 Ta waa ka totoo boroi 'ana diana lana
molaagali nee tiifau, lea nia 'i tala'ana 'e
funu, dodoloa nia ka firi lau 'ana ta tii si
doo ai.
26 Ma waa ne noni susuala 'ani nau ma
ka noni susuala 'ana si baea nau ki, nau na
'Alakwa nia Wane, kwai noni susuala lau
gu 'ani nia kada ku dao mai fainia rara laa
Maa nau fai nau, ma fainia talae 'ensel abu
nia.
27 Aia nau ku faarongo mamana guu 'ani
kamolu, bali 'amolu toaa ne molu uu 'i seki
nee, tara molu kai mauri 'ua gu 'amolu
molu ka suana naa God kai 'inito 'ana toaa
nia ki."

Sa Disas, nia faatainia waasinasina lana ma rara lana
(Matiu 17:1-8; Maak 9:2-8)

28 Bobola fainia kwaluna fa dani guu
burina sa Disas bae sulia doo baki, nia ka
talaia naa sa Bita, sa Dion, ma sa Demes,
kera daka raa uri foa lae gwauna uo nai 'i
seeri.
29 Aia, kada sa Disas nia foa 'ana 'i seeri,
na maana ka tatala, ma na maku nia ki ka
kwakwaosiererea ma ka waasinasina 'asia
naa.
30 Ma tona boroi kera suana roo waa
baki, sa Mosis fai sa 'Ilaeja dao daru ka bae
kwaimani naa fainia sa Disas.
31 Keeru daru sakatafa mai fainia rara
laa nai daru ka bae na sulia lea lana faasia
molaagali ne kai ali'afu Durusalem.
32 Aia, sa Bita fai roo waa baki da uu
kwaimani fai nia, maada mamaleua ka
legwesi kera daka maleu naa. Kada kera
ada naa, kera daka suana sa Disas nia
waasinasina 'asia naa, ma nia ka suana
gu 'ana roo waa baki daru uu kwaimani
fainia.
33 Kada nai roo waa nai ki daru safali
lea naa fasi sa Disas, sa Bita ka bae 'urii

fua sa Disas, “Wala arai 'ae, nia diana 'asia naa ne kolu nii na 'i see. Kameli kai tolea olu babale ki seki ne, babala fuamu, babala fua sa Mosis, ma oluna doo fua sa 'Ilaeja.” (Sa Bita, nia tona ka bae ata gu 'ana nai.)

34 Kada sa Bita bae gwana 'uri nai, na dasa dao ka koko na faafi kera. Na olu waa kwairooi nai ki daka mau lau gwada kada dasa nai koko faafida.

35 Ma kera ka rongoa tii si lingeewane ka talo mai 'i lao dasa nai ka bae 'urii, “Sa Wala nena 'Alakwa nau na, na Waa fifilia nau 'ua guu. Kamolu too molu ka rongo sulia bae lana!”

36 'I burina si lingeewane nai bae mai 'uri nai, kera lio kau daka suana sa Disas 'e uu na taifilia. Sui kera daka taarongainia si doo nai ki da suai nai, ka nao dasi faarongoa lau ta waa ai 'ana kada nai.

Sa Disas, nia taria anoedoo ta'aa faasia tii waa kafi baita
(Matiu 17:14-18; Maak 9:14-27)

37 'Afa dani 'i burina guu si doo nai fuli, sa Disas fainia olu waa kwairooi nia ki daka koso na mai fasi gwauna uo nai kula nai sa Disas tatala ai. Ma toaa 'oro nai lea mai daka dao siana sa Disas.

38 Ma tii waa faasia lao konia nai ka 'ai ka bae mai 'urii, “Waa ni faa toolamai 'ae, nau ku dooria 'oko taria anoedoo ta'aa nee fasi 'alakwa nau nee, sulia nia tii fa 'alakwa 'autania nau nai naa ne.

39 Na anoedoo ta'aa nee lea kada nia olofia wela nee, nia ka 'asi nia 'i saegano ka 'oto'otorai talingai ka ararai baita ma fakana ka ngingisula tiifau. Ma doo nai ka tauwela nia 'asia naa, ma kada 'e ade 'uri nai 'ani nia, 'e 'afitai ka sui 'ali'ali faasi nia.

40 Nau ku leditona mai waa kwairooi 'oe ki uria daka taria anoedoo ta'aa nee faasi nia ma sui ka nao dasi ilia guu.”

41 Sa Disas ka bae 'urii, “Kamolu toaa nee, kamolu abu faamamane ma kamolu toaa ta'ae. Nau kwai too fai kamolu ka nao si tau kamolu na 'ana ne. Sae bobola fainia dao 'uri nai, molu ka faamamane nau naa nai, ma sui ka nao. Talaia mai 'alakwa 'oe seki!”

42 Kada wela nai kai lea 'ua gu 'ana mai sia sa Disas, na anoedoo ta'aa nai dao ka olofia lau guu. Ma nia ka 'asia naa 'i saegano, ka lebelebe naa. Sa Disas ka ngatafia anoedoo ta'aa nai, ma nia ka sigi faasia wela nai. Nia ka too diana naa, sa Disas ka odua ka oli na kau sia maa nia.

43 Ma konia nai daka kwele 'asia naa 'ana tetedea baita nia God.

Ruana si kada sa Disas nia bae kekerofana mae lana
(Matiu 17:22-23; Maak 9:30-32)

Kada konia nai da kwele 'ua gu 'ada 'ana doo nai ki sui guu sa Disas ilida, nia abulo ka bae lau 'urii fuana waa kwairooi nia ki,

44 “Nao kamolu si manata buro 'ana doo neki ku saea ki fuamolu nee. Nau 'Alakwa nia Wane, totoo dai fale nau 'i 'abana malimae nau ki.”

45 Ma sui boroi 'ana sa Disas ka bae 'uri nai, waa kwairooi nia ki da ulafusia 'ua gu 'ada si doo ne nia bae kekerofana nai. God 'e saufinia faasi kera, ma kera daka mau lau gu 'ada 'ana ledi lana sa Disas uria si manataa nai.

Waa ne baita tasa fuana toae
(Matiu 18:1-5; Maak 9:33-37)

46 Waa kwairooi sa Disas ki totoo lea daka olisusuu 'i matangada faafia tii ada ne kai baita fuada sui.

47 Sui ma sa Disas 'e saitomana gu 'ana doo ne nii lao manata lada, nia ka 'ailia mai tii kaa wela tu'uu nai ka lea mai, nia ka faa uua 'i matangada,

48 sui ka bae 'urii fuada, “Lelea 'oe gwalea mai kaa wela tu'uu 'urii sulia ne 'oe faamamane nau, 'oe gwale nau lau guu. Ma lelea 'oe gwale nau, 'oe gwalea lau guu God waa ne fale nau mai. Lelea 'oe faatu'uu 'oe 'i tala'amu 'i matangamolu tiifau, tama 'oe ne 'o baita fuamolu tiifau.”

Waa nao si susubutai kamolu, nia waa fai kamolu
(Maak 9:38-40)

49 Sa Dion ka bae 'urii, “Wala arai 'ae, kameli suana tii waa nia taria lau guu anoedoo ta'aa ki 'ana mamanaa 'oe, ma meli ka luia nao si ilia, sulia nia nao lau waa 'ani kameli toa ne meli lea 'i burimu nee.”

50 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nao molu si luia, sulia waa nao si susubutai kamolu, nia waa fai kamolu.”

Toaa 'i Samaria, da susubutainia sa Disas

51 Nia dao naa 'ana kada sa Disas karangi kai oli naa uri salo. 'I seeri, nia ka manata

fifii naa uri lea lae uri maefera baita 'i
Durusalem.
52 Ma nia ka odua tai waa daka lea uri
dao lae 'ana maefere ki 'i nao uri ade akau
lae 'ana doo ki sui nia kafi dao kau. Kera
lea kau daka dao naa 'ana tii maefera nai
toaa Samaria ki.
53 Sui ma toaa nai daka luia nao nia si dao
siada, sulia nia waa Diu ma ka lea 'ana uria
'i Durusalem.
54 Ma kada roo waa kwairooi nai sa Disas
ki, sa Demes fai sa Dion, daru suana toaa
nai da luia fera kera ki 'uri nai, keeru ka
bae 'urii fuana sa Disas, “Wala Aofia, kaari
dooria miri kai gania God uri ka faa fakana
mai ta era uri ka sarufia toaa nee daka
funu 'ada, ma nao 'utaa?”
55 Ma sui sa Disas abulo ka ngatafi
keerua faafia.
56 Sui kera daka lea nada uri ta maefera
lau.

Waa da manata uri lea lae fai sa Disas ki (Matiu 8:19-22)

57 Kada kera lea naa sulia taale, tii waa
ka bae 'urii fuana sa Disas, “Nau kwai lea
naku fai 'oe uria 'i fai boroi 'ana 'oe kai lea
uria.”
58 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nia nao
si walude ne wala! Na giri kwasi ki da too
'ana kilu ni tio kera ki, ma saaro ki kera too
lau guu 'ana 'oikakada ni tio kera ki. Sui ma
nau 'Alakwa nia Wane, ne nao gu 'aku ta
kula ni too.”
59 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuana ta
ruana waa, “'Oe lea mai buriku.”
Ma waa nai ka bae 'ana 'urii, “Wala Aofia
'ae, too 'amu nau lea kwai saufinia fasi maa
nau kada 'e mae, sui fatai oli mai kufi lea
naku 'i burimu.”
60 Sa Disas 'e luua ka bae 'urii, “Lukasia
toaa da mae ki da tala saufini kera na kau
'i tala 'ada wala. 'Oe, 'oko lea naa uria
faatalongai lana 'initoaa God.”
61 Aia, ta waa lau ka bae 'urii fuana sa
Disas, “Wala Aofia 'ae, nau kui lea naku
burimu ne. Sui ta, 'oe maasi nau oli ku
alualu fasi 'aku 'ana toaa nau 'i fera.”
62 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Waa ne
dooria kai lea 'i buriku ma sui ka manata
oliburi lau gu 'ana uri doo nia ki, nia nao si
faorana God kai 'inito fuana.”

10

Sa Disas, nia odua fiu akwala ma roo waa sarenga nia ki fuana rao lae

1 Aia, 'i burina gu 'ana doo nai ki sui,
Aofia ka filia lau ta fiu akwala ma roo waa
sarenga ki, ka odu kera daka lea kau 'ana
too roo waa 'i nao 'ani nia 'ana maefere ki
sui guu, ne nia dooria kai dao ki ai.
2 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Toaa bobola
fainia daka faamamanea God ki da 'oro
mamana guu daka kwaimaasi gu 'ada
mala 'ana ta raku suka sui naa uria fori
lana, sui ma toaa fuana talai lada mai siana
God ka nao si 'oro guu. Nia 'uri nai, kamolu
gania God waa 'inito 'ana raoa nee, uria nia
ka odua mai toaa ni rao ki uria daka konia
mai doo ne kwaimaasi naa lao raku nia.
3 Aia, molu lea naa nai. Nau ku fale
kamolu, molu ka lea naa matangana toaa
'oro ne birangada ta'aa 'ana saketodooe.
Ma kamolu ka mala naa kale sifsif da liu
matangana giri kwasi 'ani doo ki, sulia
kera kai dooria saketo lamolu.
4 Nao kamolu si ngalia tasi malefo, ma
nao wai, ma nao butu ki. Kamolu lea
'initoa kau nao molu si dora 'ana bae lae fai
waa molu dao toda ki sulia taale.
5 Ta luma tee ne kamolu dao molu ka too
ai, molu ka bae 'urii fua toaa 'i luma nai,
‘Aroaroa God ka too 'ana fai kamolu toaa
'i luma nee.’
6 Lea ta waa fua aroaroa nai 'e nii seeri,
aroaroa nai kai too 'ani nia. Ma lea ka
nao guu, aroaroa nai kai oli lau gu 'ana
siamolu.
7 Kamolu ka too ngado 'amolu 'i lao luma
nai molu too ai, nao kamolu si liu kwailiu.
Lea da faa si fanga ma nao si kafo fuamolu
'i seeri, molu ka 'ania fanga nai, ma molu
ka kuufia kafo nai, sulia na waa ni rao lae,
nia 'o'olo gu 'ana uri kwaiarangai lana.

8 “Ma kada kamolu dao 'ana maefere
ma daka gwale kamolu kau uri fera, ta
fanga tee ne da faa fuamolu, molu 'ania gu
'amolu.
9 Molu ka guraa toaa matai ki lao mae-
fera nai, ma molu ka bae 'urii fuada, ‘'Ini-
toaa God 'e nii karangi kamolu naa.’
10 Ma lea kamolu dao 'ana maefere ma
nao dasi gwale kamolu gu uri fera, molu ka
'iia taale ki ne liu lao fera nai, molu ka bae
'urii,
11 ‘Si saegano 'ana maefera kamolu
nee boroi ne dora 'ana 'ae meli, meli
tagarangainia na kau fuamolu uri ka
faatainia God kai kwae kamolu sulia molu
ote kamolu rongoa si baea nia. Sui boroi,

molu ka manata toi, 'initoaa God 'e nii karangi kamolu naa.'
12 Nau ku faarongo kamolu, totoo 'e dao 'afa dani God kai kwaea toaa lao molaagali, nia kai kwaea toaa 'ana maefera nai ka talua fatai kwakwaea nia fua toaa 'ana maefera abulo ta'aa bae 'i Sodom!"

Toaa 'ana maefera baite ki ne nao dasi faamamanea sa Disas
(Matiu 11:20-24)

13 Sa Disas ka bae 'urii, "Kai ta'aa ka tasa fuamolu toaa 'ana maefera neki 'i Koresin fai 'i Betsaeda, sulia nao molu si faamamanea doo kwaibalatana 'oro baki ku ilia mai siamolu. Doo baki lea sae nau ku ilida mai siana toaa ne kera nao lau Diu ki 'ana maefera abulo ta'aa loki 'i Taea fai Saedon,* 'uri nai toaa 'ana fera nai ki daka kwaimanatai tasa daka ruufia mumui maku bilia ki, ma daka kakano 'ana fue 'ana faatai lana kera kwaimanatai ma daka lukasia abulo ta'aa laa kera ki nai.
14 Ma sui ka nao molu si ili 'urii, lea nia dao 'afa dani God kai kwaea molaagali, nia kai kwae kamolu kai ta'aa 'isi fatai talua kwakwaea nia fua toaa 'ana bali fera nai ki 'i Taea fai Saedon.
15 Aia, kamolu toaa nee 'i Kabaneam molu manata ngado 'amolu sae God kai tafo kamolu kai alu kamolu 'i langi. Sui ma nia kai 'uitoli na 'ani kamolu lao kilu liu fubae 'ana nonifiie."
16 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana waa kwairooi nia ki, "Waa ne rongo sulia bae lamolu, nia rongo sulia bae laku. Ma waa ne nao si ala faafi kamolu, nia nao ala faafi nau. Ma waa ne nao si ala faafi nau, nia nao si ala faafia God waa ne odu nau ku lea mai."
17 Nia bae 'uri nai sui, fiu akwala ma roo waa sarenga baki daka lea naa. Lelea kada kera oli mai da dao naa, kera daka ele 'asia naa, daka bae 'urii, "Wala Aofia 'ae, kameli suana anoedoo ta'aa ki boroi da roo sulia bae lameli kada meli tari kera 'ana suukwaia 'oe!"
18 Sa Disas luu kera ka 'urii, "Nau ku suana kau tetedea Saetan 'e 'asia mai faasi nia 'i lofona salo loo ka mala 'ana kwakwange binamaaru.
19 Molu rongo fasi ku faarongo kamolu. Nau ku faa na kau suukwaia nau fuamolu nai, uri molu ka uri boroi faafia doo 'a'ale ki mala baekwe ki fai fafari ki, kera ka nao si bobola guu fainia daka saungi kamolu. Ma lea kamolu kai uri boroi faafia tetedea Saetan tiifau naa ne malimae 'ani kamolu, nia ka nao si bobola guu fainia ka saungi kamolu.
20 Tasi doo lau 'e 'urii, kamolu nao molu si ele lau sulia gu 'ana anoedoo ta'aa ki da ade sulia bae lamolu. Kaa molu ele lau 'amolu sulia ne satamolu ki God 'e kedaa ka nii naa lao fera 'i salo."

Sa Disas nia ele ka bae tangoa God
(Matiu 11:25-27; 13:16-17)

21 'Ana kada nai gu 'ana, Anoedoo Abu 'e faaelea sa Disas, sa Disas ka bae 'urii, "Maa 'ae, 'oe 'o 'inito fua salo loo ma molaagali nee. Nau ku tango 'oe sulia 'oe saufinia doo neki faasia toaa filo ma toaa saitoma doo ki, sui ma 'oko faatainida 'amu sia toaa mala wela tu'uu ki. Iuka Maa 'ae, si doo nai 'e fuli ka lea 'ua guu sulia manata lamu 'uabaa na mai."
22 Sui sa Disas ka bae 'urii, "Maa nau 'e faa doo ki sui naa 'i 'abaku. Taifilia Maa nau gu ne filo nau 'Alakwa nia, ta wane lau ka nao. Ma nau 'Alakwa nia ni nau taifili nau gu ne ku filoa Maa nau ni nia. Ma tii gu 'ana ne nau kwai faatainia maa nau siana, nia 'ana ne kai filoa maa nau."
23 Sui sa Disas abulo ka lio fuana waa kwairooi nia ki taifilida ka bae 'urii fuada, "'E diana tasa fuamolu suli molu suana doo fualangaa neki tari'ina.
24 Ku faarongo kamolu, na brofet 'oro ma waa 'inito 'oro 'ana kada 'i nao ki, kera dooria 'asia na mai sua lana doo ne kamolu suai 'i tari'ina, sui ma ka 'afitai fuada. Ma kera daka dooria 'asia na mai rongo lana doo ne kamolu rongoa 'i tari'ina, sui ma ka 'afitai fuada."

Ununua sulia waa ade diana fasi bali lolofaa Samaria

25 Totoo tii waa ni toolangaidoo 'ana taki ki ka lea mai ka dao naa siana sa Disas uri ka ilitona 'ana, ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "Waa ni toolangaidoo 'ae, tee gu ne nau kwai ilia wala, uri ku too 'aku 'ana mauria firi?"
26 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Tee bae kekeda laa Abu ki saea? Tee ne 'oe saitomana 'ana doo ne kera bae sulia?"
27 Na waa nai luu nia ka bae 'urii, "'O liosau 'ana God 'oe 'i lao liomu tiifau, ma

* **10:13** Taea fai Saedon, na roo maetoaa da talo 'asia naa fai abulo ta'aa lae.

'i lao mangomu tiifau, ma fai tetedea 'oe tiifau, ma 'i lao manatamu tiifau. Ma 'oko liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu ne 'oe liosau 'ani 'oe 'i tala'amu."

28 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "'Oe luua si ledi laa nai ka too naa nai. 'Oko ili gu 'uri nai, uri 'oko mauri."

29 Sui ma waa ni toolangaidoo nai, ka naunau 'ana fai 'o'oloa nia 'i tala'ana, ka ledi 'urii lau 'ana sa Disas, "Nee wala, ma lea 'uri nai sa tii gu ne ta wane kau, uri nau ku liosau 'aku 'ani nia?"

30 Sa Disas 'e filoa ne toaa Diu ki da mamagutainia toaa Samaria. 'I seeri nia luua waa nai ka 'urii, "Totoo ta tii waa 'i Durusalem koso ka lea toli naa uria maefera 'i Diorikoo. Ma waa beli ki daka sakalia sa wala nai sulia taale daka kwae nia ka sali mae ka tio na 'i seeri, ma daka lau tiifau 'ana 'okodoo nia lea si maku 'i salafana boroi si tio naa, sui tafi daka lea nada.

31 Otafana kada si doo nai fuli, tii waa ni foa ka koso toli lau gu kau sulia tii taala nai. Kada nia lea kau ka suana sa wala nai 'e tio 'i seeri sulia taale, nia ka kali ka liu tau 'ana faasia, tasa ka lea lau gu 'ana.

32 Tii waa 'ana waa dai rao kwai'adomi fai waa ni foa ki ka 'uri nai lau guu. Kada nia lea kau ka liu lau gu 'i seeri ka suana sa wala nai, nia boroi ka kali ka liu tau lau gu 'ana faasia, ka lea lau gu 'ana.

33 Aia, totoo na waa fasi 'i Samaria ta bali 'e'ete lau na 'ana ne lea lau gu kau sulia taala nai. Ma kada nia lea kau ka suana sa wala nai, nia ka manatainia 'asia naa.

34 Nia ka lea kau siana, ka taufia maala nia ki ka kikia gwai ma waen faafida, sui ka 'afuda. Sui nia ka kwaua sa wala nai uri fafona dongki nia, ka ngalia ka lea na fainia. Lea kau ka faasi nia 'ana tii luma ni foli lae talana uri tio lae ai ma ka suasuli nia 'i seeri.

35 Da tio dani, nia ka lafua roo miga malefo bobola fainia foli lana roo fa dani ki, ka faa fuana waa ne suasulia luma nai, ka bae 'urii, "'Oe suasulia sa wala nee. Ma lea 'oe faafunua tasi malefo 'i satamu uri 'adomi lana, kada nau ku oli mai kui liu, nau kui duu tiifau ai fuamu.' "

36 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa ni toolangaidoo bae, "'Ana olu waa nai ki, waa tee ne 'oe manata toi nia ilia si doo ne faatainia nia toolana sa wala nai da saungia ma daka belia 'okodoo nia ki?"

37 Ma waa ni toolangaidoo nai 'ana taki ki ka 'urii, "Waa nai manatainia nai na."

Sa Disas olisi nia ka 'urii, "'Oe lea kau 'oko ili 'uri nai fua waa ki."

Ni Maata fai ni Mere

38 Kada sa Disas fai waa kwairooi nia ki da lea naa uri Durusalem, kera daka dao fasi 'ana tii maefera nai, ma tii wela keni nai satana ni Maata ka gwale kera kau uria 'i luma nia.

39 Ma ni Meri toolana ni Maata, ka gooru karangia sa Disas na Aofia ka fafurongoa na 'ana toolangaidooa nia.

40 Aia, ma ni Maata, manata lana ka 'abarua naa 'ana raodooa 'i luma ki tiifau, ne nia ilia gu 'ana taifili nia. Ma nia ka lea mai siana sa Disas, ka bae 'urii fuana, "Wala Aofia, doo 'oe suai ka nao si 'oga 'oe guu ne nau ku ilia gu 'aku raoa neki sui guu taifili nau, ma toolaku nee ka faasi nau nao si 'adomi nau gu 'urii? 'O saea fuana nia lea mai ka 'adomi nau!"

41 Aia, na Aofia 'e luua ka 'urii, "'Oo Maata 'ae, 'oe 'abaru 'asia naa 'ana manata lae sulia doo 'oro ne.

42 Tii si doo gu ne 'initoa ka tasa nee. Si doo diana nai ne ni Meri 'e filia nee, ne 'afitai ta waa ka ngalia lau faasi nia."

11

Sa Disas, nia toolangaidoo sulia foa lae (Matiu 6:9-13; 7:7-11)

1 'Ana tii fa dani, sa Disas nia foa 'ana tii si kula. Kada nia 'isia foa laa nia, tii waa 'ana waa kwairooi nia ki dao ka bae na 'urii fuana, "Wala Aofia 'ae, 'oe toolangainia fasi foa lae siameli wala, mala bae sa Dion toolangainia mai foa lae sia waa kwairooi nia ki."

2 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kada kamolu foa, molu ka bae 'urii,
'Maa kameli 'ae,
alu toaa ki sui faa'initoaa 'ada satamu ne abu.
Lea mai 'oko 'inito 'ana mauria kera toaa ki sui.
3 'Oko falea mai fuameli si fanga bobola fai kameli 'afa sato ki sui guu.
4 'Oko manata lukea abulo ta'aa laa kameli ki, sulia meli manata lukea abulo ta'aa laa kera toaa ilidoo ta'aa fuameli.

Nao 'osi ekwatai kameli fua ilitooa ka linge
kameli.' "
5 Sui sa Disas ka unu sulia tii si ununua
'ana tarifulaa 'urii fuana waa kwairooi nia
ki, "Sae 'uri nai ta, ta waa 'amolu lea ka dao
siana waa kwaimani nia 'i luma kera lao
tofungana rodo. Ma nia ka bae 'urii fuana,
'Waa nau 'ae, 'oe faa fasi mai ta olu fa beret
fuaku,
6 sulia tii waa kwaimani nau lau guu ne
too tau mai 'e dao siaku, ma sui ka nao kusi
too 'ana tasi fanga uri faa lae fuana.'
7 Ma sui lea sae waa kwaimani nia nai 'i
luma ka bae mai 'urii, 'Nao 'osi faanonifii
nau lau! Kameli fonokia sui na mae, ma
wela nau ki boroi da maleu sui naa. Nia
'afitai naa uri nau ku tatae ku faa lau ta doo
fuamu.'
8 Ku faarongo kamolu, sui boroi 'ana
nunufana bali 'ana kwaimania keerua, nia
ka 'afitai naa fua sa wala nai ka faa lau ta
doo fuana. Bali nunufana 'ana ne nia radi
kalia ka nao si lukasia naa, ne adea lelea
ruana nia nai ka tatae lau uri faa lana doo
nai ki sui guu nia dooria nai.
9 Nia ne nau ku faarongo kamolu, molu
gania God uri lelea molu ka ngalia doo ne
kamolu gania siana. Molu ka nanisia doo
ne molu dooria siana God uri lelea molu ka
dao toi. Molu ka kikidi 'ana maa nia God
uri lelea nia ka 'ifingia fuamolu.
10 Sulia nia 'urii, toaa ki sui guu ne kera
gania God, kera ngalia doo da gania. Ma
toaa ki sui guu ne kera nanisia doo ne kera
dooria siana God, kera dao toi. Ma toaa ki
sui guu ne kera kikidi 'ana maa nia God, nia
'ifingia fuada.
11 "Aia, tii 'amolu waa ni maa lae ki ne
lea 'alakwa 'oe gani 'oe uria sakwari doo
diana nai, ma oli 'oko faa 'amu baekwa
'a'ale fuana?
12 Ma nao lea nia gani 'oe uria farake
karai doo diana nai, ma oli 'oko faa 'amu
fafari fuana? 'Oe 'afitai 'oko ili uri nai
fuana 'alakwa 'oe, nee?
13 Kamolu toaa abulo ta'aa nee boroi
ne molu saitomana faa lana doo diana ki
fuana wela kamolu ki. Ma tagi 'ana Maa
kamolu 'i salo, ai nia 'o'olo kafi talu kamolu
fatai 'ana faa lana mai Anoedoo Abu fuana
toaa ne kera gani nia uria!"

Sa Disas fai Saetan
(Matiu 12:2-30; Maak 3:20-27)

14 'Ana tii si kada, sa Disas taria tii anoe-
doo ta'aa faasia tii waa fakana 'ato. Ma
kada anoedoo ta'aa nai 'e lea faasi nia, waa
nai ka bae lau gu 'ana. Ma toaa 'oro nai da
koni 'i seeri daka kwele.
15 Ma sui tai waa 'ani kera daka bae 'ada
'urii, "Sa Disas nia taria gu 'ana anoedoo
ta'aa ki 'ana tetedea nia Saetan, na anoe-
doo ta'aa gwaungai kera anoedoo ta'aa
ki."*
16 Ma ta bali 'ani kera daka doori ilitona
'ada sa Disas uri ka faatainia fasi tasi doo
kwaibalatana uri ka faatainia lea nia lea
mamana mai fai tetedea God.
17 Ma sa Disas 'e filoa gu 'ana manata
lada, nia ka bae 'urii fuada, "Maefera baita
'ana 'initoaa ne toli ma toaa 'i laona ki daka
firu lau gu 'ada fai kera 'i tala'ada, 'initoaa
'e okosi naa na. Ma bara waiwelana ne toli
ma toaa 'i laona ki daka firu lau gu 'ada fai
kera 'i tala 'ada, bara waiwelana 'e okosi
naa na.
18 Ma lea 'initoaa nia Saetan 'e toli ma
toaa 'i laona ki daka firu lau gu 'ada fai kera
'i tala 'ada, 'initoaa nia 'e okosi naa nai. Nau
ku faarongo kamolu 'ana doo nai ki, sulia
kamolu saea nau ku taria anoedoo ta'aa ki
'ana tetedea nia Saetan.
19 Aia, kamolu saea naa nau ku taria
anoedoo ta'aa ki 'ana tetedea Saetan.
Sui 'uri nai, ma tetedea tii 'ana ne waa
kwairooi kamolu ki da taria anoedoo ta'aa
ki ai? Tetedea Saetan lau guu, ma nao sa
tii? Lea nao lau 'ana tetedea Saetan ne kera
ilia ai, tama doo ne kamolu sae nau ai nia
garo nai.
20 Na tetedea God lau 'ana ne nau ku
taria anoedoo ta'aa ki ai. Lea nia 'uri nai
tama doo, nia faatainia 'initoaa God 'e nii
karangi kamolu naa nai."

21 Sui sa Disas ka unu lau sulia ta tii si
tarifulaa ka 'urii, "Kada ta waa ramo nia
dau 'ana raunga ni omee nia ki ma ka folo
diana 'ana suusia beu nia, 'afitai 'asia naa
ta waa ka tala'ana ka belia 'okona doo nia
ki.
22 Ma sui boroi 'ana, lea ta waa ramo ka
talu nia lau 'e firu fai nia ma ka siitasa faafi
nia, waa ramo ka tasa nai kai laua gu 'ana
raunga ni omee ne waa ramo nai 'e fiitoi
ki. Ma waa ramo ka tasa nai kai tolingia gu
'ana 'okodoo waa ramo nai ki tiifau fuana
ruana nia ki fainia.

* **11:15** Satana sa Saetan lau gu ne sa Belsibul.

23 “Waa ne nao si lea gu mai buriku, waa
nai nia malimae nau. Ma waa ne nao si
kwai'adomi aku 'ana koni lana mai toae ki
sia God, nia waa ni tagalangai lada faasia
God.”

Oli lana mai anoedoo ta'aa
(Matiu 12:43-45)

24 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Kada kera
taria anoedoo ta'aa ka lea faasia waa, nia
kai kali gwana lao fera kwasi, ka nani
gwana uria tasi kula kai too ai. Ma lea nia
nani lelea ka nao si dao toi guu tasi kula,
nia kai manata 'urii, ‘Nau ku oli 'aku uria
waa bae ku too mai 'ani nia 'i nao sui kufi
lea mai bae.’
25 Nia oli mai dao, ka suana waa bae
tagisi nia ka 'olosia mauri lana tiifau sui ka
too gu 'ana.
26 Kada nia suana 'uri nai, nia oli kau ka
talaia lau mai ta fiu anoedoo ne ta'aa ka
talu nia fatai, kera ka lea mai dao daka too
'ana waa bae. Ma kada nai guu, na too lana
waa nai 'e ta'aa ka talua fatai 'i nao mai.”

Na ele lae mamana

27 Kada sa Disas nia bae sulia doo nai ki
fuada sui, tii wela keni lao konia nai ka 'ai
baita ka 'urii, “'E diana tasa fuana ai ne
kwalafi 'oe ma ka faasusufi 'oe mai.”
28 Sui ma sa Disas luua ka bae 'urii, “Kaa
nao. 'E diana tasa fuana toaa ne da rongoa
si baea God ma daka ade sulia.”

Toaa da dooria sa Disas ka ilia tai doo kwaibalatana fuada
(Matiu 12:38-42)

29 Ma kada ne toaa 'oro nai da koni kalia
sa Disas, nia ka bae 'urii fuada, “Kamolu
toaa abu faamamane nee 'i tari'ina, bi-
rangamolu ta'aa. Kamolu dooria molu ka
suana ta fafaataia 'ana faatai lana tetedea
God, sui boroi ma God 'afitai ka faatainia
lau ta fafaataia 'e'ete fuamolu. Tii fafaataia
ne kamolu kai suai naa ne fafaataia bae
sulia sa Dionaa brofet bae kada 'i nao.†
30 Sa Dionaa, nia na fafaataia God fuana
toa 'i Ninifaa ne God fale nia mai fua
daka suana. Nau 'Alakwa nia Wane, nau
na fafaataia nia God fuamolu toaa nee 'i
tari'ina, ne God fale nau mai uri molu ka
suaku.
31 Na ai 'inito kera bae fera 'i Siba kai
tatae kwaimani fai kamolu toaa abu faa-
mamane nee 'i tari'ina, 'afa dani God kai
kwaea fera nee 'i saegano, ma nia kai
faatainia ne ade lamolu 'e garo. Sulia, nia
too tau 'asia na mai 'ana ta bali molaagali,
sui boroi ka lea gu 'ana mai uri fafurongo
lana liotooa sa Solomon. Ma sui ni nau, na
waa ne ku 'initoa ka talua fatai sa Solomon
ne ku too gu 'aku fai kamolu 'i tari'ina, ma
sui boroi nao molu si rongo gu suli nau.
32 Na toaa 'i Ninifaa boroi ka 'uri nai lau
guu, kera dai tatae kwaimani fai kamolu
toaa nee, 'ana fa dani God kai kwaea fera
nee 'i saegano, ma dai faatainia ne ade lam-
olu 'e garo. Sulia kera da lukasi tiifau 'ana
abulo ta'aa laa kera ki, kada kera rongoa
sa Dionaa 'e bae laalaa fuada. Ma sui ni
nau, na waa ne ku 'initoa ka talua fatai
sa Dionaa ne ku too gu 'aku fai kamolu 'i
tari'ina, ma sui boroi nao molu si bulasi
manataa guu.”

Na faa toolamaia sa Disas, 'e mala kwesu
(Matiu 5:15; 6:22-23)

33 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Nao ta waa si
faasarua kwesu sui ma ka saufinia gu 'ana,
ma nao ka agwaa gu 'ana farana ta kwade
doo. Doo ne nia ilia 'ana ne, nia ngalia ka
alua 'ana kula ni alu lana kwesu ki ai, uria
kada waa ki da ruu mai luma daka suana
folaa lae.
34 Lea nao 'osi suana folaa lae nee tama,
maamu ne ta'aa ma 'oko too gwamu lao
rorodoa lae. Sulia lea maamu 'e diana, 'oe
'o nii na lao folaa laa nee, sulia na maamu
naa ne kai ngalia mai folaa laa nai fua lao
nonimu.
35 Molu ka fii kamolu, ade lea molu ka
lukasia folaa laa nau ne fuamolu ma mau-
ria kamolu ki ka rorodoa lau gu 'ana.
36 Lea nonimolu fungu 'ana folaa lae ma
tasi kula boroi si rorodoa naa, doo tara
nia folaa diana gu na. Ma nia ka mala gu
kwesu ne falea rara laa diana fuamolu.”

Sa Disas, nia ngatafia Faarisii ki fai waa toolangaidoo ki
(Matiu 23:1-36; Maak 12:38-40)

37 Kada sa Disas 'e falebaea lelea ka sui,
tii waa 'ana Faarisii ki lea mai ka odu nia
uri fanga lae 'i luma kera. Sa Disas ka lea
kau fainia dao daka fanga kwaimani naa.
38 Tii doo Faarisii nai 'e kwele 'asia na ai
ne, sa Disas nao si taufia gu 'abana sui fatai
kera dafi fanga.

† **11:29** Liotoi Matiu 12:40.

39 Ma sa Disas na Aofia ka bae 'urii fuana,
“Kamolu Faarisii ki, molu 'abarua 'asia naa
'ana taufi lana gu 'amolu 'okisulina kwade
belete ni fanga ki ma banikeni ni kuu lae ki.
Ma 'i lao mauria kamolu ki ne daka fungu
gu 'ada 'ana ogalulumi lae ma garoe ki sui
gu 'ana.
40 Kamolu oewanea 'asia naa ne! God nia
saungainia doo ki, ka alua bali 'okisulina
doo ki ka too, ma bali 'i laona doo ki ka too
lau guu.
41 Aia, molu falea naa 'okodoo 'i lao
belete ma banikeni ki fua toaa siofaa,
uri 'okona doo kamolu ki tiifau ka falu 'i
maana God.
42 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii ki,
sulia kamolu 'ini 'asia naa sulia fale lana
tangafulu 'ana kaala migana doo tu'uu ki
boroi 'ana fuana God 'ana fanga kamolu,
ma sui ka nao si 'oga kamolu guu uri ade
'o'olo lae fua waa ki, ma uri liosau lae 'ana
God. Nia bobola fainia molu ka ilia doo
nai ki ma molu ka falea lau guu tangafulu
kamolu ki fua God.
43 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii ki,
sulia kamolu dooria 'asia naa gooru lae
'ana kula ni goorua kera waa baita ki,
lao beu ni ofu laa kamolu ki uri toae ka
faa'inito kamolu. Ma molu ka dooria 'asia
naa toae ka faa'inito kamolu kada molu
dao maana usie ki.
44 Kai ta'aa ka tasa fuamolu Faarisii ki.
Kamolu, molu 'uria kwainaia ki bae da tio
agwa ma toae ki daka fali gu 'ada ai ka nao
dasi saitomana guu wawaa ki nii 'i laona.”
45 Tii waa ni toolangaidoo 'ana taki ki ka
bae 'urii, “Wala waa ni toolangaidoo 'ae, si
doo ne 'oe saea nai, 'oe tauwela kameli 'oko
faa noni susuala kameli naa nai.”
46 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Kai ta'aa 'asia
naa fuamolu toa ni toolangaidoo lae 'ana
taki ki, sulia kamolu saungainia taki 'afitai
'oro ki 'asia naa fuana toae ki, ma ka 'afitai
'asia naa fuada uri ade lae sulia ki, ma
kamolu ka nao molu si taa 'adomi kera guu.
47 Kai ta'aa ka tasa fuamolu, sulia
kamolu saungainia kwainaia kera brofet
ki sua lada ka kwanga 'asia naa, doo bae
kokoo kamolu ki gu 'ana da saungida.
48 Ade lamolu nai 'e faatainia kamolu
'ado lau gu fai kokoo kamolu ki 'ana garoa
ne kera ilida, sulia kokoo kamolu ki daka
saungia brofet ki, kamolu ka saungainia
kwainaia kera ki.
49 Ma uri maana si doo nai, si baea man-
ataa God nia saea 'e 'urii, ‘Nau kwai falea
kau brofet ki ma 'aboosol ki siada, ne kera
kai faanonifiia bali ada ma daka saumaeli
kera.’
50 Uri maana si doo nai, God kai duua
mae lana brofet nia ki sui guu ne kera mae
'ita 'ua mai 'ana safali lana molaagali. Nia
kai duua fuamolu toaa nee 'i tari'ina.
51 Nia kai duu mae lana toaa nia nai, 'ita
'ana mae lana sa 'Ebol lelea mai ka dao 'ana
mae lana sa Sakaraea‡ bae kera saungia
matangana fuliere ni kooe fai kula abu bae
'i lao kadabeu lalo. Iuka doo mamane ne
ku saea fuamolu nee, God kai duu mae
fuana toaa nee 'i tari'ina.
52 “Kai ta'aa ka tasa fuamolu toa toolan-
gaidoo lae 'ana taki ki, sulia kamolu molu
fai faafia si baea mamana nia God faasia
toae. Kamolu 'i tala'amolu nao molu si filia
gu mai si baea nai, ma toaa ne da dooria
saitoma lana boroi molu ka suusi kera lau
gu faasia.”
53 Ma kada sa Disas kai faasi kera guu,
waa toolangaidoo 'ana taki ki fai Faarisii
ki, daka safali ngenge nia naa, daka ledia
naa uri doo 'oro.
54 Ma daka sasi naa uria suke lana uri sae
lelea nia ka saea ta doo garo 'ana uri daka
dau nia faafia.

12

Kwaifamanataia sulia ilidoo suke lae (Matiu 10:26-27)

1 'Ana si kada nai, tii konia talingai 'asia
naa bobola fainia ta bara tooni wane ne
kera koni mai lelea daka kwaisangirii guu,
da ofu mai uri fafurongo lana sa Disas. Nia
safali bae fasi 'urii fua waa kwairooi nia ki,
“Molu ka fiia manatae waa ta'aa kera nee
Faarisii ki, ne kera toa kwaisukei mamana
guu.
2 Na doo neki waa ki agwaa, totoo God
kai alu faatai ai tasi doo si ore guu. Ma
doo neki waa ki saufinia ade toae ka sait-
omana, God kai alu faatai ai fua toae ki sui
daka saitomana tasi doo nao si ore guu.
3 Ma doo neki sui guu kamolu sae agwa
ai lao rodo, toae ki sui dai rongo folaa ai

‡ **11:51** Sa 'Abel na waa 'o'olo totoonao ne da saungia farana Alangaia kwali. Ma sa Sakaraea na waa 'o'olo 'isi ne da saungia lau guu farana Alangaia kwali.

lao sato. Ma doo neki sui guu kamolu fuuarotainia ki 'i lumalalo, kera dai sae folaa ai fuana toae ki sui guu."

Maungia God taifilia guu
(Matiu 10:28-33; 12:32; 10:19-20)

4 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku faarongo kamolu waa kwaimani nau ki, nao molu si maungia waa ne kai saumaeli kamolu gwana 'ana noniidoo, ma sui ka nao si saumaelia guu mangomolu.
5 Aia, ma nau ku faatainia fuamolu, waa nee mone uri molu ka maungia ne God. Sulia nia ne kai saumaeli kamolu 'ana noni, ma ka too lau guu 'ana tetedea fuana 'ui lae 'ana mangomolu lao kula 'ana nonifii lae. Iuka, ku faarongo kamolu lau, God taifilia guu ne molu ka maungia.
6 "Fa didiki neki kera tu'uu 'asia guu, lea lima fa doo boroi daka folia guu 'ana roo kaa miga malefo tu'uu 'isi ki. Sui boroi 'ana, ta tii fa doo ada boroi, God 'afitai ka manata buro ai.
7 Na ifuna gwaumolu ki boroi, God saitoma tiifau gwana ai. Doo ne adea ka nao molu si mau lau nai, sulia God nia manata fifii 'ani 'oe wane ka talua didiki 'oro ki."
8 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku faarongo kamolu lau guu, toaa ne da faarongo folaa 'ani nau 'i maana waa 'ana molaagali ne kera waa kwairooi nau ki, ni nau 'Alakwa nia Wane, kwai faarongo folaa lau guu 'ani kera 'i maana 'ensel God ki.
9 Aia, ma waa ne tofe nau 'i maana waa 'ana molaagali, nau kwai tofe nia lau guu 'i maana 'ensel God ki.
10 "Toaa ne da bae ta'aa fuaku 'Alakwa nia Wane, God kai manata luke kera gu 'ana. Sui ma, toaa ne da bae ta'aa fua raoa nia Anoedoo Abu ne 'afitai naa God ka manata luke kera.
11 "Aia, kada kera ngali kamolu uria didi lamolu lae lao beu ni ofu lae ki ma 'i maana waa baita kera ki, nao molu si manata 'a'abo lau sulia doo ne molu kai saea, ma nao olisi laa 'utaa ne molu kai ilia ada.
12 Sulia 'ana si kada 'uri nai, Anoedoo Abu ne kai toolamai kamolu 'ana doo ne molu kai saea ki."

Na tarifulaa sulia waa suadoo ma sui ka oewanea

13 Tii waa lao konia nai ka bae 'urii fuana sa Disas, "Wala waa ni toolangaidoo 'ae, 'oe saea fua sao'aku uri ka tolingia suadooa ne maa kaaria faasia fuamiri."
14 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Wala nee 'ae, ma doo sa tii faolomainia fuaku uri ili lana nai, uri ku saea ta doo sulia ma nao ku tolingia doo nai ki 'i matangamuru?"
15 Nia ka bae 'urii fuada tiifau, "Molu ka fiia doori dooa ma ogalulumi lae 'ana doo ki, sulia na mauria mamana waa, nia nao lau malefo ma suadooa nia ki."
16 Sa Disas ka unu sulia tii si tarifulaa fuada ka 'urii, "Tii waa suadoo 'e too 'ana tii si gano diana, ma ka fasidoo 'i laona, ma ka falia diana lana aludooa 'oro nia ki 'i seeri.
17 Nia too ka manata 'ana sulia nia 'i tala'ana ka 'urii, 'Nia sae tee lau ne nau kwai ilia ro? Nau kusi too naa 'ana ta kula ne gwau lau fua taingai lana doo nau ki ai.
18 'Oo iuka, nau kwai okosia babala nau nee, sui ku saungainia babala taa baita lau. Lea sui, nau kwai konia mai fuana aludooa nau ki ma tai doo diana 'aku ki lau uri alu lana 'i laona.
19 Sui fatai ta nau kufi bae na 'aku 'urii fuaku 'i tala'aku nai: 'Oilakea baita fuamu nai wala! 'Oe too na 'ana doo diana 'oro baki 'o dooria 'asia naa mai sulia fa ngali 'e 'oro nai. 'O too aroaro na 'amua! 'Oko too ni fanga laa ma kuu diana laa 'amua, 'oko ilia na 'amua doo baki 'oe dooria ki fua faaele lamu.'
20 Ma sui, God ka bae 'urii fuana, ''Oe waa oewanea ne! Fa rodo nee 'i tari'ina gu ne 'oi mae 'i laona. Ma ni 'oe nao 'osi saitomana tii ne kai ngalia 'okona doo ne 'o taingainia mai fuamu 'i tala'amu.' "
21 Sa Disas ka faasuia toolangaidoo laa nai ka bae 'urii, "Too lana guu waa ne kai konia gu 'ana suadooa 'ana molaagali fuana 'i tala'ana nai, ma ka siofaa gwana 'ana doo God ki."

Fiitona God
(Matiu 6:25-34)

22 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa kwairooi nia ki, "Nau ku faarongo kamolu, nao molu si manata sala sulia tee ne molu kai 'ani, ma tee ne molu kai ofi ai.
23 Sulia na mauri lana wane nia 'initoa ka talua fange, ma na nonina wane nia 'initoa ka talua si maku ni ofi.
24 Manata fasi sulia saaro ki, kera nao dasi nonifii guu 'ana rao lae 'ana ole ma koni lana fange, ka nao dasi tole babala guu uri alu fanga lae, ma God gu 'ana ka

saare kera. God kai saare kamolu 'afitai ka
nao, sulia lao manata lana, kamolu molu
'initoa ka talua saaro ki.
25 “Sui boroi 'ana molu ka manata sala
sulia mauria kamolu ki, nia 'afitai ka
faatikwaa guu mauri lamolu.
26 Ma suli ne kamolu nao molu si tala'ana
guu ili lana tasi doo uri ka faatikwaa mauri
lamolu ki, nao molu si manata sala guu
sulia doo nai ki sui gwana.
27 “Manata fasi sulia kaala lalano neki
dai tae ki nee, kera nao dasi rao guu, ma
nao kera dasi saungai maku guu. Ma sui
boroi nau ku faarongo kamolu, maku baki
Solomon na waa 'inito boroi kwanga lada
sui naa, nao si dao gu faafia kwanga lana
takana lalano neki.
28 Kamolu na fiitooa kamolu 'e tu'uu 'asia
gu wala. God kai falea si maku ni ofi lae
fuamolu, 'afitai ka nao. Sulia na lalano nai
ki lao gano gu 'ana boroi doo da mauri 'i
tari'ina, sui bobongi daka kuku lau gu 'ada
boroi God faaofi diana 'ani kera nai.
29 “Nao molu si manata sala lau sulia tee
ne molu kai 'ani, ma tee ne molu kai kuufia.
30 Toaa ne da ulafusia God 'ana daka
nani burina doo nai ki. Kamolu, God Maa
kamolu 'e saitomana gu 'ana kamolu 'atoia
doo nai ki.
31 Si doo ne uri molu kai ilia 'amolu ne
manata lae sulia 'initoaa nia God, ma nia
kai falea mai doo neki sui guu molu kwai
'atoi ki ai fuamolu.”

Kwaifamantaia sulia suadooa lao fera 'i salo
(Matiu 6:19-21)

32 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, “Kamolu
toa nau, sui boroi 'ana molu ka mala kale
sifsif ki, nao molu si mau. Sulia God Maa
kamolu, 'e manata ele 'asia naa uri faa lana
'initoaa nia fuamolu.
33 Molu foli 'ana 'okona doo kamolu ki,
molu ka ngalia malefo nai molu ka faa
fuana toaa siofaa ki. Molu ili 'uri nai, uri
molu ka too 'ana wai ni todadooa ki ne
totoo si fura fai suadooa lao fera 'i salo ne
totoo si oli kukuru, ma kula ne waa beli
ki 'afitai uria dao lae ai, ma 'aide nao si
saketoa doo ki ai.
34 Sulia na kula ne 'oe alua suadooa 'oe
ai, kula nai lau gu ne lao tofungana liomu
naa 'e nii ai.

Toaa ni rao ki molu ka folo diana

35 “Molu kwaimaakwali naa maasia
raoe. Kani ngasi 'ana maku kamolu ki, ma
molu ka faasarua kwesu kamolu ki ka saru
naa,
36 mala 'ana waa da kwaimaakwalii
maasia waa baita kera ne lea 'ana fafangaa
'ana faalue ma ka oli mai kai dao naa. Kada
nia dao ka kidikidi mai, kera 'ali'ali daka
'ifingia na mae fuana.
37 Ma toa ni rao nai ki waa baita kera nia
dao ka toda kera da ada gu 'ada kada nia
dao, kai diana tasa 'asia naa fuada. Nau ku
faarongo 'o'olo gu 'ani kamolu, waa baita
kera nai kai kani ngasi 'ana maku nia uri
raoe, sui nia kai saea fuada sui guu daka
gooru kwaimani fainia, uri nia ka sangoni
kera.
38 Toa nai ki lea sa waa baita kera ka dao
boroi 'ana mai lao tofungana rodo, ma nao
'i 'ofaidani, ma kai suada kera ada gu 'ada,
kai diana tasa 'asia naa fuada!
39 “Si doo molu ka manata toi 'e 'urii, na
waa 'ana luma lea nia saitomana gu 'ana si
kada waa beli kai dao uri beli lae ma nia ka
kwaimaakwali diana, waa beli nai 'afitai
ka ruufia luma nia.
40 Talafana lau gu ni kamolu nai, molu
kwaimaakwali diana maasi nau, na
'Alakwa nia Wane. Nau kwai dao mai kada
kamolu nao si fiia kwai dao ai.”

Ununua 'ana tarifulae sulia roo waa ni rao ki
(Matiu 24:45-51)

41 Sa Bita ka bae 'urii, “Wala Aofia 'ae. Na
tarifulaa nai 'oe bae sulia nai, doo fuameli
gu 'ana nee, ma nao doo fuana toae ki sui
gu 'ana?”
42 Na Aofia 'e luua ka 'urii, “Kamolu,
molu 'uria waa ni rao ne liotoo ma ade lana
ka 'o'olo. Ma waa baita nia ka alu nia ka
lio sulia toaa ni rao ki, ma ka alu nia fua
sangoni lada 'ana kada kera ni fanga lae ki.
43 Kada waa baita nai 'e oli mai ka dao
siana 'i luma nia, ma ka suana nia ili diana
'ana doo nai ki, kai diana tasa 'asia naa
fuana!
44 Ma nau ku faarongo mamana guu 'ani
kamolu, lea nia 'uri nai, waa baita nai kai
alua nia kai lio sulia 'okona doo nia ki tiifau
naa.
45 Aia, ma sui lea waa ni rao nai ka man-
ata 'ana 'urii, ‘Waa baita nau, dao lana mai
tau 'ua,’ ma ka safali kwae maana 'ana toaa
ni rao ma wela keni ni rao nai ki, ma ka too

ni fanga laa 'ana ma kuufi lana 'ana kafo
lilinge ki lelea gwauna ka oewanea guu,
nia kai ta'aa 'asia naa fuana.
46 Na waa baita nia kai dao 'afa sato
nia nao si fiia ai, ma si kada nia nao si
saitomana. Ma na waa baita nai, kai falea
kwakwaea baita fuana, ka alu nia naa 'ana
kula fua toaa abu faamamane ki.
47 "Na waa ni rao ne saitomana gu 'ana
doo ne waa baita nia dooria kai ilia, ma sui
ka nao si ade akau ma nao si ilia guu doo
nai, kera kai falea kwakwaea baita fuana.
48 Aia, na waa ni rao ne ilia si doo ni kwae
lana faafia ma sui ka nao si saitomana lau
gwana si doo ne waa baita nia 'e dooria,
waa nai kera da kai kwae sarafaia gwada
'ani nia.
"Waa ne God 'e faa doo baite ki fuana,
God nia dooria waa nai ka faa lau guu si
doo ne baita. Ma waa ne God 'e faa doo 'oro
ka tasa ki lau fuana, God nia dooria waa
nai ka faa lau guu doo ne 'oro ka tasa ki
lau."

Toli lae faamamana lana sa Disas
(Matiu 10:34-36)

49 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku lea
mai uri suungi lana molaagali, ma ku doo-
ria era nai ka saru naa 'i tari'ina!
50 Nau kwailiu 'i lao 'afitaia baita 'asia
naa ne kai mala bae sa kera faasiuabu nau.
Ma nau kwai manata fii 'asia naa sulia
lelea nia ka sui gu faasi nau!
51 Kamolu kwaifii 'amolu sae nau ku lea
mai uri fale lana aroaroe gu 'ana lao mo-
laagali nee? Nao ne! Nau ku lea mai uri toli
lae ka toli 'i matangana toae.
52 'Ita 'i tari'ina ka oli 'alaa, ta lima ai
daka too 'ana tii luma, kera dai tolingi kera
kwailiu, olu ai ta bali, ta roo ai ta bali.
53 Kera kai toli kwailiu 'i matangada, na
maa ki dai toli faasia 'alakwa kera ki, ma
darae ki faasia maa kera ki. Gaa ki dai toli
faasia saari kera ki, saarii ki faasia gaa kera
ki. 'Initai baita ki dai toli faasia keni fungao
kera ki, ma keni fungao ki faasia fungo ni
keni kera ki."

Toae ki ulafusia mamana lana raoa sa Disas ki
(Matiu 16:2-3)

54 Sa Disas nia bae lau fua konia baita nai
ka 'urii, "Kamolu, lea molu suana dasa 'e
raa mai faasia bali suu lana sato ka dau,
'ali'ali molu ka saitomana 'ua guu ne ute
kai 'aru, ma ka 'aru mamana naa.
55 Ma lea molu suana lau gu koburu 'e
dao mai fasi bali fuu, molu ka saitomana
lau guu na uni sato kai dao ma faanoe kai
'ako'ako, ma ka 'ako'ako mamana naa.
56 Kamolu toaa suke nee, molu saito-
mana 'amolu liofilo lana doo 'uri nai ki
lofona salo loo ma fafona molaagali nee,
ma sui molu ka ulafusia 'amolu liofilo lana
doo neki God ilia lao si kada 'i tari'ina."

'Olosi 'oe 'oko 'o'olo 'i maana God
(Matiu 5:25-26)

57 Sa Disas nia bae ka 'urii lau, "'Utaa ne
ka nao molu si filia 'amolu ili lana doo 'o'olo
ki?
58 Lea ta waa 'e ngali 'oe uri didi lamu lao
kwauto, sui fatai muru kafi dao lao kwau-
toe, 'oe 'oko 'olosia doo ki 'i matangamuru.
Sulia lea nao 'osi ilia si doo nai ma muru
ka dao naa lao kwautoe, nia kai fale 'oe 'i
'abana waa ni kwae lana kwauto, ma waa
ni kwae lana kwauto kai fale 'oe naa 'abana
waa ni alu lamu lao lookafo.
59 Ma 'oe 'oko too na 'amu laona lookafo
lelea 'oko falea guu si malefo 'isi ne tio."

13

Lukasia abulo ta'aa lae ma lea nao maee naa

1 'Ana kada nai lau guu, tai waa 'i seeri
da faarongoa sa Disas ne sa Baelat nia
saumaelia tai toaa faasia bali lolofaa 'i
Galilii, kada kera foosia 'ada God.
2 Ma sa Disas ka 'urii, "Ma uri tee gu nai?
Sulia kera abulo ta'aa ka talu kera sui naa
toaa 'i Galilii ne daka saungi kera nai, ma
nao 'utaa?
3 Nao! Aia ma nau ku faarongo kamolu,
lea kamolu nao si luka guu 'ana abulo ta'aa
lae, kamolu tiifau molu kai maelia.
4 Molu ka manata toi lau guu na akwala
ma kwalu waa baki na luma baita bae
'asia faafida lao maefera 'i Saelom daka
mae tiifau. Kamolu manata toi sae maana
kera da garo baita ka talua toaa 'ana fera 'i
Durusalem sui naa ne adea doo bae ka fuli
'ani kera bae?
5 Nao! Aia nau ku faarongo kamolu, lea
kamolu nao si luka guu 'ana abulo ta'aa lae,
kamolu tiifau molu kai maelia."

Ununua 'ana tarifulae sulia na fig ne ulu'atoa

6 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada 'ana tarifulae, “Totoo tii waa nai ka fasia tii 'ai da
'ailia 'ana fig 'i lao ola greib nia. Sui totoo
lea ka dao naa 'ana kada nia kai fungu,
nia ka lea na mai uria sua lana fuaedoo
ki gwauna, ma sui ka nao si suana guu ta
fuaedoo ai.
7 Nia ka bae 'urii fuana waa ni rao lao ola
nia, ‘'Oe suai nee, olu fa ngali ne ku maasia
mai fig nee sulia uri sae ka fungu, ma sui
ka nao kusi suai guu ta fuaedoo 'i gwauna.
Lea 'oko tabaa ka 'asia 'ana 'i saegano. Nao
si diana fua nia ka uu gu 'ana fua taulangai
lana saegano nee 'urii!’
8 Sui ma waa ni rao nai 'e luua ka bae
'urii, ‘Waa baita kani 'ae, 'oe alamatainia 'ai
ne ka too fasi 'ana sulia tii fa ngali nee lau.
Nau kwai 'eli kakaloa kakalia, ma kwai
konia tatafu ki fua 'aena, uri saegano nee
ka wawarasia fuai.
9 Ma lea 'ai nee ka fungu 'afa ngali loo
mai, nia ka diana 'asia naa. Ma lea ka nao
guu, 'oko tabaa boroi na 'amua.’ ”

Sa Disas, nia guraa tii wela keni 'afa dani Sabati

10 'Ana tii fa dani Sabati, sa Disas nia
toolangaidoo 'i lao tii beu ni ofu lae nai.
11 Ma tii wela keni 'e nii 'i seeri na anoe-
doo ta'aa 'e 'adosia. Nia sulina ka buu ka
matai mai sulia taafuli fa ngali ma kwalu fa
ngali sarenga ki sui naa, ka nao si tala'ana
nia ka uu 'o'olo lau.
12 Aia, kada sa Disas suana, nia ka 'ailia
mai siana ka bae 'urii fuana, “'Oe 'akwaa
'amua faasia mataia nee wala.”
13 Nia ka alu kau 'abana fafona welakani
nai, ma 'ana si kada nai 'ua guu wela keni
nai ka tatae ka sagaa naa sulina ka bae
tangoa God.
14 Ma kada waa gwaungai 'ana beu ni ofu
laa nai 'e suana sa Disas 'e ilia si doo nai
fuana wela keni nai 'afa dani Sabati, nia
rakena ka sasu 'asia naa, ka bae 'urii fuana
toaa nai ki, “Ono fa dani gu bae kamolu too
ai uri ili lana raoa kamolu ki, ma uri molu
ka lea mai daka gura kamolu ai. Nao lau
'afa dani Sabati 'urii!”
15 Disas na Aofia ka luua ka bae 'urii,
“Kamolu toaa ni suke nee! Kamolu, molu
rao ki gu 'amolu 'afa dani sabati 'ana kada
molu kai lukea buluka ma dongki kamolu
ki uri talai lada 'afa dani sabati uri kula
kafo ni ai.
16 Aia ma wela keni nee, nia ta ai 'ana
kwalafaa kokoo kia sa 'Abraham lau guu
ne, sui ma Saetan ka kani 'urii mai faafia
sulia taafuli fa ngali ma kwalu fa ngali
sarenga ki. Nia diana naa ne nau ku guraa
'urii boroi 'ana 'afa dani sabati.”
17 Kada sa Disas bae 'uri nai, na toa nai da
malimae 'ana sa Disas daka 'ide baita. Ma
na toaa nai ki daka ele lau gu 'ada sulia doo
kwaibalatana nai ki sa Disas nia ilida.

Roo si ununua 'ana tarifulaa ki (Matiu 13:31-33; Maak 4:30-32)

18 'I seeri sa Disas ka bae lau ka 'urii,
“Kamolu kwaifii sae 'initoaa God doo na
tee nee? Kamolu saitomana doo ne kwai
faabolatainia 'initoaa God fainia?
19 Tee nia 'uria miga doo tu'uu nai gwana
'ana doo ne da 'ailia 'ana mastad, ne tii waa
nai 'e ngalia ka fasia lao ola nia. Sui ma
nia ka tae lelea ka alua 'ai. Ma lelea saaro
ki boroi lea mai daka saungainia naa nui
kera ki ni too fafo sarana ki.”
20 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Kamolu
saitomana ta doo lau ne nau kwai faabo-
latainia 'initoaa God fainia?
21 Tee nia 'uria lau guu kasi isi tu'uu nai
gu 'ana, tii wela keni nai 'e ngalia ma ka
dolaa fai flaoa 'oro*, sui too lelea ma isi nai
ka raa ka 'ogaa sui naa lao kumu nai 'ana
flaoa ma ka bose baita mamana naa.”

Toaa 'oro nao dasi mauri (Matiu 7:13-14,21-23)

22 Tii si kada, sa Disas 'e lea ni toolan-
gaidoo laa 'ana maefera baita ki fai mae-
fera tu'uu ki sui gu 'ana ma ka lea ladoa naa
uria 'i Durusalem.
23 Ma tii waa ka ledia ka 'urii, “Wala arai
'ae. 'Uri nai ta bara waa gu 'ana ne God kai
faamauri kera?”
Sa Disas luua ka 'urii,
24 “Nau ku faarongo kamolu, molu ka
susuu ta'aa, uri molu ka ruu 'ana maa ne
susu ne lea uria fera 'i salo. Sulia toaa 'oro
kera sasi uria ruu lae, sui ma nia ka 'afitai
'asia naa fuada sulia na maa nai kai fono
suusida.
25 Kada waa baita 'ana beu 'ana fera
'i salo 'e tatae, ma ka fonokia naa mae,
kamolu kai uu 'i maa molu kai kikidi mai
buri mae molu kai bae 'urii, ‘Waa baita
kani 'ae, 'ifi kau uri kameli.’ Sui boroi

* **13:21** Flaoa 'oro ne bobola fainia 21 Kilogram.

'ana ma nia kai olisi kamolu kai bae 'urii,
‘Nau nao kusi saitomamolu, ka nao kusi
saitomana kula ne molu too mai ai.’
26 Sui kamolu kai bae 'urii fuana, ‘Kameli
bae meli fanga kwaimani lau gu mai fai 'oe,
ma meli ka kuu kwaimani lau guu mai fai
'oe. 'Oe 'o toolangaidoo lau gu mai 'i lao
toaa kameli ki bae!’
27 Sui boroi 'ana ma nia ka bae 'urii,
‘Kamolu toaa nee fua ilidoo garo lae,
'otolangai kamolu, molu lea tau 'amolu
kau faasi nau.’
28 “Ma 'i seeri kamolu kai liodila baita
ma molu kai angi molu kai 'aladidilifo 'ana
faatai lana rakesasua kamolu, kada molu
suana fatai sa 'Abraham, sa 'Aesak, sa Di-
akab, ma 'aini brofet baki sui guu da too
naa 'i lao 'initoaa nia God, ma sui ni kamolu
daka 'ui 'ani kamolu 'i sara!
29 Aia ma toae ki kera kai dao mai faasia
tae lana sato, suu lana sato, faasia gwauna
faanoe, ma faasia 'aena faanoe. Ma kera
daka koni 'ana fanga kwaimania nai 'i lao
'initoaa nia God.
30 Sulia toaa da 'isiburi ki dai liu 'i nao,
ma toaa da liu 'i nao ki dai 'isiburi.”

Sa Disas, nia liodila fua fera 'i Durusalem (Matiu 23:37-39)

31 'Ana kada nai, tai Faarisii da lea mai
siana sa Disas daka bae 'urii fuana, “'Oe
tafi 'amu fasi seki, sulia sa Herod na waa
gwaungai nee nia dooria kai saungi 'oe naa
ne!”
32 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Lea kau molu
ka faarongoa giri kwasi† nai. Molu saea
fuana nau ku bae 'urii fuana, ‘Suai fasi
nee, 'i tari'ina fainia 'i bobongi gu 'ana ne
nau kwai ilia 'akua raoa nau 'ana tari lana
anoedoo ta'aa ki ma gura lana toaa matai
ki. Ma 'i fulee 'ana oluna fa dani lau gu 'ana
ne nau kwai faasuia raoa nau ki ai.
33 Sui boroi 'ana, nau ku tasa kwailiu na
mone 'akua uria 'i Durusalem 'i tari'ina, fai
'i bobongi, ma 'afa dani loo ki burina ki
lau guu. Sulia na brofet doo 'afitai daka
saungia lau mai 'ana ta kula 'e'ete ne. 'I Du-
rusalem na mone 'ana ne kera kai saungi
nia ai.’ ”
34 Sa Disas ka bae lau 'urii, “'Oo toaa nee
'i Durusalem 'ae! Kamolu naa bae molu
'uifauna brofet baki God eresi kera mai
siamolu ki, ma molu ka saumaelida naa.
'Ana kada 'oro nau ku dooria 'asia naa sae
molu ka lea mai siaku uri ku ofi kamolu,
mala 'ana ta karai ne ofia kalena ki farana
kukubana, ma sui molu ka ote kamolu guu.
35 Ma sui 'i tari'ina, God kai lukasi
kamolu naa. Nau ku faarongo kamolu,
'afitai molu ka suaku lau lelea ka dao naa
kada kamolu kai bae na 'urii, “'E diana tasa
fuamu waa ne God fale 'oe mai 'oko dao
nee!’ ”✡

14

Sa Disas, nia guraa tii waa 'afa dani Sabati

1 'Ana tii fa dani Sabati, kada sa Disas 'e
lea kau ka fanga 'ana luma tii waa baita
'ana Faarisii ki, waa ki da bubu tu'uu suli
nia uria sua lana lea nia ka ilia tasi doo ni
bae too lana fainia.
2 Aia, tii waa roo 'abana ki fai roo 'aena
ki da ubu baita 'asia naa, 'e lea mai siana
sa Disas.
3 Ma sa Disas ka ledia Faarisii ki fai waa
ni toolangaidoo lae 'ana taki ki ka 'urii,
“Nia sae taki kia 'e faolomainia kolu kai
guraa gu 'akolu waa matai 'ana Sabati, ma
nao nia luia?”
4 Ma sui ka nao kera dasi luu nia guu. Sa
Disas ka dau tona waa matai nai ma nia ka
'akwaa lau gu 'ana, sui ka odua ka oli na
'ana.
5 Sui sa Disas ka ledia lau toa baita nai ka
'urii, “Aia, lea sae 'oe ta waa 'alakwa 'oe ma
nao ta buluka 'amu, nia 'asia lao kilu 'afa
dani Sabati, 'oe lae 'oko 'abaa gu 'amu ai?”
6 Ka nao ta waa ada si bobola fainia ka
olisi nia gu 'i seeri.
7 Aia, sa Disas ka suana toaa ne kera
kwaiodui kau uri kera 'ana fafangaa nai
kera dao naa, ma daka filia sui guu kula ni
gooru lae fuana waa 'initoe ki. Ma nia ka
falea tii si tarifulaa 'urii fuada,
8 “Kada ta waa nia kwaiodui kau uri 'oe
'oko lea mai 'ana fafangaa 'i luma nia, dao
nao 'osi gooru fasi 'amu 'ana kula ni gooru
lae fuana waa 'initoe ki. Sulia ade lea nia
ka kwaiodui kau ma ta waa ne 'initoa ka
talu 'oe fatai ka dao mai 'isi,
9 ma waa ne kwaiodui kau fuamuru ka
bae 'urii fuamu, “'Oe 'idu 'amu fasi seki, uri
sa wala nee ka gooru ai.’ Lea 'uri nai, 'oe

† **13:32** Sa Disas nia 'e faabolatainia sa Herod sulia giri kwasi 'uri nai suli sa Herod nia 'inito gwana fua mange ma ka nao si too guu 'ana rigitaa baita. ✡ **13:35** Sam 118:26

'oko 'ide 'asia naa nai, sulia kera 'idu 'oe
'oko gooru naa 'i saegano kula fuana oena
wane ki gu 'ana.
10 Aia, ma lea kera kwaiodui kau uri 'oe,
dao 'oko gooru gu 'amu 'i saegano, uria lea
kada waa ne kwaiodui kau nia dao suai
kafi bae 'urii fuamu, 'Wala waa nau, 'oe
'idu mai 'oko gooru diana 'i langi.' 'Uri nai
guu, ma nia ka sae'inito na 'ani 'oe 'i maana
konia nai sui guu 'ana fanga kwaimania
nai.
11 Sulia waa ne faa'inito nia 'i tala'ana,
God kai faatu'uu nia, ma waa ne faatu'uu
nia 'i tala'ana, God kai faa'inito nia."
12 Sa Disas ka bae lau 'urii fuana waa
ne saungainia fafangaa nai, "Kada 'oe 'o
saungainia ta fafangaa, nao 'osi kwaiodui
uria toaa kwaimani 'oe ki ma toolamu ki gu
'ana, ma nao sae waa suadoo neki molu too
kwaimani ki gu 'amolu. Ade lea kera daka
ade doo ma daka kwaiodui lau gu mai uri
'oe, ma daka duu langa lau gu 'ada fuamu
'ana doo baki 'oe ilida ki mai fuada.
13 Aia, lea 'oe 'o saungainia fafangaa, 'oko
kwaiodui 'amu uria toaa siofaa ki, toaa
'aeda ma 'abada ta'aa ki, ma toaa maarodo
ki.
14 Ma lea 'oe ade 'uri nai, nia ka diana
'asia naa fuamu, sulia toaa nai ki kera nao
si tala'ana naa duu langa lae 'ana ta doo
fuamu. Ni 'oe, kada God kai tataea toaa
'o'olo ki faasia maea, 'ana kada nai fatai nia
kafi duu langa fuamu."

Ununua 'ana tarifulaa sulia fafangaa lao fera 'i salo
(Matiu 22:1-10)

15 Ma 'ana kada nai, tii waa 'ana toa
ne kera too 'ana fafangaa, nia rongoa tee
ne sa Disas nia saea, nia ka bae 'urii, "'E
diana tasa fuana toaa ne kera kai fanga
'ana fafangaa 'i lao 'initoaa nia God."
16 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Tii waa 'e
saungainia fafangaa baita 'ana tii si kada,
ma ka kwaiodui uria toaa 'oro daka lea mai
'ana fafangaa nai.
17 Ma kada kera raodoo ka sui naa ma
doo ki tiifau ka kwaimaakwalii naa, nia
ka odua waa ni rao nia ka lea naa uria
talai lana mai toaa ne nia kwaiodui kau
uri kera daka lea mai. Uri nia ka bae 'urii
fuada, 'Kamolu lea na mai nai, sulia doo ki
kwaimaakwalii sui naa.'
18 Ma sui kera safali daka fofo naa, daka
saea kera 'abarua sui gu 'ada 'ana si doo
kwaifa'ogai kera ki ma nao dasi lea gu mai.
Ta waa 'e bae 'urii, 'Nau kufi usia guu tii
si gano, ma ku dooria lea kui iroa fasi.
Kwaimantai 'asia naa, kusi lea gu kau.'
19 Ma ruana waa ka bae 'urii, 'Nau kufi
usia gu 'aku taafuli buluka nau, ma ku doo-
ria lea kui ilitoda fasi 'ana raoe. Kwaiman-
tai 'asia naa, kusi lea gu kau.'
20 Oluna waa ka bae 'urii, 'Nau kufi arai
guu, ka 'afitai 'asia naa fuaku uri lea lae
kau. Kwaimantai 'asia naa, kusi lea gu
kau.'
21 Kada waa ni rao 'e oli mai dao ka
faarongoa waa baita nia 'ana doo nai ki,
waa baita nia ka rakesasu 'asia naa, ka
bae 'urii fuana waa ni rao nia, "Oe 'ali'ali
'oko lea lau sulia tala baita ki fai kasi taala
tu'uu ki, 'oko talaia mai toaa siofaa ki, toaa
'aemae ki ma toaa 'aba mae ki, toaa nonida
mae ki, ma toaa maarodo ki.'
22 Kada waa ni rao nai 'e oli mai ka dao
naa, nia ka bae 'urii fuana waa baita nia,
'Waa baita kani 'ae, doo bae 'oe saea ki
fuaku, nau ku ilida sui naa, sui boroi 'ana
ma kula ni gooru laa neki 'ana fafangaa 'oe
nee da gwau 'ua ki gu 'ada.'
23 Waa baita nai ka bae lau 'urii, "Oe lea
lau sulia taala baita baki fai taala tu'uu ki,
'oko radi 'aena lau mai tai toaa ne nii 'ua,
uri luma nau nee ka fungu guu.
24 Ku faarongo 'oe, nia 'afitai 'asia naa fua
ta waa 'ana waa baki nau ku kwaiodui kau
uri kera 'i nao ka fanga 'ana fafangaa nau
nee.' "

Na 'afitaia ne wane kai dao toi fafona raoa nee
(Matiu 10:37-38)

25 Tii si kada, konia baita nai da lea
kwaimani fai sa Disas ma nia abulo ka bae
'urii fuada,
26 "Lea waa dooria kai sule buriku ma sui
ka nao si liosau 'ani nau si talua gu maa nia,
ma gaa nia, ma 'afe nia, ma wela nia ki, ma
toolana ki, ma waiwane nia ki, ma ni nia 'i
tala'ana boroi, nia 'afitai 'asia naa fua nia
ka waa kwairooi nau.
27 Waa ne nao si ala guu faafia liu lae lao
'afitaia ki ma maeli lana sule lae 'i buriku,
nia 'afitai 'asia naa fua nia ka waa kwairooi
nau.
28 "Sulia ni kamolu sui guu, lea waa
'amolu dooria saungai lana ta luma ne

baita, nia ka gooru ngado ka manata fasi
sulia fita si malefo ne kai bobola fainia
faasui lana luma nai ai.
29 Lea nia nao si ili 'uri nai ma 'i bu-
rina gwana nia saungainia boongado lana
luma nai ma malefo ka sui lau gwana, ma
toae ki daka suana nao nia si bobola naa fai
faasui lana, kera daka 'oitona ma daka bae
buri 'urii suli nia,
30 'Soi 'akolu sa wala nee 'e safalia gu
faauu lana luma nee lea sui ka nao si
bobola naa fai faasui lana!'
31 "Ma waa 'inito ki boroi, lea ta waa
'inito kai tae kau fai tii taafuli tooni waa ni
omee nia ki uri firu lae fai ta waa 'inito 'ana
ta fera, nia kai gooru ngado ka manata fasi.
Sulia ade lea omee nia nai 'ana tii taafuli
tooni wane ka nao si bobola fai firu lae fai
omee nia waa 'inito 'e too 'ana roo taafuli
tooni wane ki.
32 Ma lea nia ka nao si bobola guu, nia
ka odua ta waa 'ana ka lae uri ka gani uria
aroaroe 'i matangadaru, 'ana kada kera nii
tau 'ua mai.
33 Talafamolu lau gu nai, molu manata
diana fasi 'amolu sulia 'afitaia neki sui guu
kamolu kai liu 'i laona kada kamolu sule
buriku, sulia waa ne nao si lukasia doo nia
ki tiifau 'i burina uri sule lae buriku, nia
'afitai 'asia naa fua nia ka waa kwairooi
nau."

Solo ne nao si mamasia (Matiu 5:13; Maak 9:50)

34 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na solo na
doo diane. Ma sui boroi 'ana, lea mamasia
lana 'e nao'ana na faasia, 'afitai naa 'oko
ilia ka mamasia lau.
35 'E nao si diana naa fuana ili lana 'ana
tasi doo lau. 'E nao si diana naa fua lao
saegano ma fua bai lana fai ta doo lau. 'E
bobola gu 'ana fai daka 'ui nada ai. 'Oe waa
ne 'o too 'ana alingamu uri rongo lana doo
ki, 'o rongo doo nai ki 'oko rongo diana ai."

15

Na sifsif 'e nao'ana (Matiu 18:12-14)

1 'Ana tii si kada, waa ni koni lana malefo
'ana takisi ki ma tai toaa abulo ta'aa lau,
kera koni mai sia sa Disas uri fafurongo
lana.
2 'I seeri, na Faarisii ki fai waa ni toolan-
gaidoo 'ana taki ki, daka safali 'uga naa
daka 'urii, "Sa wala nee gonia mai 'aini
toaa abulo ta'aa nee ka fanga kwaimani na
'ana fai kera, 'o 'e nao si 'o'olo fua ili lana!"
3 'Uri nai, sa Disas ka unu sulia tii si
tarifulaa fuada ka 'urii,
4 "Lea ta waa too 'ana tii talanga sifsif, ma
ta tii doo ka nao'ana, nia kai faasia sikwa
taafuli ma sikwa doo neki da too ki, daka
too ni fanga laa 'ada 'i seeri, ma nia ka lea
ka nani naa burina tii doo ne nao'ana nai
lelea ka dao tona guu.
5 Ma si kada nia dao tona, nia ka ele 'asia
naa ka tamaa,
6 ka oli na mai fainia. Lea mai 'e dao, ka
'ailia mai toaa da too kwai karangi 'ani nia
ki ma ruana nia ki, daka koni na mai nia ka
bae 'urii fuada, 'Nau ku ele 'asia naa, sulia
ku dao tona naa sifsif nau bae nao'ana.
Nia ne kamolu ka ele kwaimani 'amolu fai
nau!' "
7 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku
faarongo kamolu, na ele laa ne fuli lao fera
'i salo faafia ta tii waa abulo ta'aa boroi lea
nia luka 'ana abulo ta'aa laa nia ki ma ka
abulo talea God, nia 'e baita tasa ka talua
lau ele lae sulia sikwa akwala ma sikwa
waa neki da 'o'olo ki."
8 Sa Disas ka bae lau 'ana ta tarifulaa ka
'urii, "Lea ta wela keni nia too 'ana tii taa-
fuli seleni ma ta tii fa doo ka nao'ana. Nia
kai faasarua kwesu ma kai salofia luma
nia, uri nanisi tiifau lae ai uri fa seleni nai
lelea nia ka suai guu.
9 Ma si kada nia suai naa, nia ka 'ailia
toaa kwaimani nia ki, ma toaa kera too
kwaimani ki ka bae 'urii fuada, 'Nau ku ele
'asia naa sulia ku suai naa fa seleni nau bae
'e nao'ana. Nia ne kamolu ka ele kwaimani
'amolu fai nau!' "
10 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Nau ku
faarongo kamolu, talafana lau guu si doo
God fai 'ensel nia ki lao fera 'i salo da ilia
nai. Kera da ele 'asia naa faafia lea ta tii
waa abulo ta'aa boroi 'e luka 'ana garoa nia
ki ma ka abulo talea God."

Na wela wane 'e garo leaa

11 Sa Disas ka bae lau guu 'ana ta tarifu-
laa ka 'urii, "Tii waa nai fai roo 'alakwa nia
ki kera too 'ada.
12 Totoo, waa nai 'i buri ka bae 'urii fuana
maa keeru, 'Maa 'ae, 'o faa na mai kula 'i
sataku 'ana suadooa kolu fuaku.' 'Uri nai,
waa nai ka tolingia naa suadooa kera ka
faa naa kula 'e naisata ki 'ana roo 'alakwa
nia ki fuadaru.

13 Aia, 'i burina ta bara fa dani sui, waa
bae 'i buri ka koni tiifau 'ana bali suadooa
'i satana, ka ngalia ka lea na 'ana bali fera
tau. Nia lea kau dao seeri ka taulangai
tiifau 'ana malefo nia ki 'ana tooa ni oe-
wanea lae.
14 Ma kada nia 'e taulangainia malefo nia
lelea ka sui atafu naa, na uni fioloa talingai
'asia naa ka liu lao bali nai ma nia ka nao si
too naa 'ana tasi doo lau.
15 Nia ka lea uri ledi raoa lae siana tii waa
'ana fera nai, ma waa nai ka faa tii si raoa
bilia fuana uri sua lae sulia boso nia ki.
16 Ma nia ka dooria naa 'ani lana duaa
boso ki, sulia nao ta waa si faa naa tasi
fanga fuana.
17 Sui totoo tii si kada manata lana 'i
tala'ana ka oli ka manata 'urii, ‘Na toaa ni
rao nia maa nau da 'oro, ma sui boroi 'ana
kera fanga diana daka abusu ka sui guu.
Ma nau ne ku fiolo kui mae naa nee!
18 Kaa diana ku oli 'aku siana maa nau.
Ku lea kau dao siana ku bae 'urii naku
fuana: 'O maa 'ae, nau ku ade garo 'asia
naa 'i maana God, ma 'i maamu lau guu.
19 Nau nao kusi tala'ana naa 'oko saea lau
nau 'alakwa 'oe. 'O suaku na 'amu mala
waa ni rao 'oe gu 'ana.’
20 Nia ka sulatatae 'i seeri, ka oli na mai
siana maa nia.
“Kada nia dao tau 'ua mai fasi 'i fera, maa
nia 'e lio kau ka suana naa, ka manatainia
'asia naa 'alakwa nia. Ma nia ka lae 'ali'ali
kau dao ka 'obia 'alakwa nia, ka nonoia
naa.
21 Ma sui 'alakwa nia ka bae 'urii fuana,
“O maa 'ae, nau ku ade garo 'asia naa 'i
maana God ma 'i maamu lau guu. Nau nao
kusi tala'ana naa 'oko saea lau nau 'alakwa
'oe.’
22 Sui boroi 'ana maa nia ka 'ai naa uria
na toaa ni rao nia ki ka 'urii, ‘Molu 'ali'ali
kau lae molu ngalia mai na maku tikwa liu
lana talingaia bae molu ka faa ruufi nia ai.
Molu ka alua fa kokome ki 'abana fai butu
ki 'aena.
23 Lea sui, lae molu ka saungia buluka
kafi baita diana bae uri kolu ka fanga
kwaimani kolu ka ele 'akolua.
24 Sulia 'alakwa nau nee, nia mala bae
sae nia mae naa ma sui ka mauri lau ne.
Ka nao'ana naa ma sui kolu ka suana lau.’
'Uri nai guu, kera ka safalia naa ele lae ma
fanga kwaimania nai.
25 “'Ana kada nai, waa ulunao nia bae 'e
nii 'ua mai lao ole ka nao oli mai si dao 'ua.
Ma kada nia oli mai ka dao karangia guu
lume, nia ka rongoa naa angi lana 'au 'ana
wae lae nonina fafangaa nai.
26 Nia ka 'ailia kau tii waa 'ana toaa ni rao
nai ki, ka ledia uri tee ne kera waelia 'au ai.
27 Waa nai luua ka bae 'urii, ‘Na saasimu
bae loko oli mai ka dao naa 'i fera, ma maa
'oe ka saungia naa buluka kafi baita diana
bae, sulia nia suana saasimu 'e mauri gu
'ana oli mai ka dao lau.’
28 Ma sui, ulunao nai rakena ka sasu 'asia
naa, ka ote nia naa 'ana ruu lae mai luma.
Maa nia ka ruu mai 'i maa, ka radi kalia naa
uri ruu lae mai luma.
29 Nia ka luua maa nia ka bae 'urii, “'Oe
suai fasi 'amu nee, nau ku rao mai fuamu
mala ta gwa waa ni rao 'oe gu 'ana sulia
fa ngali 'oro neki ma ku roo mai sulia bae
lamu. Ma sui ka nao 'osi faa guu ta kaa
nanigot boroi 'ana fuaku, uri nau fai toaa
kwaimani nau ki meli ka fanga kwaimani
ma meli ka ele 'ameli ai!
30 Ma sui, na 'alakwa 'oe nee doo ne
taulangainia sui naa suadooa 'oe fuana
wela keni olodola ki, kada nia oli mai ka
dao 'i fera, 'oe 'oko saungia fatai buluka
kafi baita diana bae fuana!’
31 Maa nia ka luua ka 'urii, “'Alakwa nau
'ae, 'oe naa ne too ngado siaku 'i fera, ma
doo nau neki tiifau doo 'oe ki gu 'ana ne.
32 Aia, ma saasimu si doo 'e bobola naa
fai ili lana fuana loko meli ilia 'ana ele lae
sulia dao lana mai. Sulia nia mala bae sae
nia 'e mae naa ma sui ka mauri lau. Ma nia
ka nao'ana naa, sui ma kolu ka suana lau.’ ”

16

Na waa rao kaubare doo

1 Sa Disas 'e unu sulia tii si tarifulaa
fuana waa kwairooi nia ki ka bae 'urii,
“Totoo tii waa suadoo nai ka too 'ana waa
ni suasuli lana suadooa nia. Ma sui tai waa
ki daka faarongo nia saea sa wala nai 'e rao
ta'aa ka kaubarea gu 'ana suadooa nia ki
waa suadoo nai.
2 Aia, 'uri nai waa suadoo nai ka 'ailia
mai waa ni rao nia nai ka ledi 'urii 'ani
nia, ‘Nee wala, ma nau ku rongoa waa ki
da unutai 'oe siaku sulia tee guu? Lae kau
ngali mai buka 'oe sulia fita si malefo 'aku
bae 'oe suasulia, sulia 'oe nao 'osi baita 'ana
suadooa nau.’
3 “Na waa ni rao ta'aa nai ka manata 'urii,
‘Na waa baita nau kai faasui nau naa fasi

rao lae nai. Nia 'uri nai ma nau tari'ina
ku ade 'utaa ro, uri ku dao toi lau tasi raoa
falu? Nau kusi tetede naa fua 'eli kakaloa
lae, ma nau ku noni susuala lau guu 'ana
gani lana doo ki sui gu 'ana siana waa ki.
4 'Oo iuka, nau ku manata toi naa si doo
kui ilia fua waa ki kada lea waa baita nau
faasui nau fasi raoe, uri lea doo waa ki
daka 'aili nau 'i luma kera ki.'
5 "'I seeri, nia ka 'ailia na mai toaa da
ngali langa 'ana malefo waa baita ki siana,
ka ledi 'urii 'ana etana waa, 'Fita doo bae
'oe ngali langa ai 'ana malefo nia waa baita
siaku bae?'
6 Nia luua ka 'urii, 'Tii talanga bii* wai-
wai bae.' Na waa ni rao kaubare doo nai
ka bae 'urii fuana, 'Na 'aba beba sulia ngali
langaa 'oe ne, ngalia kau 'oko gooru ngado
'ali'ali 'oko kedaa na 'amua lima taafuli bii
doo guu.'
7 Sui nia ka ledia lau guu ruana waa
ka 'urii, 'Ma 'oe mone, lae 'ali'ali doo ne
'oe ngali langa ai?' Nia luua ka 'urii, 'Tii
talanga wai flaoa bae.' Nia ka bae lau gu
'urii fuana, 'Na 'aba beba sulia ngali langaa
'oe ne, ngalia kau 'oko gooru ngado 'ali'ali
'oko kedaa na 'amua kwalu taafuli wai doo
guu.'
8 'Uri nai guu, na waa baita nai ka tangoa
na 'ana waa ni rao kaubare doo nai uria
saitomadooa ne nia too ai nai. Sulia toaa
'ana molaagali ki da saitoma doo ka talua
lau gu 'ana toaa 'ana kwesu folae.

9 "Nau ku faarongo kamolu, molu faa
kau suadooa kamolu ki fuana 'adomi lana
toaa maadao ki. Uria lea kada malefo
kamolu nia sui naa, God ka talai kamolu
uri lao fera 'i salo.
10 "Waa ne mamana 'ana sua lae sulia
kaa suadooa tu'uu, suadooa baite boroi nia
kai mamana lau guu 'ana sua lae sulia. Ma
waa ne nao si mamana 'ana sua lae sulia
kaa suadooa tu'uu, suadooa baite boroi nia
nao si mamana lau guu 'ana sua lae sulia.
11 Talafana lau guu si doo nai, lea nao
kamolu si sua diana sulia suadooa 'ana mo-
laagali, suadooa mamana nee boroi 'afitai
kamolu ka sua diana lau guu sulia.
12 Ma lea nao kamolu si rao diana 'ana
si doo nia waa 'e'ete, si doo fuamolu 'i
tala'amolu boroi God nao si faa lau gu
fuamolu.
13 "Tii waa ni rao guu nia 'afitai ka rao
fuana roo waa baita 'e'ete ki sui 'ana tii si
kada. Lea nia ade 'uri nai, nia kai liosau
'ana ta waa baita, ma ta ruana waa baita
nia ka malimae na 'ani nia. Ta waa baita
nia ka rao diana fuana, ma ta ruana waa
baita nia ka faiburi na 'ani nia. Talafana
lau gu ni kamolu nai, nia 'afitai uri kamolu
ka rao fuana God, ma molu ka rao lau guu
fuana malefo 'ana tii si kada."
14 Aia, kada Faarisii ki da rongoa si doo
nai, kera daka 'oniongaa 'ada sa Disas, su-
lia kera da suana malefo ka diana 'asia naa
lao maada.
15 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Kamolu
nee molu ilia gu 'amolu doo diana neki uri
toae ka suamolu ma daka tango kamolu
fainia. Sui ma God 'e saitomana gu 'ana
liomolu. Sulia doo ne wane faa'initoaa
'ana, God nia mamagutainia."

Kwaifamantaia sulia taki sa Mosis (Matiu 11:12-13; 5:31-32; Maak 10:11-12)

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Na taki sa
Mosis fai kekeda laa brofet ki, da kwaitalai
'ana toae lelea mai ka labu gu 'ana dao lana
sa Dion waa ni faasiuabu. Safali 'i seeri
ka lea na mai, si faarongoa diana sulia
'initoaa God naa ne da bae sulia, ma toaa
'oro ki daka ele talingai sui gu 'ada sulia uri
ruu lae mai 'i lao 'initoaa nai.
17 Aia, na salo loo fai saegano nee boroi
da taa walude gu 'ada uri sui lae, ma taki sa
Mosis, 'afitai tasa naa tasi orongadoo tu'uu
boroi 'i laona totoo ka sui.
18 "Waa ne lukasia 'afe nia ma ka adea
lau ta ai 'e'ete, nia kaubarea araie ma 'afee.
Ma waa ne adea 'initai ne arai nia lukasia,
nia 'e kaubarea araie ma 'afee."

Waa suadoo ma sa Lasaros

19 Sa Disas ka unu lau sulia tii si ununua
ka 'urii, "Totoo tii waa suadoo tasa nai 'e ofi
sui gu 'ana maku waa 'initoe ki ne sua lada
diana 'asia naa, ma ka 'ania sui guu fanga
diana ki sulia kudu, nia ka too 'ana.
20 Ta ruana waa, satana sa Lasaros,
na waa siofaa ka ulafu 'asia naa ma ka
kakamoa ta'aa 'isi. Nia kai tio ki gwana
'aena maesakae noni luma nia waa suadoo
nai.
21 Ma sa Lasaros ka dooria gu 'ana 'ani
lana orongana fange ne kai 'asia ki faasia

* **16:6** Tii bii waiwai ilingia 40 lita.

tefolo ni fanga nia waa suadoo nai, ma na
giri ki na 'ana dai dau 'ana meeli lana saru
nia ki.
22 Aia, too 'uri nai lelea sa Lasaros ka mae
naa, na 'ensel ki lea mai daka ngalia na kau
sia sa 'Abraham lao fera 'i salo. Ma 'i seeri,
waa suadoo nai ka mae lau guu, kera daka
saufinia naa.
23 Ma nia, ka lea ka too na 'ana kula kera
toaa mae ki 'i lao fii lae ma liodilaa baita.
'E too 'i seeri 'e lio 'alaa kau, ka suana naa
sa 'Abraham 'e nii tau 'asia na mai, ma ka
suana sa Lasaros 'e too kwaimani na 'ana
fainia.
24 Ma nia 'ai kau fua sa 'Abraham ka 'urii,
''Oi kokoo nau 'Abraham 'ae, 'o manatai
nau 'amu mai. Odua sa Lasaros lae fasi mai
ka kutungainia boroi 'ana maa fa kakau
lao si kafo, ka alu ka 'udufia meaku uri ka
taa gwagwaria mone 'ana. Nau ku nonifii
ta'aa 'asia naa lao era nee!'
25 Sui ma sa 'Abraham ka bae 'urii fuana,
''Alakwa nau 'ae, 'o manata toi fasi 'amu
tooa 'oe 'ana kada bae sui naa, 'oe too 'ana
doo diana 'oro ki 'asia naa bae. Ma sa
Lasaros, 'ana kada bae sui naa, nia too
ta'aa gu 'ana. Sui ma 'i tari'ina, nia too na
'ana elea 'i seki nai, ma ni 'oe 'oko too na
'amu 'ana liodilaa ma nonifiia.
26 Ka fafonaa lau doo nai ki, God 'e alua
sui naa tii kilu liu baita ka tasa ladoa 'i
matangakolu ka suusi kolu naa, ka 'afitai
'asia naa uri falifolo lae kau 'i sena siamu,
ma nao falifolo lae mai 'i seki siamiri.'
27 "Ma waa suadoo nai ka luua kau ka
'urii, 'Kokoo 'ae, nau ku amasi 'oe naa.
Odua sa Lasaros lea kau luma kera maa
nau,
28 uri dao ka kwaifamanatai 'ana lima
waa toolaku ki 'i fera, uri nao dasi lea lau
mai 'i seki lao nonifiia nee.'
29 Ma sui sa 'Abraham nia luua ka bae
'urii, 'Kera too gu 'ada 'ana kekeda laa baki
sui guu sa Mosis fai brofet ki siada 'i fera.
Alu kera ade 'ada sulia doo baki da saea ki.'
30 Ma nia ka bae 'urii, 'Kokoo 'Abraham
'ae, 'e nao. Ni kera, lea sae ta waa ne mauri
'ua gu kau fasi maea 'e dao siada taari, ka
adea kera daka luka 'ana abulo ta'aa laa
kera ki.'
31 Sa 'Abraham ka bae lau 'urii fuana,
'Lea kera nao dasi ade gu sulia kekeda laa
sa Mosis fai brofet ki, ta waa ka tatae boroi
kau faasia maea ka faarongo kera boroi,
kera 'afitai guu daka faamamane nia.' "

17

Garoa ki
(Matiu 18:6-7,21-22; Maak 9:42)

1 Sa Disas ka bae 'urii fuana waa
kwairooi nia ki, "Doo neki da kai talaia
wane uri abulo ta'aa lae, kera lea na mai
uri wane 'afitai ka nao lau. Sui boroi 'ana
ta, tara nia kai ta'aa kai tasa fua tii ne nia
talaia wane uri abulo ta'aa lae!
2 Nia diana lea sa daka kani kulua ta
maefau baita tasa 'i luana ma lea daka
kulufauna lao asi kwasi, fasi ade lea nia
ka talaia ta wane 'ana wane malania nau
neki uri lukasi lana manata mamana laa
nia 'ani nau.
3 Molu ka fiia!
"Lea na toolamu nia garo, 'oko ngatafia.
Lea nia luka 'ana garo laa nia nai, 'oko
manata luke nia.
4 Aia, ma lea nia ka ilia tasi doo ka garo
fuamu 'ana fiu si kada ki lao fa sato ma
ka lea sui gu mai siamu 'ana si kada nai
ki ma ka bae 'urii, 'Nau ku bulasi manataa
naa faasia garo laa nau ku ilia fuamu,' 'oko
manata luke nia lau guu 'ana fiu si kada nai
ki."
5 'I seeri na 'aboosol ki daka bae 'urii
fuana Aofia, "Kameli dooria 'oko ilia man-
ata mamana laa kameli ka baita ka 'idu
lau!"
6 Sa Disas ka bae 'urii, "Lea sae manata
mamana laa 'oe nia tu'uu boroi 'ana mala
'ana ta miga mastad tu'uu 'isi, lea sae 'oe
bae 'urii fua ta 'ai baita boroi 'ana 'uri loko,
''O kwaikutu 'amu fai lalimu ki sui guu fasi
seki, 'oko lea kau fubaa lao asi.' Tara nia
kai ade gwana sulia bae lamu nai.
7 "Kamolu, lea sae ta wane 'amolu too
'ana ta wane ni rao ma nia lea ka anobataa
mai ola 'oe, ma nao ka lio mai sulia sifsif 'oe
ki, sui ka oli mai ka dao 'i fera. Si kada nai
nia rao ka lede nia 'asia naa sui oli mai ka
dao 'i luma nai, tee ne 'oe kai saea fasi 'i nao
fuana uri ili lana? Na fanga lae ne lea doo
'oe 'ali'ali 'oko 'aili nia fasi 'amu 'i nao uri
nia ka ilia?
8 Nao! 'Oe bae lau 'amu 'urii fuana, 'Lea
kau 'o naare fanga fasi fuaku sui lea 'oko
ofi falu sui 'oko ngali mai fanga nau ki uri
ku fanga aku. Burina 'oe ilia doo nai ki sui
fatai, 'oe 'ofi fanga ma 'ofi kuu 'amu.'
9 Tee ne adea na waa baita nai ka nao si
tangoa gu wane ni rao nia? Suli na wane ni
rao nai nia ilia gwana si raoa ne da odu nia

'ua gu uria ma ka nao si ilia gu tasi doo ne
'idu lau kau 'i fafona.
10 Talafamolu lau gu nai. Si kada molu
ilia 'aini raoa nee sui guu God nia odu
kamolu uria lelea ka sui naa, molu ka bae
gwamolu 'urii, ‘Kameli nao guu tai wane
'initoa suli kameli toaa uri ili lana gwana
si raoa neki God nia odu kameli ki uria.’ ”

Sa Disas, nia guraa tii akwala furo saungi kera

11 Si kada sa Disas nia lea uria 'i Du-
rusalem, nia lea ka liu matangana bali
lolofaa 'i Samaria fai lolofaa 'i Galilii.
12 Si kada nia dao 'ana tii maefera nai, tii
akwala waa furo saungi kera ki daka lea
mai siana dao daka uu tau gwada mai,
13 daka 'a'ai mai daka 'urii, “Disas waa
baita 'ae, 'o manatai kameli mai!”
14 Si kada sa Disas nia suada kau, nia ka
bae 'urii fuada, “Lea kau molu ka faatainia
nonimolu siana waa ni foa God ki, uri daka
faamamanea ne nonimolu ki maafo ma ka
falu naa.” Ma si kada kera lea na kau 'uri
nai, na furo nai ka sigi naa faasi kera tiifau.
15 Sui ta tii wane 'ani kera nia suana
nonina nai dodoloa diana naa, nia ka oli
mai ka akwa baita 'ana tango lana God.
16 Ma nia ka 'asi nia ka tio fafo maana
lao saegano 'i maa 'aena sa Disas ka tango
nia. Nia wane 'i Samaria lau gwana, nao
lau wane Diu.
17 Sui sa Disas ka bae 'urii, “Kamolu tii
akwala fono bae nau ku gura kamolu. Ma
ta sikwa waa lau da nii fai?
18 Nau nao kwasi suana ta wane 'ani kera
si oli na mai uri tango lana God. Taifilia
wane Samaria nee lau gwana ne nia oli
mai ka tangoa God nee!”
19 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Tatae, oli
'oko lea 'amua. God nia gura 'oe naa suli 'oe
manata mamana.”

Dao lana mai Wane Fifilia God (Matiu 24:23-28,37-41)

20 Si kada Faarisii ki da ledia sa Disas uria
si kada tee God kai 'inito fua toaa nia ki ai,
nia luu kera ka 'urii,
“Si kada God nia kai 'inito fua toaa nia
ki, nao gu tai fafaataia uri ka faatai gu uri
molu ka lio filoa ai.
21 Ma ta waa boroi nao si bae gu 'urii,
‘Liotoi 'amolu 'initoaa bae God gu ne!’ Ma
nao ka 'urii, ‘Nia gu loko!’ Sulia 'initoaa
God 'e nii gu 'ana 'i matangamolu.”
22 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana waa
kwairooi nia ki, “Si kada nau kui oli mai,
kamolu molu kai dooria sua lana fa dani
nau, 'Alakwa nia Wane, ma sui boroi nia
kai 'afitai fuamolu uri suai lae.
23 Ma toae ki kera kai bae 'urii fuamolu,
‘Liotoi fasi, Kraes bae gu loko 'e nii lobaa!’
Ma nao daka 'urii, ‘Liotoi fasi, nia ne nii gu
'ana nee!’ Kera daka ade boroi 'ada 'uri nai,
kamolu nao molu si roo suli kera uria nani
kwailiu lae.
24 Sulia dao laku mai, 'Alakwa nia Wane,
'afitai ka agwa kaaroa lau ma kai mala
'ana kwakwange binamaaru ma folaa lana
ka 'etea lofona mamangaa loo, ma toae ki
daka suai sui gu 'ada.
25 Ma sui ta, 'i nao sui fatai doo nai kafi
fuli, nau kwai nonifii fasi, ma toaa nee 'i
tari'ina kera dai susubutai nau fasi 'ada.
26 Si kada nau kui oli mai ai, nia kai 'uria
lau guu si kada bae sa Noa.
27 Si kada bae sa Noa, na toae ki sui gu
'ana kera roo 'ada 'ana fanga lae ma kuu
lae, 'afee ma araie lelea ka dao guu 'afa
dani sa Noa 'e raa lao faka bae, ma kafo bae
ka fungu ka olo faafi kera daka funu tiifau.
28 Nia kai 'uria lau guu si kada bae sa Lot.
Si kada bae sa Lot, na toae ki sui gu 'ana
kera roo lau guu 'ana fanga lae ma kuu lae,
daka folia doo ki ma daka foli 'ana doo kera
ki, daka fasi doo, daka saungai ma daka
tole luma.
29 Ma sui, fa dani sa Lot 'e faasia fera 'i
Sodom, na era bae fai erafau 'a'ako bae ka
'asia faasia 'i langi ka sarufi kera daka funu
tiifau.
30 Talafana lau guu si doo kai fuli 'afa
dani nau kui oli mai kui dao faatai ai nai.
31 “Ma 'afa dani nai si doo nai ki fuli, waa
ne too mai 'i maa, nao si oli lau mai luma
uri ngali lana 'okodoo nia. Ma waa ne nii
mai maa ole, nao si oli lau mai fera uri
'okodoo nia.
32 Manata toi fasi doo bae fuli 'ana 'afe
bae sa Lot.*
33 Waa ne sasi ngangata uri dau ngasi lae
'ana mauria nia lao molaagali, nia kai mae.
Aia, ma waa ne lukatainia kau mauria nia
lao molaagali, nia kai mauri.

* **17:32** Nia dora 'ana liofaiburie uria 'i Sodom ma God ka kwaea nia ka mae naa. Dionisis 19:26

34 Nau ku faarongo kamolu, 'afa rodo nai
nau kui dao ai, lea ta roo waa keeru tio 'ana
tii ifitai, ta waa nau kui ngalia, ta ruana
waa ka ore naa.
35-36 Ma lea ta roo wela keni keeru ka
raodoo kwaimani, ta ai nau kui ngalia, ta
ai ka ore naa."
37 Ma 'i seeri, waa kwairooi sa Disas ki
daka ledia daka 'urii, "Wala Aofia 'ae, doo
nai ki lea doo daka fuli gu 'i fai nai?"

Sa Disas luu kera ka 'urii, "Dao laku mai
nia 'afitai ka agwa fasi toae ki sui. Nia kai
mala gu doo mae ne lea tio 'afitai ka agwa.
Sulia, lea na 'asungaa ki da koni 'ana kule
tama doo mae ne nii seeri."

18

Ununua sulia tii gwa 'oruai ma waa ni kwae lana kwautoe

1 Sa Disas nia unu sulia tii tarifulaa fuana
waa kwairooi nia ki, uri ka faatainia siada
kera ka foa firi ma nao dasi lukasia.
2 Nia ka bae 'urii, "Totoo tii si kada
waa nai fua kwae lana kwautoa ki ka too
'ana lao maefera baita nai. Nia ka nao si
faabaitaa gu God, ma ka nao si sae'inito
guu 'ana ta waa 'ana molaagali.
3 Ma tii gwa ai 'oru 'i lao maefera baita
nai, ka 'aekwale nia mai sulia kudu uri
radi'ae lana lae ma ka bae 'urii fuana, 'Nau
ku dooria 'oko 'olosia doo nau ki ne mali-
mae nau 'e kaubarea.'
4 Tasi kada tau ne gwa 'oru nai too kai ili
'uri nai sulia, ma sui boroi waa nai ka nao
si ala gu faafia ili lana si doo nai. Sui boroi
'ana lelea kau waa nai ka manata lau 'urii
'i tala'ana, 'Nau, sui boroi 'ana nao kusi
faabaitaa God fai kusi sae'inito 'ana waa
'ana molaagali,
5 nau kui 'olosia fasi kwautoa nee fua
gwa ai 'oru nee wala, sulia nia 'aekwale
nau 'asia na mai sulia kudu ne!' "
6 Aia, sa Disas na Aofia ka bae 'urii, "Molu
rongo fasi 'amolu si doo nai waa ni kwae
lana kwautoa nai saea nai, boroi 'ana nia
waa ade lana ta'aa gu 'ana.
7 Waa nai ka noni'ela boroi lelea oli ka
kwaea guu kwautoa nai fuana gwa ai 'oru
nai, sulia nia nao si luka 'ana radi lae kalia.
Aia ma God, nia kai ilia guu si doo ne toaa
fifilia nia ki da angisia siana 'afa sato ma fa
rodo, 'afitai ka nao. God 'afitai ka dora lau
mai uria ili lana si doo ne 'o'olo fuada!
8 Nau ku faarongo kamolu, God kai
'ali'ali 'ua guu uri ili lana si doo ne 'o'olo
fuada. Ma sui ta, kada nau 'Alakwa nia
Wane, kwai oli mai kwai dao lau lao mo-
laagali, alamia nau kwai suana toaa 'oro ki
kera kai faamamane nau, ma nao ka nao
guu?"

Roo waa da lea ki daka foa lao Beukaua loo

9 Sa Disas ka unu lau sulia si tarifulaa
'urii fuana toaa da fiitoda ki tala'ada ma
daka sae 'o'olo lada 'i tala'ada ma daka
mamagutainia toae ki. Nia ka 'urii,
10 "Totoo, tii roo waa nai ki daru ka lea
'adarua uri foa lae 'i lao Beukaua loo. Ta
waa na Faarisii, ma ta ruana waa nia waa
fua koni lana malefo 'ana takisi.
11 Aia, na Faarisii nai nia lea kau dao uu
ka foa 'ana taifilia ka bae 'urii, 'God 'ae, nau
ku tango 'oe nau waa nao kusi mala 'ana tai
waa ne, ne da beli daka ooe ma daka ilia
doo ta'aa 'oro ki, ma daka kaubarea 'afee
ma araie. Nau nao kusi mala 'ana waa ta'aa
loko ni koni lana malefo 'ana takisi.
12 Nau waa ku abufanga 'ana roo fa dani
lao fa wiiki ki sui gu ne, ma ku falea tanga-
fulu nau fuamu ta kada si nao guu.'
13 "Aia, ma waa ni koni lana malefo 'ana
takisi nai, nia dao ka uu tau gu 'ana kau ka
nao si lio 'alaa gu uri salo ka noni susuala
ka gwautoli gu 'ana. Ma nia ka faatainia na
oli kukuru laa nia, 'e fida 'i maa ruruuna ka
bae 'urii, 'God 'ae, manatai nau mai waa ku
abulo ta'aa 'urii!' "
14 Sui, sa Disas ka bae na 'urii, "Nau ku
faarongo kamolu, waa abulo ta'aa nai 'ana
ne God 'olosi nia ma koso ka lea na mai
'ana 'i luma kera, ma Faarisii nai ka nao
guu. Sulia waa ne tafo nia tala'ana 'i langi
God kai kosolangainia saegano, ma waa ne
kosolangainia tala'ana 'i saegano, God kai
tafo nia 'i langi."

Sa Disas, nia falea dianaa fua kaala wela ki

(Matiu 19:13-15; Maak 10:13-16)

15 Tai toaa ki da ngalia mai kaala wela
tu'uu ki siana sa Disas, uri ka samo toda ma
ka falea dianaa fuada. Sui ma kada waa
kwairooi nia ki kera suada, daka ngatafi
kera.
16 Ma sui boroi 'ana sa Disas 'e 'ailia
mai kaala wela nai ki siana, ka bae 'urii
fuana waa kwairooi nia ki, "Alu kaala wela

tu'uu neki kera da lea 'ada mai siaku, nao
kamolu si suusi kera lau. Sulia 'initoaa God
doo nia 'ana waa ne manata mamana 'ani
nau ilingia wela tu'uu ki.
17 Nau ku faarongo kamolu, waa ne nao
si faamamane nau mala wela tu'uu, nia
'afitai 'asia naa God ka 'inito 'ana mauria
nia."

Kwaifamantaia sulia waa toolangaidoo
(Matiu 19:16-30; Maak 10:17-31)

18 Tii waa gwaungai 'ana Diu ki, nia ledia
sa Disas ka bae 'urii, "Waa diana ni toolan-
gaidoo 'ae, si tee diana gu ne nau kui ilia
uria ku too 'aku 'ana mauria firi?"
19 Sa Disas luua ka 'urii, "Tee ne adea 'oko
saea nau waa diana? Taifilia God naa ne
diana, nao lau ta waa.
20 'Oe 'o saitomana gu 'amu si baea fifii
nia God bae nia 'urii, 'Nao 'osi sauwane, ka
nao 'osi kaubarea araie ma 'afee, ka nao
'osi beli, ka nao 'osi suke faafi ta waa, ma
'oko sae'inito 'ana maa 'oe fai gaa 'oe.' "
21 Waa nai luua ka bae 'urii, "Nau, 'ita
'ua mai 'ana kada ku tu'uu, nau ku ade
mai sulia taki nai ki tiifau* lelea ka dao 'i
tari'ina."
22 Ma kada sa Disas rongoa nia ka bae
'urii fuana, "'Uri nai, tii si doo ne nao 'osi
ilia 'ua. 'O lea kau 'oko foli 'ana 'okodoo 'oe
ki tiifau, sui 'oko ngalia malefo ne 'oe todaa
ai 'oko falea fuana toaa siofaa ki uri 'oko
too 'amu 'ana suadooa lao fera 'i salo. Sui
'oko lea na mai buriku."
23 Kada waa nai 'e rongoa si baea nai, na
liona ka kii 'asia naa, sulia nia waa suadoo
baita.
24 Ma kada sa Disas suana waa nai liona
kii, nia ka bae 'urii, "Nia 'afitai tasa fuana
waa suadoo baita ki daka ruu lao 'initoaa
God.
25 Nia 'afitai tasa fuana waa suadoo ka
ruu lao 'initoaa God. 'E 'afitai ka talua
lau lea sae kamel ka sasi uri ruu lae 'ana
malesufua maana 'ogile."
26 Toaa nai da rongoa si baea nai, daka
'urii, "Nia 'afitai naa nai, uri ta waa ka
todaa mauria firi!"
27 Ma sui sa Disas luu kera ka 'urii, "Doo
ne 'afitai tasa naa fuana waa 'ana molaa-
gali ka ilia, nia walude gu 'ana fua God ka
ilia."
28 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana sa Disas,
"Kameli, meli lukasia naa suadooa kameli
ki tiifau uri meli ka lea na 'ameli burimu!"
29 Sa Disas ka bae 'urii, "Iuka. Nau ku
faarongo kamolu, waa ne lukasia luma
nia, ma 'afe nia, ma toaa nia, ma maa
nia ma gaa nia, ma wela nia ki, 'aengana
'initoaa God,
30 waa nai kai too 'ana doo 'oro diana lau
kada nia too lao molaagali nee, ma 'ana
mauria firi 'i lao tooa falu ne nii 'ua mai."

Oluna si kada sa Disas bae sulia mae
lana sui fatai kafi fuli
(Matiu 20:17-19; Maak 10:32-34)

31 Ma kada sa Disas nia lea fainia waa
kwairooi nia ki taifili kera, nia ka bae 'urii
fuada, "Kolu lea kau 'i Durusalem uri kera
ka ilia si doo baki na brofet kada 'i nao ki da
kedaa mai suli nau, na 'Alakwa nia Wane,
ka fuli naa nai.
32 Bae, kera kai fale nau 'i 'abana toaa
nao lau Diu ki, uri kera ka 'onionga 'ani
nau, daka bae ta'aa fuaku, ma daka faa 'ide
nau, ma daka ngisufi nau. Ma daka kwae
nau, ma daka saumaeli nau naa.
33 Ma lao oluna fa sato, nau kui mauri
lau."
34 Ka 'uri nai boroi, waa kwairooi ki nao
kera dasi filoa guu doo nai sa Disas saea
fuada nai, sulia manata lada 'e sadi ka nao
dasi saitomana.

Sa Disas guraa waa maana rodo
(Matiu 20:29-34; Maak 10:46-52)

35 Si kada sa Disas lea kau ka dao
karangia maefera 'i Diorikoo, tii waa
maana rodo nai 'e gooru 'i ninimana taala
nai uria gani doo lae 'ana toae ki.
36 Ma 'ana kada nai guu nia ka rongoa
konia nai 'e liu, nia ka ledi kau 'urii, "Na tee
ne 'uri nai?"
37 Kera luua daka bae 'urii, "Sa Disas waa
bae fasi maefera 'i Naasaret ne tasa ka liu
naa nee."
38 Ma waa maarodo nai ka 'ai na kau
'urii, "Wala Disas, 'oe waa bae fuli sa Defet
naa na, 'o manatai nau mai!"
39 'I seeri toaa nai da eta mai nao daka
ngatafia naa uri nia ka too aroaro 'ana. Ma
sui boroi nia fua kafi kokoo baita fatai nai,
ma ka bae 'urii, "'Oe waa bae fuli sa Defet
naa na, 'o manata toi nau mai!"

* **18:21** Liotoi 'ana buka 'Eksades 20:12-16 lau guu 'ana buka Diutoronomii 5:16-20.

40 Ma sa Disas ka uu ngado 'i seeri ka saea
fuada lea daka talaia mai siana. Kada nia
lea mai ka dao karangi naa, sa Disas ka ledi
'urii 'ani nia,
41 "Nee, tee ne 'oe dooria nau kui ilia
fuamu?"
Ma waa maarodo nai ka bae 'urii, "Aofia
'ae, nau ku dooria maaku ka 'ifi uri ku lilio
ne."
42 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe lilio
'amu wala, sulia ne 'oe faamamane nau."
43 Tona 'i seeri, sa wala nai maana ka 'ifi
ka lilio naa. Ma nia ka lea kwaimani naa
fainia sa Disas, ka tangoa naa God. Ma
konia nai boroi daka tangoa lau guu God
kada kera suana doo nai fuli.

19

Ununua sulia sa Sakias

1 Sa Disas nia dao lao maefera 'i Diorikoo,
ma kai tasa lau gu 'ana.
2 Ma tii waa satana sa Sakias ta waa baita
lau guu 'ana toa ni koni lana malefo 'ana
takisi 'e nii seeri, ne nia ta waa suadoo lau
guu.
3 Nia 'e dooria ka suana 'ana sa Disas, ma
sui ka 'afitai sulia nia waa kukuru 'asia naa
ma konia baita nai ka suusi nia.
4 Ma nia ka lae 'ali'ali naa 'i nao 'ana
konia nai, lae ka raa sulia 'ai nai da 'ailia
'ana Sikamoo, uria ka suana 'ana sa Disas
sulia nia kai liu kau sulia taala nai.
5 Kada sa Disas lea kau ka liu seeri, nia
lio 'alaa kau ka suana sa Sakias, ka bae 'urii
fuana, "Wala Sakias, koso 'ali'ali mai, sulia
'i tari'ina nau kwai dao 'i luma kamu."
6 Sa Sakias ka ele 'asia naa, ka koso 'ali'ali
na mai. Nia ka talaia sa Disas ka lea naa
uria 'i luma kera.
7 Na toaa nai tiifau da suana si doo nai,
daka bae buri 'ani nia daka 'urii, "Sa Disas
lea naa uria too kwaimani lae fainia waa
abulo ta'aa bae nai rowaa."
8 Aia, sa Sakias nia tatae ka bae 'urii
fuana sa Disas na Aofia, "Aofia 'ae, nau gu
ne kwai falea naku ta bali 'ana suadooa
nau fuana toaa siofaa ki. Ma lea sae nau ku
kwaalia waa ki daka faledoo 'aku ka talua
naa kula kai dao ai, nau kwai duua doo
kera ki ka dao 'ana fai fa 'idu laa 'i fafona
liu lana si doo kera ki."
9 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'I
tari'ina naa ne God kai faamauria toaa 'oe
nee 'i luma 'oe, sulia kera da faamamanea
God mala bae kokoo kia sa 'Abraham nia
ilia kada 'i nao.
10 Nau, na 'Alakwa nia Wane, ku lea mai
uria nani lae uria ma faamauri lana toaa
ne kera nao'ada."

Na tarifulaa sulia oli lana mai waa 'inito (Matiu 25:14-30)

11 Na konia baita nai da rongoa sui naa
doo neki sa Disas bae mai sulia. 'I seeri
nia ka unu sulia tii si tarifulaa 'ana kada
kera dao karangia naa 'i Durusalem. Nia
unu sulia si tarifulaa nai uria ka 'olosia si
manata laa kera too ai, ne kera kwaifii 'ada
sae sa 'initoaa nia God kai sakatafa faatai
gu 'ana 'i seeri.
12 'Uri nai, nia ka bae 'urii fuada, "Totoo
tii waa 'initoa ka lea uria fera tau nai uria
daka falea mai 'initoae fuana ma nia oli
mai ka 'inito fua fera nia.
13 Ma sui fatai nia kafi lea, nia 'ailia mai
tii akwala waa daka lea mai siana. Nia ka
falea malefo ki fuada ka bae 'urii, 'Molu
ka rao 'ana malefo neki, uri molu ka todaa
lau gu mai tai malefo faafida molu ka rao
'amolu 'uri nai lelea nau oli mai ku dao.'
14 Ma sui toa nia waa 'inito nai, daka
rakesasu 'ani nia, daka odua tii waa ka lea
'i burina uri faarongo lana ai, ma daka saea
kera da ote kera 'ana waa nai kai 'inito
fuada.
15 "Aia, ka 'uri nai boroi 'ana, waa 'inito
nai kera falea na mai 'initoaa fuana nia ka
oli na mai uri 'inito lae fuada. Kada nia oli
mai ka dao, nia ka kwaiodui naa uria toa
bae nia falea malefo ki fuada uri rao lae ai
uri ka lio filoa ta fita si malefo ki lau ne kera
todaa 'i maana malefo baki nia faa fuada.
16 Na waa rao totolenao 'e lea mai dao ka
bae 'urii, 'Waa baita kani 'ae, nau ku rao
'ana malefo bae 'oe faa fuaku, ta tii taafuli
malefo ne ku todaa lau mai gwauna.'
17 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana, ''Oe
na waa 'o rao diana nai. Ma fafona ne
'oe mamana 'ana ili lana si doo tu'uu, nau
kwai alu 'oe 'oko lio naa sulia taafuli maef-
ere ki nai.'
18 Ruana waa ni rao ka lea lau gu mai dao
ka bae 'urii fuana waa 'inito, 'Waa baita
kani, nau ku rao 'ana malefo bae 'oe faa
fuaku, ta lima malefo ne ku todaa lau mai
maana.'
19 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana, ''Oe,
nau kwai alu 'oe 'oko lio naa sulia lima
maefere ki nai.'
20 Sui, oluna waa ni rao ka lea lau gu mai
dao ka bae 'urii, 'Waa baita kani, malefo 'oe
bae 'o faa fuaku ne tio diana gu 'ana doo

'oe, bae nau ku 'afulalo ai 'ana 'aba maku
ma ku sua diana mai sulia ka tio gu 'ana.
21 Doo ne adea, sulia ku mau lau gu 'aku
'ani 'oe waa susuala. Ne 'oe 'o ilingia waa
ne ngalia si doo ne ta waa lau gu 'ana 'e
alua, ma ka konia si fanga ne ta waa lau gu
'ana 'e rao talana.'
22 Waa 'inito nai ka bae 'urii fuana, 'Waa
rao ta'aa ne ni 'oe. Nau kwai falea kwak-
waea 'oe faafia si doo ne 'oe 'ua guu tala
saea 'amu nai. 'Oe 'o saea ni nau waa
susuala, ma 'oko saea ni nau waa ku ngalia
si doo ne ta waa lau gu 'ana 'e alua, ma si
fanga ne ta waa lau gu 'ana 'e rao talana.
23 Nee wala, 'utaa ne kada 'oe manata 'uri
nai ma nao 'osi ngalia malefo nau nai 'osi
alua 'amu lao banga, uria lelea dao kada
nau ku oli mai dao ma nau ku too 'ana tai
malefo sarenga 'i maana?'
24 'Uri maana si ade laa nai, waa 'inito
nai ka bae na 'urii fuana waa nai ki da uu
'i seeri, 'Molu ngalia malefo loko faasi nia,
molu ka faa 'amolu fuana waa loko kau 'e
too 'ana taafuli malefo loko ki.'
25 Kera ka bae 'urii, 'Waa baita kani 'ae,
ma sui nia loko 'e too naa 'ana taafuli
malefo ki.'
26 Nia ka bae 'urii, 'Nau ku faarongo
kamolu, waa ne rao noni maabe ka too 'ana
doe, kera kai fale fafonaa lau si doo ne nia
too ai fuana. Ma waa noni'ela ne nao si too
'ana tasi doo, lea sae ta doo diana ne nia ka
too boroi ai, kera kai ngalia faasi nia.
27 Aia, si doo fuana toa malimae nau baki
bae kera ote kera 'ani nau uri 'inito lae
fuada, kamolu talaida mai seki molu ka
saungida nau ku tala lio mae lada guu.' "

Kada manata lana toae ki faa'initoaa sa Disas

(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Dion 12:12-19)

28 Burina sa Disas bae 'uri nai ka sui, nia
ka eta na 'i nao 'ani kera uria 'i Durusalem.
29 Ma kada nia dao karangia si maetoaa
'i Betfeis fainia 'i Betanii karangia kafa uo
nai 'i 'Olif, nia ka odua ta roo waa 'ana waa
ni kwairooi nia ki uria daka lea kau 'i nao.
Nia ka bae 'urii fuadaru,
30 "Kamuru lae fasi kau 'i nao 'ana mae-
fera loko. Kada kamuru dao maa taale ai,
kamuru kai suana tii dongki ne kera kania
ka uu gu 'ana 'i seeri, ne nao si ngalia 'ua
gu mai ta waa 'i fafona. Muru lukea 'oko
faasia sui, muru ka talaia mai 'i seeki.
31 Ma lea ta waa ka ledi kamuru ma ka
'urii, 'Tee ne muru lukea dongki nee uria?'
Muru ka bae 'urii fuana, 'Na Aofia ne doo-
ria.' "
32 Aia, roo waa nai ki daru ka lea naa, ma
keeru ka suana doo ki da fuli ka lea gu sulia
doo nai ki sa Disas saea kau fuadaru.
33 Kada keeru lukea guu dongki nai, na
toaa nai dongki kera nai daka ledi keerua
daka bae 'urii, "Tee ne kamuru lukea kale
dongki nee uria?"
34 Keerua daru ka bae 'urii, "Na Aofia ne
dooria."
35 Sui keeru ka talaia na mai siana sa
Disas. Dao keerua ka alua maku keerua ki
fafona dongki nai, sui daru ka tatae nia ka
gooru naa 'i fafona.
36 Ma kada sa Disas nia lea kau 'ana
dongki nai, toae ki daka samatainia maku
kera ki sulia taale, nia talau ka lea na 'i
fafona.
37 Ma kada nia dao karangia 'i Du-
rusalem 'ana kula ne taala nai koso toli
kau uria fa uo 'i 'Olif, na konia baita nai
'ana toaa kwairooi nia ki kera safali daka
suungi naa 'ana tango lana God fuana doo
kwaibalatana neki kera suana nia ilia ki
mai.
38 Ma daka bae na 'urii,
"'E diana tasa fuana Waa 'inito ne God 'ua
guu tala fale nia mai nee!✡
Na aroaroa 'i malutaka fainia God.
Kolu ka bae tangoa 'akolu God kolu loo, ne
nia 'e talua doo ki sui!"✡
39 Ma tai Faarisii daka nii lau guu 'i seeri,
kera ka bae 'urii fuana sa Disas, "Waa
toolangaidoo 'ae, saea fuana waa kwairooi
'oe nena ki, kera taaro 'ada wala."
40 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Nau ku
saea fuamolu, lea sa kera taaro 'ada, na fau
neki gu ne kera dai suungi 'ana tango lana
God."

Sa Disas nia angisia fera 'i Durusalem

41 Kada sa Disas nia dao karangia naa 'i
Durusalem, nia lio kau 'e suana maefere
baita loo, angia ka durufi nia naa, sulia
liona 'e dila fuana toaa loo 'i lao fera loo.
42 Nia ka bae lau guu ka 'urii, "Kamolu
nee, lea sae molu ka lio filoa mone 'amolu
'i tari'ina, si doo ne kai talaia waa uri lelea
ka too 'ana aroaroe, ka diana ne. Ma sui ka

✡ **19:38** Sam 118:26 ✡ **19:38** Sam 148:1

nao, ne kamolu maa molu rorodoa ka nao
molu si suai naa nee.
43 Si kada ne karangi kai dao na mai nee,
si kada naa fuana malimae kamolu ki uri
dao kera ka alasia naa fera nee ne, ma kera
kai suusi kamolu 'afitai molu ka ruu na 'i
maa.
44 Ma kera kai taga 'ana fera kamolu
ma toaa 'i laona ki tiifau. Kai tagabola ta
tii si fau boroi si too naa fafona ruana si
doo 'ana fera kamolu nee. Kera kai sake-
toa toaa kamolu ki, sulia kamolu ulafusia
'amolu dao lana mai God siamolu fuana
faamauri lamolu.”*

Sa Disas nia ruu lao Beukaua bae
(Matiu 21:12-17; Maak 11:15-19; Dion 2:13-22)

45 Kada sa Disas nia ruu kau lao Beukaua
bae, nia ka taria toaa kera usi ki laona.
46 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Si baea God
ne kera kedaa 'uana mai lao buka abu, nia
bae 'urii, ‘Na beu nau nee, na beu ni ofu ne.’
Ma sui kamolu ka rokisia oli molu ka alua
'amolu 'ana beu kera toaa ni beli ki.”
47 Ma 'afa dani ki sui gu 'ana, sa Disas nia
toolangaidoo 'i lao Beukaua nai. Ma toa
baita ni foa ki, ma toa toolangaidoo 'ana
taki ki, ma tai toa gwaungai ki lau fuana
toaa Diu ki, daka sasi uria saungi lana sa
Disas ka mae 'ana.
48 Ma sui ka 'afitai uri ili lana tasi doo
'ani nia, sulia toae ki da roo 'ani nia sulia
fa dani ki sui guu 'ana uria fafurongo lana
toolangaidoo laa nia.

20

Ledi laa sulia Suukwaia sa Disas too ai
(Matiu 21:23-27; Maak 11:27-33)

1 Tii fa dani, sa Disas nia toolangaidoo
fua toae ki 'i lao Beukaua bae, ma nia ka
faarongo kera 'ana si faarongoa diana bae.
Na waa baita ni foa ki, ma toa toolangaidoo
'ana taki ki, ma tai toa gwaungai ki lau guu,
kera da lea mai siana sa Disas.
2 Ma daka ledi 'urii 'ani nia, “'Oe na suuk-
waia tee ne 'o too ai ma 'oko ilia doo neki
nee wala? Sa tii gu ne faa suukwaia nai
fuamu?”
3 Nia luu kera ka bae 'urii, “Aia, nau ku
ledi kamolu fasi uria tii si doo.
4 Kamolu saea fasi mai, na rigitaa bae sa
Dion too ai uri faasiuabu lae nia lea mai
fasi God, ma nao fasi wane gwana?”
5 Kera oli da ledi kera kwailiu 'i tala'ada
daka 'urii, “Toa nee 'ae, tee gu ne tara kolu
kai saea fuana nai? Lea sa kolu luu nia
kolu ka saea, ‘'E lea mai faasia God,’ nia
ka 'urii nai, ‘Sui tee ne adea nao molu si
faamamanea sa Dion?’
6 Ma lea sae kolu ka luu nia ma kolu
ka 'urii 'akolu, ‘Nia lea gu 'ana mai faasia
wane 'ana molaagali bae,’ ma tara toaa
neki ne kera kai 'uifau kolu uri saumaeli
lakolu naa, suli kera da faamamanea sa
Dion na brofet lau gu bae.”
7 'Uri nai guu, kera luua sa Disas daka
saea nada kera ulafusia tii ne suukwaia nai
lea mai faasia.
8 Ma Disas ka bae na 'ana 'urii fuada,
“Nau boroi tara nao kusi faarongo kamolu
lau guu, tii ne falea suukwaia ne ku too ai
ma ku ilidoo ki ai nee.”

Tarifulaa sulia na toa ni rao ne garoe nii manata lada
(Matiu 21:33-46; Maak 12:1-12)

9 Sui, sa Disas ka unu sulia tii si tarifulaa
lau fuada ka 'urii, “Totoo tii si kada, tii waa
nai ka fasia ola greib nia nai sui ka alua
'i 'abana waa ki daka suasulia. Nia ka lea
'ana maefera 'e nii tau mai. Nia kai too mai
seeri ka tau sui fatai oli mai kafi dao.
10 Nia too mai lelea dao guu 'ana kada ola
nai 'e maua ai, nia ka odua na mai tii waa
ni rao nia ka lea na mai uria ngali lana tai
fuae greib 'ana doo nia nai ki lao ola nia.
Ma sui kada waa ni rao nai 'e dao gu lao ola
nai, na toa ni rao nai ki da suasulia ola nai
daka saungi nia naa lelea sui daka olitainia
ka oli tatakwai naa siana waa baita nia nai.
11 Waa baita nai ka odua lau gu mai ta
ruana waa ni rao. Sui boroi 'ana toa ni rao
nai ki da suasulia ola nai, daka saungia lau
guu, ma daka faa 'ide nia, sui daka olitainia
ka oli tatakwai lau guu.
12 'I seeri, waa baita nai ka odua lau gu
mai oluna waa ni rao nia. Ma sui boroi 'ana
toa nai ki daka saumaala 'ani nia, sui daka
tari nia naa uri sara fasi lao ola nai.
13 Na waa baita nai ka manata na 'urii,
‘Nia sae tee ne kui ilia lau rowaa? 'O ma
nau 'ua ne kui odua naa 'alakwa nau 'ua

* **19:44** *kada God lea na mai fuana faamauri lamolu:* Na toaa Diu ki kera kwaimaasi maasia na kada God kai lea mai uria faamauri lada faasia malimae kera ki. Sui boroi kada sa Disas dao, 'oro lana toaa Diu da ote kera 'ana nia.

guu, na wela liosaua nau nee uria nia guu
ka tala lea ka dao. Nia 'uri nai naa 'oto taari
kera ka manata 'initoa 'ani nia?'
14 Kada toa ni rao bae da suasulia ola bae
kera suana gu ta, da bae fatai 'urii fuada
kwailiu na, 'Na 'alakwa nia sa wala bae
mone ne. Wela nee naa bae bobongi maa
nia kai faa ola nee kai tio 'i 'abana. Kolu
saungia 'e mae 'ana wala, uri kolu ka ngalia
'akolu ola nee fua kolu!'
15 Seeri, kera liu guu daka taria naa wela
bae lelea daka saungia ka mae na kau 'i
sara fasi lao ola bae."
Sa Disas ka ledi gu 'urii 'ani kera,
16 "Tee nai waa baita nai 'ana ola nai kai
ilia 'ana toa nai? Kada nia oli mai ka dao,
nia kai saungi tiifau 'ani kera, sui ka faa ola
nai kai tio na 'ana 'i 'abana toa 'e'ete ki lau."
Kada toaa nai ki da rongoa bae lana nai
sa Disas, kera daka 'urii naa, "Si doo nai 'e
too 'ana fasi fuli lae!"
17 Sui sa Disas 'e bubu tetee ada ka bae
'urii, "Lea si doo nai 'e nao si fuli, sui ma
tee 'ana ne toolangai lana si baea bae lao
kekeda laa Abu✡ bae nia 'urii,
'Na maefau ne waa saungai luma ki da
noni'ela 'ada ai,
nia 'ana ne maefau 'initoe talua maefau ki
sui guu, uria boongi lana lume.'
18 "Waa ne 'asi nia fafona maefau nai,
waa nai kai maga ka baringisi guu. Ma waa
ne maefau nai kai 'asia faafia, maefau nai
kai too meme nia."
19 Kada nia bae 'urii nai guu, waa baita ni
foa lae ki fainia waa toolangaidoo lae 'ana
taki ki, daka lio saitomana naa ne sa Disas
kai bae gwana suli kera. Kera ka dooria
naa dau lana sa Disas 'i seeri, sui ma daka
mau lau gu 'ada 'ana toaa nai.

Si ledi laa sulia takisi (Matiu 22:15-22; Maak 12:13-17)

20 Toa gwaungai ki daka bubu na sulia sa
Disas uria sae lelea daka daua. Ma daka
folia naa waa ki uri uuarongai lana ma ledi
lana lae uri suke lana ki uri lelea sae nia ka
saea tasi doo ni dau lana faafia uri kera ka
fale nia kau 'i 'abana waa 'inito 'i Rom ne
lio sulia bali lolofaa nai.
21 Kera ka bae 'urii fuana sa Disas, "Wala
waa toolangaidoo 'ae, kameli saitomana ni
'oe naa ne 'o toolangaidoo 'oko saea sui guu
doo mamane ki. Ma ni 'oe naa ne nao 'osi
'ado guu fainia waa ki 'ana ta tii bali gwana
'ana manata lada ki. 'Oe, na toolangaidoo
laa 'oe lea 'o'olo 'ua guu sulia mamanaa ma
kwaidooria God fuana toae ki sui.
22 "Aia, 'oe saea fasi mai fuameli, nia
'o'olo gu 'ana fua kameli ka fale takisi
fuana 'initoaa nee 'i Rom, ma nao 'e garo?"
23 Ma sa Disas ka lio filoa gu 'ana sukea
kera nai, nia ka bae 'urii,
24 "Faatainia fasi mai tafa seleni 'ana doo
nai molu too ai fuaku ku suai fasi." Kera ka
ngalia na mai tii fa seleni fuana, sui nia ka
ledi 'urii 'ani kera, "Aia, nununa sa tii ne nii
'afa seleni nee? Fai, satana sa tii ne nii ai
nee?"
Kera luu nia daka 'urii, "Nununa waa
baita loko 'i Rom naa na."
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nia
'uri nai, kamolu ngali si doo ne naisata 'ana
waa baita 'i Rom molu ka faa 'amolu fuana,
ma si doo God ki ngali molu ka faa 'amolu
fuana God."
26 'Uri nai guu ka 'afitai naa fuada uri dao
toi lae tasi doo ne kera kai dau nia faafia 'i
maana konia nai. Ma kera ka kwele 'asia
naa 'ana si baea nai ki sa Disas olisi kera ki
ai, daka taaro dasi bae.

Si ledi laa sulia na tatae laa faasia maea (Matiu 22:23-33; Maak 12:18-27)

27 Sui lau guu, tai Sadiusii ki kera daka
lea lau gu mai siana sa Disas. Kera Sadiusii
ki nao dasi faamamanea waa ne mae naa,
kai tatae lau faasia maea. Kera ledia sa
Disas daka bae 'urii,
28 "Wala waa toolangaidoo 'ae, sa Mosis
si baea nia kedaa mai fuameli 'e bae 'urii,
'Lea waa 'e mae faasia 'afe nia sui ma keeru
ka nao si welaa guu, ta wane 'ana toolana
ki ka adea 'initai 'oru nai, uri ka saarea tai
wela uri ka didi fulina toolana nai 'e mae.'
29 "Aia, ma tii bara waisaasina ne kera
'ada fiu waa ki, kera totoo gu 'i see. Na waa
'i nao 'e adea tii wela keni nai ka nao si
welaa guu, nia ka mae.
30 "Saasina, waa 'i burina ka adea naa
gwa 'oru nai, ma sui ka nao daru si welaa
guu sa wala nai ka mae lau guu faasia wela
keni nai.
31 Sui saasina lau guu, oluna waa naa ka
'uri nai lau guu, ka mae lau guu. Ka alu gu
'ana tii si doo nai ka lea na suli kera lelea fiu
waisaasina nai ki daka mamae ka sui guu
faasia wela keni nai ka nao dasi welaa sui
guu.

✡ **20:17** Sam 118:22

32 Burina fiu waisaasina nai ki da mae
tiifau naa, wela keni nai boroi nia ka mae
naa.
33 Ma sui sae nia 'uri nai, lelea 'e dao 'afa
dani bae God kai tataea toaa mae ki tiifau
faasia maea, na 'initai nai nia 'afe waa tee
gu 'ana bara waisaasina bae nai? Sulia
kera fiu waisaasina nai ki sui guu bae da
adea wela keni nai."
34 Sa Disas ka luu kera ka bae 'urii, "'I
tari'ina ki 'ana ne wela wane ki ma wela
keni ki da arai ma daka 'afe ki ai nee.
35 Ma si kada ne nii 'ua mai, na toaa
ne kera mae ma sui daka tatae lau faasia
maea, kera 'afitai daka arai ma daka 'afe
lau,
36 suli da mala nada 'ensel nia ki God ne
nao dasi mae naa. Kera na wela nia ki God
naa, suli God nia tatae kera faasia maea.
37 "Aia, ma si malutaa nee sulia toaa da
mae ki naa totoo dai mauri lau, nia doo ma-
mane ne. Tee sa Mosis boroi nia faatainia
lau guu mamana lana si doo nai bae, kada
nia bae ka fuutoi era meakwesu bae 'e suai
sulia kaa 'ai tu'uu bae. Nia 'e bae 'urii sulia
God bae, 'God nia sa 'Abraham, ma God nia
sa 'Aesak, ma God nia sa Diakab.' ✡
38 Na toolangai lana 'e 'urii nai: Tai toaa
ne da mae ki naa da foosia gwada God, suli
kera da mauri naa fai God."
39 Ma tai waa 'ana toa toolangaidoo 'ana
taki ki daka bae 'urii, "Waa toolangaidoo
'ae, luu laa nai 'oe luua 'ana si baea nai nia
diana 'asia naa nai."
40 Ma sui 'e 'uri nai guu, kera ka mau
tiifau ta waa ada si leditona kaaroa naa.

Sa Disas nia na Aofia sa Defet, sui boroi 'ana ka futa 'ana kwalafaa sa Defet
(Matiu 22:41—23:36; Maak 12:35-40)

41 Sui sa Disas ka ledi 'ana 'urii 'ani kera,
"Kamolu saitomana nia bobola gu 'ana fua
daka saea na Kraes nee nia futa gu 'ana mai
'isi 'ana kwalafaa sa Defet?
42 Sulia sa Defet, nia tala bae 'ana 'urii lao
Sam ki,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe gooru kwaimani 'amu fai nau 'i bali
aolo nau,
43 'oko too 'amu 'uri nai lelea nau ku alua
malimae 'oe ki daka too guu farana 'initoaa
'oe.'✡
44 "Sa Defet nia saea Kraes nee na Aofia
nia ne. Ma lea 'uri nai tama na Kraes nee
ka futa boroi 'ana mai 'isi 'ana kwalafaa sa
Defet, nia na Aofia sa Defet lau gu 'ana ne."
45 Kada toaa nai ki da fafurongo gwada,
sa Disas ka bae 'urii fua waa kwairooi nia
ki,
46 "Molu ka fiia birangaa kera nee toa
toolangaidoo nee 'ana taki, ne kera dooria
'asia naa ofi lae 'ana maku liu lana baita
ki uri suai lae. Ma daka dooria 'asia naa
sae toae ki daka sae'inito 'ani kera 'i maana
usie ki. Ma daka dooria 'asia naa gooru lae
'ana kula ni goorua kera waa 'initoe ki 'ua
guu lao beu ni ofu lae ki, ma noni fafangae
ki.
47 Ma sui kera ne daka bebelia 'okona
doo gwa 'oru siofaa neki ka atafu naa. Kera
daka suke ni abu lae gu 'ada 'ana foa tikwa
lae ki. Kera toa nee, na kwakwaea kera
kai ta'aa 'isi kai talua kwakwaea toae ki sui
guu!"

21

Sa Disas tangoa fale laa nia tii gwa 'oru siofaa
(Maak 12:41-44)

1 Sa Disas 'e too 'ana ka suana toaa 'oro
suadoo nai da lea mai daka fale malefo naa
fuana Beukaua loo, ma too daka dangalua
na kau falea kera ki fua lao kufidoo nai ni
ngali malefo lae.
2 Ma nia ka lio kau ka suana naa 'initai
'oru siofaa nai 'e lea mai dao ka faa kau roo
kaa miga malefo tu'uu 'isi nai ki.
3 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nau ku
faarongo mamana 'ani kamolu, na falea
nee gwa 'oru siofaa nee nia faa, nia ne
baita ka talua sui guu falea neki toaa
suadoo nee da faa.
4 Sulia toaa suadoo nee, malefo baita ki
'asia naa ne kera too ai ma sui daka faa gu
'ada si kula tu'uu ai. Aia, ma gwa 'oruai
siofaa nee, taingaia nia sui naa ne nia faa
tiifau nai nee."

Sa Disas bae sulia na Beukaua loo, totoo dai saketoa
(Matiu 24:1-21; Maak 13:1-19)

5 Sui lau guu, tai waa 'ana waa kwairooi
nia sa Disas ki too kera kai tangoa 'ada
Beukaua loo, loo kera saungainia 'ana fau
diane ki 'asia naa ma daka lalaungia 'ana
falea da faa ki mai fua God lelea sua lana ka

✡ **20:37** 'Eksades 3:6 ✡ **20:43** Sam 110:1

diana 'asia naa, sa Disas ka faarongo kera.
Ka bae 'urii,
6 "Si kada ne kai dao mai, maefau diana
neki sui guu kamolu suai nee, kera kai atoli
tiifau lelea nao ta tii si maefau boroi si tio
guu fafona ruana tasi doo!"
7 Ma kera daka ledi nia, daka 'urii, "Waa
toolangaidoo 'ae, 'i anita gu ne doo nai ki
kai fuli nai? Ma fafaataia tee gu ne kai
faatainia si kada doo nai ki sui guu dai fuli
ai?"
8 Sa Disas ka 'urii, "Molu ka fiia ade ta
waa ka talai garo 'ani kamolu. Sulia toaa
'oro kera kai dao mai ne kera kai saea
kera 'ana Kraes, ma kera kai bae 'urii, 'Nau
Kraes bae naa ne!' Ma kera kai bae lau gu
'urii fuamolu, 'Si kada bae God nia 'olea
naa ne dao nai nee!' Nao molu si ade sulia
doo nai ki kera saea.
9 Kamolu nao molu si mau lau kada lea
molu rongo sulia firua baite ki matangana
fera baite ki ma firua baite ki matangana
toae fai gwaungaia 'ana fera kera ki, sulia
doo nai ki ne kai fuli fasi 'i nao. Sui boroi
'ana doo nai ki daka fuli, na sui lana mo-
laagali 'e nao si dao 'ua ai nai."
10 Ma sa Disas ka faarongoa waa
kwairooi nia ki ka 'urii, "Na fera baite ki
ma 'initoaa baite ki kera kai alasi kera
kwailiu 'ana firue.
11 Na anuanu baite ki lau guu kai 'igia
fera ki, na uni fioloa baite ki kai dao mai,
ma na unimataia baita tasa ki kai liu 'ana
fera ki tiifau. Na doo baita 'e'ete ni maungi
lana ki kai fuli, ma na fafaataia baite ki dai
suai 'ana mamangaa loo.
12 "Ma sui fatai ma doo nai ki dafi fuli,
kera kai dau kamolu daka ilimatai kamolu.
Kera kai talai kamolu fua lao beu ni ofu
ki ma naofana toa gwaungai ki uri didi
lamolu lae ma alu lamolu 'i lao lookafo,
sulia ne molu roo 'ani nau.
13 Si kada ne kera ade 'uri nai 'amolu, nia
ka falea naa si kada diane fuamolu uria
bae lae sulia si Faarongoa Diana nee siada.
14 Ma kamolu si manata 'abarua lau uria
ta tee ne molu luu kera ai.
15 Sulia nau kwai fale tiifau naa fuamolu
na baea 'ana liotooa, ma nao ta malimae
'amolu ne kai bae suli kamolu, ma nao dasi
suusia naa doo neki kamolu saea ki.
16 Na maa kamolu ki, ma gaa kamolu
ki, ma na toolamolu ki, ma na wanefuta
kamolu ki, ma na ruana kamolu ki, kera
kai fale kamolu fuana toaa gwaungai ki.
Ma tai waa 'amolu ki kera kai saungida.
17 Na toaa ki tiifau kera kai sualangai
kamolu faafi nau.
18 Ka 'uri nai boroi 'ana, 'afitai ta tii si ifu
tu'uu boroi 'ana gwaumolu si nao 'ana.
19 Molu ka uu ngasi 'ana faamamane laa
kamolu ki, ma molu ka mauri firi."
20 Ma sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Kada kamolu suai na waa ni omee ki, kera
ala kalia 'i Durusalem, molu ka saitomana
kera kai tagalangainia na toaa baita ne.
21 Ma 'ana kada nai, waa ne kera too 'i
Diudia ki, kera kai tafi tiifau uria gwauna
fa uo ki. Ma waa ne kera too mai lao
maefera baita ne, kera kai tafi faasia. Ma
na waa ne kera too ki mai sara nao kera si
oli lau mai uri lao maefera baita ne.
22 Sulia kada naa 'ana kwakwaea ne, fasi
uri na tee ki bae kera kekeda sulia 'i lao
kekeda laa Abu kai dao mamana na mai.
23 'Ana kada nai, kai ta'aa 'asia naa fuana
wela keni ki ne kera iana, ma na wela keni
ne kera faa susufia kaa wela tu'uu ki, sulia
ne nia 'afitai fuada uri kera kai tafi. Ma na
liodila lae baita lau guu kai toea waa 'ana
maefera nee, sulia God kai kwaea na toaa
'i seeri ki.
24 Tai waa ada kera dai saungida 'ana 'ile
ni firu. Ma tai waa ada kera dai dau da, ma
kera kai kani faafida, ma daka ngali kera
uria fera 'e'ete ki. Ma na toaa nao lau Diu
ki dai saketoa fera baita nee 'i Durusalem
lelea ka dao guu 'ana 'isi lana si kada kera
toaa nai nao lau Diu ki.

Sa Disas bae sulia oli lana mai (Matiu 24:29-35; Maak 13:24-31)

25 "Doo 'e'ete ki kai fuli 'ana sato, ma 'ana
madame, ma 'ana bubulu ki. Ma na waa
'ana maefera baita ki sui 'i lao molaagali,
kera kai fiitala, ma kera kai mau 'ana ku-
ruu lana ma sulatatae lana asi.
26 Ma na waa ki kera kai maetabuama-
rakwa sulia kera mau ka tasa, kada kera
maasia na dao lana mai doo nai ki faafia
molaagali nee tiifau. Sulia doo lao maman-
gaa ki, kera kai lea garo.
27 'Uri nai fatai, nau, na 'Alakwa nia
Wane, nau kufi dao faatai mai nai. Nau
kwai dao mai fainia na tetedea baita, ma
na folaa lae baita 'i lao dase ki.
28 Ma kada na doo nai ki nia safali kai
fuli, molu ka uu ma molu ka lio 'alaa, sulia

kada God kai faamauri kamolu, nia dao karangi naa mai."

29 Sui sa Disas ka bae sulia na tarifulaa nee fuada ka 'urii, "Molu ka manata fasi sulia 'ai ne kera saea 'ana fig fainia tai 'ai ki lau.
30 Kada kamolu suai na sarana nia fufurua, molu ka saitomana naa, kada fuana uni sato nia karangi naa.
31 Ka 'uri nai lau guu, kada kamolu suai doo nai ki nia fuli, molu ka saitomana naa ne kada fuana God kai gwaungai, nia dao karangi naa.
32 Ku faarongo kamolu, doo nai ki tiifau kai dao mai sui fatai waa ne kera mauri 'i tari'ina ki, kera kafi mae.
33 Na mamangaa loo ma na molaagali ne kera kai sui, sui ma na bae laku totoo nao si sui.
34 "Molu ka lilio diana. Nao kamolu si adea fafangaa baita ki, ma na kuu lilinge lae ki, ma manata 'abarua lae ki 'ana mauria nee lao molaagali. Lea kamolu ili 'uri nai, fa dani nai ka dao kai faatona kamolu ilingia ta 'aukwai.
35 Sulia fa dani nai kai dao mai faafia na toae ki tiifau 'i lao molaagali nee.
36 Molu ka lilio diana, ma molu ka foa 'ana kada ki sui guu, fasi uri molu ka too 'ana tetedea 'ana mauria fua 'i lao doo nai ki ne kai fuli. Ma fasi uri kamolu si 'ide lau kada kamolu kai uu 'i maaku, na 'Alakwa nia Wane."
37 'Ana fa dani ki sui guu, sa Disas nia toolangaidoo fua toaa ki lao Beukaua loo. Ma 'i saulafia ki nia ka lea uria gwauna fa uo 'i 'Olif.
38 Ma 'i 'uubongi maakafukafua ki, toaa 'oro ki dai lea mai lao Beukaua loo uri rongo lana bae lana sa Disas.

22

Na waa ki 'olea fuana saungi lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Dion 11:45-53)

1 Na Fangatasae, ne toaa Diu ki da 'ania beret ne nao ta isi ai, nia dao karangi naa nai.
2 'Uri nai, waa baita ni foa ki, ma waa toolangaidoo 'ana taki ki, daka manata naa uria sau agwa lae 'ana sa Disas, sulia kera maungia lau gu 'ada toae ki.

Sa Diudas ka ala na faafia na fale lana sa Disas fua malimae nia ki
(Matiu 26:14-16; Maak 14:10-11)

3 Ma Saetan ka ruufia naa manata lana sa Diudas 'Iskariot, ta waa 'ana akwala ma roo waa kwairooi bae sa Disas ki.
4 Seeri, sa Diudas ka lea naa siana waa baita ni foa ki, ma toa gwaungai ki 'ana waa neki kera lio sulia Beukaua loo, ma ka saea na fuada nia kai 'adomi kera uri dau lana sa Disas.
5 Ma kera ka ele 'asia naa daka fale malefo naa fuana.
6 Sa Diudas ka kwai ala faafi fai kera, sui nia ka safali lio naa uria tasi kada ne gwau uri ka falea sa Disas 'i 'abada.

Sa Disas, nia ade akau naa uria fafangaa ni Tasalae
(Matiu 26:17-25; Maak 14:12-21; Dion 13:21-30)

7 'I seeri guu, ka dao naa 'afa dani 'ana fafangaa loko toaa Diu ki da 'ania beret ne nao ta isi ai. Ma fa sato nai lau gu ne da saungia na wela sifsif nai ai 'ana ade akau lae fua Fangatasae.
8 Sa Disas ka odua naa sa Bita fainia sa Dion ka bae 'urii fuadaru, "Muru lea kau 'i nao muru ka ade akau naa 'ana doo ki maasi kameli, uri kolu ka fanga 'ana Fangatasae."
9 Keeru ka ledi 'urii 'ana sa Disas, "'I fai gu ne 'oe dooria kaari kai ade akau 'ana doo nai ki ai?"
10 Sa Disas olisi keeru ka bae 'urii, "Kada muru dao kau lao maefera baita loko, kamuru kai dao tona tii waa 'e tamaa kufidoo ni ngali kafo lae gwau'abana. Sa wala nai naa ne muru kai lea 'i burina uria luma ne nia lea ka ruu 'i laona.
11 Muru ka bae 'urii fuana waa ne luma nia nai, 'Na waa toolangaidoo nia ledi 'urii mai 'ani 'oe: Kadaluma fai ne nau fai waa kwairooi nau ki meli kai 'ania Fangatasae ai?'
12 Ma waa nai kai faatainia kadaluma 'i langi, kula ne nia ade akau sui na ai, ma muru kai ade akau 'ana fanga ki 'i seeri."
13 'Uri nai, keeru ka lea naa, ma keeru ka dao tona doo ki tiifau ilingia naa doo bae sa Disas nia saea fuadaru. Ma keeru ka ade akau naa 'ana fanga 'i seeri.

Na fafangae na Aofia
(Matiu 26:26-30; Maak 14:22-26; 1 Koren 11:23-25)

14 Nia dao naa 'ana kada fuana 'ani lana
na Fafangaa 'ana Tasalae, ma sa Disas
fainia 'aboosol nia ki, daka too naa 'ana
kula ni fanga lae.
15 Ma nia ka bae 'urii fuada, “Nau ku
dooria 'asia naa 'ani lana Fangatasae nee
fai kamolu, sui fatai nau kufi nonifii 'akua.
16 Ma nau ku saea fua molu, nia 'afi-
tai nau ku 'ania lau Fangatasae nee fai
kamolu, lelea ka dao guu kada nia ma-
mana 'i lao 'initoaa God.”
17 Sui sa Disas ka ngalia na titiu, ma
ka tangoa God. Sui nia ka bae 'urii
fuada, “Molu ka ngalia, ma molu ka 'ado
kwaimani ai 'i sabitamolu.
18 Nau ku saea fuamolu, 'ita 'i tari'ina ka
oli 'alaa, nau kusi kuufia lau na waen nee,
lelea ka dao guu lao 'initoaa God.”
19 Sui sa Disas ka ngalia na beret, ma ka
tangoa God, sui nia ka niia, ma ka falea
fuada. Ma ka bae 'urii, “Na noniku naa ne
nau ku falea fuamolu nee. Molu 'ania ka
lelea firi 'ana manata too laku lae.”
20 'I burina kera fanga 'uri nai sui, nia
ngalia lau guu titiui waen nai, ka bae 'urii,
“Na 'abuku naa ne, ne nia igwa uri kamolu.
Nia naa ne faangasia na alangaia falu.*
21 “Liotoi fasi! Na waa ne kai fale nau
fuana malimae nau ki, nia too gu 'ana fai
kamolu 'i seki lao fanga laa nee.
22 Sulia ni nau, na 'Alakwa nia Wane, nau
kwai mae ilingia ne God nia dooria fuaku.
Sui boroi nia kai ta'aa 'asia naa fuana waa
ne nia fale nau fuana malimae nau ki!”
23 Ma daka safali ledi kwailiu naa 'ani
kera ki 'i matangada uria sa tii ada ne kai
ilia si doo nai.

Na olisusuue sulia na 'initoaa
(Matiu 20:25-26; Maak 10:42-43)

24 Ma na waa kwairooi nia ki daka olis-
usuu 'i matangada kwailiu uri sa tii ada ne
nia kai 'inito fuada sui gu 'ana.
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
“Kamolu saitomana na waa 'inito kera ki
toaa nao lau Diu ki da too 'ana rigitae ma
daka suumainia 'asia naa toaa kera ki fua
ili lana doori lada ki. Ma daka dooria wane
ki daka sae kera 'ana wane gwaungai ki.
26 Sui ma ni kamolu gu ne nao molu si
ilia lau si doo nai 'i matangamolu. Waa ne
baita fuamolu ka abulo tu'uu, ma waa ne
kwaitalai fuamolu na waa ni rao kamolu
gwana.
27 'Uri nai, waa tee gu ne nia 'initoa?
Waa ne gooru daka ngali fanga mai fuana,
ma nao waa ne rao fanga ma ka ngali
fanga mai? Na waa ne gooru daka ngali
fanga mai fuana ne nia 'initoa. Sui boroi
'ana, nau ku faarongo kamolu, nau waa ne
ku nii matangamolu, nau na waa ni rao
kamolu.
28 “Kamolu molu too kwaimani mai fai
nau 'ana si kada 'ana ilitooa nau ki tiifau.
29 Lea na Maa nau nia faa tiifau naa 'ana
'initoae fuaku, nau boroi kwai faa lau guu
'initoae fuamolu,
30 uri molu ka fanga ma molu ka kuu
kwaimani 'amolu fai nau lao 'initoaa nau.
Kamolu molu kai gooru kwaimani 'ana
'inito lae fai nau, ma molu kai 'inito fua taa-
fuli fiiwane ma roo fiiwane sarenga neki
'Israel.”

Sa Disas eta alangainia sa Bita kai tofe nia
(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Dion 13:36-38)

31 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana sa Bita,
“Saemon Bita wala! 'Oe waa kwairooi. God
nia faolomainia naa Saetan, fasi uri kai ili
uria kai tagalongai kamolu tiifau faasi nau,
ilingia waa ne nia rao 'i lao ole fuana 'egwe
lana miga doo diana ki faasia na tadidoo
ta'ae ki.
32 Ka 'uri nai boroi 'ana wala Saemon,
nau ku foa fuamu, fasi uri ne nao 'oe 'osi
olifaiburi lau 'ana fiitooa 'oe. Ma 'ana
kada 'oe manata oli lau mai uri nau, 'oko
faangasia toaa kwairooi nau.”
33 Ma sa Bita nia luua ka 'urii, “Aofia 'ae,
nau ku kwaimaakwalii sui guu 'akua uri
lea lae fai 'oe 'i lao lookafo ma fuana maea
lae fai 'oe!”
34 Ma sa Disas nia luua ka 'urii, “Bita
wala, nau ku faarongo 'oe, 'i tari'ina lao fa
rodo nee, 'i nao 'ana karai kai angi, 'oko
tofe nau olu si kada 'oko saea 'oe ulafusia
nau.”
35 Sui sa Disas ka ledi 'urii 'ana waa
kwairooi nia ki, “'Uri nai ma kada bae nau
ku fale kamolu kau, ma nao kamolu kasi
too 'ana ta malefo, ma nao ta wai, ma nao

* **22:20** *alangaia falu:* Na mae lana sa Disas ne 'e faamamanea na manata luke laa ne 'e alangainia 'i laona alangaia falu ne da kedaa 'i lao buka nia brofet Dioromaea 31:31.

ta tae butu, 'urii bae kamolu oli kukuru
'ana ta doo bae?"
Ma kera luua daka 'urii, "Nao guu."
36 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Sui boroi 'ana
tari'ina, lea sa tii ne nia too 'ana ta malefo
ma nao ta wai, nia ka ngalia na mone 'ana.
Ma sa tii ne nao kasi too 'ana ta 'ile ni firu,
nia ka foli 'ana maku baita nia, ma ka folia
ta 'ile 'ana.†
37 Nau ku saea doo neki fuamolu, sulia
na kekeda laa Abu bae nia bae suli nau
'urii, 'Kera koni nia fainia waa ta'aa ki.'✡
Doo nai kai fuli naa fuaku, sulia na kekeda
laa ki sui guu suli nau kai fuli mamana
naa."
38 Ma na waa kwairooi nia ki daka bae
'urii, "Aofia wala, suai fasi, kolu too naa
'ana roo 'ile ni firu ki 'i see ne!"
Ma nia 'e luu kera ka 'urii, "Nia diana
naa. Alu tio na 'ana bae lae suli doo nai."

Sa Disas nia foa gwauna uo 'i 'Olif (Matiu 26:36-46; Maak 14:32-42)

39 Sa Disas fainia na waa kwairooi nia ki,
kera faasia naa toaa baita nai, ma daka lea
naa uria fa uo kera 'ailia 'ana 'Olif, ilingia
ne 'ita daka ilia mai.
40 Ma kada kera dao 'ana si kula nai, nia
ka bae 'urii fuada, "Molu ka foa, ade lea na
ilitooe ki ka linge kamolu."
41 Sui sa Disas nia ka 'idu tu'uu gu 'ana
kau faasi kera ka bobola fainia 'ui lae 'ana
si fau ka dao ai, nia ka booruru 'i saegano
ka foa.
42 Nia ka bae 'urii, "Maa 'ae, lelea doori
lamu naa ne, 'oko lafua 'amu nonifiie ne
faasia nau. Sui boroi 'ana, nao lau na
kwaidooria nau, boroi ma sulia kwaidoo-
ria 'oe lau 'ana."
43 Ma tii 'ensel faasia 'i langi nia dao mai,
ma ka faarakea naa.
44 Ma liona ka fii 'asia naa, nia ka foa
tetede lau. Ma na 'i'ide ne 'i nonina 'u'udu
ka 'asia 'i saegano ka mala ta gwigwise
'abu.
45 Ma kada nia tatae faasia na foa lae, nia
ka oli siana na waa kwairooi nia ki. Kera
maleu 'ada, sulia kera makeso tasa sulia
kera liodila.
46 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "'Urifita
ne kamolu ka maleu rowane? Molu tatae,
ma molu ka foa, ade lea na ilitooe ki ka
linge kamolu."

Kada kera daua naa sa Disas (Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Dion 18:3-11)

47 Kada manga sa Disas nia bae 'ua gu
'ana fai kera, tii figue baita daka dao na
mai. Ma tii waa 'ana waa kwairooi nia
baki, ne satana sa Diudas, nia ne talaida
mai. Ma nia ka dao mai siana sa Disas, ma
ka nonoia naa.‡
48 Sui boroi 'ana sa Disas ka bae 'urii
fuana, "Wala Diudas 'ae, 'oe fale nau, na
'Alakwa nia Wane, fuana malimae nau ki
'ana nonoi laku?"
49 Ma kada na waa kwairooi ki kera too
fainia sa Disas, daka suai doo nai, daka bae
'urii, "Wala Aofia! Alu kameli kumuli kera
'ana 'ile ni firue kameli ki, ma nao 'utaa?"
50 Ma tii waa ada, ka kwaea tii waa ni rao
nia waa foa ni gwau, ma ka kwae muusia
naa na bali alinga aolo nia.
51 Guu sa Disas ka bae 'urii, "Too na 'ana!"
Ma nia ka samo tona alingana waa nai, ma
ka guraa naa alingana.
52 Sui sa Disas ka bae fuana waa baita
ni foa ki, ma waa neki kera folo suusia
Beukaua loo, ma tai waa baite ki lau guu
ne kera lea mai uri dau lana, nia ka 'urii,
"'Uri nai ma, nau ta waa garo nao nee, uri
kamolu ka dau raunga mai uri nau?
53 Nau ku too guu 'akua siamolu 'i lao
Beukaua loo sulia fa dani 'oro ki, sui boroi
nao kamolu si sasi guu uria dau laku. Sui
boroi 'ana si kada kamolu naa ne, uri
kamolu ka rao naa 'ana tetedea Saetan, na
waa ne 'inito 'ana rorodoe."

Sa Bita nia tofea sa Disas (Matiu 26:57-58,69-75; Maak 14:53-54,66-72; Dion 18:12-18,25-27)

54 Sui daka daua naa sa Disas, ma daka
talaia naa 'i lao luma nia waa foa ni gwau.
Ma sa Bita ka 'isi tau lau gu 'ana kau 'i buri.
55 Ma kera 'ukunia tii era 'i tofungana
kula ni too lae 'i lao labu 'ana luma nai, ma
sa Bita ka gooru lau guu fainia toaa ne kera
too kakalia na ere nai.
56 Ma kada tii wela keni saari ni rao nai
nia suana sa Bita ne gooru seeri karangia

† **22:36** Sa Disas saea doo neki fuana ka kwai faa manata tai 'ana waa kwairooi nia ki uri kera kai ade akau sulia ne kera kai dao tona malimae ki ne kai faanonifii. ✡ **22:37** 'Aesaea 53:12 ‡ **22:47** Lea na birangaa 'ana Diu ki, na kwai nonoi lae faatainia kwaimanie ma sae 'initoa lae 'ana toolangaidoo lae faasia waa kwairooi nia. Nia bobola fainia na waa kwairooi ka bae diana 'ana toolangaidoo laa nia 'ana nonoi lana 'abana.

era nai, nia ka lio filoa 'ua guu ka bae 'urii,
"Na waa nee nia too lau guu mai fainia sa
Disas ne!"
57 Sui boroi sa Bita ka tofe ka 'urii, "Wala
wela keni nee wala, nau kusi saitomana na
waa nai!"
58 Ma nao si tau lau guu 'i burina, tii waa
ka suana sa Bita ka bae lau guu 'urii, "'Oe
ta waa lau guu ada ne!"
Sui boroi sa Bita nia luua ka 'urii, "Wala
'ae, nau nao wala."
59 Ma nao si tau lau guu 'i burina, tii waa
lau ka bae tetede ka 'urii, "Nia mamana. Na
waa ne nia too lau guu fainia sa Disas, sulia
nia lau guu na waa faasia 'i Galilii ne!"
60 Sui boroi sa Bita nia luua ka 'urii, "See
wala nee, nau ku ulafusia doo na 'oe bae
sulia nai wala!"
Ma kada nia bae gu 'ana 'uri nai, na karai
ka 'ai naa.
61 Ma na Aofia ka abulo, ka lio 'o'olo na
kau fuana sa Bita. Ma sa Bita ka manata
naa tona baea bae na Aofia nia saea fuana
bae 'urii, "'I nao sui fatai karai kafi 'ai, 'oe
'oko olu fa tofe laku 'oko saea 'o lalafusi
nau."
62 Ma sa Bita ka ruu na kau 'i maa, ma ka
angi baita lea ka igigele guu, sulia liona 'e
dila 'asia naa.

Kera nangasia sa Disas
(Matiu 26:59-68; Maak 14:55-65; Dion 18:19-24)

63 Ma na waa ni firu ki ne kera folo kalia
sa Disas, kera ka 'onionga 'ani nia, ma daka
nangasia.
64 Ma daka kani bokotaa na maana, ma
daka ledia daka 'urii, "'Oe saea fasi sa tii ne
fidali 'oe nai?"
65 Ma daka saea baea ta'aa 'oro ki lau guu
fuana.
66 Ma uri 'uubongi kada nia dani naa, na
toa gwaungai kera toaa Diu ki, ma na waa
baita ni foa ki, ma na waa toolangaidoo
'ana taki ki, kera ka bae ofu naa, ma daka
talaia naa sa Disas siada.
67 Ma daka bae 'urii fuana, "'Oe faarongo
kameli fasi wala. Nia sae 'oe naa ne Kraes
bae 'oi dao na mai fua faamauri lameli lae
nee, ma nao ni 'oe nao?"
Nia 'e luu kera ka bae 'urii, "Lea sae ku
faarongo kamolu boroi ai, 'afitai molu ka
faamamane nau gu ne.
68 Ma lea nau ku ledi kamolu uria tii si
doo, nia 'afitai molu ka luua ne.
69 Sui boroi nia 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa,
nau, na 'Alakwa nia Wane, nau kwai too 'i
bali 'aba aolo nia God 'ana tetede tasa, ma
nau kui 'inito fainia."
70 Ma kera tiifau guu daka ledia daka
'urii, "'Uri nai ma 'oe naa ne 'Alakwa nia
God?"
Ma nia luu kera ka 'urii, "Iuka, nia naa
nai kamolu tala saea nai."
71 Ma daka bae 'urii, "Nao kolu si dooria
naa tasi baea uri kolu ka faamamane nia
lau. Sulia kolu tala rongo naa nai, nia tala
saea nia 'Alakwa God!"

23

Sa Disas da talaia 'i naofana sa Baelat
(Matiu 27:1-2,11-14; Maak 15:1-5; Dion 18:28-38)

1 Ma na konia nai sui naa, kera tatae daka
talaia naa sa Disas siana sa Baelat fuana
keto lana.
2 Ma daka safali naa fua feengi lana
lae 'ana doo garo ki, ma daka bae 'urii,
"Kameli, meli dao tona sa wala nee nia bae
alingana toaa kameli ki ka saea fuada nao
dasi fale naa malefo 'ana takisi lae fua waa
baita 'i Rom, ma nia ka saea sae nia naa ne
na Kraes na waa ni taloa bae."
3 Ma sa Baelat ka ledia ka bae 'urii, "'Urii
ma ni 'oe na waa 'inito kera bae toaa Diu ki
naa ne?"
Ma sa Disas ka luua 'urii "Nia naa ne 'oe
saea nai."
4 Sui sa Baelat ka bae 'urii fuana na waa
baita ni foa ki, ma fua figua nai guu, "Nau
kusi dao tona guu tasi doo ne garo 'ana sa
wala nee uri daka saungia faafia."
5 Ma daka bae tetede na mai daka 'urii,
"Sui boroi 'ana lao bali lolofaa 'i Diudia, sa
wala nee nia saketoa naa toae 'ana toolan-
gaidoo laa nia. Nia safali 'ua mai 'i Galilii
lelea mai ka dao naa 'i seeki lau guu."
6 Ma kada sa Baelat nia rongoa doo nai,
nia ka ledi kera ka 'urii, "'Uri nai ma sa
wala nee nia lea mai faasia 'i Galilii nee?"
7 Ma kada nia saitomana ne sa Disas nia
lea mai faasia na kula ne sa Herod nia
'inito, nia ka fale kau sa Disas siana sa
Herod. Sulia sa Herod nia nii lau guu 'i
Durusalem 'ana kada nai.
8 Ma kada sa Herod nia suana sa Disas,
nia ka ele 'asia naa, sulia nia rongoa na
baee ki suli nia, ma ka kwaimaasi ka tau
naa uri sua lana. Ma nia ka dooria naa sua

lana sa Disas uri ili lana ta doo kwaibalatana.
9 Sa Herod nia ledia doo 'oro ki 'ani nia,
boroi ma sa Disas nao si luua guu 'ana ta si
doo.
10 Ma na waa baita ni foa ki, ma na waa
toolangaidoo 'ana taki ki, kera uu lau guu
'i seeri, ma daka bae tetede naa uri feengi
lana sa Disas.
11 Ma sa Herod fainia na waa ni omee
nia ki, daka 'onionga 'ada 'ana sa Disas, ma
daka bae ta'aa fuana. Ma daka faa ruufia
'ana tii maku tikwa diana, ma daka oli lau
fainia siana sa Baelat.
12 Ma nia 'ita 'ana fa dani nai, sa Herod
ma sa Baelat keeru daru ka ofu kwaimani
naa. 'I nao keerua na roo malimae ki.

Kera doori uri sa Disas ka mae naa (Matiu 27:15-26; Maak 15:6-15; Dion 18:39–19:16)

13 Sa Baelat ka konia naa waa baita ni foa
ki, ma waa gwaungai ki, ma na toae ki.
14 Ma ka bae 'urii fuada, "Kamolu falea
naa mai na waa ne siaku, molu ka saea sae
nia talai garo 'ana toae ki faasia na ade lae
sulia gwaungaia 'i Rom. Ma sui, nau ku
ledia 'i maa molu, ma nao nau kusi dao guu
tona tasi garoa 'ani nia mala ne kamolu
feengi nia ai.
15 Ma sa Herod boroi si dao guu tona tasi
garo laa 'ani nia. Nia ne ka olitainia lau gu
'ana mai nee. Nia nao si ilia guu ta garoa
uri ka maelia.
16 Nia ne, nau ku falea guu 'akua kau uri
kera ka kwae nia, sui ku lukatainia ka lea
na 'ana."
17 'Ana Fafangaa 'ana Tasalae, sa Bae-
lat lea doo kai lukea tii waa faasia 'i lao
lookafo fuana toaa Diu ki, sulia birangaa
kera ne 'uri nai naa.
18 Sui boroi 'ana kera sui naa da 'ai daka
'urii, "Molu saumaeli sa wala na! Molu ka
lukea 'amolu mai sa Baarabas fuameli!"
19 Sa Baarabas kera alua lao na lookafo,
sulia nia safalia na omee baita 'i lao mae-
fera baita nai, ma nia na waa sauwane 'ua
guu.
20 Sa Baelat nia dooria kai lukea sa Disas,
ma nia ka ledia lau kau na figua nai.
21 Sui boroi 'ana daka dau 'ada 'ana 'ai lae
'urii, "Molu saungia ka mae! Molu ka foto
faafia 'ana 'airarafolo!"
22 Ma sa Baelat ka bae 'urii lau fuada 'ana
oluna si kada, "Sui boroi 'ana, ma garoa tee
ne nia ilia? Nau nao kusi dao toi guu ta doo
ne nia ilia garo uri ka maelia. Nia ne nau
ku falea kau uri kera kai kwae nia gu 'ada,
sui daka lukea lau gu 'ada."
23 Sui boroi 'ana ma kera daka dau naa
'ana akwa lae ma daka suumainia naa uri
foto faafi lana 'ana 'airarafolo. Ma na su-
ungia nai ka linge nia naa.
24 Ma sa Baelat ka falea na kwakwaea ne
kera susuu uria sulia gani laa kera.
25 Ma nia ka lukea naa sa Baarabas na
waa bae kera dooria, na waa bae kera alua
'i lao lookafo faafia safali lana omee, ma
sauwanee. Sui sa Baelat ka falea sa Disas
fuada, sulia kwaidooria kera.

Kera foto faafia sa Disas 'ana 'airarafolo (Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Dion 19:17-27)

26 Ma na waa ni omee ki, daka talaia sa
Disas daka lea na kau fainia. Ma kada kera
lea kau, daka dao tona tii waa 'i sara ne
satana sa Saemon, faasia maefera baita 'i
Saerin. Nia ruu mai lao labu 'i Durusalem
faasia tii kula mai 'i maa. Ma daka alua
naa 'airarafolo 'i gwauna 'abana, ma daka
suumainia uri nia ka ngalia 'i burina sa
Disas.
27 Ma tii figua baita daka lea 'i burina. Ma
tai wela keni 'i lao figua nai kera angisi nia
daka isisigwau.
28 Sa Disas nia abulo fuada ka bae 'urii,
"Wela keni neki 'i Durusalem 'ae! Nao
kamolu si angisi nau lau. Molu kai angisi
kamolu tala 'amolu, fai wela kamolu ki.
29 Sulia nia kai dao 'ana fa dani ne toae
ki kera kai bae 'urii, "'E diana tasa fuana
wela keni 'aba'ato ki, ma wela keni nao
dasi kwala wela ki, ma nao dasi faasusu ki!'
30 Ma kada nai na toae ki kera kai bae
'urii fuana fa uo ki, 'Molu toli mai faafi
kameli.' Ma daka bae 'urii fuana toloa ki,
'Molu atoli mai faafi kameli.'
31 Sulia lelea kera dai ili 'uri nai aku, na
waa ne nau ku 'o'olo, kera kai ilia doo ne
nia ta'aa ka tasa 'amolu toaa ne kamolu too
'ana ta'aa lae ki."
32 Ma daka ngalia lau guu roo waa beli ki,
fuana saungi ladaru fainia sa Disas.
33 Ma kada kera dao 'ana kula ne kera
saea 'ana "Gwau Lelete," daka foto faafia
sa Disas 'ana na 'airarafolo. Ma na roo waa
beli baki, daka foto faafi keeru lau guu 'ana
roo 'airarafolo ki, tii waa 'ana bali aolo nia
sa Disas, ma ta waa 'ana bali mauli 'ana.

34 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Maa, 'oe
manata luke kera, sulia kera da ulafusia gu
'ada doo ne kera ilia.”
Ma na waa ni omee ki kera daka saso
'ana tii doo mala dais nai uri daka tolingia
maku nia ki fuada kwailiu.
35 Na toaa ne kera uu 'i seeri ki daka dau
gu 'ada 'ana bubu lae, ma na waa gwaungai
kera toaa Diu ki daka dau 'ana 'onionga lae
'ani nia daka bae 'urii, “Nia bae faamauria
naa toaa 'e'ete ki. Lea sae nia na Kraes ne
God 'e filia mai, ni ka faamauria nia fasi
tala'ana.”
36 Ma na waa ni omee ki, daka 'onionga
lau guu 'ani nia, daka lea kau siana, ma
daka falea waen lifoo fuana.
37 Ma daka bae 'urii, “Lea 'oe na waa
'inito toaa Diu ki, 'oko faamauri 'oe tala
'amu!”
38 Ma daka kedaa naa si baea 'urii 'i
gwauna 'airarafolo nia, “NI NIA NAA NE NA
WAA 'INITO KERA TOAA DIU KI.”
39 Ma ta waa 'ana roo waa baki da foto
faafi keeru fai sa Disas, liu 'e bae kwakwala
ka bae 'urii, “'Oe naa bae 'o saea sa 'oe na
Kraes. Aia, ma 'o faamauri kolu fasi.”
40 Ma sui ruana waa bae ka ngatafia
ka 'urii, “Nee wala, 'oe 'osi maungia guu
kwakwaea God nee? Kolu bobola guu,
sulia kera falea guu tii kwakwaea fua kolu.
41 Ma sui ni koro nee, na kwakwaea ne
nia 'o'olo naa ne, sulia koro ngalia naa uria
doo ta'aa neki koro ilia ki. Aia, ma ni nia
nao si ilia guu ta doo garo.”
42 Ma nia ka bae 'urii fuana sa Disas,
“Disas 'ae, 'o manatai nau, kada 'oe oli mai
'ana 'initoaa 'oe.”
43 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nau ku
saea na doo mamane fuamu, 'i tari'ina gu
ne 'oe too na fai nau 'i salo.”

Na mae lana sa Disas
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Dion 19:28-30)

44 Nia 'ita 'i tofungana sato, na sato ka
rorodoa, ma bali fera nai tiifau ka rodo,
lelea ka dao 'ana oluna kada sato saulafia.
45 Ma na maku baita ne nia suusia na
kula abu 'i lao na Beukaua loo ka kari 'ana
roo bali doo ki.
46 Ma sa Disas nia ka 'ai baita ka 'urii,
“Maa 'ae, nau ku falea na kau na mangoku
fuamu.” Nia 'e bae 'uri nai sui guu, ka mae
naa.
47 Ma na waa baita 'ana omee nia suai
doo nai, nia ka tangoa God ka 'urii, “Nia
mamana, nia na waa 'o'olo ne!”
48 Ma kada na waa nai ki kera koni, ma
kera ka bubungia, kera suai mae lana sa
Disas ka sui, kera tiifau daka oli naa 'ada 'i
fera kera ki. Ma daka fidalia maa ruruuda
fuana faatai lana na liodila lae kera ki.
49 Ma na toae ki tiifau ne kera saitomana
sa Disas, fainia na wela keni ne kera lea 'i
burina faasia 'i Galilii ki, kera uu tau guu
'ada, ma daka suai gu 'ada doo nai ki tiifau.

Kera saufinia sa Disas
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Dion 19:38-42)

50-51 Ma tii waa faasia maefera 'i 'Ari-
matea 'i lao bali lolofaa 'i Diudia, ne satana
sa Diosef, nia too lau guu 'i seeri. Ma nia
na waa 'o'olo, ma na waa diane, ma nia
ka kwaimaasi lau guu uri sua lana God kai
'inito faafia toaa nia ki. Ma sui boroi 'ana
nia ta waa 'ana toaa gwaungai kera Diu ki,
nia nao si ala guu faafia doo ne kera saea,
ma daka ilia 'ana sa Disas ki.
52 Nia ka lea siana sa Baelat, ma ka gani
nia uria na nonina sa Disas.
53 Ma nia ka lafua naa nonina sa Disas,
ma ka 'afua naa 'ana maku kwakwaoe.
Ma nia ka alua 'i lao tii likwafau falu ni
aluwanee ne kera 'elia 'i lao fau baita nai.
54 Ma fa dani nai na Faraedee. Fa sato
fuana ade akau lae maasia Sabati fa dani
'ana momola lae, nia karangi safali naa.
55 Na wela keni ne kera lea mai burina
sa Disas faasia 'i Galilii ki, kera lea lau
guu fainia sa Diosef. Ma daka suai naa
likwafau nai, ma daka suai naa alu lana sa
Disas 'i laona.
56 Sui daka oli na mai 'i fera, ma daka
ade akau 'ana waiwai ki, ma na doo moko
diana ki fuana kano lana 'ana nonina sa
Disas. Sui boroi 'ana fa dani 'ana Sabati,
daka momola naa, mala na taki nia saea.

24

Kada sa Disas nia tatae lau faasia maea
(Matiu 28:1-10; Maak 16:1-8; Dion 20:1-10)

1 Aia, 'ana Sandee 'i 'uubongia maaka-
fukafua, na bara wela keni bae kera ngalia
waiwai moko diana nai ki da ade akau ki
mai ai daka lea naa uri maana likwafau
bae.

2 Lea kau dao daka suai kwainaia bae nia
'ifi naa, sulia na reba fau bae nao si suusia
naa maana kwainaia nai.
3 Ma kera ka ruu na kau, sui boroi ka nao
dasi suai naa nonina sa Disas na Aofia.
4 Ma kada kera manata 'ua gu 'ada sulia
si doo nai, roo 'ensel ne kera ruufia na
maku waasinasina tasa nai ki, keeru ka
sakatafa mai daru ka uu naa siada.
5 Na wela keni nai ki daka mau 'asia naa
daka gwautoli nada 'i saegano. Sui boroi
'ana roo waa nai ki, keeru ka bae 'urii
fuada, “Nee rowaa, 'utaa ne molu ka lea lau
mai uri nani lae uria waa mauri gwana 'i
seki kula fua waa mae ki 'ana?
6 Nia nao si nii na 'i seki ne, sulia nia
'e mauri lau gu 'ana. Kamolu manata toi
fasi, si doo bae nia faarongo ai siamolu
tiifau 'ana kada bae nia too 'ua fai kamolu
'i Galilii. Nia bae 'urii bae,
7 ‘Kera kai fale nau, 'Alakwa nia Wane,
fuana toaa ta'aa ki, ma kera kai foto
faafi nau 'ana 'airarafolo, sui dao oluna
maedani, nau kui tatae lau gu 'aku faasi
maea.’ ”
8 Sui guu bara wela keni nai daka man-
ata toi naa si bae nia baki.
9 Guu kera daka oli naa faasia kwainaia
bae, ma lea daka faarongoa naa akwala ma
tii waa kwairooi nia ki, ma tai waa lau ne
kera dao toda.
10 Na ai neki da lea kau daka faarongoa
'aboosol nia ki, ne ni Meri faasia 'i Mag-
dala, keni Dioana, ni Meri gaa sa Demes,
ma tai ai lau.
11 Ma sui boroi 'ana, na 'aboosol ki ka nao
dasi faamamanea guu bae lana wela keni
nai ki. Suli da manata toi 'ada sae sa wela
keni nai ki da bae ata gwada.
12 Sui boroi 'ana sa Bita nia tatae, ma ka
lae 'ali'ali naa uria maana likwafau. Ma
nia ka ororo kau, ma ka suai gu 'ana maku
kwakwaoa baki tio gu 'ada 'i seeri. Sui nia
ka oli, ma ka kwele 'asia naa 'ana doo ne
fuli nai.

Ta roo waa daru suana sa Disas kada nia mauri lau
(Maak 16:12-13)

13 'Ana fa dani nai, ta roo waa 'ana waa
kwairooi sa Disas ki, keeru lea uria na toaa
'i 'Imeas. Nia bobola fainia taafuli kada
taale ma tii kada taale sarenga faasia 'i
Durusalem.
14 Ma keeru ka bae 'adarua sulia doo nai
ki sui guu ne fuli.
15 Ma kada keeru bae 'adarua, sa Disas
nia lea karangi keeru mai, ma ka lea lau
guu fai keeru.
16 Keeru ka suai guu 'adarua, boroi ma
God nao si faolomainia fuadaru uri keeru
ka lio saitomana.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Tee
ne kamuru bae mai sulia kada ne kamuru
lea mai nai?”
Ma keerua daru ka uu aroaro, ma na
manata ladaru ka kii.
18 Ma tii waa 'adarua ne satana sa
Kleopas, nia ka bae 'urii, “Nau ku manata
toi alamia 'oe guu ne 'o too boroi 'i Du-
rusalem, ma 'oko ulafusia gu 'amu na doo
neki fuli lao fa dani nai ki mai.”
19 Ma sa Disas nia ledi kera ka 'urii, “Doo
'uri tee ki gu nai rowaa?”
Ma keeru olisi nia, daru ka 'urii, “Doo
nai ki ne kera ilia 'ana sa Disas, waa bae
'i Naasaret. Na waa nai, nia na brofet, na
waa fuana bae lae na 'ana sulia bae lana
God, sulia God ma na wane kera saitomana
na bae lana 'e mamana, ma na rao lana ka
baita 'asia naa.
20 Na waa baita ni foa kameli ki, ma
na waa kwaitalaia ki, kera fale nia kau
fua saungi lana, ma daka foto faafia 'ana
'airarafolo.
21 Ma kameli ka manata 'amelia sulia sae
nia naa ne kai lukea toaa 'i 'Israel ki. Ma
tari'ina na oluna fa dani naa 'i burina doo
nai ki fuli ne.
22 Ma kameli meli ka kwele 'asia naa,
sulia tai wela keni 'ana figua kameli, da lea
daka dao mai 'ana likwafau bae.
23 Ma sui ka nao dasi suana gu nonina.
Ma daka oli mai, daka saea ne kera suana
'ensel ki faarongo kera ne nia mauri lau.
24 Ma tai waa lau guu 'ana figua kameli,
kera da lea lau guu maana likwafau nai,
ma daka dao tona nia mamana naa, mala
bae wela keni nai ki kera saea. Sui boroi
ka nao dasi suai naa nonina sa Disas.”
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuadaru, “Ka-
muru oewanea 'asia naa! Ma na manata-
muru ka nao si 'ali'ali uri faamamane lana
doo bae na brofet ki kera saea 'ua mai 'i
nao.
26 Na Kraes bae, nia kai nonifii fasi sui
fatai nia kafi ruu lao 'initoaa nia.”
27 Ma sa Disas ka toolangaidoo fua keeru
'ana doo bae kera saea sulia na Kraes 'i lao
kekeda laa Abu ki. Nia safali 'ana kekeda
laa sa Mosis ki ka lea 'ana kekeda laa brofet
ki.

28 Ma kada kera dao karangia naa toaa
ne kera lea uria, sa Disas ka ili mala sae nia
kai faasi keeru naa 'i seeri ka tasa na 'ana.
29 Ma keeru ka luia, daru ka bae 'urii,
"'Oe too fasi 'amu mai fai kaari, sulia nia
saulafia naa ne, ma faanoe boroi kai rodo
naa." Ma nia ka lea naa fai keerua.
30 Kada nia gooru naa fai keeru uri fanga
lae, nia ka ngalia fa beret, ka tangoa God,
sui ka niia ka falea fuadaru.
31 Kada keeru suai doo nai, God ka faolo-
mainia keeru kafi lio saitomana naa, ma
nia ka nao 'ana naa faasi keeru.
32 Ma keeru ka bae fuadaru kwailiu,
daru ka 'urii, "Se! Kada bae nia bae fai
koro mai sulia taale, ma ka toolangaidoo
fua koro 'ana kekeda laa Abu ki, koro ele
tasa bae."
33 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, keeru
sulatatae, daru ka oli lau gu 'adaru uri 'i
Durusalem. Ma keeru ka dao tona akwala
ma tii waa kwairooi baki ne kera koni guu
'ada, fainia tai waa lau.
34 Ma waa ki lao figua nai daka faarongo
keeru 'urii, "Na Aofia nia mauri lau, ma-
mana naa! Nia dao faatai fuana sa Sae-
mon!"
35 Ma keeru ka bae sulia na doo bae
fuli sulia taale, ma sulia na kada keeru lio
saitomana kada nia niia fa beret bae.

Sa Disas faatainia tala'ana fuana waa kwairooi nia ki
(Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Dion 20:19-23; 'Aks 1:6-8)

36 Kada roo waa nai ki keeru bae gu
'adarua fuadaru 'ua, sa Disas nia ka
sakatafa ka uu naa 'i sabitada, ma ka
bae 'urii fuada, "Na aroaroe kai too fai
kamolu."
37 Ma daka tona, ma daka mau 'asia naa,
sulia kera kwaifii sae kera suai ta anoedoo.
38 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Tee ne molu
mau ai? Nao molu si manata 'oroa!
39 Nau gu 'ana ne. Molu suai fasi roo
'aba nau neki fai roo 'ae nau neki. Molu
samo tona fasi mai noniku nee uri molu ka
saitomana, sulia na anoedoe nao si too 'ana
'oki fainia mariko, mala ne kamolu suai
nau ku too ai nee."
40 Burina ne nia saea doo nai ki ka sui,
nia ka faatainia naa fulina nila baki 'ana
roo 'aba nia ki ma roo 'ae nia ki fuada.
41 Ma kera daka ele 'asia naa fainia 'ana
kwele lae. Sui boroi 'ana, kera ka manata
ruarua guu 'ada, sulia nao kera dasi sait-
oma diana 'ua ai. Ma sa Disas ka bae lau
'urii fuada, "Molu falea fasi mai tasi fanga
fuaku."
42 Ma daka falea tii gwa sakwari fuana.
43 Ma nia ngalia ka 'ania naa 'i naofada.
44 Sui nia ka bae lau 'urii fuada, "Doo
neki nau ku saea mai fuamolu, kada ne
nau ku too 'ua mai fai kamolu. Doo nai
ki sui guu kera kedaa suli nau lao taki sa
Mosis ma lao kekeda laa brofet ki, ma lao
Sam ki, kera mamana naa."

Sa Disas, nia tae naa uri salo
(Maak 16:19-20; 'Aks 1:9-11)

45 Sui sa Disas ka 'ifingia manata lada uri
kera ka saitomana kekeda laa Abu ki.
46 Nia ka bae 'urii fuada, "Kera kekeda
mai suli nau, na Kraes, ne nau kwai nonifii,
ma sui lao oluna fa dani, nau kwai tatae lau
faasia maea.
47 Ma 'ita 'i Durusalem lelea ka dao lao
fere ki tiifau, kamolu kai bae sulia na
lukasi lana abulo ta'aa lae fai na manata
luke lae 'ana sataku.
48 Ma kamolu naa ne molu ka faarongo
'ana doo nai ki.
49 Ma nau tala 'aku, nau kwai falea Anoe-
doo Abu fuamolu ne Maa nau 'ita ka alan-
gainia na mai. Ma molu ka kwaimaasi 'i
Durusalem, lelea na tetedea faasia 'i langi
kai koso mai faafi kamolu."
50 Sui nia ka talaida naa faasia 'i lao mae-
fera baita nai, lelea daka dao 'ana maefere
'i Betanii, ma nia ka tafoa naa 'abana 'i
langi, ka faadiana kera naa.
51 Ma kada nia faadiana kera 'ua gu 'ana,
nia ka faasi kera, ka tae naa uria 'i langi.
52 Ma kera daka faa'initoaa, sui daka oli
na 'ada uri Durusalem fainia na ele laa
baita.
53 Ma 'ana kada 'oro ki kera daka too gu
'ada 'i lao Beukaua loo fuana tango lana
God.

Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Dion

Sa Dion na waa kwairooi bae sa Disas ne nia kedaa buka nee. Sa Dion 'e saea lea ta waa nia dooria kai suana God, nia ka liotoi diana 'ana birangana sa Disas. Sa Dion nia kedaa buka nee uri 'adomi lana toae ki uri faamamane lana sa Disas Kraes na 'Alakwa God uri kera daka too 'ana mauria firi. Laona buka nee, sa Disas saea nia tala'ana 'ana, "Nau Naa." Si satae doo nai, na satana God. God nia faatainia mai si satae doo nai fuana sa Mosis, 'ana si kada sa Mosis nia suana ere bae saru lao uluna 'ai baki, ma sui ka nao si sarufia guu tasi doo 'ana uluna 'ai nai ki. Ma si kada sa Disas bae 'urii, "Nau Naa," nia faatainia ni nia naa God. Lao bali buka nee 2:1—12:50, sa Dion nia bae sulia fiu si doo kwaibalatana sa Disas fulia ki. Fiu si doo kwaibalatana nai ki sui guu kera faatainia sa Disas nia na 'Alakwa God. Na doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas na Kraes, na waa bae God nia filia uri 'adomi lana toae ki sui, ma nia naa ne nia 'Alakwa God. Ma si doo kwaibalatana nai ki da faatainia sa Disas naa ne kai faa mai mauria firi fua wane.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Si kada sui fatai sa Disas kafi safalia raoa nia 1:1-51
Si kada sa Disas ilia naa raoa nia 2:1—12:50
Wiiki 'isi nia sa Disas 'i Durusalem 13:1—17:26
Si kada sa Disas nia mae 18:1—19:42
Sa Disas nia tatae naa faasia maea 20:1—21:25

Si Baea nia liaewane

1 'Ana sasafali laa 'ua mai, si Baea nia 'ita ka too naa, ma si Baea ka too kwaimani naa fai God, ma si Baea nia God.
2 Nia 'e too kwaimani naa fai God 'ana sasafali laa 'ua mai.
3 Ma na doo neki sui guu God nia saungainia, si Baea ne ilia ka fuli. Nao tasi doo 'ana doo neki God nia saungainia sui guu, ne si Baea nia 'e ore fasi fuli lana.
4 Na maurie 'ita mai 'ani nia. Ma na mauria nai nia na kwesu ne tala folaa tala doo God ki fuana wane 'ana fera ne 'i saegano.
5 Ma na kwesu nai ka tala folaa fua lao rorodoa lae, ma sui na rorodoa lae ka nao si liofilo nia gu mai.
6 God nia odua mai tii waa nai ka lea mai, ma waa nai satana sa Dion na waa ni faasiuabu.
7 Sa Dion nia lea mai uri faarongo lae sulia kwesu nai, uri toae ki sui guu daka rongoa ma daka manata mamana.
8 Sa Dion 'i tala'ana nia nao lau na kwesu nai. Nia na waa 'e lea lau 'ana mai uri faarongo tatalo lae sulia kwesu nai.
9 Na kwesu mamana nai mone, nia ne 'e dao na mai 'isi lao fera ne 'i saegano, uri ka tala folaa fua toae ki sui guu.
10 Ma sa wala nai si Baea 'e lea mai ka nii na lao fera ne 'i saegano. Nia ne fulia fera ne 'i saegano suli manata lana God. Ma sui boroi 'ana, wane lao fera ne 'i saegano ki nao kera dasi liofilo nia guu.
11 Nia ka dao mai siana toaa nia ki, ma sui boroi 'ana toaa nia ki nao kera dasi ala faafi nia guu.
12 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, toaa ki sui gwana ne kera da ala faafi nia, ma daka manata mamana 'ani nia, nia 'e faolomai kera sui guu uri daka maa 'ana God. 'I seeri, kera sui guu na wela God ki naa.
13 Na futa laa nai kera futa 'ana God nai, God 'ana ne nia ilia ka fulia 'ani kera. Nia nao lau doo sulia lioewane 'ana fera ne 'i saegano, ma ka nao lau na futa lae 'ana gaa fai maa 'ana fera ne 'i saegano.
14 Si Baea, nia 'e liaewane ka too 'i matangakolu. Kameli meli ka suana naa dianaa nia. Ma na dianaa nia nai, na dianaa nia taifili nia naa tii fa 'Alakwa nia naa God. Nia ka faatainia ade dianaa nia fai mamana laa nia tiifau fuakolu.
15 Sa Dion waa ni faasiuabu nia bae mamana sulia si Baea, ma nia ka bae 'urii, "Na waa bae nau ku faarongo tatalo gu mai suli nia ne. Bae nau ku bae 'urii, 'Tii waa kai dao mai buriku ne 'initoa tasa ka talu nau, suli nia 'e too 'uabaa na mai sui fatai nau kufi futa.' "
16 Nia faatainia dianaa baita tasa nia fuakolu, suli nia 'ofe kolu ma ka falea doo diane ki tiifau naa fuakolu sui guu ka lelea firi.
17 Suli God nia falea mai na taki ka lea mai fuakolu 'i 'aba sa Mosis, aia ma na ade dianaa nia fai mamanaa nia ka lea 'ana mai fuakolu 'i 'aba sa Disas Kraes.
18 Nao ta waa si suana 'ua God. Taifilia guu fa 'Alakwa 'autania God ne nia God 'ua

guu, ma ka too kwaimani 'ua guu fai God,
nia ne faatainia God fuakolu.

Sa Dion waa faasiuabu nia saea fua toae daka ade akau maasia na Kraes
(Matiu 3:1-12; Maak 1:1-8; Luk 3:1-18)

19 Na toa gwaungai kera toaa Diu ki 'i
Durusalem da odua mai waa ni foa ki fai
waa ni rao kwai'adomi lae fua waa ni foa
ki, uri kera daka ledia sa Dion. Ma daka
'urii, "Nee wala, ma 'oe tii gu nee?"
20 Ma sa Dion ka nao si agwaa lau faasi
kera. Nia 'e bae folaa fuada ka 'urii, "Nau
nee nao lau na Kraes bae ne."
21 Ma kera daka ledia lau daka 'urii, "Sui
'uri nai, ma 'oe sa tii mone 'ana nee? 'Oe sa
'Ilaeja nee, ma nao 'oe sa tii nee?"
Nia 'e luu kera ka 'urii, "Sa 'Ilaeja boroi
ka nao lau guu."
Ma kera daka ledi lau gu 'urii, "Ma nao
'oe naa 'oto ne brofet bae meli maasia
mai?"
Sa Dion 'e luu kera ka 'urii, "Brofet nai
boroi ka nao lau guu."
22 Ma kera daka ledi 'isi na 'ani nia daka
'urii, "Nee wala, ma sui 'uri nai 'oe sa
tii mone 'ana nee? 'O faarongo kameli
fasi, uri meli ka faarongoa toaa ne da
odu kameli mai. Tee ne 'oe saea suli 'oe
fuameli?"
23 Sa Dion 'e luu kera 'ana si baea brofet
'Aesaea nia kedaa mai kada 'i nao ka 'urii,
"Nau na lingena wane ne 'ai fuana toae
laona fera kwasi ma ka bae 'urii, 'Na Aofia
'e karangi dao naa! Molu 'olosia taale ki
fuana.' "✡
24 'I seeri toa nai da lea mai faasia na
Faarisii ki daka ledia lau daka 'urii,
25 "Lea 'oe nao lau na Kraes, ma ka nao
lau sa 'Ilaeja, ma nao sa ta brofet mai 'i
nao boroi ka nao lau guu, 'utaa ne 'oko
faasiuabua 'amu toae ki?"
26 Sa Dion 'e luu kera ka 'urii, "Nau ku
faasiuabua toae ki 'ana kafo gwana. Tii
waa ne nia nii gwana 'i matangamolu, ma
sui ka nao molu si saitomana guu.
27 Waa nai 'e dao gwana mai buriku, ma
sui boroi 'ana, ni nau na luke lana sadol nia
ki 'i 'aena boroi nao kusi bobola guu fai ili
lana."
28 Na doo nai ki tiifau da fuli 'ana mae-
fera 'i Betanii ne nii bali kafo loko 'ana tae
lana sato 'ana kafo 'i Diodan, kula nai sa
Dion nia faasiuabua toae ki ai.

Kale sifsif ni afuafua God

29 'Afa dani 'i burina guu, sa Dion ka
suana kau sa Disas 'e lea na mai siana. Sa
Dion ka bae 'urii fua toaa nai, "Molu suana
fasi loko, na waa bae nia talafana kale sifsif
God gu loko, uri ngali lana abulo ta'aa laa
kera toae ki sui guu lao fera ne 'i saegano.
30 Nia waa bae nau ku bae gu mai suli nia
loko, bae nau ku bae 'urii, 'Tii waa kai dao
mai buriku. Waa nai 'e 'initoa tasa ka talu
nau, suli nia too 'uabaa na mai sui fatai nau
kufi futa.'
31 'I nao, nau kwasi saitomana lau gwaku
ne sa wala nai naa ne Kraes bae. Ma sui
boroi 'ana, nau ku lea mai ku faasiuabua
naa toae ki 'ana kafo uri toaa nee 'Israel
daka saitomana ne sa wala nai nia naa ne
Kraes bae."
32 Sa Dion ka bae lau 'urii, "Nau ku suana
naa kada Anoedoo Abu 'e sifo mai mala
tafa bole fasi lao salo ma ka dau faafi nia.
33 'I nao, nau doo kwasi saitomana lau
gwaku nai, sui ma God waa ne fale nau ku
lea mai uri faasiuabu lae 'ana kafo, nia ka
bae 'urii fuaku, 'Waa ne 'oe suana Anoedoo
Abu nia sifo mai ka dau faafi nia nai, nia
waa bae uri faasiuabu lae 'ana Anoedoo
Abu naa nai.' "
34 Ma sa Dion ka bae na 'urii, "Nau ku
suana si doo nai 'e fuli naa. Doo ne adea
guu ma nau ku faarongo kamolu naa nai.
Sa wala nee naa ne 'Alakwa nia God."

Toa kwairooi totolenao sa Disas ki

35 'Afa dani burina lau guu, sa Dion nia
uu lau gu 'i seeri 'ana tii si kula nai fainia
ta roo waa 'ana toa kwairooi nia ki.
36 Si kada nia suana sa Disas 'e liu kau
siada 'i seeri, nia ka bae 'urii, "Suana fasi
loko, na waa bae nia talafana kale Sifsif nia
God gu loko!"
37 Si kada roo waa kwairooi nai ki da
rongo nia bae 'uri nai, keerua sui guu daru
ka lea na 'adarua 'i burina sa Disas.
38 Sa Disas nia abulo 'e lio kau, ka suana
keerua daru lea na mai burina. Ma nia ka
ledi keerua ka 'urii, "Nee roo waa, tee ne
muru dooria?"
Ma keerua daru ka bae 'urii, "Wala
Rabae," (Rabae toolangainia, waa toolan-
gaidoo), "'Oe doo 'o too gwamu fai nee?"
39 Ma nia ka luu keerua ka bae 'urii,
"Muru lea mai muru ka tala suai 'amuru."
Keerua daru ka lea na burina, ma daru ka
suai naa kula nai nia too ai. Ma keerua

✡ **1:23** 'Aesaea 40:3

daru ka too mai fainia suli fa sato nai. Ma
ka dao na kau bobola fainia faina kada sato
'i saulafi.
40 Ruana waa 'ana roo waa kwairooi nai
ki daru rongo doo nai sa Dion saea suli sa
Disas, ma daru ka lea fai sa Disas nai, nia
ne sa 'Andru toolana sa Saemon Bita.
41 'Uri nai guu, si doo sa 'Andru safali ilia
gu 'i nao ne nia nani uri dao lae tona na
toolana nai sa Saemon Bita, ma faarongo
lana lae 'urii, "Kaaria miri dao tona naa
Mesaea (toolangainia, Kraes) bae wala. Na
waa bae God filia uri 'adomi lana toae ki
sui."
42 'I seeri, sa 'Andru ka talaia na mai sa
Saemon sia sa Disas.
Sa Disas 'e bubu tetee 'ana sa Saemon sui
ka bae 'urii, "'Oe sa Saemon nee, ne satana
maa 'oe sa Dion lau guu, 'ita tari'ina ka oli
'alaa, kera da kai 'aili 'oe naa 'ana sa Kiifas."
Kiifas, na ruana sata da 'ailia 'ana sa Bita
ma ka toolangainia, "Fau".

Sa Disas 'ailia sa Filib fai sa Nataniel uri lea lae burina

43 Sui 'afa dani burina lau guu, sa Disas
ka manata toi naa lea lae uri bali lolofaa
'i Galilii. Nia dao tona sa Filib, ka bae 'urii
fuana, "'O lea mai buriku."
44 Aia, sa Filib nia waa lau gu mai fasi
Betsaeda maefera nai sa 'Andru fai sa Bita.
45 Sa Filib nia dao tona sa Nataniel, ka
bae 'urii fua sa Nataniel, "Kameli dao tona
naa waa bae sa Mosis kekeda mai suli
nia laona taki ma brofet ki lau guu daka
kekeda mai suli nia 'ana kada 'i nao. Nia
na 'alakwa sa Diosef bae 'i Naasaret gwana
bae."
46 Ma sa Nataniel ka bae 'urii, "Fera bae
dodolofia ka bobola fainia tasi doo diana
ka lea na mai faasia nai!"
Ma sa Filib 'e luu nia ka bae 'urii, "Aia lea
mai tala suai 'amua."
47 Si kada sa Disas nia suana sa Nataniel
'e lea gu mai siana, sa Disas ka bae na 'urii,
"Sa wala nee nia waa Diu mamana naa ne,
ne nao lau ta suke laa 'ani nia!"
48 Sa Nataniel 'e luu nia ka 'urii, "'Oe
saitoma 'urifita 'ani nau?"
Ma sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii fuana,
"Nataniel 'ae, nau ku suamu gwaku bae
kada bae 'oe nii 'aena fig loko bae, sui fatai
sa Filib kafi 'aili 'oe mai."
49 Si kada sa Nataniel 'e rongo si doo nai,
nia ka bae 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, nia
mamana, 'oe 'Alakwa God naa ne! 'Oe na
waa 'inito kameli toaa Diu naa ne!"
50 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe faa-
mamane nau gwamu suli nau ku saea ku
suamu 'aena fig loko 'oto nai? Ku faarongo
'isi 'ani 'oe, si doo baita tasa ki talua fatai si
doo nai ne 'okoi suai."
51 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Ku faarongo 'isi 'ani kamolu, kamolu kai
suana salo nia 'ifi, ma molu kai suana
lau guu na 'ensel God ki kera da kai raa
'alaa, ma da kai koso toli mai faafi nau, na
'Alakwa nia Wane."

2

'Aena Faalua nai 'i Kena

1 'Ana ruana fa dani 'i burina sa Disas
'ailia roo waa baki uri lea lae fai nia, tii
faalua ka liu naa 'ana maefera nai 'i Kena
lao bali lolofaa 'i Galilii. Na gaa nia sa Disas
'e dao ka nii 'i seeri.
2 Kera daka kwaiodui kau uri sa Disas fai
toa kwairooi nia ki kera dao daka nii lau gu
'i seeri 'aena faalua nai.
3 Ma si kada na waen nai da kuufia 'aena
faalua nai 'e sui, gaa nia sa Disas ka bae
'urii fuana, "Na waen bae 'e sui, ma ka nao
dasi too naa 'ana ta waen lau!"
4 Ma sa Disas ka bae 'urii fua gaa nia,
"Gaa 'ae, si kada nau 'e nao si dao 'ua ai.
Nao 'osi odu nau 'ua uri ili lana tasi doo."
5 'Uri nai, gaa nia ka bae na 'urii fua toa
ni rao nai ki, "Molu ilia gwamolu si doo ne
nia kai saea fuamolu."
6 Aia, na ono kufidoo baita ni ngali kafo
lae ki ne da saungainia 'ana fau da nii 'i
seeri 'ana si kada nai. Na kufidoo nai ki
na kufidoo ni ngali kafo lae ki uri tau 'aba
lae sulia birangaa kera Diu ki. Baita lana
kufidoo nai ki, tii kufidoo bobola fainia
daka ongia 75 lita, ma nao 115 lita 'ana kafo
'i laona.
7 Sui, sa Disas ka bae 'urii fua toaa ni
rao nai ki, "Molu ongia fasi mai kufidoo
neki 'ana kafo." Kera lea daka ongia mai
kufidoo nai ki lelea daka fungu 'alamaa
guu.
8 Sui sa Disas ka bae lau 'urii fuada,
"Molu ongia tasi kafo 'ana kafo nai, ngali
kau molu ka faa fua waa ne baita 'ana raoa
neki 'ana fafangaa nee."
Kera ngali daka faa na fuana.
9 Ma si kada waa baita nai 'ana rao lae
ki 'e kuu toi kafo nai 'e tatala sui naa 'ana

waen nai, nia ka ulafusia lau gwana 'i fai
ne kera ngali mai waen nai faasia. Ma sui
toaa ni rao nai da ongia mai kafo nai daka
saitomana gwada. 'I seeri, na waa baita nai
ka 'ailia na mai fungao falu nai
10 ka bae 'urii fuana, “Nee wala, ma 'oe
'ua ne 'o onia 'amua mai waen diana tasa
nee lelea 'ofi ngali gu mai nee! Waa ki sui
guu, na waen diane ne da safali faa fasi 'i
nao! Na waen lifoo ki gwana ne lea doo
daka alua ka tio fasi 'ana uri 'isi, kada ne
toae ki da kuufia waen diane lelea ka sui
naa. Ma ni 'oe, na waen diana tasa nee 'oko
onia 'amua mai uri 'isi 'urii!”
11 Etana gu si doo kwaibalatana ne sa
Disas nia ilia 'i Kena lao lolofaa 'i Galilii
nai, ne faatainia rigitaa baita tasa ne nia
too ai fua toa kwairooi nia ki ma kera daka
manata mamana naa 'ani nia.
12 Sui guu, sa Disas fai gaa nia ma toolana
ki ma toa kwairooi nia ki, kera daka lea naa
uri maefera 'i Kabaneam. Ma kera lea daka
too 'i seeri suli ta bara fa dani.

Sa Disas taria toaa da usi lao Beukaua bae
(Matiu 21:12-13; Maak 11:15-17; Luk 19:45-46)

13 Si kada 'e dao karangia naa Fangatasae
toaa Diu ki, sa Disas ka lea naa 'i Du-
rusalem.
14 Ma nia ka suana toaa nai da usi
'ana 'okona doo ni afuafu lae ki ai laona
Beukaua bae. Kera da foli 'ana buluka ki,
ma sifsif ki, ma na bole ki. Ma nia ka suana
toaa nai kera tatala 'ana malefo ki, kera
daka too gwada sia gwegwela kera nai ki
ni usi lae.
15 'Uri nai, nia ka neelia tii neeli baita ni
kwai nangasi lae ai, sui ka taria naa 'aini
buluka nai ki, ma sifsif nai ki, ma doo nai
ki tiifau faasia lao Beukaua bae. Ma nia ka
kefusia naa gwegwela kera ki toaa ni tatala
lae 'ana malefo ki, ma liu ka taga naa 'ana
malefo kera ki.
16 Nia ka kwaetaria naa toaa ne kera
foli 'ana bole ki. Ma nia ka bae na
'urii, “'Otolangai kamolu molu ngalia kau
'okona doo nee 'i maa! Nao molu si rokisia
Beu nia Maa nau 'ana beu ni usie!”
17 'I seeri na toa kwairooi nia ki daka
manata toi si baea nai lao kekeda laa abu
nai 'e bae 'urii, “God 'ae, na liosaua nau
fuana Beu 'oe, 'e 'a'ako mala 'ana ta era
laona lioku.”
18 Sui na toa gwaungai Diu ki kera daka
ledia sa Disas daka 'urii, “Nee wala, sa tii gu
ne falea rigitaa fuamu uri ili lana doo neki
nee? Lea God ne falea rigitaa nee fuamu,
'oko ilia fasi tasi doo kwaibalatana uri meli
ka suai ma meli ka faamamane 'oe fainia!”
19 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Lea molu
ka okosia boroi Beukaua nee, nau kwai
saungainia lau gwaku lao olu fa sato guu.”
20 Ma kera daka ledi nia lau daka 'urii,
“'Oe waa 'o bobola boroi fai saungai lana
beukaua nee lao olu fa sato ki nee? Na beu
nee mone, na faitaafuli fa ngali ma ono fa
ngali sarenga ki fatai ne da saungainia mai
sulia!”
21 Ma sui ta, na Beukaua nai sa Disas nia
bae sulia nai, na nonina 'i tala'ana lau 'ana
nai.
22 Toa kwairooi sa Disas ki kera totoo lea
ka dao 'ana si kada bae God 'e tataea sa
Disas faasia maea naa, kera dafi manata
toi si doo nai nia saea, ma kera dafi faama-
manea na Kekeda laa Abu ki fainia si baea
nai ki sa Disas saea nai.
23 Ma si kada nai sa Disas nia too 'i
Durusalem 'ana Fangatasae nai, toaa 'oro
da manata mamana 'ani nia suli da suai
fafaataia kwaibalatana nai ki nia fulia.
24 Sui ma, sa Disas nao si faamamane
kera guu, suli nia saitomana gwana lioda
ki.
25 Nia saitomana sui naa liona wane,
ka nao si bobola naa uri sae ta waa ka
faarongo nia fatai 'ana tasi doo sulia.

3

Sa Nikodimas dao siana sa Disas

1-2 Aia tii si kada, tii waa gwaungai toaa
Diu ki, nia lea mai siana sa Disas. Na waa
nai satana sa Nikodimas, ma nia ta waa
'ana Faarisii ki lau guu. Nia lea mai dao
siana sa Disas lao rodo ka bae 'urii fuana,
“Waa toolangaidoo 'ae, kameli meli saito-
mana 'oe naa ne waa toolangaidoo ne God
fale 'oe mai. Ma na doo kwaibalatana neki
'oe fulia ki, nia 'afitai fua ta waa tatakwai
gwana ne God nao si nii gu fainia ka ilia ki.”
3 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, “Ku
faarongo 'isi 'ani 'oe, tii ne nia nao si futa
faalu, nia 'afitai ka too lao 'initoaa God.”
4 Ma sa Nikodimas ka ledia sa Disas ka
bae 'urii, “Nee wala, ma lea na waa baite
ka rafo naa, tara nia ka futa faalu lau 'utaa
nai? Wane 'afitai 'asia naa sae oli ka ruu

lau lao ruruuna gaa nia ma ka futa faalu
lau mai!”
5 Sa Disas ka bae 'urii fuana, “Ku
faarongo 'isi 'ani 'oe, nia 'afitai 'asia naa
fua waa ka ruu lao 'initoaa nia God, lelea
waa nao si futa faalu guu 'ana kafo ma 'ana
Anoedoo Abu.
6 Waa ne wane 'ana fera ne 'i saegano 'e
kwalafia, nia na waa 'ana fera ne 'i saegano
gwana. Ma na waa ne Anoedoo Abu nia
God 'e falea mauria falu fuana, nia ne waa
'ana fera 'i salo.
7 Nao 'osi kwele lau gwamu suli si doo
nai nau ku saea ma ku bae 'urii fuamu nai,
‘Molu futa faalu lau’.
8 Na rao lana Anoedoo Abu 'e mala 'ana
rao lana koburu. Na koburu nia liu 'ana
suli doori lana, ma 'oko rongo gwamu ku-
ruu lana. Sui boroi 'ana, 'oe 'afitai 'oko
suana kula nia too ai ma kula nia lea uria.
Talafana lau guu rao lana Anoedoo Abu
'ana mauria nia wane nai. Sui boroi 'ana
nia ka talana mauria wane, 'oe 'afitai 'oko
suana ili laa ne nia ilia ai.”
9 Sa Nikodimas ka ledia lau ka bae 'urii,
“Wala 'ae, si doo nai tara ka fuli 'utaa gu
nai?”
10 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, “'Oe na waa
ni toolangaidoo lae fua toaa nee 'Israel naa
ne, ma sui ka nao 'osi filoa gu si doo nai!
11 Ku faarongo 'isi 'ani 'oe, kameli si doo
ne meli tala suai mai ma meli ka tala saito-
mana naa, nia ne meli saea ma meli ka bae
'ana faamamane lana fuamolu nee, ma sui
ka nao molu si doori faamamanea guu.
12 Na doo da fuli ki lao fera ne 'i saegano
gwana nai ku bae sulia fuamolu nai, ma
sui ka nao molu si doori faamamanea guu.
Nia 'uri nai, lea nau ku faarongo kamolu
'ana dongana fera 'i salo, tara nia 'afitai
'asia naa fuamolu uri molu ka doori faama-
manea.
13 Nao ta waa 'e raa si too gu mai 'i salo
uri nia ka faarongo kamolu lau guu 'ana
dongana fera 'i salo. Ni nau 'Alakwa nia
Wane, taifili nau gu ne ku sifo mai fasi 'i
salo.
14 “'Ana kada 'i nao, sa Mosis nia saun-
gainia tii loi 'ana bras ka daurangainia 'i
langi gwauna bae'ai lao fera kwasi. Ta-
lafana lau guu si doo totoo kai fuli 'ani
nau nai. Tara kera da kai daurangai nau
'Alakwa nia Wane 'i langi,
15 uri tii gwana ne nia manata mamana
'ani nau, nia ka too 'ana mauria firi.
16 God nia liosau 'asia naa 'ana wane
laona fera ne 'i saegano, nia ka falea mai
tii fa 'Alakwa 'autania nia uri tii gwana
ne manata mamana 'ani nia, nia ka nao si
funu. Nia 'e too naa 'ana mauria firi.
17 God, nia nao si falea mai 'Alakwa nia
uri laona fera ne 'i saegano uri kwae lana
wane laona fera ne 'i saegano. God nia fale
nia lau 'ana mai uri ka faamauri kera.
18 “Waa ne manata mamana 'ana
'Alakwa nia God, God 'afitai ka fale
kwakwaea fuana. Aia ma waa ne nao si
manata mamana 'ana 'Alakwa God, waa
nai 'ana ne maasia naa kwakwaea God
fuana, suli nia nao si manata mamana 'ana
tii fa 'Alakwa 'autania nia God.
19 Doo ne adea ma God ka falea kwak-
waea, nia 'urii ne. Na kwesu 'e dao naa lao
fera ne 'i saegano, ma sui wane ka dooria
'ana rorodoa lae ma ka ote nia 'ana kwesu
nai suli na abulo lana wane 'e ta'aa.
20 Suli waa ne nia ilia doo garo ki, nia ne
ote nia lea mai siana kwesu, ade lea kwesu
ka faatai folaa 'ana garoa nia ki.
21 Aia ma waa ne nia ilia doo 'o'olo ki, nia
'ana ne lea mai siana kwesu, uri kwesu ka
faatai folaa 'ana ade lana ne lea sulia doori
lana God.”

Sa Dion Waa Ni Faasiuabu 'e Faa'initoaa sa Disas

22 'I burina gwana si doo nai, sa Disas
fainia toa kwairooi nia ki kera daka lea naa
uri bali lolofaa 'i Diudia. Ma kera daka too
'i seeri daka faasiuabua naa toae ki.
23 Aia 'ana si kada nai, sa Dion 'e faa-
siuabua toae ki 'ana maefera nai 'i 'Aenon
karangia 'i Saalim, kula kafo nia 'oro ai. Ma
toaa nai kera daka dao mai siana sa Dion
ka lelea gwana uri nia ka faasiuabu kera.
24 Si kada kera nao dasi alua 'ua sa Dion
laona lookafo nai.
25 Ma 'ana si kada nai, tai waa 'ana toa
kwairooi sa Dion ki, kera daka olisusuu
fainia tii waa 'ana toa Diu ki sulia birangaa
kera Diu ki 'ana faafaalu lae 'ana kafo.
26 'Uri nai, waa kwairooi sa Dion ki kera
daka lea siana sa Dion ma daka bae 'urii,
“Waa ni toolangaidoo 'ae, 'oe saitomana
waa bae nia uu fai 'oe bali lobae 'ana kafo
'i Diodan ma 'oko faarongoa toae ki suli
nia? Kada nai, nia faasiuabua naa toae ki
nai, ma 'oro lana toaa bae sui naa daka lea
tiifau na kau siana!”

27 Ma sa Dion 'e luu kera ka 'urii, “Na
wane, si doo God faa gwana fuana ne nia
too ai.
28 Kamolu sui guu molu rongo nau ku
saea sui naa bae, nau nao lau na Kraes bae,
na waa fifilia bae God ne. Nau na waa ku
lae mai 'i nao 'ani nia uri ku faarongo tatalo
'ani nia 'ana ne.
29 Na Kraes bae, nia mala 'ana ta fungao
'ua guu waa ne nia arai ka too 'ana keni.
Ma ni nau ku mala 'ana waa kwaimani nia
fungao nai, ne ku noni sasala 'ana si kada
ku rongoa ne fungao nia dao naa fua arai
laa nia. Ma ni nau ku ele 'asia naa 'i tari'ina
si kada ku suana toaa 'oro ki da lea naa
burina sa Disas.
30 Alu talo lana satana Kraes ka baita ka
lea naa, ma na talo lana sataku ka oli tu'uu
na mai.
31 “Iuka, na Kraes nia lea mai faasia 'i
salo ma ka 'inito tasa, suli na waa ne nia
lea mai faasia 'i salo, nia 'initoa ka tasa 'ana
waa ki sui guu. Sa Dion waa ni faasiuabu
na waa lao fera ne 'i saegano gwana, ma
nia ka bae lau guu sulia si doo ki lao fera
ne 'i saegano.
32 Na Kraes, nia bae sulia si doo ne nia
tala suai ki mai ma ka tala rongo ki mai
'i salo. Ma sui boroi 'ana, nao ta waa si
dooria guu faamamane lana doo ne nia
saea ki.
33 Ma tii gwana ne nia faamamanea si
doo ne na Kraes 'e saea ki, na waa nai nia
faatainia God 'e bae mamana.
34 Ma na Kraes nai ne God fale nia mai
faasia 'i salo, ma nia ka faatalongainia na
baea mamane sulia God, suli God nia fale
dangatai mai 'ana Anoedoo Abu nia fua
Kraes.
35 Ma God na Maa ka liosau 'asia naa 'ana
'Alakwa nia nai, ma ka alu nia ka gwaungai
faafia doo nia ki tiifau.
36 Tii gwana ne manata mamana 'ana
'Alakwa nia God, na mauria God 'e nii 'ana
waa nai. Ma tii gwana ne nia nao si ade suli
'Alakwa nia God, waa nai 'afitai ka dao toi
mauri firi. Na rakesasua God 'ana ne dau
faafia waa nai.”

4

Wela keni 'i Samaria

1 Na Faarisii ki da rongo alinga ai saea sa
Disas nia faasiuabua ma ka talaia toaa 'oro
'asia naa ka talua lau toaa kwairooi sa Dion
ki.
2 Ma sui sa Disas, nia nao lau ne faa-
siuabua toae ki, na toa kwairooi nia ki 'ana
ne da ilia si raoa nai.
3 Si kada sa Disas 'e saitomana kera da
manata 'uri nai fuana, nia fai toa kwairooi
nia ki kera daka faasia bali lolofaa nai 'i
Diudia daka oli lau uri lao bali lolofaa 'i
Galilii.
4 Si kada kera da lea naa uri Galilii, kera
tasa daka liu kau lao bali lolofaa 'i Samaria.
5 Ma kera daka dao 'ana maefera nai
satana 'i Saekaa laona bali lolofaa nai 'i
Samaria. Saekaa 'e nii gwana 'i ninimana
si gano sa Diakab nia faa 'ua na mai fua
'alakwa nia sa Diosef.
6 Ma na kilukafo nai sa Diakab 'elia ka
nii lau guu 'i seeri. Sa Disas nia lea kau
lelea ka lede nia 'asia naa, nia ka gooru naa
ninimana kilukafo nai. Ma si kada nai, ka
dao naa bobola fainia lao tofungana sato.
7 'I seeri tii wela keni Samaria nai ka
dao maa kilukafo nai uri ufi kafo lae 'ana.
Sa Disas ka gani kafo siana ka bae 'urii,
“Ongia fasi mai tasi kafo nau ku kuu fasi
wala.”
8 Nia bae 'uri nai suli toa kwairooi nia ki,
kera da lea kau uri foli fanga lae daka nii
'ua mai lao maefera nai 'i seeri.
9 Ma na wela keni nai 'e luua sa Disas ka
'urii, “'Oi, 'oe na waa Diu nee, 'utaa ne 'oko
gani kafo siaku nau ai Samaria?” Nia bae
'uri nai, suli toaa Diu ki da mamagutainia
'asia naa toaa Samaria.
10 Ma sa Disas ka luu nia ka 'urii, “'Oe sa 'o
saitomana mone na fale laa nia God, ma sa
'oko saitomaku mone nau waa ne ku gani
kafo siamu nee, doo 'oe gani nau ne wala,
uri nau ku falea kafo 'ana mauria fuamu.”
11 Na wela keni nai ka bae 'urii fuana,
“Nee wala, ma 'oe nao 'osi too guu 'ana ta
kufidoo ni ongi kafo lae, ma na kilukafo
loko lau guu 'e sifo 'asia naa. Kafo 'ana
mauria nai tara 'oe 'oko ngali gwamu mai
fasi fai?
12 'Oe 'o manata toi ni 'oe 'oto ne 'o 'ini-
toa ka talua kokoo kameli sa Diakab waa
ne falea kilukafo nee fuameli? Ni nia fai
'alakwa nia ki, ma na manusaarea nia ki
tiifau naa ne da kuu mai 'ana kilukafo nee
'i nao.”
13 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Waa ne nia
kuufia kafo nee 'oe ufia nee, nia kai maeli
kuu lau gwana.

14 Aia ma waa ne nia kuufia na kafo ne
nau kwai falea fuana, nia 'afitai ka maeli
kuu lau. Suli na kafo nai ku falea fuana kai
alua na busu 'ana mauria firi, ne fulafula
mai 'i laona mauria nia waa nai."
15 Ma na wela keni nai ka bae 'urii, "Waa
baita kani 'ae, 'o faa mai kafo nai fuaku uri
nao kwasi maeli kuu naa ma kwasi lea lau
mai uri ngali kafo lae 'i seki."
16 Sa Disas ka bae 'urii fuana, "Lea kau
'oko odua mai arai 'oe muru ka lea mai
seki."
17 Ma na wela keni nai ka bae 'urii, "Nau
nao kwasi too 'ana ta arai."
Sa Disas ka bae 'urii, "Doo mamane na
'oe saea nao 'amua ta arai.
18 Suli ni 'oe, na lima waa ne 'o too sui na
mai 'aeda. Na waa ne 'oe too 'i 'aena boroi
kada nai, nia nao lau arai 'oe. Doo nai 'oe
saea fuaku nia mamana."
19 Ma na wela keni nai ka luua ka 'urii,
"Waa baita kani 'ae, nau kwafi saitomana
guu ne 'oe na brofet nai.
20 Na kokoo kameli ki toaa 'i Samaria,
kera da foosia mai God 'i gwauna fa uo nee
'ana kada 'i nao. Ma sui kamolu toaa Diu
ki, molu ka saea sa kula fua foosi lana God
'ana ai ne 'i Durusalem."
21 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Wela
keni nee 'ae, 'o faamamanea 'amua si doo
ne nau ku saea nee, 'ana si kada ne kolu
kai dao ai, toae ki kera da kai foosia God na
Maa 'ana kule ki sui gwana, nao lau otona
gwana 'i gwauna fa uo nee ma nao sae 'i
Durusalem.
22 Kamolu toaa 'i Samaria molu ulafusia
lau gwamolua God ne molu foosia. Aia ma
ni kameli toaa Diu ki meli saitomana God
kameli ne meli foosia. Suli na taala ne God
'e kwaia uri faamauri lana toae ki sui guu
ai, nia lea kau faasi kameli toaa Diu.
23 Aia, tii si kada ne karangi kai dao mai,
ma ka safali dao naa nee! Si kada nai
ne, toaa ne da foosi mamana 'ana God,
na Anoedoo nia kai talai kera 'ana foosi
lana God na Maa 'ana lea laa ne mamana.
Na kwaini toaa 'uri nai ne God na Maa 'e
dooria uri daka foosi nia.
24 God, nia na Anoedoo ma na toaa ne
da foosi nia, na Anoedoo ka talai kera na
mone 'ana foosi lana God ma daka ilia na
mone sulia lea laa ne mamana."
25 Ma na wela keni nai ka bae 'urii fuana,
"Nau ku saitomana gwaku ne na Waa Fi-
filia God ne da 'ailia lau guu 'ana Kraes, nia
kai dao mai. Ma si kada nia dao, nia ne kai
faarongo kia 'ana doo ki sui guu."
26 Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Tee nau waa
nai naa nee, ne kwai bae gwaku fai 'oe
nee."
27 'Ana si kada nai guu toa kwairooi nia
sa Disas ki oli mai daka dao naa. Ma kera
daka kwele lau gwada ne nia bae fai wela
keni nai. Sui boroi 'ana nao ta waa ada si
'urii guu, "Tee bae 'o dooria siana?" Ma nao
sae kera daka ledi 'urii, "'Utaa bae 'oko bae
fai ai bae?"
28 'Uri nai, na wela keni bae ka faasia
kufidoo ni ongi kafo nai ka tio gwana 'i
seeri, nia ka oli na uri lao maefera baita
nai. Lea kau dao, ka bae 'urii fuana toaa
nai,
29 "Rowane 'ae, molu lea mai molu suana
fasi na waa loko nia faarongo nau 'ana doo
ku ilia ki tasi doo si tio naa loko! Alamia nia
na Waa Filia bae God naa 'oto loko?"
30 Ma kera daka lea na mai siana sa Disas
fasi lao maefera nai.
31 Otofana si kada nai gwana, na toa
kwairooi nia sa Disas ki daka bae 'urii
fuana, "Waa ni toolangaidoo 'ae, 'o 'ani fasi
tasi fanga wala!"
32 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Nau ku
too 'ana fanga nau ni 'ani lana ne kamolu
molu ulafusia gwamolua."
33 Na toa kwairooi nia ki kera daka ledi
kera kwailiu daka 'urii 'ada, "Alamia ta
waa ngali fanga mai fuana 'oto ne?"
34 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Na
talafana si fanga nau ni 'ani lana naa ne ili
lae sulia doori lana God ne fale nau mai,
ma faasui lana si raoa ne nia odu nau mai
uria.
35 Aia, si tarifulaa kamolu 'ana bae nia
'urii, 'Fai madama ki fatai nii 'ua sui kafi
dao 'ana si kada raku 'e maua ai fua koni
doo lae.' Nau mone ku faarongo kamolu,
molu aoa maa molu molu ka suai fasi nee.
Na raku 'e maua ka kwaimaasi naa nee.
Tee talafana fange maua naa ne toaa neki
da lea na mai nee.
36 Tii ne nia falia naa fungina doo ne
maua ki naa nee fua lao mauria firi, God
kai falea fofolia nia. Nia 'uri nai, na waa
fasidoo fai waa koni doo, keerua sui guu
daru kai ele kwaimani.
37 Si doo mamane bae na tarifulaa bae
nia bae 'urii sulia, 'Ta waa, na raoa nia fua
fasidoo lae naa, ma ta waa lau gwana, na

raoa nia fua koni doo lae naa, 'ana fali lana
fungidoo ki kada kera maua naa.'
38 Nau ku fale kamolu kau uri lea molu
ka falia naa fungidoo maua ki laona ola ne
kamolu nao molu si fasia gu mai nai. Suli
tai waa lau gwana ne kera da fasia mai, ma
ni kamolu molu ka koni doo 'i gwauna si
rao nonifii laa kera ki mai."
39 'I seeri, toaa 'oro laona bali lolofaa nai
'i Samaria, kera daka manata mamana naa
'ana sa Disas, maana si baea nai wela keni
nai 'e saea ka 'urii, "Nia faarongo nau 'ana
doo ku ilia ki mai tasi doo si tio naa!"
40 Ma si kada kera da dao siana sa Disas,
kera daka radi kali nia uri ka too fasi 'ana
fai kera. Ma sa Disas ka too lau 'i seeri suli
roo fa dani.
41 Toaa 'oro ki lau daka manata mamana
'ana sa Disas suli da rongoa doo nia bae ki
sulia.
42 Ma kera daka bae 'urii fua wela keni
nai, "Kameli meli manata mamana naa
'ana sa wala nee, sui ta nao lau otona
gwana fafona si doo bae 'oe saea fuameli.
Meli manata mamana lau gu 'ani nia, fa-
fona ne kameli meli tala rongo guu bae
lana, ma meli ka tala saitomana guu nia na
Waa Kwai faamauri fua toae ki sui guu lao
fera ne 'i saegano."
43 Burina sa Disas fainia toa kwairooi nia
ki kera too 'ana maefera nai suli roo fa dani
ki sui, kera daka lea naa uri lao bali lolofaa
'i Galilii.
44 Sa Disas 'i tala'ana 'e bae mai 'urii
fuada, "Na brofet, na toaa nia 'ua guu 'i fera
nia nao kera dasi sae'inito gu 'ani nia."
45 Ma sui boroi 'ana si kada sa Disas 'e
oli mai ka dao naa 'i Galilii, na toaa nai 'i
Galilii daka ele 'asia naa suli nia, suli kera
da lea daka too mai 'ana Fangatasaa bae 'i
Durusalem ma daka suana sui na mai doo
nai ki sa Disas ilia ki mai 'i seeri.

Sa Disas nia guraa wela nia tii waa baita

46 Sa Disas oli ka dao lau guu 'ana mae-
fera bae 'i Kena lao bali lolofaa 'i Galilii,
kula bae nia rokitainia kafo bae ai oli ka
alu waen. Ma tii waa 'inito fasi maefera 'i
Kabaneam, na 'alakwa nia ka matai baita
'asia naa.
47 Ma si kada waa nai 'e rongo sa Disas
nia too mai Diudia ma oli mai ka dao naa 'i
Galilii, nia ka lea mai ka dao siana. Ma nia
ka radi 'aena sa Disas uri ka lea fainia uri 'i
Kabaneam, uri ka guraa 'alakwa nia nai 'e
matai ma karangi kai mae naa.
48 Si ili laa nai gu ne adea ma sa Disas
ka bae 'urii fuana, "Kamolu nee, molu 'ii
uria lea sae molu ka suai fatai doo kwaibal-
atana ki ne molu kafi manata mamana 'ani
nau nee."
49 Si kada sa Disas 'e bae 'uri nai, sa wala
nai ka bae 'ana 'urii fua sa Disas, "Waa
baita kani 'ae, 'o lea na mai, ade lea 'alakwa
nau ka mae."
50 Sui sa Disas ka bae 'urii fuana, "Oli
'amua kau, 'alakwa 'oe nia 'akwaa naa na."
Ma sa wala nai ka faamamanea bae lana
sa Disas, ma nia ka lea naa.
51 Si kada nia oli kau ka dao suli taale, nia
ka dao tona waa ni rao nia ki, ne kera da
lae mai burina uri faarongo lana, ma kera
daka bae 'urii, "Arai nee 'ae, na 'alakwa 'oe
nia mauri naa!"
52 Ma na waa 'inito nai ka ledi 'urii 'ani
kera, "Kada sato tee ne 'alakwa nau nia
'akwaa ai?"
Kera luu nia daka bae 'urii, "Na 'a'ako laa
bae nia sui gu faasi nia 'i rooki 'ana etana
kada sato oli uri saulafi."
53 Ma na maa nia wela nai ka saitomana
naa si kada sato nai lau gu ne sa Disas
nia bae mai 'urii fuana ai, "Na 'alakwa 'oe
mauri gwana." Ma na waa baita nai fai
toaa nia ki sui guu 'i luma nia daka manata
mamana 'ana sa Disas.
54 Burina sa Disas 'e oli mai fasi bali
lolofaa 'i Diudia ka dao lao bali lolofaa 'i
Galilii, ruana si doo kwaibalatana ne nia
ilia gu nai.

5

Sa Disas guraa tii waa 'afa dani Sabat

1 'I burina si doo nai sui, tii fafangaa kera
toaa Diu ki ka liu lau guu, ma sa Disas ka lea
lau guu 'uri Durusalem.
2 Aia, tii maematakwa baita kera da
saungainia 'e nii gwana karangia mae-
sakaa nai sifsif ki 'i seeri lao maefera baita
'i Durusalem. Aia 'ana baea toaa Diu, mae-
matakwa nai satana 'i Betsaeda. Na lima
kada tafasusu tikwa ki lau guu ne kera da
tolea ka nii 'i ninimana maematakwa nai.
3-4 Aia, ma toaa 'oro mamana guu ne kera
da too 'ana mataia 'e'ete 'oro ki sui gwana
ne kera nii lao tafasusu nai ki: Toaa nai ki

kera toaa maada rodo ki, toaa 'abada mae
ki ma toaa 'aeda mae ki.*
5 Ta tii waa 'ani kera 'i seeri, nia 'e ta'aa
mai suli olu taafuli fa ngali ma kwalu fa
ngali sarenga ki.
6 Sa Disas 'e suana waa nai 'e too gwana
'i seeri, nia ka saitomana sa wala nai nia
matai mai ka tau 'asia naa. Sa Disas ka
ledia sa wala nai ka 'urii, “Nee wala, 'oe 'o
doori 'akwaa?”
7 Ma sa wala nai 'e matai nai ka luua sa
Disas ka 'urii, “Waa baite kani 'ae, nau gu
ne nao kwasi too naa 'ana ta waa uri ka
ngali nau kau uri lao matakwa fuu 'ana si
kada 'e gitogito ki. 'Ana si kada ki sui guu
ne nau ku sasi fai lea lae uri lao matakwa
fuu, ade 'uri nai ta waa ka liu lau gwana
suusi nau ka koso 'ana lao kafo, ma nau ka
nao guu.”
8 Sa Disas ka bae 'urii, “Tatae mai 'oko
ngalia ifitai 'oe ni tio, fali 'oko lea 'amua.”
9 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, sa wala nai
ka 'akwaa naa, ka tatae ka ngalia ifitai nia
ka lea na 'ana.
Aia fa dani Sabat gwana nai si doo nai
fuli ai.
10 Doo ne adea guu, toa gwaungai Diu ki,
kera daka bae 'urii naa fua waa nai sa Disas
guraa nai, “Nee wala, fa dani sabat doo bae
abu dasi ili tasi raoa ai ne 'i tari'ina, ma sui
'oko ngali gwamu ifitai 'oe nee ai!”
11 Sa wala nai ka bae 'ana 'urii fuada, “Tii
waa ne gura nau ma ka saea nau ku ngalia
ifitai nau ma ku fali ku lea na 'aku.”
12 Kera daka ledia lau daka 'urii, “Waa
nai sa tii nai, ne saea 'oko ilia si doo nai?”
13 Ma sa wala nai ka ulafusia lau gwana
tii nai gura nia nai, suli sa Disas boroi 'e lea
kwai dolali na 'ana lao konia nai.
14 Totoo si kada 'i buri naa, sa Disas kafi
dao tona waa nai lao Beukaua bae ma ka
bae 'urii fuana, “'O fafurongo diana fasi ku
faarongo 'oe, kada nee 'oe too diana naa
nai. Nao 'osi ili lau tasi doo garo, ade lea
tasi doo ta'aa ka tasa fatai kafi dao tomu.”
15 Sa wala nai 'e lea gu kau fasi lao
Beukaua nai, liu ka faarongoa toa gwaun-
gai Diu ki ne sa Disas gwana ne gura nia
nai.
16 Maana nai sa Disas 'e ilia si doo nai 'afa
dani Sabat, toa gwaungai kera Diu ki daka
malimae naa 'ana sa Disas.
17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, “Nau ku
rao lau guu 'afa dani ki sui guu mala 'ana
Maa nau.”
18 Aia, ma si baea nai ki da adea toa
gwaungai Diu ki daka manata fifii naa uri
saumaeli lana sa Disas, suli da saea nia 'oia
si baea fifii suli Sabat. Ta ruana si doo, nia
saea nia maa 'ana God ma ka faabolatainia
fai God.
19 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Ku
faarongo mamana 'ani kamolu. Nau, na
'Alakwa God, 'afitai ku ilia tasi doo 'i
tala'aku. Si doo ne nau ku suana Maa nau
'e ilia, nia lau gu ne nau ku ilia. Suli 'e 'urii,
tasi tee gwana ne Maa nau 'e ilia, nau ku
ilia lau guu.
20 Suli Maa nau nia liosau 'ani nau, ka
faatainia doo neki sui guu siaku ne nia ilia
ki. Ma nia kai faatainia lau guu siaku na
raoa ne baita ka talua fatai doo neki nee.
Ma ni kamolu molu kai kwele tasa 'ana doo
baita nai ki nau kwai ilia ki.
21 Ni nau na 'Alakwa, nau kwai tataea
toaa mae ki fasi maea ma kwai falea mau-
ria fuada, mala lau guu ne Maa nau 'e
tataea toaa mae ki ma ka faamauri kera.
Ma ni nau kwai falea mauria fua tii gwana
ne nau ku doori faa lae fuana.
22 Tasi doo lau guu, Maa nau nia nao si
fale kwakwaea fua ta waa, suli nia fale sui
naa rigitaa nai fuaku nau 'Alakwa nia, uri
nau ku kwaea toaa ki sui.
23 Uri toae ki sui guu daka faa'inito nau
fai Maa nau ka bobola guu. Waa ne nao si
faa'inito nau, nia nao si faa'initoaa lau gu
Maa nau ne fale nau mai.
24 “Ku faarongo mamana 'ani kamolu.
Waa ne nia rongo suli bae laku, ma ka
manata mamana 'ana God ne fale nau mai,
nia ne too 'ana mauria firi. Waa nai tara
nao si liu lao kwakwaea, nao. Nia 'e tala
fasi lao maea, ka dao laona mauria firi.
25 Ku faarongo mamana 'ani kamolu,
'ana si kada kolu kai dao ai, ne safali na
'i tari'ina, na waa mae naa boroi nia kai
rongoa lingeku, na 'Alakwa God. Ma toaa
ne kera da rongoa lingeku, kera da kai
mauri.

* **5:3-4** 3-4. Tai kekeda laa 'ua kera ladoa fees nee, “Tai wane kera maasia kada kafo safalia gigito lae, 4 kera fiia guu ne na tii 'ensel God koso mai ma ka gitofia na kafo nai. Ma sa tii ne eta koso laona kafo burina ne nia gitogito nia kai 'akwaa, sui boroi 'ana ta mataia tee ne nia too 'ana.”

26 Na maa nau, nia na gwaufutona mauria. Nia ka falea naa rigitaa fuaku uri nau lau guu na gwaufutona mauria, sulia nau na 'Alakwa nia.
27 Ma na Maa nau ka falea naa rigitaa fuaku, uri nau ku falea kwakwaea fua wane, suli nau na 'Alakwa nia Wane.
28 Ade molu ka kwele 'ana si doo nai, suli si kada kolu kai dao ai, na toaa mae ki sui guu ne da tio naa lao kilu kera ki boroi, kera da kai rongoa lingeku
29 ma da kai ruu 'i maa fasi lao kilu ki. Toaa ne kera ilia mai doo diane ki, kera da kai tatae daka lea uri lao maurie, ma toaa ne kera ilia mai doo ta'ae ki, kera da kai tatae daka lea uri lao kwakwaea.
30 Nau 'afitai ku ili tasi doo suli lioku tala'aku. Nau ku falea kwakwaea ki suli doo ku rongo Maa nau saea uri ku ilia. Nia ne adea na kwakwaea ne nau ku falea ki ka lea 'o'olo, suli nau ku lea suli liona Maa nau waa ne fale nau mai, ma ka nao lau suli lioku 'i tala'aku.
31 "Lea sae nau gwana taifili nau ne ku saea si doo nai suli nau, 'uri nai bae laku ka nao si 'initoa guu.
32 Sui ma ta ruana waa ne bae suli nau 'e too lau guu. Ma nau ku saitoma diana ai, na doo ne nia saea na doo mamane sui naa.
33 Aia, ni kamolu molu fale kau toa kamolu ki daka lea kau siana sa Dion bae, ma nia ka faarongo kamolu 'ana doo mamana baki suli nau.
34 Nau ku fuutona sa Dion nao lau duungana nau ku nani uri ta waa 'ana fera ne 'i saegano uri ka babasi nau. Nau ku saea lau 'aku 'uri nai uri kamolu ka manata mamana ma God ka faamauri kamolu.
35 Ma sa Dion nia 'e mala 'ana tafa kwesu ne kwesu folaa, ma kamolu molu ka ele suli si doo nia saea 'ana si kada kukuru.
36 Ni nau ku too 'ana doo talingai ki lau uri waa ka suai ka manata mamana 'ani nau. Doo nai ki kera talingaia ka talua fatai si baea sa Dion saea: Doo nai naa ne raoa nee Maa nau fale nau mai uri ili lana, ne nau ku ilia naa nee lelea ku faasuia guu. Nia ne faatainia Maa nau 'e fale nau ku lea mai.
37 Maa nau waa ne fale nau mai, nia 'e faamamane nau. Kamolu nao molu si rongo 'ua lingena, ka nao molu si suana 'ua maana,
38 ka nao molu si dau 'ua faafia bae lana lao mauria kamolu ki, suli nao molu si faamamane nau 'ua waa ne nia fale nau mai.
39 Kamolu mone molu teemai molu ka nani muusia naa lao kekeda laa Abu ki, suli molu kwaifii 'amolua sae ade lae 'uri nai ne kamolu kai dao toi mauria God ai. Na kekeda laa Abu nai ki da saea doo mamane suli nau.
40 Ma sui kamolu ka nao molu si dooria guu lea lae mai siaku uri nau ku faa maurie fuamolu.
41 "Nau nao kwasi dooria guu uri sae ta waa 'ana fera ne 'i saegano ka tango nau.
42 Ma nau ku saitomamolu gwaku, ne kamolu nao molu si liosau guu 'ana God lao mauria kamolu ki.
43 Nau ku lea mai, Maa nau ne fale nau mai fai rigitaa nia. Sui ma kamolu ka nao molu si ele gu suli nau. Aia, ma si kada ta waa gwana 'ani kamolu nia dao mai fai rigitaa nia tala'ana, kamolu molu ka ele 'amolua suli nia.
44 'Uri nai, nia 'afitai uri molu ka manata mamana 'ani nau nai, suli kamolu dooria 'amolua tango laa ne lea mai faasia wane 'ana fera ne 'i saegano, ma ka nao molu si dooria guu ili lana doo diane ki uri God ka tango kamolu fainia.
45 Nao molu si manata toi lau sae sa nau waa fua keto lamolu lae gwana 'i naofana Maa nau. Sa Mosis 'ana ne keto kamolu. Nia waa bae kedaa na taki ne kamolu faamamanea.
46 Lea kamolu faamamanea si doo na taki sa Mosis 'e saea, tama nia bobola fai molu ka faamamane nau lau guu nai, suli nia 'e kekeda mai suli nau.
47 Aia, ma lea kamolu nao molu si faamamanea guu taki sa Mosis suli nau, nia 'afitai 'asia naa molu ka faamamanea si doo ne nau ku saea fuamolu."

6

Sa Disas sangonia na lima tooni wane ki (Matiu 14:13-21; Maak 6:30-44; Luk 9:10-17)

1 Si kada 'i burina lau guu si doo nai, sa Disas ka faafolo na kau uri bali lobae tau 'ana 'osi Galilii ne da faasatanaa lau guu 'ana 'osi Taebirias.
2 Ma tii konia baita nai ka lea lau gu 'i burina, suli kera da suana mai doo kwaibalatana ne nia fulia ki kada nia guraa mai toaa matai ki.

3 Dao bali loko nia ka raa gwauna kasi
labusua nai 'i seeri ka gooru 'i saegano fai
toa kwairooi nia ki.
4 Na fafangaa 'ana Fangatasae toaa Diu ki
'e kwai karangi naa 'ana si kada nai.
5 Sa Disas 'e lio kau ka suana konia baita
nai da lea na mai siana. Nia ka bae 'urii fua
sa Filib, "Nee wala, tara kolu ka foli fanga 'i
fai uri kolu ka sangonia 'ana toaa nee?"
6 Nia 'e bae 'uri nai uri ka ilitona gwana
sa Filib, suli 'e saitomana gwana si doo kai
ilia.
7 Ma sa Filib 'e luua ka 'urii, "Lea sa ta roo
talanga malefo* boroi kolu ka foli fanga ai,
ka nao si bobola gu fai kera ne wala!"
8 Sa 'Andru ta waa 'ana toa kwairooi nai
ki lau guu, ne nia toolana sa Saemon Bita,
nia ka bae kau 'urii,
9 "Tii kaa wela wane 'i seki mone, lima
kafa beret tu'uu ki fainia roo kaa sakwari
tu'uu ki gu ne nia too ai. Ma sui ta, doo 'uri
nai ka bobola fainia konia baita nee nai?"
10 Sa Disas ka 'urii, "Molu saea fasi fua
konia nee da gooru ngado 'i saegano." Si
kula nai lao kiras sui gwana nai, ma 'uri
nai guu toaa wane nai daka gooru na 'i
saegano. Kera da 'oro ka bobola fainia lima
tooni wane.
11 Sui sa Disas ka dau 'ana kafa beret
nai ki ka tangoa God, sui ka tolingida naa
fua toaa nai kera da gooru 'i seeri. Nia ka
ili lau gu 'uri nai 'ana kaa sakwari nai ki.
Ma kera tiifau, daka fanga lelea daka tala
abusu 'ada.
12 Si kada kera da abusu naa, nia ka bae
'urii fua toa kwairooi nia ki, "Molu konia
si fanga nai ki da ore nai, uri nao kolu si
saketoa lau fange."
13 Ma kera daka koni tiifau ai uri lao
kukudu ki, lelea tii taafuli kukudu ma roo
kukudu sarenga ki ka fungu 'ana fange
faasia lima kafa beret baki gwana.
14 Ma si kada toaa nai da suai doo
kwaibalatana nai sa Disas nia ilia, kera
daka bae 'urii, "Na brofet bae kai dao mai
lao fera ne 'i saegano naa ne, nia mamana
naa ne!"
15 Sa Disas 'e saitomana naa nai kera da
kai suumainia gwada 'i seeri uri nia ka
'inito fuada, nia ka lea na faasi kera uri ka
too 'ana tai nia suli walo nai lau gu 'i seeri.

Sa Disas talau ka lea lao 'osi Galilii (Matiu 14:22-33; Maak 6:45-52)

16 Si kada 'e dao na 'i saulafi, na toa
kwairooi sa Disas ki kera daka koso naa uri
fafo 'osi bae.
17 Kera daka tae laona kaa baru nai
daka lea na kau uri Kabaneam 'i bali 'osi
lobae, ma faanoe ka rodo na faafi kera.
Ma sa Disas ka nao si dao guu uri ka lea
kwaimani fai kera.
18 Tii koburu baita nai ka too ma nanafo
ka tae naa.
19 Kada kera da faluta kau lelea ka dao
bobola fainia lima kilomita ma nao ta ono
kilomita naa, kera lio kau daka suana sa
Disas nia talau ka lea gwana mai lao 'osi
nai. Ma ka lea karangia na mai kaa baru
nai fai kera. Ma kera daka mau daka lelebe
naa.
20 Sui boroi sa Disas ka bae kau 'urii
fuada, "Nao molu si mau lau, tee nau
gwana ne!"
21 'Uri nai fatai, kera dafi faolomainia
kafi raa kau siada lao baru. Tona boroi,
kera daka olo lau gwada 'ana maefera nai
kera lea kau uria nai.
22-23 Aia da too 'e dani naa, na konia baita
bae da faasi kera mai 'i bali 'osi loko bae,
daka nani naa uri sa Disas 'i seeri kula
bae nia falea tango lae talea God fua fanga
bae ma ka sangoni kera ai bae. Ma kera
daka lio saitomana mai tii baru gu ne too
mai seeri ka lea mai rooki. Ma daka lio
saitomana mai ne sa Disas nao si lea gu mai
fai toa kwairooi nia ki lao baru nai. Suli toa
kwairooi ki taifili kera gwana bae da lea
mai. 'I seeri, tai baru faasia bali 'osi nai 'i
Taebirias daka lea lau gu mai uri kula nai
sa Disas 'e nii ai nai.
24 'Uri nai guu, kada na konia nai nao
dasi suana naa sa Disas ma toa kwairooi
nia ki 'i bali loko, kera tae daka lea lau gu
mai lao baru nai ki, uri seeri Kabaneam uri
nani lae uri sa Disas.

Sa Disas na fanga ni maurie

25 Ma si kada kera dao tona 'i bali 'osi nai,
kera daka ledi 'urii 'ani nia, "Waa ni toolan-
gaidoo 'ae, 'oe dao gwamu seki anita?"
26 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Ku
faarongo mamana 'ani kamolu, kamolu
molu nani gwamolu buriku suli molu 'ani
beret baki ma molu ka abusu ne. Nao

* **6:7** *Roo talange malefo:* Na 'oro lana malefo ne nia bobola fainia fofolia tii wane fuana kwalu madame ki.

lau suli ne molu lio filoa doo kwaibalatana
baki nau ku ilia ki.
27 Molu rao ulafu lae gwamolu uri fanga
ne kai funu gwana nee ka nao. Molu rao
uri fanga nai ne mauria firi nii ai, ne nau
na 'Alakwa nia Wane, kwai falea fuamolu.
God na Maa 'e faatai folaa 'ania, nia naa ne
fale nau mai."
28 Sui kera daka ledi 'urii 'ani nia, "Nee
wala, tara kameli meli ka ade 'utaa ne uri
meli ka ilia na raoa nai God nia dooria?"
29 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Na
raoa nai God nia dooria nai gu ne, manata
mamana lae 'ana waa ne nia falea mai."
30 Ma kera daka ledi lau gu 'urii 'ani nia,
"Tara na doo kwaibalatana tee gu ne 'oe kai
fulia, uri kameli suai ma meli ka manata
mamana 'ani 'oe? Tee ne tara 'oe kai ilia?
31 Kameli toaa bae kokoo kameli ki da
'ania na mai beret bae fasi salo 'Mana' 'ana
kada bae kera nii lao fera kwasi bae ne.
Kera kekeda daka bae mai 'urii sulia bae,
'Sa Mosis nia falea na beret faasia 'i salo
fuada kera daka 'ania.' "
32 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Ku faarongo
mamana 'ani kamolu, nao lau sa Mosis ne
falea na beret faasia 'i salo fuamolu nai.
Na Maa nau lau 'ana ne falea na beret
mamana faasia 'i salo fuamolu.
33 Na beret mamana ne God nia falea
mai, nia 'ana ne sa wala ne koso mai fasi
salo ka falea mauria fuana toae ki sui guu
lao fera ne 'i saegano nee."
34 Ma kera daka bae 'urii fuana, "Waa
baita kani 'ae, 'oe sangoni kameli na 'amua
'ana beret nai 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa naa."
35 Sui sa Disas ka bae 'urii, "Ni nau na
beret ni mauria. Tii gwana ne lea mai
siaku, nia 'afitai ka fiolo lau. Ma tii gwana
ne manata mamana 'ani nau, nia 'afitai ka
maeli kuu lau.
36 Ma sui ta 'uri bae ku saea sui na
fuamolu, kamolu suaku boroi 'amolu nao
molu si manata mamana gu 'ani nau.
37 Toaa neki sui guu na Maa nau 'e fale
kera mai fuaku, kera da kai lea sui gu mai
siaku. Ma sa tii gwana ne nia lea mai siaku,
nau 'afitai ku noni'ela 'ani nia.
38 Suli nau nao kwasi koso mai fasi salo
uri ili lae suli doori laku 'i tala 'aku. Nau
ku lea lau 'aku mai uri ili lae suli doori lana
waa ne fale nau mai.
39 Ma si doo ne nia dooria fuaku naa ne,
uri nau ku dau faafia toaa ne nia fale kera
fuaku lelea ka sui ta waa si funu guu, ma
uri ku tatae kera fasi maea 'afa sato 'isi.
40 Suli na doori lana Maa nau, nia ne uri
sa tii gwana ne nia lio saitomaku ma ka
manata mamana 'ani nau, waa nai kai too
'ana mauria firi. Ma nau kwai tataea waa
nai fasi maea 'afa sato 'isi."
41 Na toaa Diu ki da rongoa bae laa nai
kera daka 'ugali nia, suli sa Disas 'e bae
'urii, "Nau naa ne beret nai 'e koso mai fasi
salo nai."
42 Ma kera daka bae 'urii 'i matangada
kwailiu, "Sa wala nee, sa Disas na 'alakwa
bae sa Diosef gwana ne. Tee waa kolu
saitomana gwakolu maa nia fai gaa nia
nee. Ma 'utaa ne nia ka saea lau na 'ana sae
nia koso mai fasi salo 'urii?"
43 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Nao
molu si 'uga lau.
44 Na wane, lea Maa nau waa ne fale nau
mai 'e talaia mai siaku taari nia lea mai
siaku, lea nao, 'afitai ka lea gu mai siaku.
Ma nau kwai tataea waa nai fasi maea 'afa
sato 'isi.
45 Na kekeda laa kera brofet ki 'e bae
'urii, 'God nia toolangaidoo fua toae ki sui
guu.' Ma sa tii gwana ne God na Maa 'e
toolangaidoo fuana ma nia ka ade suli bae
lana God na Maa, nia ne kai lea mai siaku.
46 Nao ta waa si suana 'ua God na Maa.
Taifilia guu waa ne God fale nia mai nee gu
ne suana.
47 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, sa
tii gwana ne nia manata mamana 'ani nau,
nia kai too 'ana mauria firi.
48 Ni nau na beret ni mauria.
49 Na kokoo kamolu ki kada 'i nao kera da
'ania beret bae da 'ailia 'ana 'Mana' laona
fera kwasi, sui kera daka mae gwada.
50 Na beret ne koso mai fasi salo lau 'ana
ne, sa tii gwana ne nia 'ania, 'afitai nia ka
mae lau.
51 Nau naa ne beret ni mauria nee 'e koso
mai fasi salo. Lea ta waa nia 'ania beret
nee, waa nai kai mauri ka lelea firi. Ma na
beret nai naa ne fasioku, ne nau kwai falea
uri toae ki sui lao fera ne 'i saegano daka
mauri nunufana."
52 'I seeri guu toaa Diu ki kera daka safali
olisusuu naa 'i matangada kwailiu, ma
daka bae 'urii, "Sa wala nee kai fale 'utaa
'ana fasiona fuakolu uri 'ani lana nee?"
53 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Ku
faarongo mamana 'ani kamolu, lea nao
molu si 'ani guu fasioku, nau 'Alakwa

nia Wane, ma ka nao molu si kuufia guu
'abuku, 'afitai molu ka too 'ana maurie.
54 Sa tii gwana ne nia 'ania fasioku, ma ka
kuufia 'abuku, nia kai too 'ana mauria firi,
ma nau kwai tatae nia fasi maea 'afa sato
'isi.
55 Suli fasioku naa ne fanga mamane ni
'ani lana, ma na 'abuku naa ne kafo ma-
mane ni kuufi lana.
56 Sa tii gwana ne nia 'ania fasioku, ma ka
kuufia 'abuku, waa nai nia lado 'ani nau,
ma nau ku lado 'ani nia.
57 Waa ne sangoni nia 'i tala'ana 'ani
nau, waa nai kai mauri 'i nunufaku ne ku
mauri. Suli nau ku mauri nunufana Maa
nau God waa ne fale nau mai nia waa 'ana
mauria.
58 Nau na beret ne ku koso mai fasi salo
naa ne. Tii gwana ne 'ani nau na beret
nai, nia kai mauri ka totoo firi. Na kokoo
kamolu ki kera da 'ania na beret bae da
'ailia 'ana mana sui daka mae gwada."
59 Sa Disas 'e saea doo nai ki 'ana si kada
nia toolangaidoo laona beu ni ofu laa 'i
Kabaneam.
60 Na 'oro lana toa kwairooi nia ki ne
kera da rongo doo nai sa Disas 'e bae sulia
nai, kera daka bae 'urii, "Si doo 'e 'afitai
'asia naa ne sa wala nee toolangaidoo sulia
nee rowaa. Si doo 'afitai ta waa ka ala na
faafia nai!"
61 Suli sa Disas 'e saitomana gwana ne
toa kwairooi nia ki kera bae buri 'ani nia
faafia si doo nai, nia ka ledi 'urii 'ani kera,
"Nee, na bae laa nai adea manata lamolu
ka ta'aa, ma nao 'utaa?
62 Ma sui lea sa ni nau na 'Alakwa nia
Wane oli ku raa lau gwaku uri si kula bae
nau ku too mai ai nao, nia ka 'utaa?
63 Na Anoedoo Abu ne nia falea maurie.
Ma na tetedea wane 'ana fera ne 'i saegano
nia nao si tala'ana ili lana si doo nai. Ma
na baea nai ki nau ku saea fuamolu nai ne
ilia molu ka too 'ana Anoedoo Abu ne falea
maurie.
64 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, tai waa
'ani kamolu nao dasi manata mamana gu
'ani nau." Nia 'uri nai, suli si kada sa
Disas safali rao 'ua boroi mai fai kera, nia
'e saitomana sui naa toaa ne totoo boroi
nao dasi manata mamana guu 'ani nia, ma
waa ne totoo boroi kai fale nia guu fuana
malimae ki.
65 Ma nia ka bae lau gu 'urii fuada, "Doo
nai gu bae adea nau ku saea fuamolu 'afitai
ta waa ka lea gwana mai tala'ana siaku lea
Maa nau nao si faawaludea guu fua waa
nai."
66 Safali gu 'i seeri toa 'oro ki 'ana toaa
kwairooi nia ki ne kera da lukasi nia ma ka
nao dasi lea kwaimani na fai nia.
67 Sa Disas ka ledia naa akwala ma
roo waa kwairooi nia baki ka 'urii, "Nee,
kamolu lau guu molu doori oli na 'amolu
faasi nau?"
68 Ma sa Saemon Bita 'e luua ka 'urii,
"Wala Aofia, lea meli oli meli ka lea lau sia
sa tii nai? 'Oe naa ne 'o too 'ana si baea ki
'ana mauria firi.
69 Kameli faamamanea ma meli ka sait-
omana ni 'oe naa ne Waa Abu ne God fale
'oe mai."
70 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nau ku fili
kamolu akwala ma roo waa sarenga ki. Ma
sui boroi 'ana, tara ta tii waa 'ani kamolu
nia kai mala gwana anoedoo ta'ae."
71 Si kada sa Disas 'e bae 'uri nai, nia 'e
saitomana gwana waa nai gu ne sa Diudas
'alakwa sa Saemon 'Iskariot. Sa Diudas, sui
boroi 'ana nia ta waa lau guu 'ana akwala
ma roo waa ni kwairooi nia baki, nia kai
falea sa Disas 'i 'abana malimae ki.

7

Sa Disas fainia toolana ki

1 Burina naa doo nai ki, sa Disas ka liu
kwailiu 'ana maefera 'i Galilii ki. Nia nao
si dooria 'ua lea lae uri 'i Diudia, suli toa
gwaungai Diu ki kera doori saumaeli lana
'i seeri.
2 Ma tii fafangaa Diu ki ne kera saea
'ana "Fafangaa 'ana Babale ki" nia ka kwai
karangi naa 'ana si kada nai.
3 Aia, na toolana sa Disas ki kera da lea
mai siana daka bae 'urii fuana, "'O lea uri
bali lolofaa 'i Diudia, uri 'oko faatainia lau
tai doo kwaibalatana, uri toa kwairooi 'oe
ki kera daka suai.
4 Suli lea waa nia dooria toae ki daka ron-
goa satana, nia 'afitai ka ili saufini gwana
'ana doo ki 'urii. Lea 'oko ili folaa 'ana doo
neki 'oe ilia nee lao maana toae ki sui, uri
daka liosaitomamu fainia."
5 Toolana ki da bae 'uri nai fuana, suli
kera boroi nao dasi manata mamana lau
gu 'ani nia.
6 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nao
si dao 'ua 'ana si kada nau uri lea lae.
Ni kamolu 'ana ne lea mamalana si kada
boroi molu ka lea gwamolu ai.

7 Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano kera
nao dasi susubutai kamolu. Sui ma ni nau,
kera da susubutai nau ne, maana ne nau
ku sae folaa ai fuada ne kera da ilia si doo
'e ta'aa.
8 Molu lea 'amolua kau 'ana fafangaa
loko. Nau tara ku too 'ua gwaku kau, suli 'e
nao si dao 'ua 'ana si kada nau uri lea lae."
9 Nia bae 'uri nai sui, nia ka too 'ua gwana
kau 'ana bali lolofaa nai 'i Galilii.

Sa Disas lea 'ana fafangaa 'ana babale ki

10 Sa Disas 'e too lelea burina toolana ki
da lea ka sui naa, nia ka lea lau gwana
kau burida 'i 'isi 'ana fafangaa nai. Nia lea
boroi kau, nao nia si lea faatai lau kau. 'E
agwatainia lau gwana lea lana kau.
11 Ma 'i nonina fafangaa nai, na toa
gwaungai Diu ki kera daka nani na uri nia
matangana konia nai. Ma daka kwailedii
daka bae na 'urii, "Sa wala bae nii fai?"
12 Ma toaa lao konia nai ki daka bae
fuuaro na suli nia matangada kwailiu. Tai
waa ki daka bae suli nia daka 'urii, "Sa
wala bae waa ade diana bae."
Ma tai waa ki lau daka 'urii, "Waa nai
'e sukea toaa 'oro 'asia naa daka lea suli
sukea nia nai."
13 Sui boroi 'ana kera daka manata 'uri
nai ki, ta waa 'ana toaa nai ki si bae tafa guu
suli manata lana nai suli sa Disas, suli da
mau lau gwada 'ana toa gwaungai nai Diu
ki.
14 Na fafangaa nai 'e liu ka dao naa 'ana
faina fa dani, sa Disas kafi ruu kau lao
Beukaua bae ma kafi safali toolangaidoo.
15 Ma toa gwaungai nai ki kera daka
kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa nia.
Ma daka 'urii, "Sa wala nee nao si too gu
mai lao ta sukulu, ma sui ka saitomana doo
neki sui guu!"
16 Sa Disas 'e rongo kera bae 'uri nai, nia
'e luu kera ka bae 'urii, "Toolangaidoo laa
nau nee nao lau doo nau tala'aku ne. Doo
'e lea mai fasi God waa ne fale nau mai ne.
17 Tii gwana ne nia dooria ili lae suli
doori lana God, nia kai lio filoa lea na
toolangaidoo laa nau 'e lea mai faasia God,
ma nao doo suli manata laku 'i tala'aku
gwana.
18 Lea waa 'e bae gwana suli si doo suli
manata lana ki tala'ana tama nia dooria
gwana fua toae daka tango nia fainia nai.
Aia, ma waa ne dooria toae ki daka tangoa
'ada waa ne fale nia mai, nia 'ana ne waa
'ana mamana lae, ne nia nao si suke."
19 Sui sa Disas ka bae lau 'urii, "Sa Mosis
'e falea sui naa taki fuamolu, ma sui nao ta
waa 'amolu si ade gu sulia taki nai. Ma sui
kamolu doori saumaeli nau gwamolu uri
tee?"
20 Ma toaa nai lao konia nai daka bae
'urii, "Na anoedoo ta'ae ne burosi 'oe nee
wala! Sa tii gwana ne dooria kai saumaeli
'oe nee?"
21 Sa Disas ka luu kera ka 'urii, "Nau, si
kada ku ilia gwaku tii si doo kwaibalatana
nai gwana 'afa sato sabat, sui kamolu molu
ka kwele 'asia naa 'ana si doo nai.
22 Ma sui, molu 'iri'unga 'ana wela wane
ki, lea 'afa dani sabat boroi molu ka ilia
gwamolu si doo nai ai,
23 suli sa Mosis nia falea mai taki nai
fuamolu. (Sui, nao lau sa Mosis ne safalia
mai. Kokoo kamolu ki lau 'ana ne da safalia
mai.) Ma lea nia mola gwana fua molu ka
'iri'unga 'ana wela wane ki 'afa dani Sabat,
'utaa ne molu ka rakesasui nau faafi gura
lana waa bae 'afa dani Sabat bae?
24 Nao molu si ketoa lau wane sulia si doo
'i sara ki gwana 'ani nia. Molu keto 'o'olo
'ani nia."

Ledi lae ki suli sa Disas ade lea nia Kraes bae naa

25 Si kada nai, tai toaa 'ana toaa nai 'i
Durusalem kera da ledi daka 'urii, "Sa wala
nee gwana bae toa gwaungai nee kera doo-
ria daka saumaeli nia bae!
26 Tee nia gu ne bae gwana fua konia nee
ma daka suana sui gwada nee! Ma sui toa
gwaungai nee kera nao dasi saea gu ta doo
fuana! 'Uri nee toa baita nee da saitomana
ne sa wala nee na Kraes bae naa nee, ma
nao 'e nao guu?
27 Ma na Kraes bae doo lea nia dao mai
ma 'afitai ta waa ka saitomana fera ne nia
lea mai faasia bae. Ma sa wala nee, kolu
saitomana gwakolu maefera ne nia lea mai
faasia."
28 Si kada nai, sa Disas 'e toolangaidoo
'ua gwana lao Beukaua bae nai, ma nia ka
'ai baita ka 'urii, "Tee mone, kamolu molu
saitomaku ma molu ka saitomana kula ne
ku lea mai faasia? Ma sui ta, nau nao kwasi
lea mai seki suli manata laku 'i tala'aku
ne! Na waa ne nia fale nau mai, nia 'e bae
mamana. Kamolu nao molu si saitomana
gu waa nai.

29 Ni nau 'ana ne ku saitomana waa nai,
suli nau na waa faasi nia ma nia ka fale nau
ku lea mai."
30 'Uri nai guu, na toa gwaungai nai ki
daka dooria daka dau nia naa, ma sui ka
'afitai, suli 'e nao 'ua si kada nia uri kera
daka ili 'uri nai 'ani nia.
31 Ma ka 'uri nai boroi 'ana, toaa 'oro lao
konia nai kera manata mamana 'ani nia.
Kera daka bae 'urii suli nia, "Na Kraes, nia
ka dao boroi mai, na doo kwaibalatana ne
nia kai ilia ki 'afitai ka talua lau kau doo
neki sa wala nee ilia ki mai."
32 Na Faarisii ki fainia waa baita ni foa
ki kera da rongo doo nai ki toaa nai ki da
fuuarotainia ki suli sa Disas. Ma kera daka
odua na kau waa ni fofolo ki 'ana Beukaua
nai uri daka dau nia naa.
33 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Nau ku too
kwaimani fai kamolu suli si kada kukuru
gwana sui nau kwai oli lau gwaku siana
waa ne fale nau mai.
34 Kamolu kai nanisi nau ma sui kai 'afi-
tai uri molu ka dao toku, suli 'e 'afitai molu
ka dao 'ana kula ne nau kwai too ai."
35 Ma na toa gwaungai nai ki Diu kera
daka bae 'i matangada kwailiu daka 'urii,
"'I fai gwana ne sa wala nee kai lea uria ma
ka saea kolu 'afitai kolu ka suana naa nee?
Ma nao nia kai lea uri maefera neki toaa
Grik ki, ne tai waa 'akolu kera nii ki lau gu
mai ai, uri ka toolangaidoo fuada 'oto?
36 Ma nia ka saea lau guu kolu kai nanisi
nia ma sui 'afitai kolu ka suana lau, suli
kolu si bobola fainia dao lae 'ana kula ne
nia kai too ai. Aia, ma tee ne malutana si
baea nai nia saea nai?"

Na Anoedoo Abu nia mala kafo mauri

37 Aia, 'afa dani 'isi naa ne fa dani baita
tasa 'ana fafangaa nai, sa Disas nia uu ka
bae baita fua konia nai. Nia ka bae 'urii,
"Sa tii gwana ne nia maeli kuu, nia ka lea
mai siaku uri ka kuu 'ana.
38 Ma sa tii gwana ne nia manata ma-
mana 'ani nau, nia kai mala doo bae
kekeda laa Abu nia bae 'urii sulia, 'Na kafo
mauri kai igwa mai fasi lao mauri lana.' " ✡
39 Si baea nai sa Disas 'e saea, nia bae
gwana suli Anoedoo Abu ne kai lea mai fua
lao tooa kera toaa ne da manata mamana
'ana sa Disas. Si kada nai sa Disas saea
si bae nai, God nao si falea 'ua mai na
Anoedoo Abu fua toaa da manata mamana
ki, suli sa Disas nao si raa 'alaa 'ua uri lao
'initoaa nia.
40 Tai toaa 'ana konia nai kera da rongo
bae lana nai sa Disas, kera daka bae na
'urii, "Sa wala nee na brofet bae kolu maa-
sia naa ne!"
41 Ma tai waa lau daka 'urii, "Na Kraes
bae naa ne!"
Ma sui tai waa daka bae 'ada 'urii, "Na
Kraes bae doo nao si lea lau mai fasi bali
lolofaa 'i Galilii 'urii bae!
42 Sulia na kekeda laa Abu nia saea
na Kraes doo kai futa lau 'ana mai 'ana
kwalafaa sa Defet waa ni taloe ma lao mae-
fera sa Defet 'i Betlehem 'ua gu bae."
43 Toaa nai sui guu, bae lada nao si tio
guu 'ana tii si doo suli sa Disas.
44 Ta bali 'ana toaa nai, kera daka dooria
naa daka daua sa Disas, ma sui boroi ta
waa si ili gu tasi doo 'ani nia.
45 Na toa fofolo baki ka nao dasi daua guu
sa Disas, daka oli nada siana waa baita ni
foa ki ma Faarisii ki. Dao, na waa baita ni
foa ki ma Faarisii ki, kera daka ledi 'urii,
"'Utaa ne ka nao molu si daua gu mai sa
wala bae?"
46 Kera da luu kera daka 'urii, "Sa wala
loko, nao ta waa bae lana si 'uri nia."
47 Na Faarisii ki daka bae 'urii fuada,
"Kamolu alamia molu faamamanea lau
gwamolu na suke laa nia loko 'oto mone
ne?
48 Kamolu suana ta waa 'ana toa gwaun-
gai ki, ma nao ta waa 'ana Faarisii ki ne
faamamanea sa wala loko? 'E nao guu!
49 Na konia neki da ulafusia gwada taki
sa Mosis, kera gwana ne da faamamane
nia. God nia kai kwae kera faafia si doo
nai!"
50 Aia, 'i seeri sa Nikodimas na waa
Faarisii bae lea ka dao siana sa Disas 'i nao,
nia ka bae 'urii fua Faarisii nai ki,
51 "Na taki kolu 'e saea kolu ka fafurongo
diana fasi 'ana bae lana wane 'i nao, uri
kolu ka saitoma diana 'ana garo laa nia sui
fatai kolu kafi ngali nia mai uri fale lana
kwakwaea fuana."
52 Ma kera daka bae 'urii fua sa Nikodi-
mas, "Lea 'uri nai, ma 'oe 'ua ne waa fasi
bali lolofaa 'i Galilii lau guu? 'O teemainia
fasi kekeda laa Abu, uri 'oko tala suai guu,
ne na brofet nia 'afitai ka lea mai fasi
Galilii!"

✡ **7:38** 'Isikel 47:1; Sakaraea 14:8

Na wela keni ooe

53 Na toaa nai ki tiifau kera daka oli naa uri luma kera ki.

8

1 Sa Disas ka lea 'alaa naa uri gwauna fa uo bae 'i 'Olif.*

2 Too tio dani 'i 'uubongi maakafukafua, nia oli mai ka dao lau guu lao Beukaua bae. Ma na konia baita bae daka koni na kali nia. Ma nia ka gooru 'i saegano, ka toolangaidoo na fuada.

3 'Uri nai, toa ni toolangaidoo ki 'ana taki, ma na Faarisii ki daka talaia na mai tii ai nai kera daua mai fai ooe lae. Kera da saea fua ai nai ka uu 'i maana konia nai,

4 sui kera daka bae 'urii fua sa Disas, "Wala waa ni toolangaidoo, na wela keni nee kameli daua mai fafo ooe lae ne.

5 Aia, ma na taki sa Mosis nia saea na ai ade 'urii, kera daka 'uifauna ka mae naa. Ma tee ne 'oe saea suli ni wala nee?"

6 Kera saea si doo nai uri daka ilitona gwada sa Disas, uri sae daka dao toi tasi doo nia ilia ka garo ma daka keto nia faafia.

Ma sui, sa Disas ka gooru ka ooro uri saegano, ma ka kekeda 'ana lao saegano 'ana kakauna.

7 Ma kera daka ledi nia gwada lelea nia ka tatae, ma nia ka bae 'urii fuada, "Alu waa 'amolua ne nao ta abulo ta'aa laa 'ani nia, 'e 'uia fasi wela keni nee 'ana maefau totoonao."

8 Sa Disas 'e bae 'uri nai sui, nia oli ka ooro kau ka kekeda lau gwana lao saegano nai.

9 Kera da rongo si baea nai, daka lea too tii waa na faasi nia, safali fasi 'ana waa 'i nao ki ka lea naa. Ma daka lelea faasi sa Disas lea taifili nia naa ka nii seeri fai wela keni nai ne uu gwana.

10 Sa Disas 'e sagaa sulina ka ledi 'urii 'ana wela keni nai, "Nee wala wela keni nee, toa bae kera nii na fai? Nao ta waa ada si keto 'oe gu nai, nee?"

11 Ma wela keni nai ka 'urii, "'E nao gu ne waa baita kani."

Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Nau boroi, nao kwasi fale gu ta kwae laa fuamu. 'O lea kau, safali tari'ina ka oli 'alaa, nao 'osi ilia lau garo laa nai."

Sa Disas nia mala kwesu saru folaa

12 Sa Disas 'e bae lau fuana toaa nai ka 'urii, "Nau naa ne mala 'ana kwesu fua toaa lao fera ne 'i saegano. Tii ne nia lea buriku, nia 'afitai ka galo. Na kwesu 'ana mauria lau 'ana ne waa nai kai too ai."

13 Ma Faarisii ki daka bae 'urii fuana, "Si doo 'oe gwana tala saea suli 'oe nai. Nia 'uri nai, bae lamu nai suli 'oe, 'e nao si mamana guu uri ta waa ka faamamanea."

14 Sa Disas ka bae 'urii, "Si baea nai, nau tai nau boroi 'ana ku saea suli nau, nau ku bae mamana, suli ku saitomana sui gwaku si kula ne ku lea mai faasia, ma si kula ne kwai lea kau uria. Kamolu 'ana ne nao molu si saitomana si kula ne ku lea mai faasia, ma si kula ne kwai lea kau uria.

15 Kamolu, molu sae garo lana waa ki suli manata lae wane 'ana fera ne 'i saegano ki gwana. Nau nao kwasi sae garo lana ta waa 'uri nai.

16 Sui boroi 'ana lea sae nau ku sae garo lana ta waa, nau ku ilia suli manata lae wane 'o'olo. Suli nau nao kwasi sae garo lana ta waa suli manata laku tala'aku. Nau ku uu kwaimani sui guu fai Maa nau waa ne fale nau mai.

17 Na taki kamolu bae 'ua gu ne saea, lea si doo ne ta roo waa da ala sui gu faafia, si doo da faamamanea naa nai.

18 Nau ku bae suli nau 'i tala'aku, sui ruana waa ne bae suli nau ne Maa nau waa ne fale nau mai."

19 Sui, kera daka ledia sa Disas daka 'urii, "Nee wala, maa 'oe nai nii fai?"

Ma sa Disas ka luu kera ka 'urii, "Kamolu nao molu si saitomaku guu, ma na Maa nau boroi ka nao molu si saitomana guu. Lea sa molu ka saitomaku, kamolu molu ka saitomana lau gu Maa nau."

20 Sa Disas 'e saea doo nai ki kada nia toolangaidoo lao Beukaua bae, 'ana bali beu nai kera kai ngali mai fale laa kera ki ma da kai aluda ai. Si kada nai, nao ta waa si daua guu sa Disas, suli nao si dao 'ua 'ana si kada nia.

'Afitai molu ka lea uri kula ne nau ku lea uria

21 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Nau kwai lea naa, ma ni kamolu molu kai nanisi nau. Ma ni kamolu molu kai mae gwamolu fainia abulo ta'aa laa kamolu ki ne God nao si manata lukea guu. Kula ne

* **8:1** Kera saea 'ana uo 'Olif, ne 'ai 'olif ki 'oro ai.

nau kwai lea uria, kamolu 'afitai molu ka lea uria."

22 Ma na toa gwaungai nai Diu ki daka manata 'urii, "Sa wala nee bae 'urii bae, 'Kula ne nau kwai lea uria, kamolu 'afitai molu ka lea uria. Alamia sa wala nee kai saungi nia tala'ana 'oto ne ka bae 'urii nee?' "

23 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Kamolu toaa fasi fera ne 'i saegano; nau waa fasi fera loo 'i langi ne. Kamolu toaa fasi fera ne 'i saegano; ma nau ne nao lau waa fasi fera ne 'i saegano.

24 Nau ku saea na mai fuamolu ne kamolu kai mae gwamolu fainia abulo ta'aa laa kamolu ki ma God nao si manatalukeda guu. Lea kamolu rongo doo nai ki ku saea suli 'Nau Naa Ne[†]', ma sui ka nao molu si manata mamana gu 'ani nau, tara kamolu kai mae mamana naa fainia abulo ta'aa laa kamolu ki."

25 Sui kera ledia daka 'urii, "'Uri nai ma 'oe sa tii nee wala?"

Ma sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Ni nau, nia naa bae ku faarongo kamolu ai 'ita kada ku safali toolangaidoo fuamolu lelea mai ka dao 'i tari'ina.

26 Nau ku too 'ana doo 'oro 'asia naa ni sae lana suli kamolu ne kai faatainia molu garo. Si doo ne waa ne fale nau mai 'e saea fuaku uri sae lana lau gwana ne nau kwai saea fuamolu toaa lao fera ne 'i saegano. Nia waa 'ana mamana lae."

27 Ma kera daka ulafusia lau gwada ne nia too kai bae gwana fuada suli Maa nia 'i salo.

28 Maana ne kera da ulafusi nia, sa Disas ka bae 'urii fuada, "Totoo si kada kamolu kwau nau naa 'i langi, nau 'Alakwa nia Wane, ta molu kafi saitomaku 'Nau Naa Ne'. 'Ana si kada nai fatai ne kamolu kai lio filoa lau guu ne nau kwasi ili tasi doo suli manata laku tala'aku, ma si doo ne Maa nau toolangainia siaku, nia lau gwana ne ku saea ki fuamolu.

29 Na Maa nau ne nia fale nau mai, nia nii fai nau 'ana kada ki sui. Nia 'afitai ka ekwatai nau, suli nau ku ilia doori lana ka lelea firi."

30 Ma toaa 'oro daka manata mamana 'ana sa Disas, 'ana si kada nai gwana nia kai bae fuada nai.

Sa Disas fainia sa 'Abraham

31 Sui sa Disas ka bae 'urii fua toaa Diu nai ki da manata mamana 'ani nia, "Lea kamolu ade suli toolangaidoo laa nau, kamolu toa kwairooi mamana nau ki.

32 Ma lea nia 'uri nai, kamolu kai saitomana doo mamane ki suli God, ma doo mamana nai ki suli God kai faasakwadola kamolu."

33 Kera da luua sa Disas daka 'urii 'ada, "Kameli toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham nao meli si rao mala slef 'ua mai fua ta waa, 'uri 'oko saea fua meli, meli ka sakwadoloa 'ameli!"

34 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, "Ku faarongo mamana 'ani kamolu. Toaa neki sui guu kera da abulo ta'aa ka lelea gwana, kera ne da rao mala 'ana slef ki fua abulo ta'aa lae ma ka nao dasi sakwadoloa guu.

35 Na slef nia nao lau na 'alakwa nia waa 'ua guu, ma nia ka too gwana fai wane suli si kada kukuru. Ma na 'alakwa nia wane 'ana ne nia futa 'ua gu 'ana waa nai ma ka too kwaimani fainia ka lelea firi naa.

36 Doo ne adea guu, lea na 'Alakwa nia God 'ua guu 'e faasakwadola kamolu, kamolu molu ka sakwadoloa mamana naa.

37 Nau ku saitomana ne kamolu toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham. Ma sui boroi 'ana molu ka dooria gwamolu saumaeli laku, suli nao molu si taingainia bae laku siamolu.

38 Nau ku faarongo kamolu 'ana doo ku rongo ki sia Maa nau, ma ni kamolu molu ka ilia lau guu si doo molu rongoa ki sia maa kamolu."

39 Kera da luua sa Disas daka 'urii, "Maa kameli naa ne sa 'Abraham!"

Sa Disas ka 'urii fuada, "Lea kamolu kwalafaa sa 'Abraham mamana, aia molu ilia lau guu doo nia ilia ki mai.

40 Ma sui ni kamolu nee, nau ku saea doo mamane ki faasia God fuamolu, sui molu ka dooria 'amolua saungi laku faafia. Sa 'Abraham nia nao si ilia mai si doo nai.

41 Kamolu nee molu ilia naa si doo ne maa kamolu nia ilia ki ne."

Kera daka bae 'urii fuana, "Taifilia maa kameli nai naa ne God. Kameli nao lau wela ta waa 'e'ete lau gwana."

42 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Lea God nia maa kamolu mamana, kamolu

† **8:24** Na satae doo nee, "Nau Naa Ne," bae God 'aili nia ai tala'ana bae. 'Aesea 41:4, 43:10-13,25, 46:4, 48:12 ma Diutoronomii 32:39.

molu ka liosau 'ani nau waa ne God fale
nau mai, suli nia ne fale nau mai ku nii
seki. Nau nao kusi lea mai suli doori laku
tala'aku. God ne fale nau mai.
43 Kamolu saitomana doo ne adea molu
ka rongo boroi bae laku ma ka nao molu
si saitomana guu? Kamolu ne nao molu si
dooria guu rongo lana doo ku saea.
44 Aia, ma kamolu nee, na maa kamolu
ne sa Saetan. Nia ne adea molu ka doori ili
lana lau guu doo nia ilia ki. Sa Saetan nia
na waa fua sauwane lae naa, suli nia 'ita ka
ilia 'uana mai. Ma nia 'afitai ka too 'ana ta
mamana laa. Si kada nia sukea wane, nia
waa ade lana 'uri nai naa, suli nia waa fua
sukee naa, ma na maa nia sukee sui naa.
45 Sui boroi 'ana, kamolu nao molu si
dooria guu faamamane laku, suli nau ku
faarongo kamolu 'ana doo mamane ki.
46 Ta waa 'amolu faatainia fasi si abulo
ta'aa laa ne nau ku ilia, uri kolu ka suai!
Tee nao gu nai! Aia, ma sui 'utaa ne kamolu
nao molu si faamamane nau kada nau ku
saea doo mamana ki fuamolu?
47 Na wane, lea nia waa God, nia ka
rongo suli doo God nia saea. Ma kamolu
nee, kamolu nao lau toaa God ne, nia ne
adea ka nao molu si rongo suli doo nia
saea."
48 Sui, kera daka bae 'urii fua sa Disas,
"Doo mamane bae kameli saea suli 'oe, ne
'oe waa Samaria ma 'oko too 'ana anoedoo
ta'ae."
49 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Nau
nao kwasi too 'ana ta anoedoo ta'aa. Nau
waa ku sae'inito 'ana Maa nau ne, ma ni
kamolu 'ana ne nao molu si sae'inito gu
'ani nau.
50 Nau nao kwasi sasi ngangata guu uri
tafo laku 'i langi tala'aku. Maa nau lau 'ana
ne dooria daka tafo nau 'i langi, suli nia
waa ni sae lana doo ne too suli si doo ki sui.
51 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, tii
ne nia ade sulia bae laku, nia 'afitai ka
mae."
52 Sui kera luua sa Disas daka bae 'urii,
"Kameli meli saitomana 'oe 'o too 'ana
anoedoo ta'ae ne! Suli kokoo kani sa 'Abra-
ham fainia brofet ki sui guu kera da mae
naa. Ma sui 'oe 'oko saea lau 'amua lea waa
ade sulia bae lamu, waa nai 'afitai ka mae!
53 Na kokoo kani sa 'Abraham waa 'initoe
boroi 'e mae, ma na brofet talingai baki
boroi da mae lau guu. 'Oe ne 'o 'initoa ka
talua kokoo 'initoa kani sa 'Abraham ma
nao? 'Oe waa ta waa si rongo 'oe gu ne 'urii
nee!"
54 Sa Disas ka luu kera ka 'urii, "Lea sa
nau gwana ku susuu fai tafo laku 'i langi
tala'aku, ma doo ku sasi gwaku fainia fua
mange. Ma sui Maa nau waa ne kamolu
saea nia God kamolu, nia 'ana ne tala tafo
nau 'i langi.
55 Kamolu nao molu si filoa Maa nau, nau
'ana ne ku filo nia. Lea sae nau ku tofe
ne nao kwasi filo nia, 'uri nai tama nau ku
suke lau guu mala 'ani kamolu nai. Sui ma
nau ku filo nia ma ku ade suli bae lana.
56 Na kokoo kamolu sa 'Abraham nia ele
'asia na mai 'ana manata lae suli sua laku
kada ku dao mai, nia suai sui na mai fa sato
nai 'ana taue ma ka ele 'asia naa sulia."
57 Ma kera daka bae lau 'urii fuana, "Ni
'oe nee, lima taafuli fa ngali ki boroi 'osi too
'ua gu sulia nee, ma sui 'oko saea fatai sa 'o
suana mai sa 'Abraham nai!"
58 Sa Disas 'e luu kera ka bae 'urii, "Nau
ku faarongo mamana 'ani kamolu. 'Nau
Naa Ne', sui fatai sa 'Abraham ka futa nau
ku too naa."
59 Si kada nai guu, kera daka gweefau na
mai uri 'uimaeli lana, maana nia saea si
doo nai. Ma sui, nia ka agwa faasi kera, ka
lea na fasi lao Beukaua nai.

9

Sa Disas guraa tii waa maana rodo

1 Si kada sa Disas 'e lea kau suli taale, nia
ka suana tii waa nai maana rodo gaa nia ka
kwalafia na mai fainia.
2 Ma na toa kwairooi sa Disas ki daka ledi
'urii 'ana sa Disas, "Nee wala waa toolan-
gaidoo, ma abulo ta'aa laa nia tii ne adea
sa wala nee maana ka rodo ma gaa nia ka
kwalafia 'ua gu mai fainia nee? Na abulo
ta'aa laa nia 'i tala'ana, ma nao na abulo
ta'aa lana maa nia fai gaa nia?"
3 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Na maar-
odo laa nia nee sa wala nee, nia nao lau
fafona tasi abulo ta'aa laa 'ana 'i tala'ana,
ma nao maa nia fai gaa nia ne. Nia doo lau
'ana uri ka faatainia tetedea God uri molu
ka suai ne.
4 Kolu lea kolu ilia naa raoa ne waa ne
fale nau mai 'e saea fuaku nai, kada faanoe
dani 'ua. Faanoe karangi rodo naa nai, ma
lea nia rodo naa, 'afitai ta waa ka rao lau.

5 Si kada ne nau ku nii lao fera ne 'i
saegano, nau naa ne kwesu fua toaa ki sui
lao fera ne 'i saegano."
6 Sa Disas nia bae 'uri nai sui, nia ka
ngisu kau lao saegano sui ka gagia gegeo
nai fainia ngisuna uri ka mamagoa, sui nia
ka kanoa 'ana maana sa wala nai.
7 Sui nia sa Disas ka bae 'urii fuana sa
wala nai, "'Oe lea kau 'oko taufia maamu
lao matakwa loko 'i Saelom." (Satae doo
nai toolangainia, "Da odu nia kau.") Ma sa
wala nai 'e lea kau 'e taufia maana sui nia
'e oli mai, nia ka lilio naa.
8 Ma na toaa nia ki, ma na toaa ne kera
suana nia gani doo gwana fuana ki 'i nao,
kera daka ledi 'urii 'ani kera kwailiu, "Nia
sae waa bae kai gooru ma kai gani doo
gwana fuana ki bae, nia gwana nee?"
9 Tai toaa kera daka 'urii, "Ni nia naa ne."
Ma tai toaa lau daka bae 'ada 'urii, "Nao
lau nia ne, sua lana gwana 'uria sa wala
bae nee."
Ma sa wala nai tala'ana ka bae 'urii, "Nau
naa ne."
10 Ma kera daka ledia, "Nee wala, na
maamu 'e 'ifi 'utaa gwana?"
11 Nia 'e luu kera ka 'urii, "Na waa nai
satana sa Disas ne gagia mamago sui ka
kanoa 'ana maaku. Ma ka saea nau ku
lea ku taufia maaku lao matakwa loko 'i
Saelom. 'Uri nai nau ku lea, ma si kada
ku taufia guu maaku 'uri nai, maaku ka 'ifi
naa."
12 Ma kera daka ledi 'urii lau 'ani nia, "Na
waa nai ka nii na 'i fai?"
Ma nia 'e luu kera ka 'urii, "Nau ku ula-
fusia naa."
13 Sui, kera daka talaia naa sa wala nai
siana Faarisii ki.
14 Fa dani Sabat nai sa Disas gagia si
mamago nai ka guraa 'ana maana sa wala
nai ai.
15 Ma na Faarisii ki daka ledia lau sa
wala nai daka 'urii, "Nia ade 'utaa gu 'ana
maamu ne ka 'ifi naa nee?" Ma nia ka bae
'urii fuada, "Sa Disas nia kanoa maaku 'ana
mamago nai, sui nau lea ku taufia maaku.
'Uri nai guu maaku ka 'ifi naa."
16 Ma tai waa 'ana Faarisii nai ki daka bae
'urii, "Na waa nai 'e ilia si doo nai, nia nao
lau waa God fale nia mai nai, suli nia 'oia
si baea fifii ne saea nia abu dasi rao 'ana
Sabat nai."
Ma sui tai waa 'ani kera daka bae 'ada
'urii, "Ma lea sae nia ta waa abulo ta'aa
gwana 'afitai ka ilia si doo kwaibalatana
baita 'uri nai!" Ma 'i seeri manata lada ka
nao si alu tii doo.
17 Faarisii da ade 'uri nai lelea oli daka
ledia lau sa wala nai maana 'ifi naa nai,
daka 'urii, "'Oe naa nai sa wala nai 'ifingia
maamu nai. Aia, tee gu ne 'oe saea suli
nia?"
Ma nia ka 'urii, "Sa wala nai gu ne, nia na
brofet lau guu."
18 Ma na toa gwaungai nai Diu ki, daka
ote kera guu 'ana faamamane lana ne sa
wala nai maana 'e rodo mai 'i nao. Ma kera
daka saea fua maa nia fainia gaa nia sa
wala nai uri daru ka lea mai siada.
19 Ma kera daka ledi 'urii 'ani keerua,
"Nee wala, na wela nee na wela kamurua
mamana nee? Kamurua muru saea wela
nee futa boroi mai maana ka rodo 'ua guu,
ma sui tee ne adea maana ka 'ifi lau gwana
nee?"
20 Ma na maa nia fainia gaa nia, keerua
luu kera daru ka 'urii, "Kaaria saitomana
nia na wela kaaria naa ne. Miri ka saito-
mana lau guu ne nia futa boroi mai maana
ka rodo 'ua guu.
21 Ma sui ta, tee ne adea maana ka 'ifi
naa nee, kaaria boroi miri ulafusia lau
gwamiri ne. Kamolu molu leditona fasi
kau, suli nia waa baite naa ne. Nia bobola
fai ka bae 'ana suli nia 'i tala'ana!"
22 Na maa nia fai gaa nia keerua bae 'uri
nai sulia daru mau lau gwadaru 'ana toa
gwaungai nai Diu ki. Suli kera saea ka
talo naa, lea ta waa 'e saea sa Disas nia na
Kraes, waa nai kera daka luia nao si ruu
laona beu ni ofu laa kera nai.
23 Nia ne adea maa nia fainia gaa nia
daru ka bae gwadaru 'urii, "Nia waa baite
naa ne, molu tala leditona 'amolua kau!"
24 Sui kera daka 'ailia lau mai sa wala nai
maana rodo mai 'i nao nai, daka bae 'urii
fuana, "'O tofe fasi 'i maana God uri meli
ka saea 'o bae mamana. Kameli meli sait-
omana sa wala na waa abulo ta'aa gwana
na."
25 Ma sa wala nai 'e lilio naa nai 'e luu
kera ka 'urii, "Nau nao kwasi saitomana
lau gwaku ne nia ta waa diana ma nao ta
waa ta'aa gwana. Tii si doo ku saitomana
naa ne maaku 'e rodo mai 'i nao, ma sui 'i
tari'ina na maaku ka 'ifi naa nee."
26 Kera daka ledi 'urii lau 'ani nia, "Nee
wala, nia 'ifingi 'utaa gu 'ana maamu?"

27 Ma sa wala nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau
ku saea sui na fuamolu bae, ma sui kamolu
ka nao molu si doori rongo guu. Tee gwana
ne molu doori rongo lau uria? Ma nao
kamolu dooria uri kamolu toa kwairooi
nia ki lau gu nee?”
28 Kera daka bae ta'aa fuana daka 'urii,
“'Oe 'ana ne waa kwairooi nia wala.
Kameli toa kwairooi sa Mosis ki lau 'ana
ne.
29 Suli sa Mosis 'ana ne meli saitomana
God bae mai fainia. Ma kaa waa 'uri nee,
na maefera ne nia lea boroi mai faasia,
kameli ulafusia!”
30 Ma sa wala nai 'e luu kera ka 'urii, “Nau
ku kwele 'asia naa ne molu saea kamolu
ulafusia fera ne sa wala nee lea mai faasia.
Ma sui nia naa ne 'ifingia maaku ka 'ifi nee.
31 Kolu sui guu kolu saitomana God nia
'afitai ka rongoa gani laa ne ta waa abulo
ta'aa gwana gania siana. Waa God ki ne
kera ilia doori lana God, kera 'ana ne God
nia kai rongo kera.
32 Nao ta waa si rongo 'ua mai ta waa ne
'ifingia maana ta waa ne maana rodo ma
gaa nia ka kwalafia 'ua gu mai fainia.
33 Sa wala nee waa God na mone 'ana fale
nia mai ne, suli lea God nao si fale nia mai,
nia 'afitai ka ilia si doo nai.”
34 Ma kera daka rakesasu 'asia naa, ma
daka bae 'urii fuana, “Ni 'oe 'o futa 'ua gu
mai laona abulo ta'aa lae bae. Tee gwana
ne sae 'oe dooria 'oko toolangainia siameli
nee?” Ma kera daka tari nia naa fasi laona
beu ni ofu laa kera nai.
35 Sa Disas 'e rongo ne kera da ili 'uri nai
'ana sa wala nai. Si kada sa Disas 'e dao
tona sa wala nai sa Disas ka bae 'urii, “Ni
'oe 'o manata mamana naa 'ana 'Alakwa
nia Wane?”
36 Ma sa wala nai 'e luua ka 'urii, “Nee
waa baita kani 'ae, na waa nai sa tii gu nai?
Ma 'oe faarongo nau uri nau ku manata
mamana 'akua 'ani nia!”
37 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “'Oe
suana naa ne, ma tee nia naa ne 'oe bae
gwamu fainia nee.”
38 Ma sa wala nai ka 'urii, “Aofia 'ae,
nau ku manata mamana naa 'ani 'oe.” Sa
wala nai ka booruru 'i 'aena sa Disas ka
faabaitaa naa.
39 Sa Disas ka bae 'urii, “Nau ku lea mai
lao fera ne 'i saegano uri tolidoo lae ne. Tee
uri toaa ne da maa bobono 'ana doo God ki,
nau kwai 'ifingia maada ka 'ifi. Aia ma toaa
ne da bae naunau saea kera filoa gwada
doo God ki, kera da kai maa bobono daka
too gwada.”
40 Ma tai waa 'ana Faarisii nai ki da gooru
fainia sa Disas 'i seeri, kera rongo sa Disas
nia saea si doo nai kera daka ledi 'urii 'ani
nia, “'Oe 'o manata toi 'amua ni kameli lau
gu ne maa meli rodo nai?”
41 Ma sa Disas 'e luu kera ka 'urii, “Lea
sa kamolu abulo ta'aa boroi ma fafona ne
molu maa bobono gwamolu 'ana doo ki,
kamolu ka nao molu si garo guu. Kamolu
molu saea molu lio saitomana gwamolu,
nia ne God nia kai kwae kamolu faafia.”

10

Sa Disas talafana waa diane ni sua lae sulia sifsif

1 Sa Disas ka bae lau 'urii, “Doo mamane
ku saea fuamolu ne, na waa ne nao si ruu
mai 'ana mae 'o'olo 'ana sakali sifsif ki, ma
ka raa gwana mai 'ana ta kula 'e'ete 'ana
sakali nai, nia na waa bebeli.
2 Ma na waa ne nia ruu mai 'ana mae
'o'olo 'ana baa, nia ne waa mamane ni sua
lae suli sifsif ki.
3 Na waa ni sua lae sulia maesakaa 'ana
sakali, nia kai 'ifingia maesakae fua waa ni
sua lae sulia sifsif. 'I seeri, na waa nai ni
sua lae suli sifsif ki, nia kafi ruu mai siada.
Ma na sifsif nai ki daka rongo saitomana
lingena. Nia ka 'ai satana sifsif nia nai ki
si kada 'e talai kera kau 'i maa.
4 Ma si kada nia 'e talaia kau sifsif nia
ki 'i maa, nia 'e liu 'i nao 'ani kera ma ni
kera daka lea na 'i burina suli da rongo
saitomana lingena.
5 Ma ni kera tara 'afitai daka lea buri waa
'e'ete. Si doo ne kera kai ilia 'ada ne tafi
lae fasi waa 'e'ete, suli kera nao dasi rongo
saitomana lingena.”
6 Sa Disas 'e bae 'ana tarifula laa nee
fuada, ma sui boroi kera nao dasi saito-
mana guu malingai lana.
7 Nia ne adea sa Disas ka bae lau 'urii,
“Doo mamane ku saea fuamolu ne, nau
naa ne talafana mae 'ana sakali sifsif ki.
8 Toaa neki sui guu da eta dao mai 'i nao
'ani nau, kera na waa bebeli ki ma na waa
ni laudoo lae ki gwana, sui boroi 'ana na
sifsif ki kera nao dasi rongo gu suli toaa
nai.
9 Nau naa ne talafana mae 'ana sakali
sifsif ki uri ruu lae ai. Tii gwana ne nia ruu

mai 'ani nau, nau kwai faamauri nia. Nia kai ruu mai 'i lalo ma kai oli kau 'i maa, ma nia kai dao tona si fange fuana.

10 Na waa bebeli, nia lea gwana mai uri beli lae ma uri sauwane lae ma faafunui lana doo ki. Nau 'ana ne ku lea mai uri molu ka too 'ana maurie ali'afu 'i nunufaku.

11 "Nau naa ne talafana waa diana ni sua lae sulia sifsif ki. Ne nia suasulia sifsif nia ki ma ka noni maabe uri mae lae suusi kera.

12 Ma na waa ne da foli nia lau gwada uri sua lae sulia sifsif tai waa ki, nia nao lau waa 'e gwaungai 'ana sifsif nai ki. 'Uri nai, lea si kada nia suana giri kwasi ki da lea mai, nia tara ka lukasia sifsif ki ma ka tafi lau gwana. Ma na giri kwasi ki lea mai daka saungia sifsif ki, ma daka tagalangai kera kwailiu.

13 Na waa nai ka tafi naa, suli nia rao gwana uri si malefo da foli nia ai ma ka nao si 'abarua guu 'ana sifsif nai ki.

14 Nau naa ne talafana waa diane ni sua lae sulia sifsif ki. Toaa nau ki ne kera talafana sifsif nau ki, nau ku saitomada ma kera daka saitomaku,

15 ka mala lau gu ne Maa nau nia saitomaku, ma nau ku saitomana Maa nau. Ma nau ku falea naa mauria nau fua sifsif nai ki.

16 Ma 'aku tai sifsif ki lau guu, ne kera nao dasi nii 'ua lao sakali nee. Nau kwaitalai kera lau gu mai. Kera lau guu da kai rongo saitomana lingeku, ma nau kwai too guu 'ana tii ferae sifsif ne kera too kwaimani lao tii baa, ma daka too guu 'ana tii waa ni sua lae suli kera, ne ni nau naa.

17 "Na Maa nau 'e liosau 'ani nau, suli nau ku noni maabe uri mae lae uri sui ku mauri lau gwaku.

18 Nao ta waa si saumaeli nau, suli nau 'ana ne ku tala faolomainia mangoku ka liu sulia manata laku. Nau ku too 'ana rigitaa uri mae lae ma tatae lae fasi maea. Si baea fifii nai, na Maa nau ne saea fuaku uri ku ili sulia."

19 Ma si kada nai, toa Diu ki kera nao dasi alua lau guu tii si manata laa suli doo nai ki sa Disas saea.

20 'Oro lada daka bae 'urii, "Sa wala nee oewanea ma ka too 'ana anoedoo ta'ae. Nao molu si roo suli nia!"

21 Ma sui tai waa daka bae 'urii, "Na waa 'e too 'ana anoedoo ta'ae, 'afitai nia ka bae 'uri nee sa wala nee ilia! Ma na waa ne too 'ana anoedoo ta'ae, 'afitai nia ka guraa waa maarodo ki 'uri ne sa wala nee ilia!"

Toae ki susubutainia sa Disas

22 Otofana si kada gwagwari'olaa nai, na toa Diu ki kera da koni mai 'i Durusalem 'ana Fafangaa 'ana Faa Abu lana lau Beukaua nai.

23 Sa Disas 'e nii lau guu laona Beukaua nai, ma si kada nai nia 'e kali gwana lao bali tafasusu nai sa Solomon.

24 Aia, si kada toaa nai ki da suana, kera daka koni na mai kali nia ma daka ledi 'urii 'ani nia, "Kameli meli maasi 'oe mai ka tau naa nai. 'Oe faarongo folaa na 'ani kameli! Nia sae 'oe naa ne na Kraes bae nee, ma nao 'e nao lau ni 'oe?"

25 Sa Disas 'e luu kera ka 'urii, "Nau ku saea sui na mai fuamolu bae, ma sui boroi ka nao molu si doori faamamane nau guu. Na raoa neki nau ku ilia ki nee, na Maa nau ne saea fuaku uri ili lana ki, ma na raoa neki ne faatainia ni nau waa tee nee.

26 Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, kamolu nao molu si doori faamamanea guu, suli kamolu nao lau sifsif nau ki.

27 Na sifsif nau ki, kera ne da rongo saitomana lingeku ma nau ku saitomada, ma kera daka lea 'i buriku.

28 Nau ku falea mauria firi fuada, ma kera 'afitai daka funu. Nau ku dau faafi kera, ma 'afitai ta waa ka lau kera faasi nau.

29 Na Maa nau waa ne fale kera fuaku, na rigitaa nia 'e talua doo ki sui guu. Nia 'e dau faafi kera, ma ka 'afitai ta waa ka lau kera faasi nia.

30 Kaaria Maa nau fai nau, kaaria tiidoe guu."

31 Si kada nai lau guu, na toaa nai daka koni fau na mai uri 'uifau lana sa Disas uri saumaeli lana.

32 Ma sa Disas ka ledi 'urii 'ani kera, "Na raoa diana 'oro nai ki Maa nau saea nau ku ilia ki mai, kamolu suai sui naa nai. Si raoa tee guu 'ana raoa nai ki ne kamolu doori saumaeli laku faafia?"

33 Ma kera luua daka 'urii, "Kameli nao meli si doori 'uifau lamu guu fafo raoa diana nai ki. Kameli kai 'uifaumu lau 'ameli faafia ne 'oe bae ta'aa suli God ne. Suli ni 'oe na wane gwana, ma 'oko saea 'oe God!"

34 Sa Disas 'e luu kera lau ka 'urii, "Si baea nia God da kedaa mai ka nii lao taki

kamolu 'e bae 'urii, 'Nau ku saea sui naa, ni kamolu na god ki.' ✡
35 God nia saea toaa nai nia falea bae
lana fuada, kera na god ki, aia ma si baea
nai ka abu ka nii lao taki ne 'afitai daka 'oia
lau.
36 Ma lea si baea nai 'e 'o'olo ma ka abu,
tama nau waa ne God fili nau mai ma ka
fale nau mai fua lao fera ne 'i saegano, na
bae laku nia 'o'olo ma ka abu lau guu. Sui
'utaa ne molu ka saea nau ku bae ta'aa suli
God, si kada ku saea nau na 'Alakwa nia
God?
37 Lea nao nau kwasi ilia na raoa neki
Maa nau dooria kwai ilia, kamolu tara 'afi-
tai molu ka manata mamana gu 'ani nau.
38 Sui ma nau ne ku ilia naa raoa ne Maa
nau ilia lau guu. Nia 'uri, molu faama-
manea mone 'amolua doo kwaibalatana
neki nau ku ilia, lea nao molu si faama-
manea boroi doo neki ku saea fuamolu.
Ade 'uri nai ne uri molu ka saitoma diana
'ana si malutaa ne Maa nau 'e nii 'ani nau
ma nau ku nii 'ana Maa nau."
39 'I seeri, kera daka dooria dau lana lau
gu sa Disas, ma sui nia ka agwa 'ana faasi
kera.
40 Sui sa Disas oli kau ka ulu lau gwana
'ana kafo 'i Diodan uri bali loko, nia ka lea
na kau uri kula bae sa Dion nia faasiuabua
mai toae ki ai 'i nao. Nia ka too fasi 'ana 'i
seeri.
41 Ma toaa 'oro nai ki daka lea mai daka
dao siana sa Disas. Kera da bae lau gwada
fuada ki tala'ada daka 'urii, "Sui boroi 'ana
sa Dion ka nao si ilia gu mai ta doo kwaibal-
atana, si doo ne nia saea ki mai suli sa wala
nee, nia mamana sui guu."
42 Ma toaa 'oro 'i seeri ki daka manata
mamana 'ana sa Disas.

11

Sa Lasaros 'e mae sui ka mauri lau gwana

1 Tii waa satana sa Lasaros nia matai.
Nia waa 'i Betanii, na maefera keerua lau
guu roo waisaasina baki ni Meri fai ni
Maata.
2 Ni Meri ai nai bae 'e kistainia waiwai
moko diana bae fua 'aena sa Disas na Aofia,
ma ka kanoa 'ana ifuna 'i tala'ana.
3 Na mataia nai adea roo waisaasina nai
ki keerua daru ka falebaea kau uri sa Disas
daru ka 'urii, "Aofia 'ae, na waa kwaimani
diana 'oe bae ne nia matai."
4 Si kada sa Disas rongo si faarongoa nai,
nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi nia ki,
"Na mataia nee ka saungi nia boroi 'ana
tara nao si maelia gu ne. Tee nia doo
gwana uri daka tafoa satana God faafia
nee, ma 'uri daka lio saitomana rigitaa nau
'Alakwa nia God."
5 Sa Disas nia liosau 'ana sa Lasaros fai
roo waiwane nia ki ni Maata fai ni Meri.
6 Sui ta si kada nia rongo nai sa Lasaros
nia matai, nia ka too lau kau 'ana kula nai
nia nii ai suli roo fa dani.
7 Sui nia ka bae 'urii fuana toa kwairooi
nia ki, "Kolu oli lau uria 'i Diudia."
8 Ma sui toa kwairooi nia ki kera luua
daka 'urii, "Waa toolangaidoo 'ae, nia nao
si tau 'ua gu nai burina bae toaa Diu ki kera
doori 'uifau lamu uri saumaeli lamu. Ma
'oe doori oli lau guu 'i seeri uri tee?"
9 Ma sa Disas ka bae 'urii, "Wala 'ae fa
sato 'e tau ka dao fatai 'ana taafuli kada
sato ma roo kada sato sarenga ki. Lea waa
'e liu lao dani, nia 'afitai ka lakwadora, suli
faanoe folaa gwana lao fera ne 'i saegano.
10 Si kada lea nia 'e galo lao rodo lau 'ana
ne nia kai lakwadora, suli nia nao si too
'ana ta kwesu."
11 Nia bae 'uri nai sui, nia ka bae lau
'urii, "Na waa kwaimani kolu sa Lasaros
nia maleu naa. Sui boroi 'ana nau tara lea
kwai faa ada nia."
12 Na toa kwairooi nia ki kera luua daka
'urii, "Aofia 'ae, lea sae nia maleu gwana,
'oo ma nia kai 'akwaa lau gwana."
13 Sa Disas talafana nia saea sa Lasaros
nia mae naa nai, ma sui kera daka kwaifii
gwada sae nia maleu mamana gwana.
14 'I seeri, sa Disas ka faarongo folaa na
ai fuada ka 'urii, "Sa Lasaros nia mae naa
bae.
15 Sui boroi 'ana uri ka diana fuamolu,
nau ku manata ele gwaku ne nau nao
kwasi too boroi fainia, uri kamolu ka man-
ata mamana 'ani nau. Aia, kolu lea na
siana nai."
16 Sa Toomas (ne kera 'ailia lau guu 'ana
'Iu) ka bae 'urii fuada kera toa kwairooi ki,
"Kolu lea 'akolu fainia waa toolangaidoo,
uri kolu ka mae lau gu fainia!"
17 Sa Disas 'e dao ka rongo kera saea sa
Lasaros 'e mae daka alua lao likwafau ka
tio suli fai fa dani ki sui naa.

✡ **10:34** Sam 82:6

18 Na maefera 'i Betanii 'e nao si tau guu
fasi Durusalem. Bobola gu fainia ta olu fa
kilomita gwana uri lea lae kau uria.
19 Nia 'uri nai, na toaa 'oro fasi Du-
rusalem kera daka lea kau uri gwafe lana
ni Maata fai ni Meri 'ana si kada nai wai-
wane keerua nia mae nai.
20 Si kada ni Maata 'e rongo sa Disas nia
dao na mai, nia ka lae na kau uri toda
lae 'ani nia maa taale. Ma ni Meri ka too
gwana kau 'i luma.
21 Ni Maata ka bae na 'urii fua sa Disas,
"'Oo Aofia 'ae, lea sae 'o too gwamu 'i seki
fera, na waiwane nau sa ka mae gu nao.
22 Sui boroi 'ana, nau ku saitomana sa 'i
tari'ina boroi 'ana, God kai falea gwana ta
tee ne 'oe kai gania siana."
23 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Na
waiwane 'oe, nia kai tatae lau gwana fasi
maea."
24 Ma ni Maata ka bae 'urii fua sa Disas,
"Iuka, nau ku saitomana gwaku ne nia kai
tatae lau gwana fasi maea 'afa dani 'isi si
kada 'ana tatae laa fasi maea."
25 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "Nau
naa ne tatae laa fasi maea ma na maurie.
Tii gwana ne nia manata mamana 'ani nau
nia kai mauri lau gwana, sui boroi 'ana nia
ka mae naa.
26 Ma tii gwana ne nia mauri 'ua gwana
ma ka manata mamana 'ani nau, nia 'afitai
ka mae. 'Oe 'o faamamanea si doo nai?"
27 Ma ni wala nai 'e luua ka 'urii, "Tee
mone Aofia. Nau ku faamamanea ni 'oe na
Kraes bae naa ne. Ni 'oe na 'Alakwa God
bae da saea nia kai lea mai uri lao fera ne 'i
saegano naa ne!"
28 Ni Maata 'e bae 'uri nai sui, nia ka oli
na mai dao ka 'ailia toolana ni Meri ka lea
kau siana uri ka faarongo tu'uu 'ani nia.
Nia ka bae 'urii fuana, "Na waa toolan-
gaidoo 'e dao naa, ma nia ledi uri 'oe."
29 Si kada ni Meri 'e rongo si doo nai, nia
ka tatae ka lea 'ali'ali na kau siana sa Disas.
30 Sa Disas nia nao si dao si sakatafa 'ua
mai lao si maefera nai, suli 'e nii 'ua gwana
mai 'ana si kula bae ni Maata 'e toda nia ai.
31 Toaa nai ki da lea mai daka nii luma
sia ni Meri uri gwafe lana, kera suana nia
'ali'ali tatae ka ruu kau 'i maa. Si kada kera
suana 'uri nai, kera daka ruu lau gu kau
uri maa 'i burina. Kera kwaifii sa nia 'e lea
uri maana likwafau bae uri ka angi 'ana 'i
seeri.
32 Si kada ni Meri 'e dao naa 'ana kula bae
sa Disas nii 'ua mai ai, nia ka suana naa.
Nia ka booruru 'i maa 'aena sa Disas, ma ka
bae 'urii, "Aofia 'ae, lea sa 'oe too gwamu
'i seki fera, na waiwane nau saka mae gu
'urii nao."
33 Sa Disas 'e suana ni Meri nia angi, ma
ka suana toaa nai da lea mai fainia da angi
sui gwada, nia liona ka dila 'asia naa.
34 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, "Kamolu
alu nia 'i fai?"
Kera daka luu nia daka 'urii, "Aofia 'ae,
lea mai 'urii, uri 'oko tala suana."
35 Sa Disas ka angi.
36 Toaa nai Diu kera daka bae 'ada fuada
kwailiu daka 'urii, "Kamolu suana nai, na
liosaua nia fua sa Lasaros 'e baita 'asia naa
nai!"
37 Ma tai toaa daka bae 'urii, "Nia guraa
mai toaa maada rodo ki. Ma sui 'utaa ne
nia nao si luia sa Lasaros fasi mae lae?"
38 Sa Disas liona ka dila 'asia naa ma nia
ka lea naa uri maana likwafau nai. Na
likwafau nai, na likwafau baita da 'elia ka
tio naa, ma ka too 'ana aba fau ni bilaki lae
suusia maana.
39 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu
'idua fasi kau fau loko fasi maa likwafau
loko!"
Ni Maata waiwane nia sa wala nai 'e mae
'e luua sa Disas ka 'urii, "Aofia 'ae, nia doo 'e
tio na mai lao likwafau nee suli fai fa dani
ki ne. Tara dao 'uri nai nia moko naa na
wala!"
40 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe nao
si rongo gu bae nau ku saea sui na fuamu,
bae lea 'o manata mamana 'ani nau tara
'oko suana dianaa God?"
41 'I seeri kera daka 'idua fau nai ka too
'e'ete na kau. Sui sa Disas 'e lio 'alaa 'i langi
ka foa ka bae 'urii, "Maa 'ae, nau ku tango
'oe suli si doo ne ku gania siamu, 'oe 'o
rongo naa.
42 Nau ku saitomana sui naa ne 'oe rongo
nau 'ana si kada ki sui guu. Sui ta nau ku
bae 'uri nai fuamu 'i tari'ina, uri toaa ne da
uu 'i seki nee daka faamamanea ne 'oe fale
nau mai."
43 Nia bae 'uri nai sui, nia ka 'ai baita ka
'urii, "Lasaros, 'o ruu mai maa!"
44 Ma nia waa mae nai ka ruu gwana mai
'i maa, fai maku nai ki da kani faafia 'ana
'abana ki ma 'aena ki, ma maku nai ki da
'afu suusia maana ki ai. Ma sa Disas ka bae
'urii fuada, "Molu lukea maku naki faasi
nia sui molu ka luka 'ani nia ka lea 'ana."

Da 'olea naa saungi lana sa Disas
(Matiu 26:1-5; Maak 14:1-2; Luk 22:1-2)

45 Maana gu si doo nai sa Disas ilia nai, toaa 'oro Diu ki kera daka lea mai sia ni Meri ma daka suai ma daka manata mamana naa 'ana sa Disas.
46 Ma sui boroi 'ana, bali 'ani kera daka lea na siana Faarisii ki, ma daka faarongo kera naa 'ana doo neki sa Disas nia ilia ki mai.
47 Sui, na Faarisii ki fai waa baita ni foa ki daka bae ofu lelea daka alu tii si manata laa naa fai toaa ulu nao ki sui guu, kera daka bae 'urii, "Tee gu ne kolu kai ilia 'ana sa wala nee? Suli doo kwaibalatana 'oro naa ne nia ilia mai.
48 Ma lea kolu lio ekwa gwakolu 'ana sa wala nee, nia ka ili gwana 'urii lelea toaa nee sui guu ne kera kai faamamane nia. Ma tara na toa gwaungai 'i Rom ki, kera da kai rakesasui kolu fainia. Ma lelea kera rakesasui kolu naa, tara kera da kai taga 'ana Beukaua nee, ma da kai faafunuia fera kia nee ne!"
49 'I seeri ta waa 'ani kera lau guu ne satana sa Kaeafas na waa foa ni gwau kera 'ana si kada nai nia ka bae 'urii, "Kamolu 'ua ne molu ulafusidoo 'asia guu!
50 Bobola fainia sa molu ka saitomana sui naa, ne tii kaa waa gwana lea ka mae boroi 'ana ka diana gwana ne, 'uri ka nao dasi faafunui tiifau lau 'ana fera nee."
51 Si baea nai sa Kaeafas nia saea nai, ka nao lau si baea suli manata lana 'i tala'ana gwana. Suli nia na waa foa ni gwau 'ana si kada nai, nia ne God ka faatainia si manata laa nai 'i liona. Si baea nai totoo kai mamana suli si doo ne kai fuli 'ana sa Disas, ne nia kai mae uri 'adomi lana toaa Diu ki.
52 Ka nao lau fua otona gwana toaa Diu ki. Nia mae fua toaa God ki sui gwana ne kera tagabola sui gwada 'ana kula 'e'ete ki kwailiu uri kera daka tiidooa.
53 Safali 'uri nai 'afa dani nai sa Kaeafas 'e saea si baea nai, kera daka 'olea naa sa Disas uri lelea daka saungi nia.
54 Fafona si ade laa nai da ilia na 'ani nia, sa Disas ka nao si liu faatai naa 'ana bali lolofaa nai 'i Diudia. Nia fai toa kwairooi nia ki daka lea daka too nada 'ana maefera nai satana 'Ifrem, ne nii karangia naa bali fera kwasi baita nai.
55 Aia, nia dao karangia naa si kada bae 'ana Fangatasae bae toaa Diu ki nai. Ma toaa 'oro daka lea na kau 'i Durusalem 'aena fafangaa nai uri faafaalu lae maasia fafangaa nai.
56 Ma kera daka nani gwada uri sa Disas. Si kada kera da uu ki laona lalo nai 'ana beukaua nai, kera daka ledi kera kwailiu ki gwada 'urii, "Nee, kamolu manata 'utaa? Sa wala bae 'e nii boroi nonina fafangaa nee, ma nao 'e nao guu?"
57 Sui ka nao dasi saitoma diana boroi ai, na waa baita ni foa ki fainia Faarisii ki, kera da faarongoa sui naa toae ki ma daka bae na 'urii, "Lea ta waa 'e saitomana si kula ne sa Disas nii ai, nia ka faarongo kameli uri meli ka dau nia naa."

12

Ni Meri nia waiwaia 'aena sa Disas
(Matiu 26:6-13; Maak 14:3-9)

1 Dao 'ana ono fa dani sui guu na fafangaa 'ana Fangatasae ka liu, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki daka oli lau gwada uri Betanii, na maefera bae sa Disas nia tataea sa Lasaros ai faasi maea.
2 Kera daka rao fanga 'i seeri fua sa Disas. Sa Lasaros ka nii fai toaa nai da 'aili kera mai uri fanga kwaimani laa nai fainia sa Disas, ma ni Maata ka rao fanga fuada.
3 Ma ni Meri ka ngali mai tii bii waiwai* moko diana nai ma liu lana ka baita 'asia naa. Nia lea mai ka kistainia naa fafo 'aena sa Disas uri faa'inito lana ai. Sui ni Meri liu ka usua 'ae sa Disas 'ana ifuna 'i tala'ana. Ma si kada nai, na momokona waiwai nai ka moko ka 'etengaa guu lao luma nai.
4 Ma sui sa Diudas 'Iskariot, na waa 'ana toa kwairooi baki sa Disas bae nia falea sa Disas fua malimae ki, nia ka nao si ala faafi si doo nai nia ka bae na kau 'urii,
5 "Tee ne adea 'oe nao 'osi foli 'amua 'ana waiwai nee uri ta malefo uri fale lana fua toaa siofaa ki nee? Na bii waiwai nai liu lana 'e mala gu fofolia nia tii waa ni rao lao tii fa ngali laulau."
6 Sa Diudas 'e nao si saea lau si doo nai suli ne nia manata 'abarua 'ana toaa siofaa ki. Nia 'e saea lau 'ana suli nia ta waa bebeli lau guu, ne nia kai lio suli wai malefo kera. Ma si kada 'oro, nia 'e belia gwana malefo nai fuana tala'ana.

* **12:3** Na bii waiwai nai kulu lana bobola fainia 327 gram. Kera da 'ailia doo moko diana nai 'ana Naad.

7 'I seeri sa Disas ka bae 'urii, “Nao 'osi
bae tona lau 'uri nai! Na waiwai nee si doo
ni wala nee 'e taingainia na mai uria ne, uri
ka 'ikia 'i noniku fa dani ku mae daka alu
nau naa.
8 Na toaa siofaa nee kera da too siamolu
ka lelea firi gwana. Sui ta, ni nau ne nao
kwasi too si tau guu fai kamolu.”

Kera doori saumaelia lau guu sa Lasaros

9 Toaa 'oro 'ana Diu ki si kada kera rongo
ne sa Disas 'e nii gwana 'i Betanii, kera
daka lea na mai seeri. Nao lau otona
gwana uri ne kera da doori sua lana sa
Disas. Kera lea mai uri sua lana lau guu
sa Lasaros waa bae sa Disas tatae nia fasi
maea.
10 Ma 'i seeri guu na waa baita ni foa ki
daka doori saumaelia lau guu sa Lasaros,
11 suli toaa Diu nai ki si kada kera suana
sa Lasaros nia tatae faasia maea, 'oro lada
daka lukasia waa baita ni foa nai ki daka
manata mamana lau na 'ada 'ana sa Disas.

Dao lana kau sa Disas lao fera 'i Durusalem lao birangana Waa 'inito
(Matiu 21:1-11; Maak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Tio 'e dani, na konia nai da lea ki mai
'ana Fangatasae nai, daka rongo sa Disas
nia lea na mai uri Durusalem.
13 Kera lea daka ngalia mai ulu ulu nai
'ana sarana doo mala niu, daka suungi
daka lea na mai uri toda lana sa Disas ma
daka bae 'urii,
“Tangoa God ka tasa!
'E diana tasa fua waa ne God fale nia ka lea
mai 'ana satana nee! ✡
'E diana tasa fuana, nia na Waa 'inito fua
'Israel!”
14 Sa Disas ka raa ka gooru naa fafona
dongki kafi baita nai. Si ade laa nai ka
fulingainia naa si baea lao kekeda laa Abu
ne bae 'urii,
15 “Kamolu toaa 'i Durusalem, nao molu
si mau lau! Suana fasi nee, na waa 'inito
kamolu ne gooru fafona dongki kafi baita
nee ka lea na mai nee.” ✡
16 Si kada nai toa kwairooi sa Disas ki
da suana si doo nai fuli nai, kera nao dasi
saitomana 'ua. Totoo lea 'i buri naa kada sa
Disas nia tatae fasi maea ka oli naa uri salo,
kera dafi filoa ne si kekeda laa Abu baki da
bae gwada mai suli sa Disas ma suli si doo
nai da ilia mai 'ani nia nai.
17 Na toaa 'oro bae da koni fai sa Disas
si kada bae nia 'ai uri sa Lasaros fasi lao
likwafau bae ma ka tatae nia fasi maea,
kera dau 'ua gwada 'ana faarongo tatalo
lae suli si doo nai ki fua toae ki sui gwana.
18 Nia ne adea toaa 'oro nai ki daka lea
mai uri toda lana sa Disas nai. Toaa 'oro,
kera da lea mai uri toda lana sa Disas, suli
kera da rongo ne sa Disas nia ilia mai si doo
kwaibalatana nai 'ana sa Lasaros.
19 'Uri nai guu, na Faarisii ki daka bae
'urii 'i matangada kwailiu, “Kamolu suai
nai, kolu ilitoi boroi ka nao naa nai! Tee
molu liotoi konia nee sui naa ne kera 'ado
fai sa wala nee nee!”

Na waa Gris ki da nani uri sa Disas

20 Aia si kada nai, tai waa faasia 'i Gris
mai, kera lea kwaimani lau gu kau uri foa
lae lao Fangatasaa nai 'i Durusalem.
21 Kera lea daka dao siana sa Filib, waa
nai faasia 'i Betsaeda 'ana bali lolofaa 'i
Galilii, daka bae 'urii fuana, “Waa baita
kani 'ae, kameli dooria meli ka suana
'amelia sa Disas ne.”
22 Seeri sa Filib nia lea ka faarongoa sa
'Andru, sui keerua sa 'Andru lea daru ka
faarongoa naa sa Disas.
23 Sa Disas 'e luu keerua ka 'urii, “Si kada
nau na 'Alakwa nia Wane, nia dao naa uri
God ka faatai folaa 'ana 'initoaa nau.
24 Si doo mamane ku saea fuamolu ne, na
miga doo ni fasi lana, lelea nia nao si 'asia
laona saegano ma ka nao si mae guu, nia
'afitai ka bulao guu 'ana tai doo lau. Lea nia
'asia lao saegano ma ka mae taari, nia ka
bulao 'ana doo 'oro ki.
25 Talafana lau guu nai, lea waa 'e onia
'ana mauria nia uri ka lau 'ana, na mauria
nia kai funu gwana. Aia ma lea waa 'e
nao si onia guu mauria nia lao fera ne 'i
saegano, waa nai kai too 'ana mauria firi.
26 Tii gwana ne dooria kai rao fuaku, nia
ka lea mai buriku, uri nia waa ni rao nau
nai ka too lau guu 'ana si kula ne ku too
ai. Na Maa nau, nia kai falea kwaiaraa fua
waa ne rao fuaku.
27 “Si kada nai, manata laku nia isifufuli
naa. Ma nau ku ulafusia naa, tara ku bae
'urii 'oto, ‘Maa 'ae, 'o lau nau 'amua kau
faasia si kada sato nee 'ana nonifiia.’ Nao,

✡ **12:13** Sam 118:26 ✡ **12:15** Sakaraea 9:9

nau 'afitai ku foa 'uri nai suli si doo bae nau
ku lea na mai uria ne uri nonifii lae nee.
28 Maa 'ae, 'o tafoa 'amua satamu 'i
langi!"

Sui tii si lingee doo nai ka talo mai faasia
'i salo ka bae 'urii, "Nau ku tafoa naa sataku
'i langi, ma tara nau ruana kwai ilia lau."

29 Na konia nai kera da uu 'i seeri, kera
rongo si lingee doo nai daka saea 'ana
kukurue. Ma sui bali ada ka bae 'urii, "Na
'ensel nai 'e bae mai fuana nai!"
30 Sui sa Disas ka bae 'urii fuada, "Uri
diana lae ka dao tomolu, nia nai si lingee
doo nai ka bae mai nai, nao lau fuaku.
31 Si kada nai naa si kada fua God ka
falea na kwakwaea fua toae ki lao fera ne
'i saegano nai. Si kada nai naa si kada
fua God kai taria naa sa Saetan, na waa
gwaungai bae lao fera ne 'i saegano nai.
32 Ma ni nau si kada kera da kai tafo nau 'i
langi fasi fafo saegano, nau kwai 'idua mai
toae ki sui guu siaku."

33 Sa Disas nia saea si baea nai uri ka
faatainia kwai mae laa bae 'ana 'airarafolo
bae nia totoo kai mae ai.
34 Na waa lao konia nai ki daka bae 'urii,
"Kameli meli rongo na taki 'e saea, na
Kraes doo 'afitai lau ka mae ne. Sui 'utaa
nai 'oko saea kera da kai tafoa na 'Alakwa
nia Wane 'i salafana 'airarafolo 'i langi nai?
Ma na 'Alakwa nia Wane nai sa tii gu nai?"

35 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Nau
naa ne talafana kwesu ne saru folaa. Si
kada kukuru 'asia gu ne kwesu nai kai too
siamolu. Molu lea naa suli kwesu nai si
kada nia too 'ua, ma si kada na rodo si rodo
'ua faafi kamolu. Sulia waa ne galo lao
maerodo, nia 'afitai ka saitomana si kula
ne nia lea uria.
36 Molu manata mamana naa 'ana kwesu
nee si kada 'e too 'ua fai kamolu, uri molu
ka too mala toaa nia kwesu."

Sa Disas 'e saea doo nai ki lelea sui, nia
ka lea na faasi kera ka lea ka too agwa na
'ana.

Toaa Diu ki nao dasi manata mamana gu 'ana sa Disas

37 Sui boroi 'ana sa Disas ka ilia doo
kwaibalatana 'oro ki ma toaa Diu ki daka
suai, kera nao dasi manata mamana guu
'ani nia.

38 Si doo nai ka tio na 'uri nai, uri ka
faamamanea si baea sa 'Aesaea na brofet
nia kedaa sui na mai 'i nao, ne bae 'urii,
"Aofia 'ae, kera nao dasi faamamanea guu
si baea ne meli faarongo mai ai
siada,
ma ka nao dasi lio saitomana guu tetedea
'oe ne 'o faatainia mai fuada." ✡
39 Sa 'Aesaea na brofet 'e bae mai sulia
si doo ne adea kera daka nao dasi faama-
manea doo neki nee.
40 Laona kekeda laa Abu God 'e 'urii,
"Nau ku koko fone maada ka nao dasi
suana si doo ne ku ilia fuada ki,
ma ku faasadia lioda ka nao dasi saito-
mana.
Ku ili 'uri nai 'ada uri kera daka nao dasi
bulasi manataa lau mai tale nau uri
ku faamauri kera."✡
41 Sa 'Aesaea 'e bae 'uri nai, suli nia lio
mai ka suana sui naa 'initoaa sa Disas, ma
ka bae na mai sulia.
42 Sui boroi 'ana toaa Diu ki nao dasi
manata mamana, 'oro lana wane 'ana waa
gwaungai kera ki da manata mamana 'ani
nia. Sui ta nao dasi faarongo gwai fua
ta waa na, suli da mau lau gwada 'ana
Faarisii ki, ade lea daka alu kera 'i maa fasi
lao beu ni ofu laa kera.
43 Kera toa gwaungai ki toa da dooria
'asia naa uri toae daka tango kera ma daka
saea doo diane ki suli kera. Si tango laa ne
lea mai fasi God, kera nao dasi manata fifii
gu ai.
44 Sui sa Disas 'e 'ai baita ka bae 'urii,
"Lea waa nia manata mamana 'ani nau,
nia manata mamana lau guu 'ana God waa
ne fale nau mai, nao lau 'ani nau taifili nau
gwana.
45 Ma lea waa 'e suaku, nia ka suana lau
guu waa ne fale nau mai.
46 Nau ku lea mai malutana toaa nee
laona fera ne 'i saegano mala 'ana kwesu
ne tala folaa fuada lao maerodo, uri toaa
ne kera manata mamana 'ani nau, kera ka
nao dasi too gwada lao rorodoa lae.
47 Na waa ne rongo bae laku ka nao si ade
gu sulia, nau nao kwasi kwae nia, suli nau
nao kwasi lea mai lao fera ne 'i saegano uri
alu lana gwana wane lao kwakwaea. Nau
ku lea lau 'aku mai uri faamauri lana.
48 Waa ne nia ote nia 'ani nau, ma ka
nao si doori ili suli toolangaidoo laa nau,

✡ **12:38** 'Aesaea 53:1 ✡ **12:40** 'Aesaea 6:10

na doo uri alu lana waa nai lao kwakwaea 'e tio naa. Si baea nai guu nau ku toolangainia nai ne kai alua waa nai lao kwakwaea 'afa dani 'isi.
49 Doo ne adea guu, nau nao kwasi bae gu suli tasi doo suli manata laku tala'aku. Na Maa nau 'ana waa ne fale nau mai ne falea si baea fifii kwai saea, fainia si sae laa kwai saea ai.
50 Nau ku saitomana si baea fifii nai kai talaia wane uri ka dao toi mauria firi. Doo ne adea guu, tasi tee ne nau ku saea, nau ku saea gwaku si doo Maa nau 'e saea fuaku uri ku faatalongainia."

13

Sa Disas nia taufia 'aena toa kwairooi nia ki

1 Si kada nai guu sui na Fangatasae ka liu naa, sa Disas 'e saitomana si kada nia 'e dao naa uri faasi lana fera ne 'i saegano ma oli lae naa sia Maa nia. Nia 'e liosau mai 'ana toa nia nai lao fera ne 'i saegano ka dao na 'uri nai, ma nia ka liosau 'ana toa nia lelea ka dao 'ana mae lana.
2 'I seeri, sa Disas fainia toa kwairooi nia ki, daka fanga kwaimani naa 'i saulafi, ma sa Saetan ka alua naa si lio uri fale lana sa Disas 'i 'abana malimae ki lao liona sa Diudas 'alakwa sa Saemon 'Iskariot.
3 Sa Disas nia saitomana ne Maa nia 'e falea sui naa rigitaa ki 'i 'abana uri 'inito lae 'ana si doo ki sui. Ma nia ka saitomana ne God 'e fale nia mai, ma nia kai oli na kau sia God.
4 'I seeri sa Disas ka tatae 'i langi fasi fanga lae, ka tangasua maku baita nai nia ruufia. Sui nia ka ngalia taolo nai ka karofolo ai 'i salafana.
5 Sui nia ka kistainia kafo lao 'aitao baita nai, nia ka taufia naa 'aena toa kwairooi nia ki, sui ka ngalia taolo nai salafana ka usua lau guu 'ana 'aeda ki.
6 Ma si kada nia sa kai taufia guu 'aena sa Saemon Bita, sa Bita ka bae 'urii fuana, "Nee wala Aofia, 'oe tara 'oko taufia lau gu 'aeku nee?"
7 Ma sa Disas ka luua ka 'urii, "Si kada nai, 'oe ulafusia 'ua gwamu si doo ne nau ku ilia 'ani 'oe ne. Ma sui boroi 'ana, 'oe totoo kau 'okoi saitomana malutana."
8 Sa Bita ka bae 'urii, "Nau ku ote nau 'oko taufia 'aeku!"

Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Lea nau nao kwasi taufia 'aemu, ni 'oe nao lau waa kwairooi nau."
9 Sa Bita 'e luua ka 'urii, "'Ee nao Aofia, 'o taufia lau guu gwauku fai 'abaku."
10 Sa Disas ka bae 'urii, "Waa ne taunoni sui naa, 'aena gwana ne nia kai taufia, suli nonina 'e falu gwana. Kamolu molu falu gwamolua, ma sui ta nao lau kamolu sui ne molu falu."
11 Sa Disas 'e saea kera da falu si sui guu, suli nia saitomana sui naa waa ne kai fale nia 'i 'abana malimae ki.
12 Si kada sa Disas nia taufia 'aeda ki lelea ka sui naa, nia ka ruufia lau gwana maku nia. Sui nia oli ka gooru lau gwana fai kera. Nia ka ledi kera ka 'urii, "Nee, kamolu saitomana malutana si doo nai ku ilia fuamolu nai?
13 Si doo nai toolangai lana 'e 'urii: Kamolu ne molu saea nau na waa ni toolangaidoo kamolu ma na Aofia kamolu, nia 'o'olo gwana nai. Nau na waa ni toolangaidoo kamolu ma na Aofia kamolu naa ne.
14 Ma sui ta, nau na waa ni toolangaidoo kamolu ma na Aofia kamolu boroi nai ku taufia gwaku 'aemolu ki nai. Doo ne adea guu, 'i matangamolu nee, kamolu molu ka taufia 'aena toolamolu, ma toolamolu ki daka taufia lau gu 'aemolu.
15 Nau ku ilia si doo nai uri kamolu suai molu ka ilia lau guu, 'uri nai ku ilia nai.
16 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, na waa ni rao 'e nao si 'initoa si talua waa baita ne nia rao fuana. Ma na waa ne da odua gwada uri lae kau ka faarongo, 'e nao si 'initoa si talua waa baita ne odu nia kau.
17 Kamolu molu saitomana naa doo neki ku toolangainia siamolu nai. Aia, lea kamolu molu lea kau molu ka ilia naa, tara kamolu kai ele tasa.
18 "Nau nao kwasi saea lau ni kamolu sui guu. Nau ku saitomana gwaku toa ne ku fili kera sui naa. Aia, ma waa ne kai 'ole nau boroi, nia kai ilia naa uri si baea bae lao kekeda laa abu ka mamana naa, bae nia bae 'urii, 'Na waa ne miri fanga kwaimani gwaaria, nia naa ne malimae 'ani nau.' ✡
19 Nau ku faarongo kamolu naa 'ana si doo nai 'ana taue 'ua guu, uri lea si doo nai ka dao boroi mai, kamolu ka faamamanea naa ne 'Nau Naa Ne'.

✡ **13:18** Sam 41:9

20 Si doo mamane ku saea fuamolu ne,
tii gwana ne nia gwalea waa nau ku falea
mai, waa nai nia gwale nau lau guu. Ma
tii gwana ne gwale nau, nia gwalea lau guu
waa ne nia fale nau mai."

Si baea suli sa Diudas
(Matiu 26:20-25; Maak 14:17-21; Luk 22:21-23)

21 Burina sa Disas nia saea si doo nai, na
manata lana ka isifufuli, nia ka bae folaa
siada ka 'urii, "Ku faarongo mamana 'ani
kamolu. Tii waa 'ani kamolu nia 'olemae-
laku naa."
22 Si kada nai na toa kwairooi ki kera
daka bubungi kera kwailiu, suli kera nao
dasi saitomana lau gwada sa tii ne sa Disas
nia fuutona nai.
23 Si kada nai, ta waa 'ana toa kwairooi
nia ki, waa bae nia liosau 'ani nia, 'e gooru
karangia kau sa Disas.
24 Ma sa Saemon Bita ka kwaikaru kau
fua sa wala nai, uri sa wala nai ka ledia kau
sa Disas uri tii 'ani kera nai nia fuutoi nai.
25 Na waa kwairooi bae sa Disas liosau
'ani nia bae ka fuuaro kau fua sa Disas ka
'urii, "Nee wala Aofia, ma sa tii gu nai 'oe
bae 'oko fuutoi nai?"
26 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Na waa nai
ne tara nau kwai felengainia si beret nee
lao titiu 'ana sulu fuu sui kwai faa fuana
ka 'ani. Waa ne 'o suana tara ku ilia si doo
nai 'ani nia, nia waa nai naa nai." 'I seeri
guu, sa Disas ka felengainia naa si beret nai
laona titiu sulu nai, sui ka faa kau fua sa
Diudas 'alakwa nai sa Saemon 'Iskariot.
27 Sa Diudas 'e 'ani si beret nai sui, sa
Saetan ka ruufi nia naa. Ma sa Disas ka bae
'urii fuana, "'O ili 'ali'ali naa 'ana si doo bae
'o manata toi 'okoi ilia bae."
28 Sui ka nao ta waa 'ana toa kwairooi nai
ki da fanga kwaimani nai si filoa guu si doo
ne adea nia ka bae 'uri nai fua sa Diudas.
29 Tai waa 'ani kera daka kwaifii 'ada sae
sa Disas 'e saea si doo nai fua sa Diudas uri
lea ka foli lau mai tai fanga fuada fua fanga
kwaimania nai, suli sa Diudas ne lio suli
wai malefo kera. Kera daka manata toi lea
nao, alamia sa Disas 'e dooria uri sa Diudas
ka faa kau tasi malefo fua 'adomi lana toaa
siofaa ki ne ka bae 'uri nai fuana nai.
30 Burina 'ua guu sa Diudas 'e 'ani si beret
nai, nia 'ali'ali ka ruu na kau 'i maa. Ma 'i
seeri faanoe ka rodo naa.

Molu liosau 'ani kamolu kwailiu

31 Si kada sa Diudas nia lea naa, sa Disas
ka bae 'urii, "Si kada bae uri faa'inito laku
nau 'Alakwa nia Wane, nia ne dao naa
nee. Ma si doo ne kai fuli 'ani nau nia kai
faa'initoaa lau guu God.
32 Lea si doo ne kai fuli 'ani nau 'e
faa'initoaa God, 'i seeri God boroi nia kai
faa'inito nau lau guu 'ana si doo ne nia kai
ilia. Ma God nia kai faa'inito 'ali'ali gwana
'ani nau, nao si tau lau.
33 Wela nau ki 'ae, nau kwai too fai
kamolu si tau naa sui molu ka nanisi
nau. Nau kwai faarongo kamolu lau guu
'ana si doo bae ku faarongoa mai 'ana toa
gwaungai kera toaa Diu ki bae nau ku 'urii,
'Kamolu 'afitai molu ka lea fai nau kula ne
nau ku lea uria'
34 Si baea fifii falu nau ne ku falea
fuamolu nia 'urii: Molu liosau 'ani kamolu
kwailiu ka 'uria lau guu ne nau ku liosau
'ani kamolu.
35 Lelea kamolu molu liosau 'uri nai 'ani
kamolu kwailiu, toae ki sui guu kera da kai
lio saitomana ne kamolu na toa kwairooi
nau."

Sa Bita totoo kai tofea sa Disas
(Matiu 26:31-35; Maak 14:27-31; Luk 22:31-34)

36 Sui sa Saemon Bita 'e ledia sa Disas ka
'urii, "Wala Aofia 'ae, 'i fai ne tara 'oe kai lea
uria nai?"
Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Si kula ne nau
kwai lea uria, kamolu 'afitai molu ka lea gu
uria fai nau. Sui boroi 'ana tara tafa dani,
kamolu kai lea lau gu kau buriku."
37 Sui sa Bita ka ledi lau 'urii, "Wala Aofia
'ae, tee ne adea ka 'afitai fuameli uri lea
kwaimani lae na fai 'oe? Nau ta waa ku
maasia gwaku mae lae fuamu ne wala."
38 Sa Disas 'e luu nia ka bae 'urii, "Nee
wala, 'oe bobola boroi fai mae lae fuaku
nee? Si doo mamane ku saea mone fuamu
'e 'urii, 'oe tara 'o tofe nau 'ana olu si kada
fatai sui karai kafi 'ai 'i 'ofaidani."

14

Sa Disas talafana taale lea sia God na Maa

1 Sa Disas ka bae 'urii fua toa kwairooi
nia ki, "Kamolu nao molu si manata isifu-
fuli lau. Molu manata mamana 'ana God,
ma molu ka manata mamana 'ani nau.
2 Si kadaluma 'oro mamana gu ne nii
'ana luma nia Maa nau. Lea sae si doo nai
ka nao si mamana guu, nau 'afitai ku saea

fuamolu. Nau kwai lea uri seeri, uri ku ade
akau 'ana si kula fuamolu.
3 Ma si kada nau kwai lea kwai ade akau
'ana si kula fuamolu lelea ka sui, nau kwai
oli lau gu mai uri ku talai kamolu lea molu
ka too kwaimani fai nau, uri molu ka too
lau gu fai nau 'ana si kula ne ku too ai.
4 Kamolu molu saitomana naa tala ne lea
uri si kula ne nau ku lea uria nai."
5 Ma sa Toomas ka bae 'urii, "Wala Aofia
'ae, kameli nao meli si saitomana gu kula
ne 'oe 'o lea uria. Tara meli ka ili 'utaa uri
meli ka saitomana taale?"
6 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Nau naa ne
taale uri saitoma lana doo mamane ki suli
God, ma uri dao lae laona maurie. 'Afitai
'asia naa ta waa ka lea 'e'ete lau 'ana faasi
nau ma sae nia ka dao tona maa nau God.
7 Lea sae kamolu molu saitomaku 'ua gu
mai bae doo molu saitomana lau guu Maa
nau bae. Aia, 'ita 'i tari'ina ka oli 'alaa,
kamolu molu saitomana na Maa nau nai,
ma molu ka suana naa."
8 Ma sa Filib ka bae 'urii, "Wala Aofia
'ae, kameli tii si doo meli dooria naa ne 'oe
faatainia fasi Maa 'oe fuameli uri meli ka
suana guu."
9 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, "Filib 'ae,
nau ku too mai fai kamolu ka tau naa wala,
ma sui 'oe nao 'osi saitomaku 'ua gu nee?
Ma sa tii gwana ne nia suaku, nia suana
naa Maa nau nai. Nia nao si bobola naa uri
'oko saea nau ku faatainia lau na Maa nau
fuamolu!
10 'Oe 'o faamamanea naa ne nau ku nii
'ana Maa nau, ma na Maa nau ka nii na 'ani
nau bae, ma nao 'e nao guu? Baea neki nau
ku saea fuamolu ki, nao lau na bae laku 'i
tala'aku ki ne. Na Maa nau ne nii 'ani nau,
nia 'ana ne 'arutoku uri ili lana raoa nia ki.
11 Molu faamamanea 'amolu bae laku ne
nau ku saea, nau ku nii 'ana Maa nau, ma
na Maa nau ka nii 'ani nau; ma lea nao,
molu ka faamamanea mone 'amolua na
doo kwaibalatana neki nau ku ilida ki nee.
12 Ku faarongo mamana 'ani kamolu, tii
gwana ne nia manata mamana 'ani nau,
nia kai ilia lau guu na raoa neki nau ku il-
ida ki nee, ma kai ilia tai doo kwaibalatana
ne baita ka talua lau doo neki ku ilida ki
nee, suli ne nau kwai lea naa siana Maa
nau.
13 Nau kwai ilia ta tee gwana ne kamolu
gani nau uria suli kamolu toa nau ki naa.
Uri 'i seeri nau na 'Alakwa, ku tafoa satana
Maa nau 'i langi.
14 Kamolu toa nau ki naa ne, ta tee gwana
ne kamolu gani nau uria, nau kwai ilia
fuamolu."

Ele lae ma roo lae suli sa Disas

15 Sa Disas ka bae lau gu 'urii, "Lea molu
liosau 'ani nau, kamolu kai ade gu suli si
baea fifii nau 'afitai ka nao.
16 Ma nau kwai gania Maa nau, ma nia
kai falea mai ta waa mala lau guu ni
nau, ne nia Waa Kwai'adomi ne kai too
kwaimani fai kamolu ka lelea firi naa.
17 Ni nia na Anoedoo Abu ni faatai lana
doo mamane ki sulia God. Aia, ma na toaa
ne nao kera dasi manata mamana ki, kera
nao dasi ala faafi nia, suli kera nao dasi
suana ma ka nao dasi filo nia guu. Kamolu
lau 'ana ne molu filo nia suli nia 'e nii fai
kamolu ma totoo nia kai too laona mauria
kamolu ki.
18 "Nau kwai lea naa, sui boroi 'ana nau
'afitai ku faasi kamolu ma molu ka too ni
inomae laa gwamolu. Nau kwai dao lau
gwaku siamolu.
19 Tara nao si tau guu sui toaa ne kera
nao dasi manata mamana ki kera nao dasi
suaku naa. Sui boroi 'ana, ni kamolu, molu
kai suaku lau gwamolu. Ni kamolu molu
kai mauri, suli nau ku mauri.
20 Ma si kada nai nau kwai mauri lau
gwaku ai, kamolu kai lio saitomana ne nau
ku nii na 'ana Maa nau, ma ni kamolu molu
ka nii na 'ani nau, ma ni nau ku nii na 'ani
kamolu.
21 "Tii gwana ne nia too 'ana si baea fifii
nau ki ma ka ade sulia, waa nai 'ana ne nia
liosau 'ani nau. Ma waa ne liosau 'ani nau,
Maa nau kai liosau lau gu 'ani nia, ma nau
boroi kwai liosau lau gu 'ana waa nai ma
kwai faatai nau 'i tala'aku fua waa nai uri
ka saitoma diana 'ani nau."
22 Sa Diudas (nao lau sa 'Iskariot) ka ledia
ka 'urii, "Aofia 'ae, 'utaa ne kameli 'ana 'oe
'oko faatai 'oe 'i tala'amu fuameli, ma toaa
abu faamamane neki ka nao?"
23 Sa Disas 'e luua ka 'urii, "Lea waa
'e liosau 'ani nau, nia ka ade lau gu suli
doo ku toolangainia ki. Maa nau boroi ka
liosau lau gu 'ana waa nai. Nia ka lea na
mai siana waa nai, ma kaaria sui guu miri
ka too na 'aaria fai waa nai.
24 Ma tii ne nia nao si liosau 'ani nau,
nia 'afitai ka ade suli doo ku toolangainia
ki. Doo neki kamolu rongo nau ku toolan-
gainia siamolu nao lau doo nau ki tala'aku

ne, doo nia ki lau 'ana Maa nau waa ne fale
nau mai ne.
25 "Na doo neki sui guu, nau ku saea na
kau fuamolu si kada ku too 'ua gwaku fai
kamolu.
26 Ma sui, na Waa kwai'adomi naa ne
kai dao lau mai. Na waa nai, nia na
Anoedoo Abu ne Maa nau kai falea mai
fuamolu nunufana gani laa nau, uri nia ka
toolangainia doo ki sui guu siamolu, ma
ka olitainia mai doo baki sui guu nau ku
toolangainia fuamolu uri molu ka manata
toi lau.
27 "Nau ku alua aroaroe ka too na
siamolu. Na aroaroa nau nai ku falea
fuamolu nai. Nau nao kwasi fale mala 'ana
fale laa ne wane 'ana fera ne 'i saegano kai
fale. Doo ne adea guu, nao molu si manata
isifufuli nai, ma ka nao molu si mau lau.
28 Kamolu rongo sui naa bae nau ku saea
kwai lea faasi kamolu ma sui kwai oli lau
gu mai siamolu. Lea sa molu liosau 'ani
nau, kamolu molu ka ele gwamolu suli lea
laku nee siana Maa nau, suli nia ne 'inito
ka talu nau.
29 Nau ku faarongo kamolu naa 'ana doo
neki 'ana taue sui fatai dafi fuli, uri si
kada doo nai ki da fuli, kamolu molu ka
faamamanea.
30 Nau tara ku bae fai kamolu ka nao si
tau guu, suli sa Saetan waa ne 'inito 'ana
toaa 'ana fera ne 'i saegano nia lea na mai.
Nia nao si 'inito fuaku.
31 Sui ta, nia diana fua toaa nee lao fera
ne 'i saegano kera daka saitomana 'ada ne
nau ku liosau 'ana Maa nau ma nau ku ili
mamana 'ana si doo ne Maa nau 'e saea
fuaku kwai ilia.
"Aia, molu lea mai kolu lea na 'akolu."

15

Sa Disas talafana 'inito 'Oko 'ana Greib

1 Sa Disas ka bae lau gu 'urii fua toa
kwairooi nia ki, "Nau naa ne talafana na
'inito 'oko mamane. Na Maa nau ka ta-
lafana waa ne nia suasuli 'ana ola greib
nia.
2 Nia ka sikilia saradoo neki 'ani nau ne
nao dasi fungu guu. Aia, na saradoo neki
da fungu ki, nia 'e tagisida ka folaa uri dafi
fungu diana fatai.
3 Ma ni kamolu nee, na baea neki nau ku
toolangainia siamolu ne da tagisi kamolu
molu ka folaa naa.
4 Molu lado 'ani nau, uri nau ku lado 'ani
kamolu. Na saradoo ne nao si lado 'ana
'inito 'oko, nia 'afitai ka fungu 'i tala'ana.
Nia 'e lado 'ana 'inito 'oko nai taari. Ta-
lafana gu ni kamolu nai. Lea kamolu nao
molu si lado 'ani nau, kamolu 'i tala'amolu
'afitai molu ka ili tasi doo diana.
5 "Nau naa ne talafana 'inito 'oko nai 'ana
greib, ma kamolu talafana saradoe ki. Lea
waa lado 'ani nau ma nau ku lado 'ani nia,
waa nai ka fungu 'ana doo diana 'oro. Lea
'oe nao 'osi lado 'ani nau, 'afitai 'oko ilia guu
tasi doo diana.
6 Lea ta waa nao si lado 'ani nau, nia mala
gwana ta saradoo ne kera sikilia daka 'ui ai
tio ka 'ako naa. Na saradoo 'uri nai ki ne
kera ngalida lea daka 'ui 'ani kera lao ere
ka sarufida naa.
7 Lea kamolu lado 'ani nau ma na bae
laku ka tio ngado lao manata lamolu, ta
tee gwana ne kamolu dooria ma molu ka
gania God uria, nia kai faa fuamolu.
8 Na doo diana neki kamolu ilia ki ne
adea toae ki daka faa'initoaa Maa nau, ma
ka faatainia fuada ne kamolu toa kwairooi
nau ki.
9 Nau ku liosau naa 'ani kamolu mala
ne Maa nau nia liosau 'ani nau. Molu too
ngado lao liosaua nau.
10 Lea kamolu ade suli si baea fifii nau
ki, nia faatainia kamolu molu ngado lao
liosaua nau, mala lau guu ne nau ku ade
suli si baea fifii Maa nau ki suli ku ngado
lao liosaua nia.
11 Nau ku saea si doo nai siamolu uri
molu ka ele lau guu mala 'ani nau, ma uri
molu ka too 'ana ele laa ne laulau.
12 Si baea fifii nau fuamolu nia 'urii:
Molu liosau 'ani kamolu kwailiu ka mala
lau guu ne nau ku liosau 'ani kamolu.
13 Na kwai liosaua ne waa 'e ilia fua
ruana nia ma ka mae 'i fulingana, nia ne
nao ta liosaua boroi si 'uria.
14 Lea kamolu molu ilia si doo ne ku saea
uri molu ka ilia, nia faatainia ni kamolu
ruana nau ki naa.
15 Nau nao kwasi 'aili kamolu naa 'ana
toa ni rao nau ki gwana, suli na waa ni rao
gwana 'e nao si saitomana guu doo neki
waa baita nia 'e ilia ki. Nau ku 'aili kamolu
lau 'aku 'ana ruana nau ki naa ne, suli nau
ku faarongo kamolu naa 'ana doo neki sui
guu nau ku rongo mai sia Maa nau.
16 Tasi doo lau, nao lau kamolu bae molu
fili nau. Nau lau 'ana bae ku fili kamolu, uri

molu ka mala 'ua guu ta 'ai ne fungu diana
'ana fuaedoo ne tio ladoa. 'I seeri guu,
nunufana kamolu molu gani 'ana sataku,
Maa nau nia kai falea guu ta tee gwana ne
kamolu gani nia uria.
17 Si baea fifii nau naa ne 'urii: Molu
liosau 'ani kamolu kwailiu.

Toaa fera ne 'i saegano da susubutainia toaa sa Disas ki

18 "Lea toaa nee 'ana fera ne 'i saegano da
susubutai kamolu, molu ka manata toi ni
nau ne kera susubutai nau fasi mai 'i nao.
19 Lea sa kamolu toaa 'ana fera ne 'i
saegano mone, ni kera toaa 'ana fera ne 'i
saegano da kai liosau lau gu 'ani kamolu
suli kamolu na doo kera ki 'ua guu. Ma
sui nau ku fili kamolu sui naa, uri molu ka
'e'ete naa fasi toaa 'ana fera ne 'i saegano.
Doo ne adea guu kera daka susubutai
kamolu nai.
20 Molu manata toi fasi si baea baki nau
ku saea mai fuamolu. Nau ku 'urii bae, 'Na
waa ni rao lae ki, kera nao dasi 'initoa talua
waa baita ne kera da rao fuana.' Ma lea
toaa 'ana fera ne 'i saegano da susubutai
nau naa waa ne ku baita fuamolu, tara
kamolu toaa ni rao nau ki boroi kera da kai
susubutai kamolu lau guu. Lea kera da ade
mone mai suli bae laku, tara kamolu boroi
kera da kai ade lau gu suli bae lamolu.
21 Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano kera
da kai susubutai kamolu, suli kamolu toaa
nau ma suli kera nao dasi saitomana God
waa ne fale nau mai.
22 Lea sa nau nao kwasi dao mai lao fera
ne 'i saegano ma ka nao kwasi faarongo
kera 'ua gu mone, kera ka nao dasi lio filoa
guu abulo ta'aa laa kera ki. Ma sui tari'ina,
kera 'afitai daka fofo naa 'ana tasi doo lau
suusi kera, suli nau ku dao naa ma ku
faarongo kera ka sui naa.
23 Tii gwana ne susubutai nau, nia susub-
utainia lau gu Maa nau.
24 Nau ku ilia mai doo ki matangada. Doo
nai ki 'afitai ta waa lau ka bobola fai ili lana
ki. Lea sa nau ka nao kwasi ilia 'ua gu mai
doo nai ki mone, kera ka nao dasi lio filoa
guu abulo ta'aa laa kera ki. Ma sui tari'ina,
kera da suai gwada doo kwaibalatana nai
ki nau ku ilida ki mai. Ma sui boroi 'ana
kera daka susubutainia gwada Maa nau fai
nau.
25 Sui ta si ade laa ne kera ilia nee, kera
da ilia naa uri si baea bae mai laona Taki ka
mamana ne, bae 'e 'urii, 'Kera da susubutai
nau gwada fua mange.'
26 "Nau kwai odua mai Waa Ni
Kwai'adomi siamolu. Nia na Anoedoo Abu
ni faatai lana doo mamane ki suli God. Nau
kwai odua mai siamolu faasia maa nau.
Si kada nia 'e dao naa, nia kai saea doo
mamane ki suli nau fuamolu.
27 Kamolu lau gu ne molu kai saea doo
mamane ki suli nau, suli kamolu molu too
kwaimani mai fai nau 'ita mai 'ana safali
lana raoa nau nee."

16

1 Sa Disas nia bae lau ka 'urii, "Nau ku
faarongo kamolu 'ana doo neki uri ka nao
molu si lea 'e'ete lau.
2 Totoo kera da kai alu kamolu 'i sara fasi
lao beu ni ofu lae. Mamana nai, si kada ne
lea mai, lea ta waa 'e saungi kamolu molu
mae boroi, nia ka saea gwana nia ilia si
raoa nai fua God.
3 Kera da kai ilia doo nai ki 'ani kamolu,
suli kera nao dasi saitomana Maa nau, ma
nao ni nau boroi.
4 Ka 'uri nai boroi 'ana, nau ku faarongo
kamolu na kau 'ana si doo nai, uri si kada
nia ka dao boroi mai, kamolu molu ka
manata toi naa ne nau ku saea sui na kau
fuamolu."

Na raoa nia Anoedoo Abu

Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau nao kwasi
saea mai doo neki fuamolu 'i nao, suli nau
ku too 'ua gwaku fai kamolu.
5 Sui tari'ina, nau kwai oli naa sia waa
bae fale nau ku lea mai. Nau kwai oli naa
ne, sui boroi nao ta waa 'amolu si ledi gu
'urii 'ani nau, 'Nee wala, 'oe lea na fai nee?'
6 Tari'ina, kamolu molu rongo doo nai ki
nau ku faarongo kamolu ai na liomolu ka
dila naa.
7 Sui boroi 'ana, nau ku faarongo ma-
mana 'ani kamolu, didiana lana si doe
fuamolu ne nau kwai lea nee. Suli lea
nau nao kwasi lea, na Waa Kwai'adomi nia
'afitai ka lea mai siamolu. Lea nau ku lea
taari nau ku odu nia ka lea mai siamolu.
8 Si kada nia dao naa, nia kai faatai fo-
laa 'ana garo laa kera toaa 'ana fera ne 'i
saegano suli abulo ta'aa lae, ma 'o'oloe, ma
suli kwakwaea ne God kai falea mai.

9 'Ana bali 'ana abulo ta'aa lae, kera da
garo suli kera nao dasi manata mamana
'ani nau.
10 'Ana bali 'ana 'o'oloe, kera da garo suli
nau kwai oli sia Maa nau ma tara kamolu
molu si suaku naa.
11 'Ana bali 'ana kwakwaea ne God kai
falea mai, kera da garo suli God nia falea
sui naa kwakwaea fua sa Saetan waa ne
'inito faafia toaa lao fera ne 'i saegano.

12 "Nau ku too 'ana doo 'oro 'asia naa
ni sae lana 'ua fuamolu ne nao molu si
tala'ana naa ngali lana lau.
13 Sui ta, si kada na Anoedoo Abu waa
ne kai toolangaidoo siamolu suli doo ma-
mane ki nia dao naa, nia kai talai kamolu
suli doo mamane ki sui guu. Nia kai bae
gwana suli si doo nia rongoa God saea ki
fuana, nao lau si doo nia ki tala'ana. Ma nia
kai bae suli si doo neki nao dasi fuli ki 'ua.
14 Ma nia kai ilia toae ki da kai faa'inito
nau, suli nia kai ngalia bae laku kai
faarongo kamolu ai.
15 Si doo neki sui guu da naisata 'ana Maa
nau, si doo nau ki sui guu. Nia ne adea
nau ku saea na Anoedoo Abu kai ngalia bae
laku ma kai faarongo kamolu ai."

Liodilae kai rokitai 'ana noni sasala lae

16 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Si kada
kukuru gwana sui ka nao molu si suaku
naa, sui burina si kada kukuru gwana,
molu ka suaku lau gwamolu."

17 'Uri nai tai waa 'ana toa kwairooi nia ki
daka ledi kera kwailiu, daka 'urii, "Na tee
nai toolangai lana si baea nai nia saea nai,
'Si kada kukuru gwana sui ka nao molu
si suaku naa, sui burina si kada kukuru
gwana, molu ka suaku lau gwamolu,' ma
ka saea lau guu, 'Suli nau kwai lea naa sia
Maa nau'?"
18 Ma toa kwairooi nia ki kera ledi kera
kwailiu lau daka 'urii, "Tee nai nia toolan-
gainia 'ana si baea nai, 'Si kada kukuru
gwana'? Doo nai nia bae sulia kolu ulafu-
sia nai."
19 Sui sa Disas 'e filoa kera dooria ledi
lana nai, nia ka 'urii fuada, "Kamolu man-
ata suli si doo bae nau ku saea 'oto nai,
bae nau ku 'urii, 'Si kada kukuru gwana
sui ka nao molu si suaku naa, sui burina
si kada kukuru gwana, molu ka suaku lau
gwamolu'?

20 Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, ni kamolu molu kai angi baita
'asia naa, ma na toaa 'ana fera ne 'i saegano
kera da kai ele. Kamolu molu kai liodila,
ma sui ta na liodilaa kamolu nai kai rokitai
uri ele lae.
21 Na keni saare wela 'e nonifii 'asia naa
suli 'e dao naa 'ana si kada ni saare wela.
Ma sui ta, si kada wela nia 'e futa sui naa,
nia ka manata buro lau gwana 'ana non-
ifiia bae, suli nia ele 'asia naa ne wele 'e
futa ka sui naa lao fera ne 'i saegano.
22 Talafana lau guu ni kamolu nai.
Kamolu molu liodila 'i tari'ina, ma sui ta
nau kwai suamolu lau gwaku ma kamolu
molu kai ele. Na ele laa kamolu nai 'afitai
naa ta waa ka ngalia lau faasi kamolu.
23 Tara dao 'ana si kada nai, kamolu
boroi nao molu si gani nau naa uri tasi
doo lau. Nau ku faarongo mamana 'ani
kamolu, ta tee ne kamolu gania sia Maa
nau suli ni kamolu toa kwairooi nau ki, nia
kai falea fuamolu.
24 Lelea mai ka dao 'i tari'ina nai, kamolu
'i tala'amolu nao molu si gania 'ua mai tasi
doo sia Maa nau 'i nunufana sataku. Molu
tala gania 'amolu Maa nau, uri nia ka fale
'amolu ma manata lamolu ka ele mamana
'ana!"

Sa Disas nia siitasa naa faafia fera ne 'i saegano

25 Sa Disas ka bae lau 'urii, "Nau ku bae
mai 'ana tarifulae ki kada ku saea mai doo
neki fuamolu. Aia, ma si kada ne lea mai
nau tara nao kwasi bae lau 'ana tarifulae
ki 'uri nai, kaa kwai bae naa suli Maa nau
fuamolu 'ana baea 'o'olo gwana.
26 Dao 'ana si kada nai, kamolu naa molu
kai tala gania 'amolua God suli kamolu toa
kwairooi nau ki. Ku saea fuamolu, tara
nau nao kwasi gania naa doo ki fuamolu.
27 Nia kai tio na 'uri nai, suli Maa nau
'ana tala'ana ne nia liosau 'ani kamolu suli
molu liosau 'ani nau ma molu ka faama-
manea ne Maa nau 'e fale nau mai.
28 Nau ku too mai sia Maa nau ne ku lea
mai lao fera ne 'i saegano. Tari'ina, nau
kwai faasia naa fera ne 'i saegano ma kwai
oli naa siana Maa nau nai."
29 'I seeri na toa kwairooi nia ki daka bae
'urii fuana, "Ma 'oe 'o bae folaa naa wala,
ma ka nao 'osi bae naa 'ana tarifulae ki.
30 Tari'ina gu ne kameli meli kafi liotoi ne
'oe 'o saitomana doo ki sui guu, ma ka nao

si bobola gu uri ta waa lau ka ledi 'oe, suli
'oe filoa gwamu doo ne nii lao manata lana
waa ki. Doo ne adea meli ka faamamanea
God nia fale 'oe mai nai."
31 Ma sa Disas ka bae 'urii fuada,
"Kamolu molu kafi manata faamamane gu
nai!
32 Sui tii si doo ne ku faarongo kamolu
lau ai. Si kada ne lea mai, ne safali dao
naa nee, kamolu kai tagalo tiifau faasi nau.
Tara kamolu kai tafi faasi nau uri fera
kamolu ki nunufana si doo ne kera da kai
ilia 'ani nau. Sui boroi 'ana, nau nao kwasi
too gu taifili nau, suli Maa nau ne nii fai
nau.
33 Nau ku saea doo neki siamolu, uri
molu ka too 'ana aroaroe lao kwaimania
kamolu fai nau. Kamolu kai dao tona 'afi-
taie lao fera ne 'i saegano. Sui boroi 'ana,
nao manata lamolu si ta'aa lau. Nau ku
siitasa naa faafia fera ne 'i saegano."

17

*Foa laa Sa Disas fua toaa manata ma-
mana ki*

1 Si kada sa Disas nia bae 'uri nai ka sui,
nia ka lio 'alaa 'i langi ka 'urii, "Maa 'ae, nia
dao naa 'ana si kada bae uri 'oko faa'inito
nau 'Alakwa 'oe nai, uri nau ku faa'inito 'oe
lau guu.
2 Suli 'oe 'o falea sui naa rigitaa faafia
toae ki sui guu fuaku uri nau ku falea
mauria firi fua toa nee sui guu 'oe faleda
mai fuaku nee.
3 Na mauria firi nai naa ne: Kera da filo
'oe ni 'oe tii God mamana nai naa, ma daka
filo nau Disas Kraes, waa ne 'oe fale nau
mai.
4 Nau ku tafoa naa satamu 'i langi lao
fera ne 'i saegano ma ku faasuia naa na
raoa bae 'oe fale nau mai uri ili lana.
5 Maa 'ae, faa'inito nau naa 'i tari'ina
uri ka mala lau guu bae 'oe faa'inito nau
kwaimani ai fai 'oe 'i nao sui fatai 'ofi saun-
gainia molaagali.
6 "Nau ku bae folaa mai suli 'oe fua toa
bae 'oe lafuda mai faasia fera ne 'i saegano
ma 'oko faleda fuaku. Ni kera na toa 'oe ki
naa bae, bae 'oe faleda mai fuaku ma kera
daka ade na suli bae lamu.
7 'I tari'ina kera saitomana naa ne doo
neki sui guu nau ku too ai, na doo 'oe ki sui
gu 'o faleda fuaku.
8 Doo baki 'oe saea ki fuaku, nau ku saea
fuada ka sui ki naa, ma kera daka faama-
manea naa. Kera da saitomana ka ngasi
naa, ne 'oe fale nau ku lea mai faasi 'oe. Ma
kera daka faamamanea naa ni 'oe 'o fale
nau mai.
9 "Nau ku foa fuada. Nao kusi foa lau fua
toaa nee 'ana fera ne 'i saegano sui gwana
nai. Nau ku foa lau gu 'akua fua toa nee 'oe
faleda sui ki naa fuaku nai, suli kera toa 'oe
naa.
10 Na toa nau neki sui guu kera toa 'oe
ki gwana, ma toa 'oe neki sui guu, kera
toa nau ki gwana. Na toae ki da tafoa
naa sataku 'i langi nunufana abulo lana toa
nau nee.
11 Nau tara kwai faasia fera ne 'i saegano,
ma sui ta ni kera ne da nii 'ua lao fera ne
'i saegano. 'Oo Maa Abu nau 'ae, 'oko sua
diana 'amua suli kera 'ana rigitaa 'oe ne 'o
falea fuaku uri kera daka alu tiidooe naa,
mala lau guu ne koro alu tiidoe.
12 Si kada nai nau ku too mai fai kera nai,
nau ku sua mai suli kera 'ana rigitaa bae 'oe
faa fuaku. Nau ku sua mai suli kera lelea
tii waa gu ne nia kai funu naa, uri si baea
bae na Kekeda laa Abu saea mai 'i nao ka
mamana.
13 Nau kwai oli na kau siamu nai, ma
sui boroi 'ana nau ku bae suli doo nai ki
fuada si kada ku nii 'ua kau lao fera ne 'i
saegano. Ku faarongo kera 'ana doo nai ki
uri manata lada ka ele 'ana ele laa nau ne
ali'afu.
14 Nau ku toolangainia naa bae lamu
siada, sui ma toaa 'ana fera ne 'i saegano ki
daka susubutai kera, suli toa nau nee kera
nao lau toa 'ana fera ne 'i saegano ki naa.
Kera 'uri nau lau guu, ne nau nao lau waa
'ana fera ne 'i saegano.
15 Nau kusi gani 'oe lau uri 'oko ngalida
'amua kau fasi lao fera ne 'i saegano nai.
Ku gani 'oe lau 'akua uri 'oko suasuli diana
'ani kera faasia Waa Ta'aa bae.
16 Ni kera nao lau toa 'ana fera ne 'i
saegano ki naa ne, mala lau guu ni nau ne
nao lau waa 'ana fera ne 'i saegano.
17 Na bae lamu naa ne doo mamane. Alu
na baea mamana 'oe nai 'e talai kera uri
daka too 'e'ete na fuamu.
18 Nau ku fale kera uri lea daka toolan-
gaidoo lau guu siana toae ki mala ne 'oe
fale nau mai lao fera ne 'i saegano.
19 Nau ku alu nau 'i tala'aku ku too na uri

'adomi lada, uri kera lau guu daka too nada fuamu.
20 "Aia, nau nao kusi foa gwaku fua toa nee taifili kera gwana. Nau ku foa lau guu fua toaa ne totoo da kai manata mamana lau gu 'ani nau, si kada kera rongo faarongo laa nee fasi toa nee.
21 Ma nau ku foa lau guu uri kera daka alu tiidoe guu, mala lau guu ne 'oe ma ni nau koro tiidoe naa. 'Oko 'adomi kera uri daka alu tiidoe naa fai koro, uri toaa lao fera ne 'i saegano daka faamamanea ne 'oe fale nau mai.
22 Nau ku faa'inito kera 'uri lau guu ne 'oe faa'inito nau, uri kera daka alu tiidoe naa, mala lau guu ne koro alu gu tiidoe naa.
23 Si baea nai 'e toolangainia: Nau ku nii 'ani kera, ma 'oe 'oko nii 'ani nau. 'Oko 'adomi kera uri kera da alu tiidoe ka ali'afu guu, uri toaa 'ana fera ne 'i saegano daka saitomana ne 'oe 'o fale nau mai ma 'oko liosau 'ana toa nee ka mala lau guu ne 'oe 'o liosau 'ani nau.
24 "Maa 'ae, nau ku dooria toa ne 'oe faleda fuaku nee, daka too kwaimani lau gu fai nau 'ana kula ne nau ku too ai, uri daka suana 'ada ne 'oe faa'inito nau. 'Oe 'o faa'inito nau suli 'oe liosau 'ani nau sui fatai 'ofi saungainia molaagali.
25 Maa 'ae, 'oe waa ade 'o'olo tiifau. Toaa nee 'ana fera ne 'i saegano ka nao dasi filo 'oe boroi, nau ne ku filo 'oe. Ma na toa nau nee lau gu kera saitomana ne 'oe 'o fale nau mai.
26 Nau ku faarongo kera sui naa suli 'oe. Ma tara nau kwai faarongo kera 'ua gwaku kau suli 'oe, uri na liosaua ne 'oe ilia fuaku ka nii 'ani kera ma uri nau ku nii 'ani kera."

18

Si kada kera daua sa Disas
(Matiu 26:47-56; Maak 14:43-50; Luk 22:47-53)

1 Si kada sa Disas nia bae 'uri nai ki lelea ka sui, nia ka lea na kau fai toa kwairooi nia ki. Ma kera daka ulufolo na kau 'ana kasi dede nai satana 'i Kidron. Ma daka lea na kau uri lao ububui 'ai nai 'i bali loko 'ana dede nai.
2 Ma sa Diudas, na waa nai 'e 'ole mae lana naa sa Disas nai, nia ka saitomana sui naa si kula nai. Suli si kada 'oro sa Disas fai kera toa kwairooi nia ki da kai lea walude ki gwada 'i seeri.
3 'Uri nai, sa Diudas 'e talaia waa nai ki 'ana omee fera 'i Rom fai tai waa ni folo lae ki ne waa baita ni foa ki ma Faarisii ki da odu kera mai, nia ka lea na mai fai kera uri lao ububui 'ai nai. Kera toa ne da lea mai nai, kera dau raunga mai ma daka kwesu daka lea na mai.
4 Sa Disas 'e saitomana sui naa si doo nai kera da kai ilia 'ani nia, nia ka fali kau ka ledi 'urii 'ani kera, "Tii ne molu nani uri nia?"
5 Kera da luu nia daka 'urii, "Meli nani mai uri sa Disas waa bae 'i Naasaret ne."
Sa Disas ka bae 'urii, "Tee nau naa nee."
Aia, sa Diudas na waa ne talai kera kau siana sa Disas nai, nia ka uu lau gu 'i seeri fai kera.
6 Si kada nai sa Disas ka bae 'urii, "Tee nau naa nee," na toa nai tona da dudu faiburi kau daka 'asi kera gu 'i saegano.
7 Sui sa Disas ruana ka ledi lau gu 'urii, "Tii ne molu nani uri nia nee?"
Kera daka bae lau gu 'urii, "Meli nani mai uri sa Disas waa bae 'i Naasaret."
8 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Tee nau naa nee, bae ku saea sui na fuamolu. Doo ne nau naa ne molu nani mai uri nau, aia, molu saea fua toa nee da lea 'ada fasi see."
9 Sa Disas nia bae 'uri nai uri si baea nia saea sui na mai suli kera ka mamana, ne nia bae mai 'urii, "Maa 'ae, toa bae 'oe faleda mai fuaku kera lau sui gwada, nao ta waa 'ani kera si funu guu."
10 Ma sa Saemon Bita nia too 'ana tii 'ila nai ni firu. Nia ka aoa 'ila nai ka kwae na kau ai, ma ka kwae muusia naa bali alingana aolo nia waa rao nai na waa foa ni gwau. Na waa rao nai satana sa Malakas.
11 Sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita, "Oli fai 'ila na 'oko alu 'amua 'i fulina! Nee wala, ma nonifiia nee Maa nau 'ua guu nia dooria kwailiu 'i laona nee, nau 'afitai ku lea 'e'ete lau faasia!"

Kera talaia naa sa Disas siana sa 'Anas

12 Na toa ni folo nai ma toa ni omee nai ki, fainia toa gwaungai ki kera daka daua naa sa Disas 'i seeri. Ma kera daka kani faafi roo 'aba nia ki
13 sui daka talai nia na kau sia arai sa 'Anas, na fungo sa Kaeafas. Sa Kaeafas, nia na waa foa ni gwau 'afa ngali nai.
14 Sa Kaeafas, nia ne saea mai si baea fua toa gwaungai kera Diu ki ma ka 'urii, "Nia diana gwana fua ta tii waa gwana ka mae uri toaa 'oro nee daka mauri."

Sa Bita nia tofe faafi sa Disas
(Matiu 26:69-70; Maak 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 Sa Saemon Bita fainia ta tii waa kwairooi sa Disas lau guu, daru lea na buri sa Disas ne da talaia daka lea naa. Ma ruana waa kwairooi nai, ka lea kwaimani fai sa Disas fai kera lelea kau ka dao guu lao lalo nai maa beu waa foa ni gwau, suli waa foa ni gwau nai 'e saitoma diana 'ana waa kwairooi nai.
16 Aia, ma sa Bita ka uu gwana kau 'i maa. Na waa kwairooi nai na waa foa ni gwau 'e saitomana nai, nia oli ka ruu mai 'i maa ka bae fai wela keni nai 'e lio suli mae. Sui, nia ka talaia sa Bita daru ruu sui na kau lao lalo nai.
17 Si kada sa Bita 'e ruu kau 'ana mae nai, na wela keni nai ka bae 'urii fuana, "'Oe alamia ta waa lau gu 'ana toa kwairooi nia waa loko da talai mai loko 'oto ne!"
Sa Bita 'e luua ka bae 'urii, "Nao, nau nao!"
18 Si kada nai faanoe gwagwari'olaa, ma na waa baita nai ki fainia toa ni rao baki daka 'ukunia era nai ma kera daka uu kalia daka sara 'ada. Sa Bita nia uu kwaimani fai kera ka sara lau gu noni era nai.

Na waa foa ni gwau 'e ledifetoa naa sa Disas
(Matiu 26:59-66; Maak 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Na waa foa ni gwau nai ka ledifetoa naa sa Disas suli toa kwairooi nia ki ma suli toolangaidoo laa nia.
20 Sa Disas ka luu 'urii 'ani nia, "Si kada ki sui guu, nau ku toolangaidoo gwaku lao beu ni ofu laa kamolu ki, ma lao beukaua loko kula loko toaa Diu ki sui naa da kai koni kwaimani ai. Nau nao kwasi ag-watainia gu bae laku suli doo neki.
21 Uri tee ne 'oko ledi 'urii 'ani nau? 'Oe leditona fasi kau toaa naki da rongo mai doo nai ki nau ku bae mai sulia. Kera da saitomana gwada doo nai ki nau ku saea mai fuada na, 'afitai ka nao."
22 Si kada sa Disas bae gu 'uri nai, ta waa 'ana waa gwaungai nai ki 'i seeri karangi nia ka fidali nia naa, ka bae 'urii, "Nee wala, 'oe olisi lamu gwana 'ana waa foa ni gwau nai?"
23 Sa Disas 'e luu nia ka 'urii, "Lea nau ku saea tasi doo ne garo, 'oko faarongo nau. Ma lea nau ku saea gwaku doo mamane ki, ma 'oe fidali nau uri tee nai?"
24 Sa 'Anas 'e ledi sa Disas 'uri nai sui, nia ka odua sa Disas ka lea naa sia sa Kaeafas, na waa foa ni gwau nai. 'Abana sa Disas ki, kera kani 'ua gwada faafida.

Sa Bita tofea lau sa Disas
(Matiu 26:71-75; Maak 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 Si kada sa Bita nia uu ka sara 'ana, kera daka ledi 'urii 'ani nia, "'Oe ta waa lau gu 'ana waa kwairooi baki sa wala loko nee?"
Ma sa Bita ka tofe ka bae 'urii, "Nau nao!"
26 Ma tii waa 'ana waa rao nia waa foa ni gwau ka nii lau guu 'i seeri. Sa wala nai, nia wanefuta nia waa ni rao bae sa Bita 'e kwae muusia kau alingana. Sa wala nai ka bae 'urii, "Tee mone! Nau ku suamu na mai fai sa wala loko lao ububui 'olif bae kada bae kera dau nia bae!"
27 Sa Bita ka tofe lau guu. Ma si kada nai 'ua guu na karai ka 'ai naa.

Kera talaia na kau sa Disas siana sa Bae-lat
(Matiu 27:1-2,11-14; Maak 15:1-5; Luk 23:1-5)

28 Sui kera daka talaia na kau sa Disas fasi beu sa Kaeafas, daka lea na kau fainia uri beu sa Baelat, na waa baita bae gafman Rom 'e alua ka lio suli bali lolofaa nai. Si kada nai, nia dao naa 'i 'uubongi maaka-fukafua. Na toa gwaungai nai Diu daka uu gwada kau 'i maa, suli da mau ade lea da ruu kau lao beu nia waa baita nai nia nao lau waa Diu nai ma kera daka faasua kera 'i maana God. Kera dooria daka abu ada maasia 'ani lana Fangatasae nai.
29 'Uri nai, sa Baelat ka ruu kau siada 'i maa, ka ledi 'urii 'ani kera, "Tee ne sa wala nee ilia ka garo ma molu ka dau nia mai faafia?"
30 Kera luua daka bae 'urii, "Lea sa wala nee nao si ilia guu tai doo garo, kameli 'afitai meli ka talaia mai siamu 'urii ne."
31 Sa Baelat ka bae 'urii fuada, "Lea nia 'uri nai tama, molu talaia kau uri molu ka fale na kau kwakwaea fuana fara taki kamolu nai."
Kera daka bae 'urii, "Ma sui kameli ne nao meli si too 'ana rigitaa uri fale lana kwakwaea uri saumaeli lana ta wane nee."

32 Si doo nai 'e fuli uri si baea sa Disas nia
saea sui na mai sulia kwai mae laa* nai nia
kai mae ai nai ka fuli.
33 'I seeri sa Baelat ka oli ka ruu lau 'i beu,
ma nia ka 'ailia mai sa Disas siana ka ledia
naa. Ka 'urii, “Nee wala, ma 'oe naa ne waa
'inito kera toaa Diu?”
34 Ma sa Disas ka ledia kau ka 'urii, “Nee?
'Oe gwana tala'amu ne 'o manata toi si
doo nai 'oko ledia nai, ma nao tai waa lau
gwana ne da faarongo 'oe suli nau ma 'oko
saea nai?”
35 Ma sa Baelat ka bae lau 'urii, “Nau nao
lau ta waa Diu ne uri 'oko ledi 'uri nai 'ani
nau! Toaa 'oe fai waa baita ni foa ki 'ua gu
ne kera da talai 'oe mai siaku nee. Tee ne
'oe ilia mai ka garo?”
36 Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Na 'initoaa
nau nia nao lau 'initoaa 'e lea mai fasi fera
ne 'i saegano ne. Lea sae nia lea mai fasi
fera ne 'i saegano mone, doo toaa ni rao
nau ki kera da firu mai suusi nau ma toaa
nee Diu 'afitai daka karo nau gu bae.”
37 Ma sa Baelat ka ledia ka 'urii, “'Uri nai
tama 'oe na waa 'inito ne! Nee?”
Ma sa Disas 'e luua ka 'urii, “Doo ma-
mane ne 'oe sae nau na waa 'inito nai. Nia
mamana nai, si doo ne ku lea mai lao fera
ne 'i saegano uria ma ku futa mai uria, nia
naa ne uri faarongo mamana lae sulia si
baea mamana nai. Toae ki sui guu ne kera
nii 'ana bali nia doo mamana nai, kera da
fafurongoa si doo ku saea daka ade sulia.”
38 Sui sa Baelat ka ledia lau ka 'urii, “Nee
wala, tee gu ne mamana lae?”

Kera saea sa Disas nia garo ka naofia naa mae lana
(Matiu 27:15-31; Maak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Ma sa Baelat nia ledi 'uri nai sui nia ka oli
lau 'i maa siana toaa Diu bae. Nia ka bae
'urii fuada, “Nau nao kusi dao toi guu tasi
garo laa 'ana sa wala nee.
39 Ma sui boroi 'ana ta, si birangaa
kamolu naa ne uri nau ku saea daka lukea
kau ta waa fuamolu fasi lao lookafo oto-
fana Fangatasae nee. Nia 'uri nai, waa
'inito nee toaa Diu ne molu dooria daka
lukea kau fuamolu?”
40 Ma kera daka 'ai baita tasa daka bae
'urii, “Nao! Sa wala nai ka nao! Lukea
'amua mai sa Baarabas fuameli!” Sa
Baarabas kera alu nia lao lookafo faafia nia
ta waa 'ana toaa da sasi uri taga lae 'ana
gafman.

19

1 'Uri nai guu sa Baelat ka falea naa sa
Disas fua toaa ni omee nai ki ma ka saea
kera daka nangasia naa sa Disas.
2 Kera daka 'e'erea tii 'eeregwaua 'ana
'oko konala nai sui daka silifainia naa 'i
gwauna sa Disas. Sui kera daka faa ruufi
nia naa 'ana maku gogosala nai mala 'ana
waa 'inito.
3 Sui kera daka fali kau siana daka bae
'urii, “Diana tasa kau fuamu, 'oe waa 'inito
kera toaa Diu!” Sui, kera daka fidali nia usi
maana.
4 Sa Baelat ka tii fa ruu laa lau kau 'i maa
ka bae 'uri fua toaa nai Diu, “Nau ku talaia
mai sa wala nee fuamolu nai, uri molu ka
saitomana ne nau nao kusi dao toi guu tasi
doo ne nia ilia ka garo.”
5 Si kada sa Disas 'e ruu mai 'i maa, nia 'e
ruufia na mai maku gogosala bae fua waa
'inito ki ma na doo ni 'eeregwaua konala
bae lau gu 'i gwauna. Sa Baelat ka bae 'urii
fua konia nai, “Molu suana nai, sa wala bae
gu ne!”
6 Aia na waa baita ni foa nai ki, ma na
waa ni folo lae nai ki kalia Beukaua bae, si
kada kera suana, kera daka 'ai baita daka
bae 'urii, “Saungi sa wala na ka mae 'ana!
Foto faafi nia 'ana 'airarafolo!”
Sa Baelat ka bae 'urii, “Molu talai nia kau
molu ka tala foto 'amolua faafi nia 'ana
'airarafolo. Ni nau gu ne nao kusi dao toi
guu tasi doo ne nia ilia ka garo.”
7 Na toaa nai Diu kera daka bae 'urii fua
sa Baelat, “Sa wala na 'e saea nia 'Alakwa
God. Si doo taki kameli 'e luia nao ta waa
gwana si saea naa nai. Nia waa uri mae lae
naa na, suli nia saea si doo nai.”
8 Si kada sa Baelat nia rongo kera da bae
'uri nai, nia kafi mau kafi 'idu lau.
9 Sui nia oli ka ruu lau 'i beu ka ledia sa
Disas ka 'urii, “Nee wala, doo 'oe waa fasi
fai nee?”
Sa Disas ka nao si saea gu tasi doo.
10 'Uri nai sa Baelat ka ledi 'urii lau 'ani
nia, “Nee, 'oe nao 'osi dooria guu bae lae fa
nau? 'Oe nao 'osi saitomana guu, ne nau
naa ne ku too 'ana tetedee uri ku saea daka

* **18:32** 'Ana birangaa kera toaa Diu ki kera da saungia waa 'oia taki 'ana 'uifau lada. Na birangaa kera toaa Rom, kera da saumaelia waa da 'oia taki 'ana foto lae faafida 'ana 'airarafolo.

foto faafi 'oe 'ana 'airarafolo, ma nao daka
lukasi 'oe 'oko mauri 'amua?"
11 Sa Disas 'e luua ka bae 'urii, "Na tet-
edea nai, lea God nao si faa fuamu uri sae
lana doe suli nau, 'oe 'afitai 'oko too ai. Doo
ne adea guu, waa ne fale nau 'i 'abamu, nia
fulia si abulo ta'aa laa baita 'asia naa."
12 Safali 'i seeri, sa Baelat ka sasi lau
gwana uri dao lae toi tasi ade laa uri nia ka
saea daka lukea lau gwada sa Disas. Sui ma
Toaa Diu ki, kera daka 'ai baita kau daka
'urii, "Lea 'o lukea sa wala na ka lea lau
gwana, tama 'oe nao lau ruana nia waa
'inito loko 'i Rom nai. Suli lea ta waa 'e
saea nia tala'ana 'e 'inito, nia waa 'e nao si
kwaimani na fai waa 'inito 'i Rom nai."
13 Si kada sa Baelat nia rongo si doo nai
sui, nia ka talaia na mai sa Disas uri 'i maa.
Sui sa Baelat ka gooru naa 'ana si kula nai
fua gooru lae ai uri fale lana si baea 'isi suli
doo ki. Si kula nai kera da 'ailia 'ana "Fau
dedema", aia 'ana bae laa kera toaa Diu, na
"Gabata".
14 Ma fa dani nai, nia fa dani 'ana ade
akau lae maasia fa wiiki bae Fangatasae
kai liu ai. Nia ka dao karangia naa tofun-
gana sato 'ana si kada nai. Sa Baelat ka
bae na 'urii fua toaa Diu nai, "Na waa 'inito
kamolu bae ne!"
15 Na toaa Diu nai ki daka kokoo baita
'ada daka bae 'urii, "Ngali kau molu foto
faafia ka mae 'ana, 'ana 'airarafolo wala!"
Sa Baelat ka ledi kera lau ka 'urii, "Nee,
nia mamana kamolu dooria uri nau ku
foto na faafia waa 'inito kamolu nee 'ana
'airarafolo nai?"
'I seeri na waa baita ni foa ki da luu nia
daka bae 'urii, "Tii waa 'inito ne kameli too
na ai ne waa 'inito 'i Rom. Nao lau ta waa
'inito 'e'ete lau!"
16 Lelea mai 'e dao gu 'i seeri, sa Baelat ka
fale na kau sa Disas fuana toa ni omee nai
ki uri foto lae faafi nia 'ana 'airarafolo.

Kera foto faafi sa Disas 'ana 'airarafolo (Matiu 27:32-44; Maak 15:21-32; Luk 23:26-43)

'I seeri, na toa ni omee nai ki daka talaia
na kau sa Disas.
17 Sa Disas ka ngalia 'airarafolo nia ni
mae lae 'i fafona ka lea naa uri si kula nai 'i
gwai lelete. Ma kera daka 'ailia kula nai "'I
Golgota" 'ana baea toaa Diu.
18 Ma 'i seeri kera daka foto na faafia sa
Disas 'ana 'airarafolo. Ma kera daka foto
faafia ta roo waa lau gu fainia, ta waa ka nii
bali aolo ma ta waa ka nii bali mauli nia. Sa
Disas ka nii 'i lalo 'ana roo waa nai ki.
19 Sa Baelat ka kedaa mai tii si baea nai
sui kera daka ngali mai daka alu ngasi ai
'i gwauna 'airarafolo nai sa Disas nii ai. Si
baea nai 'e 'urii, "SA DISAS WAA 'I NAASARET,
NA WAA 'INITO KERA TOAA DIU."
20 Waa 'oro ki 'ana toaa Diu kera da idu-
mia si baea nai, suli si kula nai da foto
faafia sa Disas 'ana 'airarafolo ai 'e nii
karangia gwana fera baita 'i Durusalem.
Ma kera daka kedaa lau gu si baea nai 'ana
baea kera toaa Diu, baea kera toaa 'i Rom,
ma fainia baea kera toaa Grik.
21 Na waa baita ni foa ki kera nao dasi
ele suli si bae laa nai, ma kera lea daka
saea fua sa Baelat. Kera daka bae 'urii, "'O
kekeda nao 'osi saea lau 'Na waa 'inito kera
toaa Diu ki!' Kaa 'o saea 'amua, 'Ni nia
lau gwana tala'ana bae saea, nia waa 'inito
kera toaa Diu ki.' "
22 Sui sa Baelat 'e luu kera ka bae 'urii,
"Si baea ne nau ku kedaa sui naa, tama nau
ku kedaa sui naa nai, ade ta waa ka talana
lau."
23 Si kada toa ni omee nai ki da foto faafia
sa Disas 'ana 'airarafolo, kera da ngalia
maku nia ki daka tolingia 'ana fai si doo
ki uri ka bobola fai kera fai waa ki. Na
maku nia nai 'i fara gwana ne tio. Maku
nai, kera saungainia ka tikwa ma ka nao
gu ta tailado laa ai 'ita mai gwauna ka dao
'aena.
24 Na waa ni omee nai ki daka bae 'urii
matangada kwailiu, "Nao kolu si kari sake-
toa lau maku nee. Kolu ilia fasi tasi saso
laa mala dais uria. Lelea waa siitasa, waa
nai ka ngali 'ana." Si doo nai 'e fuli uri si
baea lao kekeda laa abu ka mamana bae
nia 'urii, "Kera tolingia naa maku nau ki
fuada, ma kera daka saso mala dais uri
maku baita nau 'i fafo." Si doo toa ni omee
nai da ilia nai.
25 Gaa nia sa Disas fai toolana gaa sa
Disas, ma ni Meri 'afe sa Klopas, fai ni Meri
ai bae 'i Magdala, kera da uu gwada 'aena
'airarafolo nai sa Disas mae ai.
26 Sa Disas nia suana kau gaa nia 'i seeri,
ma na waa kwairooi bae sa Disas nia liosau
'ani nia boroi ka uu karangi lau gu 'i seeri.
Sa Disas ka bae 'urii fua gaa nia, "Gaa 'ae,
na 'alakwa 'oe bae ne."
27 Sui, nia ka bae lau gu 'urii fua waa
kwairooi nai, "Na gaa 'oe bae ne." Safali 'i

seeri na waa kwairooi nai 'e talaia gaa sa
Disas ka too 'i luma kera ka suasuli nia naa.

Sa Disas nia mae
(Matiu 27:45-56; Maak 15:33-41; Luk 23:44-49)

28 Burina doo nai ki lau guu, sa Disas 'e
saitomana sui naa ne raoa nia ki sui naa,
ma uri si doo Kekeda laa Abu✡ saea ka fuli,
nia ka bae 'urii, “Nau ku maeli kuu.”
29 Na waen lifoo nai, kera da ongia lao
kufidoe ka fungu ka uu gwana 'i seeri. Kera
daka ngalia si doo nai mala lumulumu
daka kurumainia kau lao waen nai sui
daka alua gwauna saga 'ai nai da saea 'ana
“Iisob,” sui kera daka falea kau uri maa
ngiduna sa Disas.
30 Si kada sa Disas nia kuufia ka sui, nia
ka bae 'urii, “Nia sui naa nai!” Nia bae 'uri
nai sui guu, nia ka gwautoli na mangona ka
liu naa.

Kera labua gagarona sa Disas 'ana sue

31 Fa dani nai fa dani ni ade akau lae naa,
sui tio dani guu fa dani 'ana sabat naa. Fa
sabat nai boroi, nia fa sabat 'initoa kera
lau guu. Kera toaa Diu nai lea daka gania
naa sa Baelat uri kera lea daka 'oia 'aena sa
Disas fai roo waa baki uri daka mae 'ali'ali,
ma daka tangasu kera naa fasi 'airarafolo
baki, suli kera ote kera 'ana waa mae ki
daka tio gwada 'ana 'airarafolo nai ki 'ana
sabat.
32 'Uri nai guu toa ni omee nai ki kera
lea daka safali 'oia naa 'aena ta waa 'ana
roo waa baki da foto faafi keerua 'ana
'airarafolo ki fai sa Disas bae.
33 Ma sui, si kada kera dao naa siana
'airarafolo bae sa Disas nii ai, kera daka
suana nia mae naa. 'Uri nai, kera daka nao
dasi 'oia guu 'aena sa Disas.
34 Si doo tii waa 'ani kera nia 'e ilia lau
'ana ne nia liu fai sua nai ka labu ai 'i
gagarona sa Disas. Ma na 'abu fainia kafo
daru igwa mai faasia.
35 Nau waa ne ku tala suai na doo nai
ki ne ku unu sulia nee. Nau ku unu sulia
siamolu uri kamolu sui guu molu ka man-
ata mamana lau guu. Doo nai nau ku saea
nai nia mamana, ma nau ku saitomana ne
nau ku bae mamana.
36 Doo nai ki da fuli 'uri nai uri si doo
na kekeda laa Abu 'e saea mai ka mamana,
bae nia bae 'urii, “Ta tii si 'oki boroi 'ani nia
nao si moo'oi guu.” ✡
37 Ma ta bali kekeda laa Abu lau guu ka
'urii, “Waa ki da kai bubungia waa ne kera
labua 'ana sue ka ruu lao nonina.” ✡

Kera saufinia naa sa Disas
(Matiu 27:57-61; Maak 15:42-47; Luk 23:50-56)

38 Burina nia mae naa, sa Diosef waa nai
faasia 'i 'Arimatea nia lea mai ka gania sa
Baelat uri ka ngali kau nonina sa Disas.
Sa Diosef, nia ta waa lau guu 'ana waa
kwairooi sa Disas ki, sui ma nia ka agwa
gwana mai, suli 'e mau lau gwana 'ana
waa gwaungai kera Diu ki. 'Uri nai guu, sa
Baelat ka faolomainia naa. Sa Diosef lea ka
ngalia naa.
39 Sa Nikodimas waa bae nia lea mai
siana sa Disas lao fa rodo bae, nia lau gu ne
lea kwaimani kau fai sa Diosef. Ma nia sa
Nikodimas, ka ngali mai bobola fainia 30
kilo 'ana doo moko diana ki 'asia naa uri
alu lae fai nonina waa mae. Satana doo
moko diana nai ki ne “Mira,” fai “'Alos.”
40 Roo waa nai ki, keerua daru ngalia
nonina sa Disas ma daru ka 'afua naa 'ana
'aba maku kwakwaoa diana ki fainia doo
moko diana baki. Keerua daru ili 'uri nai
suli si birangaa Diu ki 'ana ade akau lae
'ana waa mae ki sui fatai dafi saufini kera.
41 Si kula bae kera da foto faafia sa Disas
ai bae 'e nii ninimana tii ola 'ai. Ma tii
likwafau falu ni alu wane lae ne kera nao
dasi alu 'uabaa gu mai ta waa ai ka nii
gwana lao ola 'ai nai.
42 Fa dani nai, fa dani Diu ki 'ana ade
akau lae maasia Sabat nai. 'Uri nai keerua
daru ka saufinia naa sa Disas 'i seeri lao
likwafau falu nai, suli 'e nii karangi gwana.

20

Sa Disas nia tatae faasia maea
(Matiu 28:1-8; Maak 16:1-8; Luk 24:1-12)

1 'I 'uubongi maakafufua lao rorodoe
'ua gwana 'afa sato totoonao 'ana wiiki,
ni Meri bae faasia 'i Magdala nia ka lea
naa uri maana likwafau ni alu wane bae.
Nia dao ka suana fau bae da fonokia 'ana
maana likwafau bae, nia abuli ka tio 'e'ete
na kau.
2 'I seeri, ni wala nai ka lae 'ali'ali ka oli
lau mai fera siana sa Saemon Bita fainia na

✡ **19:28** Sam 69:22 ✡ **19:36** 'Eksades 12:46; Namba ki 9:12; Sam 34:20 ✡ **19:37** Sakaraea 12:10

waa kwairooi bae sa Disas liosau 'ani nia bae. Ni wala nai ka bae 'urii fua roo waa ki, “Wala roo waa 'ae, na wane ki gu ne da ngalia naa nonina Aofia kia bae faasi lao likwafau bae, ma kolu ka ulafusia naa si kula da alu nia ai!”

3 'Uri nai guu, sa Bita fainia na waa kwairooi bae daru ka tatae daru ka lea naa uri maa likwafau bae.

4 Ma keerua sui guu daru ka lae 'ali'ali naa, lelea na waa kwairooi nai ka talua sa Bita lea kau ka dao na 'i nao maana likwafau nai.

5 Nia 'agwaoro kau ka bubungia 'abala maku kwakwaoa baki sui guu da tio gwada, sui boroi nia nao si ruu gu kau lao likwafau nai.

6 Sui, sa Saemon Bita bae nia 'isi mai, nia lelea mai ka dao naa. Sa Bita ka tasa kau ka ruu na lao likwafau nai. Nia ka suai naa 'abala maku kwakwaoa baki.

7 Nia ka suai lau guu si 'aba maku bae kera da karoa 'ana gwauna sa Disas. Si 'aba maku nai 'e lukuma ka tio 'e'ete lau gwana taifilia faasia 'abala maku kwakwaoa baki.

8 Dao 'i seeri guu na waa kwairooi bae nia dao maana likwafau 'i nao, nia ka ruu na kau. Nia ka suai doo nai ki ma nia ka faamamanea naa.

9 Ka 'uri nai boroi 'ana, keerua nao daru si filoa 'ua gwadaru bae na kekeda laa Abu 'e saea sa Disas totoo kai tatae guu faasia maea.

10 'Uri nai sui guu, roo waa kwairooi nai ki daru ka oli na mai luma keerua ki.

Ni Meri fasi Magdala nia suana sa Disas (Matiu 28:9-10; Maak 16:9-11)

11 Ma ni Meri ka uu 'ua 'i maana likwafau, ma ka angi guu 'ana. Ma 'ana si kada nia angi 'ana, nia 'agwaoro ka lio kau laona likwafau nai.

12 Ma nia ka suana roo 'ensel nai ki keerua ruufia maku kwakwaoa ki ma daru ka gooru gwadaru 'ana si kula nai da egwalaa sa Disas ka tio ai 'i nao. Ta 'ensel ka gooru kula bae gwau sa Disas tio ai bae, ta doo 'ana kula bae 'aena ki tio ai.

13 Keerua daru ledia ni Meri daru ka 'urii, “Nee, tee ne 'o angisia?”

Ni Meri 'e luu keerua ka 'urii, “Na Aofia nau bae ne kera ngalia kau nonina faasia 'i seki, ma nau ku ulafusia naa kula da alu nia ai.”

14 Nia 'e bae 'uri nai sui nia abulo 'e lio kau, ka suana sa Disas 'e uu gwana 'i seeri. Sui boroi 'ana nia ka ulafusi lau gwana ne nia sa Disas.

15 Sa Disas ka ledia ka 'urii, “Wela keni 'ae, 'utaa ne 'oko angi gwamu 'urii? Ma tii ne 'oe nani uri nia?”

Ni Meri ka kwaifii 'ana sae sa waa nai gwana ne lio suli ola 'ai nai 'i seeri. Nia ka 'urii fuana, “Waa baita kani 'ae, lea sa 'oe gwana ne 'o ngalia kau nonina Aofia nau, nau ku dooria 'oko faarongo nau 'ana kula ne 'oe alua ai, uri nau lea ku ngali 'akua.”

16 Sui, sa Disas ka bae 'urii fuana, “Meri 'ae!”

Ni Meri toriabulo 'e lio kau ka lio saitomana naa. Nia ka bae na 'urii fuana, “'Oi na Raboni bae!” “Raboni” toolangai lana na “Waa ni toolangaidoo” 'ana baea kera toaa Diu.

17 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, “Nao 'osi dau fifini faafi nau 'urii, suli nau nao kwasi oli kwasi dao 'ua sia Maa nau ne. 'O oli kau dao siana toolaku ki, 'oko faarongo kera ne nau kwai oli naa siana Maa nau ne nia na Maa kera lau guu. Nia na God nau, ma na God kera lau guu.”

18 Sui guu ni Meri nai faasia 'i Magdala ka oli naa. Nia ka faarongoa naa waa kwairooi ki ne nia suana naa na Aofia. Ma nia ka faarongo kera lau guu 'ana doo nai ki sa Disas nia saea mai fuana nai.

Na toa kwairooi ki da suana sa Disas (Matiu 28:16-20; Maak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 'I saulafi naa 'ana tii fa sato totoonao bae gwana 'ana wiiki, na toa kwairooi baki kera da too kwaimani 'ada laona tii beu nai. Na maa nai ki 'ana beu nai boroi kera da fonokida daka alu loko ki ai, suli kera da mau 'ana toa gwaungai Diu ki. Ma sa Disas nia ka sakatafa faatai gwana 'i matangada. Ma ka bae 'urii, “Na aroaroe ka too na fai kamolu.”

20 Nia bae 'uri nai sui, nia ka faatainia naa 'abana ki fai na gagarona fuada. Na toa kwairooi ki kera daka ele 'asia naa 'ana si kada nai kera da suana Aofia.

21 Sa Disas ka bae lau 'urii fuada, “Na aroaroe ka too na fai kamolu. Nau kwai fale kamolu molu kai lea, mala lau guu ne Maa nau nia fale nau mai.”

22 Sa Disas nia ufi mango faafi kera ma ka bae 'urii, “Molu ngalia Anoedoo Abu.

23 Lea kamolu molu manata lukea abulo ta'aa laa ta waa, waa nai God boroi nia

manata lukea lau guu abulo ta'aa laa nia
ki. Ma waa ne kamolu nao molu si manata
lukea abulo ta'aa laa nia ki, God boroi nao
si manata luke nia lau guu."

Sa Toomas suana sa Disas

24 Aia sa Toomas ne kera 'ailia lau guu
'ana "'Iu" ta waa lau guu 'ana toa kwairooi
baki sa Disas, nia nao si too 'ana si kada nai
sa Disas dao siada nai.
25 Ma 'aini toa kwairooi nai ki kera daka
faarongo nia daka bae 'urii, "Wala 'ae,
kameli meli suana mai na Aofia!"
Nia ka bae 'ana 'urii fuada, "Lea nau ku
tala suana guu fuli nila baki lao 'abana
taari ku faamamanea. Fai, lea nau ku tala
alu gu kakauku fuli nila baki ma ku dau toi
guu 'i gagarona bae taari ku faamamanea.
Lea nao, 'afitai guu nau ku faamamanea si
doo nai."
26 'Ana fiuna fa dani 'i burina lau guu, na
toa kwairooi baki kera da too fiku lau guu
laona luma bae. Fua nai, sa Toomas 'e nii
lau gu fai kera 'i seeri. Kera daka sabia lau
gu mae ki. Sui sa Disas ka sakatafa folaa
lau gu mai 'i matangada, ka bae lau gu 'urii,
"Aroaroe ka too na fai kamolu."
27 Sui sa Disas ka bae 'urii fua sa Toomas,
"Toomas 'ae, 'oe alua fasi kakaumu 'i seki
lao 'abaku. 'O suana fasi 'abaku neki.
Faa mai 'abamu 'oko silifainia fasi 'i seki
gagaroku fulina mae maala bae. 'O manata
mamana naa, nao 'osi manata ruarua lau!"
28 Ma sa Toomas 'e luua ka 'urii, "'Oe na
Aofia nau, ma God nau!"
29 Ma sa Disas ka bae 'urii fuana, "'Oe
'o suaku gwamu nai 'oko manata mamana
nai. 'E diana tasa fua toaa ne nao dasi
suaku boroi ma kera daka manata ma-
mana 'ani nau."
30 Sa Disas nia ilia doo kwaibalatana 'oro
ki lau ne toa kwairooi nia ki da suai, ne nao
kusi kekeda gu sulia lao buka ne.
31 Ma sui boroi 'ana, doo neki nau ku
kekeda sulida nee, nau ku kekeda sulida
uri ka adea molu ka manata mamana 'ana
sa Disas na Kraes, na 'Alakwa nia God. Ma
si kada kamolu molu manata mamana 'uri
nai, kamolu molu ka too 'ana mauria firi
nunufana satana.

21

Sa Disas nia sakatafa faatai lau

1 Tii si kada lau gu kau 'i buri, sa Disas
nia saka faatai lau fua toa kwairooi nia ki 'i
ninimana 'osi 'i Galilii.* Na fuli lana 'e 'urii:
2 Toa ne kera da fiku kwaimani 'ana si
kada nai ne, Sa Saemon Bita, sa Toomas
ne kera 'ailia 'ana 'Iu, sa Nataniel nia waa
faasia 'i Kena 'ana bali lolofaa 'i Galilii, na
roo 'alakwa sa Sebedii ki, ma ta roo waa
kwairooi lau.
3 Sa Saemon Bita nia bae 'urii fuana toa
nai, "Nau lea ku dee 'akua nai."
Ma kera daka bae 'urii, "Kameli boroi
meli doori lea lau guu fai 'oe." Kera lea
daka taelia naa gwa baru nai. Sui boroi
'ana fa rodo nai kera da dee lelea ka nao
dasi deea gu ta sakwari.
4 'I 'uubongi abu naa, sa Disas nia ka
uu kau 'i sara ninimana 'osi nai. Ma sui
toa kwairooi nia ki daka nao dasi lio sait-
omana lau gwada.
5 Sui sa Disas ka bae kau fuada ka 'urii,
"Nee wala ruana fai kera, kamolu molu
deea boroi ta sakwari?"
Kera da luu nia daka 'urii, "'E nao gu ne!"
6 Ma nia ka bae 'urii, "Molu dangalua
furai 'i bali aolo 'ani kamolu. Tara kamolu
kai deea sakwari ki na." Si kada kera da ili
gu suli si doo nai, na furai nai ka fungu naa
'ana sakwari 'oro mamana guu lelea kera
nao dasi bobola na fai 'aba lana furai nai
uri lao baru.
7 Sui na waa kwairooi bae sa Disas liosau
'ani nia, ka bae 'urii fua sa Bita, "Na Aofia
kia bae loko wala!" Si kada sa Saemon Bita
nia rongo gu nai nia saea, "Na Aofia kia bae
loko," nia lae ka ruufia na maku baita nia
(suli nia lukea ka alu gwana kada nia rao
'ana) ka lofo na lao matakwe ka 'arango
naa uri 'i sara.
8 Na toa kwairooi ki kera daka lea na kau
'i burina uri 'i sara 'ana baru nai. Ma kera
daka taraa na mai furai nai fai sakwari 'oro
ne lelea ka fungu gu ai uri sara, suli kera da
nii karangia naa 'i sara nai, bobola gwana
fainia ta tii talanga fa fale'ae laa kau.
9 Si kada kera koso na 'i sara, kera daka
suana era nai 'e saru ka neneola naa fainia
sakwari ki ma tai beret ki lau guu.
10 Sa Disas ka bae 'urii fuada, "Molu ngali
mai tai sakwari 'ana doo na molu deea ki
nai."
11 Sa Saemon Bita 'e lea kau lao baru nai
ka taraa na mai furai nai uri 'i sara. Na
furai nai 'e fungu 'ana sakwari baita 'oro,

* **21:1** Taebirias ne ta sata lau guu fua 'osi 'i Galilii.

153 'ana sakwari, sui boroi na furai nai ka
nao si muu guu.
12 Sa Disas ka bae 'urii fuada, “Lea mai,
molu fanga 'amolua.” Tii ledi lae 'urii 'ani
nia, “'Oe sa tii ne wala?” Gu ne nao ta
waa 'ani kera si ilia guu, suli da saitomana
gwada ne nia Waa Baita kera sa Disas
gwana nai.
13 Sa Disas lea mai ka ngali kau beret ka
faa fua toa kwairooi nia ki. Sui ka ili lau gu
'uri nai 'ana sakwari ki.
14 Oluna si kada sa Disas nia saka faatai
naa fua toa kwairooi nia ki naa nai, burina
bae nia tatae faasia maea.

Sa Disas fainia sa Bita

15 Si kada kera fanga ka sui naa, sa Disas
ka bae 'urii fua sa Saemon Bita, “'Oe sa
Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'oe 'o liosau
mamana 'ani nau ka talua liosaua kera toa
nee fuaku?”
Sa Bita ka bae 'urii, “Tee mone Aofia. 'Oe
'o saitomana gwamu ne nau ku liosau 'ani
'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O suasulia
kale sifsif nau ki.”
16 Sa Disas ruana ka bae lau gu 'urii,
“'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'oe 'o
liosau mamana 'ani nau?”
Sa Bita 'e luua ka 'urii, “Tee mone Aofia.
'Oe 'o saitomana gwamu ne nau ku liosau
'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lio sulia
na sifsif nau ki.”
17 Sa Disas oluna ka bae lau gu 'urii,
“'Oe sa Saemon 'alakwa nee sa Dion, 'oe 'o
liosau mamana 'ani nau?”
Sa Bita manata lana ka 'asia naa, suli sa
Disas oluna 'e ledi nia naa ka 'urii, “'Oe
'o liosau mamana 'ani nau?” Ma sa Bita
ka bae 'urii fuana, “Wala Aofia, 'oe naa
ne 'o saitomana doo ki sui guu, ma 'oko
saitomana ne nau ku liosau 'ani 'oe.”
Sa Disas ka bae 'urii fuana, “'O lio sulia
sifsif nau ki.
18 Doo mamane nau ku saea fuamu 'e
'urii, kada ne 'oe 'ofi baita mai 'oe 'o tala
ofi 'amua tala 'amu, ma 'oko tala lea 'amua
tala 'amu 'ana kula ne 'o doori lea uria. Ma
sui, lelea 'oe 'o waro naa, 'oe 'oko fale 'aba
na kau uri daka dau 'abamu. Ma ta waa
'e'ete naa ne kai kania maku 'oe salafamu,
ma ka talai 'oe kau uri kula ne nao 'osi
doori lea gu uria.”
19 Sa Disas 'e saea si doo nai uri ka
faatainia kwai maea ne sa Bita totoo kai
mae ai. Ma nia kai tafoa satana God. Sui
sa Disas ka bae 'urii fua sa Bita, “'O lea mai
buriku.”
20 Sa Bita toriabulo 'e lio kau, nia ka
suana waa kwairooi bae sa Disas liosau
'ani nia 'e lea na kau buri daru. Sa wala nai
bae gooru karangia sa Disas 'ana kada bae
kera fanga 'isi bae ma ka ledi 'urii 'ana sa
Disas bae, “Wala Aofia 'ae, sa tii ne kai 'ole
'oe ma kai fale 'oe fuana malimae ki nai?”
21 Doo nai ne adea sa Bita 'e suana guu
waa kwairooi nai ma ka ledi 'urii 'ana sa
Disas, “Wala Aofia 'ae, ma sa wala nee
mone 'utaa?”
22 Sa Disas 'e luua ka 'urii, “Lea sa nau ku
dooria boroi sa wala nee ka mauri gwana
lelea nau oli mai ku dao, nia nao lau doo 'oe
uri 'oko bae 'amua sulia.” 'O lea 'amua mai
buriku.
23 Fafona si baea nai guu, kera daka un-
utainia naa saea na waa kwairooi nai nao
nia si mae guu. Ma sui, sa Disas nao si saea
lau sae sa wala nai nia tara nao si mae lau
bae. Nia bae lau 'ana 'urii bae, “Lea sa nau
ku dooria boroi sa wala ne ka mauri gwana
lelea nau oli mai ku dao, nia nao lau doo 'oe
uri 'oko bae 'amua sulia.”

Baea 'isi ki naa

24 Na waa kwairooi bae ne kekeda nee,
nia waa bae nia suai mai doo nai ki ma ka
kekeda sulia nee. Kolu kolu saitomana nia
bae mamana 'ana doo neki nia saea sulia
sa Disas.
25 Tai doo 'oro ne sa Disas nia ilia ki lau
guu, lea sa nau ku kekeda sulida ka sui guu,
nau ku manata toi na molaagali nee tiifau
boroi ka tu'uu nao si bobola fainia buka
nai ki sui guu daka tio ai.

'Aks
Raoa Kera 'Aboosol Ki

Lao buka nee, sa Luk nia kekeda sulia raoa baki 'aboosol ki da ilia ki mai. Nia kekeda suli doo nai ki fua tii waa baita nai satana sa Tiofilas. Sa Luk lau gu bae kedaa mai buka loko da 'ailia 'ana, Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa sa Luk. Sa Luk nia kekeda sulia si doo ne fuli ki mai 'ana konia falu bae 'ana toaa manata mamana ki 'ana si kada burina naa sa Disas nia oli uri salo. Ma 'ana si kada nai, si kada toaa manata mamana ki 'ana God kera da 'oro naa ma daka safali naa 'ana liufi lana fera 'oro ki fainia si faarongoa diana bae sulia sa Disas Kraes. Ade 'uri nai lelea na toaa 'oro ki naa daka manata mamana 'ana God, ma na figua 'oro faalu ki naa daka tagwasu 'ana kula 'e'ete ki sui laona molaagali.

Sa Luk ka sasi uri faatai folaa lae ai ne toaa manata mamana ki, kera nao dasi dooria guu saketo lana 'initoaa 'i Rom, ma nao ade ta'aa lae fua ta waa ma ta ai. Ni kera da dooria lau 'ada uri toae ki sui daka rongo ma daka faamamanea na faarongoa diana nee sulia sa Disas Kraes.

Si doo talingai sa Luk bae sulia laona buka nee ne, si doo bae Anoedoo Abu nia ilia 'afa sato bae 'ana Bentikos. Bae na Anoedoo Abu 'e dao uri kwaitalai lae ma ka kwai'adomi fua toaa God ki 'ana si kada ki sui guu 'ana kula ki sui gwana ne nia saea daka lea uria. Tasi doo lau, sa Luk nia kekeda lau guu sulia tai si baea talingai ki ne 'aboosol ki da saea fua toae ki. Ma nia ka kekeda lau guu sulia na doo ne fuli ki fua toaa manata mamana ki 'ana kada nai 'ua mai. Nia ka faatai folaa 'ana doo nai ki fua kolu, ne God nia too 'ana tetedea baita tasa ma ka nao tasi doo si tala'ana suusi lana faarongoa diane nee.

Na 'Inifuui Ununue Ki Laona Buka Nee:

Faarongoa diana nee nia talofia maefera baita 'i Durusalem 1:1—8:3
Faarongoa diana nee nia talofia laona lolofaa 'i Diudia fai Samaria 8:4—12:25
Etana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 13:1—14:28
Na bae ofua gwaungaia ki 'ana sios 'e liu 'i Durusalem 15:1-35
Ruana lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 15:36—18:22
Oluna lea laa sa Bol uri faatalongai lana faarongoa diana nee 18:23—21:16
Sa Bol kera talai nia naa uri Rom 21:17—28:31

Sa Luk nia kekeda lau fua waa baita kera nai sa Tiofilas

1 'O, Tiofilas 'ae! Lao buka totoonao nau bae, nau ku kekeda sulia doo baki sui guu sa Disas nia ilida ki ma ka toolangainida ki.
2 Lelea mai ka dao guu 'afa sato bae God ngalia sa Disas uri salo. Sa Disas 'e oli uri salo burina bae nia falea si baea fifii ki 'ana rigitaa Anoedoo Abu fua 'aboosol nia baki bae nia fili kera.
3 Sa Disas nia 'e faatainia lau 'i tala'ana fua 'aboosol nai ki. Ma nia ka ilia si doo 'oro ki lau ne faatainia ne nia mauri lau gwana. Nia ka dao faatai ki lau gu siada 'ana si kada 'oro ki laona faitaafuli fa dani ki, ma nia ka bae sulia 'initoaa God fuada.
4 Nia falea tii si baea fifii fua 'aboosol ki 'ana tii si kada nia fanga kwaimani fai kera. Nia ka bae 'urii, “Nao molu si faasia ua 'i Durusalem. Molu too fasi 'amolua maasia na fale laa bae Maa nau alangainia mai bae. Alangaia nai bae molu rongo nau ku bae mai sulia ki bae. Nia 'urii bae,
5 ‘Sa Dion nia faasiuabua mai toae ki 'ana kafo. Ma sui tara nao si tau guu 'i burina, God kai faasiuabu kamolu 'ana Anoedoo Abu.’ ”

Sa Disas tae uri salo

6 Si kada nai na 'aboosol ki da koni kwaimani lau fainia sa Disas, kera da ledi nia. Ma daka bae 'urii, “Nee wala Aofia, tara 'oe taga naa 'ana 'initoaa nee 'i Rom uri 'oko falea naa 'initoaa nee fuameli toaa 'Israel 'oto nai?”
7 Ma sa Disas ka luuda ka 'urii, “Nao lau doo kamolu uri molu ka saitomana 'amolu ne fa dani nai ma si kada nai fua doo nai ki dai fuli ai. Maa nau taifilia 'ana ne 'inito uri sae lana si kada fua doo nai ki dai fuli ai.
8 Aia ma ni kamolu molu kai too 'ana rigitaa 'i burina ne Anoedoo Abu kai sifoli kamolu. Ma kamolu molu kai bae suli nau fua toae ki sui guu 'i seki Durusalem, fainia 'i Diudia fai Samaria, ma ka lea na uri nai lelea ka faasuia kula ki sui guu laona molaagali.”
9 Nia 'e bae 'uri nai fuada sui guu, God ka ngali nia naa 'i langi. Ma si kada kera bubu

gwada kau suli nia, nia ka liu na laona dasa
nai ka saufini nia ka nao dasi suana naa.
10 Kera da sasi ngangata daka bubu 'alaa
gwada 'uri nai uri sua lana tona boroi, tii
roo waa nai ki daru ofi mai 'ana maku
kwakwaosarea nai ki dao daru ka uu na
siada.
11 Keerua ledi kera daru ka 'urii,
“Kamolu toaa nee 'i Galilii, tee ne molu uu
'i seki ma molu ka bubungia na 'amolua
lofona salo loo uria? Sa Disas waa nai
molu suana God ngali nia ka lea naa faasi
kamolu uri salo nai, nia kai oli lau gu mai.
Kada nia oli mai, tara kamolu kai suana
lau guu dao lana mai mala nai molu suana
lea lana kau nai uri salo.”

Waa uri ka ngali fulingana sa Diudas

12 'Uri nai sui, na 'aboosol ki daka oli
na mai faasia gwauna uo nai 'i 'Olif uri 'i
Durusalem. Too lao fera 'i Durusalem ka
lea uri gwauna fa uo nai, na kada taala nia
bobola fainia tii kilomita.*
13 Si kada kera dao naa 'i Durusalem,
kera daka raa kau lao kadaluma nai kera
too ai 'i langi. Na satana toaa nai ki ne:
sa Bita, sa Dion, sa Demes, sa 'Andru, sa
Filib, sa Toomas, sa Baatolomiu, sa Matiu,
sa Demes 'alakwa sa 'Alfias, sa Saemon
waa 'ana toa bae kera dooria taga lae 'ana
'initoaa 'i Rom faasi kera 'i 'Israel, ma sa
Diudas 'alakwa sa Demes.
14 Kera da koni kwaimani daka too 'ana
tii si manata lae wane 'i seeri ma daka too
'ana foa lae. Kera fai ai ki lau guu. Ni Meri
gaa nia sa Disas fai waa buri sa Disas ki.
15 Nao si tau guu 'i burina si kada nai,
toaa manata mamana ki da 'oro ka dao
naa bobola fainia talangee wane ma roo
akwala sarenga ki. 'I seeri sa Bita 'e uu ka
bae fuada sui guu.
16 Nia ka bae 'urii “Toafuta kera 'ae, si
baea bae lao Kekeda laa Abu bae na Anoe-
doo Abu 'e faabaea sa Defet ka saea 'ua naa
sulia sa Diudas nia mamana naa nai. Sa
Diudas naa bae talaia toa bae lea mai daka
daua sa Disas.
17 Sa Diudas nia ta waa naa 'ani kolu
bae 'ana faatalongai lana faarongoa diana
nee.”
18 (Sa Diudas bae nia ngalia si malefo uri
maana si garoa bae nia ilia fua sa Disas.
Nia ka ngalia si malefo bae ka usia naa 'ana
tii si gano. Ma si gano nai gu bae nia mae ka
tio tikwa rakena ka lua naa 'i laona bae.
19 Si doo nai, si doo toaa nee 'i Durusalem
sui naa da rongo naa nai. Nia ne adea
daka 'ailia si gano nai 'ana bae laa kera 'ana
“'Akeldama.” Toolangai lana “Gano 'ana si
'Abu.”)
20 Sa Bita ka bae lau gu 'urii, “Si baea bae
lao kekeda laa Abu 'ana buka Sam lau guu
nia mamana naa 'i tari'ina. Nia bae 'urii
bae, ‘Alu luma nia sa wala nai gwau 'ana,
ka nao ta waa si too lau ai.’ Ma ta kekeda
laa lau guu ka bae 'urii, ‘Alu ta waa talana
lau 'ana kwaitalai lae.’
21-22 “Nia diana uri ta waa ka rao
kwaimani lau fai kolu 'ana faatalongai
lana tatae lana sa Disas faasia maea. Nia
'uri nai, nia diana uri kolu ka filia 'ua gu
ta waa 'ana toa baki da too kwaimani mai
fai kolu si kada bae Aofia kolu sa Disas nia
too 'ua fai kolu 'ita mai 'ana si kada sa Dion
nia faasiuabua toae ki lelea mai ka dao gu
'afa sato bae God ngali nia naa faasi kolu
uri salo.”
23 'I seeri kera daka filia naa ta roo waa,
sa Diosef waa nai da 'ailia lau guu 'ana
sa Baasabas ma tai kada daka 'ailia lau
guu 'ana sa Diastas. Fai ta ruana waa sa
Mataeas.
24 'Uri nai guu kera daka foa na 'urii,
“Aofia 'ae, 'oe naa ne 'o saitomana manata
lana wane ki sui guu. Aia, 'o faatainia mai
fua meli 'i tari'ina sa tii 'ana roo waa neki
ne 'oe filia
25 uri ka rao kwaimani fai 'aboosol ki
'ana raoa nee talana sa Diudas bae nia mae
ka lea naa uri fulina 'ua guu.”
26 Kera da foa 'uri nai sui daka ilia doo
mala 'ini dais lae uri ka faatainia tii 'ana
roo waa nai ki na dais nai kai 'asia bali
nia. Ma si ade laa nai ka faatainia naa sa
Mataeas nia kai rao fai akwala 'aboosol ma
tii 'aboosol sarenga baki.

2

Dao lana mai na Anoedoo Abu

1 'E dao guu 'afa dani Bentikos*, na toaa
manata mamana bae daka koni kwaimani
naa 'ana tii si kula nai lao fera 'i Du-
rusalem.

* **1:12** Karangia tii kilomita kada tala nai taki kera toaa Diu ki 'e faolomainia fuada uri 'ii lana 'afa dani Sabat. * **2:1** Fa sato baita kera Diu ki ne liu 'ana lima taafuli dani fono 'i burina Fangatasae.

2 Tona boroi, kera daka rongo naa kuruu
lana doo nai 'e mala ta mae koburu talingai
ne ufiufi ka koso na mai fasi lao salo loo
ka sifolia naa luma nai kera nii laona ka
'etengaa naa.
3 Ma kera daka suana doo nai ki mala
meakwesu ki da tagala daka sifo daka dau
naa lao gwauda ki sui guu lao luma nai ta
waa si ore.
4 Ma na Anoedoo Abu ka olofi kera tiifau
naa, ma kera daka safali bae naa 'ana baea
lana toaa 'e'ete ki naa fasi bae lada ki 'ua
guu, suli na Anoedoo Abu 'e faabae kera.
5 'Afa dani nai, na toaa Diu ni faabaita
lana God da lea mai daka nii sui naa 'i seeri
Durusalem. Kera da lea ki mai fasi bali
molaagali 'e'ete ki sui naa.
6 Si kada konia nai da rongo kuruu lana
doo nai, kera daka koni tiifau mai daka
kwele 'asia naa, suli da rongo toa manata
mamana nai ki da bae naa 'ana bae lada ki
sui gwana.
7 Ma toaa nai ki daka bae na 'urii fuada
kwailiu, “Na toa nee da bae naa 'ana bae
lakolu baki ne! Ma sui kera toa bae fasi
Galilii sui gwana ne!
8 Ma kera da ade 'utaa ne kolu ka rongo
kera daka bae lau nada 'ana bae laa kolu
baki nee?
9 Nee rowaa, kamolu toaa nee; 'i Baatia,
ma Midia, ma 'Elam, ma Mesobotemia,
ma Diudia, ma Kabadosia, ma Bontas, ma
'Eisia,
10 ma Frigia, ma Bamfilia, ma 'Isib, ma Li-
bia karangia fera 'i Saerin, ma ta bali 'akolu
ne kamolu lea mai fasi 'i Rom. (Kamolu
toaa Diu ki 'ua guu fai toaa ne lea mai molu
ka too naa suli birangaa toaa Diu ki.)
11 Ma kolu toaa ne kolu lea mai fasi
auaua 'i Krit, ma fasi fera 'i 'Arabia. Na
toa nee da bae 'ana bae lakolu ki 'ua guu
daka faatalongainia doo ni kwele lae ki ai
ne God nia ilida ki mai, kolu ka tala rongo
filoa gu ne!”
12 Ma kera daka kwele 'asia naa daka
ulafusia doo dai saea. Kera daka ledi kera
kwailiu daka 'urii, “Rowane 'ae, ma tee naa
ne 'urii?”
13 Tai waa kera daka 'onionga ai daka
bae 'ada 'urii, “Kera da kuu baita 'asia naa
'ana waen ma gwauda ka rorodoa ne!”

Sa Bita nia faatalongai

14 Sui sa Bita 'e uu kwaimani fai akwala
ma tii 'aboosol sarenga baki ka bae baita
fua konia nai ka 'urii, “Kamolu toaa nau
Diu ma toaa nee lao fera 'i Durusalem ti-
ifau, molu fafurongo fasi. Nau ku faarongo
kamolu uri nao molu si kwaikolai lau 'ana
doo ne fuli nee.
15 Toa nee nao kera dasi kuu guu ma ka
nao dasi oewanea guu mala doo ne kamolu
manata toi. Si kada nai 'i 'uubongi 'ana
sikwana kada sato 'ua gwana ne.
16 Na doo bae brofet Dioel 'e bae mai
sulia 'ana kada 'i nao, nia ne fuli naa nee.
Nia bae 'urii bae,
17 ‘God 'e bae 'urii,
'Afa dani 'isi ki, nau kwai fale dangatai
'ana Anoedoo Abu nau fua toae ki
sui gwana.
Na 'alakwa kamolu ki, fai saari kamolu ki,
kera dai faatalongainia bae laku.
Ma na toa dafi baita kamolu ki kera dai
suana fafaataia ki, ma na toa waro
kamolu ki kera dai maleubolea na
maleubolee ki.
18 'Ana si kada nai, nau kwai falea lau guu
na Anoedoo Abu nau fua toaa ni rao
nau ki, wane ki fai keni ki sui guu,
uri kera lau guu daka faatalongainia
bae laku.
19 Ma ni nau kwai ilia doo ni kwele lae ki
ai laona kwalimangaa loo, ma nau
kwai faatainia faataia ki lao fera ne
'i saegano.
Ma nau kwai faatainia si 'abu ma na ere
ma na gwelasasu baita lao fera ne 'i
saegano.
20 Na sato loo nia kai rorodoa, ma na
madame nia kai 'a'abua,
lelea sui fatai fa dani nia Aofia 'ana unidi-
anaa nia kafi dao mai.
21 Ma na waa ne nia 'ai fuana Aofia uri ka
suufi nia, Aofia kai faamauri nia.’ ”✡
22 Sa Bita nia ka bae lau 'urii, “Kamolu
toaa nee 'Israel, molu fafurongo fasi ku
faarongo kamolu! Sa Disas waa bae faa-
sia 'i Naasaret, nia naa bae God fale nia
mai. Bae God faatai folaa mai ai 'ana doo
kwaibalatana baki ni kwele lae ki ai bae sa
Disas nia ilida 'ana rigitaa God, ma kamolu
molu ka saitomana gwamolu da fuli naa 'i
matangamolu.
23 God nia saitomana sui naa ma ka 'olo-
faorana sui naa uri totoo boroi kera dai
falea guu sa Disas 'i 'abamolu. Na toaa nao

✡ **2:21** Dioel 2:28-32

lau Diu ki daka 'ado kwaimani fai kamolu
molu ka saungia ka mae naa, bae molu foto
faafi nia 'ana 'airarafolo.
24 Sui ka 'uri bae boroi 'ana, God ka tatae
nia lau gwana fasi maea ma ka lafu nia lau
gwana fasi lao nonifiia ma na maea, suli
maea 'e 'afitai ka dau faafi sa Disas.
25 'Ana kada 'i nao mai, sa Defet nia bae
'urii sulia Disas,
'Nau ku suana mai God nia nii fai nau 'i bali
aolo nau 'ana kada ki sui guu,
ma ka adea nau 'afitai ku maungia lau ta
doo.
26 Uri maana si doo nai, mangoku 'e ele
'asia naa ma na ngiduku ka naru suli 'oe
'ana kada ki sui.
Noniku lau guu kai too 'ana manata nga-
doe,
27 suli 'oe 'afitai 'oko lukasi nau fua lao
maea, ma nao sae 'oko faolomai nau Waa
Abu 'oe ku dura gwaku lao kilu.
28 'Oe 'o faatainia sui naa tala 'ana mauria
fuaku.
'Oe tara 'o funguli nau 'ana ele lae uri ku ele
'i naofamu.' "✡
29 Sa Bita ka bae lau 'urii, "Toolaku ki
'ae, nau ku faarongo folaa 'ani kamolu na
kokoo kia sa Defet nia mae gwana, kera
daka alu nia ma na likwafau da alu nia ai
boroi 'e nii gwana siakolu seki 'i tari'ina.
30 'Uri nai tama sa Defet nao si bae lau
sulia nia tala 'ana nai kada nia saea si doo
nai. Sa Defet nia na brofet, ma nia ka sait-
omana gwana na alangaia God fuana, ne
God saea nia kai alua ta waa 'ana kwalafaa
sa Defet uri 'inito lae 'i fulina.
31 Sa Defet ka suana sui na mai doo ne
God kai ilia, ma sa Defet ka bae sulia na
Kraes nia kai tatae faasia maea, ma God ka
nao si lukasi nia fua laona kilu ma nonina
ka nao si dura.
32 Disas nee gu ne God tataea faasia
maea, ma kameli sui guu meli ka suana
naa ma meli ka bae na sulia nee.
33 God nia faa'initoaa sa Disas ka 'inito
fainia, ma ka falea na Anoedoo Abu fuana
'uri bae nia alangainia bae. Ma 'i seeri, sa
Disas ka fale dangatai na mai 'ana Anoe-
doo Abu ne kamolu molu rongoa ma molu
ka suai naa 'i tari'ina nee.
34 Sulia nao lau sa Defet ne tatae uria
salo. Aia ma sa Defet ka bae lau gu 'urii,
'God nia bae 'urii fua Aofia nau:
'Oe too 'amu bali aolo aku, 'ana 'inito lae fai
nau,
35 maasia si kada nau kwai alu 'oe 'oko
'inito faafia malimae 'oe ki.'✡
36 "Doo nai gu ne adea nau ku dooria
kamolu sui guu toaa 'Israel molu ka sait-
oma diana 'ana si doo 'urii: Sa Disas waa
ne nau ku bae sulia nee, bae kamolu foto
faafia 'ana 'airarafolo, nia ne God faa'inito
nia ma nia na Aofia ma na Kraes!"
37 Ma si kada kera rongo si doo nai na
mangoda ka fuu, ma daka bae 'urii fua sa
Bita fai na 'aboosol ki, "Toafuta ki 'ae, tee
naa ne tara meli ka ilia uri God ka manata
luke kameli nai?"
38 Sa Bita luu kera ka 'urii, "Kamolu sui
guu, molu bulasi manataa faasia abulo
ta'aa laa kamolu ki uri meli ka faasiuabu
kamolu. Molu ka manata mamana 'ana
sa Disas Kraes uri God ka manata lukea
abulo ta'aa laa kamolu ki, ma ka falea na
Anoedoo Abu nia fuamolu.
39 Na alangaia bae 'ana Anoedoo Abu
doo fuamolu fai wela kamolu ki lau gu bae,
fainia doo lau guu fua toaa ne kera too tau
ki mai, ne God kia kai 'aili kera lau gu mai."
40 Sa Bita nia ka saea lau tai si baea 'oro
'ana bae fifii lae ki fuada ka 'urii, "Molu ka
sua diana suli kamolu faasia kwakwaea ne
toaa ta'aa nee da naofia!"
41 'I seeri na toaa nai kera da faama-
manea na bae lana sa Bita, kera daka
siuabu naa. Ma 'afa dani nai, bobola fainia
na olu tooni wane ne kera ruu lau mai fai
konia nai 'ana toaa manata mamana ki.
42 Ma 'afa dani ki sui guu, kera daka
noni maabe naa uri fafurongo lana toolan-
gaidoo lana 'aboosol ki. Ma kera daka ade
kwaimani 'ana doo ki sui guu ma daka
fanga kwaimani ma daka foa kwaimani ki
naa.
43 Ma na 'aboosol ki daka ilia doo
kwaibalatana 'oro ki ma doo 'oro ni kwele
lae ki ai, ma na toae ki sui guu daka kwele
'asia naa.
44 Ma na toaa manata mamana ki kera
daka too kwaimani ma daka sasi diana
'ana si doo ki sui guu matangada kwailiu.
45 Ma toaa ne kera faafoli 'ana si gano
kera ki ma tai si doo diana 'ada ki, kera
daka tolingia malefo kera ngali ki fuada
kwailiu ka bobola fainia kwai 'atoia kera
ki.

✡ **2:28** Sam 16:8-11 ✡ **2:35** Sam 110:1

46 Ma kera daka koni 'afa dani ki sui guu
laona Beukaua nai. Ma kera daka fanga
kwaimani 'i luma kera ki 'ana ele lae ma
enoenoe laona mauri lada.
47 Ma kera daka tangoa God, ma na toae
ki sui guu 'i Durusalem daka ele lau gu fai
kera. Ma 'afa dani ki sui guu na Aofia ka
faamauria tai toaa ki lau ma daka ruu mai
fai toaa manata mamana nai.

3

Sa Bita fainia sa Dion daru guraa waa 'aena mae

1 'Ana tii fa dani 'ana oluna si kada sato 'i
saulafi, sa Bita fainia sa Dion keerua daru
lea na kau uri foa lae lao Beukaua bae 'ana
si kada kera ni foa lae.
2 Ma tii waa, na 'aebara nia dai ngali nia
kau 'afa dani ki sui guu daka faagoorun-
gainia 'i 'aena maesakaa nai da 'ailia 'ana
"Maesakaa Kwanga", nai dai ruu kau ai uri
lao labu 'ana Beukaua nai. Na waa nai,
waa 'aena mae 'ua gu mai si kada nia futa.
Nia kai gooru ki 'i seeri uri gani doo lae
siana toae ki sui gwana ne kera ruu kau
'ana maesakaa nai.
3 Ma si kada sa wala nai 'e suana sa Bita
fai sa Dion daru kai ruu gu kau, nia ka gani
keerua naa uri tafa seleni 'ana siadaru.
4 Sa Bita ka bubungi nia naa, ma sa Dion
boroi ka 'uri nai lau guu. Ma sa Bita ka bae
'urii fuana, "Sua miri fasi nee."
5 Waa nai 'e lio uri keerua, ka manata
ngado naa sa daru dai faa 'ana tasi doo.
6 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "Nau nao
kwasi too 'ana malefo. Si doo ne nau ku
too ai, nia 'ana ne kwai falea fuamu. Nau
ku saea fuamu 'ana rigitaa sa Disas Kraes
na waa bae 'i Naasaret, 'o tatae 'i langi 'oko
fali."
7 Sa Bita ka dau 'i 'aba aolo nia, ka tataea
naa. Ma 'ali'ali 'asi kada nai ua guu, 'aena
sa wala nai ka tetede
8 ma nia ka lofo 'alaa, ma ka uu naa 'ana
roo 'ae nia ki, ka safali fali na kau. Nia ka
ruu na kau fai keerua uri laona labu 'ana
Beukaua bae. Ma nia ka fali naa, ka lofo
'alaa ka tangoa na God.
9 Na konia nai daka suana sa wala nai si
kada nia fali ma ka tangoa naa God,
10 kera daka lio saitomana naa. Ne
nia waa nai gwana kai gooru firi 'i 'aena
maesakaa nai da 'ailia 'ana "Maesakaa
kwanga" nai 'ana Beukaua bae, ma kai
gani doo firi nai. Ma kera daka kwele 'asia
naa 'ana si doo nai 'e fuli 'ana sa wala nai.

Baea sa Bita saea laona Beukaua bae

11 Si kada sa wala nai 'e dau 'abe'abe 'ua
gwana 'ana sa Bita fai sa Dion, konia nai sui
guu daka kwele 'asia naa ma daka lae tiifau
mai siada lao bali tafasusu nai da 'ailia 'ana
"Tafasusu sa Solomon."
12 Si kada sa Bita 'e suai kera da ade 'uri
nai, nia ka bae 'urii fuada, "Kamolu toaa
nee 'i 'Israel, tee ne adea molu ka kwele
baita 'asia naa 'ana si doo nai? Kamolu
molu bubungi kaaria na molu mala bae
sae tetedea kaaria 'ana tala 'aaria, ma nao
sae nunufana abulo 'o'olo laa kaaria fua
God tala 'aaria ne miri guraa sa wala nee
ai!
13 God ne sa 'Abraham, ma sa 'Aesak, ma
sa Diakab, ma God ne kokoo kia ki sui naa
da foosia, nia ne tala tafoa 'ana satana waa
ni rao nia sa Disas 'i tari'ina nee. Kamolu
bae molu tala noni'ela 'amolua 'ana sa
Disas 'i naofana sa Baelat si kada bae sae
nia kai lukea mai sa Disas, ma sui molu ka
falea 'amolua sa Disas uri daka saumaeli
nia 'ada.
14 Kamolu molu noni'ela 'amolua 'ana sa
Disas na waa abu ma waa 'o'olo bae, ma sui
molu ka radu 'aena 'amolua sa Baelat uri
ka lukea mai na waa sauwane bae mone
fuamolu.
15 Ni kamolu molu saungia naa sa Disas
bae, na waa ne nia gwaufutona maurie
naa. Sui God ka tatae nia naa faasia maea,
ma kaaria miri ka suai naa mamana lana
si doo nai.
16 Sa wala nee 'aena 'e diana naa nee,
kamolu molu suana molu ka lio saitomana
gwamolu ne. Nia 'e faamamanea tetedea
sa Disas ne adea nia ka tetede naa nee.
Na rigitaa sa Disas fai na manata mamana
lae 'ani nia ne adea sa wala nee ka 'akwaa
tiifau naa molu ka suana naa nee.
17 "Iuka nia mamana toafuta nau, nau ku
saitomana na ulafusidoo lae ne nia adea
molu ka ilia si doo nai 'ana sa Disas, ma toa
gwaungai kamolu ki boroi kera daka ili lau
gu 'uri nai 'ani nia.
18 Ma sui ta, God nia saea sui na mai 'i nao
'ana brofet ki ne totoo boroi na Kraes nia
kai nonifii. Ma si baea nai God saea mai,
na fuli lana naa bae.
19 Nia 'uri nai, kamolu molu bulasi man-
ataa naa faasia abulo ta'aa laa kamolu ki
molu ka abulo talea God, uri nia ka manata

lukea abulo ta'aa laa kamolu ki, ma ka
falea mai elea fuamolu ne 'ita mai fasi God.
20 Ma uri nia ka falea mai sa Disas na
Kraes fuamolu.
21 Nia kai too mai 'i salo lelea ka dao guu
'ana si kada God 'e faa faalua doo ki sui,
mala bae nia saea 'uana mai 'ana brofet
abu nia ki.
22 Suli sa Mosis 'e bae mai 'urii sulia, ‘God
kolu nia kai tafoa tii brofet 'uri nau lau guu
fuamolu. Tara nia ta waa 'ani kamolu 'ua
guu toaa Diu. Molu ka ade suli si doo nia
saea fuamolu.
23 Tii ne nao si ade suli si doo nia saea,
waa nai God kai faia 'i sara faasia matan-
gana toaa nia ki uri ka funu naa.’
24 'Ita mai 'ana sa Samuel, ma ka lea mai
'ana brofet baki sui guu da faarongo talo
'ana bae lana God, kera da faatalongainia
sui guu si doo ne fuli naa lao fa sato 'i
tari'ina ki.
25 Na alangaia God bae na brofet ki da
bae mai sulia 'ana kada 'i nao, na doo
fuamolu lau guu, ma molu ka 'ado lau
guu 'ana doo God alangainia ki fua kokoo
kamolu ki. 'Uri bae nia 'e bae mai 'urii
fua sa 'Abraham, ‘Na wela ne kai futa mai
'ana kwalafaa 'oe, nia kai faadianaa nau
fua toae ki sui guu lao molaagali.’
26 Nia ne, si kada God nia filia mai sa
Disas waa ni rao nia ka lea mai siamolu,
nia fale nia fasi mai siamolu nao uri ka
falea dianaa fuamolu, si kada kamolu bu-
lasi manataa faasia abulo ta'aa laa kamolu
ki.”

4

Kera ketoa sa Bita fai sa Dion

1 Si kada sa Bita fai sa Dion daru bae 'ua
gwadaru fua toaa nai, na waa ni foa ki ma
na toa da fofolo kalia Beukaua nai fai na
Sadiusii ki lau guu daka dao na siada.
2 Toa gwaungai nai manata lada ka ta'aa
'asia naa 'ana 'aboosol nai ki, suli keerua
daru toolangaidoo fua konia nai ma daru
ka faatalongai sulia sa Disas nia tatae naa
fasi maea. Ma na tatae lana sa Disas faasia
maea nia faatainia ne wane ki sui gwana
dai tatae faasia maea.
3 Kera daka daua naa sa Bita fai sa Dion,
ma daka alu keerua naa laona lookafo
daru ka tio na seeri uri 'uubongi, suli nia
saulafi rodo naa.
4 Ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa 'oro nai
kera da rongoa baea nai keerua daru bae
sulia, kera daka manata mamana naa. Ma
na toa da manata mamana 'ana si kada
nai gwana nia dao bobola fainia lima tooni
wane naa.*
5 Sui tio 'e dani 'i burina guu, na waa
gwaungai ki ma na waa toolangaidoo ki
'ana taki da koni daka bae ofu naa lao fera
'i Durusalem.
6 Na ofu laa nai, sa 'Anas waa foa ni
gwau ma sa Kaeafas ma sa Dion, ma sa
'Aleksanda fainia tai toa ki lau 'ana 'aebara
nia waa foa ni gwau ne da nii laona.†
7 Ma kera daka 'ailia mai sa Bita fainia sa
Dion uri bae lae 'i naofada tiifau, ma daka
safali ledi keerua naa. Daka 'urii, “Nee
wala, mamanaa tee ne muru guraa sa wala
bae ai, ma sa tii ne falea rigitaa fuamuru
uri ili lana si doo nai?”
8 'I seeri na Anoedoo Abu ka burosia naa
sa Bita ma ka faabae nia ka bae na 'urii
fuada, “Ku faarongo kamolu toa 'inito ma
toa gwaungai nee.
9 Kamolu molu ledi kaaria uri miri ka
unu sulia si doo diana bae miri ilia fua waa
'aena mae bae, ma rigitaa tee bae adea nia
ka diana naa bae ne.
10 Aia, kaaria miri dooria kamolu ma na
toaa nee 'i 'Israel sui naa molu ka saito-
mana ne: Na rigitaa 'ana satana sa Disas
Kraes waa bae 'i Naasaret bae kamolu
saungia ka mae 'ana 'airarafolo ma sui God
ka tataea lau fasi maea, nia ne faa 'akwaa
sa wala nee ka 'akwaa, ne molu ka suana
ka uu naa 'i naofamolu nee.
11 Sa Disas, nia bae na kekeda laa Abu 'e
bae suli nia ka 'urii,
‘Fau bae toa kamolu ki ni saungai luma lae
da 'ui gwada ai ne,
ma sui nia fatai ne fau 'initoa tasa nai uri
faangado lana lume.’
12 “Taifili nia naa ne bobola fainia faa-
mauri lana toae ki sui, nao naa ta waa lau
lao fera ne 'i saegano uri kolu ka mauri
nunufana.”
13 'I seeri toa gwaungai nai ki daka kwele
'asia naa 'ana sa Bita fai sa Dion, suli
keerua nao daru si sukulu guu ma na roo

* **4:4** Lima tooni wane ma nao kera dasi idumia guu keni ki fainia na wele ki ne kera faamamanea lau guu na faarongoa diana nai. † **4:6** Sa Kaeafas na waa foa ni gwau 'asi kada nai, fai fungo nia sa 'Anas waa ne foa ni gwau mai 'i nao 'ani nia.

kaa waa mala keerua ki gwana, ma sui
daru ka bae ma daru ka rakea 'asia naa. Ma
kera daka lio saitomana lau guu ne keerua
roo waa daru too kwaimani lau gu mai fai
sa Disas.
14 Ma kera 'afitai daka saea naa tasi doo,
suli na waa bae keerua daru gura nia bae
'e uu kwaimani lau gu fai kera 'i seeri.
15 'Uri nai kera daka odua sa Bita fai sa
Dion ma sa wala nai daka ruu na 'ada 'i
maa fasi lao bae ofua gwaungaia nai, uri
kera waa baita nai ki daka bae fasi 'ada
taifili kera suli si doo kera dai ilia 'ana sa
Bita fai sa Dion.
16 Kera daka 'urii, “Toa nee 'ae, tee ne
kolu kai ilia 'ana roo waa neki? Na toaa
nee 'i Durusalem tiifau da saitomana sui
gwada si doo kwaibalatana talingai bae
keerua daru ilia, ma kolu 'afitai kolu ka
tofea naa ne.
17 Sui boroi 'ana, uri nao si doo nai si talo
lau kau, kolu ka saea fuadaru uri nao daru
si bae lau sulia sa Disas fua toae ki.”
18 Kera bae ofu 'uri nai sui daka 'ailia sa
Bita fai sa Dion daru ka ruu lau kau, daka
bae fifii na fuadaru uri nao daru si bae
lau sulia ma daru si toolangaidoo lau sulia
rigitaa sa Disas.
19 Ma sui sa Bita fai sa Dion daru ka luu
kera daru ka bae 'urii, “Kamolu molu man-
ata fasi sulia si doo tee ne 'o'olo 'i maana
God, ade lae suli kamolu ma nao ade lae
suli God?
20 Suli ni kaaria 'afitai miri ka too lau fasi
bae lae suli doo ne miri suai ma miri ka
rongoa sui naa.”
21 Toa baita nai daka bae fifii lau
fuadaru, daka saea lelea keerua nao daru
si ade suli bae lada, kera daka ilia doe 'ani
keerua. Kera da bae 'uri nai sui daka odu
keerua daru ka lea na 'adarua. Kera da dao
toi ka 'afitai uri kwae ladaru suli toaa nai
sui guu da tangoa God faafia si doo nai 'e
fuli nai.
22 Suli sa wala bae na 'aena mae bae nia
talua naa faitaafuli fa ngali ki.

Foa laa kera toaa da manata mamana

23 Si kada kera lukea sa Bita ma sa Dion
ka sui naa, keerua daru ka oli naa siana
figua kera bae. Dao kau keerua daru ka
faarongo naa 'ana doo nai ki waa baita
ni foa ki fai toa gwaungai ki da saea mai
fuadaru.
24 Si kada kera rongo doo nai ki, kera
daka foa kwaimani sui talea God daka bae
'urii, “God 'ae, ni 'oe ne 'o 'inito faafia doo ki
sui ma 'oko saungainia salo loo fainia ano
nee ma na asi, ma na doo mauri neki sui
guu 'i laoda ki.
25 Ni 'oe bae 'o falea Anoedoo Abu 'oe ka
faabaea kokoo kameli sa Defet na waa ni
rao 'oe, ma nia ka bae 'urii,
‘Na toaa nao lau Diu ki, da rakesasui nau,
ma na toae ki daka fairafo gwada
'ana manata toi lae doo ta'ae ki
fuaku.
26 Na waa 'inito lao fera ne 'i saegano ki ma
na toa gwaungai ki da koni sui naa
uri alasi lana God,
ma na Kraes na waa fifilia nia.’
27 “Si doo nai 'e mamana naa, suli sa
Herod 'Antibas fai sa Bontias Baelat keerua
daru bae kwai ala faafi mai fai toaa 'Israel
ma toaa nao lau Diu ki lao maefera baita
nee. Ma kera daka 'ole kwaimani 'ana mae
lana sa Disas, na waa abu 'oe ni rao bae 'o
fili nia.
28 Kera da ili kwaimani 'ana si doo bae
ma ka fulia naa si doo 'oe saea 'ua na mai
'i nao fai rigitaa 'oe totoo kai fuli 'uri nai.
29 Ma 'i tari'ina God 'ae, 'o suana fasi mai
bae fifii laa neki kera ilia mai nee. 'Oko fale
'amua mai tetedea 'oe fuameli toaa ni rao
'oe, uri meli ka rakea uri bae lae suli bae
lamu.
30 'Oko faatainia mai tetedea 'oe fua gura
lana toae ki, ma uri ili lana doo kwaibala-
tana ni kwele lae ki ai 'ana rigitaa waa ni
rao 'oe sa Disas.”
31 Si kada kera foa ka sui naa, si kula nai
kera koni ai daka foa nai ka 'igi'igi naa. Ma
na Anoedoo Abu ka burosi kera sui guu,
ma kera daka bae noniraa naa suli bae
lana God.

Toaa manata mamana ki da 'ado kwailiu 'ana totodaa kera ki

32 Na toaa manata mamana ki sui guu da
too naa 'ana tii si lio ma tii si manata laa.
Kera sui guu, nao ta waa ma ta ai si saea
naa doo neki naisata 'ani nia, na doo nia
'i tala'ana ki gwana. Kera 'ado kwaimani
sui naa 'ana si doo 'i satada ki 'i matangada
kwailiu.
33 Na 'aboosol ki daka lado gwauna naa
faarongo lae sulia tatae lana sa Disas na
Aofia ma na ade dianaa nia ka nii fai kera
sui guu laona raoa nai.
34 Ka nao ta waa ma ta ai 'ani kera si oli
kukuru guu 'ana tasi doo lao tooa nia. Si
kada kera foli 'ana gano ma nao luma kera

ki, kera daka ngalia mai malefo ne kera
todaa ki,
35 daka faa 'i 'abana 'aboosol ki. Na
'aboosol ki daka ngalia malefo nai ki daka
tolingia fua figua ki ka lea sulia kwai 'atoie
kera ki sui guu.
36 Ta tii waa ne satana sa Diosef. Nia
waa 'ana kwalafaa sa Lifae ma sui ka futa
'i Saebras. 'Aboosol ki da 'aili nia 'ana sa
Baanabas (toolangai lana, Waa ni Kwaig-
wafei),
37 ne nia 'e foli 'ana si gano 'i satana
ma ka ngalia malefo nai 'e todaa ka faa 'i
'abana 'aboosol ki.

5

Sa 'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera

1 'Ana si kada nai, tii waa satana sa
'Ananaeas fai 'afe nia ni Safaera, daru foli
lau guu 'ana tii si gano 'i satadaru.
2 Sa 'Ananaeas 'e ngalia bali 'ana malefo
nai daru todaa suli si gano nai ka alua ka
tio gwana siadaru. Nia ka ngalia ta bali
gwana 'ana malefo nai ka faa naa 'i 'abana
'aboosol ki, ka saea malefo nai sui naa nai.
Si doo nai nia ilia nai, 'afe nia 'e saitomana
sui naa.
3 'I seeri sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia,
“Nee wala 'Ananaeas, 'utaa ne 'oko faolo-
mainia sa Saetan ka talai 'oe uri suke lana
Anoedoo Abu doo ne 'o dau gwamu mai
faafia bali 'ana malefo nee kamuru todaa
uri maana si gano bae?
4 Si gano bae, si kada nao kamuru si foli
'ua ai si gano kamurua 'ua gu bae. Ma si
malefo nai kamuru ngali uri maana si gano
nai boroi burina muru foli ai, si malefo
kamuru lau gu nai. Kamuru naa ne muru
too 'ana rigitaa uri ili lana si doo muru
dooria 'ana doo kamuru nai ki. Sui tee ne
adea muru ka manata toi lau suke lae 'uri
nai lao liomuru? Kamuru muru sukea God
nai! Nao lau wane gwana ne muru sukea
nai!”
5 Si kada sa 'Ananaeas 'e rongo si baea
nai, nia ka 'asi nia ka mae 'ua gu 'i seeri. Na
toaa nai sui guu da rongo si doo nai, kera
daka mau 'asia naa.
6 Na waa daraa nai ki daka lea mai daka
'afua naa sa 'Ananaeas ne mae naa. Ma
daka ngali nia kau daka saufinia naa.
7 Bobola gu fainia oluna si kada sato 'i
burina, na 'afe nia sa 'Ananaeas ka ruu lau
gu mai 'i luma siana sa Bita, ma sui ka nao
si saitomana lau gwana si doo nai fuli 'ana
arai nia.
8 Ma sa Bita ka ledi 'urii 'ani nia “'O
faarongo nau fasi mai, na malefo bae sui
naa nee, bae arai 'oe fai 'oe muru ngalia uri
si gano bae?”
Nia luua ka 'urii, “Iuka, nia sui naa na!”
9 'I seeri sa Bita ka bae 'urii na fuana, “Ka-
muru muru ade 'utaa ne muru ka sukea
Anoedoo Abu nia God nee? Suana fasi
loko! Toa bae da saufinia mai arai 'oe loko
da uu naa 'aena mae. Tara kera dai ngali
'oe lau gu kau uri saufini lamu ne.”
10 Na 'initai nai ka 'asi nia lau guu 'i seeri
siana sa Bita, ka mae naa. Ma na ote daraa
bae da ruu mai daka suana nia mae naa,
daka ngali nia na kau uri maa, sui daka lea
daka saufinia ka tio lau guu ninimana arai
nia.
11 Na maua baita 'asia naa ka durufia
figua nia God tiifau ma na toae ki sui
gwana ne kera da rongo sulia si doo nai.
12 Na 'aboosol ki daka ilia doo kwaibal-
atana 'oro ni kwele lae ki ai 'i matangana
toaa nai. Ma na toaa manata mamana
ki sui guu, daka koni lao Beukaua bae
lao si bali beu kera 'ailia 'ana Tafasusu sa
Solomon.
13 Toaa nao dasi manata mamana ki
daka mau lau gwada 'ana lea lae mai uri
'ado lae fai toaa manata mamana ki, sui
boroi 'ana toae ki sui gwana daka sae'inito
'ana toaa manata mamana.
14 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, toaa 'oro 'asia
naa daka manata mamana 'ana Aofia, ma
daka lea mai daka 'ado na fai konia baita
nai 'ana toaa manata mamana ki.
15 Nunufana doo nai ki 'aboosol ki ilia,
na toaa nai ki daka ngalia mai waa matai
ki daka aluda fainia doo ni tio kera ki sulia
taale ki, uri sa Bita 'e liu kau nununa boroi
'ana 'e liu faafi kera, kera daka 'akwaa naa.
16 Ma na toaa 'oro daka lea mai fasi kasi
maefere ki sui gwana kalia 'i Durusalem,
ma kera daka ngalia mai toaa kera ki da
matai fainia waa anoedoo ta'aa ki tauwela
kera ki ma 'aboosol ki daka gurada. Ma
kera tiifau daka 'akwaa lau gwada ki.

Kera faanonifiia naa 'aboosol ki

17 'I seeri na waa foa ni gwau nai, fainia
'aini waa ni foa nia ki 'ana toaa kera Sa-
diusii ki, na lioda ka ta'aa naa fua 'aboosol
ki.

18 Ma kera daka daua 'aboosol ki daka
alu kera naa lao lookafo.
19 Ma sui, lao fa rodo nai na 'ensel nia
God ka 'ifingia mae ki 'ana lookafo nai, ka
talaia 'aboosol ki daka ruu lau gwada 'i
maa.
20 Na 'ensel ka bae 'urii fuada, “Molu lea
na kau uri Beukaua loko molu ka faaron-
goa toae ki 'ana si baea sulia na mauria falu
nee.”
21 'I 'uubongi dani folaa naa, kera
'aboosol ki daka ruu na kau lao lalo baki
'ana Beukaua bae, mala doo bae 'ensel
tala saea mai fuada. Kera daka safali
toolangaidoo naa siana toae ki 'i seeri.

Si kada na waa foa ni gwau nai fainia
'aini waa ni foa nia ki kera dao, kera daka
'ailia bae ofua gwaungaia bae uri daka
koni ma daka bae ofu naa. Ma kera daka
kwaiodui uri daka talaia mai 'aboosol ki
siada fasi lao lookafo bae.
22 Ma sui, si kada waa ni omee ki da lea
kau dao laona lookafo bae, ka nao dasi
suada naa 'i seeri. 'Uri nai, kera daka oli
mai lea dao daka faarongo ai.
23 Daka bae 'urii, “Kameli meli dao kau
maana lookafo loko, meli ka suana waa ni
fofolo ki da uu gwada suusia mae ki, ma
na mae ki boroi daka bilaki ngasi ki gwada.
Ma sui, si kada kameli meli 'ifingia mae ki
meli ka ruu kau, kameli nao meli si suana
guu ta 'aboosol 'i laona lookafo!”
24 Si kada na waa baita ni foa ki, ma na
waa gwaungai nai 'ana waa ni fofolo ki
'ana Beukaua nai da rongo si doo nai, kera
daka kwaikolai naa 'ana tee ne adea ka 'uri
nai.
25 'I seeri tii waa 'e ruu mai ka bae
'urii fuada, “Molu rongo fasi ku faarongo
kamolu! Na waa baki molu aluda mai
laona lookafo, kera loko da uu naa laona
lalo loko 'ana Beukaua bae ma daka toolan-
gaidoo naa fua toae!”
26 Na waa gwaungai bae 'ana waa fofolo
ki fai toa nia ki, kera daka lea naa, lea dao
daka olitainia mai 'aboosol ki fasi kula nai
kera da toolangaidoo ai. Kera nao dasi
suumaida lau mai ma dasi kwaeda lau uri
olitai lada mai, suli da mau lau gwada ade
toae ki daka 'uifauda faafia.
27 Kera oli mai fai 'aboosol ki dao daka
saea kera daka uu naa 'i naofana Bae Ofua
Gwaungaia nai sui naa, uri na waa foa ni
gwau ka didi kera naa. Waa foa ni gwau ka
bae 'urii fuada,
28 “Kameli meli lui 'afitai ai nao molu si
toolangaidoo lau sulia sa wala nee sa Disas
bae. Ma sui boroi 'ana kamolu molu ka
toolangaidoo gwamolu fua toaa nee 'ana
fera nee 'i Durusalem sui naa. Ma molu
ka suumainia naa saea kameli naa ne meli
saungia sa Disas ka mae!”
29 Sa Bita fainia 'aboosol ki daka luu kera
daka bae 'urii, “Kameli, si doo God dooria
'ana ne meli kai ade sulia. Nao lau si doo
ne wane gwana 'e dooria.
30 Sa Disas, kamolu molu saungi nia ka
mae 'ana 'airarafolo, ma sui na God ne
kokoo kia ki da foosia ka tatae nia fasi
maea.
31 God ka tafoa naa sa Disas uri bali aolo
nia si kula 'ana 'initoae, suli sa Disas na
wela ni taloa nia God ma na waa ni kwai
faamauri. Nia ka too 'i seeri uri toaa Diu ki
daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kera ki ma God ka manata luke kera.
32 Kameli meli bae 'ana faamamane lana
doo nai ki ne. Na Anoedoo Abu ne God fale
nia mai fua toaa ade suli nia, nia lau guu 'e
bae 'ana faamamane lana doo nai ki.”
33 Si kada toa gwaungai nai da rongo si
baea nai, kera rakeda ka sasu 'asia naa. Ma
daka dooria naa saumaeli lana 'aboosol ki
'i seeri.
34 Ma sui, tii waa nai 'ana Faarisii ki ne
nia waa ni toolangaidoo 'ana taki, ne sa-
tana sa Gamaliel ne nii lau gu lao ofuofua
nai. Waa nai, waa toae ki sui gwana suana
ka diana ma daka sae'inito 'ani nia. Nia
tatae uu lao Bae Ofua Gwaungai nai ka
saea fuada kera daka olitainia kau 'aboosol
ki daka too fasi 'ada mai suli si kada tu'uu
gwana.
35 Sui sa Gamaliel ka bae 'urii fua toa
gwaungai ki, “Kamolu toa nau nee 'Israel,
molu manata diana fasi sulia si doo nai
molu doori ilia 'ana toa nee nai.
36 Suli 'e nao si tau gu bae, sa Teodas 'e
sakatafa mai ka saea nia tii fa keafa naa.
Ma bobola fai ta faitalangee wane daka oli
na 'i bali nia. Sui ka nao si tau guu ma daka
saungi nia ka mae, ma na toa kwairooi nia
baki daka tagalo kwailiu ma na raoa bae
nia sasi fainia ka sui lau gwana.
37 Sui totoo lau guu 'i burina bae, sa
Diudas na waa bae 'i Galilii ka sakatafa
lau gu mai otofana si kada bae 'ana keda
sata laa bae 'ana toae ki tiifau. Ma 'i seeri
na toaa 'oro daka liu lau guu 'i burina sa
Diudas uri sasi lae uri taga lae 'ana 'initoaa

'i Rom. Sui, omee 'i Rom daka saungi nia ka
mae ma na toaa bae da lea 'i burina daka
tagalo sui lau gwada.
38 Doo ne adea guu, si doo ne toa nee da
ilia nee, nau ku bae gwaku 'urii ai fuamolu;
nao molu si ili lau tasi doo ta'aa 'ani kera,
alu too 'ada. Molu ka lukasi kera daka lea
'ada. Lelea si doo ne kera dooria ili lana
nee na doori lana wane gwana, doo tara
lelea kau ka naofuli lau gwana ne.
39 Ma lea nia doori lana God 'ana, tara
'afitai molu ka bobola naa fai suusi lana toa
nee ne. Fai ade sae God 'ana ne kamolu
molu firu fainia nee nai."
'I seeri, toa gwaungai nai ki da ofu
kwaimani nai daka ade na suli bae lana sa
Gamaliel.
40 Si baea nai sa Gamaliel saea 'e adea
kera daka 'ailia lau mai 'aboosol ki daka
oli lau mai siada. Si kada kera dao naa,
toa gwaungai nai ki daka saea fua waa ni
fofolo ki daka nangasia 'aboosol ki lea sui
daka luia nao kera dasi bae lau sulia sa
Disas. Sui, daka lukasi kera daka lea na
'ada.
41 Si kada na 'aboosol ki da faasia Bae
Ofua Gwaungai nai ma kera daka oli kau,
na manata lada 'e ele 'asia naa, suli God nia
ala faafi kera uri nonifii lae 'ana faarongo
lana toae ki 'ana satana sa Disas.
42 Na 'aboosol ki daka faatalongai ma
daka toolangaidoo naa sulia na faarongoa
diana nee sulia sa Disas nia na Kraes, lao
Beukaua bae fainia 'i luma ki sui guu 'afa
dani ki sui gwana.

6

Kera filia fiu waa ni kwai'adomi lae ki

1 'Ana si kada nai, toaa manata mamana
ki kera da 'oro daka 'oro naa. 'Uri nai, na
toaa Diu nai da bae 'ana baea 'i Gris kera
da 'ugalia toaa Diu nai da bae 'ua guu 'ana
baea kera Diu ki. Kera da 'uga suli kera nao
dasi 'adomia gwa 'oru kera ki ka bobola lau
guu fainia 'oru Diu ne da bae 'ana baea Diu
'ana fange ma na malefo ne kera tolingia
'ana fa dani ki sui guu.
2 Nia 'uri nai guu, na akwala ma roo
'aboosol sarenga baki daka 'ailia naa toaa
manata mamana ki sui guu uri daka ofu
ma daka bae kwaimani. Kera 'aboosol ki
daka bae 'urii fuada sui guu, "Rowane 'ae,
nia nao si 'o'olo ne kameli meli ka 'abarua
gwameli 'ana tolingi lana fange fai malefo
fuakolu 'urii, ma meli ka faiburi na 'ameli
'ana toolangai lana bae lana God fua toae.
3 Toafuta kera 'ae, si doo diane gu ne
molu filia fasi ta fiu waa 'ani kamolu 'ua
guu fua ili lana si raoa nai. Waa nai ki
ne molu saitomana Anoedoo Abu nia 'inito
'ana mauria kera ki ma kera daka man-
ataa. Lea 'uri nai, tara kameli meli ka faa
si raoa nai 'ana tolingi lana doo ki ka tio 'i
'abada.
4 Aia, ni kameli meli ka manata tii bali
'ameli suli foa lae ma toolangai lana bae
lana God fua toae."
5 Si bae laa nai 'aboosol ki da saea nai 'e
adea manata lana toaa nai sui naa ka ele.
Kera daka filia naa sa Stifin waa manata
mamana laa nia baita tasa ma na Anoedoo
Abu ka 'inito 'ani nia. Ma kera daka filia
naa sa Filib, sa Brokoras, sa Nikano, sa
Taemon, sa Bamenas, ma sa Nikolas waa
nai nao lau waa Diu. Nia waa 'ana maefera
'i 'Antiok ma sui ka lea mai ka too na 'ana
suli toolangaidoo laa kera Diu ki.
6 Kera da filia toa nai sui, kera daka talai
kera na mai siana 'aboosol ki. Na 'aboosol
ki daka alu 'aba faafi kera ma daka foa
faafia naa toa nai.
7 'Uri nai guu, na bae lana God ka talofia
sui naa lao fera 'i Durusalem. Ma na konia
nai 'ani kera toaa kwairooi sa Disas ki 'i Du-
rusalem kera daka 'oro mai ka 'ali'ali 'asia
naa. Na waa 'oro mamana guu 'ana toa ni
foa nai ki, kera daka manata mamana naa
'ana sa Disas.

Kera daua naa sa Stifin

8 Aia ma sa Stifin, nia na waa ade diana
lana 'e baita ma na tetedea baita God ka nii
fainia. Nia ka fulia doo baita ni kwele lae ki
ai ma na faataia baita ki 'i matangana toaa
nai ki.
9 'I seeri toaa nai 'ana beu ni ofu laa
nai da 'ailia 'ana "Beu ni ofu laa toaa
sakwadoloa" kera daka rakesasuia naa sa
Stifin. Na 'aebara nai, kera na 'aebara Diu
ki ma daka lea mai faasia maefera 'i Saerin
ma 'i 'Aleksandria. Ta bali ada daka lea mai
faasia bali lolofaa nai ki 'i Silisia ma 'i 'Eisia.
Kera daka safali olisusuu naa fai sa Stifin.
10 Sui kera daka bae boroi ka nao dasi
bobola gu fainia liotooa nai Anoedoo Abu
'e falea ka nii 'ana sa Stifin.
11 Kera lea daka fale malefo agwa fua
waa ki uri kera lea mai daka bae 'urii,
"Kameli meli rongo sa wala nee nia bae
tauwelaa sa Mosis fai God ka ta'aa naa."

12 Toa nai ki daka bae boorae naa toae ki,
ma na toa gwaungai ki ma na toa toolan-
gaidoo ki 'ana taki. 'I seeri kera lea daka
daua naa sa Stifin ma daka talaia naa uri
lao Bae Ofua Gwaungai nai 'ana fere.
13 Kera daka talaia lau gu mai waa ni
suke laa nai ki uri daka suke faafia sa Stifin.
Ma kera daka bae 'urii, "Sa wala nee si
kada ki sui guu nia nao si sae'inito guu 'ana
Beukaua nee ma na taki sa Mosis lau guu.
14 Kameli meli tala rongo guu ne nia saea
sa Disas waa nee 'i Naasaret nee nia kai
okosia Beukaua nee. Nia ka saea lau guu
nia kai talana birangaa baki sa Mosis faa
fuakolu 'ana tai doo 'e'ete ki naa."
15 'I seeri na toa nai ki sui naa lao bae
ofua gwaungaia nai daka bubungia naa sa
Stifin. Ma kera daka suana maana sa Stifin
'e waasinasina mala 'ana maana 'ensel.

7

Sa Stifin 'e bae suli nia 'i tala'ana naofana Bae Ofua gwaungai 'ana fere

1 'I seeri na waa foa ni gwau nai 'e ledia sa
Stifin ka bae 'urii, "Nee wala, doo mamane
ki boroi ne da ngali 'oe mai faafia lao bae
ofua nee, nee?"
2 Sa Stifin nia luua ka bae 'urii fuada
sui guu, "Toafuta ma maka nau ki fai
kera, kamolu fafurongo fasi ku faarongo
kamolu! Na God 'ana kwanga lae ma taloe
nia dao faatai mai siana kokoo kia sa 'Abra-
ham si kada nia too 'ua mai 'i Mesobotemia
sui fatai lea mai kafi too 'i Haran.
3 God ka bae 'urii fua sa 'Abraham, "O
lukasia fiiwane 'oe fai fera 'oe daka too
'ada, 'oko lea uri tii fera nai nau kwai
faatainia fuamu.'✡
4 'I seeri sa 'Abraham ka faasia fera nia
nai 'i Kaldia ka too, nia ka lea naa uri 'i
Haran. Sa 'Abraham lea dao ka too 'i Haran
lelea maa nia ka mae naa 'i seeri. Burina
nai maa nia 'e mae, God ka odu nia na mai
uri fera ne kamolu too laona 'i tari'ina nee.
5 God ka nao si faa gu ta bali 'ana fera
nee fua sa 'Abraham. 'E nao tasi kula tu'uu
boroi ai God si faa gu fua sa 'Abraham 'ana
kada nai mai. God mone alangai fua sa
'Abraham ka saea totoo nia fai kwalafaa
nia 'i buri kera dai ngalia fera nee fuada.
Na alangaia nai 'e lea fua sa 'Abraham 'ana
kada nia 'aba'ato ka nao gu 'ana ta wela.
6 God 'e bae mai fuana ka 'urii, 'Na
kwalafaa 'oe ki 'ana si kada nii 'ua kau,
totoo kera dai lea dai too lao fera toaa 'e'ete
lau gwana, ma kera dai too gwada doo ni
odufeto lada ki fua raoe tatakwai ma ade
ta'aa lae 'ani kera sulia fai talange fa ngali
ki.
7 Ka 'uri nai boroi 'ana, nau kwai falea
kwakwaea fua toaa nai da fale 'afitaia fua
kwalafaa 'oe nai ki. Ma na kwalafaa 'oe nai
ki, kera dai lea lau gwada fasi fera 'e'ete
nai. Ma kera dai oli lau gwada mai uri too
lae lao fera kera 'ua guu ma kera dai too ai
'ana foosilaku ka lelea firi.'✡
8 "'I seeri, God 'e alangai fua sa 'Abraham
ka saea fua kera daka 'iri'unga 'ana wela
wane kera ki sui guu 'ana kwalafaa nia
uri ka faatainia kera alaofu fai God.✡ 'Uri
nai guu, si kada sa 'Aesak 'e futa, nia ka
too lelea ka dao 'ana kwaluna maedani
nia, sa 'Abraham ka 'iri'unga naa 'ani nia.
Sa 'Aesak ka 'iri'unga 'ana 'alakwa nia sa
Diakab, sa Diakab ka 'iri'unga 'ana akwala
nia ma roo waa sarenga baki da futa 'ani
nia, bae kolu Diu ki kolu kokoo 'ani kera,
ma ka lea na mai 'uri nai sulia.
9 "Sa Diosef, nia ta waa 'ana kokoo kolu
nai ki da futa 'ana sa Diakab. Sui toolana
nai ki manata lada ka ta'aa fuana, kera
daka foli 'ani nia siana waa 'i 'Isib ki. Tii
waa suadoo nai ka folia naa sa Diosef uri
ka too 'ana gwa waa ni rao nia. Sui ka
'uri nai boroi 'ana, God ka nii gwana fai sa
Diosef
10 lelea nia ka lafua sa Diosef fasi lao
ta'aa laa ne dao tona ki sui guu. God ka
falea liotooe fua sa Diosef, ma ka ilia man-
ata lana sa Fero na waa 'inito nai 'ana fera
'i 'Isib ka diana fua sa Diosef. Ma sa Fero ka
alu sa Diosef ka lio naa sulia fera nai fainia
totodaa 'ana fera nai tiifau.
11 Ma otofana si kada nai na uni fioloa
baita 'asia naa ka liu lao fera 'i 'Isib fainia 'i
Keenan* sui guu. Ma uni fioloa nai ka falea
'afitai laa baita fua toae ki sui gwana, ma ka
falea 'afitaia baita 'asia naa fua kokoo kolu
ki uri dao toi lae si fange.
12 Sui, sa Diakab ka rongo alinga 'ana
fange tio gwana lao fera 'i 'Isib. Nia ka odua
wela nia ki (na kokoo kia nai ki) uri kera lea
daka dao fasi mai 'i seeri.
13 Ruana fa lea laa kera lea kau daka
dao 'i 'Isib, sa Diosef ka faatai folaa naa

✡ **7:3** Dionisis 12:1 ✡ **7:7** 'Eksades 3:12 ✡ **7:8** Dionisis 17:10-14 * **7:11** 'I Keenan na sata 'ua fua bali fera 'i 'Israel. Liotoi lau guu fees: 4, 5, 7, ma 11.

'ani nia 'i tala'ana siana sao'ana ki. Ma sa
Fero boroi, nia kafi saitomana lau gwana
ne sa Diosef fai sao'ana ki kera na bara
waisaasina mai fasi fera 'i Keenan.
14 Burina sa Diosef nia ili 'uri nai fua
sao'ana ki, nia ka kwaiodui mai uri maa
nia sa Diakab uri ka talaia wela nia ki sui
naa daka lea kau uri 'i 'Isib. Nia fai wela nia
ki sui naa, kera 'ada fiu akwala ma lima ai
sarenga ki.
15 Sa Diakab ka lea na kau uri 'i 'Isib fai
wela nia ki sui naa. Kera daka too mai seeri
lelea unita wane nai ka mae na mai seeri.
16 Kera daka mae boroi mai seeri, kera
daka oli mai fai kera daka alu kera lau guu
'i Sekem lao likwafau ni alu wane nai sa
'Abraham 'e usia 'ua naa siana fiiwane sa
'Amoro lao fera 'i Keenan.

17 "Lelea mai ka dao kwai karangi naa
'ana si kada fua alangaia bae God nia ilia
fua sa 'Abraham ka fuli naa, na toaa kolu
'ana kada 'i nao ne kera too 'i 'Isib kera daka
'oro daka 'oro 'asia naa.
18 Ma sui, na waa 'inito falu naa nia ka
'inito lau fua fera 'i 'Isib. Ma na waa nai
ka nao si lio saitomana naa sa Diosef fainia
doo baita baki nia ilia ki mai fua fera nai.
19 'I seeri na waa 'inito falu nai ka
faanonifiia naa kokoo kia ki. Nia ka ngatafi
kera 'asia naa ma ka suumai kera naa uri
rao baita lae. Nia ka saea fuada kera daka
'ui 'ana wela bibiu kera ki 'i maa fasi lao
lume ki uri too daka mae 'ada.
20 Sa Mosis nia ka futa 'i otofana si kada
nai ma na sua lana ka diana 'asia naa. Gaa
nia fai maa nia daru ka saare nia guu suli
olu madama.
21 Si kada gaa nia fai maa nia sa Mosis
daru ngali nia daru ka alu 'i maa fasi lao
luma keerua, na saari sa Fero na waa 'inito
nai 'e lea ka ngalia wela nai ka saarea na
'ana mala wela nia 'ua guu.
22 Sa Mosis ka too siana saari nia waa
'inito nai lelea ka sukulu lao sukulu 'i 'Isib
ki. Ma nia ka ngalia naa liotooa fuu sui naa
lao fera 'i 'Isib, ma ka too 'ana rigitaa fua
bae lae ma ilidoo lae.

23 "Si kada sa Mosis nia baita ka dao naa
'ana faitaafuli fa ngali ki, nia ka dooria naa
lea kai dao fasi siana toaa Diu nai.
24 Si kada nia lea ka dao siada, nia ka
suana tii waa 'Isib 'e ili ta'aa 'asia naa fua
tii waa 'ana toaa nia nai. Sa Mosis lea ka
'adomia naa sa wala nai. Nia ka saumaelia
naa waa nai 'i 'Isib uri maana nia ade 'uri
nai 'ana waafuta nia nai.
25 Sa Mosis manata lana 'ana sae sa toaa
nia da lio saitomana naa ne God fili nia mai
uri ka talai kera faasia 'afitaia kera nai ki 'i
'Isib. Ma sui ka nao guu.
26 Nia tio 'e dani 'e lea kau, lelea nia ka
dao tona roo waa Diu nai ki sui gwana daru
firu lau guu. Nia ka sasi uri suusi ladaru
fasi firu lae. Nia ka bae 'urii, 'Wala roo waa
'ae, kamuru nee roo waisaasina ki gwana
ne. Bobola fainia sae nao kamuru si firu
lau 'urii.'
27 Sui ma waa nai 'e ade ta'aa fua toolana
nai ka suia kau sa Mosis ka bae 'urii fuana,
"Oe nee waa nao ta waa si alu 'oe guu uri
'oko 'olosi kaaria 'urii ne!
28 'Oe dooria 'oko saumaeli nau lau guu
mala bae 'oe saungia sa wala bae 'i 'Isib ka
mae 'i rooki 'oto ne?'
29 Si kada sa Mosis nia rongo si doo nai,
nia ka tafi naa fasi 'i 'Isib ka lea na uri
Midia. Nia ka too mai 'i seeri lea nia ka arai
na 'i seeri. Totoo 'afe nia ka kwalafia roo
wela wane ki.
30 "Sa Mosis ka too lelea faitaafuli fa ngali
ka sui naa. 'I seeri, na 'ensel ka faatai fuana
lao meakwesu 'ana era nai 'e sarufia kaa 'ai
tu'uu nai karangia toloa bae 'i Saenae lao
fera kwasi bae.
31 Si kada sa Mosis 'e suana doo nai, nia
ka tona ai. Nia ka lea karangi kau uri iro
lana doo nai. Ma nia ka rongo lingena God
'e bae mai 'urii fuana,
32 'Nau na God bae kokoo 'oe ki sa 'Abra-
ham, ma sa 'Aesak, ma sa Diakab da foosia
naa ne.'✡ Ma sa Mosis ka mau ka lelebe
guu, ma ka mau tasa 'ana lilio lae kau.
33 Sui, God ka bae 'urii fuana, 'Lukea
'amu kau tae butu 'oe na fasi 'aemu, suli si
kula na 'oe uu ai na si kula 'e abu.
34 Nau ku suai naa 'afitaia ta'aa nai ki
kera da falea fua toaa nau lao fera 'i 'Isib.
Nau ku rongo naa angi laa kera ki. Nia
ne adea nau ku koso mai uri ku lafu kera
faasia ta'aa laa nai ki. 'O lea mai uri nau ku
fale 'oe 'oko oli lau uri 'i 'Isib.'

35 "Nia sa Mosis gu bae toaa nia 'Israel
ki da ote kera mai 'ani nia ma daka bae
'urii fuana bae, "Oe nee waa nao ta waa si
alu 'oe guu uri 'oko 'olosi kameli ne!' Nia
gu nai God fale mai 'ensel ka faatai fuana
'ana era nai sarufia kaa 'ai tu'uu nai. Ma
'ana si kada nai gu ne God 'e saea fuana uri

✡ **7:32** 'Eksades 3:1-10

ka gwaungai fua toaa nia ki 'Israel ma fua
talai lada naa fasi lao ta'aa laa nai kera nii
laona ki.
36 Sui sa Mosis ka talaia naa toaa nai
Diu ma kera daka faasia fera 'i 'Isib. Sa
Mosis ka fulia doo ni kwele lae ki ai ma na
fafaataia kwaibalatana ki lao fera 'i 'Isib.
Ma ka fulia si doo bae fuli 'ana asi bae da
'ailia 'ana 'Asi 'A'abue', ma ka fulia tai doo
ki lau 'ana si kada bae kera da liu laona fera
kwasi bae suli faitaafuli fa ngali baki.
37 Nia sa Mosis gu bae nia bae 'urii fua
toaa 'Israel, 'God kai fale lau gu mai tii
brofet fua 'adomi lamolu lae, mala lau gu
ne nia fale nau mai uri 'adomi lamolu lae
nee. Ma na brofet nai, tara nia ta waa 'ua
guu 'ana kwalafaa kamolu.' ✡
38 Sa Mosis nia 'e too kwaimani fai toaa
'Israel laona fera kwasi bae. Ma na 'ensel
ka bae fuana gwauna toloa bae 'i Saenae.
Ma sa Mosis ka ngalia mai si faarongoa ni
mauria bae fuakolu.
39 "Sui boroi 'ana, kokoo kia baki daka
ote kera guu 'ana ade lae sulia bae lana sa
Mosis. Kera daka ade faasia gwada, ma
daka dooria 'ada oli lae lau uri 'Isib.
40 Si kada bae sa Mosis 'e lea ka nii mai
gwauna toloa bae, kera daka bae 'ada 'urii
fua sa 'Aaron, ''O saungainia fasi mai tai
nunuidoo ni foosi lana ki fuameli wala,
uri kera daka talai kameli. Tee sa Mosis,
waa bae talai kameli mai fasi 'Isib ne kolu
ulafusia naa doo ne ade nia naa gwauna
toloa loo!'
41 Si kada bae kera da saungainia gu
nunuidoo bae mala 'ana ta buluka ai
nai, ma daka foosia naa. Ma kera daka
afuafu naa talea, ma daka wae maana naa
nunuidoo nai da tala saungainia gwada,
uri faa'inito lana.
42 Uri maana gu si doo nai kera ilia nai,
God ka abulo 'e'ete na faasi kera. Nia ka
lukasi kera naa ma daka foosia naa sato
fai madame ma na bubulu loki lao salo. Si
doo nai ka lea na suli si doo na brofet ki da
kekeda sulia daka bae mai 'urii,

'Kamolu toaa 'Israel, na afuafua kamolu ki
mai ma na fale laa kamolu ki mai lao
faitaafuli fa ngali ki lao fera kwasi,
nao lau nau ne molu ilida ki fuaku.
43 Kamolu molu tolea raa'ai talana sa
Molek ma molu ka dau 'afa bubulu
talana sa Reefan, na roo nunuidoo
nai ki molu saungainida uri foosi
lada ki nai.
Uri maana si doo nai guu kamolu ilia nai,
nau kwai tari kamolu naa fasi lao
fera 'i 'Israel lea molu ka too na kau
lao fera 'i Babilon.' ✡
44 "Na kokoo kia baki da ngali Raa'ai bae
'ana Alangaia God daka liu gwada fainia
laona fera kwasi bae. Na Raa'ai bae, kera
saungainia 'ua guu suli saungaia ne God
faatainia mai fua sa Mosis.
45 Na kokoo kia ki kera daka too naa 'ana
Raa'ai nai fai kera. Ma lelea mai ka dao
'ana si kada bae sa Diosua 'e talai kera
daka alasia ma daka ngalia naa fera bae
fasi toaa bae God tari kera faasia, kera
daka ngalia Raa'ai bae fai kera daka ruu na
fainia lao fera nai. Na Raa'ai bae ka tio 'i
seeri lelea ka dao guu 'ana si kada bae sa
Defet nia 'inito naa fua fera 'i 'Israel.
46 Sa Defet ka dao toi God 'e ade diana
fuana. Nia ka gania God uri ka faolomainia
fuana nia ka tolea ta beu fua God ka too 'i
laona. God nai naa ne sa Diakab 'e foosia.
47 Ma sui, sa Solomon lau 'ana bae tolea
beu nai fua God.
48 "Sui ta, God waa ne 'inito 'ana doo
ki sui guu, nia 'afitai ka too 'ana beu ne
wane gwana saungainia. Brofet 'Aesaea
nia kedaa mai bae lana God ka bae 'urii,
49 'Na salo loo na doo ni goorua nau, na
ano nee na doo ni momolangai lana
'aeku ai.
'Oe 'o tala'ana tole lana ta beu ne bobola fai
nau?
Ma nao, 'oe tala'ana saungai lana ta kula ni
momola lae ne bobola fai nau?
50 Doo ki sui guu nau gwana ne ku saun-
gainida.' "✡
51 Sui sa Stifin ka bae na 'urii fuada,
"Kamolu toaa aburongo nee, molu faasa-
dia 'asia naa liomolu fasi ade lae suli bae
lana God. Kamolu lea nao molu si ade guu
suli liona Anoedoo Abu. Doo bae kokoo
kamolu ki da ilia lau gu mai kada 'i nao, nia
lau gu ne molu ilia nee!
52 Na kokoo kamolu ki 'ana kada 'i nao
kera da faanonifiia 'aini brofet ki nao ta
brofet si ore guu. Ma kera daka saumaelia
toa nai da faarongo talo 'ua ki na mai 'ana
dao lana mai na Kraes na waa 'o'olo nai.
Ma 'i tari'ina nee, kamolu naa bae molu

✡ **7:37** Diutoronomii 18:15,18 ✡ **7:43** 'Emos 5:25-27 ✡ **7:50** 'Aesaea 66:1

falea na Kraes nai fua malimae nia ki ma
molu ka saungia ka mae naa.
53 Ni kamolu gu bae molu ili si doo nai.
Kamolu toaa nai naa ne, bae na 'ensel ki da
falea mai taki God fuamolu, ma sui ka nao
molu si ade gu mai sulia!"

Kera 'uifauna sa Stifin ka mae naa

54 Si kada toa gwaungai nai da rongo
si doo nai sa Stifin saea, kera rakeda
ka ngengeela 'asia naa fuana kera daka
'alangingiri daka didi lifo guu.
55 Ma 'ana si kada nai, na Anoedoo Abu
'e burosia sa Stifin nia ka lio 'alaa kau ka
suana naa rara lana God 'i lofona salo, ma
ka suana lau guu sa Disas nia uu naa 'i bali
aolo 'ana God uri 'inito lae.
56 Ma sa Stifin ka bae 'urii, "Kamolu
rongo? Nau ku suana kau fera 'i salo 'e 'ifi
naa loo, ma ku suana lau gu kau Wela nia
Wane 'e uu naa 'i bali aolo nia God!"
57 Si kada nai na toa gwaungai nai ki da
rongo si doo nai sa Stifin saea, kera daka
koko fafo alingada ki ma dafi kokoo baita
tasa fatai faafi nia. Ma kera daka lae kau
daka kukuru na faafi nia.
58 Kera daka taraa sa Stifin daka liu na
fainia uri sara fasi laona fera baite nai.
Ma kera daka safali naa 'ana 'uifau lana
uri saungi lana. 'Ana si kada nai lau guu,
toa nai da 'uifauna sa Stifin nai, kera ngali
maku kera ki daka alu siana waa kafi daraa
nai satana sa Sol ka uu 'ana siai kada kera
'abarua 'ana si doo nai.
59 Si kada nai kera 'uifauna sa Stifin, nia
ka foa ka bae 'urii, "Disas Aofia nau, ngali
kau mangoku."
60 'I seeri nia ka booruru 'i saegano, ka
bae baita ka 'urii, "Aofia! Manata lukea
'amua abulo ta'aa laa kera nee!" Nia saea
si baea nai sui guu, mangona ka liu naa.

8

Sa Sol nia nani buri toaa manata mamana ki uri saungi lada

1-2 Sa Sol 'e nii lau gu 'i seeri ma ka ala
gwana faafia mae lana sa Stifin. 'I seeri
na toa da foosia God ki daka ngalia sa
Stifin daka saufinia naa ma daka too 'ana
liodila laa baita 'i burina. Sui 'afa dani
nai 'ua guu, na ilimataia baita 'asia naa ka
safali dao tona naa figua nia God lao fera 'i
Durusalem. Ma kera daka tagalo tiifau naa
fua lao lolofaa nai ki Diudia ma 'i Samaria,
lelea otona 'aboosol ki naa daka too.
3 Sa Sol nia ka dooria naa kai nani burida
ma kai saungia figua nia God. Nia ka nanisi
daranini naa 'ana luma kera ki ma ka daua
naa wane ma keni ma ka tara kera naa uri
lao lookafo.

Si Faarongoa diana bae 'e talofia lao lolofaa 'i Samaria

4 Toaa baki da tafi daka tagalo kwailiu
sui gwada bae kera dao boroi 'ana fere
daka faatalongainia naa si baea sulia
Faarongoa Diana nee sulia sa Disas.
5 Ta waa gu ne sa Filib, ne nia lea kau ka
too na 'ana tii maefera baita nai lao lolofaa
'i Samaria. Ma nia ka faarongo talo naa 'i
seeri sulia na Kraes.
6 Si kada toaa nai 'i seeri da rongo doo nai
ki sa Filib nia bae sulia ma daka suai doo
kwaibalatana nai ki nia fulia ki, kera daka
fafurongo diana naa uri doo nai ki nia saea
ki.
7 Kera da suai na waa ki da ararai guu
kada anoedoo ta'ae ki da tafi faasi kera ki.
Ma daka suai guu wane ma keni ne nonida
makeso ki ma toaa ne da ango ki naa ma
sui kera daka diana lau gwada.
8 Ma 'i seeri na toaa nai 'ana maefera
baita nai daka ele 'asia naa sulia.
9 Aia, tii waa 'e nii seeri laona fera nai ne
satana sa Saemon. Nia na waa ni ili akalo
lae ma ka ili akalo mai ka tau naa ma toaa
nai 'i Samaria daka kwele 'asia naa 'ana
doo 'oro talingai nia ilia ki mai. Nia ka bae
ngalangala suli nia 'i tala'ana ka saea nia
naa ne 'initoa ka talua waa ki sui guu.
10 Na toaa nai sui guu 'ana fera nai, wane
ma keni 'initoe ki ma na waa mala kera ki
ma ai mala kera ki sui gwana kera daka
saea nia too 'ana tetedea baita faasia God
ma daka 'aili nia 'ana "Sa tetedea baita."
11 Kera daka lea na burina sa wala nai
suli nia 'e ilia doo talingai ni kwele lae ki
ai 'ana ili akalo laa nia ka tau na mai.
12 Sui boroi 'ana, si kada kera da rongo sa
Filib nia bae sulia na Faarongoa Diana nee
sulia 'initoaa God ma sulia sa Disas Kraes,
kera daka manata mamana, daka siuabu.
Wane ki ma keni ki lau guu.
13 'I seeri, sa Saemon boroi ka manata
mamana ka siuabu lau guu. Nia ka lea
kwaimani naa fai sa Filib 'ana kula nai ki
nia lea uria, ma sa Saemon ka kwele 'asia

naa 'ana doo ni kwele lae ki ai ne fuli si
kada nia lea kwaimani fai sa Filib.
14 Si kada 'aboosol ki da too 'i Durusalem
daka rongo mai toaa 'i Samaria da ade na
suli bae lana God, kera daka odua sa Bita
fai sa Dion daru ka lea mai siada.
15 Si kada keerua dao siada, keerua daru
ka foa faafia toaa manata mamana nai ki
uri daka ngali 'ada Anoedoo Abu.
16 Suli toaa nai, kera da siuabu sui naa
talana sa Disas na Aofia, ma sui ta, na
Anoedoo Abu ne nao si sifolia 'ua gu ta ai
'ani kera.
17 'I seeri guu sa Bita ma sa Dion daru ka
alu 'abada faafi kera, ma kera daka ngalia
naa Anoedoo Abu.
18 Si kada nai sa Saemon 'e suai na roo
'aboosol nai ki daru alu 'aba faafia toaa nai
ma na Anoedoo Abu ka sifoli kera, nia 'e
ngalia malefo ka faa fua sa Bita ma sa Dion
19 ka bae 'urii, "Ngali 'amurua malefo
nee. Muru ka faa mai rigita laa nai fuaku,
uri lea nau ku alu 'aba boroi faafia waa ki,
na Anoedoo Abu ka sifoli kera lau gu 'uri
nai."
20 Sa Bita 'e luu nia ta 'e bae 'urii na, "Alu
malefo 'oe nai fai ni 'oe muru funu sui na
'amurua! Uri maana nai gu ne 'oe manata
toi sae fale laa tatakwai nia God fuaka, na
doo uri foli lana 'ana malefo.
21 'Oe nao lau ta waa 'o nii laona raoa nee
fai kameli ne, suli na manata lamu 'e nao si
'o'olo 'i maana God.
22 'O bulasi manataa faasia abulo ta'aa
laa 'oe ki, 'oko foosia Aofia uri nia ka man-
ata luke 'oe faasia si manata laa nai 'i man-
ata lamu.
23 Suli nau ku suamu na kwaidooria ta'ae
'e baita 'asia naa 'ani 'oe ma na abulo ta'aa
lae ka 'inito lau gu faafi 'oe."

24 'I seeri sa Saemon 'e luua sa Bita ma sa
Dion ka bae 'urii, "Muru foosia kau Aofia
fuaku, uri doo nai ki muru saea nai ka nao
si dao toku lau."

25 Sa Bita ma sa Dion keerua daru
faarongo talo mai 'ana doo ne keerua saito-
mana ki sulia sa Disas, ma daru ka bae mai
sulia bae lana Aofia. Kada keerua daru ili
'uri nai sui, keerua daru ka oli naa uri 'i Du-
rusalem. Keerua daru ka lea ni faarongo
talo laa na kau sulia na Faarongoa Diana
nee fua toae ki lao lolofaa nai 'i Samaria
'ana maefera 'oro ne keerua liu ki kau ai.

Sa Filib fainia tii waa nai 'ana waa baita 'i Itiobia ki

26 Too lelea lau guu tii 'ensel nai Aofia
'e dao ka bae 'urii fua sa Filib, "'O koso
'oko lea toli fasi uri lao taala fuu too 'i
Durusalem ka lea kau ka liu lao fera kwasi
loko ma ka lea na kau uri bali fera fuu 'i
Gasa."
27-28 'I seeri, sa Filib tatae ka lea naa. Nia
lea kau suli taala nai, nia ka dao tona naa
tii waa nai Itiobia. Sa wala nai, nia na
waa baita ni lio lae suli wai malefo nia keni
'initoa nai 'e 'inito fua fera 'i Itiobia. Na waa
nai na waa da 'irilatona. Sa wala nai 'e too
kau 'ana foa lae 'i Durusalem ka oli na kau
uri fera kera, ka lea kau 'ana trela nia nai
hos 'e taraa kau fainia. Si kada nia gooru
'ana lao trela nai ma too ka lea naa, nia 'e
fuea buka bae brofet 'Aesaea kedaa ka too
ni teemai lana 'ana.
29 'I seeri na Anoedoo Abu ka bae 'urii fua
sa Filib, "Idu kau 'oko fali karangia guu na
trela loko nia gooru 'i laona loko."
30 Sa Filib 'e lae 'ali'ali kau ka fali
karangia naa trela nai. 'Uri nai guu, sa
Filib ka rongo naa sa wala nai 'e teemainia
'ana buka bae brofet 'Aesaea 'e kedaa. Sa
Filib ka ledia naa ka 'urii, "Nee wala, 'oe
saitomana doo nai 'o teemai sulia nai?"
31 Na waa baita nai fasi fera 'i Itiobia 'e
luua sa Filib ka 'urii, "Wala nee 'ae, ni nau
tara ku saitoma 'utaa gwaku ai doo ne ta
waa si toolangainia gu fuaku?" Sui sa wala
nai ka saea fua sa Filib ka raa na kau uri ka
gooru kwaimani fai nia lao trela nai.
32 Si kula bae na waa baita bae nia
teemainia lao kekeda laa Abu bae nia bae
'urii,
"Sa wala nai, kera da talai nia uri saungi
lana ka mala ta sifsif da talaia uri
saungi lana naa;
nia ka taaro gwana mala ta kale sifsif ne
taaro gwana kada kera sufia ifuna
faasia.
33 Kera daka faa 'ide nia, ma daka falea
kwakwaea fuana nia waa 'o'olo.
Kera saungi nia ka mae, ka nao naa talisi-
bara laa suli kwalafaa nia." ✡
34 Na waa baita nai ka ledia naa sa Filib.
Nia ka 'urii, "Nee wala, 'o faarongo nau fasi
mai. Ma sa tii gu ne brofet nee bae sulia
nee? Na brofet nee nia bae gwana suli nia
'i tala'ana nee ma nao, nia bae suli ta waa
'e'ete lau gwana?"

✡ **8:33** 'Aesaea 53:7,8

35 'I seeri sa Filib ka safali bae naa. Sa
Filib nia safali bae sulia si kula nai sa wala
nai teemainia lao Kekeda Laa Abu ma ka
bae ka lea naa sulia na Faarongoa Diana
nee sulia sa Disas.
36-37 Keerua daru ka lea na suli tala nai,
lelea kau daru ka liu naa 'ana kasi kafo nai.
Na waa baita nai ka bae 'urii fua sa Filib,
"Nee wala, tii kafo gu ne nee. Nau ku doori
siuabu naa, nao tee lau ne nii 'ua ka suusi
nau faasia?"*
38 Na waa baita nai ka saea daka uu
ngado fasi 'ada 'ana hos nai 'i seeri. Sui,
sa Filib ma na waa 'iri lana nai daru ka
koso sui guu lao kafo nai ma sa Filib ka
faasiuabu nia naa.
39 Si kada keerua daru raa mai fasi laona
kafo nai, na Anoedoo Abu nia God liu ka
laua naa sa Filib fasi seeri. Na waa baita
nai ka nao si suana naa sa Filib. Sui boroi
'ana nia ka lea na 'ana uri fera kera ma na
elea ka sifoli nia naa suli tala nai.
40 Ma sa Filib ka sakatafa fatai na kau 'i
'Asotas. Nia ka 'ita 'i seeri ka faarongo talo
'ana Faarongoa Diana nee 'ana maefere
nai ki sui guu lelea ka dao 'i Sisaria.

9

Sa Sol nia olitaimanataa ka manata mamana

1 'Ana si kada nai, sa Sol nia dau 'ua
gwana 'ana bae fifii lae sulia saungi lana
toaa manata mamana 'ana Aofia. Nia ka
lea ka dao siana waa foa ni gwau nai.
2 Nia ka gania uri ka kwaifaolomai fuana
uri nia lea ka ruufia beu ni ofu lae ki lao
maefera baita 'i Damaskas. Lea nia ka dao
tona ta waa ma ta ai 'ana toaa nai da lea
suli Tala nai 'ana Aofia, nia ka daua waa
nai ka talaia mai uri Durusalem uri daka
alua laona lookafo.
3 Aia nia ka lea na kau lelea ka dao
karangia naa 'i Damaskas, nia 'e tona boroi
na kwesu nai fasi 'i salo ka laabata na faafi
nia ma si kula nai kali nia ka folaa tiifau.
4 Nia tona ka 'asia naa 'i saegano ka
rongo si baea nai 'e bae mai 'urii fuana,
"Sol, Sol! 'Oe ilimatai nau uri tee?"
5 Sa Sol ka ledi 'urii, "Aofia 'ae, ma 'oe sa
tii nai?"

Nia luua sa Sol ka bae 'urii, "Nau sa Disas
naa ne, waa ne 'oe nani buriku uri ilimatai
laku nee.
6 'O tatae 'i langi 'oko lea na kau lao
maefera baita loko kada nai 'ua guu. Tara
'oe dao lokosee tii waa kai faarongo 'oe
'ana si doo ne 'oe 'oi ilia naa."
7 Waa nai ki da lea kwaimani kau fai sa
Sol nai, da taaro dasi bae naa. Kera da
rongo gwada bae laa nai ma sui ka nao dasi
suana gu ta waa.
8 'I seeri sa Sol 'e sulatatae mai nia sae
kwakwasia maana ka nao si lilio naa. 'Uri
nai guu kera daka dau 'i 'abana daka talai
nia na kau uri Damaskas.
9 Sa Sol na maana 'e rodo ka nao si liotoi
ta tii si doo suli olu fa dani. Nia ka nao si
'ani gu tasi fanga ka nao si kuufia gu tasi
kafo.
10 Aia tii waa ne satana sa 'Ananaeas nia
too 'i Damaskas. Nia ta waa lau guu ne
manata mamana 'ana sa Disas. 'Uri nai, na
Aofia ka 'aili nia laona tii si fafaataia ka bae
'urii fuana, "Wala 'Ananaeas 'ae!"

Sa 'Ananaeas 'e luua ka 'urii, "Aofia 'ae,
na tee?"
11 Na Aofia ka bae 'urii fuana, "'O tatae
'oko lea fasi luma kera sa Diudas. Luma
nai loko 'e nii suli si tala loko da 'ailia 'ana
'Si Tala 'O'olo'. Kada 'o dao 'i luma nai 'oko
ledi fasi uri tii waa satana sa Sol. Nia waa 'i
Tasis 'ana nai, ma sui ka dao lau gwana ka
nii seeri. Sa wala nai 'e too 'i seeri ka foa ki
'ana mai
12 lelea nia ka suana tii fafaataia. Laona
fafaataia nai ne, nia suana tii waa satana
sa 'Ananaeas 'e dao ka fale 'aba faafi nia,
uri maana nai 'e rodo ka ta'aa naa nai ka
diana lau gwana."
13 'I seeri sa 'Ananaeas 'e luu nia ka 'urii,
"Aofia 'ae, nau ku rongo mai si faarongoa
'oro suli sa wala nai. Kera da saea nia waa
'e ilia doo ta'aa 'oro ki 'asia naa 'ana toaa 'oe
ki lao fera 'i Durusalem nai.
14 Nia lea na mai seki Damaskas farana
si baea kera waa baita ni foa ki nai, uri ka
karoa toaa ne kera foa satamu nee."
15 Aofia ka bae 'ana 'urii fua sa
'Ananaeas, "'O lea 'amua kau! Sa wala
nai nau ku fili nia sui naa bae uri nia na
doo nau ni rao lae fuaku naa. Nia ne kai
faarongo talo suli nau fuana toaa nao lau

* **8:36-37** Tai kekeda laa kwali 'ana 'Aks nao dasi ladoa fees 37, Ma sa Filib ka bae 'urii fuana, "'Oe 'o saitomana 'oko siu abu guu 'amua, lea 'oe 'o faamamanea sa Disas lao mauri lamu tiifau." Nia luua ka 'urii, "Iuka, nau ku faamamanea sa Disas Kraes nia ne 'Alakwa God."

Diu ki fai waa 'inito kera ki ma fua toaa
'Israel ki lau guu.
16 Ni nau kwai faatainia na nonifii laa
baita ne nia kai liu 'i laona fai raoa nai 'ana
faatalongai lana sataku."
17 'Uri nai sui, sa 'Ananaeas ka lea naa.
Nia 'e lea kau dao 'e ruu laona luma nai,
ka alu 'aba naa faafi sa Sol ma ka bae 'urii,
"Sol! Wala toolaku 'ae, sa Disas na Aofia ne
odu nau ku lea mai siamu. Nia lau gu ne
faatai mai fuamu suli taale 'ana lea lamu
mai uri seki. Nau, nia odu nau mai siamu
uri maamu ka lilio lau gwana ne, ma uri
'oko too 'ana Anoedoo Abu."
18 Tona boroi 'i seeri, si doo mala si
'eeforadoe doo nai ka 'asia na kau fasi
maana sa Sol, ma na maana ka folaa ka lilio
lau gwana. Nia 'e sulatatae 'i langi ka lea ka
siuabu naa.
19 Nia ka fanga lau gwana, ma burina nia
fanga ka sui, nonina ka tetede lau gwana.

Sa Sol nia faarongo talo naa sulia faarongoa diana nee lao fera 'i Damaskas

Sa Sol ka too lau siana toaa manata
mamana ki 'i seeri Damaskas suli ta bara
maedani.
20 Nia ka nao si mamatakere lau, nia
'ali'ali ka falebaea ki naa lao beu ni ofu laa
kera ki ma ka bae na sulia sa Disas ne nia
'Alakwa God.
21 Toaa nai ki sui guu da rongo doo nai
nia bae sulia daka kwele lau gwada ma
daka bae 'urii, "Tee sae sa wala nee lau
gu bae nia tatae fai fualangaa bae lao fera
fuu 'i Durusalem, fua faafunui lana toaa ne
da manata mamana 'ana sa Disas! Nia lea
lau gu mai seki uri karo lana toaa manata
mamana nee ne, uri ka talai kera kau siana
waa baita ni foa ki!"
22 Ma God ka nii fai sa Sol ma na bae
lana ka too 'ana rigitaa baita. Nia 'e bae
ka faatainia 'ua guu si baea laona kekeda
laa Abu ki mai 'i nao sulia sa Disas na
Kraes, ma ka faataaroa naa toaa Diu nai lao
maefera baita 'i Damaskas.
23 Burina tai fa dani 'oro 'e sui,* toaa
nai Diu kera daka kwai ala faafi naa uri
saumaeli lana sa Sol.
24 Sui ma, sa Sol ka rongo alinga gwana
'ana si lio kera nai. Kera daka uu aron-
gainia naa maana maesakaa nai ki 'ana
fera baita nai 'ana rodo ma dani, uri lea nia
liu seeri ki kera daka saungia ka mae naa.
25 Sui 'ana tii fa rodo, na toa da lea buri
toolangaidoo laa sa Sol ki kera daka taungi
nia laona tii wai sui daka faakosoa uri
saegano suli si malesufua salafana labu
nai.

Sa Sol 'e oli mai ka dao 'i Durusalem

26 Si kada sa Sol 'e oli mai ka dao 'i
Durusalem, nia ka sasi uri ofu kwaimani
lae fai toaa manata mamana ki. Sui kera
daka mau lau gwada 'ani nia suli nao dasi
faamamanea 'ua ne nia waa lea naa buri sa
Disas.
27 Sui boroi 'ana, sa Baanabas ka talai
nia lea daru ka dao siana 'aboosol ki. Sa
Baanabas ka faarongo kera lau guu ne sa
Sol 'e dao tona mai Aofia, ma na Aofia ka
bae fuana suli tala nai lea uri Damaskas.
Sa Baanabas ka unu lau gu sulia ne sa Sol
nia bae rakea mai sulia sa Disas fua toaa
lao maefera baita 'i Damaskas.
28 'Uri nai guu, sa Sol ka too kwaimani
naa fai kera ma ka liu sakwadoloa naa lao
fera 'i Durusalem 'ana bae rakea lae sulia
satana Aofia.
29 Nia ka falebaea ki ma ka olisusuu ki fai
toaa Diu ki ne da bae 'ana bae laa 'i Gris. Ma
kera daka sasi uri saumaeli lana sa Sol.
30 Si kada toafuta nia ki bali God da rongo
alinga ai, kera daka talaia sa Sol daka lea
uri fafo asi uri 'i Sisaria. Dao 'i seeri kera
daka fale nia ka lea naa uri Tasis.
31 'Uri nai guu, na lolofaa nai ki 'i Diudia,
ma 'i Galilii, ma 'i Samaria daka aroaro
lau gwada fua figua nia God. Na Anoedoo
Abu ka faatetede kera ma ka faanonisasala
kera naa. Kera da 'oro daka 'oro naa, ma
daka too naa 'ana sae'inito lae 'ana God lao
tooa kera ki.

Si kada sa Bita lea ka dao 'i Lida ma 'i Dioba

32 Si kada sa Bita 'e liufia laona fera nai
sui, nia lea ka dao tona toaa God 'ana kula
da saea 'i Lida.
33 Kada nia dao seeri, nia ka dao tona
tii waa satana sa 'Aeneas. Na waa nai na
'afumae kwaea ka nao si fali suli kwalu fa
ngali ki sui naa.
34 Ma sa Bita ka bae 'urii fuana, "'Aeneas
'ae, sa Disas Kraes nia gura 'oe nai. Tatae 'i
langi 'oko lukumia 'amua ifitai 'oe." Si kada
nai 'ua guu, sa 'Aeneas ka tatae naa 'i langi.

* **9:23** Tai toa fiia kada manga 'oro neki bobola fainia ta roo fa ngali ma nao olu fa ngali 'uri nai. Liotoi Geleisia 1:17,18.

35 Na toaa nai da too 'i Lida ma 'i Saron
nai da suana doo nai, kera sui guu daka
manata mamana naa 'ana Aofia.
36 'I Dioba lau guu na tii ai nai 'e nii ai,
satana ni Tobita ('ana baea Grik, kera 'aili
nia 'ani Dokas). Ai nai, 'ana kada ki sui guu
nia ilia doo diane ki ma ka 'adomia toaa
siofaa ki.
37 Sui otofana si kada nai, nia ka matai
baita lelea nia ka mae naa. Toaa nai seeri
daka taufia nonina lea sui, kera daka ngali
nia 'alaa lea daka alu nia ka tio 'ana lao
kadaluma nai 'i langi.
38 Si kada na toaa manata mamana ki da
rongo sa Bita 'e dao ka nii Lida, kera daka
odua ta roo waa 'ani kera uri lea daka dao
siana, suli 'i Dioba 'e nii karangia gwana
'i Lida. Keerua daru lea kau uri daru ka
bae 'urii fua sa Bita, "'Oe lea 'ali'ali fasi mai
siameli wala."
39 'I seeri sa Bita ka lea kwaimani 'ua gu
mai fai keerua 'ana si kada nai. Si kada nia
lea mai ka dao, kera daka talaia naa sa Bita
uri kadaluma nai 'i langi. 'Aini 'initai 'oru
nai sui guu da uu kali sa Bita 'i seeri lao
kadaluma nai da angi daka faatainia 'aini
maku nai ni Dokas 'e taia ki mai kada 'e
mauri 'ua.
40 Sui sa Bita ka odu kera tiifau daka ruu
'ada 'i maa. 'Uri nai sui, nia ka booruru
ka foa naa lelea sui, nia ka abulo kau talea
noniidoo nai ka bae 'urii, "Tobita 'ae, tatae
'amua!" Na wela keni nai 'e kwakwasia
mai maana 'e suana sa Bita, nia ka su-
latatae mai ka gooru naa.
41 Sa Bita 'e dau 'i 'abana ka tatae nia ka
uu naa 'i langi. Sui nia ka 'ailia mai toaa
manata mamana nai fainia 'aini 'oru nai ki
ka saea fuada ni Dokas 'e mauri lau gwana.
42 Daka unutainia naa doo nai fua lao
fera nai Dioba sui gwana. Ade uri nai,
toaa nai ki da rongo doo nai daka manata
mamana naa 'ana Aofia.
43 Sa Bita ka too lau siana sa Saemon 'i
Dioba suli tasi kada lau. Saemon, nia waa
ni saungai lana doo ki 'ana 'ungana buluka.

10

Sa Konelias falebaea uri sa Bita ka lea kau siana

1 Tii waa satana sa Konelias nia too 'i
Sisaria. Sa Konelias nia ta waa baita 'ana
omee* lau guu lao omea nai da saea 'ana
"Omea Fera 'i 'Italii."
2 Sa Konelias lau guu fainia 'aebara nia,
kera da faabaitaa God ma daka foosi nia
lao tooa kera. Ma nia waa sasi diana lau
guu fua toaa siofaa ki.
3 Totoo tii fa dani, kada sato 'e kwailan-
gainia naa ka bobola fainia oluna kada
sato, nia ka suana tii fafaataia. Lao faataia
nai, nia suana 'ensel God 'e lea mai dao ka
bae 'urii fuana, "Wala Konelias 'ae!"
4 Sa Konelias 'e bubu tetee 'ana 'ensel nai
ka mau lau gwana. Sui nia ka bae kau 'urii,
"Waa kani 'ae, na tee ne 'o dooria sae lana
fuaku?"
Na 'ensel nai 'e luua ka bae 'urii, "God nia
suana sui naa ma ka rongo naa doo diana
neki 'oe fale uri 'adomi lana toaa siofaa ki
ma ka rongo naa foa laa 'oe ki. Nia nao si
manata buro gu 'ani 'oe uri maana doo nai
ki.
5 'O saea fua tai waa da lea naa kada nai
'ua guu uri Dioba, uri kera daka talaia mai
tii waa satana sa Saemon Bita.
6 Sa Saemon Bita 'e nii luma sa Saemon
suli asi. Sui ta, sa Saemon nai luma nia nai,
nia ta Saemon 'e'ete lau gwana. Ni nia waa
kai saungai doo ki 'ana 'ungana buluka."
7 Burina 'ensel nai 'e lea guu sa Konelias
ka 'ailia na mai ta roo waa 'ana waa nai ki
da rao 'i luma nia fai ta tii waa 'ana waa ni
omee nai ki nia lio suli kera, suli waa nai
lau guu 'e foa walude talea God.
8 Nia ka faarongo kera naa 'ana doo nai
ki sui guu da fuli nai. Sui nia ka odu kera
daka lea naa uri Dioba.
9 Aia, kera da lea kau lelea bobola fainia
tofungana sato 'ana ruana fa sato naa, kera
daka dao karangia naa fera baita nai 'i
Dioba. 'Ana si kada sato nai, sa Bita nia raa
ka nia fafona luma nai nia too ai nai ka too
'ana 'i seeri 'ana foa lae.
10 Dao 'i seeri, sa Bita nia ka taa fiolo naa
ma ai nai ki luma nai daka naare 'ua gwada
ka nao si 'ako 'ua. 'Ana si kada nai guu, nia
ka suana tii fafaataia nai.
11 Lao fafaataia nai, sa Bita 'e suana salo
loo 'e 'ifi, ma na doo nai mala 'ana 'aba
maku reba baita nai ma daka dau mai 'ana
fai susuidoo ki ai, ka mala doo da kosolan-
gai toli mai ai uri lao molaagali.
12 Nia ka suana kau na doo mauri ki sui
naa da nii lao 'aba maku nai. Na doo neki

* **10:1** Waa baita 'e lio sulia talangee wane fono lao omee.

'ana fai'ae ki, ma na doo neki dai angofia
faanoe ki, ma na saaro lolofo ki lau guu.
13 Sui sa Bita ka rongo kau na waa 'e bae
mai 'urii fuana, “Wala Bita! 'O saungia doo
nai ki 'oko 'anida.”
14 Sa Bita 'e luua bae laa nai ka 'urii,
“Aofia 'ae, nau nao kwasi 'ania 'ua gu mai
doo bilia ma ka sua ki 'urii.”
15 'Uri nai, lingee doo nai ruana ka bae
'urii fuana, “Nao 'osi sae bilia lana tasi doo
ne God nia faa faalua ka falu sui naa.”
16 Olu si kada ki fatai ne da oliolia tii si
doo nai gwana fua sa Bita. Ade 'uri nai
lelea sui daka olitainia 'ali'ali nai uri 'i salo.
17 'I seeri sa Bita manata lana ka nanisia
naa toolangai lana si fafaataia nai. Nia
ade gwana 'uri nai, toa bae sa Konelias odu
kera mai bae daka dao naa maa maesakae
fuu daka ledi naa uri luma nia sa Saemon.
18 Ma kera daka bae na 'urii, “Ta waa
satana sa Saemon Bita nia nii see?”
19 Si kada nai sa Bita 'e manata 'ua gwana
suli si fafaataia nai, na Anoedoo Abu ka
bae na 'urii fuana, “Saemon 'ae, tii olu waa
fu da dao ma daka ledi gwada uri 'oe fuu.
20 'O tatae 'ali'ali 'oko koso fasi kau 'i
saegano siada. Lea kera oli, 'oko lea na fai
kera, nao 'osi manata 'oroa lau. Ni nau naa
fu ku fale kera daka lea mai fuu.”
21 Sa Bita 'e koso kau dao siada ka bae
'urii, “Nau naa bae molu ledi uri nau. Tee
ne molu lea mai uria?”
22 Kera luu nia daka bae 'urii, “Tii waa
baita ni omee ne satana sa Konelias ne odu
kameli mai. Nia waa ade lana 'o'olo ma ka
foosia God. Ma na toaa nee Diu ki sui guu,
kera boroi da sae'inito lau gu 'ani nia. Tii
'ensel ne saea fuana uri ka kwaiodui mai
uri 'oe uri 'oko lea siana 'i luma nia uri 'oko
bae fuana, ma nia ka rongo 'ana ta doo ne
'oi saea.”
23 'I seeri sa Bita ka talai kera kau 'i luma
nai uri kera daka tio siana 'afa rodo nai.
Kera tio dani, sa Bita ka lea na fai kera.
Tai waa 'ana toaa sa Disas ki 'i Dioba da lea
kwaimani lau gu kau fai sa Bita fai kera.
24 Kera da lea kau suli roo fa sato ki lelea
daka dao 'i Sisaria 'ana ruana fa sato naa.
Sa Konelias ka maakwali kera gwana ma
ka 'ailia mai toolana ki ma toa kwaimani
nia ki siana ma kera daka koni sui naa
maasia sa Bita fai kera.
25 Si kada sa Bita 'e dao uri ka ruu gu kau
'i luma, sa Konelias ka fali mai ka booruru
naa 'i maa 'aena sa Bita 'ana faa'inito lana.
26 Sa Bita ka saea fuana nia ka tatae 'ana
'i langi fasi ade lae 'uri nai. Nia ka bae 'urii
fua sa Konelias, “'O tatae 'oko uu 'amua
wala. Nau wane gwana ne.”
27 Sa Bita 'e bae fainia sa Konelias 'uri nai
sui, daru ka ruu na kau 'i luma. Sa Bita ka
suana naa konia baita nai 'i luma.
28 Ma nia ka bae na 'urii fuada, “Kamolu
molu saitomana sui naa ne nia abu 'ana
taki kameli toaa Diu uri ofu kwaimani lae
ma ruu lae lao luma nia waa nao lau Diu.
Sui ma, God ka faatai mai fuaku ka saea
naa nau nao kwasi saea lau ta waa 'ana
waa 'e bilia.
29 Si doo nai ne adea nau ku lea mai ma
ka nao kwasi manata 'oroa guu ma kwasi
noni'ela lau 'ana lea lae mai fai toa nee
da lea kau uri nau. 'Uri nai, nau ku ledi
kamolu fasi nai. Tee bae molu odua toa nee
daka lea kau uri nau uria bae?”
30 'I seeri sa Konelias ka luu nia naa. Nia
ka bae 'urii, “Olu fa sato ne sui naa 'i burina
si kada nai nau ku foa 'aku 'i luma kani 'ana
3 kilok 'i saulafi. Ma si kada nau ku foa 'aku
'uri nai, nau ku tona lau gwaku 'ana waa
nai ku suana fai maku sinasina nai nia ofi
ai ka uu gwana 'i naofaku.
31 Na waa nai ka bae 'urii fuaku,
‘Konelias 'ae, God nia rongo naa foa laa 'oe,
ma ka suai sui naa raoa diana ne 'oe ilia ki
fua 'adomi lana toaa siofaa ki.
32 'O odua tai waa da lea fasi uri Dioba uri
daka talaia mai tii waa satana sa Saemon
Bita. Sa Saemon Bita nia too gwana 'i luma
nia waa da 'ailia lau guu 'ana sa Saemon ne
kai saungainia doo ki 'ana 'ungana buluka.
Luma nai sa Saemon 'e nii gwana suli asi.’
33 'I seeri guu, nau ku 'ali'ali ku odua na
kau olu waa neki uri 'oe. Ma nia 'e diana
'asia naa ne 'oe lea mai 'oko dao naa nee
wala. Aia, ni kameli sui naa ne meli nii 'i
seki 'i naofana God, uri rongo lana 'ameli
na doo neki sui guu God 'e saea fuamu uri
sae lana fuameli.”

Toaa nao lau Diu ki dafi rongoa guu faarongoa diane

34 'I seeri guu sa Bita nia safali ka bae naa.
Nia ka bae na 'urii, “Nau kufi saitomana
'i tari'ina doo mamane ne, God nia suana
waa ki ka bobola sui gwana, nia nao si 'ilisi
wane.
35 Ma nia ka ala faafia tii gwana ne
maungi nia lao tooa nia ma ka ilia si doo
ne 'o'olo, sui boroi 'ana ta kwalafaa tee ne
nia ka lea mai faasia.

36 Kamolu molu saitomana si faarongoa
bae God nia falea mai fua toaa nee 'Israel.
Si faarongoa nai bae lea sulia aroaroa ne
lea mai nunufana sa Disas Kraes na Aofia
ne 'inito 'ana doo ki sui guu.
37 Kamolu molu saitomana gwamolu na
doo baita bae nia fuli mai laona lolofaa 'i
Diudia. Doo nai bae nia safali mai 'i Galilii
burina bae sa Dion nia falebaea ma ka saea
toae ki dai bulasi manataa faasia abulo
ta'aa laa kera ki uri daka siuabu.
38 Ma kamolu molu ka saitomana lau
gu bae God nia filia sa Disas waa bae 'i
Naasaret ma nia ka too 'ana Anoedoo Abu
ma na tetedea. Ma kamolu molu ka saito-
mana lau gu bae God nia 'adomia sa Disas
ma nia ka liu kwailiu uri ili lana doo diane
ki ma gura lana toae ki sui guu bae kera too
farana tetedea Saetan.
39 Kameli ne meli suai mai doo neki sa
Disas nia ilida ki lao fera ne toaa Diu ki ma
lao maefera baita 'i Durusalem. Kera da
saumaelia naa sa Disas 'ana foto lae faafi
nia 'ana 'airarafolo.
40 Sui ma God ka tatae nia lau gwana faa-
sia maea 'ana oluna fa sato ma ka faatainia
ma meli ka suana.
41 Nao lau toae ki sui gwana ne kera
suana. Kameli toa ne God fili kameli uri
sua lana ne meli suana. Nia fanga ma kuu
kwaimani gu fai kameli burina nia tatae
fasi maea.
42 'I seeri, nia ka bae fifii mai fuameli uri
meli ka faarongo talo ma meli ka saea fua
toae ki ne nia naa bae God fili nia mai uri
keto lana toaa mauri ma toaa mae ki.
43 Na brofet baki sui guu da faarongo talo
ki mai suli sa Disas daka saea tii gwana ne
nia manata mamana 'ani nia, God kai man-
ata lukea abulo ta'aa laa nia 'i nunufana
doo ne sa Disas 'e ilia."

Toaa nao lau Diu ki da todaa lau guu Anoedoo Abu

44 Si kada sa Bita kai bae 'ua gwana uri
nai, na Anoedoo Abu ka sifo na faafia toaa
nai da fafurongoa si faarongoa nai.
45 'I seeri, na toaa Diu nai ki da man-
ata mamana 'ana sa Disas ma daka lea
kwaimani mai fai sa Bita nai, kera da
suana nai God nia fale mai falea nia, ne
nia fale dangatai mai 'ana Anoedoo Abu
nia lau guu fua toaa ne nao lau Diu ki, kera
daka kwele lau gwada.
46 Kera daka kwele suli da rongo toaa
nai 'i sara boroi 'ana ma daka bae naa 'ana
baea 'e'ete ki ma daka tangoa naa God. 'Uri
nai sui, sa Bita ka ledi 'urii,
47 "Na toaa nee kera da todaa lau guu
Anoedoo Abu mala bae kameli ilia mai ne.
Sui sa tii lau ne ka lui kera fasi siuabu lae?"
48 'Uri nai guu, sa Bita ka saea fuada uri
kera daka siuabu naa 'ana satana sa Disas
Kraes. Sui kera daka lui faafia sa Bita ka
too fasi 'ana fai kera suli ta bara fa sato lau.

11

Sa Bita 'e faarongo sulia toaa nao lau Diu ki da manata mamana 'ana sa Disas

1 Na 'aboosol ki fainia toa manata ma-
mana 'ana sa Disas ki lao lolofaa 'i Diudia,
kera da rongo na toaa nao lau Diu ki da ade
naa sulia bae lana God.
2 'I seeri, si kada sa Bita 'e oli 'alaa kau
faasia 'i Sisaria ka dao 'i Durusalem, na toa
Diu nai da manata mamana 'ana sa Disas
ki nai kera daka ngatafi nia.
3 Ma daka bae 'urii, "'Oe lea 'oko ruufia
na mai luma kera ki waa nao lau Diu ki nai,
ma 'oko fanga kwaimani na mai fai kera
doo bae abu 'ani kolu!"
4 'Uri nai, sa Bita ka faarongo kera naa
'ana fuli lana gu mai doo ki laona raoa nai.
Ma nia ka bae 'urii fuada,
5 "Si kada nau ku too 'akua 'i Dioba ma
ku foa 'akua loko nau ku suana tii fafaataia
nai. 'I laona fafaataia nai, nau ku suana
doo nai mala 'ana ta 'aba maku reba nai
kera dau 'ana fai susuidoo nia ki ma daka
sifolangainia na mai siaku fasi 'i salo.
6 Nau ku lio kau laona maku nai, nau ku
suana doo 'ana fai'ae ki, doo kwasi ki, doo
angoango ki ma na doo lolofo ki.
7 'I seeri, nau ku rongo lingena waa nai 'e
bae 'urii mai fuaku, 'Wala Bita, 'o tatae 'oko
saungia doo neki 'oko 'anida!'
8 Sui mani nau ku bae 'urii fuana, 'Aofia
'ae, nau 'afitai 'asia naa ku 'ani doo neki
ne, suli nau nao kwasi 'ania 'ua gu mai doo
bilia ma ka sua ki 'urii.'
9 Sui nau ku rongo waa nai ka bae lau gu
'urii, 'Nao 'osi sae bilia lana doo ne God nia
saungainia ka falu sui naa.'
10 Ma si doo nai, nau ku suai kera daka
oliolia suli olu si kada ki lelea sui, kera
daka olitainia lau gwada uri 'i salo.
11 Aia, otofana guu si kada nai ku suana
doo nai, na olu waa nai ki tii waa 'e odu
kera mai uri nau faasia 'i Sisaria, kera daka
dao naa maa luma nai ku too ai nai.

12 'I seeri guu, na Anoedoo Abu ka saea
na fuaku uri ku lea fai kera ma ka saea nao
kwasi mamaura lau 'ana lea lae fai kera.
Na ono waa manata mamana nai ki 'ana
sa Disas boroi 'i Dioba, kera daka lea na fai
nau lelea meli ka dao naa luma nia sa wala
nai 'e kwaiodui mai uri nau nai.
13 Si kada meli dao siana sa wala nai, nia
ka faarongo kameli ne nia too ka suana lau
gu tii 'ensel 'e uu gwana laona luma kera
ma ka bae fuana. Ma na 'ensel nai ka bae
'urii fuana, ''O odua fasi tai waa uri daka
lea uri Dioba ma daka talaia mai tii waa nai
satana sa Saemon Bita.
14 Waa nai nia kai faarongo 'oe 'ana si
faarongoa ne 'oe fai bara wela 'oe molu kai
dao tona mauria firi ai.'
15 'Uri nai, si kada nau dao ku safali bae
gwaku fua sa wala nai fai 'aebara nia, na
Anoedoo Abu ka sifo na faafi kera mala lau
guu bae nia sifoli kolu mai 'afa dani bae
'ana Bentikos.
16 'I seeri guu, nau ku manata toi naa
si doo bae Aofia 'e saea mai fua kolu ka
'urii bae, 'Na kafo gwana ne sa Dion nia
faasiuabua 'ana waa ki. Ma na Anoedoo
Abu 'ana ne kamolu molu kai siuabu ai.'
17 'I seeri guu, nia ka folaa naa, ne God
nia falea naa falea bae 'ana Anoedoo Abu
fuada kera toaa nao lau kera toaa Diu ki,
mala lau gu nia fale mai fua kolu uri man-
ata mamana laa kolu 'ana Aofia sa Disas
Kraes. 'Uri nai guu nau 'afitai ku suusia lau
God fasi ili lana si doo nai nia dooria.''
18 Kera da fafurongoa bae laa nai lelea
sui, kera daka ala na faafia ma ka nao dasi
saea naa tasi doo lau sulia. Ma kera daka
tangoa naa God ma daka bae 'urii, "'Oo
ma God, na toaa nao lau Diu ki boroi nia
faolomai kera daka bulasi manataa naa uri
daka too lau guu 'ana mauria firi!"

Na toaa manata mamana ki lao fera 'i 'Antiok

19 Si kada nai, na toaa baki sui guu da
tagalo kwailiu nunufana kwai ilimatai laa
bae nia safali 'ana saungi lana sa Stifin bae,
kera da tafi lea daka dao ki gu mai 'ana
maefera nai ki 'i Fonisia, auaua 'i Saebras
ma 'ana maefera baita nai 'i 'Antiok. Ma
kera daka faarongo talo naa 'ana faaron-
goa diana nee fua toaa Diu ki lau gwana
'ana kula nai ki.
20 Ma sui, tai waa manata mamana ki
'ana toaa nai ki ne da too ki kau 'i Saebras,
ma 'i Saerin kera da lea daka dao lau guu
'i 'Antiok. Ma kera daka faarongo talo naa
sulia na faarongoa diana nee sulia sa Disas
na Aofia, fua toaa nai kera nao lau toaa Diu.
21 Ma na rigitaa nia God ka nii fai kera
toaa manata mamana ki. Ma na toaa 'oro
mamana guu daka manata mamana lau
guu ma daka abulo mai talea Aofia.
22 Na faarongo lae sulia doo nai ki oli mai
ka dao siana figua God 'i Durusalem. Ma
kera daka odua sa Baanabas ka lea kau uri
'i 'Antiok.
23 Si kada nia lea kau ka dao ma ka suana
naa dongana ade dianaa nia God fua toaa
nai ki 'e tio folaa sui gwana, nia ka ele
'asia naa. Ma nia ka bae naa 'ana baea
ni kwaiarei lae fuada uri kera daka uu
ngasi 'ana manata mamana laa kera ki 'ana
Aofia.
24 Sa Baanabas nia ta waa ade diana
lau guu. Ma nia waa na Anoedoo Abu 'e
funguli nia ma na fiitooa nia ka ngado, ma
ka adea toaa 'oro mamana guu daka lea
mai siana Aofia.
25 Sa Baanabas 'e too 'uri nai 'i seeri sui,
nia ka lea naa uri 'i Tasis uri ka nani uri sa
Sol.
26 Nia ka lea kau lelea ka dao tona naa
sa Sol, daru ka oli kwaimani na mai uri 'i
'Antiok. Keerua daru ka too 'i seeri sulia
tii fa ngali lalau. Ma sa Baanabas fai sa Sol
daru ka ofu kwaimani ki naa fainia figua
nia God 'i seeri, ma daru ka toolangaidoo
na fuada. 'I seeri 'i 'Antiok naa bae kera
safalia 'aili lana toaa manata mamana ki
'ana "Toaa Kristin ki" ai.
27 Ma 'ana si kada nai lau guu, brofet
faasia 'i Durusalem ki kera lea kau daka
dao 'i 'Antiok.
28 Tii waa 'ana brofet nai ki ne satana
sa 'Agabas. Sa 'Agabas, na Anoedoo Abu
'e faarongo nia ma nia ka 'aitainia tii si
faarongo laa. Si faarongo laa nai nia saea
totoo na uni fioloa baita kai liu laona fera
nai ki sui naa farana 'initoaa 'i Rom (Doo
nai 'e fuli 'ana si kada sa Klodias nia 'inito
fua fera 'i Rom).
29 'I seeri, toaa manata mamana ki kera
daka kwai ala faafi naa uri fale lana si
kwai'adomia ki fua toaa manata mamana
'i Diudia ki. Kera daka saea, na fale laa nai
kai lea lau guu sulia na suadooa nia wane.
30 Kera daka ilia na si doo nai, ma daka
falea na kau 'okona doo ni kwai'adomi laa
nai ki fua toa gwaungai ki fua toaa manata

mamana ki 'i Durusalem. Sa Baanabas ma sa Sol naa ne daru ngalia 'okona doo nai fuada toa gwaungai ki.

12

Sa Herod 'e ilimatainia toaa manata mamana ki 'i Diudia

1 Otofana gwana si kada nai, sa Herod na waa gwaungai nai ka daua naa tai toaa 'ana figua God. Ma nia ka manata toi naa kai ilimatai kera.
2 Sa Demes toolana sa Dion, sa Herod 'e saea fua waa nia ki uri daka saungi nia, kera daka kwae nia 'ana 'ila ni firu daka saungia ka mae naa.
3 Si kada sa Herod 'e suana toaa nai Diu kera da ele sulia si doo nai nia ilia nai, nia ka saea fua toa nia ki uri kera lea daka daua lau gu mai sa Bita. Nia ka ilia na si doo nai 'i nonina Fafangaa nai sulia Beret bae nao Iis* ai.
4 Sa Herod ka saea na fua toa nia ki daka daua sa Bita ma daka alu nia naa laona lookafo. Nia ka saea lau gu fuada kera daka alua toa ni omee ki 'ana fai fikui wane ki uri daka fofolo kali nia. Ma na fai fikui wane nai ki da too sui guu 'ana fai wane ki ai. Sa Herod 'e dooria kai ketoa sa Bita 'i maana waa ki sui gwana 'i burina fatai kau fafangaa nai 'ana Fangatasaa.
5 Ma sa Bita ka too gwana laona lookafo nai. Ma sui boroi 'ana, na figua nia God daka foa tetede gwada talea God fuana.

Na 'ensel 'e tafalangai nia mai sa Bita fasi laona lookafo

6 Lao fa rodo nai sui guu sa Herod ka saea kera daka talaia na mai sa Bita uri sa Herod ka keto nia naa nai, sa Bita 'e maleu naa matangana roo waa nai ki ni fofolo lae. Kera da kani nia 'ana roo seni ki lelea sui daka alua tai waa ni fofolo lae ki daka uu fone mae 'ana kadabeu nai.
7 Da too 'ada 'uri nai tona boroi, na 'ensel nia God ka dao na siada ma na kwesu nai ka laabata naa laona lookafo nai. Na 'ensel nai ka fida faatonaa kau sa Bita ma ka bae na 'urii, "'Ali'ali, tatae fasi!" 'Ana si kada nai 'ua guu, na seni baki daka luke daka 'asida naa 'i saegano fasi maa 'abana ki.
8 Sui, na 'ensel nai ka bae 'urii, "'O ruufia maku 'oe, 'oko kania sadol 'oe ki 'aemu." Sa Bita ka ili na sulia. Sui na 'ensel nai ka bae lau 'urii fuana, "'Oko kokofi 'oe 'ana maku baita 'oe 'oko lea mai buriku."
9 Sa Bita ka liu na 'i burina ma ka ruu na 'i maa fasi laona lookafo bae. 'Uri nai boroi, sa Bita ka manata toi 'ana sae doo nai 'ensel nai ilia nai, na maleubolee ma na fafaataia gwana.
10 Keerua daru ka tasa na mai faasia na roo fikui wane ni fofolo nai ki ma daru ka dao naa maana maesakaa baita nai 'ana lookafo nai da saungainia 'ana 'aeana. Na maesakaa nai ka tala 'ifi gwana 'i tala'ana, ma keerua daru ka ruu na kau lao labate 'i maa. Aia, si kada keerua daru 'iia gwadaru kau kasi tala nai laona fere, na 'ensel nai 'ali'ali ka lea lau gwana faasia sa Bita.
11 'I seeri fatai sa Bita manata lana kafi folaa. Ma nia ka bae 'urii, "Iuka wala, nau kufi saitoma diana ai nai. God gwana bae nia falea mai 'ensel nia ka lafu nau fasi 'abana sa Herod ma toaa nee Diu ki bae. Nia lau nau mai fasi doo baki sui guu kera manata toi ili lana ki 'ani nau bae!"
12 Si kada nai sa Bita nia saitomana gu 'uri nai, nia ka lea naa uria luma kera ni Meri gaa bae sa Dion Maak. Toaa 'oro da koni seeri laona luma nai 'ana foa lae 'ana si kada nai.
13 Si kada sa Bita 'e lea kau dao usi mae 'ana luma nai ma ka kidikidi kau, tii ai kafi baita ni rao nai satana ni Roda ka lea mai uri 'ifingi lana mae.
14 Nia lea mai dao 'e rongo saitomana lingena sa Bita, nia ka ele 'asia naa, ka lae ka oli lau gwana kau uri faarongo lada ka nao si 'ifingia gu mae. Ma na wela keni nai ka 'ai baita kau ka 'urii naa, "Sa Bita loko 'e dao naa ka nii gwana 'i maa!"
15 Kera daka bae 'ada 'urii fuana, "'O oeaia laa 'oe nee!" Wela keni nai ka suumainia naa bae lana lelea kera daka bae lau gu 'urii, "Na 'ensel bae kai lio suli sa Bita gwana na."
16 Ma sa Bita too ka dau gwana 'ana kidikidi lae kau. Si kada kera da 'ifingia na mai mae fuu ma daka suana naa sa Bita, kera daka kwele 'asia naa.
17 Nia ka karu kau faafi maada uri daka too aroaro 'ada. Nia ka faarongo kera naa ne Arai Langi 'e tafalangai nia na mai fasi laona lookafo bae. Ma nia ka bae 'urii,

* **12:3** Tii sata lau fua "Fangatasae" kera saea 'ana "Beret ne nao ta iis 'i laona." † **12:17** Demes ne nia waa burina sa Disas. Ma nia na waa ulunao 'ana toaa faamamane 'i Durusalem.

"Kamolu molu lea kau molu ka faarongoa sa Demes† fai toaa manata mamana baki."
Sa Bita nia bae 'uri nai sui, nia ka lea lau gwana uri ta kula 'e'ete.
18 Aia, lao lookafo bae, dani 'uubongi toa fofolo nai daka ngalu baita naa sulia si Bita 'i matangada. Ma kera daka ulafusia gwada doo ne fuli mai 'ana sa Bita.
19 Sa Herod ka saea naa lea daka iro diana mai 'i laona lookafo bae uri sa Bita sui daka faarongo nia. Ma ka nao dasi suana naa sa Bita. 'Uri nai sa Herod ka didia naa toa fofolo nai lea sui nia ka saea fua toa nia ki daka saungi tiifau 'ani kera.
Sui, sa Herod ka lea faasia lolofaa 'i Diudia, lea ka too fasi 'ana mai 'i Sisaria suli tasi kada.

Sa Herod nia mae naa

20 Sa Herod nia ka rakesasu 'ana toaa 'i Taea ma 'i Saedon. 'I seeri, roo maefera nai ki kera daka koni kwaimani sui daka fale mai bae lada fua sa Herod uri lea kau daka bae kwaimani naa uri aroaroe ka tio lau matangada. Roo fera nai ki da dooria 'uri nai, suli na fanga lana toaa kera ki kera da folia ki kau fasi fera kera sa Herod waa 'inito nai. Toaa nai ki 'i Taea ma 'i Saedon kera da bae fasi kau fai sa Blastas waa ne baita 'ana si raoa nia ki sa Herod, uri nia ka 'adomi kera uri faasui lana ngata laa nai.
21 Dao naa 'afa sato nai kera da 'oloa nai guu, sa Herod ka ruufia na kau 'aini maku kwanga nia ki sui nia lea ka gooru naa laona doo ni goorua nia waa 'inito ma ka falebaea na fuada.
22 Si kada nia kai bae ki mai, kera daka suungi baita daka bae 'urii, "Lingena wane naa nao nai, na lingena god na 'ana ne!"
23 'I seeri, suli nia nao si tafoa satana God 'i langi, na 'ensel nia God ka kwaea sa Herod 'ana mataie. Na mataia nai ka saungi nia lelea na wawaa ki daka 'ani nia ka mae naa.
24 Aia, ma na bae lana God ka talofia naa lao bali lolofaa nai ma ka 'idu ka lea naa.
25 Si kada sa Baanabas fai sa Sol keerua daru faasuia naa si raoa bae da odu keerua mai fainia uri Durusalem, keeru daru oli naa ma daru ka talaia na kau sa Dion Maak fai keerua.

13

Kera fale sa Baanabas fai sa Sol daru ka lea naa

1 Na figua nia God 'i 'Antiok 'e too 'ana brofet ki ma na waa ni toolangaidoo ki da nii 'i matangada. Waa nai ki ne mala sa Baanabas, sa Simion bae da 'aili nia 'ana "Wane bulu" bae, sa Lusias waa bae fasi 'i Saerin, sa Manaen waa bae da saare kwaimani 'ani nia fai sa Herod na waa gwaungai bae, ma sa Sol lau guu.
2 Si kada kera da faabaitaa God ma daka abufanga, na Anoedoo Abu ka bae 'urii fuada, "Molu faabua sa Baanabas ma sa Sol fuaku, uri daru ka ilia raoa ne nau ku 'aili keerua mai uria nee."
3 Si kada kera da abufanga ma daka foa lelea ka sui, kera daka alu 'aba naa faafi keerua. 'Uri nai sui, kera daka fale keerua daru ka lea naa.

Lea laa totoonao sa Sol fai na faarongoa diana bae fua fere ki

4 Na Anoedoo Abu nia talaia sa Sol ma sa Baanabas daru ka koso toli naa fafo asi uri Silusia, lea dao seeri daru ka lea 'ana baru uri na auaua 'i Saebras.
5 Si kada keerua dao 'i Salamis na maefera baita 'ana auaua nai, keerua daru ka faarongo talo naa 'i seeri sulia bae lana God laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki. Sa Dion Maak nia ne lea kwaimani fai keerua uri 'adomi ladaru lau guu.
6 Sui kera daka too 'i seeri Salamis, daka lea naa lao auaua nai lelea daka sakatafa 'i Bafos. Kera daka dao tona tii waa satana sa Baadisas seeri 'i Bafos. Waa nai nia waa Diu ma na waa ni ili akalo lae ma ka nao lau brofet mamane.
7 Nia sa Baadisas 'e rao kwaimani fai sa Segias Baulas waa ne gwaungai 'ana auaua nai, ma sa Baulas nia waa saitoma doo. Sa wala nai, nia 'e kwaiodui mai uri sa Baanabas fai sa Sol uri daru ka lea siana, suli nia dooria ka rongo 'ana bae lana God.
8 Sui ta sa Baadisas, ne satana lau guu sa 'Elaemas 'ana baea 'i Grik, nia 'e nao si manata ele suli si doo nai, ka sasi 'ana uri bulasi lana manata lana waa gwaungai nai uri ka nao si manata mamana lau 'ana sa Disas.
9 Na Anoedoo Abu 'e 'inito faafi sa Sol, ne satana lau guu sa Bol, sa Sol ka bubu tetee naa 'ana sa 'Elaemas.
10 Ma sa Sol ka bae 'urii fua sa 'Elaemas, "'Oe na wela Saetan gwana ne, na malimae nia doo 'o'olo ki sui guu! Na sukee sui naa

ne funguli 'oe nee! Si kada ki sui guu 'oe olitai garo 'ana doo 'o'olo God ki.

11 'I tari'ina nee, God 'e falea naa kwakwaea fuamu nai. Tara maamu kai rodo ma kai 'afitai fuamu uri suai lae folaa lana sato suli tasi kada gwana."

Ma si kada nai 'ua guu, maana sa 'Elaemas ka rodo ka galo naa. Nia ka nani na uri ta waa ka dau 'i 'abana uri talai lana.

12 Si kada na waa gwaungai nai 'e suana si doo nai, nia ka manata mamana naa 'ana sa Disas, suli nia 'e kwele 'asia naa 'ana toolangaidoo laa keerua sulia Aofia.

Kera nii 'i 'Antiok ai bae lao bali lolofaa 'i Bisidia

13 Sui, sa Bol ma toa nai da lea kwaimani fai nia ki nai daka lea naa lao baru faasia 'i Bafos uri 'i Baga lao bali lolofaa 'i Bamfilia. Kera dao 'i seeri, sa Dion Maak ka faasi kera naa ka oli lau gwana mai uri 'i Durusalem.

14 Kera daka too 'i Baga sui daka lea naa uri 'i 'Antiok ai nai lao lolofaa 'i Bisidia. Dao 'afa dani nai Sabat, kera daka lea 'ada 'ana foa lae laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki ma kera dao kau daka gooru na 'i saegano.

15 Si kada waa baita nai ki laona beu ni ofu laa nai da teemainia na teemaia laona Taki sa Mosis ma na Kekeda laa kera Brofet ki sui daka bae 'urii, "Toafuta fai kera, lea kamolu molu too 'ana ta baea ni kwaiarei lae fua toaa nee, kameli dooria molu lea mai molu ka bae sulia fuada."

16 'Uri nai guu, sa Bol ka tatae ka uu naa ka faatai kau 'ana 'abana fuada uri daka too aroaro. Nia ka safali bae na 'urii, "Kamolu toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki ne molu nii sui guu 'i seki 'ana faabaita lana God, molu fafurongo fasi mai ku faarongo kamolu!

17 Na Aofia ne kameli toaa Diu ki meli foosia, nia filia mai kokoo kameli ki ka faa'oro kera daka 'oro 'asia naa 'i 'Isib na fera 'e'ete lau gwana nao lau fera kera. Sui, God ka olitai kera lau gu mai 'ana tetedea nia faasia 'i 'Isib.

18 Bobola fainia faitaafuli fa ngali ne God ulafutai kera mai ai laona fera kwasi bae.

19 God nia ka faafunuia mai fiu kulee wane baita ki fasi lao fera 'i Keenan, ma ka falea gano kera ki fua toaa nia mala 'ana tasi doo nia taingainia mai fuada.

20 Doo nai ki da fuli mai sulia faitalanga ma lima taafuli fa ngali ki. Sui burina, God ka falea lau guu waa gwaungai ki fuada ma daka lio suli kera lelea mai ka dao guu si kada sa Samuel nia brofet naa.

21 Ma sui lau guu, toaa Diu ki daka gania God uri ka filia ta waa 'inito 'ada. God ka falea sa Sol 'alakwa sa Kis, waa faasia fiiwane sa Bensiman nia ka 'inito fuada suli faitaafuli fa ngali ki.

22 Sui lau guu, God ka 'idua sa Sol faasia 'initoaa nia, ka alua sa Defet ka 'inito 'i fulina. God ka bae 'urii sulia sa Defet, 'Nau ku dao toi sa Defet 'alakwa nee sa Deesii naa ne waa suli lioku naa, ma waa uri ili lana naa doori laku.'

23 Na kwalafaa nai sa Defet gu ne sa Disas na Waa Kwai faamauri bae God 'e falea mai fua 'Israel nia lea mai faasia.

24 'I nao sui fatai sa Disas dao kafi ilia raoa nia, sa Dion bae nia faatalongai fasi 'i nao fua toaa 'Israel uri daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki uri daka siuabu.

25 Si kada na raoa sa Dion 'e lea na uri sui lana, sa Dion ka bae 'urii fua toae ki, 'Kamolu molu manatoi sa nau naa ne waa fifilia nia bae God? Nau nao lau nia ne. Nia 'ana ne kai dao mai buriku, ma na sadol nia ki boroi 'ana nau nao kwasi tala'ana guu luke lada fasi 'aena.'

26 "Nau ku doori faarongo kamolu sui guu toafuta nau ki ne kamolu kwalafaa sa 'Abraham, ma ni kamolu toaa ne nao lau toaa Diu ki ne molu foosia God ne molu nii seki. Ni kolu naa bae God nia falea mai si baea ni mauria bae fuakolu.

27 Toaa lao fera 'i Durusalem fainia toa gwaungai kera ki, kera nao dasi lio saitomana guu sa Disas nia na waa ni kwai faamauri. Sui ka 'uri nai boroi 'ana, si doo ne bae lana God saea ne brofet ki da kekeda mai sulia, ma waa ki dai teemainia 'afa Sabat ki sui gu nee, nia naa bae 'e fuli naa si kada bae kera da saea sa Disas nia garo ma ka naofia naa mae lana.

28 Kera da saea fua sa Baelat uri ka saea toa nia ki daka saumaelia naa sa Disas, sui boroi 'ana ka nao dasi dao toi guu tasi doo uri nia ka maelia.

29 Burina kera da ilia doo nai ki sui guu 'ani nia sulia kekeda laa nai ki mai 'i nao, kera daka lafu nia faasia 'airarafolo, daka alu nia naa laona likwafau ni alu wane bae.

30 Sui ma, God ka tatae nia lau gwana fasi maea.

31 Ma na toaa nai da kwairooi fainia 'ita
'i Galilii lea mai ka dao 'i Durusalem, kera
daka suana gwada suli fa dani 'e 'oro. Kera
toa nai naa ne da bae naa suli nia fua toaa
kolu nee 'i 'Israel nee.
32 “Kaaria miri faarongo kamolu naa
'ana faarongoa diana nee ne. Doo ne God
alangainia 'ua mai fua kokoo kia ki,
33 nia ne God ili mamana na ai tari'ina
nee fuakolu wela kera ki naa. Si doo nai
ne God nia tataea lau sa Disas fasi maea
nee. Kekeda lae mai sulia lao buka Sam
'ana ruana fa nguu nia bae 'urii,
‘'Oe naa ne 'Alakwa nau.
'I tari'ina, nau Maa 'oe naa ne.’
34 “God nia tataea sa Disas fasi maea uri
nia 'afitai ka mae lau. Aia, si bae laa neki da
bae suli si doo nai laona Kekeda Laa Abu
mai da bae 'urii,
‘Doo abu baki ma doo diana baki nau ku
alangainia 'uana mai fua sa Defet,
'oe naa ne nau kwai faa fuamu.’
35 “Tasi kula lau guu lao Kekeda Laa Abu
'e bae 'urii suli si doo nai,
‘'Oe 'afitai 'oko faolomainia waa abu ni rao
'oe uri nia ka dura gwana.’
36 “Aia sa Defet, si kada nia ilia doo God
dooria nia ka ilia ki lelea ka sui naa, nia ka
mae kera daka alu nia ka tio kwaimani fai
koo nia ki, ma nia boroi ka dura lau gu fai
kera.
37 Ma sui sa wala bae God 'e tatae nia fasi
maea, nia 'ana bae nonina nao si dura guu.
38-39 Nia 'uri nai, si doo ne kameli
faarongo kamolu toafuta nau ki ai ka sui
naa, nau ku dooria molu ka saitoma diana
ai. Si doo nai 'e 'urii, God kai manata
lukea abulo ta'aa lae ki 'i nunufana mae
lana sa Disas. Ma tii gwana ne nia manata
mamana 'ana mae lana sa Disas, God kai
sae 'o'olo lana. Aia, ma God nia 'afitai ka
sae 'o'olo lana ta waa nunufana sasi lae
gwana uri ade lae sulia taki sa Mosis.
40 Molu suasuli kamolu, uri si doo bae
brofet ki da bae mai sulia 'ana kada 'i nao
ka nao si dao tomolu lau.
41 Si baea nai 'e 'urii,
‘Kamolu toaa ne molu kai waelsia 'amolu
doo mamane ki nee, molu suai fasi
nee.
Kamolu molu kai kwele baita 'amolu,
suli nau kwai ilia doo baita tasa ki lao fa
sato neki gwana kamolu mauri 'ua
gwamolu ai nee.
Kamolu molu kai kwele ai 'afitai molu ka
faamamanea,
sui boroi 'ana ta waa ka faarongo kamolu
ai.’ ”
42 Si kada sa Bol ma sa Baanabas keerua
lea gu kau faasia na beu ni ofu laa nai, toaa
nai daka saea lau gu fuadaru uri oli lae mai
'afa Sabat 'i buri uri daru ka bae lau suli
doo nai ki fuada.
43 Ma si kada nai kera faasuia naa ofu
laa kera, toaa 'oro nai Diu ma toaa nai lau
gu nao lau Diu ki ma sui daka lea naa suli
birangaa Diu ki, kera daka lea na kau buri
sa Bol ma sa Baanabas. Ma keerua daru
ka bae fifii na 'ani kera uri daka too sulia
birangana ade dianaa God ka lelea firi.
44 Dao naa 'ana ruana fa Sabat nai 'i
buri, bobola fai sae karangia toaa nai lao
maefera nai sui naa ne da koni tiifau mai
uri rongo lana bae lana Aofia.
45 Si kada toaa nai Diu da suana konia
baita nai, na manata lada ka ta'aa 'asia naa.
Ma kera daka saea naa doo ta'ae ki sulia
doo nai ki sa Bol nia bae sulia.
46 'I seeri, sa Bol ma sa Baanabas ka nao
daru si mau naa 'ana bae lae fuada. Ma
daru ka bae 'urii, “Kamolu toaa Diu ki 'ua
gu bae kaaria miri safali bae fasi mai suli
bae lana God fuamolu 'i nao bae. Ma sui,
uri gwana kamolu molu ote kamolu ai ma
molu ka ote kamolu 'ana mauria firi, nia ne
miri ka lea na 'aaria mai fai si baea nee fua
toaa nao lau Diu ki nee.
47 Si baea God 'e saea mai fuamiri 'e 'urii,
‘Nau ku alu kamolu molu ka too, ka mala
'ana ta kwesu fua toaa nao lau Diu
ki,
uri kamolu molu ka falea si baea ni mauria
fua toae ki sui gwana lao molaa-
gali.’ ”
48 Si kada toaa nai kera nao lau Diu ki da
rongo si baea nai, kera daka ele 'asia naa
ma daka manata 'initoa 'asia naa 'ana bae
lana Aofia. Ma 'i seeri, na toaa ne God nia
'olofaorada 'ana mauria firi daka manata
mamana naa 'ana God.
49 Ma na bae lana God ka talofia naa kule
ki sui gwana laona bali lolofaa nai.
50 Aia, ma na toaa Diu nai ki kera daka
bae suurake kera toaa nai kera nao lau
Diu ki. Ma kera daka suurakeda naa 'aini
wela keni nai ki da foosia God ma na toa
gwaungai nai ki laona maefera baita nai
uri rakesasui lana ma ilimatai lana sa Bol
fai sa Baanabas. Ma kera daka tari keerua
naa faasia bali lolofaa kera nai.
51 'Uri nai guu, keerua daru ka usua naa
si mamago faasia 'aedaru 'i seeri, uri ka

faatai fuada ne kera 'ana da tala noni'ela
'ana bae lana God lea God ka kwae kera
boroi faafia. Keerua daru ili 'uri nai sui
daru ka lea naa uri 'i 'Aekoniam.
52 Ma na toaa manata mamana ki daka
fungu 'ana elea ma na Anoedoo Abu ka
'inito 'ani kera.

14

Daru nii 'i 'Aekoniam

1 Si kada sa Bol fai sa Baanabas daru too
'i 'Aekoniam, keerua daru lea ki laona beu
ni ofu laa kera toaa Diu ki mala lau guu
keerua 'ita daru ka ilia ki naa. Ma keerua
daru ka bae noniraa fua toaa 'oro Diu ki
ma toa nao lau Diu ki ma kera daka manata
mamana naa 'ana sa Disas.
2 Ma sui, na toaa Diu nai ki kera nao dasi
dooria guu manata mamana lae daka bae
suurakena toaa nai nao lau Diu ki. Ma
daka talaia lau guu toaa nai nao lau Diu
ki uri manata garo lae fua toaa manata
mamana ki 'ana Aofia.
3 Sa Bol fai sa Baanabas keerua daru too
'i 'Aekoniam suli si kada taa tau ma daru
ka bae noniraa sulia Aofia. Na Aofia ka
faatainia mamana lana baea nai keerua
daru faarongo ai sulia ade dianaa nia ma
ka faatai 'ana doo kwaibalatana ni kwele
lae ki ai ne keerua daru fulia ki.
4 Na toaa nai ki laona maefera baita nai
kera daka tolingi kera kwailiu. Ta bali kera
daka 'ado fainia toaa nai Diu ki, ma ta bali
daka 'ado fai 'aboosol ki.
5 'Uri nai, tai toaa Diu ki ma tai toaa ne
nao lau Diu ki fai waa gwaungai kera ki,
daka alu tii si manata laa daka falea naa
'afitaia fua roo 'aboosol nai ki ma daka
dooria naa uri 'uifau ladaru uri saumaeli
ladaru.
6 Si kada keerua roo 'aboosol nai ki daru
saitomana 'uri nai, keerua daru ka tafi naa
uri 'i Listra ma 'i Debii lao bali lolofaa 'i
Laekonia ma tai kula ki lau gu 'i seeri.
7 Ma keerua daru ka faatalongainia naa
faarongoa diana bae 'ana kula nai ki.

Daru nii 'i Listra fai Debii

8 Tii waa 'aena mae nia too 'i seeri 'i
Listra. Waa nai 'aena mae ka nao si fali guu
safali 'ua mai kada nia futa.
9 Nia gooru 'ana 'i saegano ka fafurongoa
'ana bae lana sa Bol. Ma sa Bol ka bubu
tetee na 'ani nia ma ka saitomana naa ne
nia waa manata mamana 'ana sa Disas uri
gura lana 'aena nai.
10 Sa Bol ka bae baita kau fuana ka 'urii,
"'O tatae 'i langi 'oko uu 'ana roo 'aemu ki!"
Sa wala nai ka tatae ka uu naa, ma ka fali
kwailiu naa 'i matangada.
11 Si kada konia nai da suana doo nai sa
Bol 'e ilia nai, kera daka kokoo baita daka
bae 'ana baea kera toaa 'i Laekonia. Ma
daka bae 'urii, "Na god ki ne da liaewane
ma daka sifo naa 'i seki siakolu nee!"
12 'I seeri kera daka 'ailia naa sa Baan-
abas 'ana sa Sius, na god kera nai. Ma sa
Bol, kera daka 'ailia 'ana sa Hemes suli nia
na waa ni bae fua kera god ki.
13 Na raa'ai talea sa Sius 'e nii gwana noni
fera nai. Na waa ni foa nai fua sa Sius, nia
lea ka ngalia mai buluka ki ma takana 'ai
ki ka aluda naa maana maesakaa nai 'ana
fere, suli ni nia fai toaa nia da dooria dai
afuafu talea roo 'aboosol nai ki.
14 Sa Baanabas fai sa Bol daru rongo ne
kera ade 'uri nai, keerua daru ka karia
maku keerua ki uri faatai lana daru ote
keerua 'ana ade lae 'uri nai. Keerua daru
ka 'urii,
15 "Nee rowaa, doo molu ilia uri tee
nee? Kaaria wane ki gwana mala 'ani
kamolu lau gu ne. Kaaria miri lea mai seki
uri faatalongai lana faarongoa diana nee
ne. Kaaria miri doori faarongo kamolu
uri molu ka luka 'ana foosi lana gwamolu
oenadoe, ma molu ka foosia 'amolua God
mauri nee ne. Ne nia saungainia salo loo
ma ano nee ma asi fuu ma doo 'i laona ki
sui guu.
16 'Ana si kada sui na mai, God nia
lukatainia toae ki sui guu daka lea 'ada suli
doori lada ki.
17 Sui ka 'uri nai boroi, nia too ka alu
faatai mai 'ana doo ki uri waa ki daka suai
ma daka manata tona. Nia falea mai ute
ka 'aru faasia lao salo fuamolu, ma ka adea
doo ki daka fungu 'ana fuada ki 'ana si
kada 'ana unidoe ki. Nia ka falea fange
fuamolu ma ka adea molu ka ele."
18 Sui na roo 'aboosol nai ki daru ka bae
boroi 'uri nai, keerua daru ka dao toi ka
'afitai 'ua gwana uri suusi lada fasia afuafu
lae tale keerua.
19 Sui lau guu, tai toaa Diu nai ki da lea
mai faasia 'i 'Antiok ai bae 'ana bali lolofaa
'i Bisidia, ma faasia 'i 'Aekoniam kera daka
dao lau guu. Kera daka bae alingana konia
nai daka lea na suli bae lada, ma daka
rakesasu naa 'ana sa Bol fai sa Baanabas.

Ma kera daka 'uifauna naa sa Bol ma daka
taraa na kau uri sara fasi lao fera nai. Kera
lea kau lelea daka lukasi nia suli da kwaifii
sa nia mae naa.
20 Sui, si kada toaa manata mamana ki da
lea mai daka uu na kalia sa Bol, nia ka tatae
lau gwana ka oli na mai fai kera uri fera.
Sui tio dani guu nia fai sa Baanabas daru
ka lea naa uri Debii.

Daru oli naa uri 'i 'Antiok

21 Sa Bol fai sa Baanabas daru faarongo
'ana faarongoa diane nee lao maefera 'i
Debii, na toaa 'oro daka manata mamana
'ana sa Disas. Sui keerua daru ka oli naa
uri Listra ma 'i 'Aekoniam, ma 'i 'Antiok ai
bae bali lolofaa 'i Bisidia.
22 Keerua daru ka lea ni faangasi lana
naa toaa manata mamana ki ma daru ka
bae ni are lada naa uri daka mamana 'ana
fiitooe. Ma keerua daru ka bae 'urii, “Tara
kolu ka liu na mone lao 'afitaia 'oro ki sui
fatai kolu kafi ruu laona 'initoaa God.”
23 Keerua daru ka filia naa waa gwaun-
gai ki fua laona figua nia God ki sui guu ne
keerua dao siada, ma daru ka foa daru ka
abufanga lea sui daru ka fale kera sui guu
fua Aofia waa ne kera manata mamana
'ani nia.

24 Sui keerua daru ka faasia bali fera 'i
Bisidia, daru ka lea lau uri bali lolofaa 'i
Bamfilia.
25 Ma keerua daru ka faarongo naa 'ana
faarongoa diana laona maefera 'i Baga,
sui keerua daru ka lea lau uri maefera 'i
'Atalia.
26 Dao 'i seeri, Keerua daru ka lea naa lao
baru daru ka oli na mai uri 'i 'Antiok, mae-
fera bae keerua safali lea kau faasia. Kula
bae toaa manata mamana ki da fale keerua
kau ai lao ade dianaa God uri ka 'adomi
keerua fua ili lana si raoa nai keerua faa-
suia naa nai.

27 Ma si kada keerua dao naa 'i 'Antiok,
keerua daru ka konia na mai na figua nia
God, ma daru ka faarongo kera naa 'ana
doo nai ki sui guu God 'e 'adomi keerua
daru ka ilia ki. Ma daru ka faarongo kera
lau guu ne God nia 'adomia toaa ne nao lau
Diu ki kera lau guu daka manata mamana
naa.
28 Ma keerua daru ka too ka taa tau 'i
seeri fainia toaa manata mamana ki.

15

Ofu laa kera toa gwaungai ki 'ana toaa God 'i Durusalem

1 Tai toaa 'i Diudia ki ne kera lea mai daka
dao 'i 'Antiok, kera da toolangaidoo fua
toaa da manata mamana ki 'i seeri daka
'urii, “God nia 'afitai ka faamauria waa ne
nao si 'iri'unga guu sulia si birangaa nee
laona taki sa Mosis.”
2 Si doo nai kera da saea nai, 'e adea sa
Bol fainia sa Baanabas daru ka olisusuu
baita 'asia naa fai toaa nai. Ade 'uri nai
lelea, kera daka filia naa sa Bol fai sa
Baanabas fai tai waa lau 'ana toaa manata
mamana 'i 'Antiok ki lau guu, uri kera daka
lea na kau 'i Durusalem uri bae lae suli si
doo nai fai 'aboosol ki ma waa gwaungai
kera ki.
3 Na figua God ne da odua toa nai daka
lea kau. Kera daka lea daka liu naa 'ana
bali lolofaa 'i Fonisia ma 'i Samaria. Ma
kera daka faarongoa lau guu toaa nai 'i
seeri ki 'ana si faarongoa sulia na toaa nao
lau Diu ki ne kera da bulasi manataa naa.
Si faarongoa nai ka adea manata lana figua
God ka ele 'asia naa.
4 Si kada sa Bol fai kera da dao kau 'i
Durusalem, figua nia God ma na 'aboosol
ki ma na waa gwaungai kera ki daka gwale
kera na kau. Ma sa Bol fai kera daka
faarongo kera naa 'ana doo nai ki God 'aru
todaru mai ma keerua daru ka ilia ki mai
matangana toaa nao lau Diu ki.
5 Aia 'i seeri, na toa Faarisii nai ki da
manata mamana lau guu 'ana sa Disas,
kera uu daka bae 'urii, “Kera toaa nai nao
lau Diu ki nai boroi, kamolu suumai kera
uri kera lau guu daka 'iri'unga ma daka ade
suli taki sa Mosis mala 'ani kolu toaa Diu
ki!”
6 Na 'aboosol ki fai waa gwaungai ki kera
daka koni daka baelia naa si doo nai.
7 Kera daka baelia ka tau, lelea si kada
kera da bae ka sui naa, sa Bita tatae uu
ka bae 'urii fuada, “Toaafuta nau ki 'ae,
kamolu molu saitomana sui naa ne God
nia fili nau 'ua naa fasi matangamolu, uri
nau lea ku faarongo talo sulia na faaron-
goa diana nee fua toaa nao lau Diu ki, uri
kera daka rongo ma daka manata mamana
'ada 'ana sa Disas.
8 God waa ne nia saitomana manata
lakolu wane, nia faatainia sui naa ne nia
ala faafi kera toaa nao lau Diu ki 'ana si
kada bae nia faa Anoedoo Abu nia fuada ka

mala lau guu bae nia faa mai fuakolu toaa
Diu ki.
9 God nia nao si liotoi ta 'e'ete laa matan-
gana ni kolu fai ni kera, suli nia 'e manata
lukea lau guu abulo ta'aa laa kera ki 'i
nunufana manata mamana laa kera.
10 Nia 'uri nai, nao molu si faa ta'aalia
lau liona God 'ana alu lana si baea fifii neki
da 'afitai 'asia naa fuada uri ili lae sulia ki.
Suli na kokoo kia ki mai ma ni kolu boroi
'ana 'i tari'ina, kolu nao kolu si bobola lau
guu fainia ili lae sulia baea fifii nai ki. Lea
kamolu molu falea 'afitaia 'uri nai ki fua
toaa ne da manata mamana naa 'ana sa
Disas nee, kamolu molu faarakesasua God
nai.
11 Nao! Nao molu si ade lau 'uri nai.
Kolu toaa Diu ki, kolu faamamanea ne
nunufana ade dianaa sa Disas na Aofia
fatai ne kolu ka mauri nee. Aia ma ni kera
toaa ne nao lau Diu ki boroi, nunufana ade
dianaa nai Aofia lau gu ne kera da mauri ai
nee."
12 'I seeri, na konia nai daka too aroaro
daka fafurongoa naa bae lana sa Baanabas
fai sa Bol. Ma keerua daru ka faarongo
kera naa 'ana doo kwaibalatana nai ki ni
kwele lae ai, nai God nia 'aru todaru 'ana
ili lana ki mai fua toaa nai nao lau Diu ki.
13 Keerua daru bae 'uri nai lelea sui sa
Demes ka bae na 'urii, "Toaafuta nau ki 'ae,
molu rongo fasi ku faarongo kamolu.
14 Sa Bita nia 'e bae mai nai, nia ka
bae sulia ade lana God kada nia faatainia
mai liosaua nia fua wane ki nai. God nia
faatainia liosaua nia fua toaa nao lau Diu
ki ne, ma nia ka lafu kera mai ka alu kera
daka too 'e'ete naa uri daka ilia doori lana.
15 Na kekeda laa brofet ki kada 'i nao
boroi da bae lau gu mai suli si doo nai daka
'urii,

16 'God 'e bae 'urii, Nau totoo kwai taea lau
beu sa Defet, bae nia 'asia naa.

Na beu nai 'e okosi naa, ma sui boroi 'ana
nau kwai taea kwai faa uua lau,

17 uri toaa ne da too 'i fulina ki daka lea mai
siaku.

Na toaa ne kera nao lau Diu ki, nau kwai
'aili kera mai uri kera na toaa nau na
'ana.

God nai 'e saea si doo nai,

18 si doo nia saea ki 'ita daka rongo na
mai.' "

19 'I seeri, sa Demes ka bae na 'urii, "Nau
ku manata 'urii, nao kolu si faa gu ta 'afi-
taia fua toaa nai nao lau Diu ki nai da lea
mai sia God nai.
20 Kaa nia diana kolu kekeda gwakolu
fuada, kolu ka saea kera daka too 'ada fasi
'ani lana fanga da faabaitaa 'ana nunuidoo
ki. Kolu ka saea lau guu kera daka suasuli
kera 'ada faasia ooe, ma dasi 'ani lau siina
doo ne da lioa ka mae, ma dasi 'ani lau 'abu.
21 Suli si doo nai ki 'ana bae da nii lao
taki sa Mosis. Suli na taki sa Mosis 'ana
ne kera bae mai sulia ka talo ka tau naa
'ana maefera neki sui gwana, ma daka
teemainia 'ana Sabat ki sui guu lao beu ni
ofu laa neki sui gwana."

Leta toaa gwaungai ki fua toaa nao lau Diu ki

22 'Uri nai, na 'aboosol ki fai toa gwaun-
gai ki ma na figua nia God tiifau kera da
filia tai waa 'ani kera uri daka fale kera
daka lea fai sa Bol ma sa Baanabas uri
'Antiok. Kera daka filia sa Diudas waa nai
da 'ailia lau guu 'ana sa Baasabas ma sa
Saelas, suli keerua roo waa gwaungai ki
'ana toaa manata mamana ki.
23 Na leta nai kera kedaa daka faa kau nai
nia bae 'urii:

"Kameli 'aboosol ki ma toa gwaungai
ki ma kameli toaafuta kamolu ki 'ana
bali nia Aofia ne meli kekeda kau.
Kameli meli faa kau si baea diana kameli
fuamolu toaa nao lau Diu ki ne molu
manata mamana naa 'ana sa Disas, ne
molu too 'i 'Antiok, ma 'i Siria, ma 'i
Silisia.

24 Kameli meli rongo kau da saea sa tai
toaa fasi 'i seki kau faasi kameli da lea kau
dao siamolu daka kaubarea manatamolu
'ana tai doo da saea ki. Kameli nao meli si
odu kera gu kau uri ili lae 'uri nai.
25 Nia ne adea meli ka kwai ala faafi
ma meli ka filia naa tai waa ma meli ka
odu kera daka ngali na kau si baea nee
faasi kameli fuamolu. Kameli odua toa
nee daka lea kwaimani kau fainia roo waa
kwaimani diana kia baki sa Bol fai sa Baan-
abas nai.
26 Keerua naa ne roo waa baki daru
fale dangatai 'ana mauria keerua ki fua
faarongo talo lae sulia na Aofia kia sa Disas
Kraes.
27 Sa Diudas fai sa Saelas, kameli meli
fale keerua kau uri kamolu molu ka tala

rongo gu bae ladaru suli doo nai ki kameli
meli kedaa kau.
28 Suli kameli meli kwai ala faafi fai na
Anoedoo Abu uri nao meli si alua lau ta
'afitaia faafi kamolu. Doo neki kamolu
molu kai ade sulia ki naa ne:
29 Nao molu si 'ani fanga da faabaitaa
'ana nunuidoo ki, ma nao molu si 'ani 'abu.
Nao molu si 'ani siina doo ne da lioa ka
mae. Ka nao molu si ooe. Lea kamolu nao
molu si ilia naa doo nai ki, too lamolu kai
diana tasa."
30 Kera daka falea toa nai daka lea naa
uri 'Antiok. Kera da lea kau dao da ko-
nia figua nia God sui daka faa na leta nai
fuada.
31 Toaa nai daka teemainia naa leta nai
ma si baea nai ki ka adea manata lada ka
ele 'asia naa.
32 Sa Diudas fai sa Saelas, keerua daru
ka bae lau gu fuada 'ana faaele lada ma
faangado lada, suli keerua na roo brofet ki.
33-34 Sa Diudas fai sa Saelas keerua daru
ka too 'i seeri suli tasi kada tau lau lea sui,
toa manata mamana nai daka fale keerua
fainia aroaroa God, keerua daru ka oli lau
gwadaru mai uri Durusalem.*
35 Aia, ma sa Bol fai sa Baanabas daru
ka too 'i 'Antiok suli tasi kada tau lau.
Keerua fai tai waa 'oro 'i seeri ki daka
toolangaidoo ma daka faatalongainia naa
bae lana Aofia.

Si kada sa Bol fai sa Baanabas nao manata ladarua si alu tiidoe

36 Totoo tii si kada 'i buri naa, sa Bol
ka bae fua sa Baanabas. Nia ka bae 'urii,
"Koro oli koro dao tona fasi too lakoro baki
koro faarongo kera mai 'ana bae lana Aofia
'ana maefera baki sui guu. Koro dooria
koro ka saitomana fasi tooa kera ki 'utaa
naa 'ana kada nai."
37 Ma sa Baanabas ka dooria 'asia naa sae
sa Dion Maak ka lea fai keerua.
38 Aia, ma sa Bol manata lana nao si
diana fua sa Dion Maak ka lea fai keerua,
suli nia oli lau gu faasi kera 'i Bamfilia, ma
ka nao si lea naa fai kera uri faasui lana
raoe.
39 Ma sa Bol fainia sa Baanabas keerua
daru ka olisusuu 'i malutadaru, ma daru ka
toli naa. 'Uri nai sa Baanabas ka talaia sa
Maak daru ka toofolo uri auaua 'i Saebras.
40 Aia, sa Bol ka filia 'ana sa Saelas, uri
keerua daru ka lea kwaimani. Ma toaa
manata mamana ki daka fale keeru naa,
burina ne kera faleda fua laona ade dianaa
nia Aofia.
41 Ma keerua daru ka lea daru ka liu naa
laona bali lolofaa 'i Siria ma 'i Silisia. Ma
keerua daru ka faangadoa naa fiitooa kera
toaa manata mamana ki.

16

Timotii nia lea fai sa Bol fai sa Saelas

1 Sa Bol 'e lea ka dao 'ana maefera 'i Debii,
sui nia ka tasa ka dao 'i Listra. Tii waa
manata mamana ne satana sa Timotii ne
nia too 'i seeri. Gaa nia sa Timotii na ai Diu
ma na ai manata mamana lau guu. Aia, na
maa nia sa Timotii na waa 'i Grik 'ana.
2 Na bara waisaasina nai 'i Listra ma 'i
'Aekoniam 'ana bali 'ana manata mamana
lae, kera daka ele 'asia naa sulia ma daka
saea nia waa birangana diana.
3 Ma sa Bol ka 'iri'unga 'ana sa Timotii,
suli 'e dooria sa Timotii ka lea kwaimani
fai nia 'ana raoe uri toaa Diu ki nao dasi
mamagutainia. Na toaa Diu nai ki kera too
'ana lolofaa nai da saitomana sui gwada ne
maa sa Timotii na waa Grik 'ana ma ka nao
si 'iri'unga guu 'ana sa Timotii.
4 Si kada sa Bol fai kera da lea daka
liu 'ana maefere ki, kera daka bae sulia
doo baki toa gwaungai ki ma 'aboosol ki 'i
Durusalem da alu mai uri toaa nao lau Diu
ki bae da manata mamana naa daka ade
sulia.
5 Ma kera daka faangasia figua nia God
ki, ma na toaa manata mamana ki daka
'oro ka 'idu 'afa dani ki sui gwana.

Kada sa Bol nia suana fafaataia

6 Ma sa Bol fai toaa kwaimani nia ki kera
lea daka liu laona bali lolofaa 'i Frigia ma
'i Geleisia, suli na Anoedoo Abu 'e suusi
kera nao dasi faarongo lau 'ana faarongoa
diana nee lao bali lolofaa 'i 'Eisia.
7 Si kada kera dao ninimana bali lolofaa
'i Maesia, kera daka sasi uri sae daka lea
kau 'i Bitinia. Ma sui, na Anoedoo Abu bae
sa Disas ka nao si faolomainia.
8 'Uri nai, kera daka tasa nada faasia 'i
Maesia daka lea nada uri Troas.
9 'Afa rodo nai kera da too 'i seeri, sa
Bol nia suana tii fafaataia. Lao fafaataia
nai, nia suana tii waa nai fasi bali lolofaa 'i
Masedonia. Waa nai 'e uu ka ai kwai amasi

* **15:33-34** 'Oro lana kekeda laa 'ua nao dasi ladoa fees 34, "Aia sa Saelas ka manata fifii tasa fasi uri ka too gwana 'i 'Antiok."

mai ka 'urii, "'O lea mai uri Masedonia uri
'oko 'adomi kameli!"
10 Si kada sa Bol nia suana fafaataia nai
sui, kameli meli ngali 'okodoo kameli ki
meli ka lea naa uri bali lolofaa 'i Mase-
donia,* suli kameli meli saitomana God
nia doori kameli uri meli ka lea meli ka
faarongo lau guu 'ana faarongoa diana nee
fua toaa nai ki seeri.

Ni Lidia nia manata mamana 'ana sa Disas

11 Sui kameli meli ka faasia 'i Troas meli
ka tae lao baru meli faa uua selo meli ka
faafolo naa uri auaua 'i Samotres. Sui tio
dani meli ka lea lau uri 'i Niabolis.
12 Too 'i seeri meli ka lea na tala 'i tolo uri
'i Filibae, na maefera nai na maefera baita
fua lolofaa 'i Masedonia ne toaa Rom ki da
saungainia daka too ai. Kameli meli ka too
seeri suli ta bara fa sato lau sui meli kafi lea
lau.
13 Aia, 'ana Sabat kameli meli lea faasia
'i see, meli ka lea na uri ninimana tii kafo
nai, suli meli manatoi sae si kula kera toaa
Diu ki fua foa lae 'e nii seeri. Sui, kameli
ka gooru saegano meli ka bae naa fua 'aini
keni nai da koni 'i seeri.
14 Tii ai 'ana ai nai ki da fafurongoa bae
lameli 'i seeri ne ni Lidia. Nia ai faasia
maefera baita 'i Taeataera. Nia ai kai saun-
gainia maku gogosala ni foli lana ki ma na
ai ni foosi lana God lau guu. Na God 'e
'ifingia manata lana ni Lidia ka 'ifi uri ade
lae sulia si baea nai sa Bol 'e bae sulia nai.
15 'Uri nai guu, ni nia fai bara wela nia sui
guu daka siuabu tiifau naa. Ma nia ka bae
fifii na fuameli ka 'urii, "Lea sa molu faa-
mamanea naa ne nau ku manata mamana
naa 'ana Aofia, nau ku dooria molu lea mai
molu ka too 'i luma nau." Kameli meli ka
too naa 'i luma nia suli bae lana nai.

Bol fai sa Saelas da nii laona lookafo 'i Filibae

16 Tii si kada meli lea uri tii si kula ni foa
laa nai, meli toda 'ana tii saari nai anoedoo
ta'aa 'e burosi nia. Gwa ai ni rao tatakwai
lae nai, na anoedoo ta'aa nai adea nia ka
faarongo 'ana doo ki 'i nao sui dafi fuli ki.
Na ai nai ka ngalia malefo oro 'asia naa fua
waa baita nia nai 'ana rao lae 'ana doo nai.
17 Ma na wela keni nai ka lea na buri sa
Bol fai kameli ma ka kokoo baita ka 'urii,
"Na toa nee, toa da rao fua God 'initoa tasa
nee ne. Kera ne da faarongo kamolu 'ana
doo ne God ilia uri faamauri lamolu."
18 Nia ilia doo nai 'ana kada 'oro ki le-
lea sa Bol ka rongo toi ka ta'aa 'asia naa,
nia toriabulo kau ka bae 'urii fua anoedoo
ta'aa nai, "'Ana satana sa Disas Kraes, nau
ku saea 'oe ruu mai faasia wela keni nee!"
Si kada nai ua guu, na anoedoo ta'aa nai ka
ruu na mai 'i maa.
19 Na waa baita ki fua saari nai kera da
saitomana na raoa nai talana anoedoo nai
'e sui naa ma ka nao dasi ngali naa tasi
malefo uria, kera daka daua sa Bol fai sa
Saelas daka tara keerua na kau siana toa
gwaungai ki maana usie.
20 Kera daka talai keerua naa siana
Madistret 'i Rom ki. Ma daka bae 'urii, "Na
roo waa neki, keerua roo waa Diu ki ne
daru safalia firua nee laona fera kolu nee.
21 Keerua daru toolangaidoo suli biran-
gaa nao si lea suli taki kolu ki ne. Suli kolu
toaa Rom ki 'afitai 'asia naa kolu ka ili sulia
birangaa keerua!"
22 Aia, na toaa 'oro nai da koni 'i seeri
daka koni na faafi keerua sui guu. Ma na
Madistret ki daka saea fua toaa ni omee
ki uri daka karia naa maku sa Bol ma sa
Saelas ki, ma kera daka nangasi keerua
naa.
23 Burina kera da nangasi baita 'ani
keerua, kera daka alu keerua naa laona
lookafo. Sui, kera daka saea fua waa nai fo-
folo suusia lookafo nai uri ka fonoki ngasi
suusi keerua.
24 Ma na waa fofolo nai nia ka rongo
sulia si baea nai, nia ka talai keerua lea ka
alu keerua ua guu lao kadaluma lalo nai,
sui ka silifainia 'aedaru ki matangana aba
ai nai ki daka ala ngasi faafida.
25 Aia, dao bobola fainia tofungana rodo,
sa Bol fai sa Saelas keerua daru ka foa ma
daru ka nguu ni tango lana 'adarua God.
Ma na toa ne da too lau guu laona lookafo
nai daka fafurongo keerua naa.
26 Da tona boroi, na anuanu baita nai
ka 'igia naa lookafo nai, ma na ngado lana
luma nai boroi ka 'igi sui naa. Ma na babe
ki 'ana luma nai daka 'ifi tiifau naa. 'I
seeri, na seni nai ki 'abana toaa nai ki laona
lookafo nai daka luke tiifau naa fasi 'abada
ki.
27 Na waa ni fofolo nai 'e ada ka suai mae
ki da 'ifi tiifau gwada, ma ka manata toi

* **16:10** Sa Bol fainia waa kwaimani nia ki dao tona sa Luk 'ana faanoe 'i Troas.

sae na toa baki da kani faafida bae da saka tiifau naa. Nia ka lafua mai 'ila ni firu nia nai sa kai saumaeli nia naa 'i tala'ana ai, suli 'e saitomana na waa gwaungai nia ki dai saungi nia lea toa nai ki da tafi mamana naa.

28 Sa Bol ka ai baita ka bae 'urii, “Nao 'osi ade ta doo uri nai 'ani 'oe tala'amu! Kameli too sui gwamelia nee!”

29 Na waa fofolo nai ka saea kau waa ki daka ngali mai kwesu fuana, sui nia ka ruu susuala kau ma ka mau ka lelebe naa. Ma nia ka lae kau ka booruru naa 'aena sa Bol fai sa Saelas.

30 Sui nia ka talai keerua naa uri maa ka ledi keerua naa. Ka 'urii, “Nee wala roo waa baita neki, tee gu ne nau kwai ilia uri God ka faamauri nau?”

31 Keerua luua daru ka 'urii, “'O manata mamana 'ana sa Disas na Aofia, uri God ka faamauri 'oe, 'oe fai bara wela 'oe sui guu.”

32 Sui keerua daru ka faarongo nia fai bara wela nia sui naa 'ana bae lana Aofia, ma kera daka manata mamana naa.

33 'Ana si kada rodo nai 'ua guu, na waa fofolo nai ka talai keerua ka taufia naa mae maala keerua ki 'i nonida. Sui, nia fai toaa nia ki daka 'ali'ali daka siuabu ua guu.

34 Sui nia ka talaia sa Bol fai sa Saelas daka lea naa 'i luma nia ka sangoni keerua naa. Ma nia fai 'aebara nia daka ele 'asia naa suli da manata mamana 'ana God.

35 Sui 'i 'uubongi naa, na Madistret nai ki 'i Rom daka faarongoa waa baita ki 'ana omee kera daka 'urii, “Molu lea molu ka faarongoa waa ni fofolo ki uri daka 'olosia roo waa baki uri daru ka lea 'adaru 'i maa fasi laona lookafo.”

36 'I seeri, waa ni fofolo nai ka faarongoa sa Bol ka 'urii, “Na Madistret ki da saea mai sa Saelas fai 'oe muru lea na 'amurua fasi lao lookafo nai. Nia uri nai, muru lea aroaro na 'amurua nai.”

37 Sui, sa Bol ka bae 'urii fua waa baita nai ki 'ana omee, “Kera nao dasi didi kaaria guu uri sui fatai dafi saea daka nangasi kaaria 'i maana waa 'oro ki, ma sui dafi alu kaaria laona lookafo. Ma sui kaaria roo waa 'i Rom ki lau gu ne. 'Uri nai tama, kera 'afitai daka agwatainia gwada ifingi lamiri 'i maa 'urii nai! Kaaria dooria fua Madistret ki daka tala lea 'ua gu mai seki daka talai kaaria 'ada kau uri maa!”

38 Na waa baita nai ki 'ana omee daka faarongoa naa Madistret nai ki 'ana si baea nai. Kada kera rongo ne sa Bol fai sa Saelas keerua roo waa 'i Rom ki lau guu, kera daka mau 'asia naa.

39 Ma daka lea mai sia daru daka bae kwaimantai na fuadaru. Sui kera daka talai keerua na mai faasia laona lookafo nai, daka bae 'urii fuadaru, “Ii 'e, muru lea na 'amuru fasi seki roo waa.”

40 Kada sa Bol fai sa Saelas daru ruu faasia lookafo, keerua daru ka lea na luma ni Lidia. Keerua daru ka dao tona lau guu toaa manata mamana ki 'i seeri, ma daru ka bae lau guu sulia si baea ni kwai'adomi lae ki fuada. Uri nai sui keerua daru ka lea naa fasi seeri 'i Filibae.

17

Bol fai sa Saelas daru nii Tesalonaeka

1 'Uri nai sui, sa Bol fai sa Saelas daru lea daru ka tasa naa 'i 'Amfibolis ma 'i 'Abolonia, sui daru ka lea naa uri 'i Tesalonaeka, kula bae na beu ni ofu laa kera toaa Diu ki 'e nii ai.

2 Dao 'i seeri, sa Bol ka lea laona beu ni ofu laa Diu ki sulia na birangaa ne nia 'ita ka ilia naa. Ma 'ana olu fa Sabat tatalau ki, nia ka bae fainia toae ki sulia Kekeda Laa Abu ki fuada.

3 Nia ka toolangaidoo ma ka teemainia Kekeda Laa Abu ki uri faatai lana ne na Kraes nia ka nonifii ma ka mae na mone sui nia kafi tatae fasi maea. Sa Bol ka bae 'urii, “Sa Disas waa ne nau ku faatalongainia fuamolu nee, nia na Kraes bae naa ne.”

4 Ma tai waa 'ado fai sa Bol fai sa Saelas. Tai toaa 'oro lau faasia 'i Gris ne da foosia God fai aibaita 'oro ki 'i seeri boroi daka 'ado lau guu fai sa Bol fai sa Saelas.

5 Ma sui, toaa Diu ki kera daka kwaifii daka rakesasu ada 'ana sa Bol fai sa Saelas, daka bae naofana konia nai ma daka konia toa nai ki da takotooa ki gwada 'i maana usia nai daka koni kera fai toaa nai ki da rakesasu nai. Ma kera daka rakesasu daka suungi baita naa laona fera nai ma liu daka ruufia naa luma sa Deison uri sa Bol fai sa Saelas ade daru ka nii seeri, ma ka nao guu.

6 Kera daka daua sa Deison fai tai waa manata mamana ki daka tara kera na kau sia toa gwaungai ki 'ana fere ma daka suke faafi kera. Ma kera daka akwa faafi kera daka 'urii, “Toaa neki, da ilia doo ta'aa oro ki 'asia naa lao fera oro ki! Kera da lea lau gu mai lao maefera kolu nee nai,

7 ma sa Deison naa ne gonitai kera mai 'i
luma nia. Kera sui guu kera da 'oia na taki
'ana gwaungaia kolu 'i Rom ne, suli kera da
saea tii waa gwaungai lau gu ne satana sa
Disas."
8 Ma na baea nai ki, ka falea naa suan-
galua lae fua na konia nai fainia toa
gwaungai ki.
9 Na toa gwaungai nai da saea fua sa
Deison fai toaa manata mamana ki daka
fale malefo* fuada, sui kera daka olitainia
sa Deison fai kera daka oli lau gwada.

Bol fai sa Saelas daru nii Beria

10 'Ana kada nai ua guu nia rodo naa nai,
na toaa nee kera manata mamana ki kera
daka falea naa sa Bol fai sa Saelas uri fera
'i Beria. Kada keerua dao 'i seeri, keerua
daru ka lea laona beu ni ofu laa toaa Diu
ki.
11 Na toaa nai 'i seeri kera da too 'ana
birangaa ne diana ka talua birangaa kera
toaa 'i Tesalonaeka, suli kera dooria 'asia
naa rongo lana tee nee sa Bol nia saea. Ma
'ana kada ki sui gwana, kera teemainia na
Kekeda laa Abu ki uri kera daka saitomana
mamana lana doo neki sa Bol nia saea ki.
12 Ma na toaa oro 'i Diu ki daka manata
mamana, ma na keni gwaungai oro Grik
ki fai toaa oro ki lau gu 'i Grik kera daka
manata mamana naa.
13 Ma sui kada nee toaa 'i Diu ki ne kera
too 'i Tesalonaeka kera rongoa sa Bol nia
faarongo lau guu 'ana bae lana God 'i Beria,
kera daka lea lau guu mai 'i seeri, ma kera
daka ilia toaa 'i Berea ki daka rakesasu lau
guu, ma kera daka booa tii suangalua lae 'i
seeri.
14 Ma 'uri nai guu, tai toaa nee kera
manata mamana ki, kera daka falea sa Bol
uri fafo asi faasia fera 'i Beria. Ma sui sa
Saelas fai sa Timotii, keerua daru ka too na
'adarua 'i Beria.
15 Ma na toa ne kera talaia sa Bol ki kera
da lea fainia, lelea daka dao 'i 'Atens sui
fatai kera dafi oli uri 'i Beria fainia si baea
sa Bol ki fua sa Saelas fai sa Timotii, uri
keerua daru ka lea 'ali'ali siana.

Bol fai sa Saelas daru nii 'Atens

16 Ma kada sa Bol too naa 'i 'Atens maasia
sa Saelas fai sa Timotii, nia ka liodila 'asia
naa, sulia nia suana nununa god susuke
'oro 'asia naa laona fera nai 'i 'Atens.
17 Nia ne adea ma nia ka lea laona beu ni
ofu laa kera toaa Diu ki ma ka bae fuada fai
toaa nao lau Diu ki ne kera foosia God. Ma
nia ka bae lau gu maana usia nai suli kada
oro fua toa ne kera dao 'i seeri ki.
18 Ma tai toolangaidooa ki fasi Grik lau
guu ne kera saea 'ana "'Ebikurian" ma
"Stoik," kera olisusuu lau gu fai sa Bol. Ma
tai waa ada kera daka bae 'urii, "Tee lau
ne waa ngao ulafusidoo nee dooria ka saea
nee?"

Ma tai waa 'ana toaa nai ki kera daka bae
'urii, "Sua lana uri sae nia dooria kolu ka
foosia 'akolu tai god 'e'ete ki na 'ana ne."
Kera bae 'uri nai sulia sa Bol faarongo sulia
sa Disas, ma na tatae lana lau faasia maea.
19 Ma kera daka talaia sa Bol 'i naofana
konia nai 'ana toaa ni bae lae sulia doo ne
kera saea 'ana "'Areobagas," kera daka bae
'urii, "Kameli dooria meli kai saitomana
toolangaidoo laa falu nee 'o bae sulia ne
wala.
20 Suli doo ne kameli rongo 'oe saea nia
'e'ete lau gwana faasia doo ne meli rongo
ki mai, ma kameli ka dooria meli kai saito-
mana malutana."
21 (Kera bae 'uri nai, suli na toaa 'i 'Atens
ki ua guu, fai toaa nee kera lea mai daka too
'i 'Atens ki, kera dooria bae lae sulia ma na
fafurongo lana doo falu ki.)

22 Ma sa Bol ka uu 'i naofana konia baita
nai 'ana toaa gwaungai ki, ma ka bae 'urii,
"Kamolu toaa nee 'i 'Atens, nau ku suana
kamolu dooria 'asia naa foosi lana god su-
lia birangaa 'o'olo ki.
23 Sulia kada nau ku liu laona fera
kamolu nee, nau ku suana kula ni foa
kamolu ki, ma nau ku suana maana tii
fuliera ne kamolu kedaa si baea 'urii, 'TA-
LANA GOD NEE NAO TA WAA SI SAITO-
MANA.' Ma na god nee kamolu foosia ma
nao molu si saitomana nee, nia naa ne nau
ku faatalongainia fuamolu nee.
24 God nai naa ne saungainia molaagali
ma na doo ki sui guu 'i laona, nia naa
ne 'inito fua asi ma salo, ma ka nao si
too lau laona beu abu ki ne wane gwana
saungainia.
25 Ma nao nia si kwai 'atoi guu uri tasi
doo ne sae wane saitomana ka ilia fuana,
suli nia 'ana tala'ana fale lana mauria fua

* **17:9** Na malefo nai nia mala alangai lae ne sa Bol ma sa Saelas nao daru si sukua lau ta ngalungalua fua laona fera nai.

toaa ki sui guu ma ka falea doo ki sui guu
'ana kwai 'atoia kera ki.
26 Ma 'ana safali laa mai, God nia saun-
gainia guu tii waa ma faasia tii waa nai, nia
ka saungainia naa toaa 'oro 'e'ete kwailiu
ki, ma ka alu kera tiifau laona molaagali. 'I
nao sui fatai nia ka saungainia doo ki sui
guu, nia 'ana tala'ana ne filia si kada ma si
kula nee kera dai too ai.
27 Nia ilia doo nai ki uri toaa ki kera daka
nani uri nia, ma dafi dao tona lea kera nani
talingai uri nia. Uri nai boroi 'ana God nao
si too tau gu faasi kolu.
28 Ma ta waa nia bae 'urii, ‘'Ani nia ne
kolu ka mauri ma kolu ka gelo ma kolu ka
too lao molaagali.’ Ma ta waa 'ana waa
kekeda kamolu ki 'e saea lau guu, ‘Kolu na
wela God ki lau guu.’
29 Sulia kolu na wela nia ki, nao kolu si
manatoi sae God nia tasi doo gwana mala
'ana gool, ma nao silfa, ma nao ta fau.
Nia nao si uria ta doo ne waa gwana ka
saungainia 'ana 'abana.
30 'I nao mai, God nao si kwaea ta waa ne
foosia na god susuke 'ana kada nao nia si
saitomana 'ua. Ma sui tari'ina, nia saea naa
fuana toaa 'ana fere ki sui gwana uri kera
daka bulasi manataa faasia na abulo ta'aa
laa kera ki,
31 sulia nia filia naa si kada uri nia kai
kwaea na toaa ki sui guu. Na kwakwaea
nia ka 'o'olo, ma nia ka filia sui naa tii waa
uri fale lana kwakwaea nai. Ma nia ka
faatainia sui naa na waa ni fale lana kwak-
waea nai 'ana tatae lana waa nai faasia
maea!”
32 Kada toaa ki kera rongo ne sa Bol nia
bae sulia tatae laa faasia maea, tai toaa ada
daka waelsi nia, ma kera daka 'onionga
'ani nia. Ma sui boroi 'ana, tai waa ada kera
ka saea, “Kameli dooria 'oko bae lau sulia si
doo nai wala.”
33 Ma sa Bol ka lea na 'ana faasia konia
nai.
34 Ma tai toaa kera daka 'ado fainia, ma
kera daka manata mamana. Ma tii waa
ada ne satana sa Dionisias, ta waa 'ana
'aebara ni bae lae sulia doo nai. Ma tii ai
lau guu satana ni Damaris, ma tai toaa lau
kera daka manata mamana naa.

18

Bol fai sa Saelas daru nii Koren

1 Uri nai guu, sa Bol ka lea naa faasia 'i
'Atens, ka tasa na uria fera 'i Koren.
2 'I seeri, nia ka dao tona tii waa 'i Diu
satana sa 'Akuila ne futa laona bali lolofaa
'i Bontas. Nia lea mai faasia 'i 'Italii fai 'afe
nia ni Brisila, suli ne na waa 'inito satana sa
Klodias 'e ilia toaa 'i Diu ki tiifau kera daka
lea faasia 'i Rom. 'Uri nai, sa Bol lea ka dao
siadaru.
3 Ma nia ka too ma ka rao 'ana fai kera,
suli keerua daru ilia tii raoa guu 'ana saun-
gai lana babale ki 'ana tede uri fofoli lae ai.
4 Ma nia ka bae fainia na toaa ki laona
beu ni ofu lae 'ana Sabati ki, uri ka bulasia
manatana toaa 'i Diu ki ma toaa 'i Grik ki
lau guu.
5 Ma si kada sa Saelas fai sa Timotii
keerua dao mai faasia 'i Masedonia, sa Bol
ka luka na 'ana raoa nia. Ma 'ana kada
ki sui guu nia ka faarongo 'ana Faarongoa
Diana nee, ma ka toolangai folaa ai fuada
kera Diu ki ne sa Disas nia naa ne na Kraes.
6 Ma 'ana kada kera olisi rakesasu 'ani
nia, ma kera daka saea doo ta'ae ki suli nia,
nia ka faatai fuada 'ana tafusi lana lolo ki
faasia maku nia ki, ma ka bae 'urii fuada,
“Lea kamolu si too 'ana mauria falu faasia
God, bali kamolu naa nai! Nao lau na garo
laa nau. Ma 'ita tari'ina ka oli 'alaa, nau
kwai lea na 'aku siana toaa nao lau Diu ki.”
7 Ma nia ka lea na faasi kera, ka lea ka
too naa 'i luma tii waa nai nao lau Diu ne
satana sa Taetas Diastas, na waa ne nia
foosia lau gu God. Na luma nia too lau guu
'i ninimana beu ni ofu laa Diu ki.
8 Ma sa Krisbas, na waa gwaungai 'ana
beu ni ofu laa 'i seeri, nia ka manata ma-
mana 'ana Aofia fainia na bara wela nia.
Ma tai toaa 'oro lau guu 'i Koren, kera
rongo bae lana sa Bol, ma kera daka man-
ata mamana daka siuabu.
9 Sui lao tii fa rodo nai sa Bol ka suana tii
fafaataia, ma na Aofia ka bae 'urii fuana,
“Nao 'osi mau ma 'osi luka 'ana faarongo
lada lae. Nao 'osi luka 'ana raoa 'oe.
10 Suli nau ku nii gwaku fai 'oe. 'Afitai
ta waa ka ilia ta doo fua saketo lamu, suli
na toaa nau ki da 'oro gwada lao maefera
nena.”
11 Uri nai, sa Bol ka too 'i seeri sulia tii fa
ngali ma ono madama ki lau uri toolangai
lana bae lana God fua toae ki.
12 Ma 'ana kada ne waa 'inito 'i Rom 'e
alua sa Galio ka gwaungai fua bali lolofaa
'i Gris, na toaa Diu ki kera daka koni, ma

kera daka daua sa Bol, ma daka ngalia fua
lao koot 'i naofana sa Galio.
13 Ma kera daka kwaali nia daka 'urii,
"Sa wala nee nia ilili uri talai lana toaa ki
uri kera daka foosia God 'ana birangaa ne
'e'ete faasia taki kameli ki ne."
14 Ma si kada sa Bol dooria ka bae, sa
Galio ka bae 'urii fua toaa Diu ki, "Lea sa
kamolu toaa Diu ki molu olisusuu faafia
tasi doo ne garo baita 'asia naa, tara nia
manataa gwana uri nau ku fafurongoa
baea kamolu.
15 Sui ma, na olisusuua kamolu nee, nia
lea 'ana suli si baea ki, ma si satae doo
ki, ma na taki kamolu ki tala'amolu lau
gwana ne. Nia uri nai, molu tala 'olosia lau
gwamolu. Suli nau nao kwasi dooria lau
keto lamolu faafia doo 'uri nai ki."
16 'Uri nai nia ka saea fuada sui guu uri
kera daka lea nada fasi lao beu ni koot laa
nai.
17 'Ana kada nai, na toaa Grik ki daka
daua sa Sostenes, na waa gwaungai 'ana
beu ni ofu laa nai, ma kera daka kwae nia 'i
maana beu ni koot laa nai. Ma sui, sa Galio
ka nao si 'oga nia guu.

Sa Bol oli lau uri 'Antiok

18 Sa Bol ka too 'i Koren fai toaa manata
mamana ki sulia tai fa dani 'oro lau. Sui
nia fai sa 'Akuila fai ni Brisila daka faasia
'i Koren, kera daka faafolo lau gwada 'ana
baru uri bali fera 'i Siria uri Senkria. Ma
'i nao sui fatai kera dafi faafolo faasia 'i
Senkria, sa Bol nia sufi kokori 'ana ifuna
uri ka faatainia tii alangaia nia ilia fua God.
19 Kada kera dao 'i 'Efesas, sa Bol ka
faasia ni Brisila fai sa 'Akuila, nia ka lea
laona beu ni ofu laa kera toaa Diu ki.
20 Sui na toaa nai ki kera daka gania uri
nia ka too lau fai kera, ma sui nia ka nao si
ala faafia.
21 'Uri nai nia ka lea lau gwana, nia ka
bae 'urii fuada, "Lea sae na kwaidooria
God fuaku, nau kwai oli lau mai siamolu."
Sui nia ka faafolo naa 'ana baru faasia 'i
'Efesas.
22 Kada nia dao naa 'i Sisaria, nia ka lea
lau uri 'i Durusalem, nia dao ka fale si baea
diana fua na figua nia God 'i seeri. Sui nia
ka oli lau gwana uri 'i 'Antiok.
23 Ma 'i burina nia too 'i 'Antiok sulia bara
fa dani sui, nia ka lea naa lelea ka talua
naa bali lolofaa 'i Geleisia ma 'i Frigia fua
faangado lana na toaa da manata mamana
ki.

Sa 'Abolos

24 Si kada nai, tii waa 'i Diu satana sa
'Abolos, ne futa laona fera 'i 'Aleksandria,
nia lea mai uri 'i 'Efesas. Ni nia na waa bae
lana diana, ma nia ka filo diana lau guu
'ana Kekeda laa Abu.
25 Ma nia ka saitomana lau guu na bi-
rangaa Aofia, ma nia ka bae tetede ka faa
toolangaidoo 'o'olo sulia sa Disas. Sui ta, na
birangana siuabu laa bae sa Dion nia ilia
'ana waa ki gwana ne nia saitomana.
26 Ma nia ka safali bae noniraa naa fua
toae ki laona beu ni ofu laa nai. Ma si
kada ni Brisila fai sa 'Akuila keerua daru
rongo nia, keerua daru ka talaia uri luma
keerua daru ka faatai diana lau 'ana faa
toolangaidooa nai suli God siana.
27 Ma sa 'Abolos ka doori lea naa uri
maefera 'i Koren lao bali lolofaa 'i Gris.
Ma na toaa ne kera manata mamana ki 'i
'Efesas, kera daka kekeda kau fua toaa 'i
Koren uri daka maasia gwale lana kada nia
dao kau siada. Si kada nia dao naa siada,
nia ka 'adomi diana 'asia naa 'ani kera toaa
nai ki da manata mamana ki nunufana ade
dianaa God.
28 Nia ka dao tona toaa Diu ki ne kera da
olisusuu fai nia, ma nia ka bae tetedea ka
talu kera sui guu, suli nia 'e faatainia na
Kekeda laa Abu ki ne faamamanea sa Disas
nia na Kraes bae naa.

19

Sa Bol nii 'Efesas

1 Si kada sa 'Abolos nia too 'i Koren, sa Bol
nia liu 'ana maefere ki laona bali lolofaa 'i
Geleisia ma 'i Frigia ki lelea nia ka dao 'i
'Efesas. Nia ka dao tona tai toaa kera da
manata mamana 'ana sa Disas 'i seeri.
2 Ma nia ka ledi kera ka 'urii, "Kamolu too
naa 'ana na Anoedoo Abu 'ana kada molu
manata mamana ai?"
Ma kera olisi nia daka 'urii, "Kameli nee
na rongo lana boroi na tee ne Anoedoo
Abu, nao meli si rongo 'ua ne."
3 Sa Bol ka ledi kera lau ka 'urii, "Nee
wala, sui na siuabu laa tee 'ana ne kamolu
siuabu ai?"
Ma kera olisi nia daka bae 'urii, "Na
siuabu laa bae sa Dion bae sulia gwana ne."

4 Sui sa Bol ka bae lau 'urii fuada, “Sa
Dion nia faasiuabua lau gwana toaa da bu-
lasi manataa faasia abulo ta'aa laa kera ki
bae. Sui boroi, sa Dion ka saea lau guu fua
toaa 'i 'Israel ki uri daka manata mamana
'ana sa Disas bae, waa bae kai dao mai 'i
burina.”
5 Ma kada kera rongo si doo nai, kera
daka siuabu naa 'ana satana sa Disas na
Aofia.
6 Uri nai guu, sa Bol ka fale 'aba faafi kera
ma na Anoedoo Abu ka sifoli kera ma daka
bae naa 'ana baea 'e'ete nao lau bae lada ki,
ma daka bae na sulia bae lana God.
7 Kera sui naa nai bobola fainia akwala
roo waa.
8 Sa Bol ka ruu laona beu ni ofu laa nai 'i
'Efesas, ma ka bae noniraa fua toaa ki, ma
ka ilili uri bulasi lana manata lada uri daka
manata 'o'olo sulia 'initoaa God. Ma nia ka
ili 'uri nai sulia olu madama ki.
9 Sui boroi, tai bali 'ana toae lioda ka sadi
gwana, ma kera daka aburongo gwada nao
dasi faamamane guu. Ma kera daka saea
baea ta'ae ki sulia Faarongoa Diana nee 'i
maana toaa 'oro ki. Sui sa Bol ka talaia toaa
manata mamana ki kera daka lea faasi
kera, ma si kada ki sui guu nia ka bae fuana
toaa nai ki laona beu ni toolangaidoo laa sa
Taeranas.
10 Si doo nai kera da ilia ka lea ladoa suli
roo fa ngali ki. Ma na toae ki sui guu ne
kera too laona bali lolofaa 'i 'Eisia, na Diu
ki ma na toaa ne nao lau Diu ki, kera daka
rongoa bae lana Aofia.

'Alakwa sa Skifa ki

11 Ma God ka falea na tetedee baita fua
sa Bol, uri nia ka fulia doo kwaibalatana ki
ma na doo ni kwele lae ki ai.
12 Na 'aba maku tu'uu ki boroi 'ana ne
da suatona 'ana sa Bol ki, 'aba maku nai ki
daka adea waa ki daka 'akwaa gwada. Ma
na anoedoo ta'ae ki lau guu, kera daka ruu
'i maa faasia na waa nai ki.
13-14 Ma tai toaa Diu ki lau guu kera daka
liu uri tari lana anoedoo ta'aa ki 'ana sa-
tana sa Disas na Aofia. Na fiu wela nia
tii waa baita ni foa ne satana sa Skifa ne
kera da ilia si doo nai. Ma kera daka bae
'urii fua anoedoo ta'aa nai, “Nau ku tari
kamolu 'ana satana sa Disas bae sa Bol nia
faarongo tatalo mai sulia nai!”
15 Sui ma na anoedoo ta'aa nai ka luu
kera ka 'urii, “Nau ku saitomana sa Disas,
ma ku saitomana lau guu sa Bol waa too
'ana tetedea sa Disas. Sui nau ku ulafusi
kamolu. Kamolu tii kera 'ana nee?”
16 Ma waa nai anoedoo ta'aa nai nii 'ani
nia nai ka lofoi kera ka kwae kera naa. Ma
ka karia maku kera ki ma daka tafi dadara
naa fai maale ki faasia luma nia waa nai.
17 Si kada toaa Diu ki ma toaa nao lau
Diu ki ne da too 'i 'Efesas kera da rongoa
doo nai, kera daka mau 'asia naa, ma daka
manata baita 'ana sa Disas na Aofia.
18 Ma toaa 'oro 'ana toaa nai ki daka
manata mamana ma daka lea mai daka
bae folaa, ma daka sae folaa na mae baea
agwa kera ki suli arua kera ki.
19 Ma tai toaa 'oro lau guu 'ani kera ne
da ili akalo ki, kera daka ngalia lau gu mai
buka kera ki sulia raoa nai ki ma daka
suungida 'i maana konia nai. Ma daka
idumia si malefo suli doo nai 'ana buka nai
ki, nia ka dao toi 50,000 miga malefo* ki.
20 Sui, bae lana God ka 'ilua na manata
lana toaa oro, ma kera daka manata ma-
mana 'ana Aofia.

Na ngalungalue lea 'i 'Efesas

21 Burina doo nai ki sui, sa Bol ka manata
toi uri lea lae uri maefere ki laona bali
lolofaa 'i Masedonia ma 'i Gris ki, ma ka
lea naa lelea ka dao 'i Durusalem. Ma sa
Bol ka manata 'urii, “Burina nau ku lea 'i
seeri, nau dooria tara lea ku dao lau gu mai
'i Rom.”
22 Nia ka falea sa Timotii fai sa 'Erastas,
roo waa kwai'adomi nia ki daru ka lea uri
'i Masedonia, kada nia too ua kau 'i 'Efesas
laona bali lolofaa 'i 'Eisia.
23 Ma si kada nai na suungaungaua ma
na ngalungalua baita ka fuli 'i 'Efesas faafia
na Tala falu nee.
24 Tii waa satana sa Demitrias, nia na
waa kai saungainia kaa kakale beuakalo
iriroa diana ki fai kaa kakale nunuiakalo ki
'i laona 'ana nununa akalo keni kera nai ni
'Atimis. Na raoa nai sa Demitrias nia ilia 'e
adea toaa ki ne da rao fuana daka todadoo
baita 'asia naa.
25 Ma nia ka saea kera daka kwaimani
kau fai tai waa ne da ilia lau guu kwai
raoa nai nia ilia nai. Ma nia ka bae 'urii
fuada, “Toa nee 'ae, kamolu saitomana na
suadooa kolu nee doo 'e lea gwana mai
faasia raoa ne kolu ilia 'ana saungai lana
kaala nunuidoo neki ne.

* **19:19** Tii miga malefo nia na fofolia fua tii waa ni rao fua tii fa sato.

26 Kamolu molu suana ma molu ka rongo
sui naa doo ne sa Bol nia ilia ki nai. Nia
saea kaala nunuidoo neki waa ki kera
saungainia ki, kera nao lau na god ma-
mane ki ne. Aia, ma si baea nai nia ilia toaa
'oro 'i seki 'Efesas ma 'ana maefera oro ki
sui gwana laona bali lolofaa 'i 'Eisia ki lau
guu ne manatada 'e lea naa suli si doo nai
nia saea nai.
27 Nia uri nai, tara toaa 'oro kera dai bae
tauwelaa raoa kolu nee nai. Ma ka nao lau
taifilia gwana si doo nai, tasi doo ne ta'aa
lau ne na beu abu akalo keni baita kolu nee
ni 'Atimis ne kera faadalafaa naa nee ma
toaa 'i 'Eisia ki tiifau, ma lao molaagali sui
naa tara kera nao dasi foosia naa nee!"
28 Kada na konia nai kera rongoa si baea
nai ki, kera daka rakesasu 'asia naa ma
daka kokoo baita daka 'urii, "Ni 'Atimis na
god 'i 'Efesas nia 'inito ka tasa!"
29 Uri nai, na ngalungalue ka tatae naa
laona maefera baita nai. Ma kera daka
daua naa sa Gaeas fai sa 'Aristakas, roo
waa faasia bali lolofaa 'i Masedonia ki
ne kera lea fai sa Bol. Kera daka tara
keerua daka lae 'ali'ali na fai keerua uri lao
fulisasoa nai toae ki dai koni ai.
30 Sa Bol ka dooria kai lea 'i naofana
konia nai, ma sui na toaa ne kera manata
mamana ki daka lui nia.
31 Ma tai waa gwaungai 'ana bali fera nai
ki, kera kwaimani fai sa Bol, kera daka lui
nia lau guu nao si lea kau 'i seeri.
32 Ma na suungaungaua baita nai ka
tatae naa matangana konia nai. Bali 'ana
toaa nai daka akwa daka saea tai doo, ma
ta bali ada daka saea lau gwada tai doo
'e'ete, aia ma, 'oro lana toaa nai sui gwana
ka nao dasi saitomana lau gwada doo nai
da koni kau uria nai.
33 Ma tai toaa Diu ki kera daka usun-
gainia kau sa 'Aleksanda uri 'i nao, daka
saea na kau doo ni ili lana ki fuana uri ka
bae folaa sulia suungaungau laa nai. Sui sa
'Aleksanda ka faatai 'aba ka kakaru kau lao
maada uri daka too aroaro ma nia ka saea
tasi baea suusi nia 'i maana konia nai.
34 Ma sui si kada kera da lio saitomana
nia waa Diu 'ana, kera tiifau da kokoo baita
naa suli ta roo si kada sato ki. Ma daka bae
na 'urii, "Ni 'Atimis na god kia 'i 'Efesas nia
'initoa ka tasa!"
35 Sui na waa baita 'ana maefera baita
nai ka lea mai ka bae na fua toaa nai ki
uri daka too aroaro naa. Nia ka bae 'urii,
"Toa nee 'i 'Efesas 'ae, na fera neki sui guu
doo da saitoma kolu sui naa ne. Ne ni
kolu gwana ne kolu suasulia beu abu nia
ni 'Atimis na god 'inito nee fai maefau abu
nia ne 'asia mai fasi lao salo.
36 Nao ta waa si tofea naa si doo nai ne.
Nia uri nai, nia diana 'asia naa uri kamolu
molu ka too aroaro fasi mai. Nao molu si
'ali'ali 'asia naa uri ili lana tasi doo ua.
37 Kamolu molu talaia mai toa nee daka
nii sui naa 'i seki ne, sui boroi 'ana kera nao
dasi belia guu ta doo faasia lao beu abu ki,
ma nao kera dasi bae ta'aa guu talea akalo
ni keni kolu nee.
38 Ma lea sa Demitrias fai ruana nia ki da
too 'ana tasi doo uri ngali lana ta waa fainia
uri lao koot, tama koot neki da 'ifi gwada
ne, ma si ade laa ni ili lana 'ana doo nai ki
boroi tio gwana lau guu.
39 Lea tasi doo lau kamolu dooria molu
ka ngali mai uri bae lae sulia lau, molu ka
ngali mai lao bae ofua gwaungai nee.
40 Aia, ma ni kolu 'i tari'ina nai nia
bobola fainia tara daka falea naa kwak-
waea fuakolu nai, suli tee ni kolu ne kolu
suungaungaua nai. Ma lea nia uri nai, tara
kolu ulafusia naa doo kolu kai saea sulia
nai."
41 Burina nia saea si doo nai, nia ka saea
kera daka lea ki nada.

20

'I Masedonia ma 'i Gris

1 'I burina suangalua laa nai nia aroaro
naa, sa Bol ka 'ailia mai toaa manata ma-
mana ki siana ka falea si baea fifii ni kwa-
iarei lae ki fuada. Sui nia ka bae alualu
fuada sui ka lea naa uri Masedonia.
2 Kada nia lea kau uri 'i Masedonia, nia
ka liu kau 'ana maefere ki sui gwana, ka
bae sulia si baea 'oro ni kwaiarei lae fuana
toaa manata mamana ki. Sui nia ka lea kau
lelea ka dao naa 'ana bali lolofaa 'i Gris.
3 Nia dao ka too 'i seeri sulia olu madama
ki. Kada 'e too 'i seeri sui, nia ka kwaimaak-
wali lau guu uri lea lae 'ana baru uri bali
lolofaa 'i Siria, nia ka rongo alinga 'ana
toaa Diu ki kera 'ole nia uri saungi lana.
'Uri nai, nia ka manata toi naa uri oli lae
mai uri ka liu 'ana bali fera nai 'i Masedo-
nia ki.
4 Toa da lea kwaimani ki fai sa Bol ne, sa
Sofata 'alakwa sa Biras faasia 'i Beria, sa
'Aristakas fai sa Sekandas faasia maefera
'i Tesalonaeka, sa Gaeas faasia 'i Debii, sa

Tikikas fai sa Trofimas faasia bali lolofaa 'i
'Eisia, ma sa Timotii.
5 Kera toa nai da lea kau lea daka maak-
wali kameli naa 'ana maefera 'i Troas.
6 Aia, ma ni kameli meli ka faasia mae-
fera 'i Filibae 'i burina Fafangaa bae dasi
'ania Beret Iis nii laona, meli ka lea naa.
Dao 'ana limana maedani, meli ka toda
kera naa 'i Troas. Kameli sui naa meli ka
too 'i seeri sulia fiu maedani.

Dao laa 'isi nia sa Bol 'i Troas

7 'Ana Sarere 'i saulafi, kameli sui naa
meli ka koni 'ana tii fanga kwaimania nai.
Ma sa Bol ka bae fua na toaa nai ki 'ita
'i saulafi lelea ka dao lao tofungana rodo,
sulia nia tio dani kai faasi kera naa.
8 'Ana kadabeu nai 'i langi ne meli koni ai
na kwesu oro ki da nii 'i seeri.
9 Tii wela wane satana sa Iutikas nia
gooru 'ana 'i maana wida sulia sa Bol nia
bae ka tau lelea sa wala nai maana ka
kukulufaa ka maleu buro na 'ana, ma nia
ka 'asi nia faasia oluna kadabeu 'i langi uri
'i saegano. Kada kera kwau nia kau daka
suana nia mae naa.
10 Ma sui sa Bol ka koso 'i saegano, ka
booruru ka ofia mai, sui ka bae 'urii, "Nao
kamolu si manata sala, sulia nia mauri ua
gwana ne."
11 'Uri nai nia ka oli lau gwana uri kad-
abeu loo kera koni 'ai, ma nia ka niia naa
beret ma kera daka 'ania naa. Ma burina
nia bae fai kera lelea ka 'uubongia naa, nia
kafi lea.
12 Ma kera daka oli fainia waa bae 'asia
bae uri beu nia, ma kera daka manata ele
'asia naa suli ne nia mauri naa.

Sa Bol nia faasia Troas ka lea uri Militas

13 'Uri nai meli ka lea naa 'ana baru uri
maefera 'i 'Asos, uri meli ka ngalia sa Bol
'i seeri. Nia saea fuameli kai lea kau tala 'i
tolo ka maasi kameli 'i seeri.
14 Kada nia toda kameli 'i 'Asos, nia ka
raa na fai kameli laona baru meli ka lea
naa uri maefera 'i Mitilini.
15 Kameli meli faasia 'i seeri Mitilini meli
ka lea naa lelea meli ka dao 'i Kios 'ana
ruana fa sato naa. Sui tio dani, meli ka lea
lelea meli dao 'i Samos. Meli ka lea lau guu
lelea 'ana faina fa sato, meli ka dao 'ana
maefera 'i Militas.
16 Sa Bol nia manata toi sui naa tara nao
lea si liu guu 'i 'Efesas 'ana fua nai ade lea
meli ka dora lau lao bali lolofaa nai 'i 'Eisia,
suli nia dooria lea sa ka walude gwana,
meli ka dao 'ali'ali 'i Durusalem sui fatai
kafi dao 'afa sato nia Bentikos.

Bae alualua sa Bol fua toaa 'Efesas ki

17 Si kada sa Bol too 'i Militas, nia ka
falebaea fua toa gwaungai ki 'ana figua nia
God 'i 'Efesas, uri kera daka lea mai siana.
18 Kada kera lea mai dao, nia ka bae
'urii fuada, "Kamolu saitomana doo neki
ku ilia ki mai fuamolu kada ku too ki mai
fai kamolu 'ita kada ku dao mai laona bali
lolofaa 'i 'Eisia.
19 Nau ku ilia mai raoa fuana Aofia fainia
enoenoa ma lao angia 'ana kada 'afitaia ki
dao toku 'ana doo ta'aa 'oro ne toaa Diu ki
da ilia 'ani nau.
20 Kamolu molu saitomana lau guu, bae
nau ku noni maabe 'ana si kada ki sui guu
uri toolangai lana doo kwai'adomi ki sui
gwana fuamolu 'i maana wane sui gwana
ma laona luma kamolu ki.
21 Nau ku faarongoa toaa Diu ki fai toaa
nao lau Diu ki uri kera daka bulasi man-
ataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma daka
oli mai sia God, uri kera daka manata ma-
mana 'ana sa Disas na Aofia.
22 "Ma sui tari'ina, na Anoedoo Abu nia
talai nau naa uri Durusalem nai, ma nau
nao kwasi saitomana ta tee ne kai fuli
fuaku 'i seeri.
23 'Ana maefere ki sui guu ne nau ku dao
ki ai, na Anoedoo Abu nia saea na 'afitaia
ki dai dao toku, ma nau kwai lea laona
lookafo kada ku dao 'i Durusalem.
24 Sui boroi 'ana, nao nau kwasi manata
'oroa guu sulia doo ne kai dao toku lelea
nau ku faasuia guu raoa ne sa Disas na
Aofia 'e falea fuaku. Na raoa nai ne nau ku
ilia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana
nee sulia kwai'ofeia God fua toae ki sui
guu.
25 "Nau ku liu 'i matangamolu tiifau
fainia si baea sulia 'initoaa God. Ma sui
'i tari'ina, nau ku saitomana kamolu tara
nao molu si suaku lau.
26 Nia uri nai, nau ku faarongo folaa 'ani
kamolu 'i tari'ina, nau gu ne nao mae lana
ta waa 'ani kamolu si tio gu faafi nau.
27 Suli nau nao kwasi oli kukuru faasia
faarongo lamolu lae 'ana doori lana God
sui guu.
28 Kamolu toa gwaungai neki, molu sua-
suli diana 'ani kamolu 'i tala'amolu ma
molu ka suasuli diana 'ana toaa neki Anoe-
doo Abu nia fili kamolu uri molu ka lio suli

kera ki. Molu suasulia figua nia God mala
waa 'e lio suli sifsif ki, suli God nia foli usi
kera 'ana 'abuna sa Disas.
29 Nau ku saitomana, buriku nau ku lea
faasi kamolu, tara na toaa ta'aa ki kera
dai dao mai siamolu. Toa nai ki kera dai
tagalangainia toaa manata mamana ki ka
mala 'ana giri kwasi ki ne da saungia na
sifsif ki.
30 Kada ne kai dao mai ne tai wane
matangamolu kera dai sukea toaa manata
mamana uri lea lae suli kera.
31 Molu ka lilio diana, ma molu ka man-
ata toi sulia olu fa ngali ki, ma 'ana dani
ma rodo, nau ku toolangaidoo siamolu, sui
boroi 'ana ku liu laona 'afitaia ma na angia.
32 “Ma 'i tari'ina, nau ku fale kamolu
naa fua God, uri nia ka lio suli kamolu,
ma molu ka manata tona si baea sulia
kwai'ofeia nia. Suli si baea nai nia bobola
fai faangasi lamolu ma ka falea doo diana
neki God nia too ai fuana toaa nia ki tiifau.
33 Ma kamolu ka saitomana lau guu, nao
nau kwasi dooria guu ta malefo, ma nao
tasi maku faasia ta waa 'amolu.
34 Ma kamolu sui guu kamolu saitomana
ne nau ku tala rao 'ana roo 'aba nau ki,
uri nau ku 'adomi nau tala'aku ma toaa
kwaimani nau ki kada kameli 'atonga.
35 Nau ku faatainia sui naa fuamolu 'ana
rao tetede lae uri nai ne kolu ka tala'ana
kolu ka 'adomia na waa ne makeso. Molu
ka manata tona si baea bae na Aofia kia sa
Disas 'e saea, ‘Na waa ne nia falea doo ki,
nia manata ele ka talua na waa ne nia ngali
doo.’ ”
36 Kada sa Bol nia bae uri nai sui, nia ka
booruru ka foa na fai kera.
37 Ma kera tiifau daka angi daka ofia mai
sa Bol maa ruruuda ma daka nonoia.
38 Ma kera daka kwaimantai 'asia naa
suli nia saea tara nao dasi suana lau. Uri
nai sui guu, kera daka lea na fainia uri faasi
lana lao baru.

21

Sa Bol lea uri Durusalem

1 Kameli meli alualu 'ani kera lelea ka
sui, meli ka tae lao baru nai meli ka lea
naa. Kameli meli toofolo kau, meli ka lea
'o'olo naa uri auaua 'i Kos. Sui 'ana ruana
maedani burina, kameli lea meli ka dao
'ana auaua 'i Rodes. Sui meli ka lea lau kau
uri 'i Batara faasia 'i seeri.
2 'I seeri, kameli meli ka dao tona tii baru
nai kai lea uri bali lolofaa 'i Fonisia 'ana
fera 'i Siria. Sui kameli meli ka taelia na
baru nai, meli ka lea lau.
3 Kameli meli ka liu naa 'ana lolofaa ne
meli dao ai meli lio kau ma meli ka suana
auaua 'i Saebras. 'Uri nai kameli meli ka
afegali bali fuu 'ana Saebras, meli ka lea
na uri 'i Siria. Kameli meli ka koso 'i sara
'ana maefera 'i Taea, si kula ne baru nai 'e
faakosoa na 'okodoo ki ai.
4 Ma 'i seeri kameli meli ka dao tona
tai waa ne kera manata mamana ki, ma
kameli meli ka too fai kera suli fiu fa dani
ki. Ma na Anoedoo Abu ka falea si manata
laa fuada, kera daka bae fifii 'ana sa Bol uri
nao nia si lea lau uri Durusalem.
5 Ma sui, dao naa 'ana kada kameli uri
meli ka lea naa, kameli meli ka lea naa. Ma
wane ki fai 'afe kera ki, ma na wela kera
ki sui guu ne kera lea fai kameli uri 'i fafo
asi. Kada kameli meli dao, kameli meli ka
booruru meli ka foa.
6 Uri nai, kameli meli ka alualu 'ani
kameli kwailiu sui, kameli meli ka tae na
lao baru, ma kera daka oli na 'ada 'i fera
kera ki.
7 Ni kameli meli ka lea faasia 'i Taea, lelea
meli ka dao 'ana fera 'i Tolemis, kameli
meli ka suana tai toaa manata mamana ki,
ma meli ka too fai kera suli tii fa dani.
8 Ma 'ana ruana fa dani 'i burina, kameli
meli ka lea lau gwameli lea meli ka dao
'ana fera 'i Sisaria. 'I seeri, kameli meli
ka too 'i luma sa Filib, na waa 'e rao 'ana
faatalongai lana Faarongoa Diana bae. Ma
nia ta waa 'ana fiu waa baki kera filida 'i
Durusalem uri kwai'adomi lae fua toaa ne
kera manata mamana ki.
9 Sa wala nai too 'ana fai wela saarii ki,
ma kera daka faarongo talo lau guu 'ana
bae lana God.
10 Ma kameli meli too 'i seeri suli bara fa
dani, ma tii brofet satana sa 'Agabas ka dao
mai faasia 'i Diudia.
11 Nia ka lea mai siana, ma ka ngalia
na straf sa Bol ni kani lana salafana, ma
ka kani faafia 'ana roo 'ae nia ki tala'ana
fainia roo 'aba nia ki lau guu, sui ka bae
'urii, “Na Anoedoo Abu 'e saea sa wala nee
si straf nia nee, na Diu ki kera dai kani 'urii
lau gu 'ani nia 'i Durusalem, sui kera dai
fale nia 'i 'abana toaa nao lau Diu ki.”
12 'Ana kada kameli meli rongo si doo nai,
kameli fainia toaa nai ki meli ka luia sa Bol
uri nao nia si lea lau uri 'i Durusalem.

13 Ma sui nia ka luu kameli ka 'urii 'ana,
"Tee ne molu angi molu ka faaliodila nau
uria nee? Nau ku kwaimaasi gwaku, nao
lau fua kani laku gwana 'i Durusalem, ma
kaa uri nau ku maelia lau guu manata
mamana laa nau 'ana sa Disas na Aofia."
14 Ma sui kameli meli si bobola naa fai
tala lana manata lana sa Bol, 'uri nai guu
kameli meli ka bae naa 'amelia 'urii, "Nia
diana gwana, alamatainia doori lana God
'e fuli na 'ana."
15 Burina si doo nai kameli meli ka too 'i
seeri suli bara fa dani, sui kameli meli ka
kwaimaasi naa, ma meli ka lea naa uri 'i
Durusalem.
16 Ma tai toaa manata mamana ki lau guu
faasia Sisaria kera lea fai kameli, ma kera
daka talai kameli uri luma waa nai meli kai
too siana, satana sa Naason waa 'i Saebras,
ne nia ta waa ne manata mamana 'ua na
mai.

Sa Bol bae fainia sa Demes

17 Kada kameli meli dao naa 'i Du-
rusalem, toaa ne kera manata mamana
ki kera daka gwale diana 'asia naa 'ani
kameli.
18 'Ana ruana fa dani 'i burina, sa Bol ka
lea fai kameli uri meli ka suana sa Demes
fai toaa gwaungai ki sui guu fua toaa man-
ata mamana nai ki 'i seeri
19 Sa Bol ka bae diana tale kera, sui nia
ka faarongo kera 'ana doo ne God nia ilia ki
sui guu 'ana raoa ne sa Bol ilia matangana
toaa ne nao lau Diu ki.
20 Ma 'i burina kera rongo nia ka sui, kera
sui guu daka tangoa God. Sui kera daka
bae 'urii fua sa Bol, "Wala Bol too lameli
'ae, 'o suana fasi nee. Toonii wane 'oro 'ana
toaa Diu ki ne kera manata mamana naa
'ana sa Disas ma daka ade lau guu suli taki
sa Mosis.
21 Kera da rongo sulia ne 'oe 'o lea 'ana
maefere ki ma 'oko toolangaidoo fua toaa
Diu ne da too ki matangana toaa nao lau
Diu ki ma 'oko saea fuada uri daka lukasia
na 'ada taki sa Mosis. Ma daka rongo sa
'oe saea fuada nao kera si 'iri'unga lau 'ana
wela kera ki ma ka nao dasi ili lau sulia
birangaa oro kolu toaa Diu ki.
22 Ma uri nai, tee ne kolu kai ilia? Kera
toaa Diu nee tara da rongo naa ne 'oe dao 'i
seki ne.
23 Aia nia uri nai, ta tee gwana kameli
saea fuamu, kameli dooria oko ili gwamu
sulia. Tii fai waa ki da nii seki, ma kera dai
lea uri fale lana alangaia kera ki fua God.
24 Kameli dooria 'oe lea fai kera 'oko
faafaalu kwaimani fai kera 'i maana God
lao Beukaua loko, ma 'oko foli talana
faafaalu laa kera nai uri daka sufi kokori
'ana ifuda uri faatai lana alangaia kera. 'Oe
ade uri nai meli saea nai taari toaa Diu ki
daka lio saitomana, ne doo nai ki da rongo
waa ki saea ki suli 'oe nai nao si mamana
guu. Ma daka saitomana lau guu ne 'oe 'o
ade suli taki sa Mosis 'ana kada ki sui guu.
25 "Ma toaa nao lau Diu ki ne da manata
mamana naa nee, kameli meli kekeda sui
na kau fuada sui guu ma si baea kameli
sui naa 'ana kwai ala faafi lae naa ne: Nao
kera dasi 'ania fanga da afuafu ai talea god
susuke ki, nao dasi 'ania 'abu, nao dasi 'ani
siina doo da lioa ka mae, ma daka suasuli
diana 'ani kera faasia ooe lae."
26 Sa Bol ka ala faafia si manata laa nai,
ma dao 'ana ruana fa dani, nia ka lea
naa fainia fai waa nai ki daka faafaalu
kwaimani naa. Sui nia ka lea lao Beukaua
nai, ka faarongoa na waa ni foa 'afa dani
tee ne na fiu maedani fua faafaalu lae kai
sui ai, sui fatai kera dafi falea afuafua kera
ki.

Kera daua sa Bol

27 Ma si kada fiu maedani nai ki karangi
sui, tai toaa Diu ki mai faasia bali lolofaa 'i
'Eisia, kera daka suana sa Bol lao Beukaua
bae. Ma kera daka bae naofana toaa nai ki
ma kera lea daka daua naa sa Bol.
28 Ma kera daka suungi daka 'urii, "Toaa
nee 'Israel! Molu 'adomi kameli mai! Sa
wala nee nia toolangaidoo fua toae ki 'ana
fere ki sui guu uri kera daka bala faafia
toaa Diu ki ne, ma uri maladalafa lana taki
sa Mosis ma Beukaua nee. Ma 'i tari'ina,
nia ka talaia naa toaa nee nao lau Diu ki
uri lao Beukaua nee, ma kera daka faasuaa
naa kula abu nee!"
29 Kera saea si doo nai, suli da suana sa
Trofimas waa 'i 'Efesas nia too fai sa Bol 'i
seeri 'i Durusalem, ma kera daka kwaifii
sae sa Bol nia talaia sa wala nai ka ruu lau
guu lao Beukaua nai.
30 Ma na ngalungalua lae ka tatae lao
fera 'i Durusalem sui guu, ma toaa nai ki
kera daka afururuu tiifau na mai, ma kera
daka daua sa Bol, ma kera daka taraa naa
uri 'i maa faasia lao Beukaua nai. Ma 'i
seeri guu na mae ki 'ana Beukaua nai kera
daka fonoki naa.

31 Si kada nai toae ki ne kera dooria dai
saungia sa Bol, tai waa kera da falebaea
fuana waa gwaungai 'ana omee 'i Rom, suli
na ngalungalua baita nai 'e liu lao fera 'i
Durusalem.
32 Ma 'ana kada ne waa gwaungai nai nia
rongo doo nai, nia ka 'ali'ali ka lea na mai
ka talaia na mai tai waa 'ana omee nia ki
fainia toa gwaungai kera ki, kera daka lea
uri kula nai toae ki kera koni ai nai. Ma
'ana kada toae ki kera da suana naa waa
gwaungai nai fainia toaa ni omee nia ki,
kera dafi luka 'ana kwae lana sa Bol.
33 Kada waa gwaungai nai da dao naa,
nia ka lea siana sa Bol ka daua naa. Sui nia
ka saea fuana toa nia ki uri kera daka kani
nia 'ana roo seni ki. Sui nia ka ledia toae ki
ka bae 'urii, "Sa wala nee sa tii nee, ma tee
ne nia ilia ka garo?"
34 Ma toaa ki kera daka saea na baea
'oro 'e'ete kwailiu ki, waa gwaungai nai ka
ulafusia naa si doo ne kera rakesasuia sa
Bol faafia. 'Uri nai nia ka saea naa fua waa
ni omee nia ki, uri kera daka ngali sa Bol,
daka alu nia lao beu toaa 'ana omee ki.
35 Aia, si kada sa Bol 'e dao 'aena lada
'ana beu nai, na toa ni omee ki daka kwau
sasala 'ani nia 'i langi, suli na ngalungalua
laa nai 'e baita 'asia naa.
36 Ma na toaa Diu ki kera daka suungi
kera daka 'urii, "Saungia ka mae 'ana wala!
Saungia ka mae 'ana!"

Sa Bol bae suli nia tala'ana

37 'Ana kada ne toaa ni omee ki kera
kwaimaasi uri ruu lae 'i beu fai sa Bol,
nia ka bae 'urii fuana waa gwaungai nai,
"Wala arai 'ae, nau ku dooria kwai saea fasi
tii si doo fuamu."
Ma waa gwaungai nai ka ledia ka 'urii,
"Nee wala, 'oe saitomana baea nee 'i Grik?
38 Lea nao, 'oe waa bae 'i 'Isib bae 'o
safalia firua bae gu 'oto ne? 'Oe gu 'oto bae
'o talaia faitooni wane baki molu ka lea lao
fera kwasi 'ana firua bae kada sui na mai?"
39 Sui sa Bol ka luua ka 'urii "Nao! Nau
waa Diu 'ana ne, nau ku futa 'i Tasis mae-
fera baita 'i Silisia. Nau ku dooria 'oe
faolomainia uri nau ku bae fasi fua toaa
nee."
40 Guu waa gwaungai nai ka faolomainia
naa, ma sa Bol ka uu suli lada nai ka faatai
'aba naa uri faa taaro lana konia nai. Si
kada kera taaro naa, sa Bol ka bae naa
fuada 'ana baea toaa Diu ki ka 'urii,

22

1 "Toafuta nau ki ma kamolu maa nau ki,
molu fafurongo nau fasi ne nau ku ilitoi
fasi bae lae uri 'olosi laku faasia na baea ne
molu 'ui faafi nau ai."
2 Si kada kera rongo nia bae 'ana baea
toaa Diu, kera daka too aroaro sui naa, sui
sa Bol ka bae naa ka bae 'urii,
3 "Nau na waa Diu ne, ma nau ku futa
'i Tasis na maefera baita lao bali lolofaa 'i
Silisia, ma nau ku baita mai 'i Durusalem
kada nau ku sukulu siana sa Gamaliel. Ma
nia ka toolangaidoo diana 'asia naa fuaku
'ana ade lae sulia na taki ne sa Mosis falea
mai fua kokoo kia ki, ma nau ku dooria
lau guu ili lana tee ki ne God nia dooria,
mala lau guu ne kamolu dooria ili lana naa
'i tari'ina.
4 Ma nau ku faanonifiia lau guu toaa ne
kera manata mamana 'ana sa Disas, ma
nau ku saungida. Nau ku daua lau guu
wane ki, ma keni ki, ma nau ku aluda lao
lookafo.
5 Na waa foa ni gwau bae, ma toa gwaun-
gai kolu ki, kera saitomana doo ne nau
ku bae sulia nee nia mamana. Ma kera
daka kedaa si baea fifii fua toa gwaungai
fua Diu ki 'i Damaskas, ma kera daka falea
fuaku, uri nau ku ngalia fuada. Ma kera
daka faolomai nau uri kwai nani uri toaa
ne kera manata mamana 'ana sa Disas ki
'i seeri, uri kwai dau kera, ma kwai kani
kera, ma kwai oli mai fai kera uri 'i seki
Durusalem, uri toa gwaungai ki kera daka
falea kwakwaea fuada.
6 "Si kada nau ku lea ma ku dao karangia
naa 'i Damaskas bobola fainia tofungana
sato, tala folaa laa baita ka tala mai faasia
lofona salo kakali nau.
7 Ma nau ku 'asi nau 'i saegano, ma nau
ku rongo na lingee doo ka bae 'urii fuaku,
'Sol 'ae, Sol, tee ne adea 'oko susubutai
nau?'
8 Sui nau ku bae 'urii fuana, 'Aofia 'ae, 'oe
sa tii na?' Ma na lingee doo nai ka luu nau
ka bae 'urii, 'Nau sa Disas waa 'i Naasaret
nee 'oe susubutai nau ne.'
9 Ma toa ne kera lea fai nau ki, kera da
suana sina laa nai, ma nao kera dasi rongo
guu na lingena waa nai 'e bae fai nau.
10 Ma nau ku ledia, nau ku 'urii, 'Aofia
'ae, tee ne nau kwai ilia?' Ma na Aofia
ka luu nau ka bae 'urii, "O tatae 'i langi,
'oko lea uri 'i Damaskas. Ma kera da kai

faarongo 'oe 'ana si doo ne nau ku dooria
uri 'oko ilia.'
11 'Ana si kada nai, na maaku ka rorodoa
suli na sina lana doo nai. Ma toa ne kera
lea fai nau ki, kera daka dau 'ana 'abaku,
ma kera daka talai nau uri 'i Damaskas.
12 "Ma tii waa nia too 'i Damaskas satana
sa 'Ananaeas, nia waa ne faabaita God, ma
ka ade sulia na taki kia Diu ki, ma toaa Diu
ki sui guu ne kera too 'i Damaskas, kera
sae'inito 'asia naa 'ani nia.
13 Nia lea mai ka uu siaku, ka bae 'urii,
'Waafuta nau sa Sol 'ae, 'oe lilio 'amua!' Ma
'ana kada nai 'ua guu, na maaku ka lilio
naa, ma nau ku suana naa.
14 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, 'God
nia kokoo kia ki nia fili 'oe sui na mai, uri
'oko saitomana na kwaidooria nia, ma 'oko
suana Waa 'O'olo nia, ma 'oko rongo na
lingena.
15 Ma 'oe 'okoi faarongo 'ana Faarongoa
Diana bae suli nia uri 'oko faarongoa toaa
ki suli si doo ne 'o suai ma 'oko rongoa ki.
16 Nee wala na tee lau ne 'oe maasia?
Tatae naa, 'oko siuabu, ma 'oko foosia
Aofia, uri nia ka manata lukea 'ana abulo
ta'aa laa 'oe ki.'
17 "Sui nau ku oli lau uri 'i Durusalem, ma
si kada nau ku foa lao Beukaua bae, nau ku
suai na fafaataie,
18 ma nau ku suana Aofia, ma nia ka
bae 'urii fuaku, ''Oe lea 'ali'ali faasia 'i Du-
rusalem, suli toaa nee kera nao kera dasi
manata mamana 'ana bae lamu suli nau.'
19 Ma nau ku bae 'urii, 'Aofia 'ae, kera
saitomana naa bae nau ku lea lao beu ni
foa lae ki, ma nau ku daua toaa ne kera
manata mamana 'ani 'oe ki, ma nau ku
nangasida lau guu.'
20 Ma 'ana kada ne waa ki kera saungia
naa sa Stifin, waa bae nia faarongo suli 'oe,
nau ku nii lau guu 'i seeri, ma nau ku ala
faafia si doo bae kera ilia 'ani nia, ma nau
ku kwai'adomi 'ana lio lae sulia na maku
kera ki.
21 Sui na Aofia ka bae 'urii fuaku, ''Oe lea,
suli nau kwai fale tau 'ani 'oe siana toaa
nao lau Diu ki.' "
22 Toaa ki kera fafurongoa sa Bol lelea
nia ka saea guu si doo nai sulia toaa ne nao
lau Diu ki. Ma si kada kera rongo guu si
doo nai, kera daka suungi kera daka 'urii,
"Molu ngalia kau molu ka saungia! Nao nia
si bobola uri ka mauri!"
23 Kera suungi, ma kera daka kwaikaru
'ana maku kera ki 'i langi ma kera daka
taga 'ana gegeo 'ana saegano ki 'i langi, suli
kera da rakesasu 'asia naa.
24 Ma waa gwaungai 'ana omee 'i Rom,
nia ka saea fuana toa nia ki uri kera daka
talaia sa Bol 'i beu, ma ka saea kera daka
kwae nia, uri kera daka dao toi maana tee
ne adea ma Diu ki kera daka suungi faafi
nia 'uri nai.
25 Sui ma si kada kera karoa sa Bol uri
kwae lana, nia ka bae 'urii fua tii waa ni
omee, "Nia bobola gwana lao taki kia 'i
Rom uri molu ka kwae nau, na waa 'i Rom
ne nao molu si dao toi ua garo laa nau?"
26 Si kada nai waa baita 'ana omee nai
'e rongo si doo nai, nia ka lea siana waa
gwaungai nia, ma ka ledia ka 'urii, "Tee ne
'oe kai ilia wala? Sa wala loko nia waa 'i
Rom loko."
27 'Uri nai waa gwaungai nai ka lea siana
sa Bol, ka bae 'urii, "Faarongo nau fasi, 'uri
nee ma 'oe waa 'i Rom nee?"
Sui sa Bol ka luua ka 'urii, "Iuka."
28 Ma waa gwaungai nai ka bae 'urii,
"Nau waa 'i Rom lau gu ne, sui ta nau ku
foli talana 'ana malefo baita ne."
Ma sa Bol ka luua ka 'urii, "Nau ne waa 'i
Rom, suli nau ku futa 'ana waa 'i Rom."
29 Ma toaa ne kera uu karangia uri kwae
lana ma ledi lana, kera daka dudu faiburi
faasia. Ma waa gwaungai nai lau guu, kada
nia saitomana ne sa Bol nia waa 'i Rom, nia
ka mau, suli nia karoa 'ana 'oko ma seni ki.

Sa Bol uu 'i naofana Bae Ofua Gwaungai Diu ki

30 Sui waa gwaungai nai 'ana omee, nia
dooria ka saitoma diana 'ana tee ne toaa
Diu ki kera ketoa sa Bol faafia. 'Uri nai 'ana
ruana fa dani, nia ka saea waa ni rao nia ki,
uri kera daka tangasua naa 'oko ki faasia sa
Bol, ma ka saea fua waa baita ni foa ki ma
na Bae Ofua Gwaungai kera uri daka ofu.
Sui nia ka talaia lau kau sa Bol, ma ka faauu
nia naa 'i naofada.

23

1 Ma sa Bol ka bubu tetee naa 'ana Bae
Ofua Gwaungai nai, ka bae 'urii, "Toafuta
nau ki 'i 'Israel, nau ku faabaitaa God, ma
'ana lioku sui naa, nau ku saitomana mauri
laku nia diana gwana ka lelea ka dao 'ana
fa sato tari'ina."

2 Kada sa Bol nia bae 'urii, na waa foa ni
gwau bae sa 'Ananaeas ka saea fua toa ne
kera uu karangia sa Bol uri kera daka fida
suusia fakana.
3 Ma sa Bol ka bae 'urii fuana, “God nia
kai fidali 'oe, suli 'oe 'o mala ta 'ogua bae
kera rabua kwakwaoa ai uri saufini lana
bili ki. 'Oe too 'i seki lau guu uri keto laku
sulia taki sa Mosis. Ma 'oe boroi, 'oe 'osi ade
guu sulia na taki nee kada ne 'oe saea daka
fidali nau!”
4 Ma toa ne kera uu karangia sa Bol, kera
rongo, kera daka bae 'urii fuana, “'Oe bae
ta'aa fua waa foa ni gwau bae God nai
wala!”
5 Ma sa Bol ka luuda ka 'urii, “Toafuta
nau ki 'i 'Israel, kwaimanatai, nao nau kusi
saitomana ne nia waa foa ni gwau bae. Suli
na Kekeda laa Abu nia saea, ‘Nao 'oe 'osi
bae ta'aa fua waa gwaungai kamolu.’ ”
6 Ma kada sa Bol 'e suana ta bali 'ana Bae
Ofua Gwaungai nai ne Sadiusii ki, ma ta
bali 'ada ne Faarisii ki, nia ka bae 'inito
fuana Bae Ofua Gwaungai nai ka 'urii,
“Toafuta nau ki 'i 'Israel, nau na Faarisii lau
guu, na 'alakwa nia Faarisii. Ma sui kera
daka keto nau naa, suli nau ku manata
mamana ne toaa ne kera mae ki, God kai
tatae kera lau!”
7 Ma si kada nia saea si baea nai ki, na
Faarisii ki ma na Sadiusii ki, kera daka
safalia olisusuu lae, ma na konia nai kera
daka toli kwailiu 'ana roo kulee wane ki.
8 Kera tolingida, suli na Sadiusii ki kera
saea lea waa mae, 'afitai nia ka mauri lau,
ma daka saea nao naa ta 'ensel, ma ka nao
lau guu ta anoedoo. Ma sui na Faarisii ki
kera daka manata mamana 'ana olu doo
nai ki.
9 Ma kera daka akwa baita fuada
kwailiu, ma tai waa toolangaidoo 'ana taki
ki ne kera Faarisii ki lau guu, kera uu, ma
kera daka bae tetede 'asia naa kera ka 'urii,
“Nao kameli si dao toi ta doo ne garo 'ana
sa wala nee! Sui ma alamia na anoedoo ma
nao ta 'ensel 'oto ne bae 'ani nia nee.”
10 'Uri nai, na olisusuu laa baita 'asia naa
ka tatae, ma waa gwaungai 'ana omee, nia
ka mau 'asia naa suli tara kera saungia sa
Bol daka kwae ngisia guu. Ma nia ka saea
fua toa ni omee ki, kera daka lea siana
konia nai uri kera daka talaia sa Bol faasi
kera uri lao beu toa ni omee ki.
11 Sui ka rodo na mai na Aofia ka uu fai
sa Bol ka bae 'urii, “Nao 'osi mau. 'O bae
noniraa naa suli nau seki 'i Durusalem, ma
'oko ili lau gu 'uri nai 'i Rom.”

Kera da baelia saungi lana sa Bol

12 Ma 'i 'uubongi tai waa 'ana Diu ki kera
daka koni, ma daka baelia naa saungi lana
sa Bol. Ma kera daka kwaiagii nao kera
dasi 'ani tasi fanga, ka nao kera dasi kuufi
tasi kafo, lelea ka dao 'ana si kada kera da
saungia naa sa Bol.
13 Alamia nia bobola fainia faiakwala ka
sarenga ne kera saungai kwaimani uri si
manata laa nai.
14 Uri nai toaa nai ki, kera daka lea siana
waa baita ni foa ki, ma toa gwaungai kera
Diu ki, kera daka bae 'urii, “Kameli bae
kwaiagii nao meli si 'ani tasi fanga lelea
meli ka saungia guu sa Bol.
15 'Uri nai kamolu fainia Bae Ofua
Gwaungai nee, molu ka falebaea fuana
waa gwaungai ki 'ana omee 'i Rom, uri
kera ka talaia mai sa Bol siamolu. Molu
ka sukea saea kamolu doori rongo diana
'ana tai doo lau suli si baea nai suli nia. Ma
ni kameli meli ka kwaimaasi uri saumaeli
lana naa kada nia dao.”
16 Ma sui 'ana si kada na kokoo sa Bol
'alakwa waiwane nia 'e rongo na tii si man-
atae doo ka dao lao manatana, nia ka lea 'i
beu kera toaa 'ana omee ki, ka faarongoa
sa Bol.
17 Si kada sa Bol nia rongo, nia ka 'ailia
mai tii waa baita ni omee, ka bae 'urii
fuana, “'Oe talaia kau wela daraa nee siana
waa gwaungai 'oe, suli nia dooria kai saea
tii si doo fuana.”
18 Sui waa ni omee nai ka talaia wela
daraa nai siana waa gwaungai kera, ka
bae 'urii, “Waa bae nia too lao lookafo bae
satana sa Bol ne saea nau ku talaia mai
wela nee siamu, suli nia dooria faarongo
lamu 'ana tii si doo.”
19 Na waa gwaungai nai ka dau 'ana
'abana wela daraa nai ka talaia ka taa idu
lau kau, ma si kada taifili keerua, nia ka
bae 'urii, “Tee ne 'oe doori saea fuaku?”
20 Sui wela daraa nai ka bae 'urii fuana,
“Tai toa Diu, kera da bae alangai 'afitai sui
naa, alamia bobongi kera dai lea mai dai
gani 'oe uri 'oko talaia sa Bol lau uri kula
bae Bae Ofua Gwaungai koni ai, uri kera

daka dao toi diana lau 'ana doo baki nia ilia.
21 Sui ta nao 'osi ade sulida, suli faiak-
wala ka sarenga ne kera agwa maasia uri
saumaeli lana. Suli kera kwaiagii 'afitai sui
naa uri nao kera dasi fanga ma dasi kuu,
lelea kera daka saungia guu sa Bol. Ma
kera da kwaimaasi naa, ma na doo ne kera
maasia naa ne bae lamu."
22 Sui waa gwaungai nai ka bae 'urii
fuana wela daraa nai, "Nao 'osi faarongo
'ana ta waa ne 'oe faarongo nau 'ana si doo
nai." Sui nia ka odua ka lea na 'ana.

Kera talaia sa Bol sia sa Feliks waa gwaungai

23 Sui na waa gwaungai 'ana toa ni omee
ki, nia ka 'ailia mai roo waa kera baita 'i
farana ki, ka bae 'urii fuadaru, "Kamuru
muru kwaimaasi 'ana roo talangee wane
ni omee ki uri lea lae uri maefera 'i Sisaria,
fainia fiu akwala ki uri lea lae fafona hos
ki, fai ta roo talangee wane kera dau 'ana
sue ki, kera ka kwaimaasi uri lea lae 'ana
sikwana kada rodo lao rodo 'i tari'ina.
24 Molu ka alua tai hos fua sa Bol uri kai
tae 'i fafona, ma molu ka fofolo diana 'ua
guu 'adomia, ma molu ka talaia siana sa
Feliks waa gwaungai."

25 'Uri nai waa gwaungai 'ana omee ka
keda leta fua sa Feliks ka 'urii,
26 "Nau sa Klodias Lisias, nau ku
kekeda kau fuamu 'oe waa gwaungai ne
sa Feliks. Nau ku bae fasi fai 'oe.
27 Na Diu ki kera daua naa sa wala nee,
ma kera daka karangi saungia naa. Kada
nau ku dao tona nia waa 'i Rom, nau ku lea
fainia toa ni omee nau ki, kameli meli ka
lau nia faasi kera.
28 Ma suli nau ku dooria kwai saito-
mana doo ne kera keto nia faafia, nau ku
talaia siana Bae Ofua Gwaungai nai.
29 Ma sui, nau ku dao toi nao nia si
ilia guu tasi doo ne bobola fainia kera
daka saungia ma nao daka alua lao lookafo
faafia. Kera keto nia gwada faafia si doo
'ana taki kera 'i tala 'ada.
30 Nau ku rongo Diu ki kera 'olea naa
fua saumaeli lana, nia ne nau ku man-
ata uri fale lana kau siamu. Ma nau ku
faarongoa naa toa ne da keto nia uri daka
faatainia doo ne kera keto nia faafia siamu
'oe waa gwaungai."
31 Sui waa ni omee ki kera daka ili naa
suli si doo nai waa gwaungai kera saea.
Ma kera daka talaia sa Bol 'ana fa rodo nai
lelea kera daka dao 'i 'Antibatris.
32 Ma 'ana ruana fa dani, waa ni omee
ki ne kera lea 'ana 'aeda, kera daka oli uri
beu kera 'i Durusalem. Ma toaa ni omee ne
kera lea fafona hos ki, kera daka safali lea
naa fainia sa Bol.
33 Kera talaia daka dao 'ana fera 'i Sis-
aria, ma kera daka falea naa leta nai fua sa
Feliks waa gwaungai, ma kera daka faasia
naa sa Bol siana.
34 'Ana kada nai waa gwaungai nai nia
teemainia leta nai ka sui, nia ka ledia sa Bol
uri na bali lolofaa 'i fai ne nia futa ai. Kada
nia dao toi nia lea mai faasia 'i Silisia,
35 nia ka bae 'urii, "Nau kwai rongoa kes
'oe 'ana kada toa ne kera keto 'oe ki dai
dao mai." Sui nia ka falea toaa ni omee
nia ki kera daka fofolo diana 'ua guu suusia
sa Bol lao beu ni gwaro lana nai sa Herod
saungainia.

24

Na Diu ki da ketoa sa Bol naofana sa Feliks

1 Burina lima maedani ki sui, sa
'Ananaeas na waa foa ni gwau bae ka
lea uri maefera 'i Sisaria fainia tai toa
gwaungai kera Diu ki, fainia tii waa satana
sa Tatalas ne nia saitomana taki. Kera daka
lea mai 'i naofana sa Feliks waa gwaungai,
ma kera daka ketoa sa Bol.
2 Sui kera daka 'ailia mai sa Bol, ma sa
Tatalas ka safali bae naofana sa Feliks ma
nia ka 'urii, "Waa gwaungai 'ae, na kwaita-
lai laa 'oe 'ana liotooa 'oe adea kolu ka too
'ana aroaroa suli si kada tau. Ma ni 'oe 'oko
ilia ki mai doo 'oro diana fuameli toaa Diu
ki.
3 Ma kameli sui guu meli ka ele 'asia naa
suli doo nai ki, ma meli ka tango 'oe 'asia
naa.
4 Ma nao nau kusi dooria guu ngali lana
si kada tikwa 'oe. Nau ku gani 'oe gwaku
uri 'oko fafurongoa fasi si baea kukuru ne
meli saea.
5 Kameli meli dao tona sa wala nee nia
waa fua faarakesasu lana toae ki naa ne.
Nia waa fua bae naofana lae toaa Diu ki
sui guu lao molaagali fua rakesasue ne. Ma
nia ta waa baita lau guu lao 'aebara ne kera
sae kera 'ana, 'Toaa Naasaret ki.'

6-7 Ma nia ka ilili lau guu uri faasua lana
Beukaua loko. Kada kameli meli suana uri
nai, kameli meli ka dau nia naa.*
8 Lea 'oe 'o didi nia 'i tala'amu, tara 'oe
dao toi doo neki meli keto nia fainia 'i
naofamu na doo mamane ki gwana ne."
9 Ma na toaa Diu neki 'i seki da 'ado
lau gu fai kameli fai si doo nai, ma daka
faamamanea lau guu doo nai ki.

Sa Bol bae 'o'olo suli nia naofana sa Feliks

10 Uri nai waa gwaungai nai sa Feliks nai
ka susuia kau sa Bol uri nia ka bae. 'I seeri
sa Bol ka bae na 'urii, "Nau ku saitomana
'oe 'o kwai ketoi 'i seki ka tau na mai suli fa
ngali 'oro ki. Aia, ma nau ku bae 'o'olo gu
suli nau 'i naofamu nai.
11 Lea sa 'oe 'o ledia waa ki, kera daka
saea gwada ne nau taafuli maedani ma
roo maedani sarenga ki gwana ne sui kau
burina bae ku lea 'ana foa lae 'i Durusalem.
12 Toa ne kera ngali nau mai fua lao koot
nee, kera nao dasi dao toi guu tasi kada
ne nau ku olisusuu fai waa ki lao Beukaua
loko, ma nao sae ku bae naofana ta konia
fua rakesasu lae lao beu ni ofu lae ki ma
nao ta kula gwana lao maefera baita loko
'i Durusalem.
13 Kera tara 'afitai daka faatainia guu tasi
doo ne nau ku garo ai siamu uri oko suai.
14 Nau ku faarongo mamana 'ani 'oe:
Nau ku foosia God bae kokoo kameli ki da
foosia 'ana lea laa nee sulia Tala Falu nee
'ana Aofia, ma sui toa neki da bae toku
nee kera nao dasi faamamanea Tala falu
nee 'ana Aofia. Nau ku manata mamana
'ana doo neki sui guu da lea sulia taki sa
Mosis ma na brofet ki kera daka kekeda
mai sulida.
15 Ma nau ku manata mamana 'ana God
mala lau guu 'ani kera, ne God kai tataea
toaa ki sui guu toaa 'o'olo ma toaa ade garo
ki faasia maea.
16 Uri nai, 'ana si kada ki sui guu nau ku
sasi ngangata fai ili 'o'olo lae 'ana doo ki 'i
maana God ma na wane.
17 "'I burina nau ku lea faasia 'i Du-
rusalem suli bara fa ngali, nau ku oli lau
mai 'i seki kada ku ngali mai fafalea kera
toaa Diu ki 'ana malefo fuana toaa neana
'ana Diu ki ma uri afuafu lae lau guu.
18 Ma si kada nau ku ilia si doo nai, ne
kera da suaku laona Beukaua Loo burina
nau ku faasuia naa raoa 'ana faafaalu lae.
Ma nao guu ta konia fai nau 'ana si kada
nai, ma ka nao guu ta ngalungalua.
19 Ma sui tai Diu faasia bali lolofaa 'i
'Eisia kera da nii seki. Nia bobola fainia
kera daka lea lau guu mai 'i naofamu, uri
kera daka keto nau lea kera saitomana tasi
doo ne nau ku ilia ka garo.
20 Ma toaa neki, kera saitomana kada
kera keto nau 'i naofana Bae Ofua Gwaun-
gai kameli, nao dasi dao toi guu tasi doo ne
nau ku ilia ka garo.
21 Tii si doo gu ne nau ku saea 'i seki,
alamia nia ka faarakesasua ta bali 'ada ne
'urii, 'Kamolu keto nau 'i tari'ina, suli na
manata mamana laa nau ne waa ne kera
mae ki naa, kera dai tatae lau fasi maea.' "
22 Sui sa Feliks, waa ne saitoma diana
naa 'ana birangaa sulia na Tala Falu nee
Aofia, nia ka saea kera daka too aroaro
naa. Ma nia ka bae 'urii, "Kada sa Lisias
waa gwaungai 'ana waa ni omee ki kai dao
mai, nau kwai saea si doe sulia keto laa ne
molu ilia."
23 Ma nia ka saea fua waa ni omee ne
suasuli sa Bol uri kera daka lio suli nia,
ma daka alamatainia toa kwaimani nia ki
saitomana kera daka maa tona ma daka
faledoo 'adomi nia.

Sa Feliks fai 'afe nia daru fafurongoa bae lana sa Bol

24 Ma burina ta bara fa dani sui, sa Feliks
fainia 'afe nia ni Durusila ne nia wela keni
'i Diu, keerua daru ka kwaiodui uri sa Bol
uri keerua daru ka fafurongo nia. Ma sa
Bol ka bae sulia na manata mamana laa
'ana sa Disas Kraes.
25 Ma sui sa Bol ka bae lau guu suli na
'o'oloa, ma ka saea ne waa ki nao dasi ili lau
suli kwaidooria ta'aa 'ana nonida ki, ma ka
bae lau gu sulia fa dani ne God kai ketoa
toae ki sui guu. Ma kada keerua rongo naa
doo nai ki, sa Feliks ka mau ka bae 'urii, "'O
lea namu kau. Nau kwai 'aili 'oe lau mai
'ana tasi kada lau ne walude lau fuaku."
26 'Ana kada nai lau guu, nia ka kwaifii
sae sa Bol tara kai fale malefo fuana. 'Uri

* **24:6-7** Tai kekeda laa ki 'ua 'i nao da ladoa fees 7, ka bae 'urii, "Kameli dooria meli kai keto nia sulia taki kameli, ma sui sa Lisias waa gwaungai fua toae ki sui, nia ne lea mai ma ka lau susuala 'ani nia faasi kameli. 'Uri nai sa Lisias ka falebaea kau uri lea ta waa nia too 'ana tasi doo ni keto lana sulia, nia ka lea mai siamu."

nai, 'ana kada 'oro nia ka falebaea uri nia
ma ka bae kwaimani fainia ki.
27 Burina roo fa ngali ki sui, sa Bosias
Festas ka lea mai ka talana sa Feliks waa
gwaungai nai. Ma sui, suli sa Feliks 'e
dooria uri toaa Diu ki kera daka ele suli
nia, nia ka faasia sa Bol ka too gwana lao
lookafo.

25

Sa Bol kai bae 'i naofana sa Festas

1 Ma 'ana oluna fa dani 'i burina sa Festas
nia dao 'i Sisaria uri raoa nia, nia ka lea lau
gwana uri 'i Durusalem.
2 Ma na waa baita ni foa ki, ma toa
gwaungai Diu ki, kera daka faarongo 'ana
doo ne kera ketoa sa Bol faafia ki siana sa
Festas.
3 Ma kera daka radi kali sa Festas uri nia
ka falea sa Bol uri 'i Durusalem, suli kera
dooria naa uri saumaeli lana suli taale.
4 Ma sa Festas ka luu kera ka bae 'urii, “Sa
Bol nia too lao lookafo 'i Sisaria. Ma nao si
tau guu sui nau kwai oli 'ali'ali lau gwaku 'i
seeri.
5 Lea nia ilia ta doo ka garo, molu ka falea
waa gwaungai kamolu ki uri kera daka lea
fai nau uri 'i Sisaria uri kera daka keto nia
'i seeri.”
6 Sui sa Festas ka too 'i Durusalem suli ta
kwalu fa dani ma nao ta taafuli dani lau,
sui nia ka oli naa uri 'i Sisaria. Aia, tio dani
sa Festas ka lea naa uri kula nai ni kwai
ketoi lae, sui ka saea kera daka talaia mai
sa Bol siana.
7 Ma si kada sa Bol nia dao, na toa Diu ki
ne kera lea mai faasia 'i Durusalem, kera
daka uu kalia, daka keto nia naa faafia doo
'oro ta'aa 'asia naa ne da saea nia ilia, ma
sui ka nao si mamana guu.
8 Ma sui sa Bol ka bae 'olosi nia 'ana
tala'ana ka 'urii, “Nao nau kwasi ilia guu
tasi doo ta'aa ne saketoa na taki kameli
Diu ki, ma na Beukaua loo, ma nao na waa
'inito 'i Rom.”
9 Ma suli sa Festas 'e dooria na toaa Diu ki
kera daka ele suli nia, nia ka ledia sa Bol ka
'urii, “'Oe dooria 'oko lea uri 'i Durusalem,
uri nau ku fafurongo 'oe 'i seeri faafi doo
nai ki kera saea suli 'oe nai?”
10 Sui sa Bol ka luua ka 'urii, “Kula ni
kwai ketoi lae na waa 'inito 'i Rom 'e alua
naa ne nau ku uu ai nee. 'I seki naa ne kula
'e bobola fai keto laku lae ai. Nao nau kusi
ilia guu tasi doo garo fua toaa 'i Diu ki. Ma
'oe 'o saitoma diana sui na ai.
11 Lea nau ku 'oia naa taki ki ma ka
bobola fainia oko keto nau naa uri maea,
nau kwasi gani guu uri tafi lae faasia. Sui
ma baea neki kera da keto nau fainia nao
si mamana. Uri nai tama ta waa boroi nia
nao si tala'ana ka fale nau fuada nai. Uri
nai, nau ku gani 'oe uri oko fale nau fuana
waa 'inito 'i Rom nai, uri ka fafurongo
nau.”
12 Uri nai, sa Festas ka bae kau fainia toa
nai kera da gooru kwaimani 'ana kwaike-
toia nai. Sui nia ka bae 'urii fua sa Bol, “Suli
'oe gani uri lea lae siana waa 'inito 'i Rom,
nia diana gwana, 'oe kai lea siana.”

Sa Bol nia bae 'i naofana sa 'Agriba fainia ni Benis

13 Burina ta bara fa dani sui, sa 'Agriba
na waa 'inito nai ma waiwane nia ni Benis,
keerua daru ka dao 'i Sisaria 'ana gwale
lana sa Festas faafia raoa nia.
14 Si kada keerua too 'i Sisaria suli bara
fa dani nai ki, sa Festas ka faarongoa sa
'Agriba 'ana si baea nai sulia sa Bol. Nia ka
bae 'urii, “Tii waa ne kera alua lao lookafo
si kada ne sa Feliks nia gwaungai 'ua mai
kada nau kwasi dao 'ua.
15 Ma si kada nau ku lea kau uri 'i Du-
rusalem, na waa baita ni foa toaa Diu ki,
ma toa gwaungai kera ki, kera daka bae
'ana baea ni keto lana, ma daka gani nau
uri nau ku keto nia uri saumaeli lana.
16 Ma sui nau ku bae 'urii fuada, ‘Nao lau
na birangaa kameli toaa 'i Rom ki ne meli
kai falea kwakwaea fuana wane 'i nao sui
fatai nia kafi bae suli nia 'i maana toaa ne
kera keto nia.’
17 Ma si kada kera dao naa seki 'i Sisaria,
nau ku 'ali'ali ku fafurongo kera 'ana kwai
ketoi lae 'ana ruana fa dani, ma nau ku
'ailia mai toa ni omee ki kera daka talaia
mai waa nai.
18 'Uri nai, toaa ne kera keto nia ki kera
daka uu ka nao dasi saea guu tai doo ta'aa
ne nau ku fiia sae kera dai saea.
19 Doo ne kera olisusuu na faafia ne ma-
lutana foosi lana God kera, fainia tii waa ne
satana sa Disas, ne mae naa ma sui sa Bol
ka saea nia mauri lau gwana.
20 Ma suli nao nau kwasi saitomana naku
bae lae suli doo uri nai ki. Uri nai, nau
ku ledia sa Bol lea nia dooria ka lea uri 'i
Durusalem uri nau ku didi nia uri doo nai
ki 'i seeri.

21 Ma sui sa Bol ka nao si ala gu faafia, ka
gani 'ana uri waa 'inito 'i Rom ka fafurongo
nia lau. Uri nai, nau ku alu nia ka too lao
lookafo lelea ka dao 'ana kada ne bobola
fai ni nau ku falea ka lea siana waa 'inito
'i Rom."
22 Sui sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Festas,
"Nau ku dooria lau guu rongo lana waa
nai."
Ma sa Festas ka luua ka bae 'urii, "'I
bobongi gu ne 'oe kai rongo nia."
23 Tio dani guu sa 'Agriba fainia ni Benis
keerua daru ka dao naa lao luma baita nai,
ma daru ka ruufia na mai maku lalaungia
keerua ki. Ma daru ka ruu mai lao beu
nai fainia toa baita ni omee ki, ma toaa
gwaungai ki 'ana fera nai. Sui sa Festas ka
bae naa uri kera daka talaia mai sa Bol.
24 Ma sa Festas ka bae 'urii, "'Agriba waa
'inito 'ae ma toaa ne molu koni mai 'i seki
tari'ina, kamolu suana waa ne satana sa
Bol. Na Diu neki kera too 'i seki Sisaria ki
ma na toaa Diu ne kera too 'i Durusalem
ki, kera keto nia, ma daka suungi ma daka
gani nau uri kwai saungia ka mae.
25 Ma sui si kada nau ku ledia, nao nau
kwasi dao toi guu ta tee ne nia ilia ka garo
uri kera daka saungia ka mae. Ma sui nia
ka gani sae uri ka lea siana waa 'inito 'i
Rom. Nia ne nau ku odua kau siana 'i Rom.
26 Ma sui nao nau kwasi too guu 'ana tasi
doo talingai uri ku kedaa mai sulia garo
laa sa wala nee fuana nia waa 'inito nee.
Nia ne nau ku talaia mai siamu 'i tari'ina
wala 'Agriba na waa 'inito, uri molu ka
'adomi nau uri dao lae toi ta doo mamana
uri kekeda lae sulia.
27 Suli nao si diana fua nau ku fale kau
ta waa ne too lao lookafo fua waa 'inito
'i Rom, lea nao nau kwasi faatai folaa
guu 'ana manata laa ki ne kera ketoa nia
faafia."

26

1 Sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Bol, "Nia
bobola gwana fai 'oko faarongo kameli
'ana manata lamu." Ma sa Bol ka tagaa
'abana ka faatainia ne nia kai bae, ma ka
bae 'olosi nia 'urii,
2 "Wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau ku ele
gwaku, suli nau ku bobola kwai faarongo
'oe 'ana 'olosi laku 'ana si doo ne Diu ki kera
keto nau faafia.
3 Nau ku ele ka tasa, suli 'oe saitoma
diana 'ana birangaa kia Diu ki fainia na
olisusuu laa kia ki. Nia ne nau ku gani 'oe,
uri 'oko fafurongo nau fasi fainia maabe
tau lae.
4 "Ma na Diu ki sui guu kera saitomana
birangaku 'ita mai 'ana tu'uu laku. Kera
daka saitomana na birangaa nau 'i fera
kani, ma burina lau guu 'i seki 'i Du-
rusalem.
5 Ma kera daka saitomaku ka tau na mai,
'ana safali lana nau ta waa 'ana fikui wane
tai waa ne kera faangadoa na foosi lana
God sulia birangaa Diu ki. Ma kera saea
na fikui wane tai waa nai 'ana Faarisii ki.
Bobola fai kera ka lea mai 'i seki uri kera
daka bae 'ana faamamane lana doo nai ki,
lea kera noni maabe.
6 Ma nia ne nau ku uu naa 'i seki uri na
keto laku lae, suli nau ku kwaimaasi naa
'ana doo ne God nia safali alangainia 'ana
fua kokoo kia ki.
7 Ma nia naa ne doo bae na akwala ma
roo fiiwane kia neki da kwaimaasi mai
uri ngali lana, kada kera foosia God suli
fa dani ma fa rodo. Wala 'Agriba, 'ana
manata too ngadoa nai ne adea toaa Diu ki
kera daka keto nau faafia!
8 Ma 'utaa ne ka 'afitai fuamolu toaa 'i Diu
ki uri manata mamana lae 'ana God ne nia
saitomana tae lana waa mae ki?
9 "Ma 'i nao mai, nau tala'aku nau ku rao
ngangata uri nau ku ilia si doo ki sui guu ne
bobola uri nau ku tagalangainia na konia
ne kera manata mamana 'ana sa Disas waa
'i Naasaret.
10 Na doo nai ne nau ku ilia 'i Durusalem.
Nau ku ngalia naa tetedea faasia na waa
baita ni foa ki, ma nau ku alua toaa 'oro
God ki lao lookafo. Ma si kada da keto kera
uri mae lada, nau ku ala lau guu faafia.
11 Si kada 'oro ki, nau ku liu ku nangasida
lao beu ni foa lae ki, ma nau ku ili 'uri nai
uri suumai lada uri lukasi lana na manata
mamana laa kera ki. Ma suli nau ku rake-
sasu 'asia naa fuada, nau ku lea lau guu uri
fera 'e'ete ki sui gwana uri susubutai lada.
12 "Ma suli si doo nai, nau ku lea uri 'i
Damaskas. Nau ku ngalia na leta ki faasia
na waa baita ni foa ki uri dau lana toaa ne
kera manata mamana 'ana sa Disas.
13 Wala 'Agriba, kada kameli meli lea suli
tala tofungana sato, nau ku suana tii sina
laa nai tala folaa ka talua na folaa lana
sato, ma nia ka tala folaa mai faasia lao
lofona salo ka lea kakali nau fainia toa ne
kameli meli lea ki.

14 Ma kameli sui guu ne meli 'asi kameli
'i saegano, ma nau ku rongo tii lingee doo
'e bae ka 'urii fuaku 'ana baea toaa Diu,
'Sol, Sol! Tee ne 'o ilimatai nau uria? 'Oe
'o oewanea ne 'oko firu fai nau nee.'
15 Ma nau ku bae 'urii fuana, 'Aofia 'ae,
'oe sa tii nai?' Ma na Aofia ka bae 'urii, 'Nau
sa Disas, waa ne 'oe faanonifiia.
16 Tatae naa. Nau ku faatai fuamu, ma
nau ku fili 'oe, uri 'oko rao fuaku. Ma 'oko
faarongoa waa ki lau guu 'ana si doo ne 'oe
'o suai 'ani nau ki 'i tari'ina, ma tai doo lau
ne nau kwai faatainia fuamu.
17 Nau kwai lau 'oe faasia toaa 'oe 'ua guu
'i 'Israel fai toaa nao lau Diu ki, ma nau
kwai suasuli 'oe uri nao kera dasi saungi
'oe.
18 Nau ku odu 'oe siada uri 'oko bulasi da
faasia na rorodoa lae uri folaa lae, faasia
na tetedea sa Saetan talea God. Ma God
kai manata lukea na abulo ta'aa laa kera
ki. Suli kera manata mamana 'ani nau, God
kai alu kera toaa nia ki fainia toaa ki sui
guu ne God nia filida.'

19 "Aia, wala 'Agriba waa 'inito 'ae, nau
ku ade na suli na fafaataie bae nau ku
suana faasia 'i salo.
20 Etana nau ku lea 'i Damaskas, sui 'i
Durusalem ma lao fera 'i 'Israel sui naa. Ma
sui nau ku lea naa siana toaa nao lau Diu ki,
uri ku faarongo kera uri daka bulasi man-
ataa faasia abulo ta'aa laa kera ki ma daka
oli mai sia God uri ili lana doo diane ki ne
faatainia kera da bulasi manataa mamana.
21 Ma faafia si doo nai, na Diu ki kera
daka dau nau kada nau ku too lao Beukaua
nai, ma kera daka sasi uri saumaeli laku.
22 Ma sui ka lea mai ka dao 'i tari'ina,
God naa ne nia 'adomi nau. Ma nau ku
faarongoa toaa ki sui guu, fua waa tu'uu ki,
ma waa gwaungai ki lau guu. Ma na doo ne
nau ku saea ki, nia lau guu bae na brofet ki
ma sa Mosis kera saea kai dao mai.
23 Kera saea na waa fifilia nia God kai
nonifii ma kai mae, ma nia lau guu na
waa totoonao ne kai tatae faasia maea, uri
ka faarongo sulia kwesu 'ana mauria firi
fuana toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau
guu."

24 Ma si kada sa Bol 'e bae 'ua suli nia
'uri nai, sa Festas ka 'ai fuana ka 'urii, "Bol
'ae, 'oe oewanea lau namu ne wala! Na
saitoma doo laa baita 'oe ne faaoewane
'oe."

25 Ma sa Bol ka luua ka 'urii, "Waa
gwaungai 'ae, nao nau kusi oewanea lau
ne! Na baea nee nau ku saea ki kera ma-
mana ma daka 'o'olo sui guu.
26 Nau ku saitomana kwai bae noniraa
gwaku fua sa 'Agriba waa 'inito, suli nia
saitomana gwana doo neki. Nia ka rongo
suli si doo neki sui guu ne fuli 'ana sa Disas,
suli doo ne fuli 'ana sa Disas ki nao dasi fuli
lau 'ana ta kula agwa.
27 Aia, 'Agriba waa 'inito 'ae, 'uri nai 'oe 'o
manata mamana 'ana baea brofet ki? Nau
ku saitomana 'oe faamamanea."
28 Sui sa 'Agriba waa 'inito ka bae 'urii
fuana sa Bol, "'Ana si kada kukuru nai
gwana 'oe kwaifii sae 'oe kai adea nau
ku manata mamana naa 'ana sa Disas na
Kraes nai?"
29 Sa Bol ka luua ka 'urii, "Sui boroi 'ana
si kada nai ka kukuru ma nao saka tau,
nau ku foa fuamu ma fuana toaa ki sui guu
ne kera too 'i seki ma kera daka fafurongo
nau 'i tari'ina, uri molu ka mala lau guu ni
nau. Toolangai lana ne, molu kai manata
mamana 'ana sa Disas Kraes. Sui ta, nau
nao kusi dooria uri molu ka too lao lookafo
mala lau gu 'ani nau."
30 Sui waa 'inito, ma ni Benis, fainia sa
Festas waa gwaungai, ma toae ki sui guu
ne kera too fai kera, kera da tatae daka lea
nada.
31 Ma si kada kera lea na kau, kera
daka bae 'urii fuada kwailiu, "Sa wala nee
nao si ilia guu tasi doo ne bobola fua nia
ka maelia ma nao kera daka alu nia lao
lookafo faafia."
32 Ma sa 'Agriba ka bae 'urii fua sa Festas,
"Sa wala nee bobola fai 'oko lukea naa, lea
nao nia si gani uri lea lae siana waa 'inito 'i
Rom."

27

1 Ma kera daka manata uri sae kameli
meli kai toofolo naa uri 'i Rom lao bali
lolofaa 'i 'Italii. Kera daka falea sa Bol
fainia tai waa ne kera karoda ki, fuana sa
Diulias waa gwaungai toa ni omee ki 'i Rom
ne kera faasatada 'ana "Waa 'ana omea nia
waa 'inito 'i Rom."
2 Sui kameli meli ka raa lao baru faasia
na maefera 'i 'Adaramitiam, uri meli ka
kwaimaasi uri lea lae uri fafo asi suli bali
lolofaa 'i 'Eisia. Ma sa 'Aristakas, waa 'i
Tesalonaeka lao bali lolofaa 'i Masedonia,

ka lea lau guu fai kameli. Ma kameli lea
naa faasia fera 'i Sisaria.
3 Ma fa dani burina, kameli meli ka dao
naa 'ana maefera 'i Saedon. Ma sa Diulias
ka ele suli sa Bol, ma ka faolomainia ka lea
uri suana lana toa kwaimani nia ki uri kera
daka falea si doo ki ne nia kwai 'atoi ai.
4 Sui kameli meli ka lea na faasia 'i seeri,
meli ka liu naa 'i burina auaua 'i Saebras,
suli na koburu nia sasaula mai 'i naofana
baru.
5 Sui kameli meli ka toofolo naa laona
kada asi nai karangia bali lolofaa 'i Silisia
ma 'i Bamfilia ki, ma meli ka lea mai uri 'i
Mira, fera baita laona bali lolofaa 'i Lisia.
6 'Uri nai, sa Diulias, waa gwaungai 'ana
omee nai, ka dao tona baru faasia 'i 'Alek-
sandria ne kai lea uri 'i 'Italii, nia ka fale
kameli lao baru nai.
7 Sui kameli meli ka lea naa suli fa dani
'oro ki, ma meli ka dao tona 'afitaia baita
laona lea lae 'afa dani nai ki, sui lea mai
meli ka dao bobola fainia fera 'i Kinidas.
Ma nao meli si lea naa 'ana bali nai, suli na
koburu 'e tae suusi kameli. Kameli meli ka
afagali burina fa ngongoraa nai 'i Salmone,
ma meli ka liu burina auaua 'i Krit.
8 Sui kameli meli ka usuli toli mai ma ka
'afitai tu'uu, meli ka dao laona fakali kera
faasatanaa 'ana Fakali Diana, ne nao si tau
guu faasia maefera 'i Lasea.
9 Fa dani 'oro ne sui gwana lao asi 'i seeri,
suli kameli meli dao toi lea lae 'ana baru
ka 'afitai 'asia naa. Kada nai lau guu fa
dani baita kera Diu ki fua manata lukasi
lana abulo ta'aa laa ki ka liu sui na 'ana,
ma kada 'ana koburu ka safali naa, ma ka
'afitai na uri meli ka lea ade lea baru ka
kuruu lao koburu baita nai. Nia ne, sa Bol
ka bae 'urii fuada,
10 "Rowane 'ae, nau ku suana lea sa kolu
faasia 'i see, nia kai 'afitai tasa fuakolu, ma
na asi ka saketoa baru nee fai kolu fai doo
neki laona. Ma tai waa 'akolu boroi tara
daka mae lau guu."
11 Ma sui waa gwaungai 'ana toa ni omee
ki ka faamamanea 'ana waa ne baita lao
baru fai waa nai baru nia nai. Ma nao nia
si faamamanea bae lana sa Bol.
12 Ma na fakali nai kameli meli dau ai
nao si diana uri dau lae ai kada koburu
ma ute. Nia ne, 'oro lana wane ki kera
daka dooria 'ada lea lae lau 'i asi uri kameli
meli ka dao 'i Finiks lea nia walude, uri
kameli meli ka momola 'i seeri 'ana kada
'ana koburu ma ute. Suli 'i Finiks ne na
fakali 'ana auaua 'i Krit nia agwa fasi na
koburu 'ana kada nai.

Na ara baita 'i asi

13 Aia, 'ana si kada nai tii kasi sasaula
tu'uu nia safali ka toea mai auaua nai, toaa
nai daka manata toi sae nia bobola fainia
daka lea gwada. Nia ne, kera daka lafua
na gwalu lao baru, sui kera daka safali lea
usuli sara naa sulia auaua nai 'i Krit.
14 Ma nao si tau guu, na koburu baita nai
da saea 'ana, "Ara" ka kwae kera naa ne too
mai fasi bali 'i tae lana sato.
15 Ma ka toea naa baru ka 'afitai naa fua
'olosi lana suli na koburu nai ma kameli
meli ka makeso naa. 'I seeri, kameli meli
ka alamatainia naa baru uri na afe ka
ngalia naa faasia 'i Krit.
16 Iuka, ma kada kameli meli liu kau
burina auaua 'i Kauda, kera daka sasi uri
lafu lana tigi uri lao baru ma, sui ka 'afitai.
17 Ma kera daka karo ngasi naa faafia na
baru ade lea nia ka foga. Ma kera daka
faakosoa na 'aba selo baita nai kera faa
uua, ma uri nai koburu ka babalangainia
naa baru nai, suli kera mau ade lea ka raa
laona mai nai karangia 'i Libia.
18 Sui na koburu ka too ka lado gwana ka
baita 'asia naa ma 'ana ruana fa dani, kera
daka 'ui na 'ana tai 'okodoo ki fasi lao baru.
19 Ma dao oluna fa dani, kera daka 'ui
'ana tai doo lau 'i asi fasi lao baru.
20 Suli tai fa dani 'oro ki ne nao kameli
meli si suana naa sato fai bubulu. Ma sui,
na koburu ka tetede 'asia naa. Uri nai,
kameli meli ka kwaifii sae sa nao meli si
mauri naa.
21 Ma sui, suli tasi kada 'e tau toaa ki nao
kera dasi fanga naa, sa Bol ka tatae ka uu
'i matangada ka bae 'urii, "Rowane 'ae, tee
ne adea nao molu si ade suli si doo bae nau
ku saea fuamolu uri kolu si lea lau faasia 'i
Krit? Lea sa kamolu ade suli bae laku, nao
kolu si dao toi guu ta 'afitaia ne.
22 Ma sui kada nai, nau ku saea naa
fuamolu nao molu si mau! Suli tara nao ta
waa 'amolu si mae guu, taifilia na baru ne
gu ne kai ta'aa naa.
23 Nau ku saitomana doo nai ki, suli lao fa
rodo bae sui kau na 'ensel nia God ne nau
ku foosia ma ku rao fuana, nia dao siaku.
24 Ma nia ka bae 'urii, 'Bol 'ae, nao 'osi
mau! Suli 'oe kai uu 'i naofana waa 'inito 'i
Rom. Ma God kai 'adomia toaa ne kera lea

fai 'oe ki uri nao kera dasi mae, nunufana
kwai'ofeia nia fuamu.'
25 Nia ne toae ki, nao molu si mau! Suli
nau ku fiitona God kai ili 'uri nai mala nai
na 'ensel nia saea fuaku.
26 Ma sui ta, na asi ne kai ngali kolu uri ta
tii auaua lau."
27 Ma na koburu ka kwae kameli naa
lao asi nai suli taafuli fa rodo ma fai fa
rodo sarenga ki. Na koburu ka too saulan-
gainia naa baru lao lolofaa 'ato naa 'ana
asi Mediterenia. Ma ka bobola naa fainia
tofungana rodo, toaa ne kera rao lao baru
kera daka kwaifii sae kameli karangi dao
naa 'i sara.
28 Kada kera manata 'uri nai, kera ngalia
na 'oko ne kera karoa 'ana fau kulu 'i
maana, kera daka 'ui ai lao asi uri dao
toi lana kula nai uri kera daka saitomana
ne nia dao karangia naa 'i sara. Ma kera
daka dao toi kula nai, nia koso lana bobola
fainia roo taafuli 'abala ki. Sui nao si tau,
kera daka 'ui lau 'ana 'oko nai, ma kera
daka dao toi kula nai nia taafuli ma lima
'abala ki.
29 'Ana kada kera dao toi 'uri nai, kera
daka mau daka lelebe ade lea na baru nia
ka raa 'i fafona ta fau. Nia ne kera daka
dangalua fa gwalu ki faasia burina baru,
ma kera daka foa naa uri dani.
30 Ma 'ana si kada nai, toaa ne kera rao
lao baru ki, kera dooria dai tafi naa faasia
na baru, kera daka faakosoa naa tigi lao
asi, kera daka suke sae kera lea uri kera
daka 'ui lau 'ana tai gwalu faasia 'i maana
baru.
31 Ma sa Bol ka bae 'urii fuana toa ni
omee ki fainia waa gwaungai kera, "Lea
toa rao neki nao kera dasi too lao baru, nao
molu si mauri naa."
32 Kada toa ni omee ki kera rongo, kera
daka siki muusia naa 'oko 'ana baru faasia
na tigi uri ka lea naa 'ana.
33 Kada nia karangi kai dani naa, sa Bol
ka radi 'ani kera uri kera daka fanga 'ada
ma nia ka bae 'urii, "Na taafuli fa dani ma
fai fa dani ki ne sui na kau molu ka too
gwamolu nao molu si 'ani gu tasi fanga.
34 Ma nau ku gani kamolu, molu fanga
'amolu uri molu ka tetede tara tasi 'afitaia
boroi nao si dao too molu gu na, sui boroi
'ana koburu ne ka kwae kolu."
35 Burina nia saea si doo nai, sa Bol ka
ngalia na beret, ma ka tangoa God 'i matan-
gada, sui ka niia, ma ka 'ani naa.
36 Kada kera suana uri nai, kera manata
lada ka ngado ma kera dafi too aroaro, ma
kera dafi fanga.
37 Kameli roo talangee ma fiu akwala ma
ono waa ki ne meli lea lao baru nai.
38 Ma 'i burina toae ki sui guu kera da
fanga daka abusu naa, kera daka 'ui 'ana
'okona wiiti ki sui guu lao asi uri sae na
baru ka salasala.

Na baru 'e raa gwau mai

39 Si kada nia dani naa, toaa ne kera
rao lao baru nao kera si lio saitomana 'i
fai ne kera dao ai. Kera suana fakali 'ana
busui one, ma kera daka manata sae lea ka
walude kera daka lea 'ana baru uri busui
one nai.
40 Ma kera daka siki muusia naa gwalu ki
daka lukasia na kau lao asi. Ma si kada nai
lau guu, kera daka lukea naa 'oko ne kera
kani faafia 'ana fote ni 'olosi lana baru. Sui
kera daka tagaa naa 'aba selo nai 'i maana
baru, uri na koburu ka toea ma ka laetainia
lau baru uri 'i sara.
41 Aia, si kada kera sasi 'ua fainia si doo
nai ki, na baru nia ka olo naa 'i fafona busui
one nai lao mai ma na maana baru ka raa
naa 'i langi, ma na burina baru ka foga naa
'ana nanafo.
42 Iuka, ma si kada nai, toa ni omee ki
kera daka manata naa uri saungi lana toa
ne kera kani faafida ki, ade lea tai waa 'ada
ka 'arongo 'i sara, ma daka tafi.
43 Ma suli waa gwaungai 'ana toa ni
omee ki nia dooria kai faamauria sa Bol,
nia ka bae ka luia nao kera dasi ilia si doo
nai, ma nia ka saea kera daka lukea, ma ka
saea lau guu fuana toa ne kera saitomana
'arango lae ki kera daka lofo lao asi, uri
kera daka 'arango 'i sara 'i nao.
44 Ma bali 'ana waa kera daka 'isi kau 'i
burida, nia ka saea kera daka dau kau 'ana
aba 'ai ki ne foga 'ana baru uri kera daka
'arango kau sulia. Aia, kameli meli ili 'uri
nai ne adea ma meli ka mauri, ma meli ka
dao 'i sara.

28

1 Ma si kada kameli meli tara 'i sara, meli
ka dao toi na auaua nai meli dao ai nai kera
'ailia 'ana 'i Malta.
2 Toaa 'i seeri ki, kera ade diana 'asia naa
fuameli. Ma si kada nai lau guu na ute 'aru,
ma ka gwagwari'olaa 'asia naa, ma kera

daka 'ukunia ere, ma daka gwale kameli sui gu kau.

3 Ma si kada sa Bol 'e konia na tafutafu nai 'ana sara 'ai ki uri alu lana lao ere, tii fa baekwa nai ka ruu mai fasi lao tafutafu nai 'ana sara 'ai nai ki suli na 'a'ako lana ere, ma ka 'ala ka tarutaru naa 'ana 'aba sa Bol, ma ka nao si luka gwai.

4 Kada toaa nai ada fera nai kera suai fa baekwa nai nia dau tarutaru gwana 'ana 'aba sa Bol, kera daka bae fuada kwailiu 'urii, “Toana fere 'ae, sa wala nee alamia waa sauwane 'oto ne. Sui boroi 'ana nia ka mauri mai fasi lao asi nee, na akalo nee satana sa ‘Duu mae’ nao si dooria guu nia ka mauri lau.”

5 Ma sui sa Bol ka tagarangainia na baekwa nai uri lao ere, ma nao ta doo si ili nia guu.

6 Ma kera daka lilio uri 'aba sa Bol ade ka ubu, ma nao ka 'asi lukatai naa 'i saegano, ma ka mae. Sui kada kera kwaimaasi ka tau, ma nao tasi doo si ili nia, kera daka bulasia manatada kera daka 'urii, “Toa ne 'ae, nia ta god naa ne!”

7 Ma si kula nai nao si tau guu faasia si gano sa Bablias waa gwaungai 'ana auaua nai. Nia ka gwale diana 'asia naa 'ani kameli, ma kameli meli ka too fainia suli olu fa dani ki.

8 Ma si kada nai, na maa sa Bablias 'e matai 'ana 'a'ako lae, ma nia ka laetainia 'abu. Ma sa Bol ka ruu siana lao kadaluma nia, ka foa, ma ka alua 'abana faafia, ma nia ka 'akwaa naa.

9 Kada nai toae ki kera suana si doo nai, waa matai ki sui guu lao auaua nai, kera daka lea lau gu mai siana sa Bol, ma nia ka gura kera.

10 Toaa nai ki kera daka falea na doo 'oro ki fuameli. Ma kada kameli meli kwaimaasi uri lea lae lao baru, kera daka alua naa doo 'oro nai kameli meli kwai 'atoi ai ki 'ana lao lea laa kameli.

Lea lae faasia 'i Malta uri 'i Rom

11 Burina olu madama ki sui naa, kameli meli ka lea lao ta baru naa ne 'ita mai faasia 'i 'Aleksandria. Roo gwaidoo 'ana 'ai 'ana roo akalo ne kera 'ai satada 'ana sa Kasto ma sa Bolaks ne kera inia 'i maana baru nai. Na baru nai nia too lau guu 'i Malta si kada 'ana uni koburu ma ute nai.

12 Ma kameli meli ka dao 'ana fera 'i Sirakas, ma meli ka too 'i seeri suli olu fa dani.

13 Sui kameli meli ka lea naa lelea meli ka dao 'i Regiam. Sui tio dani, na koburu ka too 'alaa na mai. Tio dani lau guu, kameli meli ka lea lelea meli ka dao naa 'ana maefera 'i Buteoli.

14 Kameli meli ka dao tona tai waa ne kera manata mamana 'ana sa Disas kera too 'i seeri, ma kera daka gani kameli uri meli ka too fai kera suli ta fiu fa dani. Sui, kameli meli kafi lea uri 'i Rom 'ana tala 'i tolo.

15 Ma tai waa ne kera manata mamana kera too 'i Rom, kera rongo kameli meli dao naa, kera daka lea mai maakwali kameli 'ana roo maefera nai ki kera 'ailia 'ana “Usia 'i 'Abias” ma “Olu Luma Toaa Dao ki.” Ma kada sa Bol 'e suada, nia ka tangoa God, ma nia ka manata ele ma manata lana ka diana.

Kera dao 'i Rom

16 Kada kameli meli dao 'i Rom, kera daka faolomainia sa Bol ka too 'ana taifilia lao luma fainia tii waa ni omee uri ka fofolo suusia.

17 Kameli meli dao meli ka too naa suli olu fa dani ki, sui sa Bol ka saea mai toa gwaungai Diu ki ne kera too 'i Rom uri daka bae kwaimani. Kada kera koni mai ka sui, nia ka bae 'urii fuada, “Toafuta ki 'ae, nau kwasi ilia guu tasi doo ta'aa fuana toaa kolu ki, ma nao nau kwasi saketoa guu na birangaa kia ki ne kolu ngalia faasia na kokoo kia ki mai. Ma sui toa gwaungai Diu ki daka dau nau 'i Durusalem, ma kera daka fale nau fua toa 'i Rom ki.

18 Ma kada toa Rom ki kera ledi nau, kera daka dooria luke laku faasia lao lookafo, suli nao kera dasi dao toi guu tasi garo laa ne nau ku ilia ka bobola fainia nau ku maelia.

19 Ma sui, na toaa Diu ki 'i seki daka nao dasi faolomai nau. 'I seeri nau ku gani naa uri lea lae 'ua guu siana waa 'inito 'i Rom. Nao lau duungana nau ku too 'ana tasi doo ni kwaali lana toaa kolu faafia.

20 Nia ne, nau ku 'aili kamolu mai, uri nau ku suamolu, ma nau ku bae fai kamolu. Suli kera karo nau 'ana seni uri maana nau ku manata mamana 'ana waa ne toaa 'i 'Israel ki kera kwaimaasi maasi nia 'ana fiitooa, nia dao naa.”

21 Sui na toaa nai ki Diu kera daka luua sa Bol daka 'urii, “Nao ta kekeda laa si dao

guu siameli suli 'oe faasia 'i Diudia, ma nao
ta waa 'ana waafuta kia ki si lea mai faasia
'i seeri fainia ta faarongo lae ma nao kera
dasi saea guu tasi doo ta'aa suli 'oe 'ana
faarongoe.
22 Ma sui kameli dooria rongoa man-
atamu, suli kameli meli saitomana lao fera
ki sui guu kera da 'onionga 'ada sulia toaa
manata mamana ne 'oe 'ado kwaimani fai
kera nee."
23 Ma kera daka 'olea naa fa dani fainia
sa Bol, ma toaa 'oro ki kera daka lea mai
'ana fa dani nai uri kula nai sa Bol nia
too ai. Ma nia ka safali 'uubongi lelea ka
rorodoa, nia toolangaidoo, ma ka falea naa
si baea sulia na 'initoaa God fuada. Ma
nia ka ilili uri rokisi lana manatada suli sa
Disas ne waa fifilia God ne nii lao na taki sa
Mosis fainia na kekeda laa brofet ki.
24 Ma tai toaa 'ada, kera daka manata
mamana suli na bae lana nai. Ma sui tai
bali 'ada nao kera dasi manata mamana.
25 'Uri nai, si kada kera lea na 'ada, kera
daka olisusuu matangada kwailiu burina
naa sa Bol nia saea si baea 'isi nai, "Na
Anoedoo Abu 'e bae diana 'asia naa 'ana
brofet 'Aesaea fuana kokoo kamolu ki,
26 ka bae ka 'urii,
"O lea 'oko bae fua toaa nau ki 'oko 'urii:
Molu fafurongo, molu ka fafurongo,
sui ka nao molu si saitomana gu tasi
doo.
Ma molu ka lilio, ma molu ka lilio, sui ka
nao molu si suana gu tasi doo.
27 Suli na manatamolu nia oewanea, ma
molu ka bokotaa alingamolu ki,
molu ka bokotaa maa molu ki,
ade lea molu ka suana doe ki, ma molu
ka rongoa doe ki, ma na manata
lamolu ka filoa doe ki, ma molu ka
abulo mai talea God ma nia ka gura
kamolu.' "✡
28-29 Sui sa Bol ka faasuia naa bae lana ka
'urii, "Nau ku dooria molu ka saitomana ne
mauria nee God fale mai, nia fale na kau
fua toaa ne nao lau Diu ki lau guu. Kera
boroi kera kai fafurongoa lau guu!"
30 Ma sa Bol ka too suli roo fa ngali laulau
ki 'ana luma nai nia folia 'i seeri. Nia ka
talaia mai toaa ne kera lea mai siana ki uri
bae lae fainia 'i luma nai.
31 Ma nia ka rakea 'asia naa 'ana bae faat-
alongai lana malutana 'initoaa God, ma
toolangaidoo lae sulia sa Disas Kraes na
Aofia, ma ka nao dasi luia gu raoa nai.

✡ **28:27** 'Aesaea 6:9-10

Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Rom

Si kada sa Bol nia kedaa buka nee, nia dooria kai bae fuana konia manata mamana ne kera too 'i Rom. Nia faarongo kera ne nia dooria 'asia naa lea lae mai siada 'i Rom (1:9-15). God nia 'ailia sa Bol uri faatalongai lana Faarongoa Diana nee fua toaa nao lau Diu ki. Nia ka faasuia naa raoa nai 'ana bali tae lana sato 'ana fera 'i Rom. 'Uri nai, nia ka kwaimaakwalii naa uri lea lae lau uri bali suu lana sato 'ana fera nai 'i Rom lau guu. 'I seeri nia ka dooria sae 'afa lea laa nai ne tara nia lelea ka liu 'ana bali fera da saea 'i Sbein. Nia ka dooria 'asia naa sa ka suana guu konia manata mamana nai 'i Rom 'afa lea laa nai gwana.

Ma si kada ne sa Bol 'e kekeda nai fua konia manata mamana 'i Rom, toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki kera nao daru si too kwaimani diana. 'I seeri sa Bol ka dooria uri roo kulee wane nai ki daru ka too kwaimani diana 'ada. Laona bali buka nee 'ana Rom 1-12, sa Bol nia bae folaa sulia God 'e faamauria toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki ka bobola guu. Ne nia faamauri kera sui guu suli kera manata mamana 'ana sa Disas. Si kada God nia ala faafia toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki, nia dooria fua roo kulee wane nai ki sui guu daru ka ade diana fuadaru kwailiu 'ana too kwaimania diane.

Sa Bol nia ka dooria lau guu kai toolangaidoo fua toaa nia Kraes. Nia dooria kai toolangainia malutana kwaini tooa ne adea manata lana God ka ele. Sa Bol nia dooria kera daka bairangainia roo si doo nai ki ka tio kwaimani sui guu laona too laa ne da too daka ade sulia bae lana toaa gwaungai ki 'ana gafman, 'ana foli lana takis kera ki, ma 'ana too kwaimania diane 'i matangada kwailiu kera toaa manata mamana ki sui boroi 'ana manata lada ki ka 'e'ete kwailiu sulia fange ma fa sato abu ki.

Na 'Inifuui Baee Ki Laona Buka nee:

Sa Bol 'e bae sulia raoa nia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee 1:1-17
Wane ki tiifau da abulo ta'aa 1:18—3:20
Manata mamana lae 'ana sa Disas 'e adea God ka falea 'o'oloe fua wane 3:21—4:25
Raoa nia Anoedoo Abu 'e adea mauria falu ka fuli mamana lao tooe 5:1—8:39
Toaa Diu ki, God fili kera ma sui daka ote kera 'ana sa Disas 9:1—11:36
Si baea sulia kwaini too laa ne adea manata lana God ka ele 12:1—15:13
Sa Bol 'e faarongo 'ana doori lana uri dao lae 'i Rom 15:14—16:27

1 Nau sa Bol na waa ne ku too na 'aku fua rao lae fua sa Disas Kraes ne ku kekeda kau. God nia 'aili nau ma ka fili nau fua raoa nee 'ana 'aboosol lae 'ana faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nia nee.

2 Na Faarongoa Diana nee, God nia 'e alangainia 'uabaa na mai ma na brofet 'i nao ki daka kekeda mai sulia laona Kekeda laa Abu ki.

3-4 Na Faarongoa Diana nee, na faarongoa diana sulia sa Disas Kraes na Aofia kolu, na 'Alakwa nia God. 'Ana bali ne nia too 'ana noniidoo mala 'ani kolu wane, nia futa laona kwalafaa sa Defet waa 'inito bae 'ua guu. Sui God ka tatae nia faasia maea 'ana rigitaa Anoedoo Abu uri ka faatainia nia 'Alakwa God mamana.

5 Sa Disas Kraes nia fili kameli 'aboosol ki lao ade dianaa fua ili lana si raoa nee fuana 'ana 'adomi lana toaa nao lau Diu ki uri daka manata mamana 'ana sa Disas ma daka ade suli nia.

6 Ma ta bali 'ana toaa nai ki gu ne kamolu toaa nee 'i Rom, ne God 'aili kamolu mai uri molu ka too na 'amolu fainia sa Disas Kraes.

7 Nau ku kekeda kau fuamolu sui guu toaa liliosaua nia God ne molu nii 'i Rom, ne God fili kamolu uri ne kamolu toaa nia. Alu God na Maa ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru falea dianaa ma na aroaroe fuamolu sui guu.

Sa Bol nia dooria kai dao 'i Rom

8 Totoonao 'i nunufana sa Disas Kraes, nau ku tangoa 'aku God nau fuamolu sui guu suli toae ki 'ana maefera 'oro neki sui gwana da rongo kau sulia manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas Kraes.

9 God ne nau ku rao mai fuana fai mangoku tiifau 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana nee sulia 'Alakwa nia, nia saitomana ne nau ku bae mamana. Bae mamana laa nai ne ku saea nau ku manata toomolu

10 lao foa laa nau ki talea God 'ana si kada ki sui guu. Ne nau ku gania God uri lea sa

doori lana fuaku ma nia ka faa waluda lae
fuaku fuaku uri dao lae tomolu.
11 Suli nau ku dooria 'asia naa sua lamolu
lae uri ku bae 'aku fai kamolu sulia doo
diana neki God nia ilia fuakolu sui guu uri
ka adea kamolu molu ka uu ngasi.
12 'Uri nai, nau ku dooria uri kolu ka
'adomi kolu kwailiu. Uri nau ku 'adomi
kamolu 'ana manata mamana laa nau ma
ni kamolu boroi molu ka 'adomi nau lau
guu 'ana manata mamana laa kamolu ki.
13 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria
uri molu ka saitoma diana 'ana si doo ne
adea nau ku dooria dao lae kau siamolu
sui boroi 'ana ka 'afitai gwana lelea mai
ka dao naa nai. Nau ku dooria dao lae
siamolu suli ku dooria toaa 'oro sena 'i
Rom daka manata mamana lau guu 'ana sa
Disas Kraes mala 'ana toaa 'oro ne nao lau
Diu ki ne kera da manata mamana sui naa.
14 Nau, na raoa ne 'oga nau tasa naa ne
fua faatalongai lana faarongoa Diana nee
fua toae ki sui guu. Fua faarongo lana toaa
Grik ne kera sukulu daka saitoma doo ki
naa, ma fua faarongo lana lau guu toaa nao
lau Grik ne da ulafusidoo ki 'ua.
15 Si doo nai ne adea nau ku dooria 'asia
naa faatalongai lana lau guu na Faarongoa
Diana nee fuamolu toaa 'i Rom.

God nia faamauria toaa da manata mamana 'ana Faarongoa Diana nee

16 Nau nao kwasi noni susuala 'ana
bae lae sulia Faarongoa Diana nee, suli
na Faarongoa Diana nee, nia ne God 'e
faatainia tetedea nia ai 'ana faamauri lana
toaa neki sui guu da manata mamana. 'E
safali mai 'ana toaa kameli Diu ki ne da
rongo faarongoa nee 'i nao, ma ka lea lau
gu mai fua toaa ne kera nao lau Diu ki ne
da rongo naa 'i tari'ina.
17 Na Faarongoa Diana nee nia faatai
folaa 'ana ade laa ne God nia ilia 'ana fale
lana 'o'oloe fuana wane ne nia manata
mamana 'ana sa Disas Kraes. Ma 'i seeri,
God nia ka falea 'o'oloa nia fuana wane
'i nunufana gwana manata mamana lae
taifilia. Si baea laona Kekeda Laa Abu ki
'e bae 'urii sulia, “Na wane ne God falea
'o'oloe fuana, 'i nunufana manata mamana
lae gwana ne nia mauri ai.”✡

Rakesasua God fua toaa abulo ta'aa ki

18 God nia too mai 'i salo ka faatai folaa
'ana rakesasua nia fua toaa abulo ta'aa ki
sui guu laona molaagali, ne kera nao dasi
lea sulia doori lana ma daka ilia doo ta'aa
ki sui guu. Kera da ilia doo ta'ae ki sui guu
ka fai faafia doo mamane ki sulia God.
19 Kera da lio saitomana gwada doo ma-
mane ki sulia God, suli God nia alua doo
nai ki daka tio walude ki gwada.
20 Suli 'ita mai 'ana sasafali laa, wane nia
suana gwana salo loo ma na ano nee fainia
doo neki God nia saungainida ki ai. Kolu
mone nao kolu si suana rigitaa nia God fai
na birangaa nia. Ma sui boroi 'ana, doo nai
ki God saungainida kera faatainia rigitaa
nia God ma na birangana siakolu. 'I seeri
gu ne, wane nia 'afitai ka saea nia nao si
saitomana God.
21 Kera da lio saitomana gwada God, ma
sui ka nao dasi dooria gu faabaita lana ma
ka nao dasi dooria gu tango lana fua fale
laa nia ki fuada. 'I seeri kera daka manata
garo sulia God ma na lioda ka oewanea nao
dasi saitomana doo mamane ki.
22 Kera da bae daka saea ne kera toaa
da saitoma diana 'ana God, ma sui daka
oewanea tasa laona too laa kera ki.
23 Fulingana sa kera daka foosia God
mauri totoo firi nee, kera daka foosia
'ada nunuidoo saungai lana ki ne nununa
gwana wane doo ne nao si mauri si totoo
firi guu, nununa saaro ki, nununa loi ki,
ma nununa tai doo mauri ki lau ne da
angofia faanoe.
24 Si kada kera da ade 'uri nai, God ka
ekwatai kera naa fua lea lae sulia lioda ki
ma fua ili lana doo ta'aa ki 'ani kera kwailiu
'ana nonida ki.
25 Fulingana sa kera daka foosia God ma
daka ade suli nia waa ne saungainia doo
ki sui guu, kera daka ote kera 'ada 'ana
faamamane lana si doo mamane ki sulia
God ma daka faamamanea na 'ada suke lae
ki. Ma kera daka foosia na 'ada doo God
saungainia ki ma daka rao na 'ada fua doo
nai ki. Taifilia God 'ana ne wane kai tangoa
ka lelea firi. Iuka, nia 'uri nai!
26 Si kada kera da ade 'uri nai, God nia ka
ekwatai kera naa fua ili lana doo faa noni
susuala ki ne lea sulia kwaidooria kera ki
'ana noni. 'I seeri guu, na wela keni ka
lukasia tio lae fai wane, nia ka tio naa 'ana
fainia keni lau guu.
27 Na wane boroi ka lukasia tio lae fai
keni, nia ka tio na 'ana fainia wane lau guu.

✡ **1:17** Habakuk 2:4

Ma kera daka rarae naa 'ana kwaidooria
nai fuada ki kwailiu. Na wane ki daka ilia
naa doo faa noni susuala ki 'uri nai 'ani
kera kwailiu lelea daka ngalia naa kwak-
waea bobola fainia garoa kera nai ki.
28 Suli ne toaa nai da ote kera 'ana lio
saitoma lana God, God nia ka lukatai kera
fua manata oewanea lae ma fuana ili lana
doo neki nao ili lana ki naa.
29 'I seeri, na garoe ma na ta'aa lae sui
naa ka funguli kera. Kera daka fungu
'ana ogolulumi lae, ma na firufirue ma na
sauwane lae. Ma kera daka fungu 'ana
suke lae ma na susubue, ma na ununua
ta'ae sulia wane ki.
30 Kera daka unutai ta'aa 'ana wane ki
ma kera daka firu fai God, ma kera daka
kwalangi kera kwailiu 'i tala'ada ki, ma
kera daka kwaua satada ki 'i tala'ada ma
daka bae naunau. Kera daka too 'ana sait-
omadooa fua ili lana doo ta'aa 'oro ki, ma
daka ade faasia maa kera ki fai gaa kera ki.
31 Ma kera daka ade oewanea ma daka
'oia alangaia nia ki. Kera ka nao dasi too
'ana liosaue ma ka nao dasi bae gu suli ta
wane.
32 Kera da saitomana gwada si baea fifii
nia God 'ana 'o'oloe ne saea toaa da ilia
doo ta'aa 'uri nai ki, nia bobola na fainia
uri daka maelia. Sui boroi 'ana kera daka
ilia gwada doo garo nai ki ma daka faolo-
mainia lau guu fua toae ki uri daka ilia doo
nai ki.

2

God kai ketoa toaa 'ana molaagali

1 'I seeri, kamolu toaa ne molu ketoa
wane ki faafia garoa nai ki, lea doo molu
ka keto kamolu lau gu 'i tala'amolu, suli
ni kamolu boroi 'afitai molu ka fofo 'ana
tasi doo suusi kamolu suli ne kamolu boroi
molu fulia lau gu garoa nai ki.
2 Suli kolu saitomana ne, God 'ana ne nia
'o'olo ma ka tala'ana keto lana toaa ne kera
fulia garoe ki.
3 Doo ne adea guu, ni kamolu toaa ne
molu ketoa wane ki faafia garoe ki ma sui
molu ka ilia lau gwamolu doo nai ki, God
tara nia kai keto kamolu lau guu, 'afitai ka
nao!
4 Ma ade lea molu ka manata 'e'ete sulia
abulo marabibi lana God, ne nia mama-
rato gwana maasi kamolu ma ka nao si
kwae kamolu 'ua. Ade lea molu ka ulafusia
gwamolu ne nia ade 'uri nai fuamolu uri
lelea molu ka bulasi manataa faasia abulo
ta'aa laa kamolu ki.
5 Ma sui, kamolu molu ka faasadia
gwamolu liomolu ki ma ka nao molu si
bulasia gu manata lamolu ki faasia abulo
ta'aa laa kamolu ki. Nia 'uri nai, ni kamolu
'i tala'amolu 'ua guu ne molu tala konia
mai rakesasua God faafi kamolu 'i tari'ina
uri ka maasia 'ana Fa Sato God uri faatai
lana rakesasua nia 'ana fale lana kwak-
waea uri toae ki sui guu daka suana kwai
ketoi laa nia 'e 'o'olo.
6 'Afa sato nai, God nia kai falea kwaiaraa
fua toae ki sui guu uri maana si ilidoo lae
kera ki.
7 Toaa ne da susuu ta'aa 'ana ili lana doo
diane ki suli kera da dooria God kai tango
kera ma kai sae'inito 'ani kera ma kera
daka dooria mauria firi, God tara nia kai
kwaiarangai kera 'ana mauria firi.
8 Aia, ma toaa ne kera sasibila ma daka
noni'ela ki ma daka ote kera 'ana ade lae
sulia doo 'o'olo ki, ma daka lea 'ada sulia
garoe ki, God tara nia kai faatainia rake-
sasua nia fuada ma kai falea kwakwaea
baita fuada.
9 Tii ne nia abulo ta'aa, tara nia kai too
'ana 'afitaia ma na manata 'abone lae. God
nia kai ade 'uri nai fua toaa Diu ki ma toaa
nao lau Diu ki lau guu.
10 God tara nia kai falea 'initoae ma na
taloe ma na aroaroe fua toaa ne kera ilia
doo diane ki. Tara nia kai ade 'uri nai fua
toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki lau guu.
11 God nia kai ade 'uri nai suli nia kai
kwaea toae ki ka bobola guu ma ka nao si
'ilisia guu too tai wane ki gwana.

12 Na toaa nao lau Diu ki ne kera dasi too
farana taki sa Mosis ne kera abulo ta'aa,
God tara nia kai keto kera ma dai funu uri
maana abulo ta'aa laa kera ki, nao lau uri
maana kera 'oia taki. Aia, na toaa Diu ki
ne kera da too farana taki sa Mosis ne kera
abulo ta'aa, God tara nia kai keto kera uri
maana kera 'oia taki.
13 Na toaa ne kera ade sulia taki, kera lau
'ana ne da 'o'olo 'i maana God, nao lau toaa
ne da rongo tii bali gwada ai.
14 Na toaa nao lau Diu ki, kera nao dasi
too gu farana taki, ma sui boroi 'ana si kada
kera da ilia doo diane ki ne lea sulia bae
lana taki, nia faatainia kera da lio saito-
mana 'e'ete lana 'o'oloe ma na garoe sui

boroi 'ana ka nao dasi rongo 'ua bae lana
taki sa Mosis.
15 'I seeri na taki nai God 'e nii na laona
lioda, suli na lioda 'e faatai folaa 'ana doo
'o'olo nai. Suli si kada kera da ilia doo ta'aa
ki, kera daka 'ide fainia, ma si kada kera da
ilia doo diane ki kera daka ele sulia.
16 Na faarongoa diana ne nau ku bae
sulia nee 'e saea 'afa sato ne nii 'ua mai,
tara God nia kai alu sa Disas Kraes kai
ketoa toae ki sui guu faafia birangaa ma
manata lae agwa nia wane sui guu.

Na toaa Diu ki kera nao dasi ade sulia taki sa Mosis

17 Aia, ni kamolu toaa Diu ki molu saea
'amolu ne God nia ele suli kamolu suli nia
falea taki fuamolu ma molu ka bae ngalan-
gala 'amolu sulia ne kamolu toaa fifilia nia
God.
18 Ma molu ka saea kamolu saitomana
doori lana God ma na doo diana tasa ki ne
taki nia bae sulia.
19 Kamolu molu saea sa kamolu ne toaa
kwaitalai fua toaa maarodo ki ne da ulafu-
sia God. Molu ka saea lau guu, ni kamolu
ne talafana kwesu fua toaa da nii laona
rorodoa lae ma dasi saitomana God.
20 Kamolu molu saea molu too 'ana sait-
omadooa fono ma 'ana doo mamane ki
sui naa suli molu too 'ana taki. Kamolu
molu ka saea ni kamolu naa ne toaa fua
toolangaidoo lae fua toaa fofonola ma toaa
ulafusidoo ki.
21 Kamolu molu saitomana 'amolu
toolangaidoo lae fua tai toaa 'e'ete ki,
ma sui ni kamolu mone ka nao molu si
toolangaidoo gu fuamolu 'i tala'amolu?
Kamolu molu bae fua toae ki molu ka 'urii,
"Abu nao molu si beli!" Ma sui ni kamolu
mone molu ka beli 'amolua?
22 Kamolu molu bae fua toae ki molu ka
'urii lau guu, "Abu nao molu si ooe!" Ma sui
ni kamolu mone molu ka ooe gwamolu?
Molu ka saea lau guu sa nia garo ta'aa 'asia
naa uri foosi lana nunuidoo saungai lana
gwana. Ma sui kamolu mone lea molu ka
ruufi daranini 'amolua 'ana beu abu kera
ki tai toaa uri beli lada ki.
23 Kamolu molu bae ngalangala suli
kamolu 'i tala'amolu saea molu too 'ana
taki, ma sui molu ka 'oia gwamolu taki bae
ma ka adea toae ki nao dasi sae'inito naa
'ana God!
24 Doo nai bae adea na Kekeda laa Abu
ka bae 'urii, "Abulo ta'aa lamolu toaa Diu
ki, nia ne adea toaa nao lau Diu ki daka bae
ta'aa sulia God."
25 Kamolu toaa Diu ki lea sae molu ade
sulia taki nia God, na 'iri'unga laa ne molu
ilia nia faatainia mamana lana kamolu
toaa nia God. Ma lea kamolu molu ka 'oia
gwamolu taki nia God, na 'iri'unga laa nai
nao si faatainia guu ta doo mamana, ma ni
kamolu boroi nao molu si saitomana lau
gu God.
26 Doo ne adea guu, lea sae wane ne nao
lau Diu nia ade sulia taki nia God, tara God
nia ka saea wane nai 'ana wane nia.
27 Na toaa nao lau Diu ki ne dasi 'iri'unga
guu ma daka ade sulia taki nia God, kera da
kai keto kamolu 'i naofana God suli kamolu
molu too 'ana taki nia God ma molu ka
'iri'unga, ma sui molu ka ade gwamolu
faasia taki nia God doo bae molu ala faafia
sui naa uri ade lae sulia.
28 Suli na wane Diu mamana, nia nao lau
doo 'i sara gwana 'ana noni ma na 'iri'unga
laa mamane nia nao lau doo 'i sara gwana
'ana noni.
29 Na wane Diu mamana nia lau 'ana ne
wane mangona falu naa. Ma na 'iri'unga
laa mamane nia lau 'ana ne Anoedoo Abu
nia ilia laona mangona wane, nao lau 'ana
sasi lae fai ade lae sulia taki nia God. God
'ana ne nia tangoa kwaini wane 'uri nai,
nao lau wane 'ana fera ne 'i ano.

3

God nia mamana

1 Lea nia 'uri nai, tee gu ne diana 'ana
wane ne nia Diu ma na tee gu ne nia diana
'ana 'iri'unga laa nai?
2 Iuka, si diana laa 'oro ki ne nii seeri.
Ta diana laa naa ne kamolu toaa Diu,
kamolu naa bae God nia alu mai bae lana
ki siamolu.
3 Ma sui boroi 'ana, bali 'ani kera toaa Diu
ki kera nao dasi too mamana gu sulia bae
lana God. Ma sui 'uri nai, si kada kera da
'oia alangaia kera ki fua God, God boroi nia
'oia lau gu alangaia nia ki fuada ma nao?
Nao!
4 Sui boroi 'ana wane sui naa, bae lada
nao si mamana, God taifili nia gu ne bae
lana 'e mamana! Na Kekeda laa Abu nia
bae 'urii sulia, "God 'ae, si kada 'oe bae,
toae ki sui guu da saitomana bae lamu 'e

✡ **3:4** Sam 51:4

mamana 'asia naa, ma si kada kera da keto
'oe, kera 'afitai lau daka liu."✡
5 Ma lea sa tai waa Diu ki da bae oewanea
ma daka 'urii, "Na garoa kolu ki ne fatai
folaa ai siana toae ki daka lio saitomana
God nia 'o'olo. Nia 'uri nai tara kolu bae
'utaa, lea God nia kwae kolu faafia garoa
kolu ki, God nia garo!"
6 'Afitai 'asia naa! Suli God nia 'o'olo, nia
ne adea nia ka bobola fai keto lana toaa
laona molaagali. Lea sae God nao nia si
'o'olo, tara nia 'afitai ka bobola fainia ili
lana si doo nai.
7 Aia, ma lea sa tai toaa Diu ki da manata
oewanea ma daka bae 'urii, "God, tara nia
'afitai ka kwae kolu faafia 'oi lana alangaia
kolu ki, suli kolu garo 'uri nai ne adea
ma toae ki daka lio saitomana God 'e bae
mamana ma daka tafoa satana God 'i langi!
'Uri nai, lea God 'e kwae kolu faafia garoa
kolu ki, God nia garo nai!"
8 Ma tasi baea oewanea lau gu ka 'urii,
"Kolu abulo ta'aa 'akolu uri doo diane ki
ka dao mai 'i nunufana!" Tai toaa da suke
daka saea nau ne ku saea si doo nai. Na
toaa nai ki, God nia kai kwae kera.

Nao ta waa si 'o'olo guu

9 Sui 'uri nai, ni kameli toaa Diu ki ne
kameli toaa diane talua toaa nao lau Diu
ki? Nao 'asia naa! Suli kolu, kolu saito-
mana ne toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu
ki kera da bobola guu, suli kera sui guu da
too farana rigita lana abulo ta'aa lae.
10 Si doo nai 'e mamana 'asia naa, suli na
Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "Nao ta wane
si 'o'olo guu, nao sui guu.
11 Nao ta wane si saitomana guu God, ma
nao sae ka nani gu uri nia.
12 Wane ki sui guu da abulo 'e'ete faasia
God ma daka garo leaa faasi nia. Nao ta
wane si ilia gu doo diane ki, nao sui guu.✡
13 Na bae lana wane ki sui guu 'e mala
'ana ta kiluirae ne nao anomi lana ne moko
ta'aa. Kera da bae 'ana suke lae, ma na
sukea kera nai nia ka mala 'ana ta funu ni
maeli lana ne nii 'i ngiduda ki.✡
14 Na bae lada 'e fungu 'ana sae lana doo
ni maeli lana ki fua wane ki, ma ka fungu
'ana rakesasua ta'ae.✡
15 Kera da fali kau ka nao si tau guu uri
fale lana si 'abu fuana wane 'ana sauwane
lae.
16 Kera da liu 'ana si kule, kera daka
tauwelaa gu doo ki ma daka falea gu fii lae
fua toae ki.
17 Na aroaroe 'e nao guu fasi laona mau-
ria kera ki.✡
18 Kera nao dasi mau gu 'ana God."✡
19 Ni kolu, kolu saitomana ne doo neki
sui guu God 'e saea laona taki nia, nia
saea fuana toaa Diu ki ne nia falea taki nai
fuada. God nia falea taki fuada uri ka nao
ta waa si fofo lau suusi nia uri ka saea nia
nao si garo guu, ma uri ka faatainia fua
toae ki sui laona molaagali ne God nia kai
keto kera tiifau faafia garoe.
20 Na wane nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana
God 'i nunufana ade lae gwana sulia taki
nia God. Suli na taki nia God, nia na doo
'ana uri faatai folaa lae 'ana abulo ta'aa lae
siana wane.

God nia falea 'o'oloe fuana wane

21 Aia, ma na taala nee uri dao toi lae
'o'oloa ne lea mai faasia God, God nia
faatainia sui naa. Na kekeda lae ki laona
taki nia God ma na kekeda laa kera brofet
ki da bae folaa sulia na 'o'oloa nai 'i maana
God, na wane nao nia si dao toi uri maana
ade lae sulia taki nia God.
22 God nia falea 'o'oloa nai fuana wane ki
sui gwana ne da manata mamana 'ana sa
Disas Kraes ka bobola guu, nao ta wane si
'e'ete guu.
23 Suli wane ki sui guu da abulo ta'aa ma
daka oli kukuru faasia 'initoaa God.
24 Ma sui God ka falea 'o'oloe fuada nun-
ufana kwai'ofeia nia fuada 'ana si kada nia
falea mai sa Disas Kraes ka oli fai kera
faasia kwakwaea ne kera naofia naa.
25 God nia falea mai sa Disas Kraes ka
maelia abulo ta'aa lae kolu ki uri kolu ka
kwaimani 'ana God 'ana manata mamana
lae 'ana sa Disas. God nia falea mai Kraes
'uri nai, uri ka faatai folaa 'ana 'o'oloa nia
siakolu. Ma suli ne God nia 'o'olo, nia
ka nao si rakesasu 'ali'ali 'ana fale lana
kwakwaea fuana toaa abulo ta'aa ki 'ana
kada 'i nao.
26 Ma 'i tari'ina, God nia faatai folaa 'ana
'o'oloa nia 'ana si kada nia alua kwakwaea
faafia sa Disas Kraes uri maana abulo ta'aa
lae kolu ki ma ka falea 'o'oloe fua wane ne
nia manata mamana 'ana sa Disas.
27 Nia 'uri nai, tee gwana ne uri sa kolu
ka bae ngalangala sulia nai? Nao gu nai!
Suli 'e nao si bobola guu uri kolu ka saea

✡ **3:12** Sam 14:1-3 ✡ **3:13** Sam 5:9 ✡ **3:14** Sam 10:7 ✡ **3:17** 'Aesaea 59:7-8 ✡ **3:18** Sam 36:1

sa kolu 'o'olo 'i maana God suli ne kolu ade
sulia taki nia God. Suli God lau 'ana ne nia
falea 'o'oloe fua kolu si kada kolu manata
mamana 'ana sa Disas.
28 Kolu kolu saitomana, God nia falea
'o'oloe fuana wane kada nia manata ma-
mana 'ana sa Disas. Nao lau uri maana sasi
ngangata lae nia 'ana ade lae sulia taki nia
God.
29 Nia 'uri nai, God nia God kera toaa Diu
ki gwana taifili kera nai ma nao, nia God
kera lau guu toaa nao lau Diu ki? Iuka, nia
na God kera lau gu toaa nao lau Diu ki!
30 God nia tii God guu! Ne nia 'e falea
'o'oloe fua toaa Diu ki ma toaa nao lau
Diu ki ka bobola guu uri nunufana sui guu
manata mamana lae.
31 Nee? 'Uri nai, taki nia God na tofadoe
na 'ana suli ne nia falea naa 'o'oloe fuakolu
nunufana manata mamana lae nai? Nao
'asia naa! Na toolangaidooa nee ku faata-
longainia nia faatainia na taki nia God nia
doo 'initoe lau guu.

4

God nia ala faafia sa 'Abraham suli nia manata mamana

1 'Uri nai, tara tee ne kolu kai saea sulia
sa 'Abraham na kokoo kameli bae toaa Diu
ki nai? God nia ala faafi 'utaa 'ana sa
'Abraham bae?
2 Aia, lea sa God nia ala faafia sa 'Abra-
ham uri maana raoa diana baki nia ilia ki,
'i seeri sa 'Abraham tala'ana ka bae ngalan-
gala sulia. Ma sui sa 'Abraham, nao nia
si bobola fai bae ngalangala lae 'i naofana
God.
3 Na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii sulia, "Sa
'Abraham nia manata mamana 'ana God, 'i
seeri God ka ala faafia nia waa 'o'olo naa."✡
4 Na folifolia fuana wane ne rao, doo da
faa fua wane uri maana si raoa nia ne.
Nao lau doo da fale tatakwai ai fuana, suli
fofolia nai doo uri maana si doo ne nia ilia.
5 Aia, ma God nia ala faafia wane, nao lau
uri maana tasi raoa ne nia ilia. God nia ala
faafi nia lau 'ana suli nia manata mamana
'ana God waa ne tala'ana 'olosi lana toaa
abulo ta'aa ki.
6 Sa Defet nia bae sulia diana laa baita
nai ne God nia ala faafia wane ma ka saea
nia 'o'olo naa nao lau uri maana tasi raoa
ne nia ilia, nia ka bae 'urii,
7 "'E diana tasa fuana tii ne God 'e manata
luke nia faasia abulo ta'aa laa nia ki ma ka
agwaa ki naa faasi nia.
8 Ma ka diana tasa fua tii ne God nao si
manata toi naa tasi abulo ta'aa laa 'ana."
9 Nia 'uri nai na dianaa nai sa Defet nia
bae sulia, na dianaa fuakolu gwana toaa
Diu ki ne kolu 'iri'unga nai, ma nao doo lau
gu fua toaa nao lau Diu ki? Nao! Na dianaa
nai nia doo lau gu fua toaa ne nao lau Diu ki
ne nao dasi 'iri'unga guu. Kolu saitomana
sui naa ne Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "Sa
'Abraham nia manata mamana 'ana God
ma God ka ala faafi nia nia waa 'o'olo naa."
10 Si kada tee ne God nia ala faafia sa
'Abraham nia waa 'o'olo ai? 'I burina bae
nia 'iri'unga ka sui naa, ma nao 'i nao 'ua
sui fatai nia kafi 'iri'unga? God nia ala
faafia sa 'Abraham nia waa 'o'olo 'ana si
kada 'i nao 'ua sui fatai nia kafi 'iri'unga.
11 Si mamalafooa nai 'ana 'iri'unga lae
nai, sa 'Abraham nia ngalia naa 'i burina
bae nia manata mamana ma God ka falea
'o'oloe fuana. Na 'iri'unga laa nai, nia doo
uri ka faatai folaa naa 'ana 'o'oloa nai God
falea fuana 'ana si kada nao nia si 'iri'unga
'ua. 'I seeri gu ne nia ka adea sa 'Abraham
na kokoo kera toaa neki sui guu da manata
mamana ki 'ana God sui boroi 'ana ka nao
dasi 'iri'unga guu. Nia tio 'uri nai, uri ka
faatainia God nia falea 'o'oloe fuada lau
guu nunufana manata mamana lae.
12 Sa 'Abraham nia na kokoo kera toaa
Diu ki ne da 'iri'unga lea sa kera daka man-
ata mamana lau guu mala 'ana sa 'Abra-
ham nia manata mamana 'i nao sui fatai
nia kafi 'iri'unga.
13 Kolu saitomana ne alangaia God fua
sa 'Abraham fai kwalafaa nia sui guu uri
fale lana molaagali lalau nee fuada, nia
nao lau doo uri maana ne sa 'Abraham
nia ade sulia taki nia God. Nia doo lau
'ana nunufana ne sa 'Abraham nia manata
mamana 'ana God ma God ka ala faafia nia
naa.
14 Ma lea sa fale laa nai God nia falea
'o'oloa nai fuana wane ai nia doo uri
maana ade lae sulia taki, lea nia 'uri nai
tara na manata mamana laa nai fainia na
alangaia nai God keerua roo si doo sala ki
sui gwana.
15 Suli na taki nia God nia falea kwak-
waea fuana wane 'ana si kada sui guu ne
nia 'oia. Ma lea God nia nao si falea gu na

✡ **4:3** Dionisis 15:6

taki nia fuakolu, tara kolu ka nao kolu si too gu 'ana ta taki uri 'oi lana.

16 'I seeri, na manata mamana lae 'ana ne adea wane ka ngalia doo ne God alangainia fuana. Na alangaia God nia fale tatakwai gwana ai fuana wane. God nia ade 'uri nai uri ka faatainia ade diana laa nia ma uri toaa manata mamana ki tiifau faasia kwalafaa sa 'Abraham ki, ne kera toaa Diu ki farana taki nia God fai toaa nao lau Diu ki kera daka manata mamana mala 'ani nia. Suli sa 'Abraham, nia na maa kera sui guu toaa da manata mamana ki.

17 Doo mamane nai, suli God nia saea fua sa 'Abraham laona Kekeda laa Abu ka 'urii, "Nau ku fili 'oe uri 'oe naa ne maa kera toaa 'ana fere ki sui guu." Na alangaia God nia babasia si baea nai ka mamana. Sa 'Abraham nia manata mamana 'ana God waa ne tataea wane faasia maea ma ka falea mauria fuana ma ka fulia doo neki nao dasi fuli 'ua gu mai ka fuli naa.

18 Sui boroi 'ana sa 'Abraham ka nao si suana 'ua tasi doo ni manata ngado lae ai, nia manata mamana gwana 'ana alangaia God ne bae 'urii, "Toaa ne dai futa mai 'ana kwalafaa 'oe ki dai 'oro mala 'ana bubuluna salo." 'I seeri nia ka manata mamana ne totoo boroi nia naa ne maa kera kwalafaa 'ana fera 'oro ki.

19 'Abraham nia nao si makeso guu 'ana manata mamana laa nia 'ana God, sui boroi 'ana nia ka saitomana nia karangi waro naa ne nia dao naa 'ana talanga fa ngali ki ma ni Sera boroi ka 'aba'ato gwana.

20 Na manata mamana laa nia ngasi ka too gwana, ma nia ka nao si manata ruarua 'ana alangaia God. Na manata mamana laa nia 'e ngasi ka too gwana ma nia ka tangoa gwana God.

21 Nia ade 'uri nai suli nia saitoma diana ai ne God nia mamana 'ana ili lana si doo ne nia saea kai ilia.

22 Sa 'Abraham nia manata mamana ma 'i seeri God ka ala faafia nia waa 'o'olo naa.

23 Si baea nai 'e saea, "God ka ala faafia sa 'Abraham," nia nao lau si baea fua sa 'Abraham taifilia gwana.

24 Nia si baea uri ka lea lau gu fuakolu sui guu. Kolu toaa ne kolu manata mamana 'ana God waa ne tataea Aofia kolu sa Disas faasia maea, God nia kai 'aili kolu 'ana toaa 'o'olo nia ki.

25 God nia falea sa Disas ka maelia abulo ta'aa laa kolu ki, sui God ka tatae nia lau gwana faasia maea uri nia ka 'olosi kolu 'i maana 'i tala'ana.

5

Aroaroe matangana God fai kolu nunufana sa Disas Kraes

1 Doo ne adea guu, si kada kolu manata mamana 'ana sa Disas Kraes, nia ne God ka ala faafi kolu. 'I seeri guu, kolu ka too na 'ana aroaroe 'i matangakolu fai God 'i nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes.

2 Ma suli ne kolu manata mamana 'ana sa Disas Kraes 'uri nai, sa Disas ka talai kolu naa siana God waa ne faatainia ade dianaa nia fuakolu ma kolu ka nii na 'i laona 'i tari'ina. Ma 'i seeri kolu ka too naa 'ana manata ele lae suli ne kolu manata ngado totoo kolu kai 'ado kwaimani fai nia laona 'initoaa nia.

3 Ma tasi doo diana lau gu ne adea manata lakolu ka ele ne, sui boroi 'ana kolu ka liu laona nonifiia ki, kolu saitomana na nonifiia nai ki da adea kolu ka susuu ta'aa.

4 Ma si kada kolu susuu ta'aa, God nia ka ala faafi kolu ma si kada nia ala faafia kolu, kolu ka too 'ana manata ngadoa ne kolu totoo kolu kai suana guu 'initoaa nia.

5 Ma na manata ngadoa nai nia nao lau doo sala uri lea sa doo nai ka nao si fuli ma manata lakolu ka 'asia gwana. Nia na doo lalifuu, suli God ne nia fungulia mangokolu ki 'ana liosaua nia 'ana si kada nia falea Anoedoo Abu fuakolu laona mauria kolu ki.

6 Suli si doo ne adea kolu ka saitomana God nia liosau 'ani kolu ne, si kada nia 'afitai naa fuakolu uri dao toi lae mauria, 'i seeri, Kraes nia lea mai ka mae uri kolu toaa abulo ta'aa ki. 'I seeri, nia ka mae uri kolu 'ana si kada 'o'olo ne God filia 'ua guu uri ka fuli ai.

7 Na manata kwaifaolomai lae fua mae lae uri faamauri lana ta wane 'o'olo nia nao si waluda fua ili lana. Alamia lea sa ta wane ne nia ade diana tasa 'asia naa 'oto mone taari ta wane ka kwaifaolomai uri ka mae 'i fulingana uri ka faamauri nia, ma sui boroi 'ana nia 'afitai.

8 Aia ma God, nia faatainia liosaua nia tiifau fuakolu 'ana si kada kolu abulo ta'aa 'ua gwakolu 'i seeri sa Disas Kraes ka mae fulingakolu.

9 Tasi doo diana tasa lau gu ne, suli ne mae lana sa Disas nia falea naa 'o'oloe fua kolu 'i maana God, sa Disas tara nia kai

faamauri kolu lau guu faasia rakesasua
God.
10 'I nao mai kolu na malimae nia ki God,
ma sui nia ka olitai kolu mai siana 'i nun-
ufana mae lana 'Alakwa nia. Ma suli ne nia
'uri nai, tara nia diana ka tasa lau fuakolu
nunufana mauri lana Kraes fuakolu.
11 Iuka, nao lau taifilia si doo nai gwana
ne kolu ele sulia. Kolu ele lau guu su-
lia na 'ado kwaimania kolu fai God 'i
nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes ne
nia faawaludea kwaimania kolu nai fainia
God.

Na maee lea mai sulia sa 'Adam ma na maurie ka lea mai sulia sa Disas Kraes

12 Na abulo ta'aa lana sa 'Adam totoonao
bae nia faa ruungainia mai abulo ta'aa lae
fua laona molaagali. Ma 'i seeri na maee ka
lea na mai sulia na abulo ta'aa lae ma na
maee ka nani naa burina wane ki sui guu
suli kera sui guu da abulo ta'aa.
13 'Ana kada 'i nao sui fatai God nia kafi
falea taki nia fua sa Mosis, na wane nia
abulo ta'aa sui boroi ka nao si saitomana
lau gwana nia garo 'ana garo lae tee 'i
maana God suli 'e nao 'ua ta taki uri wane
ka 'oia.
14 Sui ka 'uri nai boroi 'ana, na toae ki sui
naa 'ita mai 'ana sa 'Adam lea mai ka dao
'ana sa Mosis, kera tiifau da maelia abulo
ta'aa lae. Toaa ne nao dasi mala 'ana sa
'Adam bae nia ade faasia si baea fifii faasia
God boroi, kera da maelia lau guu abulo
ta'aa lae.

Sa 'Adam, nia talafana Kraes waa bae
totoo nia kai dao kau 'i buri.
15 Ma sui ta, na fale tatakwai laa nia
God 'ana sa Disas 'i nunufana ade dianaa
nia nia 'e'ete baita 'asia naa faasia na ade
faasia lana sa 'Adam. Na abulo ta'aa lae
nia sa 'Adam tii waa guu nia safalia maee
fuana toaa 'oro. Ma sui boroi 'ana, na ade
dianaa nia God 'ana fale tatakwai lana mai
'ana sa Disas Kraes nia baita ma ka diana
ka tasa lau fua toaa 'oro ki sui.
16 Tasi doo lau guu, na fale tatakwai laa
nia God nia 'e'ete lau gwana faasia na ab-
ulo ta'aa lae nia sa 'Adam. Suli God nia
falea mai kwakwaea uri maana ade faasia
lana sa 'Adam, ma nia ka fale tatakwai 'ana
mai 'ana 'o'oloe fuana toaa abulo ta'aa ki,
sui boroi 'ana kera daka ilia mai doo ta'aa
'oro.
17 Na abulo ta'aa lana sa 'Adam tii waa
guu nia safalia mai maee fua toae ki sui
naa. Aia, ma si doo ne sakatafa mai nun-
ufana tii wane nai sa Disas Kraes ne nia
baita ka tasa lau. Suli na wane ne nia
ngalia ade dianaa God ma na 'o'oloa ne nia
fale tatakwai ai fuana, wane nai nia 'inito
fainia sa Disas Kraes.
18 Nia ne, sa 'Adam nia tii waa guu nia
abulo ta'aa, God nia ka falea kwakwaea
fua toae ki sui naa uri maana. Ka 'uri nai
lau guu tii si doo nai, sa Disas nia tii waa
guu nia ilia si doo diane, God nia ka falea
'o'oloe ma na maurie fua toae ki sui guu uri
maana.
19 Nunufana ade faasia lana tii waa guu
na wane ki sui naa daka nii naa laona
abulo ta'aa lae. Ma 'i nunufana ade sulia
lana tii waa lau guu God nia ka falea 'o'oloe
fua toae ki sui guu.
20 God nia falea mai taki nia uri toae ki
sui guu daka lio saitomana kera abulo ta'aa
'asia naa. Ma si kada na wane nia abulo
ta'aa ka 'idu lau, na ade dianaa nia God nia
'idu ka talua lau.
21 Nia ne, 'i nao 'ua mai na abulo ta'aa
lae nia 'inito faafi kolu uri mae lakolu. Ma
'i tari'ina, na ade dianaa God nia 'inito
faafi kolu 'ana 'o'oloe ma kolu ka too 'ana
mauria firi 'i nunufana sa Disas Kraes na
Aofia kolu.

6

Disas nia siitasa faafia rigita lana abulo ta'aa lae

1 Aia nia 'uri nai, tara kolu ka bae 'utaa
sulia doo nai ki? Kolu roo na 'akolu 'ana
abulo ta'aa lae ka lelea firi uri God ka roo
na 'ana 'ana faatai lana ade dianaa nia
fuakolu ka lelea firi?
2 Nao 'asia naa! Suli lea ni kolu, kolu
mae kolu ka faasia naa abulo ta'aa lae, kolu
'afitai kolu ka too lau uri ili lana tasi doo
sulia doori lana abulo ta'aa lae naa.
3 Kamolu molu saitomana sui naa ne: Si
kada kolu siuabu 'ana faatai lana tiidooa
lae kolu fainia sa Disas Kraes, kolu kolu
faatainia naa ne kolu mae kwaimani sui na
fai nia 'ana mae lana.
4 Iuka, na siuabu lae nai nia faatainia
kolu mae kwaimani ma daka saufini kolu
sui naa fainia sa Disas Kraes, uri kolu ka
tatae lau guu faasia maea mala 'ana sa
Disas Kraes bae God na Maa 'e tatae nia
faasia maea 'ana rigitaa nia, ma uri kolu
ka too na 'akolu 'ana mauria falu mala 'ana
Kraes.

5 Suli ne kolu mae kwaimani naa fainia
sa Disas Kraes 'ana mae lana, God nia kai
tatae kolu lau guu faasia maea mala 'ana
bae nia tataea sa Disas Kraes faasia maea.
6 Ma 'i seeri, kolu ka saitomana naa ne na
mauria bae kolu too mai ai 'i nao, nia mae
kwaimani naa fainia sa Disas Kraes 'ana
'airarafolo uri na birangaa kwali nai 'ana
abulo ta'aa lae ka funu na 'ana ma ka nao
si 'inito naa fuakolu.
7 'I seeri, na wane ne nia mae naa faasia
abulo ta'aa lae, nia 'afitai ka too lau farana
rigita lana abulo ta'aa lae.
8 Na mae laa nai kolu mae kwaimani
ai fai sa Disas Kraes, nia ne adea kolu ka
manata ngado ai ne kolu kai mauri lau gu
fai nia.
9 Kolu kolu saitomana naa sa Disas Kraes
nia tatae faasia maea ma ka 'afitai tasa uri
nia ka mae lau, ma na maea ka nao si 'inito
naa fuana.
10 Sa Disas Kraes nia mae gu 'ana tii si
kada ma nia ka siitasa naa faafia abulo
ta'aa lae, ma 'i tari'ina nai, nia 'e mauri naa
'ana faa'inito lana God.
11 Nia 'uri nai, molu manata toi naa ne
kamolu molu mae molu ka faasia naa ab-
ulo ta'aa lae ma molu ka mauri naa 'i nun-
ufana sa Disas Kraes uri faa'inito lana God.
12 Nia 'uri nai, nao molu si faolomainia
lau tasi kula 'i nonimolu fua abulo ta'aa lae
uri ka 'inito ai uri sae molu ka ade sulia
doori lana ki.
13 Nao molu si faolomainia lau guu ta
kula 'i nonimolu fua abulo ta'aa lae fua ili
lana doo ta'aa ki ai. Molu faolomai kamolu
'i tala'amolu fua God suli nia lafu kamolu
mai faasia maea uri laona mauria. Ma
molu ka faolomainia na nonimolu ki fai
mauria kamolu ki tiifau fua God fua ili lana
doo 'o'olo ki.
14 Nao molu si faolomainia lau abulo
ta'aa lae uri ka 'inito fuamolu, suli na taki
nao si 'inito naa fuamolu. Na ade dianaa
God 'ana ne nia 'inito fuamolu.

Toaa kera too farana 'o'oloa nia God

15 Tara nia 'utaa nai? Kolu dau na 'akolu
'ana abulo ta'aa lae suli ne nao kolu si
too lau farana taki, ne kolu too na 'akolu
farana ade dianaa God? Nao 'asia naa!
16 Kamolu molu saitomana gwamolu ne,
lea waa ne kamolu molu rao fuana, nia
waa nai naa ne 'inito fuamolu. Aia, lea na
abulo ta'aa lae nia 'inito fuamolu uri rao
lae fuana, tara kamolu kai maelia. Ma lea
God nia 'inito fuamolu ma molu ka ade suli
nia, tara kamolu kai too 'ana 'o'oloe.
17 Nau ku tangoa gwaku God! Suli ne
kamolu toaa ne abulo ta'aa lae nia 'inito
fuamolu 'ana kada 'i nao, 'i tari'ina, kamolu
molu rongoa toolangaidooa mamana nee
molu ka ade na sulia fainia na liomolu
tiifau.
18 'I seeri, God nia ka lafu kamolu mai
faasia farana rigitaa nia abulo ta'aa lae ka
alu kamolu toaa ni rao nia ki God naa fua
ili lana naa doo 'o'olo ki.
19 Nau ku bae ma ku faabolatainia 'uri
nai 'ana toaa rao ki fai waa gwaungai kera
ki uri ka walude fuamolu uri saitoma lana.
'Ana si kada sui na mai, kamolu molu fale
kamolu tiifau fua abulo ta'aa lae, molu
ka ilia doo ta'aa ki fuamolu kwailiu 'ana
nonimolu ma molu ka ilia doo ta'aa 'oro ki
lau. Ma sui 'i tari'ina, kamolu molu ka fale
kamolu tiifau naa fua God fua ili lana na
doo 'o'olo ki.
20 Si kada bae kamolu molu lea sulia
abulo ta'aa lae, kamolu nao molu si lea gu
sulia 'o'oloe.
21 Ma ni kamolu ka nao molu si dao toi
guu tasi doo diana uri maana ili lana doo
nai ki molu noni susuala ki ai ma molu ka
lukasida ki naa. Na doo nai ki da falea
gwada maee fuamolu.
22 Sui 'i tari'ina nee, God nia lafu kamolu
sui naa faasia laona rigita lana abulo ta'aa
lae ma God nia ka alu kamolu naa uri
rao tatakwai lae fuana. Molu ade na
'amolua sulia doori lana God uri molu ka
fale kamolu fuana God uri molu ka too 'ana
mauria firi.
23 Suli na abulo ta'aa lae naa ne kai falea
maee. Aia ma na fale tatakwai laa nia
God fuakolu lau 'ana ne na mauria firi 'i
nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes.

7

Nao lau na taki nia God ne 'inito faafi kolu

1 Toaafuta nau ki 'ana sa Disas Kraes
'ae! Nau ku bae kau fuamolu toaa molu
saitomana taki. Kamolu molu saitomana
gwamolu ne, na taki nia dau gwana faafia
wane 'ana si kada ne wane nia mauri 'ua.
Lea nia mae naa, nia ka sui lau gwana.
2 Na fuli lana si doo nai nia 'urii, na keni
'afe ne arai nia mauri gwana, na taki 'e luia
nia nao si 'afe lau 'aena ta waa 'e'ete. Aia,
ma lea na arai nia ka mae naa, si baea fifii

nai sulia araie ma 'afee ka nao si dau na
faafi nia.
3 Na taki nia saea, lea na keni 'afe nia ka
'afe lau gwana 'aena ta waa 'e'ete 'ana si
kada arai nia mauri gwana, nia keni 'afe
nai nia 'oia naa na taki. Aia, ma lea arai nia
ka mae naa, si baea fifii nai sulia araie ma
'afee ka nao si dau na faafi nia, ma na keni
nai saitomana ka 'afe lau gwana ma 'i seeri
nia ka nao si 'oia guu taki.

4 Toaafuta nau ki 'ae, talafana gu si doo
ne fuli 'ani kamolu nai. Si kada bae sa Disas
Kraes nia mae, ni kamolu boroi molu mae
ka sui naa faasia na taki bae sa Mosis, ma
'i seeri nia ka nao si dau na faafi kamolu.
'I seeri guu, nia ka walude na fuamolu uri
God ka 'ado kamolu kwaimani fainia ta
waa 'e'ete naa. God nia 'ado kamolu naa
fainia sa Disas Kraes, waa bae God tatae
nia faasia maea. God nia ade 'uri nai 'ani
kamolu uri molu ka sae'inito na 'amolu
'ani nia 'ana ili lana doo diane ki fuana.
5 'Ana si kada kamolu molu ade 'ua mai
sulia kwaidooria ta'ae 'ana noni, na man-
ata lamolu nia dooria 'asia naa ili lana doo
ta'ae neki taki nia luia. Si kada bae molu
ilia mai doo ta'aa nai ki, na abulo lamolu
nai ka talai kamolu na 'ana uri laona maea
totoo firi.
6 Ma sui 'i tari'ina, kamolu ne molu too
sakwadoloa ma taki ka nao si dau na faafi
kamolu, suli ne molu mae na 'amolu faasi
nia. Ma 'i seeri, molu ka rao na 'amolu
fua God ma molu ka lea na 'amolu sulia
taala falu nee 'ana ade lae sulia doori lana
Anoedoo Abu. Ne nao molu si 'iia naa taala
kwali bae 'ana sasi lae fai ade lae sulia taki
sa Mosis nia kedaa.

Na taki nia God nia faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae

7 Aia ma lea nia 'uri nai, tara nau ku saea
na taki nia God ne nia ta'aa nai? Nao 'asia
naa! Na taki nia God nia 'afitai ka ta'aa,
suli nia ne faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae
siana wane. Lea sa na taki nia God ka nao
si bae gu 'urii, “Nao manata lamu si dooria
lau si doo nia ta wane fuamu 'i tala'amu,”
'i seeri tara nau 'afitai ku saitomana ta'aa
lana si manata lae 'uri nai.
8 Aia, ma si kada ne taki nia saea si
baea fifii nai fuaku, na abulo ta'aa lae nia
ka tataea naa kwaidooria ta'aa 'e'ete 'oro
fuaku laona manata laku. Lea sa ka nao
guu 'ana taki nia God, na abulo ta'aa lae
'afitai ka tataea guu kwaidooria 'uri nai ki.
9 'Ana kada bae 'i nao, nau ku too boroi
ku ulafusia lau gwaku taki nia God. Ma
sui, si kada ne nau ku saitomana naa si
baea fifii nai nia 'urii, “Nao manata lamu
si dooria lau si doo nia ta wane fuamu 'i
tala'amu,” 'i seeri na abulo ta'aa lae nia ka
tataea naa kwaidooria ta'ae laona manata
laku ma nau ku naofia naa mae laku.
10 'I seeri nau ku liotoi lau ne, tii si
baea fifii nai gwana uri faatai lana taale
uria maurie fuana wane, nia lau gwana ne
faatainia ne wane nia naofia naa mae lana.
11 'I seeri lau guu, na abulo ta'aa lae ka
suke nau gwana 'i nunufana si baea fifii nai
ma ka falea lau gwana maee fuaku.
12 Sui ka 'uri nai boroi, na taki nia God
nia abu ka tio gwana ma si baea fifii 'i laona
ki boroi kera da abu ma daka 'o'olo diana
sui gwada.
13 Aia, sui 'uri nai tee 'ana ne falea maee
fuaku nai? Na taki diana nai God 'oto
ne falea maee fuaku nai? Nao 'asia naa!
Na abulo ta'aa lae lau 'ana nai nia 'aru-
toi gwana doo diana nai ma ka falea 'ana
maee fuaku nai. 'I seeri, na taki nia God
nia faatai folaa ai na abulo ta'aa lae nia doo
ta'aa 'isi 'asia naa.
14 Kolu saitomana gwakolu ne taki nia
God nia doo faasia Anoedoo Abu nia God.
Aia, ma ni nau gu ne na wane gwana ma
na abulo ta'aa lae ka ngali nau ma ka 'inito
gwana faafi nau.
15 Nau ku ulafusia lau gwaku doo ne ku
ilia, suli na doo diana neki ku doori ilida ki,
nau nao kwasi ilida ki guu. Ma sui, na doo
ta'aa neki ku ote nau ilida ki, nia ki 'ana ne
ku ilida ki.
16 Suli ne nia 'uri nai, ne nau ku ilia 'aku
doo neki nau ku ote nau ilida ki, tama nia
faatainia nau ku ala gwaku faafia ne taki
nia God nia doo diane gwana nai.
17 Nia 'uri nai, nau ku saitomana nao lau
nau ne ku ilia doo ta'aa nai ki, na abulo
ta'aa laa nai 'e nii 'ani nau, nia 'ana ne nia
ilia doo ta'aa nai ki.
18 Nau ku saitoma diana ai ne nau wane
abulo ta'aa ma na diana lae ka nao si nii
guu laona noniku. Nia ne adea ma nau ku
dooria boroi 'aku ili lana doo diane ki ma
ka 'afitai gwana fuaku uri ili lana ki.
19 Na doo diana neki nau ku dooria ili
lana ki, nau nao kwasi ilia ki guu. Aia, ma
na doo ta'aa neki nau ku ote nau 'ana ili
lana ki, nia ki 'ana ne nau ku ilida.

20 Ma lea sa nau ku dau gwaku 'ana ili
lana doo nai ki nau ku ote nau ilida ki, tama
nao lau nau ne ku ilia ki nai, na abulo ta'aa
laa nai nii 'ani nau lau 'ana ne nia ilia doo
nai ki.
21 'I seeri, nau ku dao toi rao lana doo nai
nia 'urii; si kada nau ku dooria ili lana doo
diane ki, na doo ta'ae ki 'ana ne nau ku ilida
ki.
22 Laona lioku, nau ku dooria gwaku ade
lae sulia taki nia God,
23 sui ma na abulo ta'aa lae ne nii laona
noniku ma nia ka kwaisuusi 'ana doo di-
ana nai ki ku manata toi. Ma 'i seeri na
abulo ta'aa laa nai ka rao 'ani nau ma ka
suumai nau fua ili lana doo ta'ae ki.
24 'Oo kwaimanatai 'asia naa fuaku nau
waa ta'aa 'urii! 'Uri nai sa tii naa ne tara
nia ka 'adomi nau uri ka nao kwasi ade lau
sulia abulo ta'aa lae ne nia talai nau naa uri
mae laku?
25 'I seeri guu, nau ku tangoa 'asia naa
God, suli nia falea mai sa Disas Kraes na
Aofia kolu ma ka 'adomi nau naa!
'Oe suai gu rao lana doo nai nai. Nia adea
na manata laku ka dooria gwana ade lae
sulia taki nia God, ma na kwaidooria ta'ae
'ana noni ka adea nau ku lea 'aku sulia
abulo ta'aa lae ne 'inito 'ana 'ani nau.

8

Too lae farana rigitaa nia Anoedoo Abu

1 God nao si alua naa ta kwakwaea fuana
toaa ne da tiidooa naa fainia sa Disas
Kraes.
2 Nia 'uri nai, suli na Anoedoo Abu 'ana
mauria nia ne falea rigitaa fuakolu laona
mauria falu nunufana sa Disas Kraes. Ma
'i seeri nia ka luke kolu naa faasia rigitaa
nia abulo ta'aa lae ne 'inito mai faafi kolu
ma ka talai kolu uri maea.
3 Si doo ne taki nia God nia 'afitai ka
ilia fuana wane, suli na kwaidooria ta'ae
'ana noni nia adea wane ka makeso faasia
ili lana, nia ne God nia ilia fuana wane.
Ne nia falea mai 'Alakwa nia ka luke kolu
faasia na rigitaa nia abulo ta'aa lae ma na
maea. God nia falea mai 'Alakwa nia ka
too 'ana nonidoo mala 'ani kolu wane doo
abulo ta'aa, ma 'i seeri God ka afuafu 'ana
'Alakwa nia nai ma nia ka kwaea abulo
ta'aa lae.
4 God nia ade 'uri nai uri kolu ka ilia doo
neki taki nia God saea fuakolu uri ili lana
ki. Kolu bobola naa fai ili lana ki nai, suli ne
kolu ade sulia na Anoedoo Abu ma ka nao
kolu si ade na sulia kwaidooria ta'ae 'ana
noni.
5 Na toaa ne da ade sulia kwaidooria
ta'aa 'ana noni, kera da manata sulia faaele
lana kwaidooria ta'aa nai 'ana noni. Ma
na toaa ne da ade sulia doori lana Anoe-
doo Abu, kera da manata sulia faaele lana
Anoedoo Abu.
6 Lea na wane nia manata sulia faaele
lana kwaidooria ta'aa 'ana noni, wane nai
nia kai dao toi maee. Ma lea na wane
nia manata sulia faaele lana Anoedoo Abu,
wane nai nia kai dao toi maurie ma na
aroaroe.
7 Na kwaidooria ta'ae 'ana noni nia mal-
imae 'ana God. Nia nao si ade sulia taki nia
God, ma ka totoo boroi 'afitai ka rongo lau
sulia.
8 Lelea wane nia ka 'ade 'ana sulia
kwaidooria ta'ae 'ana noni, wane nai 'afitai
'asia naa ka adea manata lana God ka ele.
9 Aia, ma sui ni kamolu nao molu si too
naa farana rigitaa nia kwaidooria ta'aa
'ana noni. Na Anoedoo Abu nia God nia
nii na laona mauria kamolu ki, nia ne adea
kamolu molu ka too naa farana rigitaa nia
Anoedoo Abu. Na wane ne Anoedoo Abu
nia Kraes* nao si nii laona mauria nia,
wane nai nia nao lau wane nia sa Disas
Kraes.
10 Sa Disas Kraes nia nii na laona mauria
kamolu ki. Nia 'uri nai, sui boroi 'ana
kamolu molu kai mae 'ana nonidoo nun-
ufana abulo ta'aa lae, na mangomolu ki da
mauri gwada, suli ne God nia 'olosi kamolu
molu ka 'o'olo naa 'i maana.
11 Na Anoedoo Abu nia God waa ne
tataea sa Disas Kraes faasia maea, nia ne
nii laona mauria kamolu ki. Ma God waa
ne tataea sa Disas Kraes faasia maea tara
nia kai faamauria nonimolu ki 'ana Anoe-
doo Abu nia ne nii na lao mauria kamolu
ki.
12 Toaafuta nau ki 'ae, nia 'uri nai, si doo
ne kolu kai ilia naa ne, kolu too na 'akolu
sulia kwaidooria nia Anoedoo Abu. Nao
kolu si roo lau sulia kwaidooria ta'aa 'ana
noni.
13 Lea kamolu ade sulia kwaidooria ta'ae
'ana noni, tara kamolu molu kai mae. Ma
lea kamolu molu ka ade sulia kwaidooria
nia Anoedoo Abu ne adea molu ka lukasia
abulo ta'aa lae, tara kamolu kai too 'ana
mauria firi.

* **8:9** Ma nao Anoedoo Kraes.

14 Ma na toaa ne na Anoedoo God nia
talai kera, kera naa ne wela nia ki God.
15 Na Anoedoo Abu ne God falea
fuamolu, nao nia si adea molu ka maungia
God mala 'ana ta waa ni rao gwana ne nia
mamaura 'ana waa baita nia. Sui ma na
Anoedoo Abu ne nia adea kamolu na wela
nia ki God naa. Nia ne 'adomi kolu ma kolu
ka bae 'urii fua God, “Maa 'ae!”
16 Na Anoedoo nia God nia 'aili kolu 'ana
wela nia ki God naa, ma kolu ka faama-
manea si doo nai.
17 Suli ne kolu na wela nia ki naa, nia ne
adea kolu ka 'ado kwaimani fainia Kraes
uri ngali lana doo diana neki God nia tain-
gainia fua wela nia ki sui guu. Suli ne kolu
nonifii kwaimani fainia Kraes, kolu tara
kolu kai 'inito kwaimani lau gu fainia.

Na 'initoaa ne kai dao mai

18 Sui boroi 'ana kolu ka too 'ana nonifii
lae ki laona molaagali nee, nau ku man-
ata ngado ai na 'initoaa ne God kai falea
fuakolu, nia baita ka tasa ka talua na 'afi-
taia kolu ki 'i tari'ina.
19 Na doo ki sui guu ne God nia saungai
kera ki, kera da kwaimaasi ka 'oga kera
'asia naa uri suana lana si kada ne God nia
kai faatai folaa 'ana wela nia ki.
20 Na saungaia nia ki God sui guu da nii
farana kwakwaea God nia alua sui na mai.
Ne kera da mae ma daka fura ki uri ka lea
sulia doo God nia saea, nao lau sulia doori
lada ki. Ma sui ka 'uri nai boroi 'ana, kera
da manata ngado gwada
21 maasia si kada God kai lukea mae lae
ma na fura lae faasia kera uri daka too
sakwadoloa na 'ada fainia wela nia ki God.
22 Kolu saitomana ne 'ita 'uabaa na mai
lelea mai ka dao 'i tari'ina, doo ki sui guu
da nii laona fii lae baita mala 'ana ta fiiwela
lae daka too gwada.
23 Ma tasi doo lau guu, ni kolu wela nia
ki God ne kolu too 'ana Anoedoo Abu ma
ka adea kolu ka manata ngado maasia doo
diana neki da nii 'ua mai, ni kolu lau guu
ne kolu kwaitainia na nonifiia nai. Ma kolu
ka kwaimaasi ka made kolu naa uri suana
lana si kada nai God nia kai faatai folaa 'ani
kolu tiifau kolu wela nia ki, ma nia kai falea
noniidoo falu ki fuakolu.
24 'Ita mai 'ana si kada God nia faamauri
kolu ai lelea mai ka dao naa nai, kolu too
kolu ka lilio gwakolu maasia si kada doo
nai da kai fuli. Doo nai ki lea sae kolu too
ki ai siakolu ka sui naa, kolu 'afitai kolu ka
maasia lau ma kolu ka manata ngado lau
uria. Suli 'afitai ta wane ka manata ngado
lau maasia si doo ne nia too ai ka sui naa.
25 Si doo ne kolu nao si suai 'ua, nia ne
kolu kai mamarato 'ana maasi lana.
26 Ma ka 'uri nai lau guu, na Anoedoo
Abu ne nia 'adomi kolu 'ana si kada 'ana
makesoa laona mauria kolu ki. Suli si kada
lelea kolu ka ulafusia naa foa laa 'utaa ne
kolu kai ilia talea God, na Anoedoo Abu nia
ka foa na 'ana fuakolu 'i laona si kwai laa
ne nao tasi baea si tala'ana naa.
27 Suli God waa ne nia lio saitomana
tiifau liokolu ki, nia saitoma diana lau guu
'ana si doo ne Anoedoo Abu nia faarongo
ki ai, suli na Anoedoo Abu nia ngali fulin-
gakolu toaa nia ki God ma nia ka gania si
doo ne lea sulia doori lana God.
28 Ma ni kolu, si doo kolu saitomana ne
'urii: Doo diana neki ma doo ta'aa neki sui
guu da fuli fuakolu, God nia 'arutoi ki sui
guu fuana diana lakolu toaa ne kolu liosau
'ani nia, ne nia God 'e fili kolu sulia doori
lana.
29 Sulia tau na mai, God nia fili kolu ma
ka alu kolu naa uri kolu ka 'uri sa Disas
na 'alakwa nia. Uri 'i seeri, sa Disas nia ka
ulunao na fuakolu kolu toolana ki sui naa.
30 Aia, ma fuakolu toaa ne God nia fili
kolu sui 'uana mai, nia 'aili kolu uri kolu
ka lea mai siana. 'I seeri, ni kolu ne nia
'aili kolu sui na mai, nia 'olosi kolu kolu ka
'o'olo naa 'i maana. 'Uri nai guu, ni kolu ne
nia 'olosi kolu naa, nia ka falea naa 'initoaa
nia fuakolu.

Ta doo si tala'ana suusi lana liosaua God fuakolu

31 Si kada kolu manata sulia doo diana
nai ki sui guu, kolu ka saitomana naa ne,
nao ta wane si tala'ana guu siitasa lae faafi
kolu, suli God nia nii naa fai kolu.
32 Suli God waa ne nao si ogani guu 'ana
'alakwa nia sa Disas ma ka fale dangatai na
mai 'ani nia uri afuafu lae 'ani nia fuakolu
sui guu, tara nia kai falea doo ki sui guu
fuakolu 'ana ade dianaa nia, 'afitai ka nao.
33 Nao ta wane nia si tala'ana sae garo
lakolu toaa ne God fili kolu naa, suli God
tala'ana 'ua gu ne ala faafia ne kolu 'o'olo
'i maana.
34 Ma ka nao ta waa si tala'ana lau guu
uri ka keto kolu, suli sa Disas Kraes nia
mae naa fuakolu ma sui ka tatae naa faasia
maea, ma 'i tari'ina nai nia ka nii naa 'i bali

aolo 'ana God ma ka rao naa 'ana foa lae
talea God fuakolu.
35 Nia 'uri nai, nao tasi doo si tala'ana
naa kai muusia liosaua nia sa Disas Kraes
fuakolu. Na ilimataia kolu ki ka nao dasi
tala'ana guu, na doo ta'aa neki wane ilia
fua kolu ma na fualangaa neki da toli faafi
kolu ka nao dasi tala'ana guu, na uni fioloe
ki ka nao dasi tala'ana guu, na siofaa lae
ki boroi ka nao si tala'ana lau guu, ma nao
daka saungi kolu boroi, na doo nai ki sui
guu nao tasi doo si tala'ana guu muusi lana
liosaua sa Disas Kraes fuakolu.
36 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"'Ana si kada ki sui guu, kera sasi uri saungi
lameli, suli kameli meli lea 'i burimu.
Kameli meli mala 'ana sifsif ne kera ade
akau ai fuana saungi lana."
37 Sui boroi 'ana kolu ka too laona 'afitai
laa baita 'uri nai ki, kolu saitomana kolu
kai siitasa, suli sa Disas Kraes nia liosau
'ani kolu.
38 Nau ku saitomana nao tasi doo si
tala'ana naa muusi lana liosaua nia God
fuakolu. Na liosaua nia fuakolu, ta maea
ma ta mauria, ma nao ta 'ensel, ma nao ta
anoedoo ta'aa, ma nao ta rigitaa lau, ma
nao tasi doo 'i tari'ina, ma nao tasi doo ne
nii 'ua mai,
39 ma nao tasi doo laona molaagali, ma
nao tasi doo 'i salo, ma nao tasi doo 'ana
doo neki God saungainia ki, na doo nai ki
sui guu 'afitai naa tasi doo ai ka tala'ana
muusi lana liosaua nia God fuakolu ne
sakatafa faatai 'ana Aofia kolu sa Disas
Kraes.

9

God filia toaa Diu ki ma sui daka ote kera 'ana sa Disas

1 Nau ku faarongo mamana 'ani kamolu
ma ka nao kwasi suke kamolu lau suli nau
ku manata mamana 'ana sa Disas Kraes.
Nau ku filo diana ai suli na Anoedoo Abu
'e faatai doo lao manata laku.
2 'Ana si kada ki sui guu, nau ku liodila
baita ma na mangoku ka fii 'asia naa
3 fua toaa nau ki Diu, ne kera nao dasi
manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Ade
'uri nai lelea manata laku ka toea ne, lea sa
God ka kwae nau ma ka lafu nau boroi 'ana
faasia Kraes uri 'i seeri nia ka faamauria
mone 'ana kau toaa nau
4 'i 'Israel, ka diana gwana. Suli ku man-
ata sulia ne ni kera 'ana bae na bara wela
bae God nia sului kera mai. Ni kera 'ana
bae God nia faatainia mai rara lana fuada
ma ka alangai mai fuada. Ni kera 'ana
bae God nia falea mai taki nia fuada ma
ka falea mai beukaua bae fainia foaa bae
fuada. Ni kera 'ana bae God nia falea mai
alangaia 'oro bae fuada.
5 Ni kera 'ana bae na kwalafaa kera 'e
too 'ana kokoo ni gwaungaia ki 'ana kada 'i
nao.* Ma ni kera 'ana bae na Kraes ne nia
God, ne nia 'inito faafia doo ki sui guu, nia
lea mai faasia kwalafaa kera 'ana bali 'ana
nonidoo mala kolu wane. Tango nia totoo
si sui! Iuka, nia 'uri nai.
6 Sui boroi 'ana toaa Diu ki daka ote kera
'ana Kraes, alangaia nia God nao si 'asia
naa. Suli toaa ne da futa 'ana kwalafaa
'i 'Israel, nao lau kera tiifau ne kera toaa
mamana nia God.
7 Ma na toaa ne da futa 'ana kwalafaa
sa 'Abraham, nao lau kera tiifau ne kera
kwalafaa mamana sa 'Abraham. Suli na
Kekeda laa Abu nia bae 'urii fua sa 'Abra-
ham, "'Alakwa 'oe nee sa 'Aesak, nia 'ana
ne kwalafaa 'oe kai lea suli nia."
8 Si baea nai, nia toolangainia nao lau
wela neki da futa sulia doori lana noniidoo
gwana 'ana kwalafaa sa 'Abraham ne kera
wela mamana nia ki God. Na wela neki da
futa sulia na alangaia God, kera lau 'ana ne
na wela mamana nia ki God.
9 Na alangaia bae God nia saea fua sa
'Abraham nia 'urii, "Nau tara ku oli mai
siamu 'ana si kada 'uri nai lau guu 'afa
ngali loo ma tara 'afe 'oe ni Sera nia kai too
'ana tii wela wane."✡ Na wela nai gu bae sa
'Aesak.
10 Nao lau taifilia doo nai ki gwana nai.
Suli na kokoo kolu ki mai sa 'Aesak fai ni
Ribeka, keerua daru too 'ana roo 'iuaofie
ki.
11-12 'I nao sui fatai ni Ribeka kafi
kwalafia roo 'iu nai ki, God 'e bae 'urii
fuana, "Tara na wela nee 'i nao lelea kau
nia kai rao fua wela nee 'i buri." Si doo nai,
nia saea sui fatai na roo 'iu baki daru kafi
futa ma daru kafi ilia doo ki ne ka diana
ma nao ka ta'aa. Si doo nai nia faatai folaa
ai ne God nia filia gwana wane sulia liona
'i tala'ana, nao lau uri maana tasi doo 'ana
ilidoo lana wane.

* **9:5** Sa 'Abraham, sa 'Aesak, ma sa Diakab. ✡ **9:9** Dionisis 18:10

13 Bae lana God laona Kekeda laa Abu nia
'urii, “Sa Diakab ne nau ku filia, ma sa 'Isoo
nau ku lukasia.”
14 Ma 'uri nai, tee ne kolu saea sulia nai?
Kolu saea God nia nao si 'o'olo suli ne nia
filia gwana ta wela ma ta wela ka nao? Nao
'asia naa!
15 Suli God nia saea 'ua na mai fua sa
Mosis ka 'urii, “Nau 'ana ne kwai filia tii ne
kwai 'ofe nia. Nau 'ana ne kwai filia tii ne
kwai manatainia.”
16 Doo nai ki ne adea kolu ka saitomana
God nia filia wane sulia na kwai'ofeia nia 'i
tala'ana, ma ka nao lau sulia doori lana ma
ilidoo lana wane.
17 Bae lana God laona Kekeda laa Abu
fua waa 'inito 'i 'Isib nia bae 'urii, “Doo ne
ku alu 'oe 'oko 'inito na uria nai, uri nau
ku faatainia rigitaa nau 'ana doo ku ilia ki
fuamu, uri toaa 'ana fere ki sui guu daka
rongoa.”
18 Nia 'uri nai, God 'ana tala'ana ne nia
'ofea wane ne nia dooria 'ofe lana ma ka
faasadia liona wane ne nia dooria faasadi
lana liona.

God saitomana ka kwaea wane ma ka manatainia wane

19 'I seeri 'oe 'oko ledi gu 'urii, “Uri tee ne
God nia ka rakesasu lau 'ana waa manata
lana sadi, suli ne wane nia 'afitai ka suusia
lau si doo ne God nia dooria ili lana?”
20 Nau ku luu 'urii ai: Na wane doo ne
God saungai kolu gwana, 'afitai kolu ka
bobola lau fai olisi lana God 'uri nai! Ni
kolu na doo saungai lana ki gwana. Na doo
saungai lana gwana, nia 'afitai ka ledi 'alaa
'ana waa ne saungainia ma ka bae 'urii,
“Uri tee ne 'oko saungai 'urii aku?”
21 Na waa ni saungai lana kufidoe ki 'ana
saegano fua 'arutoi lae ki 'e too 'ana rigitaa
uria saungai lana kufidoo fua laungi lana
'afa dani 'initoe ki ma fua saungai lana
kufidoo gwana fua 'ui tafu lae ki ai faasia
tii si mokita gano guu.
22 Talafana lau gu ade lana God nai. Suli
nia bobola fainia ka falea naa kwakwaea
fua toaa abulo ta'aa ki uri ka faatainia
rakesasua nia ma ka faatainia tetedea nia,
ma sui ka mamarato ka tau gwana faasia
kwae lana toaa nai da naofia naa kwak-
waea fuada.
23 God nia mamarato ka tau 'uri nai uri
ka faatainia talingai lana dianaa nia fua
toaa ne nia 'ofe kera ma ka ade akau 'uana
mai 'ani kera fua laona 'initoaa nia.
24 Ni kolu gwana nai toaa ne God fili kolu
ki mai faasia malutana toaa Diu ki ma toaa
nao lau Diu ki.
25 Na bae lana God laona Kekeda laa Abu,
sa Hosia nia kekeda sulia toaa nao lau Diu
ki nia ka bae 'urii,
“Na toaa ne kera nao lau toaa nau, totoo
nau kwai 'aili kera lau guu 'ana toaa
nau.
Ma na toaa ne nau kwasi liosau gu mai 'ani
kera, totoo nau kwai 'aili kera 'ana
toaa liliosaua nau lau guu.”
26 God ka saea lau guu fua sa Hosia ka
kekeda ka 'urii,
“Kamolu molu rongo mai 'i nao nau ku
'urii, ‘Kamolu nao lau toaa nau.’
Ma sui tara kera dai sae kamolu 'ana toaa
nia ki naa God ne mauri firi.”✡
27 Sa 'Aesaea nia bae 'urii lau guu sulia
toaa Diu ki,
“Sui boroi 'ana toaa 'Israel daka 'oro mala
'ana onena asi, ta bali tu'uu gwana
'ani kera ne God kai faamauri kera.
28 Suli nao si tau guu tara God nia kai
keto 'ali'ali 'ana toae ki sui guu laona
molaagali.”
29 Sa 'Aesaea nia saea 'uana na mai 'ana
taue ka 'urii lau guu,
“Lea sa God tetede tasa nee nao nia si
onia gu mai ta bara kokoo 'ana
kokoo kolu baki, kolu kolu funu ti-
ifau naa mala 'ana toaa 'i Sodom ma
'i Gomora.”

Na toaa Diu nao dasi manata mamana

30 Na doo nai ki da faatai folaa ai ne, toaa
ne nao lau Diu ki, sui boroi 'ana kera nao
dasi sasi ngangata uri daka 'o'olo 'i maana
God, God nia falea 'o'oloe fuada suli kera da
manata mamana.
31 Aia, ma toaa Diu ki ne kera da sasi
ngangata 'ana ade lae sulia taki uri daka
'o'olo 'i maana God, kera da sasi ngangata
boroi ka nao dasi bobola gu fainia uri daka
dao toi.
32 Kera nao dasi bobola fainia uri daka
dao toi suli kera da fiitona 'ada si raoa
diana kera ki 'ana ade lae sulia taki nia
God ma ka nao dasi manata mamana guu.
Kera mala 'ana bae sa da lakwadora 'ana ta
maefau baita sulia taale ma daka 'asi kera
naa.

✡ **9:26** Hosia 2:23; 1:10

33 Bae lana God laona Kekeda laa Abu
sulia Kraes nia 'urii,
"Molu fafurongo diana fasi, nau kwai alua
tii maefau baita lao fera nee 'i Saeon
ne toae ki dai lakwadora ai ma daka
'asi kera.
Ma sui boroi 'ana, wane ne manata ma-
mana 'ana maefau nai, tara 'afitai
nia ka dao toi lau ta 'ide laa faafia."✡

10

1 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku foosia God
ma ku dooria 'asia naa uri nia ka faamau-
ria 'ana toaa Diu ki.
2 Nau ku saitomana ne kera da manata
fifii 'asia naa 'ana lea lae sulia God sui ta, na
manata fifii laa kera nai ne nao si lea 'o'olo
sulia taala mamana nia God.
3 Kera da ulafusia gwada lea lae ne God
faatainia sui naa uri 'olosi lana 'ana wane
ka 'o'olo 'i maana 'i tala'ana. Kera da sasi
'ada uri dao toi lae 'o'oloe 'ana lea naa ne
kera tala saungainia 'i tala 'ada. 'I seeri
kera daka noni'ela 'ada 'ana taala ne God
nia kwaia sui naa uri toae ki daka dao toi
'o'oloe ai.
4 Ma na taala nai 'ana sasi lae uri ade
lae sulia taki nia God uri wane ka dao toi
'o'oloe, nia ne sa Disas Kraes 'e suusia naa
uri wane ka manata mamana 'ani nia ma
ka too 'ana 'o'oloe 'i maana God.

God nia faamauria toae ki sui guu ne da manata mamana 'ana sa Disas

5 Na taala nai uri 'olosi lana toae ki nu-
nufana taki nia God, sa Mosis nia kekeda
sulia ka 'urii, "Lea 'oe dooria 'oko dao toi
maurie 'i nunufana ade lae sulia taki, 'oko
ade fasi sulia taki God tiifau."✡
6 Sui ta, na taala nai God 'e kwaia sui naa
uri 'o'oloe 'i nunufana manata mamana lae
'ana sa Disas Kraes, nia tio walude 'asia
naa fua toae ki sui guu. Suli God nia bae
'urii, "Nao molu si manata gu 'urii, 'Sa Disas
Kraes nia nii tau 'asia na mai 'i salo! Tii
naa ne tara ka raa uri salo uri ka koso
mai fainia siakolu 'i saegano?' Nao molu si
manata 'uri nai, suli sa Disas 'e sifo mai ka
too sui naa lao fera ne 'i saegano.
7 Ma ka nao molu si manata lau gu 'urii,
'Sa Disas Kraes nia nii tau 'asia naa lao
malau! Tii naa ne tara ka sifo uri lao malau
uri ka ngali nia mai 'i langi siakolu.' Nao
molu si bae lau gu 'uri nai, suli sa Disas
Kraes nia tatae sui naa faasia maea."
8 Na taala nai God 'e kwaia sui naa uri
'o'oloe nunufana manata mamana lae 'ana
sa Disas nai, nia naa ne si faarongoa di-
ana nee meli faatalongainia nee. Suli na
Kekeda laa Abu nia bae lau gu 'urii, "Na
faarongoa diana nia God 'e nii karangi
kamolu naa. Kamolu molu bae na sulia
'ana ngidumolu ki ma ka nii na laona mau-
ria kamolu ki".
9 Lea 'oe 'o bae folaa 'i maana toae ki
sulia sa Disas nia Aofia 'oe naa, ma 'oko
manata mamana naa ne God 'e tatae nia
faasia maea, God kai faamauri 'oe.
10 Suli na wane ne nia manata mamana
'ana sa Disas laona mauria nia, nia ne
wane 'o'olo 'i maana God. Ma na wane ne
nia bae folaa 'i maana toae ki sulia sa Disas
na Aofia, na wane nai ne God kai faamauri
nia.
11 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Na toaa neki sui guu da manata mamana
'ana Aofia, na Aofia 'afitai ka faa noni susu-
ala kera."
12 Na kwalafaa Diu ma kwalafaa nao lau
Diu ki, God nia suada ka bobola guu. Suli
nia falea guu tii Aofia fua kera sui guu.
God nia fale dangatai 'ana doo diana 'oro
'asia naa fuada suli kera da 'ai fuana uri ka
'adomi kera.
13 Na Kekeda laa Abu ka saea lau guu,
"Wane ne nia 'ai fuana God, God kai faa-
mauri nia."✡

Toaa Diu ki ne da lukasia Kraes, nao dasi too 'ana ta fofo laa

14 Lea sa toaa Diu da tatae daka bae
'urii, "Sui 'uri nai tara wane ka 'ai 'utaa
fuana Aofia lea nia si manata mamana 'ua
guu 'ani nia? Ma tara wane ka manata
mamana 'utaa 'ana Aofia lea wane si rongo
'ua guu tasi faarongo laa suli nia? Ma tara
wane ka rongo tasi faarongo laa 'utaa lea
nao ta wane si faarongo talo 'ua guu 'ana
Aofia fuana?
15 Ma tara ta wane ka lea 'utaa uri
faarongo talo lae, lea nao ta wane si odu
nia guu uri lea lae?"

God mone, nia falea sui na mai toaa ni
faarongo lae nia ki daka lea mai. Nia ne
adea na Kekeda laa Abu ka bae 'urii, "Na
toaa ne kera lea mai daka dao fainia si
faarongoa diane 'ana si kada 'o'olo 'ua gu
fuai, 'e diana tasa uri sua lada lae!"

✡ **9:33** 'Aesaea 8:14; 28:16 ✡ **10:5** Leftikas 18:5 ✡ **10:13** Dioel 2:32

16 Sui ta, nao lau toaa Diu ki tiifau ne kera
faamamanea si Faarongoa Diana nai. Suli
sa 'Aesaea nia bae fua God ka 'urii, “Aofia
'ae, nao ta wane si faamamanea guu na
faarongoa bae meli faarongo ai.”
17 Doo ne adea guu, na manata mamana
lae nia tatae mai faasia na rongo doo lae,
ma na doo ni rongo lana nai nia ne na
faarongoa diana nee da faarongo talo ai
sulia Kraes.
18 Nau ku ledi 'aku 'urii: Doo mamane
ne da saea sae toaa ne Diu ki kera nao
dasi rongo 'ua guu na Faarongoa Diana
nee? Nao! Kera da rongo sui naa! Suli na
Kekeda laa Abu 'e bae 'urii,

“Na lingena 'aini toaa ni faarongo lae nia ki God da talofia naa kule ki sui gwana laona fera ne 'i saegano.
Ma na faarongo talo laa ne kera ilia nia liufia sui naa molaagali tiifau.”✡

19 Sui nau ku ledi lau gu 'urii: Doo ma-
mane ne da saea toaa Diu ki nao dasi saito-
mana 'ua guu si faarongoa diana nai? Nao!
Kera da saitomana sui naa! Suli sa Mosis
nia kedaa bae lana God ka 'urii,

“Nau kwai sukua 'uga lae fuamolu toaa Diu ki uri molu ka 'ugalia toaa ne nao lau Diu ki,
ma nau kwai faarakesasu kamolu uri molu ka rakesasui kera 'amolu,
suli nau ku faamauri kera toaa nao lau Diu ki ne molu saea nao dasi bobola guu fai too lae 'ana ta fera ma daka oewanea ki gwada.”✡

20 Sa 'Aesaea nia bae folaa 'uana mai
sulia toaa nao lau Diu ki ka 'urii,

“Toaa bae nao dasi sule nau gu bae lelea mai daka dao toku 'ada nai.
Ma na toaa bae nao dasi ledi gu suli nau bae lelea mai daka saitomaku 'ada nai.”✡

21 Sui sa 'Aesaea ka bae lau gu 'urii sulia
toaa Diu ki,

“Tau na mai nau ku 'aili kera uri sa daka lea mai siaku, sui boroi 'ana na manata lada ka sadi gwana ma daka aburongo gwada.”

11

God nia faatainia kwai'ofeia nia fua toaa Diu ki

1 Sui nia 'uri nai, God nia noni'ela naa
'ana toaa nia ki Diu nai? Nao 'asia naa! Tee
ni nau nee, nau waa Diu gu nee. Nau na
waa 'ana kwalafaa sa 'Abraham ma ku futa
'ua gu mai 'ana fiiwane sa Bensiman.
2 God nia nao si lukasi kera ma ka man-
ata buro na 'ana 'ani kera toaa nia, ne nia
fili kera 'ua na mai. Kamolu molu saito-
mana si doo bae na Kekeda laa Abu 'e saea
sulia sa 'Ilaeja 'ana si kada bae nia 'ugalia
God faafia toaa Diu ki ma ka 'urii,
3 “God 'ae, kera saungi tiifau naa 'ana
brofet 'oe baki, ma na 'aini fuliera baki uri
afuafu lae tale 'oe boroi kera okosi tiifau na
ai! Ni nau taifili nau naa ne ku mauri 'ua
ma sui kera daka sasi lau guu uri saungi
laku naa.”
4 'I seeri God ka luu nia ka 'urii, “Nao
lau 'oe taifili 'oe ne 'o mauri 'ua uri too lae
fuaku. Nau ku dau faafia fiu tooni wane
nau ki daka too gwada ka nao dasi foosia
gu sa Baal.”
5 Ma talafana lau guu ade lana God 'i
tari'ina nai, ne nia dau gwana faafia fikui
wane nia ne ore 'ana kwalafaa Diu ki, ne
God nia filia toaa nai suli nia kwai'ofei
fuada.
6 God nia filia toaa nai suli nia kwai'ofei
fuada, nao lau uri maana tasi doo diana ne
kera ilida ki. Lea sa God nia ka filia 'ana
wane uri maana si doo diana neki nia ilida
ki, 'i seeri tara nia 'afitai ka fili wane lau
nunufana kwai'ofeia nia.
7 Si doo nai gu ne adea toaa 'oro Diu ka
nao dasi dao toi naa 'o'oloa nai kera da
nani burina. Ma 'i seeri guu, ta bali gwana
'ani kera ne God 'ana tala fili kera, ma kera
daka dao toi 'ada 'o'oloa nai. Na 'oro lada
tiifau, kera da aburongo 'ana God.
8 Na Kekeda laa Abu 'e bae mai suli kera
ka 'urii,

“God nia sukua manata oewanea lae fuada, nia ka koko faafia maada ki daka rorodoa, ma ka bokosia alingada ki daka boko lelea mai ka dao gwana 'i tari'ina.”✡

9 Sa Defet ka bae lau gu 'urii lao Kekeda
laa Abu,

“Alu na fanga kwaimania ni elea kera ki 'ana fafangaa kera ki nia mala 'ana ta 'aukwai ma ta manu'ito fuada, ne kera dai tonafia mae lada 'i laona ki.

✡ **10:18** Sam 19:4 ✡ **10:19** Diutoronomii 32:21 ✡ **10:20** 'Aesaea 65:1 ✡ **11:8** 'Aesaea 29:10; Diutoronomii 29:4

10 Koko faafia maada ka rorodoa ki 'ana uri
ka nao dasi lio filoa tasi doo.
Alu kera fualuluga 'ada 'ana 'afitaia 'oro
ma daka lae totofai 'ada farana ki ka
lelea firi.”✡
11 Aia nia 'uri nai guu, na toaa Diu ki daka
'asi kera naa suli kera nao dasi manata
mamana 'ana sa Disas. Nee wala, sui 'uri
nai God nia 'afitai ka tatae kera naa nai?
Nao 'asia naa! God tara nia kai tatae kera
lau gwana. Sui ta, na abulo ta'aa lada nai
nia adea God ka faamauria toaa nao lau
Diu ki uri ka adea manata lana kwalafaa
toaa Diu ki kera daka dooria lau gwada uri
God ka faamauri kera.
12 Si kada toaa Diu ki da abulo ta'aa, na
dianaa baita ne nia lea mai fuana toaa ki
sui guu laona molaagali. Ma suli ne kera
da lukasia Kraes, God nia ka falea dianae
fuana toaa nao lau Diu ki. Aia, 'ana si kada
'oro lana toaa Diu ki da manata mamana,
na dianaa baita ka talua lau ne kai lea mai
fuakolu sui guu.

God nia faamauria toaa nao lau Diu ki

13 Aia, nau kwai bae fasi kau fuamolu
kulee wane ne kera nao lau Diu ki. Nau
na waa ne ku rao 'aboosol lae fuamolu toaa
ne nao lau Diu ki, nau ku dooria kwai bae
ngalangala fasi 'akua sulia raoa ne ku ilia 'i
matangamolu, uri nia ka adea
14 toaa nau ki Diu uri manata lada ka
dooria lau gwana too lae 'ana doo diana
neki kamolu too ai. Nau ku dooria ade lae
'uri nai, uri lea doo nau ku 'adomia ta bali
ada uri kera daka too lau guu 'ana mauri
firi.
15 Si kada ne God nia lukasi kera, nia
ka oli fainia mai toaa nao Diu ki ne kera
malimae mai 'ani nia, ma kera daka 'ado
kwaimani lau fai nia. Ma si kada God nia
kai 'ailia lau mai ta bali 'ana toaa nia ki
Diu, tara nia kai mala 'ana tatae lana wane
faasia maea, ma nia kai falea dianaa baita
ka tasa lau fuana toaa nia ki sui guu.
16 Lea ta bali kumu 'ana flaoa uri saungai
beret lae kera da falea sui na kau 'i nao fua
God, fa kumu laulau nai sui naa, na doo nia
God lau guu. Ma na 'ai boroi ka 'uri nai lau
guu. Lea na lalina 'ai nai kera da falea sui
na kau 'i nao fua God, na sarana ki 'ai nai
sui naa, doo nia ki God lau guu.
17 God nia lukasia gwana bali 'ana toaa
Diu ki sui boroi 'ana kera daka mala 'ana
ta 'Olif fasi lana nia. Sui nia ka ngali
kamolu mai toaa nao lau Diu ki siana mala
'ana sarana ki ta 'Olif kwasi gwana ne da
ngali mai daka katangainia 'ana 'Olif nia
nai. Ma 'i seeri kamolu na saradoo kwasi
nai ki gwana, molu ka 'ado kwaimani naa
'ana dianaa bae God falea fua sa 'Abraham
fainia kwalafaa nia mala 'ana ta totonga 'ai
ne lea mai faasia kutuna ma ka lea fuana
sarana ki sui naa.
18 Nia 'uri nai, nao molu si bae naunau
lau fuana toaa Diu ki ne kera talafana sara
'ai da sikilia kau ka too kwaimaakwalii
gwana. Ma ni kamolu molu ka manata toi
ne, na sara 'ai nia nao ne faamauria kutui
'ai, na kutui 'ai lau 'ana ne nia falea maurie
fuana sara 'ai.
19 Kamolu mone tara alamia molu ka bae
'urii, “God nia lukasia bali 'ana toaa Diu ki
suli nia doori kameli 'ana uri meli ka too
fulida.”
20 Nia mone mamana, ne kamolu molu
ngali fulingada suli ne kamolu molu man-
ata mamana ma ni kera ka nao ma God ka
lukasi kera. Nia 'uri nai, molu maungia
'amolu God ma molu ka too 'amolu faasia
ade naunau lae nunufana si doo nai nia ilia
fuamolu.
21 Suli lea God nia falea kwakwaea fuana
toaa Diu ki ma ka nao si obi gu 'ani kera, sui
boroi 'ana kera talafana sarana 'ai ni fasia
nia 'ua guu, ni kamolu tara nia 'afitai ka obi
lau gu 'ani kamolu lea molu lukasi nia.
22 Nunufana si doo nai guu, kolu ka lio
saitomana sui guu na kwai'ofeia ma na
susuala lae nia God. Na susuala lae fuana
toaa nai nao kera dasi manata mamana
'ani nia ma na kwai'ofei lae fuamolu lea sa
molu manata mamana 'ani nia ka lelea firi.
Lelea ka nao molu si manata mamana gu
'ani nia, tara nia kai lafu kamolu lau gwana
mala 'ana ta sara 'ai da taba muusia.
23 Ma lea na toaa Diu ki da lukasia naa
abu manata mamana laa kera, tara God
kai olitai kera lau gwana mai uri fulida 'ua
guu, mala 'ana sara 'Olif ne oli daka ladoa
lau gwada 'ana 'Olif nia 'ua guu. God nia
too 'ana rigitaa uri ili lana si doo nai.
24 Ma ni kamolu toaa ne nao lau Diu ki,
kamolu nao lau sara 'Olif 'ua guu 'ana 'Olif
ne God tala fasia. Suli kamolu molu lea mai
faasia na 'ai kwasi, ma God ka sikili kamolu
mai, ma ka katangai kamolu gwana maa
sara 'ai 'ana 'ai ne nia fasia. Ma lea nia
walude fua God ka katangai kamolu 'ana

✡ **11:10** Sam 69:22,23

'ai nai nia fasia, nia kai waluda 'asia guu fua God kai olitainia toaa Diu ki fua 'ai ne nia sikilida mai faasia.

God kai faamauria toaa Diu ki

25 Iuka toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria molu ka saitoma diana 'ana si doo ne tio agwa mai lelea God ka faatai folaa ai tari'ina. Nau ku faarongo kamolu ai 'uri nai uri nao molu si ade naunau. 'Oro lana toaa Diu ki, kera noni'ela 'ana fafurongo lana Faarongoa Diana nee. Sui ta, na abu manata mamana laa kera nai kai tio 'uri nai lelea ka dao guu 'ana si kada ne toaa nao lau Diu ki ne God 'e fili kera, kera tiifau da kai manata mamana 'ani nia.

26 'I seeri guu, God nia ka faamauria naa toaa Diu ki tiifau. Nia mala bae na Kekeda laa Abu 'e saea ka 'urii,

"Na Wane Kwaitafalangai tara nia kai lea mai faasia lao fera ne 'i Saeon, ma nia kai ngalia abulo ta'aa lae kera toaa 'Israel faasi kera.

27 Ma na alangaia nau fuada naa ne ku saea tara nau kwai ngalia abulo ta'aa laa kera ki faasi kera."✡

28 Ma na toaa Diu ki ne kera noni'ela 'ana Faarongoa Diana nee, 'i seeri kera daka malimae naa 'ana God. Ma si doo nai ne tara nia kai adea kamolu toaa nao lau Diu ki molu ka rongoa na Faarongoa Diana nee. Sui ka 'uri nai boroi 'ana fua toaa Diu ki, God nia liosau gwana 'ani kera suli nia fili kera sui naa nunufana alangaia nia 'uana mai fua kokoo kera ki 'ana 'i nao.

29 Suli God nia 'afitai ka tatala 'ana manata lana sulia tii ne nia filia ma ka sasi diana naa fuana.

30 'Ana si kada 'i nao, kamolu toaa nao lau Diu ki nao molu si ade gu sulia manata lana God. Ma sui 'i tari'ina nee, God nia kwai'ofei naa fuamolu 'i nunufana ne toaa Diu ki da ade faasia manata lana God.

31 Ni kera da aburongo 'ana God 'uri nai uri 'i seeri God nia ka faatainia kwai'ofeia nia fuamolu. God nia faatainia kwai'ofeia nia fuamolu 'uri nai uri 'i seeri nia ka faatainia lau guu kwai'ofeia nia fuada.

32 Suli God nia dau faafia toae ki sui guu laona ade faasia lae uri nia ka faatainia kwai'ofeia nia fuada tiifau.

Tangoa God

33 'Oo, na ade dianaa nia God, ma na liotooa ma na saitomadooa nia ne baita ka tasa! Ma ka nao ta wane si tala'ana ka saitoma lana fifili lae ma na birangaa nia ki God.

34 Nia mala bae na Kekeda laa Abu nia saea,

"God, nao tasi doo 'ana ta wane si tio faafi nia fua duu lana, ma ka nao ta wane si bobola fai 'adomi lana God 'ana manata lae sulia doo ki.

35 God, nao ngali langa laa nia ta wane si tio faafi nia 'ana tasi doo."

36 God nia saungainia doo ki sui guu, ma na tetedea nia ka dau suli kera daka too fuana 'i tala'ana. Alu kolu tangoa 'akolu God ka totoo firi! Iuka nia 'uri nai.

12

Raoa ili lana ki fua God

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, na kwai'ofeia ne God nia ilia fuakolu nia baita tasa. Nia ne adea nau ku saea fuamolu, molu fale tiifau 'ani kamolu mala 'ana ta afuafua fua God. Na afuafua nai, nia na afuafua mauri ne abu ma ka adea manata lana God ka ele tasa. Nia ne na faabaita lae mamana ne kamolu ilia 'ana God.

2 Nao molu si lea sulia ade lana toaa nee 'ana molaagali. Molu faolomainia God nia ka bulasi kamolu 'ana faafaalu lana manata lamolu ki ka lea firi, uri molu ka lio filoa doori lana God ma uri molu ka saitomana si doo ne diana ma ka 'o'olo ne adea manata lana God ka ele.

3 Ni nau, God nia ade diana fuaku ma ka alu nau fua rao 'aboosol lae. Nia ne adea ma nau ku bae 'urii fuamolu sui naa: Nao manata lamolu si tafo kamolu 'i tala'amolu 'i langi. Molu manata diana suli kamolu 'ana si manata lae ne 'o'olo, ne lea sulia na manata mamana lae ne God nia falea fuakolu.

4-5 Ni kolu, kolu 'oro ma si raoa kolu ki ka 'e'ete kwailiu sui guu. Sui boroi 'ana, ni kolu sui guu kolu ka nii lao tii noniidoo guu laona manata mamana laa kolu 'ana Kraes. Ma ni kolu sui guu, kolu ka too 'uri nai uri kolu ka kwai'adomi fuakolu kwailiu. Tooa nai, nia mala 'ana nonina wane ne dongana ki 'oro ma na rao lada ki daka 'e'ete kwailiu.

6 'I seeri ni kolu, God nia tolingi kolu 'ana fale laa 'e'ete ki kwailiu suli nia ade diana fuakolu. Doo ne adea guu, lea na fale laa ne God nia falea fua ta wane ne na saitomadooa uri faarongo folaa lae 'ana

✡ **11:27** 'Aesaea 59:20

bae lana God, alu wane nai nia ka ili diana
na 'ana ai ka lea sulia na manata mamana
laa kolu nee 'ana God.
7 Ma ta wane lau guu, lea ta fale laa ne
God nia falea fuana ne na saitomadooa uri
kwai'adomi lae, alu nia ili diana na 'ana
ai. Ma ta wane lau guu, lea God 'e falea
saitomadooa uri toolangaidoo lae fuana
toae ki, alu nia toolangaidoo na 'ana.
8 Ma ta wane lau, lea God nia falea na
mamanaa fuana uri gwafe lana wane ki,
alu nia ili diana na 'ana ai. Ma ta wane lau
guu, lea God 'e falea saitomadooa 'ana ade
diana lae fuana, alu nia ili diana na 'ana
ai. Ma ta wane lau guu, lea God 'e falea na
saitomadooa uri kwaitalai lae fuana, alu
nia ili 'initoa na 'ana ai. Ma ta wane lau
guu, lea God nia falea saitomadooa 'ana
manatai lana wane ki fuana, alu nia ili
noni maabe na 'ana ai.
9 Kamolu molu ka liosau 'ana toae ki 'ana
liosaua mamane. Molu ka mamagutainia
doo ta'ae ki sui guu ma molu ka dau ngasi
faafia doo diane ki.
10 Molu ka too 'ana liosaue fuamolu
kwailiu suli kamolu bara waisaasina 'ana
Kraes ma molu ka sae'inito 'ani kamolu
kwailiu.
11 Nao molu si noni'ela lau. Molu too
'ana manata ele lae, ma molu ka rao 'initoa
fuana Aofia.
12 Molu ka manata ele 'amolu suli ne
kolu manata ngado maasia doo diane ki,
ma molu ka mamarato gwamolu 'ana si
kada na 'afitaie ki dao tomolu. Nao molu
si lukasia foa lae.
13 Molu fale kwai'adomi fua toaa nia
ki God ne kera 'atonga ne kera dao ki
siamolu, ma molu ka lea sulia birangaa
'ana kwaisaarei lae laona tooa kamolu ki.
14 Molu gania God uri dianae fuana toaa
ne kera ilimatai kamolu ki, ma ka nao molu
si saea tasi baea ta'aa fuada.
15 Molu manata ele kwaimani fainia toaa
ne kera manata ele ma molu ka liodila
kwaimani fainia toaa ne kera liodila.
16 Molu too kwaimani diana fainia toae
ki sui gwana. Molu ka 'ado kwaimani
fainia toaa mala kera ki gwana ma ka nao
molu si ade naunau. Nao molu si manata
toi sa kamolu ne molu saitoma doo ka talua
waa ki sui.
17 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa
lae. Molu ilia doo ne toae ki da suai ka
'o'olo.
18 Ta tee gwana ne kamolu bobola fainia
molu ka ilia, nia gu ne molu kai ilia uri
molu ka too 'i laona aroaroe 'i matang-
amolu kwailiu.
19 Toaafuta nau ki 'ae, nao molu si duua
ta'aa lae 'ana ta'aa lae. Alu doo nai too 'ana
maasia rakesasua nia God. Suli na Kekeda
laa Abu nia bae 'urii, “God nia saea, ‘Na duu
lana ta'aa lae na doo nau 'ana. Nau kwai
duua ta'aa lae ki sui guu.’ ”✡
20 Aia, ma ni kamolu si doo ne molu kai
ilia 'amolu ne 'urii, “Lea na malimae 'oe nia
fiolo mae, 'oko saare nia. Lea nia maeli
kuu, 'oko falea si kafo fuana. Suli lea 'oe
ade 'uri nai fuana taari nia ka 'ide baita
faafia si doo ta'aa bae nia ilia fuamolu.”
21 Nao molu si faolomainia doo ta'ae ki
uri daka linge kamolu. Kamolu 'ana ne uri
molu ka lingea doo ta'ae ki 'ana ili lana doo
diane ki.

13

Ade sulia toaa naonao ki 'ana Gafman

1 Alu kamolu toae ki sui guu molu ade
sulia gwaungaia 'ana gafman kamolu ki,
suli God nia falea rigitaa fuada uri daka
gwaungai fuamolu. God taifili nia naa ne
falea rigitae 'i 'abana wane fua gwaungai
lae.
2 Tii ne nia firu fainia na gwaungaia ki,
nia firu gwana fainia God waa ne alu toaa
nai daka gwaungai. Na wane ne nia ade
ta'aa 'uri nai, tara nia kai ngalia kwakwaea
uri maana.
3 Na wane ne nia ilia doo diane ki, nia
ne nia nao si mau 'ana toaa gwaungai ki.
Aia, na wane ne nia ilia doo garo ki, nia
ne maungia toaa gwaungai ki. Nia 'uri
nai, kamolu molu dooria uri nao molu si
maungia lau toaa gwaungai ki? Lea nia 'uri
nai, aia, molu ilia fasi doo diane ki uri na
gwaungaia ki daka sae'inito 'ani kamolu,
4 suli ni kera na toaa rao nia ki God
naa fua rao kwai'adomi lae fuamolu. Lea
kamolu molu ilia doo garo ki, tara kamolu
molu ka mau 'ani kera nai, suli kera da
too 'ana rigitaa fua fale lana kwakwaea fua
wane ne nia 'e garo. Ni kera na toaa rao
nia ki God uri fale lana kwakwaea fua tii
ne ade garo.
5 Nia 'uri nai, kamolu molu ka ade sulia
na toaa gwaungai ki 'ana gafman, suli ne

✡ **12:19** Diutoronomii 32:35

kamolu molu saitomana nia 'o'olo fua ili lana, nao lau uri nunufana otona gwana kwakwaea ne kera da kai falea fuamolu.
6 Lea nia 'uri nai, molu ka folia takis kamolu ki. Na toaa da rao 'ana gafman ki, kera na toaa ni rao nia ki God fua 'adomi lana toae ki.
7 Molu falea fii ma na takis nia ki gafman, ma molu ka sae'inito 'ana toaa gwaungai ki 'ana gafman.

Molu ka rao kwai'adomi fuamolu kwailiu

8 Nao molu si alamatainia si doo kera wane ki ka tio faafi kamolu. Takofilia guu tii si doo ne tio faafi kamolu uri ili lana ne liosau lae 'ani kamolu kwailiu. Tii ne nia liosau 'ana toaa nia ki tiifau, waa nai nia waa ade sulia taki nia God.
9 Suli si baea fifii baki da bae 'urii, "Nao 'osi ooe, nao 'osi sauwane, nao 'osi beli, nao 'osi dooria si doo nia ki ta wane fuamu 'i tala'amu." Si baea fifii nai ki fainia tai si baea fifii 'uri nai ki lau guu, kera da nii sui guu farana si baea fifii bae nia bae 'urii, "'O liosau 'ana toae ki sui guu ka mala lau gu ni 'oe ne 'o liosau 'ani 'oe tala'amu."
10 Suli lea kamolu molu liosau 'ana ta wane tara 'afitai molu ka ilia tasi doo ta'aa fuana. Na ade lamolu sulia si baea fifii ki tiifau laona taki nia God lea lana nai.
11 Molu ade 'uri nai, suli kamolu molu saitomana naa si kada ne molu nii ai tari'ina. Ne kamolu molu ka kwaimaasi diana 'ana si kada ki sui ma ka nao molu si ade lau mala 'ana wane ne nia maleu buro. Si kada uri Kraes ka faamauri kolu ai nia kwai karangi gwana naa ka talua lau si kada bae kolu safali manata mamana ai.
12 Iuka, fa rodo 'e dao naa 'i 'ofaidani, ma na faanoe karangi kai dani naa 'afa sato bae da kai faamauri kolu ai. Nia 'uri nai, molu lukasia birangaa ta'ae ki 'ana rodo faasi kamolu ma molu ka ili 'amolu sulia birangaa diane ki 'ana dani ne nia mala 'ana ta raunga ni firu uri suusia lana ta'aa lae ki.
13 Ni kolu toaa nee 'ana dani ki naa, alu kolu abulo 'initoa na 'akolu. Nao molu si lea 'ana fafangaa neki uri kuu lae fua ooewanea ta'aa lae, nao molu si ooe, nao molu si mala 'ana giri 'e raerae, nao molu si firufiru, ma ka nao molu si 'uga.
14 Molu too mala 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes, ma ka nao molu si ade sulia kwaidooria ta'aa nia noni.

14

Toaa rafo ki naa fai toaa nao dasi rafo ki 'ua 'ana manata lada

1 Aia, molu manata kwai ala faafi 'ana toaa ne manata lada ki nao si rafo 'ua, ma ka nao molu si keto kera lau faafia 'e'ete lada ki faasi kamolu.
2 Wane ne manata mamana laa nia 'ana God 'e rafo naa, na manata lana nia saea na fange ki sui guu 'e mola sui gwana fua 'ani lana. Sui ma wane ne manata mamana laa nia nao si rafo 'ua, nia manata 'u'ufa ka 'ani gwana otona gwa tatabo ki.
3 Na wane ne nia nao si abu guu uri 'ani lana ta fanga, nao si sae garo lana lau wane ne nia abu 'ana tai fanga ki. Ma na wane ne nia abu 'ana 'ani lana tai fanga ki, nia boroi ka nao si ade lau gu 'uri nai fuana wane ne nao si abu guu 'ana 'ani lana ta fanga, suli God nia ala faafi keerua sui guu.
4 Nao si diana uri kolu ka sae garo lana ta wane 'ana toaa ni rao nia ki God lau gwana. Suli God 'ana ne baita fuada ma nia lau 'ana ne kai saea diana lana ma nao ta'aa lana raoa kera ki. Tara raoa kera kai diana, suli Aofia ne nia 'adomi kera fainia uri ka diana.
5 Tii kwai ade laa nai gwana ne nia ilia wane ka faa abua fa sato ka saea fa sato nia 'ana ne abu tasa 'ana fa sato ki sui guu. Ma ta wane ka saea 'ana fa sato ki sui guu da abu daka bobola guu. Nia 'uri nai, fua ni keerua, na wane 'ana 'i tala'ana ka tala saitoma diana 'ua guu 'ana doo ne adea nia ka faabua fa sato nai ma ka lea 'o'olo 'ana sulia faa abu laa nai nia ilia ai.
6 Na waa ne nia faa abua tafa sato, nia ilia fua faa'inito lana Aofia. Ma na waa ne nia nao si abu guu uri 'ani lana ta fanga, nia boroi nia ilia lau guu fua faa'inito lana Aofia suli nia tangoa God fua fanga nai. Ma na waa ne nia abu 'ana 'ani lana tai fanga, nia ade 'uri nai lau guu fua faa'inito lana Aofia ma nia ka tangoa God.
7 Suli kolu sui guu, nao ta wane si mauri ma nao si mae guu fuana 'i tala'ana.
8 Na mauri lae ne kolu mauri ai, kolu mauri uri faa'inito lana Aofia, ma na mae lae ne kolu mae ai, kolu mae lau guu uri faa'inito lana Aofia. Nia 'uri nai, lea kolu ka mauri 'ua ma nao kolu ka mae naa boroi, kolu doo nia ki sui guu Aofia.

9 Suli Kraes nia mae sui ka mauri lau
gwana uri nia na Aofia kolu sui guu toaa
mauri ma na toaa mae naa.
10 Ma sui, ni kamolu toaa ne molu 'u'ufa
ma molu ka 'ani gwamolu otona gwa
tatabo, tee ne adea molu ka ketoa toolam-
olu ki gwana? Aia ma kamolu toaa ne nao
molu si abu gu uri 'ani lana ta fanga, tee ne
adea molu ka maa susuala 'ana toolamolu
ki gwana? Kolu sui gu ne tara kolu kai uu 'i
naofana God ma tara nia kai keto kolu.
11 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Na Aofia nia bae 'urii, ''E mamana tiifau
naa, na toae ki sui guu kera dai booruru
'i naofaku, ma na toaa 'ana baea 'e'ete
kwailiu ki sui guu kera da kai bae folaa suli
nau God.' "
12 Tee mone, kolu sui naa tara kolu kai
unu suli kolu tala'akolu ki 'i naofana God.

Nao molu si ketoa toolamolu ki

13 Nia 'uri nai, nao kolu si keto kolu
kwailiu lau. Kolu too 'akolu faasia ili lana
tasi doo ne kai kaubarea manata mamana
lae kera na toolakolu ki.
14 Nunufana tiidooa lae kolu 'ana sa
Disas na Aofia, nau ku saitoma diana ai na
fange gwana taifilia nia 'afitai ka faasuaa
na wane 'i naofana God. Sui ta, lea ta wane
'e suana tasi fanga ma ka saea nia 'e sua,
nia ka too 'ana faasia 'ani lana, suli lea nia
'ani gwana, nia 'e garo naa.
15 Lea ni 'oe 'o faa ta'aalia manata lana ta
wane 'ana toolamu ki 'i nunufana si fanga
ne 'oe 'ani, nia faatainia 'oe nao 'osi liosau
gu 'ani nia. Nia 'uri nai, nao 'osi saketoa lau
mauria nia ta wane ne Kraes nia mae uri
nia 'i nunufana gwana si fanga ne 'oe 'ani.
16 Nia 'uri nai, nao molu si ilia tasi doo
ne toolamolu ki 'ana Kraes da suai ka ta'aa
'ani kera sui boroi 'ana molu ka manata
sulia ka diana gwana 'ani kamolu ma sui
ka adea toae ki daka saea doo ta'ae ki suli
kamolu.
17 Suli na 'initoaa nia God laona tooa nia
wane nia nao lau doo sulia fanga lae ma
na kuu lae. Nia doo lau 'ana sulia na abulo
lae ne faatainia 'o'oloe ma na aroaroe 'i
matangakolu kwailiu ma na manata ele lae
ne Anoedoo Abu nia falea fuakolu.
18 Suli lea na wane nia rao fuana Kraes
ma ka too 'uri nai, nia ka faaelea God ma
ka adea toae ki daka ala lau gu faafi nia.
19 Nia 'uri nai, alu kolu susuu 'akolu
fainia ili lana si doo ne faatainia aroaroe
ma ka 'adomi kolu ki kwailiu uri uu ngasi
lae 'ana manata mamana laa kolu.
20 Nao molu si saketoa raoa nia God
laona mauria nia ta wane uri nunufana
manata lae sulia fange gwana. Suli na
fange sui guu nia mola sui gwana fua 'ani
lana lae. Sui ta, lea ta wane nia 'ania
ta fanga ma ka adea toolana ka lukasia
manata mamana laa nia, 'i seeri gu ne nia
garo.
21 Nia 'uri nai, si doo 'e diana gu ne molu
too 'amolu faasia 'ani lana sibolo ma nao
kuufi lana waen ne kai talai garo 'ana ta
wanefuta 'amolua 'ana bali 'ana manata
mamana lae.
22 Ma na manata lamolu tai wane ne
molu saea tai fanga nia abu fua 'ani lana ki,
alu doo 'uri nai ki nia tio 'ana matangana
ni 'oe fainia God. 'E diana tasa fuana wane
ne manata lana nao si keto nia 'i tala'ana
faafia si doo ne nia manata toi ka 'o'olo
gwana fuana uri ili lana.
23 Aia, ma na wane ne nia manata ruarua
sulia si doo ne nia sa kai ilia, alu nia too
'ana faasi ili lana si doo nai nia manata ru-
arua sulia. Suli ta tee ne wane nia manata
ruarua sulia ma ka ilia gwana, waa nai nia
ilia naa garo lae.

15

Ili lana si doo ne adea manata lana ta wane kau ka ele

1 Iuka, ni kolu toaa ne manata mamana
laa kolu ki da rafo naa, nia bobola fainia
kolu ka mamarato maasia tii ne manata
mamana laa nia 'e bibina 'ua ma kolu si
manata gwakolu suli kolu 'i tala'akolu ki.
2 Kolu sui guu kolu ka ilia doo ne adea
manata lana toaa kolu ki daka ele, uri kolu
ka babasia na manata mamana lae kera ki.
3 Sa Disas Kraes nia nao si ilia doo ki uri
faaele lana gwana manata lana 'i tala'ana.
Suli na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii, "God 'ae,
na bae ta'aa laa ne kera ilia fuamu nia toe
nau lau guu."
4 Na doo neki sui guu kera da kedaa
laona Kekeda laa Abu nee, kera kedaa mai
uri ka faatainia lau guu doo ki siakolu. Uri
ka falea na manata ngadoe ma na manata
diana lae fuakolu uri kolu ka mamarato
'ana maakwali lana alangaia nia ki God
fuakolu.
5 Alu God nia gwafe kamolu ma ka falea
'ana mamarato laa nai fuamolu ma ka
'adomi kamolu 'ana uri molu ka too 'ana

tiidooa lae 'i matangamolu kwailiu mala
lau guu 'ana sa Disas Kraes.
6 'I seeri tara kolu ka too 'ana tii lioe-
wane guu ma molu ka bae guu 'ana tii tala
baea uri faa'inito lana God ne Maa sa Disas
Kraes na Aofia kolu.
7 Kamolu molu ka gwale kamolu kwailiu
mala bae sa Disas Kraes nia gwale kamolu
mai. Lea kamolu ade 'uri nai, tara nia kai
adea toae ki da kai tangoa God uria.
8 Nau ku saea fuamolu, sa Disas Kraes
nia lea mai laona molaagali uri ka 'adomia
toaa Diu ki, ma uri na alangaia God ki
fuana kokoo kera ki mai daka fuli.
9 Ma 'i seeri na toaa nao lau Diu ki
tara kera daka tangoa lau guu God uria
kwai'ofeia nia. Nia ka mala doo bae na
Kekeda laa Abu nia saea ka 'urii,
"Si kada nau ku too fainia toaa nao lau Diu
ki, nau ku bae folaa suli 'oe, ma ku
nguu tango 'oe."
10 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau gu
'urii,
"Kamolu toaa nao lau Diu ki, molu ele
'amolua fainia toaa Diu ki ne kera
toaa nia God."
11 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau 'urii,
"Kamolu toaa nao lau Diu ki, ma na toae ki
sui gwana molu tangoa God!"
12 Ma lao tasi Kekeda laa Abu lau guu, sa
'Aesaea nia bae 'urii,
"Tii waa faasia kwalafaa sa Deesii kai dao
ma nia kai gwaungai fua toaa nao
lau Diu ki, ma ni kera dai manata
mamana 'ani nia."
13 Alu God 'ana manata ngadoe nia falea
na ele laa ma na aroaroa ne baita tasa
fuamolu suli ne kamolu molu manata ma-
mana 'ani nia uri ka adea na manata
ngadoa kamolu ka baita tasa lau 'ana tet-
edea nia Anoedoo Abu.

Doo ne adea ma sa Bol ka kekeda noni-raa

14 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku saitoma
diana ai na abulo lamolu nia diana tasa ma
molu ka saitoma doo, ma molu ka tala'ana
naa toolangaidoo lae fuamolu kwailiu.
15 Sui boroi 'ana laona kekeda laku mai
fuamolu, nau kwasi mau 'ana sae folaa lae
'ana doo ki fuamolu. Tai si doo 'ana doo nai
ki nau oli ku faarongo kamolu lau ai uri ka
'adomi kamolu. Ma 'i nunufana ade diana
nia God fuaku, nia ka fili nau
16 uri ku rao fua sa Disas Kraes 'i matan-
gana toaa nao lau Diu ki. 'I seeri, nau ku
rao mala 'ana ta wane ni foa 'ana faata-
longai lana Faarongoa Diana nia God uri
na toaa nao lau Diu ki daka mala 'ana ta
afuafua ne Anoedoo Abu nia faa abua fua
God ma God nia ka ala faafi kera.
17 'Ana tiidooa laa nau fainia Kraes Disas
nau ku bae ngalangala sulia si doo ne God
nia ilia fuaku laona raoa nau fuana.
18 Nau nao kwasi tala'ana bae ngalan-
gala lae sulia tasi doo 'i tala'aku. Nau ku
bae ngalangala gwaku sulia si doo ne Kraes
nia ilia ka fuli laona raoa ne ku ilia 'ana
talai lana mai toaa nao lau Diu ki uri daka
too sulia doori lana God. Kera da ade 'uri
nai suli da rongoa si baea ne ku faarongo
kera ai ma daka suana doo neki nau ku ilia
ki,
19 suli nau ku fulia doo kwaibalatana ki
ma doo ni kwele lae ki ai 'ana rigitaa nia
Anoedoo Abu nia God. Na raoa ne nau ku
ilia 'ana faatalongai lana Faarongoa Diana
nee, nia safali 'i Durusalem ka leafia kule
ki sui gwana lelea ka dao 'i 'Ilirikum. Ma
'i tari'ina, nau ku faatalongainia sui naa
Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes
'ana kula nai ki.
20 Si doo ne nau ku dooria 'asia na mai
'ana kada 'oro ki ne faatalongai lana si
Faarongoa Diana nee 'ana kula neki nao
dasi saitomana 'ua sa Disas Kraes ai. Nau
ku dooria ade lae 'uri nai uri nao kwasi
mala lau 'ana ta wane ne nia tolea gwana
lume gwauna baefungu neki ta wane 'e'ete
lau gwana nia 'elia ki.
21 Doo bae na Kekeda laa Abu 'e bae sulia
Kraes ma ka 'urii gu sulia nai,
"Toaa ne nao dasi faarongo kera 'ua 'ana
tasi doo sulia sa wala nai, tara kera
da kai suana daka lio saitomana sa
wala nai."

Sa Bol kai lea naa uri 'i Rom

22 Na 'abarua laa nau 'ana faatalongai lae
'ana kula 'e'ete nai ki, nia gu ne adea nao
kwasi dao 'ali'ali kau siamolu.
23 Si kada nai, nau ku faasuia naa raoa
nau 'i seki laona bali lolofaa neki. 'Ana
kada 'oro sui na mai, nau ku dooria 'asia
naa kwai suamolu.
24 Nau tara ku lea uri 'i Sbein ne. 'Ana lea
laa nai gu ne ku manata ngado ai tara nau
kwailiu kau ma kwai too fasi 'aku siamolu
suli ta kasi kada kukuru, uri kolu ka ele
kwaimani sui fatai molu kafi 'adomi nau
'ana lea laku naa uri 'i Sbein.

25 Sui fatai nau kufi tasa uri 'i Sbein, nau
tara kwai lea fasi 'aku 'i Durusalem uri rao
kwai'adomi lae fuana toaa nia ki God 'i
seeri.
26 Doo ne adea ku lea fasi 'aku 'uri nai,
suli toaa manata mamana 'i Masedonia
ma 'i Gris ki ne kera da manata ele ma
daka falea si malefo ni kwai'adomi lae fua
'adomi lana toaa siofaa ki matangana toaa
nia ki God 'i Durusalem.
27 Si manatae wane nai si manatae wane
faasi kera 'ana 'i tala'ada nai. Nia mone,
na toaa nai ki daka 'adomia boroi toaa Diu
ki 'i Durusalem nia ka bobola gwana nai,
suli kera toaa Diu nai ki ne da tolingia
Faarongoa Diana nee fua toaa nao lau Diu
ki. Nia 'uri nai, nia diana fua toaa nao
lau Diu ki daka tolingia lau guu na totodaa
kera ki 'ana noni fua toaa Diu ki.
28 Ma si kada nau ku faasuia naa raoa
nau 'ana fale lana malefo nai da konia mai,
'i seeri fatai nau oli mai kufi liu siamolu ma
kufi lea naa uri 'i Sbein.
29 Nau ku saitomana si kada nau ku dao
kau siamolu, tara kolu sui guu kolu kai
dao toi na dianaa baita tasa faasia sa Disas
Kraes suli ne nau ku dao kau siamolu.
30 Toaafuta nau ki 'ae, nunufana ade lana
Aofia kolu sa Disas Kraes ma nunufana
liosaua ne Anoedoo Abu 'e falea fuakolu,
nau ku gani kamolu uri molu ka foa rigita
mai fuaku, uri God ka 'adomi nau.
31 Molu ka foa mai uri God ka suasuli nau
faasia toaa ade faasia ki 'i Diudia ade lea
daka ili tasi doo ta'aa 'ani nau. Ma molu ka
foa lau gu mai fuaku uri si kwai'adomia ne
nau kwai ngali kau fuada 'i Durusalem ka
adea manata lana toaa nia ki God 'i seeri ka
ele sulia.
32 Uri lea sae manata lana God fuaku,
tara nau ku faasuia si raoa nau nee sui,
nau ku manata ele naa 'ana lea lae kau uri
momola lae fasi 'aku siamolu.
33 Aia, alu God na waa 'ana aroaroe nia
too 'ana fai kamolu sui guu. Iuka nia 'uri
nai.

16

Si baea 'ana manata diana lae ki fua toaa manata mamana 'i Rom

1 Aia, nau ku faarongo kamolu kau sulia
na waiwane kolu ni Fobi 'ana bali 'ana
manata mamana lae, ne nia na ai rao
kwai'adomi fua konia manata mamana 'i
Senkria.
2 Nau ku dooria uri molu ka gwale nia
kada nia dao kau siamolu, suli nia ai 'e
manata mamana lau guu 'ana Aofia kolu.
Molu ili 'uri nai fuana uri ka lea sulia ade
laa ne toaa nia ki God da kai ilia ki. Nau
ku dooria molu ka 'adomi nia lau guu 'ana
kwai 'atoia nia ki, suli nia 'e 'adomi diana
'asia naa 'ana toaa 'oro ki ma ka 'adomi nau
lau guu.
3 Molu ka faarongoa lau guu sa 'Akuila
fai 'afe nia ni Brisila 'ana si baea ni manata
diana laa nau fuadaru. Roo ai nai ki keerua
roo ai ni rao kwaimani nau ki lau guu fua
sa Disas Kraes.
4 Tii si kada, keerua karangia daru kai
dao toi mae ladaru uri maana doo daru ilia
ki mai uri 'adomi laku lae. Nau ku manata
ele 'asia naa suli keerua. Nao lau taifili
nau gwana ne ku manata 'uri nai, suli na
konia manata mamana neki 'ana toaa nao
lau Diu ki, kera sui guu da manata ele 'asia
naa suli keerua.
5 Aia, nau ku falea lau gu kau si baea ni
manata diana laa nau fua konia manata
mamana nai da ofu kwaimani ki 'i luma
keerua.

Nau ku falea lau gu kau si baea ni man-
ata diana lae nau fuana waa kwaimani
diana nau sa 'Ebenetas. Nia naa bae waa
totoonao faasia bali fera 'i 'Eisia bae nia
manata mamana 'ana sa Disas Kraes.
6 Sui nau ku falea lau gu si baea ni man-
ata diana lae nau fua ni Meri, suli nia 'e rao
tetede 'ana 'adomi lamolu lae.
7 Ma si baea ni manata diana lae lau
guu fua sa 'Andronikas ma ni Diunias ne
keerua roo ai Diu ki 'uri nau lau guu, ma
daru ka too lau gu laona lookafo 'uri nau.
Keerua bae daru manata mamana 'ana sa
Disas Kraes 'i nao 'ani nau. Na toa 'aboosol
ki da saitoma diana lau gu 'ani keerua.

8 Si baea ni manata diana laa lau guu fua
waa kwaimani diana nau sa 'Abilatas, suli
nia manata mamana lau guu 'ana Aofia
kolu.
9 Si baea ni manata diana laa lau guu fua
sa 'Abanas, ne nia wane ni rao kwaimani
kolu lau gu fua sa Disas Kraes 'uri nau lau
guu. Si baea ni manata diana laa lau guu
fua wane ni rao kwaimani diana nau sa
Stakis.
10 Si baea ni manata diana laa lau guu
fua sa 'Abeles, ne nia waa abulo diana ma
sa Disas Kraes ka ala faafi nia. Si baea ni

manata diana laa lau guu fua sa 'Aristo-
balas fai bara wela nia.
11 Si baea ni manata diana laa lau guu
fua sa Herodion waa 'ana toaa Diu ki 'uri
nau lau guu. Si baea ni manata diana laa
lau guu fua bara wela nia sa Nasisas ne
kera toaa manata mamana ki lau guu.
12 Si baea ni manata diana laa lau guu
fua ni Traefina ma ni Traefosa ne daru rao
tetede 'asia naa fuana Aofia. Si baea ni
manata diana laa lau guu fua ai kwaimani
kolu ni Besis ai ni rao nia Aofia.
13 Si baea ni manata diana laa nau lau
guu fua sa Rufus waa ni rao diana nia
Aofia. Si baea ni manata diana laa lau guu
fua gaa sa Rufus ne nia mala na 'ana ta gaa
'aku naa.
14 Si baea ni manata diana laa lau guu
fua sa 'Asinkritas, sa Flegon, sa Hemes, sa
Batrobas, sa Hemas, ma na toaafuta kolu ki
bali 'ana manata mamana lae, ne da too fai
kera.
15 Ma si baea ni manata diana laa lau guu
fua sa Filologas, ma sa Diulia, sa Nerias fai
waiwane nia, ma sa Olibas fainia toaa nia
ki God sui guu ne da too kwaimani ki fai
kera.
16 Molu ele suli kamolu kwailiu molu ka
samo 'aba 'ana samo 'aba laa ne 'o'olo. Na
'aini konia manata mamana nia ki Kraes
sui guu 'i seki, kera da falea kau si baea ni
manata diana laa kera ki fuamolu.

Kwaifamanataia sulia tooa diane fua toaa manata mamana ki

17 Toaafuta nau ki 'ae, si doo ku saea
kau fuamolu 'e 'urii; molu suasuli kamolu
faasia toaa ne da safalia toli lae ki fuamolu
ma daka toolangaidoo sulia doo 'e'ete ki
lau gwana faasia toolangaidooa ne meli
bae sulia fuamolu. Molu too tau 'amolua
faasia toaa 'uri nai ki.
18 Na toaa ne da ade 'uri nai ki, kera nao
dasi rao gu fuana Aofia kolu sa Disas Kraes.
Kera da rao gwada sulia lioda ki 'i tala'ada.
Na bae sasaore lae ne kera ilia fainia wane
ki ma na kaso laa ne kera ilia fai toaa da
ulafusidoo ki na doo gwana uri suke lada
lae ai.
19 Aia, ma na toae ki sui guu da rongo
naa ne kamolu molu ade sulia doori lana
Kraes. Nau boroi ku ele 'asia naa suli
kamolu. Nau ku dooria uri molu ka lio filoa
si doo ne diana, ma molu ka too 'amolu
faasia doo ta'ae ki.
20 Tara nao si tau guu God waa 'ana
aroaroe nia kai dali ngisia tetedea nia sa
Saetan uri kamolu molu ka uri faafia tet-
edea nia.
Alu na ade dianaa nia Aofia kolu sa Disas
ka nii 'ana fai kamolu.
21 Sa Timotii wane rao kwaimani nau
lau guu, nia falea lau gu kau si baea ni
manata diana laa nia fuamolu. Sa Lusias,
sa Deison, ma sa Sosibate kera toa Diu ki
'uri nau lau guu, kera falea kau si baea ni
manata diana laa kera fuamolu.
22 Nau sa Tetias waa ne ku kedaa kau
bae lana nai ki sa Bol nai, nau ku falea lau
gu kau si baea ni manata diana laa nau
fuamolu suli nau ta waa manata mamana
lau guu 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.
23-24 Aia, sa Gaeas waa ne nau ku dao
kwai too ngado ki siana ma na konia
manata mamana nee 'i seki da kai ofu
kwaimani ki 'i luma nia, nia falea kau si
baea ni manata diana laa nia fuamolu.
Sa 'Erastas waa ne lio sulia wai
malefo 'ana maefera baita nee, nia fainia
toolakolu sa Kuatas lau guu keerua daru
falea kau si baea ni manata diana laa
keerua fuamolu.*

Foa laa 'isi 'ana tango lae

25 Kolu tangoa God ne nia falea tetedee
fuamolu nunufana sa Disas Kraes ne na
faarongoa diana nee ku faatalongainia nia
bae sulia. 'E tau na mai, God nao si faatai
folaa 'ana si faarongoa diana nee.
26 Ma sui 'i tari'ina, God nia ka faatai
folaa naa 'ana si faarongoa diana nai. Na
kekeda lana 'aini brofet ki da bae sulia si
faarongoa diana nai. Na God mauri firi nee
nia ka odu kameli meli ka faatalongainia
faarongoa diana nai fuana toae ki tiifau,
uri kera daka manata mamana 'ana God
ma daka ade suli nia.
27 Kolu falea tango lae tiifau talea God ne
nia taifili nia guu 'e liotoo ka tasa. Kolu
ka tango nia 'i nunufana sa Disas Kraes ka
lelea firi. Iuka, nia 'uri nai!

* **16:23-24** Tai kekeda laa 'ua ladoa lau si baea nee, “Na kwai'ofei laa Aofia kolu sa Disas Kraes kai too fai kamolu sui guu. Iuka.”

Na Etana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Koren

'Ana oluna fa lea laa 'ana rao misinare laa nia sa Bol, nia lea dao 'i 'Efesas ka too 'i seeri sulia kasi kada tu'uu. Ma 'i seeri, nia ka kedaa tai leta ki fuana konia manata mamana 'i Korin. Sa Bol nia kedaa ta tii leta 'ana leta nai ki nia ka toolangaidoo fuana konia manata mamana nai 'i Korin uri daka too 'ana tooa ne 'o'olo 'i matangana toaa nao dasi manata mamana ki 'ana God. (Na leta nai ne kolu nao si too ai 'i tari'ina.) Toaa nai 'i Korin kera da teemainia leta nai sui kera daka too 'ana tai si doo fua ledi lana sa Bol sulia. Na ledi laa nai ki 'urii, "Nee wala? Nia diana gwana uri wane ka arai ma keni ka 'afe ma nao, 'e nao? Tasi doo lau, nia 'o'olo gwana uri kolu toaa manata mamana ki kolu ka fanga kwaimani fainia toaa kwaimani kolu ki toaa ne da 'ania fanga ne da afuafu ai talea nunuidoo ki? Si kada kolu ofu kwaimani sui guu uri faabaita lana God, tara kolu ka ili 'utaa gu ai? Ma fale laa 'utaa mone 'ana fale laa Anoedoo Abu ne nia diana fuakolu uri gani lana God uria?" Na konia manata mamana 'i Korin kera kekeda kau fua sa Bol uri ledi lana lae uria doo nai ki.

Olu waa nai ki satada ki sa Stefanas, sa Fotunatas, ma sa 'Akaikus, kera da lea mai faasia 'i Korin fainia leta bae siana sa Bol. Ma kera daka faarongoa lau guu sa Bol 'ana tai doo ta'aa tasa fuli 'i matangana konia manata mamana 'i Korin. Tai toaa manata mamana 'i Korin, kera da olisusuu 'i matangada kwailiu, ma daka bae ngalangala sulia sa tii ne faasiuabu kera ki ma ka toolangai kera ki 'ana doo God ki (3:1-23). Tai wane daka dooria daka lea sulia sa Bol, ma tai wane daka dooria lea lae sulia sa 'Abolos ma sulia tai wane 'e'ete lau guu. 'I seeri ta tii waa lau guu ka kaubarea na gaa rua nia, ma na waa kwaitalai ki fua konia nia God ka nao dasi ilia guu tasi doo sulia ade garo laa nai. Ma tasi doo lau guu, tai toaa manata mamana kera da ngalia lau guu toaa manata mamana ki 'i naofana toaa nao dasi manata mamana ki uri 'olosi lada.

Sa Bol nia kekeda lau guu fua toaa manata mamana 'i Korin, ma na leta nai kolu ka 'ailia 'ana 1 Korin. Lao bali buka 1-6, sa Bol nia kekeda sulia si doo ta'aa ne fuli matangana toaa manata mamana 'i Korin ne nia rongoa. Lao bali buka 7-16, nia ka olisia na ledi laa ne toaa Korin ki da ledi nia 'i lao leta kera nai.

Na 'inifuui doo ki lao buka ne:

- Na 'afitaia 'ana kwaitolingi lae 'i matangana konia manata mamana 'i Koren 1:1—4:21
- Na 'afitaia 'ana garoe lao toae 5:1-13
- Na 'afitaia 'ana firufirue 6:1-8
- Na 'afitaia 'ana kwaidooria garo ki 6:9-20
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia araie ma 'afee 7:1-40
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia nunuidoo ki 8:1—11:1
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia foa kwaimani lae 11:2—14:40
- Sa Bol nia luua na ledi laa kera sulia tatae lae 'ana noniiwane falu 15:1-58
- Si baea ni manata diana lae ki faasia sa Bol 16:1-24

1 Na leta nee nia lea kau faasi nau sa Bol. Ne sa Disas Kraes nia 'aili nau uri rao 'aboosol lae fuana sulia liona God. Na toolakolu sa Sostenes 'ana manata mamana laa kolu, nia lau guu nia 'e nii fai nau 'i seki.

2 Kamiri miri kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu nii 'ana maefera 'i Koren. God nia alu 'e'ete 'ani kamolu fuana 'i tala'ana si kada nia alu kamolu molu ka tiidooa naa fai sa Disas Kraes ma nia ka fili kamolu fainia toaa 'ana fere ki sui guu ne kera foosia sa Disas Kraes na Aofia kolu sui guu.

3 Alu God na Maa kolu ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ka ade diana 'adaru fuamolu ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamolu.

Kolu too 'ana doo diane ki nunufana Kraes

4 Nau ku tangoa God 'afa sato ki sui guu fuamolu uria na ade dianaa ne God nia faatainia fuamolu lao tiidooa lamolu fai sa Disas Kraes.

5 God nia falea doo diana 'oro 'asia naa fuamolu nunufana sa Disas Kraes lao tiidooa laa kamolu fainia Kraes. Ne nia falea saitomadooa diana 'oro fuamolu ma ka 'adomi kamolu uri bae folaa lae suli nia.

6 Ne da faatainia 'ani kamolu ne si faarongoa nee meli faarongo kamolu ai sulia Kraes nia 'e mamana.

7 Uri 'i seeri ka nao molu si oli kukuru lau 'ana tasi doo 'ana doo diana neki God nia

falea fuamolu 'ana kwaimaasi laa kamolu
maasia dao lana mai Aofia kolu sa Disas
Kraes.
8 Tasi doo lau, God nia kai suasuli
kamolu uri molu ka tetede 'ana too lae
fuana lelea ka dao 'ana susui lae, uri nia ka
nao si dao toi lau tasi doo ta'aa 'ani kamolu
'afa sato nai sa Disas Kraes kai oli mai.
9 Kameli meli fiitona God nia kai ili 'uri
nai fuamolu suli nia fili kamolu uri molu
ka tiidooa fai 'Alakwa nia sa Disas Kraes na
Aofia kolu.

Na toli lae ki 'i matangana konia manata mamana 'i Koren

10 Aia toaafuta nau ki 'ae, nau ku gani
kamolu 'ana satana Aofia kolu sa Disas
Kraes uri molu ka manata kwai ala faafi
ma ka nao molu si toli kwailiu 'i matang-
amolu ki. Ma uri molu ka 'ado kwaimani
ma molu ka tiidooa lao manata lamolu ma
lao liomolu tiifau.
11 Nau ku bae 'uri nai, suli tai toaa faasia
kwalafaa ni Kloe, kera da faarongo nau ai
saea kamolu molu too 'ana olisusuu lae ki
'i matangamolu.
12 Ma tai wane 'ani kamolu kera daka bae
'urii, “Kameli toaa meli lea buri sa Bol lau
'ana ne!” Ma tai wane daka bae 'ada 'urii,
“Kameli toaa meli lea buri sa 'Abolos lau
'ana ne!” Ma tai wane ki lau daka bae 'urii,
“Kameli toaa meli lea buri sa Bita lau 'ana
ne!” Ma tai wane lau guu daka 'urii, “Ni
kameli toaa meli lea buri sa Disas Kraes
'ana ne!”
13 Nee wala, Kraes nia tolingi kwailiu
mai 'ani nia 'uri nai? Nao nia si ade 'uri nai!
Nao lau nau sa Bol bae ku mae usi kamolu
'ana 'airarafolo! Nao lau 'ana sataku bae
kamolu molu siuabu ai!
14 Tangoa God, suli taifilia guu sa Krisbas
ma sa Gaeas gwana bae nau ku faasiuabu
keerua.
15 Doo ne adea guu, nao si 'o'olo uri ta
wane ka saea nia siuabu 'ana sataku ma ka
lea buriku.
16 (Aia, ta waa nau ku faasiuabu nia lau
guu bae sa Stefanas fainia toaa nia lao
luma nia tiifau. Nia naa nai, nau nao kwasi
manata toi guu tai wane 'oro lau ne sae sa
nau ku faasiuabu kera.)
17 Tio lana naa nai, suli sa Disas Kraes
nao si fale nau mai uri faasiuabu lae. Nia
fale nau lau 'ana mai uri faarongo talo
lae 'ana si Faarongoa Diana nee. Nau nao
kwasi bae gwaku 'ana saitomadooa 'ana
fera ne 'i ano, suli nau ku dooria rigita lana
mae lana Kraes 'ana 'airarafolo ka ilia toae
ki daka manata mamana.

Na mae lana sa Disas nia falea mamanaa ma na liotooa nia God fuakolu

18 Toaa ne da naofia kwakwaea nia God
fuada, kera da rongoa si faarongoa diana
nee sulia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo
daka saea 'ana oenadoe gwana. Aia ma ni
kolu toaa ne God nia faamauri kolu ki, kolu
saitomana mae lana Kraes 'ana 'airarafolo
'e faatainia tetedea baita tasa nia God.
19 Suli na bae lana God lao Kekeda laa
Abu nia 'urii,

“Toaa ne kera saea da liotoo ki, nau tara
ku faatai folaa ai fuada ne kera toaa
oewanea ki gwada.

Ma na toaa ne da saea da saitoma doo ki,
nau tara ku faatainia fuada ne kera
toaa ulafusidoo ki gwada.”

20 Doo ne adea guu, na liotooa kera toaa
liotoo ki ma na saitomadooa kera ki toaa
da saitomana taki nia God ma na toaa da
saitomana bae lae lao fa sato 'i tari'ina ki,
kera doo tatakwai ki sui guu. Suli God
nia faatai folaa ai na liotooa nia wane 'ana
molaagali na oewanea lae gwana.
21 Suli 'i lao liotooa nia God, na wane 'ana
molaagali nia 'afitai ka saitomana God 'ana
liotooa nia molaagali. 'I seeri, God nia ka
dooria kai faamauria wane 'i nunufana si
faarongoa nee kameli meli faarongo talo
ai sui boroi 'ana tai wane daka saea 'ana si
baea oewanea gwana nee.
22 Na toaa Diu ki, kera dooria daka suana
guu tai doo kwaibalatana ki ai sui fatai
kera dafi faamamanea. Ma na toaa 'i Grik,
kera daka doori rongoa si baea ne too sui
fatai kera dafi faamamanea.
23 Ma sui ni kameli meli faarongo talo su-
lia sa Disas Kraes nia mae 'ana 'airarafolo.
Si faarongoa nee toaa Diu ki da ote kera ai
ma na toaa nao lau Diu ki daka saea rongo
toi lae oewanea gwana.
24 Ma sui, fuana toaa ne God nia 'aili kera
mai faasia malutana toaa Diu ma toaa nao
lau Diu ki, sa Disas Kraes nia na tetedea ma
na liotooa nia God naa.
25 Sui boroi 'ana toaa 'oro ki daka saea
sae liotooa nia God na oewanea lae gwana
ma na tetedea nia God ka tu'uu gwana, na
oewanea lana God nia talua fatai liotooa
nia wane. Ma na makeso lana God ka talua
fatai tetedea nia wane.

26 Aia toaafuta nau ki 'ae, molu manata
toi fasi too laa bae molu nii ai 'ana kada 'i
nao 'ana si kada God nia 'aili kamolu mai
uri manata mamana lae 'ani nia. 'I maana
toae ki, too tii wane gwana 'ani kamolu bae
molu liotoo ma molu ka kwaitalai ki. Ma
too tii wane gwana 'ani kamolu bae molu
futa 'ana waa 'initoe ki. Nao lau kamolu sui
naa.
27 Ma sui, God nia ka fili kamolu mai
toaa ne da sae kamolu 'ana toaa oewanea
ki gwada. Uri 'i seeri God nia ka faa noni
susuala kera toaa da liotoo ki. Ma nia ka
fili kamolu mai toaa ne da sae kamolu 'ana
toaa makeso ki 'asia guu. Uri 'i seeri God
nia ka faa noni susuala kera toaa 'initoe ki.
28 Ma God nia ka fili kamolu mai toaa
ne da lio faafi kamolu ki gwada ma daka
sualangai kamolu ki gwada ma daka sae
nao lamolu ki gwada. Uri 'i seeri God nia
ka sae naofuli lana toaa ne da sae kera 'ana
toaa 'initoe ki,
29 uri 'i seeri nao ta wane si bae inala lau
suli nia tala'ana 'i naofana God.
30 God nia 'ado kolu fai sa Disas Kraes,
ma God ka falea liotooa nia fuakolu 'ana
Kraes. Ne nia tala 'olosi kolu 'i nunufana
Kraes ma kolu ka 'o'olo 'i naofana. Ma nia
ka luke kolu faasia abulo ta'aa lae ma ka
tolingi nia 'ani kolu uri kolu na toaa nia na
'ana God nia 'ado kolu fai sa Disas Kraes.
31 Doo ne adea guu, na Kekeda laa Abu
nia ka bae 'urii, "Alu wane ne nia dooria
kai bae ngalangala nia bae ngalangala 'ana
sulia si doo ne Aofia nia ilia sui naa."

2

1 Toaafuta nau ki 'ae, 'ana si kada bae nau
ku eta dao kau siamolu uri bae lae sulia bae
lana God, nau nao kwasi bae gu mala 'ana
ta wane ne nia saitomana 'asia naa bae lae
uri faatai lana liotooa 'ana fera ne 'i ano.
2 Nau nao kwasi ade 'uri nai, suli ku doo-
ria kwai bae 'aku sulia taifilia guu sa Disas
Kraes ma na mae lana 'ana 'airarafolo.
3 'Ana si kada bae nau ku dao siamolu
bae, nau na wane makeso ma na wane
maugafi gwana ne ku mau ku lelebe ki guu.
4 'Ana bae laku ma na faatalongai laku
fuamolu, nau nao kwasi gae kamolu guu
sulia liotooa 'ana molaagali. Na Anoedoo
Abu lau 'ana bae nia faatainia tetedea nia
'ana si kada ku faatalongai fuamolu,
5 uri 'i seeri na manata mamana laa
kamolu ka uu 'ana fafona tetedea nia God,
nao lau fafona liotooa nia wane 'ana mo-
laagali.

God nia faatainia na liotooa nia fuakolu 'ana raoa nia Anoedoo Abu

6 Fua toaa ne manata mamana laa kera
ki nia ngasi naa 'ana God, kera 'ana ne
nau ku bae sulia liotooe fuada. Ma sui
ta, na liotooa nai nia nao lau liotooa nia
molaagali nee, ma ka nao lau liotooa kera
toaa 'inito ki lao molaagali nee 'i tari'ina ne
kera da kai funu lau gwada.
7 Na liotooa ne meli bae lau 'ameli sulia
ne si lio nia God uri fale lana dianaa baita
tasa nia fua toaa nia ki, ne nia too 'uana
mai ai sui fatai kafi saungainia molaagali
ma sui ka nao si faatai folaa mai ai fua toae
ki 'ana kada 'i nao.
8 Ma na toaa gwaungai ki lao molaa-
gali nee kera da ulafusia si lio nai. Lea
sae kera daka saitomana, kera 'afitai daka
foto faafia na Aofia diana tasa bae 'ana
'airarafolo.
9 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Si doo ne God nia ade akau ai fuana toaa
ne da liosau 'ani nia, nao ta wane si
liotoi 'ua, ma si rongo saitomana 'ua,
ma si manata toi 'ua."✡
10 God nia faatainia si lioewane agwa nai
fuakolu 'ana rao lana Anoedoo Abu nia ne
saitomana doo ki sui guu ma ka saitomana
manata lana God.
11 Na manata lana wane 'i tala'ana 'ua
guu ne saitomana si doo ne nii lao man-
ata lana 'i tala'ana. Nia mala lau guu ne
Anoedoo Abu nia God 'i tala'ana 'ua guu ne
saitomana si doo ne nii laona manata lana
God.
12 Ma ni kolu toaa ne kolu manata ma-
mana ki naa, nao kolu si manata mala 'ana
toaa ta'aa neki laona molaagali. Suli na
Anoedoo Abu faasia God ne nii 'ani kolu,
nia ne 'adomi kolu uri kolu ka saitomana
doo neki sui guu God nia fale tatakwai
gwana ai fuakolu.
13 Doo ne adea guu, kameli nao meli si
toolangaidoo 'ana liotooa nia wane gwana
'ana bae lae. Na Anoedoo Abu lau 'ana ne
nia 'adomi kameli ma meli ka toolangainia
doo mamane ki sulia God fua toaa neki da
too 'ana Anoedoo Abu.
14 Na kwaini wane neki nao dasi too 'ana
Anoedoo Abu, kera 'afitai daka saitomana
doo mamana ki sulia God, ne Anoedoo Abu

✡ **2:9** 'Aesaea 64:4

nia faatai folaa ki ai. Kera manata sulia
doo nai ki daka ka saea 'ana doo oewanea
ki gwana. Kera nao dasi saitoma diana
'ana doo nai ki suli kera nao dasi too 'ana
Anoedoo Abu uri ka 'adomi kera uri daka
saitomana.
15 Na wane ne nia too 'ana Anoedoo Abu,
nia ne tala'ana kai lio saitomana 'e'ete lana
doo ki sui guu, ne nao ta wane si tala'ana
keto lana.
16 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Nao ta wane si bobola fai saitoma lana
manata lana Aofia,
uri ka bobola fai toolangaidoo lae fuana."
Sui, ni kolu 'ana ne kolu too 'ana Anoe-
doo Abu ma kolu ka saitomana manata
lana sa Disas Kraes.

3

Toaa ne da too 'ana Anoedoo Abu nao dasi tolingi kera lau

1 Toaafuta nau ki 'ae, 'ana si kada bae nau
ku too mai fai kamolu, birangamolu nia
mala gwana birangana toaa nee lao molaa-
gali. Nia ne adea nao kwasi toolangaidoo
fuamolu mala 'ana ne nau kwai ilia fuana
toaa da too sulia liona Anoedoo Abu. Ni
kamolu molu kwikwina 'ua gwamolu 'ana
manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas
Kraes.
2 Nia ne adea ma nau ku toolangaidoo
gwaku fuamolu mala 'ana ta ai ne faa susu-
fia 'ua gwana wela bibiu nia, ma ka nao si
falea 'ua guu tasi fanga ngasi fuana, ma 'i
seeri nia ka 'afitai 'ua gwana fuamolu uri
saitoma lana doo baki ku toolangainia ki
fuamolu. Ma 'i tari'ina boroi, kamolu nao
molu si bobola 'ua gwamolu uri saitoma
lana doo nai ki.
3 Suli na abulo lamolu nia mala 'ua
gwana abulo lana toaa nee laona mo-
laagali. Kamolu molu 'uga ma molu ka
firufiru gwamolu 'i matangamolu ki, ma
ka faatainia gwana ne kwaidooria ta'aa
nee laona molaagali nia talai kamolu 'ua
gwana ma molu ka 'uria gwamolu toaa ne
nao dasi saitomana 'ua guu God.
4 'I seeri tai wane 'ani kamolu daka bae
'urii, "Kameli, sa Bol 'ana ne meli lea suli
nia." Ma ta bali 'amolu daka bae 'ada 'urii,
"Kameli, sa 'Abolos 'ana ne meli lea suli
nia." Na bae lamolu nia faatai folaa ai
na birangamolu nia mala gwana toaa nao
dasi manata mamana ki 'ua.
5 Molu manata fasi sulia sa 'Abolos fai
nau. Kaaria na roo wane ni rao nia ki
God gwana fua 'adomi lamolu lae ne, uri
molu ka manata mamana 'ana Aofia. Ma
ni kaaria miri ilia gwaaria si raoa ne Aofia
nia falea fuamiri uri ili lana gwana.
6 Ni nau, nau talafana gwana ta wane ni
fasi doo lae laona ole. Ma sa 'Abolos, nia
talafana gwana ta wane bae nia rao 'ana
kiki lana kafo faafia miga doo ku fasida ki.
Aia ma God 'ana ne nia wane uri fale lana
mauria fuana doo fasi lana nai ki uri ka
adea kera daka tagwasu.
7 Doo ne adea guu, na wane ne nia fasi
doo gwana ma na wane ne nia kiki gwana
'ana si kafo 'aena doo nai ki uri daka tae,
keerua sui guu nao daru si 'initoa guu. God
'ana ne nia 'initoa, suli nia 'ana ne kai falea
mauria fuana doo fasi lana nai ki uri daka
tagwasu.
8 Na wane ni fasi doo lae ma na wane ni
kiki lae 'ana si kafo 'aena doo ki, keerua
daru rao kwaimani gwadaru uri tii si doo
guu. Ma God nia kai kwaiarangai keerua
sui guu, nao ta wane 'adaru si ore, uri
maana si bali raoa keerua ki.
9 Aia, sa 'Abolos fai nau na roo wane ni
rao nia ki God gwana. Ni kamolu naa ne
talafana ola nia God ne kaaria miri rao ai.
Ma ni kamolu molu ka 'uria lau guu na
beu nia God.
10 Si raoa ne ku ilia, nau ku safalia mai
raoa nia God 'i matangamolu nunufana
ade dianaa nia God fuaku. Raoa nai nia
talafana 'eli lana gwana fungu ni faangado
lana beu, ma nau ku ili diana ai mala 'ana
ta wane ne saitoma diana 'ana tole beu lae.
Aia, ma ta wane na 'ana ne kai tolea beu
gwauna fungu nai. Ma sui ta, tii gwana ne
nia rao 'ana beu nai, nia ka ade diana ai.
11 Suli sa Disas Kraes taifili nia naa ne
talafana fungu nai ni faangado lana beu
nai.
12 Lea ta wane nia ka tole beu gwauna
fungu nai ma na raoa nia ka diana mala
'ana gool ma silfa ma tai fau diana ki lau ne
totoo dasi fura, ma nao ta wane ka tole beu
ma na raoa nia ka nao si diana mala gwana
'ana 'ai ma tai doo ni tole beu lae ki lau ne
da kai fura 'ali'ali ki gwada;
13 tara lea dao 'afa Sato ne sa Disas Kraes
nia kai didia toae ki tiifau ai, nia kai ilitona
raoa nai ki 'ana ere uri ka faatainia diana
lana ma ta'aa lana raoe ki. Lelea na raoa

diane, na era nai 'afitai ka sarufia guu. Ma
lelea na raoa ta'ae gwana, na era nai ka
sarufi tiifau na ai.
14 Lelea na ere ka nao si sarufia guu
na raoa nia wane, na wane nai kai ngalia
kwaiaraa uria.
15 Ma lelea na ere ka sarufia naa raoa
nia wane, na wane nai kai ore 'ana kwa-
iarae uria, sui boroi 'ana God ka faamauria
wane nai. Na wane nai nia tara ka mala
gwana ta wane ne ere sarufia beu nia fai
'okodoo nia tiifau ma nia gwana ka mauri.
16 Ma ni kamolu molu ka saitoma di-
ana ai ne kamolu na beu nia naa God ma
na Anoedoo Abu nia God nia ka too 'ani
kamolu.
17 Doo ne adea guu, lea ta wane nia
faafunuia beu nia God, God boroi nia kai
faafunuia lau guu wane nai. Suli na beu
nia God nia abu tataumae, ma ni kamolu
naa ne na beu nia God.

Na liotooa nia God nia koni kwaimani 'ana toae ki

18 Ade ta wane manata lana ka suke nia
'i tala'ana. Lea ta wane 'amolu nia manata
toi nia liotoo 'i maana wane 'ana molaa-
gali, alu nia luka 'ana liotooa nai ma ka oe-
wanea 'ana 'i maana wane 'ana molaagali
uri nia ka liotoo 'i maana God.
19 Na doo ne wane lao molaagali saea
'ana liotooe, 'i maana God, na oewanea lae
gwana. Suli na Kekeda laa Abu nia bae
'urii, “Si kada toaa liotoo ki da faatainia
liotooa kera, God nia ka faatai folaa 'ana
oewanea lana liotooa kera.”✡
20 Ma na Kekeda laa Abu ka bae lau
gu 'urii, “Na Aofia nia saitomana gwana
ne manata lana toaa liotoo ki na oenadoe
gwana.”✡
21 Doo ne adea guu, nia sui lana naa uri
molu ka bae faadiana kamolu nai 'ana lea
lae sulia bae lana wane gwana. Suli na doo
nai ki, doo kamolu ki sui guu:
22 Kameli nee, sa Bol ma sa 'Abolos ma
sa Bita, kameli sui guu toa fua rao 'adomi
lamolu lae. Ma na fera ne 'i saegano, ma
na mauria nee ma na maea ne kai dao
tookolu, ma si doo 'i tari'ina ki ma si doo
ne nii ki 'ua mai, na doo nai ki boroi doo
kamolu ki sui guu.
23 Ma ni kamolu na doo nia ki sa Disas
Kraes, ma sa Disas Kraes na doo nia God.

✡ **3:19** Diob 5:13 ✡ **3:20** Sam 94:11

4

Na 'aboosol Kraes ki

1 Nia 'uri nai, nau ku dooria uri molu ka
saitomana ne kameli na waa ni rao lae ki
lau gwana fua Kraes 'ana bae lae sulia si lio
nia God fua toaa nia ki tiifau ne tio agwa
mai ka nao dasi saitomana 'ana kada 'i nao
ki.
2 Aia, si kada kera alua wane ka lio sulia
tasi raoa, wane nai ka ili mamana ai.
3 Aia fuaku 'i tala'aku, lea sae ni kamolu
ma nao tai wane lau gwana lao fera ne 'i
ano molu ka iroa boroi raoa nau nee, nia ka
nao si 'oga nau guu. Nau boroi nao kwasi
tala iroa raoa nau tala'aku.
4 Suli nau kwasi saitomana guu tasi doo
ne ku ilia ka garo. Sui boroi 'ana nau nao
kwasi saea lau uri sae nau waa ku 'o'olo
tiifau naa. Suli na Aofia 'ana ne nia tala'ana
sae lana doe suli nau.
5 Doo ne adea guu, nao molu si saea
diana lana 'ua ma nao ta'aa lana 'ua raoa
nia ta wane 'i tari'ina suli kolu nao si dao
'ua 'ana si kada nai. Too 'akolu lelea na
Aofia ka dao guu. Tara nia ne kai faatai
folaa 'ana si doo da saufinia ki lao rorodoa
lae ma nia kai alu faatai 'ana si doo ne
wane agwaa ki laona liona wane. 'Ana si
kada nai fatai, na wane 'i tala'ana nia kafi
rongoa si baea tee 'ana tango lae ne God nia
kai saea fuana.
6 Toaafuta nau ki 'ae, doo nai ki nau
ku saea sulia sa 'Abolos fai nau nai, nau
ku saea uri molu ka saitoma diana 'ana
malutana si baea bae nia 'urii, “Nao molu si
lea 'e'ete faasia si baea ne kera kedaa laona
Kekeda laa Abu ki.” Nau ku dooria uri ka
nao molu si sae diana lana ta wane ma ta
ruana wane ka nao.
7 Nao molu si manata toi lau sae sa tai
kamolu naa ne molu 'initoa talua wane
ki sui guu. Na doo neki sui guu molu
too ai nee, God nia fale tatakwai gwana
ki ai fuamolu. Nia 'uri nai, nia nao si
bobola fainia uri molu ka bae inala, suli
God gwana ne fale tatakwai 'ana doo nai ki
fuamolu.
8 Kamolu molu manata oewanea suli
molu manata toi sae sa molu too sui
naa 'ana doo neki sui guu molu 'atoia ki.
Molu ka manata oewanea lau guu suli ne
molu manata toi sae sa kamolu toaa molu
suadoo baita ki 'asia naa. Ma molu ka man-
ata oewanea lau guu suli molu manata toi

sae sa kamolu toaa molu 'inito na 'amolu
faasi kameli toa 'aboosol ki. Aia, nau ku
dooria sae sa kamolu molu ka 'inito naa
kada nai wala, uri kameli lau guu meli ka
'inito 'ameli fai kamolu.
9 Nau ku bae 'uri nai suli suai lae nia
mala 'ana sae God nia fai kameli 'aboosol
ki lelea meli ka nao 'isi naa. Ma daka ade
naa mala 'ana toaa da keto kera ki ma daka
talai kera uri mae lada ki naa, ne da ilia 'ani
kameli 'i maana konia 'ana 'ensel ma wane
sui gwana uri lio mae lameli lae naa.

10 Ni kameli, sua lameli nia oewanea
faafia raoa ne meli ilia fuana Kraes, ma
ni kamolu molu ka saea molu liotoo suli
molu manata mamana 'ana Kraes. Ma
ni kameli sua lameli, kameli toa makeso.
Ma ni kamolu molu ka saea kamolu toaa
tetede. Ni kamolu molu saea wane ki da
sae'inito 'ani kamolu. Ma ni kameli, molu
ka sae oewanea lameli.
11 Ka dao 'i tari'ina boroi 'ana, ni kameli
meli fiolo mae gwameli, meli ka maeli
kuu gwameli, meli ka ofi mumuu, ma
daka kwaeta'aa ki 'ani kameli ma ka nao
gwameli ta kula ni too lae ki.
12 Ni kameli meli ka rao tetede na non-
imeli ka fii 'ana raoe, meli ka too 'ana si
doo ki. Aia, ma 'ana si kada wane ki da bae
ta'aa fuameli, kameli meli ka gania God
uri ka falea diana lae fuada. Ma 'ana si
kada kera da ilimatai kameli, kameli meli
ka mamarato gwameli.
13 Ma 'ana si kada wane ki da unu ta'aa
suli kameli, kameli meli ka unu diana
gwameli suli kera. Ma lea mai ka dao boroi
'i 'ana tari'ina, na wane 'oro da suameli
ka mala gwana 'ana tafu moko ta'aa lao
molaagali.

14 Nau nao kwasi kedaa doo neki uri faa
noni susuala lamolu lae, nau ku dooria lau
'aku uri ku 'olosi kamolu, suli kamolu molu
mala 'ana wela nau ki ne ku liosau 'ani
kamolu.
15 Na wane 'oro mamana guu saitomana
daka toolangaidoo fuamolu sulia sa Disas
Kraes, sui boroi 'ana na wane neki da
suamolu ka mala 'ana sae ni kera na maa
kamolu ki naa, kera nao dasi 'oro guu.
Suli nau ne talafana maa kamolu naa 'ana
Kraes suli ne ku faatalongainia si faaron-
goa diana nee ma kamolu molu ka manata
mamana ai.
16 Doo ne adea guu, nau ku gani kamolu
kau uri molu ka liokwaisulii 'ani nau.

17 Nau ku odua sa Timotii ka lea kau
siamolu uri molu ka ilia si doo nai. Sa
Timotii nia talafana fa 'alakwa 'inomauri
nau naa ma ka rao diana fua Aofia kolu.
Nia ne kai 'adomi kamolu uri molu ka
manata toi birangaa nau ki 'ana tiidooa lae
fainia Kraes. Nau ku ade sulia na birangaa
'o'olo nai, ma ku toolangainia 'i matangana
konia manata mamana ki sui guu nau ku
dao siada.
18 Aia, ma tai wane 'ani kamolu kera da
saea sae nau lelea nao kwasi dao ki guu
siamolu, ma kera daka bae inala ki suli
kera 'i tala'ada.
19 Sui boroi 'ana, lea liona Aofia fuaku,
tara nao si tau guu nau kwai dao kau
siamolu. Ma si kada ku dao kau, tara
nau ku suai fasi toaa nai da bae inala nai
ade lea kera daka too mamana guu 'ana
ta tetedea. Ade sae na baea tatakwai lae
gwana nai.
20 Na 'initoaa nia God nao lau na baea
tatakwai gwana, nia faatainia tetedea nia
God.
21 Aia nia 'uri nai, tee gu ne molu dooria?
Kamolu molu dooria uri nau ku dao ma
ku kwae kamolu ma nao kwai dao kau fai
liosaue ma na marabibi lae.

5

Na tii waa matangana konia manata mamana 'i Koren nia fulia garoe

1 Aia, nau ku rongo da saea tii waa
'amolu nia ilia tii si doo 'e garo 'asia naa.
Kera da saea na waa nai nia garoa ki lau
gwana 'afe maa nia. Na kwai garoa nai 'i
matangana boroi toaa ne nao dasi saito-
mana ki God nia abu 'ua gu mai.
2 Nia nao si bobola fainia uri sae kamolu
molu ka bae noniraa gwamolu fainia si
doo nai! Nia bobola fai sae kamolu molu
ka kwaimantai baita ma molu ka odua
sa wala nai ilia doo nai ka lea 'ana fasi
matangamolu.
3-4 Sui boroi 'ana nau nao kwasi ofu fai
kamolu laona ofu laa kamolu, 'ana manata
laku, nau ku nii gwaku fai kamolu. Doo ne
adea guu, nau ku saea ne sa wala nai nia
garo naa ka bobola fainia uri molu ka falea
kwakwaea fuana. 'Ana si kada kamolu
molu ofu kwaimani 'ana satana sa Disas
na Aofia kolu, nau boroi ku nii lau gu fai
kamolu 'ana satana sa Disas na Aofia kolu.

5 Molu falea kau sa wala nai fua sa Saetan uri ka saketoa nonina uri mangona ka mauri 'afa Sato ne sa Disas na Aofia kolu nia kai oli mai.
6 Na wane ne nia ilia garoe nia nii matangamolu ma sui boroi 'ana kamolu molu ka bae inala gwamolu! Molu manata toi fasi si baea bae nia bae 'urii, "Kasi isi tu'uu boroi 'ana tara nia kai ruufia lao kumu 'ana beret lelea ta kula si ore guu." Talafana lau guu na wane ne nia ilia garoe ma ka too gwana fai kamolu nai.
7 Nia 'uri nai, molu lafua sa wala nai fai garoa nia nai fasi matangamolu, suli nia mala 'ana tasi isi 'i matangamolu. Ni kamolu na too laa kamolu na too laa falu naa ne nao ta garo laa ai. Kraes nia mae naa fuakolu mala 'ana ta kale sifsif ne kera afuafu ai lao fafangaa nee 'ana "Fangatasae."
8 Nia 'uri nai, alu kolu manata toi na 'akolu too laa falu nee 'ana mamana lae fua God ne mala 'ana tafa beret falu ne nao naa isi ai, ne nao lau too laa kwali bae 'ana abulo ta'aa lae bae nia mala 'ana ta isi.
9 Lao kekeda laa bae nau ku fale kau fuamolu 'i nao,* nau ku saea kau fuamolu uri nao molu si 'ado kwaimani lau fainia toaa da ooe ki.
10 Nau nao kwasi saea fuamolu uri molu ka sualangainia toaa nao dasi manata mamana ki 'ua 'ana God ma daka ooe ki, ma nao daka ogalulumi, ma nao daka beli ki, ma nao daka foosia nunuidoo ki. Suli lea kolu too lao molaagali nee, nia 'afitai 'asia naa uri kolu ka too 'e'ete lau faasi kera toaa ta'ae ki.
11 Si doo bae nau ku bae lau 'aku sulia bae nia 'urii, nao molu si 'ado kwaimani fai toaa da saea kera da manata mamana 'ana sa Disas Kraes ma sui daka dau gwada 'ana ooe lae, ma daka ogalolome, ma daka foosia nunuidoo ki, ma daka ununu ta'aa sulia toae ki, ma daka kuu gwaulilinge 'ana waen, ma daka beli. Na fanga kwaimani lae fai kera boroi nao molu si ilia.
12-13 Toaa ne nao dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes, nao lau raoa kolu ne uri keto lada lae. God 'ana ne nia kai keto kera. Aia ma ni kamolu, si raoa kamolu naa ne uri keto lana ta wane lao konia manata mamana nee ne nia ilia tasi doo ka garo 'uri nai. Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "Molu 'idua wane ta'ae 'i sara fasi matangamolu."✡

6

Na toa manata mamana ki da ngali kera kwailiu lao kwauto

1 Si kada ta wane 'amolu ne nia manata mamana nia olisusuu fainia ta wane manata mamana lau guu, nia nao si too uri wane nai ka ngalia toolana nai fua lao kwauto ne toa nao dasi manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes da nii ai uri daka didia. Si doo too ne, uri nia ka oli fainia fuana toa nia ki God uri 'olosi lana si doo nai matangadaru.
2 Kamolu molu saitomana ne kamolu toaa nia ki God ne molu kai kwaea kwauto nia molaagali. Ma lelea kamolu toaa nia ki God naa ne molu kai kwaea kwauto nia molaagali uri nai, tama kamolu naa ne bobola fainia uri sae molu ka kwaea kwauto ki matangamolu.
3 Bobola fainia sae kamolu molu ka saitomana gwamolu ne kolu ne tala'ana kolu kai kwaea kwauto kera 'ensel ki. Lea nia 'uri nai tama kolu naa ne kolu bobola fai 'olosi lana kaala doo ki lao toae.
4 Lea wane manata mamana ki da olisusuu 'i matangada ki, nia nao si diana uri daka lea siana toa nao dasi manata mamana ki fua 'olosi lana olisusuua kera ki.
5 Kamolu nao molu si noni susuala 'ana ngali lamolu lae ki fua lao kwauto 'i sara? Kamolu alamia nao molu si too guu 'ana ta wane liotoo 'i matangamolu fua 'olosi lana doo ki fuamolu toaa manata mamana ki 'oto ne?
6 Ma sui ni kamolu, si kada lea ta wane 'ani kamolu nia ngalia ta wane manata mamana lau guu uri lao kwauto, daru ka lea na 'adarua lao kwauto ne toa nao dasi manata mamana ki guu 'ana sa Disas Kraes kera nii ai fua 'olosi ladaru lae!
7 Si ade laa nai kamolu toaa manata mamana ki molu ngali kamolu kwailiu lau gwamolu fua lao kwauto 'i sara, nia faatainia kamolu nao molu si too naa sulia kwaidooria nia God. Lea sa molu ka faolomainia toolamolu ki daka ilia boroi 'ada doo garo ki fuamolu ma daka laua boroi 'ada 'okona doo kamolu ki nia ne diana ka talua ngali lada fua lao kwauto.

* **5:9** Sa Bol kedaa leta nee fua toaa manata mamana ki 'i Korin, sui fatai nia kafi kedaa buka 1 Korin. ✡ **5:12-13** Diutoronomii 13:5; 17:5

8 Aia ma ni kamolu molu ka ade ta'aa
'amolu fua too lamolu ki 'i bali 'ana man-
ata mamana lae ma molu ka beli kamolu
kwailiu ki 'amolua.

Nao molu si ooe

9 Kamolu molu saitomana sui naa ne
toaa ne abulo lada ta'aa ki, kera 'afitai naa
daka too laona 'initoaa nia God. Molu ka
fiia, ade lea ta wane ka suke kamolu. Suli
na toaa ne kera dau 'ana ooe lae, ma na
foosi lana nunuidoo ki, ma daka kaubarea
araie fai 'afee, ma na wane neki da garo
kera ki lau gwada 'i tala'ada,
10 ma na toaa bebeli ki, ma na toaa ogalu-
lumi ki, ma na toaa da kuu oewanea ki 'ana
waen, ma na toaa da ununu ta'aa ki sulia
wane ki, ma na toaa laudoo ki, kera sui guu
'afitai ta wane 'ani kera ka ruu naa laona
'initoaa nia God.
11 'Ana kada sui naa, na ade lana guu
bali 'amolu tai wane nai. Ma sui 'i tari'ina
nee, God nia manata luke kamolu ma
ka faafaalu kamolu faasia abulo ta'aa laa
kamolu ki ma ka alu 'e'ete 'ani kamolu
fuana 'i tala'ana, ma ka 'olosi kamolu molu
ka 'o'olo naa 'i maana. God nia ili 'uri nai
'i nunufana Aofia kolu sa Disas Kraes ma
'ana raoa Anoedoo Abu nia God.

Molu falea naa nonimolu ki fua God

12 Nau ku rongo tai wane da bae 'urii,
"Nau ku saitomana kwai ilia gwaku doo
ki sui gwana." Nau tara ku olisi 'urii 'ani
kera, "Sui boroi 'ana 'oe saitomana 'oko ilia
gwamu doo ki sui guu, nao lau si doo ki
sui guu ne diana fuamu." Nau lau guu ku
saitomana kwai ilia gwaku doo ki sui guu.
Sui boroi 'ana ta, nau 'afitai ku faolomainia
tasi doo uri ka 'inito 'ani nau.
13 Ma lea sae ta wane 'amolu lau guu ka
bae 'urii, "Na fange doo naa fua rakena
wane, ma na rakena wane doo naa fua
fange." Nau tara ku olisi 'urii lau gu 'ani
nia, "God nia kai faasui tiifau 'ana fange
fainia rakena wane." Aia, na noniwane
na doo nia Aofia 'ana, nao lau doo fua
ooe lae, ma na Aofia 'ana ne nia 'inito fua
noniwane.
14 Tasi doo lau guu, God nia kai tataea
noni kolu ki faasia maea 'ana tetedea nia
mala lau gu ne nia tataea sui naa Aofia kolu
faasia maea.
15 Kamolu molu saitomana sui naa, ne
kolu toaa ne kolu manata mamana ki naa,
na noni kolu nia ta bali gwana 'ana nonina
sa Disas Kraes. Doo ne adea guu, nia nao si
bobola uri kolu ka ngali tasi kula 'i nonina
sa Disas Kraes ma kolu ka 'adoa fai ta wela
keni ooe!
16 Bobola fai sae kamolu molu ka saito-
mana naa, ne lea ta wane nia tio fai ta wela
keni ooe, na roo nonidaru ki da alua naa tii
noniiwane guu. Suli na Kekeda laa Abu nia
bae folaa sulia ka 'urii, "Na roo noniiwane
'e'ete ki daru alua naa tii noniiwane guu."✡
17 Aia, ma na wane ne nia manata ma-
mana 'ana sa Disas na Aofia, na mauria nia
fai mauria sa Disas keerua alua guu tii doo.
18 Molu too tau 'amolua faasia ooe lae.
Na abulo ta'aa lae ki sui guu ne wane kai
ilia nia nao si tauwelaa guu nonina, aia ma
na wane ne nia abulo ta'aa 'ana ooe lae gu
ne nia tauwelaa naa nonina 'i tala'ana.
19 Bobola fai sae kamolu molu ka sait-
omana naa ne noni kolu nia na kula ni
too nia Anoedoo Abu nia God ne nia falea
fuakolu. Uri 'i seeri, nao lau kolu ne kolu
gwaungai fua noni kolu, suli ne kolu na
doo nia ki God naa.
20 Suli God nia foli kolu sui naa 'ana mae
lana 'Alakwa nia. Doo ne adea guu, na doo
ki sui guu ne molu ilia 'ana nonimolu, molu
ilia 'ana faa'inito lana God.

7

Malutana araie ma 'afee

1 Aia, nau ku olisia fasi kau na ledi laa
baki molu kekeda molu ka ledi toku mai
uria. Kamolu bae molu ledi 'urii: Nia diana
gwana uri wane ka too 'ana fasi tio lae fai
'afe nia?
2 Nau ku bae 'uri sulia, nia diana uri
wane arai ki ma ai 'initai ki sui guu daka
tio fai arai kera ki ma 'afe kera ki, suli na
ooe lae ne nia baita 'asia naa 'i kada nee.
3 Nia diana fua wane arai ka tio fai 'afe
nia ma na ai 'initai ka tio fai arai nia, suli
nia nao si diana uri daru ka noni'ela 'ana
tio kwaimani lae fai keerua kwailiu.
4 Suli na ai 'initai nia nao si 'inito 'ana
nonina 'i tala'ana, na arai ne 'inito fua
nonina 'afe nia. Ma na wane arai ka nao
si 'inito 'ana nonina 'i tala'ana, na 'initai ne
'inito fua nonina arai nia.
5 Nao nia si diana uri daru ka lui keerua
faasi keerua kwailiu. Aia, lea sae ni keerua
daru ka kwai ala faafi mone uri daru
ka too faasia tio kwaimani lae sulia tasi

✡ **6:16** Dionisis 2:24

kada kukuru gwana uri daru ka foa 'initoa
'adarua, nia ka diana gwana. Sui boroi
'ana ta, 'ali'ali oli daru ka tio kwaimani
lau gwadaru fasi ade lea sa Saetan nia
ilitoodaru ma ka siitasa faafi keerua, suli
nia walude gwana uri molu ka ade sulia
kwaidooria ta'ae ki.
6 Si doo nai nau ku faolomainia fuamolu,
ma sui ta nia nao lau tasi baea fifii nai.
7 Laona manata laku 'i tala'aku, lea sae
na wane ki sui guu daka too 'ada mala 'ani
nau ne nao 'aku ta 'afe ka diana lau guu.
Sui ka 'uri nai boroi 'ana, nau ku saitomana
na fale laa ne God nia falea fuakolu ki da
bobola nao si sui. Suli na fale laa nia fua tai
wane naa ne nia adea ka walude fuada uri
daka too asasa na 'ada ki. Ma na fale laa nia
fua tai wane lau guu, nia adea ka walude
fuada uri daka arai ma daka 'afe 'ada ki.
8 Si kada nai nau ku bae na kau fua na
'oru ki, wane ma keni. Nia diana tasa lea
sa kera ka nao dasi arai ma dasi 'afe lau ma
daka too asasa gwada mala 'ani nau.
9 Sui boroi 'ana, lea kera daka dao toi ka
'afitai uri fele lae faafia kwaidooria kera ki
'ana noni, nia diana uri kera daka arai ma
daka 'afe 'ada ki. Na arai lae ma na 'afe lae
nia diana, suli 'e nao nia si diana uri wane
ka too gwana ma na manata lana ka saungi
nia gwana.
10 Aia, na wane ne nia arai naa ma na ai
ne nia 'afe naa, si baea fifii nau fuana nia
'urii: Na keni 'afe naa nao nia si lukasia
arai nia. Si baea fifii nai si baea fifii faasia
Aofia 'ua gu nai. Nia nao lau si baea fifii
nau gwana sulia lioku 'i tala'aku.
11 Lelea ta ai 'initai nia lukasia arai nia,
nia ka oli 'ana mai sia arai nia uri daru ka
too kwaimani lau gwadaru. Ma lelea ka
nao guu, nia ka too asasa na 'ana ka nao
si 'afe lau. Na wane arai lau guu nao si
lukasia 'afe nia.
12 Tasi baea lau gu fuana wane ne nia
manata mamana ma ka adea ai ne nao si
manata mamana. Si baea nai nau gwana
ne ku saea, nao lau si baea fifii ne lea 'ua
gu mai faasia Aofia fuaku. Nia ne, na wane
ne nia manata mamana naa 'ana sa Disas
Kraes ma na 'afe nia ka dooria uri daru
ka too kwaimani 'adaru sui boroi 'ana ka
nao si manata mamana, nao wane nai si
lukasia 'afe nia.
13 Ma na keni manata mamana naa ka
'uri nai lau guu. Nao ai nai si lukasia arai
nia ne dooria uri daru ka too kwaimani
'adaru sui boroi 'ana nia ka nao si manata
mamana 'ana Kraes.
14 Suli na arai ne nao si manata mamana,
nia abu 'i nunufana manata mamana laa
'afe nia, ma na 'initai ne nao si manata
mamana, nia abu 'i nunufana manata ma-
mana laa arai nia. Si doo nai ne adea ma
daka saitomana wela keerua ki da abu 'i
maana God. Lea nao, tara wele ki daka too
gwada kera wela da sua ki.*
15 Tasi doo lau, lea ta wane 'ani kamolu
nia manata mamana 'ana Kraes ma sui na
'afe nia ka nao si manata mamana, ma
nia ka sasi uri lukasi lana arai nia nai, na
wane manata mamana nai ka faolomainia
uri ka lea 'ana. Na keni manata mamana
boroi ka 'uri nai lau guu lea arai nao si
manata mamana nai nia 'e sasi uri lukasi
lana. 'Ana si kada 'uri nai ki, na wane ma
nao ai manata mamana nai nao gu ta kani
laa faafi nia 'ana ili lae 'uri nai. Suli God nia
'aili kolu mai uri kolu ka too 'ana aroaroe,
nao lau 'ana firufirue.
16 Nia 'afitai uri kolu ka saitomana nai,
suli ade lea sae arai ma nao 'initai manata
mamana nee tara nia ka talaia arai nia ma
nao 'afe nia lelea kau ma nia ka dao toi
gwana maurie nai.
17 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau guu
nia 'urii: Si kula tee bae na Aofia nia alu
'oe wane ma nao keni 'oko nii ai 'ana tooa
'oe 'ana si kada bae God nia 'aili 'oe mai
'oko manata mamana 'ani nia, 'oe nao 'osi
talana lau. Si baea nai, nau ku saea fua
'aini konia manata mamana neki sui guu
uri daka ade sulia.
18 Doo ne adea guu, kamolu toaa manata
mamana nee, lea ta wane nia 'iri'unga sui
naa, alu nia nao si sasi lau uri taga lae ai
faasi nia. Ma na wane ne nao si 'iri'unga
'ua, alu nia nao si sasi lau uri 'iri'unga lae.
19 Ta wane ka 'iri'unga, ma nao ta wane
ka nao si 'iri'unga boroi, nia nao si 'e'ete
guu. Si doo 'inito nai 'ana ne ade lae sulia
si baea fifii nia ki God.

* **7:14** Na toaa 'i Koren ki da saea lea na wane manata mamana nia adea ai nao si manata mamana, nia saitomana ka lukasia gwana 'afe nia. Ka 'uri nai boroi 'ana, sa Bol nia saea lao fees 12 ka dao 'ana fees 14, si doo nai nao si mamana. Sa Bol saea fua wane manata mamana nia saitomana ka gwafea 'afe nia fai wela nia ki uri lelea daka manata mamana.

20 Kamolu sui guu, molu too na 'amolua
'uri nai 'ana si kula ne molu nii ai 'ana
safali lana manata mamana laa kamolu
'ana Aofia kolu.
21 Lelea ni 'oe na wane ni rao tatakwai
lae 'ana si kada ne 'oe manata mamana,
nao 'osi ilia lau doo 'oro ai 'ana sasi lae
uri taga lae ai. Aia, ma lelea sa ka walude
fuamu uri 'oko too nonilaa lau, 'oko too
nonilaa na 'amua.
22 Na wane ni rao tatakwai lae ne Aofia
'ailia mai siana, nia na wane sakwadoloa 'i
laona tiidooa laa nia fai Aofia. Ma na wane
sakwadoloa ne Kraes 'ailia mai siana, nia
na wane ni rao tatakwai lae fua Kraes.
23 God nia foli baita 'asia naa 'ani kamolu
'ana mae lana Kraes. Nia 'uri nai, nao molu
si rao tatakwai fua ta wane 'e'ete lau.
24 Nia ne toaafuta nau ki 'ae, 'o too na
'amua 'ana tooa ne 'oe nii ai 'ana si kada
God safali 'aili 'oe mai.
25 Aia, sulia si ledi laa kamolu bae sulia
waa darae ki ma ai saarii ki na Aofia kolu
nia nao si falea guu tasi baea fifii sulia
fuaku. Sui boroi 'ana ta, nau kwai saea
kau si doo ne ku saitomana sulia. Ma 'i
nunufana ne Aofia nia kwai'ofei fuaku uri
ili lana raoa nia, kamolu saitomana molu
ka manata 'initoa 'ana si doo ne kwai saea.
26 Si doo ne ku saitomana nia 'urii: Suli
ne kolu toaa manata mamana ki kolu dao
toi naa 'afitaia baita 'asia naa 'i tari'ina, nia
diana uri molu ka too na 'amolu mala 'ana
ne molu ilia nai.
27 Wane ne nia arai naa, alu nia nao si
sasi lau uri lukasi lana 'afe nia. Wane ne
nia nao si arai 'ua, alu nia nao si sasi lau uri
arai lae.
28 Sui boroi 'ana, lelea ta wane nia ka
arai, nia nao si ilia guu tasi abulo ta'aa laa.
Ma nao lelea ta keni nia ka 'afe, nia nao
si ilia guu tasi abulo ta'aa laa. Ma sui ta,
lea wane nia arai ma nao ai ka 'afe 'ana si
kada nai, tara nia kai dao toi ka 'afitai baita
fuana. Aia ma ni nau ku saea nia diana uri
nao molu si arai ma molu si 'afe 'uri nai
suli ku ote nau fasi ade lea molu ka liu lao
'afitaia nai ki.
29 Aia, toaafuta nau ki 'ae, si doo ne nau
ku bae mai sulia nai nia 'urii nai: Dao lana
mai Aofia nia kwai karangi naa. Nia 'uri
nai, lelea wane ka arai ma nao ka nao boroi
si doo nai nao si 'initoa guu.
30 Lelea wane ka angi ma nao ka waela,
ma nao ka suadoo uri foli lana doo 'oro ma
nao ka siofaa 'ana doo ki sui gwana boroi,
si doo nai ki nao dasi 'initoa guu.
31 Toaa ne manata lada nii 'ana dongana
molaagali nee alu kera da ade gwada mala
'ana sae kera nao dasi too gu 'ana doo nai
ki, suli kolu saitomana molaagali karangi
kai sui naa.
32 Aia, nau ku dooria uri molu ka sak-
wadoloa 'amolua faasia manata 'abarua
lae sulia dongana molaagali nee. Na wane
asasa nia saitomana ka falea si kada nia
fuana ili lana raoa nia Aofia ma ili lana si
doo ne kai adea manata lana Aofia ka ele.
33 Aia, na wane arai nia saitomana ka
manata baita 'asia naa sulia doo nia ki fua
ili lana ki lao molaagali suli ne nia dooria
kai faaelea manata lana 'afe nia.
34 Na manata lana saitomana ka toli fua
matangana doori lana 'afe nia ma na doori
lana Aofia. Na keni asasa boroi nia 'uri
nai lau guu. Nia saitomana ka fale nia
tiifau 'i tala'ana fua Aofia ma fua ili lana
raoa nia. Ma na keni 'afe nia saitomana ka
manata baita 'asia naa sulia doo nia ki fua
ili lana laona molaagali suli ne nia dooria
kai faaelea arai nia.
35 Nau nao kwasi saea doo nai ki uri fale
lana ta 'afitaia fuamolu. Nau ku saea lau
'aku suli ku dooria uri ka 'adomi kamolu
uri molu ka rao diana ma molu ka liosau
'ana Aofia. Nao lau uri lui lamolu lae fasi
doo nai ki.
36 Lea ta wane nia manata toi nia ilia tasi
doo nao si manataa 'ana ai da alu na faafia
fuana, ma ka suai nao nia si bobola naa uri
dau lae faafia kwaidooria nia, alu nia adea
na 'ana wela keni nai 'uri ne nia dooria. Ma
lea keerua daru ka ade keerua naa nao tasi
doo si garo ai.
37 Aia, ma lea wane nia saitomana ka fele
gwana faafia kwaidooria nia 'ana noni, lea
nia ka nao si arai boroi ka diana gwana.
38 Na arai lae ma na 'afe lae nia doo
diane. Sui boroi 'ana, na too asasa lae nia
diana ka talua lau.
39 Na ai 'initai ne arai nia mauri gwana,
nia nao si sakwadoloa uri 'afe lae. Lelea
na arai nia ka mae naa, nia ka sakwadoloa
gwana uri 'afe lae 'aena ta waa nia dooria.
Sui boroi 'ana ta, wane nai ka manata ma-
mana 'ana Aofia.
40 Na manata laku mone, lea sae nia ka
nao si 'afe lau, nia ka diana 'asia naa. Nau
ku manata toi lau guu ne si baea nai ku
saea fuamolu nai, na Anoedoo Abu nia God
ne faatainia fuaku.

8

Si baea sulia fange ne da faabaitaa 'ana nunuidoe ki

1 Aia, nau ku kekeda kau uri olisi lana si
ledi laa kamolu bae sulia na fanga ne da
foosia 'ana nunuidoe ki.
Nia mamana, kolu sui guu kolu saito-
mana doo 'oro sulia God. Ma boroi 'ana ka
'uri nai, na saitomadooe nia adea wane ka
uu nia 'i tala'ana, aia ma na liosaue ne falea
diana lae fuana wane.
2 Wane ne saea nia saitomana doo ki
sui guu: Kaa saitomadooa nia tae ka tu'uu
'asia guu.
3 Na wane ne nia liosau 'ana God, wane
nai 'ana ne God saitomana.
4 Iuka, suli na fanga ne da faabaitaa
'ana nunuidoe ki, kolu kolu saitomana ne
nunuidoo ki kera nao lau doo mauri ma-
mane ki. Suli God taifili nia gu ne God
mamane.
5 Sui boroi 'ana tai wane daka foasia doo
'e'ete 'oro ki lao salo ma lao molaagali ma
daka saea doo nai ki na god ma na aofia
kera ki naa,
6 ni kolu, kolu saitomana tii God gu ne
kolu maa 'ani nia ne nia God mamane. Nia
ne saungainia doo ki sui guu ma ni kolu,
kolu ka too uri ili lana si doo nia dooria ki.
Ma ni nia tii Aofia guu, ne sa Disas Kraes
waa ne God nia saungainia doo ki sui guu
'ani nia ma ka falea maurie fuakolu.
7 Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, tai toaa
'ana toaa manata mamana nee kera nao
dasi lio saitomana 'ua guu ne nunuidoe ki
kera nao lau doo mamane ki. Na toaa 'uri
nai ki kera da too mai lao birangaa 'ana
foa satana lae nunuidoo ki ka tau naa, ma
ka adea lelea kera da 'ania siina fanga nai
ki, kera daka manata toi naa ne fanga nai
fanga da kooa mai talea nunuidoo ki. 'I
seeri nia ka adea manata lada ka saea sa
kera da ta'aa naa 'i maana God. Kera da
manata 'uri nai suli na manata mamana
laa kera nia nao si rafo diana 'ua.
8 Si fanga ne kolu 'ani nia 'afitai ka 'idu
kolu guu karangia God. Suli lea kolu ka 'ani
boroi siina fanga nai ma nao kolu si 'ani
boroi, nia 'afitai ka faadiana kolu ma nao
ka faata'aali kolu 'i maana God.
9 Kamolu toaa ne molu manata toi ka nao
si abu guu 'ana 'ani lana fanga nai, nao
molu si alamatainia si manata laa kamolu
nai uri ka kefusia toaa ne manata mamana
laa kera ki nao si rafo 'ua.
10 Suli lea ta wane ne nia nao si rafo 'ua
nia suamu 'oe 'ani gwamu fanga nai lao
beu nunuidoe ki, suli ne 'oe saitomana nao
si garo guu, tara nia boroi ka 'ani lau guu
fanga nai. 'I seeri, nia ka dooria naa ili lana
si doo ne nia manata toi ka garo gwana.
11 Ma 'i seeri, na toolamolu nai Kraes
mae lau gu uri nia, ne nao si rafo 'ua nai
ka funu naa nunufana ade lamolu gwana
sulia saitomadooa 'oe.
12 Si kada kamolu molu fulia tasi abulo
ta'aa laa 'uri nai fuana toolamolu ki ma
molu ka saketoa manata lada ki, kamolu
molu fulia si abulo ta'aa laa nai 'ana Kraes
lau guu.
13 Doo ne adea guu, lea si fanga ne nau
kwai 'ani nia adea toolaku ka 'asi nia lao
abulo ta'aa lae, nau tara 'afitai tasa ku 'ani
lau si fanga nai, uri ka nao ta wane 'aku
si 'asi nia lau lao abulo ta'aa lae nunufana
abulo laku.

9

Sa Bol bobola fainia ka ilia gwana doo neki tai 'aboosol lau guu da ilia ki

1 Aia, ni nau ku sakwadoloa gwaku. Ma
ni nau ta wane 'aboosol lau guu ma ku
suana lau gu mai sa Disas na Aofia kolu. Ni
kamolu molu manata mamana 'ana Aofia
'i nunufana raoa nau ku ilia fuana.
2 Tai wane da tofe nau saea nau nao lau
ta wane 'aboosol. Ma sui boroi 'ana, ni
kamolu 'i tala'amolu molu saitomana sui
naa ne nau na wane 'aboosol. Na manata
mamana lamolu 'ana Aofia nia faatai folaa
ai ne nau na 'aboosol mamane.
3 Si kada wane ki da ngenge nau 'uri nai,
nau ku olisi 'urii 'ani kera:
4 Nau ku too gwaku 'ana rigitaa uri
bobola fai sa ku saea fua toae ki uri daka
falea si fange ma si kafo uri ka 'adomi
nau suli ne ku toolangaidoo fuada. Ma sui
boroi 'ana, nau nao kwasi ilia gu si doo nai
'ana toae ki.
5 Nau ku too lau guu 'ana rigitaa uri ade
lae mala 'ana sa Bita fainia tai ni 'aboosol
ki 'ani kameli ma mala 'ana toolana ki sa
Disas, ne kera arai ma daka too 'ana 'initai
manata mamana ki ne da kai liu kwaimani
ki 'ana raoe. Sui boroi 'ana nau ku too 'ana
rigitaa uri ade lae uri nai, nau nao kwasi
ade keni guu.

6 Kaaria sa Baanabas fai nau lau guu
miri too 'ana rigitaa mala 'ana tai 'aboosol
ki 'ani kameli uri sae lana fua toae ki uri
daka foli kaaria uri ka nao miri si 'abarua
lau 'ana nani lae uri doo 'uri nai ki. Sui
boroi 'ana miri ka too 'ana rigitaa nai,
kaaria miri tala rao lau gwaaria talana
fanga lamiri.
7 Na wane 'ana omee ne nia rao lao omee,
na omee naa ne foli talana fanga lana. Ma
na wane ne nia fasia ola greib, na fuana
greib nai ne tara nia kai 'ani tai doo ai. Aia
ma na wane ni suasuli lana sifsif ki boroi,
na susuna sifsif nai ki nia saareda ki lau gu
ne tara nia kai kuufia tasi doo ai.
8 Nao lau taifilia manata lae gwana sulia
doo ki 'i tala'aku ne ku bae sulia nai, na taki
nia sa Mosis 'ana ne bae mai sulia si doo
nai.
9 Nia ka bae 'urii, "Na buluka ne rao
'ana uri maga lana tadina wiiti ki, alu nia
'ani 'ana tai doo 'ana saena wiiti nai ki.
Nao molu si kani suusia ngiduna faasia."✡
Si doo nai, God nia nao si saea uri otona
buluka ki gwana.
10 Nia saea lau guu uri kameli toaa ne
meli toolangaidoo ki sulia si Faarongoa
Diana nee. Suli na wane ne nia fasidoo ma
na wane ne nia falidoo, tara lea dao 'ana
si kada aludooe nia maua, keerua sui guu
daru kai 'ado kwaimani 'ana diana lana
aludooe.
11 Talafana lau guu ni kameli toaa ne
meli faatalongainia si Faarongoa Diana
nee fuamolu mala 'ana ta wane fasi doo
nai. Nia 'uri nai, nia bobola fainia uri
kamolu molu ka falea na doo diane ki
fuameli uri ka 'adomi kameli laona ano
nee.
12 Ma lea tai wane kera toolangaidoo
fuamolu ma kamolu molu ka falea doo
diane ki uri 'adomi lada, tama kaaria ne
bobola fainia molu ka ilia fuamiri ka tasa
lau. Aia ma ni kaaria, sui boroi 'ana miri
ka too 'ana rigitaa uri molu ka ilia doo nai
ki fuamiri, kaaria nao miri si gani kamolu
guu uri tasi doo, suli miri noni maabe
gwaaria 'ana liu lae laona 'afitaie ki uri tasi
doo si kwaisuusi lau 'ana toaa 'oro faasia
rongo lana si Faarongoa Diana nee sulia sa
Disas Kraes.
13 Kamolu molu saitomana gwamolu ne
toaa ne da rao ki laona Beukaua God, na
fanga nai laona Beukaua nai naa ne da 'ani,
ne kera da 'ania fanga nai da afuafu ki ai.
14 Talafana lau guu si doo na Aofia nia
saea sulia toaa ne kera faarongo talo su-
lia si Faarongoa Diana nee nai. Ne nia
bobola lau gu fainia uri kera daka ngalia
si kwai'adomie ki 'ana noni 'i nunufana si
raoa ne kera ilia.
15 Sui boroi 'ana nau ku too 'ana rigi-
taa uri ili lana si doo nai, nau nao kwasi
kwaalia guu ta wane uri fale lana tasi doo
fuaku. Nau ku bae inala sulia ne nau nao
kwasi ngalia tasi doo faasia ta wane uri
maana toolangaidoo laku fua toae ki. Ma
'i tari'ina boroi, nau nao kwasi kekeda lau
kau fuamolu uri molu ka fale 'aku tai doo
lau. Nau lea sae ku maelia boroi 'aku
fioloe ka diana gwana. Suli nau ku ote nau
'asia naa 'ana ngali lana lau tasi doo faasi
kamolu ne kai adea si bae inala laa nai ma
na rongo toi lae ka ta'aa lau gwana 'i buri.
16 Nau 'afitai ku bae inala sulia na faat-
alongai lana si Faarongoa Diana nee, suli
nau nao kwasi ilia sulia doori laku 'i
tala'aku, suli Aofia 'ana ne nia odu nau
uria. 'I seeri, na ta'aa laa baita nia kai dao
toku lea nau nao kwasi faarongo talo 'ana
si Faarongoa Diana nee.
17 Lea sae nau ku faatalongainia si
Faarongoa Diana nee sulia na doori laku
gwana 'i tala'aku, 'uri nai tara nia ka
walude gwana uri ku ngali malefo 'aku ai.
Sui ma nau ne nao kwasi ili lau sulia doori
laku 'i tala'aku. God nia falea si raoa nee 'i
'abaku ka dooria uri nau ku ili diana ai.
18 Aia, nia 'uri nai tee ne kwaiaraa nau
uri maana si raoa nai? Na kwaiaraa nau
naa ne 'urii: Nau kwai faarongoa toae ki
'ana si Faarongoa Diana nee ma kwai ili
tatakwai gwaku ai fuada. Nau tara ku
manata buro na 'akua 'ana doori laku 'i
tala'aku ma 'ana rigitaa nau uri ngali lana
ta kwai'adomia 'ana noni fuaku 'i tala'aku
'i nunufana faatalongai lana si Faarongoa
Diana nee.
19 Nau, nao ta wane si 'inito gu 'ani nau
uri ka foli nau maana si raoa ne ku ilia, sui
boroi 'ana nau ku fale nau 'i tala'aku uri
rao tatakwai lae fuana toae ki sui gwana
uri ku talaia mai toaa 'oro uri manata ma-
mana lae 'ana Kraes.
20 Doo ne adea guu, si kada nau ku too
fainia toaa Diu ki, nau ku ade sulia biran-

✡ **9:9** Diutoronomii 25:4

gaa kera Diu ki uri ku talai kera mai uri daka manata mamana. Ma si kada nau ku too fai kera suli kera da too farana taki sa Mosis, nau ku ade lau gu sulia taki sa Mosis, sui boroi 'ana nau 'i tala'aku nao kwasi too naa farana taki nai sa Mosis. Nau ku ade 'uri nai uri ku talai kera mai uri daka manata mamana.

21 Si kada ku too fainia toaa nao lau Diu ki, nau ku ade lau gu 'uri nai. Ni nau ku ade sulia na birangaa kera ki ma ka nao kwasi ade lau sulia birangaa Diu ki uri 'i seeri nau ku 'adomi kera uri manata mamana lae. Nau nao kwasi saea lau sae ku aburongo 'ana taki nia God, suli nau ku ade 'aku sulia taki nia sa Disas Kraes.

22 'Ana tii si doo nai gwana, si kada nau ku too fainia toaa manata mamana laa kera ki nao si rafo 'ua, nau ku too mala 'ani kera lau guu, uri ku 'adomi kera. 'I seeri, 'ana birangaa 'oro nai ki, nau ku too mala 'ana toae ki sui gwana uri ku talai kera mai uri manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes.

23 Nau ku ilia doo nai ki uri tara toaa 'oro daka manata mamana lau guu nunufana si Faarongoa Diana nee, ma uri ku ngalia 'aku si doo diana neki si Faarongoa Diana nee nia bae sulia ki.

'Inito faafia kwaidooria 'oe ki 'i tala'amu

24 Aia, kamolu molu saitomana ne 'ana lae kwakwaitafusi lae na toaa 'oro ne da kai kwakwaitafusi ai, ma sui boroi 'ana lelea kau ta tii wane gwana ne kai siitasa uri ngali lana kwaiarae ai. Aia, kamolu toaa manata mamana nee 'ana sa Disas Kraes, molu susuu ta'aa lau guu 'ana ade lae sulia doori lana God uri molu ka siitasa.

25 Na toaa neki sui guu fua kwakwaitafusi lae 'ana lalae laa nee 'ana noni kera da rao tetede 'ana 'olosi diana lae 'ana nonida ki 'i tala'ada uri lelea daka bobola diana fainia siitasa lae 'ana kwakwaitafusi lae. Kera da sasi gwada fainia doo uri ngali lana kwaiaraa ne nia kai funu lau gwana. Ma ni kolu toaa manata mamana nee ne kolu lalae uri kolu ka bobola diana fai ngali lana kwaiaraa ne totoo firi.

26 Doo ne adea guu, nau ku lae 'o'olo naa uria susui lana kwakwaitafusi laa nai ma ku ote nau ade lea nau ku mala 'ana ta wane ne nia kumulia gwana kwalimangaa.

27 Nau ku 'olosia diana lau gu 'ani nau 'i tala'aku, fasi ade lea nau ku faatalongainia si Faarongoa Diana nee fua toae ki lelea sui ma nau ku ore gwakua 'ana kwaiaraa nia God fuaku.

10

Nao toaa manata mamana ki dasi foosia nunuidoe ki

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, molu manata toi fasi na kokoo fau kolu baki mai 'ana kada 'i nao. Kera sui gu bae God nia talai kera 'ana si dasa bae ma ni kera sui gu bae da ulu folosia asi bae.

2 Kera sui gu bae mala 'ana doo da siuabu ki 'ana dasa bae ma na asi bae uri daka lea na 'ada burina sa Mosis.

3 Kera toaa bae sui guu da 'ania fanga bae

4 ma daka kuu sui guu 'ana kafo bae God nia falea fuada. Kera da kuu 'ana kafo bae lea mai faasia lao fau lalifuu bae God nia falea fuada. Sa Disas Kraes gwana bae na fau lalifuu bae, bae nia lea kwaimani fai kera.

5 Sui boroi 'ana God nia ka ilia doo nai ki fuada, kera daka faaliodila nia gwada. Uri maana si doo nai kera da ilia 'ani nia, kera daka maelia naa lao fera kwasi bae da liu 'i laona.

6 Na doo nai ki da fuli mai 'ani kera uri kolu ka suai ma kolu ka too 'akolu faasia doori lana doo ta'ae ki mala 'ani kera.

7 Nao kolu si foosia nunuidoe ki 'uri nai ta bali ada ilia 'ana kada 'i nao nai. Ne Kekeda laa Abu nia bae 'urii mai suli kera, "Na toaa nai da saungainia fafangaa baite ma daka kuu baita 'ana waen ma daka wae ma daka saso oewanea mala 'ana toaa da ulafusia God."✡

8 Aia ma ni kolu, kolu too 'akolu faasia birangaa 'ana olodola lae mala 'ana nai toaa 'Israel ki da ilia 'ana kada 'i nao. Suli God nia falea na kwakwaea fuada, na 23,000 'ani kera daka mae tiifau lao tii fa sato guu.

9 Nao kolu si ilitona lau Aofia mala ne ta bali 'ani kera da ilia nai ma na baekwa 'i tolo ki daka saumaeli kera naa.

10 Nao kolu si 'uga mala 'ani kera, suli ta bali 'ani kera da ade 'uri nai mai ma God ka falea 'ensel fua sauwane lae ka saumaeli kera naa.

11 Na doo nai ki da fuli mai 'ana toaa nai uri kolu toae ki sui guu kolu ka lio saitomana ne lea kolu ili lau gu 'uri nai, God

✡ **10:7** 'Eksades 32:6

manata lana kai 'asia siakolu. Ma si baea
sulia si doo nai ki da kedaa ka tio naa lao
Kekeda laa Abu uri daka kwaifamanatai ai
siakolu toaa nee lao fa sato 'isi ki.
12 Alu wane ne nia manata toi saea
sa manata mamana laa nia ngasi diana
gwana nia fiia ade lea nia ka 'asi nia gwana
'ana ili lana tasi doo ne ta'aa.
13 Na ilitooa neki da dao tomolu ki nao
dasi 'e'ete guu faasia ilitooa neki da dao
tona toae ki sui guu. God nia mamana 'ana
bae lana ma nia 'afitai ka faolomainia ili-
tooe uri ka linge kamolu. Si kada na ilitooe
nia dao tomolu, God nia kai faatainia taale
uri molu ka tafa sulia faasia ilitooe.
14 Doo ne adea guu toaa kwaimani nau
ki 'ae, molu tafi 'amolu faasia foosi lana
nunuidoe ki.
15 Ni kamolu toaa manata nee naa, molu
tala manata 'amolu sulia lea molu ala
faafia doo nai ki nau ku bae sulia nai nia
mamana.
16 Aia, si kada kolu kuu 'ana titiui waen
nee 'ana fanga abua nee, nia faatainia
kolu, kolu 'ado kwaimani 'ana 'abuna sa
Disas Kraes. Ma si kada kolu niia fa beret
nee 'ana fanga abua nee, nia faatainia
kolu, kolu 'ado kwaimani 'ana nonina sa
Disas Kraes ma kolu ka tangoa naa God
uria doo nai ki.
17 'I seeri, sui boroi 'ana kolu ka 'oro, kolu
tiifau kolu 'ado kwaimani 'ana tii fa beret
guu. Kolu sui guu kolu tii nonidoe guu.
18 Aia, molu manata fasi sulia na toaa
baki 'Israel 'ana si kada baki da 'ania siina
afuafua baki da kooda ki lao fuliera abu
bae nia gu bae 'ado kera kwaimani 'ana
foosi lana God.
19 Nau nao kwasi sae'inito guu 'ana
nunuidoo ki ma na fanga ne da afuafu
ai talea nunuidoe ki, suli doo nai ki na
oenadoe ki gwana.
20 Si doo ne nau ku bae 'aku sulia ne,
na afuafua neki toaa da ulafusia ki God
da faabaitaa 'ana nunuidoe ki nee kera
falea fua anoedoo ta'ae ki ne, nao lau fua
faabaita lana God. Nau ku ote nau uri molu
ka 'ado kwaimani fai anoedoo ta'ae ki.
21 Kamolu 'afitai molu ka kuu 'ana titiu
nia Aofia 'ana 'ado kwaimani lae fai nia
ma sui sae molu ka kuu lau guu 'ana titiu
nia nunuidoe ki 'ana 'ado kwaimani lae fai
kera. Kamolu 'afitai molu ka 'ania Fanga
Abua nia Aofia ma sui sae molu ka 'ania lau
guu fanga da faabaitaa 'ana nunuidoe ki.
22 Lea molu ade 'uri nai, kamolu molu
faarakesasua naa Aofia. Kolu nao kolu si
bobola fai suusi lana kwakwaea nia God
fuakolu.
23 Tai wane da bae 'urii, “Doo ki sui guu
na doo ni ili lana ki sui gwana, nao tasi doo
si garo.” Aia, nau ku bae 'urii, “Doo ki sui
guu na doo ni ili lana ki sui gwana, sui ta,
nao lau doo ki sui gwana ne diana fuakolu.
Ma ka nao lau doo ki sui gwana ne diana
fua 'adomi lana ta wane kau.”
24 Nao 'osi manata sulia si doo ne diana
gwana fuamu 'i tala'amu. 'O manata sulia
si doo ne kai diana fua ta wane kau.
25 'O 'ani gwamu si fanga ne 'o folia maa
usie. Nao 'osi ledi lau sulia ade lea manata
lamu ka keto 'oe lau gwana.
26 Nao gu tasi fanga ne nia abu nao kolu
si 'ani. Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, “Na
molaagali nee ma na dongana tiifau na doo
nia ki sui gwana Aofia.”✡
27 Lea ta wane nao si manata mamana
'ana sa Disas Kraes nia talai 'oe uri fanga
lae 'i luma nia ma 'oko lea na fainia, 'o 'ani
gwamu si fanga ne nia fale fuamu. Nao 'osi
ledi lau sulia ade lea manata lamu ka keto
'oe lau gwana.
28 Aia, lea ta wane nia bae 'urii fuamu,
“Na fanga da afuafu ai talea nunuidoo ki ne
kolu 'ani nee!” 'I seeri nao 'osi 'ani si fanga
nai ade lea sa wala nai ka manata toi ta doo
ta'aa fuamu sulia.
29 Ni 'oe 'i tala'amu tara 'o manata toi tasi
doo si ta'aa guu sulia si fanga nai 'oe 'ani.
Na wane 'e'ete nai 'ana ne suamu fainia ma
ka manata toi ta doo ta'aa sulia.

Aia, tara ta wane nia ka ledi lau gu 'urii,
“Lea nao ta fanga si abu gu 'ani nau 'urii,
uri tee ne si manata laa nia ta wane 'e'ete
lau gwana ka suusi nau 'ana?
30 Ma lea nau ku tangoa sui naa God
faafia si fanga nai ma ku 'ani diana 'aku
ai, uri tee lau ne ta wane 'e'ete lau gwana
ka sae ta'aa laku lau faafia si fanga ne ku
tangoa sui naa God uria?”
31 Aia, nia 'urii nai guu: Na doo neki sui
guu 'oe ilia ka lea 'ana 'ani lana ta fanga ma
kuufi lana tasi kafo, 'oe 'oko ilia doo ki sui
guu uri ka faatainia 'oe sae'inito 'ana God.
32 Molu too 'ana tooa ne nao si falea ta
'afitai laa fuana toaa Diu ki, ma na toaa nao

✡ **10:26** Sam 24:1

lau Diu ki, ma na konia manata mamana
nia God.
33 Molu ade mala 'ani nau, ne ku sasi uri
fale lana manata ele lae fuana toae ki sui
guu 'ana doo ki sui guu. Nau nao kwasi sasi
uri diana lae fuaku 'i tala'aku. Nau ku sasi
uri diana lae fuana toae ki sui guu uri daka
too 'ana mauria firi.

11

1 Nia 'uri nai, molu ade sulia ade laku suli
ne nau ku ade sulia ade lana Kraes.

Abulo laa ne 'o'olo 'ana si kada ofu kwaimani lae 'ana foa lae

2 Nau ku tango kamolu uri molu manata
toku 'ana si doo ki sui guu, ma uri ne molu
lea naa sulia na toolangaidoo laa bae ku
ilia fuamolu.
3 Nau ku dooria uri molu ka saitomana
sa Disas Kraes ne nia gwaungai fua wela
wane ki sui guu, na arai ki daka gwaungai
fua 'afe kera ki, ma God ne nia ka gwaungai
fua sa Disas Kraes.
4 Doo ne adea guu, lea na wela wane nia
suu faafia gwauna 'ana si kada ne nia foa
ma nao 'ana si kada nia bae sulia bae lana
God 'i maana toae, tara nia nao si sae'inito
'ana Kraes waa ne gwaungai fuana.
5 Ma na wela keni, lea nia ka nao si suu
gu faafia gwauna 'ana si kada ne nia foa
ma nao ka bae sulia bae lana God 'i maana
'oroe, tara nia nao si sae'inito 'ana arai nia
waa ne gwaungai fuana. Ma lea nia ka ade
'uri nai, tara suana lana ka mala gwana ai
da sufi kokori 'ana gwauna uri nonina ka
susuala 'ana ai.
6 Nia ne, lea nia ote nia guu 'ana suu lae
faafia gwauna, aluda sufi kokori 'o'olo guu
'ana gwauna uri nonina ka susuala 'ana
ai. Suli ne nia faa noni susuala 'uri nai,
nia diana uri na keni ka suu 'ana faafia
gwauna.
7 Aia na wela wane, nao si suu lau faafia
gwauna suli God saungainia sulia nununa
'i tala'ana ma na wane ka faatai folaa 'ana
diana laa nia God. Aia ma na keni, nia ka
faatai folaa 'ana diana laa nia wane.
8 Nao lau na keni bae God nia saungainia
wane ai, na wane 'ana bae God nia saun-
gainia keni ai.
9 Ma nao lau na wane bae God nia saun-
gainia uri ka 'adomia keni. Na keni 'ana
bae God nia saungainia uri ka 'adomia
wane.
10 Suli si doo nai ma suli na 'ensel ki, nia
ne keni ka suu 'ana faafia gwauna uri ka
faatainia rigitaa nai nia too ai.
11 Aia, fuakolu toaa ne kolu manata ma-
mana 'ana Aofia, na wela wane ki fai wela
keni ki da too uri kera kwailiu. Na keni
uri ka 'adomia wane, ma na wane uri ka
'adomia keni.
12 Suli na keni nia lea mai faasia wane,
ma sui lau guu, na wane nia ka futa lau gu
mai faasia keni. Ma na doo ki sui guu daka
lea sui gu mai faasia God.
13 Kamolu 'ana ne uri molu ka tala saea
doe sulia si doo 'urii: Nia diana gwana
uri na keni ka foosia God 'i maana 'oroe
ma gwauna ka tio sasaeta gwana, ma nao
'utaa?
14 Na saungaia nia ki God mone nia
faatainia na wela wane lea ifuna 'e kulu na
suana lana ka nao si diana fainia.
15 Aia ma na keni ne nia too 'ana ifu kulu,
nia faatainia kwanga lana. Suli God nia
falea na ifu kulu fuana keni uri ka suu faafi
gwauna.
16 Aia, lea ta wane nia dooria kai
ngengea si toolangaidoo laa nai ku ilia, si
luu laa nau fuana gwana ne 'urii: Kameli,
tii si birangaa nai meli toolangainia naa
nai. Ma na konia manata mamana nia ki
God sui guu da toolangaidoo sui gu 'uri nai.

Abulo laa ne 'o'olo 'ana si kada ofu kwaimani lae 'ana Fangaabue

17 Aia, na doo neki nau kwai saea 'ana
kekeda laku kau fuamolu 'ana si kada nai,
nau tara nao kwasi tango kamolu guu
sulia tasi doo ai. Suli na ofu kwaimani
laa kamolu ki nia falea gwana ta'aa lae
fuamolu, nao gu ta dianaa.
18 Etana si doo nia 'urii: Nau ku rongo
kera saea si kada kamolu konia man-
ata mamana nai molu kai ofu kwaimani
ki, kamolu molu toli kwailiu gwamolu 'i
matangamolu ki. Nau ku faamamanea tai
doo 'ana doo 'oro nai da saea suli kamolu
nia mamana.
19 Doo mamane gwana na kera saea suli
kamolu, na toli laa nai tara nia ka fuli na
mone uri daka lio saitomana tii fai kera
'ani kamolu ne God nia ala faafi kera.
20 Si kada kamolu molu ofu kwaimani ki
mai uria 'ani lana Fangaabue, nao lau na
Fangaabue mamane ne molu kai 'ania ki.

21 Suli na bali 'amolu toae molu ngali
fanga baita mai dao molu ka fanga lau
gwamolu, nao molu si fale guu 'ana tai
wane lau. Ade 'uri nai guu ta bali 'amolu
daka fiolo mae gwada, ma ta bali daka kuu
lelea daka oewanea ki naa.
22 Nao molu si ade 'uri nai 'ana Fan-
gaabue. Kamolu molu too gwamolu 'ana
luma kamolu ki tala'amolu uri fanga lae
ma kuu lae ai. Ade lamolu nia faatainia
molu bala faafia konia manata mamana
nia God ma molu ka falea noni susuala
lae fua toaa siofaa ki. Tee ne sae sa molu
manata toi uri nau ku saea suli kamolu
nai? Molu manata toi 'amolu sae sa nau
kwai tango kamolu uri ade lamolu nai?
Nia 'afitai 'asia naa!

Na Fangaabue
(Matiu 26:26-29; Maak 14:22-25; Luk 22:14-20)

23 Na toolangaidoo laa nee sulia Fan-
gaabue ne nau ku falea fuamolu, nau ku
ngali faasia Aofia kolu. Nia lea 'urii: 'Afa
rodo bae da 'oloa naa sa Disas na Aofia kolu
fua malimae nia ki ai, nia 'e ngalia beret
24 ka tangoa God faafia. Sui nia ka niia
naa fa beret nai ka bae 'urii, “Na beret nee
nia talafana noniku naa fuamolu. Molu
ilia si doo nee uri molu ka manata toku.”
25 Burina kera fanga ka sui, nia ka ngalia
titiui waen nai ka ade lau gu 'uri bae nia
ilia 'ana beret bae. Nia ka bae lau gu 'urii,
“Na titiui waen nee nia talafana 'abuku
'ana alangaia falu naa. Molu ilia si doo nee
'ana si kada ki sui guu ne molu kuufia titiui
waen nee uri molu ka manata toku.”✡
26 Suli si kada neki sui guu kamolu molu
'ania beret nee ma molu ka kuufia titiu
waen nee, kamolu molu faatalongainia
mae lana Aofia lelea nia ka dao guu.
27 Doo ne adea guu, lea ta wane nia ka
'ania beret nee ma nao ka kuufia titiui
waen nee Aofia, ma ka ilia 'ana si ili laa ne
nao si bobola fainia, wane nai nia abulo
ta'aa naa talea nonina ma 'abuna Aofia.
28 Nia 'uri nai, na wane ka iroa fasi 'ana
mauria nia 'i tala'ana sui fatai nia kafi 'ania
beret nai ma kafi kuu 'ana titiui waen nai.
29 Suli na wane ne nia 'ania beret nai
ma ka kuufia titiui waen nai ma ka nao
si manata 'initoa guu 'ana nonina Aofia,
wane nai nia 'abaa mai kwakwaea fuana 'i
tala'ana.
30 Si ade laa nai gu ne adea ma toaa 'oro
ki 'i matangamolu daka makeso ma daka
matai, ma bali ada daka mae ki naa.
31 Lea kolu tala kelesi diana 'ana mauria
kolu ki 'i tala'akolu, God ka nao si kwae
kolu guu.
32 Si kada Aofia nia kwae kolu 'i tari'ina,
nia faamanatai kolu gwana uri nia ka nao
si kwae kolu lau fai toae ki sui gwana lao
molaagali.
33 Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae,
si kada molu ofu kwaimani uri 'ani lana
Fanga Abua nee, molu ka maasia fasi toae
ki daka dao sui mai.
34 Wane ne nia fiolo, nia ka fanga fasi
'ana mai luma kera sui fatai kafi lea mai
'ana ofu kwaimani lae. Ade 'uri nai uri God
ka nao si falea kwakwaea fuamolu.
Si kada nau lea kau ku dao naa siamolu,
nau kwafi saea lau tai doo fuamolu uri ili
lana.

12

Na falea nia ki Anoedoo Abu

1 Toaafuta nau ki 'ae, sulia si ledi laa
bae sulia na fafalea nia ki Anoedoo Abu,
nau ku dooria uri kamolu molu ka saitoma
diana 'ana malutana.
2 Aia, kamolu molu saitomana si kada
bae 'i nao bae molu nii 'ua 'i sara, na nunui-
doe ki gwana bae nao dasi bae ki guu uri
sae lana tasi doo ki bae da talai garo 'ani
kamolu.
3 Nau ku dooria uri molu ka saitomana
naa, ne na Anoedoo Abu nia God lea nia
talaia wane, na wane nai 'afitai ka sae ta'aa
lana sa Disas. Ma tasi doo 'uri nai lau guu
ne, lea na Anoedoo Abu nia God nia nao si
talaia wane, na wane nai 'afitai ka saea sa
Disas nia na Aofia.
4 Na Anoedoo Abu nia God nia falea na
falee 'e'ete kwailiu ki, ma na fale laa nai ki
da lea sui gu mai faasia tii Anoedoo Abu nai
guu.
5 Na raoa neki Aofia nia dooria uri kolu
ka ilia ki fuana kera 'oro ma daka 'e'ete
kwailiu ki. Sui boroi 'ana, tii Aofia gu ne
kolu ilia raoa nai ki sui gu fuana.
6 Kolu sui guu kolu ilia si raoa 'e'ete ki sui
gwana. Ma sui boroi 'ana, tii God gwana ne
nia 'arutokolu kwailiu ma ka 'adomi kolu
fai raoa nai ki kolu ilida.

✡ **11:25** Dioromaea 31:31; 'Eksades 24:8

7 Na Anoedoo doo Abu nia faatainia tetedea nia fuakolu sui guu uri kolu ka rao
'adomi kolu kwailiu.
8 Ta wane, na Anoedoo Abu nia ka falea
tetedea fuana uri sae lana si baea ne too.
Ta wane, na Anoedoo Abu nia falea na
tetedea fuana uri bae folaa lae sulia saito-
madooe.
9 Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu
nia falea na fiitooa baita tasa fuana. Ma ta
wane lau guu, na Anoedoo Abu ka falea na
tetedea fuana uri gura lana wane matai ki.
10 Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu
nia falea na tetedea fuana uri ili lana doo
kwaibalatana ki. Ma ta wane lau guu, na
Anoedoo Abu nia ka falea tetedea fuana
uri faarongo talo lae 'ana bae lana God. Ma
ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia ka
falea tetedea fuana uri ka lio saitomana
'e'ete lana si baea faasia Anoedoo Abu nia
God ma nao ta anoedoo 'e'ete lau gwana.
Ma ta wane lau guu, na Anoedoo Abu nia
falea tetedea fuana uri bae lae 'ana baea
'e'ete ulafusi lana ki. Ma ta wane lau guu,
na Anoedoo Abu nia falea na tetedea fuana
uri rokisi lana baea 'e'ete ulafusi lana ki.
11 Na tii Anoedoo Abu gwana ne nia falea
fale laa nai ki sui guu fuakolu. Nia 'e falea
na fale laa ki fuana wane ki sulia doori lana
'i tala'ana.

Kolu tii nonidoo guu nia too 'ana doo 'e'ete kwailiu ki

12 Na noniwane na dongana ki 'oro, ma
sui boroi 'ana dongana ki noniiwane ka
'oro, kera dongana ki sui gwana tii noni-
iwane guu. Talafana guu ni kolu toaa ne
kolu manata mamana 'ana sa Disas Kraes
nai.
13 Ni kolu nee, na bali 'akolu kera toaa
Diu ki, ta bali kera toaa nao lau Diu ki, ta
bali lau guu kera toaa da rao ki fua mange,
ma ta bali lau guu kera toaa nonilaa ki. Aia,
ni kolu sui guu kolu nii 'ana tii nonidoo
guu suli tii Anoedoo Abu guu nia faasiuabu
kolu uri too lae 'ana tii nonidoo guu. God
nia falea tii Anoedoo Abu guu fua lao mau-
ria kolu ki sui guu.
14 Na noniiwane nia nao lau otona ta tii si
kula gwana ne nii ai, nia too 'ana kula 'e'ete
kwailiu ki ai.
15 Ma lea sae na 'aewane ka bae 'ana 'urii,
“Suli ne nau nao lau na 'abaewane 'urii,
nau nao lau ta kula 'ana noniiwane nee
ne.” Na 'aewane nai, nia ta kula lau guu
'ana noniiwane nai.
16 Ma lea sae na alinga wane ka bae 'ana
'urii, “Suli ne nau nao lau na maaewane
'urii, nau nao lau ta kula 'ana noniiwane
nee ne.” Na alinga wane nai, nia ta kula lau
guu 'ana noniiwane nai.
17 Ma lea sae ta noniiwane nia tiifau
otona maaewane sui gwana, nia tara ka
rongo doo 'utaa? Ma lea sae ta noniiwane
nia tiifau otona alinga wane sui gwana, nia
tara ka moko toi doo ki 'utaa?
18 Aia, God nia saungainia noniiwane ka
alua dongana ki daka tio diana sui guu 'ana
noniiwane sulia doori lana 'i tala'ana.
19 Na noniiwane ne too 'ana taifilia tii
si doo guu, nia nao lau na noniiwane ma-
mane!
20 Na noniiwane nia too 'ana kula 'e'ete
'oro ki sui. Ma sui boroi 'ana, nia na ka tii
noniiwane guu.
21 Doo nai ne adea ma na maaewane
'afitai ka bae lau 'urii fuana 'abaewane,
“'Abaewane 'ae, nau nao kwasi doori 'oe
guu!” Ma na gwaiwane boroi 'afitai ka bae
lau gu 'urii fua 'aewane, “Nau nao kwasi
doori 'oe guu!”
22 Ma kaa sae, tai si kula ki 'ana non-
iiwane ne manata lae uria ki kera kula
malania ki gwana ma ka nao dasi 'initoa ki
guu, kula nai ki fatai ne lea sae nao kolu si
too ki ai tara 'afitai kolu ka mauri.
23 Ma tai kula 'ana noniiwane ne kolu
manata toi sae nao dasi 'initoa ki guu, kula
nai ki fatai ne kolu kai suasuli diana 'ani
kera ki. Ma tai si kula 'ana noniiwane lau
guu ne faa noni susuala uri suai lae, kolu
ka ofi faafia ki.
24 Ma tai kula 'ana noniiwane ne suana
lada ki 'initoa gwana, nao kolu si sasi guu
uri ofi lae faafia ki. God nia saungai 'uri
nai 'ana noni kolu ki uri kolu ka faa'initoaa
kula nai ki 'i noni kolu ki ne manata lae uri
kera sae sa kula malania ki gwana.
25 Doo ne adea guu dongana ki noniiwane ka tio kwaimani diana gu nai, suli ne kula 'e'ete nai ki sui guu da suasuli kera kwailiu.
26 Lea ta tii si kula boroi 'ana 'i noniiwane nia fii, na dongana noniiwane sui guu daka too lau guu 'ana fii lae fainia. Ma lea daka sae'inito 'ana ta tii si kula boroi 'ana noniiwane, na dongana noniiwane sui guu daka ele lau gu sulia.

27 Aia, kamolu sui guu ne molu ofu
kwaimani, kamolu talafana nonina sa
Disas Kraes. Ma ni 'oe ta wane 'i tala'amu,
'oe tasi kula naa 'ana dongana sui guu non-
idoo nai.
28 Tai kula 'ana kula 'e'ete 'oro nai ki God
nia falea fuana konia manata mamana nia
ne 'urii: Etana gu ne toaa rao 'aboosol lae
ki. Ruana gu ne toaa rao brofet lae ki.
Oluna guu toaa toolangaidoo lae. Sui guu
toaa da ilia doo kwaibalatana ki. Sui guu
toaa fua gura lana wane matai ki. Sui guu
toaa fua kwai'adomi lae ki. Sui guu toaa
fua talai lana figue ki. Sui guu toaa ne kera
saitomana daka bae 'ana bae laa ne nao ta
wane si saitomana ki.
29 Aia 'i seeri, nao lau kolu tiifau ne kolu
rao 'aboosol. Nao lau kolu tiifau ne kolu
rao brofet. Nao lau kolu tiifau ne kolu
toolangaidoo. Nao lau kolu tiifau ne kolu
too 'ana tetedea uri ili lana doo kwaibala-
tana ki.
30 Nao lau kolu tiifau ne kolu too 'ana
tetedea uri gura lana wane matai ki. Nao
lau kolu tiifau ne kolu saitomana bae lae
'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki. Nao lau
kolu sui guu ne kolu too 'ana tetedea uri
rokisi lana baea 'e'ete ulafusi lana ki.
31 Nau ku dooria uri molu ka fiolo mae
uria too lae 'ana si fale laa neki da kai falea
diana laa baite ki fua toae. Ma sui ta 'ana
si kada nai, na kwaini birangaa ne diana
tasa ka talua doo ki sui, nia ne nau kwai
faatainia fasi kau fuamolu.

13

Liosaue

1 Lea sae nau ku saitomana bae lae 'ana
baea 'e'ete kera neki sui guu na wane ma
na 'ensel ki, sui boroi 'ana ma lea nau
kwasi too guu 'ana liosaue, na bae laku na
alifeoa tatakwai gwana mala 'ana tasi bras
ma nao tasi 'aba salo ne da kii alifeo ai.
2 Ma lea sae nau ku too boroi 'ana fale laa
uri faarongo talo lae 'ana bae lana God, ma
ku saitomana sui boroi 'aku si doo agwa
nia ki God, ma ku too boroi 'aku 'ana saito-
madooe ki tiifau, ma ku too boroi 'aku 'ana
manata mamana laa talingai ne tala'ana
'idu lana uo neki, ma lelea nau kwasi too
guu 'ana liosaue, nau doo sala gwana.
3 Ma lea nau ku fale boroi 'okodoo nau ki
tiifau fuana toaa siofaa ki, ma ku faolomai
nau boroi fuana wane ki uri daka suungi
nau ku mae 'ana ere, ma lelea nau kwasi
too guu 'ana liosaue, nau 'afitai ku ngalia
guu ta kwaiaraa.
4 Na wane ne nia too 'ana liosaue nia ma-
marato maasia wane ki ma ka ade diana
fuada. Na wane ne nia too 'ana liosaue nia
nao si 'uga, ka nao si tango nia 'i tala'ana,
ka nao si naunau,
5 ma ka nao si ade ta'aa fua wane ki. Ma
na wane ne nia too 'ana liosaue nia nao si
susuu fai doori lana 'i tala'ana, ka nao si
rakesasu 'ali'ali, ka nao si dau faafia tasi
doo ne ta wane ilia ka ta'aa fuana.
6 Na wane ne nia too 'ana liosaue, nia nao
si ele sulia na garo lae, nia ele 'ana sulia na
mamana lae.
7 Ma na wane nia too 'ana liosaue nia
'afitai ka tafi faasia 'afitaie ki ma 'afitai ka
lukasia manata mamana lae, ma ka too
'ana manata ngado lae ka lelea firi. Ma nia
ka susuu ta'aa 'ana si kada ki sui gwana.
8 Na fale laa neki mala 'ana bae brofet
lae, ma bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana
ki, ma saitoma lana doo 'afitai ki, tara lelea
kau daka sui lau gwada. Ma na liosaue nia
'afitai lelea ka sui.
9 Suli na saitomadooa kolu ma na
faarongo laa ne kolu ilia 'i tari'ina 'ana bae
lana God nia kwekwe 'ua gwana.
10 Aia sui ta, si kada na diana lae tiifau
naa nia dao mai, doo kwekwe neki sui guu
da kai sui.
11 'Ana si kada nau ku tu'uu, nau ku bae
mala wela tu'uu, na manata laku ma na
saitoma laku 'ana doe ki nia mala 'ana wela
tu'uu. Sui si kada nau ku baita naa, nau ku
lukasia birangana wela tu'uu ka tio naa.
12 Kolu boroi 'i tari'ina 'uri nai lau guu.
Na saitoma lakolu 'ana doe ki nia nao si
ali'afu. Nia mala gwana ta nunuidoo ne
kolu liotoi 'i laona ta reba ironunu ma ka
nao si folaa diana. Ma sui boroi 'ana ka 'uri
nai, 'ana si kada ne kolu kai lio 'i maana
Aofia, tara kolu saitoma tiifau 'ana doo ki
sui guu mala ne God nia saitoma tiifau 'ani
kolu.
13 Aia na olu si doo nai ki, na manata
mamana lae, na manata ngado lae, ma na
Liosaue, kera 'afitai daka sui. Ma sui ta, na
liosaue ne baita ka tasa.

14

Na fale laa diana tasa 'ana fale laa nia ki Anoedoo Abu

1 Molu nani 'i burina liosaue ma molu
ka sasi uria too lae 'ana fale laa nia ki

Anoedoo Abu. Ta na fale laa nai fatai ne
faarongo talo lae 'ana bae lana God.
2 Suli na wane ne nia bae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana, nia bae 'ana fai God ma ka
nao si bae lau fai wane. 'I seeri guu toae
ki nao dasi saitomana doo ne nia saea. Na
Anoedoo Abu 'ana ne faabae nia uri sae
lana doo agwa ki.
3 Aia, tii ne nia faarongo talo 'ana bae
lana God, nia ne bae fuana toae ki ma ka
faangasi kera ki, ma ka faa noniraa kera
ma ka gwafea manata lada ki.

4 Na wane ne nia bae 'ana baea 'e'ete ula-
fusi lana ki, taifilia mauria nia 'i tala'ana
gwana ne nia 'adomia ka tafoa. Aia, na
wane ne nia faarongo talo 'ana bae lana
God, nia 'ana ne tafoa manata lana toae ki
sui guu 'ana konia manata mamana nai da
rongoa.
5 Nau ku dooria uri sae kamolu sui guu
molu ka bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana
ki. Ma sui ta, nau ku dooria ka tasa lau uri
molu ka faarongo talo 'ana bae lana God.
Suli na faarongo talo lae 'ana bae lana God
ne nia 'initoa tasa ka talua na bae lae 'ana
baea 'e'ete ulafusi lana ki. Lea ta wane nia
too lau guu uri rokisi lana doo nai wane
saea ki 'ana baea 'e'ete nai ulafusi lana ki
taari nia ka diana, uri ka tafoa manata
lana konia manata mamana nai sui guu da
rongoa.

6 Toaafuta nau ki 'ae, lea sae nau ku lea
kau siamolu ma ku bae 'aku 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki, tara nia 'afitai ka 'adomi
kamolu guu. Aia, ma lea sae nau ku bae
folaa gwaku fuamolu sulia tasi doo ne God
nia faatainia fuaku ma nao ku faarongo
talo 'ana bae lana God fuamolu, ma nao ku
faarongo folaa 'ana tasi doo fuamolu taari
nia 'adomi diana 'ani kamolu.
7 Na tala'au boroi, lea nao dasi ufi diana
ai tara 'afitai daka rongo talitona lingeedoe
ki ai.
8 Tasi doo lau guu, lea ta wane ni omee
nia ufia na bungu uri laefi lana mai omee
ma sui ka nao dasi rongo talitona guu lin-
gena bungu nai, tara 'afitai guu toa ni omee
daka koni mai.
9 Talafana lau guu ni kamolu nai. Lea
kamolu molu bae 'ana baea 'e'ete ulafusi
lana ki, tara wane ki da rongo boroi ka nao
dasi ilia guu ta doo ai. 'I seeri na bae lamu
ka lea gwana fua kwalimangae.

10 Na baea oro tasa ne da nii laona mo-
laagali nee. Na baea nai ki sui guu kera too
'ana malutana ki.
11 Aia ma lea nau ku ulafusia ta baea 'ana
baea nai ki, na wane ne nia bae fuaku 'ana
baea nai tara nia ka ulafusi nau gwana ma
ni nau boroi ku ulafusi nia lau guu.
12 Kamolu boroi tara nia 'uri nai lau guu
fuamolu. Aia, suli ne kamolu molu dooria
'asia naa molu kai too 'ana fale laa nia ki
Anoedoo Abu, nia diana uri molu ka nani
burina fale laa neki da tala'ana 'adomi lana
konia manata mamana nai tiifau uri daka
ngado.
13 Si kada 'ana ofu kwaimani lae lea ta
wane nia bae 'ana baea 'e'ete ni ulafusia
lana, alu nia foa lau guu uri God ka falea
mai tetedea uri rokisi lana si baea ne nia
saea.
14 Suli si kada nau ku foa 'ana baea 'e'ete
ulafusia lana, nau ku foa gwaku lao man-
goku nai. Nao kwasi saitomana guu baea
neki nau ku saea ki.
15 Aia nia 'uri nai, tee ne diana uri nau ku
ilia? Nia diana uri nau ku foa lao mangoku
ma ku saitomana lau guu baea neki nau ku
foa ma ku saea ki. Nguu lae boroi ka 'uri
nai lau guu. Nia diana uri nau ku nguu 'i
lao mangoku ma ku saitomana lau guu doo
neki nau ku nguu sulia ki.
16 Suli lea sa kamolu molu ka tangoa
boroi 'amolua God lao ofu laa kamolu ki
ma sui molu ka ilia gwamolua lao mango-
molu ki, tara nia kai 'afitai fuana wane ne
kera ulafusia doo neki kamolu saea ki uri
daka ala faafia ma daka bae 'urii “Iuka nia
'uri nai”.
17 Ma lea na foa laa kamolu ki 'ana tango
lana God 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki
daka diana boroi 'ada, tara nia 'afitai ka
'adomia guu mauria nia ta wane uri ka
ngasi diana.
18 Nau ku tangoa God suli ku saitomana
bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki ka
talu kamolu sui guu.
19 Ma sui boroi 'ana, si kada nau ku foa ki
lao ofu kwaimani laa nia ta konia manata
mamana, lea ta lima si baea boroi 'ana nau
ku saea ma daka saitoma diana ai, nia ne
diana tasa ka talua ta tii taafuli tooni si
baea ne nau ku saea 'ana baea 'e'ete ulafusi
lana ne nao ta wane si saitomana guu tasi
doo ai.
20 Aia toaafuta nau ki 'ae, nao manata
lamolu si mala wela tu'uu sulia doo nai

ki. Sui ta, 'ana bali uri manata lae sulia
ili lana doo ta'ae ki, nia diana uri molu ka
ulafusidoo gwamolu mala 'ana wela tu'uu
ki. Aia, ma 'ana bali uri manata lae sulia
'aini fale laa nai ki, kamolu molu ka sait-
oma diana ai mala 'ana toaa da rafo ki naa.
21 Suli bae lana Aofia laona Kekeda laa
Abu nia 'urii,
"Nau kwai bae fuana toaa nau 'ana baea
'e'ete ki, ma kwai falea toaa 'e'ete ki
uri faarongo lana toaa nau.
Nau tara ku ade boroi 'uri nai fuada, kera
tara 'afitai daka dooria guu rongo
lae sulia bae laku."✡
22 Doo ne adea guu, na bae lae 'ana baea
'e'ete ulafusi lana ki nia na fafaataia fuana
toaa nao dasi manata mamana ki 'ua. Nia
nao lau doo fuana toaa da manata ma-
mana ki naa. Aia, ma na fale laa nee uri
faarongo talo lae 'ana bae lana God, nia
doo 'ana fua 'adomi lana toaa da manata
mamana ki naa. Nia nao lau doo fuana
'adomi lana toaa dasi manata mamana ki
'ua.
23 Doo ne adea guu, lea kamolu
toaa manata mamana ki naa molu ofu
kwaimani uria foa lae ma molu ka bae sui
guu 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, ma 'i
seeri na toaa nao dasi manata mamana
ki 'ua daka nii lau gu matangamolu ma
ka nao dasi saitomana guu baea neki
molu saea ki, kera tara daka kwaifii sae
sa kamolu molu oewanea.
24 Aia, ma lea sae kamolu sui guu molu
ka faarongo talo 'ana bae lana God, ma na
toaa nao dasi manata mamana ki 'ua, ma
nao toaa ulafusidoo ki daka nii fai kamolu,
kera tara da kai lio saitomana abulo ta'aa
laa kera ki ma si baea ne molu faarongo
talo ai nia kai keto kera.
25 'I seeri, si doo agwa ki lao manata lada
ki da kai sakatafa folaa ma ni kera da kai
bulasia manata lada ki ma da kai booruru
'ana faabaita lana God ma da kai bae 'urii,
"God nia nii mamana gu fai kamolu 'i seki."

Na foa laa diane

26 Toaafuta nau ki 'ae, si kada kamolu
molu ofu kwaimani ki uri foa lae, si ade
lae ku dooria molu ka ilia nia 'urii: Alu
ta wane nia nguulia nguu 'ana tango lana
God, ta wane ka toolangaidoo fuamolu, ta
wane ka faarongo talo 'ana doo neki God
nia faatainia ki siana. Ma ta wane nia ka
bae 'ana baea 'e'ete ulafusi lana ki, ma ta
wane ka rokisia mai baea nai 'ana baea ni
saitoma lana. Aia, na doo nai ki sui guu
kera da ilia uri 'adomi lana toaa manata
mamana ki.
27 Ma lea tai wane da kai bae 'ana baea
'e'ete ulafusi lana ki, alu ta roo wane ma
nao ta olu wane gwana da kai bae, ma daka
bae 'ana si kada 'e'ete kwailiu ki da fale
fuada ki, ma ta wane ka rokisia lau guu
baea nai ki 'ana baea saitoma lana.
28 Aia, lea nao ta wane si rokisia guu baea
nai ki, kamolu nao molu si faolomainia ta
wane si bae lau 'ana baea 'e'ete ulafusi lana
ki. Alu toaa nai fua bae lae 'ana baea 'e'ete
ulafusi lana ki da taaro gwada. Lea kera
dooria da kai bae, daka bae gwada fai God
laona manata lada ki.
29 Tasi doo lau guu, na toaa ne da
faarongo talo 'ana bae lana ki God, alu ta
roo wane ma nao ta olu wane guu da kai
bae lao ofu laa kamolu. Aia molu ka saea
fuana toae ki sui uri kera daka fafurongo
diana 'ana bae laa nai ki ma daka iro diana
'ana malutana ki.
30 Aia, ma lea si kada ta wane nia
faarongo talo 'ua gwana sulia bae lana God
ma ta wane lau guu 'i seeri na Aofia ka
faatainia lau guu tasi doo fuana uri sae
lana, falea nia ka bae lau ma sa wala nai
nia safali bae nai ka too fasi 'ana uri burina
lau.
31 Ili 'uri nai ne, uri kera sui guu toaa ne
da faarongo talo ki sulia bae lana God daka
too sui guu 'ana si kada uri bae lae, ne ta
wane fasi sui lau ta wane. Molu ka ade
'uri nai uri toolangaidoo laa nai ki daka
kwai'adomi fuamolu sui guu ma uri daka
faangasi lamolu kwailiu.
32 Molu ka manata toi ne, na toaa neki
uri faarongo talo lae 'ana bae lana God alu
kera daka fele faafia lau guu doori lada ki
tala'ada uri daka fale si kada ni bae lae ki
fuada kwailiu.
33 Suli na aroaroe ne faatainia rao lana
God, nao lau na falole lae.

Si baea fuana konia manata mamana
neki sui guu 'ana toaa nia ki God fua si kada
ofu kwaimani lae ki 'ana foa lae nia 'urii:
34 Na keni ki daka too aroaro 'ada fasi bae
lae lao ofu kwaimani lae ki suli nia nao si
bobola uri kera daka ili 'uri nai. Alu kera
da ade 'ada sulia doo ki uri ka lea sulia si
doo taki nia God 'e saea.

✡ **14:21** 'Aesaea 28:11

35 Aia, ma lea kera dooria leditoi lae tasi
doo, kera daka ledia arai kera ki 'i luma
kera ki uria. Suli 'e faa noni susuala uri
keni ki daka bae lao ofuofua nia ki konia
manata mamane.
36 Na bae lana God nao si safali mai
'ani kamolu, ma ka nao lau taifili kamolu
gwana ne bae lana God nia dao siamolu.
37 Lea wane nia manata toi nia wane fua
bae lae sulia bae lana God ma nao nia wane
ne Anoedoo Abu falea falee fuana, nia tara
faamamanea ne si baea nai nau ku kedaa
nai nia si baea fifii faasia Aofia.
38 Aia, ma wane ne nia nao si ade gu sulia
doo nai ki, nao molu si rongo sulia si doo ne
nia saea.
39 Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae,
nau ku dooria uri si kada ki sui guu kamolu
molu ka susuu uria faarongo talo lae 'ana
bae lana God ma ka nao molu si luia lau ta
wane faasia bae lae 'ana baea 'e'ete ulafusi
lana ki.
40 Ma 'ana si kada ki sui gwana, kamolu
molu ka ili diana ma molu ka ili aoloa 'ana
doo ki.

15

Tatae Lana Kraes Faasia Maea

1 Aia, toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria
kwai bae lau sulia si Faarongoa Diana bae
ku faarongo kamolu ai. Si kada bae nau
ku faarongo kamolu ai ma molu ka faama-
manea ma molu ka uu ngasi 'i fafona.
2 Si Faarongoa Diana bae ku faarongo
kamolu ai, nia ne molu faamamanea ma
God ka faamauri kamolu. Ma lea sae
kamolu nao molu si dau ngasi guu 'ana si
faarongoa bae ku faarongo kamolu ai, na
manata mamana laa kamolu nia doo sala
gwana.
3 Si doo ne da toolangainia mai siaku ne
nau ku ngalia mai ku toolangainia lau guu
siamolu nia 'urii:
Kraes nia mae uri ka lafu kolu faasia abulo
ta'aa laa kolu ki 'uri doo bae Kekeda
Laa Abu Ki da bae sulia.
4 Kera daka saufini nia lao kwainaia ma
God ka tatae nia lau gwana faasia
maea lao oluna fa sato 'i buri mala
ne Kekeda Laa Abu Ki da bae sulia.
5 Nia ka dao faatai siana sa Bita ka suana,
lea sui nia ka dao faatai siana ak-
wala ma roo 'aboosol sarenga baki
daka suana lau guu.
6 Sui nia ka dao faatai 'ana tasi kada lau
guu 'i buri, na 'oro lana 500 'ana toa
kwairooi nia baki daka suana lau
guu.
Toaa nai ki, na 'oro lada ki da mauri
'ua gwada laona molaagali nee 'i
tari'ina ma ta bali 'ani kera daka
mae ki naa.
7 Sui nia ka dao faatai siana sa Demes ka
suana lau guu, ma sui 'i burina lau
guu nia ka dao faatai fuana 'aboosol
ki tiifau naa daka suana.
8 Sui 'isi dangalu naa, nia ka dao faatai
siaku nau ku suana. Ne nau waa mala 'ana
ta wela futa faafolo nee gwana.
9 Suli ni nau na waa naofuli 'asia guu
matangana 'aini 'aboosol ki tiifau, ne nao si
bobola uri daka 'aili nau 'ana 'aboosol suli
ku ilimatainia konia manata mamana nia
God.
10 Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana ade
diana laa nia God fuaku nia ka 'aili nau uri
rao lae fuana 'i tari'ina ma na ade diana
laa nia nai na gwauna ka nao si funu. Suli
nau ku rao naa fuana ma ku rao ulafu ka
talua 'aini 'aboosol ki sui guu. Ne God 'i
tala'ana nia ade diana fuaku ma ka 'adomi
nau fainia ili lana raoa nia.
11 Ni kameli 'aboosol ki sui guu, meli
faarongo 'ana tii si Faarongoa Diana guu.
Si Faarongoa Diana nai naa ne kamolu
molu manata mamana ai nee.

Kolu kai tatae lau gwakolu faasia maea

12 Aia, kameli meli faarongo talo sulia
God nia tataea Kraes faasia maea. Ma sui
tee ne adea tai wane 'i matangamolu daka
saea sae tara God nao si tataea guu toaa
mae ki faasia maea?
13 Lea sae nia mamana ne tara God nao si
tataea guu toaa mae ki faasia maea, tama
Kraes boroi God nia nao si tataea gu mai
faasia maea.
14 Ma lea sae nia ka mamana naa ne
God nia nao si tataea gu mai Kraes faasia
maea, tama na faarongo talo laa ne meli
ilia nia nao si mamana guu ma na manata
mamana laa kamolu boroi nia doo sala
gwana.
15 Tasi doo lau guu, lea sae God nia ka nao
si tataea gu mai Kraes faasia maea 'uri nai,
na faarongo talo laa ne meli ilia ki sulia bae
lana God na suke lae ki gwana. Suli kameli
meli faarongo talo ma meli ka saea God nia
tataea Kraes faasia maea ne. Ma lea sae ka

mamana naa ne God nia tara nao si tataea
guu toaa mae ki faasia maea, si faarongoa
nee sulia God nia tataea mai Kraes faasia
maea nia boroi nao si mamana guu.
16 Ma lea sae nia ka mamana ne God
tara nao si tataea guu wane faasia maea,
'uri nai tama God nia nao si tataea gu mai
Kraes faasia maea nai.
17 Lea sae nia mamana ne God nia nao
si tataea gu mai Kraes faasia maea, na
manata mamana laa kamolu nia doo sala
gwana. Ma lea sae nia 'uri nai, na kwak-
waea nia God fuamolu uri maana abulo
ta'aa laa kamolu ki nia naofi kamolu 'ua
gwana.
18 Ma lea sae nia ka 'uri nai, na toaa neki
sui guu da manata mamana 'ana Kraes ma
daka mae ki naa, kera tara daka funu tiifau
gwada.
19 Lea sae na doo diana kolu ki 'i nun-
ufana Kraes na doo kolu ki fua si kada kolu
too gwakolu ai lao molaagali nee ma 'ana
si kada nii 'ua kau ka nao naa, 'uri nai,
kwaimanatai tasa fuakolu talua wane ki
sui lao molaagali.

20 Sui ma na doo mamane naa ne God nia
tataea sui naa Kraes faasia maea. Kraes
naa ne God tatae nia 'i totoonao uri ka
faatainia ne toaa neki da mae ki tara God
nia kai tatae kera faasia maea.
21 Suli na wane tiifau lao molaagali da
maelia ade lana tii wane, ne sa 'Adam. Aia,
ma na wane tiifau lao molaagali kera da
kai tatae faasia maea 'i nunufana ade lana
lau guu ta ruana wane, ne sa Disas Kraes.
22 Na wane tiifau naa 'ana kwalafaa nia
sa 'Adam kera da kai mae. Aia, ma na wane
tiifau naa ne da 'ado kwaimani fai Kraes,
God nia kai falea mauria falu fuada.
23 Aia, na lea lana 'urii: Kraes ne God
tatae nia faasia maea 'i totoonao. Ma na
toaa da manata mamana ki 'ana Kraes,
tara God nia kai tatae kera faasia maea
'ana si kada sa Disas Kraes nia kai oli mai.
24 Aia na sui lana molaagali nia kai dao
'i burina si doo nai. Ma 'ana si kada nai
sa Disas Kraes nia kai faafunui tiifau 'ana
toaa 'inito ki fainia rigitaa ma na tetedea
kera ki ne kera malimae 'ani nia. Si kada
nia ade 'uri nai lea sui nia ka falea naa
'initoae fuana Maa nia God.
25 Suli Kraes nia kai 'inito lelea God ka
siitasa faafia 'aini malimae nia ki sui guu
uri daka too farana rigitaa nia Kraes.
26 Na maee nia na malimae 'isi dangalu
ne God kai faafunuia naa.
27 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Doo ki tiifau God nia alua Kraes naa ne
'inito ai.” Si baea nai, “Doo ki tiifau naa
Kraes nia 'inito ai.” Nao si toolangainia lau
God fai doo nai ki sui guu ne da nii fara
rigitaa nia Kraes. Suli God ne falea rigitae
fua Kraes.
28 Ma si kada na doo ki da nii tiifau naa
fara rigitaa nia Kraes na 'Alakwa nia God,
'i seeri tara Kraes ka alu nia naa 'i tala'ana
fara rigitaa nia God waa ne alua doo ki
tiifau 'i fara rigitaa nia Kraes. Ma 'i seeri,
God nia ka 'inito naa 'ana doo ki tiifau.
29 Tai wane ki da siuabu fulingana toaa
da mae ki naa suli da faamamanea ne God
nia kai tataea toaa mae ki faasia maea. Lea
sae kera saitomana tara God nao si tataea
guu toaa mae ki faasia maea, kera 'afitai
daka siuabu 'uri nai!
30 Aia, ma ni kameli 'aboosol ki boroi
si doo nai lau gu ne adea ka nao meli
si lukasia guu faatalongai lana Kraes sui
boroi 'ana karangia meli kai maelia 'ana
si kada ki sui gwana. Lea sae kameli meli
saitomana ne God tara nia nao si tataea
guu wane faasia maea, kameli 'afitai meli
ka sasi gu fai ili lana raoa nai.
31 Toaafuta nau ki 'ae, nau nao kwasi
suke kamolu guu. Nau, 'afa sato ki sui guu
ku naofia gwaku maee ai, ma si doo nai
nia mamana ka mala lau guu 'ana ele laa
ne ku ilia suli kamolu suli ne molu manata
mamana 'ana Aofia kolu sa Disas Kraes.
32 Nau ku dao toi 'afitaia baita ni maeli
lana ki 'i seki 'Efesas, ma lea sae nau kwasi
manata ngado guu 'ana God uri tatae lana
wane faasia maea, nau 'afitai guu ku noni
maabe uri liu lae lao 'afitaia nai ki. Ma lea
sae God tara nia ka nao si tataea guu wane
faasia maea, nia diana 'asia naa uri kolu ka
ili na 'akolu sulia si baea bae nia 'urii,

“Kolu fanga diana ma kolu ka kuu di-
ana 'akolu suli ne kolu kai mae
gwakolu!”

33 Nao molu si faamamanea suke laa ne
da saea God nia tara nao si tataea guu
wane faasia maea. Lea kamolu molu 'ado
kwaimani fai wane manata lada garo ki,
na manata garo laa kera nai ka saketoa lau
guu manata diana laa kamolu.
34 Molu ade manata ma molu ka too
'amolu faasia ili lana abulo ta'aa lae. Ta
bali 'ani kamolu kera da ulafusia 'ua God.

Nau ku saea fuamolu 'uri nai, uri nonimolu ka susuala 'ana ai.

Kolu kai too 'ana nonidoo falu si kada God nia tatae kolu faasia maea

35 Ma sui tai wane alamia tara daka ledi 'urii, "God tara nia kai tatae 'utaa 'ana wane faasia maee nai? Ma tara na nonidoo 'uri tee ne wane kai too ai?"
36 Aia, nau tara ku luu 'urii ai: Si ledi laa garo gwana nai. Suli 'o manata fasi sulia ta fuaedoo ne 'oe fasia lao saegano. Tara na fuaedoo kwali nai 'oe fasia nia kai mae fasi 'ana sui fatai nia kafi bulao mai. Ma lea nia nao si mae guu, nia 'afitai ka tae 'ana ta doo falu.
37 Na fufuae 'ai ne 'oe fasia kau nai, ne lea sae nia fufuana wiiti ma nao sae fufuana ta doo lau gwana boroi 'ana, nia otona fuaedoe gwana. Nia nao lau na 'ai falu mamana ne kai tae mai 'ana kada 'i buri.
38 Ma sui boroi 'ana nia otona fuaedoe gwana 'uri nai, tara si kada 'ai nai nia bulao mai, God nia kai saungainia 'ana 'ai falu lau gwana sulia liona. God nia saungainia 'ai ki daka tae mai daka 'e'ete kwailiu sulia fuae 'ai 'e'ete kwailiu kera ki ka lea sulia liona 'i tala'ana.
39 Talafana lau guu nonidoo 'e'ete kwailiu neki God nia saungainia nai, ne kera nao da bobola si sui. Na wane ki, boso ki, saaro ki, sakwari ki, kera nonidoo 'e'ete ki sui gwana.
40 God nia saungainia tai nonidoo ki daka nii laona ano nee ma tai nonidoo ki daka nii lofona salo. Ma na diana tasa lana doo ki lao ano nee nia 'e'ete lau gwana faasia na diana tasa lana doo ki lao lofona salo.
41 Suli na sato nia too 'ana kwanga lana lau gwana, na madame ka too 'ana kwanga lana lau gwana. Ma na Bubulu ki na kwanga lada ka 'e'ete lau gwana.
42 Talafana lau guu si doo ne kai fuli 'ana wane ne God nia kai tataea faasia maee nai. Si kada ne wane nia mae ma daka alu nonina lao saegano, si noni nai nia kai fura. Ma si kada God tara nia tataea wane faasia maea, na wane nia kai too 'ana si noni falu ne totoo lea nao si mae naa.
43 Si kada ne wane nia mae ma daka alua nonina lao saegano, na suana lana nia ta'aa. Ma si kada God tara nia tataea wane faasia maea, wane tara nia kai tatala 'ana si noni suana lana diana tasa ma ka tetede.
44 Na noni kolu ne da alua lao saegano, nia si noni 'ana molaagali gwana. Ma si kada God tara nia tatae kolu faasia maea, kolu tara kolu kai too 'ana si noni falu ki uri too lae 'i salo. Mala lau gu ne kolu too 'ana si noni uri too lae ai lao ano nee, kolu kai too lau guu 'ana si noni uri too lae ai 'i salo.
45 Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii, "God nia saungainia wane totoonao bae, sa 'Adam, nia na wane mauri." Aia, ma na wane 'isi nee naa, sa Disas Kraes, nia na Anoedoo lau 'ana uri fale lana maurie.
46 Too lakolu 'ana si noni falu nai nia nao si liu 'i nao 'ana too lakolu 'ana si noni 'ana ano nee. Si noni 'ana ano nee ne kolu too ai lea sui fatai ma kolu kafi too 'ana si noni falu nai 'i salo.
47 Na wane totoonao bae, sa 'Adam, God nia saungainia 'ana saegano gwana. Aia ma ruana wane nee naa, sa Disas Kraes, nia lea mai faasia 'i salo.
48 Na toaa 'ana ano nee kera da too 'ana nonidoo mala 'ana sa 'Adam waa totoonao nai God saungainia 'ana saegano. Aia, ma na toaa 'i salo ki kera da kai too 'ana nonidoo mala 'ana Kraes, waa nai faasia 'i salo.
49 'I tari'ina nee, kolu too 'ana nonidoo mala 'ana sa 'Adam bae God saungainia 'ana saegano. Aia ma totoo tasi kada, tara kolu kai too 'ana nonidoo mala 'ana Kraes faasia 'i salo.

50 Toaafuta nau ki 'ae, si doo ne ku bae sulia fuamolu nai nia 'urii, na nonidoo ne kolu too ai 'ana fasio ma 'oki nia tara 'afitai ka bobola fai lea lae lao 'initoaa nia God. Suli na nonidoo nai kai dura lau gwana ma ka nao si bobola fainia kula ne dongana 'e totoo firi.

51 Aia, molu fafurongo diana ku faarongo kamolu fasi 'ana si doo ne nao dasi saitomana gu mai 'ana kada 'i nao. Si doo nai nia 'urii: Kolu toaa ne kolu manata mamana ki, nao lau kolu tiifau ne tara kolu kai mae. Sui boroi 'ana ta, kolu sui guu kolu kai tatala.
52 Si kada na bungu 'isi nia angi naa, na tatala laa nai tara nia kai fuli 'ali'ali gwana mala 'ana wane nia mamaaru. Suli si kada na bungu nia angi naa, God nia kai tataea toaa mae ki lao ano nee uria lao mauria ne totoo firi. Ma ni kolu toaa ne kolu mauri ki gwakolu 'ana si kada nai, God nia kai talana noni kolu 'ana nonidoo falu naa.

53 Suli si noniwane nee uri mae lae, God
nia kai rokisia 'ana si noniwane ne nao si
mae naa.
54 'Ana si kada nai God nia rokisia si noni
'ana maea ka alua naa si noni ne totoo si
mae, si baea bae na Kekeda laa Abu nia
saea ka mamana naa, bae nia 'urii,
"God nia siitasa 'ana maea ka faasuia ka sui
naa!✡
55 Maee 'ae, 'oe 'osi siitasa naa 'ua nai!
Wala Maee 'ae, ma 'oe 'osi falea naa liodila
lae fua wane 'ua nai!"✡
56 Na doo ne saumaelia wane nia ne ab-
ulo ta'aa lae, ma na taki sa Mosis ne nia
falea tetede lae fua abulo ta'aa lae.
57 Sui boroi 'ana, kolu tangoa God! Suli
nunufana raoa nia Aofia kolu sa Disas
Kraes, God nia faamauri kolu faasia abulo
ta'aa lae ma na maee.
58 Nia ne toaafuta diana nau ki 'ae, nau
ku dooria molu ka uu ngasi ma molu ka rao
rigita fua Aofia kolu, suli molu saitomana
na raoa kamolu fua Aofia nia nao lau doo
tatakwai.

16

Na faledooa fua 'adomi lana toaa 'i Durusalem

1 Aia, sulia si ledi laa bae sulia na malefo
bae molu konia fua 'adomi lana toaa nia ki
God 'i Durusalem nia 'urii: Nau ku dooria
uri molu ka ilia lau guu si doo ne ku saea
mai fuana toaa manata mamana ki 'ana
bali lolofaa loko 'i Geleisia ma kera daka
ilia.
2 Ne nia 'urii, 'ana wiiki ki sui guu 'ana
Sandee, na wane 'i tala'ana nia kai lafua si
malefo ni fale lana faasia lao todadooa nia
ka alu 'e'ete ai ka tio kwaimaasi naa. Molu
ade 'uri nai uri lea nau ku dao boroi kau,
nau ku ngalia na malefo nai. Suli lea nia
'uri nai, tara si kada nai nau ku dao kau
ai siamolu, kamolu nao molu si sasi lau fai
koni lana doo nai ki suli ne molu alu ka tio
akau naa.
3 Si kada nai nau kwai dao kau ai
siamolu, kamolu molu ka filia lau guu
tai wane uri kera daka ngalia si fale laa
kamolu nai ki uria 'i Durusalem. Nau tara
ku kekeda uri Durusalem uri ku faaron-
goa toaa naonao ki 'ana konia manata ma-
mana kera nai 'ana lea lana kau wane nai
ki molu fili kera uri ngali lana kau si fale
laa nai ki. Tara nau kwai falea leta nau nai
'i 'abana wane nai ki uri daka dau faafia
'ana si kada kera lea kau daka falea si fale
laa nai ki.
4 Ma lea kamolu molu dooria, nau boroi
tara ku lea kwaimani lau gu fai kera uri 'i
Durusalem.

Lea laa nia sa Bol

5 Nau tara kwailiu fasi kau 'i Masedonia
sui fatai kwafi lea kau siamolu, suli ne
kwailiu kau 'ana lolofaa nai 'i Masedonia.
6 Si kada nau ku dao kau siamolu, nau
tara kwai too fasi 'aku mai fai kamolu sulia
tasi kada gwana lelea ka dao kau burina
uni gwagwaria bae nia sui fatai nau kwafi
oli mai. Ma 'ana si kada nau kwai too
siamolu ai, nia diana 'asia naa uri molu ka
kwai'adomi fuaku uria lea laa nau uria si
kula ne nau kwai lea lau uria 'i buri.
7 Nau nao kwasi dooria uri ku dao ku
too gwaku fai kamolu sulia si kada kukuru
'asia guu. Nau ku dooria lea sae manata
lana Aofia fuaku, nau kwai too fasi 'aku fai
kamolu sulia tasi kada taa tau tu'uu guu.
8 Sui fatai nau kwafi lea kau, nau ku
too gwaku seki 'Efesas lelea burina fa sato
Bentikos sui fatai nau kwafi lea kau.
9 Suli nia waluda fuaku uri ili lana raoa
baite 'i seki, sui boroi 'ana tai wane daka
malimae gwada 'ana si Faarongoa Diana
nee.
10 Molu ka manata 'initoa 'ana sa Timotii
'ana si kada nia dao kau siamolu suli nia
rao lau guu fuana Aofia mala 'ani nau.
11 Nao molu si maa susuala 'ani nia.
Molu kwai'adomi fuana ma molu ka fale
nia lao aroaroe ka oli mai siaku 'i seki. Nau
ku maasi nia gwaku lea nia kai dao mai fai
toaafuta ki lau guu 'ana bali 'ana manata
mamana lae.
12 Na toolakolu sa 'Abolos lau guu, nau
ku bae fifii kau fuana uri ka talaia tai wane
'ana toolakolu ki 'i bali nia Aofia fai uri kera
daka lea kau daka dao tomolu 'i sena. Nia
'e manata ele gwana uri lea lae kau sui ta
nia tara nao si lea 'ali'ali 'ua kau siamolu.
Tara tasi kada 'ana 'e gwau fuana nia kafi
lea kau.

Si baea 'isi ki

13 Aia, kamolu molu ka lilio diana ma
molu ka uu ngasi 'ana faamamane laa ne
kolu lea sulia. Molu rakea ma molu ka uu
ngasi.
14 Molu ka ilia doo ki sui guu 'ana faatai
lana liosaue.

✡ **15:54** 'Aesaea 25:8 ✡ **15:55** Hosia 13:14

15 Kamolu molu saitomana sa Stefanas
fai bara wela nia bae kera manata ma-
mana totoonao 'ani kamolu 'ana bali fera 'i
Gris. Kera ne da rao rigita fua 'adomi lana
toaa nia ki God. Doo ne adea guu toaafuta
nau ki 'ae, nau ku dooria
16 uri molu ka manata 'initoa 'ana ade lae
sulia si baea nia kwaini wane 'uri nia ki ma
na wane neki sui guu da 'adomi nia 'ana
raoa nai ma daka ili diana ai.
17 Nau ku manata ele 'asia naa sulia na
dao lana mai sa Stefanas fai sa Fotunatas
ma sa 'Akaikus siaku. Suli kera dao daka
too fai nau ma daka 'adomi nau 'ana doo
neki lea sae kamolu molu too siaku ma
molu ka ilia ki fuaku uri 'adomi laku lae.
18 Kera da adea manata laku ka toli 'uri
lau guu ne kera adea manata lamolu ka
toli. Kwaini wane 'uri nai ki nia bobola
fainia uri sae'inito lae 'ani kera.
19 Na konia manata mamana neki laona
bali lolofaa nee 'i 'Eisia, kera falea kau si
baea ni manata diana laa kera ki fuamolu.
Ma sa 'Akuila fai ni Brisila ma na ko-
nia manata mamana nia Aofia ne da ofu
kwaimani ki 'i luma keerua uri foa lae ki,
kera da falea lau gu kau si baea ni manata
diana laa kera fuamolu.
20 Toaafuta kolu ki sui guu 'ana Aofia 'i
seki kera da falea kau si baea ni manata
diana laa kera ki fuamolu.
Molu samo 'aba 'ani kamolu kwailiu 'ana
faatai lana manata diana lae 'ana liosaue.
21 Nau sa Bol ku kedaa kau si baea ni
manata diana laa nau nee fuamolu 'ana
'abaku 'i tala'aku.
22 Lea ta wane nao si liosau 'ana Aofia,
alu God falea 'ana kwakwaea fuana.
Nau ku dooria na Aofia kolu sa Disas ka
oli na mai!
23 Alu Aofia kolu sa Disas nia faatainia
'ana ade dianaa nia fuamolu.
24 Nau ku liosau 'ani kamolu sui guu nun-
ufana tiidooa laa kolu fai sa Disas Kraes.

Na Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Koren

Tai toaa toolangaidoo suke ki da saea sa Bol nia sukea toaa 'i Koren suli nia saea nia kai lea siada ma sui nia ka nao si dao gu siada. Nia kekeda gwana fuada ma sui ka nao si lea guu. Ma toaa toolangaidoo suke ki da saea sae nia waa si bae mamana guu. Ma ni kera daka saea sa Bol nia nao lau 'aboosol mamana sa Disas Kraes. Na toaa toolangaidoo nai ki 'i Koren kera nao lau toaa nai da safali manata mamana 'i Koren. Sa Bol nia 'aili kera 'ana, "Toaa 'i sara ki." Si kada kolu suana safta 11:22 'ana buka nee, kolu ka saitomana ne kera na toaa Diu ki. Na toaa toolangaidoo nai da liufia lao bali fera nai sui gwana fai toolangaidoo laa nai. Ma na toae ki daka foli kera uri toolangaidoo lae ki fuada.

Na toaa toolangaidoo suke nai ki 'i Koren kera da ilia sui guu doo ki fua saketo lana rigitaa nia sa Bol 'i Koren uri toae ki daka ala faafi kera fua kwaitalai lae fua toaa 'i Koren ma daka ngali malefo 'oro 'ada uria toolangaidoo laa ne kera ilia.

Lao ruana kekeda laa nee, sa Bol nia 'olosia sukee 'oro nai ki. Ma nia ka saea doo 'oro 'asia naa sulia sa Bol, ma sulia na nonifii lae nia ki 'ana nonina, ma sulia na manata 'a'abo laa nia 'ana toaa God ki. Nia faatainia ne sa Bol nia rao noni maabe fua God 'ana mauria nia tiifau.

Na 'inifuui baea ki lao buka nee:

Rao lana sa Bol fua toaa manata mamana 'i Koren 1:1—7:16
Fale kwai'adomie fua toaa 'i Durusalem 8:1—9:15
Sa Bol na 'aboosol mamane 10:1—13:13

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia sa Disas Kraes sulia kwaidooria nia God. Nau fai toolakolu sa Timotii miri kekeda kau fuamolu konia manata mamana ne molu nii 'ana maefera baita na 'i Koren, ma fuana lau guu toaa nia ki God 'ana bali lolofaa na 'i Gris.

2 Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru faatainia 'adarua ade diana laa keerua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu.

Sa Bol nia tangoa God

3 Tangoa God na Maa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu. God na maa, nia na wane 'ana kwai'ofeia ma 'ana kwaigwafeia fua si manatae wane ki sui.

4 Nia 'adomi kolu lao nonifiia kolu ki uri kolu ka bobola fai 'adomi lana toae ki lao nonifiia kera ki suli God nia falea kwai'adomia nia fuakolu.

5 Suli ne nonifiia baki da dao tona Kraes kera dao tookolu lau guu, God nia kai falea lau guu kwai'adomia baita bae nia falea fua Kraes fuakolu 'i nunufana Kraes.

6 Sui boroi 'ana kameli meli ka nonifii 'urii, nia diana gwana suli nia 'adomi kamolu uri molu ka dao toi maurie. God nia 'adomi kameli 'ana si kada meli nii lao nonifiie ki. Ma suli ne God nia 'adomi kameli, kameli meli ka 'adomi kamolu lau guu uri molu ka rakea uri susuu ta'aa lae lao tii kwai nonifiia neki lau guu meli nii laona ki.

7 Kameli meli saitoma diana ai, si kada kamolu molu nii lao nonifii lae ki mala 'ani kameli, tara God nia kai 'adomi kamolu lau guu mala 'ana ne nia ilia fuameli.

Sa Bol nia dao toi 'afitaia baita lao bali lolofaa 'i 'Eisia
('Aks 19:23-41)

8 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria uri molu ka saitoma diana 'ana 'afitaia baita 'oro baki 'e dao toomeli lao bali lolofaa 'i 'Eisia. Na 'afitaia baki da baita 'asia naa faafi kameli lelea kameli boroi meli ka kwaifii sae sa tara nao meli si mauri naa.

9 Nia mamana 'asia naa, kameli meli kwaifii sae sa tara meli ka mae naa. Ma sui na 'afitaia nai ki daka dao tomeli 'uri nai uri ka nao meli si fiitona lau tetedea kameli tala'ameli. Kameli oli meli ka fiitona na 'ameli tetedea nia God suli ne nia waa fua tatae lana wane faasia maea.

10 God nia 'adomi kameli mai lao 'afitaia nai ki kameli meli ka tala faasia maea. Nia ne meli ka manata ngado 'ana God nia kai tafalangai kameli lau guu fasi lao 'afitaia baita ni maeli lana ki

11 'ana si kada kamolu molu 'adomi kameli 'ana foa lae. God nia kai 'adomi kameli nunufana foa laa toae ki fuameli 'ana kada 'oro ki. Ma 'i seeri toaa 'oro kera da kai tangoa God fua kwai'adomia nia fuameli.

Bol nao si too 'ana manatae wane fua talai garo lae 'ana toaa 'i Koren *

12 Kameli meli bae noniraa suli ade lameli fua toae ki sui guu ma fuamolu lau guu nia diana ma ka mamana. Kameli meli ade 'uri nai suli ne meli fiitona ade dianaa nia God, nao lau liotooa nia wane gwana.

13-14 Na doo neki meli kedaa ki kau fuamolu nee nao dasi 'afitai guu fuamolu uri saitoma lana. Ma sui 'i tari'ina nee kamolu ka nao molu si saitoma diana 'ua 'ani kameli. Nau ku dooria uri molu ka saitoma diana 'isi 'ani kameli 'i tari'ina, uri tara lea dao 'afa sato Aofia kolu sa Disas nia oli mai, kamolu molu ka bae noni sasala suli kameli, ma ni kameli meli ka bae noni sasala lau guu suli kamolu.

15 Nau ku saitoma diana ai ne kamolu molu kai ele uri sua laku lae, nia ne adea nau ku manata uri dao lae siamolu 'ana ruana lau si kada.

16 Nau ku kwanaa mai uri sae 'ana lea laa bae uri 'i Masedonia, nau tara ku tasa ladoa fasi 'aku kau uri 'i Koren siamolu sui fatai kwafi oli 'alaa mai uri Masedonia. Sui tara nau ku too 'i Masedonia sui ku oli toli lau gu kau siamolu 'i Koren uri seeri molu ka 'adomi kameli 'ana lea folo lameli naa uri bali lolofaa lobae 'i Diudia.

17 Aia, suli ne nau ku kwanaa ruana fa dao lae kau siamolu ma sui ka nao kwasi dao 'ua kau siamolu, nia gu ne kamolu molu ka manata toi sae sa nau waa fai bae laku gwana ma ka nao si mamana guu. Nau nao kwasi bae ata gwaku mala 'ana wane 'ana molaagali ne saea, "Iuka, nau kwai ilia si doo nai," ma sui nia oli ka bae lau gwana 'urii, "Nao, tara nao kwasi ilia guu."

18 Nau ku bae mamana mala lau guu ne God nia bae mamana.

19 Suli nau ku manata mala 'ana sa Disas Kraes na 'Alakwa nia God ne kameli sa Saelas ma sa Timotii meli faatalongainia fuamolu. Na manata lana sa Disas nia nao si tatala kwailiu gwana. Suli nia naa ne wane ne nia saea, "Iuka, nau kwai ili 'uri nai," ma nia ka ilia naa.

20 Na alangaia nia ki God sui guu da fono 'ana Kraes, ma ni kolu, kolu ka ala na faafia 'i nunufana Kraes. Ma kolu ka tangoa God uria.

21 Ma God nia ka 'ado kameli kwaimani fai kamolu 'ana tiidooa lae fai Kraes. Nia fili kolu

22 sui guu ma ka falea Anoedoo Abu nia fuakolu talafana maetotoo nia 'ani kolu ma uri kolu ka saitoma diana ai God nia kai falea doo 'oro diana lau fuakolu ne nia alangainia.

23 Aia, God nia saitomana gwana ne nau ku bae mamana ma ka nao kwasi suke. Doo bae adea nao kwasi lea kau siamolu 'i Koren bae, nau ku manata toi fasi ade lea ku dao ma ku ngatafi kamolu faafia doo baki molu ilia ki bae.

24 Kameli boroi nao meli si dooria lau guu suumai lamolu fua faamamane lana toolangaidooa kameli. Suli kameli meli saitomana na manata mamana laa kamolu 'ana Kraes nia rafo naa. Sui boroi 'ana kameli meli dooria lau guu 'adomi lamolu lae uri molu ka ele.

2

1 Doo bae adea ma ka nao kwasi manata toi dao lae 'ua siamolu bae, suli ku ote nau dao siamolu 'ana tafa dao laa lau guu uri ngatafi lamolu lae uri faaliodila lamolu.

2 Suli lea sa ku faaliodila kamolu, tara tii kera 'ana daka faaele nau? Tara nao naa ta wane lau lea sa nau ku faaliodila kamolu.

3 Nia bae adea ka nao kwasi lea kau ma ku kekeda gwaku kau fuamolu uri ku 'olosia tai wane 'amolu uri 'ana si kada nau ku dao kau siamolu tara ka nao molu si faaliodila nau lau 'ana si doo nai. Kamolu naa ne toaa uri faaele laku lae. Nau ku saitomana lea nau ku ele, tara ni kamolu boroi molu ka ele lau guu.

4 Si kada bae nau ku kekeda kau fuamolu bae, nau ku kekeda gwaku kau lao liodilae ma lao angie fuamolu. Nau ku bae 'uri nai, nao lau suli ne nau ku dooria uri molu ka liodila 'amolu sulia si doo nai. Nau ku saea lau 'aku 'uri molu ka lio saitomana na baita lana liosaua nau fuamolu.

Na manata luke lana tii waa abulo ta'aa nai

5 Aia, si baea sulia sa wala bae nia abulo ta'aa ma ka falea liodilae fua kolu sui gwana bae nia 'urii. Nao lau taifili nau

* **1:11** Tai malimae nia ki sa Bol, kera da saea sa Bol nia sukea toaa 'i Koren ki maana ne nia saea nia kai lea dao siada ma sui ka nao si dao. Nia ka kekeda gwana fuada doo bobola fainia sae ka lea 'ua guu siada. Ma kera daka 'urii, "Sa Bol bae lana nao si mamana guu." Ma kera daka saea sae nia nao lau 'aboosol mamana nia sa Disas Kraes.

gwana ne sa wala nai nia falea liodilae fuaku. Ni kamolu lau guu sa wala nai nia falea liodilae fuamolu, ma nia ka faaliodila kamolu ka talu nau lau.
6 Aia ma na kwakwaea bae 'oro lamolu molu alufaafi sa wala nai nia bobola na fainia uri molu ka ilia 'ani nia.
7 'I tari'ina, nia diana uri molu ka oli na mai fai sa wala nai ma molu ka gwafe nia naa fasi ade lea nia ka kwaimanatai 'asia naa ma ka lukasia lau gwana manata mamana laa nia.
8 Nia ne nau ku bae fifii kau fuamolu, molu faatainia liosaua mamane fuana.
9 Si doo nai lau gu bae nau ku kekeda kau fuamolu uria, suli ku dooria uri ku lio saitomana lea sa kamolu molu ka ade sulia doo neki sui guu nau ku saea fuamolu.
10 Lea kamolu molu manata lukea naa sa wala nai, nau boroi tara ku manata luke nia lau guu. Nau ku manata lukea sui naa waa ne nia ilia doo ta'ae ki fuaku. Kraes nia suai ne nau ku manata luke nia sui naa uri nau ku 'adomi kamolu.
11 Nau ku dooria kwai manata luke nia 'uri nai fasi ade lea sa Saetan ka siitasa faafi kolu nunufana si doo nai. Suli kolu, kolu saitomana sui naa si doo ne sa Saetan nia dooria kai ilia 'ani kolu.

Sa Bol nia manata sala sulia toaa nia ki God 'i Koren

12 Aia, si kada nau ku dao 'i Troas✡ uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nia Kraes, na Aofia 'e ilia ka walude fuaku ma nau ku ilia raoa nai 'i seeri.
13 Sui boroi 'ana nau ku manata sala 'asia naa suli kamolu si kada ku suana toolakolu sa Taetas nia nao si dao. Suli nia naa ne lea doo ka faarongo nau 'ana doo ki suli kamolu. 'I seeri guu nau ku alualu 'ana toaa 'i Troas ki sui nau ku lea na 'akua uria 'i Masedonia uri dao tona lae sa Taetas.

Na raoa sa Bol

14 Aia, nau ku tangoa God suli 'i lao 'ado kwaimani laa kameli fai Kraes, God nia talai kameli meli ka lea faatai mai 'i naofana toae ki sui guu 'ana faatai lana siitasa laa nia. Ma God nia ka 'adomi kameli fai faatalongai lana si baea diana nee sulia Kraes 'ana fere ki sui guu. Ma si baea diana nai nia ka talofia fere ki mala 'ana ta doo moko diana.
15-16 Si kada kameli meli faarongo 'ana si faarongoa Diana nee sulia Kraes nia adea manata lana God ka ele tasa. Ma kameli meli ka faarongoa 'ana si faarongoa diana nee fua toae 'ana fere ki sui guu, ma nia ka mala 'ana ta doo moko diana tasa ne falea maurie fua toaa ne da manata mamana ki. Ma fua toaa ne da naofia kwakwaea nia God fuada, si Faarongoa Diana nee na rongo toi lae ta'aa suli nia mala 'ana doo moko ta'aa tasa ne saungi kera uri maee.

Aia, na suai lae bobola fainia sae nao ta wane si bobola gu fai faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.
17 Ma ni kameli nao meli si mala 'ana toaa 'oro ne da faarongo 'ana bae lana God uri toda lana malefo. Kameli meli faatalongai lau 'ameli sulia si Faarongoa Diana nee suli God nia odu kameli uri ili lana. Kraes ne nia falea rigitaa nia fuameli uri meli ka saea doo mamane ki. Ma na doo neki sui guu meli ilia God nia saitomana gwana.

3

Na alangaia falu 'ana Anoedoo Abu

1 Si kada kameli meli bae 'uri nai sulia na raoa ne meli ilia, kamolu nao molu si manata lau sae sa kameli meli dooria bae ngalangala lae suli kameli 'i tala'ameli. Kameli nao meli si sasi guu uri sae tai wane daka kekeda suli kameli fuamolu, ma nao sae uri ni kamolu molu ka kekeda suli kameli fuana toae ki uri faatai folaa lae 'ani kameli toaa rao mamana nia ki God. Ade lae 'uri nai, na wane 'e'ete ki lau gwana ne kera ilia. Ni kameli nao meli si ade 'uri nai.
2 Ni kamolu naa ne talafana si kekeda laa nai uri faatai lana kameli 'aboosol mamane ki, suli ne molu manata mamana ma na toae ki sui guu daka saitomana naa.
3 Na manata mamana laa kamolu nia talafana kekeda laa ne Kraes nia kedaa ma ka falea fuameli, ne faatainia kameli 'aboosol mamane ki. Na kekeda laa nai, Kraes nia nao si kedaa lau 'ana igi. Nia kedaa 'ana Anoedoo Abu nia God mauri. Ma nia ka nao si kekeda 'i fafona ta reba fau mala bae da ilia 'ana taki nia God. Nia kekeda 'i lao mangokolu wane.
4 Kameli meli manata fifii tasa 'ana si doo nai, suli meli manata ngado ne God nia 'adomi kameli 'i nunufana Kraes.

✡ **2:12** 'Aks 20:1

5 Kameli nao meli si saea lau sae kameli
meli bobola fai raoa nai nunufana saito-
madooa kameli ki. God 'ana ne adea meli
ka bobola fai rao lae fuana.
6 God nia adea meli ka bobola fai bae
lae sulia alangaia falu nia. Na alangaia
falu nai nia nao lau si baea keda lana
baki gwana lao taki bae. Nia na raoa nia
Anoedoo Abu lau 'ana lao mangona wane.
Suli na taki keda lana bae nia falea gwana
maee fua wane, aia ma na Anoedoo Abu
'ana ne nia falea maurie fua wane.
7 Na taki bae sa Mosis bae da kedaa mai
fafona roo reba fau ki nia dao fai maee fua
wane. Ma na rara tetede lana kakalia sa
Mosis 'ana si kada bae nia ngali mai reba
fau baki ka dao, nia adea ka 'afitai fua toaa
bae 'Israel uri daka bubungia maana sui
boroi 'ana rara lana bae ka mamafungi sui
naa 'ana si kada bae.
8 Aia ma 'i tari'ina, na Anoedoo Abu nia
diana tasa lau talua diana lana taki suli
ne Anoedoo Abu nia falea naa maurie fua
wane.
9 Na alangaia kwali bae na diana lana 'e
falea gwana kwakwaee ma na maee fua
wane. Aia, ma na alangaia falu nee nia
diana tasa lau suli nia ilia wane ka too
'o'olo 'i maana God.
10 'I tari'ina nee na alangaia bae sulia
bae lana taki nia nao si diana naa, suli na
alangaia falu nee nia diana ka talua lau.
11 Na alangaia bae sulia taki, bae nia
kwali naa, nia dao mai fai diana laa talin-
gai. Aia, ma na alangaia falu nee nia dao
mai fai diana laa talingai ne talua lau suli
nia totoo nao si kwali naa.
12 Na diana tasa lana taala falu nee ne
adea kameli nao meli si mau 'ana faatalon-
gai lana si Faarongoa Diana nee.
13 Kameli nao meli si mala lau sa Mosis
bae nia suusia maana 'ana si maku bae
uri toaa bae 'Israel ka nao dasi lio talitona
lau maana fai rara laa bae lelea ka kwali
gwana bae.
14 Na toaa bae 'Israel na lioda ki 'e sadi.
Ma lelea mai ka dao boroi 'i tari'ina si kada
kera daka teemainia boroi Kekeda laa Abu
ki, kera ka nao dasi lio saitomana guu doo
mamane. Na manata lada ki nia mala
gwana sa Mosis 'ana si kada bae si maku
bae nia suusia maana. Ma sui boroi 'ana,
lea ta wane 'ani kera nia ka manata ma-
mana 'ana Kraes, wane nai God kai lafua
si maku nai faasia manata lana ma nia kai
lio saitomana doo mamane.
15 Ma 'i tari'ina nee, si kada kera daka
teemainia boroi taki nia sa Mosis, si maku
nai ka suusia gwana maada ki faasia lio
saitoma lana doo ne mamana.
16 Ma sui boroi 'ana, lea ta wane 'ani kera
nia ka oli mai talea na Aofia, wane nai na
Aofia kai lafua si maku nai faasia manata
lana.
17 Na Aofia nia na Anoedoo Abu. Ma
na Anoedoo Abu lea nia too 'ana mauria
nia wane na wane nai ka too lau guu 'ana
sakwadoloa lae.
18 Ma 'i seeri ni kolu toaa ne si maku bae
nao si suusia naa maa kolu ki kolu kolu
faatainia diana tasa lana Aofia. Na Anoe-
doo Abu nia Aofia 'e saungai kolu lelea kolu
ka mala na 'akolu na Aofia 'inito kolu.

4

1 Nunufana kwai'ofeia nia God fuameli
nia ka 'aili kameli naa uri faarongo talo
lae 'ana si faarongoa diana nee. Aia ma ni
kameli 'afitai meli ka too lau faasia ili lana.
2 Kameli nao meli si ilia doo ne da agwa
ma daka faa noni susuala ki. Kameli nao
meli si suke, ma ka nao meli si bulasi 'e'ete
'ana bae lana God. God naa ne nia suai
kameli meli faarongo 'ana doo mamane ki
uri toae ki daka faamamanea raoa kameli.
3 Lelea si Faarongoa Diana ne meli
faarongo ai nee nia 'afitai uri saitoma lana,
tara toaa ne da naofia naa mae lada kera
'afitai daka saitomana.
4 Suli sa Saetan waa ne 'inito faafia mo-
laagali nee 'i tari'ina nia faarorodoa man-
ata lada uri ka nao dasi manata mamana.
Nia ne suusia maada uri ka nao dasi suana
folaa lana si Faarongoa Diana nee sulia na
'initoaa nia Kraes na nununa God.
5 Nao kameli meli si faarongo suli kameli
tala 'ameli. Kameli meli faarongo lau
'ameli sulia Disas Kraes na Aofia. Ma meli
ka 'aili kameli 'ana toaa rao nia ki sa Disas
ne nia odu kameli uri 'adomi lamolu lae.
6 'Ana si kada bae God nia saungainia doo
ki, nia bae 'urii, “Alu folaa lae nia tala folaa
fua lao rorodoa lae.”✡ Nia lau gu ne falea
folaa lae fua lao manata lakolu uri kolu ka
saitomana God ne 'initoa ne Kraes faatai
folaa 'ani nia.
7 Na folaa laa talingai ne nia folaa fua
lao nonimeli ki ne makeso, nia mala 'ana
ta doo diana tasa ne God nia alua lao ta

✡ **4:6** Dionisis 1:3

kwade doo didikwe gwana, 'uri 'i seeri na
tetedea baita tasa ne meli too ai na doo
nia God 'ana, ma ka nao lau doo kameli 'i
tala'ameli.
8 'Ana si kada 'oro ki kameli dao toi 'afi-
taia ki, sui boroi 'ana, kameli nao meli si
lukasia raoa kameli. Ma 'ana tai si kada,
kameli nao meli si saitomana tee ne kai
fuli fuameli, sui boroi 'ana kameli meli ka
fiitona gwameli God.
9 Ma sui boroi 'ana kameli meli ka too
'ana malimae 'oro, God nia nao si lukasi
kameli. Ma sui boroi 'ana na malimae
kameli ki daka 'ui 'ani kameli 'i saegano,
kameli meli ka tatae lau gwameli 'i langi.
10-11 Iuka, nia mala 'ana ne na malimae
kameli ki da saungi kameli 'afa sato ki
sui guu, suli kameli meli faatalongainia sa
Disas. Na nonimeli nia 'uri nia naa 'ana
mae lana, uri toae ki daka suai mauria nia
nii 'ani kameli.
12 Nia ne kameli meli ka naofia maee
nunufana raoa ne meli ilia, ma ni kamolu
molu ka dao toi mauria firi 'i nunufana.
13 Na Kekeda laa Abu bae nia bae 'urii,
"Suli ne nau ku manata mamana 'ana God,
nia ne adea nau ku bae suli nia."✡ Kameli
meli ka faamamanea lau guu, suli ne meli
bae sulia God suli kameli meli manata ma-
mana 'ani nia.
14 Kameli meli saitomana God nia tataea
sa Disas na Aofia faasia maea. Ma God
nia kai tatae kameli lau guu faasia maea
'uria nai nia tataea sa Disas faasia maea.
Ma God nia kai ngali kameli lau guu fai
kamolu uri too kwaimani lae fai nia.
15 Kameli meli liu lao 'afitaia 'oro 'uri nai
ki, uri ka 'adomi kamolu. Ma 'i seeri, si
kada toaa oro ki da dao toi liosaua nia God,
tara toaa 'oro lau guu daka tango nia ma
daka faa'inito nia.
16 Suli ne nia 'uri nai, kameli 'afitai meli
ka too lau faasia faatalongai lae. 'Afa sato
ki sui guu nonimeli nia makeso ka sifo naa,
aia ma na mangomeli nia ka 'a'alimauria
ka lelea gwana.
17 Na 'afitaia ne kameli meli liu ki laona
'i tari'ina nia kai sui. Ma suli ne kameli
meli liu lao doo nai ki, God nia kai falea na
'initoaa baita totoo firi fuameli. Na 'initoaa
ne meli kai ngalia, nia baita ka talua na
'afitaia neki meli liu ki laona 'i tari'ina.
18 Kameli nao meli si manata lau sulia
doo neki maaewane liotoi. Kameli meli
manata lau 'ameli sulia na doo neki maae-
wane nao si bobola fai liotoi lae. Suli na
doo neki maaewane liotoi, kera too nao si
tau guu. Na doo neki maaewane nao si
bobola fai liotoi lae lau 'ana ne totoo dasi
sui naa.

5

1 Kolu, kolu saitomana si kada ne kolu
mae 'ana nonidoo 'ana ano nee, ne mala
'ana ta babala ni okosi lana lau gwana,
God nia kai falea nonidoo falu fuakolu. Na
nonidoo nai, God 'ua guu ne tala saun-
gainia, nao lau wane. Ma na nonidoo nai
na nonidoo 'i salo ne nia totoo si sui.
2 Kada ne kolu too 'ana nonidoo nee 'ana
molaagali nee, kolu kolu dooria 'asia naa
uri too lae 'ana nonidoo falu nai God nia
kai fale fuakolu faasia 'i salo.
3 Si kada kolu too 'i salo, kolu kai too naa
'ana nonidoo falu.
4 Si kada ne kolu too 'ua lao molaagali
nee, na noni kolu ki da makeso ma daka oli
toli naa nunufana 'afitaie ki. Nao kolu si
dooria lau sae uri kolu ka mae 'akolu nai.
Nao. Ma kaa kolu dooria uri kolu ka too
'akolu 'ana nonidoo falu nai 'i salo. Uri 'i
seeri na nonidoo ne kai mae lau gwana nee
ka tatala naa uri ka too 'ana nonidoo ne
mauri ka lelea firi.
5 Aia, God ne nia ade akau 'ani kolu uri
si doo nai ka fuli 'uri nai. God ne nia falea
Anoedoo Abu ne nia na fafarangadoa nia
God fuakolu uri maasi lana doo diana nai
ki nii 'ua mai.
6 Doo nai ne adea kolu ka noniraa
gwakolu 'ana si kada ki sui guu. Ni kolu,
kolu saitomana si kada kolu too 'ua 'ana
nonidoo 'ana molaagali, kolu nao kolu si
too 'ua 'i salo fai Aofia kolu.
7 'I seeri kolu ka too 'ua gwakolu 'ana
faamamane lana, nao lau sulia doo kolu
suai 'ana maa kolu.
8 Doo ne adea guu ma kolu ka noniraa
gwakolu 'ana si kada ki sui gu ma kolu
ka dooria 'akolu too tau lae faasia non-
idoo nee 'ana molaagali. Uri kolu ka too
kwaimani 'akolu 'i fera kolu 'ua guu 'i salo
fai Aofia.
9 Lea kolu ka mauri 'ua gwakolu ma nao
kolu ka mae naa boroi, si doo 'initoa kolu
naa ne uri ili lae sulia doori lana Aofia.
10 Ni kolu sui naa ne kolu kai uu 'i nao-
fana Kraes ma nia kai didia raoa kolu ki sui
guu. Ma nia kai falea kwaiaraa ne bobola

✡ **4:13** Sam 116:10

fainia raoa neki sui guu kolu ilida ki 'i seki si kada kolu nii 'ua 'ana noni lao molaagali nee. Lea ta raoa ka diana ma nao ka ta'aa boroi, nia kai falea kwaiarae fua si raoa nai ki sui guu.*

Si baea sulia kwaimani lae lau fai God nunufana Kraes

11 Doo ne adea guu meli ka faarongo diana 'ana toae ki nai, uri daka manata mamana ai ne meli maungia Aofia. God nia saitoma diana 'ani kameli fai raoa nai, ma ni nau ku dooria molu ka saitoma diana lau guu 'ani kameli ka diana 'asia naa.

12 Kameli nao meli si sasi guu uri faadiana lameli tala'ameli 'i maa molu. Kameli meli dooria 'ameli uri molu ka tala lio saitomana 'amolu raoa ne meli ilia. Uri 'i seeri molu ka saitomana sae lana doe fua toaa neki da bae inala sulia doo suai lae ki gwana 'i sara ne diana ma ka nao lau doo fasi lao mangoewane.

13 Wane ki da saea kameli meli oewanea. Kera daka saea boroi kameli meli oewanea, God 'ana ne meli rao fuana. Ma sui lea kera daka saea kameli meli manata, nia ka mamana gwana suli meli rao tetede uri meli ka 'adomi kamolu.

14 Na liosaua nia Kraes fuakolu ne adea meli ka rao tetede nee, suli meli faamamanea Kraes nia mae fulingakolu sui guu talafana sae kolu sui guu kolu mae naa.

15 Nia mae fulingana toae ki tiifau uri toaa ne da mauri nunufana mae lana ka nao dasi too lau sulia doori lada 'i tala'ada, ma daka too na 'ada sulia doori lana Kraes waa ne mae uri kera ma God ka tatae nia lau gwana faasia maea.

16 Doo ne adea guu, na manata lakolu fua ta wane ka nao si mala lau manata lana toaa nee 'ana molaagali. Nia mamana, 'ana kada 'i nao kolu manata lau gu 'uri nai fua wane ki, suli kolu manata garo sulia Kraes ma kolu ka saea nia waa tatakwai gwana. Ma sui 'i tari'ina, kolu saitomana naa nia nao lau ta waa tatakwai gwana.

17 Na wane ne nia tiidooa fai Kraes, nia wane falu naa. Na tooa kwali nia wane nai ka sui naa, ma na mauria falu naa ne nia too ai.

18 Doo nai ki sui guu, God 'ana ne ilia. Nia oli fai kolu faasia malimae lae 'ani nia kolu ka kwaimani lau fai nia 'i nunufana Kraes. Ma si raoa nai 'ana olitai lana mai wane uri kwaimani lae lau fai God nia falea naa 'i 'abameli uri meli ka ilia.

19 God nia manata lukea abulo ta'aa laa kera wane ki ma ka oli mai fai kera uri kwaimani lae lau fainia 'i nunufana Kraes. Ma nia ka falea si raoa nai fuameli uri faatalongai lana si baea sulia God ne nia olitainia mai toae ki uri kwaimani lae lau fainia.

20 Doo nai gu ne adea ma kameli na toaa fua bae lae sulia bae lana ki Kraes naa nee. Ma 'ana si kada kameli meli bae sulia, nia talafana sae God tala'ana nia tala bae 'ana. Aia, ma 'i nunufana Kraes, kameli meli bae fifii 'ani kamolu uri molu ka faolomainia God nia ka talana 'ana mauria kamolu ki faasia na malimae lae 'ani nia, uri oli molu ka kwaimani lau fainia.

21 Kraes waa bae nao si ilia naa tasi abulo ta'aa lae, God 'e kwae nia faafia abulo ta'aa laa kolu ki, uri 'i nunufana Kraes, God ka saungai kolu kolu ka 'o'oloa 'i naofana.

6

1 Suli ne kameli meli rao kwaimani fai God, kameli meli bae fifii kau 'ani kamolu uri nao molu si ngali tatakwai lau 'ana ade dianaa nia God fuamolu.

2 God nia bae 'urii lao Kekeda laa Abu ki,

"'Ana si kada nau 'ua guu uri faatai lana ade dianaa nau fuamolu, nau ku rongoa foa laa kamolu ki.

Ma 'afa sato nau 'ua guu uri faamauri lamolu lae, nau ku 'adomi kamolu."✡

Rongoa fasi nau ku faarongo kamolu: Si kada naa uri ngali lana ade dianaa nia God fuamolu ne. Ma fa sato nia naa God uri faamauri lamolu ne.

3 Kameli meli too 'ana tooa ne nao meli si ilia tasi doo ne ka faa ta'aalia manata lana ta wane. Meli ili uri nai uri ka nao dasi saea tasi doo ne ta'aa sulia raoa ne meli ilia.

4 Aia ma 'ana si kada ki sui guu kameli meli ili diana 'ana si raoa nee uri abulo lameli ka faatainia ne kameli na toaa rao nia ki God. Nia ne adea meli ka mamarato gwameli fai toaa ne da falea 'afitaia 'oro neki fuameli.

5 Ma ni kera daka kwae kameli ki, ma daka alu kameli ki lao lookafo ma daka tatae rakesasu tiifau uri kameli ki. Kameli meli rao 'angasi, ka nao meli si maleu diana ma meli ka fiolo mae ki gwameli.

* **5:10** Sa Bol toolangaidoo lau guu 'uri nai 'ana 1 Koren 3:13. ✡ **6:2** 'Aesaea 49:8

6 Kameli meli ka faatainia gwameli ne
kameli toaa rao nia ki God 'ana ade 'o'olo
lameli ki, 'ana saitomadooa ne meli too
ai, 'ana mamarato lae ma 'ana ade diana
lae ne meli faatainia fua wane ki. Ma
'ana Anoedoo Abu ne meli too ai ma 'ana
liosaua mamane ne meli faatainia.
7 Kameli meli bae 'initoa sulia toolan-
gaidooa mamana nee ma na tetedea nia
God ka nii fai kameli. Ma na abulo 'o'olo
lameli ka mala 'ana ta 'ila ni firu fai ta talo
ni foda lae fuameli.
8 Tai wane ki da manata 'initoa 'ani
kameli, ma tai wane ki ka nao guu. Tai
wane ki daka tango kameli, ma tai wane ki
daka ununu ta'aa gwada suli kameli. Sui
boroi 'ana meli ka bae mamana, tai wane
ki daka saea kameli toa suke ki gwana.
9 Wane ki nao dasi dooria lio saitoma
lameli sui boroi 'ana kameli wane 'oro ki
da saitoma meli. Kameli meli naofia maee
'ana kada 'oro ki ma sui boroi 'ana meli ka
mauri 'ua gwameli. Kera daka kwaeta'aa
'ani kameli ma sui boroi 'ana ka nao dasi
saumaeli kameli guu.
10 Kera daka sasi uri faaliodila lameli, sui
boroi 'ana kameli meli ka ele gwameli 'afa
sato ki sui guu. Meli ka neana gwameli
lao molaagali, ma sui boroi 'ana kameli
ne meli 'adomia toaa 'oro ma daka suadoo
'ana suadooa faasia 'i salo. Meli ka oli
kukuru 'ana doo 'oro lao molaagali nee,
sui boroi 'ana kameli meli ka too 'ana doo
diane ki sui guu faasia 'i salo.

11 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae ne
molu nii 'i Koren, kameli meli bae fo-
laa sulia 'afitaia kameli ki siamolu ma ka
nao meli si saufinia manata lameli faasi
kamolu.
12 Na liosaua kameli fuamolu nao si oli
kukuru. Kamolu gu ne liosaua kamolu
fuameli nia oli kukuru.
13 Si baea nau fuamolu mala 'ana wela
nau ki naa nia 'urii: Nau ku dooria kolu ilia
ka bobola guu. Ne molu liosau baita 'ani
kameli mala lau guu ne meli liosau baita
'ani kamolu.

Kolu na beukaua nia God

14 Aia, nao molu si 'ado kwaimani fai
toaa nao dasi manata mamana ki, suli
wane ne nia too 'o'olo ma na wane nia nao
si too 'o'olo keeru 'e'ete kwailiu. Ma na
folaa lae 'afitai ka 'ado fai rorodoa lae.

15 Sa Disas Kraes fai sa Saetan, 'afitai
daru ka alu tii manata laa. Ma na wane
manata mamana 'ana sa Disas Kraes ma
na wane ne nao si dooria manata mamana
boroi 'afitai daru ka bobola lau guu.
16 Beukaua nia God, nao si diana uri daka
foosia nunuidoo ki lau guu 'i seeri. Ma ni
kolu toaa manata mamana ki, kolu mala
'ana beukaua God. Suli God nia bae 'urii,
"Nau kwai too fai toaa nau ki.
Ma kwai liu kwailiu 'i matangada.
Ni nau ne God kera, ma ni kera na toaa
nau."✡
17 Aofia ka bae lau gu 'urii,
"Molu lea mai faasia toaa nao dasi manata
mamana ki, ma molu ka too 'e'ete
faasi kera.
Nao molu si ilia doo ta'ae ki, ma 'i seeri nau
kwai ala faafi kamolu.✡
18 Lea kamolu molu ade 'uri nai, nau
na Maa mamana kamolu, ma ni
kamolu na wela mamana nau ki
naa.
Nau, na Aofia rigita tasa ne ku saea si doo
nai."✡

7

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, doo
nai ki ne God nia alangainia mai fuakolu.
Nia 'uri nai, kolu faafaalu kolu 'akolu
tala'akolu faasia na ta'aa lae ne adea noni
kolu ma mauria kolu ki ka bilia. Ma kolu
ka too 'o'olo tiifau na 'akolu uri sae'inito lae
'ana God.

Sa Bol nia ele sulia si faarongoa sa Tae-tas nia dao fainia

2 Aia, kameli meli dooria 'asia naa uri
molu ka gwale kameli, suli kameli nao meli
si ade ta'aa guu fua ta wane, ma ka nao
meli si tauwelaa guu ta wane, ma ka nao
meli si sukea guu ta wane.
3 Si doo nai nau ku saea nai, nau nao
kwasi ngatafi kamolu lau nai. Suli nau ku
faarongo kamolu sui naa ne kameli meli
liosau 'asia naa 'ani kamolu. Lea meli ka
mauri 'ua gwameli ma nao meli ka mae
naa boroi na too kwaimania kolu nia 'afitai
ka sui.
4 Na manata ngadoa nau ma na ele laa
nau suli kamolu nia baita 'asia naa. Sui
boroi 'ana kameli meli ka liu lao 'afitaia
'oro ki, nau nao kwasi mau. Nau ku ele
gwakua.

✡ **6:16** Leftikas 26:12; 'Isikel 37:27 ✡ **6:17** 'Aesaea 52:11 ✡ **6:18** 2 Samiol 7:14 ✡ **7:5** 2 Koren 2:13

5 Ma si kada meli dao 'i Masedonia,✡
kameli nao naa ta momola laa. Kameli
meli dao toi 'afitaia 'oro, suli na malimae
kameli ki da olisusuu fai kameli ma meli ka
manata 'a'abo lau guu suli kamolu.
6 Aia ma sui God ne kai falea ele lae fua
toaa liodila, nia ka falea ele lae fuameli
nunufana dao lana sa Taetas siameli.
7 Na dao lana sa Taetas siameli ne adea
meli ka ele. Ma meli ka ele lau guu su-
lia si baea ne nia dao fainia ma ka saea
kamolu molu adea manata lana ka diana.
Ma nia ka faarongo kameli lau guu ne
kamolu molu dooria 'asia naa uri ku lea
kau siamolu. Nia ka faarongo kameli lau
guu ne kamolu molu kwaimanatai 'asia
naa fuaku suli 'afitai laa ne molu falea
fuaku. Nia ka faarongo kameli lau guu
ne kamolu molu liosau mamana 'ani nau.
Kameli meli ka ele 'asia naa sulia doo nai
ki.
8 Sui boroi 'ana molu ka kwaimanatai
sulia na kekeda laa bae ku ilia kau, nau
ku manata sulia nia diana gwana bae nau
ku ilia kau. 'Ana safali lana 'ana si kada
ku saitomana kamolu molu kwaimanatai,
nau boroi ku kwaimanatai uria na kekeda
laa bae ku ilia kau. Ma sui boroi 'ana,
na liodila laa nai doo fua si kada kukuru
gwana.
9 'I tari'ina nau ku ele gwakua, sui
ta nau nao kwasi ele lau suli ne molu
kwaimanatai. Nau ku ele lau 'aku suli ne
kamolu molu kwaimanatai ma molu ka
bulasi manataa. God ne nia 'adomi kamolu
lao liodila laa nai ma nia ka adea kekeda
laa bae ka nao si tauwela kamolu lau.
10 Lea God nia faaliodilaa ta wane, nia
kai kwai'adomi fuana uri ka bulasi man-
ataa faasia abulo ta'aa laa nia uri God ka
faamauri nia. Nia ne diana tasa, ma ni
kolu kolu ka ele sulia. Sui ta, lea wane
nia ka liodila boroi ma ka nao si bulasi
manataa guu faasia abulo ta'aa laa nia, nia
kai maelia kwaimanataia nai.
11 Nau ku dooria uri molu ka suana
'amolu si doo diana ne kwaimantai laa
nai God nia falea 'e ilia fuamolu. Tee nia
ne adea molu ka dooria 'asia naa faatai
folaa lae 'ana ade 'o'olo lamolu. Ma nia
ne adea molu ka rakesasu 'ana garoe 'uri
nai ku ngatafi kamolu faafia nai. Ma ka
adea molu ka dooria 'asia naa sua laku lau,
ma ka adea molu ka dooria 'asia naa ili
'o'olo lae 'ana doo ki. Nia ne adea molu ka
manata tetede uri fale lana kwakwaea fua
sa wala nai 'e ilia abulo ta'aa laa nai. Ade
laa nai molu ilia nia faatainia kamolu ote
kamolu 'ana 'ado lae fai sa wala nai 'ana si
doo ta'aa nai nia ilia.
12 Nia gu ne adea nau ku kekeda boroi
kau fuamolu ma ka nao kwasi kekeda lau
fua na wane ne nia fulia garoe, ma ka nao
lau guu fua wane ne da fulia garoe fuana.
Nau ku kekeda lau 'aku kau fuamolu uri
molu ka faatainia liosaua kamolu fuameli.
God ne nia lio saitomana liosaua kamolu
nai fuameli nia doo mamane.
13 Si doo nai nia adea kameli meli ka ele
'asia naa.
Nao lau otona si doo nai ki gwana ne
adea meli ka ele 'asia naa. Kameli meli
ele tasa lau guu suli meli rongo sa Taetas
nia ele 'asia naa sulia doo diana neki molu
ilida ki fuana.
14 Nau ku faarongoa sa Taetas 'i nao 'ana
birangaa diana ne molu too ai. Ma si doo
nai nia mamana, suli si kada sa Taetas
nia dao siamolu, kamolu molu faatainia
naa mamana lana si doo nai meli saea suli
kamolu nai. Kamolu molu faatai folaa 'ana
tango laa ne meli ilia suli kamolu ma sa
Taetas ka rongoa, nia mamana.
15 Si doo nai ne adea liosaua nia fuamolu
ka baita 'asia naa, suli nia manata toi na
roosulidoo laa ne molu ilia 'ana doo neki
nia saea fuamolu. Nia liosau 'ani kamolu
suli nia manata toi si kada nai molu gwale
nia ma molu ka sae'inito 'asia naa 'ani nia.
16 Nau boroi ku ele 'asia naa sulia si doo
nai, ma ku fiitomolu 'ana si doo ki sui guu.

8

Na kwai'adomie fua toaa manata mamana ki

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria
uri molu ka saitomana si doo ne God nia
'adomia konia manata mamana neki 'ana
bali lolofaa 'i Masedonia ma daka ilia nun-
ufana ade diana laa nia.
2 Sui boroi 'ana kera daka liu lao 'afitaia
baita ki 'ana ilitooe, kera daka ele gwada.
Ma sui boroi 'ana kera daka siofaa 'asia
guu, kera daka falea gwada doo 'oro ki 'asia
naa fua 'adomi lana toae ki.
3 Nau ku faamamane kera suli da falea
doo ki ka bobola lau guu fai suadooa kera
ki, ma 'ana kada 'oro ki lelea ka talua
gwana suadooa kera ki. Kera da ilidoo 'uri
nai sulia doori lada gwana 'i tala'ada.
4 Kera daka radui kameli lau guu uri
sae daka kwai'adomi 'ada fai kameli fua

toaa manata mamana ki lao bali lolofaa 'i Diudia.
5 Kameli meli tona lau gwameli ne meli suai kera da ade 'uri nai. Kera da ade 'uri nai suli da safali fale kera fasi 'ada fua Aofia 'i nao lea sui dafi ilia si doo ne kameli meli dooria suli kera da ade sulia doori lana God.
6 Sa Taetas ne nia safalia mai si raoa nai 'i Koren 'ana koni malefo lae fua 'adomi lana toaa 'i Diudia. Nia ne adea meli ka bae fifii fuana uri ka rao 'initoa 'ana si raoa nai uri ka 'adomi kamolu ma molu ka faasui diana ai.
7 Kamolu, na manata mamana laa kamolu nia baita ma molu ka saitoma diana naa 'ana bae lae, ma na saitomadooa kamolu ki ka 'idu naa, ma molu ka manata totongai naa uri ili lana doo diane ki ma na liosaua kamolu fuameli boroi ka baita lau guu. Nia 'uri nai, nau ku dooria uri molu ka 'idu baita lau 'ana ade diana laa kamolu 'ana fale lana kwai'adomi laa nai fua toaa 'i Diudia.
8 Aia, si baea nai, nia nao lau tasi baea uri suumai lamolu lae fua ili lana si doo nai. Nau ku saea lau 'aku 'uri nai uri molu ka 'ali'ali lau guu fai si fale kwai'adomi laa kamolu mala 'ana toaa ne da 'ali'ali fai si fale kwai'adomi laa kera. Ma 'i seeri nia ka faatainia baita lana liosaua ne kamolu too ai.
9 Kamolu molu saitomana Aofia kolu sa Disas Kraes na liosaua nia fuakolu 'e baita tasa. Sui boroi 'ana nia ka 'inito mai 'i salo, nia fale nia 'i tala'ana uri neana lae, nia lea mai ka too 'ana noni uri ka 'adomi kolu. Ma suli ne nia 'e neana, nia ne adea kolu ka 'inito.
10 Aia, nau ku manata toi nia diana uri molu ka faa 'isia naa si malefo bae molu safali konia mai 'afa ngali bae sui kau bae. Kamolu naa bae konia manata mamana totoonao bae molu safali manata toi koni malefo lae uri 'adomi lana toaa nai 'i Diudia.
11 Nia 'uri nai, nia diana uri molu ka uu ngasi lelea molu ka faasuia guu si raoa nai. Nia ka diana lau guu uri na kwaidooria kamolu 'ana 'isi lana si raoa nai ka mala lau guu 'ana si kada bae molu safalia mai ai. Ma uri molu ka falea naa ta fita si malefo ne molu bobola naa uri fale lana.
12 Suli lea molu kwaifaolomai naa uri fale lana kau si kwai'adomia nai, God nia ka ele sulia si doo nai. Suli nia dooria uri molu ka falea si doo ne molu too ai, nao lau si doo ne nao molu si too ai.
13-14 Na manata laku nao si dooria lau guu uri molu ka 'adomia 'amolu toaa nai da nii lao 'afitaie ki ma ni kamolu molu ka ulafu gwamolu. Nia diana tasa uri molu ka 'adomia toaa siofaa ki, suli ne kamolu molu too 'ana doo ki ka bobola fai ili lana. Ma 'ana si kada nii 'ua kau, lea kamolu molu nii lao 'afitai lae ma kera daka too 'ana doo ki, kera tara daka 'adomi kamolu lau guu. Lea kamolu molu ade 'uri nai, tara kamolu molu ilia doo ki ka bobola sui guu fua kwai 'atoia kera toae ki sui guu.
15 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,

"Na wane ne nia konia doo ki ka 'oro, nia nao si too 'ana doo ki si talua lau kwai 'atoia nia ki.
Ma na wane ne nia konia doo ki ka nao si 'oro, nia ka nao si oli kukuru lau guu 'ana doo ki."

Sa Taetas fai ta roo waa lau da ngali kwai'adomie uria Koren

16 Kameli meli tangoa 'asia naa God suli ne nia falea si manatae wane fifii nai fua sa Taetas uri ka 'adomi kamolu mala lau guu ne kameli too ai.
17 Suli si kada kameli meli ledi nia uri ka kwai'adomi fuameli 'ana si raoa nai, nia ka ele 'asia naa uria ili lana suli nia 'ua guu tala dooria 'adomi lameli lae.
18 Kameli meli falea lau gu kau tii wane 'ana toolaku ki fainia. Sa wala nai, nia waa toaa manata mamana ki sui guu da manata 'initoa 'ani nia, suli nia 'e rao tetede 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee.
19 Na toaa manata mamana neki da fili nia uri nia ka lea ki fai kameli uri koni lana malefo bae fua toaa manata mamana 'i Diudia. Na toaa 'oro daka tangoa Aofia faafia si raoa nai. Raoa nai ka faatainia lau guu ne kameli meli dooria 'asia naa 'adomi lana toaa manata mamana neki da siofaa.
20 Kameli meli sua diana 'asia naa sulia si malefo nai fasi ade lea ta wane ka saea tasi doo ta'aa suli kameli.
21 Suli ni kameli meli dooria uri meli ka ilia si doo ne 'o'olo 'i maana God ma 'i maana toae ki lau guu.
22 Kameli meli falea kau ta ruana waa lau guu 'ana toolakolu ki uri ka lea kau fai roo waa neki nai. 'Ana si kada 'oro ki, kameli meli suana sa wala nai nia noni maabe 'asia naa 'ana kwai'adomi lae. Ma 'i tari'ina, nia manata ngado 'ani kamolu ma ka dooria 'asia naa 'adomi lamolu lae.

23 Sa Taetas naa ne rao kwaimani fai
nau uri 'adomi lamolu lae. Aia, na roo
toolakolu nai ki daru lea kwaimani kau
fainia nai, na roo waa na konia manata
mamana neki da fale keerua ki kau ma
na raoa keerua ki ka faa'initoaa sa Disas
Kraes.
24 Nia diana uri molu ka faatainia
liosaua kamolu fuada, uri toaa manata
mamana ki sui guu, daka saitoma diana
'ana tango laa ne meli ilia 'ani kamolu nia
doo mamane.

9

Kwai'adomia fua toaa manata mamana 'i Durusalem

1 Aia, nau lea sae nao kwasi kekeda
boroi kau fuamolu sulia na kwai'adomi
laa ne kolu konia uri fale lana fua toaa
manata mamana da siofaa ki 'i Diudia, nia
ka diana gwana. Suli nau ku saitomana
gwaku kamolu ne molu safalia mai koni
lana malefo nai.
2 Nau ku lio saitomana gwaku ne kamolu
molu manata totongai 'ana kwai'adomi lae
'uri nai. Ma ni nau ne ku bae inala su-
lia ade diana lamolu nai 'i maana toaa
neki lao lolofaa 'i Masedonia ma ku bae
'urii, “Na toaafuta kolu ki lao bali lolofaa 'i
Gris mone kera da safali 'ua naa 'afa ngali
bae daka konia si malefo fua fale lana uri
kwai'adomi lae.” Si kada toaa 'i Masedonia
ki da rongoa si doo nai nau ku saea, na 'oro
lana wane 'ani kera daka dooria lau guu
fale kwai'adomi lae.
3 Aia, nau ku bae inala kau suli kamolu
fua toaa 'i Masedonia ne molu safali konia
si malefo nai. Nia ne nau ku odua kau
toolakolu neki daka lea na kau siamolu
uri daka 'adomi kamolu uri molu ka fale
'isi 'ana si malefo nai fasi ade lea na bae
inala laa nai ku ilia suli kamolu ka nao si
mamana guu.
4 Ma lea sae nao molu si ade akau ma tai
wane manata mamana 'i Masedonia daka
lea kau fai nau si kada ku lea kau siamolu,
ma kera daka suana ne nao molu si ade
akau guu 'ana malefo kamolu, kameli tara
meli ka 'ide sulia na manata ngadoa kameli
'ani kamolu. Ma ni kamolu boroi tara molu
ka 'ide 'asia naa.
5 Doo nai ne adea nau ku manata toi ka
diana uri fale lana kau toolakolu nai ki uri
daka lea kau siamolu 'i nao uri daka 'adomi
kamolu 'ana ade akau lae 'ana si malefo
bae molu alangainia bae. Uri 'i seeri na
fale laa kamolu nai ka kwaimaakwali naa,
ma uri si fale laa nai ka lea 'ana sulia doori
lamolu 'i tala 'amolu. Nao lau si doo ne ta
wane lau gwana nia suumainia fuamolu
uri ili lana lae.
6 Aia, nao molu si manata buro 'ana si
doo bae na tarifula lae nia saea: Lea na
aludooa kolu nia tu'uu gwana, na koni
dooa kolu boroi ka tu'uu lau guu. Ma lea na
aludooa kolu nia baita, na koni dooa kolu
boroi ka baita lau guu.
7 Doo ne adea guu, toae ki sui guu daka
fale 'ana fale laa ne lea mai fasi lao man-
goda ki. Nia nao si diana uri daka fale
ogoni, ma nao daka fale 'ana fale laa su-
umai lana. Suli God nia ele sulia wane ne
manata lana ele uri fale lae.
8 God nia bobola fai fale lana doo diana
'oro fuamolu lelea ka talua lau guu kwai
'atoia kamolu ki, uri 'ana si kada ki sui guu
molu ka too 'ana doo neki sui guu molu
'atoia, ma molu ka too 'ana tai doo ki lau
uri 'adomi lana lau tai wane.
9 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,

“Kera da fale dangatai fua toaa siofaa ki,
nia ne God ka nao si manata buro
'ana fale lae 'ada.”

10 God ne nia falea na miga doo uri fasi
lana fua waa fasidoo ma ka falea fanga ni
'ani lana. Nia kai falea si doo ki fuamolu
kai 'oro ka 'idu lau uri molu ka fale ka 'idu
lau fua toaa siofaa ki.
11 'Ana si kada ki sui guu God nia kai
ilia molu ka too 'ana doo 'oro uri molu
ka bobola fai 'adomi lana 'ana wane ki.
Ma toaa 'oro kera da kai tangoa God fua
kwai'adomi laa ne molu falea ne meli kai
ngalia ma meli kai falea fuada.

12 Si doo ne kamolu molu falea, nia kai
'adomia na toaa nia ki God, ma nia ka ilia
toaa 'oro ki lau guu kera daka tangoa God.
13 Kamolu molu kai faa'initoaa God 'ana
fale laa baita kamolu ki. Na fale laa baita
kamolu ki fuada kai faatainia ne kamolu
molu ade sulia si Faarongoa Diana nia
Kraes.
14 Ma kera da kai foa fuamolu 'ana
liosaue suli na liosaua nia God nia faatai
fuada 'ani kamolu.
15 Alu kolu tangoa God uri Wela nia. Suli
nia naa ne fale laa diana tasa 'asia na ne
God nia falea fuakolu. Nao tasi baea si
bobola fai 'inifita lana fale laa nai.

10

Bol nia firu tetede suusia rigitaa Aofia falea fuana suli wane ki bala faafi nia

1 Aia, ni nau sa Bol ku bae fifii kau
fuamolu 'ana marabibi lae ma na abulo
tu'uu lae mala 'ana Kraes. Wane ki da saea
nau ku bae noniraa gwaku sulia doo ki
'ana kekeda lae 'ana si kada ku nii tau faasi
kamolu, ma daka saea nau ku maugafi 'ana
bae lae 'ana si kada ku nii siamolu.
2 Nau ku gani kamolu kau uri molu ka
'olosia abulo lamolu ki uri si kada ku dao
kau siamolu, nau ka nao kwasi ngatafia
lau bali 'amolu ne da saea kameli meli lea
gwameli sulia birangana toaa 'ana molaa-
gali.
3 Nia mone mamana, kolu nii 'ua lao mo-
laagali. Sui boroi 'ana ta, kameli nao meli
si firu fai malimae kameli ki 'ana birangaa
kera toaa lao molaagali.
4 Suli na raunga neki meli firu ki ai nao
lau raunga nia ki wane 'ana molaagali. Na
raunga kameli ki God lau 'ana ne falea
fuameli uri meli ka ogea 'ana labu ne mal-
imae kameli ki da 'adu ai. Ma ni kameli
meli kai siitasa faafia manatae wane 'ana
olisusuue ki,
5 ma meli kai ogea toolangaidooa suke
ki ne toaa ngao ki da alua uri suusi lana
toae ki faasia saitomana lana God. Ma ni
kameli meli kai siitasa faafia si manatae
wane garo nai ki, uri meli ka suumai kera
uri daka ade sulia bae lana Kraes.
6 Ma 'ana si kada kamolu molu faatainia
ne molu ade sulia bae lameli ki, kameli
meli ka kwaimaakwali uri fale lana kwak-
waee fua tii 'amolu ne nia nao si ade suli
kameli.
7 Bobola fainia sae kamolu molu ka sait-
omana doo neki da fuli 'i matangamolu. Ta
wane 'amolu ne nia ka manata toi sae nia
na wane rao nia Kraes, diana fua wane nai
ka saitomana lau guu ne kameli toaa rao
mamana nia ki Kraes.
8 Suli Aofia nia falea rigitae fuameli uri
talai lamolu lae. Ma nia ka odu kameli
fua 'adomi lamolu lae, ma ka nao lau uri
tauwela lamolu lae. Nau ku bae naunau
suli nau suli na rigitaa nia Aofia ne nia
falea fuameli. Sui boroi 'ana ka 'uri nai,
nau kwasi 'ide guu.
9 Nao nau kwasi dooria uri molu ka man-
ata toi sae sa nau ku faamau kamolu 'ana
kekeda laa neki ku ilia fuamolu,
10 suli tai wane da bae 'urii, “Na kekeda
laa nia ki sa Bol ne nia rigita. Ma sui
'ana si kada nia too kwaimani fai kolu, nia
maugafi gwana ma ka nao si saitomana
guu bae lae.”
11 Aia, na wane ne nia saea si doo nai, nia
diana fua nia ka saitoma diana ai ne si doo
ne kameli meli kai ilia 'ana si kada meli dao
kau siamolu tara nao si 'e'ete guu faasia si
doo ne meli kekeda ma meli ka saea ki kau
fuamolu lao kekeda laa kameli ki.
12 Kameli nao meli si dooria uri meli ka
faabolatai kameli fai toa rao bae da tala
tafo kera 'i tala 'ada, doo nao dasi bobola
gu fainia!
13 Ma ni kameli nee, nao meli si tafo
kameli guu fai ta tetedea ne nao meli si too
ai. Kameli meli, tafo kameli lau 'ameli suli
raoa ne God nia fili kameli fua ili lana, ma
ni kamolu lau guu ne tai wane 'ana raoa
nai.
14 Nao kameli meli si garo 'ana si kada
meli saea ne kameli meli too 'ana rigitaa
faafi kamolu, suli kameli naa ne toa to-
toonao ne meli dao fai si Faarongoa Diana
nia Kraes siamolu.
15 Kameli nao meli si saea sae meli too
'ana rigitae faafia raoa ne tai wane 'e'ete
lau gwana da ilia lao maefera neki God
nia nao si odu kameli uria ki. Ma ni
kamolu tai wane ne God nia odu kameli
mai siamolu, ne meli dooria manata ma-
mana laa kamolu uri ka baita ma ka tetede
lau. Ma ni kameli meli ka dooria lau guu ili
lana si raoa baita ka tasa 'i matangamolu.
16 Ma 'i burina ne kameli meli rao lau
fai kamolu, tara kameli meli kai liufia tai
maefera ki lau guu uri faatalongai lana si
Faarongoa Diana nee. Ma kameli meli si
dooria meli ka saea sae kameli meli too
'ana rigitae faafia raoa ne tai wane 'e'ete ki
lau gwana da ilia 'ana maefera ne God nia
odu kera uria.
17 Sulia na Kekeda laa Abu nia bae ka
saea, “Lea ta wane nia dooria kai bae inala,
alu nia bae inala 'ana sulia si doo ne God
nia ilia.”
18 Aia, na wane ne nia bae inala suli nia
'i tala'ana, nia nao si too 'ana 'initoa lae.
Wane ne God ala faafia, nia lau 'ana ne
wane 'initoa mamane.

11

Toaa suke ki da saea kera 'aboosol mamane ki

1 Sui boroi 'ana ku manata toi nia nao si
bobola fai wane ka bae suli nia 'i tala'ana,
nau ku dooria molu mamarato fasi 'amolu
nau ku bae fasi suli nau 'i tala'aku.
2 Nau ku manata 'u'ufa suli kamolu,
mala lau gu ne God nia manata 'u'ufa suli
kamolu. Suli kamolu molu mala 'ana ta
keni saarii laulau bae ku alufaafia maasia
dao lana mai Kraes. Aia, na saari ne da
alufaafia fua 'afe lae, nia ka too tii bali
faasia wane 'e'ete ki sui gwana.
3 Doo ne adea ku manata 'u'ufa suli
kamolu, suli ade lea molu ka manata ma-
mana 'ana toolangaidooa tai wane ki ma
na liosaua kamolu fua Kraes ka tagalo
mala 'ana bae ni 'Ifi nia faamamanea sukea
nia baekwa bae.
4 Nau ku manata 'u'ufa 'ani kamolu lau
guu suli ade lea 'ali'ali molu ka faama-
manea gwamolu ta toolangaidooa ne 'e'ete
faasia toolangaidooa bae meli bae sulia.
Ade sae lea nia lea kau siamolu ma nia ka
faarongo 'e'ete sulia sa Disas fuamolu ma
molu ka faamamanea lau gwamolu. Ma
ade lea molu ka ngalia na 'amolu ta anoe-
doo 'e'ete lau gwana faasia na Anoedoo
Abu bae molu ngali 'ana si kada bae meli
faarongo kamolu.

5 Aia, toaa ne kera da lea kau siamolu ki
ma daka saea kera na 'aboosol talingai ki,
nau kwasi manata toi guu sae sa kera da
'initoa ka talu nau.
6 Sui boroi 'ana nau nao kwasi saitomana
bae diana lae, nau ku saitomana doo 'oro ki
'ana Faarongoa Diana nee. Kamolu molu
saitomana gwamolu si doo nai suli kameli
meli toolangaidoo fuamolu 'ana si kada
'oro ki.
7 'Ana si kada nau ku faarongo 'ana si
Faarongoa Diana nia God fuamolu, nau
nao kwasi gani kamolu guu uri ta fofolia
ma nao ta tii si miga malefo boroi ka nao
guu. Ma si kada ku too siamolu, nau ku
faatu'uu nau 'i tala'aku uri kamolu 'ana
molu ka 'initoa. Nia 'utaa, kamolu kwaifii
sae sa nau ku ade 'uri nai nau ku abulo
ta'aa nai?
8 'Ana si kada nau ku toolangaidoo
fuamolu, na konia manata mamana 'ana
fera 'e'ete ki 'ana ne da fale kwai'adomie
ki fuaku ma nia ka 'uri 'ana bae sae nau
ku laua mai doo kera ki tai konia manata
mamana 'ana fera 'e'ete ki uri 'i seeri nau
ku 'adomi kamolu ai.
9 Ma 'ana si kada ku too fai kamolu, lea
nau ku kwai 'atoi boroi uria tasi malefo,
nau nao kwasi gani kamolu gu uria. Na
toolakolu neki kera lea mai faasia 'i Mase-
donia kera ne da falea doo neki sui guu
nau ku kwai 'atoi uria. Nau nao kwasi gani
kamolu gu mai uria tasi doo, ma tara 'afitai
ku gani kamolu lau uria tasi doo.
10 Ma ni nau 'afitai ku lukasia bae inala
laa nai ku ilia, suli ne tara nao kwasi ngalia
guu tasi malefo siana ta wane 'ani kamolu
'ana bali lolofaa 'i Gris sui guu. Si doo nai
nia mamana mala 'ana bae lana Kraes ne
nia mamana.
11 Alamia kamolu manata lamolu saea
sa nau kwasi liosau gu 'ani kamolu suli ne
nao kwasi gani kamolu guu uri tasi malefo.
Sui ma God nia saitomana gwana ne nau
ku liosau 'asia naa 'ani kamolu.
12 Si doo nai nau ku ilia nai nau tara kwai
ilia 'ua gwaku ka lea 'alaa uri ka aefaraa
toa susuke nai da saea kameli meli bobola
sui gwameli 'ana raoa neki meli ilia ki
fuamolu.
13 Kera da sae kera 'ana 'aboosol ki, ma
sui boroi 'ana kera nao lau 'aboosol ma-
mana nia ki Kraes. Kera da rao susuke
gwada uri molu ka sae kera 'ana 'aboosol
ki.
14 Nau nao kwasi tona guu 'ana si doo
nai, suli sa Saetan boroi nia saitomana ka
tatala gwana uri ka lio mala 'ana ta 'ensel
'ana folaa lae.
15 Ma lea toaa nai ki sa Saetan daka ilia
boroi tai doo uri sua lada ka mala 'ana
toaa rao nia ki God, nao kolu si tona gu
sulia. Kera da kai ngalia kwakwaea baita
ne bobola fai abulo ta'aa laa kera ki.

Sa Bol nia bae naunau sulia 'afitaia neki dao tona

16-17 Sui boroi 'ana nau nao kwasi dooria
bae inala lae, 'i tari'ina nau kwai bae inala
suli nau 'i tala'aku. Si kada nau ku bae
'uri nai suli nau 'i tala'aku, tai wane 'ani
kamolu daka saea sa nau ku bae mala 'ana
waa oewanea ma ka nao kwasi bae lau
sulia tee ne Aofia nia saea. Sui boroi 'ana
molu ka manata 'uri nai, molu fafurongo
fasi sulia si doo ne nau ku saea.
18 Na wane nai ki kera da bae inala suli
kera 'i tala'ada ma ni kamolu molu ka ade
suli kera. Aia nia 'uri nai, kamolu sui guu
molu fafurongoa lau guu si doo ne nau ku
saea fuamolu sulia nau 'i tala'aku.

19 Ni kamolu molu sae sa molu sait-
oma doo tasa, ma sui molu ka rongo noni
maabe 'ana bae lana toa oewanea ki.
20 Kamolu molu alamatainia gwamolu
fua kera daka 'inito faafi kamolu, ma daka
ngalia si doo kamolu ki ma daka suke
kamolu ki gwada, ma daka bae inala suli
kera tala 'ada, ma daka faa 'ide kamolu ma
daka fida usi maa molu.
21 Kameli nao meli si ade 'uri nai 'ani
kamolu, ma sui 'utaa ne molu ka sae sa
kameli meli garo?

Na toa ne da sae sa kera tai 'aboosol
'initoa ki, kera da bae inala suli kera 'i tala
'ada. Ma nau lau guu ku bae inala suli nau
'i tala'aku ka mala 'ani kera sui boroi 'ana
nia nao si diana fua bae lae 'uri nai.
22 Aia, kera da saea kera toaa Diu ki. Ma
ni nau waa Diu lau guu. Kera daka saea
kera kwalafaa nia 'Israel na kwalafaa sa
'Abraham. Ma ni nau waa 'ana kwalafaa
nia 'Israel ma 'ana kwalafaa sa 'Abraham.
23 (Nau kwasi dooria bae inala lae suli
nau 'i tala'aku 'urii.) Kera saea kera toaa
rao nia ki Kraes. Ma sui nau naa ne wane
rao diana nia Kraes talu kera. Suli nau ku
rao tetede ka talu kera, ma na wane ki daka
alu nau lao lookafo 'ana si kada 'oro ka talu
kera, ma daka kwae nau 'ana si kada 'oro ki
ka talu kera, ma karangi kwai mae 'ana si
kada 'oro ki talu kera.
24 Lima si kada ki na waa gwaungai Diu
ki da kwae nau 'ana olu taafuli fa kwae laa
ma sikwa fa kwae laa.
25 Ma olu si kada ki na waa gwaungai ki
'i Rom daka nangasi nau 'ana nanangadoe.
Ma 'ana tii si kada, tai wane da sasi uri
saungi laku 'ana 'uifau laku lae. 'Ana olu
si kada 'e'ete ki tii baru nai ku lea 'i laona
nia kuruu fai nau. Ma 'ana tii si kada 'ana
olu si kada nai ki, nau ku too lao asi sulia tii
fa rodo ma tii fa sato.
26 Ma 'ana lea laa 'oro nau ki, nau ku dao
toi 'afitai laa 'oro 'ana kafo igwe ki, ma 'ana
wane bebeli ki. Na toaa nau ki Diu fai toaa
'i sara ki daka malimae 'ani nau. Ma nau
ku dao toi 'afitai lae ki lao maefera baite
ki, lao bali lolofaa kwasi ki, ma lao asi lau
guu. Ma tai si kada na wane ki da suke
nau gwada daka saea kera toaa manata
mamana ki 'ana sa Disas ma daka falea lau
guu na 'afitaia baite ki fuaku.
27 Nau ku rao tetede 'asia naa, ma tai fa
rodo nao kwasi maleu guu. Ma tai si kada
nau nao kwasi too 'ana tasi fanga ma ka
nao tasi kafo ni kuu. Ma tai si kada nau ku
gwagwari suli ku oli kukuru 'asia naa 'ana
si maku.
28 Nao lau na doo nai ki gwana nai, suli
'ana fa sato ki sui guu nau ku too 'ana
'afitai lae suli ku manata toi 'asia naa konia
manata mamana neki sui guu.
29 Ma lea ta wane manata mamana nia
dao toi 'afitai lae 'ana ilitooa baita ki, nau
ku toomatafana lau guu 'afitaia nai ki ma
ku manata tona lau guu. Ma lea nia ka ilia
tasi doo ne ta'aa, nau ku manata toi ka 'ako
lao maaku.
30 Nau lea sa ku bae inala, tara na make-
soa nau ki gwana ne ku bae inala sulia.
31 God na Maa nia Aofia kolu sa Disas,
ne da tango nia ka lelea firi, nia saitomana
gwana ne nau nao kwasi suke kamolu.
32 'Ana si kada ku too 'i Damaskas, na waa
ne sa 'Aretas waa 'inito nai 'e alua ka lio
sulia maefera nai, 'e alua wane ni omee ki
daka fofolo 'ana maetafaa ki uri daka dau
nau.
33 Ma sui toa ku too fai kera ki daka
taungi nau lao tii kukudu baita nai daka
faakoso nau sulia kula kwakwada 'ana
labu nai uri 'i saegano ma 'i seeri nau ku
tafa na faasi kera.*

12

Na fafaataia God nia faatainia ki fua sa Bol

1 Wane ki gwana ne da suumainia bae
inala lae fuaku suli nau 'i tala'aku sui boroi
'ana ka nao si falea guu ta doo diana fuaku.
Aia, nau kwai bae gwaku sulia doo neki
Aofia nia faatainia ki fuaku ma nau ku
liotoi ki.
2 Na taafuli fa ngali ma fai fa ngali ne
sui naa, God nia ngali nau uri kula nai
nia too ai 'i salo. (Aia, nau ku ulafusia
alamia na noniku lau gu 'oto ne dao 'i seeri,
ma nao God gwana 'oto ne faatainia doo
nai ki fuaku. Taifilia God gwana ne nia
saitomana.)
3-4 Aia, nau ku saea lau kau nai, nau ku
saitomana God nia ngali nau lea ku dao
'i salo. (Ma nau kwasi saitomana alamia
noniku ka dao lau guu 'i seeri 'oto mone,
ma nao God gwana ne faatainia fuaku, suli
taifilia God gwana ne nia saitomana.) Aia,

* **11:33** Suana nunuidoo 'ana 'Aks 9:25.

ma 'ana si kada nai ku nii 'i salo, nau ku
rongoa doo ni kwele lae ki ai ma ka 'afitai
uri sae lana 'ana ta baea lao molaagali nee.
5 Na doo nai ku suai nai nia bobola uri
nau ku bae inala suli nau fainia, ma sui
nau nao kwasi ade 'uri nai. Suli nau ku
bobola fainia kwai bae inala gwaku sulia
na makesoa nau ki.
6 Ma lea sae nau ku dooria bae inala lae,
tara nau bobola fainia ku ilia gwaku, suli
na doo mamane ki gwana ne lea doo kwai
bae sulia. Ma sui boroi 'ana, nau nao kwasi
dooria bae inala lae suli nau 'i tala'aku.
Suli nao kwasi dooria toae ki daka sae'inito
'ani nau ka talua doo neki da rongoa ma
daka suai nau ku saea ki ma ku ilia ki.
7 Aia, God nia faolomainia na matai lae
fuaku uri ka nao kwasi bae inala sulia doo
diana 'oro neki ku suai ki 'i salo. Matai
laa nee sa Saetan ne nia ilia uri ka tauwela
nau, uri ka nao kwasi naunau lau.
8 Na olu si kada ki ne nau ku foa ma ku
amasia Aofia uri nia ka lafua mataie faasi
nau.
9 Ma sui nia olisi nau ka bae 'urii, “Na
ade dianaa nau naa ne fuamu, nao naa ta
doo lau. Ma na tetedea nau nia sakatafa
faatai 'ana si kada 'oe makeso.” Doo nai
gu ne adea ma nau kwai ele tasa sulia na
makesoa nau ki, uri 'i seeri na tetedea nia
Kraes ka nii 'ana fai nau.
10 Nau ku ele gwakua sulia na 'afitaia
neki da dao toku uri maana ne ku rao fua
Kraes. Ma ku ele gwakua lea kera daka
bae ta'aa boroi 'ada suli nau ma nao daka
susubutai nau boroi 'ada. Suli lea nau ku
makeso boroi, Kraes naa ne kai faatetede
nau.

Sa Bol nia manata 'u'ufa sulia toaa 'i Koren

11 Aia, nau ku ade mala 'ana ta wane oe-
wanea ma ku bae inala suli nau 'i tala'aku,
sui ta kamolu ne molu ilia nau ku ade 'uri
nai. Bobola fainia sae kamolu molu ka
tango nau gwamolu. Nau, kera saea nau
ku naofuli guu, sui boroi 'ana ta toa bae
da sae kera 'ana 'aboosol talingai ki kera
'afitai daka 'initoa talu nau.
12 'Ana si kada nau ku rao 'i matang-
amolu 'ana susuu ta'aa lae lao 'afitaie ki,
God nia ilia doo kwaibalatana 'oro ki 'ana
raoa nau. Doo nai ki da fuli ka faatainia
nau na 'aboosol mamane.
13 Si doo neki nau ku ilia ki fuamolu,
nia mala 'ana doo neki ku ilia fua konia
manata mamana neki sui guu. Tii si doo ne
'e'ete naa ne: Nau nao kwasi gani gu tasi
malefo siamolu fua 'adomi laku. Kamolu
molu saea nau ku ilia doo ta'ae ki fuamolu
'uri nai, aia nau nao kwasi kwaimanatai
lau ne 'i tari'ina uri molu ka manata luke
nau.
14 'I tari'ina, nau ku ade akau naa uri ku
dao tomolu lau 'ana oluna naa si kada. Ma
nia ka mala lau guu 'i nao, nau nao kwasi
gania ta malefo faasi kamolu. Suli nao
kwasi dooria guu na malefo kamolu ki. Si
doo ku dooria lau 'aku ne uri molu ka ele si
kada nau dao kau. Ne ku mala 'ana ta wane
ni maa lae fuamolu, suli ku 'adomi kamolu
uri manata mamana lae 'ana Kraes. Nia
nao si bobola uri wele ki daka falea malefo
fua maa kera. Nia diana fua maa kera wele
ki nia ka fale si malefo fua wela nia ki.
15 Ma lea nau ku faa kau si doo nau ki sui
guu fai ni nau 'i tala'aku lau guu fua 'adomi
lamolu lae, nau ku ele gwakua. Nia 'utaa,
nia diana gwana uri molu ka liosau tu'uu
gwamolu 'ani nau, suli ne nau ku liosau
baita 'ani kamolu?
16 Aia, kamolu molu saitomana ne nau
nao kwasi gania gu mai tasi malefo faasi
kamolu. Ma sui boroi 'ana na malimae
nau ki daka bae 'ada 'urii, “Sa Bol nia waa
too 'ana si manatae wane agwa uri suke
lamolu lae na!”
17 Nau ku suke 'utaa 'ani kamolu? Ni
kamolu molu saitomana gwamolu ne si
baea nai da saea suli nau nai nia nao si ma-
mana. Ma na toa bae nau ku odu kera kau
siamolu bae kera nao dasi suke kamolu
guu uri ngali lana si malefo kamolu ki faasi
kamolu.
18 Nau ku gania sa Taetas uri nia ka
lea kau siamolu, ma ku falea lau gu kau
ta tii wanefuta 'akolu 'i bali 'ana manata
mamana lae uri ka lea kau fainia. Ma ni
kamolu molu saitoma diana 'ana sa Tae-
tas nia nao si 'ingosi kamolu guu uri tasi
malefo. Ma ni kamolu molu ka saitomana
sa Taetas fai nau, kaaria miri ilia doo 'o'olo
ki ne bobola ma ka 'o'olo sui guu.
19 Alamia kamolu molu manata toi sae sa
kameli meli bae 'uri nai uri suusi lameli lae
'i tala'ameli. Nau nao kwasi manata 'uri
nai. Suli God nia saitomana gwana si doo
ne meli saea ki nia lea gwana sulia si doo
ne Kraes nia dooria meli kai saea ki. Toaa
kwaimani diana nau ki 'ae, si doo ki sui guu
ne meli ilia, kameli meli ilia 'ana 'adomi
lamolu lae.

20 Nau ku manata 'u'ufa ade lea nau ku
lea kau ma ku suana na abulo laa kamolu
ki daka 'e'ete faasia si doo ne ku dooria. Ma
lea nia 'uri nai, tara nau kwai kwae kamolu
faafia ma nia kai adea ka nao molu si ele
sulia. Nau ku manata 'u'ufa lau guu ade
lea tai wane 'i seeri daka olisusuu ma daka
'uga, ma daka rakesasu, ma daka manata
'asia, ma daka bae ta'aa, ma daka unutai
ta'aa 'ana wane ki, ma daka ngao, ma na
birangaa kera ki ka nao si 'o'olo.
21 Ma nau ku manata 'u'ufa ade lea nau
ku lea lau kau siamolu ma na ade lamolu
nai ka faa noni susuala nau 'i maana God.
Ma nau kwai angisia 'oro lamolu, suli ne
da ilia doo ta'ae ki ma ka nao dasi bulasi
manataa faasia ade kaubare laa kera ki.

13

Bol nia kwanaa oluna fa lea laa nia uri maefera 'i Koren

1 Aia, nau tara kwai lea kau siamolu 'ana
oluna lau si kada. Na Kekeda Laa Abu nia
saea, “Molu fafurongoa fasi bae lana ta roo
wane ma nao ta olu wane faamamane ki
sulia si doe sui fatai molu kafi sae mamana
lana uri fale lana ta kwakwaea fua wane.”
2 'Ana ruana fa dao laa bae nau ku dao
kau siamolu bae, nau ku saea sui naa fua
tai wane ki 'ani kamolu bae da abulo ta'aa.
Ma 'i tari'ina boroi, nau ku kekeda kau ku
saea lau gu fua toaa nai ki ma fuamolu sui
gwana ne lea nau ku dao na kau siamolu
ma ku suana ta wane ka ilia gwana abulo
ta'aa lae, nau 'afitai ku obi guu 'ani nia 'ana
fale lana kwakwaea fuana.
3 Uri 'i seeri ka faatainia Kraes 'ana ne
saea nau ku bae fuamolu, nao lau nau 'i
tala'aku. Ma Kraes nia nao si makeso 'ana
ili lana doo ki fuamolu. Nia kai faatainia
lau 'ana tetedea nia fuamolu.
4 Sui boroi 'ana Kraes nia waa makeso
gwana 'ana si kada kera foto faafia 'ana
'airarafolo, nia mauri lau gwana 'i tari'ina
faasia maea 'ana tetedea nia God. Ma ni
kameli boroi meli makeso lau guu mala
'ana Kraes 'ana si kada bae nia mae, ma sui
boroi 'ana tara kamolu molu kai lio saito-
mana ne kameli meli mauri kwaimani lau
guu fai Kraes 'ana tetedea nia God.
5 Nia 'uri nai, molu manata diana sulia
mauria kamolu ki uri molu ka saitomana
na abulo lamolu nia 'e bobola fainia toaa
ne da manata mamana ki 'ana Kraes ma
nao 'e nao. Kamolu molu saitomana Disas
Kraes nia too lao mauria kamolu ki ma nao
'e nao guu? Ma lea nia nao si too guu lao
mauria kamolu ki, na manata mamana laa
kamolu nia nao si mamana gu nai.
6 Nau ku dooria uri molu ka saitomana
ne manata mamana laa kameli nia ma-
mana.
7 Ni kameli meli foosia God uri ka 'adomi
kamolu uri molu ka too faasia ili lana doo
ta'ae ki. Ma ni kameli nao meli si foa 'uri
nai uri molu ka sae diana lana lau raoa
kameli. Kameli meli foa 'uri nai lau 'ameli
uri molu ka ilia doo 'o'olo ki, sui boroi
'ana tai wane daka manata toi sae sa raoa
kameli nia doo sala gwana.
8 Suli kameli meli lea naa sulia na toolan-
gaidooa mamana nee ma ka 'afitai uri meli
ka uu suusia lau.
9 Kameli meli ele gwameli lea sae kameli
meli makeso ma ni kamolu 'ana molu ka
tetede. Kameli meli foa uri God ka 'adomi
kamolu uri kamolu sui guu molu ka 'olosia
abulo lamolu ki.
10 Doo nai ki gu ne adea nau ku kekeda
kau fuamolu 'ana kada ne ku too tau kau
faasi kamolu. Nau ku ade 'uri nai uri 'ana
si kada ku dao kau siamolu, nau nao kwasi
ngatafi kamolu lau 'ana rigitaa ne Aofia
nia falea fuaku. Aofia nia falea rigitaa
nai fuaku uri 'adomi lamolu, nao lau uri
tauwela lamolu lae.

Na baea 'isi ki naa

11 Aia toaafuta nau ki 'ae, si doo nai ki
ku saea na kau fuamolu nai. Molu talana
birangaa kamolu ki ma molu ka rongo di-
ana 'ana doo nai ki ku kekeda kau sulida
ki fuamolu nai. Molu too 'ana tii man-
atae wane, ma molu ka too 'ana aroaroe
'i matangamolu kwailiu. Alu God 'ana
liosaue ka falea 'ana aroaroe fuamolu ma
ka too 'ana fai kamolu.
12 Aia, molu ka faatainia ele laa kamolu
fuamolu kwailiu 'ana samo 'aba laa ne abu.
Na toaa God ki sui guu 'i seki, kera da
falea kau si baea diana kera 'ana manata
diana lae fuamolu.
13 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes nia
ade diana 'ana fuamolu, ma God ka liosau
'ana 'ani kamolu ma na Anoedoo Abu ka
too 'ana fai kamolu tiifau.

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Geleisia

Na leta nee, sa Bol nia kedaa fua konia manata mamana ki lao lolofaa 'i Geleisia. Sa Bol ne rao mai fai kera 'i nao, ma sui 'ana si kada ne nia kekeda nee, nia too tau mai faasi kera 'ana ta bali fera 'e'ete lau gwana. Kekeda laa ne nia ilia nee, nia ilia suli ne nao si tau guu burina nia faasi kera, kera safali daka lea 'e'ete naa sulia tai toolangaidooa 'e'ete ki lau gwana. Na toolangaidooa nai ki da ruu mai matangana konia manata mamana nai ki 'i Geleisia daka suumainia fua figue ki uri daka ade sulia taki nia toaa Diu. Na toolangaidooa nai sulia taki 'e suumai kera fua 'iri'unga lae 'ana wela wane ki ma fua daka ade sulia taki sa Mosis uri daka 'o'olo 'i maana God. Na toaa nai ki da bae sulia toolangaidooa nai da saea na 'iri'unga lae 'ana wela wane ki, nia na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God. Sui sa Bol, nia ka bae sulia na manata mamana lae 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea wane ka 'o'olo 'i maana God. Aia, na mamalafooa uri faatai folaa lae 'ana toaa mamana nia ki God, nia lau 'ana ne Anoedoo Abu ma na too aoloa lae. Kolu ka manata mamana 'ana Kraes uri kolu ka 'o'olo 'i maana God. God nia lio 'o'olo lakolu 'i nunufana manata mamana laa kolu 'ana Kraes, nao lau 'i nunufana ade lae sulia taki. Lea sa ta wane 'i tala'ana ka susuu fai ade lae sulia taki uri ka dao toi 'o'oloe, tara nia 'afitai ka 'o'olo 'i maana God.

'Inifuui baee ki lao buka nee:

Sa Bol 'e falea fasi si baea ni manata ele lae 1:1-11
Sa Bol 'e bae sulia nia 'aboosol mamane 1:11—2:21
Wane nia 'o'olo 'i maana God nunufana manata mamana lae 'ana Kraes 3:1—4:31
Kwaitalai lana Anoedoo Abu 'e faatai folaa 'ana wane manata mamana 5:1—6:18

1-2 Nau sa Bol ku kekeda kau fuamolu konia manata mamana baki lao lolofaa 'i Geleisia. Ni nau fai toolakolu ki sui guu 'ana Kraes ne meli too 'i seki ne meli kekeda kau. Nau na 'aboosol, ne nao lau toae ma nao ta wane gwana nia fili nau. Sa Disas Kraes ma God na Maa waa bae 'e tataea sa Disas faasia maea lau 'ana ne daru fili nau.

3 Alu Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ade diana 'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu ka lelea firi.

4 Sa Disas Kraes nia 'e fale nia 'i tala'ana ka maelia abulo ta'aa laa kolu ki sui guu, uri ka lafu kolu faasia doo ta'aa neki sui guu lao molaagali. Na mae lana 'e lea sulia doori lana Maa kolu God.

5 Alu kolu faa'initoaa 'akolu God ka totoo firi. Iuka nia 'uri nai!

Tii faarongoa Diana guu

6 Nau ku kwele 'asia naa 'ani kamolu, suli nao si tau guu molu ka lukasia na God, waa bae nia fili kamolu mai 'i nunufana ade dianaa nia Kraes. Ma 'i tari'ina nai kamolu molu lea na 'amolua sulia ta faarongoa 'e'ete naa,

7 ne nao lau faarongoa diana 'o'olo bae sulia Kraes. Nee rowaa! Wane ki 'ua ne da faagaro kamolu ma molu ka lea 'e'ete naa faasia na Faarongoa Diana bae sulia Kraes nai!

8 Molu rongo diana fasi ai ku faarongo kamolu; lea ta wane 'ani kameli 'aboosol ki boroi 'ana, ma nao ta 'ensel faasia 'i salo boroi 'ana, lea nia ka bae sulia ta faarongoa lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae meli bae sulia fuamolu, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.

9 Nau ku saea lau kau fuamolu, lea ta wane nia ka bae sulia ta faarongoa diana lau ne 'e'ete faasia na faarongoa diana bae molu manata mamana ai ka sui naa, alu God nia falea 'ana kwakwaea totoo firi fua wane nai.

10 Nau nao kwasi bae 'uri nai uri sa ta wane ma nao God boroi 'ana ka tango nau 'ana faafia si doo nai. Ma nau nao kwasi bae 'uri nai uri ka adea manata lana ta wane ka diana 'ana sulia. Nao dodoloa! Lea sa nau ku susuu gwaku uri sa wane ki daka tango nau 'ada, nau 'afitai ku rao fua Kraes 'urii.

Bol nia saea sa Disas lau 'ana ne fili nia fua 'aboosol lae

11 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae! Nau ku faarongo kamolu kau, na Faarongoa Diana ne ku bae sulia nee, nia nao lau doo ne ta wane gwana 'e saungainia ne.

12 Nau nao kwasi ngali mai sia ta wane,
ma ka nao lau wane gwana ne nia toolan-
gainia siaku. Sa Disas Kraes lau 'ana ne nia
faatai folaa ai fuaku.
13 Kamolu sui guu molu rongo sulia too
laa bae ku too ai 'ana kada 'i nao 'ana foosi
lana God mala 'ana ne toaa nau ki Diu da
ilia 'i tari'ina. Kamolu molu rongo sulia
bae nau ku ilimatai ta'aa 'asia naa 'ana
konia manata mamana nia God ma ku sasi
uria taga lae 'ani kera.
14 Si kada ne nau kwafi baita mai, nau ne
ku lea 'o'olo sulia birangana foosi lana God
ma na birangaa kameli toaa Diu ki 'ita mai
'ana kokoo bora kameli ki ka lea mai. Ne
ku ili 'o'olo sulida ka talua 'oro lana sui guu
toaa nau ki Diu 'ana uni wane nau.
15 Ma sui boroi 'ana, 'i nunufana ade
diana laa nia God fuaku, nia fili nau 'uana
mai 'ana si kada nao kwasi futa 'ua, ma
ka 'aili nau mai siana 'i tari'ina uri ili lana
raoa nia.
16 Ma God ka faatai folaa 'ana 'Alakwa
nia sa Disas fuaku uri ku faatalongainia
Faarongoa Diana nee suli nia sa Disas fua
toaa ne nao lau Diu ki. 'I burina ne God nia
faatai folaa 'ana 'Alakwa nia fuaku, nau
nao kwasi lea gu sia ta wane uri toolan-
gaidoo lae fuaku.
17 'Ana kada nai lau guu, nau nao kwasi
lea guu 'i Durusalem sia 'aboosol baki da
safali rao 'i nao 'ani nau. Nau ku lea 'aku
uria bali lolofaa 'i 'Arabia, lea sui ku oli lau
gwaku mai uria 'i Damaskas.
18 Ma nau ku too gwaku 'i Damaskas lea
ka dao 'ana olu fa ngali ki, lea sui fatai nau
kwafi lea 'i Durusalem sia sa Bita. Nau
dao ku too fai sa Bita 'i Durusalem sulia tii
taafuli fa sato ma lima fa sato ki.
19 Sa Demes bae saasina Aofia kolu, nia
ne nau ku bae lau gu fainia 'i seeri, ma nau
nao kwasi suana guu tai 'aboosol ki lau.
20 Na doo nai ki nau ku kekeda kau ma
ku faarongo kamolu ai nai, nau nao kwasi
suke kamolu ai. God nia saitomana ne nau
ku bae mamana.
21 Aia nau ku too 'uri nai 'i Durusalem
lelea sui, nau ku lea naa uria bali lolofaa 'i
Siria ma 'i Silisia.
22 Aia 'ana si kada nau ku dao kau lao
lolofaa 'i Diudia, na toaa manata mamana
ki 'ana Kraes lao bali fera nai kera nao dasi
saitomaku guu.
23 Kera da rongoa gwada ununu lae ki
suli nau ne 'urii, “Na waa bae 'e ilimatai
kolu 'ana kada sui naa, nia faarongo talo
naa sulia si faarongoa diana bae nia nani
uria faafunui lana toaa baki da manata
mamana ai!”
24 'I seeri, kera toaa nai daka tangoa naa
God sulia si doo nai ku ilia.

2

*Toa kwaitalai ki 'i Durusalem da faama-
manea toolangaidooa sa Bol*

1 Burina tii taafuli fa ngali ma fai fa ngali
sarenga ki, nau ku oli lau uria 'i Durusalem
ma ku talaia sa Baanabas ka lea kwaimani
fai nau. Kaaria miri ka talaia sa Taetas ka
lea lau gu fai kaaria.
2 Nau ku lea uria 'i Durusalem 'uri nai
suli God nia faatainia fuaku uri ku lea,
uri ku bae kwaimani fai toaa kwaitalai ki
lao ofu kwaimani laa kera lau gwana 'i
tala'ada. Nau dao ku bae folaa gu siada
sulia na Faarongoa Diana ne ku faatalon-
gainia fua toaa nao lau Diu ki. Nau ku
faarongo kera toaa kwaitalai nai ki uri
daka liotoi mamana lana, fasi ade lea nao
dasi faamamanea ma na rao ulafua nai ku
sasi fai nia na doo gwana fua mange.
3 Sa Taetas waa nai nia lea kwaimani fai
nau, nia waa Grik 'ana, nao lau waa Diu.
Sui boroi 'ana, nao kera dasi suumainia
guu uria ka 'iri'unga.
4 Kameli meli baelia guu si doo nai suli ne
tai wane da ruu agwa mai 'i matangameli
ma daka suke ki gwada saea sa kera na
toolameli ki lau guu 'ana Kraes. Ma sui
na kwaini toaa nai da lea lau 'ada mai uri
tauwela lana too sakwadoloa laa ne kolu
too ai nunufana Disas Kraes. Kera ne da
suumainia wane ki fua ade lae sulia taki sa
Mosis.
5 Kera da ade boroi 'ada 'uri nai, kameli
'afitai guu ka 'oga kameli uri ade lae suli
kera, suli meli ote kameli uri daka tauwe-
laa si doo mamana ne si Faarongoa Diana
nee molu manata mamana ai 'e ilia naa lao
mauria kamolu ki.
6 Na toa kwaitalai ki 'ana konia manata
mamana 'i Durusalem nao dasi saea guu
tasi doo lau ne 'e'ete faasia toolangaidooa
ne ku bae sulia. (Sui boroi 'ana, nau nao
kwasi manata 'abarua suli kera ne ta bali
'ani kera da manata toi sae sa kera wane
baite ki. God taifili nia 'ana ne uri ka saea
tii ne nia wane baite.)

7 'I seeri, toa kwaitalai nai ki daka tala
lio saitomana 'ada ne God 'e falea si raoa
nai fuaku uri faarongo talo lae sulia si
faarongoa diana nee fua toaa nao lau Diu
ki, ma ka 'uria lau gu bae nia ilia fua sa Bita
ma ka faarongo talo mai 'ana si faarongoa
diana nee lau guu fua toaa Diu ki.
8 Suli God wane ne nia falea rao 'aboosol
lae fua sa Bita uri 'adomi lana toaa Diu ki,
nia lau gu ne falea rao 'aboosol lae fuaku
uri 'adomi lana toaa nao lau Diu ki.
9 Sa Demes, sa Bita ma sa Dion, toa ne
figue lio saitomana kera toa da daua konia
manata mamane, kera da lio saitomana ne
God nia falea si raoa baita nee fuaku. 'I
seeri, kera daka samo 'aba 'ani kaaria sa
Baanabas 'ana faatai lana alu tii manataa
lae fai kaaria 'ana raoa nai 'i matangamolu
toaa nao lau Diu ki, ma ni kera 'ana rao lae
matangana toaa Diu ki.
10 Kera daka saea fuamiri uri miri ka
'adomia toaa siofaa ki lao konia manata
mamana nai 'i Durusalem. Si doo nai, nau
'i tala'aku lau guu ku dooria 'asia naa ili
lana.

Sa Bol nia ngatafi sa Bita

11 Aia si kada sa Bita lea mai ka dao
'i 'Antiok, nau ku ngatafi nia ku bae lao
maana, suli nia 'e ilia si doo 'e nao si too
12 'ana si kada sa Demes nia falea mai
wane ki faasia 'i Durusalem lea mai daka
dao 'i 'Antiok siameli. Na toolangaidooa
kera toaa nai ne, lea wane nia nao si
'iri'unga, nia nao 'ua wane mamana nia
Kraes. Aia, si kada toaa nai dasi dao 'ua
siameli, sa Bita nia fanga dolala gwana fai
toaa nao lau Diu ki. Sui, 'ana si kada sa Bita
nia suana toaa nai kera dao guu, sa Bita ka
nao si fanga dolala naa fai toaa nao lau Diu
ki,* suli 'e mau lau gwana 'ana toaa kani
Diu ki ne da manata mamana 'ana 'iri'unga
lae.
13 Na toaa kani Diu ki ne da manata
mamana naa 'ana Kraes kera lau guu da nii
'i 'Antiok. Ma si kada kera da suana sa Bita
nia ili 'uri nai, kera daka mau 'ana sa Bita
ma ni kera boroi ka nao dasi fanga dolala
naa fai toaa nao lau Diu ki. Sa Baanabas
boroi nia ka lea lau gu suli kera.
14 'I seeri guu, nau ku suana kera da ilia
si doo 'e nao si too, suli da abulo 'e'ete naa
faasia malutana si Faarongoa Diana nee.
Si kada nau ku suana sa Bita nia ilia si
doo nai ka garo 'uri nai, nau ku ngatafi
nia naa 'i naofana toaa manata mamana
nai tiifau. Nau ku bae 'urii fuana, “Ni 'oe
waa 'i Diu boroi ne nao 'osi abutainia naa
na birangaa kolu toaa Diu ki si kada 'oe
'ani gwamu fanga ne toaa Diu ki da abu
ai. Nia 'uri nai, nia garo 'asia naa uri 'oko
suumainia toaa ne nao lau toaa uri oli daka
ade lau sulia birangaa kolu toaa Diu ki!”

Na wane Diu ma wane nao lau Diu keerua daru mauri sui guu 'ana manata mamana lae

15 Ni kameli toaa Diu ne meli futa lao
kwalafaa nai, kameli nao lau toaa 'i sara ne
nao dasi ade gu sulia taki sa Mosis.
16 Kameli meli saitomana na wane nia
'afitai ka 'o'olo 'i maana God 'ana ade lae su-
lia taki nai. Na manata mamana lae 'ana sa
Disas Kraes lau 'ana ne adea wane ka 'o'olo
'i maana God. Nia ne adea kameli meli ka
manata mamana 'ana sa Disas Kraes uri
meli ka 'o'olo 'i maana God, fasi ade meli
ka sasi ngangata gwameli fua mange 'ana
ade lae sulia taki. Suli na ade lae sulia taki,
nia 'afitai ka ilia ta wane ka 'o'olo 'i maana
God.
17 Si kada ne ta bali 'ani kameli meli
lukasia taki ma meli ka manata mamana
na 'ameli 'ana Kraes uri meli ka 'o'olo 'i
maana God, toaa kameli ki Diu daka saea
meli abulo ta'aa suli meli lukasia naa taki.
Aia nia 'uri nai, nia faatainia Kraes nia waa
fua talai lana wane ki fua lao abulo ta'aa
lae 'ana 'oi lana taki? Nao, nia nao si 'uri
nai!
18 Suli lea sae nau oli mai ma ku safali
falu lau 'ana ade lae sulia taki doo bae ku
taga sui na ai, 'i seeri gu ne nia kai faatainia
nau ku abulo ta'aa naa suli ku 'oia bae lana
taki.
19 'Ana si kada nau ku susuu fai ade lae
sulia taki, na taki nia ka saumaeli nau suli
nao kwasi bobola fai ade lae sulia. 'I seeri,
si kada nau ku mae naa nau ku too sak-
wadoloa naa faasia taki, uri ku too naku
fua God.
20 Nau ku mae naa fai Kraes 'ana
'airarafolo. 'I tari'ina nee nao lau nau ne
ku too nee, Kraes lau 'ana ne too 'ani nau.

* **2:12** Diu ki kera ade sulia taki sa Mosis, ne nao kera dasi fanga kwaimani fai toaa nao lau Diu ki. Kera manata toi kera da kai sua 'ana si kada kera samo toi ma nao daka 'ania fanga kera toaa nao lau Diu ki. Leftikas 11; 'Aks 11.

Na tooa ne ku too ai 'ana noni, nau ku too naku 'ana manata mamana lae 'ana 'Alakwa God, waa ne liosau 'ani nau ma ka mae uri ka faamauri nau.
21 Nau 'afitai naa lelea ku lukasia ade dianaa nia God. Suli lea sa wane ka bobola gwana fai 'o'olo lae 'i maana God 'ana ade lae sulia taki, na mae lana Kraes nia doo gwana fua mange.

3

Na ade lae sulia taki ma na manata mamana lae 'ana Kraes

1 Kamolu toaa 'i Geleisia molu oewanea tasa! Tii ne lubasi kamolu ma molu ka lea na 'amolu sulia toolangaidooa 'e'ete nai? Nau ku faatai folaa sui naa 'ana malutana mae lana sa Disas Kraes 'ana 'airarafolo!
2 Molu faarongo nau fasi 'ana tii si doo 'urii: 'Uri bae, God nia falea Anoedoo Abu nia fuamolu suli molu ade sulia taki sa Mosis bae, ma nao suli bae molu rongo si Faarongoa Diana bae sulia sa Disas Kraes ma molu ka manata mamana ai?
3 Kamolu tae molu ka oewanea 'asia naa! Kamolu molu safalia sui naa tooa falu nee 'ana tetedea nia Anoedoo Abu. Sui 'i tari'ina, kamolu molu ka sasi naa uri 'isi lana lae 'ana tetede nia wane.
4 Kamolu molu liu mai lao 'afitaia baita 'oro baki uri maana manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas. Lea sa ta doo fua mange gwana bae kamolu molu ka susuu ta'aa gwamolu 'uri nai fainia?
5 God nia falea Anoedoo Abu nia fuamolu ma ka ilia doo kwaibalatana ni kwele lae ki ai 'i matangamolu suli ne kamolu molu adea sulia taki, ma nao suli ne molu manata mamana 'ana si faarongoa diana bae molu rongoa sulia sa Disas Kraes?
6 Molu manata fasi sulia sa 'Abraham waa bae Kekeda laa Abu 'e bae 'urii suli nia "Nia manata mamana 'ana God, nia ne God ka saea nia wane 'o'olo."
7 Nia 'uri nai, kamolu molu ka saitoma diana ai ne, toaa ne da manata mamana 'ana God, kera lau 'ana ne kwalafaa mamana sa 'Abraham.*
8 Na Kekeda laa Abu nia lio nununa mai ne totoo God nia kai saea toaa nao lau Diu ki kera toaa 'o'olo, suli kera da kai manata mamana 'ani nia. 'I seeri na kekeda laa Abu ka bae folaa mai sulia si Faarongoa diana nai fua sa 'Abraham 'ana taue ka bae 'urii, "Nau totoo kwai falea diana lae fua toae ki sui guu 'ani 'oe."
9 Doo ne adea guu, toaa ne da manata mamana 'ana Kraes, God kai falea diana lae fuada ka mala lau guu bae nia ilia fua sa 'Abraham suli 'e manata mamana 'ana God.
10 Toaa ne da fiitona ade lae sulia taki 'e falea 'o'oloe fuada, kera da naofia kwakwaea nia God fuada. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii, "Na wane ne nao si ade tiifau sulia doo neki taki nia saea, nia naofia kwakwaea God fuana."✡
11 Nia tio folaa sui naa nai, ne 'afitai ta wane ka 'o'olo 'i maana God 'ana ade lae sulia taki. Suli na Kekeda laa Abu nia bae lau gu mai 'urii, "Na wane ne nia 'o'olo 'i maana God suli nia manata mamana 'ana God, nia ne nia mauri mamana."✡
12 Na malutana ade lae sulia taki nia 'e'ete lau gwana faasia malutana manata mamana lae 'ana God. Si baea sulia nia 'urii, "Na wane nia ade tiifau sulia bae lana taki taari nia ka mauri mamana."✡
13 Na kwakwaea ne taki 'e falea fua wane 'oia taki, nia ne Kraes 'e lafu kolu faasia ma ka alu 'ana faafi nia. Suli na Kekeda laa Abu 'e bae mai 'urii sulia, "Lea ta wane nia mae 'ana 'airarafolo, nia maelia kwakwaea God fuana."✡
14 Kraes nia maelia kwakwaea God ma ka olitai kolu mai uri na diana laa bae God nia falea fua sa 'Abraham ka lea lau guu fua toaa nao lau Diu ki suli da manata mamana 'ana Kraes Disas. Uri 'i seeri, kolu sui guu kolu ka too 'ana Anoedoo Abu bae God 'e alangainia mai.

Na alangaia God fai na taki

15 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, nau kwai faabolatainia si doo nai sulia si ade laa kolu saitomana sui naa lao tooa kolu ki. Lea ta roo wane daru alaofu ngasi naa faafia tasi doo 'i matangadaru, nia 'afitai naa fua ta wane 'ani keerua ka talana lau 'i tala'ana. Talafana lau guu alangaia nia God fua sa 'Abraham ma fua wela nia nai.
16 God nia alangai fua sa 'Abraham ma fua wela nia. Na Kekeda laa Abu nai nao si saea lau, "Na wela 'oe ki," uri ka toolangainia wane 'oro ki. Nia bae lau 'ana 'urii, "Na wela 'oe," ne toolangainia tii wane guu, ma na wane nai naa ne Kraes.

---

* **3:7** Wela sa 'Abraham toolangainia 'ana tii 'ana toaa God ki. ✡ **3:10** Diutoronomii 27:14 ✡ **3:11** Habakuk 2:4 ✡ **3:12** Leftikas 18:5 ✡ **3:13** Diutoronomii 21:23

17 Malutana si baea nai ku saea nai nia
'urii: God nia alangai sui naa fua sa 'Abra-
ham ka ngasi naa. Lelea mai God nia ka
falea taki fua toaa nia 'ana faitalanga ma
olu taafuli fa ngali ki sui naa 'i burina
alangaia nai boroi, na taki 'afitai ka talana
naa tasi doo 'ana alangaia nai God fua sa
'Abraham.
18 Aia, lea sa God nia ka falea doo diane
ki fuakolu suli ne kolu ade sulia bae lana
taki, nia ka nao si falea naa fuakolu sulia
alangaia nia. Sui ma God nia fale tatakwai
'ana diana lae fua sa 'Abraham sulia alan-
gaia nia fuana.
19 Uri tee ne God ka falea mai taki? God
nia falea mai taki burina alangaia nia, uri
ka faatai folaa 'ana abulo ta'aa lae lelea ka
dao 'ana si kada na waa bae God alangainia
kai futa lao kwalafaa sa 'Abraham nia ka
dao ai. Na taki nai, na 'ensel ki da falea 'i
'abana sa Mosis ka ngali mai ka falea fua
toae ki.
20 Aia, ma si kada God nia alangai fua sa
'Abraham, nia nao si kwai 'atoi naa 'ana ta
wane uri ngali lana mai bae lana, suli nia
tala ilia naa si doo nai 'i tala'ana.

'Aengana God ka falea mai taki

21 Aia nia 'uri nai, nia toolangainia taki
sa Mosis nia malimae 'ana Alangaia nia ki
God nai? Nao! Nia nao si 'uri nai! Suli lea
sa na taki ka falea naa maurie fuakolu, 'i
seeri tara na toae ki kera daka 'o'olo naa 'i
maana God 'ana ade lae sulia taki.
22 Ma na Kekeda laa Abu nia saea na
abulo ta'aa lae nia dau faafia wane sui guu
ma na doo ki sui guu ka nao dasi tala'ana
naa ade sulia taki. Nia ne adea God ka
alangainia mauria firi fua wane ne manata
mamana 'ana sa Disas Kraes.
23 Si kada sui fatai kafi dao 'ana si kada
fua manata mamana lae 'ana sa Disas
Kraes, na taki 'e suasuli kolu Diu ki lelea
mai ka dao 'ana si kada God nia faatainia
lea laa falu fua manata mamana laa nai
'ana Kraes.
24 'I seeri na taki ka suasuli kolu lelea mai
Kraes ka dao. Si kada Kraes nia dao naa,
kolu kolu ka 'o'olo naa 'i maana God 'ana
manata mamana lae 'ana Kraes.
25 Na taki nia nao si suasuli kolu naa,
suli 'i tari'ina, kolu kolu too na 'akolu 'ana
manata mamana lae 'ana Kraes.

Toaa da manata mamana 'ana sa Disas kera wela nia ki God naa

26 Kamolu sui guu kamolu wela nia ki
God naa, suli molu manata mamana 'ana
Kraes Disas.
27 Kamolu sui guu molu siuabu sui naa
'ana 'ado kwaimanie fai Kraes, ma 'i seeri
na mauria kamolu ki ka mala naa 'ana
Kraes.
28 'I seeri ka nao si 'e'ete guu fua toaa Diu
ki ma toaa nao lau Diu ki. Ka nao si 'e'ete
guu fua wane ki ma keni ki, ka nao si 'e'ete
gu fua toaa rao tatakwai ki ma toaa too
sakwadoloa ki. Kamolu sui guu, kamolu
tiidoe naa lao 'ado kwaimani laa kamolu
fai Kraes Disas.
29 Kamolu sui guu kamolu kwalafaa nia
sa 'Abraham naa ne molu ngalia lau guu
doo diana neki God alangainia mai fua sa
'Abraham, suli ne kamolu toaa nia Kraes
naa.

4

1 Doo nai ku bae sulia mai sulia wela
ne totoo nia kai ngalia 'okodoo ne maa
nia totoo ai nia 'urii: Si kada na wela nai
nia tu'uu 'ua, sui boroi 'ana totoo nia kai
ngalia 'okodoo nai faasia 'abana maa nia,
na suana lana wela nai nao si 'e'ete guu
faasia ta wane rao tatakwai.
2 Ma 'ana si kada nai wela nai tu'uu 'ua,
tai wane lau gwana ne da lio suli nia ma na
doo nia ki fuana lelea ka dao 'ana si kada
ne maa nia 'olea fuana uri ka tala too 'ana
doo nia ki tala'ana.
3 Kolu toaa Diu ki 'ana si kada bae kolu
'uri 'ua gwakolu wela tu'uu ki talafakolu
lau gu nai suli nao kolu si manata mamana
'ua 'ana Kraes. Ma kolu ka too gwakolu
farana taki 'ana molaagali ki mala 'ana
wane rao tatakwai ki ne nao dasi sak-
wadoloa.
4 Sui boroi 'ana kolu ka too mai 'uri nai,
lelea mai dao 'ana si kada bae God nia 'olea
naa fua doo ki ka fuli ai, God nia ka falea na
mai 'Alakwa nia. Na 'Alakwa nia ka lea mai
ka futa 'ana keni lao ano nee ma ka lea na
sulia bae lana taki
5 uri ka olitai kolu mai toaa taki 'e dau
faafi kolu uri kolu ka maa 'ana God.
6 'I seeri God nia ka falea Anoedoo Abu
'Alakwa nia ka too 'ani kolu suli kolu wela
nia ki God naa. Na Anoedoo Abu nai, nia
ka faabae kolu kolu ka bae 'urii, "'Oo Maa
'ae!"
7 Nia ne adea ma ni kamolu na wela 'ino-
mauri nia ki God naa 'i tari'ina, ne kamolu
nao lau toaa rao tatakwai ki. Ma nia ne

adea God ka falea naa doo diana neki sui
guu nia 'olofaorana mai 'ana wela nia ki
fuamolu, suli ne kamolu wela 'inomauri
nia ki naa.

Bol nia manata 'abarua sulia toaa 'i Geleisia

8 'Ana si kada bae nao molu si saitomana
'ua God mamane, na doo 'e'ete baki kera
nao lau god mamane ki, kera bae da 'inito
'ana mauria kamolu ki.
9 Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu molu sait-
omana naa God mamane, ne sae lea nau
ku alu 'o'olo ai, God ne nia saitomamolu
naa. Ma sui tee ne adea molu ka oliburi
lau uria lea lae sulia taki ki 'ana molaagali?
Kamolu dooria oliburi lae uri molu ka rao
ulafu 'amolu fuada nee?
10 Nau ku rongo na kau bae kamolu
molu faa abua naa tai fa sato ki ma tai fa
madame ki, ma tai fa ngali ki ma tai si kada
ki.
11 Doo nai nia adea nau ku manata 'a'abo
'asia naa suli kamolu, suli na raoa bae ku
ilia mai fuamolu nia funu gwana.
12 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae! Nau
ku amasi kamolu kau uri molu ka lukasia
'amolu lea lae sulia taki sa Mosis mala lau
guu 'ani nau ne ku lukasia naa. Nau ku
lukasia lea lae sulia taki mala lau gu bae
molu too mai fasi lea lae sulia taki 'i nao.

Kamolu nao molu si ilia tasi doo si garo
fuaku.
13 Ma ni kamolu molu ka saitomana
gwamolu bae, si kada nau ku safalia
mai bae lae sulia si Faarongoa Diana nee
fuamolu, na mataie bae nia saungi nau
ma ka falea si kada fuaku uri ku faatalon-
gainia fuamolu.
14 Ma sui boroi 'ana mataia bae ka ade
nau ka falea lau 'afitaia baita fuamolu,
kamolu nao molu si manata ta'aa guu
fuaku ma ka nao molu si ote kamolu gu
'ani nau. Suli kamolu naa bae molu talai
nau ma molu ka suasuli diana 'asia naa 'ani
nau mala 'ana ta 'ensel ne God fale nia mai
siamolu ma nao sa Disas Kraes 'i tala'ana 'e
dao siamolu.
15 Na manata ele laa kamolu fuaku 'ana
kada sui naa 'e baita. Na ele laa nai molu
too ai nia adea lea sae falakesaona maa
molu ki boroi kamolu bobola fainia lafua
molu ka faa ki gwamolu fuaku 'ana 'adomi
laku. Sui ma 'i tari'ina nai, na ele laa nai
molu too ai fuaku 'e nii na 'i fai?
16 Kamolu 'uri sae molu malimae na 'ani
nau 'i tari'ina suli ne ku faarongo kamolu
'ana doo mamane ki!
17 Na toaa nai ki da sasi ngangata uri lafu
lamolu lae kau 'i bali kera, kera nao dasi
ilia guu uri tasi doo diana. Kera dooria
gwada uri daka talai 'e'ete 'ani kamolu
faasi kameli, uri molu ka lea 'amolu suli
kera.
18 Lea sa ta wane ka sasi ngangata uri
kamolu uria tasi doo diana mone ka diana
gwana. Ma lea ka 'uri nai, nia ka ilia ka
lelea firi naa, nao lau 'ana otona gwana si
kada ne nau ku too fai kamolu.
19 Wela nau ki 'ana Kraes 'ae, na manata
laku nia fii nau 'asia naa uri kamolu ka
'uria guu ta keni fiiwela, ma na fii laa nai ku
too ai nia 'afitai ka sui. Nia kai tio 'ani nau
lelea ka dao gu 'afa sato ne molu manata
mamana 'ana Kraes taifili nia naa.
20 'I tari'ina nau ku dooria 'asia naa sa
kolu ka too kwaimani guu 'ana tii si kula
uri ka nao kwasi bae susuala lau 'urii
fuamolu! Nau ku manata 'abarua 'asia naa
suli kamolu ma ku ulafusia naa tee ne kwai
sae lau fuamolu!

Ni Hega fai ni Sera

21 Nau ku doori ledi kamolu uri tii si doo.
Kamolu toaa ne molu dooria taki ka 'inito
'ani kamolu, kamolu molu saitoma diana
'ana si doo ne taki nia saea?
22 Na Kekeda laa Abu nia bae sulia sa
'Abraham nia too 'ana roo wela wane ki.
Ta wane satana sa 'Ismael ne futa 'ani
Hega gwa ai rao tatakwai nia sa 'Abraham
gwana. Ma ta wane satana sa 'Aesak ne
futa 'ani Sera na 'afe nia sa 'Abraham, na
ai too sakwadoloa.
23 Na wane nai 'e futa 'ana keni rao tatak-
wai nai, nia futa gwana mala 'ana wele ki
sui gwana. Aia ma ta ruana wane nai 'e
futa 'ana keni too sakwadoloa nai suli God
'e alangainia fua sa 'Abraham.
24 Na roo wela keni nai ki, keerua ta-
lafana roo alangaia 'e'ete nia ki God. Ni
Hega, nia talafana alangaia nia God 'ana
taki bae nia falea fuada gwauna toloa 'i
Saenae, ma na bara wela ni Hega ki sui
guu kera wela fua rao ulafue fua mange.
Nia toolangainia toaa da lea sulia taki, kera
toaa fua rao ulafue farana taki.
25 Ni Hega, nia talafana fa toloa bae 'i
Saenae lao fera 'i 'Arabia kula bae God
falea taki ai. Nia fai kwalafaa nia lao fera

'i Durusalem, kera da lea 'ua gwada sulia taki.
26 Aia ma ni Sera, nia talafana 'ana Durusalem ai loo 'i salo lo 'e too sakwadoloa. Nia na gaa kolu toaa ne kolu manata mamana 'ana sa Disas.
27 Sa 'Aesaea nia bae mai sulia si doo nai lao Kekeda laa Abu ka 'urii, "'Oo, kamolu ote keni 'aba'ato nee nao molu si tala'ana naa kwala wela lae ma molu ka ulafusia naa fiiwela lae, molu ele molu ka suungi baita! Suli totoo na keni 'aba'ato neki arai kera ki da lukasi kera naa da kai welaa ma na wela kera ki da kai 'oro tasa ka talua lau 'ana wela kera ki keni neki arai kera ki too kwaimani ki gwada fai kera ki."✡
28 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae, kamolu na wela nia ki God naa suli molu futa sulia alangaia nia God mala 'ana sa 'Aesak.
29 Sa 'Ismael wela bae nia futa mala 'ana wele ki sui gwana, nia 'e ilimatainia sa 'Aesak na wela bae 'e futa sulia rao lana Anoedoo Abu. 'I tari'ina boroi nia 'uri nai lau guu, ne toaa da rao tatakwai ki farana taki da susubutai kolu lau guu.
30 Aia, ma tee bae Kekeda laa Abu nia saea? Nia bae 'urii, "Taria wela keni rao tatakwai nee 'i sara fai 'alakwa nia. Suli na wela nia keni rao tatakwai nee 'afitai ka 'ado 'ana doo diana neki wela nia keni too sakwadoloa nee kai ngalia faasi 'abana maa keerua."
31 Toaafuta nau ki 'ana Kraes 'ae! Ade lana guu ne kolu na wela nia ki na keni too sakwadoloa bae nai, ma kolu ka nao lau wela nia ki na keni rao tatakwai bae.

5

Kraes 'e lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa

1 Kraes nia lube kolu uri kolu ka too sakwadoloa naa. Nia 'uri nai, molu uu ngasi naa 'ana sakwadoloa laa nai. Nao oli molu si rao ulafu lau farana taki.
2 Molu fafurongo diana fasi mai. Nau sa Bol ku sae folaa ai fuamolu, lea kamolu molu oli 'amolu uria na 'iri'unga lae uri ka adea molu ka 'o'olo 'i maana God, kamolu molu ore naa 'ana Kraes.
3 Tasi doo ku bae folaa lau ai fuamolu sulia 'iri'unga lae nia 'urii: Lea kamolu molu ade sulia taki ma molu ka ilia naa si doo nai, molu ka ili diana tiifau naa sulia dongana taki tasi doo si ore.
4 Ma 'oe ta wane ne 'oe lea naa sulia taki uri sae 'oko 'o'olo 'i maana God, 'oe 'idu 'oe naa 'i sara faasia Kraes ma 'oko asi 'oe naa faasia lao ade diana laa God.
5 Aia, ma na Anoedoo Abu nia adea kolu ka saitoma diana ai ne God nia ala faafi kolu ne kolu 'o'olo naa 'ana manata mamana laa kolu 'ana Kraes.
6 Suli lao too kwaimania kolu 'ana Kraes Disas, lea wane ka 'iri'unga ma nao ka nao si 'iri'unga boroi, nia nao gu tasi doo 'initoa ai. Si doo 'initoa nai 'ana ne kolu manata mamana 'ana Kraes ma ka faatainia 'ana liosaue fuakolu kwailiu.
7 Na manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas nia lea diana 'asia na mai 'i nao. Ma sui 'i tari'ina nee, tii ne kaubare kamolu lau faasia ade lae sulia toolangaidooa mamana bae?
8 Nao lau God ne nia kaubare kamolu 'uri nai, suli nia bae 'e fili kamolu mai uri manata mamana lae 'ana Kraes!
9 'I tari'ina nee, kasi toolangaidooa garo nai nia safali tu'uu gwana 'i matangamolu ma ka rao lelea ka saketoa naa manata mamana laa kamolu ki tiifau mala 'ana tasi isi tu'uu ne rao lelea ka 'etengaa tiifau lao kumu 'ana flaoa fua beret.
10 Nau ku saitomana nia 'afitai uri molu ka faamamanea toolangaidooa garo nai, suli kolu kolu tiidooa naa fai Kraes 'ana manata mamana lae. Aia ma tii ne nia talai garo 'ani kamolu, God kai falea kwakwaee fua wane nai.
11 Toaafuta nau ki 'ae! Nau nao kwasi faatalongai naa sulia 'iri'unga lae sui boroi 'ana tai wane daka saea nau ku ilia si doo nai. Lea sa nau ku toolangaidoo 'ua gwaku 'uri nai, toaa nau Diu ki 'afitai daka ilimatai nau 'uri ne da ilia 'ani nau 'i tari'ina. Ma sui kera da rakesasui nau 'i tari'ina, suli ku faatalongainia mae lana Kraes 'ana 'airarafolo uri faamauri lana toae ki sui.
12 Toaa nai ki da suumai kamolu fua 'iri'unga laa nai ma daka kwaifii sae doo nai ne God kai ala faafia wane fainia, bobola fainia sae lea doo daka 'iri latoda lau guu.
13 Ma ni kamolu toaafuta nau ki 'ana Kraes, God nia 'aili kamolu sui na mai uri molu ka too sakwadoloa faasia taki sa Mosis. Ta, 'ana si kada ne molu too sakwadoloa naa, nao molu si manata toi sae sa kamolu molu sakwadoloa naa uri molu ka lea 'amolu sulia doori lamolu 'ana

✡ **4:27** 'Aesaea 54:1

tooe fua noni. Na too sakwadoloa laa nai
doo lau 'ana uria kwai'adomie 'ana liosaue
fuamolu ki kwailiu.
14 Suli tii si baea fifii ne nia dau faafia bae
lana ki taki sa Mosis sui naa nia bae 'urii,
"'O liosau 'ana ta wane kau ka mala lau guu
ne 'o liosau 'ani 'oe 'i tala'amu."
15 Aia, ma lea kamolu molu ka dau
gwamolu 'ana kwaisaungi lae 'i matang-
amolu kwailiu ma molu ka faa ta'aalia
gwamolu manata lamolu ki kwailiu,
kamolu molu ka fiia ade lea molu ka
faafunuia lau gwamolu toolamolu ki.

Na doori lana Anoedoo Abu ma na doori lana tooe fua noni

16 Nau, si doo ku saea fuamolu 'e 'urii:
Molu ade sulia manata lana Anoedoo Abu
uri ka nao molu si ade sulia kwaidooria
ta'aa kamolu 'ana tooe fua noni.
17 Suli na kwaidooria kamolu 'ana
tooe fua noni nia 'e'ete lau gwana faasia
kwaidooria nia Anoedoo Abu, ma na
kwaidooria nia Anoedoo Abu ka 'e'ete lau
gwana faasia kwaidooria kamolu 'ana tooe
fua noni. Na roo doo nai ki 'afitai daru ka
kwaimani. Suli ne roo doo nai ki 'afitai
daru ka kwaimani 'uri nai lao mauria nia
wane, nia 'e ilia wane 'afitai ka sakwadoloa
naa fua ili lana si doo diana ne nia dooria
ili lana.
18 Ma sui ta, lea kamolu molu faolo-
mainia Anoedoo Abu ka talai kamolu, na
taki sa Mosis 'e nao si gwaungai naa 'ani
kamolu.
19 Na doo neki na kwaidooria ta'aa nia
noni 'e talaia wane uri ili lana ki da tio folaa
ki naa: Na ooe, ma tai garoa 'e'ete kwailiu
ki lau guu matangana wane fai keni.
20 Na foa satana lae nunuidoe ki lau guu,
na aru lae ma ili akalo lae ki. Na malimae
lae ma na firufiru lae lau guu, na ununu
ta'aa lae sulia wane ki, na 'uga lae, na rake-
sasu 'ali'ali lae, na sasibila lae, na olisusuu
lae, na tagabola kwailiu lae 'ana tooe,
21 ma na 'uga lae. Na kuufi lana doo faa
gwaulilinge ki, na saso oraoraa lae ma na
wae oewanea lae fainia kuu lae ki, ma na
ili lana doo garo 'oro 'uri nai ki lau. Nia ne
ku faarongo kamolu lau kau mala bae ku
saea sui naa, wane ne nia ilia doo nai ki, nia
'afitai ka ruu lao 'initoaa God.
22 Ma na doo neki Anoedoo Abu 'e falea
fua wane lau 'ana ne liosaue, na manata
ele lae, na aroaroe, na mamarato tau lae,
na sasi diana lae, na diana lae, na mamana
lae,
23 na abulo marabibi lae, ma na sua di-
ana lae sulia doori lana ki wane 'i tala'ana
faasia ta'aa lae. Na doo diana nai ki sui guu
'afitai ta taki ka uu suusia ta wane fasi ili
lana ki.
24 Na toaa ne da too ki naa fua Kraes
Disas, kera da foto faafia naa tooe fua noni
fai kwaidooria nia ki 'ana 'airarafolo.
25 Kolu lea naa sulia liona Anoedoo Abu
suli nia falea naa mauria falu fuakolu.
26 Alu nao kolu si too lau 'ana naunau lae,
ka nao kolu si sukua doo ta'ae ki, ma ka nao
kolu si 'uga lau.

6

Kolu rao kwai'adomi fuakolu kwailiu

1 Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane 'amolu
'e ilia tasi doo ka garo, kamolu toaa ne
Anoedoo Abu 'e 'inito 'ani kamolu, molu ka
olitainia mai wane nai faasia lao garo laa
nia. Molu ka bae sarafaia fua wane nai ma
molu ka fiia ade lea ta wane 'amolu ka ilia
lau guu tasi doo garo mala 'ana ne nia ilia.
2 Molu ka 'adomia wane ne nia nii lao
'afitaie. Si kada molu ade 'uri nai, nia ka
faatainia kamolu molu ade sulia na toolan-
gaidooa ne Kraes nia falea mai fuakolu.
3 Lea ta wane nia saea nia wane 'initoe
ma sui ka nao si 'adomia gu kau ta wane,
nia faaoewane nia gwana 'i tala'ana ma ka
nao lau wane fua bae mamana lae.
4 Na wane ka tala kelesi diana lau gwana
'ana abulo lana 'i tala'ana. Lea nia saito-
mana abulo lana 'e diana gwana, nia ka ele
'ana sulia. Ma sui boroi 'ana ta, nia ka nao
si faabolatainia lau 'i tala'ana fai wane ki.
5 Suli na wane ka tala suasuli diana lau
gwana sulia abulo lana 'i tala'ana.
6 Toaa ne kera toolangainia ki bae lana
God fuamolu, nia bobola uri molu ka tolin-
gia doo diana neki molu too ai molu ka fale
'ada.
7 Nao manata lamolu si suke kamolu guu
uri saufini lana tasi doo faasia God. Suli
si doo ne wane nia ilia ka diana ma nao
ka ta'aa, nia kai dao toi lau guu si doo uri
maana. Nia mala 'ana ta 'ai ne wane fasia,
totoo na 'ai nai lau gu ne nia kai fufusia
fufuana.
8 Lea wane 'e ili sulia doori lana tooe fua
noni, nia kai funu uri maana. Aia, ma lea
wane ka ilia doori lana Anoedoo Abu, nia
ka too 'ana mauria firi nia Anoedoo Abu.

9 Nao kolu si noni'ela faasia ili lana doo
diane ki. Suli lea nao kolu si luka 'ana ili
lana doo diane ki lelea ka dao 'ana si kada
God nia 'oloa, kolu tara kolu ka ngalia doo
diane ki uri maana.
10 Nia 'uri nai, alu nao kolu si noni'ela
'ana ili lana doo diane ki fua wane ki 'i
tari'ina. Ma kolu ka ilia doo diana nai ki
fua toaa nai ki fatai ne kera toolakolu neki
da manata mamana lau guu 'ana Kraes.

Si baea 'isi ki

11 Molu liotoi 'amolu mae kekeda laa
baita nai ki ku kedaa kau 'ana leta nee 'ana
'abaku 'i tala'aku nai.
12 Tai wane 'i sena ki kera da dooria
gwada uri faaele lana manata lana tai toaa
Diu ki lau guu. Nia ne adea kera daka
suumainia 'iri'unga lae fuamolu. Kera da
ili 'uri nai suli da mau ade lea kera da
faarongo talo sulia mae lana Kraes 'ana
'airarafolo ma wane ki daka ilimatai kera
fainia.
13 Na toaa neki da 'iri'unga ki naa, kera
nao dasi ade gu sulia taki sa Mosis. Ma
sui boroi 'ana nao dasi ade sulia taki, kera
daka dooria gwada uri molu ka 'iri'unga,
suli kera dooria uri daka bae inala 'ada 'i
maana toaa Diu ki suli si doo nai da ilia 'ani
kamolu.
14 Aia, fuaku 'i tala'aku, nau kwai bae
inala 'akua sulia si doo ne Aofia kolu sa
Disas Kraes nia ilia 'ana 'airarafolo. Suli
'i nunufana Kraes, nau ku suana dongana
molaagali ne toaa nao dasi manata ma-
mana ki da suai ka diana 'ani kera ka nao
si diana naa 'ani nau. Ma ni kera boroi da
suana doo neki nau ku manata mamana
ma ku suai ka diana 'ani nau ka nao si
diana lau guu 'ani kera.
15 Aia, lea wane ka 'iri'unga ma nao ka
nao si 'iri'unga boroi, si doo nai nao si 'ini-
toa guu. Si doo ne 'initoa 'ana ne fua wane
ka too 'ana mauria falu 'ana Anoedoo Abu.
16 Alu God nia falea 'ana aroaroe ma na
kwai'ofeie fua tii ne nia lea sulia si baea fifii
nai. Ma na toaa ne da ili 'uri nai ki, kera ne
toaa mamana nia God.
17 Si baea 'isi nau naa fuamolu nia 'urii:
Nao ta wane si sukua lau ta 'afitaia fuaku,
suli nau 'ana bae ku ngali maala uri maana
ne nau wane ni rao nia Kraes.
18 Toolaku ki 'ana Kraes 'ae, alu Aofia
kolu sa Disas Kraes nia ade diana 'ana
fuamolu sui guu. Iuka nia 'uri nai.

Na Kekeda Laa Nia Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I 'Efesas

'Efesas, nia na maefera baita 'ana bali lolofaa 'i 'Eisia. 'Eisia, nia ta brofens 'ana brofens nia ki gafman 'i Rom. 'I tari'ina, ta bali 'ana brofens nai kera da 'ailia naa 'ana Tekii. Sa Bol nia safalia na konia manata mamana nai 'i 'Efesas lao ruana ma oluna si kada nia lea uri faarongo talo lae sulia si Faarongoa Diana bae (suana 'Aks 18:19-21 ma 19:1-41). Nia lio 'ana mala sae sa Bol naa ne nia kedaa buka nee 'ana si kada bae lau guu nia too laona lookafo 'i Rom.

Na buka nee, sa Bol nia kedaa uri ka 'adomia toaa nia ki God uri kera daka saitoma diana 'ana kwai'ofeia nia God 'e diana tasa. Ma uri kera daka saitoma diana 'ana manata lana God uri faamauri lana toae ki sui guu ne 'ita ka too naa. Na buka nee nia too 'ana roo bali buka ki. Lao bali buka totoonao (Safta 1-3), sa Bol nia kekeda ka toolangaidoo sulia ne raoa nia God nia ali'afu nunufana Kraes ma Kraes lau guu ka gwaungai 'ana doo ki sui guu. Bali buka nai ka faatainia lau guu, ne God nia faamauria toaa Diu ki ma na toaa nao lau Diu ki 'i nunufana Kraes. 'I seeri, God ka 'adoa roo kulee wane ki 'ana tii kulee wane guu 'ana tiidooa lae fainia Kraes. 'I seeri, toaa nia God nia lea mai faasia roo kulee wane nai ki sui guu.

Aia, laona ruana ta bali buka 'ana buka nee (safta 4-6) sa Bol nia ka bae folaa sulia malutana tiidooa lana toaa nia ki God. Sui nia ka saea lau guu uri lea na toaa nia ki God kera da too aoloa 'ada 'ana kada ki sui guu, nia ka adea kera daka too 'ana tiidooa lae 'i matangada kwailiu. Sui nia ka saea lau gu fuada ne firu laa kera, kera da firu fainia sa Saetan.

Na 'Inifuui baea ki laona buka nee:

God nia faamauria toaa Diu ma na toaa nao lau Diu ki sui nia ka 'ado kera daka alu tiidoe 1:1—3:21

Toaa manata mamana ki da tiidooa naa fainia Kraes 4:1—6:24

1 Nau sa Bol waa bae God fili nau sulia liona 'i tala'ana uri rao 'aboosol lae fuana Kraes Disas. Nau ne ku kekeda kau fuamolu toaa nia ki God 'i 'Efesas ne molu mamana fuana Kraes Disas.

2 Alu ade dianaa ma na aroaroa nia Maa kolu God ma Aofia kolu sa Disas Kraes 'e nii 'ana fai kamolu.

Doo diana nia ki God fuakolu laona tiidooa laa kolu fainia Kraes

3 Kolu tangoa God na Maa nia Aofia kolu sa Disas Kraes, suli nia falea doo diana 'i salo ki fuakolu sui guu uri ka 'adomi kolu 'i laona tiidooa laa kolu fainia Kraes.

4 'Uabaa na mai sui fatai God kafi saungainia molaagali, God nia fili kolu nunufana Kraes uri kolu ka too tii bali fuana ma uri ka nao tasi doo si garo 'ani kolu. Nunufana ne God nia liosau 'ani kolu,

5 nia ka fili kolu 'uabaa na mai 'i nunufana sa Disas Kraes uri nia ka 'aili kolu na wela nia ki na 'ana. Nia ili 'uri nai sulia manata lana 'i tala'ana ma nia ka ele 'asia naa sulia.

6 Kolu tangoa God uria na ade dianaa baita tasa nia. God nia fale tatakwai 'ana ade dianaa nai fuakolu nunufana 'Alakwa liliosaua nia.

7 Na ade dianaa nia God fuakolu nia 'e baita tasa. Suli ne nia falea mai 'Alakwa nia ka mae ma ka foli usi kolu ma ka oli fai kolu mai siana, ma 'i seeri nia ka manata lukea abulo ta'aa laa kolu ki.

8 Nia faatainia dianaa baita nai fuakolu fainia liotooa ma na saitomadooa nia 'i tala'ana.

9 Ma si manata laa ne nia nao si faatainia mai siana toaa 'ana kada 'i nao ki, nia ka faatainia naa siakolu 'i tari'ina. Ne God nia manata toi 'uana mai uri totoo boroi nia kai fulia si doo 'ana rao lana Kraes, ma God nia kai manata ele 'asia naa sulia.

10 Manata lana God nia dooria uri totoo nia dao 'ana si kada nia 'oloa, nia kai koni kwaimani 'ana doo neki sui guu nia saungainia ki laona salo ma laona molaagali, uri Kraes nia ka gwaungai fuada sui naa.

11 Na doo neki sui guu God nia ilia ki nia ilia sulia manata lana ma doori lana 'i tala'ana. 'I seeri nia ka fili kameli toaa Diu ki sulia manata lana 'i nunufana Kraes uri ni kameli toaa nia ki na 'ana.

12 Nia fili kameli toaa Diu ki 'uri nai uri meli ka manata mamana 'ana Kraes 'i totoonao 'ani kolu, ma meli ka tafoa satana God ne baita ka tasa.

13 Nia ka dooria lau guu uri ni kamolu toaa ne nao lau toaa Diu ki, ne molu rongoa lau guu si faarongoa mamana diana nee sulia mauria ne God nia falea fuamolu, uri kamolu lau guu molu ka manata mamana

'ana Kraes. Ma si kada kamolu molu manata mamana 'ana Kraes, God nia ka falea Anoedoo Abu fuamolu uri ka faatainia ne kamolu toaa nia ki naa. Na Anoedoo Abu nai, God nia alangainia 'ua naa uri totoo God nia kai falea mai.
14 Ma na Anoedoo Abu nai nia na fafarangadoa nia God fuakolu uri maasi lana doo diana neki nii 'ua mai. Talafana si doo diana ne God nia alua ka tio siakolu uri ka too fai kolu lelea ka dao 'ana si kada ne God nia kai lafu kolu faasia ta'aa lae ki sui. Kolu tafoa 'akolu satana God ne baita ka tasa.

Foa laa nia sa Bol fua konia manata mamana 'i 'Efesas

15 Doo ne adea guu, nau 'ita 'ua mai 'ana si kada ku safali rongo kau sulia na manata mamana laa kamolu 'ana sa Disas na Aofia kolu ma sulia na liosaua kamolu fua toaa nia ki God 'ana fere ki sui guu,
16 nau nao kwasi lukasia tango lana God fuamolu laona foa laa nau ki.
17 Nau ku gania God nia sa Disas Kraes na Aofia kolu, na Maa diana tasa nee uri nia ka falea Anoedoo Abu 'ana liotooa fuamolu uri ka faatai folaa 'ana God siamolu uri molu ka saitoma diana 'ani nia.
18 Nau ku foa uri God ka 'adomi kamolu uri molu ka lio saitomana doo diana tasa neki God nia alangainia kai falea fuamolu ki suli ne kamolu na toaa nia ki God.
19 Ma uri molu ka lio saitomana tetedea baita tasa nia God ne kai rao laona mangona toaa manata mamana ki. Na tetedea nai bae God
20 nia tataea 'ana sa Disas Kraes faasia maea ma ka alu nia 'i bali 'aba aolo nia 'ana 'initoaa 'i salo.
21 Sa Disas Kraes nia 'inito ka talua na 'ensel ki, ma na anoedoo ta'ae ki, ma na rigitaa nia Kraes ka talua rigitaa ki sui 'ana kada salo nee ma 'ana kada salo ne nii 'ua mai.
22 God nia alua Kraes ka gwaungai 'ana doo ki tiifau 'ana rigitaa nia ma uri ka gwaungai 'ana doo ki tiifau fua diana lana konia manata mamana nia God.
23 Aia, na konia manata mamana nia God ne na nonina Kraes naa, ne Kraes nia 'e fungulia mala ne nia fungulia doo ki tiifau.

2

God nia faamauri kolu 'i nunufana Kraes

1 'Ana kada 'i nao, kamolu na toaa mae ki gwana laona ade faasia lae ma na abulo ta'aa laa kamolu ki.
2 Kamolu molu ka lea gwamolu sulia birangaa ta'aa nee laona molaagali ma molu ka ade gwamolu sulia sa Saetan waa ne 'inito 'ana anoedoo ta'ae ki ma ka talaia toaa ade faasia nee 'i tari'ina.
3 'I nao mai kada kolu si manata mamana 'ua, ni kolu sui guu kolu bobola sui gwakolu 'ana too lae sulia doori lana nonidoo ma na ade lae sulia kwaidooria ta'aa kolu ki. Ma na manata lakolu ka adea kolu sui naa kolu ka naofia naa kwakwaea nia God fuakolu.
4 Ma sui God ka kwai'ofei tasa fuakolu nunufana liosaua baita nia fuakolu,
5 nia ka faamauri kolu fainia Kraes. Nia ade 'uri nai fuakolu 'ana si kada kolu nii 'ua gwakolu laona maea 'i nunufana ade faasia lakolu. God nia ka faamauri kolu lau 'i nunufana ade dianaa nia.
6 'I laona tiidooa laa kolu fainia sa Disas Kraes, God nia tatae kolu fainia Kraes faasia maea uri kolu ka gooru kwaimani fai nia 'i langi 'ana 'initoa lae fai nia.
7 God nia ade 'uri nai 'ani kolu uri 'ana si kada loki nii 'ua mai nia ka faatainia ade dianaa baita tasa nia fuana toae ki sui 'i nunufana raoa ne sa Disas Kraes nia ilia.
8 Suli ne God nia ade diana tasa fuamolu, nia ka faamauri kamolu si kada kamolu molu manata mamana 'ani nia. Nao lau nunufana tasi raoa ne molu ilia 'i tala'amolu. Na mauria falu nai, na fale tatakwai laa nia God lau gwana fuamolu.
9 Nia ne adea 'afitai ta waa ka bae naunau lau sulia mauria falu nee, suli God nao si falea lau mai uri maana tasi raoa ne kolu ilia.
10 Ni kolu na saungaia nia ki God ne nia saungai kolu 'i nunufana sa Disas Kraes, uri kolu ka ilia raoa diana neki nia fili kolu 'ua na mai uria.

Too kwaimanie ma na tiidooa lae nunufana Kraes

11 Nia 'uri nai, kamolu toaa ne nao lau Diu ki molu manata fasi suli kamolu 'ana kada 'i nao. Toaa Diu ki da sae kamolu 'ana "Toaa nao lau toaa nia God" suli nao molu si 'iri'unga, ma ni kera daka sae kera 'ana "Toaa nia God" suli kera da 'iri'unga.
12 'Ana kada 'i nao, kamolu molu nii tau faasia Kraes, molu ka too 'i sara faasia matangana toaa fifilia nia God 'i 'Israel,

molu ka ore 'ana dianaa bae God nia alangainia fuana toaa nia, ma molu ka too boroi laona molaagali nee ka nao molu si saitomana guu God ma ka nao molu si manata ngado guu uri tasi doo siana.

13 Sui boroi 'ana molu ka too tau faasia God 'ana kada 'i nao, 'i tari'ina nee 'i nunufana tiidooa laa kamolu fainia sa Disas Kraes, God nia 'idu kamolu na mai karangi nia 'i nunufana Kraes nia mae ma na 'abuna ka igwa.

14 Kraes nia falea aroaroe fuakolu sui nia ka 'ado kolu sui naa, ne kameli toaa Diu ki fai kamolu toaa nao lau Diu ki, ma 'i seeri ni kolu tiidoe naa. Ma Kraes nia ka okosia naa 'ogua bae tolingi kolu toaa Diu ki ma na toaa nao lau Diu ki.

15 Sulia Kraes nia lafua naa taki nia God fainia si baea fifii 'i laona ki sui naa uri kolu roo kulee wane neki kolu ka alua guu tii kulee wane laona tiidooa laa kolu fainia Kraes. 'Uri nai, Kraes nia ka ilia kolu ka too kwaimani naa.

16 Aia, 'ana mae lana Kraes 'ana 'airarafolo, nia lafua naa malimaea bae 'i matangana toaa Diu ki fai toaa nao lau Diu ki. Ma 'ana mae lana lau guu, nia ka ofua naa roo kulee wane ki uri kolu ka alua guu tii kulee wane ma ka olitai kolu siana God.

17 Nia ne, Kraes ka sifo mai laona fera ne 'i ano, ma ka faatalongainia na Faarongoa Diana nee sulia aroaroe fuamolu toaa nao lau Diu ki ne molu too tau faasia God 'ana kada 'i nao ma ni kameli lau guu Diu ki ne meli too karangi nia.

18 Uri 'i nunufana si doo nai Kraes nia ilia, kameli toaa Diu ki fai kamolu toaa nao lau Diu ki kolu saitomana kolu ka lea kwaimani na mai siana God na Maa 'ana tii Anoedoo Abu guu.

19 Nunufana si doo nai, kamolu toaa nao lau Diu ki nao molu si 'e'ete guu faasi kameli toaa Diu ki. Ma 'i tari'ina nee, kamolu na toaa God ki naa fai kameli, ma God nia Maa kolu sui naa.

20 Kolu toaa manata mamana ki, kolu mala 'ana ta luma ne God nia saungainia 'i fafona fau. Sa Disas Kraes ne nia fau nai ma na toa 'aboosol nia ki fai na brofet ki kera na baefungu ki 'ana luma nai.

21 Ma ni kolu naa ne tai doo 'ana doo ne God nia saungainia 'ana luma nai. Ma Kraes naa ne tolea luma nai lelea nia ka faasuia luma abu fua foosi lana God.

22 Ma ni kamolu toaa ne nao lau Diu ki kamolu sui naa kamolu bali 'ana luma nia God naa, ne God nia too 'i laona 'ana Anoedoo Abu nia.

3

Manata lana God fua toaa nao lau Diu ki

1 Nau sa Bol, ku too 'i laona lookafo suli nau ku faatalongai sulia na Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes fuamolu kamolu toaa nao lau Diu ki.

2 Nau ku saitomana, kamolu molu rongo sui naa sulia God ne nia fili nau nunufana kwai'ofeia nia, uri nau ku rao fua 'adomi lamolu lae.

3 'Uri bae nau ku safali kekeda sui na mai sulia, God nia faatainia manata lana fuaku. Na manata lana nai nao nia si faatai folaa ai fua waa baki 'ana kada 'i nao.

4 Ma lea sa molu teemai diana 'ana kekeda laa nee, tara kamolu molu kai lio saitomana ne nau ku saitomana doo 'oro sulia Kraes

5 ne God nao si faatai folaa ai fua waa ki 'ana kada 'i nao. Ma sui 'i tari'ina nee, 'i nunufana raoa nia Anoedoo Abu, God nia faatainia naa manata lana fuana toa 'aboosol abu nia ki ma na brofet abu nia ki.

6 Ma si manata laa nai nia 'urii: Kamolu toaa ne nao lau Diu ki, ne molu manata mamana sulia si Faarongoa Diana nee, God nia falea dianaa nia fuamolu lau guu fainia toaa Diu ki. Kolu too kwaimani 'ana tii 'aebara guu, ma kolu ka ngalia doo ki tiifau ne God nia alangainia mai nunufana sa Disas Kraes.

7 God nia fili nau laona liosaua ma na rigitaa nia nau waa ni rao nia, uri nau ku faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee.

8 Nau waa tae ku nao 'isi gu ne matangana toaa manata mamana nee tiifau. Ma sui God nia ka faatainia ade dianaa nia fuaku, nia ka falea si raoa nee fuaku 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee sulia doo diana tasa ki 'asia naa ne Kraes kai falea fuamolu toaa nao lau Diu ki.

9 God ne saungainia doo ki sui guu, nia nao si faatai folaa mai 'ana si manata laa nai fua waa ki 'ana kada 'i nao. Sui tari'ina, nia ka odu nau uri faatai folaa lae 'ana si manata laa nia nai fua toae ki sui guu.

10 Uri seeri 'i tari'ina, God nia ka konia mai toae ki faasia toaa Diu ki ma toaa nao lau Diu ki kera daka ofu kwaimani 'ana tii konia manata mamana guu. Uri God ka

ilia konia manata mamana nai ka faatai folaa 'ana liotooa talingai nia fuana 'ensel gwaungai ki ma na doo naonao ki 'ana mamangaa.

11 God nia ilia si doo nai sulia si manata laa nia 'ita ka manata toi na mai. Ne nia ilia 'i nunufana sa Disas Kraes na Aofia kolu.

12 Kolu, kolu manata mamana 'ana Kraes, nia ka adea kolu ka noniraa ma ka nao kolu si mau 'ana dao lae siana God.

13 Doo ne adea guu, nau ku gani kamolu uri nao molu si liodila lau sulia na nonifiia nau neki fuamolu. Suli nau ku nonifii uri ka 'adomi kamolu.

Na liosaua nia Kraes fuakolu

14 'I seeri guu, nau ku booruru naa 'ana foa lae talea God na Maa,

15 ne nia saungainia doo ki sui guu laona salo ma laona molaagali.

16 Ma nau ku amasia naa God waa ne too 'ana totodaa baita tasa 'ana dianae sui naa, uri nia ka faatetedea mauria kamolu ki 'ana rao lana Anoedoo Abu.

17 Uri Kraes lea mai ka too na 'ana laona mangomolu suli molu manata mamana. Ma suli ne kamolu molu uu ngasi laona liosaua nia God fuamolu,

18 nau ku gania God uri ka 'adomi kamolu fainia toaa nia ki God sui guu, uri molu ka saitoma diana 'ana reba lana, ma tikwa lana ma fane lana ma sifo lana na liosaua nia God.

19 Ma uri molu ka filo diana 'ana liosaua nai Kraes ne nia 'afitai uri ta wane ka saitoma tiifau ai. Ma uri molu ka fungu 'alamaa 'ana birangana God.

20 Alu kolu tango nia 'akolu suli na tetedea nia 'e rao laona mauria kolu ki. Nia ka ilia doo 'oro diana tasa ne baita ka talua lau ta tee boroi 'ana ne kolu manata toi ma nao ta tee boroi 'ana ne kolu gania siana.

21 Tangoa God ka lelea firi totoo si sui, 'ana sa Disas Kraes ma 'ana konia manata mamana nia. Iuka nia 'uri nai.

4

Kolu tiidoe naa 'ana nonina Kraes

1 Nau waa ne ku nii na laona lookafo uri maana ku rao fuana Aofia, ku doori bae tetede 'urii fuamolu: Molu too 'ana tooa ne bobola fainia doo ne God nia 'aili kamolu mai uria.

2 Ne molu faatu'uu kamolu ki 'i tala 'amolu ma molu ka abulo marabibi. Molu too mamarato ma molu ka sasaore kamolu kwailiu laona liosaue.

3 Molu rao ngangata 'ana sua diana lae sulia na tiidooa laa ne Anoedoo Abu nia falea sui naa fuamolu nee, ne adea molu ka too kwaimani 'ana aroaroe.

4 Kolu toaa manata mamana nee, kolu nii gu laona tii nonidoo. Kolu ka 'ado gu 'ana tii Anoedoo Abu uri talai lakolu. God nia ka 'aili kolu mai uria tii mauria firi guu uri kolu ka manata ngado ai.

5 Kolu ka too gu fua tii Aofia, ne sa Disas. Tii manata mamana laa gu ne kolu dau faafia, ne kolu manata mamana 'ana Kraes. Tii siuabu laa gu ne kolu siuabu ai.

6 Tii God gu ne kolu too fuana ma kolu sui guu kolu ka Maa 'ani nia. Nia baita fuakolu sui guu, ka rao 'ani kolu sui guu ma ka too laona mauria kolu ki sui guu.

7 Ma sui, Kraes nia ka falea fale laa 'e'ete kwailiu ki fuakolu ki suli nia ade diana fuakolu.

8 Na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,

"Kada nia lea naa uri 'i langi, nia talaia toaa 'oro fainia ne nia siitasa faafi kera ki.
Ma nia ka falea naa falea ki fua toaa nia ki."✡

9 Aia, ma tee nai na malutana si baea nai, "Nia 'e lea naa uri 'i langi" 'e toolangainia nai? Nia toolangainia sa Disas Kraes nia sifo mai laona molaagali nee.

10 'I seeri sa Disas Kraes nia sifo mai laona molaagali nee, nia lau gu ne oli ka raa 'alaa uri laona salo loo fafona kule ki sui naa uri nia ka nii 'ana kule ki sui guu.

11 Ma sa Disas Kraes lau gu ne nia falea mai na fale laa diane ki. Na fale laa nai ki, tai wane na 'aboosol ki, ma tai wane na brofet ki. Ma tai wane, kera toaa uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ma tai wane lau, na bastoo ki ma tai wane lau kera toa toolangaidoo ki.

12 Kraes nia ade 'uri nai uri ka adea kolu toaa nia ki God kolu ka tala'ana rao kwai'adomi lae, uri ka 'adomia nonina Kraes ka rafo diana.

13 Uri lelea kolu ka alu tiidoe 'ana manata mamana lakolu ma 'ana saitoma diana lakolu 'ana 'Alakwa nia God. Uri lelea birangakolu ka 'uria tiifau naa birangana sa Disas Kraes.

14 Uri ka nao kolu si mala lau wela tu'uu ki ma kolu si mala gwakolu ta baru ne

✡ **4:8** Sam 68:18

koburu sakolangainia ma nanafo ka kwae-
feoa kwailiu gwana. Uri ka nao kolu si
faamamanea lau toolangaidooa 'e'ete ki ne
toaa susuke ki da bae sulia.
15 Ma kaa, uri kolu ka bae lau 'akolu sulia
doo mamane ki 'ana liosaue ma kolu ka
'idu lau 'ana lea lae sulia birangana Kraes
'ana doo ki sui guu, nia wane gwaungai
kolu.
16 Kraes nia 'ado kwaimani 'ani kolu toaa
'e'ete kwailiu ki sui gwana 'ana tii nonidoo
guu ne nia gwaungai ai. Ma si kada kolu
ilia si raoa 'e'ete kwailiu kolu nai ki, na
nonidoo nai nia ka baita 'idu ka lea naa
laona liosaue.

Na mauria falu nunufana Kraes

17 Nia 'uri nai, 'ana rigitaa nia Aofia, nau
ku bae fifii 'urii fuamolu; nao molu si lea
lau sulia birangaa ta'aa kera toaa nee nao
dasi saitomana God, ne kera manata ooe-
wanea.
18 Na manata lada 'e rorodoa ma daka lea
'e'ete faasia mauria falu ne God nia falea
fuakolu, suli kera da faasadia lioda ki ma
daka ulafusidoo.
19 Kera nao dasi 'ide guu faafia doo garo
ki ma daka lea gwada sulia kwaidooria
ta'aa kera ki, ma daka rao fifii na 'ada 'ana
ili lana kwalukaela 'ana doo ta'ae ki.
20 Aia ni kamolu, si kada bae wane ki da
faarongo kamolu sulia sa Disas Kraes bae,
kera nao dasi toolangainia tooa ta'ae 'uri
nai siamolu.
21 Kera da faarongo kamolu 'ana doo
mamane ki sulia sa Disas Kraes, ma daka
toolangainia lau gu fuamolu na mamana
laa lea mai faasia sa Disas.
22 Ma daka saea lau guu uri molu ka
lukasia 'amolu birangaa ta'aa kamolu ki
'ana kada 'i nao. Na doo kwali nai bae nia
talai garo mai 'ani kamolu ma ka kaubare
kamolu mai uri lea lae sulia kwaidooria
ta'aa kamolu ne suke kamolu gwana mai.
23 Ma daka saea lau guu uri molu ka ala-
matainia God uri nia ka faa faalua mauria
kamolu ki ma na manata lamolu ki.
24 Ma daka saea lau gu fuamolu ne God
nia saungai falu naa 'ani kamolu uri molu
ka lea naa sulia birangaa falu ne nia 'o'olo
ma ka abu ma ka mamana.
25 Doo ne adea guu, molu lukasia suke
lae ka tio 'ana, molu ka bae mamana naa
fuamolu kwailiu, suli ni kolu na nonina
naa sa Disas Kraes.
26 Si kada wane nia rakesasu, alu nia too
'ana fasi ili lana tasi doo ne ta'aa. Ma ka
nao si alamatainia uri rakesasua nia ka tio
gwana lelea sato ka suu gu faafia.
27 Nao lelea molu si falea lau tasi kada
fua sa Saetan uri ili lana doori lana.
28 Tii ne kai beli, alu nia too 'ana fasi beli
lae. Alu nia rao tetede ma ka ilia doo diane
ki 'ana 'abana uri ka saitomana 'adomi
lana lau guu toaa da siofaa ki.
29 Molu ka too faasia na baea ta'aa ki.
Molu saea 'amolu si baea kwai'adomi uri
ka faadianaa manata lana ta wane ne nia
'e rongoa.
30 Nao molu si faaliodilaa na Anoedoo
Abu nia God, suli na Anoedoo Abu nia
na mamalafooa ne faatai folaa 'ani toaa
mamana nia ki God maasia fa sato ne nia
kai faamauria toae ki sui guu.
31 Molu lafua si manata laa ta'ae ki sui
guu faasi kamolu. Nao molu si rake-
sasu ma molu si rake ngengeela fuamolu
kwailiu, ma ka nao molu si saea tasi doo ne
kai faa ta'aalia manata lana ta wane, ma ka
nao molu si unutai ta'aa 'ana ta wane ma
molu si firufiru.
32 Molu ade diana fuamolu kwailiu ma
molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu. Ma
molu ka manata luke kamolu kwailiu mala
'ana ne God nia manata luke kamolu tiifau
nunufana sa Disas Kraes.

5

Kolu too laona folaa lae

1 Doo ne adea guu, kamolu bara wela
liliosaua nia God molu lio suli nia,
2 ma molu ka too 'ana liosaue fuana toae
ki uria ne Kraes nia liosau 'ani kolu ma ka
fale nia 'i tala'ana uri faamauri lakolu. Nia
na afuafua talea God, ne God nia ala faafia.
3 Aia ma ni kamolu, molu ka too 'amolu
faasia ooe ma na abulo laa bilia ki sui
gwana, ma faasia ogalulumi lae. Na doo
'uri nai ki nao dasi bobola fainia lao tooa
kamolu ki ne kamolu toaa nia ki God.
4 Na bae ta'aa lae ma na bae oewanea lae
ma na 'onionga ta'aa lae ma na doo 'uri nai
ki sui guu nao si diana uri molu ka ilia. Si
doo bobola fainia molu ka ilia 'amolu ne
tango lana God.
5 Si doo mamane nau ku saea fuamolu
nia 'urii, tii ne nia ooe ma abulo lana ka
bilia, ma ka ogolulumi suli ne ogalulumi
lae nia mala lau guu foosi lana nunuidoo
ki, wane nai 'afitai ka ruu laona 'initoaa nia
sa Disas Kraes fai God.

6 Nao molu si alamatainia ta wane ka
suke kamolu ma ka bae 'ana 'urii, “Ooe lae
ma ogolulumi lae ma doo 'uri nai ki nao
si garo guu!” God nia kai kwaea toaa ade
faasia ki uri maana kera ilia doo garo nai
ki.
7 Nia 'uri nai, nao molu si 'ado kwaimani
fainia toaa nai ki 'ana ili lana doo garo ki.
8 'Ana kada sui naa, kamolu molu too
laona rorodoa lae, ma sui 'i tari'ina kamolu
molu too naa laona folaa lae 'ana tiidooa
laa kamolu fainia Aofia. Nia 'uri nai,
molu too na 'amolu 'ana tooa ne bobola fai
kamolu toaa molu fali laona folaa lae.
9 Suli lea kamolu molu too laona folaa
lae, 'i seeri na doo 'o'olo ki ma na doo
mamane ki daka fuli laona mauria kamolu
ki.
10 Molu ade diana 'ua guu 'ana lio sait-
oma lana si doo ne kai faadianaa manata
lana Aofia.
11 Nao molu si 'ado kwaimani fai toaa
'ana rorodoa lae 'ana ili lana doo ta'ae ki.
Si doo bobola fainia uri molu ka ilia 'amolu
ne molu faatai folaa 'ana garo laa kera ki.
12 Na bae lae boroi 'ana sulia doo nai ki
da ili agwa ai nia 'e faa noni susuala.
13 Aia, si kada na kwesu nia tala folaa
fuada, kera tara da lio saitomana ne abulo
lada ki nia garo,
14 suli na kwesu ne nia faatai folaa 'ana
doo nai ki kera ilia ki. Doo ne adea si baea
bae ka 'urii nai,
“Kamolu toaa molu maleu liu ma molu ka
mae naa, molu ada naa!
Molu tatae faasia maea, Kraes nia kai tala
folaa faafi kamolu!”
15 Doo ne adea guu, molu too molu ka
suasuli diana 'ana tooa kamolu ki. Molu ka
too manataa, nao molu si too oewanea.
16 Molu ka ilia doo diane ki, suli fa sato
neki fa sato ta'ae ki.
17 Nia 'uri nai, nao molu si too oewanea
gwamolu. Molu manata, uri molu ka sait-
oma diana 'ana doori lana Aofia.
18 Nao molu si dau gwamolu 'ana oe-
wanea laa nee 'ana kuufi lana waen, ne
nia dau gwana 'ana faata'aali lamolu lae.
Molu alamatainia Anoedoo Abu nia 'inito
naa 'ani kamolu.
19 'Ana si kada molu ofu kwaimani ki,
molu ka nguulia Sam ki, ma nguu ni
faabaita lae ma tango lae ki. Ma molu ka
nguu 'ana nguu laa ne kwaifalaloi faasia
laona mangomolu tiifau talea Aofia.
20 Uri molu ka tangoa Maa kamolu God
'ana satana sa Disas Kraes na Aofia kolu ka
lelea firi fua doo ki sui guu.

Si baea sulia na tooa nia bara waiwelana

21 Ma uri kamolu sui guu molu ka ade
sulia bae lamolu ki kwailiu suli kamolu
molu maungia Kraes 'ana faa'inito lana.
22 Kamolu keni 'afe ki, molu ka ade sulia
na arai kamolu ki talafana molu ade sulia
Aofia kolu.
23 Suli na arai, nia na gwaungaia ne too
'ana rigitaa uri ka saea si doo ne 'afe nia kai
ilia, mala lau guu Kraes nia na gwaungaia
ne too 'ana rigitaa uri ka saea si doo ne
konia manata mamana nia kai ilia. Kraes
nia too uri faamauri lana konia manata
mamana nia.
24 Na konia manata mamana nia Kraes
nia too gwana uri ade lae sulia bae lana
Kraes. Na keni 'afe lau guu nia too gwana
uri ade lae sulia bae lana arai nia 'ana doo
ki sui guu.
25 Kamolu arai ki, molu ka liosau 'ana
'afe kamolu ki, mala 'ana Kraes nia liosau
'ana konia manata mamana nia ma ka fale
nia 'i tala'ana ka mae uri faamauri lana.
26 Kraes nia ade 'uri nai uri konia manata
mamana nia ka abu ma ka sakwadoloa
faasia ta'aa lae 'ana siuabu lae ma 'ana bae
lana.
27 Uri 'i seeri suana lana ka diana tasa
'ana si kada Kraes kai talaia kau siana mala
'ana ta keni fungao dao uri lana ne nao tasi
doo si garo 'ani nia. Ne nia 'o'olo ma ka
diana tasa 'i maana God.
28 Kamolu toa arai ki molu ka ade lau
gu 'uri nai. Sui molu ka liosau 'ana 'afe
kamolu ki ka mala lau guu ne kamolu
liosau 'ana nonimolu 'i tala'amolu. Na
wane ne nia liosau 'ana 'afe nia, nia ne 'e
saitomana liosau lae 'ani nia 'i tala'ana.
29 Na wane ki sui guu nao ta waa si ote
nia 'ana nonina 'i tala'ana. Doo da ilia 'ada
ai ne kera saarea ma daka suasulia nonida
ki 'i tala'ada, mala lau guu sa Disas Kraes
nia ilia fua konia manata mamana nia.
30 Ma kolu na toaa ne kolu manata ma-
mana 'ani nia, ni kolu ne talafana nonina
sa Disas Kraes.
31 Suli na Kekeda lae Abu nia bae 'urii,
“Na wane ka faasia gaa nia fai maa nia, uri
nia ka arai. Aia, na wane nai fai na keni
nai, keerua tii nonidoo naa.”
32 Si baea nai nia 'afitai uri saitoma diana
lae ai, ma sui boroi 'ana, nau ku bae 'aku

sulia sa Disas Kraes fai na konia manata mamana nia.
33 Ma na Kekeda laa Abu ka faatainia lau guu si doo sulia wane arai ki fai na keni 'afe ki nia ka bae 'urii: Na waa ne 'o arai naa, 'oko liosau 'ana 'afe 'oe, mala lau gu ne 'oe liosau 'ani 'oe tala'amu. Ma na keni kwasitoole ne 'o 'afe naa, 'oko sae'inito 'ana arai 'oe.

6

Si baea sulia roo maakwaina ki fainia wela keerua ki

1 Kamolu wele ki, molu ade sulia bae lana maa kamolu fai gaa kamolu ki 'ana too lamolu fuana Aofia, suli ade lae 'uri nai nia 'o'olo.
2 Si baea fifii totoonao nia God fainia alangaia nia 'e bae 'urii, "'O manata 'initoa 'ana maa 'oe fai gaa 'oe,
3 uri 'oko too diana ma na mauri lamu ka tikwa laona molaagali."
4 Aia, kamolu maa fai gaa ki, nao molu si faarakesasua wela kamolu ki. Aia, ma si doo ne bobola fainia uri molu ka ilia 'amolu ne molu toolangaidoo siada ma molu ka faamanatai kera 'ana birangana Aofia.

Si baea fuana waa rao tatakwai ki fai na waa naonao kera ki

5 Aia, ma kamolu toaa rao tatakwai ki molu ade sulia bae lana waa naonao kamolu ki laona ano nee ma molu ka manata maungi kera. Molu ade sulia bae lada ma molu ka ili mamana ai talafana sae kamolu rao gwamolu fuana sa Disas Kraes.
6 Molu rao 'ana faadiana lana manata lada 'ana si kada ki sui guu, lea kera daka bubungi kamolu ma nao ka nao boroi. Molu ade sulia bae lada 'ana si kada ki sui guu mala 'ana doo ne God nia dooria 'ua gu fuamolu uri ili lana 'ana mangomolu 'ua guu fua sa Disas Kraes.
7 Molu ka rao 'ana manata ele lae suli nia talafana sae kamolu rao gwamolu fuana God, nao lau fuana wane 'ana fera ne 'i ano.
8 Kolu saitomana ne Aofia nia kai kwaiarangai kolu tiifau uri maana si raoa neki sui guu kolu ilia ki, lea sae kolu ka rao tatakwai ma nao ka nao boroi.
9 Aia, ni kamolu toaa ne molu too 'ana waa rao tatakwai lae ki, molu ade diana lau guu fuada. Nao molu si sasi ni saungi lada lae lau, suli ni kera fai ni kamolu sui guu molu too guu 'ana tii wane gwaungai fuamolu ne nii mai salo, ne nia nao si kwai maa'ilisi guu 'ana ta wane.

Kolu toaa ni omee

10 Aia, si baea 'isi nau naa fuamolu ne, molu ngalia tetedea kamolu faasia na tetedea baita tasa nia Aofia kolu.
11 Molu dau 'ana raunga ni firu neki sui guu God nia falea fuamolu, uri molu ka siitasa 'ana sa Saetan kada nia ili tomolu.
12 Na firua ne kolu firu ai, nao kolu si firu lau fainia wane gwana mala 'ani kolu. Kolu firu fainia tetedea nia sa Saetan. Ne kolu firu fai anoedoo ta'aa ki, ma fai na gwaungaia kera ki ne kera 'inito 'ana rorodoa lae laona molaagali nee.
13 Nia 'uri nai, molu dau 'ana raunga ni firu neki tiifau ne God nia falea fuamolu, uri si kada 'ana firu lae fai malimae 'e dao mai kamolu molu ka bobola fai siitasa lae faafi nia. Ma 'ana si kada 'ana firu lae 'e sui, kamolu molu ka uu ngasi 'ua gwamolu.
14 Nia 'uri nai molu uu ngado diana 'ana mamana lae ne mala 'ana ta 'ue gwaro lana 'i salafamolu. Ma molu ka too 'ana 'o'oloe ne mala 'ana ta ruruu ne molu ruufia uri suusi lana maa ruruu molu.
15 Ma molu ka too 'ana ade akau lae 'ana si kada ki sui guu uri faarongo talo lae sulia si Faarongoa Diana nee 'ana aroaroe. Na ade akau laa nai nia mala 'ana tai tae butu ne molu ruufia 'i 'aemolu ki.
16 Ma molu ka too 'ana manata mamana lae 'ana God, ne mala 'ana ta talo ni foda lae ma kwaemaeli lana simo kwekwesu nia ki sa Saetan ne nia basi kamolu ai.
17 Ma na kwaifamauria nia God fuamolu nia mala 'ana ta kefi ne molu ngalia molu ka ruufia 'i gwaumolu. Ma na bae lana God, ne nia mala 'ana 'ila ni firu ne Anoedoo Abu nia fale fuakolu.
18 Ma molu ka foa tetede 'ana si kada ki sui guu 'ana rigitaa nia Anoedoo Abu fuamolu. Molu ka gania kwai'adomia ki faasia God fuana toaa nia ki ma molu ka lilio diana.
19 Molu ka foa lau gu fuaku uri si kada nau ku bae, God nia ka adea bae laku ka 'o'olo, ma uri nao kwasi mau lau 'ana bae lae sulia si Faarongoa Diane nee ne faatai folaa 'ana manata lana mai God ne 'ita ka tio agwa na mai.
20 Sa Disas Kraes nia fili nau uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee, ma ni

nau ku nii naa laona lookafo uri maana si
raoa nai. Molu ka foa lau gu uri nau ku bae
noniraa sulia si Faarongoa Diane nee sulia
doori lana God.

Si baea ni manata diana laa 'isi ki

21 Sa Tikikas, na wanefuta diana kolu
ma na waa rao mamana nia Aofia, nia
kai faarongo kamolu sulia tooa nau 'uri
molu ka saitomana doo neki sui guu da fuli
fuaku 'i seki.
22 Nia ne adea ma nau ku odu nia kau
siamolu, uri nia ka unu sulia too lameli, ma
uri nia ka faatetede kamolu lau guu.
23 Alu God na Maa ma sa Disas Kraes
na Aofia kolu daru falea 'adarua aroaroe
fuamolu, ma daru ka 'adomi kamolu
'adaru uri molu ka too 'ana liosaue 'i
matangamolu ma 'ana manata mamana
lae 'ani nia.
24 Alu God nia ade diana 'ana fuamolu
sui guu ne molu liosau 'ana Aofia kolu sa
Disas Kraes 'ana liosaua ne totoo si sui.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Filibae

Filibae nia na maefera baita 'ana bali lolofaa 'i Masedonia, ne kera da 'ailia naa 'ana 'i Gris 'i tari'ina.

'Aks 16 nia bae sulia si kada sa Bol nia safalia konia manata mamana nai laona maefera baita 'i Filibae. Na leta nee fua konia manata mamana nee 'i Filibae nee, sa Bol nia kedaa 'ana si kada nia nii naa laona lookafo 'i Rom. Na bae lana sa Bol laona buka nee, nia saea nia dooria kai tango kera suli da kwai'adomi fuana 'ana bali 'ana si malefo kera ki. Sa Bol ka faarongo kera lau guu nia dooria kera daka too 'ana kwaimanie fuada kwailiu ma 'ana faatu'uu lamolu lae mala 'ana sa Disas. Sa Bol nia ka saea lau gu fuada uri daka gwalua manata lada ka ngado 'ana God, sui boroi 'ana daka dao toi 'afitaia 'oro ki mala 'ani nia sa Bol. Nia ka saea lau gu fuada uri nao kera dasi lea lau sulia toa ne da toolangaidoo garo ki ne kera lea mai faasia matangana toaa Diu ki. Ne kera saea fuana toae ki sui guu uri daka ade sulia taki nia God 'ana 'iri'unga lae taari uri God ka ala faafi kera. Sui ma, sa Bol nia saea sui naa fuada ne manata mamana lae 'ana ade dianaa baita ne God nia faatainia mai, nia lau 'ana ne uri kolu ka ilia. Na manata mamana laa ne kolu ilia 'ana sa Disas, nia lau 'ana ne adea ma kolu ka saitoma diana ai ne kolu tiidooa naa fainia Kraes ma kolu ka 'o'olo naa 'i maana God. Doo ne adea guu, nia nao si 'o'olo uri kolu ka sasi ngangata lau 'i tala 'akolu uri ade lae sulia birangaa nai toaa Diu ki.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Na too laa nia sa Bol 'ana mauria nia 1:1-26
Liokwaisulii lae sulia mauria nia Kraes 1:27—2:18
Si baea sulia toaa kwaimani sa Bol ki 2:19-30
Na manata laa ne nia adea wane ka 'o'olo 'i maana God 3:1—4:9
Si baea ni tango lae ki 4:10-23

1 Nau sa Bol fai sa Timotii kaaria roo waa ni rao nia ki sa Disas Kraes ki. Kaaria miri kekeda kau fuamolu toaa nia ki God sui guu ne molu tiidooa naa fainia sa Disas Kraes ne kamolu nii 'i Filibae, ma fuana lau guu toa kwaitalai kamolu ki ma na toa rao kwai'adomi kamolu ki lau guu.

2 Alu God na Maa ma na Aofia kolu sa Disas Kraes daru ka ade diana 'adarua fuamolu ma daru ka falea 'adarua aroaroe fuamolu.

Foa laa nia sa Bol

3 'Ana si kada ki sui gu ne nau ku manata toomolu ai, nau ku tangoa tasa God nau fuamolu.

4 Ma 'ana si kada ne nau ku foa fuamolu ki, nau ku foa 'ana ele lae baita laona mangoku,

5 suli ku manata toi na fale kwai'adomi laa ne molu ilia ki mai fuaku fua ili lana raoa nee 'ana faatalongai lana si Faarongoa Diana nee. Ne molu fale kwai'adomi fuaku 'ita 'uana mai 'ana si kada molu safali manata mamana ai ma ka lea mai lelea ka dao 'i tari'ina.

6 Si doo ne adea manata laku ka ngado ne, God ne nia safalia si raoa diana nai 'ana mauria kamolu ki, tara nia kai ilia raoa nai lelea ka sui diana guu 'ana fa sato ne sa Disas Kraes kai dao ai.

7 Nia bobola naa uri nau ku manata 'uri nai suli kamolu suli nau ku liosau 'ani kamolu ma suli ne kamolu molu fale kwai'adomi fuaku fua raoa ne God nia 'ofe nau ai ma ka falea fuaku. Nao lau 'ana otona gwana si kada ne nau ku bae fifii mai 'ana firu lae suusia ma faatai folaa lae 'ana mamana lana si Faarongoa Diane nee ai ne kamolu molu kwai'adomi fuaku ai. Kamolu molu kwai'adomi fuaku 'ana si kada nee lau guu nau ku nii naa laona lookafo ai.

8 Nau ku manata toomolu 'asia naa suli na liosaua nau fuamolu nia baita mala 'ana liosaua nia sa Disas Kraes. God nia liotoi gwana ne si doo nai nau ku saea nai nia 'e mamana.

9 Nau ku foosia God uri nia ka adea liosaua kamolu ka baita ka 'idu lau, uri na saitomadooa kamolu ma na manata lae wane manataa ne nii 'ani kamolu uri ka 'idu ka lea tau lau uri molu ka saitomana 'e'ete lana si doo ne diana ma si doo ne ta'aa.

10 Uri 'i seeri, kamolu molu ka saitoma diana 'ana fili lana si doo diane, ma uri mauria kamolu ki ka sakwadoloa faasia ta'aa lae lelea ka dao 'afa sato sa Disas Kraes kai dao ai.

11 Nau ku foa lau guu uri sa Disas Kraes nia ka 'adomi kamolu uri molu ka ilia doo

diana 'oro, uri si kada toae ki sui guu da suai, kera daka tafoa God 'i langi 'ana tango lana satana.

Na mauria mamane

12 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku dooria uri molu ka saitomana, ne 'afitaia ne nau ku nii na 'i laona nee, nia ne adea ma si Faarongoa Diana nee ka talo.

13 Suli na wane ni omee neki kera da fofolo 'i seki laona beu baita nee ma tai toaa 'e'ete 'oro lau 'i seki, kera boroi da saitomana naa ne da alu nau laona lookafo nee uri maana nau ku rao fuana sa Disas Kraes.

14 Na too laa ne nau ku ilia laona lookafo nee nia adea toaa 'oro manata mamana ki 'ana Aofia 'i seki kera daka noniraa ma ka nao dasi mau naa 'ana bae lae sulia bae lana God.

15-17 Ta bali 'ani kera, nia mamana, kera da bae sulia sa Disas Kraes fainia si manata laa ni 'uga lae ma na kwaifanei lae. Kera da dooria sae kera 'ana daka faatalongai sulia sa Disas Kraes uri toae ki daka manata 'initoa 'ani kera, ma sae ka nao lau ni nau. Kera da ade 'uri nai, uri fale lana liodila lae ma na 'afitaia fuaku 'ana si kada nee nau ku nii laona lookafo. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, tai wane kera daka faatalongai gwada sulia sa Disas Kraes fainia si lioewane diane. Ne kera da faatalongai fainia liosaua kera fuaku suli da lio saitomana ne God nia fili nau uri firu lae suusia si Faarongoa Diana nee.

18 Sui boroi 'ana tai wane daka faatalongai fainia si manata lae wane ta'aa, tii si doo 'initoa nai naa ne si Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes nia talo naa. Nia 'uri nai, nau ku ele gwakua sulia si doo nai.

Ma na ele laa nau nai tara nia nao si sui,

19 suli ne nau ku saitomana na nunufana na foa laa kamolu ma na kwai'adomia nia Anoedoo Abu nia sa Disas Kraes fuaku, tara God nia kai tafalangai nau gwana faasia 'afitaia nee.

20 Nau ku dooria 'asia naa ma ku manata ngado 'ana God ne tara nau nao kwasi ilia tasi doo ne kai falea ta 'ide laa fuaku 'i maana. Na manata noniraa laa nai ku ilia mai nia 'afitai ka sui. Nia tio gwana 'ana tii tio laa nai uri lea nau ku mauri 'ua gwaku ma nao ku mae naa boroi, na mauria nau nia ka adea toae ki sui guu daka tafoa 'ada satana Kraes 'i langi.

21 Na mauria nia wane laona ano nee, nia doo uri tee? Fuaku 'i tala'aku, na mauria nee nia doo uri nau ku too ai sulia doori lana Kraes. Aia ma na mae lae, nia diana ka tasa fatai uri too kwaimani lae naa fainia Kraes.

22 Roo si doo nai ki sui guu daru diana sui gwadaru 'ani nau ma ka adea nau ku ulafusia gwaku tee ne tara nau kwai filia. Suli na mauri lae, nau ku dooria sa kwai mauri fasi 'aku uri ku rao 'ua fuana Kraes uri tai doo diana lau ka fuli.

23 Ma sui na mae lae nia ka diana tasa lau fuaku, ne nau ku dooria naa uri lea ku too kwaimani na 'akua fainia Kraes. Nau ku dooria sui gwaku roo si doo nai ki.

24 Sui ma ni kamolu lau gu ne nau ku manata toi nia diana uri nau ku too fasi 'akua uri 'adomi lamolu lae.

25 Si doo nai gu ne adea ma manata laku ka ngado gwana uri tara nau kwai too 'ua gwakua fai kamolu uri 'adomi lamolu lae. Uri nia ka adea manata mamana laa kamolu ka ngasi ka 'idu lau ma na manata lamolu ka ele sulia.

26 Uri 'i seeri, si kada ne tara nau oli kau ku dao siamolu, nia ka adea molu ka tafoa satana Disas Kraes 'i langi ka 'idu lau.

27 Aia, si doo ne 'initoa ka tasa 'ana doo ki sui naa fuamolu ne 'urii, molu abulo 'ana abuloa ne 'o'olo ka lea sulia si doo ne Faarongoa Diana nee sulia Kraes nia saea. Molu ade 'uri nai laona tooa kamolu ki, uri lea nau ku oli kau ku dao siamolu ma nao ku too gwaku 'i seki boroi 'ana, tara nau ku rongo gwaku kau sulia birangaa diana nai molu too ai 'i matangamolu. Seeri tara nia ka faatainia ne kamolu molu 'ado kwaimani 'ana tii si lio 'ana uu ngasi lae uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee uri toae ki sui guu daka rongoa ma daka manata mamana 'ana God.

28 Nao molu si maungia malimae kamolu ki. Si rakea laa ne kamolu too ai nia kai faatai folaa ai fuada, ne God nia kai falea kwakwaea fuada ma nia 'i tala'ana kai falea mauria firi fuamolu.

29 God nia fili kamolu sui naa, sui ta nao lau uri otona gwana manata mamana lae 'ana Kraes. Nia fili kamolu uri molu ka nonifii lau gu fai nia.

30 Suli kamolu molu suana mai nau ku nonifii lelea mai 'i tari'ina boroi nau ku nonifii 'ua gwaku. Aia ma sui 'i tari'ina nai,

kamolu boroi molu ka nonifii naa mala
'ani nau.

2

Liokwaisulii sulia birangaa nia Kraes

1 Nau ku saitomana na tiidooa laa
kamolu fainia Kraes nia kwaiboongi
fuamolu kwailiu. Na liosaua nia ka
falea kwaigwafei lae fuamolu kwailiu.
Ni kamolu molu ka 'ado kwaimani 'ana
Anoedoo Abu. Ma molu kwai'ofei fuamolu
kwailiu ma molu ka suamolu ka diana
kwailiu lau guu.
2 Doo ne adea guu, nau ku dooria 'asia
naa uri kamolu molu ka too 'ana tii lioe-
wane, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu
ma molu ka rao kwaimani. Lea kamolu
molu ade 'uri nai, tara na manata ele laa
nau ka ali'afu naa siamolu.
3 Nao ta wane 'osi susuu gwamu fai 'oe 'i
tala'amu 'ana ili lana doo ki, ma ka nao 'osi
sasi uri sae wane ki daka tango 'oe guu. 'O
sifolangai 'oe 'i saegano 'ana manata lamu
ma 'oko sae'inito 'ana ta waa 'e'ete 'ana kau
ka talu 'oe.
4 Nao 'osi 'ii uria diana lae fuamu 'i
tala'amu. 'O 'ii lau guu uria na diana lae
fuana ta wane 'e'ete kau.
5 Na manata lamolu ki ka mala 'ana si
manata laa ne sa Disas Kraes nia too ai.
6 Kraes, sui boroi 'ana nia God 'ua guu, nia
nao si manata guu uri dau ngasi lae
faafia 'initoa laa nia.
7 Nia lukasi tiifau na 'initoa laa nia nai
ka tio, nia lea mai ka futa mala
wane 'ana noniidoo laona fera ne 'i
saegano. Ma nia ka mala gwana ta
waa ni rao tatakwai lae.
8 Nia ka tala sifolangainia 'i saegano 'ana
ade lae sulia liona God, lelea 'ana
mae lae boroi 'ana 'airarafolo nia
ilia.
9 Uri maana si doo nai, God ka faa'inito nia
tasa ma ka falea satae doo 'inito tasa
fuana ne talua satae doo ki sui.
10 Uri na doo mauri ki 'i salo ma na doo
mauri ki ma na doo mae ki naa
laona ano nee, kera daka booruru
'i maa 'aena sa Disas 'ana faabaita
lana.
11 Ma kera sui naa daka sae faatai ai ne sa
Disas Kraes nia na Aofia. Ma si kada
nia fuli 'uri nai, nia ka tafoa satana
God na Maa 'i langi.

Faatai folaa 'ana birangaa diane fua toaa laona ano nee

12 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae! 'Ana
si kada bae kolu too kwaimani 'ua, kamolu
molu ade sulia bae laku. Aia, 'i tari'ina nia
'initoa ka tasa lau uri molu ka ade sulia bae
laku 'ana si kada ne nao kwasi too naa fai
kamolu. Molu maungia God ma molu ka
rao fifii 'ana too lae mala 'ana toaa nia.
13 Suli God ne nia rao laona mangomolu
ma ka 'adomi kamolu uri molu ka dooria
ade lae suli nia ma uri molu ka ilia doori
lana.
14 'Ana ilidoo laa kamolu ki sui guu, nao
molu si 'uga ma molu si firufiru,
15 uri molu ka 'o'olo ma ta wane ka nao
si dao toi tasi doo ne garo 'ani kamolu. Sui
boroi 'ana molu ka too matangana toaa ade
garo nee sui naa laona molaagali, kamolu
molu ka too 'amolua mala 'ana bara wela
nia God ne molu mala 'ana ta kwesu ne
saru folaa diana laona molaagali rorodoa
nee
16 'ana faarongo talo lae sulia si baea ni
mauria nee fuana toae ki sui. Lea kamolu
ade 'uri nai, nau tara ku noni sasala sulia
ka tasa 'ana fa Sato ne sa Disas Kraes kai
dao mai, suli na raoa nai ku ulafutainia 'i
matangamolu na gwauna nao si funu.
17 Na manata mamana laa kamolu ma
na raoa kamolu fuana God nia mala 'ana
afuafua ne molu falea fuana. Nau boroi, na
mae laku nia mala lau guu 'ana ta afuafua
ne ku falea fuana God. Nia 'uri nai, nau ku
manata ele gwaku fai kamolu.
18 Nau ku dooria uri kamolu boroi molu
ka manata ele lau gu fai nau 'uri nai.

Sa Timotii ma sa 'Ibafroditas

19 Lea sa Aofia kolu sa Disas ka ala gwana
faafia, nau ku manata ngado ai tara ku
odua sa Timotii lea kau ka dao fasi mai
siamolu. Uri lea nia oli mai dao seki siaku
ka faarongo nau sulia too lamolu mai sena,
uri ka faaelea 'ana manata laku.
20 Nau nao kwasi dao toi ta wane lau
ne nia 'uria sa Timotii, ne nia kai manata
kwaifa'ogai uri 'adomi lamolu lae 'ana tooa
kamolu ki uri ka diana.
21 Na wane ki sui gwana kera da manata
sulia doori lada ki gwana 'i tala'ada, ma
ka nao dasi manata gu sulia doori lana sa
Disas Kraes.
22 Aia ma ni kamolu molu saitomana sa
Timotii nia 'ana ne ilia doo diane ki ne
faatainia nia waa diane. Doo ne adea ka

'uri nai, suli nia rao kwaimani fai nau 'ana
faatalongai lana si Faarongoa Diana nee
mala 'ana ta wela ne rao kwaimani fai maa
nia.
23 Nia 'uri nai, lea nau ku saitomana naa
ta tee ne tara dai ilia 'ani nau 'i seki, tara
nau kwai odu 'ali'ali gwaku kau 'ani nia
simolu.
24 Ma na manata ngado laa nau 'ana
Aofia, tara nao si tau guu sui nau 'i tala'aku
kwai dao gwaku kau siamolu.

25 'Ana si kada nai lau guu, sa 'Ibafroditas
na toolakolu bae 'ana bali 'ana manata
mamana lae, nia ne ku manata toi sae kwai
odua ka oli na kau siamolu. Nia 'e rao
kwaimani mai fai nau ma miri ka susuu
ta'aa kwaimani mai fai raoa nee mala 'ana
ta roo waa ni omee ki uri suasuli diana lae
sulia si Faarongoa Diana nee.
26 Nau ku dooria kwai odua ka oli na
kau siamolu suli nia dooria 'asia naa uri ka
suamolu tiifau, ma nia ka too ka manata
tomolu 'asia naa suli molu rongo mai bae
nia matai.
27 Doo mamane bae, nia matai karangi
kai mae. Sui boroi 'ana God 'e 'ofe nia ma
ka 'adomi nia ka 'akwaa naa, ma ka diana
lau guu ne God nia liliua kau liodila laa
baita nai faasi nau ne lea sae nia ka mae
naa. Lea sa God nao si faamauri nia, tara
na liodila lae ki daka koni sui na 'ada faafi
nau. Nau boroi, God nia 'ofe nau lau guu.
28 Doo ne adea guu, nau ku dooria
'asia naa uri ku olitainia kau sa wala
nee siamolu nai. Nau ku saitomana tara
kamolu molu kai ele tasa 'ana si kada molu
suana nia dao kau siamolu, suli ne nia
mauri 'ua gwana. Ma ni nau boroi tara
manata laku suli kamolu kafi laa.
29 Molu ka gwale nia fainia ele laa diane
suli kamolu molu tiidooa fainia Aofia, ma
molu ka faatainia manata 'initoa laa ne
bobola fainia kwaini wane 'uri nai ki.
30 Sa wala nee nia waa 'e falea mai mang-
ona fua ili lana raoa nia Kraes ma ka nao
si mangosia maee. Nia sali maelia naa si
raoa bae nia ilia 'ana 'adomi laku lae, bae
nia ngali fulingamolu suli kamolu molu
too tau ma ka 'afitai fuamolu uri ili lana si
doo nai fuaku.

3

Na 'o'oloa mamane

1 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau, molu
manata ele 'amolua sulia na tiidooa laa
kamolu fainia Aofia. Si doo bae ku kekeda
ku saea sui naa fuamolu, nia diana uri nau
ku saea lau fuamolu uri ka adea manata
mamana laa kamolu ka ngasi diana ade lea
wane ki daka talai garo 'ani kamolu.
2 Kamolu molu ka fiia toa ta'aa* nee ne
kera dooria talai garo lae 'ani kamolu ne
kera ilia doo ta'ae ki ne da toolangaidoo
daka saea sa kolu ka ade gu sulia birangaa
bae 'ana 'iri'unga lae sui fatai God kafi ala
faafi kolu.
3 Ma sui ni kolu 'ana ne kolu toaa ma-
mana† nia ki God, nao lau ni kera. Suli na
Anoedoo Abu nia 'adomi kolu 'ana faabaita
lana God, ma kolu ka manata ele nunufana
raoa ne Disas Kraes nia ilia fuakolu, ma ka
nao kolu si fiitoi lau 'iri'unga laa nai uri ka
adea kolu na toaa nia ki God.
4 Sui boroi 'ana nau ku ade sulia na bi-
rangaa nai ki, nau nao kwasi fiitoi guu doo
nai ki. Ma lea sae ta wane manata toi sae
sa nia wane nia God suli ne nia ade sulia
birangaa nai 'ana 'iri'unga lae, nau naa ne
ku talu nia 'ana ade lae sulia birangaa nai
ki.
5 Nau, da 'iri'unga 'ani nau 'ana kwaluna
maedani nau burina ku futa. Nau, na wela
'i Diu 'ua guu ne ku futa 'i fulina sa Bensi-
man. Nau, na ade laku sulia birangaa kani
Diu ki nia 'o'olo tiifau, suli nau ta Faarisii
lau guu.
6 Nau, ku manata 'initoa 'asia naa 'ana
birangaa kani toaa Diu ki 'ana si kada ki
sui guu lelea nia ka adea nau ku falea non-
ifiia baita 'asia naa fuana konia manata
mamana nee. Ma ni nau, ku ade sulia taki
lelea mai nao kwasi 'oia ta tii si doo ai.
7 'Ana si kada sui naa, nau ku manata toi
sae doo nai ki na doo 'initoe ki 'asia naa. Ma
sui 'i tari'ina, si kada ku faabolatainia doo
nai ki fainia si doo ne Kraes nia ilia fuaku,
doo nai ki sui guu na oenadoe gwana.
8 Tee mone, doo nai ki sui guu nau ku
ilida ki mai 'ana kada 'i nao, kera oenadoe
ki sui guu. Si doo ne 'initoa ka tasa lau
'ana ne, na saitoma diana tasa lae 'ana

* **3:2** Toa ta'aa, si baea nai da saea 'ana giri laona baea Grik ma tai ni translesen lau guu, nia toolangainia toaa da nii sara ki fasi farana Alangaia nia God. † **3:3** Toaa mamana nia ki God, farana Alangaia Kwali, na 'iri'unga lae na mae uri ruu lae mai laona tooa nia God. Aia, 'i farana Alangaia Falu naa, Kraes nia na mae uri ruu lae mai laona tooa nia God.

Aofia nau sa Disas Kraes. Ma na diana lana
Kraes laona mauria nau ne adea ma nau
ku luka 'ana doo nai ki tiifau mala 'ana tai
tafu faamamagu ki naa. Nau ku luka 'ana
doo nai ki tiifau uri nau ku tala'ana 'ado
kwaimani lae fainia Kraes
9 ma tiidooa lae fai nia. 'I tari'ina nai,
nau nao kwasi sasi lau uri 'o'oloa nau 'i
tala'aku gwana uri maana ne nau ku ade
sulia na taki nia God. God 'ana 'i tala'ana ne
falea 'o'oloe fuaku si kada nau ku manata
mamana 'ana Kraes. Suli na taala nia God
fua fale lana 'o'oloe fuana wane 'e nii 'ana
manata mamana lae 'ana Kraes.
10 Nau, si doo 'initoa ne ku dooria tasa
'aku ne saitoma diana lae 'ana Kraes, dao
toi diana lae 'ana tetedea bae tatae nia
faasia maea, nonifii kwaimani lae fai nia
ma ade lae mala bae nia ilia 'ana si kada nia
mae.
11 Uri 'i seeri nau tara ku manata ngado
maasia tatae lae faasia maea.
12 Nau nao kwasi saea lau ne ni nau ku
saitomana sui naa doo ki, ma nao sae nau
ku 'o'olo tiifau naa. Ma sui ta, si doo ne nau
ku ilia ne nau ku susuu ta'aa naa uri lelea
nau ku too guu 'ana 'o'oloa tiifau nai mala
'ana sa Disas Kraes ne nia 'aili nau mai uria
'i nao.
13 Toaafuta nau ki 'ae, nia nai. Na doo nai
ki nau nao kwasi dao 'ua ai. Ma sui ta, tii
si doo ne ku ilia naa ne, nao kwasi 'abarua
lau 'ana doo sui ki naa, ma ku susuu ta'aa
na 'akua uri too lae 'ana doo ne nao kwasi
too 'ua ai.
14 Nau ku susuu ta'aa uri ku faasuia na
lalae lae ne ku ilia uri ku lea na 'akua uri
fera 'i langi, bae God nia 'aili nau mai uri ka
kwaiarangai nau ai suli ne nau ku manata
mamana 'ana sa Disas Kraes.
15 Alu ni kolu sui guu toaa ne kolu rafo
naa 'ana manata mamana laa kolu ki kolu
manata sui guu 'uri nai. Lea tai wane
'amolu nao dasi ala faafia si doo nai, God
'ana ne tara nia kai faatai folaa ai siamolu
lea molu manata garo sulia.
16 Sui boroi 'ana, na doo 'o'olo ne kolu lea
mai sulia lelea mai ka dao 'i tari'ina, kolu
dau ngasi ai nao kolu si lukasia.
17 Toafuta nau ki 'ae, molu lio suli ade
laku ma molu ka lio lau gu sulia ade lana
ta tii ne nia abulo sulia birangaa diana ne
meli faatainia fuamolu.
18 Na toaa 'oro ne kera saea da manata
mamana 'ana sa Disas Kraes, na abulo
lada 'e faatainia kera da malimae 'ana si
Faarongoa Diana nee sulia mae lana sa
Disas Kraes 'ana 'airarafolo. Si doo nai, nau
ku faarongo kamolu ai 'ana kada 'oro ki sui
naa. 'I tari'ina boroi 'ana nau ku faarongo
kamolu lau guu 'ana tii si doo nai gwana,
ma ku saea na lioku ka dila 'asia naa fainia.
19 Suli kera toaa nai da lea naa uria laona
kula 'ana funu lae. Toaa nai, doori lana
noni gwana ne 'inito 'ani kera. Kera da
bae noniraa 'ada sulia doo kwaifaa'idei ma
daka manata gwada sulia dongana gwana
ano nee.
20 Aia ma ni kolu nee, na fera mamana
kolu 'e nii mai 'i salo. 'I tari'ina, kolu
kwaimaasi kolu ka liomaetala naa maasia
dao lana mai tii Wane Kwai Faamauri nai.
Ne nia na Aofia kolu sa Disas Kraes waa ne
kai lea mai faasia 'i salo.
21 Nia tara kai falea noniidoo diana tasa
ki mala 'ana nonina 'i tala'ana fuakolu ne
nao dasi makeso uri mae lae, uri ka talana
nonidoo makeso kolu neki fua mae lae
gwana nee. Nia tara kai ilia si doo nai 'ana
rigitaa ne nia too ai uri totoo kai gwaungai
fua doo ki sui guu.

4

1 Toaafuta nau ki 'ae. Molu uu ngasi
'amolua 'ana manata mamana laa kamolu
'ana Aofia kolu. Nau ku liosau 'ani kamolu
ma ku dooria 'asia naa uri kwai suamolu
lau. Kamolu molu adea manata laku ka
ele 'asia naa ma molu ka mala 'ana ta kwa-
iaraa ne ku ngalia uri maana raoa ne ku
ilia 'ani kamolu.

Too sulia birangaa 'ana aroaroe

2 'Oe ni Iudia fainia 'oe ni Sintikii, nau
ku bae fifii kau fuamuru uri muru ka too
'amurua faasia olisusuu ta'aa lae, suli ka-
muru na roo waisaasina ki gwana 'ana
manata mamana laa kamuru 'ana Aofia.
3 Ma ni 'oe sa Sisigas lau guu ne 'oe waa
rao kwaimani mamane naa, nau ku dooria
uri 'oko 'adomia fasi roo ai nai ki. Keerua
ne daru rao tetede mai fai nau ma fainia sa
Kelaiman ma tai toaa lau 'ana 'adomi laku
uri faatalongai lana si Faarongoa Diana
nee. Kera sui guu, God nia kedaa sui naa
satada ki laona buka 'ana mauria.
4 Manata ele ka lelea firi 'ana tiidooa laa
kamolu fainia Aofia. Nau ku saea lau kau,
manata ele!
5 Faatainia abulo marabibi lae fua toae
ki sui guu uri daka suai, suli na Aofia nia
karangi dao naa.

6 Nao molu si manata 'abarua lau sulia
tasi doo. Molu foa molu ka gania doo neki
sui guu molu kwai 'atoi ai ma molu ka
tangoa God fua doo neki nia ilida ki.
7 'I seeri tara na aroaroa nia God ne baita
tasa ka talua saitomadooa nia wane, nia
kai suusia manata isifufuli lae faasia laona
mangomolu ma laona manata lamolu ki
'ana tiidooa laa kamolu fainia Kraes Disas.
8 Toaafuta nau ki 'ae, si baea 'isi nau naa
fuamolu nia 'urii. Manata lamolu ka lea
'ana sulia si doo ne mamana, ma si doo ne
'initoa, ma si doo ne 'o'olo, ma si doo ne
sakwadoloa faasia ta'aa lae, ma si doo ne
diana.
9 Molu ka ade 'amolu sulia toolan-
gaidooa ne ku toolangainia mai fuamolu.
Molu ilia doo neki molu rongo nau ku saea
ki mai ma na doo neki nau ku ilia ki mai. 'I
seeri na God nee 'ana aroaroe tara nia kai
nii fai kamolu ka lelea firi.

Bol nia tangoa konia manata mamana 'i Filibae uri kwai'adomia kera ki fuana

10 'I laona tiidooa laa nau fainia Aofia, na
manata laku nia ele tasa uri ku suana ne
kamolu molu fale kwai'adomi fuaku. Nau
ku saitomana 'ana kada 'oro ki kamolu
molu dooria molu kai 'adomi nau, ma sui
ka nao molu si too 'ana tasi kada uri faatai
lana liosaua kamolu fuaku.
11 Nau nao kwasi bae lau 'uri nai suli ne
nau ku oli kukuru naa 'ana doo ki. Nao.
Suli nau ku liu mai laona 'atonga lae ki
lelea nau ku saitoma diana na ai, ma na
manata laku ka toli gwana sulia ta tee
gwana ne nau ku too ai.
12 'Ana si kada ki, nau ku siofaa, ma 'ana
tai si kada ki lau guu, nau ku too 'ana doo
'oro. Ma nau ku too gwaku 'ana manatae
wane toli 'ana si kada ki sui guu, sui boroi
'ana si kada 'ana fanga abusu lae ma nao
'ana si kada 'ana fiolo mae lae, ma 'ana si
kada nau ku too 'ana doo 'oro ki ma nao
'ana si kada nao kwasi too 'ana tai doo 'oro.
13 Nau ku bobola gwaku fainia ili lana
doo nai ki sui guu, suli sa Disas Kraes nia
faatetede nau.
14 Ma na kwai'adomia ne kamolu molu
falea fuaku 'ana si kada nau ku too 'ana
'afitai lae, nia diana tasa lau guu.
15 'Ana si kada bae nau ku safali faarongo
kamolu 'ana si faarongoa diana nee ma sui
nau ku faasia 'i Masedonia ma ku lea naa
uri tai kula ki lau, kamolu gwana taifili
kamolu na konia manata mamana 'i Fil-
ibae gwana bae molu kwai'adomi fuaku,
nao naa tai toaa lau.
16 'Ana si kada bae boroi nau ku nii 'i
Tesalonaeka, ni kamolu lau gu bae molu
fale si kwai'adomi lae ki fuaku 'ana ta roo
si kada.
17 Si doo nai ku saea nai, nau nao kwasi
saea lau suli ne nau ku doori gwaku ngali
lana doo ki siamolu ka lelea firi. Nau
ku dooria lau 'aku uri sae na kwaiaraa
kamolu faasia God ka baita 'ana uri maana
ade diana laa kamolu.
18 Suli ni nau 'ana si kada nai, ku too
gwaku 'ana doo neki sui guu nau ku kwai
'atoi ai suli kamolu molu fale 'aku. Ma nau
ku too 'ana doo nai ki lelea ka talua naa si
kwai 'atoia nau ki. Nau kwasi oli kukuru
guu 'ana tasi doo 'ana doo ni kwai 'atoi lae
ki uria, suli ne sa 'Ibafroditas nia dao ka
fale naa doo baki sui guu kamolu molu faa
nia ka ngali mai fuaku. Fale kwai'adomi
laa nai molu ilia, nia mala 'ana ta afuafua
ne moko diana 'ana God ma nia ka ele sulia.
19 God ne ku rao fuana nia kai falea doo
neki sui guu kamolu kwai 'atoi ai faasia na
suadooa baita diana nia. Ma nia kai falea
doo nai ki fuakolu 'i nunufana sa Disas
Kraes.
20 Alu kolu sui guu kolu tafoa satana God
na Maa kolu ka lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Baea 'isi ki

21 Nau ku falea kau si baea ni manata
diana laa nau fuamolu tiifau toaa nia ki
God ne molu tiidooa naa fainia sa Disas
Kraes. Na toaafuta kolu ki nee kameli meli
too ki kau 'i seki, kera tiifau da falea lau guu
si baea ni manata diana laa kera fuamolu.
22 Na toaa nia ki God sui guu 'i Rom da
falea kau si baea ni manata diana laa kera
fuamolu. Ma ka tasa 'asia naa ne si baea
ni manata diana laa ne lea kau faasia toaa
nee da nii luma sa Sisa waa baita nee 'ana
fera nee.
23 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes nia ka
ade diana 'ana fuamolu tiifau.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Kolose

Kolose, nia ta maefera baita lau guu 'ana bali lolofaa 'i 'Eisia. Too 'i 'Efesas ka lea kau bali tae lana sato uria maefera nai, nia 160 kilomita. Alamia sa Bol 'i tala'ana nao lea si dao guu 'i Kolose. Sui ta, si kada nia too 'ua 'i 'Efesas ne nia falea tai waa ni rao nia ki fua lea daka faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee 'ana maefera nai. Si kada sa Bol nia kedaa buka nee, nia too laona lookafo 'i Rom.

Tai toolangaidooa garo ne ruu mai matangana konia manata mamana nai 'i Kolose. Bali 'ana toaa toolangaidoo garo ki kera na toaa Gris ne da saea fua kristin ki uri kera daka foosia 'ensel ma anoedoo ne too 'ana tetedea ki. Ma ta bali 'ana toolangaidoo suke, kera waa Diu ne saea waa ki tiifau kera daka roo na mone 'ana birangaa sa Mosis ma na 'iri'unga lae, ma fua faa abu lana fanga 'oro faasia Kristin ki fua 'ani lana lae.

Iuka sa Bol ka kekeda fuada ka bae suusia toolangaidoo 'uri nai ki. Nia saea ne sa Kraes ne saungainia doo ki tiifau 'ana molaagali nee, ma sulia raoa sa Kraes lau 'ada ne God ka faolomainia waa 'ana molaagali ki daka lea mai siana. Ka 'uri nai, lea kolu manata mamana 'ana Kraes, Ni nia gwana ne tii kula ne God faamauri kolu ai.

'Inifuui baee ki lao buka ne:

Mauria mamane ma raoa sa Kraes 1:1—2:19
Mauria falu, kada kolu manata mamana 'ana Kraes 2:20—4:18

Sa Bol bae kwaifamanatai diana fua toaa manata mamana ki 'i Kolose

1 Nau sa Bol, na 'aboosol nia sa Disas Kraes sulia doori lana God, fainia waafuta kia sa Timotii, kaaria miri kekeda kau fuamolu.

2 Kaaria bae diana kau fuamolu toaa God ki ne molu nii 'i Kolose. Ni kamolu bara waisaasina kaaria ki, suli molu uu ngasi 'ana manata mamana lae 'ana sa Disas Kraes.

Alu God na Maa kolu nia kwai'ofei 'ana fuamolu ma ka falea 'ana aroaroe fuamolu.

Foa laa 'ana tango lae

3 'Ana si kada ki sui guu ne kaaria miri foa fuamolu, kaaria miri tangoa God na Maa nia sa Disas Kraes na Aofia kolu fuamolu.

4 Kaaria miri tangoa God, suli kaaria miri rongoa ne molu manata mamana naa 'ana sa Disas Kraes ma sulia na liosaua kamolu fua toaa God ki sui guu.

5 Aia, 'ana si kada kamolu safali rongo si baea mamana ne kera saea sulia Faarongoa Diana nee, kamolu molu ka manata mamana ai, ma molu ka liosau 'ana toae ki, suli kamolu molu too kwaimaasi maasia na doo diana neki God 'e taingainia fuamolu 'i salo.

6 Na Faarongoa Diana nai ka tagalo fua toaa 'oro ki 'ana kula 'e'ete ki sui laona molaagali, ma ka adea toaa 'oro ki daka ilia doo diane ki. Na doo nai ne fuli 'i matangamolu 'ana si kada ne molu safali rongoa Faarongoa Diane nee ma molu ka saitomana liosaua God.

7 Sa 'Ebafras, na waa bae nia faarongo kamolu 'ana Faarongoa Diane nee, nia na waa kwaimani diana kameli 'asia naa. Nia na waa rao diana fua sa Disas Kraes fai kaaria, ma nia ka rao diana 'i matangamolu lau guu.

8 Sa 'Ebafras ne faarongo kaaria sulia liosaua kamolu fua toaa ne kera manata mamana ki. Anoedoo Abu nia falea naa liosaua nai fuamolu.

9 'Ita 'ana si kada kaaria miri rongo suli kamolu 'uri nai, kaaria miri ka 'abarua 'ana foa lae uri God ka faatainia si doo ne nia dooria molu kai ilia ki, ma na Anoedoo Abu ka 'adomi kamolu uri molu ka manata 'o'olo ma molu ka filoa kwaidooria nia ki.

10 Kaaria miri foa 'uri nai, uri na tooa kamolu ka lea sulia doori lana Aofia, ma ka faadiana nia, ma molu ka bobola uri ili lana raoa diana 'e'ete ki sui gwana, ma uri molu ka saitomana God 'e diana 'asia naa.

11 Nau ku gania God uri nia ka faatetede kamolu 'ana tetedea baita nia, uri molu ka bobola uri ngangata lae 'ana tasi doo boroi 'ana fainia mamarato lae. Ma molu ka ele,

12 ma molu ka tangoa God na maa kolu ne nia adea molu ka bobola uri tango lana fua doo neki nia taingainia ki 'i salo fua toaa nia ki.

13 God lafu kolu naa faasia na 'initoaa 'ana rorodoa lae ne sa Saetan 'inito ai,

ma God nia ka talai kolu 'i laona 'initoaa
'Alakwa nia ne nia liosau 'ani nia.
14 Ma na 'Alakwa nia ka manata lukea
naa abulo ta'aa laa kolu ki ma ka olitai kolu
faasia sa Saetan.

Kraes nia baita tasa

15 Kraes nia lea mai kolu ka suana naa.
Nia na nununa naa God, God ne 'afitai kolu
ka suana 'ana maa kolu. Ma Kraes naa ne
gwaungai 'ana doo neki sui guu God nia
saungainida ki.
16 Sa Disas Kraes nia rao kwaimani fai
God 'ana si kada nia saungainia doo ki sui
gu 'i salo ma 'i ano, ma na doo ki sui guu
ne kolu suai, ma doo ki sui guu ne nao
kolu si suai, ma na anoedoo ki ne da rigita
ma daka gwaungai ma daka 'inito. 'Ana sa
Disas Kraes, God nia saungainia doo ki sui
guu, ma God ka saungai kera fua sa Disas
Kraes.
17 Kraes nia safali too 'ua naa sui fatai na
doo ki sui guu, ma na doo ki sui guu ka too
diana sulia nia gwaungai faafida.
18 Sa Disas Kraes naa ne gwaiwane fua
nonina. Ma na toaa ne kera manata ma-
mana 'ani nia, kera naa ne nonina, ma
nia ka falea mauria fuada. Nia na waa
totoonao ne God tatae nia faasia maea, uri
nia ka talingai ka tasa faafia na doo ki sui
guu.
19 Sa Disas nia usulia sui naa God, suli nia
ne doori lana God.
20 Ma 'ana sa Disas, God nia olitainia na
doo ki sui gu mai 'i ano ma 'i salo fuana.
God ka saungainia na aroaroe naa 'ana
mae lana sa Disas 'ana 'airarafolo.
21 'Ana si kada 'i nao, kamolu too tau
faasia God ma molu ka malimae lau guu
'ani nia nunufana abulo ta'aa lae ma na
manata laa garo ki ne kamolu ilia.
22 Sui boroi 'ana, 'i tari'ina suli ne Kraes
nia liaewane ma ka mae, God nia ka saun-
gainia aroaroe fai kamolu. God nia ade 'uri
nai uri molu ka sakwadoloa fasi ta'aa lae,
ma ka nao ta wane si sae kamolu faafi tasi
doo ta'aa 'ana si kada God nia talai kamolu
mai 'i naofana.
23 Nia kai 'uri nai, lea kamolu molu ngasi
'ana manata mamana laa kamolu 'ana sa
Disas Kraes, molu ka uu ngasi 'ana fiitooa
kamolu ki 'ana doo ne kamolu rongoa sulia
Faarongoa Diana nee. Na Faarongoa Di-
ana nai ne kera bae sulia sui naa fua toaa
'oro laona molaagali. Aia, nau sa Bol lau
guu ne ta wane ni rao 'ana faatalongai lana
si Faarongoa Diana nee.

Raoa sa Bol fua toaa manata mamana ki

24 'I tari'ina, nau ku ele sulia ku nonifii
na 'akua fua 'adomi lamolu lae. Laona
noniku, nau ku nonifii mala 'ana Kraes bae
nia nonifii. Na nonifiia nee nau ku nonifii
ai uria na konia manata mamana ne na
nonina Kraes.
25 God ne fili nau fua rao lae fua toaa
manata mamana ki. Na raoa nau naa ne
toolangai lana sui guu na bae lana God
fuamolu.
26 Si kada 'i nao, God nao si faatai folaa
'ana si Faarongoa nee. Sui boroi ma 'i
tari'ina nee, nia faatai folaa na ai fua toaa
nia ki.
27 God nia manata ele ka faatainia
fuakolu toaa nia ki, ne si Faarongoa nai
nia doo fua toaa nao lau Diu ki lau guu.
Ma si Faarongoa nai ne sa Disas Kraes nii
naa 'ani kolu. Ma suli nia 'uri nai, kolu
saitomana kolu kai 'inito fai God.
28 'Uri nai, kaaria miri ka faatalongai
sulia sa Disas Kraes fua toae ki sui guu.
Kaaria miri toolangaidoo 'ana toae ki sui
guu sulia Kraes, ma miri ka ili 'uri nai
uri kera daka lea suli nia. Kaaria miri
ade 'uri nai 'ana liotooa ne kaaria miri too
ai. Kaaria miri ade 'uri nai uri miri ka
talaia toae ki sui guu sia God, ne kera toaa
manata lada 'e ngado 'ana sa Disas Kraes.
29 Nau ku rao rigita ma ku sasi ngangata
'ana tetedea baita ne sa Disas Kraes falea
fuaku, uri nau ku ilia raoa neki.

2

1 Nau ku dooria molu ka saitomana ne
nau ku rao rigita fuamolu, ma fua waa ki
ne kera too 'ana maefera fere 'i Laodesia
lau guu ma fua sa tii ne nao si suaku 'ua.
2 Nau ku rao 'uri nai suli nau ku dooria
uri molu ka too 'ana rakea lae, ma uri molu
ka liosau 'ani kamolu kwailiu, ma molu ka
saitoma tiifau 'ana faarongoa nee sulia sa
Disas Kraes ne God nao si faatai folaa mai
ai 'i nao.
3 Suli sa Disas Kraes ne nia bobola fai fale
lana saitomadooa ma liotooa mamane fua
wane.
4 Malutana kekeda laa nau fuamolu nia
'urii: Kamolu nao molu si faamamanea
toolangaidooa susuke ne tai wane da bae
sulia, sui boroi 'ana baea nai ki rongo lada
ka diana.

5 Sui boroi 'ana nau ku nii tau faasi
kamolu, nau ku manata toomolu gwaku
sulia fa sato ki sui guu. Ma nau ku ele
'asia naa faafia ne ku saitomana manata
mamana laa kamolu 'e ngado 'ana sa Disas
Kraes.

Mauria falu sulia sa Disas Kraes

6 Aia, suli ne kamolu molu manata
mamana tiifau naa 'ana sa Disas Kraes
na Aofia kamolu, na abulo lamolu ka
faatainia lau guu ne molu tiidooa fainia.
7 Molu ka dau ngasi na ai mala 'ana ta
'ai bae lalifuu lao saegano ma ka uu ngasi.
Ma molu ka saungainia mauri lamolu fa-
fona doo neki tiifau nia saea fuamolu, uri
manata mamana laa kamolu ka ngasi 'ani
nia, mala 'ana ne da toolangainia sui naa
fuamolu. Ma molu ka tangoa God.
8 Ma molu ka fii kamolu ade lea ta wane
ka suke kamolu 'ana toolangaidooa ne nao
si mamana. Toolangaidooa 'uri nai nia lea
mai faasia wane gwana, ma ka lea mai
faasia birangaa ne wane ki tala saungainia
ki gwada ma na anoedoo ta'ae ki lao ma-
mangaa. Nao dasi lea lau mai faasia sa
Disas Kraes.
9 God tiifau naa ne nii 'ana sa Disas Kraes
'ana nonidoe mala 'ani kolu.
10 Ma kamolu, God nia falea tiifau 'ana
mauria mamana fuamolu 'ana tiidooa laa
kamolu fai sa Disas Kraes. Sa Disas Kraes
nia 'inito faafia anoedoo kwaitalai ki, ma
tetedea ki tiifau.
11 Aia, sa Disas Kraes nia siki muusi tiifau
naa 'ana manata laa garo neki da suumai
kamolu fua ta'aa lae, mala 'ana 'iri'unga
laa ne 'iria si 'unge faasia si noni.
12 Suli 'ana si kada kamolu molu siuabu,
nia mala 'ana da ano faafi kamolu naa lao
kilu mala bae da ilia 'ana sa Disas Kraes.
Ma 'ana siuabu lae lau guu, kamolu molu
tatae faasia maee fai sa Disas Kraes suli
molu manata mamana 'ana tetedea God ne
tataea Kraes faasia maee.
13 Kamolu molu mae naa, suli molu ab-
ulo ta'aa, ma ni kamolu nao lau toaa nia ki
God. Ma sui God ka faolomainia sa Disas
Kraes ka faamauri kamolu 'ana si kada
nia manata lukea na ta'aa laa kamolu ki
tiifau. Ma 'i tari'ina nee, God 'e falea naa
mauria falu fuamolu, mala 'ana bae nia
tataea sa Disas Kraes faasia maea. Ma God
ka manata lukea naa ta'aa laa kolu ki tiifau.
14 Nia ka usu tiifau naa 'ana ta'aa laa kolu
ki faasia lao 'aba beba ne da kedaa ta'aa laa
kolu ki 'i laona. Nia ka lafuda tiifau, ma nia
ka foto faafida 'ana 'airarafolo fai sa Disas
Kraes.
15 Ma 'ana mae lana sa Disas Kraes 'ana
'airarafolo, nia ka siitasa faafia anoedoo
ta'ae ki ma ka lafua tetedea kera ki tiifau.
Ma nia ka faa 'ide kera 'i maana toae ki
tiifau.
16 Kamolu nao molu si fafurongo sulia ta
wane ne 'e bae sulia ta fanga ne molu 'ani,
ma nao ta doo ni kuufi lana ne molu kuufia,
ma sulia lau guu fa sato ne molu faa abua,
ma fa sato ne molu faabaitaa sulia fa sato
'ana madama falu ki, ma sulia fa sato 'ana
Sabat.
17 Suli birangaa 'uri nai ki da mala gwada
'ana nunuidoo ne 'e dao mai 'i nao 'ana doo
mamane. Na doo mamana nai ne sa Disas
Kraes.
18 Nao molu si faolomainia ta wane ka
faagaro kamolu 'ana toolangaidooa garo
ki, suli kamolu molu too 'ana kwaiaraa ne
God dooria ka falea fuamolu. Nao molu
si liokwaisulii 'ana wane ne aroaro susuke
ki, ma daka faa'initoaa na 'ensel ki. Kera
da bae naunau sulia fafaataie ki. Ma sui ta
doo nai ki sua lada ki oewanea tiifau.
19 Ma na wane 'uri nai ki kera da afoda
faasia sa Disas Kraes ne nia tiidooa fai kera
'i nao. Sa Disas Kraes ne wane gwaungai
fua toaa ne da manata mamana ki 'ani
nia, mala 'ana gwaiwane ne nia 'inito 'ana
noniwane. Ma kolu ne kolu mala 'ana
noniwane nai ma God ka falea maurie
fuakolu ma ka faatetede kolu, ma ka dau
ofu faafi kolu uri kolu ka bulao mai 'ana tii
noniwane sulia doori lana God.

Mauria falu fai sa Kraes

20 'Ana si kada sa Disas Kraes nia mae
naa, kamolu boroi mala 'ana molu mae
lau gu fainia. Ma nia ka luke kamolu naa
faasia birangaa ne wane ki saungainia 'i
tala'ada. Aia, 'utaa ne birangaa kamolu ka
lea 'ua gwana sulia birangaa ne wane ki da
saungainia ki gwada 'i tala'ada? 'Utaa ne
molu ka ade sulia birangaa ne da bae 'urii
sulia ki,
21 "Nao 'osi samo toi doo loko, ma ka nao
'osi 'ani fanga loko."
22 Birangaa nai ki da bae gwada sulia
doo ne 'e funu lau gwana burina wane
'ania sui naa. Wane gwana ne saungainia
toolangaidoo nai ki.

23 Birangaa nai ki rongo lae sulida 'e diana suli da sakatafa mai faasia wane liotoo ki. Kera da suumai kamolu uri foosi lana 'ensel ki, ma na aroaroa susuke gwana, ma uri faafii lana gwana noni. Sui ma birangaa nai ki dasi bobola guu fua 'adomi lana wane uri ka luke faasia kwaidooria ta'ae ki 'ana noni.

3

1 'Ana si kada God 'e tataea sa Disas Kraes faasi maea uria lao maurie, nia 'e ade 'uri nai lau guu uri ka falea lau guu maurie fuakolu fainia Kraes. Nunufana si doo nai, kamolu molu ka manata sulia si doo 'i salo ki kula ne sa Disas Kraes 'e too ai 'ana 'initoaa 'i bali aolo nia God.

2 Molu ka manata sulia si doo 'i salo ki, ma ka nao lau sulia si doo ki laona fera nee 'i saegano gwana.

3 Si kada Kraes nia mae, kamolu boroi molu mae naa lau guu ma na mauria mamana kamolu ka agwa naa fainia Kraes ne nia rabi fai God.

4 Sa Disas Kraes naa ne gwaufutona mauria mamana kamolu. Ma 'ana si kada nia kai dao faatai mai 'i seki, mauria mamana kamolu lau guu kai faatai fainia ma molu kai 'inito kwaimani fainia.

Mauria kwali ma mauria falu

5 Nunufana si doo nai, molu saumaeli tiifau naa 'ana doori doo ta'aa laa kamolu ki 'ana noni maabe fua ade garo lae, ma na abulo ta'aa lae, ma na kwaidooria ta'ae ki, ma na ogalulume lae (suli ogalulume lae nia mala lau guu na foosi lana god 'e'ete).

6 Na abulo ta'aa lae 'uri nai ki, God kai falea kwakwaea fua toaa nao dasi ade sulia ki.

7 'Ana si kada 'i nao, sui fatai kamolu kafi manata mamana 'ana sa Disas, kamolu dooria 'amolu lea lae sulia kwaidooria ta'aa nai ki.

8 Ma sui 'i tari'ina nee, kamolu kai tangasua fasi mauria kamolu na abulo ta'aa laa nai ki: rakesasua, ma na noni'ela lae, ma na baea ta'ae ki, ma na bae susuala lae ki.

9 Ma nao molu si suke kamolu kwailiu, sulia kamolu molu lukasi tiifau naa 'ana birangaa 'ana mauria nai 'i nao,

10 ma molu ka too naa 'ana mauria falu ne God saungainia. Suli nia faafaalu kamolu 'afa dani ki sui guu uri na mauria kamolu ki daka usuli nia, ma molu ka saitoma diana 'ani nia.

11 Ma suli ne God faafaalu kolu, ka nao ta 'e'ete laa 'i matangana toaa Diu ki, ma toaa nao lau Diu ki, na toaa 'iri'unga faatai fai toaa dasi 'iri'unga faatai ki. Nao ta 'e'ete laa 'i matangakolu fai toaa ulafusidoo neki nao dasi saitomana baea 'i Grik, mala 'ana toaa 'i Sitian ki. Ma ka nao ta 'e'ete laa 'i matangana toaa rao tatakwai, ma toaa 'inito ki. Sa Disas Kraes gu ne nia 'initoa, ma nia ka too lao mauri lana toae ki sui guu ne kera too 'ana mauria falu nee faasi nia.

12 Kamolu toaa nia ki God, ne nia 'e liosau 'ani kamolu ma ka fili kamolu uri kamolu na toaa nia ki naa, molu manatainia toae ki, ma molu ka ade diana, ma molu ka faatu'uu kamolu 'i tala'amolu, ma molu ka too aroaro, ma molu ka too marabibi.

13 Ma nao molu si lautaki 'ali'ali fuamolu kwailiu. Ma lea ta wane 'e ilia tasi doo ta'aa fuamolu, molu ka manata luke nia. Molu ka manata luke kamolu kwailiu mala lau guu ne Aofia nia manata lukea naa garoa kamolu ki.

14 Ma ka tasa lau 'ana doo nai ki sui guu, molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu uri molu ka too 'ana tiidooa laa diane.

15 Na aroaroa ne sa Disas Kraes falea mai nia ka talai kamolu 'ana si doo ki sui guu ne molu ilia. Suli God nia saungai kamolu uri molu ka 'ado kwaimani 'ana tii nonidoo, ma uri molu ka too 'ana aroaroa nai. Molu ka tangoa God 'ana si kada ki sui guu.

16 Molu ka faolomainia si baea diana nia ki sa Disas Kraes ka too ma ka fungu 'i lao mauria kamolu ki. Molu ka toolangaidoo fuamolu kwailiu 'ana bae lana ki sa Disas. Molu ka ade 'uri nai 'ana liotooa ne molu too ai. Molu ka nguulia Sam ki ma na nguu abu ki. Molu ka sili sulia God 'ana tango lana.

17 Ma doo ki sui guu ne molu ilia ki ma molu ka saea ki, molu ilia ka bobola fai toaa sa Disas na Aofia ki 'ua guu. Molu ka tangoa God na Maa 'ana satana sa Disas Kraes.

Abulo laa diane

18 Aia, na keni neki molu 'afe ki naa molu ka ade sulia arai kamolu ki, suli na birangaa nai fua toaa da manata mamana 'ana Kraes ki daka lea sulia.

19 Toa nee molu arai ki, molu ka liosau
'ana 'afe kamolu ki, ma molu ka mamarato
fai kera.
20 Wele ki, molu ka ade sulia maa fainia
gaa kamolu ki 'ana si kada ki sui guu, suli
nia ne si doo God nia ele sulia.
21 Ma na maa ki fainia gaa ki, nao molu si
bae faarakesasua wela kamolu ki, ade lea
kera dasi dooria rongo lae suli kamolu.
22 Ma kamolu toaa rao tatakwai ki, molu
ka ade sulia na waa da baita fuamolu ki.
Nao lau 'ana si kada ne kera da bubungi
kamolu gwada uri kera daka faamamanea
raoa kamolu ki. Molu sasi uri raoa diane
uri faabaita laa kamolu 'ana Aofia.
23 Na raoe ki sui gwana ne kamolu ilia,
molu ka ilia 'ana tetedea kamolu tiifau,
mala 'ua guu kamolu rao fuana Aofia, nao
lau fuana wane gwana.
24 Molu ka manata toi si doo 'urii: Aofia
nia kai falea kwaiaraa ne nia alangainia
'ua naa fua toaa nia ki. Ma sa Disas Kraes
ne na wane baita ne molu rao fuana.
25 Ma tii ne nia rao 'ana garo lae, nia kai
ngalia lau guu kwakwaea fua garo lae. Suli
God nao si 'ilisi wane 'ana kwai ketoi laa
nia.

4

1 Kamolu toaa baite ki molu ka suasuli
diana 'ana toaa rao tatakwai kamolu ki
'ana birangaa ne 'o'olo ma ka bobola fai
kera. Molu manata toi fasi ne tii wane
baita kamolu nia too mai salo.
2 Si kada kamolu foa, molu ka too ni lilio
lae, ma molu ka too 'ana tango lana God.
3 'Ana si kada ki sui guu ne molu foa
ai, foa lau gu fuamiri uri God ka adea ka
walude fuamiri uri faatalongai lae sulia
Kraes ne God nao si faatai folaa ai 'i nao
mai. Aia, nau ku too lao lookafo 'ana si
kada nai suli ku faatalongai 'ana bae lana
God.
4 Aia, molu ka foa uri ka walude fuaku
uri nau ku faatalongainia bae lana Kraes
ka folaa.
5 Molu ka too 'ana liotooa sulia toaa
ne nao dasi manata mamana ki 'ua 'ana
Kraes. 'Ana si kada ki sui guu, molu ka
faatainia fuada ne too lamolu nia 'o'olo.
6 Ma si kada kamolu bae fai kera, na bae
lamolu ka tio folaa ma ka diana. Ma molu
ka saitomana luu 'o'olo lae 'ana ledi laa
kera ki toae ki sui guu.

Baea diana 'isi ki naa

7 Sa Tikikas nia ta waafuta liosau 'akolu,
ma ka rao diana fua sa Disas, ma nia ta
waa rao kwaimani lau gu fai nau 'ana raoa
Aofia kolu. Nia kai unu suli nau siamolu.
8 Nau ku odu nia kau siamolu, uri nia ka
faaele kamolu 'ana bae lana suli kameli.
9 Sa 'Onesimas nia kai lea lau gu kau fai
sa Tikikas. Sa 'Onesimas na wanefuta di-
ana kolu nai nia na wane rao noni maabe,
ma ta wane lau gu mai 'ana konia kamolu.
Kolu ele suli nia. Keerua daru kai faarongo
'ana doo ki sui guu ne fuli kau 'i seki.
10 Sa 'Aristakas ne too 'uana 'i seki fai
nau lao lookafo, nia falea kau si baea diana
nia fuamolu, ma sa Maak boroi ka uri nai
lau guu, na dii nia bae sa Baanabas ka 'uri
nai lau guu. (Nau ku fale kau si baea nau
fuamolu sulia sa Maak uri molu ka gwale
nia lea nia dao kau siamolu 'ana ta kada.)
11 Ma sa Diosua bae kera 'ailia lau guu
'ana sa Diastas ka fale lau gu kau si baea
diana nia fuamolu. Na olu waa Diu nai
ki, da rao kwaimani fai nau fua 'initoaa
God, suli nao ta wane Diu lau si rao gu fai
nau. Na olu waa nai ki gwana ne da 'adomi
diana 'ani nau.
12 Sa 'Ebafras ka falea lau gu kau si baea
diana nia fuamolu. Nia ta waa 'ana konia
kamolu ma na waa rao sa Disas Kraes lau
guu. Nia foa fuamolu sulia si kada ki sui
guu ka gania God uri molu ka uu ngasi, ma
molu ka ngasi 'ana manata mamana laa
kamolu 'ana ade lae sulia doori lana God.
13 Nau tala'aku, ku saitoma diana 'ani nia
ne rao ngangata uri 'adomi lamolu lae fai
toaa ne da too lao maefera 'i Laodesia ma 'i
Herabolis.
14 Ma sa Luk na dokta kolu fai sa Dimas,
keerua daru falea lau gu kau si baea diana
keerua fuamolu.
15 Molu ka falea lau guu si baea diana
kameli fua bara waisaasina kolu ki ne da
too 'i Laodesia ma fua ni Nimfa fai toaa
manata mamana ne da ofu kwaimani ki 'i
luma nia.
16 Burina ne molu teemainia leta ne ku
kedaa kau fuamolu ka sui, molu ka falea
fua konia 'i Laodesia uri daka teemainia
lau guu. Ma molu ka teemainia lau guu na
leta bae ku kedaa kau fua konia 'i Laodesia.
17 Molu ka faarongoa sa 'Akibas ka faa-
suia naa raoa ne Aofia falea nia ka ilia.
18 Aia, 'ana 'abaku 'i tala'aku nau ku
kedaa si baea diana nee fuamolu. Nao

molu si manata buro lau gu 'ani nau ne ku
nii lao lookafo.
Nau ku foa uri God ka ade diana fuamolu
'ana liosau lae.

Kekeda Laa Totoonao Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Tesalonaeka

Tesalonaeka nia maefera lao bali lolofaa 'i Masedonia. Sa Bol ne nia lea ka dao 'i Tesalonaeka ka faarongoa toaa nai 'ana maefera baita nai 'ana Faarongoa Diana nee. Na toaa 'oro ne nao lau toaa Diu ki, kera daka manata mamana ma daka lea naa sulia toolangaidooa sa Bol nia toolangainia fuada. Ma sui nao si tau guu, tai toaa Diu ki daka manata ta'aa fua sa Bol, suli na toaa 'oro ki 'asia naa da fafurongo ma daka lea sulia si baea diana nai sa Bol nia bae sulia. 'Uri nai guu kera daka odua naa sa Bol uri ka lea na 'ana faasia maefera nai. 'I seeri, nia ka lea naa uri maefera satana 'i Beria ('Aks 17:1-15).

Tai toaa 'i Tesalonaeka ki lau guu daka lukasia naa raoa kera ki, suli da kwaifii 'ada sa na Aofia nia kai dao 'ali'ali gwana mai. Tai toaa lau daka manata 'abarua 'asia naa, sulia toaa kwaimani kera ki dai mae gwada 'i nao sui fatai dao lana mai sa Disas kafi fuli. 'Uri nai, lao buka nee sa Bol nia bae 'ana 'olosi lana manata laa kera nai ki sulia dao lana mai Kraes. Sa Bol ka saea 'ana fuada uri kera daka rao 'abarua 'ada 'ana raoa naisata 'ani kera ki fai si lioewane 'ana aroaroe, lelea ka dao 'ana si kada Kraes nia dao.

Na 'inifuui baee ki laona buka nee:

- Sa Bol nia tangoa toaa 'i Tesalonaeka faafia manata mamana laa kera ma raoa diana kera ki 1:1—3:13
- Toolangaidooa sulia na abulo laa ne faaelea God 4:1-12
- Toolangaidooa sulia dao lana mai sa Disas Kraes 4:13—5:11
- Toolangaidooa 'isi 5:12-28

1 Nau sa Bol ma sa Saelas ma sa Timotii
ne meli kekeda kau fuamolu konia manata
mamana ne molu tiidooa naa fai Maa kolu
God ma fai na Aofia kolu sa Disas Kraes, ne
molu nii 'i Tesalonaeka.
God ka ade diana ma ka falea 'ana
aroaroa nia fuamolu sui.

Na manata mamana laa kera toaa 'i Tesalonaeka

2 'Ana si kada ki sui gwana ne meli foa ki
fuamolu, kameli meli tangoa God fuamolu
sui guu.

3 Lao foa laa kameli ki 'i naofana God
ne kolu maa 'ani nia, kameli meli manata
toi na raoa diana ne molu ilia nunufana
manata mamana laa kamolu. Kameli meli
ka manata toi lau guu na rao nonifii laa
kamolu 'i nunufana liosaua ma na manata
ngado laa kamolu maasia dao lana mai na
Aofia kolu sa Disas Kraes.

4 Toaafuta 'ae, kamolu toaa ne God nia
liosau 'ani kamolu, kameli meli saitomana
ne God nia fili kamolu naa fuana 'i tala'ana.
5 Suli si kada kameli meli safali faarongo
kamolu 'ana Faarongoa Diana nee, kameli
nao meli si bae 'ana baea tatakwai gwana.
Na rigitaa nia Anoedoo Abu 'ana bae meli
bae ai fuamolu. Ma meli ka faatainia
lau gu ne kameli meli faamamanea tiifau,
ne na Faarongoa Diana nee nia doo ma-
mane. Kamolu molu saitomana gwamolu
bae meli faatainia birangaa diane tiifau
fuamolu 'ana si kada bae meli too fai
kamolu uri 'adomi lamolu lae.
6 Kamolu molu ade lau gu sulia birangaa ne meli faatainia mai siamolu, ne nia birangaa nia Aofia 'ua guu. Kamolu molu ngalia si baea nee meli faatalongainia ma molu ka ele sulia suli na Anoedoo Abu nia falea ele lae fuamolu sui boroi 'ana daka falea 'afitaia ki fuamolu uri maana ne molu manata mamana 'ana Kraes.
7 Si doo nai molu ilia nai ne adea molu ka
faatainia birangaa diana nai fua toaa man-
ata mamana nena sui guu 'i Masedonia ma
'i Gris uri kera daka lea lau gu sulia.
8 Suli ni kamolu 'i sena ne faarongoa di-
ana nee sulia Aofia 'e talo kau faasi kamolu
ma ka lea fua kule ki sui gwana, nao lau
otona gwana lao bali lolofaa 'i Masedonia
ma 'i Gris. Na ununua sulia manata ma-
mana laa kamolu 'ana Aofia 'e talofia fere
ki sui guu lea ka nao meli si faarongo kera
boroi, kera da rongo ka sui naa.
9 Na toae ki sui gwana da unu talon-
gainia ne kamolu molu ele sulia dao lameli
kau siamolu. Ma kera daka unu lau gu
sulia ne kamolu molu lukasia naa akalo
'e'ete baki molu foosida 'i nao, ma molu ka
foosia naa God mamana nee nia mauri firi.
10 Ma kamolu ne molu ka maasia naa dao
lana sa Disas 'Alakwa nia God faasi fera
'i salo. Nia tataea sa Disas faasia maea
ma sa Disas ne nia faamauri kolu faasia
kwakwaea baita ne God nia kai falea mai.

2

Na raoa sa Bol 'i Tesalonaeka ('Aks 17:1-9)

1 Toaafuta nau ki 'ae, kamolu molu sai-
tomana lea laa kameli kau uri lao maefera
kamolu nia nao si tatakwaia.
2 Kamolu saitomana na doo ta'aa neki
da saea suli kameli, ma daka susubutai
kameli laona maefera 'i Filibae✡ sui fatai
meli kafi lea kau uri maefera kamolu bae.
Ma sui boroi 'ana waa 'oro ki lao fera
kamolu daka sasi uri suusi lameli, God nia
'adomi kameli ka nao meli si mau guu 'ana
faarongo lamolu 'ana Faarongoa Diana ne
nia lea mai faasia God.
3 Na faatalongaia ne meli ilia, nia nao si
sakatafa mai faasia tasi manata lae wane
garo ma nao tasi kwaidooria ta'aa, ma ka
nao meli si sukea guu ta waa.
4 God nia ala faafi kameli uri faatalongai
lae sulia bae lana. Ma nia ka fiitomeli
uri faatalongai lana Faarongoa Diana nee.
'I seeri ni kameli nao meli si sasi lau uri
faadiana lana manata lana wane gwana,
meli faaelea lau 'ameli manata lana God.
5 Kamolu molu saitomana lau guu si
baea ne meli bae sulia 'i matangamolu nia
nao lau si baea fua gae lamolu lae. Doo
baki meli bae sulia ki, kameli nao meli si
ilia 'ana agwa lana ta kwaidooria 'ameli uri
malefo. God naa ne suai ne kameli nao
meli si suke kamolu guu.
6 Nao kameli meli si sasi guu uri sa
kamolu ma nao sa ta tii gwana ka tango
kameli 'ana.
7 Ni kameli na 'aboosol nia ki Kraes
bobola fainia sa meli ka odu kamolu
gwameli uri ili lana doo ki fuameli, ma sui
ka nao meli si ilia guu si doo nai si kada
meli too fai kamolu. Kameli meli abulo
sasaore gwameli fai kamolu mala 'ana ta
gaa ne sua diana suli wela nia ki.
8 Kameli meli liosau 'asia naa 'ani
kamolu ma meli ka noni maabe 'uri
faatalongai lana Faarongoa Diana nia
God fuamolu. Kameli meli noni maabe
gwameli uri maeli lana si ade laa ne kai
'adomi kamolu, suli meli manata 'initoa
'ani kamolu.
9 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli saito-
mana kamolu molu manata toi gwamolu
na rao tetede laa baki meli ilia ki 'i matang-
amolu. Si kada bae meli faarongo kamolu
'ana Faarongoa Diana nia God, kameli meli
rao tetede 'ana sato ma rodo uri meli ka
dao toi si fanga meli kai 'ani, uri ka nao
meli si falea ta 'afitai laa fuamolu.
10 Kamolu molu saitomana ma God boroi
ka saitomana ne si doo nai nia mamana,
ne si kada bae meli too mai fai kamolu,
na abulo lameli nia 'o'olo ma ka too ma ka
adea ta waa 'amolu 'afitai ka saea lau tasi
doo suli kameli.
11 Kamolu molu saitomana sui naa ne
doo neki meli ilia fuamolu wane ki sui guu,
nia mala 'ana ade lana sa ta maa ne nia ilia
fua wela nia naa.
12 Suli meli bae kwaiarei fuamolu, ma
meli ka gwafe kamolu, ma meli ka bae
fifii fuamolu uri molu ka too 'ana tooa
ne bobola fainia toaa nia ki God, ne 'aili
kamolu mai uri lao 'initoaa diana nia.
13 Aia, ma ni kameli meli ka tangoa lau
gu God fuamolu 'ana si kada ki sui guu
suli ne kamolu molu lio saitomana bae
lana God ne meli bae sulia fuamolu 'I
seeri, kamolu molu ka faamamanea naa
suli molu lio saitomana nia nao lau bae
lameli wane gwana, nia na bae lana God
'ana ne rao laona manata lamolu ma ka
adea molu ka manata mamana naa 'ana
God.
14 Toaafuta nau ki 'ae, na toaa kamolu ki
'ua gu ne da falea 'afitaia fuamolu, burina
ne molu lea sulia lea laa nee lau guu konia
manata mamana ki 'i Diudia kera lea sulia.
Ade laa nai toaa Diu ki da ilia fua konia
manata mamana nai ki 'ana sa Disas Kraes,
nia lau gu nai da ilia 'ani kamolu nai.
15 Aia, na toaa Diu nai ki bae da
saumaelia na brofet ki 'ana kada 'i nao,
daka saumaelia lau guu sa Disas na Aofia.
Ma daka tari kameli lau guu. Na abulo lada
'e faarakesasua God ma daka malimae 'ana
wane sui gwana.
16 Kera da sasi uri suusi lameli lae faasia
ade lea meli ka faatalongai fuamolu toaa
nao lau Diu ma God ka faamauri kamolu.
Si ade laa ne kera ilia nai nia konia sui naa
ta'aa lae ki fuada, ma 'i seeri na kwakwaea
God nia tio na faafi kera.

Sa Bol 'e dooria kai lea lau uri Tesalonaeka

17 Toaafuta nau ki 'ae, si kada bae na mal-
imae kameli ki da tari kameli faasi kamolu
suli si kada kukuru bae, kameli nao meli
si manata buro gu 'ani kamolu. Ma na lio

✡ **2:2** 'Aks 16:19

meli ka dila 'asia naa suli nao meli si too
kwaimani na fai kamolu. Sui kameli meli
ka susuu ta'aa 'uri sua lamolu lae lau 'ana
tasi kada.
18 Aia, kameli meli dooria uri meli ka oli
lau kau siamolu 'i Tesalonaeka nai. Ma
nau sa Bol, ne ku sasi 'uri lea lae lau kau
siamolu 'ana si kada 'oro ki, ma sui, sa
Saetan ka suusi kameli gwana faasia lea
lae kau.
19 Si doo ne adea meli ka dooria 'asia
naa lea lae kau nia 'urii; suli si doo ne uri
ka falea manata ngado lae fuameli ma na
ele lae fuameli 'ana ngali lana ta kwaiaraa
faasia sa Disas 'ana dao lana mai, nia naa
ne ni kamolu. Suli ne kamolu molu ala
faafia sa Disas nunufana kameli meli bae
suli nia fuamolu.
20 Iuka, ni kamolu naa ne meli bae nau-
nau ma meli ka ele suli kamolu!

3

1 Kameli meli manata tomolu 'asia naa
'uri nai lelea ka nao meli si dooria ka too
gwana 'uri nai, meli ka saea nia diana
'asia naa uri kaaria sa Saelas miri ka too
gwaaria kau 'i seki 'Atens,
2 ma miri ka fale sa Timotii nia ka lea kau
siamolu,✡ suli nia na toolakolu ma na waa
ni rao God lau guu fai kaaria 'ana faata-
longai lana Faarongoa Diana nee sulia sa
Disas Kraes. Kaaria miri fale nia kau uri
nia ka tatae kamolu lau ma ka faatetedea
lau manata mamana laa kamolu ki
3 uri nao ta wane 'ani kamolu si tona ma
si lea 'e'ete lau faasia toolangaidooa ma-
mana nee 'ana si kada nai laona 'afitaia nai
ki. Aia, kamolu molu saitomana gwamolu
bae kolu toaa ne kolu manata mamana ki
kolu kai dao toi 'afitaia ki.
4 Kameli meli faarongo kamolu firi
gwameli 'ana si doo nai 'ana kada bae meli
too mai fai kamolu bae, ne kolu kai liu
laona ilimataia. Aia, ma na ilimataia nai
boroi nia bae 'e fuli naa molu ka saitomana
gwamolu bae.✡
5 Nau ku manata toi na 'afitaia nai 'e dao
tomolu nai ma ku manata tomolu 'asia naa
ne ku falea sa Timotii ka lea kau bae uri ka
lio saitomana kula ne manata mamana laa
kamolu nii ai. Nau ku manata 'a'abo ade
lea sa Saetan ka ili tomolu ma ka siitasa
faafi kamolu nai, ma na raoa diana baki
meli ulafutainia mai daka funu gwada.
6 Aia, sa Timotii ne too mai siamolu oli
mai ka dao naa nee, ma nia kafi dao guu.
Nia ununu diana suli kamolu ma ka saea
na manata mamana laa kamolu 'ana God,
ma na liosaua kamolu fuamolu kwailiu da
ngasi gwada. Ma nia ka faarongo lau guu
sulia na manata ele laa kamolu suli kameli,
ma ka saea molu dooria lau guu sua lameli
lae, mala lau gu 'ani kameli fuamolu.
7 Toaafuta nau ki 'ae, maana si faarongoa
nai, sui boroi 'ana kameli meli ka nonifii
ma na 'afitai lae baita ka dao tomeli, kameli
meli ele 'asia naa suli kamolu ma sulia na
manata mamana laa kamolu.
8 'I seeri ne manata lameli kafi diana
tasa, suli ne meli rongoa na manata ma-
mana laa kamolu 'ana Aofia nia ngasi ka
totoo gwana.
9 Kameli meli ka tangoa 'asia naa God
kolu, suli kamolu molu uu ngasi gwamolu.
Si kada meli foa, kameli meli ka ele 'asia
naa suli kamolu.
10 Kameli meli foa ngangata 'ana dani
ma rodo uri God ka kwaia taale ka walude
fuameli uri sua lamolu lae lau uri meli ka
babasia manata mamana laa kamolu ki,
uri ka ngasi diana lau.
11 Kameli meli ka foa uri God na Maa
ma na Aofia kolu sa Disas ka kwaia taale
ka walude fuameli uri meli ka dao kau
siamolu.
12 Kameli meli foa lau guu uri na Aofia ka
ilia na liosaua kamolu fuamolu kwailiu ma
fua toae ki sui guu ka baita mala lau guu
liosaua kameli fuamolu.
13 Kameli meli ka foa lau guu uri nia ka
babasia na mauria kamolu ki, ma molu ka
too diana tiifau ma molu ka 'o'olo 'i maana
God na Maa, 'ana si kada ne sa Disas na
Aofia kai dao mai ma kai ofu kwaimani fai
toaa abu nia ki sui guu.

4

Na tooa ne adea manata lana God ka ele

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli toa ne meli
too 'ana rigitaa nia Aofia kolu sa Disas, tasi
doo lau ne meli dooria 'asia naa uri molu
ka ilia nia 'urii; molu too na sulia tooa
ne meli toolangainia mai fuamolu bae uri
molu ka faaelea manata lana God. Kamolu
mone molu too naa sulia sui ta, nia diana
uri molu ka ilia ka 'idu lau.

✡ **3:2** 'Aks 17:15 ✡ **3:4** 'Aks 17:15

2 Kamolu molu saitomana toolan-
gaidooa bae meli bae sulia fuamolu bae
nia 'ita mai faasia sa Disas na Aofia.
3 God nia dooria na abulo lamolu ka
'o'olo tiifau, ma molu ka too faasia na
kaubaree.
4 Nia bobola fainia molu ka sua diana
sulia nonimolu, ma molu ka too sulia bi-
rangaa ne diana ma ka 'o'olo.
5 Ma ka nao molu si lea lau sulia na
kwaidooria ta'ae 'ana noniidoo, mala 'ana
waa ne ulafusia God.
6 'Uri nai, nao molu si tauwelaa na bara
waisaasina laa kamolu 'ana Kraes 'ana ooe
lana 'afe ta waa, suli na Aofia kai falea
kwakwaea fua tii kera ne da abulo ta'aa
'uri nai. Ma ni kameli nee, meli toolan-
gaidoo folaa sui naa fuamolu sulia birangaa nai ma meli ka bae fifii na ai fuamolu.
7 Suli God nia fili kolu uri na abulo lakolu
ka 'o'olo, nao lau fua garoe.
8 'I seeri guu, lea sa tii boroi 'ana nia 'e
aburongo 'ana toolangaidoo laa nai, nia
nao si aburongo lau 'ana wane gwana, nia
aburongo lau guu 'ana God waa ne falea
sui naa Anoedoo Abu nia fuamolu.
9 Aia, na birangana liosaue 'i matang-
amolu toaa ne molu manata mamana ki
naa, nia nao si bobola lau uri nau ku
kekeda kau fuamolu ma ku toolangainia
lau fuamolu, suli God nia toolangaidoo naa
fuamolu uri liosau lae 'ani kamolu kwailiu.
10 Kameli meli saitomana ne molu liosau
'ana toaa manata mamana ki sui guu ne
molu too ki 'i sena lao bali lolofaa 'i Mase-
donia. Sui boroi 'ana, kameli meli dooria
lau guu uri kamolu toaafuta nau ki, molu
ka faatainia liosaua nai ka 'idu lau.
11 Ma molu ka sasi ngangata uri too
aroaro lae, ma 'oe wane 'oko bae lau
gwamu sulia tooa 'oe. Nao 'osi roo 'ana bae
tona lae tooa ta wane kau. Molu ka rao
ngangata uri molu ka too 'ana fange ma
doo 'oro neki molu 'atoia ki. Birangaa nai
sui guu, kameli meli saea sui naa fuamolu.
12 Ma lea kamolu molu ade sulia doo nai
ki, na toaa ne nao dasi manata mamana
ki 'ua, kera dai sae'inito 'ani kamolu, ma
ni kamolu lau guu ka nao molu si boosuli
lau 'ana ta wane kau uri 'adomi lamolu lae
'ana doo ki.

Dao lana mai na Aofia

13 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria
uri ni kamolu molu ka saitoma diana 'ana
doo ne kai fuli 'ana toaa ne kera mae ki naa,
uri na manata lamolu ka nao si isifufuli lau
mala 'ana toaa ne kera dasi faamamanea
tatae laa faasia maea.
14 Ni kolu, kolu faamamanea ne sa Disas
nia mae sui ka tatae lau gwana faasia
maea. Kolu, kolu ka faamamanea lau guu
ne toaa ne kera da manata mamana ma
daka mae, God nia kai tatae kera lau guu
faasia maea ma nia kai olitai kera lau gu
mai uri dao kwaimani lae mai fainia Kraes.
15 Aia, na doo ne kameli meli toolan-
gainia siamolu nee, na bae lana Aofia ne.
Doo nai nia 'urii: Kolu toaa ne kolu mauri
'ua gwakolu 'ana si kada Aofia kai dao mai
ai, nao kolu si tatae lau 'i nao 'ana toaa nai
ki da mae naa.
16 'Ana si kada na Aofia nia kai dao mai
na fuli lana 'e 'urii: Sa Disas na Aofia nia kai
suungi baita tasa, sui na 'ensel gwaungai
nai ka suungi baita lau guu 'i burina, sui
na bungu nia God ka angi naa. 'Uri nai
sui fatai na Aofia kafi sifo mai faasia 'i
salo. 'Ana si kada nai, toaa ne kera manata
mamana mai 'ana sa Disas Kraes ma daka
mae naa, kera ne dai tatae fasi kau 'i nao.
17 'Uri nai sui fatai, ni kolu toaa ne kolu
mauri 'ua gwakolu ki 'ana si kada nai Aofia
kai dao mai, nia kafi lofotai kolu kau siada
'i laona dasa loki ma kolu ka kwaitodai naa
fainia Aofia 'i lofona salo. Ma kolu kai too
na 'akolu fainia Aofia totoo si sui.
18 Nia 'uri nai, molu bae sulia si baea nai
ki ku faarongo kamolu ai nai 'ana gwafe
lamolu ki kwailiu 'i matangamolu.

5

Nao ta wane si saitomana si kada na Aofia nia kai dao

1 Toaafuta nau ki 'ae, bobola fainia sae
nao meli si kekeda na kau fuamolu sulia
doo baki mala 'ana fa sato ma si kada ne
doo ki dai fuli ai.
2 Suli tee kamolu molu saitomana sui
naa, ne fa sato nia Aofia kai dao mai ai nia
kai fuli mala 'ana dao lana mai waa bebeli
lao rodo 'ana si kada ne wane ki nao dasi
fiia lau gwada.
3 Nia kai fuli 'ana si kada nai ne toae ki
da saea na doo ki sui guu 'e diana ma ka
aroaro gwana. Ma 'i seeri da tona boroi na
funu lae ka dao na faafi kera mala ta keni
fiiwela naa uri faafuta lae. Ma kera 'afitai
daka tafi lau faasia.

4 Ma sui ni kamolu toaafuta nau ki,
kamolu nao lau toaa molu too lao rorodoa
lae mala 'ana toaa dasi manata mamana ki
na, uri sae fa sato nai sa Disas kai dao ai
ka faatona kamolu mala 'ana dao lana waa
bebeli.
5 Kamolu sui guu kamolu toaa 'ana folaa
lae ma wela ki sui guu 'ana dani. Kolu nao
kolu si too naa laona rorodoe 'ana ta'aa lae.
6 Nia 'uri nai, nao kolu si maleu lau mala
'ana toaa ne da ade 'uri nai nee. Kolu
too 'akolu mala 'ana ta waa ne ada ma ka
suasulia mauria nia ma ka too manata.
7 Lao rodo 'ana ne dai maleu ai, ma lao
rodo lau gu ne dai kuu ai uri waa ki daka
oewanea.
8 Aia ma ni kolu toaa ne 'ana dani nee,
kolu ka suasulia mauria kolu ki, ma kolu
ka too 'ana manata mamana lae ma na
liosaua ne fifini faafi kolu mala 'ana ta dafi
baita ne suusia maa fa 'adoe 'ana wane, ma
na manata ngado lae 'ana sa Disas ne nia
faamauri kolu, ne mala 'ana ta kefi ngasi.
9 God nao si fili kolu mai fua fale lana
kwakwaea fuakolu, nia fili kolu lau 'ana
fua faamauri lakolu nunufana Aofia kolu
sa Disas Kraes.
10 Sa Disas ne mae naa uri faamauri
lakolu, uri sui boroi 'ana kolu ka mauri 'ua
gwakolu ma nao kolu ka mae naa 'ana si
kada 'ana dao lana mai tara kolu ka too
kwaimani fai nia.
11 Kamolu molu saitomana sui naa doo
nai ki. Aia, nia 'uri nai molu kwaiarei 'ani
kamolu kwailiu ma molu ka kwai'adomi
'ani kamolu kwailiu uri molu ka ngado
'ana manata mamana laa kamolu.

Si baea 'isi ki naa

12 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria
uri molu ka sae'inito 'ana toaa ne Aofia
filida ki daka rao tetede 'ana talai lamolu
lae ma toolangaidoo lae fuamolu ki.
13 Molu sae'inito ada ma molu ka liosau
ada uri maana raoa ne kera ilia ki. Ma
molu ka too kwaimani lao aroaroe.
14 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria
lau guu uri molu ka kwaifamanatai fua
toaa noni'ela ki. Molu ka gwafea toaa ne
da liodila ki, ma molu ka 'adomia toaa da
makeso ki ma molu ka too marabibi fai
toae ki sui guu.
15 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa
lae. Molu susuu 'amolu uri ili lana doo
diane ki fuamolu kwailiu ma ili lana fua
toae ki sui guu.
16 Molu ka too 'ana ele lae ka lelea firi.
17 Nao molu si luka 'ana foa lae ka lelea
firi.
18 Ma molu ka tangoa God 'ana si kada
ki sui, suli si doo nai ne God nia dooria
fua molu ka ili 'uri nai suli kamolu molu
tiidooa naa fainia sa Disas Kraes.
19 Nao molu si uu suusia raoa nia Anoe-
doo Abu,
20 ma nao molu si bala faafia bae lana
God ne waa God bae sulia.
21 Molu ka ilitoi fasi bae lae ki sui guu ne
da saea 'ana bae lana God, uri lea na baea
ne diana, molu ka lea sulia.
22 Ma molu ka too tau faasia na baea ta'ae
ki sui gwana.
23 Alu God waa 'ana aroaroe nia rao 'ana
laona mauria kamolu ki tiifau uri na man-
gomolu tiifau, ma na manata lamolu tiifau
ma na nonimolu tiifau ka tio 'o'olo diana
'ana lelea ka dao 'ana si kada na Aofia kolu
sa Disas Kraes kai dao mai.
24 Ma God waa ne 'aili kamolu mai siana,
ne saea doe 'afitai ka 'asia naa, nia ne tara
nia ili mamana 'ana si doo nai fuamolu.
25 Toaafuta nau ki 'ae, molu ka foa lau
guu fuameli.
26 Molu ka samo 'aba 'ana samo 'aba laa
ne 'o'olo ne faatainia liosaue.
27 Nau ku bae fifii fuamolu 'i naofana
Aofia uri molu ka teemainia na kekeda laa
nee fua toaa manata mamana baki sui guu.
28 Na ade dianaa Aofia kolu sa Disas
Kraes ka too fai kamolu.

Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Konia Manata Mamana 'I Tesalonaeka

Nia nao si tau guu 'i burina sa Bol nia kedaa buka totoonao fua Kristin ki 'i Tesalonaeka, nia ka kedaa lau gu buka nee. Na doo baita ne sa Bol bae sulia ne nia bae uri suusi lana toolangaidooa ne waa ki da saea na Kraes nia dao sui naa. 'Uri nai, sa Bol ka bae folaa ka saea si doo nai nao si mamana. Nia saea, sui fatai Kraes kafi dao, na toaa ta'aa nia sa Saetan dai dao faatai.

Sa Bol ka saea fua Kristin ki, kera daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera ki 'ana kada ilitooe ki dao toda. Ma kera daka 'abarua 'ada 'ana rao ngangata lae, uri daka too 'ana fange fuada 'i tala'ada mala 'ana sa Bol fai roo waa kwaimani nia ki da ilia. Ma kera daka 'abarua 'ada 'ana raoa diane ki.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Toolangaidooa sulia dao lana mai Kraes 1:1—2:17

Toolangaidooa sulia raoa Kristin ki fua ili lana 3:1-18

1 Kameli sa Saelas fainia sa Timotii ma nau sa Bol lau guu, meli kekeda kau fuamolu konia manata mamana 'i Tesalonaeka ne kamolu toaa nia ki Maa kolu God ma na Aofia kolu sa Disas Kraes.
2 God na Maa ma sa Disas Kraes na Aofia daru ka ade diana 'adaru fuamolu ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamolu.

God kai ketoa toae ki 'ana si kada sa Disas Kraes kai dao

3 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli kai tangoa na mone 'ameli God fuamolu ka lelea firi, suli na manata mamana laa kamolu 'ana God ma na liosaua kamolu fuamolu kwailiu 'e talingaia naa.
4 Si doo nai ne adea, kameli meli ka bae ngalangala 'asia naa 'i naofana konia manata mamana nia ki God sulia na susuu ta'aa laa kamolu 'ana manata mamana lae, sui boroi 'ana molu ka dao toi 'afitaia 'oro ki uri ilitoo lamolu lae.
5 Na susuu ta'aa laa kamolu nai laona 'afitaia ki nia faatainia ne God nia waa 'e ketoa toae ki sui guu 'ana 'o'oloe, ma na 'afitaia nai ki lau gu ne adea molu ka bobola fainia too lae laona 'initoaa God ne kera ilimatai kamolu faafia.
6 Ma God nia kai falea lau guu nonifiia fua toaa ne kera falea nonifiia fuamolu, suli ne nia ketoa wane 'ana 'o'oloe.
7 Ma nia kai ngalia nonifiia ki faasi kameli lau guu. Nia kai ili 'uri nai 'ana si kada ne Aofia kolu sa Disas kai dao faatai mai faasia 'i salo fainia 'aini 'ensel mamana nia ki
8 'i laona meakwesu. Ma na toaa ne kera nao dasi saitomana God ma dasi manata mamana 'ana Faarongoa Diana nee sulia Aofia kolu sa Disas, nia kai falea kwakwaea fuada 'ana si kada nai.
9 Na Aofia kolu nia kai falea kwakwaea ma na funu laa ne totoo si sui fuana toaa nai, ne nia kai alu kera 'i sara faasia laona 'initoaa ma lao rigitaa baita nia.
10 Na doo nai ki dai fuli 'ana si kada ne Aofia kai oli mai. Nia kai oli mai laona molaagali nee uri toaa nia ki ne da manata mamana 'ani nia, ma kera dai tango nia ma dai sae'inito tasa 'ani nia. Ma molu ka ade lau guu 'uri nai, suli molu manata mamana 'ana faarongoa nee kameli faarongo kamolu ai.
11 Nia ne adea meli ka foa fuamolu 'ana si kada ki sui guu, uri God ka ilia uri molu ka bobola fainia mauria ne nia fili kamolu uria. Ma meli ka foa lau gu uri nia ka 'adomi kamolu uri molu ka tetede uri ili lana doo diane ki ne molu manata toi ki, suli molu manata mamana 'ana sa Disas.
12 Kameli meli ka foa lau gu 'uri nai uri molu ka tafoa satana Aofia kolu sa Disas, ma nia ka tafo kamolu lau guu. Na doo nai ki dai fuli sulia na ade dianaa God kolu ma sa Disas Kraes na Aofia.

2

Na Waa Ta'aa bae

1 Toaafuta nau ki 'ae, kameli meli dooria molu ka saitoma diana 'ana malutana oli lana lau mai Aofia kolu sa Disas Kraes fai na koni kwaimani lakolu kau siana.
2 Kameli meli dooria uri nao molu si manata sala lau ma uri molu si mau lea molu rongo ta waa nia saea fa Sato nia Aofia uri oli lae mai ai nia dao sui naa. Nao molu si faamamanea na bae laa 'uri nai, sui boroi 'ana daka saea si baea nai 'e lea kau faasi kameli 'ana si kada meli bae sulia bae lana God, ma nao daka saea ni kameli ne meli kedaa kau bae laa nai.
3 Nao molu si faamamanea bae lana waa da suke 'uri nai ki. Suli fa sato nai sa Disas nia kai dao ai, nia 'afitai ka fuli 'i nao 'ana

roo si doo. Etana si doo ne, na toaa 'oro
kera dai firu fai God. Ma ruana si doo
ne, na Waa Ta'aa bae sa Saetan nia kai
sakatafa faatai, ma sui boroi 'ana, God tara
kai alu nia laona kwakwaea.
4 Na Waa Ta'aa nai, tara nia kai tatae
ma kai suusia doo neki sui guu waa ki da
faabaitaa daka saea naa 'ana God kera ki.
Ma tara nia lea kai too na 'ana laona Beu
Abu God ma ka saea na 'ana taifili nia naa
ne God.
5 Kamolu nao molu si manata toi gu bae
nau ku saea sui na mai doo nai ki fuamolu
'ana si kada bae nau ku too 'ua mai fai
kamolu.
6 Nia 'uri nai, ni kamolu molu saitomana
gwamolu doo ne dau faafia 'ua Waa Ta'aa
bae nai, uri lelea nia ka sakatafa faatai mai
'ana si kada God 'olea 'ua gu fuana.
7 Suli na rigitaa ta'aa nai nia rao agwa
gwana 'i tari'ina. Ma nia tara ka tio agwa
gwana 'uri nai lelea ka dao 'ana tii si kada
waa ne dau faafia nai nia kai 'idu faasia.
8 'I seeri fatai, na Waa Ta'aa bae nia kafi
sakatafa faatai mai. Ma sui, sa Disas na
Aofia nia kai 'ufu lofotainia ma kai faa-
funuia Waa Ta'aa nai 'ana rigitaa nia ma
'ana rara lana dao lana mai.
9 Aia, na dao faatai lana mai na Waa
Ta'aa nai nia kai rao 'ana rigitaa sa Saetan,
ma nia kai ilia doo kwaibalatana 'oro ki sui
gwana uri ka sukea toae ki.
10 Nia kai suke 'ana suke laa 'e'ete 'oro ki
sui gwana. Ma kai sukea naa toaa ne da
naofia naa funu lae, suli da noni'ela 'ana
Faarongoa mamane, na doo nai lea sa kera
faamamanea ma God ka faamauri kera.
11 Ma uri maana ne kera da noni'ela 'ana
Faarongoa mamane, God kai lukasi kera
naa fua faamamane lana sukea nia ki sui
naa Waa Ta'aa nai.
12 Doo ne adea guu, toaa neki sui guu nao
dasi faamamanea faarongoa mamane ma
daka noni sasala 'ada sulia ta'aa lae, kera
da naofia sui naa kwakwaea God.

God nia fili kamolu uria maurie

13 Toaafuta liliosaua nau ki 'ae, kameli
meli tangoa firi Aofia ne nia liosau 'ani
kamolu, suli God nia fili kamolu sui naa
'ana sasafali laa uri ka faamauri kamolu.
Nia faamauri kamolu 'ana si kada bae
kamolu molu faamamanea faarongoa ma-
mane ma na Anoedoo Abu ka 'olosi kamolu
'ana tetede laa nia uri molu ka too 'ana
'o'oloe.
14 'Ana si kada bae molu faamamanea si
Faarongoa Diana nee meli faatalongainia
fuamolu bae, God nia 'aili kamolu mai
uri ka faamauri kamolu. Nia faamauri
kamolu uri molu ka 'ado kwaimani fainia
Aofia kolu sa Disas Kraes 'ana 'initoaa nia.
15 Doo ne adea gu nai toaafuta liliosaua
nau kera, molu uu ngasi naa 'ana manata
mamana laa kamolu ki, ma molu ka dau
ngasi faafia na toolangaidooa mamana
bae meli bae sulia fuamolu ma meli ka
kedaa kau fuamolu.
16-17 Alu na Aofia kolu sa Disas Kraes 'i
tala'ana ma God na Maa kolu ne da liosau
'ani kolu ma daka falea manata ele lae
fuakolu ma na manata ngado lae maasia
doo diane ki sui guu; Alu kera da falea 'ada
ele laa nai fua laona mangomolu ma daka
faatetede kamolu 'ada fua sae lana ma ili
lana doo diane ki sui guu.

3

Kwai'adomie 'ana foa lae

1 Toaafuta nau ki 'ae, tasi doo lau nau ku
dooria kwai saea kau fuamolu nai. Molu
foa mai fuameli uri na faatalongai laa ne
meli ilia 'ana bae lana Aofia ka dao 'ali'ali
'ana tai si kula 'oro lau uri toae ki daka
manata 'initoa ai ma daka faamamanea
mala lau gu ne molu ilia.
2 Molu ka foa lau guu uri God ka sua
diana suli kameli faasia waa ta'ae ki. Suli
toaa 'oro kera nao dasi faamamanea na
Faarongoa nia Aofia.
3 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, na Aofia
nia 'e mamana fua bae lana, ma nia kai
falea tetedea fuamolu ma kai sua diana
suli kamolu faasia sa Saetan.
4 Ma ni kameli meli manata ngado 'ana
Aofia ne nia kai 'adomi kamolu uri molu ka
ade sulia doo neki meli bae fifii ai fuamolu
uri ili lana ki.
5 Alu na Aofia kolu nia 'adomi kamolu
'ana uri molu ka saitoma diana 'ana
liosaua God ma na susuu ta'aa lae laona
'afitaia ki mala 'ana Kraes.

Kolu ka rao

6 Toaafuta nau ki 'ae, nunufana rigitaa
nee na Aofia kia sa Disas Kraes nia falea
fuameli, kameli meli bae fifii fuamolu 'urii:
Molu too tau 'amolu faasia toaa da noni'ela
ki ne kera da aburongo 'ana doo nai ki meli
toolangainia ki fuamolu ki.
7 Kamolu molu saitomana sui naa ne
bobola fai sae molu ka ade lau gu sulia na

doo neki meli ilida ki. 'Ana si kada bae
meli too mai fai kamolu, kameli nao meli
si noni'ela 'ana rao lae.
8 Ni kameli nao meli si 'ani tatakwai guu
'ana si fanga ta wane. Kameli meli folia sui
guu doo neki meli 'arutoi ki. 'Ana sato ma
rodo, kameli meli rao tetede uri ka nao si
'afitai lau fuamolu 'ana sua lae suli kameli.
9 Kameli meli rao 'uri nai, sui boroi
'ana meli ka too 'ana rigitaa Aofia fua
ngali tatakwai lae 'ana fange faasi kamolu.
Kameli meli ade 'uri nai, uri molu ka ili
sulia na birangameli 'ana rao lae.
10 Ma si kada bae meli too fai kamolu,
na toolangaidooa kameli fuamolu nia
'urii bae, "Lea ta waa 'amolu nia ta waa
noni'ela, nao molu si fale si fange fuana."
11 Kameli meli kekeda 'uri nai, suli
kameli meli rongo kau tai waa 'amolu 'i
sena da noni'ela 'ana rao lae ma daka liu
tatakwai gwada fua bae toi lae na raoa
kera tai waa ki.
12 'Ana rigitaa nia Aofia sa Disas Kraes,
kameli meli bae fifii kau fuada ma meli
suumai kera uri kera daka too 'o'olo ma
daka rao uri daka too 'ana doo ki.
13 Toaafuta fai kera 'ae, kamolu lau guu,
nao molu si noni'ela 'ana ili lana doo diane
ki.
14 Lea ta waa 'amolu nia si ade gu su-
lia tee ki ne kameli meli saea kau laona
kekeda laa nee, molu ka lio saitomada, ma
ka nao molu si 'ado kwaimani fai kera uri
kera daka 'ide 'ada.
15 Ma sui ta, nao molu si suada lau
mala 'ana malimae kamolu ki. Molu bae
kwai'adomi fuada, suli kera na toolamolu
ki 'i bali 'ana manata mamana lae.

Si baea 'isi ki

16 Alu na Aofia kolu na waa 'ana aroaroe
ka falea 'ana aroaroe fuamolu 'ana si kada
ki sui guu, ma ka too 'ana fai kamolu.
17 Nau sa Bol ne ku tala kedaa kau si baea
nee 'ana manata diana lae fuamolu 'ana
'abaku 'i tala'aku. 'Ana kekeda laa nau ki
sui guu, na kekeda laku naa ne.
18 Alu sa Disas Kraes na Aofia kolu nia
ade diana 'ana fuamolu sui guu.

Na kekeda Laa Totoonao Sa Bol Fua Sa Timotii

Sa Timotii nia waa fasi maefera baita 'i Listra ('Aks 16:1). Nia, waa kwaimani nia sa Bol ne keerua daru kai lea kwaimani ki 'ana kula nai sa Bol lea ki ai uri faarongo talo lae sulia Faarongoa Diana nee sulia sa Disas Kraes. Sa Bol 'e kedaa buka nee 'ana si kada nia lea uri Masedonia ma ka faasia sa Timotii uri ka too 'i 'Efesas. Sa Bol 'e kekeda fua sa Timotii ka faarongoa uri ka too 'i 'Efesas ka fofolo diana suusia tai toolangaidooa garo ne ruu mai matangana konia manata mamana 'i seeri 'ana si kada nai. Na toa toolangaidoo garo nai ki da luia tai kwaini fanga ki nia abu dasi 'anida, ma kera daka saea lau guu ne arai lae fai 'afe lae nia nao si diana ma daka saea lau tai doo 'oro lau. Nia ka faarongoa lau guu 'ana si ade laa diane fua toaa nia ki Kraes uri ili lae sulia, 'ana si kada kera 'ana ofu lae ki 'ana faabaita lana God. Ma nia ka faarongoa lau guu sa Timotii 'ana birangaa ne tala'ana toaa nia ki God dai faatainia lao tooa kera ki.

Sa Timotii nia toolangaidoo fua toaa da kwaitalai ki fua toaa nia ki Kraes sui gwana. Ma nia ka kedaa lau guu si baea 'oro ni kwai'adomi lae ki fua sa Timotii uri ka 'adomi nia 'ana raoa nia.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Toolangaidoo lae sulia figua God ma toa rao ki 1:1—3:16

Toolangaidoo lae sulia raoa nia sa Timotii 4:1—6:21

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia Kraes Disas ne. God na waa kwai faamauri kolu ma Kraes Disas ne kolu manata ngado 'ani nia daru falea si baea fifii fuaku uri ili lana raoa nee 'ana 'aboosol lae.

2 Nau ku kekeda kau fuamu Timotii, suli 'oe talafana 'alakwa mamana tiifau nau naa 'ana bali 'ana manata mamana lae 'ana Kraes. Maa kia God fainia Kraes Disas na Aofia kia daru ka ade diana fuamu, ma daru ka kwai'ofei 'ani 'oe ma daru ka falea 'adaru aroaroe fuamu.

Sa Bol saea sa Timotii ka firu suusia toolangaidooa garo ki

3 'Ana si kada bae ku faasi 'oe uri ku lea mai Masedonia, nau ku bae fifii mai fuamu. Nau ku dooria 'oko too ngado 'amua 'i 'Efesas uri 'oko saea fua tai toaa 'i sena ki kera daka too 'ada faasia faarongo talo lae sulia toolangaidooa garo ki fua toae ki.

4 'Oko saea lau gu fuada kera daka too 'ada faasia roo lae gwada 'ana unu lae sulia ununua ma talisibaraa nao si mamana ki guu. Doo nai ki ne adea toae ki daka olisusuu gwada faafia doo nao si mamana ki ma ka nao si 'adomi kera guu uri ili lae sulia manata lana God ma manata mamana lae 'ani nia.

5 Aia ma na bae fifii laa ne 'oe ilia fua toae ki, nia doo uri ka 'adomi kera lau 'ana uri daka liosau mamana 'ani kera kwailiu. Liosaua nai ne sakatafa mai faasia si ruruidoo ne sakwadoloa fasi ta'aa lae, si lioewane ne diana ma na fiitooa mamane 'ana God.

6 Tai toaa da lea 'e'ete naa faasia doo nai ki ma daka dau na 'ada 'ana olisusuu ta'aa lae fai toae ki fua mange.

7 Kera da dooria gwada toolangaidoo lae sulia taki bae sa Mosis fua toae ki ma daka bae kwaifanei gwada sulia doo nai ki fua figue ki, ma sui ni kera 'i tala'ada daka ulafusia lau gwada malutana doo nai ki da bae sulia fua toae.

8 Kolu kolu saitomana, na taki nia doo diane gwana lelea wane nia toolangai 'o'olo ai.

9 Ma kolu ka saitomana lau guu, na taki nai 'e nao lau doo fua toaa da 'o'olo ki naa. Nia doo lau 'ana uri faatai lana 'o'oloe fua toaa da ilia doo garo ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne nao dasi too gu farana taki lao tooa kera ki ma daka ade faasia ki. Ma na doo lau 'ana fua toaa abulo ta'aa ne da sua ma ka nao dasi too tii bali fua God, ma doo lau 'ana fua toaa sauwane ma na toaa da saungia maa kera ki fai gaa kera ki.

10 Ma doo lau 'ana fua toaa ooe ki, ne da ooe kera kwailiu kera wane ki, ma daka ooe kera kwailiu kera keni ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne da lauwane daka faafoli ki ai, ma toaa suke ma na toaa da alangai sui daka 'oia lau gwada alangaia kera ki. Na doo lau 'ana fua toaa ne da toolangaidoo ma ka lea 'e'ete faasia toolangaidooa 'o'olo ki, ma tai doo 'oro ki lau ne lea 'e'ete faasia toolangaidooa 'o'olo nee.

11 Toolangaidooa 'o'olo nai nia lea 'ua gu sulia Faarongoa Diana tasa ne lea mai fasi God ne diana tasa. Na Faarongoa Diana nai

ne God nia alu 'i 'abaku uri faarongo talo lae ai fua toae ki.

Kraes Disas nia lea mai fua faamauri lana toaa abulo ta'aa ki

12 Nau ku tangoa 'asia naa Kraes Disas na Aofia kia suli nia fiitoku ma ka alua raoa nia 'i 'abaku,
13 sui boroi 'ana ni nau ku ilimatainia mai ma ku firu mai fai nia ma ku sae ta'aa lana mai. Na Aofia kolu nia 'ofe nau suli nau ku ilia doo nai ki laona ulafusidooe 'ana si kada nao kwasi manata mamana 'ua 'ani nia.
14 Na ade dianaa nia Aofia fuaku 'e baita tasa ma ka adea nau ku manata mamana 'ana sa Disas Kraes ma ku liosau 'ani nia.
15 Si baea mamane uri faamamane lana tiifau naa ne nia 'urii, "Kraes Disas nia lea mai lao molaagali uri faamauri lana toaa abulo ta'aa ki." Ma ni nau naa ne ku abulo ta'aa ka tasa 'ana wane sui guu.
16 God nia 'ofe nau uri Disas Kraes ka 'arutoku 'ana faatai lana ne God nia mamarato tasa maasia toaa abulo ta'aa 'asia ki naa 'ana faamauri lada nunufana manata mamana laa kera 'ani nia mala ne nia ilia fuaku nau waa abulo ta'aa tasa.
17 Na God ne mauri ma ka 'inito totoo firi, ne wane 'afitai ka suana 'ana maana, alua toae ki sui guu da faabaita nia 'ada, ne nia taifili nia guu ne nia God. Alu kera faabaita nia 'ada ma daka tango nia firi 'ada totoo si sui. Iuka, nia 'uri nai.
18-19 Aia ni 'oe 'alakwa nau sa Timotii, doo nai ki nau ku tooa ki siamu nai, na doo uri 'oko ade sulia ki ma ka 'adomi 'oe uri 'oko firu laona firua diana nee kolu firu ai suusia toolangaidooa suke ki. Ma doo uri ka 'adomi 'oe 'oko uu ngasi 'ana manata mamana laa 'oe 'ana God ma 'oko too 'ana si manata laa ne 'o'olo. Doo nai ki nau ku saea nai da lea 'ua guu sulia si baea na Anoedoo Abu nia bae mai 'ana toaa gwaungai ki ma ka saea sui ki naa suli 'oe.✡

Tai toaa, kera da lukasia naa doo 'o'olo nai ki da saitomana ma ka nao dasi manata mamana naa 'ana Kraes.
20 Ta roo waa 'ani kera ne sa Haemenas fai sa 'Aleksanda. Roo waa nai ki, nau ku faolomai keerua naa fua sa Saetan uri daru ka saitomana 'adarua doo ne keerua ilia nia garo ma uri daru ka too 'adaru faasia sae lana doo garo sulia God.

✡ **1:18-19** 1 Timotii 4:14

2

Na ofuofua kwaimani ma foa kwaimania kera toaa manata mamana ki

1 Aia si doo fifii nau ku dooria gu 'oko ilia ne, 'o saea fua toaa manata mamana ki uri daka foosia God ma daka tango nia ma daka gani nia uri ka 'adomia toae ki sui guu.
2 Molu foa mai fua toaa gwaungai ki fai tii gwana ne nia 'inito 'ana doo ki, uri kolu ka too 'ana tooa ne aroaro ma ka gwagwatani ma uri kolu ka faa'initoaa God 'ana ade laa ne 'o'olo.
3 Na foa laa 'uri nai nia diana ma ka faaelea manata lana God waa ne faamauri kia.
4 Ade 'uri nai, suli God nia dooria fua toae ki sui guu daka saitomana doo mamane ki sulia Kraes ma daka too 'ana mauria firi.
5 Suli tii God gu ne nia God mamane, ma tii waa taifilia gu ne nia olitainia mai toae sia God. Waa nai naa ne sa Disas Kraes.
6 Sa Disas nia fale nia 'i tala'ana uri ka foli usia toae ki sui guu faasia kwakwaee. Bae laa nai, God nia faatainia sui naa fuana toae ki sui guu 'ana si kada nia 'oloa fuai.
7 Si doo nai ne adea God ka fili nau uri nau na waa ni faarongo talo lae ma toolangaidoo lae fua toaa nao lau Diu ki sulia si faarongoa mamane sulia sa Disas Kraes. Nau nao kwasi suke. Doo mamane ne ku saea.

Na toolangaidooa fua ofu kwaimani lae

8 'Ana kule ki sui guu, nau ku dooria fua wela wane ki daka tafoa 'abada 'ana foa lae fainia na tooa ne nia too tii bali fua God ma ka nao rakesasue ma firue ai.
9 Ma na keni ki lau guu daka ofi 'ana ofi laa ne suana lana 'e 'initoa ma ka manataa 'ana maku ne saufini diana 'ana nonida. Nao dasi bilingi diana 'ana ifuda ki gwana, ma nao saingi lada gwana 'ana kokome 'ana gool ma karango iriroa diane ki ma 'ana si laungi liu baita tasa ki ne kai 'ilua wane fua garoe.
10 Ma kaa da laungi kera 'ada 'ana ili lana doo diane ki uri ka faatainia ni kera keni da manata mamana ki 'ana God.
11 Ma na keni ka too aroaro ma ka abulo marabibi 'ana fafurongo lana toolangaidooe ki.

12 Nau nao kwasi faolomainia kau keni ki
uri daka toolangaidoo ma daka 'inito nada
faafia wela wane ki. Alu kera da too aroaro
'ada.
13 Doo ne adea ka 'uri nai, suli sa 'Adam
bae God nia safali saungainia 'i nao sui
fatai ni 'Ifi.
14 Ma nao lau sa 'Adam bae Saetan suke
nia bae. Ni 'Ifi lau 'ana bae Saetan suke nia
ma ka abulo ta'aa suli nia ade faasia si baea
fifii nia God.
15 Sui boroi 'ana God nia faamauria keni
ki 'ana kwala wela lae lea kera da man-
ata mamana 'ana Kraes ma daka too 'ana
liosaue ma daka too tii bali fua God.

3

Toolangaidooa fua toaa rao God

1 Si baea mamane bae nia 'urii, “Lea ta
waa nia dooria kai ilia si raoa nee 'ana
kwaitalai lae fua konia manata mamana,
waa nai 'e dooria si raoa 'initoe nai.”
2 Aia, ma na waa kwaitalai nai fua konia
manata mamana, na abulo lana ka nao si
faa noni susuala lau, ma ka too 'ana tii 'afe
guu ma ka mamana fuana 'afe nia, ma ka
suasulia mauria nia, ma ka manataa, ma
na abulo lana ka 'initoa, ma ka kwaisan-
goni, ma ka bobola fainia toolangai lana
bae lana God sia toae ki.
3 Ma nia ka nao si kuu oewanea lau 'ana
waen uri faaoewane lana 'i tala'ana. Nia
ka too marabibi, ma ka nao si too lau 'ana
olisusuue fainia toae ma na doori firu lae
gwana. Na waa nai ka nao si tola lau suli
malefo.
4 Ma nia ka saitomana 'olosi lana 'afe nia
fai wela nia ki ma ka toolangaidoo fuada
kera daka ade suli nia ma daka sae'inito
'ani nia.
5 Suli lea na waa 'e nao si tala'ana guu
sua lae sulia na bara wele nia fai 'afe nia,
tara nia ka suasuli 'utaa 'ana konia manata
mamana nee?
6 Na waa ne nia rafo naa 'ana manata
mamana lae ne nia bobola fainia kai kwait-
alai. Na waa ne nia nao si rafo 'ua lao
manata mamana laa nia, tara nia kai uu
nia 'i tala'ana mala 'ana sa Saetan ma God
kai kwae nia lau guu.
7 Na waa nai fua kwaitalai lae, nia lau
guu na waa ne toaa 'i sara ki boroi da
sae'inito lau gu 'ani nia ma ka nao dasi saea
tasi doo ne ta'aa suli nia. Lea nia 'uri nai
taari waa nai ka nao si 'asi nia lao 'aukwai
nia sa Saetan.

*Toaa rao kwai'adomi ki matangana ko-
nia manata mamana*

8 Na waa neki fua rao kwai'adomi lae fua
konia manata mamana, kera daka abulo
manataa ma daka bae mamana, ma ka nao
dasi kuu oewanea lau 'ana waen doo ne kai
faagwauoe kera, ma nao dasi tola lau suli
malefo.
9 Na waa nai ki kera waa manata lada ki
ngado 'ua guu 'ana toolangaidooa ne God
nia faatainia fuakolu, ma na manata lada
ka nao si ruarua lau.
10 Sui fatai kera dafi ilia tasi raoa, na toaa
manata mamana ki daka ilitoda fasi 'ada
uri ka faatai folaa ai ne abulo lada 'e 'o'olo
naa suli doo ki. 'Uri nai sui fatai kera dafi
alu kera 'ana si raoa nai.
11 Ma na 'afe kera ki boroi na abulo lada
ka manataa lau guu. Na ai nai ki ne nao
dasi unutainia ta waa ma ta ai kau. Ma
kera daka sua diana sulia tooa kera ki 'i
tala'ada, ma daka mamana 'ana ili lana
doo ki sui guu.
12 Na waa ni rao kwai'adomi nai ki fua
toaa manata mamana ki, kera waa neki da
too 'ana tii 'afe ki guu ma daka mamana fua
'afe kera ki. Ma daka saitomana 'olosi lana
'afe kera ki fai wela kera ki.
13 Na wane ne nia rao kwai'adomi diana
fua toaa God, tara toae ki dai sae'inito 'ani
nia, ma 'i seeri nia kai too 'ana noniraa lae
uri bae lae sulia na manata mamana laa
nia 'ana sa Disas Kraes.

*Si manata laa ne adea sa Bol ka kedaa
leta nee*

14 Nau ku manata toi tara nao si tau guu
nau kwai dao kau siamu, sui ta ku doori
kekeda na 'aku kau fuamu uri ku toolan-
gainia tai si doo ki fuamu
15 suli ade lea ma nau ku dora 'ua gwaku
kau. Lea nau ku dora 'ua gwaku kau, nau
ku kekeda kau fuamu nee uri 'oko saito-
mana si ade laa ne kolu kai ilia 'i laona
too kwaimani laa kolu, ne kolu wela nia ki
God. Ni kolu nee, kolu na konia manata
mamana nia God mauri firi nee naa ne.
Na figua nai ne nia faangadoa na toolan-
gaidooa mamana nia God ma ka mala 'ana
ta baefungu ni faangado lana lume.
16 Si doo mamana ma ka baita tasa ne
God nia faatai folaa ai fuakolu 'i tari'ina
sulia na faamamane laa ne kolu nii na 'i
laona nia 'uri:
“Kraes nia lea mai ka lia 'ana wane,
Na Anoedoo Abu ka faatainia 'o'olo lana,
Na 'ensel ki daka tala suana naa,

Wane ka faarongo na suli nia matangana
toaa 'e'ete 'oro,
Na toae laona molaagali daka manata ma-
mana na 'ani nia,
Ma God ka ngali nia ka oli 'alaa na fainia
uri laona 'initoaa 'i salo."

4

Na waa da toolangaidoo garo ki

1 Na Anoedoo Abu nia bae folaa ka saea
naa ne 'afa dani 'isi ki tara tai toaa kera
dai lukasia manata mamana laa kera ma
dai lea na 'ada sulia bae lana ma na toolan-
gaidooa nia anoedoo suke ki ne lea mai
faasia anoedoo ta'ae ki.
2 Na toolangaidooa nai ki da lea mai faa-
sia toaa da suke ki gwada 'ana doo diane ki
ma ka nao dasi lio saitomana gu garo laa
kera ki 'i tala'ada.
3 Na waa suke nai ki kera da toolan-
gaidoo daka luia arai lae ma 'afe lae fasia
wane ma keni ma daka luia lau guu tai
fanga fasia 'ani lana lae nia abu. Ma sui
fanga nai ki, na fanga God nia saungainida
ki mai fua toaa manata mamana ki uri
daka tango nia fuai lea sui daka 'ania ki
gwada.
4 Na doo neki God nia saungainida mai
da diana sui guu, ma kolu 'afitai kolu ka ote
kolu ai lea kolu tangoa God fuai sui kolu ka
'ani gwakolu,
5 suli God nia sae diana lana naa si fanga
nai 'i nunufana bae lana ma 'i nunufana
foa lae.

Na waa rao diana nia sa Disas Kraes

6 Timotii 'ae, lea 'oe 'o bae sulia toolan-
gaidooa neki fua toaafuta kia ki 'ana bali
'ana manata mamana lae, nia kai faatainia
ni 'oe na waa 'o fafurongoa ma 'oko ade
sulia na toolangaidooa mamana nee sulia
manata mamana lae 'ana God ne 'oe lea
mai sulia ka dao naa nai. Ma 'i seeri nia ka
faatainia naa ni 'oe na waa rao diana nia sa
Disas Kraes.
7 Nao 'osi roo gwamu 'ana olisusuu lae
sulia 'atona ununua nao si mamana ki ne
nao si lea sulia manata lana God. 'O susuu
'amu fai ili lana si doo ne God nia dooria.
8-9 'Oe saitomana gwamu bae waa ki da
bae 'urii, "Ili lana si doo ne kai faatetedea
noniwane 'i tari'ina ne nia diana!" Si doo
nai 'e mamana ma sui ta, si doo 'e diana
tasa ka talua kula nai ne fua waa ka susuu
fainia ili lana si doo ne God nia dooria,
suli tara nia 'adomia wane lao tooa nia 'i
tari'ina ma ka 'adomi nia lau guu fua lao
tooa nia 'ana kada nii 'ua kau. Si baea nai
nia si baea mamana 'asia naa ma si baea
uri faamamane lana.
10 Nia ne adea kolu ka rao fifii ma kolu ka
sasi ngangata naa, suli na manata ngado
laa kolu 'e nii 'ana God mauri nee. God nia
waa fua faamauri lana toae ki sui guu ne
da manata mamana 'ani nia.
11 'O toolangainia doo nai ki 'ana toae ma
'oko bae fifii 'ani kera uri daka ade ki sulia.
12 Nao 'osi faolomainia toae ki uri daka
saea 'oe nao 'osi tala'ana kwaitalai lae suli
ne 'oe waa 'ofi baita gwamu. 'O too 'ana
tooa diane uri na toaa manata mamana ki
daka lio rongokwaisulii 'ani 'oe 'ana bae
lamu, na ade lamu, na liosaua 'oe, na man-
ata mamana laa 'oe ma na tooa 'oe ne nia
'uri tasi doo 'e sasaolia, uri 'i seeri kera
daka ilia lau guu.
13 'Oko teemainia kekeda laa abu ki
fuana toae ki ma 'oko falebaea sulia ma-
lutana faarongoa diana nee fuada ma 'oko
toolangaidoo fuada. 'O ade 'uri nai fuada
lelea nau ku dao gu kau siamolu.
14 Nao 'osi lukasia lau falea 'oe ne Anoe-
doo Abu faasui na fuamu 'ana si kada ne
toaa gwaungai ki da fale 'aba faafi 'oe ma
daka bae 'ana bae brofet lae faafi 'oe.
15 'O ilia doo nai ki ma 'oko fale 'oe naa
fua ili lana kwaini raoa nai uri toae ki sui
guu daka suai na raoa 'oe nai nia lea diana
naa.
16 'Oko sua diana sulia abulo lamu ma
na toolangaidooa ne 'oe ilia. 'O ili 'uri nai
uri God ka faamauri 'oe ma na toaa ne da
fafurongoa bae lamu.

5

Toolangaidooa sulia 'adomi lana gwa 'oru ki

1 Waa ne waro, 'o bae fuana 'oko gwafe
nia mala 'ani nia na maa 'oe naa, nao 'osi
ngatafia lau. Toa dafi baita ki, 'oko suada
mala 'ani kera na too lamu ki naa.
2 Na keni 'initai ki, 'oko suada mala 'ani
kera na gaa 'oe ki naa. Ma na keni saarii
ki, 'oko suada mala 'ani kera na waiwane
'oe ki naa, ma na manata lamu fuada ka
sasaolia tiifau.
3 'O sua diana sulia na ai ne nia 'oru ka
inomae muu.
4 Aia, ma lea nia ka 'oru boroi ma nia ka
too gwana 'ana wela nia ki ma nao kokoo

nia ki, saea fuana wela nai ki uri daka sua
diana fasi 'ada sulia gaa kera, uri ka duua
ade diana laa nia fuada mai. 'I seeri nia
ka faatainia manata mamana laa kera 'ana
God, suli si doo nai ne God nia ele 'asia na
sulia.
5 Molu sua diana sulia gwa 'oru ne nia
inomae muu ma ka nao tai waafuta 'ana
ma sui nia ka manata ngado 'ana God. Ma
nia ka ngasi 'ana foa laa nia 'ana gani lana
God uri kwai'adomie ki 'ana si kada ki sui
guu.
6 Aia, ma gwa 'oru ne nia lea gwana
sulia doori lana 'i tala'ana, alu nao nia si
ngalia lau na kwai'adomia bae. Ni nia na
mangoedoo mae gwana, sui boroi 'ana nia
ka mauri 'ua gwana 'ana noni.
7 'O bae fifii fua toaa manata mamana
ki uri daka ade sulia na toolangaidooa nai,
uri kera sui guu ka nao dasi too lau 'ana tasi
doo faa noni susuala suli kera.
8 Tii ne nao si sua diana sulia toaafuta nia
ki ma na 'aebara nia 'ua guu 'i luma nia, nia
lukasia naa toolangaidooa nia Kraes, nia 'e
ta'aa ka talua fatai wane ne nao si manata
mamana 'ua 'ana Kraes.
9 Ma gwa 'oru ne nao si dao 'ua guu
'ana ono taafuli fa ngali ki ma ka nao si
mamana gu mai fuana arai nia, nao 'osi
alu kwaimani lau 'ani nia fai 'aini 'oru ni
'adomi lada ki lae.
10 Filia 'amu gwa 'oru nai ne toae ki da
saitomana mai fai si raoa diana 'urii ki:
Nia sua diana mai sulia wela nia ki, ka
sasi diana ka kwaisangoni mai, ka enoeno
ma ka kwai'adomi mai fua toaa manata
mamana ki, ka kwai'adomi mai fuana toaa
lao 'afitaie ki ma ka fale nia fuana ili lana
tai raoa 'oro diana ki lau.
11 Ma gwa 'oruai diana neki gwana nao
dasi waro 'ua, nao 'osi fili kera 'ua, suli
si kada na kwaidooria kera 'ana noni nia
'inito faafia na bae alangai laa kera ki 'ana
raoa nia Kraes, tara kera dai 'afe lau gwada
ki.
12 Ma lea nia 'uri nai tara nia ka garo, suli
kera da 'oia lau gwada alangaia kera ki mai
fua sa Disas Kraes.
13 Lea 'oe fili kera 'ua gwamu fai gwa 'oru
waro ki naa, tara kera dai too 'ana noni'ela
lae ma na maa luma lae fua ununue. Lea
'uri nai, tara kera dai bae lelea dai saea doo
nao sae lana ki sulia wane ki.
14 Nia ne nau ku manata toi nia diana
fua gwa 'oruai welawelaa ki daka 'afe ada
uri daka welaa, ma daka 'abarua 'ana luma
kera ki uri malimae kolu ki ka nao dasi
too lau 'ana tasi doo ta'aa ni sae lakolu lae
fainia.
15 Ku bae 'uri nai, suli tai gwa 'oru kera da
lea 'e'ete naa ma daka lea na 'ada burina sa
Saetan.
16 Aia, ma lea ta keni ne manata mamana
'ana sa Disas Kraes 'e too 'ana tai aifuta 'ana
ne kera 'oru naa, nia ka sua diana suli kera
uri ka nao si falea ta rao 'abarua laa fua
konia manata mamana. 'I seeri, na konia
manata mamana ka sua 'ana sulia gwa 'oru
neki da inomae muu ma daka waro naa.

Na toolangaidooa sulia toaa kwaitalai ki

17 Na toaa kwaitalai neki da rao diana
fua konia manata mamana, nia bobola
fainia molu ka sae'inito 'ani kera 'ana foli
diana lae 'ani kera. Toaa nai ki fatai ne
da rao rigita 'ana faatalongai lae, ma na
toolangaidoo lae sulia na Faarongoa Diana
nee.
18 Na Kekeda laa Abu 'e bae mai sulia si
doo nai ka bae 'urii, “Si kada na buluka
nia rao 'ana talisi lana fufungina wiiti, nao
totoo dasi kani faafia ngiduna.” Ma tasi
baea ka bae lau gu 'urii, “Na waa ni rao, nia
bobola 'ua gu fainia daka usi nia.”
19 Tasi doo lau, nao 'osi faasifoa gwamu
ta wane kwaitalai fasi raoa nia sulia bae
lana mamalana gwana wane. Lelea ta roo
waa ma nao ta olu waa naa kera sui guu da
faatainia mai si doo nai nia mamana, 'oko
ngatafi nia na faafia.
20 Aia, ma lelea nia ka abulo ta'aa 'ua
gwana, 'oko ngatafi folaa 'ani kera 'i nao-
fana figue tiifau, uri na figua nai ka too
boroi daka maungia ili lana si doo ta'aa
nai.
21 Nau ku bae fifii na fuamu 'i naofana
God fai sa Disas Kraes, ma 'i naofana 'aini
'ensel fifilia nia ki God, uri 'oe 'oko ade sulia
si baea fifii neki 'ana ilidoo lamu fua wane
ki ka bobola guu, ma ka nao 'osi 'ilisi wane
lau.
22 Ma ka nao 'osi 'ali'ali fai fale 'aba lae
fafona ta waa fua ili raoa lae, ma ka nao
'osi rao kwaimani fai ta wane ne nia ilia
'ana si doo ne garo! 'O suasuli diana 'ani 'oe
'i tala'amu uri tooa 'oe ka sakwadoloa fasi
ta'aa lae.
23 Aia, nao 'osi kuufia gwamu otona si
kafo tatakwai. 'O kuufia lau gu kasi waen

tu'uu fainia uri ka 'adomia rakemu nai ka diana, suli 'oe ne 'o matai odeode ki 'uri nai.
24 Tai wane ki, na abulo ta'aa laa kera ki da tio faatai naa ma daka naofia naa kwakwaea uria ki. Ma tai waa ki lau, totoo tasi kada 'i buri fatai na abulo ta'aa laa kera ki dafi sakatafa faatai.
25 Na raoa diana neki tai waa ki da ilia ki da tio faatai ki lau gu 'uri nai. Ma lea tai raoa diana ne tai waa ki da ilia ki daka tio agwa boroi 'ana kada ne 'i tari'ina, totoo tasi kada kera dai sakatafa faatai guu.

6

1 Aia, na toaa manata mamana neki sui guu ne da rao tatakwai gwada, saea fuada kera daka sae'inito 'ana waa baita kera ki. Da ade 'uri nai uri ka nao ta waa si saea lau tasi doo ta'aa sulia satana God ma sulia na toolangaidooa ne kolu lea sulia nee.
2 Na waa rao tatakwai ne waa baita nia 'e manata mamana naa 'ana sa Disas Kraes, nao manata laa nia si 'urii, “Na waa baita nau nia manata mamana lau guu 'ana Kraes ma kaaria na roo waisaasina ki gwana, nia 'uri nai nau kwasi sae'inito boroi 'aku 'ani nia 'ana rao diana lae fuana.” Na manatae wane nao si diana nai! Si kada uri nai naa ne sae kera dafi rao diana tasa fatai fuana waa 'inito kera ki, suli ne kera da falea naa si raoa kwai'adomi fua toa manata mamana nai naa, ne God nia liosau 'ani kera.

Na toolangaidooa nao si mamana ma na suadooa mamane

Toolangainia doo nai ki siana toae ki ma 'oko bae fifii 'ani kera uri daka ade ki sulia.
3 Tii ne nia toolangaidoo ka lea 'e'ete faasia toolangaidooa nai ma ka lea 'e'ete faasia si baea mamana diana baki na Aofia kolu sa Disas Kraes 'e saea, ma ka toolangaidoo ka lea 'e'ete faasia birangana tooa ne lea sulia doori lana God,
4 waa nai, nia uu nia gwana 'i tala'ana ma na waa ulafusidoo gwana. Na waa nai, nia dooria 'asia naa olisusuu lae fai waa ki 'ana 'ini lae sulia si baea ki. Ma 'i seeri nia ka tataea 'uga lae ma na ngata lae ma na kwaimuusie, ma na manata kwaifiia ta'ae ki 'i matangana toae.
5 Waa nai, nia waa fua safali lana tooa ta'ae fua toae, suli na manata lana 'e garo ka nao si saitomana guu doo mamane ki. Nia 'e manata toi 'ana sa na raoe fua God na doo nia gwana fua toda lana 'ana malefo.
6 Sui ma, na totodaa mamana nai 'ana ne, na too lae sulia manata lana God ma na ele lae sulia ta tee gwana ne wane too sui na ai.
7 Suli ni kolu, si kada kolu dao laona molaagali, nao kolu si ngali gu mai tasi doo fai kolu! Ma si kada ne kolu faasia molaagali boroi, 'afitai kolu ka ngali lau gu tasi doo fai kolu!
8 Doo ne adea guu, lea kolu too 'ana si fange ma si maku fua 'adomi lakolu, nia diana 'asia naa, alu manata lakolu 'e toli na 'ana fainia.
9 Suli bali 'ana toae, kera da dooria 'asia naa todadoo baita lae ma ka adea kera daka 'asi kera naa laona ilitooa fua ili lana doo garo ki uri toda lana malefo. 'I seeri, kera daka 'asi kera naa laona 'aukwai nai ma daka ilia naa doo 'oro oewanea ne garo ne adea mauria kera ki ka funu naa.
10 Doo ne adea ka 'uri nai, suli na liosau lae 'ana malefo, nia ne lalina birangaa ta'ae ki sui naa. Ta bali 'ana toaa bae, kera da liosau 'ana malefo ka adea kera daka lea 'e'ete naa faasia manata mamana laa kera bae 'ana God, ma 'i seeri nia ka falea naa liodilaa 'oro fuada lao mauria kera ki.

Sa Bol nia kwaifamantai fua sa Timotii

11 Timotii 'ae, ni 'oe na waa God naa 'oko too tau 'amua fasi doo nai ki sui guu. 'O nani 'amua burina 'o'oloe, na too lae sulia manata lana God, na manata mamana lae, ma na liosaue. Na manata lamu ka ngado 'ana God lao 'afitaie ki, ma 'oko marabibi.
12 'O rao talingai 'amua 'ana dongana tooa nee 'ana manata mamana lae 'ana God. Ma 'oko dau ngasi 'amua faafia mauria firi ne God nia 'aili 'oe mai uria nee 'ana si kada bae 'o bae folaa sulia manata mamana laa 'oe fua toaa 'oro ki daka fafurongoa mai.
13 Nau ku kwaali 'oe tari'ina 'i naofana God ne falea maurie fua doo ki sui, ma 'i naofana sa Disas Kraes waa bae 'e uu 'i naofana sa Bontias Baelat ma ka bae mamana suli nia 'i tala'ana;
14 'O ade sulia si baea fifii nee tiifau lelea na Aofia kolu sa Disas Kraes ka dao guu.
15 Dao lana mai na Aofia kolu, tara nia kai fuli 'ana si kada ne God nia gwalua 'ua gu mai fuai. God nia diana tasa ma ka 'inito fua doo ki sui guu. Ni nia na waa 'inito kera waa 'inito ki sui guu ma na Aofia kera aofia ki sui naa.

16 Taifili nia gu ne nia na God mauri totoo
firi. Ne too laona dadani talau ne 'afitai
naa wane ka 'idu karangia. Ne wane nao si
suana 'ua mai ma ka totoo boroi 'afitai ka
suana lau 'ana maana. Na 'initoae ma na
rigitae na doo nia God naa totoo firi! Iuka,
nia mamana.
17 'O saea fua toaa ne kera todadoo baita
laona molaagali nee, fua nao manata lada
si uu kera 'i tala'ada ma dasi fiitona totodaa
baita kera ne kai sui 'ali'ali gwana. Saea
fuada uri kera daka fiitona God, suli nia
'e faa mai doo ki sui guu fuakolu uri ka
faaelea manata lakolu.
18 'O saea kera da ilia doo diane ki uri na
mauria kera ki ka fungu 'ana sasi diana lae
fua toae ki.
19 Ade lae 'uri nai nia 'e mala 'ana tain-
gaia baita ne tio 'ana maasia si kada ne
nii 'ua mai, uri daka too 'ana mauria ne
mamana.
20 Timotii 'ae, 'o sua diana sulia doo ne
God nia faa naa 'abamu uri sua lae sulia. 'O
too tii bali 'amua faasia tala baea ne nao si
faa'initoaa God fai na olisusuua garo ki, ne
waa 'oro da ilia ma sui daka saea 'ada 'ana
saitomadooe mone.
21 Ta bali 'ana toae kera da faamamanea
naa bae garoa nai, ma daka lea 'e'ete naa
faasia na manata mamana laa mamana
nee 'ana sa Disas Kraes.
Aia, God ka ade diana 'ana fuamu.

Na Ruana Kekeda Laa Sa Bol Fua Sa Timotii

Sa Bol nia too laona lookafo 'i Rom 'ana si kada nia kedaa buka nee. Si baea 'oro ne sa Bol nia saea ki fua sa Timotii 'i laona buka nee, nia saea uri ka 'adomi nia uri nia ka uu ngasi 'ana faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nee. Nia dooria sa Timotii ka toolangainia na toolangaidooa ne 'o'olo sulia malutana Alangaia Falu nee. Nia ka saea fua sa Timotii ka ilia 'ana raoa naisata 'ani nia, sui boroi 'ana tai toaa daka dooria suusi lana faasia. Nia ka dooria lau guu fua sa Timotii ka manata sulia mauri lana nia sa Bol, uri nia ka ilia lau guu doo diana nai ki 'e suai 'ana mauri lana ma 'ana toolangaidoo laa diana ne sa Bol 'e ilia.

Na 'inifuui baea ki laona buka nee:

Si baea diane ki fua sa Timotii 1:1-18
Na 'afitaia ne sa Timotii naofia 2:1-13
Na waa ni rao ne God ala faafia 2:14-26
Fa sato 'i nao ki sui sa Disas ka dao 3:1-9
Kwaifamantaia 'isi sa Bol ki fua sa Timotii 3:10—4:22

1 Nau sa Bol na 'aboosol nia sa Disas Kraes, ne God nia fili nau sulia doori lana 'i tala'ana uri faarongo talo lae sulia mauria firi ne nia alangainia mai uri kolu ka too ai 'i nunufana sa Disas Kraes.

2 Nau ne ku kekeda kau fuamu nai Timotii, 'oe na wela liosaua nau 'i bali 'ana manata mamana laa nee.

Na ade dianaa, na kwai'ofeia ma na aroaroa nia maa kia God fai Aofia kia sa Disas Kraes ka too 'ana fai 'oe.

Na tango lae ma na kwaiarei lae

3 Nau ku tangoa God ne ku rao fuana 'ana si manata lae wane folaa mala 'ana kokoo nau ki mai. Nau ku tango nia 'ana si kada ku manata tomu lao foa laa nau ki lelea firi 'ana sato ma rodo.

4 Nau ku dooria 'asia naa uri kwai suamu lau, suli ku manata toi na angi laa bae 'oe ilia fuaku 'ana si kada bae koro toli ma koro ka faasi koro kwailiu naa bae. Ku manata toi ne tara koro kai kwaitodai lau, 'i seeri na manata laku ka ele 'asia naa sulia.

5 Nau ku manata toi lau guu na manata mamana laa ne 'oe ilia 'e mamana. Tii kwaini manata mamana laa bae koko 'oe ni Lois nia too lau gu ai ne 'oe too lau gu ai nai. Gaa 'oe ni Iunisi ne saari ni Lois, nia boroi 'e too lau guu 'ana tii kwai manata mamana laa nai gwana.

6 Nia ne nau ku saea lau kau fuamu, 'o taea lau falea bae God faa fuamu 'ana si kada bae ku fale 'aba faafi 'oe ma ka nii na 'ani 'oe.

7 'O ade 'uri nai, suli Anoedoo Abu ne God nia falea mai nia nao si falea lau mau lae ma noni susuala lae fuakolu. Nia na Anoedoo Abu fua fale lana rigitae ma liosaue lau 'ana fuakolu ma uri sua diana lae sulia abulo lakolu ki.

8 Nia ne, 'oe nao 'osi noni susuala lau 'ana bae folaa lae sulia Aofia kolu, ma 'osi noni susuala lau suli ne nau ku too laona lookafo 'urii maana ku rao fua sa Disas Kraes. Manatamu ele gwana uri liu lae lao 'afitaie ki laona tetedea God fuamu uri faatalongai lana si Faarongoa Diana nee fai nau.

9 God 'e faamauri kolu sui naa ma ka fili kolu sui naa uri kolu ka too tii bali fuana 'i tala'ana. Nia nao si faamauri kolu lau uri maana raoa neki kolu ilia ki. Nia faamauri kolu ma ka fili kolu lau 'ana sulia doori lana 'ua guu fai na ade dianaa nia. 'Ana sasafali laa 'ua mai, God nia dooria totoo kai faatainia ade dianaa nia fuakolu 'ana si kada nia falea mai Kraes Disas.

10 Ma sui 'i tari'ina, God nia ka faatainia naa ade dianaa nia nai fuakolu 'ana dao lana mai na Waa Kwai faamauri kolu sa Disas Kraes. Sa Disas nia faafunuia naa tetede lana maea, ma ka falea naa mauria ne adea wane totoo si mae lau. Ma sa Disas ka faatainia mauria nai 'i laona Faarongoa Diana nee.

11 God nia fili nau uri faarongo talo lae 'ana si faarongoa diana nai, ma uri rao 'aboosol lae ma toolangaidoo lae sulia.

12 Si doo nai gu ne adea ma nau ku nonifii 'ana too lae laona lookafo 'i tari'ina. Ma sui boroi 'ana ka 'uri nai, nau nao kwasi noni susuala guu 'ana too lae laona lookafo faafia faatalongai lae sulia sa Disas. Nia 'uri nai, suli nau ku saitoma diana ai, sa Disas waa ne ku manata mamana 'ani nia nee, 'e bobola na fainia uri ka sua diana sulia na toolangaidooa ne nia alua 'i 'abaku, ma ku saitomana lau guu ne tara nia kai suasuli diana gwana ai lelea ka dao gu 'afa sato ne nia kai oli mai.

13 'O toolangaidoo fasi fua toae ki sulia na toolangaidooa 'o'olo nai 'oe 'o rongoa kau siaku nai. Ma 'oko ilia 'i lao manata mamana lae 'ana God fai na liosaua ne kolu

too ai suli kolu tiidooa fainia Kraes Disas.
14 Ma suli ne rigitaa nia Anoedoo Abu 'e
nii na 'ani kolu, nia 'uri nai, 'o sua diana
sulia na toolangaidooa mamana nai God
nia alua naa 'i 'abamu.
15 'Oe 'o saitomana gwamu bae toaa 'oro
'asia naa lao bali lolofaa 'i 'Eisia da abulo
'e'ete naa faasi nau, ma ta roo waa 'ani kera
ne sa Figelus ma sa Hemogenes.
16 Na Aofia ka 'ofea 'ana sa 'Onesiforas fai
'aebara nia, suli nia 'e adea manata laku ka
ele 'ana si kada 'oro ki ma ka nao si noni
susuala 'ani nau sui boroi 'ana ku nii laona
lookafo.
17 Suli si kada nia lea mai ka dao 'i Rom,
nia ka nani talingai 'i buriku lelea ka dao
toku.
18 Na Aofia ka manatai nia 'ana lelea
ka dao 'afa Sato bae nia kai oli mai. 'Oe
'o saitomana gwamu na kwai'adomia 'oro
bae nia ilia fuaku lao maefera 'i 'Efesas.

2

Na 'afitaia ne sa Timotii naofia

1 'O 'alakwa nau 'ae, alu God nia faatet-
ede 'oe nunufana ade dianaa God ne 'oe
dao toi lao manata mamana laa 'oe 'ana sa
Disas Kraes.
2 Aia, ma na doo neki 'o rongo nau ku bae
sulia fua toaa 'oro neki nee, 'o ngalida 'oko
aluda 'i 'abana toa ne 'oe saitoma diana ki
'ani kera, ne kera dai toolangainia fua tai
toaa ki lau guu.
3 'O 'ado kwaimani 'ana nonifiie, suli ni
'oe na waa diana ni firu lae laona omee nia
Kraes Disas.
4 Na waa ni firu lae ne nia dooria kai rao
diana 'ana uri ka adea manata lana waa ne
gwaungai fuana uri ka ele nee, nia 'afitai
ka 'abarua lau 'ana si raoa 'i sara ki mai.
5 Na waa ne nia dooria kai ngalia 'ana ta
kwaiaraa uri gwauna lalaea nia, nia 'afitai
ka lae 'e'ete gwana faasia birangana lalaea
nai nia nii laona.
6 Ma na waa ni rao lae 'ana ole, ne nia
rao noni maabe, nia ne bobola fainia daka
tolingi nia fasi 'i nao 'ana fuana aludooe.
7 'O manata fasi sulia si doo nai ku saea
nai, suli na Aofia nia kai faaliotoo 'oe uri
'oko saitomana doo nai ki.
8 'O manata 'amua sulia sa Disas Kraes,
nia waa 'ana kwalafaa sa Defet, ne God
tatae nia faasia maea 'uri bae nau ku faat-
alongainia laona Faarongoa Diana nee.
9 Na faarongoa diana nai gu ne nau ku
nonifii ma kera daka karo nau na faafia 'i
tari'ina mala 'ana bae ta waa 'oia taki. Sui
boroi 'ana, na bae lana God nia 'afitai uri
kera daka karo faafia.
10 Nia ne adea nau ku noni maabe gwaku
uri nonifii lae, uri ka diana fua toaa ne God
fili kera ki lau guu uri ngali lana maurie
nunufana Kraes Disas, ma uri too lae laona
'initoaa 'i salo.
11 Si baea mamane bae nia 'urii,
"Lea kolu mae sui naa fai Kraes Disas, tara
kolu kai mauri lau gu fainia.
12 Lea kolu noni maabe 'ana nonifii lae
fainia, tara kolu kai 'inito lau gu
fainia.
Ma lea kolu tofe nia, tara nia kai tofe kolu
lau guu.
13 Sui boroi 'ana lea kolu si mamana fua
ili lae sulia doori lana, tara nia ka
ilia gwana si doo nia saea kai ilia
fuakolu, suli nia 'afitai ka lio ek-
watainia bae lana 'i tala'ana."

Na waa rao ne God ala faafia

14 'O faarongo kera 'ana doo nai ki ka
lelea firi. Ma 'oko bae fifii 'ani kera 'i
naofana God uri nao kera dasi olisusuu
gwada faafia 'atona baee ki. Na ili lae 'uri
nai 'e nao si falea guu ta diana laa, ma
ka tauwelaa gwana toaa ne kera da noni
maabe uri fafurongo lana doo ki.
15 'Oe wane ni rao lae, 'oko susuu ta'aa
uri 'oko abulo 'ana abuloa ne God nia ala
faafi 'oe fainia ma ka nao nonimu si susu-
ala fainia 'i naofana. 'Oko toolangai 'o'olo
'ana toolangaidooa 'o'olo nee fuana toae ki.
16 'Oko too tau 'amua faasia 'atona baea
ne nao si diana, suli nia talai 'e'ete 'ana toae
ki faasia God.
17 Na kwaini baea uri nai tara nia fali ka
lea sui gwana fuana toae ki gwana mala
'ana ta saru baita ne sarufia wane ma ka
'idu ka lea guu. Ta roo waa 'ana toa ne da
liu fai kwaini baea uri nai ne sa Haemenas
ma sa Filitas.
18 Keerua daru toolangaidoo ka lea
'e'ete naa faasia toolangaidooa 'o'olo bae.
Keerua daru tauwelaa sui naa manata
mamana laa kera bali 'ana toae, suli
keerua daru saea na tatae laa bae faasia
maea fua toae ki sui guu nia fuli sui naa.
19 Aia nia ka 'uri nai boroi 'ana, na toaa
nia ki God kera daka uu ngado gwada mala
'ana bae ta fau lalifuu. Si kekeda laa 'i

fafona fau nai nia bae 'urii, “Aofia nia lio
saitomana gwana toaa nia,” ma ka bae lau
gu 'urii, “Wane ne nia bae faatai sulia saea
nia lea burina Aofia, nia ka abulo 'e'ete 'ana
faasia garoe.”
20 Na luma baite, nao lau otona gwana
doo ni raodoo neki da saungainia ki 'ana
gool, ma 'ana silfa uri ka too 'ua guu maasia
fa dani baite ki ne da nii laona. Tai doo
ne da saungainia ki gwada 'ana 'ai ma 'ana
saegano, uri daka 'arutoi 'ana fa dani ki sui
gwana, kera boroi da nii lau guu 'i laona
luma nai.
21 Waa ne nia faafaalu nia 'i tala'ana
faasia doo garo ki, nia 'e mala 'ana doo ni
fanga laa nai 'e tio maasia fa dani baite.
Waa nai nia faa abu nia 'i tala'ana ma
ka kwaimaasi gwana maasia ili lana raoa
diane ki fua waa gwaungai nia.
22 'O too tau 'amua faasia na kwaidoo-
ria ta'aa kera waa dafi baita ki. Ma 'oko
nani burina tooa ne 'o'olo, na fiitoo lana
sa Disas, na liosau lae ma na too laa ne
aroaro fai toae ki. 'Oko ili kwaimani 'ana
doo nai ki fainia toaa da foosia ki Aofia fai
si lioewane ne sakwadoloa fasi ta'aa lae.
23 Ma 'oko too tau 'amua faasia na olis-
usuu oewanea lae ki, suli 'o saitomana ne
doo nai ki tara da safalia firue.
24 Ma na wane ne nia rao fuana Aofia,
nao nia si firufiru lau. Nia ka ade diana
fua toae ki sui guu, ma ka saitomana ka
toolangaidoo laona marabibi lae.
25 Nia ka marabibi fua toaa da tatae rake-
sasu ki uri nia 'ana si kada 'e faatainia garo
laa kera ki. Nia ka manata ngado 'ana God
uri ka bulasia manata lada ki uri daka oli
mai uri saitomadooa mamane.
26 'I seeri kera dai oli mai dai manata lau,
uri daka tafi na 'ada faasia 'aukwai nia nai
sa Saetan ne nia karo faafi kera ai ma daka
ade sulia doori lana.

3

Lao fa sato 'isi ki

1 Si doo 'urii ne 'oe 'oko manata toi: Na
doo ta'ae ki dai fuli naa 'ana fa sato 'isi ki.*
2 Na toae ki dai manata gwada suli kera
'i tala'ada, da liosau nada 'ana malefo, da
uu kera ki nada 'i tala'ada, da naunau, ma
dai ununu ta'aa sulia wane ki. Kera daka
ade faasia bae lana maa kera ki fai gaa kera
ki, tara nao dasi sae diana lana naa tasi doo
diana ne ta waa ka ilia fuada, ma daka sae
ta'aa lana naa doo nia ki God.
3 Kera daka ade ta'aa fua wane ki, nao
dasi kwaimanatai guu fua taa wane, daka
suke gwada faafia wane ki, daka dooria
gwada firue, daka mala naa 'ana doo kwasi
ki, ma daka ote kera naa 'ana doo diane ki.
4 Ma kera daka 'olea naa mae lana waa
ki, nao dasi manata diana guu sulia ili
lana doo ki, daka manata naunau tasa naa,
daka liosau nada 'ana kwaidooria 'ana
noni, ma God ka nao naa.
5 Ni kera toaa nai ki da ade lau guu mala
'ana toaa manata mamana ki 'ana God, ma
sui ta kera ne nao dasi faolomainia guu rig-
itaa God uri ka ilia tatala lae laona mauria
kera ki. 'Oe 'oko too tau 'amua faasia kwai
toaa 'uri nai ki.
6 Kera lea doo daka ruufia nada lume ki
fainia toolangaidooa garo kera ki, ma daka
saitomana 'asia naa talai garo lae 'ana keni
neki manata lada nao si rafo uri kera daka
faasi na 'ada doo mamane ki. Ma 'i seeri na
garoa kera keni nai ki ka faamakeso kera
naa, ma na kwaidooria ta'aa 'oro ka suu na
faafi kera.
7 Ma 'i seeri, kera daka fafurongoa
toolangaidooa garo nai ki ka lelea firi
gwana lelea nao dasi saitomana gu doo
mamanae ki.
8 Na toaa toolangaidoo garo nai ki, da
firu fainia toolangaidooa mamane. Na
toaa nai, na manata lada nao si rao 'o'olo
ma na manata mamana laa kera nai nia
nao lau guu doo mamane. Kera da ade
mala 'ana sa Dianes fai sa Dambres† bae
daru ngatafia sa Mosis.
9 Ma sui ta, tara nia 'afitai fua toaa nai
ki uri daka faagaroa toaa 'oro ki, suli toae
ki sui guu da suana sui naa oewanea lada,
mala 'ana doo nai nia fuli fua sa Dianes fai
sa Dambres.

Sa Bol nia bae totongai fua sa Timotii

10 Nia 'uri nai boroi 'ana, ni 'oe ne 'o
saitoma diana 'ana toolangaidooa nee ku
bae sulia. Ma 'oko saitoma diana 'ana
birangaku, ma na doo neki nau ku dooria

* **3:1** *fa sato 'isi ki:* Si kada safali mai burina sa Disas tatae faasia maea lea ka dao 'ana kada nia oli mai kai dao lau.
† **3:8** *sa Dianes ma sa Dambres:* Satana na roo waa bae 'i 'Isib ki bae keerua firu fainia sa Mosis kada nia dooria kai talaia toaa 'i 'Israel ki faasia 'i 'Isib. Kada sa Mosis 'ui 'ania fa kubau nia, keeru boroi 'ui lau guu 'ania fa kubau keeru ki ka alua na fa loi ki.

laona mauria nau uri ili lana ki, ma na
manata mamana laa nau, ma na mama-
rato laa nau, ma na liosaua nau, ma na
susuu ta'aa laa nau,
11 ma na ilimataia nau ki ma na nonifii
laa nau ki, mala 'ana doo ta'aa baki kera
ilia 'ani nau laona maefera 'i 'Antiok fai
'Aekoniam ma 'i Listra. Sui ka 'uri nai boroi
'ana, Aofia nia ka 'adomi nau ma ka nao
kwasi mae guu.
12 Nia mamana 'asia naa, waa ne doo-
ria kai too 'o'olo laona mauria nia 'ana
tiidooa laa nia fai sa Disas Kraes, tara dai
ilimatainia.
13 Na toaa ta'ae ki ma na toaa toolan-
gaidoo suke ki kera dai ta'aa kai tasa, ma
kera dai talai garo 'ana toae ki ma 'ani kera
lau guu 'i tala'ada.
14 Aia ma ni 'oe, 'o dau ngasi faafia doo
mamana neki 'oe 'o faamamanea ki naa.
'Oe 'o saitoma diana gwamu 'ana si doo ma-
mana nai ki, suli 'oe 'o saitomana gwamu
ne kameli ne meli toolangaidoo fuamu.
15 'Oko manata toi bae 'ita 'ua mai 'ana si
kada 'oe tu'uu ka lea mai, 'oe 'o saitomana
na Kekeda laa Abu ki da faatainia ade laa
ne God nia ilia 'ana faamauri lamu 'ana si
kada 'oe manata mamana 'ana Kraes Disas.
16 Na kekeda laa abu neki sui guu God nia
falea mai, ma daka diana fua toolangaidoo
lae, ma fua ngatafi lana waa da garo ki, ma
fua 'olosi lana doo garo ki, ma fua faatai
lana 'o'oloe,
17 uri ka adea na wane ni rao nia God ka
bobola diana uri ili lana raoa diane ki sui
guu.

4

1 Nau ku bae totongai fuamu 'i naofana
God ma naofana Kraes Disas waa ne nia
kai ketoa toaa mauri ki ma na toaa mae ki
kera sui guu, ma waa ne nia kai oli mai uri
ka 'inito lao molaagali.
2 'O bae 'ana faatalongai lana si Faaron-
goa Diana nee ma 'oko kwaimaasi uri ili lae
'uri nai lao si kada ki sui gwana. Si kada
'o toolangaidoo, 'oko ilia fai si manata lae
wane 'ana mamarato lae, ma 'oko 'olosia
manata laa garo ki, ma 'oko ngatafia toaa
da ilia doo garo ki, ma 'oko area toae ki fua
ili lana doo diane ki.
3 'O ili 'uri nai, suli si kada fua toae ki
daka nao dasi dooria lau fafurongo lana
toolangaidooa mamane nia kai dao mai.
Kera da dooria na 'ada nani lae burina
kwaidooria kera ki tala'ada, ma daka konia
na 'ada mai toa 'oro ni toolangaidoo ki ne
dai bae sulia doo kera dooria rongo lana ki.
4 Ma kera dai abulo 'e'ete na 'ada faa-
sia fafurongo lana doo mamane ki, ma
daka fafurongoa na 'ada ununua nao si
mamana ki.
5 Aia ma ni 'oe, 'oko fii 'oe 'i tala'amu
'ana si kada ki sui guu ma 'oko susuu ta'aa
'amua fai raoa 'oe, sui boroi 'ana ka 'afitai.
'O ilia 'amua raoa 'oe nee 'ana faatalongai
lae sulia si Faarongoa diana nee, ma 'oko
ilia lau guu raoe ki sui gwana ne God alua
'i 'abamu.
6 Aia ma ni nau, nia dao naa 'ana si kada
fua daka saumaeli nau naa uri 'abuku ka
igwa* mala 'ana ta afuafua da falea naa.
7 Nau ku faasuia naa raoe baki sui guu
ne God alu 'i 'abaku. Nau ku mala naa 'ana
ta wane ne nia lalae lelea ka faasuia naa
lalae laa nia. Nau ku sua diana mai sulia
na faamamane laa kolu nii laona nee.
8 'I tari'ina, na kwaiaraa nau uri maana
'o'oloa ne nau ku too mai laona nia
kwaimaasi naa maasi nau. Na Aofia
waa ne kwai ketoi 'ana 'o'oloe, nia kai
kwaiarangai nau 'afa dani nia kai dao. Nao
lau taifili nau ne nia kai kwaiarangai nau.
Nia kai ilia fua toae ki sui guu ne da manata
ele uri suai lae dao lana mai.

Si faarongo laa faasia sa Bol

9 'O sasi ngangata uri 'oko dao 'ali'ali mai
siaku.
10 Suli sa Dimas nia faasi nau naa ka lea
na 'ana 'i Tesalonaeka, suli nia 'e liosau na
'ana 'ana fera ne 'i saegano. Sa Kresens ka
lea na 'ana uri bali lolofaa 'i Geleisia, ma
sa Taetas ka lea na 'ana uri bali lolofaa 'i
Dalmatia.
11 Sa Luk taifili nia naa ne too siaku nee.
'O odua sa Maak muru ka lea mai, suli nia
ne bobola fainia 'adomi laku fai raoa nee.
12 Nau ku fale sa Tikikas ka lea naa uri 'i
'Efesas.
13 Si kada 'oe lea mai, 'oko ngali mai
maku tikwa nau bae ku faasia mai siana sa
Karafas 'i Troas. Ma 'oko ngali lau gu mai
buka† nau baki. Ta, na buka diana baki da
saungainia 'ana 'ungana sifsif ne ku dooria
ki 'asia naa.

* **4:6** Namba ki 28:7 Afuafua lae 'ana doo ni kuufi lana.
† **4:13** Na 'eerebeba ki.

14 Sa 'Aleksanda waa ne saungainia doo
ki 'ana si salo ki, nia faanonifii nau 'asia
naa. Na Aofia 'ana ne kai duua maana doo
nai ki nia ilida.
15 'O sua diana 'amua suli 'oe faasi nia,
suli nia ne waa 'e firu suusia si faarongoa
ne kolu faarongo talo ai.
16 Si kada kera da safali keto nau ai, nao
ta waa si 'adomi nau guu. Na lukatai laku
lae 'ana ne toae ki sui guu da ilia 'ani nau.
Alu God nia manata luke kera 'ana uri
maana si doo nai.
17 'Uri nai boroi 'ana, Aofia nia ka too
gwana fai nau uri faatetede laku uri nau ku
tala'ana faatalongai lana Faarongoa Diana
nee fua toaa 'oro ne nao lau Diu ki uri daka
rongoa. Ma na Aofia nia ka faamauri nau
gwana faasia toaa ta'aa ki ne da mala 'ana
ta Laeon uri saungi laku lae.
18 Na Aofia nia kai tafalangai nau faasia
doo ta'ae sui guu, ma kai ngali nau uri
laona 'initoaa nia 'i salo. Na taloe na doo
nia naa lelea firi totoo si sui! Iuka, nia 'uri
nai.

Si baea 'isi ki naa 'ana manata diana lae

19 Nau ku falea kau si baea 'ana manata
diana lae fuana sa 'Akuila fai 'afe nia ni
Brisila, ma fuana 'aebara nia sa 'Onesi-
foras.
20 Sa 'Erastas nia too na mai 'i Koren, ma
sa Trofimas lau guu nia matai nau ku faasi
nia na mai 'i Militas.
21 'O sasi ngangata 'oko lea na mai uri
'oko dao 'i seki sui fatai kafi dao lao uni
koburu gwagwari'olaa bae.
Sa Iubulus, sa Budens, sa Laenas, ma ni
Klodia fai toaafuta manata mamana ki sui
guu 'ana sa Disas Kraes ne da nii seki, kera
falea lau guu kau si baea kera 'ana manata
diana lae fuamu.
22 Na Aofia kolu ka too fai mauria 'oe, ma
na ade dianaa God ka too fai kamolu sui
guu.

Na Kekeda laa Sa Bol Fua Sa Taetas

Sa Taetas nia waa 'i Grik ne nia saitoma diana lau guu 'ana sa Disas Kraes. Nia ka safali lea kwaimani fai sa Bol 'ana maefere ki uri faarongo talo lae 'ana Faarongoa Diana nee. Keerua daru ade 'uri nai lelea sa Bol ka fale nia ka lea ki naa 'i tala'ana suli nia waa kwaitalai diana fua konia manata mamana ki. Sa Bol nia kedaa buka nee fua sa Taetas, 'ana si kada sa Taetas lea ka nii lao fa auaua 'i Krit. Nia too ka kwaitalai naa fua konia manata mamana nai seeri 'i Krit.

Sa Bol nia faarongoa kau sa Taetas uri ka lio filoa na birangana toaa nai da dooria 'asia naa kwaitalai lae fua konia manata mamana nai 'i seeri. Sa Bol nia dooria uri sa Taetas ka saitoma diana ai ne toaa God nao dasi olisusuu ma dasi firufiru lau. Si doo fua kera daka ilia 'ada ne liosau lae 'ani kera kwailiu.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Baea 'ana manata diana laa fainia foa laa fua sa Taetas 1:1-4
Toolangaidooa fua toaa kwaitalai ki fua konia manata mamana nai 1:5-16
Toolangaidooa fua konia manata mamana nai 2:1—3:11
Baea 'isi ki 'ana manata dianaa faasia sa Bol 3:12-15

1 Taetas 'ae, nau sa Bol gwana ne. Nau na
waa rao God ma na 'aboosol nia sa Disas
Kraes. God, nia 'aili nau mai uri 'adomi
lana toaa fifilia nia ki God uri ka 'idua lau
manata mamana laa kera, ma uri nau ku
bae sulia toolangaidooa mamana ne adea
wane ka too sulia manata lana God
2 ma ka adea wane ka manata ngado
uri too lae 'ana mauria ne God alangainia
'uana mai 'ana sasafali laa. Ma God nia
'afitai ka suke ai.
3 God nia falea bae lana ka tio faatai fua
toae ki 'ana si kada nia 'oloa fuai. 'I seeri, si
baea nai God ka sakatafa faatai naa 'i laona
faatalongai laa ne nau ku ilia suli ne nia
waa kwai faamauri kolu nia odu nau fuai.
4 Taetas 'ae, nau ku kekeda kau fuamu
nai, suli 'oe talafana 'alakwa mamana nau
naa 'i bali 'ana toolangaidooa mamane ne
koro 'ado kwaimani ai.
Na ade dianaa ma na aroaroa Maa kolu
God ma Kraes Disas waa ni kwai faamauri
kolu ka too 'ana fai 'oe.

Na toa kwaitalai ki fua konia manata mamana

5 Nau ku faasi 'oe mai laona auaua 'i Krit,
uri 'oko faasuia mai si raoa baki nao koro
si faasuia 'ua bae. Ma ku dooria uri 'oko
filia toa kwaitalai ki fua talai lana konia
manata mamana ki 'ana maefere baki sui
guu mala 'ana bae ku saea uri 'oko ilia
bae. 'Oko manata toi bae nau ku bae 'urii
fuamu:
6 Na waa ne kwaitalai, nia ka too 'ana
tooa ne aoloa. Nia ka too 'ana tii 'afe guu
ma ka mamana fua 'afe nia. Na wela nia ki
kera daka manata mamana lau guu 'ana sa
Disas Kraes, nao dasi falea lau mauria kera
ki fua ta'aa lae, ma ka nao dasi ngengea lau
bae lana maa kera fai gaa kera ki.
7 Nia 'uri nai, suli na waa kwaitalai nia ka
too 'ana tooa ne aoloa, suli nia ne suasulia
raoa God. Nia ka nao si abulo siniula ma
ka nao si rakesasu 'ali'ali. Nia ka nao si
kuu oewanea 'ana waen fua oewanea lae,
ka nao si too firufiru lau, ma ka nao si
ogalulumi 'ana malefo.
8 Nia ka kwaisaarei, ka noni maabe 'ana
ili lana doo diane ki ma ka too manataa.
Nia ka too manataa, ka ade 'o'olo ma ka
fale nia 'i tala'ana fua God, ma ka suasulia
mauria nia.
9 Nia waa nai ka dau ngasi na mone 'ana
toolangaidooa mamana ne meli bae sulia
fua toae ki. Nia 'uri nai taari waa nai ka
bobola fainia sae lana ta doo ne 'adomia
ta wane uri lea lae sulia toolangaidooa
mamane. Ma nia 'uri nai taari daka bobola
fainia 'olosi lana toaa ne da sae garo lana
toolangaidooa mamana nai.

Na waa toolangaidoo garo ki 'i Krit

10 Nau ku bae 'uri nai suli na toaa 'oro da
ote kera ade sulia toolangaidooa mamane
ma daka bae 'ada sulia doo nao si mamana
ki uri suke lana gwada toae ki. Ta na toa
nai ki ne toaa Diu neki da manata mamana
naa ma sui daka dau ngasi 'ua 'ana birangaa 'ana 'iri'unga lae.
11 'O bae sulia si doo uri 'oko faa taaro
kera ai, suli kera da toolangaidoo sulia
toolangaidooa garo ki. Kera da tauwelaa
tooe ki ma ka adea kera daka abulo 'e'ete
na faasia toolangaidooa sulia sa Disas.
Kera ade gwada 'uri nai uri ngali lana si
malefo faasia toae ki.
12 Ma ta tii waa 'ana brofet kera ki 'ua
guu 'i Krit, nia 'e bae 'urii, “Kolu toaa 'i Krit,

kolu suke 'asia naa ka lelea firi gwana, ma birangakolu ka ta'aa 'asia naa mala 'ana doo kwasi ki. Kolu ka noni'ela 'asia naa ma kolu ka fangaoe."

13 Aia, si baea nai 'e mamana 'asia naa. Doo ne adea guu, 'o ngatafi diana 'ani kera, uri kera daka manata 'o'olo sulia toolangaidooa mamane,

14 ma uri kera nao dasi faamamanea lau ununua 'ana suke lae ne lea mai faasia toaa Diu ki, ma ka lea mai faasia si baea fifii kera ki toaa da noni'ela 'ana toolangaidooa mamana.

15 Kolu toaa ne manata lakolu sasaolia naa, kolu saitomana ne si doo ki sui guu da sasaolia gwada. Aia, ma toaa ne lioda bilia ki 'ua suli nao kera dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes kera suana doo ki bilia sui gwana, suli na manatada 'e nao si sasaolia ma ka nao si 'o'olo.

16 Kera saea sa kera saitomana God, ma sui daka ilia gwada doo ta'ae ki ne faatainia nao kera dasi saitomana gu God. Ma na manatada ki ka ta'aa 'asia naa ka nao dasi ade sulia bae lana God, ma nao dasi bobola gu uri ili lana tasi doo diana.

2

Na toolangaidoo laa mamana

1 Ma ni 'oe sa Timotii, 'o toolangaidoo 'amua sulia malutana toolangaidooa mamana nee.

2 'O bae fifii fuana waa waro ki uri ka nao dasi ade sulia kwaidooria ta'aa kera ki, ma uri daka ade 'initoa, ma uri daka sua diana sulia mauria kera ki, ma uri daka lea too sulia toolangaidooa mamana nee, ma uri daka too 'ana liosaue, ma uri daka susuu ta'aa lao 'afitaia ki.

3 Ma 'oko bae fifii lau guu 'uri nai fua keni waro ki uri daka sae'inito 'ana God laona tooa kera ki, ma uri daka too 'ada faasia ununue, ma uri daka too 'ada faasia kuu oewanea lae 'ana waen fua oewanea lae. Ma uri daka toolangaidoo sulia doo diane ki,

4 uri daka toolangaidoo fua keni fungao kera ki uri daka liosau 'ana arai kera ki ma wela kera ki.

5 Ma uri daka suasulia mauria kera ki, ma uri daka ade diana, ma uri daka 'abarua 'ana dongana luma kera ki, ma daka ade sulia bae lana arai kera ki. Lea kera da too aoloa 'uri nai, nia ka adea nao ta waa si saea lau tasi doo ne ta'aa sulia bae lana God.

6 'Oko bae fifii lau gu 'uri nai fua waa dafi arai ki uri daka suasuli diana sulia mauria kera ki.

7 Ma ni 'oe sa Taetas, 'oko ilia doo diane ki 'ana si kada ki sui guu, uri waa ki daka liokwaisulii sulia raoa diana 'oe ki ma daka lea sulia. Ma 'ana si kada ne 'oe toolangaidoo ki, 'oko faatainia na manatae wane sasaolia, ma na manata 'initoa lae.

8 Na bae lamu ka 'o'olo 'ana si kada 'o toolangaidoo uri ta waa si bae buri 'ani 'oe, ma uri 'oko faa nonisusualaa malimae 'oe ki, suli ne nao dasi dao toi lau tasi doo ne garo 'ani kolu.

9 Na waa ni rao tatakwai ki, kera daka ade 'ada sulia na waa baita kera ki ma daka faaele kera 'ada 'ana abulo lada ki, ma ka nao dasi olisia lau bae lana waa baita kera ki

10 ma dasi belia tasi doo 'ana 'okodoo waa baita kera ki. Saea kera da abulo aoloa uri na waa baita kera ki daka faamamane kera. Ma uri waa ki sui guu daka suana ade diana lada ki ma daka dooria mai toolangaidooa mamana nee sulia God waa ne faamauri kolu.

11 'Oko toolangaidoo fuada kera tiifau daka too 'o'olo, uri maana ne God nia faatainia na dianaa nia 'ana si kada nia faatainia taale uri mauria firi fua wane ki sui gwana.

12 Ma nia ka toolangainia fuakolu na malutana luka faiburi lae 'ana abulo ta'aa lae ma na kwaidooria ta'aa ki laona molaagali. Ma ka adea kolu ka sua diana suli kolu, 'ana too 'o'olo lae ma na ili lana doo ne God dooria ki 'ana kada ne kolu too 'ua laona molaagali.

13 Kolu ka ilia doo nai ki 'ana si kada kolu too kwaimaasi maasia fa sato ne sa Disas Kraes nia kai dao mai ai 'i laona kwanga laa nia. Ni nia na God ne 'inito ka tasa ne faamauri kolu.

14 Nia ka fale nia 'i tala'ana fua faamauri lakolu, uri nia ka lafu kolu faasia na ta'aa lae ki sui guu ma ka faafaalu kolu, uri kolu ka too mamana na 'akolu fuana 'i tala'ana fai na kwaidooria uri ili lana doo diane ki.

15 'O toolangainia doo nai ki fuana toaa 'i Krit uri daka ilia, ma 'oko bae fifii ma 'oko faangado kera. Nao 'osi alamatainia toaa manata mamana ki uri daka bae 'urii, "Nao kolu si ade boroi 'akolu sulia toolangaidooa sa Taetas."

3

Na birangaa 'o'olo ki

1 'O saea lau guu fuana toaa nena uri
daka too 'i farana si baea nia waa baita
kera ki 'ana gafman, ma uri daka noni
maabe 'ana ili lana doo diane ki 'ana kada
ki sui guu,
2 ma too kwaimani lae laona enoenoe
fainia toae sui gwana ma ka nao dasi un-
utai ta'aa lau 'ana ta wane.
3 'Ana kada 'i nao mai, kolu oewanea ma
kolu ka ade faasia ma na waa ki daka suke
kolu daka faagaro kolu ki gwada. 'I seeri
na kwaidooria ta'aa 'e'ete kwailiu kolu ki
daka 'inito faafi kolu. 'Ana kada 'i nao,
na toaa kolu ki manata lada fungu 'ana
rakesasue ma si lio ni doori lana si doo ta
waa kau, ma kolu ka malimae 'ani kolu
kwailiu.
4 Ma sui God na waa ne faamauri kolu
nia ka faatainia ade dianaa nia ma liosaua
nia fuakolu.
5 Nia ka nao si faamauri kolu lau uri
maana tasi doo diana ne kolu ilia fuana.
Nia faamauri kolu gwana 'i nunufana
kwai'ofeia nia fuakolu. 'Ana rigitaa nia
Anoedoo Abu, God nia faafaalu kolu ka
adea kolu ka futa faalu lau ma kolu ka too
'ana mauria falu.
6 God nia fale dangatai mai 'ana Anoedoo
Abu nia fuakolu 'i nunufana sa Disas Kraes
waa ne faamauri kolu.
7 'I seeri, God ka 'olosi kolu sulia na
kwai'ofeia nia fuakolu, ma kolu ka saitoma
diana ai ne kolu kai too 'ana mauria firi ne
kolu kwaimaakwalii maasia.
8 Si baea mamane nai.

Nau ku dooria 'oko bae fifii sulia doo
mamana nai ki, uri na toaa neki da manata
mamana 'ana God, daka sasi ngangata uri
ili lana raoa diane ki. Suli doo 'uri nai ki
ne diana ma ka kwai'adomi fua toae ki sui
gwana.
9 Sui ta 'oe 'oko too 'amua faasia olisusuu
oewanea lae, ma na isufutae ki ma na olis-
usuu lae ki gwana faafia malutana taki bae
sa Mosis. Suli na doo nai ki, doo tatakwai ki
gwana, ne nao dasi 'adomia guu ta wane.
10 'Oe 'oko ngatafia wane ne nia safalia
toli lae 'i matangana toaa manata mamana
ki. Ma lea burina 'oe ngatafia 'ana roo
si kada ki boroi, ma nia ka nao si too gu
faasia, 'oko lukasi nia.
11 'Oe saitomana sui naa waa 'uri nai nia
waa ta'ae, ma na abulo ta'aa laa nia ki da
faatainia ne nia 'e garo naa.

Na baea 'isi ki

12 Nau kwai odua kau sa 'Atemas ma nao
sa Tikikas siamu. Sui fatai nia kafi dao
tomu, 'o ilili fasi uri lea lae mai siaku 'i
Nikobolis. Suli nau ku manata uri too lae
'i seeri 'ana kada 'ana uni koburu, suli asi
nia koburua.
13 Ma si kada sa Senas, na waa bae 'ana
taki ma sa 'Abolos keeru ade akau fua lea
lae mai, 'oko kwai'adomi mai fuadaru 'ana
doo ki sui guu ne keeru dooria fua lea laa
keerua ade lea daru ka oli kukuru 'ana tasi
doo.
14 Tasi ade laa naa fua toaa kolu ki daka
ilia nai, 'ana ili lana doo diane ki fua 'adomi
lana toaa ne doo ki 'afitai fuada. Lea 'uri
nai taari toaa manata mamana ki kera nao
dasi too tatakwai gwada.
15 Na toae neki sui guu kera too fai nau,
kera falea kau si baea 'ana manata diana
laa kera fuamu. Ma 'oko falea lau guu
si baea 'ana manata diana laa kameli fua
toaa manata mamana ki ne kera saitoma
meli mai.
God ka ade diana 'ana fuamolu sui.

Na Kekeda Laa Sa Bol Fua Sa Filimon

Sa Filimon nia waa faasia maefera baita 'i Kolose ma nia ta waa manata mamana lau guu 'ana sa Disas. Nia lio 'ana mala sa Bol nia kedaa buka nee fua sa Filimon 'ana tii si kada bae gwana nia kekeda lau guu fua toaa 'i Kolose. Sa Bol nia too laona lookafo 'i Rom ka kedaa buka nee.

Aia, sa Bol nia bae sulia sa 'Onesimas na waa rao tatakwai nai 'e rao fua sa Filimon. Sa 'Onesimas 'e rao lelea nia ka tafi faasia waa baita nia sa Filimon. Aia, sa 'Onesimas ka lea lelea ka dao 'i Rom siana sa Bol 'ana si kada nia too gwana laona lookafo. Sa 'Onesimas ka too 'i seeri sia sa Bol nao si tau guu nia ka manata mamana naa 'ana Aofia. 'I seeri sa Bol nia ka kekeda naa fua sa Filimon. Sui, nia ka olitainia sa 'Onesimas ka oli lau gwana siana waa baita nia sa Filimon. Sa Bol ka gania sa Filimon uri ka manata lukea 'ana sa 'Onesimas ma ka manata luke nia 'ana fai si doo nai nia ilia. 'Ana baea 'i Grik, satae doo ne sa 'Onesimas nia toolangainia "Waa Rao Kwai'adomi."

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Si baea ki 'ana manata diana laa fua sa Filimon 1-3
Si baea sulia sa 'Onesimas fua sa Filimon 4-22
Si baea 'isi 'ana manata diana laa ma si foa lae 23-25

1 Nau sa Bol waa ne ku dele faafia raoa
sa Kraes Disas fai toolakolu sa Timotii 'ana
bali 'ana manata mamana laa nee. Kaaria
miri kekeda kau fuamu 'oe sa Filimon, suli
'oe waa ni rao kwaimani kaaria
2 ma fua waiwane kolu ni 'Afia lau guu
ma fai sa 'Akibas waa ne mala 'ana ta waa
ni omee ne 'ado kwaimani fai kolu uri
sua diana lae sulia si faarongoa diana nee
ma fua konia manata mamana nai dai ofu
kwaimani ki 'i luma 'oe.
3 Na ade dianaa ma na aroaroa Maa kolu
God ma sa Disas Kraes na Aofia kolu ka too
'ana fai kamolu.

Na liosaua ma na manata mamana laa sa Filimon

4 Filimon 'ae, 'ana si kada ki sui guu nau
ku foa ki fuamu, nau ku tangoa 'asia naa
God uri 'oe.
5 Ku tango nia, suli ku rongo 'oe 'o man-
ata mamana naa 'ana sa Disas na Aofia ma
'oko liosau 'ana toaa nia ki God sui guu.
6 Nau ku foa kau fuamu uri na manata
mamana laa ne kolu 'ado kwaimani ai ka
adea 'oko saitoma diana lau 'ana doo diana
neki sui guu kolu too ai laona tiidooa laa
kolu fainia Kraes.
7 Wanefuta 'ae, nau ku too 'ana ele laa ma
na noni sasala laa baita 'asia naa suli na
liosaua ne 'oe ilia fua toaa God ma ka adea
manata lana toaa God ka ele lau guu!

Na gani lae uri 'adomi lana sa 'Onesimas

8-9 Aia, sui boroi 'ana nau ku too 'ana
rigitaa baita faasia Kraes uri odu lamu uri
ili lana si doo ne bobola fainia 'oko ilia, nau
ku dooria lau 'aku gani lamu 'i nunufana
liosaua ne koro nii laona. Nia ne nau sa
Bol waa ne ku waro naa ma ku nii na lao
lookafo faafia raoa bae sa Disas Kraes,
10 nau ku gani 'oe kau waa nau uri 'oko
manata lukea sa 'Onesimas waa ni rao 'oe.
Sa 'Onesimas nia na 'alakwa nau naa ne,
suli ku 'adomi nia ka manata mamana si
kada ne ku too 'i seki laona lookafo.
11 'I nao, sa 'Onesimas nia tafi faasi 'oe ka
nao si ilia na tasi doo fuamu bae, ma sui 'i
tari'ina nia na waa kwai'adomi koro naa.
12 Sui boroi 'ana nau ku liosau 'asia naa
'ani nia, nau ku fale nia ka oli lau gwana
kau siamu.
13 Nau ku dooria gwaku dau lae faafi nia
uri ka too 'ana siaku ma ka ngali fulingamu
'ana rao kwai'adomi lae fuaku, 'ana si kada
ne ku too laona lookafo nee uri maana ku
faatalongainia si faarongoa diana nee.
14 Ma sui ta, suli ne nao kwasi rongo
'oe uri ala lae faafia, nau nao kwasi doo-
ria lau guu ili lana tasi doo 'i tala'aku.
Nau ku ili 'uri nai suli ku dooria uri 'oko
tala ilia 'amua raoa diane ki sulia liomu 'i
tala'amu, ma ka nao ta wane si suumainia
lau fuamu.
15 Suli si doo ne adea sa 'Onesimas lea
mai ka too 'e'ete kau faasi 'oe sulia si kada
kukuru nai, alamia nia 'oto ne uri lea nia
oli kau siamu nia ka totoo firi na 'ana fai
'oe.
16 Ma na too laa nai fai 'oe, tara nia
kai talua lau too lae mala 'ana waa ni rao
tatakwai laa 'oe gwana, suli nia na waafuta
diana kolu naa. Nau ku ele 'asia naa suli
nia ma ku saitomana tara 'oe 'o ele suli nia
ka talu nau lau 'i tari'ina ka oli 'alaa, suli

nia na waa diane naa bali 'ana noni ma bali
Aofia.
17 Nia 'uri nai, 'o gwalea sa 'Onesimas uri
luma 'oe ka diana ka mala lau gu ne 'oe
ilia 'ani nau suli ne 'oe manata toi nau waa
koro rao kwaimani.
18 Lea nia ka ngali tasi doo 'amu ma ka
nao si duua gu fuamu, 'oko kwaali nau ai
uri nau ku duua fuamu.
19 Nau sa Bol ne ku kekeda kau fuamu
'ana 'abaku 'i tala'aku nee ku bae kau 'urii,
“Nau kwai duu kau fuamu.” (Sui boroi
'ana, ade 'oko manata buro 'ana falelanga
laa nau bae tio faafi 'oe, suli nau bae ku
'adomi 'oe 'oko ngalia mauria firi.)
20 Nia ne toolaku 'ae, nau ku dooria 'asia
naa 'oko ili 'uri nai fua sa 'Onesimas laona
tiidooa laa kolu fainia Aofia. Nau ku dooria
'oko faainomauri nau fasi 'uri nai 'ana bali
'ana tiidooa laa kolu fai Kraes!
21 Si kada nai boroi 'ana nau ku kekeda
kau nai, nau ku manata ngado na kau 'ana
ade sulia laa 'oe, ma ku manata ngado ai ne
tara 'oe ilia si doo ne kai talua lau si doo nai
ku gania kau nai.
22 Nau ku dooria lau guu uri 'oko ade
akau 'ana tasi kula ni too 'ana ta luma 'i
sena fuaku, suli nau ku manata ngado ne
God nia kai luua foa laa kamolu ki 'ana
olitai laku kau siamolu fasi laona lookafo.

Si baea 'isi ki

23 Sa 'Ebafras ne nia dele kwaimani lau
gu fai nau laona lookafo nee 'i seki maana
rao lae fuana Kraes Disas, nia falea kau si
bae ni manata diana laa nia fuamu.
24 Sa Maak, ma sa 'Aristakas, ma sa Di-
mas, ma sa Luk, ne kera waa rao kwaimani
nau ki, kera faa lau gu kau si baea 'ana
manata diana laa kera fuamu.
25 Na Aofia kolu sa Disas Kraes ka ade
diana 'ana fuamolu sui.

Hibrus
Na Kekeda Laa Fua Toaa Diu ki

Toaa ne kera nao dasi Kristin da saea doo ta'aa 'oro 'asia naa sulia toaa Kristin ki. Si doo nai nia adea toaa kristin ki da too toi ka nao si diana 'ani kera ma karangi 'asia naa da kai lukasia manata mamana laa kera 'ana Kraes. Kera manata toi lau gwada oli lae uria lea lae sulia birangaa kera Diu ki. Na wane ne nia kekeda fua toaa kristin nai, nia saea fuada uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera. Nia bae 'urii fuada, "Sa Disas Kraes naa ne nia faatai folaa 'ana God fuakolu." Ma 'ana si kada bae nia liu lao nonifiia baita bae, nia ka uu ngasi gwana. Nia 'initoa ka talua brofet ki sui 'ana kada 'i nao, ma ni nia na 'Alakwa nia God mamauri firi. Nia 'initoa ka talua 'ensel ki sui guu ma ka talua lau guu sa Mosis. Doo ne adea lea doo na kristin ki daka uu ngasi 'ada lao manata mamana laa kera nai 'ani nia, ma ka nao dasi oliburi lau uria birangaa kera bae Diu ki.

God nia saea sui naa, sa Disas na waa foa ni gwau ne nia totoo firi ma ka 'initoa ka talua waa ni foa ki sui guu 'ana kada 'i nao. Na raoa nia sa Disas, na waa foa ni gwau nai, nia tala'ana faamauri lana toae ki uri daka sakwadoloa faasia ta'aa lae ma na maee. Na afuafua baki 'ana kada 'i nao na nununa ki gwana raoa sa Disas nia ilia ki. Na wane ne kedaa buka nee, nia saea fua Kristin ki uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera ka lelea firi mala waa baita baki 'ana kada 'i nao. Nia saea fuada uri daka uu ngasi 'ada 'ana manata mamana laa kera sui boroi 'ana kera daka dao 'ana si kada toae ki da maa susuala 'ani kera uri maana manata mamana laa kera nai.

Na 'inifuui baee ki lao buka nee:

Sa Disas nia 'initoa ka talua 'ensel ki 1:1—2:18
Sa Disas nia 'initoa ka talua sa Mosis ma sa Diosua 3:1—4:13
Sa Disas nia waa foa ni gwau Mamane 4:14—7:28
Alangaia nia sa Disas nia 'initoa tasa 8:1—9:22
Afuafua nia sa Disas nia 'initoa tasa 9:23—10:18
Uu ngasi 'ana manata mamana lae 10:19-30
Toaa manata mamana ki 'ana God 'ana kada 'i nao 11:1-40
Liokwaisulii 'ana mauria nia sa Disas 12:1—13:19
Si baea 'isi ki 13:20-25

God nia bae fuakolu 'ana 'Alakwa nia

1 'I nao mai God nia bae 'ana brofet ki fua
kokoo bora kolu ki 'ana kada 'oro ki, ma
'ana doo 'e'ete 'oro ki.
2 Sui 'afa sato 'isi neki 'i tari'ina naa
nia bae lau 'ana fuakolu 'ana 'Alakwa nia.
God nia fulia doo ki sui guu 'ana rao lana
'Alakwa nia ma ka filia 'Alakwa nia uri
totoo nia kai too 'ana doo nai ki sui guu.
3 Sa Disas 'Alakwa nia God 'e faatai folaa
'ana 'initoa lana God, suli keerua sui guu
daru bobola guu. Ma na 'Alakwa nia ka
dau ngasi 'ana doo ki sui guu 'ana bae lana
uri doo ki sui guu ka nao dasi sui. Ma 'i
burina ne 'Alakwa nia 'e kwaia taale fua
faafaalu lana wane faasia abulo ta'aa lae
ki sui guu lelea ka sui, nia ka oli naa uria
'i salo ma ka 'inito naa 'i bali aolo nia God
ne baita ka tasa.

'Alakwa nia God nia 'initoa tasa

4 Na 'Alakwa nia God nia 'initoa ka talua
'ensel ki tiifau, suli na satae doo ne God
falea fuana 'e 'initoa ka talua sui guu satae
doo neki 'ensel ki too ai.
5 Suli God nia bae 'urii fuana,
"'I tari'ina nau ku bae folaa ai, ni 'oe na
'Alakwa nau, ma ni nau na Maa
'oe."✡
Ma God ka bae lau gu 'urii sulia 'Alakwa
nia nai,
"Nia kai Maa 'ani nau, ma ni nau kwai Wela
'ani nia."✡
Aia, ma God nia 'afitai ka bae 'uri nai fua
ta 'ensel 'ana 'ensel nia ki.
6 'Ana si kada God nia karangi kai falea
na mai 'Alakwa nia fua lao molaagali, nia
bae suli nia ka 'urii,
"Alu 'ensel nau ki sui guu da faabaitaa nia
'ada."✡
7 Si kada God nia bae ma ka fuutona
'ensel ki, nia ka bae 'urii,
"Na 'ensel nau ki da rao fuaku mala 'ana
sasaule ki ma na meakwesu ki."✡

✡ **1:5** Sam 2:7 ✡ **1:5** 2 Samiol 7:14 ✡ **1:6** Diutoronomii 32:43 ✡ **1:7** Sam 104:4

8 Aia ma God 'e bae fua 'Alakwa nia, ka bae 'urii,
"'O God 'ae! Na 'initoaa 'oe na 'initoaa totoo firi
ma na 'initoaa 'ana 'o'oloe.
9 'Oe 'o liosau 'ana 'o'oloe ma 'oko mamagutainia garoe.
Nia ne nau God 'oe ku fili 'oe ma ku ele suli 'oe ka talua wane kwaimani 'oe ki sui guu."✡
10 God nia ka bae lau gu 'urii fua 'Alakwa nia,
"'O Aofia 'ae, 'ana sasafalie mai, 'oe 'o saungainia molaagali ma na dongana mamangaa loo daka too.
11 Na doo nai ki tara kera totoo da kai funu gwada. Aia ma ni 'oe 'afitai totoo 'oko funu.
Doo nai ki da mala 'ana tasi 'aba maku ne totoo kai fura gwana.
12 Tara 'oe 'oko lukumia doo nai ki mala 'ana ta wane nia lukumia ta maku ne kwali naa.
Ma tara 'oe 'oko talana doo nai ki mala 'ana ta maku ne nao si diana naa daka talana.
Aia ma ni 'oe 'oko mauri ka totoo firi, 'afitai totoo 'oko tatala."✡
13 Aia, ma God nia ka bae lau gu 'urii fua 'Alakwa nia nai,
"'O too 'amua 'i bali aolo nau kula 'ana 'initoae lelea ka dao 'ana si kada kwai alua 'oko 'inito naa 'ana malimae 'oe ki."✡
God nia 'afitai ka bae 'uri nai fua ta 'ensel.
14 Na 'ensel ki sui guu na anoedoe ki gwana uri rao lae fua God. God nia alu kera uri daka rao uri 'adomi lana toaa neki God nia faamauri kera.

2

Si bae ni mauria faasia sa Disas nia 'initoa ka talua taki sa Mosis

1 Nia 'uri nai, kolu ka rongo diana 'ana toolangaidooa mamana nai kolu rongoa sulia 'Alakwa nia God, uri ka nao kolu si lea 'e'ete lau faasia.
2 Na bae lana taki boroi doo bae 'ensel ki da faarongo ai bae nia nao si diana uri ta wane ka ade faasia gwana. Ma na toaa baki da ade faasia bae lana taki lau guu, God nia falea kwakwaea fuada uri maana.
3 Aia ma ni kolu, lea kolu ka lio ekwatainia si baea ni mauria nee fatai, tara 'afitai naa kolu ka tala faasia kwakwaea nia God fuakolu. Na Aofia nia faarongo talo mai totoonao sulia si baea ni mauria nee, lea sui toaa baki da rongoa mai faasi nia daka faatai folaa lau guu 'ana mamana lana siakolu.
4 God lau guu nia faatai folaa 'ana mamana lana si baea ni mauria nee 'ana si kada nia faatainia fafaataie ki ma ka ilia doo ni kwele lae ki ai daka suai. Ma 'ana si kada nia faatainia doo kwaibalatana 'e'ete kwailiu ki, ma 'ana si kada na Anoedoo Abu 'e falea fafalea 'e'ete kwailiu ki fua wane ki sulia doori lana God.

Sa Disas nia talai kolu uria na 'initoaa 'i salo

5 Kolu, kolu saitomana ne 'ensel ki, God nao si fili kera uri daka 'inito 'ana molaagali falu ne meli bae sulia nai ne kai dao mai.
6 Suli si baea lao Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Wala God 'ae! Na wane, na doo malania nee gwana ma sui 'oko manata 'initoa 'ana wane!
'Utaa ne 'oko manata 'abarua 'ana wane?
7 Ma sulia kasi kada kukuru gwana, 'oe 'oko alua wane ka too gwana farana rigitaa kera 'ensel ki.
Ma sui lau guu, 'oe 'oko falea naa dianae ma na 'initoae fua wane.
8 Nia ne 'oe alu nia ka 'inito naa 'ana doo ki sui guu."✡
Si kada God nia saea nia alua ka 'inito 'ana doo ki sui guu, nia toolangainia God nia alu wane uri ka 'inito 'ana doo ki sui guu ne God nia saungainida ki. 'I tari'ina nee, kolu kolu suana wane nia nao si 'inito 'ua 'ana doo ki sui guu.
9 Sui boroi 'ana ka 'uri nai, kolu kolu saitomana sa Disas naa ne 'inito. Ne God 'e ilia nia ka liaewane ma ka too farana rigitaa kera 'ensel ki sulia kasi kada kukuru gwana uri 'i seeri 'i nunufana liosaua nia God, sa Disas ka mae uri faamauri lana toae ki sui. Ma 'i seeri, God nia faa'initoaa sa Disas suli ne nia nonifii ma ka mae.
10 God nia saungainia doo ki sui guu ma ka dau faafia doo ki sui guu. Ma nia ka falea mai sa Disas ka nonifii ma ka mae, ma 'ana nonifii lana sa Disas ne God nia ka

✡ **1:9** Sam 45:6-7 ✡ **1:12** Sam 102:25-27 ✡ **1:13** Sam 110:1 ✡ **2:8** Sam 8:4-6

faa ali'afua sa Disas waa ne faamauri kolu.
God nia ilia si doo nai uri ka adea toaa 'oro
ki sui daka maa 'ana God ma daka 'inito lau
gu fai nia. Raoa nia God 'e 'o'olo tiifau.
11 Sa Disas nia faa faalua toae ki faasia
abulo ta'aa laa kera ki. Doo ne adea, sa
Disas fai kera sui guu da Maa gu 'ana tii
wane. Nia ne adea sa Disas ka noniraa uri
'aili lada 'ana toolana ki.
12 Sa Disas nia bae 'urii fua God,
"Nau kwai faarongoa toolaku ki ma kwai
tango 'oe 'i naofada 'ana kada kera
da ofu kwaimani."✡
13 Nia ka bae lau gu 'urii,
"Nau kwai manata ngado 'ani 'oe God."✡
Sui nia ka bae lau gu 'urii,
"Nau ku too kwaimani 'i seki fai wela neki
God nia faleda ki fuaku."✡
14 Ni kolu wela nai ki kolu too 'ana non-
idoo. Nia ne adea nia sa Disas lea mai ka
too lau guu 'ana nonidoo mala 'ani kolu uri
nia ka mae ma na mae lana ka faafunuia sa
Saetan waa ne too 'ana rigitaa 'ana maee.
15 Si kada sa Disas nia ade 'uri nai, nia
ka oli mai fai toaa ne Saetan nia 'inito 'ani
kera ki 'ana faamau lada lae 'ana maee.
16 Kolu kolu saitomana, ne nao lau 'ensel
ki ne sa Disas nia 'adomi kera 'uri nai. Suli
na Kekeda laa Abu nia bae 'urii sulia,
"Na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham lau
'ana ne nia 'e 'adomi kera."✡
17 Doo nai ne adea nia ka liaewane ma
ka mala 'ani kolu tiifau naa toolana ki uri
nia ka foa ni gwau fuakolu 'ana kwai'ofeia
ma ka kwai'adomi fuakolu ka lelea firi 'i
naofana God. Nia ka afuafu 'ani nia 'i
tala'ana talea God uri God ka manata lukea
abulo ta'aa laa kera toae ki sui.
18 Ma suli ne sa Disas nia liu sui na mai
lao nonifiie 'ana si kada Saetan 'e ilitona,
nia ne adea sa Disas ka bobola fai 'adomi
lana toaa neki sa Saetan 'e ilitoda ki lau
guu.

3

Sa Disas nia 'initoa ka talua sa Mosis

1 Kamolu toaafuta nau ki ne God 'i salo
nia fili kamolu lau guu, molu manata fasi
sulia sa Disas wane ne kolu saea 'ana waa
foa ni gwau kolu ma na wane ne God 'e fale
nia mai.
2 Sa Disas 'e mamana fai ade lana sulia
liona God waa ne fili nia ka mala lau guu
sa Mosis kada bae nia mamana fai ade lae
sulia liona God 'ana 'adomi lana toaa nia ki
God sui guu.
3 Ma sui ta sa Disas, nia ne 'initoa ka talua
sa Mosis. Nia ne mala 'ana ta wane ne tolea
lume ma daka tangoa satana ka talua luma
nai nia tolea.
4 Na lume ki sui guu, na wane ne toleda.
Aia ma na doo ki sui guu, God ne nia saun-
gainida.
5 Sa Mosis na wane rao nia God, nia 'e
mamana fai ade lae sulia liona God 'ana
faarongo lana toaa nia ki God 'ana doo God
kai saea ki fuada 'ana si kada kera nao dasi
dao 'ua ai.
6 Aia, ma Kraes na 'Alakwa nia God, nia
'ana ne mamana 'ana raoa nia fua 'inito
lae fua toaa nia ki God tiifau. Ma ni kolu
gu ne toaa nia ki God, lea sa kolu ka uu
ngasi 'ana manata mamana laa kolu ma
kolu ka manata ngado uri ngali lana doo
diana neki God nia alangainia.

Na momola lae nia tio gwana fua toaa nia ki God

7 Na Anoedoo Abu nia bae 'urii,
"Molu fafurongo diana 'ana God ne nia bae
fuamolu 'i tari'ina.
8 Nao molu si faasadia manata lamolu
ki mala 'ana kokoo bora kamolu baki
'ana kada 'i nao, bae da ilitona God 'ana
aburongo lae 'ani nia lao fera kwasi bae."
9 God nia bae 'urii suli kera,
"Kera daka suana boroi 'ada doo kwaibala-
tana 'oro baki ku ilida ki sulia faitaa-
fuli fa ngali baki, kera daka dau
gwada 'ana ili lae toku.
10 Nia rakesasu 'asia naa 'ani kera ma ka
bae 'urii, 'Kera da aburongo 'asia
naa 'ani nau ma daka ote kera 'ana
saitoma lana doori laku.'
11 Aia, 'i seeri nau ku tofe suusi kera lao
rakesasua nau ku bae 'urii, 'Kamolu
dodoloa lau molu ka ruu lao fera ni
momola laa nau wala.' "✡
12 Toaafuta nau ki 'ae, doo ne adea guu
ma nau ku dooria molu ka fiia 'i tala'amolu
nai. Uri ka nao ta wane 'amolua si too lau
'ana tasi manata laa ta'aa mala 'ani kera.
Ma uri ka nao ta wane 'ani kamolu si abu
faamamane lau 'ana sa Disas Kraes ma nao
ka lukasia gwana God mamauri firi nee.
13 Doo ne adea ma ku dooria molu
ka kwai'adomi 'amolu fuamolu kwailiu 'i
tari'ina nai, 'ana si kada ne Kekeda laa Abu

✡ **2:12** Sam 22:22 ✡ **2:13** 'Aesaea 8:17 ✡ **2:13** 'Aesaea 8:18 ✡ **2:16** 'Aesaea 41:8,9 ✡ **3:11** Sam 95:7-11

nia saea "'I tari'ina." Lea nao molu si ade
'uri nai, tara na abulo ta'aa lae nia ka sukea
bali 'amolua ma kera daka faasadia gwada
manata lada.
14 Kolu, kolu manata ngado 'ana Kraes
'ana si kada kolu safali manata mamana ai.
Ma lelea sa kolu ka dau ngasi ai lelea ka dao
'ana si kada 'isi, 'i seeri tara kolu ka 'ado
kwaimani fai Kraes 'ana doo neki God nia
alangainia.
15 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"'Ana si kada kamolu molu rongoa bae lana
God 'i tari'ina, nao molu si faasa-
dia manata lamolu mala 'ana kokoo
bora kamolu ki bae da ote kera 'ana
God."✡
16 Tii fai kera bae da rongoa bae lana God
ma sui daka ote kera 'ani nia bae? Kera sui
guu toaa Diu baki sa Mosis nia talaida mai
faasia fera 'i 'Isib bae.
17 Tii fai kera bae God nia rakesasu 'ani
kera sulia faitaafuli fa ngali baki bae? Kera
sui guu toaa baki da abulo ta'aa ma daka
mae lao fera kwasi bae gu bae.
18 Ma tii fai kera bae God nia tofe suusi
kera uri ka nao dasi ruu lao fera ni momola
laa nia? Kera sui guu toaa baki da ade
faasia doori lana God bae.
19 Ni kolu, kolu saitomana kera 'afitai
naa daka ruu lao fera ni momola laa nai,
suli kera nao dasi manata mamana 'ana
God.

4

1 Na alangaia God fua wane uri ruu lae
lao fera ni momola laa nia 'e tio 'ua gwana.
Ma ni kolu, kolu ka fiia ade lea ta wane ka
tala gwana faasia ruu lae lao momola laa
nai.
2 Suli si faarongoa diana nai sulia mo-
mola lae, kolu kolu rongoa sui naa mala
lau guu ne kokoo bora kolu ki da rongoa
boroi sui ka nao si 'adomi kera guu suli dasi
manata mamana gu ai 'ana si kada kera da
rongoa.
3 Aia ma ni kolu toaa ne kolu manata
mamana naa, kolu ne kolu tala'ana ruu lae
lao momola laa nai. Ma toaa ne nao dasi
manata mamana ki, God nia bae 'urii suli
kera,
"Nau ku tofe suusi kera lao rakesasua nau
ku 'urii, 'Kera tara dodoloa daka ruu
lao momola laa nai ku kwaimaasi ai
fuada.' "✡

God nia bae 'uri nai, sui boroi 'ana nia
ka kwaimaakwalii sui naa 'ana si kula ni
momola lae ma ka faasuia naa raoa nia
'ana saungainia lana molaagali.
4 Na Kekeda laa Abu 'e bae 'urii sulia
fiuna fa sato 'ana wiiki, "Dao 'ana fiuna fa
sato, God nia ka momola faasia raoa nia ki
sui guu."
5 Si baea lao Kekeda laa Abu ka bae lau
gu 'urii sulia, "Kera tara dodoloa daka ruu
lao si kula ni momola laa ne ku kwaimaasi
ai fuada."
6 Na toaa baki da rongoa mai si faaron-
goa diana bae, kera nao dasi ruu gu mai
lao momola laa nai suli nao dasi manata
mamana. Nia ne adea kolu ka saitomana
'i tari'ina tai toaa 'e'ete ki naa ne God kai
faolomai kera uri ruu lae lao momola laa
nai.
7 Doo nai ne adea ma God ka alua fa sato
'e'ete naa fua wane uri ka ruu lao momola
laa nai ai. Fa sato nai, God nia 'ailia 'ana,
"Fa sato 'i tari'ina." Aia, lelea mai ka tau
naa 'i burina toaa bae nao dasi manata
mamana bae, God nia ka faabaea sa Defet
ka bae sulia fa sato nai. 'I seeri, sa Defet
ka saea si baea bae da saea sui naa bae. Si
baea bae 'urii,
"'Afa sato 'i tari'ina, lea kamolu molu ron-
goa bae lana God, nao molu si faasa-
dia manata lamolu."✡
8 Sa Diosua nia nao si falea guu ta mo-
mola laa fua toaa 'Israel. Nia ne God ka
faabaea sa Defet ma ka bae sulia momola
laa nai 'ana tasi kada 'e'ete naa 'i buri.
9 Ma nia ne adea kolu ka saitomana na
momola lae tio 'ua gwana fua toaa nia ki
God. Na momola laa nai nia mala 'ana
momola laa bae God nia ilia 'ana fiuna fa
sato.
10 Tii ne nia ruu lao momola laa nia God,
wane nai nia momola naa faasia raoa nia
ki 'i tala'ana sui guu mala 'ana God nia
momola faasia raoa nia ki.
11 Doo ne adea guu, kolu kolu ka sasi
ngangata uri kolu ka ruu lao momola laa
nai, fasi ade lea ta wane 'ani kolu ka tala
gwana faasia ruu lae lao momola laa nai
mala 'ana toaa baki 'i nao. Kera nao dasi
manata mamana, ma ka nao dasi ruu naa
lao momola laa nai.
12 Bae lana God nia mala 'ana ta doo
mauri ma ka ilia doe ki. Nia 'ala diana ka
talua ta 'ila ni firu ne 'ala roo bali, suli nia
furi diana ka liu lao tofungana manatae

✡ **3:15** Sam 95:7-8 ✡ **4:3** Sam 95:11 ✡ **4:7** Sam 95:7,8

wane ma na mangoewane. Nia faatai folaa
sui guu 'ana doo diane ki ma doo ta'ae ki
lao manatae wane ma lao kwaidooria nia
wane.
13 'Afitai ta wane ka tala'ana saufini lana
tasi doo faasi God. Doo ki sui naa da kai tio
folaa 'i naofana God ne totoo kolu sui guu
kolu kai ununu siana.

Sa Disas nia waa foa ni gwau

14 Doo ne adea kolu ka dau ngasi guu 'ana
manata mamana laa ne kolu bae sulia fua
toae ki nai. Suli kolu, kolu too naa 'ana waa
foa ni gwau ne nia tala lea 'i salo ma ka tala
bae gu suli kolu 'i naofana God. Nia gu ne
sa Disas na 'Alakwa nia God.
15 Sa Disas waa foa ni gwau ne kolu too ai,
nia saitoma tiifau 'ana makesoa kolu ki sui
guu. Nia saitomana 'asia naa 'adomi lakolu
lae suli nia liu lao ilitooe ki sui guu mala
'ani kolu, ma sui nia ka siitasa sui guu. Nia
ka nao si ilia tasi abulo ta'aa laa.
16 Nia 'uri nai, nao kolu si mau 'ana lea
lae mai sia God ne 'inito ma ka ade diana
fuakolu. Lea 'akolu mai siana uri nia ka
kwai'ofei fuakolu ma ka 'adomi kolu 'ana
si kada kolu dao toi 'afitaie ki.

5

1 Si kada kera da filia ta wane uri ka foa
ni gwau, kera da fili nia fasi matangana
figua nia 'ua guu uria ka falea fale lae ki ma
ka afuafu talea God fua toaa nia ki uri God
ka manata lukea abulo ta'aa laa kera ki.
2 Na waa foa ni gwau nai, nia boroi nia
wane doo makeso gwana. Nia ne adea nia
ka abulo marabibi fua toaa ulafusidoo ki
ma toaa da lea garo ki.
3 Ma nia lau gu ne adea nia ka falea
afuafue ki talea God fua abulo ta'aa laa nia
'i tala'ana fai abulo ta'aa laa kera ki toae lau
guu.
4 Na raoa nia waa foa ni gwau 'afitai ta
wane tatae ka ilia gwana 'i tala'ana uri ka
'initoa 'ana ai. God 'ana ne ka 'ailia wane
fua ili lana raoa nai, mala bae nia 'ailia sa
'Aaron fua raoa nai.
5 Talafana lau guu sa Disas Kraes nai. Nia
nao si fili nia 'i tala'ana uri ka foa ni gwau
uri ka 'inito 'ana ai. Nao. God lau 'ana ne
fili nia fua raoa nai, suli God nia bae 'urii
fuana,
"'Alakwa nau 'ae, 'i tari'ina nau ku
faarongo folaa ai, ni 'oe na 'Alakwa
nau ma ni nau na Maa 'oe."✡
6 God nia ka bae lau gu lao ta bali Kekeda
laa Abu ka 'urii,
"'Oe na waa ni foa totoo firi 'ana 'aefoaa nia
sa Melkesidek."✡
7 Aia, ma si kada sa Disas nia too 'ua
lao molaagali, nia foa rigita ka angi ma si
kafo ka ruruu 'i maana talea God waa ne
saitomana ka faamauri nia faasia maea.
Sa Disas ka faatu'uu nia 'i tala'ana ma ka
sae'inito 'ana God. Ma God ka rongoa foa
laa nia.
8 Sui boroi 'ana nia na 'Alakwa God, nia
liu lau guu lao 'afitaie ki. Ma na 'afitaia nai
ki ne adea nia ka saitomana ade sulia lae.
9 Ma na 'afitaia nai ki ne adea sa Disas
waa foa ni gwau nai ka ali'afu. Nia ne
mauria firi 'e lea mai faasi nia fua toaa neki
sui guu da ade suli nia.
10 Ma ni nia ne God 'e fili nia mai uri ka
foa ni gwau 'ana 'aefoaa sa Melkesidek.*

Na kwaifamanataie uri dau ngasi lae 'ana manata mamana lae

11 Ma ni kameli meli dooria meli kai bae
sulia tai doo 'oro lau fuamolu. Ma sui ka
'afitai, suli kamolu molu fofonoa ma ka
nao molu si saitoma 'ali'ali 'ana doo ki.
12 Kamolu molu manata mamana mai
'ana sa Disas ka tau naa, ma ka bobola
fainia sae molu ka toolangaidoo naa fua
toae ki 'i tari'ina ma sui ka nao guu.
Kamolu nee molu kwai 'atoi 'ua gwamolu
uria ta wane fua toolangai lana lau doo
nai ki fuamolu. Nia talafana gwana sae na
susu 'ua gwana ne bobola fai kamolu. Na
toolangaidooa totoonao baki 'ana bae lana
God boroi 'ana, kamolu nao molu si sait-
oma diana 'ua gu ai mala 'ana bae kamolu
nao molu si bobola 'ua fai fanga ngasi ki.
13 Na wane ne nia susu 'ua gwana, nia
wela tu'uu 'ua gwana, ma nia ka nao si
saitomana 'ua guu doo 'o'olo ki.
14 Aia, ma na wane ne nia 'ania fanga
ngasi ki, nia waa baite naa ma ka sait-
omana naa doo neki diana ma doo neki
ta'aa.

6

1 Doo ne adea guu, kolu ka 'idu kolu ka
lea lau faasia toolangaidooa totoonao baki

✡ **5:5** Sam 2:7 ✡ **5:6** Sam 110:4 * **5:10** Sa Melkesidek suana Dionesis 14:17-24.

sulia Kraes nai. Ma kolu ka lea lau uri
lelea kolu ka rafo diana 'ana manata ma-
mana laa kolu 'ani nia. Nia diana uri kolu
ka 'idu lau faasia toolangaidooa totoonao
baki gwana sulia bulasi manataa lae faasia
ade laa neki da kai talai kolu uria maee ma
na manata mamana lae 'ana God.
2 Ma kolu si redua gwakolu toolan-
gaidooa sulia birangana siuabu lae ma na
alu 'aba lae faafia wane ki. Ma sulia toolan-
gaidooa sulia tatae lae faasia maea ma na
kwakwaea totoo firi ne God kai falea fua
toaa ade faasia ki.
3 Lea sae manata lana God, si doo tara
kolu kai ilia ne kolu kai rafo 'ana manata
mamana laa kolu 'ana Kraes.
4 Na toaa manata mamana ki, lea kera da
lukasia naa manata mamana laa kera, nia
'afitai 'asia naa uri daka ili ta doo 'ani kera
uri daka bulasi manataa lau. Suli kera da
totoo na mai lao folaa laa nia God, ma daka
ngali toi na mai fale laa bae God 'e falea
mai, ma daka dao toi lau gu mai rao lana
Anoedoo Abu lao mauria kera ki,
5 ma daka dao toi na mai diana lana bae
lana God, ma daka suana sui naa rao lana
rigitaa ki 'ana molaagali falu.
6 Ma sui boroi 'ana kera daka 'uri nai,
kera daka lukasia gwada manata mamana
laa kera 'ana God. Nia 'afitai 'asia naa uri
daka ili ta doo 'ani kera uri oli daka bulasi
manataa lau. Si ade laa nai kera ilia nia
talafana sae kera oli daka foto faafia lau
'Alakwa nia God 'ana 'airarafolo, ma daka
faa noni susuala lau 'ani nia 'i maana toae.
7 Aia, na toae ki da mala 'ana saegano
ne ute 'arungia 'ana si kada 'oro. Ne ta
wane nia fasia ta 'ai ni 'ani lana ai ma ka
bulao 'i seeri. God ne falea dianae fua lao
si saegano nai.
8 Ma lea na 'ai 'e'ete ki ma nao na lalano
kwasi ki gwana da bulao 'i seeri, si saegano
nai ka too gwana fua mange ma God kai
falea kwakwaea fua si saegano nai ma na
ere kai sarufia.
9 Aia, toaa kwaimani nau ki 'ae, sui
boroi 'ana meli ka bae 'uri nai fuamolu,
kameli meli saitomana manata mamana
laa kamolu nia tetede gwana ma ka nao si
sui, suli kamolu molu too naa 'ana mauria
falu ne God nia falea fuamolu.
10 God nia 'o'olo ka totoo firi ma ka nao
si manata buro 'ana raoa diana ne molu
ilia ki, ma ka nao lelea si manata buro 'ana
liosaua ne molu faatainia 'ana kada molu
'adomia toaa nia ki mai 'i nao ma 'i tari'ina
lau guu.
11 Lio meli naa ne uri kamolu sui guu
molu ka liosau 'ana toae ki, lelea ka dao
'ana fa sato 'isi, uri molu ka ngalia doo neki
sui guu molu lio kwaimaasi maasia fasi 'i
salo.
12 Ma ni kameli nao meli si dooria uri
molu ka noni'ela. Molu liokwaisulii 'ana
toaa neki da ngalia doo neki God nia alan-
gainia fuada suli kera da manata mamana
ki 'ani nia ma daka too 'ana mamarato lae.

Na alangaia nia God

13 Aia, molu manata fasi 'amolu sulia
sa 'Abraham. 'Ana si kada bae God nia
alangai fuana, nia faangasia na alangaia
nia 'ana satana 'i tala'ana, suli nao lau ne
nia baita ka talua God uri faangasi lana
alangaia nai.
14 Ma God ka bae 'urii,
"Nia mamana 'asia naa, nau kwai faadiana
'oe, ma nau kwai ilia kwalafaa 'oe da
kai 'oro."✡
15 Ma sa 'Abraham nia 'e mamarato
gwana lelea nia ka ngalia guu doo ne God
alangainia ki.
16 Si kada ta wane nia tofe abu, nia faan-
gasia tofe laa nia 'ana satana doo ne 'initoa
ka talu nia. Ma lea nia 'uri nai, wane ki sui
guu daka manata fifii 'ana doo ne nia saea.
17 God nia dooria na toaa ne da kai ngalia
doo neki nia alangainia fuada uri daka
saitoma diana ai ne nia kai ilia guu doo ne
nia manata toi, 'afitai ka nao ma 'i seeri nia
ka tofe abu.
18 Roo si doo ki ne nao si tatala naa. Etana
si doo, na alangaia nia God. Ma ruana
si doo, na faangasi lana alangaia nia 'ana
satana 'i tala'ana. Uri maana roo si doo nai
ki, kolu ka saitomana ne God nia 'afitai ka
suke.
'I seeri, ni kolu toaa ne kolu tafi mai sia
God uri kolu ka agwa 'i nunufana ma kolu
ka maasia alangaia nia ki, kolu ka too 'ana
manata ngadoa ne baita tasa.
19 Aia, na manata ngadoa kolu 'ana God
nia adea manata lakolu ka ngado ma ka lau
mala 'ana ta gwalu ne daua baru ka ngado.
Nia ne ruu ka dao mai lao lalo abu nia God.
20 Si kula nai bae sa Disas waa foa ni
gwau totoo firi bae 'ana 'aefoaa nia sa

✡ **6:14** Dionisis 22:16,17 ✡ **6:20** Sam 110:4

Melkesidek✡nia ruu ka dao ai 'i totoonao
'ani kolu uri ka 'adomi kolu.

7

Sa Melkesidek nia 'initoa ka talua fiiwane sa Lifae

1 Sa Melkesidek nia waa 'inito 'ana maefera 'i Salem ma na waa ni foa talea God na
gwautasaliu. 'Ana tii si kada, sa 'Abraham
nia oli mai uri fera kera faasia firua nai nia
ilia fai toaa 'inito nai ki ma ka siitasa 'ani
kera. 'I seeri, sa Melkesidek ka toda nia
sulia taale ka falea dianae fuana.
2 Ma sa 'Abraham ka falea tangafulu 'ana
'okona doo nai ki nia ngalida ki mai 'ana
firua nai fuana.
Na satae doo nai sa Melkesidek, nia
toolangainia, "Na wane 'inito 'ana 'o'oloe."
Ma ni nia lau guu na wane 'inito 'ana maefera 'i Salem ne toolangainia, "Na wane
'inito 'ana aroaroe."
3 Kolu nao kolu si saitomana sa tii ne maa
nia sa Melkesidek, ma nao tii ne gaa nia,
ma ka nao kolu si saitomana na talisibaraa
suli nia. Ma ni kolu ka nao kolu si saitomana lau guu tasi ununua sulia si kada ne
nia futa ai ma si kada ne nia mae ai. Nia
'uri nai, sa Melkesidek nia mala 'ana Wela
nia God suli ne nia na wane ni foa totoo firi.
4 Molu manata toi fasi 'amolu na 'initoa
tasa lana sa Melkesidek! Sa 'Abraham na
kokoo talingai kolu bae boroi 'e falea tangafulu 'ana 'okona doo 'e ngalia mai 'ana
omea nai ki fuana.
5 Aia, na waa ni foa ki 'ana fiiwane
sa Lifae bae taki 'e saea fuada uri daka
ngalia tangafulu ki faasia toaa Diu ki, sui
boroi 'ana kera toolada ki lau gwada 'ana
kwalafaa sa 'Abraham.
6 Aia, ma sa Melkesidek nia nao lau ta
waa faasia fiiwane sa Lifae. Ma sui boroi
'ana sa 'Abraham ka falea tangafulu 'ana
'okona doo nia ki fua sa Melkesidek ma nia
ka falea dianae fua sa 'Abraham. Ma sui sa
'Abraham 'ana bae God alangai mai fuana.
7 Na wane ne nia falea dianae, nia 'inito
ka talua wane ne nia ngalia dianae.
8 Na wane ni foa ki kera toa faasia fiiwane sa Lifae ma na toa fua ngali lana
tangafulu 'ana doo ki sui guu. Sui boroi
'ana, kera da kai mae lau gwada. Aia,
sa Melkesidek nia 'e ngalia na tangafulu
'ana 'okona doo sa 'Abraham, ma kolu ka
saitomana na Kekeda laa Abu nia saea sa
Melkesidek nia mauri 'ua gwana.
9 Na fiiwane sa Lifae, na fiiwane naa
uri ngali lana tangafulu 'ana doo ki faasia
toae ki. Ma sui 'i tari'ina nai, kolu tala'ana
kolu ka saea ne kera da falea lau guu na
tangafulu kera fua sa Melkesidek 'ana si
kada nai sa 'Abraham nia falea tangafulu
fuana.
10 Nia 'uri nai suli fiiwane sa Lifae nia
futa gwana 'i burina sa 'Abraham waa ne
falea tangafulu nai fua sa Melkesidek.
11 Na 'aefoaa bae 'ana fiiwane sa Lifae
naa bae God nia falea mai taki fua toaa
'Israel sulia. Aia, lea sae 'aefoaa nai 'ana
fiiwane sa Lifae nia ka 'o'olo tiifau naa 'ana
ili lana raoa nia fua God, tara 'afitai God ka
falea lau mai ta waa ni foa falu ne kai foa
'ana 'aefoaa nia sa Melkesidek, ma ka nao
lau 'ana 'aefoaa nia sa 'Aaron 'ana fiiwane
nia sa Lifae.
12 Aia, si kada na 'aefoae 'e tatala naa, na
taki nai 'e lea kwaimani fainia boroi nia ka
tatala lau guu.
13 Aia, sa Disas na Aofia ne da kekeda mai
suli nia nai, nia nao lau waa 'ana fiiwane
sa Lifae. Ma na fiiwane nia sa Disas boroi,
nao ta waa ai si foa gu mai.
14 Na tio folaa lana si doo nai nia 'urii,
sa Disas ne nia futa 'ana fiiwane sa Diuda.
Aia, ma sa Mosis boroi nia nao si bae gu
mai sulia ta wane ni foa fasi lao fiiwane
nai.

Sa Disas nia foa 'ana 'aefoaa sa Melkesidek

15 Aia ma ni kolu, kolu saitomana si doo
nai nia folaa diana 'asia naa, suli ne tii
wane ni foa 'e'ete naa ne sakatafa lau mai,
ne nia mala 'ana sa Melkesidek.
16 Waa ni foa falu nai nia nao lau ta waa
'ana fiiwane kera waa ni foa ki 'ua guu
sulia bae lana taki. Nia na waa ni foa lau
'ana sulia tetedea nia mauria firi.
17 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,

"'Oe na waa ni foa totoo firi 'ana 'aefoaa sa
Melkesidek."✡

18 Kolu, kolu saitomana sui naa na taki
bae sulia waa ni foa, God nia talana sui
naa suli 'e makeso ma ka nao si bobola fai
'adomi lana wane.
19 Suli na taki nai 'e 'afitai 'asia naa ka
'olosia doo ki tiifau. 'I tari'ina nee, God nia
safalia naa tii si doo diana tasa lau ne kolu

✡ **7:17** Sam 110:4

ka manata ngado ai, ne adea kolu ka 'idu
karangia mai God.
20 Ma si doo falu nai nia diana ka tasa lau,
suli God nia tofe abu 'ana si kada nia faa
foaa sa Disas. 'Ana si kada kera da faa foaa
waa ni foa ki 'ana fiiwane sa Lifae, God nao
si tofe abu guu 'uri nai.
21 Aia, sa Disas 'ana ne God 'e faafoa nia
ma ka tofe abu, suli na Kekeda laa Abu nia
bae 'urii,
"God nia tofe abu naa, ma nia 'afitai ka
talana lau manata lana.
''Oe na waa ni foa totoo firi.' "✡
22 Na tofe abu laa nai God 'e ilia, nia lau
'ana ne faatainia alangaia nee 'i nunufana
sa Disas 'e diana ka tasa 'ana alangaia bae
'i nunufana taki.
23 Tasi doo lau ne faatainia diana tasa
lana alangaia falu nee ne, na 'aefoaa bae
'ana fiiwane sa Lifae nia too 'ana waa ni foa
'oro ki suli da mae ki ma daka talada ki ka
lelea gwana.
24 Aia foaa ne sa Disas nia ilia, 'e 'afitai ka
tatala lau suli sa Disas nia totoo firi.
25 Ma nia ne adea ma sa Disas ka tala'ana
faamauri lana tiifau toaa ne da lea mai sia
God 'i nunufana. Suli sa Disas nia 'e mauri
ka totoo firi uri ka bae suli kera 'i naofana
God.
26 Na doo nai ki ne adea sa Disas nia na
waa foa ni gwau ne bobola diana 'asia naa
fai kolu. Suli ne nia 'e abu ka tasa ma ka
nao tasi doo garo 'ani nia, ma ka nao tasi
doo ta'aa si tauwela nia. God 'e lafu nia
faasia matangana toaa abulo ta'aa ki, ma
ka alu nia ka too na mai 'i salo.
27 Sa Disas nao si abulo ta'aa mala 'ana
waa foa ni gwau baki 'ana kada 'i nao, bae
da falea lau guu afuafua kera ki 'afa sato ki
sui guu fua abulo ta'aa laa kera ki sui fatai
dafi ngali mai afuafue ki fua abulo ta'aa laa
kera toae ki. Sa Disas nia falea mauria nia
mala 'ana ta afuafua fua abulo ta'aa lae sui
naa, ma fua si kada ki sui naa.
28 Si kada kera da filia wane ki sulia
taki sa Mosis uri daka foa, kera wane doo
makeso ki gwana. Ma sui totoo ka tau naa
'i buri, God nia kafi filia 'Alakwa nia uri ka
foa ni gwau ma kafi tofe abu, suli nia na
waa 'o'olo tiifau ma ka totoo firi.

8

Sa Disas waa foa ni gwau fua 'adomi lakolu lae

1 Aia, na malutana doo nai meli bae sulia
fuamolu nai nia 'urii nai: Ni kolu ne kolu
too 'ana waa foa ni gwau diana tasa ne nia
too 'i bali aolo 'ana God si kula 'ana 'initoae
'i salo.
2 Ne nia ili raoa 'i seeri lao raa'ai mamana
nai lao lalo abu 'i salo. Si kula nai Aofia 'e
tala saungainia ma ka nao lau wane gwana
ne saungainia.
3 Na waa foa ni gwau ki sui guu da falea
falee ki ma na afuafue ki talea God. Doo nai
ne adea Kraes lau guu na waa foa ni gwau
kolu nai ka too lau guu 'ana afuafue uri fale
lana.
4 Aia, ma lea sae Kraes ka too gwana kau
lao ano nee, nia tara ka nao si bobola guu
uri nia ka foa suli ne kolu, kolu too sui naa
'ana waa ni foa 'oro ki uri fale lana afuafue
ki mala 'ana doo ne taki 'e saea.
5 Si kula ne waa ni foa neki da rao 'i laona
'ana ano nee, nia na nununa gwana na lalo
abu mamana nai 'e nii 'i salo. Si bae nai,
God nia faarongoa sui na mai sa Mosis ai
'ana si kada bae nia kwaimaakwali naa uri
saungai lana raa'ai nia God. God nia bae
'urii,
"'O saungainia doo neki sui guu ka lea
'o'olo sulia doo bae ku faatainia
fuamu gwau uo loko."✡
6 'I tari'ina nee, na raoa ne sa Disas waa
ni foa nee nia ilia, 'e diana ka tasa 'ana doo
ne waa ni foa neki lao ano nee da ilia. Suli
na alangaia ne sa Disas nia rao sulia lau
guu 'e diana tasa 'ana alangaia bae 'i nao.
Na alangaia falu nee nia 'initoa tasa, suli 'e
rao fafona alangaia rigita nia ki God.
7 Lea sae na alangaia totoonao bae ka
nao tasi doo si garo ai, tara ka nao dasi sasi
guu uri saungai lana ta alangaia falu lau.
8 Aia, ma God ne nia suana toaa nia ki
nao dasi ade guu sulia alangaia totoonao
nai, ma nia ka bae 'urii,
"Nau Aofia ku bae 'urii; 'ana si kada nii 'ua
mai tara nau kwai alangai falu uri
faamauri lana toaa nau 'Israel.
9 Na alangaia falu nai, tara nia nao si mala
'ana alangaia totoonao bae ku ilia
fua kokoo bora kera ki 'ana si kada
ku talai kera faasia fera 'i 'Isib.
Kera toaa nai, nao dasi too guu sulia malu-
tana alangaia nai.

✡ **7:21** Sam 110:4 ✡ **8:5** 'Eksades 25:40

Uri maana si doo nai, nau ku faiburi 'ani
kera.
10 Na alangaia falu nai kwai ilia uria faa-
mauri lana kwalafaa 'i 'Israel nia
'urii:
Nau kwai alua taki nau ka too lao manata
lada ki, ma kwai kedaa ka nii lao
mangoda ki.
Tara nau God kera naa uri foosi lana, ma ni
kera toaa nau naa.
11 Tara na wane 'i tala'ana nao si sasi lau
uri ta wane ka toolangaidoo suli nau
fuana.
Suli 'ana si kada nai, kera sui guu, 'ita
'ana wane 'initoe ki lea ka dao 'ana
wane malania ki, kera da kai tala
saitomaku gwada.
12 Ma ni nau kwai manata lukea ade ta'aa
laa kera ki, ma kwai manata buro
'ana abulo ta'aa laa kera ki."✡
13 Aia, si baea nai God nia saea nai, 'e
ilia na alangaia totoonao bae ka kwali naa.
'I seeri guu, na alangaia kwali nai ka fura
naa uri nao'ana lae.

9

Na foae lao ano nee ma 'i salo

1 Aia na alangaia totoonao bae 'i matan-
gana God fai toaa nia ki 'Israel, 'e too 'ana
si baea fifii ki sulia malutana foaa ne kera
da kai foosi nia ai. Nia ka bae lau gu sulia
malutana Raa'ai Abu bae.
2 Na Raa'ai Abu nai kera da saungainia
'ana roo kadabeu ki. Etana kadabeu kera
da 'ailia 'ana "Kadabeu abu." Bae kera da
alua tii doo ni faa goorungai lana kwesu 'i
gwauna ka uu 'i laona. Na gwegwele fua
alu lana beret fale lana baki fua God ka nii
lau guu 'i seeri.
3 Kera daka tarungainia tii reba maku
baita nai ka liu folo suusia lao tofungana
beu nai. Ma na kadabeu nai daka 'ailia 'ana
"Kadabeu abu tasa."
4 Kera daka saungainia tii fuliera 'ana
gool fua afuafu lae ai lao kadabeu nai. Ma
na fuliera nai, na fuliera fua suungi lana
doo moko diane ki ai. Kera daka saun-
gainia tii kisi baita nai da ulia nonina ki
tiifau 'ana gool ka nii lau gu 'i seeri. Na
kisi baita nai, nia na kisi 'ana alaofue. Aia,
na titiu nai da saungainia 'ana gool, ma
na fanga bae da 'ailia 'ana "Mana" ka nii
laona, ne nii lao kisi baita nai. Na kubau
bae sa 'Aaron bae suana lana 'e 'uria ta
takadoo nao si afuraga 'ua, nia lau gu ne nii
lao kisi baita nai. Ma na roo si reba fau baki
God nia kedaa alangaia nia ai bae ka nii lau
gu 'i laona.
5 Aia, kera da saungainia nunui 'ensel
ki daka alu fafona kisi baita nai uri ka
faatainia God 'e nii seeri. Na 'ensel nai ki
da too 'ana kukubada ki ne da tegwara oto-
fana maedoo nai uri bilaki lana kisi baita
nai. Na maedoo nai na kula fua manata
luke lana abulo ta'aa lae. Aia, ma ni kolu
'afitai kolu ka toolangaidoo naa sulia doo
nai ki tiifau 'i tari'ina.
6 Ma si kada kera da saungainia doo nai
ki sui guu lelea ka sui naa, na waa ni foa
ki kera daka ruu lao kadabeu abu totoonao
bae 'afa sato ki sui guu uri daka ilia raoa
kera 'i seeri.
7 Aia, na ruana kadabeu abu bae da 'ailia
'ana "Kadabeu abu tasa," taifilia waa foa
ni gwau gu ne kai ruu 'i laona ma 'ana tii
si kada guu laona fa ngali. Ma si kada nia
ruu kau, nia ka ngalia na mone 'abu ne
ka ruu kau fainia uri fale lana uria 'olosi
lana abulo ta'aa laa nia ki 'i tala'ana ma
na abulo ta'aa laa ne toae ki da ilia lao
ulafusidooe.
8 Aia, Na Anoedoo Abu nia faatainia
fuakolu 'ana doo nai ki, ne si kada ne raa'ai
kwali nai nia tio 'ua gwana kolu 'afitai kolu
ka ruu lao kadabeu abu tasa nai.
9 Si doo nai 'e faatainia ne kolu 'i tari'ina,
na fale lana falee ki ma na afuafue ki 'ana
noni fua God 'e 'afitai ka tala'ana faafaalu
lana manatae wane.
10 Suli na baea fifii ki sulia doo nai ki, da
bae sulia fange ma si kafo uri faafaalu lae
gwana 'ana noni. Na doo nai ki sulia bali
'ana noni gwana, doo 'e too gwana 'uri nai
maasia si kada God nia talana sui naa 'ana
'okodoo falu.
11 Aia, ma Kraes nia na waa foa ni gwau
kolu 'i tari'ina ne nia ngalia mai doo diane
ki. Ma nia ka rao lao Raa'ai Abu 'i salo,
ne nao lau wane 'ana molaagali nia saun-
gainia, ne 'e diana ma ka 'initoa tasa.
12 Ma sa Disas Kraes nia ruu 'ana tii si
kada guu lao "Kadabeu abu tasa liu" nai nii
mai 'i salo, ma nia nao oli si ruu lau 'i laona
'ana ruana si kada. Ma 'ana si kada nia ruu
'i laona, nia nao si ngalia lau kau 'abuna
nanigot ki ma na buluka ki uri afuafu lae

✡ **8:12** Dioromaea 31:31-34

ai. Nia ruu lau 'ana uri ka falea 'abuna 'i
tala'ana fua afuafu lae ai, ma 'i seeri nia
ka ilia ka walude fuakolu uri too lae 'ana
mauria firi.
13 Suli si doo ne taki 'e faatainia, lea
ta wane boroi 'ana nia nao si sasaolia 'i
maana God, na waa ni foa nia faafaalu nia
'ana tagarangai lana 'abuna nanigot ma
buluka, fue faasia kale buluka.
14 Aia, ma lea nia walude gwana fua ka
faafaalu gwana 'ana 'abuna buluka ma na
nanigot ki, 'i seeri nia tasa lau ne lea sa nia
ka falu nunufana 'abuna sa Disas Kraes.
Ma 'ana 'adomi lana Anoedoo Abu totoo
firi, sa Disas Kraes nia afuafu 'ana nonina 'i
tala'ana talea God, ma nia ka nao si too 'ana
tasi garo laa. Ma sulia ne 'abuna, nia faa
faalua mauri lakolu sui guu uri kolu ka rao
fua God mauri mamana. Ma ka nao kolu
si ilia lau tasi doo ne kai talai kolu uri lao
maea.

Na 'abu nia faatainia God nia ala faafia alangaia nia

15 Ma suli ne nia 'uri nai, sa Disas Kraes
naa ne wane gwaungai 'ana alangaia falu
uri toaa ne God 'aili kera mai daka ngalia
mauria firi ne God nia alangainia. Nia
walude gwana fua God nia ka ade 'uri nai,
nunufana mae lana sa Disas Kraes. Ma
nunufana mae lana sa Disas Kraes, God nia
ngalia naa ta'aa laa kera toaa ne da ilia 'ana
si kada na alangaia totoonao nia gwaungai
'ua fuada.
16 Aia, molu manata fasi sulia na wane
ne nia kedaa tasi 'aba doo ne faatainia lea
nia mae tara tii ne kai ngalia totodaa nia
ki. 'Ana si kada ne wane nai 'e kedaa 'aba
doo nai 'e mae naa, nia 'initoa uri daka
faatainia mamana lana ne nia mae naa sui
fatai na wane nai da bae sulia lao 'aba doo
nai nia kafi ngalia totodaa nai ki.
17 Ma lea wane nai kedaa 'aba doo nai ka
mauri 'ua gwana, na doo nai nia kedaa nia
'afitai ka fuli. Ma lea nia ka mae fatai, na
doo nai nia kedaa ki kafi fuli.
18 Doo ne adea guu na alangaia totoonao
bae God nia dao mamana si kada kera
tagarangainia 'abu bae.
19 Nia 'uri nai, sa Mosis nia toolangaidoo
fua toaa 'i nao ki sulia doo baki sui guu na
taki bae fifii uri ili lana, sui nia ka ngalia
'abu faasia na buluka ki ma na nanigot
ki, nia ka dolalia 'ana kafo. Sui nia ka
lolomainia si ifu sifsif 'a'abua nai da kania
maana si 'ai nai da 'ailia 'ana "Hisob." Sui
nia ka tangasia 'ana fafona buka nai da
kedaa taki nai ki ai, sui nia ka tangasia lau
guu faafia toae ki.
20 Ma sa Mosis nia ka bae 'urii, "Na 'abu
nee nia faatainia alangaia ne God nia odu
kamolu fua ade lae sulia nia 'e mamana
naa."
21 Nia ka ade lau gu 'uri nai 'ana raa'ai
abu nai da saungainia 'ana maku ma na
'okona doo nai ki sui guu fua rao lae 'ana
afuafue ki talea God.
22 Na doo mamane taki nia saea ne, 'oro
lana doo ki sui guu daka faa faalua 'ana
'abu. Ma lea nao dasi saungia ta doo mauri
uri 'abuna ka igwa, God nia 'afitai ka man-
ata lukea abulo ta'aa lae.

Afuafu laa nia sa Disas Kraes nia ngalia abulo ta'aa lae ki

23 'Okona doo nai ni rao lae 'ana afuafu
lae talea God lao ano nee na nununa ki
gwana doo mamana neki nii mai 'i salo.
Nia ne adea daka faa faaluda na mone 'ana
'abu. Na doo mamana nai ki 'i salo da kwai
'atoi 'ana afuafua ne diana tasa ka talua lau
afuafua nai ki.
24 Suli 'ana si kada sa Disas Kraes 'e falea
na afuafua nia talea God, nia nao si ruu
lao Raa'ai 'i seki lao ano nee ne wane ki da
saungainia ka mala gwana nununa Raa'ai
mamana nai 'i salo. Nia lea uria 'i salo, ma
'i seeri nia ka too fai God fua 'adomi lakolu
lae.
25 Ma 'afa ngali ki sui guu, na waa foa ni
gwau kera toaa Diu ki, nia ruu lao "Kad-
abeu abu tasa" 'ana Beu Abu nia God seki
'i ano, 'ana tii si kada lao tii fa ngali uri fale
lana afuafua 'ana 'abuna doo mauri 'e'ete
ki. Aia, ma sa Disas Kraes nia nao si ruu
'ana si kada 'oro ki fua fale lana afuafua
'ani nia 'i tala'ana.
26 Suli lea nia 'uri nai, 'ita mai 'ana safali
lana saungai lana molaagali, nia nonifii firi
gwana 'ana kada 'oro ki. Sui boroi 'ana 'ana
si kada 'isi neki, nia lea mai 'ana tii si kada
gwana uri nia ka ngalia ta'aa lae ki 'ana
fale lana afuafua 'ana nonina 'i tala'ana.
Ma nia ka nao si ade naa 'uri nai lau.
27 Aia, toaa lao molaagali nee, da mae
'ana tii si kada guu, sui burina God ka keto
kera naa.
28 Ma sa Disas Kraes nia ka mae 'ana tii
si kada guu uri afuafu lae uria ngali lana
ta'aa laa kera toaa 'oro ki. Ma nia kai oli
lau mai uria 'i ano, nao lau uri ngali lana

lau ta'aa laa kera wane ki. Nia kai oli lau
'ana mai uria faamauri lana toaa ne da
kwaimaasi maasi nia ki.

10

1 Na taki sa Mosis na nununa gwana doo
mamana diana tasa neki sa Disas nia ilida
ki fuakolu. Na taki bae nia saea, kera da
falea afuafue ki ka lelea firi gwana 'afa
ngali ki sui guu. Ma na afuafue ki daka
'afitai uri ili lana ta wane 'ana toaa baki da
faabaitaa God uri ka 'o'olo tiifau 'i maana
God.
2 Lea sae na afuafua baki daka faa faalua
sui naa mauria kera ki toaa da foa ki, tara
kera 'afitai daka oliolia lau na afuafua nai
ki, suli da saitomana God nia manata lukea
naa abulo ta'aa laa kera ki tiifau. Ma ni
kera ka nao dasi manata liodila lau sulia
abulo ta'aa laa kera ki.
3 Sui ma 'afa ngali ki sui guu, na afuafua
kera ki da adea daka manata toi lau abulo
ta'aa laa kera ki.
4 Suli nia 'afitai uri 'abuna buluka ma na
nanigot ki daka ngalia abulo ta'aa lae.
5 Doo ne adea guu, si kada sa Disas Kraes
kai lea mai lao molaagali, nia bae 'urii fua
God,
"'Oe nao 'osi dooria guu na afuafue ma
na fale laa neki da ngalida ki mai
siamu. Na noniidoe lau 'ana ne 'oe
ade akau ai fuaku.
6 'Oe nao 'osi manata ele guu sulia na afua-
fua neki uri suungi tiifau lae ai tale
'oe ma na afuafua neki uri manata
luke lana abulo ta'aa lae ki.
7 Nia ne nau ku bae 'urii, 'God 'ae, nau ne
ku dao naa uri ili lana doori lamu
'uri doo bae da kekeda mai sulia lao
Kekeda laa Abu ki.' "✡
8 'I totoonao, Kraes nia bae 'urii fua God,
"God 'ae! 'Oe nao 'osi dooria guu na afua-
fua neki uri suungi tiifau lae ai tale 'oe
ma ka nao 'osi manata ele gu sulia afuafua
neki uri manata luke lana abulo ta'aa lae
ki." Nia 'e bae 'uri nai sui boroi 'ana taki sa
Mosis ka saea fua toae uri daka ngali mai
afuafua nai ki.
9 Sui, sa Disas nia ka bae 'urii fua God,
"God 'ae! Nau ku dao naa uri ili lana doori
lamu." Si baea nai 'e faatainia God nia
faasuia naa 'aini afuafua baki 'ana ade lae
sulia taki ma ka talana sui naa 'ana afuafua
nia sa Disas Kraes.
10 Ma uri maana ne sa Disas Kraes nia
ade sulia doori lana God, God nia ka ngalia
naa abulo ta'aa laa kolu ki ma ka faafaalu
kolu naa. Tii fa afuafu laa nai sa Disas
Kraes nia ilia 'ani nia 'i tala'ana 'ana tii si
kada guu, nia oli nao si ilia lau 'ana ruana
si kada.
11 Waa ni foa kera Diu ki da ruu lao lalo
abu bae 'afa sato ki sui guu uri fale lana
afuafue ki 'ana si kada 'oro ki. Sui boroi
'ana na afuafua nai ki nao dasi bobola guu
fai ngali lana abulo ta'aa laa kera toae ki.
12 Aia ma sa Disas Kraes, nia falea afua-
fua nia 'ana tii si kada guu fua ngali lana
abulo ta'aa lae ki tiifau. Nia ilia si doo nai
lea sui nia lea ka nii naa 'i bali aolo 'ana God
suli si raoa nia 'ana afuafu lae 'e sui naa.
13 Sa Disas Kraes nia too gwana 'i seeri 'i
tari'ina, ne nia maasia gwana si kada God
kai siitasa 'ana malimae nia ki ma ka alu
nia Kraes ka 'inito 'ani kera.
14 Aia, 'ana tii afuafua nai gwana Kraes
ka 'olosi diana tiifau naa 'ana toaa ne God
nia 'aili kera mai daka too ki fuana.
15 Na Anoedoo Abu nia bae lau gu sulia si
doo nai ka 'urii,
16 "Lao fa sato ne kai dao mai, nau na Aofia
kwai faarongo kera 'ana tii alangaia
falu uri faamauri lada lae ne nia
'urii;
Nau kwai alua taki nau lao manata lada,
ma kwai kedaa lao mauria kera ki."✡
17 Na Anoedoo Abu nia ka bae lau gu
'urii,
"Nau kwai manata buro 'ana abulo ta'aa
laa kera ki ma na ade faasia laa kera
'ana taki."✡
18 Si kada God nia manata lukea naa
abulo ta'aa lae ki, na afuafu lae fua abulo
ta'aa lae nia 'e sui naa.

Molu dau ngasi 'ana manata mamana laa kamolu 'ana God

19 Toaafuta nau ki 'ae, doo ne adea guu
na mae lana sa Disas ka falea noniraa lae
fuakolu uri dao lae siana lao Kadabeu Abu
tasa nia nai.
20 Sa Disas nia kwaia tala falu fuakolu uri
dao lae sia God, ne nia afuafu 'ana nonina,
uri kolu ka too 'ana mauria firi fai Kraes.
21 Kolu, kolu too naa 'ana tii waa foa ni
gwau diana tasa ne 'inito 'ana toaa nia ki
God.
22 Doo ne adea guu, alu kolu lea mai sia
God 'ana foa laa mamane ma 'ana manata

✡ **10:7** Sam 40:6-8 ✡ **10:16** Dioromaea 31:33 ✡ **10:17** Dioromaea 31:34

mamana laa ne ngado suli ne kolu sait-
omana God nia faafaalu kolu sui naa 'i
nunufana Kraes. Ma kolu ka siuabu sui
naa uri faatai lana God nia faafaalu kolu
naa.
23 Kolu, kolu faarongoa toae ki ne kolu
manata ngado 'ana God. Alu kolu dau
ngasi 'ana manata mamana lae maasia doo
baki God 'e alangainia fuakolu, suli nia kai
ili mamana 'ana doo nia saea.
24 Alu kolu manata toi 'akolu ili lana
doo diane ki fuakolu kwailiu uri kolu ka
faatainia liosaue fuakolu kwailiu uri kolu
ka ilia doo diane ki.
25 Nao kolu si lio ekwatainia ofu
kwaimani laa kolu, mala 'ana tai wane ki
da ilia. Kolu ofu kwaimani 'akolu uri kolu
ka kwaiboongi fuakolu kwailiu, suli kolu
saitomana fa sato uri dao lana mai Aofia 'e
kwai karangi naa.

26 Lea kolu abulo ta'aa ka lelea gwana
burina ne kolu lio saitomana sui naa
toolangaidooa mamana nee, 'i seeri nia
nao naa ta afuafua lau uri ngali lana abulo
ta'aa laa kolu ki.
27 Ma lea ta wane ka ade 'uri nai, nia ka
maungia 'ana kwakwaea baita ma na era
sasaru ne God kai falea mai uri sarufi lana
malimae nia ki.
28 'Ana kada 'i nao, wane ne ade faasia
taki sa Mosis, ta roo wane ma nao ta olu
wane daka faamamanea naa, na wane nai
daka saungia naa ma 'afitai daka obi lau
'ani nia.
29 Ma lea nia 'uri nai 'ana taki sa Mosis,
na wane ne ote nia 'ana 'Alakwa God 'i
tari'ina, nia kai ngalia kwakwaea ne baita
tasa fatai. Suli na abulo lana wane nai
nia faatainia nia manata toi sae sa 'Alakwa
nia God nao si 'initoa guu ma na mae lana
Kraes nunufana alangaia falu nee fuana
nia oedoe gwana. Aia, na wane nai nia ka
bae ta'aalia lau guu na Anoedoo Abu nee
'ana ade dianae.
30 Suli kolu saitomana God nia bae 'urii,
“Na duu mae lae doo nau, suli nau ne kwai
falea kwakwaea fua toae ki uri maana ab-
ulo ta'aa lae.” Kekeda laa Abu ka bae lau gu
'urii, “Na Aofia nia kai ketoa toaa nia ki.”
31 Si kada na God mauri nee nia ketoa
wane, nia doo talingai ni mau lae ai.

32 Nao molu si manata buro 'ana susuu
ta'aa laa bae molu ilia lao 'afitaia 'oro baki
molu liu mai 'i laona ki 'ana si kada bae
molu safali dao toi kwesu nia Kraes.
33 Bae wane ki da ilimatai kamolu ma
daka bae ta'aa fuamolu 'i maana 'oroe ki.
Ma tai si kada kamolu molu ka 'adomia lau
gu toaa baki da liu lau guu lao ilimataie ki
mala 'ani kamolu.
34 Ma 'ana tai si kada ki, kamolu molu ka
'adomi toaa manata mamana ki ne da too
lao lookafo, ma molu ka manatai kera lau
guu. Ma molu ka ele gwamolu 'ana si kada
wane ki da ngalia 'okona doo kamolu ki ni
totoda faasi kamolu, suli molu saitomana
molu kai too 'ana totodaa diana tasa totoo
firi 'i salo.
35 Doo ne adea ma ni kamolu ka nao
molu si mau lau nai, suli na kwaiaraa talin-
gai ne God nia kai falea fuamolu.
36 Molu susuu ta'aa uri molu ka lea sulia
doori lana God, uri molu ka ngalia doo neki
nia alangainia fuamolu.
37 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
“Tara nao si tau guu na wane ne nia lea
mai nia kai dao naa, ma 'afitai nia ka
dora lau mai.
38 Tii ne nia wane 'o'olo nau, alu nia too
'ana manata mamana lae.
Aia, ma lea nia ka mau ma ka oliburi lau,
nau 'afitai ku ele suli nia.”✡
39 Nia ka 'uri nai boroi 'ana, kolu nao lau
toaa oliburi ki ne, uri kolu ka naofia kwak-
waee uri maana. Kolu toaa kolu manata
mamana 'ana God lau 'ana ne, ma nia ka
faamauri kolu naa.

11

Manata mamana lae 'ana God ne nia mamana 'ana alangaia nia

1 Na manata mamana lae, nia ne wane
nia manata ngado 'ana si doo ne nia maa-
sia 'ua kau, ma ka faamamanea si doo ne
nia nao si suai guu 'ana maana.
2 Aia, na toaa baki 'ana kada 'i nao, God
nia ala faafi kera suli da manata mamana
'ani nia.
3 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
kolu ka saitomana ne nia bae gwana fua
doo ki sui guu daka fuli. Nia ne adea kolu
ka saitomana doo neki kolu suai 'ana maa
kolu da lea ki mai faasia si doo nao suai lae
'ana maa kolu.
4 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa 'Ebol ka falea afuafua diane talua afua-
fua sa Kein fua God. 'Ana si kada nai God
nia ala faafia afuafua nia sa 'Ebol, God

✡ **10:38** Habakuk 2:3-4

nia saea sa 'Ebol nia wane 'o'olo suli nia
manata mamana 'ana God. Na manata
mamana laa nai 'ana God ka adea si doo
nai 'e fuli fua sa 'Ebol nai 'e tio tari naa uri
wane ki daka manata toi ka lelea firi sui
boroi 'ana sa 'Ebol ka mae 'ua ki naa.
5 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
nia ka ngali mamauri gwana 'ana sa 'Enok
uria 'i salo ma ka nao si mae guu. Nia totoo
ka nao'ana gwana fasi matangana toae lao
molaagali, suli God 'e manata ele suli nia
sui fatai kafi ngali nia uria 'i salo.
6 Lea wane nao si manata mamana 'ana
God, nia 'afitai ka ilia manata lana God ka
ele. Wane ne lea mai sia God, wane nai ka
manata mamana ne God 'ita ka too naa ma
ka kwaiarangainia toaa da nani 'initoa 'i
burina.
7 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa Noa ka manata 'initoa 'ana bae lana God
'ana taue sulia doo totoo da kai fuli ki, ma 'i
seeri nia ka saungainia baru baita bae uri
faamauri lana bara wela nia. 'Ana manata
mamana laa nia sa Noa 'ana God nia faatai
folaa ai ne toaa bae lao molaagali da garo.
Ma suli ne nia manata mamana, God ka
saea nia waa 'o'olo.
8 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa 'Abraham lau guu ka ade sulia bae lana
God 'ana si kada God 'e odu nia uri lea
lae fasi maefera nia uria ta fera 'e'ete naa
ne God 'e alangainia fuana. Sa 'Abraham
ka faasia fera nia, sui boroi 'ana ka nao si
saitomana 'i fai gu ne nia lea uria.
9 Si kada nia dao 'ana fera nai God 'e
alangainia fuana, nia ka too sala gwana
'ana babale ki. Sa 'Aesak ma kokoo nia sa
Diakab, keerua daru saitomana alangainia
nia God fua sa 'Abraham nia doo fuadaru
lau guu, ma ni keerua boroi daru ka too
sala lau guu mala 'ana sa 'Abraham.
10 Sa 'Abraham nia too gwana 'uri nai,
suli nia maasia 'ana fera diana totoo firi nia
'i salo ne God 'e tala saungainia.
11 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa 'Abraham lelea ka welaa, sui boroi 'ana
nia ka waro ta'aa naa ma 'afe nia ni Sera
ka 'aba'ato. Keerua daru welaa suli daru
manata mamana 'ana God nia kai mamana
fua alangaia nia.
12 Sa 'Abraham, sui boroi 'ana ka waro
ma ka sali mae naa, na kwalafaa nia ki da
'oro daka 'uria bubuluna salo ma onena asi
ne nao dasi bobola fai idumi lana.
13 Aia toaa nai ki, kera da too 'ana man-
ata mamana lae 'ana God lelea ka dao
boroi 'i mae lada ki, kera nao dasi ngali
tiifau 'ua gu 'ana doo baki sui guu God 'e
alangainia fuada. Kera da suana kau doo
nai ki nii tau ma daka maimaia gwada kau.
Kera daka bae folaa sulida 'i naofana toae
ki daka saea ne kera toaa 'e'ete 'ana fera
'e'ete naa, suli 'i salo 'ana ne fera mamana
kera.
14 Na toaa nai ki da bae 'uri nai, kera da
faatai folaa ai da kwaimaasi naa maasia
fera mamana kera.
15 Sa 'Abraham fai toaa bae da faasia mai
maefera kera, lea sae daka manata toi 'ada
maefera kera nai gwana, kera saitomana
daka oli gwada uria, ma sui kera nao dasi
ade 'uri nai.
16 Kera da maasia lau 'ada na fera diana
tasa nai 'i salo. Nia ne adea God ka manata
ele gwana suli kera 'ana si kada kera saea
nia God kera, suli nia 'e ade akau 'ana fera
kera 'i salo uri too lae ai.
17 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa 'Abraham ka kwaifaolomai uri afuafu
lae 'ana 'alakwa nia sa 'Aesak 'ana si kada
bae God 'e ilitona manata mamana laa nia.
Sa 'Abraham waa nai God 'e alangai fuana,
nia kwaifaolomai uri ka afuafu 'ana tii fa
'alakwa 'autania nia nai
18 sui boroi 'ana God ka bae 'urii fua
sa 'Abraham, “Sa 'Aesak ne nia kai lado
gwauna kwalafaa 'oe.”
19 Sa 'Abraham nia manata toi ne, lea
sae sa 'Aesak nia ka mae boroi tara God ka
tatae nia gwana faasia maea. Ma 'i seeri,
nia talafana bae sae God nia tataea lau
gwana sa 'Aesak faasia maea.
20 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa 'Aesak ka falea dianae fua sa Diakab
fai sa 'Isoo na roo 'alakwa nia ki ma ka
faarongo keerua 'ana doo totoo kai fuli ki
fuadaru 'ana kada nii 'ua.
21 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa Diakab, 'ana si kada nia tio naa uri mae
lana, ma ka falea dianae fua 'alakwa nia sa
Diosef. Ma nia ka uu ororo sulia fa kubau
nia, ma ka foosia God.
22 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa Diosef, 'ana si kada nia tio naa maasia
mae lana, ma nia ka saea totoo toaa 'Israel
kera da kai lea faasia fera 'i 'Isib, ma ka
saea lau guu lea kera da lea naa, kera daka
ngalia lau guu 'okina ki fai kera.
23 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
na maa nia fai gaa nia sa Mosis daru ka
agwa nia sulia olu madama ki burina nia
futa, suli daru saitomana wela nai nia wela

'initoe. Ma keerua ka nao daru si maungia
guu si baea fifii nia waa 'inito 'i 'Isib uri
saungi lana kala wela wane Diu ki tiifau ne
dafi futa ki.
24 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa Mosis ka ote nia uri daka sae nia 'ana
wela saarea nia gwana saari nia sa Fero.
25 Sa Mosis nia dooria kai nonifii 'ana fai
toaa nia ki God, ma ka ote nia 'ana ele lae
sulia abulo ta'aa lae doo 'e tio si tau guu.
26 Nia 'e manata toi ka diana uri daka
ilimatainia faafia Kraes suli 'e diana ka
talua suadooa baita ne nia 'e too ai 'i 'Isib,
suli nia maasia gwana doo neki God kai
falea fuana 'ana si kada nii 'ua.
27 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa Mosis ka lea faasia fera 'i 'Isib, ma ka nao
si maungia guu rakesasua nia waa 'inito 'i
'Isib. Sa Mosis nia susuu ta'aa ka lea gwana
suli 'e mala bae sae nia suana naa God ne
nao dasi suana 'ana maaewane.
28 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
sa Mosis ka saea fua toaa 'Israel kera daka
daua Fangatasaa bae, ma daka kanoa mae
ki 'ana luma kera ki 'ana 'abuna kale sifsif,
uri 'ensel nia God ka tasa faasi kera uri ka
nao si saungia ulunao kera ki.
29 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
toaa 'Israel daka tala'ana ulu folosi lana Asi
'A'abue bae. Suli God nia faagwaua asi bae
uri daka ulufolo mala kera lea gwada fafo
saegano lalanga. Ma 'ana si kada toaa 'i
'Isib da tari kera kau, nia olitainia asi bae
ka fungu lau gwana faafida ma kera daka
kuu daka mae tiifau.
30 Na manata mamana lae 'ana God ne
toaa bae 'Israel da ilia si kada kera dao 'ana
maefera baita bae 'i Diorikoo. Bae kera da
kalikalia labu bae sulia fiu fa sato baki lea
dao 'i fiuna ma God ka okosia labu nai.
31 'Ana manata mamana lae 'ana God ne
wela keni kaubare bae, ni Reehab, bae nia
too lao maefera nai 'i Diorikoo, nia ka 'ado-
mia roo waa baki da uraia maefera nai, ma
'i seeri ka nao dasi saungi nia fai toaa ade
faasia bae sui guu lao fera 'i Diorikoo.
32 Aia nau ku bae mai sulia si doo nai ka
dao fasi 'ana 'uri nai, suli nao kwasi too
naa 'ana tasi kada uri ku bae sulia manata
mamana laa kera tai wane 'oro lau mala
'ana sa Gidion, sa Barak, sa Samson, sa
Defta, sa Defet, sa Samuel, ma na brofet ki
lau guu.
33 Suli na manata mamana lae 'ana God
nia adea, tai wane 'ani kera da firu daka
siitasa 'ana omee 'ana maefera baite ki.
Tai wane 'ani kera daka ilia doo 'o'olo ki,
tai wane daka ngalia naa doo neki God
nia alangainia. Ma tai wane daka too
kwaimani boroi fai laeon ki ka nao dasi
saungi kera guu.
34 Tai wane 'ani kera lau guu da manata
mamana 'ana God, na era saru baite ki
nao dasi sarufida guu. Ma tai wane 'ani
kera, na malimae kera ki nao dasi bobola
fai saumaeli lada. Tai wane 'ani kera, sui
boroi 'ana daka makeso, God ka faatetede
kera lau gwana. Sui, tai wane 'ani kera
daka rigita 'ana omee daka taria omee oro
'ana fera 'e'ete ki.
35 Ma tai wela keni 'ana kada 'i nao mai
da manata mamana 'ana God, na wela kera
ki ne mae naa boroi sui daka mauri lau
gwada.

Aia, ma tai wane lau guu da manata ma-
mana 'ana God 'ana kada 'i nao, da kwae
kera uri maee. Sui nao dasi dooria guu
tafi lae faasia nonifiia nai, suli da saitoma
diana ai kera da kai tatae faasia maea uri
too lae 'ana mauria diana tasa.
36 Tai wane 'ani kera, da 'onionga 'ani
kera ki ma daka nangasi kera ki. Ma tai
wane 'ani kera daka kani kera ki 'ana seni
ma daka alu kera lao lookafo.
37 Tai wane 'ani kera lau guu, daka
'uifauda lelea daka mae. Ma tai wane lau
guu daka folafita kera 'ana roo si doo ki.
Ma tai wane 'ani kera daka saungi kera
'ana 'ila ni omee ki, nunufana manata ma-
mana laa kera 'ana God. Ma tai wane 'ani
kera, da ofi 'ana 'ungana sifsif ma nanigot
ki suli da siofaa 'asia naa. Na malimae kera
ki daka saketo kera ma daka ilimatai kera.
38 Ma na toaa lao molaagali nee kera nao
dasi tala'ana naa too kwaimani lae fai toaa
'o'olo nai. Kera daka liu sala gwada lao fera
kwasi ki, ma sulia uo ki. Daka too gwada
'ana faalume ki ma 'ana kilu lao saegano ki.
39 God nia ka ele 'asia naa sulia toaa nai
ki 'i nunufana manata mamana laa kera,
sui boroi 'ana kera nao dasi ngalia tiifau
'ua 'ana doo nai ki sui guu God nia alan-
gainia fuada.
40 God nia manata toi mai si doo ne diana
tasa lau nia kai fuli fuakolu. Nia 'e dooria
uri toaa nai ki daka too maasi kolu, uri 'ana
si kada kera da 'ado kwaimani fai kolu, ni
kera fai kolu sui guu kolu kafi ngali doo nai
ki nia alangainia mai.

12

God nia Maa kolu

1 Aia, na toaa manata mamana nai ki
'ana God da 'oro mamana guu, ma nia ka
'uri bae sae kera da too kwaimani gwada
fai kolu ma daka bubungi kolu gwada 'i
tari'ina. Doo ne adea guu, alu kolu lukasia
'akolu doo 'oro ne kwaisuusi 'ani kolu ma
na abulo ta'aa laa ne rarau ngasi 'ani kolu,
ma alu kolu lae 'initoa 'ana lalae laa nee uri
lelea kolu ka faasuia 'ana kula ne da alua
fuakolu.
2 Ma si kada kolu lae 'ana lalae laa nee, na
maa kolu ka 'alea 'ua guu sa Disas waa ne
safalia ma ka faafonosia manata mamana
laa kolu 'ana God. Nia 'e fale nia 'i tala'ana
ka mae 'ana 'airarafolo. Ma nia ka nao si
bae gu sulia 'ide laa nai 'ana mae lae 'uri
nai, suli nia manata toi 'ana elea baita ne
nii mai buri. 'I tari'ina nee nia nii naa 'i bali
aolo 'ana God, si kula 'ana 'initoae.
3 Molu manata toi doo ta'aa 'oro baki toa
ta'aa baki da ilia 'ana sa Disas, uri ka nao
molu si kakasa lau ma molu si lukasia lau
manata mamana laa kamolu.
4 Kamolu molu susuu ta'aa 'ana firu lae
fai abulo ta'aa lae, sui boroi 'ana nao ta
wane 'ani kamolu si maelia 'ua guu si doo
nai.
5 Nao molu si manata buro 'ana si baea
ni manata diana laa bae God nia saea
fuamolu wela nia ki, bae nia 'urii,
"Wela nau 'ae, nao 'osi bala faafia na kwai
faamanatai laa nia Aofia fuamu.
Ma ka nao manata lamu si dudu 'ana si
kada nia ngatafi 'oe.
6 Suli na Aofia nia 'e faamanatainia toaa ne
nia liosau 'ani kera.
Ma ka kwaea toaa ne nia ala faafi kera
daka maa 'ani nia."✡
7 Molu ka uu ngasi 'ana si kada God
nia faolomainia 'afitaie ki daka dao to-
molu 'ana faamanatai lamolu lae, suli nia
faatainia God 'e 'abarua 'ani kamolu wela
nia ki naa.
8 God nia waa 'e faamanatainia wela nia
ki ma lea nia nao si faamanatai 'oe, tama
'oe nao lau wela mamana nia nai.
9 Tasi doo lau guu, kolu sui guu kolu too
'ana maa kolu ki lao molaagali nee, ne kera
da faamanatai kolu ma kolu ka sae'inito
'ani kera. Na Maa kolu 'i salo ne nia 'initoa
tasa uri kolu ka faolomainia ka faamanatai
kolu uri kolu ka too 'ana mauria firi.
10 Aia, na maa kolu ki lao molaagali nee
da faamanatai kolu sulia na birangaa ne
diana fuakolu, sulia si kada tu'uu gwana.
Aia ma God nia faamanatai kolu uri nia
ka 'adomi kolu, ma ka faamanatai kolu uri
kolu ka too 'o'olo lau guu mala 'ani nia.
11 Ma 'ana si kada da faamanatai kolu,
manata lakolu ka ta'aa suli 'e fii kolu. Ma
sui boroi 'ana 'i burina 'ana ne kolu saito-
mana kolu kai too 'ana aroaroe ai suli na
abulo lakolu 'e 'o'olo.

Na toolangaidooa fua 'adomi lana toaa manata mamana ki

12 Nia 'uri nai, molu dau ngasi ma molu
ka uu ngasi naa 'ana manata mamana laa
kamolu 'ana God.
13 Molu fali 'o'olo sulia tala 'ana 'o'oloe
uri toaa ne da angasi ma daka makeso ki,
na manata mamana laa kera ki ka ngasi ma
ka nao dasi lukasia lau.
14 Molu nani 'initoa burina too lae 'ana
aroaroe na abulo aoloa lae fai wane ki sui
gwana. Lea mauria kolu ki nao si 'o'olo, nia
ka 'afitai uri kolu ka suana Aofia.
15 Molu ka lilio diana uri nao ta wane 'ani
kamolu si tala faasia ade dianaa nia God.
Ma ka nao molu si faolomainia ta wane uri
ka tauwelaa manata mamana laa kamolu
ki, mala 'ana ta 'ai ne fufuana 'e bubulo ma
ka buloa toaa 'oro ki.
16 Molu ka lilio diana fasi ade lea ta wane
ka kaubare lao fere, ma nao ka nao si
manata 'initoa 'ana God mala 'ana sa 'Isoo.
Sa 'Isoo nia foli 'ana mamanaa nia ulunao
uria kasi fanga nia 'ani 'ana tii fa fanga laa
guu.
17 Ni kolu kolu saitomana, 'i burina bae
sa 'Isoo nia ade 'uri nai, nia kafi dooria lau
uri maa nia ka falea mamanae fuana. Ma
sui boroi 'ana nia ka gwafea maa nia 'ana
angie, maa nia ka ote nia naa, ma ka fale
'ana fua toolana, suli 'e 'afitai naa fua olitai
lana doo nai ki nia foli tiifau sui na ai.
18 Na lea laa ne kolu lea mai sia God ai 'i
tari'ina nee, nia nao si 'uria lea laa bae toaa
'Israel ki da lea ai 'ana kada 'i nao. Bae kera
da lea kau daka dao 'aena toloa bae da suai
'ana maada ma daka samo toi 'ana 'abada
ki. Suli 'i seeri 'aena toloa bae 'i Saenae na
ere nia saru ai, ma ka rorodoa, ma koburu
ka too tetede ai.
19 Ma kera daka rongoa lingena bungu
nia angi baita ma daka rongoa lingena God

✡ **12:6** Diob 5:17; Brofeb ki 3:11,12

ma daka mau 'asia naa, ma daka dooria uri
nia ka nao si bae lau.
20 Kera da mau 'asia naa 'ana bae lana
God bae nia 'urii, “Lea ta doo mala 'ana
ta sifsif ma nao ta buluka boroi 'ana nia
suatoi nonina toloa nee, molu ka 'uifauna
ka mae naa.”✡
21 Doo nai bae kera suai nia kwai faa-
maui 'asia naa ma sa Mosis boroi ka bae
'urii, “Nau ku mau ku lelebe guu.”✡
22 Ma 'i tari'ina nee, kolu dao naa 'i Saeon,
na maefera 'i Durusalem ne nii 'i salo, na
fera nia God mamauri nee 'ua guu. 'Ana si
kula ne konia baita 'ana molee 'ensel ki da
nii ai.
23 Kolu ofu kwaimani mai fai konia man-
ata mamana nia ulunao nia God, ne satada
ki da kedaa 'i salo. Ma kolu ka dao naa sia
God ne nia kai didia toae ki tiifau. Ma kolu
ka dao naa sia mangona toaa diana neki
God nia 'olosi kera ki mai.
24 Ma kolu ka dao naa sia sa Disas waa
bae nia saungainia alangaia falu nee 'i
matangakolu fai God. Bae 'abuna 'e igwa
uri kolu ma ka falea doo diane ki fuakolu
talua 'abuna sa 'Ebol bae nao si falea guu
ta doo diana.
25 Nia 'uri nai, molu ade sulia na bae
lana God, suli na toaa bae da ote kera 'ana
ade lae sulia God 'aena toloa bae 'i Saenae,
kera da ngalia naa kwakwaea baita uria.
Lea kamolu molu ote kamolu 'ana wane
ne nia bae mai fuakolu faasia 'i salo, tara
kamolu molu kai ngalia lau guu na kwak-
waea baita uria.
26 'Ana si kada bae 'i nao, na lingena God
'e 'igia molaagali nee. Ma sui 'i tari'ina nee,
nia 'e alangai ka bae 'urii, “Tii si kada lau,
tara nau kwai 'igia molaagali nee ma doo
loki lao salo.”✡
27 Si baea nai, “Tii si kada lau” nia toolan-
gainia God nia kai lafua doo 'igi'igi neki nia
saungainia, ma uri ka talada 'ana doo nao
si 'igi'igi ki uri daka tio ngado 'i fulida.
28 Doo ne adea guu, ni kolu toaa ne kolu
too lao 'initoaa nao si igigi nee, kolu ka
tangoa God ma kolu ka faabaita nia.
29 Suli God kolu nee, nia na era sasaru.

13

Birangaa ne faadianaa manata lana God

1 Molu liosau 'ani kamolu kwailiu toaa
ne molu bara waisaasina 'ana Kraes.
2 Nao molu si manata buro 'ana
kwaisaarei lae 'ana toaa dao ki mai. Suli
tai wane kera da ilia mai kada 'i nao ma
daka saarea 'ensel ki ma daka saea sa na
wane ki gwana.✡
3 Aia, nao molu si manata buro lau guu
'ana toaa da too ki lao lookafo. Molu
'abarua diana 'ani kera ka mala gwana ne
molu too kwaimani fai kera lao lookafo.
Ma molu ka 'adomia lau guu toaa da too
'ana 'afitaie ki ma molu ka ade mala 'ana
ne sae kamolu molu too kwaimani lau guu
fai kera lao 'afitaie ki.
4 Aia, nia diana uri wane sui guu daka
sae'inito 'ana arai lae ma 'afe lae, ma na
waa arai ki fai ai 'afe ki daka too mamana
fuada ki. Suli God nia kai kwaea tii ne nia
kaubare.
5 Aia, nao molu si liosau 'ana malefo.
Molu manata ele gwamolu sulia si doo ne
molu too ki ai. Suli God nia saea, “Nau
nao kwasi faasi kamolu ma kwasi lukasi
kamolu.”
6 Doo ne adea guu, kolu noniraa 'ana bae
lae 'urii, “Na Aofia, nia na waa kwai'adomi
nau. Nau nao kwasi maungia guu tasi doo
ne ta wane ka ilia 'ani nau.”
7 Nao molu si manata buro 'ana toaa
gwaungai kamolu baki da toolangainia
mai bae lana God fuamolu. Molu ka man-
ata toi na birangaa diana kera baki ma na
mae laa bae da mae ki ai. Molu liokwaisulii
'ana manata mamana laa kera 'ana God.
8 Sa Disas Kraes nia 'afitai ka tatala. Nia
'e bobola gwana 'i rooki 'i tari'ina ma 'ana
si kada ki sui guu ka lelea firi.
9 Nao molu si lea sulia toolangaidooa
ne kai talai 'e'ete 'ani kamolu. Alu God
nia faatetede kamolu 'ana ade dianaa nia
fuamolu 'ana mauria kamolu ki, nao lau
uri maana ne molu dau sulia taki 'ana
fanga lae ki. Doo 'uri nai ki 'afitai daka
falea kwai'adomie fuamolu 'ana mauria
kamolu ki toaa ne molu 'anida ki.
10 Kolu ne kolu too 'ana fuliera ne toaa da
rao sulia birangana taki Diu ki, kera 'afitai
daka too 'ana ta rigitaa uri ngali lana tasi
doo diana 'i nunufana afuafua nia Kraes.
11 Na waa foa ni gwau nai 'e ngalia
'abuna doo mala sifsif ma nao buluka, ka
lea fainia lao kadabeu abu tasa bae. Aia,

✡ **12:20** 'Eksades 19:12-13 ✡ **12:21** Diutoronomii 9:19 ✡ **12:26** Hagae 2:6 ✡ **13:2** Dionisis 18:1-8; 19:1-3

ma na sifsif ma nao na buluka nai da ngalia
daka suungia 'i sara fasi lao fere.
12 Ma nia ne adea ma sa Disas boroi
ka mae lau guu 'i sara fasi lao maefera 'i
Durusalem, uri ka faa faalua toae ki faa-
sia abulo ta'aa laa kera ki 'ana 'abuna 'i
tala'ana.
13 Doo ne adea guu, alu kolu lea lau guu
'i sara 'ana maefera 'i Durusalem uri daka
faa 'ide kolu 'ada mala 'ana bae da ilia 'ana
sa Disas.
14 Suli lao molaagali nee, nao kolu si too
guu 'ana ta fera ne totoo ladoa. Kolu kolu
too kwaimaasi gwakolu maasia na fera ne
kai dao mai.
15 Doo ne adea guu, alu kolu tangoa God
'ana si kada ki sui guu. Na tango laa nai,
nia na afuafua kolu talea God suli sa Disas
ne kolu saea nia na Aofia kolu.
16 Nao molu si manata buro 'ana ade di-
anae ma na kwai'adomie fuamolu kwailiu.
Suli na abulo lae 'uri nai, nia na afuafua ne
God 'e ele sulia.
17 Molu ade sulia toa kwaitalai kamolu
ki. Kera da suasulia mangomolu ki, ma
totoo da kai unu sulia raoa kera ki fua God.
Ma lea kamolu molu ade sulia bae lada ki,
kera daka ele 'asia naa uri ili lana raoa kera
ki. Ma lea ka nao molu si ade gu suli kera,
kera da kai kwaimanatai 'ana raoa kera ki,
ma ka 'afitai uri daka 'adomi kamolu.
18 Molu ka 'abarua 'ana foa lae fuameli.
Kameli meli saitomana nao guu tasi doo
ta'aa 'ana abulo lameli, suli meli susuu uri
ili lana doo diane ki 'ana kada ki sui.
19 Ma nau ku gani kamolu kau, uri molu
ka foa fuaku, uri God ka olitai 'ali'ali mai
'ani nau siamolu.

Na foa lae

20 God 'ana aroaroe, bae nia 'e tataea
Aofia kolu sa Disas faasia maea, ma sa
Disas waa ne sua diana 'asia naa sulia toaa
nia ki mala 'ana ta wane ni folo lae kalia
sifsif ki. Ma sa Disas bae nia mae ma na
'abuna ka igwa uri faangasi lana alangaia
falu nia God fuakolu ne totoo si sui.
21 Alua God nai 'ana aroaroe, nia falea
'ana doo neki sui guu uri molu ka too ki
ai uria ili lana doori lana. Ma alu sa Disas
Kraes nia ka 'adomi kamolu 'ana uri molu
ka ilia doo neki faaelea manata lana God.
Kolu falea tango laa kolu ki sui guu fua sa
Disas Kraes ka lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Si baea 'isi ki

22 Toaafuta nau ki 'ae, nau ku amasi
kamolu uri molu ka fafurongo noni maabe
sulia si baea kwai'adomi nai ki fuamolu,
suli na kekeda laa nau nee nao si tikwa
guu.
23 Nau ku dooria kwai faarongo kamolu
sulia wanefuta kolu sa Timotii nia ruu na
mai 'i maa fasi lao lookafo. Lea nia dao
'ali'ali gwana mai 'i seki, nau ku talaia kau
fai nau 'ana si kada ku lea kau uri dao
tomolu lae.
24 Molu ka falea kau si baea ni manata di-
ana laa kameli fua toaa kwaitalai kamolu
ki sui guu, ma fua toaa nia ki God sui guu
ne da too fai kamolu 'i sena. Na toaafuta
kolu ki 'i 'Italii, kera da falea lau gu kau si
baea ni manata diana laa kera ki fuamolu.
25 Alu God nia ka ade diana 'ana fuamolu
sui guu.

Kekeda Laa Faasia Sa Demes

Sa Demes ai nee, na wane 'oro ki da manata toi sa nia toolana gwana sa Disas ne nia lea mai ka gwaungai naa 'ana toaa nia ki Kraes 'i Durusalem. Si kada 'i burina naa ne toaa Diu ki 'i Durusalem da falea sa Stifin daka saumaeli nia naa, toaa 'oro nia ki Kraes kera daka tafi lea daka too na 'ada 'ana si kula 'e'ete kwailiu ki laona molaagali. ('Aks 7:54—8:4) Sa Demes nia ka too gwana 'i Durusalem suli nia nao si tafi guu. Bae lana sa Demes laona leta nee, nia bae sulia doo 'oro ki ne diana fua toaa nia ki Kraes uri daka ilia ki. Tii si doo baita ne sa Demes nia kekeda sulia fuana toaa manata mamana ki ne, nia saea fuada uri kera daka manata mamana 'ana God ma daka faatainia lau guu manata mamana laa kera nia doo mamane 'ana ili lana doori lana God. Toaa manata mamana ki, na too lae sulia kwaini manata laa ta'aa laona molaagali ka nao dasi ilia lau. Kera daka too 'ada sulia liotooa God faasia 'i salo.

Na 'Inifuui baea ki laona buka nee:

Bali 'ana manata mamana lae 'ana God 1:1-18
Bali 'ana ili lana doo diane ki 1:19—2:26
Bali 'ana bae lana wane 'i tala'ana 3:1-18
Kwaidooria nia molaagali 4:1—5:6
Doo sa Demes sae 'isi ki ai uri ili lana ki 5:7-20

1 Nau sa Demes waa rao God ma sa Disas
Kraes Arai langi. Si baea diana nau ki kau
fuamolu toaa God ki sui guu, ne molu too
tagabola kwailiu lao molaagali.

Molu uu ngasi kada molu dao toi ilitooa fua ili lana si doo garo

2 Toaafuta diana nau ki 'ae, si kada
kamolu molu liu laona ilitooa 'oro 'e'ete
kwailiu ki, molu ka manata ele gwamolu
suli na dianae 'e nii ai.
3 Suli kamolu molu saitomana ne, si kada
kamolu molu liu laona 'afitaia ki uri ilitona
lana manata mamana laa kamolu ki, nia
adea manata mamana laa kamolu ki ka
ngado diana.
4 Nia 'uri nai, alu na ngado laa nai uri ka
bulao ka 'idu lau, uri lelea nia ka fono ma
ka nao tasi doo si kwekwe ai.
5 Aia, lea kamolu nao molu si too gu 'ana
liotooe uri liu lae laona ilitooe ki molu ka
gania God uria. Suli God nia sasi diana
'asia naa uri fale lana mai liotooa nai, ma
'afitai nia ka maa susuala fua wane ne gani
nia.
6 Aia, lea wane ka gania God, wane nai ka
manata mamana 'ana God ma na manata
ruarua lae ka nao lau. Suli lea na wane
nia manata ruarua gwana, nia mala 'ana
nanafo fuu na koburu 'e toe kwailiu ai.
7-8 Na kwaini wane 'uri nai ki, kera da
too 'ana roo si lio ma ka nao dasi ngado
'ana ili lana tii si doo. Nia 'uri nai, tara God
nia 'afitai ka falea tasi doo 'ana doo neki da
gani nia uria ki.
9 Alu toaa siofaa ki ne da manata ma-
mana, kera saitomana daka noni sasala
'ada 'ana God, ne God nia sae'inito 'ani
kera.
10 Ma na toaa suadoo ki boroi kera daka
noni sasala lau gu sulia God, ne nia faasi-
folangai kera 'i saegano. Kera tara da too
ka nao si tau guu sui daka mae lau gwada
mala 'ana ta takadoo.
11 Si kada na sato nia tae mai ka 'ako'ako
'asia naa, na takadoo nai tara nia 'ali'ali
ka kuku ma ka afururuu lau gwana. 'I
seeri, na kwanga lana boroi ka sui lau
gwana. Talafana guu na wane suadoo nai,
ne tara nia kai mae gwana 'ana si kada nia
sasi ngangata fai rao lae uri malefo nia 'i
tala'ana.

Ilitooa uri abulo ta'aa lae nao si lea mai faasia God

12 'E diana tasa fua wane ne nia susuu
ta'aa laona 'afitaia ne ilitona. Suli si kada
wane nia uu ngasi gwana sui boroi 'ana
ilitooa nai ka dao tona, tara God kai kwa-
iarangainia wane nai 'ana mauria firi ne
nia alangainia sui naa fuana toaa ne da
liosau 'ani nia.
13 Lea ta ilitooa uri abulo ta'aa lae nia dao
tona wane, wane ka nao si bae lau 'urii,
"'O ma God gwana ne ilitoku nee!" God,
nia 'afitai ka falea ilitooa uri abulo ta'aa lae
fuana ta wane. Ma nia ka 'afitai lau guu uri
sa ta wane ka ilitona God uri abulo ta'aa
lae.
14 Na kwaidooria ta'aa nia wane 'ana ne
nia ilitona ma ka talai nia uri abulo ta'aa
lae.
15 Na kwaidooria ta'aa nai, tara lelea nia
ka baita naa, nia ka faafutaa abulo ta'aa
lae. Ma na abulo ta'aa lae, tara lelea nia
baita ka rafo naa, nia ka falea maee fuana
wane.

16 Toaafuta diana nau ki 'ae, ade ta wane
ka suke kamolu 'ana si doo nai.
17 Suli taifilia guu doo diane ki ne da
kai lea mai fuakolu faasia Maa kolu God 'i
salo. Nia ne saungainia na doo tala folaa
ki laona salo. God nia 'afitai 'asia naa ka
talana lau birangaa nia. Nia 'afitai ka tatala
mala 'ana doo nai ki nia saungainida laona
salo ma daka tala folaa 'ana tai si kada ma
'ana tai si kada ka nao dasi tala folaa.
18 God nia fili kolu uri kolu ka futa 'ani
nia si kada ne kolu manata mamana 'ana
si baea mamana nia ne nia falea fuakolu.
God nia sua kolu ka diana tasa talua doo
neki sui guu nia saungainia ki.

Molu fafurongoa ma molu ka ade sulia bae lana God

19 Toaafuta diana nau ki 'ae, nau ku
dooria molu saitoma diana fasi 'ana tii si
doo. Si doo nai nia 'urii: Molu 'ali'ali uri
fafurongo lae, nao molu si 'ali'ali uri bae
lae ma ka nao molu si 'ali'ali uri rakesasu
lae.
20 Na rakesasua nia wane nia 'afitai ka
adea wane ka ilia si doo 'o'olo ne God nia
dooria.
21 Nia 'uri nai, molu luka 'ana doo bilia
ki ma na doo ta'ae ki sui guu faasia laona
tooa kamolu ki. Molu ka faatu'uu kamolu
'ana fafurongo lana bae lana God bae nia
falea ka nii laona mauria kamolu ki mala
'ana ta fufuae 'ai fasi lana, ne nia too 'ana
tetedea uri ka faamauri kamolu.
22 Ade manata lamolu ka suke kamolu
uri rongo tii bali lae gwamolu 'ana bae lana
God sui ka sui lau gwana. Molu ili 'amolu
sulia si doo ne nia saea.
23 Suli wane ne nia fafurongo tii bali
gwana 'ana bae lana God ma ka nao si ade
sulia, nia mala 'ana wane nia lio ngado
'ana maana laona ironunu
24 ka suana bilia lana ma sui ka lea kau
ka manata buro lau gwana ai.
25 Aia, ma tii gwana ne nia lio ngado
laona taki nia God ma ka ade sulia taki
diana nai tiifau ne kai falea sakwadoloa
lae fuana wane, ma ka nao si manata buro,
tara God kai falea dianae fuana wane 'ana
doo neki sui guu nia ilida ki.
26 Tii gwana ne nia saea nia abu fua God
ma sui ka nao si sua gu sulia bae lana 'i
tala'ana, nia wane manata lana suke nia
gwana 'ana abu lae fua God.
27 Na abu laa ne nia mamana ma ka
sasaolia 'i naofana Maa kolu God nia ne;
sua diana lae sulia wela inomae ki ma gwa
'oru ki ne kera siofaa ma daka ulafu. Ma
na suasuli lana wane 'i tala'ana faasia doo
garo ki laona molaagali ade daka saketoa
tooa diana nia.

2

Nao molu si kwai maa'ilisi

1 Toaafuta diana nau ki 'ae, kamolu nai,
kamolu toaa molu manata mamana ki naa
'ana Aofia diana tasa kolu sa Disas Kraes.
Nia 'uri nai, nao molu si kwai maa'ilisi 'i
matangamolu kwailiu fafona gwana si doo
'i sara ki gwana 'ana wane.
2-3 Nia 'urii nai, lea sa ta roo wane daru
dao mai 'i matangamolu lao ofu kwaimani
laa kamolu, ta, ta wane nia ka suadoo ma
ka saingia mai fa kokome 'ana gool ma ka
ofi mai 'ana si maku kwanga 'asia ki naa,
ma ta ruana wane nia wane siofaa gwana
ne ofi mai 'ana fufura maku bilia ta'aa ki
gwana. Aia, sa nia 'uri nai guu ta molu lio
'amolu kau uri wane suadoo nai molu ka
bae 'urii fuana, “Lea mai gooru diana 'amu
seki 'i langi.” Ma molu ka bae gwamolu
'urii fua wane siofaa nai, “'Oe uu gwamu
'uri nai, lea nao 'oko gooru 'amu fuusee
saegano.”
4 Lea kamolu ade 'uri nai molu garo naa
nai, suli kamolu molu efaa na wane ki 'uri
nai sulia liomolu ne ta'aa.
5 Nia ne toaafuta nau ki 'ae, molu rongo
fasi mai. God nia filia toaa ne da siofaa lao
molaagali nee uri na manata mamana laa
kera 'ani nia ka baita ma uri kera dai too
'ana 'initoaa ne nia ade akau ai fua toaa da
liosau ki 'ani nia.
6 Ma sui ni kamolu molu ka mala siofaa
'amolu 'ana toaa siofaa ki. Aia, ma na
toaa suadoo neki gu ne dai falea 'afitaia ki
fuamolu nee ma da kai tara kamolu kau uri
keto lamolu lae ki nee!
7 Ma ni kera gu ne kera dau 'ana tauwela
lana satae doo diana nia sa Disas Kraes
waa ne naisata 'ani kamolu!
8 Lea sae kamolu molu ka ade 'amolu su-
lia na taki 'initoa nia Aofia ne saea, “Molu
liosau 'ana toae ki tiifau ka mala lau guu
ne molu liosau 'ani kamolu 'i tala'amolu.”
'I seeri nia ka diana 'asia naa.
9 Ma lelea kamolu molu 'ilisi wane 'i
matangana toae ki ka lea gwana sulia
bubungi lamolu 'ana bali 'i sara 'ana wane,
'i seeri kamolu molu 'oia taki nia God. Na
taki, nia ne faatainia kamolu molu garo.

10 Tii ne nia ade sulia si baea fifii neki sui
guu 'i laona taki nia God ma ka 'oia ta tii
si baea fifii gwana 'i laona, nia 'oia taki nia
God tiifau naa.
11 Suli God waa ne bae 'urii, “Nao molu si
ooe.” Nia lau gu ne bae 'urii, “Nao molu si
sauwane.” Lea waa nao si ooe, ma sui nia
ka sauwane 'ana, nia 'oia naa taki nia God
tiifau.
12 God nia kai keto kamolu sulia taki ne
nia kai falea sakwadoloa lae fuana wane
faasia abulo ta'aa lae. Nia 'uri nai, molu
suasuli diana 'ana bae lamolu ma na ade
lamolu ki.
13 Suli si kada God nia falea naa kwak-
waea fua toae ki sui, nia 'afitai ka obi lau
'ana ta wane ne nao si obi guu 'ana wane
ki. Aia ma wane ne nia obi 'ana wane ki,
nia 'ana ne God kai obi 'ani nia 'ana si kada
nia falea kwakwaea fua toae ki sui.

Raoa diane ki ne faatainia manata ma-mana lae 'ana God

14 Toaafuta nau 'ae, nao si diana fua ta
waa ka saea nia manata mamana 'ana God,
ma sui ka nao si ilia guu tasi doo diana uri
ka faatainia manata mamana laa nia. Na
manata mamana laa 'uri nai nia 'afitai ka
faamauri nia.
15 Lea ta waafuta ma nao ta aifuta 'amolu
nia ka nao si too guu 'ana tasi maku ma nao
tasi fanga,
16 ma molu ka bae gwamolu 'urii fuana,
“Nao 'osi manata 'abarua lau, waa nau. 'O
lea kau 'oko ofi diana ma 'oko fanga diana
'amua.” Ma sui ka nao molu si faa gu tasi
doo fuana uri ka 'adomi nia. 'I seeri nia nao
si diana nai.
17 Doo ne adea guu, tii ne nia saea nia
manata mamana 'ana God ma sui ka nao si
ilia gu tasi doo diana, na manata mamana
laa nai nao lau doo mamane.
18 Ma lea sae ta waa ka bae 'urii, “Tai
wane naa ne fua manata mamana lae 'ana
God, ma tai wane fua ili lana doo diane
ki.” Si doo ku saea sulia 'e 'urii; na manata
mamana laa ne nao si too 'ana ili lana
doo diane ki fainia, 'e nao lau na manata
mamana laa mamane 'ana God. Suli na
manata mamana laa mamane 'ana God 'e
saka faatai mai 'ana si kada wane ilia doo
diane ki.
19 Nia diana 'asia naa ne kamolu molu
faamamanea God nia tii God guu. Ma
sui ta, na anoedoo ta'ae ki boroi kera da
faamamanea lau guu si doo nai ma ka
adea kera boroi daka mau daka lebelebe
gu sulia.
20 Nao molu si oewanea! Nau ku
faatainia fuamolu, lea ta waa saea nia
manata mamana 'ana God, ma sui ka nao
si ilia gu doo diane ki fainia, na manata
mamana laa nai nia sala gwana.
21 Kamolu molu saitomana ne kolu toaa
kolu futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham. God
nia saea sa 'Abraham nia wane 'o'olo suli
nia ilia doo diane ki. Nunufana nia alua
'alakwa nia laona fuliera 'ana afuafu lae
talea God ma God ka saea nia wane 'o'olo.
22 Kamolu liotoi nia folaa gwana nai, sa
'Abraham nia manata mamana 'ana God
ma nia ka ilia lau gu doo diane ki. Na
doo diana nai ki ne faafonosia na manata
mamana laa nia 'ana God.
23 Ma 'i seeri guu, si doo bae na Kekeda
laa Abu 'e saea bae nia mamana, bae nia
'urii, “Sa 'Abraham nia manata mamana
'ana God ma God ka sae nia 'ana wane
'o'olo.” Ma 'i seeri kera daka sae nia 'ana
wane kwaimani nia God.
24 Kamolu liotoi nai, si kada na wane 'e
ilia si doo diane, nia ne God ka sae nia 'ana
wane 'o'olo. Nao lau 'ana manata mamana
lae tii bali gwana.
25 Ma tii si doo nai gwana 'e fuli lau guu
fua ni Reehab na keni olodola bae boroi
'ana. God 'e sae 'o'olo lana ni Reehab
suli nia suasulia roo waa baki da lea kau
daru ka uraia maefera bae, sui nia ka saea
keerua daru ka lea na 'adaru 'ana ta tala
'e'ete naa.
26 Nia nai, lea na noniidoo nee ka nao
ta mangoedoo 'i laona, nia na doo mae
gwana. Talafana lau guu na manata ma-
mana lae nai. Lea ta waa saea nia 'e man-
ata mamana 'ana God, ma sui ka nao si ilia
guu tasi doo diana, na manata mamana laa
nia 'e nao si mamana guu.

3

Waa toolangaidoo ki daka suasulia bae lada

1 Toaafuta nau ki 'ae, nia nao si diana
fua 'oro lamolu ki daka dooria sui gwada
toolangaidoo lae. Suli nia 'urii, ni kameli
toaa ni toolangaidoo nee ne tara God nia
keto kameli ma nia 'afitai ka marabibi lau
fai kameli.
2 Kolu sui guu ne kolu garo 'ana doo 'oro
ki.

Suli lelea na wane nia saitomana sua diana lae sulia bae lana 'i tala'ana, wane nai ne nia 'o'olo ma ka fono ma ka saitomana suasuli lana mauria nia tiifau.
3 Na hos, lea ta wane nia dooria uri hos nai ka ade suli nia, tara nia ka alua kasi kakai salo tu'uu nai lao ngiduna sui tara nia ka lilikwailiu gwana 'ana hos lalau nai uri lea lae uri si kula ne wane nai nia doori lea uria. 4 Ma kasi reba 'ai tu'uu 'i burina baru fua lilikwailiu lae ai boroi nia 'uri nai lau guu. Lea na baru ka baita ma na koburu baite ka toea boroi 'ana, kasi reba 'ai tu'uu nai gwana ne waa baita 'ana baru nia lilikwailiu 'ana baru nai uri ka lea sulia doori lana.
5-6 Talafana gu bae lana wane 'ana meaewane nai. Suli meaewane nia si doo tu'uu gwana 'i nonina wane, sui boroi nia saitomana ka bae ngalangala sulia na doo baite ki 'asia naa.
Na meaewane, nia rao lau guu mala 'ana ere. Si era tu'uu boroi 'ana tara nia saitomana ka saru lelea ka sarufi tiifau gwana 'ana ta gano talingai. Na bae lana wane 'ana meaewane wane nia fungu 'ana doo ta'aa 'oro 'asia naa. Nia si doo tu'uu gwana ne nii laona nonimu, ma sui boroi 'ana nia saitomana ka falea mauria 'oe tiifau fua laona ere. Suli na doo ta'aa neki sui naa wane ki da saea, nia safali mai 'ana sa Saetan, ma ka tauwelaa mauri lana wane.
7 Na wane saitomana ka faamanatainia gwana doo kwasi ne da 'a'ale ki, mala 'ana saaro ki, ma doo 'a'ale ki, ma sakwari ki.
8 Aia, ma ta wane ne nao si too 'ana ta tetedea fua faamanatai lana bae lana 'i tala'ana. Suli na bae lana wane nia fungu 'ana doo bubulo ki 'asia naa fua saungi lana wane, ma ta wane 'afitai ka suasuli bae lana 'i tala'ana.
9 'Ana tii meaewane gwana, ne kolu tangoa 'ana Aofia ma na Maa kolu ma sui kolu ka bae ta'aa lau gu ai fua toaa ne God saungai kera ki suli nia 'i tala'ana.
10 Na baea diane ki ma na baea ta'ae ki daru ka lea sui gu mai faasia tii meaewane guu. Toaafuta nau ki 'ae, si doo ta'ae nai.
11 Na kafo fai na asi 'afitai daru ka igwa sui gu mai fasi lao tii mae busu guu.
12 Nia 'afitai uri kafo gwagwaria ni kuufi lana ma na asi daru ka igwa mai faasia tii mae busu guu. Ma na 'ai ne na fig, nia 'afitai ka fungu 'ana fufuana 'olif. Ma na 'oko ne na greib, nia 'afitai ka fungu 'ana fufuana fig.

Na birangana liotooa mamane

13 Lea ta wane 'amolu nia saea nia too 'ana liotooa mamane ma ka saea nia saitomana doori lana God, waa nai ka faatainia 'ana abulo 'o'olo lana, ma 'ana ili lana doo diane ki ma 'ana marabibi lae ne dongana 'ua guu liotooa nai.
14 Aia, ma lea na 'uga lae ma na sasibila lae ka baita gwana lao tooa kamolu ki, nao molu si faadiana kamolu guu 'i tala'amolu. Ma ka nao molu si suke lau sae sa molu liotoo doo ne nao si mamana guu.
15 Na liotooa 'uri nai nia nao si lea mai faasia God 'i salo. Doo 'e lea gwana mai faasia wane ki laona molaagali ma sa Saetan.
16 Suli lea na mangona wane nia fungu 'ana 'uga lae ma sasibila lae, na falole lae ka nii seeri, ma na wane ka ilia doo ta'ae ki sui naa.
17 Aia, ma na wane ne nia too 'ana liotooa ne 'ita mai faasia God, nia ne sakwadoloa faasia ta'aa lae ma ka too 'ana aroaroe, ma na marabibi lae, ma ka noni maabe uri fafurongo lae, ma na kwai'ofei lae ma ka ilia doo diana ki fuana wane ki. Ma ka nao si kwai maa'ilisi ma si kwaisukei.
18 Toaa ne da bae sulia aroaroe fua laona toae ki kera da fasia nia kai fungu ma na fufuana naa ne 'o'oloe ne kera da kai fufusia.

4

Nao molu si liokwaisulii 'ana dongana molaagali

1 Aia, tee ne adea molu ka olisusuu ma molu ka firufiru ka lelea firi? Tee nia naa ne doori doo laa nee fuamolu 'i tala'amolu gwana ne nia firu fainia si manata laa diana ne molu too ai.
2 Kamolu molu dooria 'asia naa too lae 'ana doo 'oro ki ma ka nao molu si too gwai. Doo nai ne adea molu ka dooria sauwane lae. Ma 'ana si kada nao molu si ngalia si doo ne molu dooria 'asia ki naa, kamolu molu ka safalia naa olisusuu lae, ma molu ka firu ki na 'amolu. Kamolu molu saitomana, si doo ne adea ma molu si too 'ana doo ne molu dooria ki, suli nao molu si gania guu siana God.
3 Ma si kada kamolu molu gania God ma ka nao molu si ngalia guu doo ne molu

gania, suli na manatamolu nia ta'aa. Ne molu dooria gwamolu doo nai ki fua fale lana elelea 'ana noni fuamolu 'i tala 'amolu ki.

4 Ma molu ka faasia God mala 'ana ta 'initai ne faasia arai nia. Lea kamolu molu 'ado kwaimani fainia ta'aa lae laona molaagali, nia faatainia kamolu malimae nia ki God. Lea ta waa 'e dooria lea lae sulia manata laa laona molaagali, nia 'afitai ka lea sulia manata lana God.

5 Kamolu molu saitomana naa na Kekeda laa Abu ne 'e 'urii, "God nia suasuli diana 'asia naa 'ana Mangoedoo ne nia alua laona mauria kolu ki."* Si kada God nia bae 'uri nai nao nia si bae tatakwai gwana.

6 Ma na liosaua God fuakolu nia baita tasa. Nia ne Kekeda laa Abu ki daka bae 'urii, "God nia ote nia 'ana wane ne naunau, ma nia ka 'ofea wane ne abulo marabibi."

7 Doo ne adea guu, molu marabibi 'i tala 'amolu ma molu ka ilia si doo ne God nia saea. Molu ka firu suusia sa Saetan uri nia ka tafi faasi kamolu.

8 Molu 'idu karangia God uri nia ka 'idu karangi kamolu. Molu faa faalua mauria kamolu ki, molu ka lukasia doo ta'aa 'oro neki molu ilia ki, ma ka nao molu si manata ruarua lau sulia God.

9 Nao molu si waela waela'idi ma molu si noni sasala lau. Molu kwaimanatai ma molu ka angi 'ana angi laa ne baita tasa.

10 Molu abulo marabibi 'i maana Aofia uri nia ka faa'inito kamolu.

Nao molu si bae ta'aa fua ta wane ne nia manata mamana lau guu

11 Toaafuta nau ka 'ae, molu too 'amolu fasi bae ta'aa lae fuamolu kwailiu. Lea ta wane nia bae ta'aa fuana ma nao ka ketoa tii ne nia manata mamana lau guu 'ana Kraes, wane nai nia bae ta'aa sulia ma ka ketoa lau guu taki nia God. Kamolu 'i tala 'amolu ade molu ka mala lau guu 'ana toaa fua keto lana taki nia God. Ma si kada kamolu molu ade 'uri nai, kamolu nao lau toaa uri ade lae sulia taki nia God. Suli kamolu toaa uri keto lana gwana taki nia God.

12 God taifili nia naa ne nia falea mai taki ma ka too 'ana rigitaa uri keto lana wane sulia taki nai. Doo ne adea guu, 'oe nao 'osi too gu 'ana ta rigitaa uri keto lana toolamu ne nia manata mamana lau guu.

Na kwaifamanataia ki fua toaa suadoo

13 Aia, kamolu tai wane molu bae 'urii ne, "'I tari'ina ma nao 'i bobongi, tara meli lea 'ameli 'ana tii maefera baita. Tara meli kai too mai seeri sulia ta tii fa ngali uri meli ka ili raoa 'ameli ki uri toda lana tai malefo 'oro lau."

14 Aia nau ku saea fuamolu, nao ta wane 'amolu si saitomana guu si doo ne kai dao mai 'i bobongi. Suli kolu, kolu mala gwakolu si sasu ne da suai sui ka nao'ana 'ali'ali gwana.

15 Bobola fainia sae si doo molu saea ne 'urii, "Lea manata lana God, tara kolu ka ilia doo ne kolu manata toi ki."

16 Ma sui kamolu ne bae lamolu ka faadiana kamolu 'asia naa nee. Ade laa ne molu ilia nai, nia garo 'asia naa.

17 Doo ne adea guu, tii ne nia nao si ilia si doo diane ne nia saitomana gwana, wane nai nia abulo ta'aa naa.

5

1 Ma kamolu toaa ne molu suadoo ki, bobola fainia sae sa 'i tari'ina kamolu molu ka liodila ma molu ka angi baita ma molu isisigwau guu. Suli na 'afitai lae ne kai dao tomolu nia baita ka tasa.

2 Suli na suadooa kamolu ki da kai fura tiifau. Na maku kamolu ki 'aide ki da kai furia.

3 Ma na malefo kamolu ki da kai fura tiifau. Aia, God nia kai suana suadooa kamolu ki ma nia kai kwae kamolu 'ana ere, suli kamolu molu 'etea suadooa kamolu ki laona fa sato 'isi neki.

4 Molu manata fasi sulia na angia kera toaa ni rao ki ne da rao laona ola kamolu ki. Kera angi suli ne kamolu molu lui faafia na fofolia kera ki 'ana kada ki sui guu. Ma God kolu ne nia rigita ka tasa, nia rongo sui naa angi lada ki toaa ni rao nai.

5 'I tari'ina, kamolu molu too 'ana doo diana 'oro tasa ma molu ka noni sasala 'asia naa sulia. Sui boroi 'ana ma kamolu molu mala 'ana ta buluka da faakobua, uri ka bobola fai fa dani da kai saungia ai.

6 Kamolu molu ketoa ma molu ka saungia sui naa toaa 'o'olo ki, sui boroi 'ana nao kera dasi firu gu fai kamolu.

* **4:5** *'Ana ta ruana alu laa ai nia bae 'urii:* Mauria doo ne God nia alua 'ani kolu, nia too 'ana doori doo laa ne ka rigita uri doori lana doo 'oro 'e'ete ki.

Molu susuu ta'aa laona nonifii lae ki

7 Toaafuta nau ki 'ae, molu mamarato
'amolu lelea ka dao guu 'asi kada na Aofia
nia kai dao. Molu manata fasi sulia na
wane ne nia rao 'ana ole si kada nia ma-
marato ka tau maasia suana lana fufuana
ta doo ne nia fasia. Ne nia mamarato
'ana maasi lana uni ute ki uri 'arungi lana
fasidooa nia lelea ka sui fatai nia kafi dao
'ana si kada 'ana koni doo lae.
8 Molu mamarato ma molu ka uu ngasi
lau guu, suli oli lana mai Aofia nia kwai
karangi naa.
9 Toaafuta nau ki 'ae, nao molu si 'ugali
kamolu kwailiu uri God ka nao si keto
kamolu lau guu. Suli God nia ade akau sui
naa fua keto lana toae ki tiifau.
10 Toaafuta nau ki 'ae, molu manata fasi
sulia brofet baki 'i nao, bae kera da bae
'ana satana God. Toae ki da ilia doo ta'aa
'oro ki fuada sui boroi 'ana kera daka
susuu ta'aa gwada. Ma kamolu boroi,
molu kai ade lau gu mala 'ani kera.
11 Kolu ne kolu saitomana, ne nia di-
ana tasa fuada suli kera da susuu ta'aa.
Kamolu molu rongo sui naa sulia na susuu
ta'aa laa nia bae sa Diob fainia si doo bae
God nia ilia fuana. Na doo ta'aa 'oro ki
'asia naa bae da dao tona sa Diob, sui boroi
'ana ma nia ka manata mamana gwana
'ana God. God nia ka manatainia ma ka
kwai'ofei gwana 'ani nia, suli God nia waa
fua kwai'ofei lae fuana wane, ma ka dooria
'asia naa 'adomi lana toae ki.
12 Toaafuta nau ki 'ae, si doo baita uri
molu ka saitomana nia 'urii, nao molu si
bae alafuu 'urii, “Mamana mai 'i langi,”
ma nao sae molu ka 'urii, “Mamana mai
'ana molaagali nee.” Lea sae kamolu molu
saitomana si doe nia mamana, molu ka
bae gwamolu 'urii, “Nia mamana.” Ma lea
nia nao si mamana, molu ka bae lau gu
'urii, “Nia nao si mamana.” Ma lea nao
molu si ade 'uri nai, tara kamolu naofia
kwakwaea.

Foaa 'ana manata mamana lae nia too 'ana mamanae

13 Ma lea ta wane 'amolu nia too 'ana tasi
'afitaia, alu nia foosia God. Ma lea ta wane
nia ka ele 'asia naa, alu nia ka nguu 'ana
tango lana God.
14 Ma lea ta wane 'amolu nia ka matai,
alu nia ka 'ailia mai toa naonao ki 'ana
konia manata mamana nia God uri daka
foa faafi nia ma daka gwaia 'ana satana
Aofia.
15 God nia kai guraa waa matai nai suli
kera foa faafi nia lao manata mamana lae.
Ma lea nia ka ilia tasi abulo ta'aa lae, tara
God kai manata luke nia.
16 Doo ne adea guu, molu ka fuulan-
gainia abulo ta'aa lae kamolu ki fuamolu
kwailiu ma molu ka foa fuamolu kwailiu
uri molu ka 'akwaa.
Na foa laa nia wane ne nia 'o'olo, nia too
'ana mamanae.
17 Brofet 'Ilaeja, nia na wane gwana 'uri
kolu lau guu, ma nia ka foa totongai uri
God ka suusia ute. Ma na ute ka nao si 'aru
sulia olu fa ngali ki fainia ono madama ki.
18 Sui, nia ka foa lau uri God ka falea mai
ute ka 'aru lau gwana. Uta nai ka 'aru lau
gwana lelea doo ki tiifau fafona ano nee
daka mauri ma na 'ai ki daka fungu lau
gwada.

Olitainia mai wane ne lea garo faasia God

19 Toaafuta nau ki 'ae, lea ta wane 'amolu
nia lea garo faasia toolangaidooa mamana
nee, ma ta wane 'amolu ka olitainia mai
wane nai, nia ka diana 'asia naa.
20 Nia diana uri molu ka saitomana ne, tii
ne nia olitainia mai ta wane faasia lea garo
laa nia, nia faamauria wane nai faasia
maea ma faasia abulo ta'aa laa 'oro nia ki
ne God kai manata lukea.

Na Kekeda laa Totoonao Sa Bita

Sa Bita na 'aboosol bae sa Disas ne kedaa buka nee. Bae nia waa kwaitalai 'ana konia manata mamana ki, ma ka too lau guu lao fera baita bae 'i Rom sulia kasi kada kukuru.

Nia kedaa buka nee uri ka 'adomia toae ki uri daka uu ngasi 'ana si kada 'afitaie ki dao toda suli ne kera toaa nia ki Kraes. Nia dooria uri manata lada ka ngasi diana 'ana faamamane lana si Faarongoa Diana nee sulia Kraes. Nia ka dooria uri kera daka uu ngasi ma daka ele gwada uria liu lae lao nonifiie ki ma na 'afitaie ki ne dao toda nunufana kera da kwaimani 'ana sa Disas waa bae nonifii baita mai fuada. Na 'afitaia baita neki kera dao toi ki na doo uri ka ilitona manata mamana laa kera 'ana Kraes. Ma lea kera daka uu ngasi, tara God nia kai kwaiarangai kera 'ana mauria firi 'ana si kada sa Disas Kraes nia oli mai.

Na 'inifuui baee ki lao buka nee

Na mauria diana ne Kristin nia too ai 1:1—2:10
Na abulo laa ne kristin kai too ai 'ana si kada 'ana 'afitaie ki 2:11—4:19
Bae lana sa Bita fua toaa kwaitalai ki 5:1-14

1 Kekeda laa faasia nau sa Bita na
'aboosol sa Disas Kraes.
Nau ku kekeda kau fuamolu toaa bae
God nia fili kamolu naa, bae molu too
lao molaagali mala 'ana toaa 'e'ete ki lau
gwana suli ne fera mamana kamolu 'e nii
mai 'i salo. Kamolu molu too tagabola
sui gwamolu lao lolofaa nai ki 'i Bontas, 'i
Geleisia, 'i Kabadosia, 'i 'Eisia, ma 'i Bitinia.
2 God na Maa 'e saitomamolu ma ka fili
kamolu 'ua naa. Na Anoedoo Abu lau
guu ka efa kamolu molu ka too 'e'ete naa
fua ade lae sulia doori lana God ma fua
faafaalu lae 'ana 'abuna sa Disas Kraes.
Alu God nia ade diana 'ana fuamolu ma
ka falea 'ana aroaroa nia fuamolu ka totoo
firi.

Na manata ngadoe 'ana mauria firi

3 Kolu tangoa God ne Maa nia Aofia kolu
sa Disas Kraes! God nia 'ofe kolu ka tasa ma
ka falea mauria falu fuakolu 'i nunufana
tatae lana sa Disas Kraes faasia maea. 'I
seeri kolu kolu ka too 'ana manata ngadoe
'ana kwaimaasi lae maasia ngali lana
4 doo diana 'oro ne God nia taingainia
maasi kolu toaa nia ki lao fera 'i salo. Na
doo nai ki 'afitai naa lelea daka kwali ma
nao daka fura ma nao daka funu.
5 God nia fofolo suusi kamolu 'ana tete-
edea baita nia suli molu manata mamana
'ani nia, ma nia kai fofolo suusi kamolu
lelea ka dao 'afa sato 'isi. 'I seeri nia kai
faamauri kamolu 'uri ne nia 'ita ka manata
toi naa ili lana fuamolu.
6 Molu ele 'amolu sulia si doo nai sui
boroi 'ana molu ka kwaimanatai 'ana si
kada tu'uu nee suli na 'afitaia 'oro neki
molu liu 'i laona ki.
7 Na 'afitaia nai ki da kai faatainia man-
ata mamana laa kamolu nia doo mamane.
Na manata mamana laa kamolu nia mala
'ana gool ne da suungia 'ana ere uri ka
sasaolia diana. Ma God nia dooria na man-
ata mamana laa kamolu ka talua lau gool
ne totoo kai funu lau gwana, aia manata
mamana laa kamolu ka nao si sui. Ma
God nia kai bae diana suli kamolu, ma kai
faa'inito kamolu, ma ka sae'inito tasa 'ani
kamolu 'afa Sato sa Disas Kraes nia kai dao
ai.
8 Kamolu molu liosau 'ana Aofia sui
boroi 'ana ka nao molu si suana 'ua, ma
molu ka manata mamana lau gu 'ani nia
sui boroi 'ana ka nao molu si suana guu 'i
tari'ina. Nia 'uri nai, molu ele 'amolua 'ana
ele laa baita ne ta baea boroi nao si tala'ana
unu lae sulia ai.
9 Molu ele 'uri nai, suli God nia faamauri
kamolu. Na mauria firi nai, nia na kwa-
iaraa ne molu ngalia uria maana manata
mamana laa kamolu 'ani nia.
10 Na mauria firi nai God nia falea
fuamolu nai, na brofet baki da bae mai
sulia doo diana nai 'ana kada 'i nao, kera
da nani burina ma daka dooria 'asia naa
saitoma diana lae ai.
11 Sulia na Anoedoo nia sa Disas Kraes
nia too na 'ani kera, ma ka faatainia ne
Kraes nia kai nonifii sui fatai nia kafi 'inito.
Ma daka sasi uria dao toi lae si kada tee ne
Kraes nia kai dao, ma na tee ne kai fuli 'ana
si kada nia dao mai.
12 Ma God nia ka faatainia fua brofet nai
ki na doo nai ki nao dasi fuli 'ua 'ana si
kada kera too ai lao molaagali. Nia kai
fuli lau 'ana 'i buri 'ana si kada ne kamolu
molu too ai. Kera da bae sulia doo neki
molu ka rongoa 'ana si kada tai wane da
faatalongai sulia si Faarongoa Diana nee.
Na Anoedoo Abu ne God nia falea mai
faasia 'i salo, nia naa ne kai ilia toaa nai uri

daka faatalongai 'ana rigitaa nia. Na 'ensel ki boroi da dooria lau guu daka saitoma diana 'ana mauria firi diana tasa nai.

Na tooa ne aoloa

13 Molu lilio diana, ma molu ka manata 'o'olo. Molu ka manata too suli ne God nia kai 'ofe kamolu 'ana si kada sa Disas Kraes kai dao mai.
14 Molu ka ade suli God, ma ka nao molu si lea lau sulia kwaidooria bae molu too ai 'ana si kada bae nao molu si saitomana 'ua si Faarongoa Diana nee.
15 Molu abulo aoloa 'ana doo ki sui guu suli God ne nia fili kamolu nia aoloa.
16 Suli lao Kekeda laa Abu God nia bae 'urii, "Molu abulo aoloa molu ka abu, suli nau ku aoloa ma ku abu."
17 Ma ni kamolu molu saea God 'ana "Maa" 'ana si kada molu foa. Ma molu ka manata lau guu toi ne nia kai ketoa toae ki sui guu faafia doo neki kera da ilia ki, ma nao nia si 'ilisi wane. Nia ne adea, molu ka sae'inito 'ani nia 'ana si kada ne molu too mala 'ana toaa 'e'ete lau gwana lao molaagali nee.
18 Kamolu molu saitomana sui naa, God nia foli ka olitai kamolu 'ana doo baita tasa, uri nia kai luke kamolu faasia abulo laa tatakwai ki mai faasia kokoo kamolu ki. God nia ka foli olitai kamolu 'ana na doo ne talua silfa ma nao gool.
19 God nia foli olitai kamolu 'ana mae lana sa Disas Kraes ne mala 'ana ta kale sifsif ne diana tiifau fua afuafu lae ai.
20 God nia filia mai Kraes 'ua naa 'i nao 'ana saungai lana molaagali. Ma 'i tari'ina, lao fa sato 'isi neki naa, sa Disas Kraes nia dao na mai uri ka faamauri kamolu.
21 Na rao lana sa Disas Kraes, nia ne adea molu ka manata mamana 'ana God ne tatae nia faasia maea ma ka faa'inito nia, uri manata mamana laa kamolu ma na manata ngadoa kamolu ka rautoo 'ana God.
22 Ni kamolu molu ade sulia naa toolangaidooa mamane, ma molu ka tagisi kamolu 'i tala'amolu faasia abulo laa ta'aa kamolu ki, nia ne molu ka liosau mamana 'ani kamolu kwailiu toaa ne molu manata mamana ki. Suli ne nia 'uri nai, ne molu ka faatetedea liosaue fuamolu kwailiu.
23 Kamolu molu futa falu naa, ta nao molu si futa lau sulia kwalafaa ne kai funu lau gwana. Kamolu molu futa 'ana kwalafaa nia God ne mauri firi, ma molu ka futa 'i nunufana ade lae sulia si bae ne totoo si sui.
24 Suli na Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Kolu wane kolu mala gwakolu na lalano ma na 'initoa lakolu ka mala gwana takana lalano nai suai lae diana tasa.
Si kada na lalano nia kuku, na takana boroi ka 'asia lau guu.
25 Aia, na bae lana God nia totoo nao si sui."✡
Ma si baea nai gu ne si Faarongoa Diana nee da faarongo kamolu ai nee.

2

1 Suli kamolu ne molu futa faalu naa, kamolu molu ka taga naa 'ana doo ta'ae ki sui guu faasi kamolu. Ne nao molu si kwaisukei lau, ma molu si 'uga, ma ka nao molu si saea lau doo ta'ae ki sulia wane ki.
2 'Ana si kada ki sui guu, molu ka susuu uria bae lana God mala 'ana ta wela bibiu ne nia ilia uri susu lae 'ana gaa nia. Molu ade 'uri nai uri na too lamolu ka diana ma ka 'idu ka lea 'alaa lao mauria firi ne molu too ai nee.
3 Molu ka ade 'uri nai lau guu suli ne kamolu molu saitoma diana 'ana Aofia nia ade diana tasa fuamolu.

Kolu na konia abu nia God

4 Molu lea mai sia sa Disas waa ne nia mauri ka lelea firi. Sa Disas nia talafana maefau 'ana maurie. Wane ki da ote kera 'ani nia, sui boroi 'ana ta nia ne God filia suli nia 'e diana tasa.
5 Kamolu talafana naa maefau mauri ki, suli ne molu faolomainia God ka saungainia beu nia 'ani kamolu. Ma ni kamolu lau guu na toaa ni foa nia ki sui guu, ma molu ka falea afuafue ki talea God ne nia ele sulia 'i nunufana sa Disas Kraes.
6 Suli bae lana God lao Kekeda laa Abu nia bae 'urii,
"Molu liotoi 'amolua! Nau kwai filia tii wane ma kwai alu nia kai too lao maefera 'i Saeon* mala 'ana ta maefau ne ku alu.

✡ **1:25** 'Aesaea 40:6-8 * **2:6** *Saeon:* Satana gwa labusua bae na beukaua 'i Durusalem nia nii gwauna. Satae doo da 'ailia lau guu 'ana fera 'i Durusalem ma na toaa 'i Durusalem. 'I seki, si satae doo nee nia fuutoi toaa manata mamana ki 'ana Kraes. ✡ **2:6** 'Aesaea 28:16

Na wane nai, na wane diana tasa mala bae
ta maefau diana tasa 'ana faangilo
lana beu.
Tii ne nia manata mamana 'ana wane nai,
nia 'afitai ka manata 'asia fuana.”✡
7 Na toaa ne kamolu molu manata ma-
mana ki, na maefau nai nia maefau diana
tasa kamolu. Aia, ma na toaa ne nao dasi
manata mamana ki,
“Na maefau nai toaa saungai beu ki da
ekwatainia nai nia naa ne maefau
'initoa nai 'ana faangilo lana beu.”✡
8 Ma na Kekeda laa Abu ka bae sulia
maefau nai ka bae lau gu 'urii,
“Toae ki da kai lakwadora 'ana maefau nai
ma da kai 'asi kera.”✡
Kera lakwadora 'ani nia suli nao dasi ade
sulia si faarongoa ne da rongoa faasia God,
ma daka lakwadora suli God ne nia saea si
doo nai kai fuli fuada.
9 Aia ma ni kamolu, kamolu na toaa God
nia fili kamolu ki sui naa. Ne kamolu toaa
ni foa nia ki naa na Aofia, ma na toaa nia
ki God. Suli ne kamolu toaa nia ki naa,
kamolu molu ka faarongo talo naa 'ana
doo diana neki sui guu nia ilida ki. God nia
fili kamolu ma ka 'aili kamolu mai faasia
lao rorodoa lae uri molu ka ruu mai lao
folaa diana laa nia.
10 'Ana si kada sui naa, kamolu nao lau
toaa nia ki God ma ka nao molu si sait-
omana guu kwai'ofei laa nia. Ma sui 'i
tari'ina, God nia kwai'ofei fuamolu ma ni
kamolu na toaa nia ki naa.

Toaa rao nia ki God

11 Liliosaua nau ki 'ae, 'ana si kada ne
molu too 'ua lao molaagali nee, kamolu
molu too sala ki gwamolu suli na fera ma-
mana kamolu 'e nii mai 'i salo. Nia ne adea
nau ku bae fifii fuamolu ma ku dooria uri
molu ka bulasi manataa faasia kwaidooria
ta'ae 'ana noni. Suli na kwaidooria ta'aa
nai ki da firu fai mauria falu ne kamolu too
ai.
12 Molu ka too 'ana tooa diane 'i matan-
gana toaa ne nao dasi manata mamana.
Uri lea kera daka sae garo lamolu boroi
'ada, si kada kera da suana doo diana neki
molu ilida, kera daka tangoa God uria 'ana
fa Sato ne nia kai dao ai.
13 Kamolu toaa nia ki Aofia naa nai. Nia
'uri nai, molu ade sulia toaa ne da 'inito
fuamolu lao molaagali nee mala 'ana Waa
'inito nee 'i Rom ne nia 'inito tasa,
14 ma wane tee ne nia filia uri fale lana
kwakwaea fua tii kera ne da ilidoo garo,
ma fua tango lana tii ne abulo lana 'e diana.
15 Suli God nia dooria molu ka ilia doo di-
ane ki uri molu ka faataaroa baea tatakwai
kera ki toaa oewanea ki ne da olisusuu fai
kamolu.
16 Molu too naa mala 'ana toaa da sak-
wadoloa ki. Ma ka nao molu si kwaifii
lau sae sa nia diana gwana uri molu ka
abulo ta'aa 'amolu suli ne kamolu toaa
sakwadoloa ki gwana. Molu too naa mala
'ana toaa da rao ki fua God.
17 Molu ka sae'inito 'ana toae ki sui
gwana, molu ka liosau 'ana toaa manata
mamana ki, molu ka sae'inito 'ana God, ma
molu ka sae'inito 'ana waa 'inito tasa 'i Rom
lau guu.

Toaa rao tatakwai ki

18 Kamolu toaa rao tatakwai ki, molu ade
suli bae lana waa baita kamolu ki ma molu
ka sae'inito 'ani kera. Molu ade 'uri nai
fua waa neki sui guu da 'inito fuamolu, ta
nao lau fua taifilia gwana waa neki da 'ofe
kamolu. Molu ilia lau guu fua toaa ne da
susuala ki fuamolu.
19 Suli God nia kai faadiana kamolu lea
molu dao toi nonifii lae uri maana molu
ilia doori lana, ma ka nao lau uri maana ili
lana tasi doo ta'aa.
20 Lea da malasiofa kamolu faafia si doo
ne molu ilia ka ta'aa, 'afitai molu ka ngalia
kwaiarae uria. Aia, ma lea kamolu molu
nonifii maana ne molu ilia doo ne 'o'olo,
God nia kai faadiana kamolu uri maana.
21 God nia 'aili kamolu mai uri nonifii lae
'uri nai. Suli sa Disas Kraes 'i tala'ana, nia
nonifii uri ka faamauri kamolu ma uri ka
alua naa faatai lana fuamolu uri molu ka
ilia suli ne nia too ai.
22 Sa Disas nao si ilia tasi doo si ta'aa, ma
ka nao si suke 'ana tasi doo.
23 Si kada bae da tangasi nia 'ana si baea
ta'ae ki sui gwana, nia nao si olisi kera guu
'ana tasi baea ta'aa. Ma si kada bae nia
nonifii, nia nao si saea tasi doo uri faamau
lada lae. Nia 'e lukasi nia gwana 'i 'abana
God waa ne kai keto 'ana 'o'oloe.
24 Ma sa Disas Kraes 'i tala'ana nia ngalia
naa abulo ta'aa laa kolu ki 'ana nonina 'i
tala'ana 'ana mae lana 'ana 'airarafolo uri
kolu ka faasia abulo ta'aa laa kolu ki ma
kolu ka too 'ana birangaa 'o'olo. Nia ka
gura kolu naa 'ana nonifii lana.

✡ **2:7** Sam 118:22 ✡ **2:8** 'Aesaea 8:14-15

25 'Ana si kada bae sui naa, kamolu molu
mala 'ana sifsif neki da garo leaa faasia
wane ni fofolo kera. Ma sui 'i tari'ina
kamolu molu ka oli na mai siana wane ne
lio sulia mangomolu ki, ne sa Disas Kraes.

3

Keni 'afe ki

1 Kamolu keni 'afe ki boroi molu ka ade
lau gu 'uri nai. Ne molu ka ade lau guu
sulia arai kamolu ki, uri lea tai wane 'ani
kera nao dasi manata mamana 'ana bae
lana God, ka nao molu si bae boroi sulia
fuada, kera daka manata mamana lau guu
'i nunufana ade diana lana 'afe kera ki ni
kamolu.
2 'I seeri kera daka manata mamana suli
ne da suana kamolu molu sae'inito 'ana
God ma na abulo lamolu ka 'o'olo.
3 Aia, ni kamolu keni ki, nao molu si sasi
uri kwanga laa kamolu ne lea mai faasia
bulasi ifu laa kamolu ki, ma nao na saingi
lana doo waasinasina ki, ma nao lau ofi lae
'ana maku diane ki ne liu lada ki baita tasa.
4 Si doo nai lau 'ana ne, na kwanga lam-
olu ka nii 'ana birangaa diana kamolu ki
ne da sakatafa mai faasia lao mangomolu
ki. Ne si birangaa 'ana gere lana toae ma si
baea 'ana aroaroe, suli si abulo laa 'uri nai
lau 'ana ne God nia dooria. Ma na dianaa
'uri nai, 'oko waro boroi 'afitai lelea nia ka
ta'aa lau.
5 Na keni 'initoe ki 'ana kada 'i nao ne
kera manata mamana 'ana God ade lada ne
kera daka kwanga ne kera ade sulia arai
kera ki.
6 Ma ta ai ade 'uri nai gu ne ni Sera.
Nia ade sulia sa 'Abraham ma ka 'ailia sa
'Abraham 'ana waa baita fuana. Ma ni
kamolu lau guu, lea molu ilia doo 'o'olo ki
ma ka nao molu si alamatainia ta wane
ka faamau kamolu faasia, kera daka 'aili
kamolu 'ana saari nia ki ni Sera.

Arai ki

7 Kamolu waa arai ki molu ka ade 'initoa
lau gu 'uri nai. Ne molu too kwaimani
lau guu fai 'afe kamolu ki ma molu ka lio
saitomana ne kera nao dasi tetede mala
'ani kamolu. 'I seeri molu ka ade diana
fuada. Molu ka sae'inito 'ani kera suli God
nia falea mauria falu fuada mala lau guu ni
kamolu. Molu ka ilia si doo diana nai uri ka
nao tasi doo si suusia foa laa kamolu ki.

Molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu

8 Aia, nau ku too 'ua 'ana tai doo ki uri sae
lana fuamolu. Molu alu tii si lio, molu ka
liosau 'ani kamolu kwailiu mala 'ana bara
waisaasina ki, molu ka manatai kamolu
kwailiu ma molu ka faatu'uu kamolu 'i
matangamolu kwailiu.
9 Nao molu si duua ta'aa lae 'ana ta'aa
lae. Lea wane ki da saea doo ta'ae ki
fuamolu, nao molu si duua lau 'ana sae
lana doo ta'ae ki fuada. Oli molu ka duua
'amolu 'ana sae lana doo diane ki fuada.
Molu ade 'uri nai, suli God nia 'aili kamolu
mai ma nia kai falea lau guu doo diane ki
fuamolu.
10 Suli na Kekeda laa Abu nia saea,
"Tii gwana ne nia dooria mauri lana lao
molaagali nee kai diana ma kai ele,
nia diana fua wane nai ka nao si bae
ta'aa ma si suke.
11 Ma nia ka abulo 'e'ete faasia ili lana doo
ta'ae ki, ma na abulo lana ka diana.
Ma nia ka sasi ngangata uri too lae 'ana
aroaroe.
12 Suli God nia kai suasulia toaa too lada
'o'olo, ma kai gwalinge uria foa laa
kera ki.
Aia ma toaa ne ade lada ki ta'aa, nia ka uu
suusi kera."✡

Nonifii lae uri maana ade 'o'olo lae

13 'Afitai ta wane ka dooria ili lana tasi
doo ta'aa 'ani 'oe lea 'oe susuu fai ili lana
doo diane ki fuana.
14 Sui boroi 'ana lea kamolu molu nonifii
uri maana ne molu ilia doo 'o'olo ki, God ne
kai falea dianae fuamolu uri maana. Nao
molu si maungia ta wane ma ka nao molu
si manata 'u'ufa.
15 Molu sae'inito 'amolu 'ana Kraes na
Aofia lao mangomolu ki. Ma 'ana si
kada ki sui guu molu ka ade akau maasia
luu lana ta wane ne nia kai ledi kamolu
uri faarongo lae 'ana malutana manata
mamana laa kamolu 'ana Kraes. Ma
si kada molu bae sulia manata mamana
laa kamolu fuada, molu ka bae marabibi
fuada ma molu ka sae'inito 'ani kera.
16 Molu ka suasuli diana 'ani kamolu fasi
ili lana si doo ne garo, uri lea tai wane daka
saea tai doo ta'aa sulia tooa diana kamolu
'ana lea lamolu burina Kraes, kera daka
'ide 'ada sulia si doo ne kera da saea.
17 Nia diana uri molu ka nonifii uri
maana ade lae sulia doori lana God. Na
nonifii lae uri maana abulo diana laa

✡ **3:12** Sam 34:12-16

kamolu nia diana ka talua lea sae kamolu
molu ka nonifii uri maana abulo ta'aa laa
kamolu ki.
18 Kraes nia nonifii ka mae 'ana tii si kada
guu uri ngali lana abulo ta'aa lae ki sui naa.
Nia 'afitai oli ruana ka mae lau. Nia wane
'o'olo nia mae uri toaa abulo ta'aa uri ka
talai kamolu siana God. Kera da saungi
nia bali 'ana noniidoo nia ka mae naa 'ana
'airarafolo, sui God ka faamauri nia 'ana
Anoedoo Abu.
19 Ma 'ana Anoedoo Abu, Kraes nia ka
lea siana mangoedoo ki lao lookafo ma ka
faarongo kera ne nia siitasa naa.
20 Na mangoedoo nai ki na mangona
toaa da mae 'ua naa otofana si kada sa Noa
'e saungainia baru baita bae. Kera nao
dasi ade sulia God, sui boroi 'ana nia ka
marabibi gwana fai kera lelea sa Noa ka
faasuia saungai lana baru baita bae. Si
kada na baru bae nia sui naa, na kwalu
ai gu ne da lea 'i laona ma na kafo bae ka
faamauri kera faasia kwakwaea nia God
fua wane ki.
21 Na kafo bae, nia mala 'ana faatai lana
siuabu lae ne nia saitomana kai faamauri
kamolu 'i tari'ina. Siuabu laa nai nao lau
uri faafaalu lana nonimolu 'ana kafo, nia
na siuabu laa 'e faatainia kamolu gania
God uri nia ka ngalia ta'aa laa kamolu
ki ma ka faa faalua mauria kamolu ki.
Siuabu laa nai ka faamauri kamolu nun-
ufana tatae lana sa Disas Kraes.
22 Sa Disas nia oli naa uri 'i salo ma ka
nii naa 'i bali aolo nia God. Ma God ka alu
nia ka gwaungai naa fua 'ensel ki, ma fua
rigitae ki sui naa 'i salo.

4

Na mauria falu

1 Kamolu molu saitomana, sa Disas
Kraes nia nonifii 'ana si kada bae nia too
lao molaagali. Nia 'uri nai, kamolu lau guu
molu ka kwaimaakwalii gwamolu uria
nonifii lae. Suli na wane ne nia nonifii 'uri
nai ne nia sui faasia abulo ta'aa lae.
2 Nia ne, safali 'i tari'ina ka oli 'alaa,
kamolu molu malimae naa 'ana kwaidoo-
ria ta'aa kamolu ki ma molu ka ade na
'amolu sulia na kwaidooria nia God.
3 'Ana si kada sui naa, abuloa kamolu ki
nia mala 'ana toaa ukita ki. 'I tari'ina nee,
kamolu molu faolomainia na 'amolu mau-
ria kamolu ki fua ooe lae ma kwaidooria
ta'ae ki, ma kuu lilinge lae, ma fua fafangaa
ta'ae ki. Ma God nia ka rakesasu lau guu
'ani kamolu sulia molu foosia na nunuidoo
saungai lana ki.
4 Ma 'i tari'ina nee, toaa ukita ki da kwele
suli ne nao molu si 'ado naa fai kera 'ana
doo ta'aa neki da ilida ki. Nia ne adea daka
saea baea ta'ae ki suli kamolu.
5 Aia, ma God nia liongai kera ne totoo
'ana tafa sato uri kera da kai bae sulia na
doo neki sui guu da ilia. God nia ade akau,
naa fua keto lana toaa mauri ma na toaa da
mae ki naa.
6 Si doo nai ne adea wane ki daka
faarongo 'ana si Faarongoa Diana nee fua
toaa neki da mae ki naa. 'Ana si kada kera
mauri 'ua, toae ki da keto kera, ma sui
boroi 'ana, 'i tari'ina na mangoda ki mauri
naa fai God.

Rao 'o'olo 'ana fale laa nia ki God

7 Nia karangi kai dao naa 'ana sui lana
doo ki sui guu. Doo ne adea guu, molu
manata diana ma molu ka suasuli di-
ana 'ani kamolu 'i tala'amolu uri molu ka
tala'ana foa lae.
8 Si doo 'initoa tasa nai naa ne molu
liosau mamana 'ani kamolu kwailiu. Suli
lea na liosaua kamolu nia 'uri nai, nia ka
walude gwana fua manata luke lana tasi
doo ta'aa boroi 'ana ne ta wane ka ilia
fuamolu.
9 Molu kwaisaarei ma molu ka ilia 'ana
ele lae.
10 God nia falea si fale laa 'e'ete kwailiu ki
fuamolu 'i nunufana ade diana laa nia. Nia
'uri nai, kamolu sui guu wane ki 'i tala'ada
molu ka ili raoa 'ana si fale laa 'e'ete nai
ki ma molu ka sua diana sulida ki 'ana rao
kwai'adomi lae 'i matangamolu kwailiu.
11 Tii 'amolu ne God 'e falea saitomadooe
fuana uri faatalongai lae, alu nia faatalon-
gainia bae lana God. Ma tii 'amolu ne God
'e falea saitomadooe fuana uri kwai'adomi
lae, alu nia kwai'adomi 'ana tetedea ne God
falea fuana. Ade 'uri nai uri si kada wane
ki da suana doo nai ki molu ilida ki, kera
daka tangoa God suli sa Disas Kraes. Alu
na 'initoae ma na tetedee na doo nia naa sa
Disas Kraes ka lelea firi. Iuka nia 'uri nai.

Nonifiie uri maana too lae fua God

12 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, nao
molu si tona 'ana ilitooa ne dao tomolu.
Suli toaa ne da manata mamana ki 'ana sa
Disas Kraes, kera saitomana daka liu lao
'afitaia 'oro ki.

13 Molu manata ele 'amolua suli ne molu
'ado fai sa Disas Kraes 'ana nonifii laa nia
uri molu ka ele molu ka noni sasala 'ana
si kada nia kai dao mai fai 'initoaa kwanga
nia.
14 Lea da 'oitomolu faafia satana Kraes
ne talo fai kamolu, nia 'oilakea fuamolu
suli 'e faatainia na Anoedoo Abu nia God
'ana 'initoae 'e nii fai kamolu.
15 Lea sae kamolu molu ka nonifii boroi
'amolu, nao molu si nonifii lau uri maana
ne molu sauwane, ma nao molu ka beli, ma
nao molu ka ilia doo ta'aa 'e'ete 'oro, ma
nao molu ka liu kwailiu uri saketo lana si
doo kera ki tai wane.
16 Aia, ma lea sae kamolu molu ka nonifii
uri maana ne molu manata mamana 'ana
Kraes, nao molu si 'ide lau fainia. Kaa molu
tangoa 'amolu God suli ne satana Kraes nia
talo fai kamolu.
17 Si kada fua safali lana kwakwaea kai
dao mai. Ma God nia kai ketoa fasi 'ana
toaa nia ki totoonao. Ma lea nia kai ketoa
fasi 'ana toaa nia ki, nia kai babasia na
kwakwaea nia 'ana si kada nia kai faa-
suia kwakwaea nia 'ana toaa neki nao dasi
manata mamana 'ana si Faarongoa Diana
nia.
18 Suli ne Kekeda laa Abu nia bae sulia si
kada God kai ketoa toaa neki nia ka 'urii,
"Lelea nia 'afitai fua toaa 'o'olo ki uri daka
mauri, nia 'afitai ka tasa lau fua toaa
ta'aa ne nao dasi manata mamana ki
'ana God."✡
19 Doo ne adea guu, lea kamolu molu
nonifii uri maana ili lana doori lana God
fuamolu, molu ka alua mauria kamolu ki
lao 'abana God waa ne saungai kamolu,
suli nia kai suasuli kamolu. Ma molu ka
'abarua 'amolu 'ana ili lana doo diane ki.

5

Si baea fua toaa kwaitalai ki

1 Aia, nau ku bae fuamolu toaa kwaitalai
ki fua konia manata mamana na 'i sena.
Nau ta wane kwaitalai lau guu ne ku suana
sui naa nonifii lana Kraes ma kwai 'inito
fainia 'ana si kada nia oli mai. Doo ne adea
guu, nau ku gani kamolu
2 uri molu ka lio diana sulia toaa ne
da manata mamana ki. God nia aluda 'i
'abamolu. Molu lio diana suli kera mala
'ana wane lio sulia sifsif ki. God nia dooria
uri molu ka noni maabe 'ana ili lana raoa
nai, ma ka nao lau suli ne molu manata toi
sae God nia suumai kamolu fuai. Nia diana
uri molu ka lio suli kera suli ne kamolu
molu dooria 'adomi lada, ma ka nao lau
suli ne da foli kamolu uri maana.
3 Ma ka nao molu si oroia toaa neki God
nia aluda lao 'abamolu, molu ka talai kera
'i burimolu uri ili lana raoa diane ki.
4 Ma lea kamolu molu lio suli kera 'uri
nai, sa Disas ne mala 'ana gwaungai kera
toaa ni lio lae sulia sifsif, ma nia kai falea
kwaiaraa 'inito ne diana lelea firi fuamolu,
'ana si kada nia kai oli mai.
5 Ma ka 'uri nai lau gu fuamolu toaa dafi
baita ki, molu ka ade sulia toaa baite ki.
Ma ni kamolu sui guu molu manata ma-
mana, molu ka faatu'uu kamolu uri molu
ka kwai'adomi fuamolu kwailiu. Suli na
Kekeda laa Abu bae nia bae 'urii,
"God nia kai tatae susuala fua toaa da
naunau ki, ma nia kai 'ofea toaa da
marabibi ki."✡
6 Doo ne adea guu, molu marabibi ma
molu ka ade sulia God ne nia rigita ka tasa,
uri nia ka faa'inito kamolu 'ana si kada nia
'olea.
7 Ma molu ka alua na manata 'abarua laa
kamolu ki sui guu 'i 'abana, suli nia suasuli
kamolu.
8 Molu ka lilio diana, sulia sa Saetan, na
malimae kamolu, nia liu kwailiu gwana
uri mala 'ana ta doo mauri kwasi ne sait-
omana 'ani lana toaa ki. Suli sa Saetan nia
dooria 'asia naa tauwela lamolu lae.
9 Molu uu ngasi 'ana manata mamana
laa kamolu, ma molu ka firu suusia sa
Saetan, suli kamolu molu saitomana ne
toaa manata mamana ki 'ana fera 'oro neki
lao molaagali, kera da nonifii lau guu 'uri
kamolu.
10 Ma 'i burina ne kamolu molu nonifii
sulia si kada kukuru, God nia kai faafaalu
kamolu, ma kai faatetede kamolu uria na
manata mamana laa kamolu ka nao si sui.
God nia 'aili kamolu mai uri molu ka too fai
Kraes ma molu ka 'inito fainia totoo firi.
11 Ma nia ka too 'ana tetedea baita ne
totoo firi! Iuka nia 'uri nai.

Si doo 'isi ki 'ana manata diana lae

12 Sa Saelas waa ne 'adomi nau 'ana
keda lana kekeda laa kukuru nee, nia na
toolakolu, suli nia manata mamana 'ana
Kraes. Ma nau ku saitomana na raoa sa
Saelas, nia diana tiifau. Ma si doo ne
adea ku falea na kekeda laa ne fuamolu
ne uri ka faangasi kamolu ma ku bae sulia

✡ **4:18** Brofeb ki 11:31 ✡ **5:5** Brofeb ki 3:34

kwai'ofei laa mamana nia God. Aia, molu
uu ngasi lao liosaua nai.
13 Toaa ne da manata mamana lao fera 'i
Babilon*, kera da falea bae diana laa kera
fuamolu. God ne fili kera, mala lau guu nia
fili kamolu. Ma sa Maak nia falea lau guu
kau si baea diana nia fuamolu. Nia mala
'ana wela mamana nau.
14 Ma 'ana si kada kamolu molu suamolu
kwailiu, molu ka faatainia liosaua kamolu
fuamolu kwailiu.
Nau ku foa fuamolu sui guu toaa nia ki
Kraes, uri molu ka too 'ana aroaroe.

* **5:13** Na satana maefera bae da ngalia toaa 'Israel daka too ai sulia fa ngali 'oro baki. 'I seki alamia da 'ai 'ana si satae doo nee 'ana si kada kera fuutoi maefera 'i Rom. Alamia daka 'ai lau gu ai 'ana ta maefera gwana ne toaa manata mamana ki da too ai ma daka too gwada mala toaa 'e'ete lau gwana.

Na Ruana Kekeda Laa Faasia Sa Bita

Si doo baita ne sa Bita nia manata 'abarua 'asia naa sulia ne nia dooria uri Kristin ki daka uu suusia toolangaidooa garo ki. Nia ka saea fuada uri daka dau ngasi 'ana faarongo talo lae sulia God ma sa Disas Kraes. Ne kera da bae sulia si baea mamana ne da rongoa faasia toaa baki da tala suana guu sa Disas ma daka tala rongoa guu toolangaidooa nia.

Sa Bita nia manata 'abarua sulia toolangaidooa garo ne saea Kraes nia 'afitai ka oli lau mai. Sa Bita nia ka saea ne, Kraes mone nia nao si oli 'ua mai. Ma sui ta, nia nao si oli 'ua mai suli God nia dooria uri nao ta wane si funu. God nia dooria uri toae ki sui guu daka lukasia birangaa ta'aa kera ki ma daka oli mai sia God.

Na 'Inifuui Baea ki Lao Buka Nee:

God nia fili kolu uri too lae sulia birangaa nia 1:1-21
Si baea sulia toolangaidooa garo ki 2:1-22
Si baea sulia oli lana mai Kraes 3:1-18

1 Nau sa Saemon Bita wane ni rao ma na
'aboosol nia sa Disas Kraes ne ku kekeda
kau fuamolu. Sa Disas Kraes nia na God
kolu ma na Wane Kwai faamauri kolu. Nia
'adomi kamolu lao 'o'oloa nia ma molu ka
manata mamana 'ani nia mala lau guu 'ani
kameli.
2 Alu God nia ade diana baita tasa 'ana
fuamolu ma ka falea 'ana aroaroa baita
tasa nia fuamolu ka lelea firi 'i lao saitoma
diana laa kamolu 'ana God ma na Aofia
kolu sa Disas.

God nia 'aili kolu mai ma ka fili kolu

3 God nia fale tiifau naa 'ana doo ki
fuakolu 'ana tetedea nia, uri ka 'adomi kolu
uri kolu ka too diana fuana. Nia fale tiifau
'ana doo nai ki fuakolu suli ne kolu lea mai
kolu ka saitoma diana 'ani nia. Nia 'aili
kolu mai uri kolu ka 'ado fainia lao taloa
nia.
4 'I seeri guu, nia ka falea doo diana
tasa neki nia alangainia fuakolu uri birangakolu ka diana mala lau guu birangana
God ma kolu ka lau faasia birangaa ta'aa
nee lao molaagali ne saitomana ka saketo
kolu.
5 Ma suli ne God nia falea naa doo nai ki
fuamolu, molu sasi ngangata uri manata
mamana laa kamolu ka ngasi. Ma molu
ka ilia lau guu doo neki: Molu abulo 'o'olo,
molu ka saitoma diana 'ana God,
6 molu ka suasuli diana 'ana mauria
kamolu ki 'i tala'amolu, molu ka lalifuu
lao 'afitaie ki, molu ka liokwaisulii 'ana
birangana God,
7 molu ka too 'ana kwaimania ni bara
waisaasina lae ma molu ka liosau 'ani
kamolu kwailiu.
8 Na doo diana nai ki lea kamolu molu
too ki ai ka baita ma ka 'oro lao tooa
kamolu ki, kamolu molu ka ilia doo diana
'oro ma na raoa kamolu ki gwauna ki 'ana
saitoma lamolu 'ana Aofia kolu sa Disas
Kraes.
9 Ma tii gwana ne nao si too 'ana birangaa
nai ki nia na wane maarodo gwana ne nia
nao si manata toi naa bae God manata
lukea sui naa abulo ta'aa laa nia ki.
10 Doo ne adea guu toaafuta nau ki 'ae,
molu rao tetede 'ana ili lana doo neki kai
faatainia kamolu toaa God nia fili kamolu
ma ka 'aili kamolu mai siana. Molu ade 'uri
nai taari ka nao molu si 'asi kamolu,
11 ma God ka 'aili kamolu uri lao 'initoaa
nia Aofia kolu sa Disas Kraes waa ne faamauri kolu. Na 'initoaa nai nia totoo firi.
12 Sui boroi 'ana molu ka saitomana
sui naa doo nai ki, ma molu ka manata
mamana naa 'ana toolangaidooa mamana
ne molu rongoa, nia diana uri ku toolangaidoo lau fuamolu 'ana si kada ki sui.
13 Suli si kada ku mauri 'ua lao molaagali
nee, ku manata toi nia diana uri ku saea
doo neki fuamolu uri nao molu si manata
buro ai.
14 Suli ku saitomana nao si tau naa nau
kwai mae lea na Aofia sa Disas Kraes nia
'ai folaa mai fuaku.
15 Ma suli ne nia 'uri nai, molu rao tetede
uri molu si manata buro 'ana doo neki ku
toolangainia fuamolu 'i burina ne nau ku
mae.

Sa Bita nia suana rara lana sa Disas na Kraes

16 Aia, ma si doo ne kameli meli toolangainia sulia dao lana mai na Aofia kolu sa
Disas Kraes 'ana tetedea baita, nia nao lau
na ununua tai wane kera booa gwada ki.
Suli kameli tala 'ameli meli suana 'ua guu
'initoae ma na rara lana.
17 Suli kameli meli too fai nia mai 'ana
si kada God na Maa nia falea na 'initoae
fuana. Ma kameli meli ka rongo lingena
God ne rigita ne nia liu ka bae 'urii fuana,

"Na wela nau nee, ne nau ku liosau tasa
'ani nia, ma ku ele tasa suli nia."
18 Kameli 'i tala'ameli meli ka rongo lin-
gena God faasia 'i salo, 'ana si kada meli too
fai nia sa Disas 'i gwauna fa uo abu bae.✡
19 Ma uri maana si doo nai ne kameli
meli ka faamamanea ka ngasi naa ne bae
lana brofet ki sulia Kraes nia mamana. Nia
diana uri molu ka manata mamana lau
guu 'ani nia, suli na bae lana brofet nai ki
nia mala 'ana ta kwesu ne tala folaa lao
rorodoa lae, lelea nia dao 'afa sato ne Kraes
kai sakatafa faatai lau mai, ne tala lana kai
laabata fua lao manata lamolu.
20 Doo baita ka tasa naa ne: Kamolu
molu kai saitoma diana ai ne nao tasi doo
ne brofet ki da kekeda sulia lao Kekeda
laa Abu ki ne ka fuli gwana mai fuada 'i
tala'ada,
21 ma nao sae uri maana gwana ne kera
dooria da kai bae sulia. Uri maana si baea
brofet ki nao lau faasia manata lana wane
gwana, nia lea 'ana mai faasia God. Suli na
Anoedoo Abu nia talaia brofet ki mai 'i nao
uri daka saea bae lana God.

2

Toaa da toolangaidoo garo

1 'Ana kada 'i nao 'i 'Israel, na wane
susuke ki kera dao daka saea kera brofet
nia ki God. Ma tai wane lau guu kera
da kai dao mai matangamolu, ma da kai
toolangaidoo fuamolu sulia sukee ki. Na
toolangaidooa kera ki kai tauwelaa man-
ata mamana lana bali 'ana toae. Toa nai ki
da kai toolangaidoo lau guu sulia sa Disas
waa ne mae uri faamauri lada ma daka
saea nia nao lau na Aofia mamane. Ma uri
maana si doo nai, nao si tau tara God nia
kai falea kwakwaee fuada.
2 Sui ka 'uri nai boroi 'ana, toaa 'oro ki
kera da kai lea sulia abulo ta'aa laa kera ki.
Ma sulia doo neki da ilia ka ta'aa, tai wane
kera da kai bae tauwelaa toolangaidooa
mamana nee.
3 Wane toolangaidoo susuke nai ki, kera
da kai ngalia malefo 'ana baea suke kera ki
ne da suke kamolu ai. Kera da ade 'uri nai,
suli da ogalolome. Aia, lea mai ka tau naa
God nia suana doo ki ne kera ilia, ma nia ka
kwaimaasi uri keto lada ma tauwela lada.
4 Suli na 'ensel ki ne da abulo ta'aa, ma
God ka faa kwakwaea fuada, ma nia ka
aluda lao kula fua kwakwaee, ma ka kani
faafida 'ana seni ki ma daka too 'ua gwada
'i seeri lao rorodoa lae. Kera kwaimaasi
maasia fa sato 'ana kwakwaea.
5 Nia 'uri nai lau guu fua toaa neki lao
molaagali bae da too mai, suli na abulo
laa kera ki ta'aa tasa ma ka nao kera dasi
faabaitaa God. God nia saungi kera 'ana
kafo baita tasa. Taifilia sa Noa gu ne God
faamauri nia fai ta fiu ai ki lau. God nia faa-
mauri kera, suli sa Noa nia toolangaidoo
sulia abulo laa ne 'o'olo.
6 Iuka, God nia ka falea lau guu na kwak-
waee fua toaa 'i Sodom fai 'i Gomora. Nia
saungi kera 'ana ere uri ka faatainia fua
toae ki sui guu si doo nai kai fuli fua toaa
ne da aburongo 'ani nia ki.
7 God nia faamauria sa Lot, suli sa Lot nia
wane 'o'olo, ma ka nao si dooria abulo laa
ta'aa kera toaa ne da aburongo ki 'ana taki
God.
8 Ma sa Lot ne nia 'o'olo, nia too fai kera,
ma ka suada, ma daka rongo kera sulia fa
sato ki sui guu, liona ka isifufuli tasa sulia
abulo ta'aa lada.
9 Doo ne adea guu, Aofia nia ka sait-
omana 'adomi lana toaa ne da manata
mamana ki 'ani nia, uri 'afitaie ka nao si
tauwela kera. Ma nia ka saitomana ka faa
lau guu kwakwaea fua toaa ta'ae ki, lelea
ka dao 'afa sato fua kwakwaea mamane.
10 Ma nia ka faa kwakwaea ne baita ka
tasa fua toaa ne da ade sulia kwaidooria
ta'aa kera ki 'ana noni, ma daka ote kera
'ana gwaungai lana God.

Toaa neki ku bae suli kera ne da toolan-
gaidoo sulia sukee ki, kera da bae inala ma
daka noniraa tasa. Ma ka nao dasi manata
baita guu 'ana Anoedoo 'inito 'i salo, ma
'abarua 'ana bae buri lae lau guu 'ani kera.
11 Aia, na 'ensel ki kera da too 'ana tet-
edea baita talua toaa toolangaidoo susuke
nai ki. Sui ma 'ensel nai ki kera nao dasi
bae tauwelaa guu na anoedoo 'inito ki 'i
salo 'ana 'onionga lae 'ani kera 'i maana
Aofia.
12 Toaa toolangaidoo susuke neki nao
dasi manata gu sulia doo neki da ilia ki. Nia
'uri nai, kera mala 'ana doo mauri kwasi
ki ne da bobola fai dau lada ma fua saungi
lada. Suli ne toaa nai ki, bae 'onionga
sulia doo neki nao dasi saitomana ki. 'Uri

✡ **1:18** Matiu 17:1; Maak 9:2; Luk 9:28

nai, God nia kai saungi kera mala 'ana doo
mauri kwasi ki.
13 Ma uri maana nonifii laa ne kera da
ilia 'ana toae, God nia kai duua lau guu 'ana
nonifii lae. Na toaa toolangaidoo susuke
neki, fanga lada baita, ma kuu lada, ma
ka nao dasi suasulia mauria kera ki faasia
fanga lae lao sato ki. Kamolu nee, molu
kai 'ide tasa 'ana si kada da kai fanga fai
kamolu lao konia kamolu ki, suli abulo
lada nia ta'aa ka tasa, ma daka saitomana
kera da kai suke 'ana kada ki sui guu.
14 Si kada kera da suana keni ki, kera
daka dooria garo lada. Nao kera dasi mo-
mola gu faasia abulo ta'aa lae. Ma daka
talaia naa toaa ne manata mamana laa
kera ki makeso lao abulo ta'aa lae. Ma
daka dooria 'asia naa ogalolome lae. Ma
uri maana doo nai ki, God nia kai faa kwak-
waee fuada.
15 Kera da lea 'e'ete faasia tala 'o'olo, ma
daka lea 'ada sulia birangaa ta'aa bae sa
Balam na 'alakwa sa Bioa. Uri maana ne sa
Balam✡ nia dooria 'asia naa malefo nia ne
nia kai ngalia 'ana ili lana doo ta'ae ki.
16 Nia ne God ka ilia dongki nia ka ngatafi
nia 'ana lingeedoe mala 'ana wane. Ma
si kada sa Balam na brofet nia rongoa ne
dongki nia 'e bae 'uri nai, nia ka faasia naa
abulo oewanea laa nia nai.
17 Aia, toaa ne da toolangaidoo sulia su-
kee, kera da mala gwana ta mae busu bae
nao ta kafo 'i laona ma ka gwau lelengea
gwana. Ma mala lau guu 'ana gwa salo bae
na koburu nia saulia ute ka nao si 'aru. Nia
ne adea ma God ka ade akau 'ana lookafo
rorodoe fuada.
18 Kera da tafoda 'i tala 'ada bae lada
ka oewanea gwana. Ma tai wane ne kera
daka abulo 'e'ete naa, ma safali talana naa
abulo lada ki, ma ka nao dasi abulo ta'aa fai
toaa garo ki. Toaa ne da toolangaidoo sulia
sukee, kera da faagaroa lau guu toaa nai ki
'ana kwaidooria ta'ae ki 'ana noni.
19 Suli na wane toolangaidoo nai ki, kera
da bae 'urii fuada, “Kameli meli bae alan-
gai fuamolu ne molu ka sakwadoloa uri
molu ka ilia 'amolu ta doo boroi 'ana ne
kamolu dooria ili lana ki.” Boroi ma toaa
toolangaidoo nai ki tala 'ada nao kera si
sakwadoloa. Kera na toaa rao tatakwai
fua birangaa ta'aa kera ki ne tauwela kera.
Sulia kwaidooria ta'aa kera ki gwaungai
faafida, ma kera nao si too faasia fuli doo
garoa.
20 'Ana kada 'i nao na wane toolangaidoo
susuke nai ki da saitomana Aofia kolu sa
Disas Kraes ne nia faamauri kolu, ma daka
abulo 'e'ete faasia garoe ki lao molaagali
ne tauwela kera. Ma sui daka oliburi lau
gwada uria ili lana garoa kera baki 'i nao,
uri na ta'aa lae ka 'inito faafi kera. Ma 'i
tari'ina kera da ta'aa ka talua lau si kada
bae nao dasi saitomana 'ua sa Disas Kraes.
21 Nia taa diana gwana fuada lea sa nao
dasi dao toi 'ua tala uria 'o'oloe. Ma sui
nia ta'aa ka tasa naa fuada suli ne kera dao
toi taala uria 'o'oloe, ma sui daka oliburi
lau faasia. Ma nao kera dasi ade sulia
toolangaidooa sa Disas ne God falea na mai
fuada.
22 Kera da faatai mamana lana naa si
baea bae nia 'urii, “Na giri nia oli ka 'ani lau
gwana doo neki nia moatainia.” Ma tasi
baea lau ka 'urii, “Na boso da taufia nonina
ka falu naa, nia oli ka kakano lau gwana
'ana mamago.”

3

Dao lana mai Aofia

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, ruana
si kada ku kekeda na kau fuamolu ne. Doo
ne adea ku kedaa lau kau kekeda laa nee
fuamolu suli ku dooria oli kwai toolan-
gaidoo lau fuamolu sulia doo nai ki, ade lea
ma molu ka manata garo sulia.
2 Nau ku dooria uri molu ka manata toi si
baea kera bae brofet abu baki 'i nao fai na
toolangaidooa nia Aofia kolu ne faamauri
kolu. Na toa 'aboosol baki bae da faata-
longainia fuamolu, daka saea na toolan-
gaidooa nai fuamolu.
3 Iuka, si doo baita ne ku dooria uri molu
ka saitomana ne 'ana fa sato 'isi ki tara tai
wane kera da kai lea mai, ma na kwaidoo-
ria ta'aa kera ki 'ana noni kai talai kera. Ma
da kai bae 'onionga 'urii fuamolu,
4 “Na Kraes bae nii na fai nai? Sulia nia
safali bae mai sulia nia kai oli lau mai uri
lao molaagali, ma sui ka nao si dao 'ua. Na
wane kwaitalai kolu ki kera da mae naa.
Ma lelea ka dao 'i tari'ina, nao tasi doo si
tatala guu, ma ka 'ita mai 'ana safali lana
molaagali lea mai ka dao 'i tari'ina, na doo
ki sui guu da bobola gwada.”

✡ **2:15** Namba ki 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16

5 Aia, toaa ne kera da bae ki 'uri nai,
kera dooria da kai manata buro 'ana God
ne saungainia salo fai molaagali 'ana bae
lana. Nia saungainia molaagali 'ana kafo,
ma nia ka ilia molaagali ka tatae mai faasia
kafo.
6 Ma na kafo lau guu ne God nia tagalan-
gainia molaagali nee ai ma ka too 'i nao.
7 Aia, ma na bae lana God lau guu ne nia
adea molaagali nee ka too ngado maasia
si kada nia kai tagalongai kera 'ana ere.
'Afa sato nai, God nia kai ketoa wane ki ne
nao dasi manata mamana 'ani nia, ma ka
tagalongai kera.
8 Aia, toaa kwaimani diana nau ki 'ae,
nao molu si manata buro 'ana si baea bae
nia 'urii, tii fa sato nia mala tii tooni fa ngali
ki 'i maana God, ma tii tooni fa ngali ki nia
mala lau gwana tii fa sato 'i maana God.
9 Doo ne adea guu na Aofia nia nao
si dora guu uri ka faatai mamana lae
'ana bae lana sulia oli lana mai, sui boroi
'ana tai wane kera da kwaifii sae sa nia
dora gwana. Aofia nia mamarato tasa fai
kamolu ma ka nao si dooria ta wane ka
funu. Nia dooria 'asia naa toae ki sui guu
daka bulasi manataa faasia abulo ta'aa laa
kera ki.
10 Ma 'afa sato ne Aofia nia kai oli mai,
nia kai dao mala 'ana ta wane bebeli, suli
toae ki da kai tona ai. Ma 'afa sato nai, kera
da kai rongoa lingee doo baita, ma na salo
loo kai sui. God nia kai faafunuia doo ki sui
guu lao salo 'ana ere. Na molaagali ma na
doo ki sui gwana da kai nao'ada.
11 Ma suli ne God nia kai faafunuia doo
nai ki 'uri nai, molu manata diana sulia
birangaa kamolu ki. Na abulo laa kai 'o'olo,
ma molu ka ade sulia doori lana God.
12 Ma ni kamolu molu ka too kwaimaasi
maasia fa sato nai God nia kai ketoa wane
ki ai, ma molu ka susuu uri fa sato nai ka
dao 'ali'ali mai. 'Ana fa sato nai, God nia kai
tagabola 'ana mamangaa ma na doo loki
sui guu ai 'ana ere.
13 Aia, ma kolu lilio maasia molaagali
falu ma na salo falu bae God nia alan-
gainia. Toae ki sui guu 'i seeri, kera da kai
ade sulia God.
14 Iuka, toaa kwaimani nau ki 'ae, si kada
molu too kwaimaasi 'ua gwamolu maasia
fa sato nai, molu ka ade rabutai 'ana 'olosi
lana abuloa kamolu ki, uri God ka nao si
ade susuala fuamolu faafia tasi doo, ma
molu ka too kwaimani fai nia.
15 Nao molu si manata buro 'ana si doo
nai. Nia ne adea Aofia ka mamarato fai
kamolu, suli nia dooria uri molu ka bulasi
manataa uri nia ka faamauri kamolu. Aia,
si doo nai lau gu bae wanefuta kolu sa
Bol nia kekeda fuamolu sulia. God ne faa
liotooe fua sa Bol uri nia ka kekeda 'uri nai.
16 'Ana kekeda laa sa Bol ki sui guu, nia
toolangaidoo sulia doo nai ki. Tai doo ne
sa Bol toolangaidoo sulia ki, nia 'afitai uri
saitoma diana lae ai. Toaa ne nao dasi sait-
oma doo ma na manata mamana laa kera
ka nao si ngasi, kera da rokisi 'e'ete 'ana si
doo ne sa Bol nia saea ki, ma toolangaidooa
kera sulia sukee nia mala lau guu bae da
ilia 'ana tai bali 'ana Kekeda laa Abu. Ma
uri maana ne da ade 'uri nai, God nia kai
faa kwakwaee fuada.
17 Iuka toaa kwaimani nau ki 'ae, kamolu
molu saitomana sui naa doo nai ki. Nia ne,
molu lilio diana fasi ade lea molu ka faa-
mamanea sukee ne toaa ta'ae ki da toolan-
gaidoo sulia ma na manata mamana laa
kamolu ka 'asia.
18 Molu ka ade rabutai 'ana ngado lae
'ana ngali lana liosaua nia Aofia kolu sa
Disas Kraes ne faamauri kolu, uri molu ka
saitoma diana 'ani nia. Alu kolu tango nia
'i tari'ina ma ka lelea firi! Iuka nia 'uri nai.

Na Kekeda Laa Totoonao Nia Sa Dion

Sa Dion na 'aboosol bae ne kedaa buka nee. Nia ta waa lau guu 'ana toa kwairooi baki sa Disas. Nia naa bae kedaa buka bae da 'ailia 'ana Na Faarongoa Diana Bae 'Ana Kekeda Laa Sa Dion. Laona buka nee naa, nia saea fua toaa manata mamana ki uri kera daka uu ngasi 'i bali nia God, ma daka fiia toolangaidooa garo ne da fuli ki. 'Ana kada nai, tai waa da sukea toae ki daka saea sa Disas, kada nia lea mai, nia nao lau na waa mamane mala 'ani kolu. Nia na anoedooe gwana. Nia ne sa Dion ka saea fua toaa manata mamana ki kera daka fiia toolangaidooa garo 'uri nai ki. Sa Dion, nia dooria fua toaa manata mamana ki daka ade sulia toolangaidooa nia sa Disas Kraes bae na 'aboosol ki 'ita daka bae na mai sulia. Na 'aboosol baki, kera tala suana gu mai sa Disas 'ana maada kada nia too 'ua lao fera ne 'i saegano. Nia ne adea kera daka bobola fainia toolangaidoo lae suli nia fua toae ki.

Na 'inifuui doo ki laona buka nee:

Sa Disas Si Baea ni Mauria 1:1-10
Si baea fifii sulia liosaue 2:1-17
Na Malimae nia sa Disas Kraes 2:18-29
Na liosaue 'i malutana toaa manata mamana ki 3:1-24
Na toaa toolangaidoo garo ki 4:1-6
God nia faatainia fua toaa manata mamana ki kera daka liosau 'ani kera kwailiu 4:7-21
Siitasa lae faafia molaagali 'ana fiitoo lana sa Disas 5:1-21

Disas si baea ni mauria

1 Nau ku kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia si Baea ne nia falea mauria. Na Kraes, ni nia si Baea ne nia falea mauria. Nia 'e too 'uana mai 'ana sasafali laa. Kameli, meli tala rongo guu nia 'e bae, meli ka tala suana guu 'ana maa meli, meli ka bubungi nia guu ma meli ka tala dau tona guu nonina 'ana 'abameli.

2 Na Mauria nai nia 'e liaewane ka sakatafa faatai mai, kameli meli ka suana guu. Nia ne meli ka bae 'ana faamamane lana, ma meli ka faarongo talo suli nia fuamolu, ne nia na mauria totoo firi. Nia 'ita ka too kwaimani naa fai Maa nia, ma sui ka sakatafa faatai mai siameli.

3 Kameli, meli suana ma meli ka rongo guu nia bae, nia ne meli ka faarongo talo suli nia fuamolu, uri kamolu molu ka 'ado kwaimani fai kameli, ma kolu ka 'ado kwaimani fainia sa Disas Kraes fai Maa nia.

4 Kameli meli kekeda kau fuamolu 'ana bae lae sulia si doo nai uri ka adea manata lakolu ka too 'ana ele laa ne fono.

God nia na folaa lae fala'ate naa

5 Ma si faarongoa ne kameli meli rongoa mai faasia na 'Alakwa God ma meli ka faarongo kamolu ai 'e 'urii: God na birangana na folaa lae fala'ate naa ka nao lau ta rorodoa laa 'ani nia.

6 Doo ne adea guu, lea kolu saea kolu 'ado kwaimani fai God, ma sui kolu ka nii gwakolu lao rorodoa lae, kolu suke gwakolu, ma na abulo lakolu 'e dodoloa ka lea guu sulia mamana lae.

7 Aia, ma lea sa kolu ka fali 'i laona folaa lae mala 'ana God ne nii laona folaa lae, 'i seeri kolu 'ado kwaimani matangakolu ma na 'abuna* sa Disas 'Alakwa God ka faa faalua mauria kolu ki faasia abulo ta'aa lae ki sui guu.

8 Ma lea kolu saea nao kolu si too naa 'ana ta abulo ta'aa lae, kolu suke kolu lau gwakolu 'i tala'akolu, ma na mamana lae ka nao si nii gu 'ani kolu.

9 Aia, ma lea kolu fuulangainia abulo ta'aa laa kolu ki fua God, nia kai manata luke kolu fasi abulo ta'aa laa kolu ki, ma kai faafaalu kolu faasia abulo ta'aa lae ki sui guu, suli nia 'e mamana 'ana alangaia nia ki ma na ade lana ka 'o'olo tiifau.

10 Ma lea kolu saea nao kolu si ilia gu ta abulo ta'aa laa, kolu saea God nia waa suke gwana ma bae lana ka nao si nii gu lao mauria kolu ki.

2

Kraes nia ngalia abulo ta'aa laa kia ki

1 Wela nau ki 'ae, nau ku kekeda kau sulia doo neki fuamolu uri nao molu si abulo ta'aa. Sui boroi 'ana, lea ta waa ka abulo ta'aa, 'i seeri kolu too naa 'ana sa Disas Kraes fai kolu nia waa 'o'olo. Nia naa ne kai bae fai Maa nia 'i fulingakolu.

* **1:7** Na 'abuna Disas 'e toolangainia mae lana Disas.

2 Ma nia naa ne na afuafua uri ngali lana
abulo ta'aa laa kolu ki. Ma nao lau taifilia
abulo ta'aa laa kolu ki gwana, na abulo
ta'aa laa kera ki toaa lao molaagali sui guu.
3 Ma lea kolu ade sulia si baea fifii nia ki
God, nia ne kolu ka saitomana kolu saito-
mana mamana God.
4 Tii ne nia bae 'urii, "Nau ku saitomana
God!" Ma sui ka ade gwana faasia si baea
fifii nia ki God, nia waa fua suke lae gwana
ne nao mamana lae si nii gu 'ani nia.
5 Aia, na waa ne nia ade sulia bae lana
God, nia lau 'ana ne liosaua nia fua God 'e
ali'afu mamana. Lea kolu tiidooa fai God,
si doo uri kolu ka saitomana mamana lana
ai nia 'urii:
6 Waa ne saea nia tiidooa fai God, na ade
lana ka 'uria lau guu ade lana mai sa Disas.

Si baea fifii sulia liosaue

7 Toaa kwaimani nau ki 'ae, si baea fifii
ne nau ku kedaa kau fuamolu, nia nao lau
tasi baea fifii falu. Nia si bae fifii bae gwana
kamolu rongoa sui naa, 'ita mai 'ana si
kada kamolu safali manata mamana ai ne.
Si baea fifii 'ua nee, nia naa ne si faarongoa
bae molu rongoa sui naa bae nia saea,
molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.
8 Ma sui boroi 'ana, nia si baea fifii falu
lau gu nai, suli na abulo lana sa Disas
fai abulo lamolu lau guu da faatainia ma-
mana lana si baea fifii nai, suli ne rorodoa
lae 'e sui ma na kwesu mamana nai ka tala
folaa naa.
9 Tii ne nia saea nia lea sulia kwesu folaa
nai, ma sui boroi ka dau gwana 'ana too
ta'aa lae fai toolana, nia 'e too 'ua gwana
lao rorodoa lae.
10 Ma tii ne nia liosau 'ana toolana, nia
'ana ne too lao folaa lae ma ka nao tasi doo
'ani nia uri talai garo lae 'ani nia.
11 Aia, ma waa ne nia too ta'aa fai
toolana, nia 'e too gwana lao rorodoa lae
ma ka galo gwana. Nia 'e ulafusia lau
gwana 'i fai ne nia lea uria, suli na rorodoa
lae 'e rodo suusia maana.

Nao molu si liosau 'ana molaagali

12-14 Wela diana nau ki 'ae, nau ku
kekeda kau fuamolu suli God nia manata
lukea abulo ta'aa laa kamolu ki nunufana
sa Disas ma molu ka saitomana naa na
Maa. Kamolu toa molu kafi baita ki, nau
ku kekeda kau fuamolu, suli kamolu molu
tetede ma molu ka ade sulia bae lana God
ma ka adea molu ka siitasa naa faafia waa
ta'aa bae. Kamolu waa ni maa lae ki, nau
ku kekeda kau fuamolu suli molu saito-
mana naa sa Disas bae nia too 'uana mai
'ana sasafali laa.
15 Nao molu si liosau 'ana tooa ta'aa nee
laona molaagali ma na doo ta'aa neki da
ilia 'i laona ki. Lea ta waa 'amolu nia liosau
'ana tooa nai laona molaagali, tara nia nao
si liosau naa 'ana Maa.
16 Suli, na doo ta'aa nai ki sui guu laona
molaagali ne wane suai ma ka dooria fai na
manata lae wane ne fane, kera sui guu nao
dasi lea mai faasia na Maa. Doo nai ki sui
gu da lea lau 'ada mai faasia lao molaagali.
17 Na tooa ta'aa nai laona molaagali fai
na kwaidooria ta'aa nai 'i laona ki sui guu
kera dai funu. Aia, ma na waa ne nia ili
sulia doori lana God, nia lau 'ana ne kai too
'ana mauria firi.

Na Malimae nia sa Disas Kraes ki

18 Wela nau ki 'ae, 'isi lana molaagali
'e kwai karangi naa! Ma kamolu molu
rongoa sui naa da saea na waa ne malimae
'ana Kraes nia kai dao mai. Aia 'i tari'ina,
na malimae 'oro nia ki Kraes kera dao sui
naa. Ma si doo nai gu ne adea kolu ka
saitomana na 'isi lana molaagali nia kwai
karangi naa.
19 Na malimae nia nai ki Kraes kera da
lea naa faasi kolu suli kera nao lau toaa ma-
mana fai kolu ki. Lea sa kera toaa mamane
fai kolu, kera tara daka too gwada fai kolu
ma ka nao dasi lea gu faasi kolu. Ma sui na
lea lada nai faasi kolu nia faatainia naa ni
kera sui guu nao lau toaa kolu.
20 Aia, ma ni kamolu, Kraes ne nia abu
nia falea naa Anoedoo Abu fuamolu, uri
kamolu sui guu molu ka saitomana ma-
mana lae.
21 Nau nao kwasi kekeda kau fuamolu
suli kamolu molu ulafusia baea mamane.
Nau ku kekeda lau 'aku kau fuamolu suli
kamolu molu saitomana naa si baea ma-
mane, ma molu ka saitomana naa ne suke
lae nia nao si lea mai faasia na doo ma-
mane.
22 Ma sa tii ne na waa susuke? Waa ne
nia saea sa Disas nia nao lau Waa Fifilia nia
God*, nia na malimae sa Disas Kraes, suli
nia tofea God na Maa fai 'Alakwa nia lau
guu.

* **2:22** Na Kraes.

23 Ma tii ne nia tofea 'Alakwa God, nia
tofea lau guu Maa nia. Ma tii gwana ne nia
bae folaa sulia 'Alakwa God, nia kwaimani
fai God na Maa.
24 Na faarongoa ne molu rongoa 'uana
mai, molu ka taingainia 'i liomolu. Ma lea
nia tio rarau 'i liomolu, kamolu molu 'ado
kwaimani naa fai Kraes fai Maa nia 'afa
sato ki sui.
25 Ma 'i seeri kolu sui guu kolu ka too naa
'ana mauria firi bae God nia alangainia
mai fuakolu.
26 Nau ku kekeda kau fuamolu 'ana bae
lae sulia doo nai ki, uri molu ka lio saito-
mana toaa neki da sasi uri talai garo lae
'ani kamolu.
27 Sui ma, ni kamolu, na Anoedoo Abu
ne Kraes nia faa mai fuamolu 'e nii na
fai kamolu. 'Uri nai, kamolu nao molu si
nani gu uri waa kai toolangaidoo fuamolu,
suli na Anoedoo Abu nia 'e toolangainia
naa doo ki sui guu fuamolu ma nia doo
mamane ka nao lau ta suke laa. Molu too
ngado na 'amolu fai Kraes mala ne Anoe-
doo Abu nia toolangainia fuamolu.

Kolu na wela God ki naa

28 Wela nau ki 'ae, molu too kwaimani
fainia Kraes uri 'e dao kada nia oli mai,
kolu nao kolu si mau ma kolu si agwa lau
faasi nia 'afa Dani nai.
29 Kamolu molu saitomana naa ne God
nia 'o'olo. Nia 'uri nai, molu ka saitomana
lau guu ne tii ne nia ilia doo 'o'olo ki, nia
naa ne futa 'ana God.

3

1 Molu manata fasi 'amolu sulia na
liosaua God na Maa fuakolu! Na liosaua
nia fuakolu 'e baita 'asia naa, ma ka sae
kolu naa 'ana wela nia ki ma si doo nai
ka mamana naa. Toaa ki laona molaagali
kera nao dasi saitomana gu ne kolu wela
God ki naa, suli kera ne nao dasi saitomana
gu God.
2 Toaa kwaimani nau ki 'ae, kolu wela nia
God ki naa nai, ma si tatala laa ne nia kai
ilia 'ani kolu 'ana kada nii 'ua kau gu ne nao
kolu si saitomana 'ua. Ma sui boroi 'ana,
kolu saitomana ne 'ana kada Kraes kai oli
mai, tara kolu kai 'uri nia lau guu sulia kolu
kai tala suana 'ua guu nia waa nai.
3 Ma na toae ki sui guu ne da kwaimaasi
maasi nia, kera ade akau 'ani kera tala'ada
ma too lada ka sasaolia diana, mala 'ua guu
Kraes ne nia too lana sasaolia diana.
4 Tii gwana ne nia abulo ta'aa, waa nai
nia 'oia taki God, sulia na abulo ta'aa lae
nia na 'oi lana taki God.
5 Sui ma kamolu molu saitomana ne
Kraes nia lea mai lao molaagali uri ngali
lana abulo ta'aa laa kolu ki, ma nia ka nao
si too 'ana ta abulo ta'aa laa 'ani nia.
6 Waa ne too kwaimani fai Kraes 'afitai
ka ilia abulo ta'aa lae ka lelea gwana. Ma
waa ne nia abulo ta'aa ka lelea gwana, nia
na waa nao si suana 'ua gu Kraes ma ka nao
si saitomana 'ua guu.
7 Wela nau ki 'ae, nao molu si faama-
manea ta waa ne doori talai garo lae 'ani
kamolu. Tii ne nia ilia doo 'o'olo ki, nia waa
'o'olo 'i maana God naa mala lau guu 'ana
Kraes nia waa 'o'olo.
8 Ma tii ne nia abulo ta'aa ka lelea gwana,
nia na wela nia Saetan gwana. Suli Saetan
nia na waa abulo ta'aa 'ita 'ua mai 'ana
safali lana molaagali. Aia, ma 'Alakwa God
'e lea mai uri faafunui lana raoa nia ki sa
Saetan.
9 Ma na wela nia ki God sui guu kera 'afi-
tai daka ilia abulo ta'aa lae ka lelea gwana,
suli na mauria nia God 'e nii 'ani kera. Kera
ka nao dasi abulo ta'aa si lelea gwana, suli
ni kera na wela da futa 'ana God ki naa.
10 Aia, ma si doo ne kai faatainia 'e'ete
lana wela God ki ma wela nia Saetan ki nia
'urii: Tii ne nia nao si ilia doo 'o'olo ki, nia
nao lau wela nia God. Ma waa ne nao si
liosau 'ana toolana, nia lau guu 'e nao lau
wela God.

Liosau 'ani kamolu kwailiu

11 Si baea nai molu rongoa mai 'ana
safali lana bae laku fuamolu, nia 'urii nai:
Kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu.
12 Nao kolu si ade lau mala bae sa Kein,
bae sa Saetan 'e uuli nia ka saungia saasina
sa 'Ebol ka mae naa. Sa Kein 'e saungia
saasina faafia tee bae? Suli nia sa Kein 'e
ilia doo garo ki, ma saasina sa 'Ebol ka ilia
doo 'o'olo ki.✡
13 Toaafuta kera 'ae, nia 'uri nai, nao
molu si kwele guu lea toaa lao molaagali ki
da susubutai kamolu.
14 Aia, si doo ne adea kolu ka saitomana
kolu tala naa faasia maea ma kolu ka too
naa 'ana mauria firi nia ne na liosau lae
'ana toolakolu ki. Tii ne nia nao si liosau

✡ **3:12** Dionisis 4:1-16

'ana toolana ki, nia too 'ua gwana farana rigitaa maea.
15 Ma tii ne nia too ta'aa fai toolana ki, nia na waa sauwane. Si doo molu ka saitoma diana ai ne 'urii: Na waa sauwane nia nao si too 'ana mauria firi.
16 Aia, si doo ne adea kolu ka saitomana liosaue, nia ne mae lana sa Disas Kraes fuakolu. Ni kolu lau guu, kolu ka fale kolu 'i tala'akolu uri 'adomi lana toolakolu ki.
17 Tii ne nia too 'ana doo kwai'adomi ki 'ana noni ma ka suana toolana ka 'atonga gwana 'ana doo nai ki, ma sui ka nao si 'adomi nia guu, nia 'afitai ka bae mamana lea nia saea nia liosau 'ana God.
18 Wela nau ki 'ae, nao kolu si liosau gwakolu 'ana baea tatakwai 'i ngidu kolu ki gwana. Kolu faatainia liosaue 'ana ili lana doo ki ma 'ana mamana lae.
19 Liosaua nai taari 'e faatainia kolu too 'ana mamana lae. Ma na liosaua nai taari 'e adea ka nao kolu si manata 'u'ufa 'i naofana God.
20 Lea na manata lakolu 'e kwae kolu, kolu saitomana manata lana God nia baita ka talua manata lakolu, ma nia ka saitomana doo ki sui.
21 Toaa kwaimani nau ki 'ae, lea manata lakolu nao si 'u'ufa, nia ne kolu ka noniraa 'i naofana God
22 ma kolu ka ngalia doo ne kolu gania siana God, suli kolu ade sulia si baea fifii nia ki ma kolu ka ilia doo ne nia dooria.
23 Aia, ma si baea fifii nia gu ne nia saea uri kolu ka, manata mamana 'ana sa Disas Kraes 'Alakwa God, ma kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu mala bae sa Disas nia falea si baea fifii fuameli sulia.
24 Na toaa ne kera ade sulia si baea fifii nia ki, kera ne da 'ado kwaimani fai God ma nia ka 'ado kwaimani fai kera. Ma kolu saitomana God nia 'ado kwaimani fai kolu suli nia falea Anoedoo Abu fuakolu.

4

Anoedoo mamane ma anoedoo susuke

1 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, nao molu si faamamanea bae lana wane sui gwana ne da saea kera too 'ana Anoedoo Abu. Molu ilitoda ki sui guu uri molu ka dao toi kera da too mamana guu 'ana Anoedoo Abu God ma nao ka nao guu. Molu ade 'uri nai, suli na brofet susuke 'oro ki da lea sui na kau laona molaagali.
2 Aia, si doo ne faatainia 'e'ete lana waa ne too 'ana Anoedoo Abu God fai waa ne nao, ne 'urii: Waa ne nia saea sa Disas Kraes nia lea mai ma ka liaewane, waa nai ne nia too 'ana Anoedoo nia God.
3 Ma waa ne nia tofea si doo nai sulia sa Disas, waa nai 'e nao si too 'ana anoedoo ne lea mai faasia God. Na anoedoo ne nia too ai 'e lea mai faasia na malimae nia sa Disas Kraes. Kamolu molu rongo naa bae nia kai dao mai, ma sui nia 'e nii naa laona molaagali.
4 Kamolu wela nau ki, kamolu ne toaa nia God ma molu ka siitasa naa faafia brofet susuke nai ki, suli na Anoedoo Abu God ne too 'ani kamolu 'e tetede tasa ka talua sa Saetan ne nii 'ana toaa ta'aa nee laona molaagali.
5 Ma na brofet susuke nai ki, kera toaa fasi molaagali ma daka bae lau gu sulia si manata lae wane 'ana molaagali ma na wane 'ana molaagali ki lau gu daka ade suli kera.
6 Ma ni kolu toaa nia God ki 'ana ne. Nia 'uri nai, waa ne nia saitomana God, nia 'ana ne roo suli kolu. Ma tii ne nia nao lau waa God, nia 'afitai ka roo suli kolu. Si doo nai gu ne adea kolu ka saitomana 'e'ete lana Anoedoo Abu mamane ma na anoedoo susuke.

God nia na liosaue

7 Toaa kwaimani nau ki 'ae, kolu ka liosau 'ani kolu kwailiu, suli na liosaue nia lea mai faasia God. Ma tii ne faatainia liosaue, nia futa 'ana God ma ka saitomana God.
8 Ma tii ne nao si faatainia liosaue, nia nao si saitomana God, suli God gwana ne liosaue.
9 Ma God, faatai lana 'ana liosaue fuakolu nia 'urii: God nia falea mai tii fa 'Alakwa 'autania nia fua laona molaagali, uri kolu ka mauri 'i nunufana.
10 Aia, na liosaua mamana nee nia 'urii: Kolu nao ne kolu liosau 'ana God 'i nao, God 'ana ne liosau 'ani kolu 'i nao, ma ka falea mai tii fa 'Alakwa 'autania nia mala 'ana afuafua* uri ngali lana abulo ta'aa laa kolu ki.
11 Toaa kwaimani diana nau ki 'ae, God nia liosau 'asia naa 'ani kolu nai. Nia

* **4:10** Afuafua uri God ka ngalia ma ka manata lukea abulo ta'aa laa kolu ki ma ka kwaimani fai kolu.

'uri nai, kolu ka faatainia lau guu liosaue
fuakolu kwailiu.
12 God ne ta waa nao si suana 'ua. Ma sui
lea kolu faatainia liosaue fuakolu kwailiu,
God nia tiidooa fai kolu, ma na liosaua nia
'ani kolu ka fono.
13 Ni kolu saitomana kolu 'ado kwaimani
fai God ma nia ka 'ado kwaimani fai kolu,
suli ne nia falea Anoedoo Abu nia fuakolu.
14 Ma ni kameli meli suana ne God na
Maa nia falea mai 'Alakwa nia uri faa-
mauri lana toaa ki sui lao molaagali, ma
meli bae folaa sulia si doo nai fua toae ki
sui.
15 Tii ne nia bae folaa ka saea sa Disas nia
'Alakwa God, waa nai nia too kwaimani fai
God, ma God ka too kwaimani lau guu fai
nia.
16 Ma ni kolu saitomana ma kolu ka
faamamanea liosaua ne God nia faatainia
fuakolu.
God, nia gwana ne liosaue. Tii ne nia too
'ana liosaue, waa nai ne nia tiidooa fai God
ma God ka tiidooa fai nia.
17 Lea sa kolu liosau mamana 'ana toae
ki, na mauria kolu ki lao molaagali nia
mala lau guu na mauria sa Disas Kraes.
Lea nia 'uri nai, kolu 'afitai kolu ka mau
'afa dani 'ana kwai ketoi lae.
18 Tii ne nia too 'ana liosaue, nia 'afitai ka
mau. Aia, ma na liosaua ne nia 'e fono nia
ne taga 'ana maungi lana kwakwaea God.
Ma sui, tii ne nao si faatainia liosaue, nia ne
kai mau, suli nia maungia kwakwaea nia
God. Tii ne nia mau 'ana God 'uri nai, nia
faatainia liosaua nia nao si fono.
19 Kolu liosau 'ana God suli nia liosau 'ani
kolu 'i nao.
20 Lea ta waa nia saea nia liosau 'ana God
ma sui ka too ta'aa gwana fai toolana, nia
waa ni suke lae gwana. Nia 'uri nai, suli lea
waa nao si liosau guu 'ana toolana ne nia
suana, nia 'afitai 'asia naa ka liosau 'ana
God ne nia nao si suana guu.
21 Ma na baea fifii ne God falea fuakolu
nia 'urii: Tii ne nia liosau 'ana God, nia ka
liosau lau guu 'ana toolana.

5

Fiitona sa Disas 'Alakwa God

1 Tii ne nia faamamanea sa Disas na
Kraes, na Waa Fifilia nia God, nia ne futa
'ana God. Ma tii ne nia liosau 'ana Maa, nia
liosau lau guu 'ana wela nia.
2 Aia, kolu saitomana kolu liosau 'ana
wela nia ki God, suli kolu liosau 'ana God
ma kolu ka ade sulia si baea fifii nia ki.
3 Ma lea kolu liosau 'ana God, kolu ka ade
sulia si baea fifii nia ki. Si baea fifii nia ki
nao dasi 'afitai guu uri ade lae sulia ki,
4 suli na wela God ki sui guu da siitasa
faafia molaagali. Ma kolu siitasa faafia
'ana manata mamana laa kolu 'ana sa
Disas.
5 Taifilia guu waa ne nia faamamanea
sa Disas nia wela God ne nia siitasa faafia
molaagali ta'aa nee.

Si baea sulia mae lana sa Disas fuakolu

6 Sa Disas Kraes bae nia dao mai fai si
kafo 'ana siuabu lae ma si 'abu 'ana mae
lana. Nao nia si dao mai fai si kafo gwana
taifilia. Nia dao mai fai si kafo ma si 'abu
lau guu. Na Anoedoo Abu lau guu nia bae
folaa sulia, suli nia bae mamana.
7 Na olu doo neki da faatai folaa 'ana sa
Disas fuakolu ne 'urii:
8 Na Anoedoo Abu, si kafo, ma si 'abu. Ma
na olu doo nai ki, kera da faatainia guu tii
si doo.
9 Na bae lana wane gwana boroi kolu
kai faamamanea. Na bae lana God ne nia
rigita ka tasa 'ana bae lana wane ma nia ka
bae mamana sui naa sulia 'Alakwa nia.
10 Tii ne nia manata mamana 'ana
'Alakwa God, nia manata mamana 'ana
bae lana God sulia 'Alakwa nia. Ma tii
ne nao si faamamanea bae lana God, nia
saea God 'e suke gwana, suli nia nao si
faamamanea bae lana God sulia 'Alakwa
nia.
11 Aia, si baea mamana nee sulia 'Alakwa
God nia 'urii: God nia falea sui naa mauri
firi fuakolu, ma na mauria firi nai 'e lea
mai faasia 'Alakwa God.
12 Tii ne nia too 'ana 'Alakwa God, nia
too 'ana maurie firi. Ma tii ne nia nao si
too 'ana 'Alakwa God, nia nao si too 'ana
mauria firi.

Na mauria firi

13 Nau ku kedaa kau doo nai ki fuamolu
toaa ne molu manata mamana 'ana
'Alakwa God, uri molu ka saitomana ne
molu too naa 'ana mauria firi.
14 Ma kolu saitoma diana ai ne God nia
rongoa foa laa kolu ki si kada kolu gani nia
uri doo ne lea suli doori lana.
15 Nia rongo kolu 'ana kada ki sui guu ne
kolu gani nia. Nia 'uri nai, doo ne kolu gani

nia uria, kolu saitomana tara kolu kai ngali
gu faasi nia.
16 Lea ta waa nia suana toolana 'e ilia
gwana ta abulo ta'aa laa ne nao lau doo
ni maeli lana, nia ka foa fuana uri God ka
faamauri nia. Nau ku bae sulia na toaa ne
abulo ta'aa laa kera ki nia nao gu doo ni
maeli lana nai. Sui ma ta abulo ta'aa laa lau
guu, nia na doo ni maeli lana naa. Nau nao
kwasi saea lau uri molu ka foosia God fua
kwaidoo 'uri nai.
17 Na doo ki sui guu ne kolu ilia ka ta'aa
nia na abulo ta'aa lae sui guu. Ma tai abulo
ta'aa laa, kera nao lau abulo ta'aa laa ni
maeli lana ki.
18 Kolu saitomana naa ne wela God ki
'afitai daka abulo ta'aa ka lelea gwana, suli
sa Disas 'Alakwa God sua diana suli kera
ma sa Saetan waa ta'aa bae 'afitai ka ilia ta
doo ta'aa 'ani kera.
19 Aia, kolu saitomana naa ne kolu toaa
God ki, ma sa Saetan waa ta'aa bae 'ana ne
nia 'inito faafia toaa lao molaagali.
20 Ma kolu ka saitomana lau guu ne
'Alakwa God 'e lea mai ka falea naa sait-
omadooe fuakolu uri kolu ka saitomana
God mamana nee, ma kolu ka tiidooa fai sa
Disas Kraes 'Alakwa nia. Nia naa ne God
mamane ma nia naa ne mauria firi.
21 Wela nau ki 'ae, molu suasuli kamolu
faasia na faabaita lana god 'e'ete ki.

Na Ruana Kekeda Laa Nia Sa Dion

Dion na 'aboosol bae ne kedaa buka nee. Nia kedaa 'ana si kada nai toae ki da ilimatainia toaa manata mamana ki. Doo nai ne adea ma sa Dion ka nao si dooria keda lana satana toaa manata mamana ki lao kekeda laa nee. Suli ade lea ta waa ta'aa ka ngalia satada ki ma ka ilimatai kera. Nia 'uri nai, sa Dion ka saea gwana nia kekeda fua tii 'initai nai God filia fai wela nia ki. Kada nia saea gwana 'initai nai fai wela nia ki, nia toolangainia gwana konia manata mamana nai. Ma sa Dion ka saea nia gwana 'ana waa gwaungai 'ana konia manata mamana nai.

Sa Dion 'e kwaifamantai fua toaa Kristin ki faasia waa toolangaidoo susuke ki ne da saea sa Disas na Waa Fifilia bae nia koso mai ka nao si too 'ana ta noniidoo.

1 Nau na waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee ne ku kekeda kau fuamu 'oe ai bae God fili 'oe naa. Nau ku liosau mamana 'ani 'oe fai wela 'oe ki. Nao lau taifili nau ne ku ade 'uri nai. Na toaa nee sui guu ne kera filoa na toolangaidooa mamane, kera liosau lau gu 'ani kamolu.

2 Kameli meli liosau 'ani kamolu suli kolu sui guu kolu faamamanea si baea mamana nee ne too fai kolu totoo si sui.

3 Na ade dianaa, na kwai'ofeia ma na aroaroa nia God na Maa, ma sa Disas Kraes na 'Alakwa nia, ka too 'ana fai kolu laona mamana lae ma na liosaue.

Na mamana lae ma na liosaue

4 Nau ku manata ele 'asia naa suli nau ku dao tona tai wela 'ana wela 'oe ki da ade gwada sulia na toolangaidooa mamana bae 'uri doo bae na Maa 'e bae fifii ai fuakolu.

5 Ai kwaimani nau 'ae, nau ku saea kau fuamu fai wela 'oe ki, molu liosau 'ani kolu kwailiu. Baea fifii nai nao lau ta doo falu gwana nai ku kedaa kau fuamolu nai, na baea fifii bae 'ita ka too naa nai, bae kolu rongo 'uana mai 'ita si kada kolu safali manata mamana mai ai.

6 Na birangana liosaue 'e 'urii: Kolu ade sulia si baea fifii God ki. Si baea fifii nai bae kamolu rongo 'uana mai 'ita kada bae kamolu safali manata mamana mai ai, bae nia saea molu ka liosau 'ani kamolu kwailiu.

7 Na waa susuke 'oro ki da nii sui naa laona molaagali. Ni kera ne waa neki da saea sa Disas Kraes nia lea mai ka nao si too gu 'ana ta noniidoo mala 'ani kia wane. Ma na waa 'uri nai ki kera na waa susuke ki ma na Malimae nia sa Disas Kraes ki nai.

8 Molu ka fiia ade lea daka suke kamolu ma na kwaiaraa neki molu rao uria ki ka funu gwana. Molu ka dau ngasi 'amolua uri molu ka ngalia na kwaiaraa fono kamolu ki.

9 Tii ne nia bulasi 'e'ete 'ana toolangaidooa nia bae Kraes, waa nai nao si too gu 'ana God. Ma tii ne nia faamamanea 'ua toolangaidooa mamana bae, nia 'ana ne too 'ana na Maa fai na 'Alakwa nia.

10 Nia 'uri nai, lea ta waa 'e dao siamolu uri toolangaidoo lae ma ka ngalia mai ta toolangaidooa 'e'ete, nao molu si 'ailia uri luma kamolu ki, ma ka nao molu si 'adomia lau 'ana tasi doo boroi 'ana.

11 Suli lea ta waa 'e 'adomia 'ana tasi doo boroi 'ana, waa nai nia 'ado kwaimani na fainia 'ana doo ta'aa nai ki nia ilida ki.

Si baea 'isi ki

12 Nau ku too 'ana doo 'oro ki uri sae lana fuamolu, ma sui ta nau nao kwasi dooria keda lada ki gwana. Nau ku manata toi tara kwai dao tomolu 'ua guu uri kolu ka tala bae kwaimani 'akolu, uri manata lakolu ka ele tasa.

13 Na bara wela nia aifuta 'oe 'i seki kau ne God fili nia lau guu, kera da faa lau gu kau si baea kera 'ana manata dianaa fuamolu.

Na Oluna Kekeda Laa Nia Sa Dion

Sa Dion nia kedaa buka nee fua tii waa gwaungai 'ana konia manata mamana nee, satana sa Gaeas. Sa Dion nia tangoa sa Gaeas, suli nia 'e suasuli diana 'ana toaa ni toolangaidoo lae ki sulia faarongoa diana nee ne kera dao walude 'i seeri. Sa Dion ka kwaifamantai fua sa Gaeas uri ka kwaimani 'ana toaa ne nao dasi dooria guu roo lae sulia kwaifamantaia ki faasia sa Dion.

1 Nau waa gwaungai 'ana konia manata
mamana nee, ne ku kekeda kau fuamu
Gaeas 'oe waa kwaimani nau ne ku liosau
mamana 'ani 'oe.
2 Waa diana nau 'ae, nau ku foa kau
fuamu uri too lamu ka liu'akwaa 'ana ma
na doo ki sui guu ka walude 'ana fuamu,
mala lau gu ne mangomu 'e liu'akwaa.
3 Nau ku manata ele 'asia naa suli tai
waafuta ki 'ana bali 'ana manata mamana
lae da dao siaku daka unu sulia ne 'oe dau
ngasi gwamu 'ana toolangaidooa mamana
bae.
4 Si kada nau ku rongo kau na wela nau
ki da roo 'ua gwada sulia toolangaidooa
mamana nai, nau tae ku ele 'asia naa sulia.

Sa Gaeas nia 'adomia toaa da faatoolangai ki.

5 Waa nau Gaeas 'ae, na mamana lae
naa nai 'oe faatainia kada 'o 'adomia toaa
manata mamana nai da dao kau daka liu
kwailiu matangana toae 'ana toolangaidoo
lae, sui boroi 'ana ka nao 'osi saitoma diana
'ani kera.
6 Kera da faarongoa lau guu konia man-
ata mamana nee 'i seki 'ana liosaua nai 'oe
faatainia nai. Nia diana 'asia naa 'oe 'o
'adomi kera fasi kau 'ana lea laa kera, uri
ka lea sulia ade laa ne God manata lana 'e
ele sulia.
7 'Oe 'o 'adomi kera 'ana lea lada fai raoa
Kraes ma kera ka nao dasi ngali guu tasi
kwai'adomi laa faasia toaa dasi manata
mamana ki.
8 Aia, ma ni kolu toaa manata mamana
ki kolu kai faatainia ade diana lae fuada
'ana 'adomi lada fai raoa kera, uri kolu ka
rao kwaimani fai kera 'ana toolangaidooa
mamana nee.

Sa Diotrefes nao si ade gu sulia bae lana sa Dion

9 Nau ku kekeda sui na kau 'ana tii si
kada fua konia manata mamana nena, ma
sui sa Diotrefes waa nee dooria talai lam-
olu lae, ka nao si doori rongo gu sulia na
doo ku saea ki kau.
10 Lea sa nau ku dao kau siamolu tara
nau kwai bae fai kamolu sui guu sulia doo
ta'aa nai ki nia ilia, ma na ununua ta'aa
nia ilia ki suli kamolu. Nia nao si ili gwana
'uri nai ma ka sui nana, tee nia ote nia lau
guu uri gwale lana toaafuta ki. Toaa ne
da dooria gwale lana mai toaafuta nai ki
boroi, nia lui kera lau guu fasi ili lae uri nai
fuada ma ka alu kera lau gu 'i sara fasi lao
konia manata mamana nee.

Sa Dion dooria daka 'adomia sa Demitrias

11 Waa nau Gaeas 'ae, nao 'osi liok-
waisulii lau 'uri ili lana doo ta'aa ki, 'o
liokwaisulii 'amua 'uri ili lana doo diane
ki. Tii ne nia ilia doo diane ki, nia 'ana ne
waa God. Ma tii ne nia ilia doo ta'aa ki, nia
ulafusia God.
12 Toaa ki sui guu da saea doo diane ki
sulia sa Demitrias, ma birangaa diana nia
ki boroi da tala faamamanea lau guu si doo
nai suli nia. Nia ne adea meli ka tango nia
lau guu ma meli ka dooria 'oko saitomana
lau guu si doo nai meli saea 'e mamana.

Baee 'isi ki

13 Nau ku too 'ana doo 'oro ki ni sae lana
fuamu, ma sui ta nau nao kwasi dooria
keda lada ki gwana.
14 Nau ku manata toi tara nao si tau guu
nau kwai suamu gwaku, uri koro ka tala
bae 'akoro.
15 Na aroaroa nia God ka too 'ana fai 'oe.
Na toaa kwaimani 'oe ki sui gu 'i seki,
kera lau guu da faa kau si baea kera 'ana
manata dianaa fuamu. 'Oko faarongoa lau
guu toaa kwaimani kameli ki sena 'ana si
baea kameli 'ana manata dianaa ma 'oko
'ai satada sui gu fainia.

Na Kekeda Laa Nia Sa Diud

Sa Diud toolana sa Disas ne nia kedaa leta kukuru nee. Sa Diud nia dooria faamanatai lana toaa manata mamana ki daka fiia toaa toolangaidoo susuke ki. Nia saea kera toaa ta'ae, ma God kai kwae kera. Toaa Kristin ki nao dasi rongokwaisulii 'ana toolangaidooa kera ma nao 'ana birangaa kera ki.

1 Nau sa Diud na wane rao sa Disas Kraes ma ni nau toolana sa Demes. Nau ku kekeda kau fuamolu toaa ne God na Maa nia fili kamolu ma ka liosau 'ani kamolu, ma sa Disas Kraes ka lio suli kamolu.
2 Alu God nia kwai'ofei fuamolu ma ka falea 'ana aroaroa ma na liosaua nia fuamolu.

Toaa toolangaidoo suke ki

3 Toaafuta diana nau ki 'ae, 'ana kada sui naa nau ku dooria 'asia naa kekeda lae kau fuamolu sulia faamauri laa ne God faamauri kolu ai. Ma sui 'i tari'ina nau ku dooria kwai kekeda sulia tasi doo 'e'ete lau gwana fuamolu. Ma ni nau ku dooria kwai bae fifii uri molu ka uu ngasi suusia na toaa ne da sasi uria bulasi 'e'ete lae 'ana toolangaidooa mamana nee God nia falea fuakolu toaa nia ki. God nia fale dangatai 'ana toolangaidoo lae fua si kada ki sui guu, ma nao nia si dooria ta wane ka talana toolangaidooa mamana nai.
4 Nau ku saea si doo nai suli tai wane ne nao dasi manata mamana 'ana God, kera da lea mai, daka kwaimani fai kamolu. Ma daka saea kera manata mamana, ma sui kera daka talana toolangaidooa mamane sulia liosaua nia God, uri ka ilia na ooe lae ka lio mala 'ana sae nia doo diane gwana. Ma nao kera dasi manata mamana 'ana sa Disas Kraes. Nia taifilia naa ne wane gwaungai kolu ma na Aofia kolu. Aia, na Kekeda laa Abu nia bae 'uana mai sulia kwakwaea kera toaa 'uri nai ki.

God nia kwaea toaa abulo ta'aa

5 Na doo ne nau ku bae sulia, kamolu sui guu molu saitomana sui naa. Sui boroi 'ana, nau ku saea lau kau fuamolu uri nao molu si manata buro ai. 'Ana si kada 'ua, God nia 'adomia toaa nia ki uri daka tafi faasia fera 'i 'Isib. Ma 'i burina ne kera da lea faasia 'i 'Isib, God nia ka saungia ta bali 'ani kera toaa nia ki ne nao dasi manata mamana 'ani nia.
6 Molu ka manata sulia na 'ensel ki 'i salo 'ana si kada 'ua. Ta bali 'ani kera da dooria da kai 'inito talua doo neki God nia falea fuada, 'i seeri kera daka lea faasia kula ni too laa mamana kera. Uri maana kera ade 'uri nai, God ka alu kera lao lookafo rorodoa. Ma nia ka kani faafida 'ana seni ne 'afitai ka fura. Ma ni kera daka too 'uri nai maasia fa Sato ne kai dao mai uri God ka falea kwakwaea fuada.
7 Molu ka manata lau guu sulia na toaa baki da too lao maefera baki 'i Sodom ma 'i Gomora, ma 'ana maefera kakalida ki. Kera mala lau guu na 'ensel baki, suli da too lau guu 'ana ooe lae ma na too lada ka ta'aa 'asia naa. Wela wane ki 'i seeri da ooe fai keni ki ma daka ooe lau guu fai kera wela wane ki lau gwana 'i tala'ada. Ma uri maana si doo nai, God ka falea kwakwaea 'ana ere totoo firi fuada. Doo nai nia mala 'ana kwai faamauri laa nia God fua toae ki sui guu uri si kada ne kai lea mai, ne nia kai falea na kwakwaea 'uri nai.
8 Talafana lau guu toaa ne da toolangaidoo susuke 'i matangamolu ki nai. Kera da ilia naa doo ta'ae ki 'ana nonida, ma daka saea kera ade sulia naa tee ne kera suai 'ana maleubolea kera ki. Ma ni kera daka ote kera 'ada 'ana 'inito laa nia God, ma daka bae burongotoli 'ana 'ensel 'initoe ki 'i salo.
9 Ma sa Maekol na 'ensel baita bae boroi, nia nao si ilia guu tasi doo 'uri nai. Sui 'ana si kada sa Mosis nia mae, sa Maekol ma sa Saetan daru ka olisusuu uri sae tii 'ani keerua ne kai ngalia noni sa Mosis. Ma sa Maekol boroi ka nao si noniraa guu fua bae burongotoli lae 'ana sa Saetan. Nia bae gwana 'urii, “God nia kai ngatafi 'oe.”
10 Aia, ma na toaa ne da toolangaidoo susuke ki, kera da saea doo ta'ae ki 'asia naa sulia si doo ne nao dasi saitomana ki. Kera da mala gwada 'ana doo kwasi ki ne nao dasi manata. Suli toaa nai ki da ilia gwada doo neki nonida dooria ne kai tagalongai kera ki.
11 Kwaimanatai fuada, suli God nia kai falea kwakwaea baita fuada suli kera da ade ta'aa mala 'ana sa Kein. Ma ni kera daka mala lau guu 'ana sa Balam✡ bae nia

✡ **1:11** Namba ki 22:18; 24:13; 25:1-3; 31:16

ilia gwana si doo ne nia saitomana kai
todaa malefo ai. Ma ni kera daka mala
lau guu 'ana sa Kora✡ bae nia tatae suusia
doori lana God, ma God nia kai faafunuida
lau guu mala 'ana sa Kora.
12 Toaa toolangaidoo suke nai ki, kera
da kwaimani fai kamolu 'i tari'ina molu
ka koni 'ana fanga kwaimani lae, ma kera
dasi 'ide guu 'ana suumai lada tala 'ada fua
fanga lae. Ma sui boroi 'ana nao kera dasi
'ide, kamolu 'ana ne diana fua molu ka 'ide
faafia 'ana si kada kera ofu kwaimani fai
kamolu. Suli kera dalafa gwada, mala 'ana
ta gwa dasa ne nao si falea ta uta, koburu
ka 'ufu lofotai nia. Ma daka mala lau guu
'ana 'ai ki ne nao dasi fungu 'ana si kada uri
fungu lae, sulia kera da 'ako tiifau naa, ma
daka taba tiifau ai.
13 Toaa nai ki, da ilia doo ta'ae ni 'ide lae
faafia, daka mala 'ana nanafo baita ki da
konia ngingisu bilia oro 'i sulia one. Ma
uri maana toolangaidooa suke kera nai ki,
kera daka mala lau guu na bubulu ne da
'idu faasia fulida ki mamana. Ma God nia
ade akau sui naa 'ana si kula rorodoa ni too
lae ai fuada totoo si sui.
14 Ma sa 'Enok bae fiuna unita wane 'ita
'ana sa 'Adam, nia saea mai si doo sulia
toaa toolangaidoo susuke nai ki ka bae
'urii, “Aofia nia kai lea mai fai molee 'ensel
abu nia ki,
15 uri ka ketoa toae ki sui guu. Ma ni
nia kai falea kwakwaea fua toae ki sui guu
ne nao dasi manata mamana 'ani nia, ma
faafia doo ta'aa neki da ilia ma uri maana
bae ta'aa laa kera talea God.”
16 Na toaa nai ki da ununu ta'aa ma daka
'ugalia toae ki. Ma daka ade gwada sulia
kwaidooria ta'aa kera ki tala'ada. Ma daka
tango kera 'i tala 'ada, ma daka bae alin-
gana toae ki uri ngali lana doo neki kera
too ki ai faasi kera.
17 Ma sui boroi 'ana toaa kwaimani diana
nau ki 'ae, molu manata toi si baea bae toa
'aboosol nia ki Aofia kolu sa Disas Kraes
kera da saea fuamolu.
18 Kera da bae 'urii fuamolu, “'Ana si
kada ne kai dao mai 'ana fa sato 'isi ki, tai
wane kera 'onionga 'ani kamolu kera da
kai dao mai. Ma ni kera da kai ade gwada
sulia na doori lada ki 'i tala 'ada, ne kera da
'onionga 'ana God.”
19 Na toaa neki da sukua tagabola
kwailiu lae fua konia manata mamane.
Nao kera dasi too 'ana Anoedoo Abu, ma
daka lea gwada sulia kwaidooria ta'aa kera
ki tala 'ada.
20 Ma ni kamolu na toaa kwaimani nau
ki, molu ka rao ngangata 'ana 'adomi lam-
olu kwailiu uri molu ka rigita lao toolan-
gaidooa nia God ne nia falea fuamolu. Ma
molu ka foa 'ana rigitaa nia Anoedoo Abu.
21 Molu ka too molu ka saitomana ne God
nia liosau 'ani kamolu. Ma molu ka too
kwaimaakwalii maasia Aofia kolu sa Disas
Kraes ne nia falea mauria firi fuamolu
nunufana ne nia 'ofe kamolu.
22 Ma na toaa ne manata mamana laa
kera ki nao si rautoo, kamolu molu ka
liosau 'ani kera.
23 Ma molu ka 'adomia ta bali 'ana toae
lau guu 'ana lau lada uri nao kera si lea
uri kula 'ana kwakwaea lao ere. Ma ta bali
'ana toae lau guu, molu ka kwai'ofei fuada,
ma molu ka mau lau guu ade lea molu ka
ade ta'aa lau guu mala 'ani kera. Molu ka
mamagutainia ade ta'aa laa kera ki ne da
ilia ka lea sulia kwaidooria ta'aa kera ki.

Foa 'ana tango lae

24 Tangoa tasa God ne nia tala'ana sua-
suli diana lae 'ani kamolu faasia abulo
ta'aa lae uri molu ka too 'o'olo fai nia 'ana
ele lae 'i tari'ina ma ka lea 'alaa lelea nia
ka ngali kamolu molu ka too fai nia lao
'initoaa diana nia.
25 Tangoa tasa God ne nia faamauri kolu
'ana Aofia kolu sa Disas Kraes. Mala 'ana
kada 'i nao, ma 'i tari'ina, ma 'ana si kada
nia kai dao mai ma totoo nao si sui, God nia
too 'ana 'initoaa, rigitaa, mamanaa, ma na
tetedea! Iuka nia 'uri nai.

✡ **1:11** Namba ki 16:1-35; 26:9,10

Refelesin
Na Fafaataia Ki Fua Sa Dion

Sa Dion na waa kwairooi sa Disas, nia ne kedaa buka nee. Nia kedaa otofana si kada nai waa 'inito baita 'i Rom ma tai toa baita ki lau, da falea nonifii lae ki fua toaa manata mamana ki 'ana sa Disas Kraes. Nia 'e mala lau guu 'ana doo da ilia mai 'ana sa Disas na waa 'initoa kera. Sa Disas 'e dooria 'asia naa 'adomi lana toaa manata mamana nai ki uri fiitooa kera 'ani nia oli ka ngado lau. 'I seeri, sa Disas nia ka safali faatainia naa doo nai ki fua sa Dion uri ka adea fiitooa kera toaa manata mamana ki ka ngado lau.

Sa Disas 'e faatainia nunuidoo 'oro ki fuana sa Dion ne bae sulia 'afitaia kera toaa manata mamana ki 'ana si kada nai, ma ka bae lau gu sulia si doo totoo kai fuli ki 'ana si kada sa Disas kai oli mai ai. Si manata laa talingai laona buka nee 'e 'urii: God taifilia guu 'e too 'ana rigitaa ki sui, ma ka dau faafia doo ki sui, ma ka bobola fai sua lae sulia toaa nia. Nia kai siitasa faafia malimae nia ki sui guu 'ana si kada nii 'ua kau, ma sa Saetan boroi totoo God kai faafunui nia naa. 'Ana si kada nai lau guu, God nia kai 'ai uri toaa nia ki uri lea daka too kwaimani na fai nia totoo firi. Nia 'uri nai, toaa manata mamana ki daka ngado 'ada 'ani nia 'ana kada 'afitaia ki dao toda.

Na 'inifuui ununue ki laona buka nee:

Kekeda lae 'e lea fuana konia manata mamana 1:1—3:22
Doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa 4:1—5:14
Na fiu doo mauri ki 6:1—8:5
Fiu bungu ki ma 'ensel ki 8:6—11:19
Sa Saetan 'e firu fainia konia manata mamana 12:1—14:20
Na fiu 'ensel ki ma na fiu kwakwaea 'isi ki 15:1—16:21
God 'e faafunuia naa fera 'i Babilon 17:1—19:21
God 'e 'inito naa 'i salo ma laona molaagali 20:1—22:21

1 Na buka nee 'e unu sulia fafaataia sa Disas Kraes 'e faatainia ki. God 'e saea fua sa Disas Kraes uri ka faatainia doo karangi dai fuli ki mai uri toaa rao nia ki God daka saitomana. Sa Disas Kraes 'e saea fua 'ensel ka faatainia doo nai ki sia sa Dion waa rao nia.

2 Sa Dion nia unu sulia doo nai ki sui guu nia suai ki mai. Na ununua nai nia lea sulia bae lana God ma na mamana laa ne sa Disas Kraes 'e faatainia.

3 'I seeri, nia diana tasa fua waa ne teemai baita 'ana bae brofet laa nee, ma ka gonitainia doo neki da kedaa 'i laona ki, suli si kada uri doo nai ki daka fuli ai nia kwai karangi naa.

Si baea fua konia manata mamana ki

4-5 Nau sa Dion ku kekeda kau fuamolu na fiu konia manata mamana nia ki 'ana fiu maefera neki lao bali lolofaa 'i 'Eisia. Nau ku foa uri God fainia fiu anoedoo nia ki kalia doo ni goorua nia 'ana 'initoaa ma sa Disas Kraes daka falea 'ada dianae ma na aroaroe fuamolu. God nia too 'uana mai, ka too gwana 'i tari'ina, ma kai too gwana ka nii 'ua kau. Sa Disas Kraes 'e faatai doo mamana sulia God ma sa Disas nia na waa totoonao ne God tatae nia faasia maea. Sa Disas, nia 'e 'inito 'ana waa 'inito ki sui lao ano nee.

6 Nia 'e faa'inito kolu ma ka faafoa kolu, uri kolu ka rao fua God na Maa. Na taloe ma na rigitae doo nia 'ana totoo firi! Iuka, 'e mamana.

7 Suana fasi, tara nia kai lea mai fafona barobaro loki, ma na toae ki sui naa dai suana. Na waa baki da labua 'ana sue ki boroi tara kera dai suana lau guu. Ma toae ki sui guu laona molaagali dai angi 'ana liodilaa baita, suli kera da suana. Iuka, 'e mamana.

8 Ma God na Aofia ka bae 'urii, "Ni nau na safali lana ma sui lana doo ki sui, na 'Alfaa ma na 'Omega. Nau ku too ladoa, ku too 'uana mai sui doo ki dafi fuli, ma ku too gwaku ka nii 'ua kau totoo si sui, ma na rigitaa nau ka talua doo ki sui."

Na fafaataia sulia sa Disas

9 Ni nau sa Dion ne, na toolamolu ma na waa kwaimani kamolu, suli ku manata mamana lau guu 'ana sa Disas. Nau, kera da ilimatai nau lau guu mala 'ani kamolu 'i nunufana sa Disas na waa 'inito kia ma sui ku mamarato lau guu 'i farana ilimataia mala 'ani kamolu. Nau ne kera dau nau ma daka alu nau naa laona auaua nee 'i Batamos, suli ku faatalongainia bae lana God ma na doo neki sa Disas 'e faatainia.

10 Lao fa sato bae ni foosi lana Aofia, na Anoedoo Abu nia faatainia doo ki fuaku. 'I seeri nau ku rongo tii lingee doo baita nai

mala 'ana angi lana bungu, ne bae mai 'i
buriku.
11 Nia ka bae 'urii, "'O kedaa fasi doo
neki 'oe suai lao ta buka, sui 'oko faa kau
fuana fiu konia manata mamana ki ne
da nii 'ana maefera nai ki, 'i 'Efesas, 'i
Simaena, 'i Bagamam, 'i Taeataera, 'i Sadis,
'i Filadelfia, ma 'i Laodesia."
12 Ma si kada ku abulo uri suana lana
tii ne bae fuaku nai, nau ku suana fiu
baedoo nai ki da saungainia 'ana gool uri
faa goorungai lana kwesu ki 'i gwauda.
13 Ma nau ku suana kau doo nai mala
'ana 'Alakwa Nia Wane 'i matangana fiu
baedoo nai ki, ma nia ka ruufia maku nai
tikwa lea ka dao gu fafo 'aena ki ma nia ka
alua saas nai 'ana gool 'i maa ruruuna.
14 Ma na ifuna ka kwakwaoa 'asia naa
mala faufau, ma na maana ki ka mala 'ana
ta meakwesu baita.
15 Aia, ma na 'aena ki suana lana ka
mala 'ana si barasi ne da naarea lao ere ka
meekirioa. Ma na lingena, na rongo lana
ka mala 'ana kuruu lana tataa baita neki.
16 Ma nia ka dau faafia fiu fa bubulu ki
lao lofo 'aba aolo nia. Aia, na 'ila ni firu
'e 'ala roo bali nai ka sakatafa mai fasi lao
ngiduna. Aia, ma na maana sui guu ka
sinasina mai mala 'ana sato 'e tala mai.
17 Ma si kada ku suai 'uri nai, nau ku 'asi
nau fafo maaku 'i saegano maa 'aena ku
mala 'ana ta waa ne mae naa. Ma sui nia
ka alua 'aba aolo nia faafi nau, ka bae 'urii,
"Nao 'osi mau lau. Ni nau na sasafali laa
ma na susui laa 'ana doo ki sui.
18 Ni nau na waa mauri, suli nau ku mae
naa ma sui tari'ina nau ku mauri firi ka
totoo kwasi mae lau. Ma ni nau ne ku 'inito
faafia maea ma ku 'inito faafia kula ne toaa
ki sui kera mae lea daka too ai.
19 'O kedaa doo nai ki 'o suai nai. Doo nai
ki ne da fuli naa nai ma doo totoo dai fuli
ki lau gu mai.
20 Aia, si manata laa ne tio agwa mai 'i
nao sulia na fiu fa bubulu nai 'oe suai nau
ku dau faafida lao lofo 'aba aolo nau, ma na
fiu baedoo baki da saungainida 'ana gool
nia 'urii nai, na fiu fa bubulu nai ki kera
na fiu 'ensel neki da suasulia naa konia
manata mamana ki nai. Aia, na fiu baedoo
nai ki kera da saungainida 'ana gool nai,
kera na fiu konia manata mamana ki 'ana
fiu maefere ki."

2

Sa Disas 'e bae fua konia manata mamana nai 'i 'Efesas

1 Na waa nai ka bae na 'urii fuaku, "'O
kedaa fasi bae laku fua 'ensel ne nia lio
sulia konia manata mamana lao maefera 'i
'Efesas 'oko 'urii, 'Nau na waa bae ku dau
faafia na fiu fa bubulu baki lao lofo 'aba
aolo nau ma ku liu matangana fiu baedoo
baki 'ana gool ne.
2 Nau ku saitomana doo ne molu ilia ki,
ma nau ku saitomana rao rigita laa kamolu
fainia na mamarato laa kamolu ki. Ma ku
saitomana kamolu molu ote kamolu 'ana
toaa ade ta'aa ki, ma molu ka ilitona na
toaa ne da saea kera na 'aboosol ki ma sui
daka suke gwada ma molu ka saitomana
ne kera suke gwada.
3 Kamolu molu mamarato, ma molu ka
nonifii suli nau ma ka nao molu si makeso
'ana manata mamana laa kamolu.
4 Aia, tii si doo ne nau ku ngenge kamolu
fainia ne kamolu nao molu si liosau naa
'ani nau mala bae molu ilia mai 'i nao.
5 Molu manata toi fasi 'i nao mai na
liosaua kamolu 'ani nau 'e baita, ma sui
molu ka 'asi kamolu na faasia. Molu bulasi
manataa faasia na abulo ta'aa laa kamolu
ki, molu ka ilia lau doo diana baki molu ilia
mai 'i nao. Lea nao molu si bulasi manataa
faasia abulo ta'aa laa kamolu ki, tara nau
ku lea mai siamolu ma ku lafua na baedoo
'i satamolu fasi 'i fulina.
6 Aia, tii si doo diana ne kamolu ilia
ma nau ku dooria ne: Kamolu molu ote
kamolu 'ana abulo ta'aa laa kera 'aebara
nee Nikolaetan ki, mala ne nau ku ote nau
lau gu ai.
7 'Uri nai, ni tii ne too 'ana alingana, nia
ka fafurongoa tee nee Anoedoo Abu 'e saea
fuana figua nia God. Lea 'uri nai, tii gwana
ne siitasa, tara nau ku faolomainia uri nia
ka 'ania 'ana fuana 'ai ni mauria ne uu 'ana
kula God 'e nii ai.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Simaena

8 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa
fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia na konia
manata mamana lao maefera 'i Simaena
'oko bae 'urii, 'Ni nau na safali lana ma sui
lana doo ki sui, bae nau ku mae naa ma sui
nau ku mauri lau.
9 Nau ku saitomana na 'afitaia kamolu
ki, ma ku saitomana kamolu molu 'aton-
gadooa. Ma sui boroi 'ana, 'i bali 'ana man-
ata mamana lae, kamolu na toaa suadoo.

Ma nau ku saitomana lau guu na toae ki
da saea doo ta'aa ki suli kamolu. Ma kera
daka saea kera 'ana ne toaa Diu ki, ma sui
kera nao lau toaa mamana Diu ki. Kera
toaa Saetan 'ana!
10 Nao molu si maungia nonifiia ne molu
naofia. Suli Saetan tara kai ilitoo molu
ma nia kai alua bali 'amolua lao lookafo,
ma ni kamolu molu kai liu lao 'afitaia ki
sulia tii taafuli fa dani. Molu mamana 'ana
manata mamana laa kamolu 'ani nau, sui
boroi 'ana lelea molu ka maelia, 'i burina
tara nau ku faa na 'eeregwaua 'ana mauria
firi fuamolu.
11 'Uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga,
nia ka rongoa doo ne Anoedoo Abu 'e saea
fua konia manata mamana neki. Ni tii
gwana ne siitasa, tara nao nia si dao tona
naa ta nonifiia ne na ruana fa mae laa
naa.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Bagamam

12 Sui nia ka bae lau gu 'urii, "'O kedaa
fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia konia
manata mamana lao maefera 'i Bagamam
'oko saea, 'Ni nau na waa bae ku too 'ana
'ila ni firu bae 'ala roo bali ne.
13 Ni nau ku saitomana si kula kamolu nii
ai, ne nia na fulifulia nia sa Saetan lau guu
ne nia too ai ka 'inito. Sui ma kamolu molu
ka mamana gwamolu fuaku, sui boroi 'ana
daka saungia sa 'Antibas 'ana si kula nai sa
Saetan 'e too ai. Sa 'Antibas nia waa 'e rao
diana 'ana faarongo talo lae suli nau.
14 Aia, ta bara si doo 'ana ade lamolu ne
nau ku 'eesi kamolu fainia. Ta bali 'amolu
ne da lea sulia na toolangaidoo garo laa
bae sa Balam 'ua, bae nia 'e toolangaidoo
fua sa Balak uri talai garo lae 'ana toaa
'Israel uri ili lana doo garo ki 'ana 'ani lana
fanga bae da afuafu ai talea nunuidoo ki
ma na ooe lae.
15 Si doo nai gu ne ta bali 'amolu da ilia
lau guu 'ana lea lae sulia toolangaidoo garo
kera 'aebara nee Nikolaetan ki.
16 Nia 'uri nai, molu bulasi manataa naa
faasia abulo ta'aa laa kamolu ki! Lea nao,
tara nau 'ali'ali ku dao faafi kamolu ku firu
fainia toaa nai 'ana 'ila ni firu bae sakatafa
mai faasia ngiduku.
17 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, ka fafurongoa si doo ne Anoedoo
Abu 'e saea fua konia manata mamana. Ma
tii gwana ne nia siitasa 'ana 'afitaia ki, tara
nau kwai faa bali 'ana fanga saufini bae da
'ailia 'ana mana fuana. Ma tara nau ku faa
lau guu na fau kwakwaoa da kedaa satae
doo falu 'i fafona fuana. Doo nai, taifilia
guu waa ne ngalia ne saitomana, ta waa
'e'ete lau ka nao naa.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Taeataera

18 Nia ka bae lau gu 'urii fuaku, "'O kedaa
fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia na konia
manata mamana lao maefera 'i Taeataera
'oko saea, 'Ni nau na 'Alakwa nia God. Na
maaku 'e mala 'ana ta meakwesu baita,
ma na 'aeku ki daka mala 'ana barasi ne
meekirioa.
19 Nau ku saitomana doo neki molu ilia
ki ma ku saitomana na liosaua kamolu,
na fiitooa kamolu, na raoa kamolu ma na
susuu ta'aa laa kamolu lao 'afitaia ki. Ma
nau ku saitomana lau guu na ilidoo laa
kamolu 'ana si kada nai 'e baita ka talua lau
si kada bae 'i nao.
20 Aia, si doo ne nau ku ngenge kamolu
fainia ne: Kamolu molu faolomainia wela
keni nee satana ni Diosbel nee ka toolan-
gaidoo fuamolu.✡ Nia 'e saea God ne fale
nia mai uri bae lae. Sui nia doo 'e suke
gwana nai. Nia 'e toolangainia birangaa
'ana ooe lae ma na 'ani lana fanga ne da
afuafu ai talea nunuidoo ki fua toaa ni rao
nau.
21 Aia, ni nau ku falea naa si kada fuana
wela keni nee uri ka bulasi manataa faasia
oea nia, ma sui nia ka nao si dooria gu
bulasi manataa lae.
22 Nia 'uri nai, tara nau kwai 'ui 'ani nia
lao ifitai 'ana nonifiia ne nia fai tii kera ne
da ooe fainia dai nonifii baita 'i laona. Aia,
nau tara ku ilia si doo nai lea nao kera dasi
bulasi manataa faasia na birangaa ta'aa
kera nai.
23 Ma nau tara kwai saungia lau guu na
toa kwairooi nia ki, uri na konia manata
mamana ki daka saitomana ni nau na waa
ku saitomana manatana toaa ki sui fai na
kwaidooria kera ki. Ma tara nau kwai
duua doo ki fua toae ki sui guu; doo diana
ki ma doo ta'aa ki.
24 Aia, ma ta bali 'amolu na molu too
'i Taeataera nao molu si lea lau sulia na
toolangaidoo laa ta'aa nee, ma nao molu
si faolomai kera lau uri daka toolangaidoo
fuamolu 'ana doo neki da saea 'ana doo

✡ **2:20** 1 King ki 18:19

agwa sa Saetan ki. Nia ne, nau lau guu nao
kwasi falea ta 'afitaia lau fuamolu.
25 Ma tii si doo gu ne, molu dau ngasi
faafia si doo ne molu too na ai lelea ka dao
guu si kada nau ku dao.
26 Aia, ma tii gwana ne nia siitasa ma ka
mamana 'ana ade lae sulia doori laku lelea
ka dao 'ana 'isi lana, tara nau kwai alua nia
ka 'inito
27 mala lau gu ne Maa nau 'e alu nau ku
'inito. Ma tara kera dai too 'ana rigitaa uri
'inito lae fua maefera ki, ma nao ta waa uri
ka bobola fai ngenge lada.
28 Ma tara nau kwai falea lau guu fa
kwakwali 'ofaidani fuada.
29 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, nia ka rongoa doo ne na Anoedoo
Abu 'e saea fua konia manata mamana
neki.' "

3

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Sadis

1 Ma nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa
fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia na konia
manata mamana lao maefera 'i Sadis, 'oko
bae 'urii, 'Ni nau na waa ne ku dau 'ana fiu
anoedoo God ki ma na fiu fa bubulu ki. Nau
ku saitomana doo neki kamolu ilia. Aia, na
toae ki da saea kamolu toaa molu manata
mamana, sui ma na ade lamolu 'e faatainia
ne kamolu nao molu si ade gu suli nau.
2 Kamolu molu mala toaa da maleu.
Molu ada, uri molu ka faa rigitaa na man-
ata mamana laa kamolu 'ani nau, suli nia
karangi mae naa. Suli nau ku dao toi na
ade lamolu 'e nao si 'o'olo 'i maana God
nau.
3 Nao molu si manata buro 'ana tee ki bae
da toolangainia fuamolu 'i nao, ma molu
ka ade sulia doo nai ki. Molu ka bulasi
manata faasia na abulo ta'aa laa kamolu ki.
Suli lea nao molu si ili si doo nai, tara nau
ku dao siamolu mala ta waa bebeli 'ana si
kada nao molu si fiia guu nau kwai dao mai
ai.
4 Aia, ta kaa bali 'amolu ne kera nii Sadis
kera da suasulia maku kera ki ka falu 'ua
gwana. Tara kera dai lea fai nau ma dai
ruufia maku kwakwaoa ki, suli kera da
tala'ana.
5 Lea 'uri nai, tii gwana ne nia siitasa,
tara nia kai lea fai nau ma kai ruufia na
maku kwakwaoa, ma na satana tara nau
nao kwasi lafua fasi lao buka ni mauria.
Tara nau kwai saea kera naa ne toaa nau
'i naofana Maa nau ma na 'ensel nia ki.
6 'Uri nai, tii gwana ne too 'ana alinga,
ka rongoa doo ne Anoedoo Abu 'e saea fua
konia manata mamana neki.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Filadelfia

7 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa
fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia figua nia
God lao maefera 'i Filadelfia, 'oko saea, 'Ni
nau na waa ku abu ma ku bae mamana.
Nau ne ku too 'ana kii bae sa Defet nia
waa 'inito 'e too ai 'ana kada 'i nao. Ma si
kada ku 'ifingia na mae, 'e 'afitai ta waa ka
bilakia lau. Ma si kada nau ku bilakia na
mae, 'e 'afitai ta waa ka 'ifingia lau.
8 Nau ku saitomana doo neki molu ilia
ma ku saitomana ne sui boroi 'ana nao
molu si tetede 'asia guu kamolu molu lea
suli bae laku ka nao molu si tofea guu sa-
taku. Aia, nau ku 'ifingia naa mae fuamolu
uri molu ka ruu mai, ma nia 'afitai naa uri
ta waa ka bilakia lau.
9 Aia, ma na toaa ne kera saea kera toaa
Diu ki, ma sui kera daka suke gwada suli
kera toaa sa Saetan 'ana, nau tara ku ilia
kera daka faa'inito kamolu uri daka saito-
mana ne nau ku liosau 'ani kamolu.
10 Maana ne kamolu ade sulia na taki
nau 'ana too mamarato lae, tara nau kwai
suasuli kamolu 'ana si kada na 'afitaia kai
dao lao molaagali uri ka ilitona toae ki sui.
11 Nao si tau guu nau kwai dao mai. Molu
dau ngasi 'ana doo ki ne molu too ai, ade
lea ta waa ka ngali lau gwana kwaiaraa
kamolu ki.
12 Lea 'uri nai, tii gwana ne nia siitasa,
tara nau kwai alu nia 'ana baefungu 'ana
Beu Abu God nau, ma nia tara nao si 'idu
na faasia. Ma nau tara kwai kedaa lau
gu satana God nau 'ani nia fai satana fera
baita nia God nau, na Durusalem falu ne
tara kai sifo mai faasia God 'i salo. Ma tara
nau kwai kedaa lau guu na sata falu nau
'ana waa nai.
13 Lea 'uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, nia ka rongoa doo ne Anoedoo Abu
'e saea fua konia manata mamana.' "

Sa Disas bae fua konia manata mamana nai 'i Laodesia

14 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, "'O kedaa
fasi bae laku fua 'ensel ne lio sulia figua
nia God lao maefera 'i Laodesia, 'oko saea,
'Ni nau na waa bae da 'aili nau 'ana Iuka.

Ni nau nao kwasi momola 'ana faatalongai
lana bae laa mamana ki sulia God. Ma ni
nau lau guu ne ku saungai kwaimani 'ana
doo ki sui guu fainia God.
15 Nau ku saitomana doo neki kamolu
ilia, ma ku saitomana lau guu ni kamolu
molu mala 'ana si kafo ne nao si gwagwari
ma ka nao si 'ako'ako lau guu. Ma ni nau
ku dooria molu ka kwaimani fai nau, ma
ka nao molu si malimae lau 'ani nau.
16 Aia, ma suli nao molu si gwagwari
guu ma ka nao molu si 'ako'ako gu 'uri
nai, tara nau kwai ngisutai kamolu fasi lao
ngiduku.
17 Aia, kamolu molu saea molu totoda
molu ka suadoo ma ka nao molu si oli
kukuru naa 'ana tasi doo. Ma sui, ka nao
molu si saitomana guu ne kamolu molu
siofaa 'ana fiitooe ma molu ka mala na toaa
maada rodo ki fai toaa da too dadara ki.
18 Nia ne, nau ku saea fuamolu lea doo
molu ka folia gool ne da suungia 'ana ere
ma ka falu naa, uri molu ka suadoo ma-
mana. Molu ka folia lau guu na maku
kwakwaoa ki, fasi ade lea molu ka 'ide
sulia ne molu too dadara. Ma molu ka folia
lau guu na gwai ki uri usu lana 'ana maa
molu ki uri molu ka lilio.
19 Toaa ne nau ku liosau 'ani kera, lea da
ilia doo garo ki, nau ku kwae kera faafia.
Lea nia 'uri nai, molu bulasi manataa faa-
sia abulo ta'aa laa kamolu ki molu ka ilia
doo diane ki.
20 Molu suai fasi, nau ku uu buri mae
'ana lume ku kidikidi naa. Lea ta waa
'e rongo nau ma ka 'ifi uri nau, nau tara
ku ruu kau siana ma ku fanga kwaimani
fainia.
21 Lea 'uri nai, tii gwana ne siitasa, tara
nau kwai faolomainia uri gooru kwaimani
lae fai nau si kada ku gooru 'ana doo ni
goorua nau 'ana 'initoaa, suli nau ku siitasa
naa ma ku gooru na fai Maa nau 'ana si
kula ni goorua nia 'ana 'initoaa.
22 Lea uri nai, tii gwana ne too 'ana
alinga, nia ka rongoa doo ne na Anoedoo
Abu 'e saea fua konia manata mamana
neki.' "

4

Na doo ni goorua 'ana 'initoaa 'i salo

1 Sui nau ku lilio lau, ku suana tii mae
'e 'ifi 'i salo. Ma na lingee doo bae nau ku
rongo 'e bae mai fuaku 'i nao, nia ka bae
lau gu 'urii, "'O raa mai 'i seki, uri nau ku
faatainia fuamu na doo neki tara dai dao
mai 'i buri."
2 Ma 'ana si kada nai 'ua guu, na Anoedoo
Abu ka talai nau naa, ma nau ku nii naku 'i
salo. Ma nau ku suana doo ni goorua 'ana
'initoaa ma tii waa nai ka gooru laona.
3 Ma na suana lana nia 'e sinasina mala
'ana fau nai ki da 'ailia 'ana diosbaa ma na
kamelian. Ma na fula'aro ka lolo kakalia
na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa. Aia, na
fula'aro nai na suana lana 'e mala 'ana fau
sinasina da 'ailia 'ana 'emarol.
4 Ma kalikalia sa wala nai 'e gooru lao
doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, roo akwala
ma fai doo ni goorua ki 'ana 'initoaa ne da
nii seeri. Ma roo akwala ma fai waa baita
nai ki kera da gooru 'i laona doo ni goorua
nai ki ma daka ofi 'ana maku kwakwaoe
ki, ma na 'eeregwaua 'ana gool ki ne nii
gwauda.
5 Ma na binabina nai ka bina mai ma na
lingee doo baita ki mala kukurue ka kuruu
mai faasia na doo nai ki ni goorua 'ana
'initoaa. Ma na fiu kwesu nai ki daka tala 'i
seeri 'i naofana doo ni goorua 'ana 'initoaa
nai. Ma na fiu kwesu nai ki kera na fiu
mangoedoo nia God ki.
6 Ma 'i naofana lau guu na doo ni goorua
nai 'ana 'initoaa, tii doo nai mala 'ana asi
'ana gilasi nai 'e folaa 'asia naa ka nii lau
guu 'i seeri.

Ma na fai doo mauri nai ki da too 'ana
maaedoo 'oro kakalia nonida ki tiifau, nii
kalikalia lau guu doo ni goorua nai 'ana
'initoaa.
7 Na etana doo mauri 'e lio mala laeon.
Ruana doo ka lio mala buluka. Na oluna
doo, na suana lana 'e lio mala 'ana wane.
Ma na faina doo suana lana ka mala 'ana
nooabu 'e lolofo.
8 Na fai doo mauri nai ki da too sui guu
'ana ono kukubadoo ki, ma na maaedoo
'oro ki da nii nonida, 'i maada ma 'i farana
kukubada ki. Ma kera daka nguu 'afa sato
ma fa rodo totoo si sui. Kera da nguu daka
'urii, "Abu, abu ka abu, God na Aofia ne
rigita ka tasa. Nia 'e too 'uana mai, ka too
gwana 'i tari'ina, ma ka too gwana ka nii
'ua kau totoo si sui."
9 Si kada na fai doo mauri nai ki da nguu-
lia na nguu 'ana faa'inito lana ma faabaita
lana ma tango lana waa totoo firi nai 'e

gooru 'i laona doo ni goorua 'ana 'initoaa nai,
10 na roo akwala ma fai waa baita baki daka booruru naa 'i maa 'aena waa totoo firi nai laona doo ni goorua 'ana 'initoaa. Ma kera daka alua na 'eeregwaua kera ki saegano 'i 'aena doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma daka bae 'urii,
11 "'Oe na Aofia kameli ma na God kameli 'o tala'ana ngali lana taloe ma na 'initoae ma na rigitae, suli ni 'oe 'o saungainia doo ki sui guu sulia doori lamu 'i tala'amu ma 'oko alu kera doo mamane ki daka too."

5

Na 'eerebeba

1 Sui nau ku suana tii 'eerebeba nai da keda roo bali ai, ma daka lago faafia 'ana fiu fa lago laa ki. Ma na waa nai 'e gooru laona doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ka dau 'ana 'eerebeba nai lao 'aba aolo nia.
2 Ma nau ku suana tii 'ensel rigita tasa nai 'e bae baita ka 'urii, "Ni tii ne 'o'olo ka tala'ana 'egwe lana 'eerebeba nee?"
3 Sui, ka nao dasi dao tona ta waa lao salo ma nao lao ano nee ma nao 'i farana ano nee uri sa nia ka bobola fainia 'egwe lana 'eerebeba nai uri ka suana doo ne nii laona.
4 Ma nau ku angi baita 'asia naa, suli nao dasi dao tona naa ta waa uri ka tala'ana 'egwe lana 'eerebeba nai uri ka lio 'i laona.
5 Ma sui, tii waa 'ana toa gwaungai nai ka bae ka 'urii fuaku, "Nao 'osi angi lau. Lio 'oko suana fasi na Laeon nee 'ana kwalafaa sa Defet ma sa Diuda. Nia 'e siitasa naa, ma nia ne bobola fainia 'egwe lana fiu fa lago laa neki 'ana 'eerebeba nee."
6 Sui nau ku suana tii kale Sifsif nai 'e uu gwana 'i matangana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma na faidoo mauri nai ki ma na toa gwaungai nai nii gwada kakali nia. Ma nau ku suana lau guu na mae maala nai ki da kwaea 'ana sifsif nai 'i nao. Na Sifsif nai 'e too 'ana fiu konoedoo ki ma na fiu maaedoo ki. Na fiu maaedoo nai ki, kera na fiu anoedoo God ki ne nia fale kera mai fua lao ano nee sui naa.
7 Ma na kale Sifsif nai 'e dao ka rao na uria na 'eerebeba bae faasia bali 'aba aolo nia waa nai 'e gooru lao doo ni goorua nai 'ana 'initoaa.
8 Ma si kada nia 'e rao uri 'eerebeba nai ka dau nai, na faidoo mauri baki ma na roo akwala ma fai waa baita baki daka booruru naa 'i saegano maa 'aena kale Sifsif nai. Ma kera sui gu da dau 'ana doo nai ki da 'ailia 'ana hab doo fua kii lana ki. Ma kera daka dau 'ana titiu nai ki da saungainia 'ana gool. Titiu nai ki da fungu 'ana doo moko diana nai fua suungi lana ki. Na sasuna doo moko diana nai, nia na foa laa kera toaa manata mamana 'ana Kraes.
9 'I seeri, na toaa nai kalikalia doo ni goorua nai 'ana 'initoaa daka nguulia tii fa nguu falu. Kera nguu daka bae 'urii, "Ni 'oe 'o bobola fainia 'egwe lana 'eerebeba nee ma na lafu lana lago laa neki ai. Suli da saungi 'oe 'oko mae naa, ma na mae lamu ka foli usia toae ki sui 'ana kulee wane 'e'ete ki sui ma baea 'e'ete ki sui ma na fera 'e'ete ki sui uri daka manata mamana 'ana God.
10 Ni 'oe 'o aluda 'ana 'initoae ma na toaa ni foa ki 'ana rao lae fuana God kia. Ma kera tara daka 'inito laona molaagali."
11 Ma ni nau ku lilio lau, ma ku rongo na nguu lana 'ensel 'oro ki. Ni kera da 'oro 'asia naa, na toonidoo 'oro ki ma na moleedoo 'oro ki. Da uu kalikalia na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ma na faidoo mauri baki ma na waa baita baki.
12 Ni kera da nguu baita daka 'urii, "Na kale Sifsif ne da saumaelia nee, 'e tala'ana ngali lana mamanae na suadooe na liotooe na rigitae na gwaungaie ma na 'initoaa ma na tango lae!"
13 Sui nau ku rongo lau guu na doo mauri ki sui guu fasi 'i salo ma lao ano nee ma fasi farana ano nee ma 'i laona asi, kera sui da nguu daka 'urii, "Na dianae ma na taloe ma na 'initoae ma na rigitae ne totoo firi totoo sui, na doo nia waa ne gooru laona doo ni goorua 'ana 'initoaa ma doo nia kale Sifsif nee."
14 Ma na faidoo mauri nai ki daka luua daka 'urii, "Iuka." Ma na toa baita nai ki daka booruru 'i saegano daka faabaita nia naa.

6

Na 'egwe lana lago laa nai ki

1 Sui nau ku suana na kale Sifsif bae ka 'egwea naa etana lago laa 'ana fiu lago laa baki. Ma nau ku rongo tii doo 'ana fai doo mauri baki ka bae 'ana lingee doo nai 'e mala 'ana kukurue ka 'urii, "'O lea mai!"

2 Ma nau ku lio kau ku suana tii hos
kwakwaoa nai. Ma na waa nai 'e taelia
mai, 'e dau 'ana tii taumae. Ma kera daka
faa na 'eeregwaue fuana, ma nia fa ramo
nai ka lea naa uri siitasa lae.
3 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea naa
ruana lago laa. Ma nau ku rongo na ruana
doo mauri ka bae mai 'urii, "'O lea mai!"
4 Ma tii hos 'a'abua nai ka sakatafa na
mai. Ma na waa nai 'e gooru 'i fafona, kera
daka faa tii 'ila ni firu fuana ma nia ka too
'ana rigitaa uri ka lafua aroaroe fasi lao
molaagali, uri daka saumaeli kera kwailiu
'ada.
5 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea naa
oluna lago laa. Ma nau ku rongo na oluna
doo mauri ka bae 'urii, "'O lea mai!" Ma
ku lio kau, ku suana tii hos bulu nai. Ma
na waa nai 'e gooru 'i fafona, 'e dau 'ana
tii doo ni 'olotoo lae. 6 Sui nau ku rongo tii
lingee doo 'e talo mai fasi 'i matangana fai
doo mauri nai ki ka bae 'urii, "Kera da folia
naa fange 'ana si malefo 'e baita! Nao 'osi
saketoa na gwai ma na waen!"
7 Sui na kale Sifsif nai ka 'egwea naa
faina lago laa. Ma nau ku rongo na lingena
faina doo mauri ka bae 'urii, "'O lea mai!"
8 Ma ni nau ku lio kau ku suana tii hos ra-
furafua nai, ma na satana waa nai 'e gooru
'i fafona na Maee, ma na Fera 'ana Maee
lau guu ka 'isi karangi gwana 'i burina. Ma
kera daka falea rigitae fuadaru uri daru
ka 'inito faafia faina bali 'ana molaagali
uri keerua daru ka saumaelia toae ki 'ana
firue, 'ana fioloe 'ana mataie ma 'ana doo
kwasi ki laona molaagali.
9 Ma si kada na kale Sifsif nai 'e 'egwea
na limana lago laa, nau ku suai na anoana
toaa nai da saungida suli kera da bae sulia
Bae lana God ma na Faarongoa Diana nee.
Kera da uu gwada 'i farana fuliera nai ni
afuafu lae.
10 Ma kera da suungi baita daka 'urii,
"Aofia ne 'o tetede ka talua doo ki sui guu,
ni 'oe 'o abu ma 'oko mamana. Kada tee
fatai 'ofi ketoa toaa nee laona ano nee ma
'ofi duua mae lameli ai?"
11 'I seeri nia ka faa maku kwakwaoa
tikwa ki fuada kera sui guu daka ruufia
ki. Sui, nia ka saea fuada kera daka too
tu'uu fasi lelea daka saungia lau guu toaa
rao kwaimani kera ki ma na toolada ki, sui
fatai God kafi duua mae lada ki.
12 Sui ku suana na kale Sifsif bae ka
'egwea onona lago laa, ma na anuanu baita
nai ka 'igi naa. Ma na sato ka rorodoa mala
'ana ta maku boboraa, ma na madame ka
'a'abua mala 'ana si 'abu.
13 Ma na bubulu ki daka 'asi kera na mai
lao molaagali mala 'ana fufuana 'ai ki da
'asia faasia gwau 'ai ki kada koburu baita
'e geloda.
14 Ma na mamangaa ka mala 'ana
'e'eredoe da lukumia. Ma fa toloa ki ma
fa auaua ki sui guu daka 'idu na fasi fulida
ki.
15 Sui na waa 'inito ki ma waa gwaungai
ki, ma na waa gwaungai kera waa ni omee
ki, ma na waa suadoo ki ma na waa rigita
ki, ma na toae ki sui guu ne da rao tatakwai,
ma na toaa sakwadoloa ki, daka mau daka
agwa laona falume ki ma 'i farana fau ki
gwauna toloe ki.
16 Ma kera daka 'ai fuana toloe ki ma na
fau ki daka 'urii, "Molu 'asi kamolu mai
faafi kameli ma molu ka saufini kameli
faasia maana waa ne gooru lao doo ni
goorua 'ana 'initoaa. Ma molu ka saufini
kameli faasia na rakesasua nia kale Sifsif
nee.
17 Suli fa dani baite 'ana rakesasua
keerua 'e dao naa, ma ka nao ta waa si
bobola na fai uu lae suusia."

7

Na 144,000 ne kera toaa nia ki God

1 Sui nau ku suana fai 'ensel ki da uu 'ana
fai susuifera neki 'ana molaagali, ma kera
daka liliua fai koburu neki lao molaagali,
uri nao dasi toea lau molaagali. 'Uri nai,
kera ka nao dasi toea na asi ma nao ta 'ai
boroi.
2 Ma nau ku suana tii 'ensel lau ka tae
mai faasia 'i tae lana sato, ma nia ka ngalia
mai na mamalafooa nia God mauri nee.
Ma ka 'ai baita na mai fuana fai 'ensel nai ki
God 'e falea sui naa rigitaa fuada uri saketo
lana molaagali fai asi.
3 Ma nia ka bae 'urii, "Nao molu si sake-
toa 'ua na molaagali fai asi ma 'ai ki, too
'ada lelea kolu ka alua na mamalafooa nia
God 'i maadarana toaa ni rao nia ki ka sui
fatai."
4 Ma kera daka faarongo nau 'ana 'oro
lana toaa nai da alua na mamalafooa nia
God 'i maadarada. Kera 'ada: tii talanga fa-
iakwala ma faitoonii wane, ma kera daka

lea mai faasia na akwala ma roo fiiwane baki 'ana toaa 'Israel.

5 Fiiwane sa Diuda, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Ruben, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Gad, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.

6 Fiiwane sa 'Asa, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Naftalii, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Manase, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.

7 Fiiwane sa Simion, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Lifae, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa 'Isikaa, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.

8 Fiiwane sa Sebulun, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Diosef, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni. Fiiwane sa Bensiman, kera 'ada tii akwala ma roo tooni 'ana wane ma keni.

9 Sui nau ku lilio kau ku suana lau tii konia baita nai nao si bobola naa fai idumi lana. Na konia nai, na konia 'ana toae ki mai faasia na fiiwane ki sui naa ma na fere ki sui naa ma na baee 'e'ete ki sui naa. Kera da uu 'i naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ma 'i naofana kale Sifsif nai. Kera da ruufia mai na maku kwakwaoa tikwa ki ma daka dau 'ana ulina doo mala 'ana ulina niu ki.

10 Ma kera daka suungi baita daka 'urii, "God kolu ne gooru laona doo ni goorua nia 'ana 'initoae ma na Kale Sifsif nee daru ka faamauri kolu!"

11 Ma na 'ensel ki sui guu daka uu kalikalia naa doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ma na waa baita nai ki fainia lau guu na faidoo mauri nai ki. Ma kera daka booruru 'i saegano naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma daka faabaitaa God

12 daka bae 'urii, "Iuka! Na tango lae ma na dianae ma na liotooe ma na 'initoae ma na taloe ma na rigitae ma na tetedee, na doo nia God kolu nee totoo si sui! Iuka nia mamana!"

13 Ma tii waa 'ana waa baita nai ki nia ledi nau ka 'urii, "Tii fai kera nai da ofi 'ana maku kwakwaoa nai ki nai, ma kera toaa da lea ki mai fasi fai nai?"

14 Ma nau ku luua ku 'urii, "Nau ku ulafusia lau gwaku. Ni 'oe naa ne 'o saitomana."

Ma nia ka bae 'urii fuaku, "Na toaa nai kera da liu mai laona ilimataia baita nai, ma kera daka lau gwada. Kera da taufia maku kera ki ka falu ka kwakwaoa naa 'ana 'abuna Kale Sifsif.

15 Nia ne daka uu 'i naofana doo ni goorua nia God, ma daka rao fuana laona Beu Abu nia 'ana dani ma rodo. Ma God ne nia gooru laona doo ni goorua nia 'ana 'initoaa ma ka suasuli kera.

16 Ma kera 'afitai lau daka fiolo mae ma nao daka maeli kuu, ma nao ta sato 'ako'ako ka satofi kera lau.

17 Nia 'uri nai, suli na Kale Sifsif nee 'e too laona doo ni goorua 'ana 'initoaa, ka suasuli kera. Ma nia ka talai kera naa uri busu mauri ki 'ana kafo ni mauria. Ma God ka usua naa si kafo ni angia faasia maada."

8

Si kada da 'egwea naa fiuna mamalafooa

1 Si kada na Kale Sifsif nai 'e 'egwea naa fiuna mamalafooa bae, lao fera 'i salo 'e dau aroaro ka nao naa ta baea suli bobola fainia tii si kada sato*.

2 Sui nau ku suana kau fiu 'ensel nai ki da faa bungu ki fuada, kera da uu naa 'i naofana God.

3 Ma tii 'ensel nai nia dau 'ana titiu nai 'ana gool fua suungi lana totongana 'ai moko diana ki 'i laona, 'e dao ka uu naa siana fuliera nai fua afuafu lae. Ma daka faa doo moko diana 'oro ni suungi lana ki fuana uri nia ka ofua fai foa laa kera toaa God ki sui 'i fafona fuliera nai 'ana gool. Na fuliera nai 'e nii gwana naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa.

4 Na sasuna doo moko diana nai 'e raa 'i langi fainia foa laa kera toaa nia God, ka raa kau fasi lao 'abana 'ensel nai 'e uu gwana 'i naofana God.

5 Sui na 'ensel nai ka ngalia na titiu nai da faafungua 'ana neneo saru fasi era nai lao fuliera ni afuafua nai ka tagafaa na mai fua lao molaagali. 'I seeri, na kwakwange ka binalu ma ka dee, ma na anuanu ka 'igi 'ua guu.

Kada bungu ki angi

6 Sui na fiu 'ensel nai ki daka kwaimaasi naa uri ufi lana fiu bungu nai ki da dau ai.

* **8:1** Tii bali 'aoa.

7 Na etana 'ensel ka ufia naa bungu. Ma
na lagabuu nai ka 'aru na mai 'ana migana
'aes ki. Ma na ere nai dolola fai 'abu ka ru-
ruuna mai fafona molaagali. Ma ka sarufia
naa oluna bali 'ana molaagali ma na 'ai ki
ma na lalano ki sui gu 'i laona.
8 Sui ruana 'ensel ka ufia na bungu, ma
tii doo nai mala 'ana ta gwa toloa baita 'e
saru, ma daka 'ui mai ai lao asi. Ma oluna
bali 'ana asi ka bulasi 'ana 'abu.
9 Ma oluna bali 'ana doo mauri ki lao asi
daka mae, ma oluna bali 'ana baru ki daka
funu.
10 Sui na oluna 'ensel ka ufia naa bungu,
ma tii fa bubulu baita 'e mala 'ana ta
kwesu, ka 'asia na mai faasia lao maman-
gaa ma ka too faafia oluna bali 'ana kafo
baite ki fai si busu tu'uu ki.
11 Aia, na satana bubulu nai na "Doo
'Afae". Ma bali 'ana kafo ki da oli daka 'afae
lau, ma na toaa 'oro ki daka mae 'ana kuufi
lana kafo nai ki suli da 'afae naa.
12 Sui na faina 'ensel ka ufia naa bungu,
ma oluna bali 'ana sato ma na madame ma
na bubulu ki daka mae. Ma oluna bali 'ana
folaa lae ka nao'ana naa. Ma oluna bali
'ana fa sato ki ka nao dasi dani kaaroa ma
oluna bali 'ana fa rodo ki daka 'uri nai lau
guu.
13 Sui nau ku lilio lau kau, ku suana tii
nooabu 'e lofo ka liu lao mamangaa ka 'ai
baita ka 'urii, "Na ta'aa lae, na ta'aa lae!
Tara kai ta'aa 'asia naa fua toae ki sui ne da
too lao molaagali, 'ana si kada na olu 'ensel
neki dai dao ki mai dai ufia bungu ki ma na
lilingea lada ka talo mai."

9

1 Sui na limana 'ensel ka ufia naa bungu,
ma nau ku suana fa bubulu nai 'e 'asia
mai lao molaagali, ma kera daka falea naa
kii 'ana kilu liu ne nao 'ana ta boro fua fa
bubulu nai.
2 Sui fa bubulu nai ka 'ifingia naa kilu liu
nai, ma na sasu ka sakatafa mai faasia ma
ka tae mai mala sasuna ta era baita. Ma na
sato ma lao mamangaa ka rorodoa tiifau
'ana sasu nai 'e sakatafa mai fasi laona kilu
liu nai.
3 Sui na siko 'oro ki daka sakatafa mai
faasia na sasu nai, ma daka lea mai lao
molaagali, ma daka ngalia na rigitaa mala
'ana rigita lana fafari ki.
4 Ma daka saea fua siko nai ki nao dasi
saketoa lalano ki, ma nao ta 'ai ma nao
ta tii si doo 'ana doo neki da tae fafona
saegano. Aia, ma na toaa ne nao dasi too
'ana mamalafooa God 'i maadarada, kera
'ana ne siko nai ki dai falea nonifiia fuada.
5 Ma nao dasi faolomainia 'ua na siko nai
ki uri daka saumaelia toaa nai ki, ma daka
faolomainia 'ada fua daka falea gwada
nonifiia fuada sulia lima madama ki. Si
kada na siko nai ki 'ale kera, na fii lana 'e
mala 'ana si kada fafari 'e 'alea wane ma ka
fii.
6 Ma sulia lima fa madama nai ki, na toaa
nai ki tara daka sasi uri mae lae, ma ka nao
dasi mae guu. Daka dooria mae lae, ma na
maea ka tafi gwana faasi kera.

7 Na siko nai ki, na suana lada 'e mala
'ana hos neki da ade akau 'ani kera uri waa
ki daka lea fafoda 'ana omee. Ma na maada
ki ka lio mala maana wane, ma kera daka
saingia doo ki mala 'ana 'eeregwaua 'ana
gool 'i gwauda.
8 Ma na ifuda ka baita mala 'ana ifuna
keni ki, ma na lifoda ki ka mala 'ana lifona
laeon.
9 Ma daka kania na reba salo ki 'i maa ru-
ruuda. Ma na lingena kukubada ki ka mala
'ana lingena hos 'oro ki kada kera taraa
trela ki daka liu laona omee. 10 Kikiida ne
lea na fafari ki, ma kera too 'ana konadoo
fua susui lana wane ki. Ma kikiida ne fua
faafii lana toaa ki sulia lima madama ki.
11 Ma waa 'inito kera nia na 'ensel nai 'e
'inito 'ana kilu liu nai, ma na satana 'ana
bae laa kera toaa Diu ki ne sa 'Abadon, ma
'ana bae laa kera toaa Grik sa 'Abolion. Ma
si sata nai ki da toolangainia "Na waa ni
faafunui doo."
12 Si ta'aa laa 'i nao gu nai 'e sui naa nai,
ma ta roo si ta'aa laa ka nii ua mai.

Na onona bungu

13 Na onona 'ensel ka ufia naa bungu, ma
ni nau ku rongo tii si lingee doo 'e talo mai
faasia na fai susuidoo ki 'ana si fuliera ni
afuafua nai da saungainia 'ana gool ka nii
'i naofana God.
14 Ma na lingee doo nai ka bae 'urii fuana
onona 'ensel nai 'e dau 'ana bungu nai, "'O
lukea na fai 'ensel baki da kani faafida 'i
ninimana kafo baita 'i Iufretes."
15 Ma nia ka lukea na fai 'ensel nai ki da
ade akau 'ani kera 'i seeri uri si kada nai,
uri daka saumaelia ta oluna bali 'ana toae
ki.

16 Ma ni nau ku rongo alinga 'ana fita
wane 'ana omee kera ki na da tae 'i fafona
hos: 'e dao 'ana roo talanga molee wane.*
17 Ma lao fafaataia nai fuaku, nau ku
suana hos ki, fai wane ki ne da tae fafoda
da saingia na reba doo ki maa ruruuda. Na
reba doo nai ki da 'a'abua mala si ere, ma
daka boboraa mala si fau ne da 'ailia 'ana
safaea ma ka kokoaa. Ma na gwauna hos
ki daka mala 'ana gwauna laeon ki. Aia, na
ere ma na sasu fai na salfa ne 'e sakatafa
mai faasia na fakada.
18 Ma na ta'aa laa nai ki ka saumaelia
na oluna bali 'ana toaa ki lao molaagali,
'ana na si ere ma na sasu ma na salfa na 'e
sakatafa mai faasia na fakada.
19 Suli na rigita lana hos nai ki 'e nia 'ana
fakada ma na kikiida. Na kikiida ki da
mala 'ana kikiina baekwe neki da too 'ana
gwauda ki, ma daka falea nonifiia fua toaa
ki 'ana kikiida.
20 Ma na toaa ki ne da ore ma na ta'aa laa
nai ki nao si saumaeli kera guu, kera nao
dasi bulasi manata guu faasia na nunuidoo
neki kera da saungainia 'i tala'ada. Sulia
nao dasi too faasia na foosi lana anoedoo
ta'aa ki, ma na nunuidoo ki ne da saun-
gainida 'ana gool ma na silfa ma na brons
ma na fau ma na 'ai. Ma na doo nai ki,
'e nao dasi bobola fai liofilo lae ma nao
rongofilo lae ma nao fali lae.
21 Ma ka nao dasi bulasi manataa guu
faasia na sauwane lae ma na rao lae fuana
anoedoo ta'aa ki ma na ooe lae ma na beli
lae.

10

Na 'ensel fai na 'eerebeba tu'uu

1 Sui nau ku suana ta 'ensel tetede lau
guu ka sifo na mai fasi 'i salo. Nia 'e ofi mai
'ana barobaro ma na fula'aro ka lolo kalia
gwauna, ma na maana ka mala 'ana sato.
Na roo 'aena ki suana lada ka mala 'ana roo
lagwao ere ki.
2 Nia 'e dau 'ana 'e'ere beba tu'uu nai ma
na 'e'ere beba nai 'e luke sui naa. Na 'ensel
nai 'e uu 'ana bali 'ae aolo nia lao asi ma na
bali 'ae mauli nia ka uu fafo saegano.
3 Ma nia ka akwa baita mala 'ana laeon
'e maole. Ma burina nia 'ai 'uri nai, na
kukurue ka dee 'ana fiu si kada ki 'ana olisi
lana mai.
4 Ma si kada na kukurua nai 'e dee 'uri
nai sui, nau ku kwaimaasi naa uri sa kwai
kedaa doo nai ki nia saea. Ma 'i seeri, nau
ku rongo tii lingee doo nai 'e bae mai faasia
'i salo ka 'urii, “Nao 'osi saea lau ma 'osi
kedaa lau doo nai ki fua ta waa.”
5 Sui na 'ensel nai ku suana 'e uu fafona
asi ma fafo saegano nai, ka tafoa na bali
'aba aolo nia 'i langi.
6 Ma nia ka alafuu abu 'ana satana God
ne totoo firi ne saungainia salo loo fai
doo 'i laona ki sui guu, ma ka saungainia
molaagali fai doo 'i laona ki sui guu, ma
ka saungainia asi fai doo 'i laona ki sui
guu. Ma nia ka bae 'urii, “God nia 'afitai ka
mamatakere lau.
7 Si kada na fiuna 'ensel 'e ufia bungu, si
doo ne God nia manata toi ka tio agwa mai
nia kai sakatafa faatai naa. Nia kai fuli guu
'uri bae nia faatainia siana toaa ni rao nia
baki na brofet baki.”
8 Sui na lingee doo bae ku safali rongo
kau 'i nao 'e bae mai fuaku faasia 'i salo bae
ka bae lau 'urii, “'O lea kau, 'oko ngalia na
'eerebeba luke loko 'i 'abana 'ensel loko 'e
uu fafona asi ma saegano loko.”
9 Ma nau ku lea ku gania naa 'ensel nai
uri 'eerebeba tu'uu nai. Ma nia ka bae 'urii
fuaku, “Ngali kau 'oko 'ani. Nia tara kai
mamasia lao ngidumu mala 'ana wewe-
due, ma sui tara nia ka 'afaea lau guu lao
rakemu.”
10 'I seeri nau lea ku ngalia naa 'e'ere
beba tu'uu nai fasi lao 'abana 'ensel nai ku
'ani naa. Na 'anitoi lae ka mamasia naa
lao ngiduku mala 'ana wewedue. Ma sui, si
kada ku okomia kau, nia ka 'afaea naa lao
rakeku.
11 Sui daka bae 'urii fuaku, “'O faatalon-
gainia gwamu si doo God 'e saea kai fuli fua
toaa 'oro ki ma fera 'oro ki ma bae laa 'oro
ki ma na waa 'inito 'oro ki.”

11

Na roo waa bae faamamane ki

1 Sui daka falea tii saga 'ai ni 'olotoo lae
fuaku daka bae 'urii, “'O lea 'oko 'olotona
fasi na Beu Abu God fai na fuliere ni afuafu
lae 'ana saga 'ai nai, sui 'oko idumia fasi
toaa da foa 'i seeri ki.
2 Nao 'osi 'olotona lau lao boboe 'i maa,
suli kera da falea naa fua toaa nao lau toaa
Diu ki. Tara kera dai lea mai dai too ma
daka 'inito faafia maefera baita abu nai

* **9:16** 200,000,000

sulia faitaafuli madama ma roo madama
sarenga ki.
3 Ma tara nau kwai falea na roo waa
bae faamamane nau ki uri keerua daru ka
ofi 'ana mumui maku ta'ae ki uri faatai
lana kwaimanatai lae. Ma keerua daru ka
faatalongainia faarongoa nia God sulia tii
tooni roo talanga ma ono taafuli dani."

4 Ma na roo waa manata mamana nai ki
keerua na roo 'ai da 'ailia 'ana 'olif ki, ma
na roo baedoo fua kwesu ki ne da uu 'i nao-
fana God na Aofia ne 'inito fua molaagali.
5 Ma lea ta waa ka sasi uri saungi ladaru,
na ere nia kai sakatafa mai faasia fakadaru
uri faafunui lana malimae keerua ki. Nia
'uri nai, tii gwana ne dooria saungi ladaru,
nia kai maelia.
6 Keerua daru too 'ana rigitaa fua bokosi
lana lao mamangaa loo, uri ute ka nao si
'aru sulia si kada keerua daru faatalon-
gainia bae lana God sulia. Ma keerua daru
ka too lau guu 'ana rigitaa fua kwae lana
busu lana kafo ki uri daka lia 'ana 'abu. Ma
keerua daru ka too lau guu 'ana rigitaa fua
kwae lana molaagali 'ana ta'aa laa 'oro 'ana
si kada keerua dooria ki.
7 Ma si kada keerua faasuia naa faatalon-
gai lae sulia faarongoa nai, na doo kwasi
nai kai ruu mai 'i maa fasi lao kilu liu bae,
tara nia kai firu fai keerua lelea ka siitasa
faafi keerua, ka saungi keerua daru ka mae
naa.
8 Si kada keerua mae, na nonidaru ki
tara dai tio gwada sulia tala baite ki 'ana
maefera bae da foto faafia na Aofia keerua
ai 'i fafona 'airarafolo. Ma na toaa nai
'ana maefera baita nai birangada 'e ta'aa
ka ilingia 'i Sodom ma 'i 'Isib.
9 Na toaa ki faasia fera ki sui ma na
fiiwane ki sui ma na bae laa 'e'ete ki sui, liu
too daka bubungia gwada nonidaru sulia
olu fa sato fai tii kada sato, ma nao dasi
faolomainia guu uri saufini ladaru.
10 Ma na toaa ki lao molaagali daka ele
sulia na mae ladarua. Ma daka noni sasala
'ana fale lana falea ki fuada kwailiu suli na
roo brofet nai ki keerua daru falea fii laa
baita 'asia naa fua toaa neki lao molaagali.

11 Sui, 'i burina olu fa sato ma tii kada
sato nai 'e sui, God ka fale si mango 'ana
mauria fuadaru ma keerua daru ka mauri
lau gwadaru tatae daru ka uu 'ana 'aedaru
ki. Ma na toaa ki sui kera da suadaru daka
mau 'asia naa.
12 Sui keerua daru ka rongo tii lingee doo
baita 'e talo mai faasia 'i salo ka bae 'urii
fuadaru, "Muru lea mai seki 'i salo." Ma na
malimae keerua ki daka bubu gwada 'ana
si kada keerua lea naa 'i laona si barobaro
uri 'i salo.
13 'Ana si kada nai 'ua guu, na anuanu
baita ka 'igi ma na tangafuluna bali 'ana
fera baita nai ka funu tiifau. Ma fiu toonii
wane ne da mae 'ana anuanu nai. Ma na
toaa ne da mauri 'ua, daka mau 'asia naa,
ma daka tangoa lau guu God 'i salo.
14 Aia, na ruana ta'aa laa 'e sui 'i seeri, ma
na oluna ta'aa laa nia kai dao 'ali'ali lau gu
mai.

Na fiuna bungu

15 Sui na fiuna 'ensel ka ufia naa bungu.
Ma na lingee doo baita ki 'i salo daka bae
'urii, "Na 'initoaa lao molaagali 'e lia ma ka
alua naa 'initoaa nia God kia fainia Kraes
na Waa Fifilia nia. Ma God nia kai 'inito
totoo si sui."
16 Ma na roo akwala ma fai waa baita nai
ki daka gooru naa laona doo ni goorua kera
ki 'ana 'initoaa 'i naofana God. Sui kera
daka booruru 'i saegano daka faabaitaa
nia,
17 daka bae 'urii, "'Oo God na Aofia ne 'o
rigita ka tasa, ne 'o too 'uana mai ma 'oko
too gwamu 'i tari'ina; kameli meli tango 'oe
suli 'o too 'ana rigitaa baita ma 'oko safali
'inito naa.
18 Ma 'i seeri toaa 'i ukita ki daka rake-
sasu 'asia naa, ma ni 'oe 'oko rakesasu lau
guu. Ma sui tari'ina, nia dao naa 'ana kada
fua keto lana toaa mae ki, ma fua kwa-
iarangai lana toaa rao 'oe ki na brofet ki ma
na toaa 'oe ki ne da foosi 'oe, na waa baite
ki ma kaala wane ki lau guu. Ma si kada nai
lau guu si kada naa uri faafunui lana toaa
neki da faafunuia toaa laona molaagali."
19 Sui na Beu Abu God 'i salo ka 'ifi,
ma daka suana naa bakos nai na alangaia
God 'e nii 'i laona. Sui na kwakwange ka
binabina mai, ma na kukurue ka dee ma
na lingee doo baita ki ka talo mai, ma na
anuanu ka 'igi, ma na ute 'ana 'aes ka 'aru.

12

Na wela keni ma na baekwa baita nai

1 Sui tii mamalafooa baita ni kwele lae ai
ka sakatafa faatai mai lao mamangaa loo.
Tii wela keni nai 'e ofi 'ana sato ma ka uu

fafo madame ma na 'eeregwaua nia nai 'e too 'ana akwala ma roo fa bubulu ki ai.
2 Nia 'e iana, ma ka maasia naa kwalafi lana wela nia nai. Ma nia ka fiiwela naa uri faafuta lae ma ka adea nia ka angi baita 'asia naa.

3 Sui tii mamalafooa ka faatai lau mai lao lofona salo. Tii baekwe 'a'abua baita nai 'e too 'ana fiu gwaidoo ki ma na fiu 'eeregwaua ki ma tii taafuli konadoo ki.

4 Aia, nia ka taga 'ana oluna bali 'ana 'okona bubulu ki lao salo 'ana kikiina, ma ka 'ui 'ani kera mai lao molaagali. Ma na baekwa nai ka uu 'i naofana wela keni nai 'e karangi faafuta nai, uri ka 'ani 'ana na wela nia nai si kada nia 'e faafutaa.
5 Ma nia ka faafutaa naa fa wela wane nai tara nia kai 'inito fua fere ki sui 'ana rigitaa nia. Sui kera daka laua wela nai daka ngalia nada siana God uri lao doo ni goorua nia 'ana 'initoaa.

6 Aia, ma na wela keni nai ka tafi nana uri laona fera kwasi uri si kula nai God 'e ade akau ai fuana uri daka suasuli nia ai sulia tii tooni ma roo talanga ma ono taafuli dani.

7 Sui na firue ka safali naa 'i salo. Sa Maekol fai na 'ensel nia ki daka firu fainia na baekwa nai, ma na baekwa nai fainia 'ensel nia ki daka firu fainia.
8 Ma sui, na baekwa nai ka nao si siitasa guu, ma God ka nao si faolomai kera uri too lae 'i salo.
9 Ma kera daka 'ui naa 'ana baekwa baita nai faasia 'i salo. Ma na baekwa nai faasia kada 'ua, ne da 'ailia 'ana Akalo ta'ae ma Saetan, nia 'e talai garo 'ana toae ki 'i laona molaagali tiifau.✡ Kera daka 'ui 'ani nia mai fainia 'ensel nia ki sui guu fua laona molaagali.

10 Sui nau ku rongo tii lingee doo baita 'i salo ka bae lau 'urii, "God nia faamauria sui naa toaa nia ma ka faatainia naa rigitaa nia, ne nia na waa 'inito. Aia, ma na Waa Fifilia nia God 'e faatainia naa mamanaa nia. Suli sa Saetan waa nai 'e uu 'i naofana God kia ka ununu ta'aa sulia toaafuta kia ki 'ana dani ma rodo, kera da 'ui na 'ani nia fasi 'i salo.
11 Na toafuta kia ki kera da siitasa faafi nia 'ana 'abuna Kale Sifsif ma na bae lana God ne kera da faatalongainia ma daka susuu ni maea fainia.

12 Kamolu toaa ne molu too 'i salo molu ele 'amolua! Suli tara nia kai ta'aa 'asia naa fuana fera 'i saegano ma na asi, sulia sa Saetan 'e sifo na kau siada. Ma nia ka rakesasu 'asia naa suli nia 'e saitomana si kada nia 'e kukuru naa."
13 Ma si kada na baekwa nai 'e saitomana da 'ui 'ani nia uri lao molaagali, nia ka taria naa wela keni bae 'e kwalafia na wela wane bae.
14 Sui, God ka falea na roo kukubadoo baita ki mala 'ana kukubana nooabu uri ka lofo uri na kula da ade akau ai fuana 'i laona fera kwasi. 'I seeri ne kera da suasuli nia ma daka fofolo suusi nia faasia na baekwa nai sulia olu fa ngali ma ono madama ki, ade lea daka saungi nia.
15 Sui na baekwa nai ka moatainia mai na kafo baita nai uri ka igwaa wela keni nai.
16 Sui, na saegano ka 'adomia wela keni nai, ka afunga ka okomia na kafo busu nai faasi nia.
17 Sui na baekwa nai ka rakesasuia wela keni nai, ka lea ka firu fainia kwalafaa nia ki sui guu ne kera da ade sulia na taki God fai toolangaidoo mamana laa sa Disas.
18 Ma na baekwa nai ka dao naa 'i asi, ma ka uu nana lao one suli asi.

13

Na roo doo kwasi ki

1 Sui nau ku suana lau tii doo kwasi nai 'e sakatafa mai faasia lao asi. Na doo nai 'e too 'ana tii taafuli konadoo ki ma na fiu gwaidoo ki fainia tii taafuli 'eeregwaua 'i gwauda. Ma na satae doo 'ana bae tataga lae ki talea God, kera kedaa 'i gwauda ki.

2 Aia, na doo kwasi nai na suana lae nonina 'e mala 'ana nonina doo da saea 'ana lebat, ma na 'aena ki ka lio mala 'ana 'aena doo da saea 'ana bea, ma na fakana ka lio mala 'ana fakana laeon. Ma na baekwa bae ka faa na kau na tetedea nia 'i tala'ana, na doo ni goorua nia 'ana 'initoaa, ma na rigitaa nia fua doo kwasi nai.
3 Sui nau ku suana tii mae maala ni maeli lana nai 'ana ta tii gwaidoo 'ana fiu gwaidoo baki 'ana doo kwasi bae, ma sui na mae maala nai ka maafo naa. Ma na toae ki sui lao molaagali daka kwele 'asia naa 'ana doo kwasi nai, ma daka lea na 'ada 'i burina.

✡ **12:9** Dionisis 3:15

4 Ma na toae ki daka faabaitaa naa baekwa nai, suli nia 'e falea rigitaa nia fuana doo kwasi nai. Ma kera daka faabaitaa lau guu na doo kwasi nai daka 'urii, "Nao ta waa lau si 'uria naa doo kwasi nee, ma ka nao ta waa si bobola na fainia firu lae fainia."
5 Ma God ka faolomainia fua doo kwasi nai uri ka uu nia 'ana 'i tala'ana ma ka bae tataga talea God. Ma God ka faolomainia uri ka 'inito sulia faitaafuli madama ma roo madama sarenga ki.
6 Ma nia ka bae tataga fua God ma fua satana God. Ma fua fera God ni too lae 'i salo ma na toaa da too 'i salo boroi na doo kwasi nai ka bae tataga sui gu fuada.
7 Ma God ka faolomainia lau guu uri firu lae fainia toaa nia God ki ma uri siitasa lae faafi kera. Ma nia ka 'inito naa fua fiiwane ki sui guu ma na maefere ki sui guu, ma na baea 'e'ete ki sui guu.
8 Ma na toae ki sui guu kera daka faabaitaa naa doo kwasi nai. Toaa nai ki ne God nao si kedaa gu mai satada laona buka 'ana mauria firi 'ana si kada God nao si saungainia 'ua doo ki. Na buka nai, na buka nia Kale Sifsif bae da saungia ka mae naa 'i nao.
9 Aia kamolu toaa neki molu too 'ana alinga ki, molu rongo.
10 Ni tii kera ne God 'e filida uri tara daka dau kera, tara daka dau kera naa. Ma ni tii kera ne God 'e filida uri tara daka saumaelida 'ana 'ile ni firu, tara daka saumaelida 'ana 'ila ni firu. Aia, ni kamolu na toaa nia ki God 'e nao molu si manata sala, suli nia naa ne si kada kamolu uri molu ka susuu ta'aa fai na manata mamana laa kamolu ki.
11 Sui nau ku suana ta doo kwasi na 'ana 'e sakatafa mai fasi lao saegano. Nia 'e too 'ana roo konadoo ki mala 'ana ta Kale sifsif, sui ma lingena ka mala 'ana ta baekwa baita.
12 Nia 'e ngalia rigitaa nia doo kwasi bae 'i nao ka rao ai 'ana suumai lana toae ki lao molaagali uri faabaita lana doo kwasi bae 'i nao bae maala baita nia 'e maafo naa.
13 Ma na ruana doo kwasi nai ka ilia naa doo kwaibalatana ki. Ma nia ka ilia ere ka 'asia mai faasia lao salo fua lao molaagali 'ana kada toae ki bubungia gwada.
14 Ma nia ka talai garo 'ana toae ki sui guu lao molaagali 'ana doo kwaibalatana ni kwele lae ki ai ne God 'e faolomainia fuana uri ka ilia. Nia 'e ilia doo nai ki sulia doori lana doo kwasi bae 'i nao. Ma nia ka saea fuada uri daka saungainia nunuidoo ni foosi lana 'ana doo kwasi bae 'i nao, bae da kwae maala mai 'ani nia 'ana 'ile sui ka mauri gwana bae.
15 Ma God ka faolomainia lau guu na ruana doo kwasi nai uri nia ka falea mauria fuana nunuidoo nai, uri ka bae ma ka saea daka saumaelia toaa nai ki sui guu nai nao dasi foosi nia.
16 Ma nia ka suumainia naa fua toaa nai ki sui guu, ne 'ita 'ana toaa 'initoe ki lea ka dao 'ana toaa mala kera ki, toaa suadoo ki lea ka dao 'ana toaa siofaa ki, toaa da sakwadoloa ki lea ka dao 'ana toaa dasi sakwadoloa ki, uri kera daka kedaa na mamalafooa nia nai 'i maa 'aba aolo kera ki ma nao 'i madarada ki.
17 Uri waa ne nao nia si too 'ana mamalafooa nai, nia nao si usi tasi doo ma si faafoli 'ana tasi doo. Na mamalafooa nai naa ne na satana doo kwasi nai 'ua guu, ma nao naba da filia fua satana doo nai.
18 Nia 'uri nai, molu ka filodoo uri molu ka saitomana malutana doo nai. Waa ne nia manataa taari nia saitomana malutana naba nia doo kwasi nai, suli na naba nai nia na satana wane nai. Ma na naba nai ne: Ono talanga ono taafuli ma ono doo.*

14

Na Kale Sifsif bae fai na 144,000 ne kera toaa nia ki God

1 Sui nau ku lio kau, ku suana lau na Kale Sifsif bae nia uu 'ana gwauna toloa 'i Saeon fai toaa nai 'ada tii talanga faiakwala ma faitooni 'ana wane, ma daka kedaa sui naa satana Kale Sifsif nai fai satana Maa nia 'i maadarada.
2 Sui, nau ku rongo tii lingee doo nai faasia 'i salo 'e mala 'ana kuruu lana tataa baita ki, ma ka mala lau guu 'ana kuruu baita lana kukurue. Na lingee doo nai rongo lana ka mala lau guu 'ana lingena doo ni kii lana da saea 'ana hab, 'ana si kada kera kii kwaimani 'ana doo 'oro ki.
3 Ma na toaa nai daka nguulia tii fa nguu falu 'i seeri naofana doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ma 'i naofana fai doo mauri nai ki ma na toa gwaungai nai ki. Ma ta waa 'e'ete lau nia 'afitai ka saitomana nguuli lana fa nguu nai, taifilia guu toaa nai: tii talanga

* **13:18** Naba nai na 666.

faiakwala ma faitooni wane nai Kraes 'e
foli usi kera faasia lao molaagali nai ne
kera saitomana fa nguu nai.
4 Ni kera nai, kera toaa da too lalau mai
nao dasi tio kwaimani fai keni,* suli da
suasulia mauria kera ki ka sasaolia diana.
Ma ni kera daka lea nada burina Kale Sifsif
nai uri nia ka talai kera naa suli doori lana.
God 'e usi kera sui na faasia molaagali, uri
ni kera na toaa totoonao nia God ma na
Kale Sifsif mala 'ana tasi fanga totoonao da
safali ngalia fasi lao aludooe.
5 Kera nao dasi suke 'ana tasi doo 'ana
bae lada, ma ka nao tasi doo si garo 'ani
kera.

Na olu 'ensel ki

6 Sui nau ku suana tii 'ensel nai 'e lofo
ka liu lao tofungana mamangaa fai na
Faarongoa Diana totoo firi, uri faatalongai
lana fua toaa lao molaagali, fua fiiwane ki
sui guu ma na bae laa 'e'ete ki sui guu ma
na fere ki sui guu.
7 Ma nia ka bae baita ka 'urii, "Molu
faabaitaa God, molu ka tango nia! Suli si
kada nia fua keto lana toae ki sui guu 'e dao
naa. Molu faabaita nia, suli nia saungainia
salo ma molaagali ma asi ma na kafo busu
ki!"
8 Sui ruana 'ensel ka lea lau gu mai bu-
rina dao ka bae 'urii, "'E funu naa! Na
fera baita 'i Babilon 'e funu naa, suli nia
'e faakuufia toae ki 'ana waen nia 'ana
kwaidooria ta'ae ki 'ana noni."
9 Sui, oluna 'ensel ka lea lau gu mai bu-
rina roo 'ensel nai ki. Nia ka bae baita
ka 'urii, "Lea ta waa 'e faabaitaa na doo
kwasi nee ma ka too 'ana nununa ma na
mamalafooa nia 'i maadarana ma nao 'i
maa 'abana,
10 waa nai tara kai naofia rakesasua nia
God ma na kwakwaea baita faasia God.
Waa nai tara kai nonifii lau guu laona era
sasaru nai 'ana doo da saea 'ana salfa 'i
naofana 'ensel abu ki ma 'i naofana Kale
Sifsif.
11 Ma na sasuna era nai 'ana nonifiia
kai sasula 'ana rodo ma dani ka lelea firi
nao si sui. Ma ka nao ta momola laa
fasi nonifii lae 'ana dani ma rodo fua tii
kera ne da faabaitaa na doo kwasi nai ma
na nununa ma daka too 'ana mamalafooa
'ana satana."
12 Nia 'uri nai, nia diana fua toaa God ki
ne da ade sulia baea fifii nia ki ma daka ma-
mana fua sa Disas, kera daka noni maabe
ma daka susuu ta'aa naa, sui boroi 'ana ka
'afitai fuada.
13 Sui lau guu, nau ku rongo na lingee
doo nai faasia 'i salo ka bae 'urii, "'O kedaa
doo 'urii ki: 'E diana tasa fua toaa neki 'ita 'i
tari'ina ka oli 'alaa kera da maelia 'ada raoa
nia Aofia!"
Ma na Anoedoo Abu 'e luua ka 'urii,
"Iuka, nia mamana. Tara kera dai ele, suli
kera dai momola naa fasi rao ulafu laa
kera ki. Ma na raoa diana kera ki dai lea
kwaimani lau gu fai kera."

Na molaagali 'e mala 'ana raku 'e maua

14 Sui nau ku lio lau kau, ku suana baro-
baro kwakwaoa nai. Ma na doo nai 'e
gooru 'i fafona barobaro nai suana lana
'e mala 'ana 'Alakwa nia Wane, ma nia ka
too 'ana 'eeregwaua 'ana gool 'i gwauna ma
ka dau 'ana tii 'ila 'ala nai. 15 Ma tii 'ensel
lau guu ka sakatafa mai faasia na Beu Abu
God, ma ka 'ai baita ka bae 'urii fuana waa
nai 'e gooru fafona barobaro nai, "Ngalia
'ila 'oe lea 'oko falia doo da maua ki naa,
suli molaagali 'e mala 'ana ta raku 'e maua
naa ma ka dao naa 'ana si kada uri fali
lana!"
16 'I seeri, na waa nai 'e gooru fafona
barobaro nai ka kwae 'ana 'ila nia laona
molaagali ka falia doo ki ka koni doo naa.
17 Sui, tii 'ensel lau ka sakatafa mai faasia
na Beukaua God 'i salo. Na 'ensel nai ka
dau lau guu 'ana tii 'ila 'ala nai.
18 Ma ta tii 'ensel lau ne lio sulia era nai
'ana fuliere ka 'ai baita fua 'ensel nai fa-
fona barobaro fai 'ila nai ka 'urii, "'O sikilia
lau guu fufungi greib ki lao molaagali 'ana
'ila 'oe, suli fufungi greib nai ki da maua
naa!"
19 Ma na 'ensel nai ka kwae 'ana 'ila nia
fafona molaagali ka falia naa fufungina
greib nai ki, ma ka ngali ka dingaluda naa
laona kwade doo fua ngilo lana waen ai.
Kwade doo nai, nia talafana kwakaea baita
nia God fua toae ki sui.
20 Kera daka ngiloa naa fufungina doo
nai laona kwade doo nai fua ngilo lana
greib nai 'e nii kau 'i sara faasia lao fera
baita nai. Ma na 'abu naa ka igwa mai
faasia lao kwade doo nai fua ngilo waen

* **14:4** Suli nao dasi faasuaa mauria kera ki 'ana foosi lana ta god 'e'ete lau.

lae. Ma na doo nai ka igwa ka lea sulia roo talanga sikwa taafuli ma ono kilomita ki ma na sifo lana ka bobola fai ta roo fa mita.

15

Na fiu 'ensel ki ma na fiu kwakwaea ki

1 Sui nau ku suana lau tii mamalafooa baita ni kwele lae ai lao salo: Nau ku suana fiu 'ensel nai ki fainia fiu kwakwaea 'isi ki. Kera na doo 'isi ki, suli kada si doo nai ki da fuli, God nia ka fonosia naa rakesasua nia.

2 Sui nau ku suana tii doo nai mala 'ana asi nai 'e lio mala gilasi ma na ere. Ma ku suana lau guu na toaa nai ki da siitasa faafia na doo kwasi nai fai nununa ma faafia na naba nai da filia fua satana bae. Toaa nai kera uu ninimana asi nai ma daka dau 'ana hab nai ki God 'e faa fuada uri kii lana.

3 Ma kera daka nguulia fa nguu nia sa Mosis waa ni rao nia God, ma fa nguu nia na Kale Sifsif bae, daka 'urii, “God na Aofia ne 'o rigita ka tasa, 'oe 'o fulia na doo baita ni kwele lae ki ai. 'Oe 'o 'inito 'ana fere ki sui, ma na ade lamu 'e 'o'olo ma ka mamana.

4 'Oo Aofia 'ae, na toaa ki sui tara kera dai faa'inito 'oe ma dai tafoa satamu 'i langi, suli 'oe taifili 'oe 'o abu. Fere ki sui dai lea mai dai foosi 'oe, suli kera da suai naa doo 'o'olo neki 'oe ilia ki.”

5 Sui, nau ku lio kau ku suana Beu Abu God 'i salo, ma ku suana kadabeu abu tataumae bae nia ka 'ifi naa.

6 Ma na fiu 'ensel ki daka sakatafa mai faasia na Beu Abu God fainia na fiu kwakwaea nai ki. Na 'ensel nai ki da ofi 'ana maku falu kwakwaoa ki ne da sinasina ma daka saingia reba doo nai ki 'ana gool 'i maa ruruuda.

7 Sui ta tii doo 'ana faidoo mauri baki ka faa fiu titiu ki 'ana gool fua fiu 'ensel baki. Na titiu nai ki da fungu 'ana kwakwaea God ne mauri firi.

8 Ma na sasu faasia 'initoaa God ma na rigitaa nia ka 'ogaa lao Beu Abu God, ma ka 'afitai fua ta waa ka ruu kau lao Beu Abu nai lelea ka dao fatai 'ana si kada na fiu kwakwaea baki fiu 'ensel baki da ngali mai da fono fatai.

16

Na fiu titiudoo 'ana kwakwaea ki

1 Sui nau ku rongo tii lingee doo baita 'e talo mai faasia na Beu Abu God, ma ka bae 'urii fuana fiu 'ensel nai ki, “Molu lea, molu ka kistainia na fiu titiudoo ki 'ana kwakwaea God fua fafona molaagali.”

2 Na etana 'ensel lea ka kistainia naa titiui doo nia fafona molaagali. Ma 'i seeri na mae maala ta'aa ki ne da fii baita 'asia naa daka sarufia naa toaa nai da too 'ana mamalafooa nia na doo kwasi bae ma daka faabaitaa na nununa.

3 Sui na ruana 'ensel ka kistainia naa titiudoo nia laona asi. 'I seeri na asi ka bulasi naa 'ana 'abu mala 'ana ta waa 'e mae naa, ma na doo mauri ki sui guu laona asi daka mae tiifau naa.

4 Sui na oluna 'ensel ka kistainia na titiui doo nia lao kafo baite ki ma lao mae busu ki, ma daka bulasi daka alu naa 'abu.

5 Sui nau ku rongo na 'ensel nai 'e baita fua kafo ki ka bae 'urii, “'Oe na Waa abu, 'o too ladoa ma 'oko too 'uana mai. 'Oe ne 'o ketoa wane 'ana 'o'oloe.

6 Suli na toaa da saumaelia brofet 'oe ki ma toaa 'oe ki, 'oe 'o falea sui naa si 'abu fuada uri daka kuufia. Si kwakwaea nai 'e bobola na fai kera uri maana abulo lada.”

7 Sui ni nau ku rongo tii lingee doo faasia fuliera ni afuafu lae ka bae 'urii, “'Oe na Aofia ne 'o rigita ka tasa, 'oe 'o ketoa wane 'ana mamana lae ma 'ana 'o'oloe!”

8 Sui na faina 'ensel ka kistainia naa na titiui doo nia fafona sato, ma God ka faolomainia naa sato uri ka balubalu ma ka sarufia naa toae ki.

9 Na balubalu laa nai ka sarufia naa toae ki ma kera daka bae ta'aa naa talea satana God ne nia baita fua kwakwaea nai ki. Ma kera daka ote kera 'ana bulasi manataa lae faasia abulo ta'aa laa kera ki, ma daka ote kera lau guu 'ana tango lana 'initoaa nia God.

10 Sui na limana 'ensel ka kistainia naa titiui doo nia fafona doo ni goorua 'ana 'initoaa nia na doo kwasi bae, 'i seeri na 'initoaa nia ka rorodoa naa. Ma na toae ki daka 'ala faafia meada ki suli da nii lao fii laa baita.

11 Ma kera daka bae ta'aa talea God 'i salo maana nonifiia kera ki ma na maala nai ki sarufi kera ki. Ma sui nao dasi bulasi manataa guu faasia na birangaa ta'aa kera ki.

12 Sui na onona 'ensel ka kistainia naa na titiudoo nia fua laona kafo baita nai da 'ailia 'ana Iufretes. Ma na kafo nai ka gwau lelengea naa ma ka kwaia taale fuana waa 'inito ki faasia bali tae lana sato.

13 Sui nau ku suana kau olu anoedoo
ta'aa nai ki kera sakatafa mai faasia fakana
baekwa bae ma faasia fakana doo kwasi
bae ma faasia na brofet suke nai.
14 Na anoedoo ta'aa nai ki, na anoedoo
nia akalo ta'aa ni ili lana doo kwaibalatana
ki. Na olu anoedoo ta'aa nai ki da lea mai
siana waa 'inito ki laona molaagali sui guu,
uri daka koni 'ana omee uri firu lae fai God
ne rigita tasa, 'afa dani nia kai ketoa toae ki
sui.
15-16 Sui na olu anoedoo ta'aa nai ki daka
konia naa waa 'inito ki 'ana tii si kula kera
'ailia 'ana bae laa kera toaa Diu ki "'Amage-
don".
Ma sa Disas ka bae 'urii, "Kamolu rongo,
tara nau ku dao mai 'ana tii si kada ne
nao molu si saitomana, mala 'ana ta waa
bebeli! 'E diana tasa fua tii ne nia too
adada ma ka kani diana 'ana si maku nia,
uri ka nao si tona si 'ide lau suli 'e too
dadara matangana 'oroe!"
17 Sui na fiuna 'ensel ka kistainia naa
titiudoo nia lao mamangaa loo. Ma tii
lingee doo baita ka talo mai faasia lao doo
ni goorua 'ana 'initoaa nai laona Beu Abu
God, ka bae 'urii, "Nia sui naa!"
18 Sui na kwakwange ka binabina baita
ma na lingee doo baita ki daka talo naa. Na
kukurue ka dee naa, ma na anuanu baita
ka 'igi naa. Na anuanu nai 'e ta'aa ka tasa
ta anuanu si 'uria 'ua 'ita mai kada God
saungainia wane ka alu lao ano nee.
19 Ma na fera baita nai 'i Babilon ka maga
'ana olu bali doo ki, ma na maefera baita
ki sui 'ana fere ki sui guu daka atoli. God
'e manata tona fera baita 'i Babilon ma ka
falea titiu waen 'ana rakesasua nia fuai, uri
daka kuufia.
20 Ma na auaua ki sui daka nao'ada, ma
na toloe ki sui daka nao'ada lau guu.
21 Ma na uta baita nai 'ana 'aes faasia lao
mamangaa ka 'arungia na mai toae ki. Ma
na toae ki daka bae ta'aa talea God maana
si doo nai, suli na kwakwaea nai 'e ta'aa ka
tasa.

17

Na keni olodola

1 Sui tii 'ensel 'ana fiu 'ensel baki da dau
'ana fiu titiui doo baki ka lea na mai siaku,
ka bae 'urii, "'O lea mai, uri tara nau ku
faatainia na kwakwaea tara God kai falea
fua maefera baita nai 'e too karangia kafo
'oro ki, ne nia 'e mala 'ana ta keni olodola.
2 Na waa 'inito ki sui guu lao molaagali
ne da ooe fainia wela keni nai, ma na toae
ki sui guu lao molaagali ne da kuufia waen
nia nai 'ana ooe lae ma daka oewanea."
3 Sui na Anoedoo Abu ka talai nau, ma na
'ensel ka ngali nau uri lao fera kwasi. Ma
ni nau ku suana tii wela keni seeri 'e gooru
'i fafona tii doo kwasi too 'ana fai'ae ma ka
'a'abua nai da kedaa sata ta'aa ki sui guu 'i
nonina. Na doo kwasi nai too 'ana fai'ae 'e
too 'ana fiu gwaidoo ki ma taafuli konadoo
ki ai.
4 Ma na wela keni nai ka ofi 'ana maku
gogosala nai ma daka laungi nia 'ana
lalaungia 'ana gool ma na doo iroiroa ki liu
lada baita. Ma nia ka dau 'ana tii titiu 'ana
gool, ma ka fungu 'ana oea nia ki.
5 Ma si kekeda laa nai da kedaa 'i
maadarana 'e 'urii: "Na fera baita 'i Ba-
bilon, na gaa kera naa toaa ta'aa ki sui guu
lao molaagali." Ma na toolangainia kekeda
laa nai daka saufinia.
6 Ma nau ku suana wela keni nai nia
mala 'ana ta ai kuu ka oeaia 'ana 'abuna
toaa nia God ki ne nia saumaelida suli kera
da manata mamana 'ana sa Disas.
Si kada nau ku suana, nau ku kwele 'asia
naa.
7 Ma na 'ensel nai ka bae 'urii fuaku, "Tee
ne 'o kwele ai? Ni nau kwai 'inifitaa kau
malutana wela keni nai ma na doo kwasi
nai nia gooru 'i fafona, nai 'e too 'ana fiu
gwaidoo ki ma na taafuli konadoo ki ai.
8 Na doo kwasi nai 'o suana nai nia 'e
mauri mai 'i nao, ma sui ka mae naa. Ma
sui, nia kai raa lau gwana mai 'i maa fasi
laona kilu liu bae, uri ka lea na mai uri
mae lana naa. Ma na toaa nai ki lao molaa-
gali nai nao dasi kedaa satada laona buka
'ana mauria 'i nao sui fatai dafi saungainia
molaagali, kera tara dai kwele si kada kera
suana doo kwasi nai. Suli nia doo 'e mauri
mai 'i nao ma sui ka mae naa, ma sui tara
totoo nia kai dao lau gwana mai.
9 "'O manata diana 'ana liotooa sulia si
doo nai: Na fiu gwaidoo nai ki na fiu
labusua ki ne wela keni nai 'e gooru 'i
gwauna ki. Ma ni kera lau guu kera na waa
'inito kera ki.
10 Na lima waa 'ada da mae naa, tii waa
ka 'inito 'ua, ma ta tii waa ka nao si dao 'ua
mai. Ma si kada nia dao mai, nia tara kai
'inito gu sulia si kada kukuru.
11 Ma na doo kwasi nai 'e mauri mai 'i
nao nai, ni nia na kwaluna waa 'inito kera.

Nia ta waa 'ana fiu waa 'inito nai ki lau guu,
ma nia tara kai lea na uri mae lana.
12 "Ma na taafuli konadoo nai ki 'o suada
nai na taafuli waa 'inito ne nao dasi 'inito
ki 'ua. Ma tara kera dai falea na rigitaa
fuada uri daka 'inito kwaimani fainia na
doo kwasi nai sulia tii kada sato.
13 Ma na taafuli waa 'inito nai ki, kera dai
rao gwada uri daka falea rigita laa kera ki
ma na baita lae kera ki fuana doo kwasi
nai.
14 Ma tara kera dai firu fainia na Kale
Sifsif bae. Aia, na Kale Sifsif nai fainia na
toaa fifilia nia ki ne da roo suli nia, tara
kera da kai siitasa. Suli nia na Aofia 'ana
aofia ki sui ma na Waa 'inito 'ana waa 'inito
ki sui."
15 Ma na 'ensel ka bae lau 'urii fuaku, "Na
kafo nai ki 'o suana wela keni olodola nai 'e
gooru karangida nai, kera na toae ki ma na
konie ki ma na fera baite ki ma na bae laa
'e'ete 'oro ki.
16 Na doo kwasi ma na taafuli konadoo
nai ki 'o suai ki nai, tara da kai susubu-
tainia na ai olodola nai. Ma tara daka laua
'okodoo nia ki sui guu faasi nia, ma nia kai
too dadara naa. Ma kera tara dai 'ani nia,
ma dai 'ui 'ani nia lao ere ka sarufia.
17 Suli God 'e alua naa manata laa nai
laona lioda, uri daka ilia si doo ki ne nia
'e dooria. Tara daka alua tii si manata laa
'ana fale lana rigitaa kera 'ana 'initoae fua
doo kwasi nai, uri ka 'inito ai lea ka dao
'ana si kada ne bae lana God tara kai fuli
mamana.
18 "Ma na wela keni nai 'o suana nai, nia
na maefera baita nai 'e 'inito fua waa 'inito
ki sui guu laona molaagali nai."

18

Na funu lana 'i Babilon

1 'I burina, ni nau ku suana tii 'ensel lau
'e sifo mai faasia 'i salo. Ma nia ka too 'ana
rigitaa baita, ma na rara lana ka tala fua
lao molaagali sui.
2 Ma nia ka 'ai baita ka 'urii, "Nia 'e
funu naa! Na fera baita bae 'i Babilon 'e
funu naa! Nia 'e lia naa 'ana maefera kera
anoedoo ta'aa ki. Ma na anoedoo ta'aa ki
ma na saaro ta'aa ki naa da too 'i laona.
3 Suli na fera baita ki sui guu da kuufia
na waen 'ana oea ta'aa nia. Na waa 'inito
ki lao molaagali da ooe fainia, ma waa rao
malefo ki da too 'ana suadoo laa baita 'ana
doo 'oro ki ne ni nia 'e too ai."
4 Sui nau ku rongo tii lingee doo lau faa-
sia 'i salo ka bae 'urii, "Toaa nau ki 'ae, molu
lea mai faasia fera nena! Ade lea molu
ka 'ado kwaimani fainia 'ana ade ta'aa laa
nia ki, ma ade lea molu ka 'ado kwaimani
fainia 'ana kwakwaea nia ki.
5 Suli na ade ta'aa laa nia ki 'e fane 'i langi
ka dao naa lao salo ma God ka manata toi
gwana ade ta'aa laa nia ki.
6 Alu God 'e duua 'ana doo ta'aa baki fera
'i Babilon 'e ilia fua toae ki, ma alu nia duu
langa fuana ka fafonaa lau uri maana doo
ta'aa baki nia ilia fua toaa God ki. Na titiui
doo 'afae ne nia faa fua toae ki, alu God
nia olitainia fuana ka 'idu lau 'i fafona 'ana
ruana si kada.
7 Alua God 'e falea na nonifii lae ma na
liodilae ka bobola lau guu fainia 'initoaa
ma na tooa diana ne nia 'e ngali fuana 'i
tala'ana. Suli nia bae 'urii fuana 'i tala'ana
suli dani, 'Nau ku too naku 'ana 'inito lae.
Nau nao lau ta ai 'oruaia! Ma nau 'afitai ku
liodila lau.'
8 Uri maana ne nia bae 'uri nai, tafa dani
God na Aofia kai kwae nia 'ana mataia ma
na angia 'ana liodilae ma na fioloe. Ma
ere tara kai sarufi nia, suli God na Aofia ne
rigita ka tasa kai kwae nia naa."
9 Ma na waa 'inito ki faasia lao molaagali
ne da ooe fainia ma daka 'ado 'ana tooa
diana nia, tara kera da angisia fera nai
kada kera da suana sasuna era nai 'e suu
na faafia.
10 Ma kera daka uu tau lau gwada suli
da mau ade lea daka nonifii mala 'ani nia.
Ma kera daka bae 'urii, "'E ta'aa 'asia naa
fuamu nai Babilon, na fera baita ma fera
'initoa bae! 'Oe 'o funu gwamu 'ana si kada
kukuru 'asia guu!"
11 Aia, ma na toaa rao malefo ki lao mo-
laagali da angi daka liodila uri nia, suli 'e
nao naa ta waa uri ka folia na 'okona doo
kera ki.
12 Suli 'e nao naa ta waa uri ka folia na
gool kera ki ma na silfa kera ki, ma na fau
sinasina kera ki, ma na doo liu lana baita
ki, ma na maku 'a'abua ki ne liu lada baita
ki, ma na 'ai ki ne liu lada baita, ma si
barasi liu lada baita ki, ma si salo ma si
mabol ki,
13 ma na fanga diane ki, ma na doo moko
diana ki ne liu lada baita. Ma ka nao naa ta
wane uri kai folia waen kera ki, ma na gwai
kera ki, ma na doo kera ki uri saungai lana
beret, ma na buluka kera ki, ma na sifsif

kera ki, ma na hos kera ki, ma na doo ki ne
hos ki dai taraa, ma na waa rao tatakwai ki.
14 Ma na waa rao malefo ki, kera daka
bae 'urii fuana maefera nai 'i Babilon, “Na
doo diana ki sui guu na 'o doori too ai tara
kai nao na faasi 'oe. Ma na suadooa 'oe ki
sui ma na doo sinasina 'oe ki dai nao'ada ki
lau guu, ma ka 'afitai 'oko suai ki lau.”
15 Ma na waa rao malefo ki ne da todadoo
'ani nia, tara kera dai uu tau gwada suli da
mau ade lea kera daka ngalia lau guu na
nonifii laa nia. Ma kera tara daka angi 'ana
liodila lae.
16 Ma tara kera dai angi daka bae 'urii,
“'E ta'aa 'asia naa nai, suli na fera baita
nee naa bae da ofi 'ana maku diana baki
liu lada baita ki, ma ka laungi 'ana doo
sinasina baki liu lada baita ki.
17 Ma si kada kukuru nai gwana na toto-
daa nia ka sui lau gwana.”
Na waa baita ki sui guu 'ana baru ki ma
na toaa ki sui guu ne da lea 'ana baru ma
na toaa ne da rao lao baru ki, ma na toaa
neki sui guu da rao lao asi, kera sui guu dai
uu tau na 'ada faasi nia.
18 Ma kera angi si kada da suana sasuna
ere ne 'e sarufia, kera daka 'urii, “'Ita 'uana
na mai 'ana safali lae, 'e nao naa ta fera ne
baita ka mala lau na fera baita nee!”
19 Ma kera daka kanoa gwauda 'ana fue,
ma daka angi ma daka liodila daka bae
'urii, “Ta'aa 'asia naa fuana fera baita nee.
Na toaa ki sui guu ne kera da too 'ana baru
ki nia faatotoda kera 'ana totodaa nia, ma
sui 'ana si kada kukuru gwana doo nia ki
sui guu ka sui gwana faasia nia.”
20 Aia, kamolu toaa loki 'i salo molu noni
sasala 'amolu, suli nia 'e funu naa. Ma na
toaa God ki ma na 'aboosol ki ma na brofet
ki, molu ele 'amolua, suli God 'e kwae nia
naa faafia si doo ta'aa baki nia 'e ilida ki
mai 'ani kamolu.
21 Sui tii 'ensel rigita nai ka kwaua tii fau
baita nai ka 'ui ai lao asi, ka bae 'urii, “Nia
naa nai 'ui laa nai tara dai ilia 'ani 'oe fera
baita nee 'i Babilon nai, uri ta waa nao si
suamu lau.
22 Ma ka 'afitai lau daka rongoa lingena
hab ki ne daka kiia lao fera nai, ma na
suukwadi ki ma na bungu ki 'afitai lau
daka rongoa faasi 'oe. Ma ka 'afitai naa
ta wane ni rao ka too lau 'ani 'oe. Ma
na lingena raoe ki ma na rao fanga lae ki
'afitai daka rongo lau faasi 'oe. 23 Ma ka
'afitai ta kwesu ka tala lau faasi 'oe. Ma ka
'afitai daka rongo lau lingena ta fungao ma
nao ta keni fungao faasi 'oe. 'I nao mai, na
waa rao ki 'ana todadoo lae kera na waa
baita ki lao molaagali, sui tari'ina ka nao
naa. Ni 'oe 'o sukea waa ki 'ana maeakalo
'oe ki 'oko talai garo 'ana toae ki sui guu lao
molaagali.”
24 God 'e falea naa kwakwaea fuana fera
'i Babilon, suli nia 'e saumaelia na brofet ki
ma na toaa God ki ma tai toaa 'oro ki lau nia
saungida.

19

1 Sui 'i burina si doo nai, nau ku rongoa
kau suungi laa nai faasia 'i salo, nai rongo
lana 'e mala 'ana suungi lana konia baita
tasa. Kera suungi daka bae 'urii, “Kolu
tangoa God, nia faamauri kolu! Na 'initoae
ma na mamanae na doo nia God kolu naa!
2 Nia 'e ketoa wane 'ana mamana lae
ma na 'o'oloe. Nia 'e falea naa kwakwaea
fua keni baita olodola bae 'e tauwelaa toae
ki lao molaagali 'ana oea nia. Ma nia ka
falea lau guu kwakwaea fuana, suli nia 'e
saumaelia mai toaa ni rao nia ki God.”
3 Ma kera daka suungi lau daka 'urii,
“Kolu tangoa God! Na sasuna era bae 'e
sarufia maefera baita bae 'e raa 'i langi suli
dani totoo firi.”
4 Ma na roo akwala ma fai waa baita nai
ki ma na faidoo mauri nai ki, kera daka
booruru naa 'i saegano daka faabaitaa
God, ne nia gooru laona doo ni goorua nia
'ana 'initoaa. Ma daka bae 'urii, “Iuka!
Kolu tangoa God!”
5 Sui si lingee doo nai ka talo mai faasia
lao doo ni goorua nai 'ana 'initoaa, ka bae
'urii, “Na toaa neki sui guu ne molu manata
'initoa 'ana God, toaa baite ki ma toaa mala
kera ki ma waa ni rao nia ki God, molu
tangoa God kia!”
6 Sui nau ku rongo lau guu na doo nai
mala 'ana lingena ta konia baita ma ka
wawaligi mala 'ana kuruu lana tataa 'ana
ta kafo baita, ma ka kuruu baita mala 'ana
ta kukurua. Ma nau ku rongo daka bae
'urii, “Tangoa God, suli God na Aofia kia ne
rigita ka tasa nia 'inito naa!
7 Kolu ele 'asia naa, ma kolu ka tangoa
na 'initoaa nia! Suli 'e dao naa 'ana si kada
uri faa arai lana na Kale Sifsif, ma na keni

fungao nia ka laungi ka kwaimaasi naa
maasi nia.
8 Ma God ka falea na maku falu ma ka
sinasina nai fua keni fungao nai uri ofi lae
ai." (Aia, na malutai lana maku nai naa ne
doo diana neki toaa God ki da ilida ki.)
9 Sui na 'ensel nia ka bae lau 'urii fuaku,
"'O kedaa si doo nai: 'E diana tasa fuana
toaa neki God 'e 'ailida uri fanga kwaimani
lae 'ana fafangaa 'ana faalua nia Kale Sif-
sif." Ma na 'ensel nai ka bae lau 'urii,
"Si baea neki si baea mamana nia God ki
naa!"✡
10 Nau ku rongo doo nai ki sui, nau ku
booruru naa 'i maa 'aena 'ensel nai 'ana
foosi lana. Sui, nia ka bae 'urii fuaku, "Nao
'osi ade lau 'uri nai! Suli nau na waa ni rao
God lau gwana mala 'ani 'oe fai toolamu
ki, ne kera toaa da manata mamana 'ana
mamana laa ne sa Disas faatainia. Aia, 'o
faabaitaa 'amua God!"
Suli na mamana laa ne sa Disas 'e
faatainia nia ne 'e falea na saitomadooe
fuana brofet ki.

Na waa nai 'e tae fafona hos kwakwaoa nai

11 Sui nau ku suana 'i salo 'e 'ifi, ma ku
suana tii hos kwakwaoa. Ma na waa nai 'e
lea mai fafona hos nai, da 'ailia 'ana sa Rao
Diana ma sa Mamana. Nia kwai ketoi 'ana
'o'oloe.
12 Na maana 'e mala 'ana meakwesu ne
meekirioa, ma ka alua 'eeregwaua 'oro ki
'i gwauna. Ma nia ka too 'ana si sata nai
da kedaa 'i nonina, sui taifili nia gu ne
saitomana satae doo nai.
13 Aia, na maku tikwa nia nai 'e fungu
'ana 'abu. Aia, na satana 'e 'urii, "Bae lana
God."
14 Ma na omee 'i salo ki kera daka lea
na 'i burina. Ma kera daka ofi 'ana maku
dolodoloa kwakwaoa falu ki, ma daka lea
mai fainia 'ana hos kwakwaoa ki.
15 Ma tii 'ila 'ala 'asia naa ka sakatafa mai
fasi ngiduna ma tara nia ka siitasa faafia
na fera baite ki 'ana 'ila nai. Ma nia tara kai
'inito fuada 'ana rigitaa baita nia, ma nia
kai ngiloa waen 'ana kula ni ngilo waen lae
'ana rakesasua nia God ne rigita ka tasa.
16 Si sata ne da kedaa suli maku tikwa nia
fai suli 'aena 'e 'urii, "Na Waa 'inito kera
waa 'inito ki, ma na Aofia kera aofia ki."
17 Sui nau ku suana tii 'ensel ka uu laona
sato. Ma nia ka 'ai baita fua na saaro ki
ne da lofo lao mamangaa, ka 'urii, "Molu
lea mai, molu koni 'ana fafangaa baita nia
God.
18 Molu lea mai, molu ka 'ania nonina
aofia ki ma na waa 'inito ki 'ana omee fai
waa ni omee ki fai hos ki fainia na waa
da lea 'ana hos ki ma na toae ki sui guu,
na toaa rao tatakwai ki ma na toaa sak-
wadoloa ki ma na toaa baite ki ma na toaa
mala kera ki."
19 Sui nau ku suana lau na doo kwasi bae
ma na waa 'inito ki lao molaagali fai omee
kera ki, kera da koni mai uri firu lae fainia
waa nai 'e lea mai fafona hos kwakwaoa
nai fai na omee nia nai.
20 Ma waa nai ka daua naa na doo kwasi
bae fainia brofet suke nai 'e ilia doo ni
kwele lae ki ai. (Na doo kwaibalatana
nai ki ne talai garo 'ana toaa da too 'ana
mamalafooa nia doo kwasi bae ma na toaa
da faabaitaa nununa ki.) Ma na doo kwasi
nai fainia na brofet susuke nai, kera daka
'ui mauri 'ani keerua uri laona asi 'ana ere
ne saru 'ana salfa.
21 Ma na omee keerua ki, waa bae lea mai
fafona hos kwakwaoa bae nia ka saumael-
ida naa 'ana 'ila bae sakatafa mai fasi
ngiduna. Ma na saaro ki daka lea mai,
daka 'ani naa fasiona nonida ki.

20

Na tii tooni fa ngali

1 Sui nau ku suana lau guu tii 'ensel 'e
sifo mai faasia 'i salo ma ka dau 'ana tii seni
baita nai fai na kii 'ana kilu liu bae nao 'ana
ta boro.
2 Ma nia ka daua naa baekwa bae, ne
tii baekwa baita bae gwana 'i nao ne sa
Saetan, ne waa baita kera na anoedoo ta'aa
ki, ma ka karo faafi nia sulia tii tooni fa
ngali.
3 Ma na 'ensel nai ka 'ui 'ani nia 'i laona
kilu liu nai nao 'ana ta boro, ma ka fonoki
suusia, uri ka nao si faaoewanea lau toae
ki, lelea na tii tooni fa ngali nai ki daka sui
guu. Aia, 'i burina si kada nai, tara daka
lukea lau gwada sulia si kada kukuru.
4 Sui nau ku suana doo ni goorua ki 'ana
'initoae ma na toaa ki ne da gooru 'i fafoda
ki. God 'e falea na rigitaa fuada uri kwai
ketoi lae. Ma nau ku suana lau guu na
anoana toae ki ne da saumaelida suli kera
da faatalongainia na mamana laa ne sa
Disas faatainia ma na bae lana God. Suli

✡ **19:9** 'Aesaea 26:6-9

kera nao dasi faabaitaa guu na doo kwasi bae ma na nununa, ma ka nao dasi ngalia guu na mamalafooa nia na doo kwasi nai 'i maadarada ki ma nao 'i maa 'abada ki. Nia ne, kera daka mauri lau ma daka 'inito mala 'ana aofia ki fai Kraes sulia tii tooni fa ngali ki.

5 Etana tataea faasia maea naa nai. (Aia, ma bali 'ana toaa ki ne da mae ki, kera nao dasi tatae gu fasi maea lelea na tii tooni fa ngali nai ki ka sui.)

6 Na toaa neki da tatae faasia maea 'ana tataea totoonao, ni kera daka ele 'asia naa ma daka too 'ana dianaa. Suli na ruana maea 'e nao si too 'ana rigita faafi kera. Ma ni kera tara daka lia 'ana toaa ni foa nia God ma Kraes, ma ni kera dai 'inito fai Kraes sulia tii tooni fa ngali.

Na siitasa laa faafia sa Saetan

7 'I burina tooni fa ngali nai 'e sui, tara kera daka lukea naa sa Saetan faasia lao lookafo.

8 Ma tara nia kai lea uri suke lana toae ki 'ana fere ki sui lao molaagali. Nia naa ne kula kera waa nai ki da 'ailida 'ana sa Gog fai sa Magog. Sa Saetan tara kai koni kera mai uri firu lae, ma kera tara daka 'oro 'asia naa mala 'ana migana one sulia asi.

9 Ni kera daka tagalo lao molaagali tiifau, ma daka tobia si kula ne toaa God ki da nii ai fai na fera baita 'i Durusalem ne God 'e liosau ai. Sui na era nai ka sifo mai faasia 'i salo ka faafunui tiifau 'ani kera.

10 Sui sa Saetan na waa ne suke kera nai, God ka 'ui 'ani nia laona asi 'ana ere 'ana salfa, si kula bae God 'e 'ui 'ania lau guu na doo kwasi bae fai na brofet suke bae laona 'i nao. Ma tara daka too 'ana nonifii lae sulia sato ma rodo totoo firi.

Na keto laa 'isi

11 Sui nau ku suana tii doo kwakwaoa ni goorua baita 'ana 'initoae. Ma nau ku suana lau guu na waa nai 'e gooru 'i fafona. Na molaagali ma na salo daka tafi faasi nia, ma nao ta waa si suana naa molaagali ma na salo.

12 Sui nau ku suana lau guu na toaa mae ki sui guu, na toaa 'initoe ki ma toaa mala kera ki, da uu 'i naofana doo nai ni goorua 'ana 'initoae. Ma God ka fuea naa buka nai ki. Ma ka fuea naa ta buka lau, na buka nai 'e too 'ana satana toaa ne tara daka mauri. Ma God ka ketoa naa toaa mae ki sulia si doo ki ne da ilida ki, ka lea na sulia doo da kedaa ki 'i laona buka nai ki.

13 Sui, na toae ki ne da mae laona asi daka mauri lau, ma na toae ki ne da nii laona saegano ma 'ana fera kera toaa mae ki daka mauri lau. Ma God ka ketoa naa toae ki sui guu faafia si doo ki sui guu ne da ilida ki mai.

14 Sui God ka 'ui 'ana maea fai na fera kera toaa mae 'i laona asi 'ana ere. ('I seeri, na asi nai 'ana ere nia na ruana maea naa.)

15 Ma wane ne satana nao si nii laona buka 'ana mauria, God kai 'ui 'ani nia lau guu laona asi nai 'ana ere.

21

Na salo falu ma na molaagali falu

1 Sui nau ku suana salo falu naa fainia molaagali falu naa. Na salo bae 'i nao ma na molaagali bae 'i nao daru sui naa, ma na asi ka nao 'ana naa.

2 Ma nau ku suana fera baita abu nai, na Durusalem falu 'e sifo na mai faasia God 'i salo. Ma daka ade akau 'ani nia mala 'ana ta keni fungao ne da laungia sui naa uri toda lana arai nia.

3 Ma nau ku rongo tii lingee doo baita 'e bae mai faasia na doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ka 'urii, “Si kula ni too nia God 'e nii na siana toaa nia ki. Ma tara nia kai too na fai kera ma ni kera na toaa nia ki naa. Ma God 'i tala'ana tara kai too fai kera ma ni nia na God kera naa.

4 Ma nia tara kai usua naa si kafo 'ana angia fasi maada ki. Na maea ma na liodila lae ma na angie fai nonifiie tara kai sui naa, suli na doo baki 'i nao da sui naa.”

5 Sui na waa nai 'e gooru laona doo ni goorua nai 'ana 'initoaa ka bae 'urii, “Si kada nai, nau ku faa faalua naa doo ki sui guu!” Ma ni nia ka bae lau gu 'urii fuaku, “'O kedaa si doo nai ki, suli si baea nai ki kera mamana ma si baea ni manata ngado lae ki ai.”

6 Ma ni nia ka bae lau 'urii, “Si doo nai ki da sui naa! Ni nau na 'Alfaa ma na 'Omega, na sasafali lana ma na susui lana doo ki sui. Ma tii ne nia maeli kuu, nau tara ku fale nia ka kuu 'ana si kafo ni mauria ne nia nao si usia lau.

7 Ma tii ne nia siitasa, si doo ne nia tara kai too ai ne 'urii: Ni nau na God nia ma ni nia na 'alakwa nau.

8 Aia, na toaa neki da mau daka tafi, ma toaa da oli daka malimae lau 'ani nau, ma

toaa da ilia doo ta'aa ki, ma toaa sauwane ki, ma toaa da ooe ki, ma toaa aruaru ki, ma toaa da faabaitaa nunuidoo saungai lana ki, ma toaa da suke ki, si kula fuada sui naa ne laona asi nai 'ana era nai 'ana salfa. Ma nia na ruana naa maea nai."

Na Durusalem falu

9 Ma tii 'ensel 'ana fiu 'ensel baki da dau 'ana fiu titiudoo baki 'ana kwakwaea 'isi ki, 'e lea mai siaku, ka bae 'urii, "'O lea mai, ni nau kwai faatainia na keni fungao bae fuamu, na 'afe nia Kale Sifsif bae."
10 Ma na Anoedoo Abu ka funguli nau ka ngali nau uri gwauna tii fa toloa nai 'e fane 'asia naa 'i langi. Ma nia ka faatainia maefera abu nai 'i Durusalem ne sifo mai faasia God 'i salo,
11 ma ka waasinasina 'asia naa 'ana rara lana God. Na fera baita nai 'e sinasina 'asia naa mala 'ana si fau liu lana baita nai da saea 'ana diosbaa ma ka folaa lelea ka sasaolia mala 'ana doo da saea 'ana kristol.
12 Ma na fera baita nai 'e too 'ana labu baita nai kalikalia ne fane 'i langi, ma tii taafuli maesakaa ma roo maesakaa sarenga ki ma na tii taafuli 'ensel ma roo 'ensel sarenga ki ne da fofolo suusia na maesakaa nai ki. Ma na satana taafuli fiiwane ma roo fiiwane sarenga baki 'i 'Israel ne da kedaa sulia na maesakaa nai ki.
13 Na faibali labu nai ki sui guu 'ana fera nai, tii bali nia too 'ana olu maesakaa ki. Na olu maesakaa 'i bali tae lana sato, ta olu maesakaa 'i bali suu lana sato, ta olu maesakaa 'i bali 'alaa, ma ta olu maesakaa lau guu 'i bali toli.
14 Na labu nai kalia na fera baita nai da 'uia 'i fafona tii taafuli si fau ma roo si fau sarenga ki. Aia, na satana taafuli 'aboosol ma na roo 'aboosol sarenga nia baki na Kale Sifsif bae ne da kedaa 'i fafona fau nai ki.
15 Ma na 'ensel nai 'e bae fai nau nia dau 'ana tii saga doo ni 'olotoo lae ne da saungainia 'ana gool, uri 'olotoo lana fera baita nai ma na maesakaa nai ki ma 'ana labu nai.
16 Na tikwa lana fai reba lana daru bobola sui guu. Na 'ensel nai 'e 'olotona fera baita nai 'ana saga doo nai, ka dao tona na tikwa lana ma na reba lana ma na fane lana 'i langi 'e bobola ka sui gwana, 'ana roo tooni ma roo talanga kilomita ki sui guu.
17 Na 'ensel nai ka 'olotona lau guu na labu nai ma ka dao toi 'e dao 'ana ono taafuli ma lima mita 'ana fane lana 'i langi.
18 Na labu nai da saungainia 'ana fau da 'ailia 'ana diosbaa, ma na fera baita nai da saungainia 'ana gool ne 'e folaa mala gilasi.
19 Aia, ma na maefau ni faangado lana ki 'ana labu nai 'ana fera baita nai, da laungia 'ana fau ne liu lada baita ki sui guu. Na etana maefau ni faangado lae da 'ailia 'ana diosbaa. Na ruana maefau daka 'ailia 'ana safaea. Na oluna maefau daka 'ailia 'ana aget. Na faina maefau daka 'ailia 'ana 'emarol.
20 Na limana maefau daka 'ailia 'ana oniks. Na onona maefau daka 'ailia 'ana kamelian. Na fiuna maefau daka 'ailia 'ana kaats ne nia kokoaa. Na kwaluna maefau daka 'ailia 'ana beril. Na sikwana maefau daka 'ailia 'ana tobas. Na tangafuluna maefau daka 'ailia 'ana kalkedoni. Na tii maefau sarenga daka 'ailia 'ana turukois. Ma na ruana maefau sarenga daka 'ailia 'ana 'ametis.
21 Ma na taafuli maesakaa ma roo maesakaa sarenga nai ki daka saungainia 'ana tii taafuli ma roo maefau liu lada baita ki da 'ailida 'ana beril, tii fa beril 'ua guu 'ana tii maesakaa. Ma nia ka tala ki laona fera baita nai da saungainia 'ana gool ne saitomana daka lio kwadangia gwada mala gilasi.
22 Nau nao kwasi suana gu ta Beu Abu God laona fera baita nai. Suli na Beu Abu nai naa ne God na Aofia ne rigita ka tasa ma na Kale Sifsif nai.
23 Na maefera baita nai, 'e nao dasi dooria naa na sato ma nao madame uri ka tala fuai. Suli na rara lana God naa ne talafia ma na Kale Sifsif nai naa ne kwesu fuai.
24 Na toae ki lao molaagali tara daka bobola fai fali lae sulia na rara lana nai, ma na waa 'inito ki tara kera daka ngalia mai na totodaa kera ki uri laona.
25 Ma na maesakaa ki 'ana fera baita nai tara daka 'ifi ka totoo talau ma ka nao dasi fonokia naa, suli 'e nao si rodo naa 'i seeri.
26 Ma kera daka ngalia mai na kwanga laa kera ma na totodaa kera maefere ki sui guu laona molaagali fua laona maefera baita nai.
27 Aia, ka nao tasi doo ne bilia ma nao ta wane ne ilia tasi doo ni 'ide lae faafia ma nao ta wane ne suke tara ka ruu laona maefera baita nai. Taifilia guu na toaa

neki da kedaa na satada ki laona buka 'ana mauria nia Kale Sifsif nai ne tara dai ruu laona maefera baita nai.

22

Na kafo 'ana maurie

1 Na 'ensel nai ka faatainia lau guu fuaku na kafo baita nai 'ana mauria, nai 'e sasaolia mala 'ana ta gilasi ne busu mai faasia na doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa ma na Kale Sifsif,
2 ma ka igwa ka liu lao tofungana tala baita nai laona maefera baita nai. Ma na 'ai nai 'ana mauria ka uu 'i roo ninima ki 'ana kafo nai. Ma daka fungu 'ana taafuli fa fungu laa ma roo fa fungu laa sarenga lao tii fa ngali. Ne nia fungu 'ana tii si kada lao fa madame ki sui guu, ma daka ngalia 'abana ki uri gura lana toae ki 'ana maefere ki sui guu.
3 Aia, ma ta doo 'ana doo neki God nao si dooria 'afitai naa ka too laona fera baita nai. Ma na doo ni goorua nia God 'ana 'initoaa ma na Kale Sifsif ka nii seeri laona fera baita nai, ma na wane ni rao nia ki daka faabaita nia naa.
4 Ma kera daka suana maana God fai na satana nai da kedaa 'i madarada ki.
5 Tara ka nao si rodo naa 'i seeri, ma ka nao dasi dooria naa ta kwesu lau ma nao na tala lana sato, suli God na Aofia naa ne tala folaa fuada, ma kera daka 'inito nada ka lelea firi.

Na dao lana mai sa Disas

6 Sui na 'ensel ka bae lau 'urii fuaku, “Si baea neki da mamana naa ma si baea ni manata ngado lae ki ai naa. God ne nia Aofia 'e falea mai Anoedoo nia fua brofet ki, ma ka falea mai na 'ensel nia uri faatai lana fua toaa ni rao nia ki na doo karangi dai fuli ki.”
7 Ma sa Disas ka bae 'urii, “Suana fasi, nau kwai dao 'ali'ali na mai. 'E diana tasa fua toaa ne da ade sulia kekeda laa abu ki laona buka nee!”
8 Ni nau sa Dion ne ku rongo ma ku suana doo nai ki sui guu. Ma si kada nau ku rongo ma ku suana si doo nai ki, nau ku booruru 'i maa 'aena 'ensel nai 'e faatainia doo nai ki fuaku ku faabaita nia naa.
9 Sui, ni nia ka bae 'urii fuaku, “Nao 'osi ade lau 'uri nai! Ni nau na waa ni rao nia God lau gwana mala 'ani 'oe fai toolamu na brofet ki ne, ma na toae ki sui guu ne da ade sulia baea neki laona buka nee. 'O faabaitaa 'amua God!”
10 Sui nia ka bae lau 'urii fuaku, “Nao 'osi agwatainia kekeda laa God ki laona buka nee. Suli 'e karangi kai dao naa 'ana kada uri na doo nai ki kai fuli.
11 'Uri nai ni tii ne nia ilia doo garo ki, alu nia ilia na 'ana. Ma tii ne nia ilia doo 'o'olo ki, alu nia ilia na 'ana. Ma waa ne nia ilia doo sua ki, alu nia ilia na 'ana. Ma waa ne nia ilia doo abu ki, alu nia ilia na 'ana.”
12 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “Nau kwai dao 'ali'ali mai. Nau kwai ngalia mai na kwaiaraa nau uri duu lana doo ki sui guu ne toae da ilia; doo diana ki ma doo ta'ae ki.
13 Ni nau na 'Alfaa ma na 'Omega, na sasafali lana ma na susui lana doo ki sui.”
14 'E diana tasa fuana toaa ki ne da taufia maku kera ki ka falu, uri daka bobola fai 'ani lana fufuana 'ai 'ana mauria ma ruu lae 'ana maesakae ki 'ana maefera baita nai.
15 Aia, na toaa ne da ilia doo ni 'ide lae ki ai, ma na toaa aruaru ki, ma na toaa ooe ki, ma na toaa sauwane ki, ma na toaa da faabaitaa na nunuidoo ki, ma na toaa da suke ma daka ilia doo susuke ki, kera dai too 'i sara faasia laona fera baita nai.
16 Ma sa Disas ka bae lau 'urii, “Ni nau sa Disas ne ku odua kau na 'ensel nau uri ka faatalongainia si doo nai ki fuamolu konia manata mamana bae. Ni nau waa 'ana kwalafaa sa Defet na waa 'inito, ni nau fa kwakwali 'i 'ofaidani ne rara lana 'e folaa ka tasa.”
17 Ma na Anoedoo Abu fainia na keni fungao nai, keerua daru ka bae na 'urii fua sa Disas, “'O lea na mai!”

Aia, ma tii gwana ne nia rongo si doo nai, alu nia bae lau gu 'urii, “'O lea mai!”

Ma 'uri nai, tii gwana ne maeli kuu uri si kafo 'ana mauria, 'oe lea mai uri 'oko ngali 'amua si kafo ni mauria ne nao 'osi usia lau.
18 Ni nau sa Dion ku bae fifii fuana toae ki sui guu ne da rongo bae lana God ki 'i laona buka nee. Lea ta waa nia fonea lau mai tasi doo fainia, God nia kai fonea lau gu mai kwakwaea neki da bae sulida laona buka nee fuana.
19 Ma lea ta waa nia lafua tasi doo faasia na bae lana God ki laona buka nee, God nia kai 'idua lau guu waa nai uri sara faasia 'ani lana fuana 'ai 'ana mauria, ma faasia

si kula 'i satana lao fera baita abu nee da
bae sulia laona buka nee.
20 Disas, na waa ne nia bae mamana
sulia doo nai ki nia bae 'urii, “Iuka nia
mamana! Ni nau kwai dao 'ali'ali na mai!”
Iuka, Disas na Aofia, 'o lea na mai!
21 Na dianaa nia sa Disas na Aofia ka too
fai kamolu sui. Iuka nia mamana.

Diksinari
Na buka 'ana malutana tai si mae baea ki lao Alangaia Falu

Aba fau 'initoe (Cornerstone)

Na toaa Diu ki da tole luma 'ana fau. Si kada kera da safali tolea lume, tii aba fau baita ne da safali alua fasi ka tio ngado 'i saegano 'ana lado lana roo susui 'ogu ki 'ana lume. Kera alu 'uri nai sui, kera daka tolea naa 'ogue 'ana lume 'ana fau 'oro ki. Na aba fau baita nai ne nia boongia lume ka uu ngado.

Abufanga lae (Fasting)

Na birangaa nai, toaa Diu ki kera da abufanga ki 'ana faabaita lana God. Si kada sa Disas nia too lao molaagali, na toae ki da abufanga 'ana tai si kada ki lao fa ngali. Na kekeda laa sa Sakaraea 8:19, nia bae sulia toae ki da abufanga 'ana fai si kada ki lao tii fa ngali. Na Faarisii ki daka abufanga ki 'ana roo fa dani lao tii fa wiiki.

Tai si kada ki, na wane ki da abufanga 'ana faatai lana liodilaa kera ki lao mauria kera ki. Ma tai si kada ki, kera daka abufanga lau guu uria nani lae uri dao toi lae si doo ne God nia dooria uri daka ilia. Kera da faamamanea ne, na abufanga lae ne ilia God ka rongo diana 'ana foa laa kera ki ('Aesaea 58).

Alangaie (Covenant)

Si baea nee na alangai ne fuli 'i matangana ta roo wane ma nao ta roo ofuofui wane ki. 'Ana baea Pijin, kera da 'ailia alangaie 'ana "kontrak."

Anoedoo ta'ae (Evil spirit)

Na faamamane laa kera toaa Diu ki, kera da saea na anoedoo ta'ae ki na wane ni faarongo ki ma wane ni rao nia ki sa Saetan. 'I seeri kera daka saea na anoedoo ta'ae ki da too 'ana rigita lae fua saketo lana toae ki.

'Aboosol (Apostle)

Na wane ne da odua uria faarongo talo lae 'ana si Faarongoe. Sa Disas nia filia tii akwala ma roo wane sarenga ki uria daka faatalongainia si Faarongoa Diana nia God. Si kada sa Disas nia oli naa uria 'i salo, nia ka odua toaa nai ki uria daka faatalongainia naa si Faarongoa Diana nai.

'Akilas (Archelaus)

Na satana waa nai 'e futa 'ana sa Herod Baite. Sa 'Akilas nia 'inito fua bali fera 'i Diudia ma na bali fera 'i Idumia. Nia 'e 'inito 'ana si kada sa Disas nia futa ka tu'uu ai. Sa 'Akilas nia 'e 'initoa safali 'afa ngali 4 B.C. lelea mai ka dao 'ana A.D. 6 (Matiu 2:22).

'Alakwa nia Wane (Son of Man)

Si satae doo nee, sa Disas 'i tala 'ana 'e tala 'aili nia ai. Si satae doo nee da 'ai mai ai lao buka nia Daniel. Na buka nia Daniel 'e faatainia si satae doo nai, si satae doo fua wane ne God 'e falea rigitae ma na 'initoae fuana. Suana Luk 22:69, fai Daniel 7:13-14.

Baea fifii nia ki sa Mosis (Laws of Mosis)

Na Diu ki da 'ailia lima buka neki, Dionesis, 'Eksades, Leftikas, Namba ki, ma Diutoronomii 'ana "Buka 'ana Baea fifii ki." Na buka nai ki na buka totoonao ki lao Alangaia nee 'i nao.

Balam (Balaam)

Na satana tii brofet nai lao fera 'i Midia 'ana kada 'i nao. Sa Balam 'e dooria ngali malefo lae siana malimae kera ki toaa 'Israel 'ana si kada malimae nai ki da saea fuana uria ka agia toaa 'Israel 'ana doo ta'ae ki. Suana lau guu Namba ki 22:4-35.

Bali aolo nia wane 'initoe (Right side of an important man)

Na birangaa kera ki toaa Diu, lea kera da alu ta wane ka nii 'i bali aolo nia ta wane 'initoa, si doo nai 'e faatainia kera da faa'initoaa sa wala nai 'i bali aolo nia wane 'initoe ma daka falea rigitae fuana uri ka 'inito kwaimani lau guu fai wane 'initoa nai.

Baru (Boat)

Na baru nai ki doo fua dee lae kera ki lao 'osi 'i Galilii 'ana kada ki sui gwana. Na kwaini baru 'uri nai ki na suana lana lae mala guu 'ana iole ni taeli lana lao asi, sui ta nia baita ka talua lau iola. Kera da too 'ana selo baite ki, ma daka baita bobola fai wane 'oro ki fua lea lae 'i laona.

Belsibul (Beelzeboul)

Na satae doo nai, Belsibul, da 'ailia lau guu 'ana sa Saetan, ma ka toolangainia nia wane baite 'ana maefera 'initoe.

Beret (Bread)

'I nao mai, na beret na fanga 'initoa kera toaa 'Israel 'ana si kada ki sui. Sui ta, na beret nai 'e nao dasi saungainia

si baita lau mala 'ana beret 'oro ne kolu too ki ai 'i tari'ina. Na beret kera nai da saungainia ka rebarebaa ma ka alialia.

Beret abu (Holy bread)

Na beret abu nai, na wane ni foa ki da foosia God ma daka falea fua God. Ma sui 'i burina, otona wane ni foa ki gwana ne 'e mola fua kera daka 'ani.

Beukaua God (Temple)

Beukaua nai God 'e nii 'i Durusalem. 'Ana baea Ingglis, kera da 'ailia 'ana "Temple." Beukaua nai, nia too 'ana kula fua ngali lana kau afuafue ki uria ma fua foosi lana God ai. Na wane ni foa ki ne da rao 'i laona.

Na beukaua nai, nia na 'abira beu 'ana beu 'e'ete ki ma na kadabeu 'e'ete ki ne da lado kwaimani lao lalo nai sui naa. Ma na lalo nai tiifau ka toli 'ana kada lalo 'e'ete ki 'i laona. Na kada lalo baita ai fua toae ki sui gwana daka koni ai, ma ta kada lalo ai fua otona toaa Diu ki gwana. Lao kada lalo baita nai ne sa Disas 'e toolangaidoo ki ai fua toae ki 'ana kada 'oro.

Beu ni ofu (Synagogue)

Kwaini beu nai da 'ailia 'ana "synagogue" 'ana baea kera Ingglis nai, 'e nii sui guu 'ana maefera kera ki toaa Diu ki. Na beu nai, na beu kera fua foosi lana God ma teemai lana taki sa Mosis. Beu nai, nia nao si too 'ana ta fuliera ni afuafu lae ai uri daka kooa ta afuafu laa 'i seeri. Na beu nai, na beu kera lau guu fua toolangaidoo lae sulia taki sa Mosis fua toa dafi baita ki. Kera daka ofu kwaimani ki lau guu 'i seeri uria bae lae sulia doo ki fua lao maefera kera.

Bontias Baelat (Pontius Pilate)

Nia na wane baita faasia 'i Rom. Nia 'e 'initoa fua bali lolofaa 'i Diudia 'ana kada sa Disas 'e liu ka faarongo talo ki 'ana si Faarongoa Diana God. Nia 'e safali 'inito 'ana fa ngali A.D. 26 lea ka dao 'ana A.D. 36.

Brofet (Prophet)

Na wane God filia uria faatalongai lana bae lana fua toaa ki.

Dongki (Donkey)

Na dongki na suana lana 'e mala 'ana ta hos, sui ma ka nao si baita 'asia guu.

Doo moko diane (Incense)

Kera da 'ailia 'ana baea Ingglis 'ana "incense." Doo nai da saungainia 'ana totongana tii 'ai. Si kada totongana 'ai nai 'e lalanga ma ka sadi, kera daka diu magaa ka afuloloa uria suungi lana ka sasula ma ka moko diana. Wane ni foa ki da dolaa lau fai tai doo moko diana ma daka suungia ka moko diana 'ana si kada 'ana foa lae. Si kada kera da suungia ka sasula ma ka moko diana, nia talafana ne afuafua kera 'e moko diana ka raa 'alaa 'i naofana God.

Doo ni 'eregwau (Crown)

Na doo ni 'eregwau lae nai, kera da alu 'i gwauna wane da faa'initoaa.

Disas (Jesus)

Na satana naa sa Disas. Kera 'aili nia lau guu 'ana sa Diosua. Na satae doo nai sa Disas 'ana baea 'i Baeguu ma sa "Jesus" 'ana baea Ingglis, nia 'e lea mai faasia baea Grik ne da 'aili nia 'ana sa "Iesus". Si satae doo nai 'e toolangainia "Wane fua faa sakwadoloa lana toae ki sui."

Diu (Jew)

Na wane ne nia futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, kera da 'aili nia 'ana wane Diu. Ma na toaa neki da futa 'ana kwalafaa sa 'Abraham, daka 'aili kera 'ana toaa Diu ki.

Diudia (Judea)

Na satana ta bali lolofaa 'ana fera 'i 'Israel tai si kada daka 'ailia 'ana bali 'i gwauna fera 'i 'Israel.

Durusalem (Jerusalem)

Na satana maefera baita kera bae toaa Diu ki. Na Beukaua God 'e nii 'i seeri.

'Eisia (Asia)

Na satana bali lolofaa nai 'e nii farana 'initoaa 'i Rom. 'Eisia nia nii karangia bali lolofaa 'i Gris.

Faarisii (Pharisee)

Na Faarisii ki na toa 'ana tii fikutai wane nai 'ana toaa Diu ki. Kera da manata tafo kera ma daka sae sa kera da ilia raoa diane ki fua God suli kera da lea 'o'olo sulia taki sa Mosis fai na taki kera ki 'i Diu lau guu. Kera da faamamanea ne wane nia mae, nia kai tatae faasia maea.

Fa Dani 'ana 'ado kwaimani lana wane fai God (Day of Atonement)

Lao fa ngali ki sui guu lao tooa kera toaa Diu lea nia dao 'ana fa dani nai, na waa foa ni gwau kera ka ruu lao kadabeu abu tasa bae 'ana Beukaua God, ma na wane foa ni gwau nai ka tangasia fafona kisi abu nai 'i seeri 'ana 'abuna buluka. Nia ade 'uri nai uri God ka manata lukea

abulo ta'aa laa kera ki toae. Suana Leftikas 16:29-34 ma 23:26-32.

Fa Dani 'ana babale ki (Feast of Tabernacles)

Fa dani nai, toaa Diu da ofu kwaimani ai 'ana manata toi lae si kada bae kokoo bora kera ki da lea mai sulia burina bae kera faasia 'i 'Isib ma daka lea mai uria 'i Keenan. 'Ana si kada nai, kera nao dasi too 'ana tai luma diana. Kera da liu kwailiu gwada lao fera kwasi bae sulia faitaafuli fa ngali ki. 'Ana fa dani 'ana ofu kwaimania nai, na toae ki da faasia luma kera ki daka lea daka too lao kasi babala nai ki da tolea gwada 'ana ululu 'ana sarana 'ai ki. Kera daka foa lau guu ma daka falea lau guu afuafua kera ki 'afa dani nai.

Fa dani 'ana Fangatasae (Passover Feast)

Na satana fa dani 'initoa kera toaa Diu 'ana ofu kwaimanie 'ana manata toi lae si kada bae God nia saea fua kokoo bora kera ki mai 'i nao uria daka lea na faasia fera bae 'i 'Isib. 'Afa rodo bae kera faasia 'Isib ai, God nia falea tii 'ensel ka lea na mai uri saumaeli lana wela wane ulunao kera ki toaa 'i 'Isib. Aia, ma God nia 'e saea sui na mai fua toaa 'i 'Israel uria na bara wela ki sui guu fai maa kera fai gaa kera 'ana lume, kera daka saungia tii kale sifsif daka 'ani tiifau ai 'i luma kera lao fa rodo nai. Ma God ka saea fuada uri daka kanoa gwauna mae 'ana luma kera 'ana 'abuna sifsif nai, uri si kada na 'ensel nia liu mai uri saumaeli lana wela wane ulunao ki, nia 'e suana 'abu nai nia ka tasa 'ana faasia luma nai ma ka nao si saumaelia lau wela wane ulunao 'i luma nai.

Uri 'i seeri, na 'ensel nai ka saumaelia gwana otona wela wane ulunao kera ki toaa 'i 'Isib. 'Ana ofu kwaimania kera toaa Diu ki naa 'ana manata toi lae si kada nai, kera da foa 'ana tii si foa noni sasala lae talea God 'ana faatai lana kera da ele 'asia naa ne God nia ade diana ki fuada 'ana si kada 'e faa tafalangai kera naa faasia fera 'i 'Isib.

'Ana fiuna fa dani 'i burina ofu laa nai 'ana fangatasae nai, toaa Diu ki daka ofu kwaimani lau mai 'ana tii ofu laa 'ana beret nai nao ta iis 'i laona. Na ofu kwaimania laa nai kera da ilia 'ana manata toi lae beret nai nao ta iis ai. Ma kera daka ofu kwaimani 'uri nai 'ana manata toi lae si kada bae kokoo kera ki da nii mai lao fera kwasi bae ma ka nao ta iis uri dola lana fai beret kera.

Fa dani 'ana momola lae (Sabbath day)

Fa dani nai, na Diu ki da faa abua. Fa dani nai gwana ne da 'ailia 'ana fa dani Sabat. Kera nao dasi ilia tasi raoa 'afa dani nai, suli kera da suasulia 'asia naa fa dani ni momola lae nai. Fa dani ni momola lae, nia safali 'ana 6 kiloko 'i saulafi 'ana Faraedee, lelea ka sui 'ana 6 kiloko 'i saulafi 'ana Sarere.

Fa dani 'isi (Last day)

Safali 'ana si kada bae sa Disas nia dao mai lao molaagali ai ma ka lelea ka dao 'ana si kada ne nia oli mai ruana kai dao lau lao molaagali, kera da 'ailia 'afa dani 'isi, fa sato 'isi, ma si kada 'isi.

Fa dani nia Bentikos (Pentecost)

'Ana baea 'i Grik, bentikos nia toolangainia lima taafuli (50) dani fono ki 'i burina Fangatasae bae nia toli. Nia ne adea daka 'ailia fa dani nai 'ana fa dani nia Bentikos. Kera da faa'initoaa fa dani nai nia ka liu lau guu 'i otofana si kada na wiiti 'e maua ai ma daka falia naa fungina doe ki.

Fa dani nia Beukaua God (Hanukkah)

Fa dani nai, kera toae ki da 'ailia lau guu 'ana fa dani 'ana kwesu, suli da faasarua kwesu 'oro ka saru folaa lao beukaua nia God. Fa dani nai fa dani nia beukaua nia God. Kera da ofu kwaimani 'afa dani nai 'ana manata toi lae fa ngali nai 'ana 164 B.C. si kada kera da faa faalua ma daka faa abua lau Beukaua nia God suli tii wane baita 'i Grik nia faasuaa mai Beukaua nia God.

Fera kwasi (Wilderness)

Na satae doo nai, kera da 'ailia 'ana bali fera gwau ma ka kwasi nai. Bali fera nai nao tai 'ai ma ka nao ta kafo si nii ai. Ma ka nao lau guu ta wane ma ta maefera ai. Na one lalanga tiifau ma na otona fau ki gwana ne nii lao bali lolofaa nai.

Fig (Fig)

Na 'ai nai nia baita mala 'ana ta mago ma na sarana ka kulu toli lau guu mala 'ana mago. Na fufuana fig, 'ani lana 'e mamasia ma na toae ki daka dau 'ana 'ani lana firi.

Filib (Philip)

Na wane nai, na 'alakwa nia sa Herod Baite. Nia ne 'inito fua bali fera 'i 'Iturea ma Trakonaetis. Fa ngali nai ki nia 'inito sulia ne safali 'ana 4 B.C. lea mai ka sui

'ana A.D. 34 (Luk 3:1).

Fuliere ni afuafue (Altar)

Kula nai suana lana mala 'ana ta tefolo ma ka uu mai lao Beukaua nia bae God 'i Durusalem. Na wane ni foa ki da ngali kau fale laa kera toae ki daka alua 'i fafona fuliera ni afuafu laa nai uria naare lana 'ana foosi lana God.

Furo (Leprosy)

Na furo, nia saungia toaa 'oro ki lao fera 'i 'Israel ma tai kula ki lau lelea daka maelia 'ana si kada sa Disas nia too lao molaagali. Na toaa Diu ki, na toolangaidooa kera 'e saea tii ne nia too 'ana mataia ta'aa nai 'ani nia, na wane nai 'e bilia ma ka nao si mola uria ruu lae lao beukaua nia God. Na wane 'uri nai, daka 'idua ka too 'i sara fasi lao fere ma ka nao si too karangia toaa ne nao dasi too ki 'ana mataia nai.

Galilii (Galilee)

Na satana ta bali lolofaa 'ana lolofaa baki 'ana fera kera toaa Diu ki 'i 'Israel. Sa Herod 'Antibas ne nia lio sulia bali lolofaa nai 'ana si kada bae sa Disas nia too lao molaagali. Bali lolofaa 'i Galilii 'e nii 'ana bali gwauna fera 'i 'Israel, ma na 'osi bae 'i Galilii ka nii lau guu lao bali lolofaa nai.

Genesaret (Gennesaret)

Na satana tii maefera nai 'e nii karangia 'osi 'i Galilii.

Greib (Grape)

Na satana tii 'oko ni fasi lana nai kai fungu 'ana fuaedoo ni 'ani lana ki. Toaa 'i 'Israel da fasia ola baite ki 'ana 'oko nai. Na fufuana 'oko nai, kera dai ludainia ki lao kwaitao baita garu lana nai ki fua dali ngisi lana fua ongi lana suluna. Na suluna fufuana 'oko nai ne da 'ailia 'ana waen, ne kera kuufia 'ana fafangaa baite ki fua fale lana ele lae fuada.

Grik (Greek)

Na satana baea kera toaa 'ana fera 'i Gris.

Herod Baite (Herod the Great)

Na waa nai nia 'inito fua toaa 'i 'Israel 'ana si kada bae sa Disas nia futa ai. Sa Herod bae 'e odua toa ni firu nia ki fua saumaeli lana kale wela wane tu'uu ki bae. Fa ngali ne nia 'inito ki mai sulia ne safali 'ana 40 B.C. lea mai ka dao 'ana 4 B.C. Na Beukaua God 'e fura ka ta'aa naa, nia ka saungai falu lau 'ana Beukaua nia bae God.

Si kada sa Herod baite nia mae naa, na olu wela wane nia ki sa 'Akilas, sa Herod 'Antibas ma sa Filib ne da 'inito lau talana (Matiu 2).

Herod 'Agriba totoonao (Herod Agrippa)

Nia waa 'e futa 'ana sa 'Aristobalas, ma nia na kokoo sa Herod Baita bae. Herod 'Agriba totoonao nai bae 'e saea fua toa nia ki daka saumaelia sa Demes na 'aboosol, ma ka saea lau guu daka alua sa Bita 'i lao lookafo (Suana 'Aks 12). 'Afa ngali A.D. 37, nia 'e 'inito fua bali lolofaa 'i 'Iturea fai 'i Trakonaetis. Dao 'afa ngali A.D. 39, nia ka 'inito lau guu fua bali lolofaa baki 'i Galilii fai 'i Berea. Nia 'e 'inito 'afa ngali A.D. 41 lea ka dao 'ana A.D. 44. Nia ka 'inito lau guu fua bali lolofaa 'i Diudia. Ma 'ana olu fa ngali 'isi nia ki 'ana mauria nia naa, nia ka 'inito fua toaa 'Israel tiifau naa.

Ruana Herod 'Agriba (Herod Agrippa the Second)

Sa wala nai, nia na 'alakwa sa Herod 'Agriba totoonao bae. Nia ne 'inito fua bali lolofaa nai ki 'i 'Abilini fai 'i Trakonaetis. 'Aks 25 'e bae sulia si kada nia 'e suana sa Bol. Fa ngali nia 'inito ki sulia ne safali 'ana A.D. 53 lea mai ka dao 'ana A.D. 70.

Herod 'Antibas (Herod Antipas)

Sa wala nai, nia na 'alakwa nia sa Herod Baita bae. Sa Herod 'Antibas, nia 'e 'inito fua bali lolofaa 'i Galilii fai 'i Berea. Nia gu bae 'e saea fua toa nia ki daka saumaelia sa Dion wane faasiuabu bae. Nia 'e adea fasi tii wela keni sui ka lukasia lau gwana, ka adea naa 'afe sa Filib na toolana ne daru futa sui guu 'ana sa Herod baite. Sa 'Antibas gu bae sa Baelat 'e odua sa Disas ka lea fasi kau siana lea sui daka saungia sa Disas ka mae naa. Fa ngali sa 'Antibas nia 'inito ki sulia 'i seeri ne safali 'ana 4 B.C. lea ka dao 'ana A.D. 39 (Matiu 14; Luk 23).

Hibru (Hebrew)

Na satana baea kera toaa Diu ki.

'Imanuel (Immanuel)

Na satae doo nai kera 'ailia 'ana sa Disas, 'e toolangainia “God 'e nii fai kolu.”

'Iri'unga (Circumcise)

Si baea da 'ailia ai 'ana baea Pijin ne “kate,” ma 'ana baea Ingglis “circumcise.” 'Ana birangaa kera toaa Diu ki, na wela wane ki da futa mai daka too sulia fiu maedani, dao 'ana kwaluna maedani,

kera daka 'iria si 'unga loko 'e suu faafia kaa lasuna wele ma daka fale sata fuana. Si doo nai, na kokoo bora kera sa 'Abraham ne safali ilia mai uri ka faatainia nia sa 'Abraham 'e ade sulia alangaia God fuana. Na toaa 'ana kwalafaa sa 'Abraham daka ade sulia si birangaa nai uri ka faatainia ni kera toaa nia ki God.

'Israel (Israel)

Na satana fera kera toaa Diu ki. Sa Disas nia too lao fera 'i 'Israel.

Kamel (Camel)

Na doo mauri nai nia too 'ana fai'ae ki ma suana lana ka mala 'ana hos. Na luana 'e tikwa ma na sulina ka buu. Na kamel lea nia ka nao si kuu boroi sulia ta roo fa sato, nia ka nao si maeli kuu guu. Doo nai ne adea nia ka bobola 'asia naa fai raoe 'ana kula ne kafo 'afitai ai. Na ifuna kamel nia bobola fainia saungai maku lae ai, sui ta maku ai 'e gaga'ai 'asia naa. Na kwaini maku 'uri nai ki, na brofet ki gwana ne da kai ofi ai.

Kabaneam (Capernaum)

Na satana tii maefera nai 'e nii sulia 'osi Galilii. 'Ana si kada sa Disas 'e too lao bali lolofaa 'i Galilii, nia 'e faatalongaidoo fua toaa nai ma ka guraa toaa matai ki, ma ka taria anoedoo ta'ae ki faasia toaa 'ana maefera nai 'ana si kada 'oro.

Kekeda laa Abu ki (Scripture)

Na kekeda laa 'ana bae lana ki God ne toaa Diu ki da teemainia 'ana si kada ki sui. Na kekeda laa nai ki da koni kera lau guu mala 'ana kekeda laa neki 'ana Alangaia Kwali (Old Testament) ne kolu too ai 'i tari'ina. Ne na kwaini kekeda laa da alu ka tio totoonao ki, kera da 'ailida 'ana kekeda laa ki 'ana Taki sa Mosis. Na kwaini kekeda laa 'i burida ki daka 'ailida 'ana kekeda laa ki 'ana Toolangaidooe ki, ma na oluna kwaini kekeda laa daka 'ailida 'ana Sam ki (Nguu ki). Suai Luk 24:44.

Kraes (Christ)

Na satae doo nai da 'ailia 'ana wane ne da filia ma daka 'iki 'ana waiwai lao gwauna 'ana faatai lana kera da fili 'initoa 'ani nia uria ka 'inito. Na satae doo nai “Kraes” na satae doo 'ana baea 'i Grik. Ma 'ana baea Hibru, kera da 'ailia 'ana “Mesaea.” Na roo satae doo nai ki sui guu da toolangainia na wane God 'e filia uri ka faamauria toaa nia ki God. Na toaa manata mamana ki da faamamanea ne na “Mesaea” fai na “Kraes” na satana ki sa Disas.

Kula fua nonifiie (Hell)

'Ana baea Ingglis, si kula 'ana nonifiie, kera da 'ailia 'ana “hell.”

Likwafau (Cave)

'Ana kada 'i nao mai, na toaa 'i 'Israel da alu wane mae lao likwafau da garua 'ana ruruifau ki. Na likwafau 'uri nai ki, da garua laona ka baita lelea daka saungainia kula fua egwalangai lana wane mae ka tio ai. Kera da saungainia ka baita ki lau lelea ta bara wane mae boroi daka tio gwada lao tii likwafau.

Lume (House)

Na luma kera ki toaa Diu, kera da saungainia 'ana fau. Ma na 'oro lana luma nai ki da tu'uu gwada. Na wane todadoo baita ki lau gwana ne da too 'ana luma baite ki ne ka too 'ana kadaluma 'oro ki ai. Na luma nai ki da saungainia, na fafona ki neneba foloa gwana. Ma kera daka saungainia lata ka raa 'alaa sulia 'ogu 'i maa fua daka lea sulia uria 'i fafona lume. 'I saulafia gwagwaria ki, kera daka too ni gogoni laa ki 'ada ma daka momola ki 'ada 'i fafo lume ki.

Mana (Manna)

Na satana kwaini beret nai God 'e falea fua toaa nia ki 'Israel uri 'ani lana 'ana si kada kera da liu mai lao fera kwasi bae.

Mastad (Mustard)

Na satana kaa kale 'ai tu'uu fasi lana nai lao ole ki, nai 'e too 'ana miga doo tu'uu ki 'asia guu. Sui si kada nia tae, nia ka baita lelea suana lana ka 'uria guu ta kafa 'ai. Migana doo nai, kera da didia daka alu dolaa fai fange ki uri ka ragufa ma na 'ani lana ka 'iri'iri.

Mesaea (Messiah)

Uri 'oko saitoma diana 'ana malutana si mae baea nee, liotoi lau guu si mae baea nee “Kraes.” Roo satae doo nai ki sui guu, keerua na satae doo ki fua tii wane gwana. Na satae doo ne “Mesaea” ka lea mai faasia baea Hibru, ma na satae doo ne “Kraes” ka lea mai faasia baea Grik.

Nanigot (Goat)

Na doo nai suana lana mala lau guu sifsif, ma ka too lau guu 'ana roo konadoo ki 'i gwauna.

Naad (Nard)

Na satana 'ai moko diana nai. Na wane

ki 'ana fera nai ki da guusia 'abana 'ai nai fua alu lana lao waiwai ki uri ka moko diana. Na foli lana, nia liu lana baita 'asia naa.

Nau Naa Ne (I Am)

Na satana God. God nia tala sae folaa 'ana si satae doo nai fua sa Mosis 'ana kada bae sa Mosis nia suana era bae 'e saru sulia kafa 'ai bae, ma sui ka nao si sarufia guu. Suana fasi 'Eksades 3. Ma 'ana kada sa Disas lau guu nia bae 'urii ki, "Nau Naa Ne," nia faatai folaa ai, sa Disas nia God nai gwana.

Ofu kwaimani laa toa gwaungai Diu ki (Sanhedrin)

Na ofu kwaimani laa toa gwaungai Diu ki, na Ingglis Baebol 'e 'ailia 'ana "Sanhedrin." Toa nai ne da bae sulia abulo lana ki ma na tooa kera ki toaa 'i 'Israel 'ana 'olosi lana garo lae ki ma daka ketoa toaa neki da aburongo 'ana taki. Si kada toaa Diu ki da too farana 'initoaa 'i Rom, na ofuofua nai toa gwaungai ki kera nao dasi too 'ana ta rigitaa uri fale lana kwakwaee fua ta wane ne nia garo.

'Olif (Olive tree)

Na satana 'ai nai 'e nii 'i 'Israel. 'Ana kada 'i nao mai, na toae ki da todaa malefo 'oro 'ana usi lae 'ana fufuana 'ai nai da 'ailia 'ana 'olif nai. 'Ana tai si kada kera daka ngalia fuaedoe ki uria tii si kula nai da filia uria ngilo lana suluna ai fua ka alua gwai. Na kafo gwai nai kera da ilia 'ana si raoa 'e'ete oro ki. Ne kera da naarea 'ana fange ki lao kufi 'aitao nai ki 'ana salo. Ma kera daka saungainia ka saru ma ka kwesu folaa lau guu fuada lao luma kera ki. Na gwai nai kera daka guraa lau guu 'ana mae maale ki 'i nonida ki.

Raa'ai nia God (Tabernacle)

Na toaa Diu da foasia fasi mai God lao raa'ai lelea mai tau naa kera dafi saungainia Beukaua God 'i Durusalem. Suana lau guu 'Eksades 26.

Rom (Rome)

Na maefera baita 'ana fera 'i 'Italii. Maefera baita 'i Rom ne too 'ana 'initoaa baita ne 'inito fua bali fera 'e'ete 'oro ki, ma ka 'inito lau guu fua fera 'i 'Israel. Na 'initoaa 'i Rom 'e rigita tasa 'ana kada sa Disas 'e too lao molaagali

Sadiusii ki (Sadducees)

Ta ofuofui wane lau guu. Kera toa nao dasi faamamanea ne lea wane mae naa ma nia ka tatae lau faasia maea. Kera nao dasi faamamanea lau guu ne 'ensel ki ma na anoedoo ta'ae ki kera doo mamane ki.

Saetan (Satan)

Satana wane 'inito kera anoedoo ta'ae ki.

Salfa (Sulphur)

Na one kokoaa ma ka waasinasina nai na saru lana 'e 'ako'ako ma ka moko ta'aa 'asia naa.

Samaria (Samaria)

Na satana tii maefera baita nai. Ma na satana lau guu tii bali lolofaa nai. Na maefera baita nai 'e nii malutana roo bali lolofaa nai ki 'i Galilii ma 'i Diudia. Na toaa 'i Samaria, kera toaa da futa dolala mai faasia kwalafaa Diu ki ma kwalafaa nao lau Diu. Na toaa Diu ne da futa 'ana otona kwalafaa Diu nao dasi 'ado kwaimani fai toaa 'i Samaria suli kera na kwalafaa 'e dolala.

Sifsif (Sheep)

Na manusaarea 'initoa kera toaa Diu ki fua fale lana 'ana afuafua kera ki talea God ma na doo ni 'ani lana kera lau guu. Na ifuna sifsif ne da saungainia 'ana maku ni ofi lae. Na sifsif 'e nao si firufiru ma ka nao si 'a'ale. Nia na doo ni sua diana lae sulia. Lelea sa na sifsif ka saitoma diana 'ana ta wane, na wane nai ka lea boroi 'ana uria 'i fai, nia ka lea gwana 'i burina wane nai.

Wane baita ni foa (Chief priest)

Na wane baita ni foa ki da lio sulia Beukaua God 'i Durusalem. Kera da lio lau guu sulia na malefo nia Beukaua God.

Wane foa ni gwau (High priest)

Na wane foa ni gwau, nia ne gwaungai fua toa ni foa ki sui naa. Nia lau gu ne gwaungai fua ofuofua kera toa ni foa ki ma na wane gwaungai ki 'ana toaa 'Israel.

Wane ni foa (Priest)

Wane ni foa ki, kera da futa 'ua guu 'ana fiiwane sa 'Aaron na wane ni foa. Na raoa nia wane ni foa ne foosi lana God fua toae ki ma na ili lana raoe ki lao beukaua nia God. Wane ni foa ki da ilia raoa baita nai ki lao Beukaua God 'i Durusalem 'ana afuafu lae ma na foosi lana God.

Wane fua koni lana malefo 'ana takis (Tax collector)

'Ana si kada sa Disas nia too lao molaagali, na wane 'inito 'i Rom nia 'inito fua

toaa Diu ki. Na wane 'inito nai 'i Rom, nia filia wane ki fua koni malefo lae 'ana takis faasia toae ki. Wane ni koni malefo nai ki da too lao maefera baita ki uria koni malefo lae faasia toae ki. Na Diu ki da suana wane koni malefo nai ki 'ana takis ka ta'aa.

Wane gwaungai tasa liu 'ana Rom (Caesar)

'Ana baea 'i Grik, na wane ne da 'ailia 'ana "Caesar" nia wane gwaungai sui naa 'ana fera 'i Rom ma 'ana tai fera 'e'ete ki lau. Nia 'e too gwana 'ana maefera baita 'i Rom ma ka alua wane ki daka lio sulia toaa 'e'ete ki ne nia 'inito fuada ma daka too farana rigitaa nia. Si kada sa Disas nia baita mai ai, sa Herod 'Antibas ne wane gwaungai nai 'i Rom 'e alua ka lio sulia bali lolofaa 'i Galilii, ma ka alua sa Baelat ka lio sulia bali lolofaa 'i Diudia.

Wane kwairooi (Disciple)

Si mae baea nai da saea 'ana wane ne nia rongokwaisulii 'ana toolangaidooa nia ta wane ma ka kwairooi 'ani nia. Na baebol 'e faatainia toae ki da lea sulia toolangaidooa sa Disas ma daka kwairooi 'ani nia. 'Ana baea Ingglis, si mae baea kera da 'ailia ai ne "disciple."

Wane toolangaidoo (Teacher)

Si kada na toaa kwairooi nia ki sa Disas da 'aili nia 'ana wane toolangaidoo, kera da suana sa Disas ka 'initoa lau guu mala 'ana arai baita kera ki ni toolangaidoo lae 'ana taki. Kera da 'ailia waa 'uri nai ki na "Rabae" ki, suli ne kera wane nai ki fua toolangai lana taki ma si baea ni kwaifamanatai lae ki naa.

Wane toolangaidoo lae 'ana taki ki (Scribe)

Na wane nai, nia wane fua 'inifita lana ma toolangai lana taki nia ki God fua toaa Diu.

Wane rao tatakwai (Slave)

'Ana baea Ingglis, da 'ailia wane rao tatakwai 'ana "slave." Na wane, ma nao na keni rao tatakwai ki, da rao fua wane 'inito kera ki ka nao dasi ngalia guu ta fofolia fua maana raoa kera ki. Ma ni kera 'afitai daka sakwadoloa fua ili lana tasi raoa sulia manata lada 'i tala'ada. Kera da ilia guu otona si raoa ne wane baita kera ki saea fuada.

Lea sa ta wane ka dooria kai faa sakwadoloa ta wane ma nao ta keni ne rao tatakwai 'uri nai, na wane nai ka folia naa wane rao tatakwai nai 'ana malefo faasia wane 'inito nia.

Wewedue (Honey)

'Ana baea Ingglis, kera da 'ailia doo nai 'ana "honey." Na doo totofi lana mamasia diana.

Wiiti (Wheat)

Na doo nai suana lana gwagwaona sa kai mala 'ana gwagwaona rais, ma daka fasia na ola baite ki ai. Nia fungu 'ana fufungi doe ki ai ma daka saungainia flaoa ai fua beret. Na flaoa nai ne kolu saungainia lau guu beret ai 'i tari'ina.